DE VITIS, SECTIS, ET DOGMATIBVS OMNIVM HAERETICORVM, QVI AB ORBE CONDITO, AD NOSTRA VSQVE TEMPORA,

& veterum & recentium authorũ monimentis proditi sunt,

ELENCHVS ALPHABETICVS:

Cum eorundem hęreticorum origine, institutis & temporibus, quibus suis pstigijs mundo imposuerũt, & ecclesiæ Dei insultârũt:

EX NON MINVS PIIS ET FIDE DIGNIS, QVAM CLARIS & veracibus ecclesiasticarum rerum scriptoribus, ingenti cum labore carptim collectus, & velut in vnum corpus ex varijs membris passim & confusè sparsis, compactus:

Per Gabrielem Prateolum Marcoßium, doctorem Theologum.

D. HIERONYMVS:
Hæreses suam ad originem reuocâsse, refutâsse est.

Cum Indicibus aliquot diuersis ac lepidis, quorum argumenta & vsum sequens pagella ob oculos ponit.

Coloniæ, Apud Geruuinum Calenium, & hæredes Ioannis Quentel, Anno M. D. LXIX.

Cum gratia & Priuilegio Imperiali in decennium.

Primus authorum præcipuorum, è quibus conflatum est præsens de hæresibus opus, nomina & cognomina recenset.

Secundus hæresum aut hæresiarcharum ipsorum, vti per titulos hoc in opere digesti aut digestæ sunt, enarrat.

Tertius appellationes hæresum aut sectarum veteris Testamenti continet.

Quartus successiones hæreticorũ seu hæresum, qui vel quæ iam indè à Christi Natiuitate diuersis temporibus sub Imperatoribus & Pontificibus summis vsque ad Luterum eruperunt, per aliquot quasi centurias enarrat.

Quintus seculi nostri hæreses aut sectas, ex Luteri pseudoeuangelio enatas, enumerat.

Supradictorum INDICVM

Sextus principes seu Iudices, Regesq́; & summos sacerdotes veteris Testamenti, quorum temporibus hęreses aut idololatrię apud Israelitas exortę sint, assignat.

Septimus Imperatores seu Monarchas Rom. ethnicos simul & Christianos, sub quibus hæ aut illę hæreses sectę've emerserint, centuriatim describit.

Octauus papas aut summos pontifices Rom. quorum tempore aut pontificatu sectæ itidèm hęreses've hę seu illę obortę aut extinctę sint, compręhendit.

Nonus Concilia aut synodos, sub & à quibus hęretica dogmata hęc aut illa, reiecta damnatáve fuerint, ex ordine elucidat.

Et hactenùs vniuersi Indices hi iam recensiti, ab authore ipso D Gabriele Prateolo sacræ Theologiæ doctore, ordinati sic & additi sunt. Nam sequens ac

Decimus, res & verba, Sententiasq́ue aut dicta, secundùm Alphabeti ordinem copiosè & fideliter adnotans, post reliquos omnes per Authorem additos, in studiosi lectoris vsum & gratiam instàr Auctarij, iam recèns singulari & summa Henrici Fabricij A. cura accessit.

RE-

REVERENDO ET AMPLISSIMO VIRO AC DOMINO, D. CAROLO DE HVMIERES, BAIOCENSI EPISCOPO

meritissimo, Gabriel Prateolus salutem ac seipsum.

Vemadmodùm primi legum conditores, Præsul ornatissime, pro rerumpublicarum vel regnorũ diuturniori & cõseruatione & tranquillitate, nihil tam commẽdatum habuerunt, quàm erga suos præfectos subditorũ vnionem: ità nihil æquè, atque illorum ab eisdem præfectis defectionem, & in eos rebellionẽ, exhorruerunt. Et quoniam perspicaci quadam prouidentia, ex priuatis affectibus & conatibus eorũ, qui suarũ rerum seorsùm satagere solent, schismata & factiones suboriri dispiciebãt: ex his nõnulli se optimè de Republica merituros esse sunt arbitrati, si sua ipsorum opera, vt MEVM & TVVM ab eadem tollerẽtur, efficere possent, essentq; omnibus omnia communia: vna deniquè eadẽque ratione, non aliter quàm per idem caput oñia vnius corporis mẽbra, omnes regerentur. Alij verò ordinem minùs confusum retinere cupientes, & per quem nihilominùs commune accuratè diligenterque & citra vllius dispendium conseruaretur, in eam rem cùm pro generali omnium, tum pro singulorum ferè peculiari politia, non paucas leges & decreta sanxerunt. Sed cùm omnia humana defectioni obnoxia esse præuiderẽt, hominumq; voluntates ad quantunuis pusillam occasionem oblatã, in dies mutari, indeq; adeò illos sæpenumerò ex virtute vitium efficere: ex suorum ordine seligi quosdam, qui in ipsosmet electores & in reliquos, ceu supremi quidã Iudices, Reges, & magistratus, dominium exercerent, voluerũt: quiq; indè legũ rationem præ manibus habẽtes, eisdem legibus vulgus promiscuum, velut frenis quibusdam coercitum, non minùs sana & liquida earundem legũ intelligentia, quàm rigida obseruatione, studiosè & cum tranquillitate moderarẽtur. Quô tamen adhuc arctiùs eundem populum cum suis conciliarent deuincirentque præfectis, néve in illis speciem quidem tantùm ac vultum hominis agnoscẽtes, eorum placita & iudicia aspernarẽtur, exigui illius naturalis luminis, quod in eorum adhuc relucebat animis, conductu & moderamine, omnem illam, qua dominabantur, authoritatem atque potẽtiam, eis fuisse per expressam Dei voluntatem delegatã prouiderunt, à cuius etiamnùm prouidentia singulari leges accepisse se efferebant & gloriabantur. Qua in re adeò tandèm valuerunt, vt tantispèr dum subiecti se regi ratione tolerârunt, nullusq; eorum quippiam aggredi, aut altiùs progredi, quàm quod cuiusque conditio & gradus postulabat, tẽtauit, mirum quanto fœdere ac tranquillitate, vrbes regnaque hûc in morem conducta, regebantur. Nemo inter eos erat, q in his quæ forsan (vt fit) hincindè priuatìm enasce-

Plato de legibus.

Aristoteles in Ethicis & Politicis.

Ecclesi. 10. Pro. 8.

Plato & Cicero de legibus.

enascebanť controuersijs,ad politiæ caput, perindè quasi ad oraculũ quoddam, non cõfugeret: ex cuius ore quicquid decretum ac definitũ erat, mox citra vllam hæsitãtiam aut tergiuersationẽ, executioni demandabať. At vbì inferior, & qui ad submissionem, alijsq; exhibẽdam obedientiã natus erat, suam malesanam ceruicem compescere aut nequiens aut nolens, in varias partes licentiùs q̃ deceret, eam & distrahi & euagari siuit, voluitq; in se prudentiores animaduertere, & MAIORUM suorũ decretis non contentus, alia atque alia ex futili suo cerebro comminisci atque cõfingere, tum deniquè in alios dominandi efferata quadam rabie agitari cœpit: cuncta illa prouinciarum ac regnorũ pulchritudo decusq;, tam celeri gradu pessùm iuit atq; obrutum est, vt nullum vsquàm prorsùs in rebus humanis ordinẽ extitisse, tunc dici iure potuisset: Quãdoquidem aut vi in iram concitati pópuli, aut magnatũ tyrãnide & armorũ violentia, om̃i sapientia, modestia, ac ratione è rebus humanis sublata, nihil in hominibus p̃ter formã quandã merę confusionis ac latrocinij agnosci poterat: cuius rei cùm GRÆCORŨ tum LATINORŨ historiæ sunt nobis patentissimo testimonio, ad quos etiàm ea de causa lectorem remitto. Quod porrò vetustiores philosophi pro scholarum suarũ ratione effecêre, vt suos in mutua vnione eademq; doctrina continerẽt, id etiàm ipsum primi illi Iuriscõsulti & legũ latores, quô suã ipsorũ posteritatẽ in eadẽ iudicij & cõsilij cõcordia cõseruarent, p̃stitêre. Nam queádmodùm illis axiomata quędam & velut regulas suę disciplinę vniuersales tradidisse sufficere visum est, quô illa rectè & integrè intelligeretur, in eiusq; germana intelligentia ab om̃ibus, eorũ opera qui successiua deriuatione scholarũ suarum prouinciã subirẽt, conquiesceret: ità istis, scriptis mãdare certa q̃dam principia ac leges generales politię, satis fuit: vt cũ p posterorũ operã & traditionem integrè ac synceriter intellectę forent, integrè quoq; ac inuiolatè p populũ obseruarenť. Huc accedebant viuę voces, expressęq; & doctorũ & magistrorũ interpretatiões, q̃ à patribus ad filios per successionẽ deuolutæ, in vtraq; disciplina, decretorũ obscuritati nõ paruũ lumẽ atq; claritatem afferebãt. Quod sanè quãdiù inter illos integrũ inuiolatumq; p̃mansit, vna in omnibus eademq; firma & solida scientia, vna eademq; teres ac rotunda doctrina, vnus idemq; nexus atq; cõpago amicitię, totius cõtentiõis & discordię expers, cõspecta est. Sed cùm primùm à sensu & iudicio MAIORŨ resilire, scholas cõstruere, remq; publicã seorsìm erigere à quibusdã cœptũ est, mox adeò cõfusa deuenit philosophia, tot anfractibus ac męãdris leges obuolutę, vt inter mortalium condensas opinionũ tenebras, nil p̃ter modicũ veritatis, vel (vt rectiùs loquar) verisimilitudinis, licuerit intueri. Adeò quidem, vt cõtrouersiæ & ex diametro dissidẽtes opiniones in his materijs ità tandèm profecisse visæ, vt perpaucæ sint repertę ꝓpositiones, q̃ per opiniones cõtrarias vltrò citróq; agitatę nõ fuerint: quin etiàm inuẽti cõplures, q̃ de re qualibet disputãdi, sed de earũ nulla certi quicquã diffiniẽdi asseuerandiq;, nisi de sua ipsorum stoliditate & ignorãtia, professionem facerent.

Herodot. Dion. Thucydides Salustius. Liuius. Valerius.

Cicero de legibus & de Oratore.

Academici. Augustinus. Cicero.

Atquì

Atquì si circa res humanas hę cõtrouersię & dissensiões quodàm fuerũt, suntq; adhuc in pſenti adeò detestãdæ, quid qſo de his q̃ longè plùs damni, pniciei & calamitatis, q̃ cętera oĩa mundo adferũt, de his videlicet q̃ ad cultum diuinũ & religionẽ Christianã spectãt, dicendũ? Hoc nẽpe firmissimè tenendũ venit, q sicut hîc altioris cuiusdã pſtantiorisq; subiecti materia & argumẽtum est, maioriq; efficacię cõiunctum, sic eius finem semper fuisse foreq; in posterũ, vt dãnosiorem, ità & formidabiliorem. Deus porrò optimus maximus priùs q̃ originali mũdo cataclysmũ induceret, primis illis parentibus legem ad eos in viam ęqui boniq; dirigẽdos, & p cęremonias vnà coniungendos, perq; idem alimentũ nutriẽdos cõgruentissimã tradiderat: at vbi paternas institutiones & placita obliuisci & cótemnere filius in animum induxit, & nepos patrui vestigijs inhærere dedignatus est, adeò quidẽ efferatũ vniuersum se hominũ genus ꝓpupit in vitiũ, vt vix p orbẽ vniuersum Deo locus inueniri posset: sup quẽ etiàm ille ea de causa tam ingens & horrendũ diluuiũ immisit, vt hinc ppetuò sibi euidentissimũ posset qlibet exemplũ ob oculos proponere, à paternis tramitibus, quos Deus docuerat, nè transuerso quidem vngue esse aberrãdum, nisi mãllet ille infausta diraq; morte oppetere. Porrò cùm Noë solus summi capitis loco, in mundo relictus fuisset, & ex Dei ore non pauca insignia documenta suscepisset, quibus quo cultu vellet ille reuereri, quoq; honore haberi à mortalibus, institueretur: credíne aliquãdò in posterum potuisset, ex tam sanctè & piè instituta progenie, Dei memoriam suæq; voluntatis intelligentiam, ità elabi & excidere posse, vt eius cultus, quem à patribus ad filios deriuatum de manu (quod aiunt) ad manum acceperant, pessùm iret? Atquì tñ longè secùs res euenit. Nam non multum abhinc temporis effluxerat, quin de ipsius Noë prosapia, certi quidam furijs agitati gigantes emergerent, intãtùm quidem sæui, audaces, & pręfracti illi, vt in ipsum Deum bellum mouere non reformidârint: Adeò item vecordes, vt ex eis aliquot ab auis ad nepotes & ꝓnepotes, tam longè ab institutis quibus ab eodem Noë fuerãt imbuti, sese alienârint, vt abominanda quadam idololatria continuò mundus totus infectus & pollutus, terraq; vniuersa illis temporibus horrenda non solùm sermonis, sed & legum quoq; & voluntatum confusione percussa fuerit. Aliquãtis pòst annis euolutis, Deus suæ domûs alterum caput & institutorem constituit Abrahamum, in qua nimirùm electã collectamq; ex ipsius Abrahæ semine familiã destinabat erigere. Quam ob causam habuit is non paruam & voluntatum & ordinationum diuinæ maiestatis notionem: ex quo fiebat, vt quocunquè gentium ille pergeret, veritatis, quam Deus illi reuelârat, exercitia & scholas quàm diligentissimè teneret, in se suisq; omnibus iustitiæ suæ signaculum insculptum Circuncisionem circunferens. Quis porrò, cùm Iacob suam in Aegypto reliquisset progeniem, illam vnquàm diuina promissa obliuioni daturam credidisset? Attamen quis hominum nescit, quanto dedecore & animas & corpora sua Aegyptiacis superstitionibus Hebræi polluerint? & à doctrina & legibus paternis deficiẽtes, quãta

[Margin notes: Gen. 6. & 7. Sap. 10. Eccles. 39. Mat. 24. Luc. 17. 1. Pet. 3. Gen. 9. — Gen. 11. Sap. 10. — Gen. 12. Act. 7. Hebr. 11. Gala. 3. — Deut. 32.]

cum ignominia Serapin coluerint? Sed qa fortasſis huiuſmodi humanorũ affectuũ mutatiões ſuã ſumpſiſſe origine & cauſam ex eo, φ diuina volũtas nondũ ſcriptis demãdata foret, indeq; adeò ex hominum memoria effluere queq; optima facilimè videri poſſent: ſuę ideò diuinę Maieſtati cõplacuit,
Exod.4. in ſui exercitûs, quē è terris Pharaonis ſtupẽdis cũ miraculis educturus erat,
Act.7. Hebr.11. Moſen ducẽ ſeligere: cui etiãnũm varijs ſcriptis quod nõ in gratiã ſolũm diuini cultûs, ſed earũ etiàm rerum q̃ ad œconomiã ſpectabãt, ab hoc populo
Exod.20. Deut.5. obſeruatũ iri volebat, cõtradidit: His adeò acres vna ex parte & rigidas mi-
Leui.26. nas, atq; è diuerſo locupletia ꝓmiſſa adijciẽs, vt nullus ex hinc nõ hoc ritu Deo ſeruiẽdũ eſſe cogitaret, nemoq; tam audacis & cõfidentis animi exiſteret, qui eidẽ obluctari, nec adeò hebes & plũbeus, qui earũ rerũ ignorantię cauſam ſibi ꝑtexere vel auderet, vel poſſet. At verò qui veteris Teſtamẽti hiſtorias ꝑlegerit, populiq; Hebraici defectiones & abominanda facinora
Exod.32. inter legendũ animaduerterit, quanta ſit hominũ malitia, hinc facilimè iu-
Num.14.21. & 25. dicauerit. Quid em̃ fermè aliud Numerorũ & Iudicũ libri, q̃ iſtorũ idolola-
Iud.8. triã, in Moſen Deumq; rebellionẽ, vtrorunq; cõtemptum, morũ deprauationẽ, cum ꝓphanis fœdus & cõmercium, oĩm denique q̃ eis lex ſtrictiſſi-
1.Cor.10. mè inhibebat, tranſgreſſionẽ, recẽſent & complectunt? Quid porrò de eo dicendũ, φ ea ipſa lex penès eos adeò prorsùs abolita immerſaq; obliuioni
4 Reg.21. ſub captiuitatẽ Babylonicã fuerit, vt eius nunquã illi forſan meminiſſent,
2.Par.36. 2.Eſdr. 8 & nisì diuinæ prouidentiæ fauore, & magni illius Eſdræ opa deintegrò reſti-
lib.3. cap.9. tuta fuiſſet? Quot ꝑtereà diuiſiões ſub regibus qui iſtos ſunt ſecuti, exortæ? Quot ſectæ in Paleſtina, quot in Samaria opiniones inter ſe diſſidẽtes ena-
3.& 4. Reg. tæ? Quot falſi prophetę p vniuerſam Iudęã ſub Regũ Achab potiſſimùm &
Epiph.lib.1. tomo 1. Iezabelis, Roboã, Ioachim, Sedechiæ, Iorã, Manaſſes, & ſimiliũ verę pieta-
Dan.9. tis deſertorũ ꝓtectione, emerſẽre? Adeoq; tẽporum lapſu & ſucceſſiõe hæc in Deũ & in legẽ rebellio, impiumq; ſchiſma ꝑfecit ac ꝓpagatũ eſt, vt cùm in hũc mundũ noſtrę ſalutis cauſa Chriſtꝰ adueniſſet, q̃ minimũ illius q̃ ſub Moſis impio & regimine fuerat à Deo cõſtituta, eccleſiæ, ſplẽdoris eluceret.
Eſa.10. Amos 5. Quamobrẽ ſi recta lance totius huius primę labis cauſa & ratio penſitet,
Ezech.11. nõ ex legis inter manus hominum circunlatæ defectu profectã fuiſſe, ſed
Act.7. Apoc.18. ex prophetarum illius verorum interpretum contemptu reperiet: quodq; ſingulares ac priuatas opiniones ſuas, reſolutionibus ac decretis ſpiritualis
Mat.23. magiſtratûs, quẽ Deus reipublicę ſuæ ꝑfecerat, non ſolùm ſubmittere, ſed etiàm anteferre ſemper homines ꝑſumpſerint, contra illud quod his verbis
Deut.17. ille quondã edixerat apud Deuteronomium: Si difficile, inquit, & ambiguum apud te iudicium eſse proſpexeris, venies ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunq; dixerint, qui præſunt loco quem elegerit Dñs, & docuerint te iuxta legem eius, ſequerisq; ſententiam eorũ, nec declinabis ad dexteram, neq; ad ſiniſtram. Et rursùm apud Malachiam:
Mala.2. Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Dñi exercituum eſt. Quam ſanè poteſtatem ſucceſſionemq; Mo-

ſaicam

ſaicam tanti fecit Chriſtus, vt eius doctrinæ inhærendum ſuis expreſsè præceperit: Omia, inquit, quæcunq; dixerint vobis, ſeruate & facite. Quod etiàm iam olim puidentes antiquiores prophetę, & item ſapiens, nihil æquè populo inculcant, atquè nè terminos antiquos, quos patres poſuerũt, trāſilire velint aut audeāt. Quandoquidem verba ſapientum ſunt ſicut ſtimuli, & velut claui in altum defixi, q̃ per magiſtrorum conſiliũ data ſunt à paſtore vno. Atq; ideò (vt omnia in pauca conferā) eorũ veſtigijs inſiſtendũ eſſe, nè forſan à via veritatis excidentes, in varias calamitates & rerum diſpendia defluamus aut delabamur, quemadmodùm tandèm ſub vitę finem ipſiſmet contigit Salomoni. Matt. 23. Prou. 22. Eccleſ. 12. Pro. 1. & 3. 3. Reg. 22. 3. Reg. 11.

Et propterea quòd ſpretis antiquioribus, ſuo ritu & ingenio diuina placita interpretari ac intelligere & Iudæorum & Chriſtianorum plerique voluêre, ideò hinc varię multiplicesq́ue ſectę & ſcholę ſingulares apud vtroſq; exortę, q̃ inter eos nihil pterquàm horrendas diuiſiones pepererũt, cuiuſmodi apud Iudæos fuêre Eſſeni, Anagogeani, Phariſęi, Samaritani, Saducęi, Scribę, Hemerobaptiſtę, Nazarę, Oſſeni, Herodiani, Cortheni, Doſithei, & alij ferè innumeri. Quorum quiſq; primum ſcripturę ſenſum, qui ſuę occurrebat fantaſię, arripiens, paruiq; exiſtimās quid antiqui interpretes, quantumlibèt viri probi, aut crediidiſſent, aut opinati fuiſſent, quantum in ſe fuit, veterē Dei rempublicā euertit, peſſundedit, demolitus eſt: oẽsque ſimul tam inhumanè, fœdè, & crudeliter eius precioſiſſimam veſtem diſſecuerunt, vt ne vllum quidem eius fragmentum integrũ relinquerēt. Quod ſanè his verbis Salomon longè antè prædixerat: Cùm prophetia (hoc eſt, ſana eaque perpetua ſcripturæ intelligentia) defecerit, inquit, diſſipabitur populus. Et Oſee pręnunciārat tunc eos interituros, cùm diuiſum eſſet cor eorum. Epiph lib. 1 tomo 1. Pro. 29. Oſee 10.

Euſebius Cæſareenſis & Ruffinus eccleſiaſticarum hiſtoriarum ſcriptores, memorię produnt, Apoſtolorum temporibus veritatem parùm impugnatam à maleuolis fuiſſe, eô quòd in hominum exigua virtute præditorũ poteſtate poſitũ non eſſet, per has tam fortes tamq; firmas columnas ſuffultum ędificium, vlla ratiõe ſuccutere aut commouere, nedùm elidere poſſe: vtpotè quibus tanta ineſſet & doctrina & vitę ſanctimonia, vt omnem qui illis obluctari vellet, inimicum, (cuiuſmodi Simō magus cum ſuis aſſeclis extitit) eis in promptu eſſet, in non minimum ſtatìm ruborem atque tremorem conuertere. Nullus quoquè erat, qui in cunctis ſuis controuerſijs, ſententiæ & reſolutioni tam magnifici tamq́ue prudentis Senatûs, veræ verbi Dei & noſtrę religionis myſteriorum intelligentiæ (quæ tum non niſi in cordibus & animis hominum verſabatur, citra vllum, niſi modicũ, ſcripturę vſum) habendæ cauſa, non ſe ſubmitteret. Et re vera in hac naſcẽtis eccleſiæ primęua ętate, inque tali & doctrinę & ſanctitatis puritate clarè dignoſcebať, hoc vnicũ fore eccleſię, p hoſce vnà cõiunctos paſtores exhibitę, priuilegiũ, ne vllũ q̃dē mēdacij veſtigiũ dare. quod vt meliùs coaleſceret & ſeruareť, nonnulli è Chriſti collegio poſteris ſcripto reliquerũt, quod Eccleſ. hiſt. lib. 4. cap 5. Ruff. lib. 10. cap. 1.

eo viuēte de eiusdem futurę ecclesię authoritate ipsemet p̄scripserat & fieri
Matt.10. vellet, cùm suos Apostolos eorumq; successores itá alloquereť: Qui recipit
Luc.10. vos, me recipit. Et rursùs, Qui vos audit, me audit: & q̄ vos spernit, me sper-
Matt.18. nit. Et itē: Si quis ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. ET
paulò pòst: Amen dico vobis, q̄cunq; alligaueritis sup terrā, erūt ligata & in
Ioan.14. cęlo: & q̄cunq; solueritis sup terrā, erūt soluta & in cęlo. Et iterùm: Ego ro-
Matt.28. gabo patrē, & aliū paracletū dabit vobis, vt maneat vobiscū in ęternū. Et EC-
Ioan.16. cè ego vobiscū sum omnibus diebus vsq; ad cōsummationē seculi. ET, Cùm
aūt venerit ille spiritus veritatis, docebit vos oēm veritatē, & q̄ vētura sunt,
Act.1.2.4.5. annūciabit vobis. D. itē Lucas in Apostolorū historia, quantā illis Christus
6.8. potestatē cōtulerat, cùm in eiusdē ecclesię ministris publicis creādis tum in
corrigendis vitijs, capitibusq; arduis & difficilibus totius religiōis interprē-
Heb.13. tādis, liquidò demōstrat. Diui itē Pauli epistolę nihil aliud cōcinunt, q̄ sub-
ditorū erga sibi p̄fectos obedientiā, eorū vitæ ac doctrinæ imitationē, erga
deniquè supiorum institutiōes & decreta affectū. Et vt cuncta breuì p̄strin-
1.Tim.6. gam, neminē vult in fideliū consortiū recipi, nisi qui legibus & canonibus
seu regulis Apostolicis prorsùs subijci voluerit. Quātùm verò ad ecclesiam
1.Tim.3. spectat, itá de ea cōcludit: Ecclesia Dei viui, est columna & firmamentū ve-
ritatis. Cōplures alios huius magni Christi p̄conis locos ad hāc rem facien-
tes, huc adducere possem, quos tñ breuitati studens, inpræsentiarū omitto,
lectorē interìm ad D. Iudæ Apostoli testimoniū relegās, cui⁹ lectione agno-
scet facilimè, q̄bus armis in errores, q̄ cōtra religionē subrepūt quotidiè, sit
Ire. lib. 1.& 2. passim. belligerandum. Cùm primùm ergò hæc oīs sacra phalanx è mundo sublata
Tertull. de Præscript. ad Deū euolauit, & ab ea cōstituti Senatûs authoritas à quibusdam nouę rei
Euseb. lib. studiosis cōtemni cœpta, scriptura, quā ad nostrā doctrinam & salutis cōse-
3.& 5. quendę iuuamen & cōpendium illi nobis reliquerāt, ab istis tam cōfusè &
Hilarius lib. 1.& 2. de impudenter cōplexa est, in tamq; varias partes sursùm deorsùm distorta, vt
Trinit. & ad Constant. nulla foret impietas, quā sub hoc Dei verbi titulo impij homines cōstruere
nō conarenť. Ex hac schola, tanq̄ ex equo Troiano, primò Ebionitę, Gno-
stici, Basilidiani, Cerinthiani, Valentiniani, Marcionitę, Encratitę, Monta-
nistæ, Psisichi, Nouatiani, Manichęi, Arriani, & postremis his tēporibus,
Luterani, qui & Martinistæ, Zuingliani & Caluinistę, quos Sacramētarios
nuncupamus, & Melanchthonici qui Cōfessionistæ appellanť, atq; demū
oīm pestilentissimi Anabaptistę prodière. Quorū quisq; suo priuato sensui
& iudicio inhærendo, ad suā sententiā diuinā scripturā, in totius suorū MA-
iorū intelligētię & cōmunionis ecclesię catholicæ despectū, itá detorsit, vt
sibi omibus vnà cōstruendi & destruendi, sarciendi & discindendi omnia
sacra, licentiam permiserint: clariùs interìm sibi videre visi, & videri volen-
tes, quàm reliqui quotquot illos præcessère. Certè Alexander Alexandrinę
vrbis episcopus, huius damnandæ confidentiæ & impudentis temeritatis
Hist. Tripa. lib. 1. ca. 14. subnotat Arriū, sicut & Tripartita historia Nestoriū, qui cū se viros eloquē-
& eiusdem tes sentirēt, & ob suā doctrinā ab omibus celebrari cōspicerent, tāto tumo-
lib. 12. ca. 4. re vanę opiniōis & aurę popularis sunt elati, vt oēs omium antiquorū lucu-
brationes

brationes & monumenta ꝑ se contenerent, omibus alijs se solos doctiores
reputantes. Eusebius eandē Pauli Samosateni & Seuerianorū temeritatem Lib.7.ca.26.
scripto reliquit, q̄ sanè de sui ingenij & industriç acumine plùs çquo cōfisi, Ibid.lib.4. cap.29.
indeq; cupiētes ad suū quisq; arbitriū scripturam deflectere, pniciosissimos
errores in Græcia pepererunt. Antiquis item histoijs edocemur, quantùm
Origenis doctrina, ecclesiç catholicç aliquādiù ꝓfuerit: sed in eisdē reperi- Epipha.lib. 2.tomo 2.
mus quoquè, quòd cùm hominū opinionibus in sublime se efferri ppen- hæres.65.
deret, indeq; niterer scripturā sacrā in aliū sensum, q̄ in libris veterū autho- Vincentius
rū reperat, detorquere, nō paucis se falsis insanijs & elusionibus inqnârit, Lirinen.
pluriumq; detestandorū errorū pater extiterit. quod Gregorius Nazianze- Ecclef. hist.
nus eiusq; cōmilito Basilius cernentes, nè in similes casus & præcipitia de- lib.11.ca.9.
fluerent aut laberent, nusquàm suas fantasias in sacris scripturis elucidādis,
sed q̄ ecclesiæ capita, cōmunisq; patrū cōsensus scripserāt, sequi voluerunt.

Porrò inter validiora argumenta, q̄ Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, &
D. Augustinus, ad couincendos hæreticos, qui sua ætate veritatē catholicā
impugnabant, elegerunt, fuit Traditio vel cōmunis cōsensus ecclesiæ, cùm
erga ea q̄ scripturæ sensum, tū erga ea q̄ cæremonias, mores, & totius Chri-
stianitatis politiā cōcernunt. Primus inter reliquos hanc profert sententi- Lib.3. ca.4.
am, esse videlicet in omni re in qua de fide habet quęstio, recurrendū ad ec-
clesias in quibus versati sunt Apostoli, & licèt nil nobis scripto reliquissent,
esse tñ ad eorum successores prouocandum. Alter pro suç causç cōtra Mar- De Pręscri.
cionitas, Valentinianos, & eorum asseclas propugnatiōe nullum sumit aut
adhibet alium, ꝑter cōmunem ecclesiarum Apostolicarum deliberatiōem,
in quibus nimirùm Apostoli veritatem annunciârunt. Super qua sacra tra- Pro corona
ditione, multa etiàm confitet esse fundata & nixa. Epiphanius verò ꝑter id milit.
quod de hac re memoriæ prodit, cùm Apostolicorū errores impugnat, (sic Heres.61. tomo 1.li.2.
enim quidam hæretici tunc appellabant) in scripturæ materia, Traditionē,
vel (quod in idem recidit) vniuersalis ecclesiç & veterum authorum cōmu- In compēd.
nem regulā, pro duce cōfirmat sequendam esse: inter cuius etiàm ecclesiç fidei catholicæ, tomo
insignia, bonas sanctasq; traditiones collocat, ꝑ quas id, quod ꝑ vniuersum vltimo.
orbem credebat, docebat, & obseruabat, intelligit. Diuus ꝑtereà Augustin'
(essem nempe prolixior, si hîc S. Basilium & Cyrillum Hierosolymitanum
adducere vellem) ꝑter reliquos nullo validiori firmioriq; clypeo aduersùs Vide epist.
Christi inimicos depugnans, vsus est, q̄ cōmuni ecclesiæ consensu. Cumq; ad Ianuariū & 2. contra
nobis deessent, quas de hac re scripsit, epistolç, quum eius librum quem de Iulian. Ad
moribus ecclesiæ catholicç inscripsit, item de cura agenda pro mortuis, de Damasum. De spiritu
Symbolo Apostolorū, & alios nō haberemus, certè Traditiones quas con- sancto.
tra Pelagianos vibrauit, sunt nobis viuo euidentiq; de hac re testimonio.

Sed quorsùm tam multa? Vt hinc videlicet facili concludat negocio, &
liquidò constet, oīm & veterū & recentiū hçreseon causam, ab authoritatis
pastorū, qui ea tempestate ecclesijs ꝑerant, & totius antiquitatis cōtemptu,
semper fuisse profectam. Quò tñ hoc adhuc apertiùs & velut ad viuum cō-
monstrarē, post longam plurium, eorumq; grauiū authorum euolutionē,

qui de vitis & dogmatibus cùm veterum tum recentium hæreticorum vel obitèr & cursìm, vel ex professo scripserũt, cùm perspicerem hoc in eorum scriptis admodùm confusè & contentum & digestum esse, in hisque potissimùm qui historias Ecclesiasticas, propter occurrentes alias materias, in scripto redegerunt, ad eas in vnum volumen, quanuìs non sine maximo sudore congerendas, non detrectaui laborem impendere: exemplo Plutarchi adductus, qui Imperatorum Romanorũ, & Diogenis Laertij, q Philosophorum Græcorum vitas elegantissimo stylo ediderunt. Quas cùm colligerem, & velut in vnum corpus ex vndiquè sparsis membris compingerem, in hoc semper operam dedi, vt quo illi vixerunt tempore, & sub quibus Imperatoribus & Romanis Põtificibus ecclesiæ Dei insultârunt, quãtùm potui fidelissimè per fidelium authorum in temporum supputatione concordiam, subnotarem. In hoc intereà totus incumbẽs, vt hac collectione non solùm publicos concionatores, & diuini verbi prælectores, in tot authoribus, qui ea de re diuersos libros ediderunt, euoluendis onere leuarem: sed vt te, Præsul doctissime, meorum laborum, in pignus meæ erga tuam humanitatem obseruantiæ & perpetui obsequij, participem efficerem: Sat sciens, tibi, alijsque tuî similibus, hoc est, Christianæ pietatis & religionis, & eius verè sectatorum amatoribus, non ingratos fore, si ea qua præditus es humanitate & beneuolentia, ad amplectendos atque promouendos quosque studiosos, eos suscipere de manu tui quàm obsequentissimi clientis digneris. Quod vt facias rogo, aliud de eadem manu à me propediem accepturus, si hoc opere nomini tuo dicato delectari te re ipsa persensero. Vale. Lutetiæ Parisiorum, Calendis Augusti, anno Domini 1568.

AV-

AVTHORVM PRAECIPVORVM, E QVI*bus concinnatum est opus hoc, Catalogus seu Index.*

IN.

INDEX HAERETICORVM ET HAERE-
sum, qui aut quæ in hoc opere recenſentur.

7. Bar-

LIBRI SEXTI TITVLI.

LIBRI SEPTIMI TITVLI.

LIBRI OCTAVI TITVLI.

LIBRI NONI TITVLI.

4. Iacobus

6, Sacer-

Finis iodicis ſecundi.

HAERETICORVM, SEV POTIVS IDOLOlatrarum index, qui ante Christum natum sub Israelitis principibus, (quos Iudices vocant) regibus, & sacerdotibus, diversis temporibus emerserunt, ordine alphabetico digestus.

1. Astaritę & Astharothitę.
2. Baalitæ, seu Belitæ.
3. Essęi, siue Essęni.
4. Fortunatitæ.
5. Heliognostici.
6. Hemerobaptistæ.
7. Molochitæ.
8. Musoritæ.
9. Muscaronitæ.
10. Ophitæ.
11. Pharisæi.
12. Phitonissę.
13. Puteoritæ.
14. Ranatitæ.
15. Saducęi.
16. Samaritani.
17. Serpenticolæ.
18. Tophetitę.
19. Troglodítæ.
20. Vitulicolæ.

SVCCESSIONIS HAERETICORVM, QVI à Christo nato diversis temporibus, sub Imperatoribus & Pontificibus Romanis ecclesiam falsis doctrinis corruperunt, & eius vnitatem diuiserunt, index per centurias digestus.

Anni Christi nati.	CENTVRIA PRIMA.	Anni quibus nos præcesserũt.
40.	Thebutes, à quo Thebutiani.	1527.
51.	Cleobius, à quo Cleobiani.	1516.
52.	Dositheus, à quo Dositheani.	1515.
53.	Gortheus, à quo Gortheani.	1514.
55.	Masbotheus, à quo Masbotheni.	1512.
55.	Simon Magus, à quo Simoniani.	1512.
56.	Hymeneus.	1511.
56.	Alexander Aerarius.	1511.
56.	Philetus.	1511.
69.	Cerinthus, à quo Cerinthiani.	1496.
70.	Diotrephes.	1497.
80.	Ebion, à quo Ebionitæ.	1447.
80.	Menander, à quo Menandriani.	1447.
83.	Nicolaus Antiochenus aduena, à quo Nicolaitę.	1444.
	14. numero.	

Anni Christi nati.	CENTVRIA SECVNDA.	Anni quibus nos præcesserũt.
118.	Saturninus vel Saturnius, à quo Saturniani.	1449.
124.	Basilides, à quo Basilidiani.	1443.
129.	Gnostici.	1438.
129.	Carpocrates, à quo Carpocratiani.	1438.
129.	Borboriani.	1438.
130.	Chiliastę.	1437.
132.	Aquilas.	1435.
133.	Nazaræi.	1434.
144.	Cerdon, à quo Cerdoniani.	1423.
150.	Valentinus, à quo Valentiniani.	1417.
150.	Ptolemęus, à quo Ptolemęitæ.	1417.
150.	Secundus, à quo Secundiani.	1417.
150.	Bassus.	1417.
152.	Colorbosus, à quo Colorbosiani.	1415.
154.	Heracleo, à quo Heracleonitę.	1413.
155.	Marcus, à quo Marcitæ.	1412.
155.	Marcion, à quo Marcionistæ.	1412.
156.	Lucianus, à quo Lucianistæ.	1411.

159. Caia-

Anni Christi nati.		Anni quibus nos præcesserint
159.	Caiani.	1408.
160.	Archontici.	1407.
163.	Bardesanes, à quo Bardesanistæ.	1404.
163.	Harmonius, Bardesanæ filius.	1404.
173.	Tatianus, à quo Tatiani.	1394.
178.	Seuerus, à quo Seueriani.	1389.
178.	Encratitæ.	1389.
178.	Apelles, à quo Apellitæ.	1386.
180.	Alogi, seu Alogiani.	1387.
181.	Artotyritæ.	1386.
181.	Ascodrogitæ.	1386.
181.	Montanus, à quo Montanistæ.	1386.
181.	Prisca & Maximilla, Mōtani prophetissæ.	1386.
181.	Cataphrygæ.	1386.
181.	Pepuzitæ, seu Quintilliani.	1386.
182.	Florinus & Blastus.	1385.
182.	Paschatitæ, seu Quatuordecimani, siue Tessarescedecatitæ.	1385.
193.	Theodotion, Bibliorum interpres.	1374.
194.	Adamiani.	1373.
195.	Sampsæi.	1372.
196.	Symmachus Ebionita, Bibliorum interpres.	1371.
198.	Valesij.	1369.
199.	Angelici.	1368.
199.	Apostolici.	1368.
	42. numero.	

CENTVTIA TERTIA.

200.	Ammonius Alexādrinus, Origenis præceptor.	1367.
207.	Origenes, à quo Origenistæ, seu Origeniani.	1360.
207.	Arabici.	1360.
207.	Proculus.	1,60.
214.	Beryllus, Bostrenæ vrbis in Arabia episcopus.	1353.
221.	Artemon.	1346.
221.	Theodotus, à quo Theodotiani.	1346.
221.	Metangismonitæ.	1346.
221.	Asclepiadotus, à quo Asclepiadotæi.	1346.

Anni Christi nati.		Anni quibus nos præcesserint
225.	Porphyrius, à quo Porphyriāi.	1342.
228.	Tertullianus, à quo Tertullianistę.	1339.
239.	Elchesęi, seu Elchesaitę.	1328.
240	Melchisedechiani.	1327.
250.	Nouatus, à quo Nouatiani.	1317.
259.	Agrippinus, à quo Agrippiniani.	1308.
259.	Noëtus, à quo Noetiani.	1308.
260.	Sabellius, à quo Sabelliani.	1307.
260.	Patropassiani.	1307.
260.	Praxeas.	1307.
260.	Hermogenes.	1307.
270.	Nepos, Aegyptius episcopus.	1297.
273.	Paulus Samosaten., Antiochenus episcopus, à quo Paulianistę.	1294.
273.	Buddas, Manichęi preceptor.	1294.
273.	Manes, à quo Manichęi.	1294.
273.	Addam & Thomas, manichęi discipuli.	1294.
279.	Apocaritæ.	1288.
279.	Catharialij, seu Catharistę.	1288.
279.	Dicartitæ.	1288.
279.	Hierarcha, à quo Hierarchitę.	1288.
280.	Brachitę.	1278.
289.	Abstinentes.	1278.
	31. numero.	

CENTVRIA QVARTA.

311.	Meletius, à quo Meletiani.	1256.
312.	Licinius Imperator.	1255.
315.	Alexander Baucalis, presbyter alexandrinus, Arrianę hęresis fons & origo.	1252.
315.	Arrius, à quo Arriani.	1252.
315.	Colluthus, à quo Colluthiani.	1252.
315.	Eusebius Nicomediensis episcopus.	1252.
315.	Euzoius, Arrij sodalis intimus.	1252.
3 5.	Menas, Diaconus Alexandrinæ ecclesiæ.	1252.
316.	Menophātus, Ephesinus episc.	1251.

320. Achil-

Anni Christi nati.		Anni quibus nos praecesserũt.
320.	Achillas Alexandrinus episcopus.	1247.
320.	Eustathius Sebastiẽsis episcopus.	1247.
325.	Georgiani.	1242.
328.	Theognis, Nicenus episcopus.	1239.
328.	Secundus, Ptolemaidis episcopus.	1239.
328.	Maris, Chalcedonẽsis episcopus.	1239.
330.	Theonas, Marmaricæ Episcopus.	1237.
339.	Asterius sophista.	1228.
340.	Constantius Imperator.	1227.
340.	Auxentius, Mediolanẽsis episcopus.	1227.
340.	Marcellus, Ancyranus episcopus, à quo Marcelliani.	1227.
342.	Quintianus, Gazęorum episcopus.	1225.
342.	Aërius, à quo Aëriani.	1225.
343.	Valens, Mursię: & Vrsicius, Singidonis in Pãnonia episcopi.	1324.
344.	Narcissus, Neroniadis Episcopus.	1223.
346.	Acesius, Nouatianorum episcopus.	1221.
350.	Cosmiani.	1217.
350.	Photinus, Sirmiensis episcopus.	1217.
350.	Stephanus, Antiochenus episcopus.	1217.
351.	Circuitores.	1216.
352.	Balatius.	1215.
357.	Semiarriani.	1210.
357.	Acacius, Cæsareensis Episcopus.	1210.
357.	Eusebius, Archieunuch⁹ Cõstantij Imperatoris.	1210.
358.	Donatus, à quo Donatistæ.	1209.
358	Lucilla, Donati adiutrix.	1209.
358.	Maiorinus.	1209.
358.	Cresconius.	1209.
358.	Bonosiaci.	1209.
358.	Assurritani.	1209.
358.	Eunomius, à quo Eunomiani.	1209.
358.	Anomi, seu Anomæi.	1209.

Anni Christo nati.		Anni quibus nos praecesserũt
358.	Georgius, Alexandriæ episcopus.	1209.
358.	Georgius, Laodicensis episcopus.	1209.
359.	Macedonius, à quo Macedoniani.	1208.
359.	Pneumatomachi.	1208.
359.	Sabinus, Heracleæ episcopus.	1208.
360.	Marathonius, Nicomediensis episcopus.	1207.
360.	Fortunatianus, Aquilegiensis episcopus.	1207.
363.	Aetius, à quo Aëtiani.	1204.
363.	Sertas.	1204.
365.	Iulianus Apostata Imperator.	1202.
365.	Heron apostata cum nonnullis alijs eiusdem perfidiæ.	1202.
365.	Lucifer, Caracalitanus episcopus, à quo Luciferiani.	1202.
365.	Campates.	1202.
365.	Ecebolus sophista.	1202.
367.	Dadoes, Sabbas, Hermias, & Simeones, duces Massalianorum.	1200.
368.	Theophronius.	1199.
368.	Eupsychi⁹, à quo Eupsychiãi.	1199.
368.	Adelphius.	1199.
368.	Agnoëtæ.	1199.
368.	Satanistæ, vel Satanici.	1199.
368.	Dimophilus, Constãtinopolitanus episcopus.	1199.
370.	Eudoxius, Germaniciẽsis episcopus.	1197.
377.	Airas, à quo Airani.	1190.
377.	Apollinares, pater & filius, à quibus Apollinaristæ.	1190.
377.	Dimœritæ.	1190.
377.	Timotheus, Apollinarium discipulus.	1190.
378.	Vitalis, Antiochenus episcopus.	1189.
378.	Valens Imperator.	1189.
378.	Gotthi.	1189.
378.	Lucius, Alexandrinus episcopus.	1189.
378.	Seleucus & Hermias, à quibus Seleuciani & Hermiani.	1189.
380.	Audęus, à quo Audęani.	1.87.

380. Massa-

Anni Christi nati.		Anni quibus nos praecesserit.
380.	Massaliani, qui & Euthusiastæ, siue Euchitæ.	1187.
381.	Amantius, sanctissimę Trinitatis oppugnator.	1186.
382.	Prochianitæ.	1185.
388.	Iustina, Valentiniani Imperatoris mater.	1179.
388.	Priscillianus, Abilæ ciuitatis Hispanię episcopus.	1179.
389.	Parmenianus, Carthaginensis episcopus, à quo Parmenianistæ.	1178.
395.	Marinus, sectæ Arrianæ apud Constantinopolim episcopus.	1172.
395.	Iouinianus.	1172.
395.	Eluidius.	1172.
395.	Agapetę.	1172.
395.	Antidicomarianitæ.	1172.
395.	Collyridiani.	1172.
395.	Felicianus.	1172.
395.	Anthropomorphitæ, seu Vadiani.	1172.
395.	Dorotheus, sectæ Arrianæ p̄fectus.	1172.
396.	Eleusius, Cyzicenus episcop.	1171.
398.	Lucianus, Constantinopolitanus episcopus.	1169.
399.	Sabbatius, à quo Sabbatiani.	1.68.
	91. numero.	
	CENTVRIA QVINTA.	
400.	Crispinus, Calamēsis episcopus.	1167.
400.	Emeritus, Cęsareensis episcopus.	1167.
400.	Hilarius.	1167.
400.	Fulgentius.	1167.
402.	Vigilantius.	1165.
405.	Secundinus.	1162.
405.	Pelagius, à quo Pelagiani.	1162.
405.	Gaudentius.	1162.
405.	Cęlestius, à quo Cęlestiani.	1162.
405.	Annianus.	1162.
405.	Gainas.	1162.
405.	Fortunatus.	1162.
405.	Iulianus, Capuanus episcopus.	1162.
405.	Felix Manichęus.	1162.

Anni Christi nati.		Anni quibus nos praecesserūt
405.	Maximinus, Arrianæ sectæ p̄fectus.	1162.
407.	Faustus Manichęus.	1160.
407.	Abelonij, seu Abelonitæ.	1160.
409.	Pascentius.	1158.
414.	Prædestinati.	1153.
415.	Petilianus.	1152.
427.	Nestorius Constantinopolitanus episcopus, à quo Nestoriani.	1140.
427.	Gensericus, Aphricę Rex.	1140.
427.	Barbas, Antiochenus episcopus.	1140.
428.	Sisinius, Nouatianorum apud Constātinopolim minister.	1139.
430.	Ablabius.	1137.
435.	Moses falsus in Creta.	1132.
443.	Eutyches, à quo Eutychiani.	1124.
453.	Dioscorus, Alexandrinus episcopus, à quo Dioscoriani.	1114.
460.	Timotheus Aelurus, violentus episcopatûs Alexandrini occupator.	1107.
476.	Flauitas, Constantinopolitanus episcopus.	1091.
476.	Petrus Cnaphęus, Antiochenus episcopus.	1091.
476	Anthimus, Constantinopolitanus episcopus.	1091.
476.	Theodorus, Mopsuestiensis episcopus.	1091.
476.	Zeno Imperator.	1091.
476.	Honorichus, Vuandalorum rex.	1091.
476.	Gainus, à quo Gainitæ.	1091.
476.	Ibas, Edissenus episcopus.	1091.
485.	Theoderichus, Ostrogotthorum rex.	1082.
493.	Anastasius Dicoros, Impator.	1074.
493.	Deuterius, Arrianorum episc. Baptismi verborū p̄uaricator.	1074.
494.	Seuerus Antiochenus episcop.	1073.
494.	Acephali.	1073.
494.	Angelitæ.	1073.
495.	Xenaias, Hierapolitanus episc.	1072.
499.	Ioannes Philoponus, Alexandrinus Grammaticus.	1066.
	45. numero.	

Anni Christi nati.		Anni quibus nos præcesserũt.
	CENTVRIA SEXTA.	
505.	OLipius, Carthaginensis episcopus.	1062.
517.	Monophysitæ, seu Theopaschitæ.	1050.
536.	Aphthartodocitæ.	1031
540.	Syrus Alexandrinus.	1027.
559.	Macarius Antiochenus episcopus.	1008.
584.	Iacobitæ.	983.
584.	Cononitæ.	983.
584.	Contobalditæ.	983.
592.	Theodosius, à quo Theodosiani.	975.
599.	Tetraditæ.	968.
	10. numero.	
	CENTVRIA SEPTIMA.	
604.	IVlianus Halicarnasseus.	963.
604.	Sergius, Constantinopolitanus episcopus.	963.
624.	Bayras.	943.
630.	Sergius Pseudomonachus.	937.
630.	Mahometes Pseudopropheta.	937.
640.	Armeni.	927.
640.	Chazinzarij.	927.
643.	Constans, Constantini tertij filius, Imperator.	924.
650.	Agareni.	917.
694.	Aginnenses.	873.
699.	Maronitæ.	868.
	11. numero.	
	CENTVRIA VIII.	
719.	ICONOCLASTÆ, seu Iconomachi, id est, diuorum imaginum ruptores.	848.
719.	Leo tertius huius nominis Imperator.	848.
743.	Constantinus quintus huius nominis Imperator.	824.
778.	Leo quartus huius nominis Imperator.	789.
783.	Constantinus sextus hui⁹ nominis Imperator.	784.
783.	Felix quidam.	783.
796.	Baiolenses & Concordenses.	771.
796.	Albanenses.	771.
	8. numero.	

Hæreticorum interregnum, hoc est, Ecclesiæ ab hæreticis infestationibus quies & cessatio, per ducẽtorum annorum spatium & vltra, sub initium trãslati Imperij ad Germanos: ab anno videlicet 800. quo Carolus meritò Magn⁹ dict⁹, regnare cœpit, vsque ad 1000. & vltrà, donec sub Henrici tertij Imperio, Berengarius diaconus Andegauanus in Galliam erupit, circa annum 1048. Quod sanè Dei optim. maxim. gratia & fauore, atque sapientum principum sedulitate ac diligentia, in Deumq́; & Christianam religionem propensa synceritate atque flagranti dilectione, contigisse nemo dubitauerit, qui eorundem principum historias diligẽter perlegerit. Sed hæc obiter. Nunc ad nostrorum hæreticorũ seriem redeundum.

Anni Christi nati.		Anni quibus nos præcesserũt.
	CENTVRIA IX.	
1048.	BErengarius, Diacon⁹ Andegauanus.	519.
	1. numero.	
	CENTVRIA X.	
1117.	DVrandus de Vualdach.	450.
1117.	Marsilius.	450.
1124.	Tandemus.	443.
1124.	Petrus de Bruis.	443.
1128.	Henricus, à quo Henriciani.	439.
1140.	Arnaldus, à quo Arnaldistæ.	427.
1143.	Petrus Abailardus.	424.
1147.	Gilbertus Porretanus, Pictauensis episcopus.	410.
1160.	Pauperes de Lugduno, siue Vualdenses.	413.
1160.	Insabbatati.	413.
1179.	Bogomiles.	368.
1195.	Ioachimus abbas.	372.
1199.	Petrus Ioannis.	368.
	13. numero.	

Anni Christi nati.		Anni quibus nos praecesserũt.
	CENTVRIA XI.	
1200.	Albigenses vel Albigisaei.	367.
1204.	Almaricus, Parisiensis doctor.	363.
1204.	Dauid Dinantius.	363.
1250.	Guilhelmus de sancto amore.	317.
1260.	Raymundus Lullius.	307.
1260.	Desiderius Longobardus.	307.
1273.	Flagellantes.	294.
1297.	Hermanus Italus.	270.
	8. numero.	
	CENTVRIA XII.	
1304.	Fratricelli.	263.
1309.	Dulcinus, à quo Dulcinistae.	258.
1311.	Templarij.	256.
1313.	Barlaamus & Acindynus.	254.
1314.	Iacobus Iusti.	253.
1314.	Bononatus.	253.
1314.	Beguardi & Beguinę.	252.
1323.	Ioannes de Poliaco.	244.
1346.	Adamitae in Bohemia exorti.	221.
1352.	Ioannes Vuicleffus.	215.
1352.	Claudius, Taurinensis episcopus.	215.
1353.	Lamperiani.	214.
1360.	Armacanus.	207.
1360.	Lollardi.	207.
1363.	Bartholomaeus Ianouesius.	204.
1372.	Turilupini.	195.
	16. numero.	
	CENTVRIA XIII.	
1410.	Iacobellus.	157.
1410.	Petrus Dresensis.	157.
1411.	Thaboritae.	156.
1411.	Ioannes de Zischa.	156.
1411.	Procopius.	156.
1412.	Barbara, Sigismundi Imperatoris vxor.	155.
1412.	Ioannes Roatius.	155.
1412.	Ioannes Monachus, Praemonstratensis ordinis.	155.
1413.	Ioannes Huss, à quo Hussitae.	154.

Anni Christi nati.		Anni quibus nos praecesserũt.
1414.	Pikardi.	315.
1414.	Hieronymus Pragensis.	153.
1418.	Orebitae.	149.
1418.	Bedricus.	149.
1420.	Orphani.	147.
1430.	Ioannes de Rocsesana.	137.
1434.	Nicolaus Galecus.	133.
1499.	Hermanus Rissuich.	68.
	17. numero.	
	CENTVRIA XIIII.	
1517.	Martinus Luterus, à quo Luterani.	50.
1517.	Thomas de Vio.	50.
1523.	Iacobus Praepositi.	44.
1524.	Thomas Muntzerus, à quo Muntzerici.	43.
1525.	Ioannes Oecolampadius.	42.
1525.	Andreas Carolstadius.	42.
1525.	Quintinus, à quo Quintinistę.	42.
1525.	Vldrichus Zuinglius, à quo Zuingliani.	42.
1527.	Georgius Dauid, siue Dauid Georgius.	40.
1529.	Christophorus Schaplerus.	38.
1529	Vergerius.	38.
1530.	Philippus Melãchthon, à quo Melanchthonici.	37.
1530.	Martinus Bucerus.	37.
1533.	Ioannes Vuestphalus.	35.
1534.	Balthasar Pacimontanus.	33.
1534.	Ioannes Caluinus, à quo Caluinistae.	33.
1534.	Ioannes de Leiden, Anabaptistarum Rex.	33.
1536.	Ioannes Spangebergus.	31.
1538.	Michael Seruetus, à quo Seruetiani.	29.
1540.	Ioannes Brentius.	27.
1550.	Theodorus Beza, à quo Bezanitę.	17.
1561.	Lucas Sternbergus.	6.
1564.	Deistę, seu Trinitarij.	3.
1566.	Ludoicus Alemani.	1.
1567	Athei, seu Epicurei.	1.
1567.	Cynici.	1.

NOSTRI SECVLI SECTARVM EX LVTE-
ri pseudeuangelio natarum catalogus, è Lindani Ruræmundensis episcopi Dubitantio desumptus.

EVangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui quod iactant, doctrinam per Luterum alios've adulteratam sectantur, tres classes reperiuntur:

Videlicet, { Luterani. / Semiluterani. / Antiluterani. } Ab anno 1517. vsque ad annum 1567.

PRIMA EVANGELICORVM classis.

Luterani.

Illyricani.	1.
Maiorani.	2.
Antinomi.	3.
Mansfeldenses.	4.
Ienenses.	5.
Osiandriani.	6.
Stancariani.	7.
Musculani.	8.
Iustificatorij.	9.
Pfeffingeri.	10.
Pastillarij.	11.

SECVNDA EVANGELICOrum classis.

Semiluterani.

Interimistæ.	1.
Adiaphoristæ.	2.
Luterosiandriani.	3.
Luterozuingliani.	4.
Vbiquetij.	5.
Belliani.	6.
Heshusij.	7.
Melanchthonici.	8.
Frontores.	9.
Pneumatici.	10.
Luteropapistę.	11.

TERTIA EVANGELICOrum classis.

Antiluterani.

Sacramentarij.	1.
Zuingliani.	2.
Oecolampadiani.	3.
Martyriani.	4.
Bucerani.	5.
Farellistæ.	6.
Caluinistæ.	7.
Bezanitæ.	8.
Boquinij.	9.
Richerij, seu Marcionistæ.	10.
Valentinistæ.	11.
Seruetiani.	12.
Alascani.	13.
Campanistæ.	14.
Hamstedij.	15.
Suuencfeldiani.	16.
Postellani.	17.
Deistæ, seu Trinitarij.	18.
Antimariani.	19.
Anabaptistæ.	20.
Muntzerici.	21.
Apostolici.	22.
Nudipedes.	23.
Spirituales.	24.
Cathari.	25.
Tacentes.	26.
Euchitæ.	27.
Euthusiastæ.	28.
Adamitæ, seu Adamiani.	29.
Mennonitæ.	30.
Tibbæ.	31.
Maliapi.	32.
Liberi.	33.
Adiaphori.	34.
Hutitæ.	35.
Ambrosiani.	36.
Augustiniani.	37.
Melchioritæ.	38.
Monasterienses.	39.
Clancularij.	40.
Manifestarij.	41.
Baculares.	42.
Scripturarij.	43.
Ollarij.	44.
Dauidgeorgiani.	45.
Batemburgici.	46.
Pacifici.	47.
Pastoricidæ.	48.
Sanguinarij.	49.
Aegidiani.	50.
Libertini.	51.
Quintinistæ.	52.
Antichristiani.	53.
Dęmoniaci.	54.
Dęmonicolæ.	55.
Epicurei, seu Athei.	96.

Isthæc

Isthæc est ergò Martini Luteri quinti Euangelistæ genealogia, seu posteritas & successio:

Hanc rursùs Staphylus, libro quem de Luteranorum inter se contordia edidit, in tres immundos spiritus, seu busones partitur:

Nempe,
- Anabaptistas.
- Sacramentarios.
- & Homologistas, seu Confessionistas: qui Protestantes ecclesiastæ nuncupantur.

Primus itaq; (inquit) spiritus immundus seu buso, est Bernardus Rotmann[a], laicus quidem ille & indoctus, filius tamē Luteri & pater Anabaptistarum: qui cœpit anno Domini 1524. Ex eo prodiêre

Anabaptistę.

Muntzerani.	1.
Adamitæ.	2.
Stebleri.	3.
Sabbatarij.	4.
Clancularij.	5.
Manifestarij.	6.
Dęmoniaci.	7.
Communiahabentes.	8.
Condormientes.	9.
Eiulantes.	10.
Georgianidauidici.	11.
Mennonitæ.	12.
Polygamistæ.	13.

Secundus spiritus immundus & buso, est Carolstadius, filius Luteri, & pater Sacramentariorum: qui cœpit anno Domini 1521. Quem posteà Zuinglius & Caluinus secuti sunt.

Est autem Sacramentariorum multiplex genus. Primò, nouem sunt Sacramentariæ factiones, quas Luterus ipse in sua parua confessione de Cœna Domini, Zuinglianis impingit. Deindè sex sunt alię, quas Philippus Melanchthon vult esse inter Luteranos: quemadmodùm in eius Iudicio, quod ante obitum suum ad Rheni electorem principē scripsit, & anno 1560. Heidelbergę editum est, luculenter ac perspicuè videre licet. Communiter verò sunt eæ quæ sequũtur:

Sacramētarij.

Significatiui.	1.
Tropistæ.	2.
Energici.	3.
Arrabonarij.	4.
Adessenarij.	5.
Metamorphistæ.	6.
Iscariotistæ.	7.
Neutrales sacramentarij.	8.
Iconoclastę.	9.

Tertius immundus spiritus, seu buso, Melāchthon est, pater Confessionistarũm, filius Luteri pseudoprophetę, cœpitque anno Domini 1530. Quorũ sunt contrarię classes.

Primi horum sunt Rigidi & Stoici Luterani, qui sine vllo delectu omnes Luteri absurditates defendunt: adeò quidem rigidè, vt nihil Luterus potuerit aliquandò tam rancidum fœdumque dicere, quod illi pro sacrosancto & püro Dei Euangelio non prædicent & tueantur. Sunt autem ij:

Rigidi Cōfessionistæ.

Antinomi.	1.
Samosatenici.	2.
Infernales.	3.
Infernales alij.	4.
Antidęmoniaci.	5.
Amsdorffiani.	6.
Antidiaphoristę.	7.
Antosiandrini.	8.
Antizuenckfeldiani.	9.
Anticaluiniani.	10.
Manuimpositorij.	11.
Bisacramentales.	12.
Sacerdotales.	13.
Inuisibiles.	14.

Secunda classis Confessionistarum, ea est, in qua sunt Molles illi philosophi Theologi Vuittenbergenses, qui volũt ciuiles & mansueti, omnibusque suprà dictis (sunt enim sectarij plerique omẽs seditiosi) cordatiores videri, & quoquo modò cum alijs sectis pacem colere, sicut quondàm Meletiani & Rhetorij. Dumque ex libro INTERIM aliquãtulùm se propiùs ad catholicos adiũgere velle simulant, ex alijs erroribus in alios ęquè fœdos, prioribusque contrarios prolabuntur, alicubì ex Manichęis facti pelagiani. Sunt autem ij:

Molles Cōfessionistæ.

Biblistę.	1.	
Adiaphoristæ.	2.	
Trisacramentales.	3.	
Quadrisacramentales.	4.	
Luterocaluiniani.	5.	
Semiosiandrini.	6.	
Maioristæ.	7.	
Pœnitentiarij.	8.	
Nouipelagiani.	9.	
Syncretizantes.	10.	

Tertia Confessionistarum classis, est ea in qua sunt Extrauagantes. Qui tametsi doctrinam Augustanæ confessionis non obscurè oppugnent, tamen greges istorum prophetarum sub Augustanæ confessionis prætextu, se pro Luteranis gerunt, idque propter authoritatē principum, qui eidem Confessioni nomen suum dederunt: re ipsa tamen longiùs vagantur à placitis Luteri, quàm cætera turba Cōfessionistarum. Sunt autem ij:

Extrauagā.

Suencfeldiani.	1.
Osiandrini.	2.
Stancariani.	3.

Antistancariani.	4.	tes Confessionistæ.
Noui Pelagiani.	5.	
Noui Manichæi.	6.	
Manichęi & Marcionistæ Caluiniani.	7.	

Hæ porrò sectę, generali appellatione, his nomenclaturis vulgò nuncupantur:

Hæreticorū nostri temporis vulgaris appellatio.

Hngonistæ.	1.
Euangelici.	2.
Sacramentarij.	3.
Sectarij.	4.
Idololatrę hęretici.	5.
Cacangeli.	6.
Sanistæ.	7.
Falsi prophetę, seu psendoapostoli. De his vide locis suis.	8.

Hęc est ergò Martini Luteri, oīm recētiorum hæreticorum patris, origo & successio: quam quò ad viuū magis cordatus lector contemplari possit, viuaciusque atque tenaciùs suæ menti infigere, hāc tabella depictam ob omniū oculos ponere operęprecium duximus.

SEQVITVR ORDO ET SERIES PRINCIPUM

pum seu Iudicum, Regumque ac summorum Sacerdotum, quorum temporibus hæreses seu potiùs Idololatriæ apud Iudæos subortæ fuerunt.

EST ergò hic in primis animaduertendum, Israeliticum populum à defuncto Mose, principes habuisse, qui partim authoritate prudentium hominum creabantur, partim quia à Deo peculiari quadam vocatione excitabātur, per quos non paucę res gestę sunt, & pclarę & insignes. Principes hi consuetudine Hebraica Iudices dicebantur, qui posteà Reges sunt appellati: quorū nomina, sicut & de Imperatoribus & summis Romanorum pontificibus posteà dicemus, hoc in loco recensenda duximus, quò planiùs videri possit, quot fuerunt numero, quotq; regnârunt seculis. Sunt ergò huiusmodi:

Regum numerus.		Anni quib9 regnârunt.
1.	Moises itaque eorum primus dux & legislator, regnauit annis	40.
2.	Iosue, quem alij Iosuah nominant, regnauit annis	17.
3.	Iudas.	32.
4.	Othoniel.	40.
5.	Aod.	8.
6.	Barach cum Debora prophetissa annis	40.
7.	Gedeon.	40.
8.	Abimelech.	3.
9.	Thola.	27.
10.	Iair.	22.
11.	Iepthe.	6.
12.	Abesan.	7.
13.	Elon.	10.
14.	Abdon.	8.

15. Sam-

15.	Samson.	20.
16.	Eli, summus sacerdos.	40.
17.	Samuel & Saul.	40.

Hic obseruandum obitèr, ab egressu Israelitarum ex Aegypto vsque ad initiũ regni Samuelis, quadringentos sex annos intercessisse, quemadmodùm ex 3. Reg. 6. apertè indicatur.

18.	Dauid imperauit annos	40.
19.	Salomon.	40.
20.	Roboam.	17.
21.	Abia.	3.
22.	Asa.	14.
23.	Iosaphat.	25.
24.	Ioram.	8.
25.	Ochosias.	1.
26.	Athalia Ochosiæ mater.	7.
27.	Ioas.	40.
28.	Amasias.	29.
29.	Ozias, qui & Azarias.	42.
30.	Ioatham.	16.
31.	Achaz.	16.
32.	Ezechias.	29.
33.	Manasses.	55.
34.	Amon.	2.
35.	Iosias.	31.
36.	Ioathaz, regnauit menses	3.
37.	Ioachim, annos	11.
38.	Iechonias, menses	3.
39.	Sedechias, annos	11.

Sub hoc Rege, à Nabuchodonosor rege Babyloniç vrbs Ierusalem obsessa, & cum templo quod iusserat ædificari Deus, ob scelus hæresios seu potiùs idololatriæ, quę apud Iudeos inualescebat, deuastata, atque selectissima pars Iudaici populi in seruitutem Babylonicam abducta est.

Ad cuius vrbis direptionem à Dauide, quingenti decẽ & sex anni intersuerunt. Hactenùs mansit regium nomen apud Dauidis posteros, inter quos fuerunt non pauci insignes & præclari reges, vt nullo in regno alio. Nam hoc regnum Iuda peculiariter instituerat Deus, & præerat illi. Sed quia peccatum, maximè hæreseos & idololatriæ, inter eos non deerat, ideò puniti sunt à Deo, & mutatum regnum est, & in Babylone annis septuaginta captiuum detentum. Post quorum tamen ex Babylone reditum, apud posteritatem ex Dauidico genere summa imperij permansit, excepto quòd regiæ appellationis dignitate carebant, & Principes solùm vocabantur. Et regnârunt vsque ad Antiochi tempora, quorum etiamnùm meminit diuus Lucas in genealogia Christi. Fuerunt autem ij:

1.	Zorobabel regnauit annis	68.
2.	Resa Miseolam.	66.
3.	Ioanna Ben Resa.	53.
4.	Iudas 1. Hyrcanus, temporibus Alexandri magni,	14.
5.	Post Alexandrum, regnauit Ioseph huius nominis primus, annis	7.
6.	Abner Semei.	11.
7.	Eli Matathia.	12.
8.	Aser Maath.	9.
9.	Nagid Artaxat.	10.
10.	Hagat Eli.	8.
11.	Maslot Naum.	7.
12.	Amos Sirab.	14.
13.	Matathia Siloa.	10.
14.	Ioseph Iunior.	60.
15.	Ioanna 2. Hyrcanus.	16.

Hic aduersùs Arabas magna bella gessit, & victoria sæpè potitus est. Porrò cùm ab Antiocho Epiphane in arce quadam obsessus esset, neque se præsidio longiùs tueri posset, tamen dedere se noluit, sed fortiter dimicando in pugna restitit hostibus, donèc interemptus est. Postrem⁹ is fuit in populo Iudaico princeps ex regio stemmate Dauidis. Post hunc regno præfuerunt Macchabei, qui ex sacerdotali genere fuerunt. Cæterùm post hos translatum est Iudaicum regnum ad Herodis genus, quod ex gentibus erat, sed receperat circũcisionem. Id verò prędixerat Deus, vt sceptrum & maiestas Imperij tolleretur à Iuda & successoribus Dauidis, sub aduentum promissi Christi. Neque verò alienatum fuerat regnum à posteritate Dauidis supra centũ & sexaginta annos anteq̃ nasceretur Christ⁹: adeò vt necdũ hoĩm memoriã excesserat quod gen⁹ imperauerat.

Ad hunc modum recensentur à Luca principes Iudaici populi vsque ad vltimum Ioanné Hyrcanū: & post hunc reliquos etiam numerat qui non imperârunt, vsque ad Christum. Proindè subijciam breuiter de Machabęis, & primi Herodis imperio.

Matathias itaq; hortatus est filios suos vt resisterent Antiocho, & regnârunt hi ordine per successionem vt principes.

1. Iudas Machabęus primus fudit Antiochi Epiphanis duces, & regnauit annos 5.
2. Ionathas. 19.
3. Simon. 6.
4. Ioânes Hyrcanus Simonis filius imperauit annos 31.
5. Aristobulus Hyrcani filius, diademate regio coronari voluit, fuitq; primus rex in Hierusalem post reditum Iudęorum ex Babylone, & regnauit anno vno. 1.
6. Alexander Iunior Hyrcani filius regnauit annos 27.
7. Hyrcanus Alexádri filius, Pompeij & Gabinij Romanorum ducum temporibus, magna priùs cum fratre Aristobulo habita contentione, regnauit annos 34.

Sed tandèm ab Herode Antipatri Idumęę principis filio occisus est, loco cuius ille imperauit. Anno verò 30. sub eius imperio natus est Christus, & Augusti Cęsaris 41. post quem hi qui sequûtur, ad nos vsque ordine imperârunt.

Nè quis ergò ambigat, quos suprà recensuimus hæreticos sub Imperatoribus & summis Romanorum pontificibus, eo ordine temporumq; serie quam indicauimus, vitam egisse, ad rei fidem planiorem commonstrandam, eorundem Imperatorum & pontificum nomina & tempora, quibus illi seriatim imperârunt, & hi sederūt, non incongruè hoc in loco apponenda censuimus. Primò itaque Cęsarum, deindè pontificū, qui à Christo nato vsque ad Ferdinandum qui nunc imperat, regnârunt, catalogum per centurias describemus in hunc modum:

IMPERATORVM ROMANORVM, SVB *quorum imperio diuersis temporibus iam dictæ hæreses emerserunt, centuria prima.*

Anni Christi nati.		Anni quibus imperarunt.
15.	Octauius Augustus Cęsar.	
16.	Claudius Tiberius priuignus Augusti, tertius imperator eligitur.	23.
38.	Caius Caligula.	3. menses 10.
41.	Claudius Cæsar.	13. menses 9.
55.	Domitius Nero.	14.
69.	Sergius Galba.	menses 7.
70.	M. Siluius Otho.	menses 4.
70.	Vitellius.	menses 8.
71.	Vespasianus.	9. mēs. 11. dies 2
81.	Titus Vespasianus.	2. annis.
83.	Domitianus.	15.
98.	Cocceius Nerua.	1. mēs. 4. dies 9
99.	Vlpius Traianus.	19. menses 6.

CENTVRIA SECUNDA.

Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerūt.
119.	Elius Adrianus.	20.
140.	Antoninus Pius.	23.
163.	M. Antoninus Philosophus.	19. dies 11.
181.	Commodus.	13.
194.	Aelius Pertinax.	mēses 6.
194.	Didius Iulianus.	mēses 7.
195.	Septimius Seuerus.	18.

CENTVRIA III.

Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerūt.
213.	Antoninus Caracalla.	6.
220.	Opilius Macrinus.	1.
221.	Varius Heliogabalus.	4.
225.	Alexander Seuerus.	13.
237.	Iulius Maximinus.	3.
241.	Gordianus.	6.

247. Phi-

Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerunt.
247.	Philippus.	5.
252.	Decius.	2.
254.	Gallus pater & Volusianus filius simul.	2.
256.	Licinius Valerianus,	15.
271.	Claudius,	2.
273.	Aurelianus.	5.menses 6.
279.	Tacitus.	menses 6.
279.	Florianus eius frater.	menses 3.
280.	Probus.	6.menses 4.
286.	Carus.	2.
288.	Diocletianus & Maximianus Augusti.	20.
	CENTVRIA IIII.	
308.	COnstantius Chlorus,& Galerius Maximinus Augusti.	2.
310.	Constãtinus Magnus cũ Maxentio, Licinio,& Maximino.	30.
340.	Constantinus, Constãs, & Constantius, Cõstantini Magni filij Augusti.	24.
365.	Iulianus apostata.	1.menses 7.
367.	Iouinianus.	menses 8.
368.	Valentinianus.	12.
378.	Valens.	4.
382.	Gratianus.	6.
388.	Valentinianus.	7.
395.	Theodosius.	3.
398.	Archadius.	13.
	CENTVRIA V.	
411.	HOnorius.	16.
427.	Theodosius II.	26.
451.	Valentinianus III.	5.
456.	Martianus.	4.
460.	Leo I.	16.
476.	Leo II. cum patre Zenone.	17.
493.	Anastasius Dicoros,	26.
	CENTVRIA VI.	

Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerunt.
519.	IVstinus I.	9.
529.	Iustinianus.	38.
566.	Iustinus II.	11.
577.	Tiberius secundus.	7.
583.	Mauritius.	20.
	CENTVRIA VII.	
603.	PHocas.	8.
611.	Heraclius.	30.
640.	Constantinus. 3. Heraclij filius.	mẽses 4.
640.	Heracleonas, Heraclij filius.	2.
642.	Constans, Constãtini filius.	27.
670.	Constãtinus 4. Pogonatus, id est, Barbatus dictus.	17.
687.	Iustinianus 2. Constantini filius.	10.
	CENTVRIA VIII.	
700.	LEontius, siue Leo 2.	3.
704.	Absimarus Tiberius.	7.
711.	Philippicus Bardesanes.	2.
713.	Anastasius II.	3.
716.	Theodosius 3. imperium deseruit, cùm videret inuadi se à Leone 3. & diffideret se posse regnum retinere, monachusque factus est.	1.
717.	Leo 3. Isauricus.	24.
741.	Constãtinus 5. Leonis filius.	35.
776.	Leo 4. Constantini filius.	5.
781.	Constantinus 6. Leonis 4. filius, cum Irene matre.	18.
	CENTVRIA IX. Germani Cęsares.	
800.	CArolus Magnus.	14.
815.	Ludouicus I. Pius.	26.
840.	Lotarius I. Ludouici Pij fili'.	15.
855.	Ludouicus secundus.	21.
876.	Carolus Caluus ex Gallia secundus.	2.
878.	Carolus Crassus 3.	9.
887.	Arnolphus, Carolomãni filius.	13.
	CENTVRIA X.	
900.	LVdouicus III. Arnolphi filius.	10.

Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerint.	Anni Christi nati.		Anni quibus imperauerint.
910.	Cunradus I.	7	1252.	Guilhelmus Hollandiæ comes.	3.
917.	Henricus I. Auceps cognominatus.	18.		Hic interregnũ fuit, stetitque imperiũ annos 17. sine certo Cęsare, quousque Rudolphus creatus est.	
935.	Otho I. cognomine Magnus, Henrici Aucupis filius.	36.	1271.	Rudolphus.	19.
971.	Otho 2.	10.	1250.	Adolphus.	6.
981.	Otho 3.	19.	1296.	Albertus I.	10.
	CENTVRIA XI.			CENTVRIA XIIII.	
1000.	Henricus 2. Bauar, Claudus dictus.	22.	1306.	Henricus 7.	6.
023.	Cunradus 2.	15.	1311.	Ludouicus 4.	33.
038.	Henricus 3. Niger nuncupatus.	17.	1345.	Carolus 4.	32.
1055.	Henricus 4. puer adhuc septem annorum.	50.	1377.	Vuenceslaus.	22.
	CENTVRIA XII.			CENTVRIA XV.	
1105.	Henricus 5.	20.	1400.	Rupertus seu Robertus.	10.
1125.	Lotharius 2.	11.	1410.	Sigismundus.	27.
1136.	Cunradus 3.	15.	1427.	Albertus 2.	2.
1151.	Fredericus I. Barbarossa dictus.	37.	1429.	Fridericus 3.	53.
1188.	Henricus sextus.	10.	1492.	Maximilianus.	25.
1198.	Philippus Barbarossæ filius.	9.		CENTVRIA XVI.	
	CENTVRIA XIII.		1517.	Carolus 5. Maximiliani Cęsaris nepos, Hispaniæ rex, Austriæ & Burgũdię archidux.	39.
1207.	Otho 4.	4.			
1211.	Fridericus 2. Barbarossæ filius.	37.	1556.	Ferdinandus, Caroli V. frater.	
1248.	Cunradus 4.	3.			

SVMMORVM ROMANAE ECCLESIAE

pontificum, sub quorum pontificatu exortæ sunt hæreses hoc in opere adductæ, successio, per centurias digesta.

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.	Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
	CENTVRIA I.		121.	Alexander I. Romanus.	10.
45.	Petrus Apostolus, Galilęus.	25. mẽſ. 2. dies 3.	129.	Xistus Romanus.	10.
			139.	Telesphorus Græcus.	10.
71.	Linus Tuscus.	10.	150.	Higinus Græcus.	4. mẽſ. 3.
81.	Cletus Romanus.	12.	154.	Pius I. Aquileiensis.	11. mẽſ. 4.
93.	Clemens I. Romanus.	9. mẽſ. 6. dies 7.	165.	Anicetus Syrus.	11. mẽſ. 4.
	CENTVRIA II.		176.	Soter Fundanus.	9. mẽſ. 3.
103.	Anacletus, Græcus Atheniensis.	9. mẽſ. 2.	187.	Eleutherius Nicopolitanus.	15.
113.	Euaristus Græcus, quem alij Eucharistum vocant.	8.		CENTVRIA III.	
				Vi-	

Anni Christo nati.		Anni quibus sederũt.
202.	Victor Apher.	10.
212.	Zephyrinus Romanus.	8.
220.	Calixtus Romanus.	6.
226.	Vrbanus 1. Romanus.	4.
230.	Pontianus romanus.	9.
239.	Anterus Græcus.	5.
244.	Fabianus Romanus.	13.
257.	Cornelius romanus.	3.
260.	Lucius.	3.
263.	Stephanus romanus.	8.
271.	Xistus 2. Atheniensis.	2.
273.	Dionysius romanus.	4.
277.	Felix I.	6.
283.	Eutychianus Tuscus.	11.
294.	Caius Dalmata.	15.
	CENTVRIA QVARTA.	
333.	Marcellinus romanus.	14.
309.	Marcellus.	5.
	Ex Marcellino & Marcello quidam vnũ duntaxàt faciũt, nè hîcin supputatione offendaris.	
338.	Eusebius Græcus.	1.
339.	Miltiades Apher.	4.
343.	Syluester romanus.	23.
365.	Marcus romanus.	2.
358.	Iulius I. romanus.	15.
383.	Liberius.	13.
396.	Felix 2.	1.
397.	Damasus Hispanus.	18.
	CENTVRIA QVINTA.	
415.	Siricius romanus.	15.
430.	Anastasius I. romanus.	3.
433.	Innocentius I. Albanus.	15.
448.	Sozimus Græcus.	1.
449.	Bonifacius I romanus.	3.
452.	Cęlestinus I. Campanus.	9.
461.	Xistus 3.	8.
469.	Leo I. Tuscus.	21.
490.	Hilarius Sardus.	6.
496.	Simplicius Tiburtinus.	15.
	CENTVRIA VI.	
511.	Felix 3.	9.
520.	Gelasius I. Apher.	4.
524.	Anastasius II romanus.	2.
526.	Symmachus Gręcus.	15.
541.	Hormilda Frusinonius.	9.

Anni Christo nati.		Anni quibus sederunt.
550.	Ioannes I. Tuscus.	2. menses 8.
553.	Felix 4. Samius.	4.
557.	Bonifacius 2. romanus.	2.
559.	Ioannes 2.	1.
560.	Agapetus I.	1.
561.	Siluerius Campanus.	1.
562.	Vigilius.	17.
579.	Pelagius I.	[illegible]
590.	Ioannes 3.	11. menses 7.
599.	Benedictus I.	4. menses 2.
	CENTVRIA VII.	
604.	Pelagius 2. romanus.	10. menses 6.
615.	Gregorius 1. romanus, cognomine Magnus.	13.
628.	Sabinianus Tuscus.	1. menses 5.
629.	Bonifacius 3.	3. mẽs. 8. di. 20.
632.	Bonifacius 4. Marsus.	6.
638.	Theodatus seu Deusdedit.	3.
641.	Bonifacius 5. Campanus.	5.
646.	Honorius I. Campanus.	12.
	Quo mortuo, vacat sedes annum vnum, mẽses septem, dies tredecim.	
659.	Seuerinus I. romanus.	1.
660.	Ioannes 4. Dalmata.	1.
661.	Theodorus Græcus.	6. menses 5.
667.	Martinus I. Tudertinus.	6.
673.	Eugenius I. romanus.	2. menses. 8.
675.	Vitalianus Campanus.	14.
689.	Adeodatus romanus.	4.
	Quo mortuo, sedes vacat menses 4 dies viginti.	
694.	Donus romanus.	5.
699.	Agathon Siculus.	2. mẽs. 6. dies 4
	CENTVRIA VIII.	
701.	Leo 2. Siculus.	menses 10.
702.	Benedictus 2.	1. menses 10.
703.	Ioannes 5. Syrus.	1.
704.	Conon Thrax.	menses 11.
705.	Sergius I. Antiochenus.	13.
718.	Ioannes 6. Gręcus.	3.
721.	Ioannes 7. Græcus.	2. menses 8.
723.	Sosimus, qui & Sisinius, Syrus.	dies 20.
723.	Constantinus I. Syrus.	7.
730.	Gregorius 2. romanus.	17.
747.	Gregorius 3. Syrus.	10.
757.	Zacharias, Gręcus.	10. menses 3.

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
767.	Stephanus 2. Romanus.	5.
772.	Paulus 1. Romanus.	10. menses 1.
782.	Constantinus 2.	2.
784.	Stephanus 3. Siculus,	3.
787.	Adrianus 1. Romanus.	24.
	CENTVRIA IX.	
811.	Leo 3. Romanus.	20.
831.	Stephanus 4.	menses 8.
832.	Paschalis Romanus.	7. menses 4.
839.	Eugenius 2. Romanus.	3.
842.	Valentinus Romanus.	dies 40.
842.	Gregorius 4. Romanus.	16.
858.	Sergius 2.	3.
861.	Leo 4.	8.
871.	Benedictus 3. Romanus.	3.
874.	Nicolaus 1. Romanus.	10.
884.	Adrianus 2. Romanus.	5.
889.	Ioannes 9.	10. dies 2.
899.	Martinus 2. Gallus.	1. menses 5.
	CENTVRIA X.	
900.	Adrianus 3. Romanus.	1. menses 2.
901.	Stephanus 5. Romanus.	6.
907.	Formosus Portuensis.	5. menses 6.
912.	Bonifacius 6. Tuscus.	dies 35.
912.	Stephanus 6. Romanus.	1.
913.	Romanus nomine, & genere Hispanus.	menses 3.
913.	Theodorus 2. Romanus.	dies 20.
913.	Ioannes 10. Romanus.	2. dies 5.
915.	Benedictus 4. Romanus.	3. menses 4.
917.	Leo 5.	dies 40.
917.	Christophorus.	menses 7.
917.	Sergius 3.	2.
920.	Anastasius 3.	2. menses 2.
922.	Lando Romanus.	mes. 6 dies 21.
923.	Ioannes 11. Romanus.	13. menses 2.
936.	Leo 6.	mes. 7. dies 15.
936.	Stephanus 7.	2. menses 1.
938.	Ioannes 12.	4. menses 10.

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
942.	Leo 7.	3. menses 6.
945.	Stephanus 8. Germanus.	3. menses 4.
948.	Martinus 3.	3. menses 6.
951.	Agapetus 2.	7. menses 4.
958.	Ioannes 13.	8. menses 3.
966.	Leo 8.	1. menses 4.
967.	Ioannes 14.	7. menses 11.
974.	Benedictus 5. Romanus.	1. menses 6.
975.	Donus 2. Romanus.	1.
976.	Bonifacius 7.	meses 7. dies 5.
976.	Benedictus 7. Romanus.	8. menses 6.
983.	Ioannes 15.	menses 8.
983.	Ioannes 16.	menses 4.
984.	Ioannes 17.	10. menses 6.
994.	Gregorius 5.	2.
996.	Syluester 2. Gallus Aquitanus.	4. mes. 1. dies 10
	CENTVRIA XI.	
1000	Ioannes 18.	mes. 4. dies 20.
1000	Ioannes 19. Romanus.	4. menses 4.
1004.	Sergius 4. Romanus.	2. dies 15.
1006.	Benedictus 8. Tusculanus.	11. menses 1.
1017.	Ioannes 20.	11.
1028.	Benedictus 9.	10. menses 4.
1038.	Syluester 3.	dies 49.
1038.	Gregorius 6.	2. menses 7.
1040	Clemens 2.	menses 9.
1041.	Damasus 2. Bauarus, qui vi papatum occupauit.	dies 23.
1041.	Leo 9. Germanus.	5. menses 2.
1046	Victor 2.	2. menses 3.
1048.	Stephanus 9. Lotharingus.	meses 7.
1048.	Benedictus 10. Campanus.	mes. 9.
1049	Nicolaus 2. Sabaudus.	3.
1052.	Alexander 2. Mediolanensis.	11. menses. 6.
1063.	Gregorius 7. Hetruscus.	12.
1075.	Victor 3.	1. meses 4.
1077.	Vrbanus 2.	11. menses 4.
1089.	Paschalis 2.	18. menses 6.
	CENTVRIA DVodecima.	

GE-

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
1108.	Gelasius 2. Caietanus.	1.
1109.	Calistus II. Burgundus.	6.
1115.	Honorius secũdus Imolensis.	5. menses 2.
1120.	Innocentius 2.	12.
1132.	Cęlestinus 2. Tuscus.	menses 5.
1133.	Luçius secundus Bononiensis.	menses 11.
1134.	Eugenius 3. Pisanus.	8. menses 4.
1142.	Anastasius quartus Romanus.	1. menses 4.
1143.	Adrianus 4. Anglus.	4.
1147.	Alexander 3 Senensis.	21. menses 11.
1169.	Lucius 3. Tuscus.	4.
1173.	Vrbanus 3. Mediolanensis.	1. menses 10.
1175.	Gregorius 8. Beneuentanus.	dies 57.
1175.	Clemens 3. Romanus.	3.
1178.	Cęlestinus 3.	6. mẽs. 7.
1185.	Innocentius 3. Anagninus.	18. menses 7.
	CENTVRIA XIII.	
1204.	Honorius 3. Romanus.	10. menses 7.
1215.	Gregorius 9. Hernicus.	14.
1229.	Cælestinus 4. Mediolanensis.	dies 18.
	Vacat hic sedes papalis vno anno & viginti diebus, quòd Cardinales à Friderico Imperatore captiui tenerentur.	
1230.	Innocentius 4. Genuensis.	11. menses 7.
1242.	Alexãder 4. Campanus.	7.
1249.	Vrbanus 4. Gallus.	3.
122..	Clemens 4. Narbonensis.	4.
1256.	Gregorius 10. Placentinus.	4.
1260.	Innocentius 5. Burgundus.	menses 6.

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
1261.	Adrianus 5. Genuensis.	dies 40.
1262.	Ioannes 21. Hispanus.	menses 8.
1263.	Nicolaus tertius Romanus.	3. menses 8.
1267.	Martinus 4. Gallus.	4. menses 2.
1272.	Honorius 4.	1.
	Sedes Papalis vacat, menses 10.	
1274.	Nicolaus 4. Longobardus.	4. menses 1.
1279.	Cælestinus 5. Esernienſis.	1. menses 5.
1281.	Bonifacius 8.	8. menses 9.
1290.	Benedictus 11. Italus.	8.
	Vacat sedes annũ vnũ, mensem vnum.	
1299.	Clemẽs 5. Gallus Vasco, Burdegalensis episcopus.	8 menses 10.
	CENTVRIA XIIII.	
1308.	Ioannes 22.	18.
1326.	Benedictus 12.	7. menses 3.
1334.	Clemẽs 6. Lemouicensis.	10. menses 6.
1345.	Innocentius 6.	9.
1354.	Vrbanus 5.	8. menses 4.
1363.	Gregorius 11. Lemouicensis.	7. menses 5.
1371.	Vrbanus 6.	11 menses 8.
1383.	Bonifacius 9.	14. menses 9.
1398.	Innocentius 7. Sulmonensis.	2.
	CENTVRIA XV.	
1401.	Gregorius 12.	2. menses 7.
1404.	Alexander 5. Cretensis.	menses 11.
1405.	Ioannes 23.	4. menses 10.
1410.	Martinus 5.	13.
1413.	Eugenius 4. Venetus.	16.
1439.	Nicolaus 5.	8.
1447.	Calistus 3. Hispanus.	3. menses 3.
1451.	Pius 2. Senẽsis, anteà Aeneas Syluius dictus.	6.
1457.	Paulus 2. Venetus.	6. menses 10.
1464.	Sixtus 4. Minorita.	13.

Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.	Anni Christi nati.		Anni quibus sederunt.
1477.	Innocentius 8.Genuensis.	8.	1522.	Adrianus 6. Germanus Traiectensis.	mens.20.
1485.	Alexander 6. Valentinus.	11.	1523.	Clemens 7.Florentinus.	11.
			1534.	Paulus 3.	14.
1496.	Pius 3.Senensis.	dies 17.	1550.	Iulius 3.Prenestinus episcopus, qui antea Ioannes maria de Monte dicebatur.	5.
1499.	Iulius secundus Genuensis.	10.			
	CENTVRIA XVI.		1555.	Marcellus 2.Etruscus.	dies 22.
1513.	LEo X.Florentinus, Laurentij Medicis filius.	9.	1556.	Paulus 4. Carafa.	3.
			1559.	Pius 4.	5.
			1564.	Pius 5.	

CONCILIORVM OMNIVM ECCLESIAE

Christianæ à Christo passo ordo & series, in quibus iam dictæ hæreses damnatæ fuerunt.

1.

COncilium primum Hierosolymis celebratum est, cuius exemplar habes in Actis apostolorum cap.15.sub — Petro Apostolo, & reliquis apostolis, tempore Claudij Tiberij.

2.

Romanum concilium contra Nouatum constituitur 60. episcoporum, & totidem presbyterorum, cum diaconis multis: vbi statuitur, Nouatum cum his qui eum sequerêtur, alienum esse ab ecclesia Eos verò qui lapsi fuissent in certamine, fraterna commiseratione curandos, & fomêtis pœnitêntiæ medicandos:sub — Decio Imperatore, & Cornelio papa. — 252.

3.

Ancyranum, ab Ancyra Galatiæ ciuitate dictum, post tempora Marcellini papæ celebratum fuit, paulò ante Nicenum, circa annum Domini 308.Fuit aût prouinciale conciliû, sed tñ receptû in 6. synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, vt patet ex 2. canone 6. synodi, sub — Diocletiano Imperatore, & Eusebio papa. — 308.

4.

Neocęsareense, in clara Neocęsareensi ciuitate, quæ nunc Trapezuntium appellatur, in prouincia Cappadociæ sita, coactû fuit paulò ante Nicenum, quoniam episcopus hîc & illic designatus reperitur: in quo patres 17.conuenerunt. Cuius canones sexta synodus Constantinopolitana in Trullo celebrata, probauit, quemadmodùm ex secûdo canone editiôis Gręcę côstat, sub — Côstâtino Chloro & Galerio Maximino augustis, & Miltiade papa. — 311.

5.

Nicenum 1.in Nicea Bithyniæ vrbe habitum est, vbi congregati 318. episcopi catholici, fidem integram,

integram, sanctam, catholicam, & immaculatam exposuerunt: & damnârût Arrium, Photinum, & Sabellium, sub	Constantino Magno, & Syluestro papa.	315.
6. Romanum 2. congregatû fuit intrà Thermas Domitianas cum 275. episc. in quo denuò damnatus est Arrius, Photinus & Sabellius, sub eisdem	Constantino Magno & Syluestro papa.	320.
7. Elibertinum prouinciale apud Elibertum Hispaniæ ciuitatem celebratum est 19. episcoporû, circa primi Niceni concilij tempora, sub	Constantino Magno Imperat. & Syluestro papa.	322.
8 Arelatense conciliû primum, prouinciale quidem fuit, sed (vt appáret ex eius præfatiône) authoritate pontificis Romani confirmatum. Coactum quidem fuit in Gallijs, sub	Constantino Magno Imp. & Syluestro papa.	323.
9. Gangrense in P[illegible]lagonia, seu regione Pelalgiorum prouinciale quidem, sed côfirmatum in 6. synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, fuit, vt ex secundo canone editionis Græcę Parisinæ constat. Celebratum est sub	Constantino Magno, & Syluestro papa.	324
10. Arelatense 2. prouinciale fuit, celebratum autem sub eisdem	Côstâtino Magno & Syluestro papa.	328.
11. Carthaginense primum, prouinciale fuit, in quo Carthaginem ex diuersis prouincijs Aphricanis plurimi conuenerunt episcopi, sub	Constantino Magno & Syluestro papa.	330.
12. Romanum 3. in quo conuenerunt 116. episcopi contra Arrium, cuius hæresis tunc inualescebat, quem cûm suis dogmatibus damnârût, confirmaruntque acta in synodo Nicena, sub	Constantio Imperatore, & Iulio I. papa.	342.
13. Coloniése eodem ferè tempore coactum fuit, côtra Eufratam blasphemum & hæreticum, qui Christum negabat esse Deum. In quo damnatus est, & episcopatu priuatus, sub	Constantio Imperatore, & Iulio I. papa.	346.
14. Antiochenum, cui subscripserunt 30. episcopi, qui in eodem conuenerant concilio, probatumque est in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, vt in 2. canone editionis Græcæ constat, sub	Constantio Imperatore, & Iulio I. papa.	347.

15.

Sardicense concilium congregatum est pcepto Constâtij Imperatoris, vt Athanasio liceret ad suâ redire ecclesiâ, à qua expulsus fuerat p hæreticos episc. Arrianos, queâdmodùm hist. tripar. lib. 4. ca. 21. videre licet. Côuenerût in eo côcilio Oriétales & occidétales epis. Occidétales circiter 300. Ori-

Orientales verò 76. Qui tamen continuò à concilio discedentes, seorsùm aliud concilium fecere, in quo Arrij dogmata statuerunt. Eorum discessus causa fuit, quòd dicerent se nolle ad verba procedere, nisi priùs à concilio submouerentur Pauli & Athanasij defensores: quod occidentales pati noluerũt. Cui concilio affuit Osius episcopus Cordubensis, qui priùs Niceno concilio interfuerat. Celebratum est autem, ab obitu Cõstantini Magni patris duorum Augustorũ Constantis & Constantij anno II. vt habetur lib. 4. ecclesiasticæ hist. tripar. cap. 13. sub

Constantio Impatore, & Iulio I. papa. 351.

16.

Hierosolymitanum secundum, paulò pòst celebratum est per Maximum eiusdem loci episcopum, cùm Athanasius literis Constantij Imperatoris & Iulij Romani pontificis fultus, ad suam reuerteretur ecclesiam. In quo hoc tãtùm actum est, vt consensu omnium episcoporum restitueret Athanasius ad communionem & pristinam dignitatem. Quæ habentur fusiùs hist. tripar. lib. 4. capit. 34. Coactum est autem hoc concilium sub

Constãtio Imperatore, Iulio I. papa. 352.

17.

Sirmiense, quod paulò pòst Constantius in Sirmio iussit congregari: in quo patres regulas tradiderunt fidei orthodoxas contra Arrium. In quibus interpretati sunt locum illum Genesis 19. Pluit Dominus à Domino: vt sit sensus, Non quod ipse pater à semetipso pluere dicat, sed pluit Dominus filius à Domino patre. De hoc concilio habetur hist. tripart. lib. 5. cap. 3. Coactum est autem sub

Constãtio Imperatore, & Iulio I. papa. 353.

18.

Laodicense concilium, prouinciale quidem fuit, sed confirmatum in sexta Synodo generali in Trullo celebrata presente Constantino. Cùm ergò 22 patres in Laodicea Phrygiæ Pacatianę ex diuersis prouincijs Asiæ conuenissent, statuerũt Canones 59. quibus regulas exposuerunt ecclesiasticas: quorũ author maximè Theodosius episcopus extitit. Coactum fuit sub

Constantio Imperatore, & Liberio papa. 364.

19.

Constantinopolitanum concilium centum quinquaginta patrum fuit contra Macedonium episcopum Constãtinopolitanum, qui Spiritum sanctum Deum esse negabat. Est autem ex quatuor principalibus concilijs, & quidem proximũ post Nicenum. Statuerũt aliquot Canones. Editum est & symbolũ fidei, in nullo diuersum ab eo quod nunc passim canitur in ecclesia: præter quàm quòd tantùm adiunxerunt Spiritum sanctum

Gratiano & Theodosio Imperatoribus, & Damaso Pp, & Cyrillo Hierosolymitano 386.

ctum ex patre procedentem, suppressa persona filij. Subscripserunt 150. episcopi, qui in eodem conuenerunt concilio. Celebratum est autem sub

20.

Valentinum concilium prouinciale apud gallias celebratum, in quo conuenerunt 30. episcopi, edideruntque Canones 4. Coactum verò fuit sub

Gratiano & Valentiniano Imperatoribus, & Damaso I. papa. — 386.

12.

Telense apud Aphricam concilium prouinciale, contra Iouinianum & socios eius, sub

Theodosio I. Archadio. & Honorio Imperatoribus, & Siricio papa. — 393.

22.

Carthaginense 2. prouinciale, sed confirmatū in 6. synodo generali in Trullo celebrata. Celebratum fuit sub

Theodosio I. imperatore, & Siricio papa. — 396.

23.

Carthaginense 3. prouinciale, confirmatum in 6. synodo generali in Trullo habita. Coactum fuit sub

Theodosio I. imperatore, & Siricio papa. — 397.

24.

Carthaginense 4. prouinciale, cui interfuerūt 214. episcopi, confirmatum tamen est in 6. Synodo generali in Trullo celebrata: vbi quidem recepta sunt vniuersa concilia Carthagine habita. Celebratum est sub

Archadio Imperatore, & Siricio papa. — 398.

25.

Taurinatense concilium prouinciale, quod totum consumptum est in causarum quarūdam ciuilium compositione, quæ tunc temporis inter episcopos quosdam & reliquos presbyteros agitabantur. Celebratum est autem sub

Archadio & Honorio Imperatorib⁹, & Siricio papa, & D. Ambrosio Mediolan. episc. — 399.

26.

Carthaginense 5. præsentibus 73. episcopis celebratum est, à quibus quindecim canones sunt editi. Coactum verò sub

Archadio Imperatore, & Anastasio papa. — 402.

27.

Toletanum I. prouinciale, sed authoritate Leonis papæ I. confirmatum. Coactum verò fuit à 19. Episcopis, Toletano Episcopo præsidente, sub

Archadio Imperatore, & Anastasio papa. — 403.

28.

Mileuitanum Innocentij primi papæ temporibus celebratum est, à quo enim cōfirmata sunt in eo definita. Coactum est autem contra Pelagianos, cui & interfuit Anselmus romanæ ecclesiæ legatus, sub

Archadio & Honorio Augustis, & Innocentio I. papa, atque Augustino Hipponēsi episc. — 408.

29.

Carthaginense 6. prouinciale, ab 217. episcopis celebratum est sub

Honorio impat & Bonifacio I. papa. — 423.

30.

Carthaginense 7. prouinciale, à 73. episcopis

Ho-

pis editum, nihil habēs quod ad nostra hæc tempora pertineat. Coactum est autem sub { Honorio Imperat. et Bonifacio I. papa. } 424.

31.

Ephesinū concilium, vnum ex quatuor principalibus, contra Nestorium Constantinopolitanum episcopum habitū est à 20. episcopis: qui Nestorius purum hominē ex sancta virgine Maria natum asseruit, vt aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec vnum Christum in verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque seiunctim alterum filium Dei, alterum hominis p̄dicaret. Huic synodo vice Cælestini papæ (cuius anno penultimo celebrata est) præsedit beatus quondam Cyrillus Alexandriæ episcopus: qui cum vniuerso concilio ad eundem Nestorium synodalia decreta transmisit, quemadmodum habentur in epistola concilij Ephesini ad ipsum Nestorium. In qua symbolum fidei, quod à magno illo concilio apud Niceam congregato traditum est, prolixè interpretantur: vt iure optimo possint dici summa quædam totius doctrinę Christianæ. Conuenit autem hæc synodus sub { Theodosio 2. Imperatore, & Cælestino I. papa, sub quo moritũ & D. Augustinus. } 428.

32.

Rhegiense concilium, prouinciale est, à 13. episcopis celebratum, qui 6. canones ibidem sanxerunt, sub { Theodosio 2. Imperatore, & Xisto 3. papa. } 436.

33.

Agathense prouinciale, in ciuitate Agatha in Gallia habitum est à 35. episcopis, in quo de disciplina & ordinationibus clericorum atq; pontificum, vel de ecclesiatum vtilitatibus in primis tractatum est sub { Theodosio 2. Imperatore, & Xisto 3. papa. } 438.

34.

Aquileiense prouinciale, contra Palladium & Secundinum Arrianæ hæresis defensores celebratum est, quos damnârunt in eodem concilio patres ibidem congregati sub { Theodosio 2. Imperatore, & Xisto 3. papa. } 440.

35.

Arausicanum prouinciale, in quo canones 25. ad ecclesiæ Dei ædificationem & stabilimentum à patribus statuti sunt. Celebratum est autem sub { Theodosio 2. Imperatore, & Leone I. papa. } 444.

36.

Vasense prouinciale, per 18. episcopos celebratum est sub eisdem { Theodosio 2. Imp. et Leone I. papa. } 446.

37.

Carpentoractense prouinciale coactum est sub { Theodosio 2. Imp. & Leone I papa. } 447.

38.

Arelatense 3. prouinciale, à 34. episcopis celebratum est, Martiano Augusto, Opilione & Vincomalo consulibus, 8. idus Iulij, sub eodem { Valētiniano Imperatore, & Leone I. papa. } 453.

39.

Chal-

Chalcedonense concilium, generale & Oecumenicum, vnum ex quatuor celeberrimis, celebratum est à 630. patribus, contra Eutychem Constantinopolitanum abbatem, qui asserebat Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam naturam permanere, & contra Dioscorum eiusdem defensorem, Alexandrinũ episcopum, sub Martiano Imperatore, & Leone I. papa. 457.

40.

Veneticũ conciliũ prouinciale, in quo pauci episc. cõuenerũt, qui 16 canões statuerũt, in q̃bus agit̃ de regula ecclesiastica, q̃ sacerdotib⁹ (donãte Dño, eredita est, & de districtione, cuius cura nõ sine eorũ culpa torpescit. Celebratum est aũt sub Martiano Imperatore, & Leone I. papa. 458.

41.

Turonẽse concilium I. prouinciale, cui interfuerũt 8. episcopi, cõtinet 13. canones, quibus primò hortat̃ clericos ad castitatẽ, secũdò ad abstinentiã: in reliquo cõplectitur regularẽ eorũdem clericorum institutionem. Celebratum est sub Leone I. Imperatore, & Leone I. papa. 462.

42.

Romanum 4. prouinciale, à 50. episcopis ibid. congregatis, in quo potissimùm statuerũt, vt canones Niceni concilij, & Apostolicę sedis decreta custodiantur. Coactum est autem sub Leone I. Imperatore, & Hilario papa. 466.

43.

Tarraconẽse concilium prouinciale à 10. episc. apud Tarraconem congregatis, celebratũ est sub Zenone Imperat. & Felice 3. papa. 486.

44.

Epaunense concilium prouinciale, in quo fuerunt 70 episcopi, qui 40. decreta ediderunt, Celebratum verò est sub Anastasio Imperatore, & Gelasio I. papa. 494.

45.

Ilerdense prouinciale 8. episcoporum, cõgregatum fuit sub Anastasio Imper. & Symmacho papa. 502.

46.

Valentinum prouinciale 6. episcoporum, celebratum est apud Valẽtiam Hispaniæ ciuitatem, Theodorici regis anno quintodecimo, sub Anastasio Imperatore, & Symmacho papa. 510.

47.

Aurelianẽse primum, tẽpore Clodouei regis Francorũ celebratum est, cuius etiamnùm extat epistola ad eandem synodum, in qua profitet̃ se pariturum ecclesię & Papę p̃ceptis, de nõ captiuãdis clericis, monialibus, & seruis ecclesiarũ, & de captiuatis reddendis. Habet̃ quoq; eiusdẽ synodi ad eundẽ Regẽ rescriptũ. Coactũ est autẽ, sub Iustino I. Imperatore, & Hosmisda papa. 512.

48.

Gerundense concilium prouinciale celebratum est sub Iustino I. Imperat. & Hormisda papa. 513.

49.

Cęsaraugustanum concilium prouinciale, celebratum est à 12. episcopis sub Iustino I. Imperat. et Hosmisda papa. 520.

e 2. Iusti-

50.

Toletanum 2. celebratum est anno 5. Almarici Regis, sub | Iustino Imperato. et Ioanne I. papa. | 5.8.

51.

Constantinopolitanum 5. concilium generale congregatum fuit à 165. patribus contra Petrum, Anthimum, Seuerum, & Ibam hereticos. Petrus Archiepiscopus Antiochenus asserebat in Trisagio hymno addendam esse crucem, id est, Trinitatem esse crucifixam, vt diceretur, Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui crucifixus est pro nobis: cui alij suffragabant: Vbi quidem necesse erat aut confundi personas Trinitatis, aut negare duas naturas in Christo. Celebratum est autem sub | Iustino Imperatore, & Felice 4. Bonifacio 2. Ioanne 2. Agapeto I. Syluerio, & Vigilio pont. Rom. | 532.

52.

Aurelianense 2. concilium prouinciale extitit in vrbe Aurelia ex præceptione Christianissimorum Francorum regum, vt ibi patres de obseruatione legis catholicæ, Deo auxiliante, tractarent, & quid de nouis dogmatibus sentirent, expresse atque singulatim conscriberent, quid've esset in posterum super his obseruandum: qua ex re 22. canones ediderũt. Celebratũ aũt fuit sub eisdem | Iustiniano Imperatore, & Vigilio papa. | 543.

53.

Aurelianense 3. prouinciale celebratum fuit tempore Childeberti regis Francorum sub eisdẽ | Iustiniano Imper. & Vigilio papa. | 545.

54.

Auernense prouinciale coactum fuit, Theodeberti Mediomatricum regis potentissimi temporibus, sub eisdem | Iustiniano Imperatore, & Vigilio papa. | 550.

55.

Aurelianẽse 4. conciliũ prouinciale, Childeberti regis Francorũ tẽporibus celebratũ fuit, sub | Iustiniano Imper. et Pelagio I. papa. | 556.

56.

Turonense secundum concilium prouinciale coactũ est pro pace & instructione ecclesię, Cheréberti filij Clotarij temporibus, sub eisdem | Iustiniano Imperatore, & Pelagio I. papa. | 566.

57.

Parisiense concilium primum celebratum est pro ecclesiæ vtilitate, sub eisdem | Iustiniano Impe. & Pelagio I papa. | 567.

58.

Aurelianense quintum, in quo inter cętera Eutychetis & Nestorij dogmata rursus dãnata sunt, & vt quotannis conciliũ conuocaretur, cautum. Celebratum est autem sub | Iustino 2. Imperatore, & Ioanne 3. papa. | 568.

59.

Hispalense primum concilium prouinciale coactum fuit sub ~~eisdem~~ | Mauritio Impera & Pelagio 2. papa. | 584.

60.

Toletanum tertium, Recharedi regis Hispaniarum in sancta ciuitate regia Toletana congregatum atque editum est temporibus, in quo Arrij hæresis condemnata, sub eisdem | Mauritio Imperatore, & Pelagio 2. papa. | 586.

61. Mau-

61. Matiſconenſe primum prouinciale ſub eiſdem	Mauritio Imper. & Pelagio 2 papa.	587.
62. Matiſconenſe 2. prouinciale celebratum eſt ſub eiſdem	Mauritio Imper. & Pelagio 2 papa.	588.
63. Antiſiodorenſe cōcilium prouinciale coactū eſt ſub	Heraclio Impera. & Theodoto ſeu Deusdedit, papa.	616.
64. Hiſpalenſe ſecundum prouinciale, celebratū eſt ſub	Heraclio Imperat. et Honorio 1. papa.	623.
65. Toletanum 4. celebratum eſt ab omnibus Hiſpaniæ & Galiciæ epiſcopis, Siſunandi Regis Hiſpanorum temporibus, ſub	Heraclio Imperatore, & Honorio I. papa.	636.
66. Toletanum 5. prouinciale, à 20. epiſcopis celebratum eſt, Suuintillæ regis Gotthorum temporibus, præſidente Eugenio eccleſiæ Toletanæ & prouinciæ Carthaginenſis epiſc. Metropol. ſub	Heracleona Heraclij filio Imperatore, & Theodoro papa.	640.
67. Toletanum 6. prouinciale, in eccleſia Leocadiæ martyris celebratum eſt à 54. Hiſpaniæ & Galiciæ epiſcopis, Suuintillæ regis temporibus, præſidente Eugenio epiſcopo Toletano, ſub	Heracleona Imperatore, & Theodoro papa.	642.
68. Bracarenſe primum, Tulgæ Gotthi regis temporibus in Hiſpania citeriori ab epiſcopis Galicię prouinciæ celebratum eſt: in quo primùm lectū eſt exemplar fidei cum capitulis quę epiſcopi Tarraconenſes, Luſitani, & Bętici contra impiam Priſcillianæ hæreſis ſectā, olim facto inter ſe concilio tanquàm regulam fidei tradiderant, ſub	Conſtante Conſtātini 3. filio Imperatore, & Theodoro papa.	644.
69. Bracarenſe 2. prouinciale, in quo ea tractantur tantùm, quæ ad eccleſiaſticam diſciplinam pertinent, celebratum eſt ſub	Conſtante Imperatore, & Theodoro papa.	646.
70. Toletanum 7. à 38. epiſcopis celebratum eſt ſub	Conſtante Impe & Martino I. papa.	648.
71. Lateranenſe 1. in vrbe Roma celebratum eſt à 105. epiſcopis aduersùs Sergiū, Pyrrhum, & Paulum Patriarchas Conſtantinopolitanos, & contra Cyrū Alexandrinū & Theodorū, qui, quòd nouitates contra immaculatam fidē pſumpſerant innectere, anathematis vltiōe ibid. percuſſi ſunt. Ex quo effectū, vt Paulus hęretic⁹ Impatori ſuggeſſerit, vt Martinus Conſtātinopolim deduceret occidēdus, niſi à ſua pſecutiōe ceſſaret: quod & obtinuit. Nā cùm p Pelluriū Imp. cubicularium Conſtantinopolim delatus eſſet, & eiuſdē Impera-	Conſtante Imperatore, & Martino I. papa.	650.

ratoris sententiæ acquiescere nollet, in exilium pulsus est, in locum qui Chersona appellatur: vbi quidem ille velut Christi cõfessor vitam finiuit, & multa edidit miracula. Coactum est autẽ hoc concilium sub

72.

Toletanum 8. à 55. Episcopis celebratum est sub — Constante Impe. & Martino I. papa. 652.

73.

Toletanum 9. prouinciale à 16. episcopis celebratum est anno septimo Risisundi Regis Hispaniæ Gotthi, sub — Constante Imperatore, & Martino I. papa. 653.

74.

Toletanum 10. Risisundi Regis Hispaniæ anno octauo celebratum est sub — Constante Impe. & Martino I. papa. 654.

75.

Cabilonense prouinciale in Gallijs celebratũ est sub — Constante Impe. & Eugenio I. papa. 655.

76.

Toletanum 11. anno 4. Bambæ Hispaniarum regis celebratum est, sub — Constante Impe. & Vitaliano papa. 668.

77.

Bracarense tertiũ prouinciale celebratum est sub — Constante Impe. & Vitaliano papa. 669.

78.

Constantinopolitanum concilium 6. generale & Oecumenicum, Constãtinopoli iterùm aduersùs Sergium, Paulum, Pyrrhum, Petrum, Cyrum, & Theodorũ, omnes archiepiscopos Constantinopolitanos habitum est: qui impiè docuerant vnam volũtatem & vnam operationem in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi, præsidente Constantinopolitano Imperatore, & legatis missis ab Agathone papa Theodoro & Georgio presbyteris, & Ioãne Diacono, qui vicefungebantur in eodem concilio & locum tenebant Archiepiscopi antiquæ Romæ Agathonis, sub — Constantino 4. Imperatore, & Agathone papa. 670.

79.

Toletanum 12. anno primo Eringij Regis Hispaniæ celebratum est, sub — Cõstãtino 4. Imp. & Leone 2. papa. 683.

80.

Toletanum 13. concilium celebratum est anno quarto eiusdem Regis Hispaniæ Eringij, sub — Iustiniano 2. Constãini filio Imp. & Sergio I. papa. 690.

81.

Synodus mandato apostolico à sancto Bonifacio & Francorum episcopis habita, sub — Carolo Ma. Duce, et Zacharia papa. 742.

82.

Nicenum 2. concilium, quod Græci septimum generale appellãt, contra eos celebratum est, qui imagines in ecclesijs damnant & eijciunt, in quo imaginum expressiones adorãdas & amplectẽdas relati- — Constantino 6. Leonis 4. filio, & Irene matre, & Adriano I. papa. 781.

relatiuè decretum est, & honorandas reliquias sanctorum, sub

83.

Mogũtiacum concilium institutum est ad instaurandam ecclesiam collapsam, sub — Carolo Magno Imp. & Leone 3. papa. 813.

84.

Vormatiense prouinciale, est celebratum sub — Carolo Magno Imp. & Leone 3. papa. 815.

85.

Rheměse concilium prouinciale, coactum fuit sub — Carolo Magno Imp. & Leone 3. papa. 816

86.

Constãtinopolitanum 8. vniuersale, coactum est potissimùm ꝓpter depositionẽ Ignatij Patriarchæ Constãtinopolitani, quẽ quidã episcopi ab ecclesia cui iure præsidebat, tyrannicè proiecerant, & Photium quendam ex foro & seculari militia eductum, ac subitò tõsuratum, eidem ecclesiæ contra sacros canones præfecerant, sub — Basilio imper. Cõstãtinopolitão, & Adriano 2. papa. 870.

87.

Triburiése concilium prouinciale celebratum est à 22. episc. Germanorũ, ad reformationẽ morũ & statûs nõ modò clericorũ, sed etiã laicorũ sub — Carolo Crasso Imperatore, & Stephano 5. papa. 888.

88.

Lateranense 2. conciliũ generale, cui interfuerunt Hierosolymitanus & Constãtinopolitanus patriarchæ, Metropolitani 70. Episcopi 400. Abbates 12. Priores conuentuales 800. Græci & Romani Imperij legati. Regũ verò Hierusalẽ, Frãciæ, Hispãiæ, Angliæ, & Cypri oratores. Sub quo papa Romanus morit̃ Perusij, pontificatûs sui anno 18. mense 7. die 26. Cuius pontificis virtutem doctrinamq́; summopè iuuit beati Dñici beatiq́; Frãcisci Assisinatis sanctitas, è quib⁹ Prædicatorum & Minorum ordo ortum habuit. Celebratum est hoc maximum concilium sub — Philippo Barbarossæ filio Imperatore, & Innocentio 3. papa. 1215.

89.

Viennense conciliũ generale fuit, in quo probatę fuerunt constitutiones illę & definitiones, q̃ in volumine Clemẽtinarũ ferunt̃. In eodẽ cõcilio cõstitutũ est, vt festũ corporis Christi celebraret̃ feria 5. post octauã pẽtecostes, cõcessis indulgẽtijs ijs, q in eo festo vel sub octauis officio diuino vel Horis interessent. Celebratũ est aũt sub — Alberto primo Imperatore, & Clemente 5 papa. 1313.

91.

Constantiense concilium inchoatum est tempore pessimi schismatis. Ferebantur enim tunc tres pontifices Romani, Ioannes 23. Benedictus 13. & Gregorius 12. In cuius concilij octaua sessione pronunciata est sententia damnationis doctrinæ Ioannis Vuicleffi & articulorum 45. Celebratum est autem sub — Sigismundo Imperatore, & Ioanne 5. papa. 1415.

92.

92.

Basileense inchoatum priùs fuerat Senis, sed translatum posteà Basileam pluribus certisque de causis per Martinum quintum summum pontificem, in quo præsedit Iulianus Cardinalis sancti Angeli legatus apostolicus, legitima potestate ab eodem Martino quinto & Eugenio 4. tunc primùm electo habita. Celebratū est autem sub

Sigismundo Imperatore, & Martino 5. papa. 1431.

93.

Florentinum, celebratum est primùm Ferrariæ, præsente Palęologo Imperatore Gręcorum, & patriarcha Constantinopolitano, cum alijs Orientalis ecclesiæ pontificibus, abbatibus, monachis, & Cruce signatis. Attamen inchoatum non potuit absolui propter ingruentem pestem, & translatum est ab Eugenio Florentiam, vbi & absolutum est. Celebratum est autem per 25. sessiones, quarum 16. habitæ sunt Ferrariæ, reliquæ verò Florentiæ. In quibus omnibus disputatum est inter Latinos & Græcos, primùm de processione Spiritûs sancti à filio: & an ritè facta fuerit à Latinis ea additio in Symbolo, Filioque procedit, &c. Secundò, de igne purgatorio. Tertiò, de Papæ primatu. Quartò, de azymo & fermentato pane. Quintò, de panis in Eucharistia transmutatione. Quæ tamen disputatio tantam contentionem inter vtrosque & Latinos & Græcos peperit, vt ab ea disputatione coacti fuerint cessare, & ità res citra vllam controuersiam inter eos tractata est. Coactum est autem hoc concilium sub

Sigismundo Imperatore, & Eugenio 4. papa. 1432.

94.

Lateranense tertium generale concilium, pro reformatiõe ecclesiæ, & pace inter principes Christianos componenda, institutum atque celebratum fuit sub

Maximiliano I. Imperatore, & Iulio 2. atque Leõe X. pontificibus. 1512

95.

Tridentinum generale & Oecumenicum cõcilium tandiù multumque ab vniuersis fidelibus desideratum, indictum fuit primùm à Paulo tertio summo pontifice, ad extinguendas hęreses per Martinum Luterum in Germania excitatas. Et primò idem pontifex eidem concilio celebrãdo Mantuam locum aptum designauit. Deindè aliquibus de causis Vincẽtiam. Tertiò Tridentũ. Nec tum quidem factum est. Quartò rursùs Tridẽtum assignauit locum anno 1545. & adspirante Christo inchoatum est tertiadecima die Decẽbris eiusdem anni, legatis & Apostolicæ sedis vicarijs, p̃sidentibus Ioãne Maria Cardinale episc. Prænestino, & Marcello presbytero Cardinale S. crucis, & Reginaldo Polo Anglo diac. card. sub

Carolo V. & Ferdinando Imperat. Paulo 3. Iulio 3. Marcello 2. Paulo 4. Pio 4. Pio 5. summis Romanorum pontificibus. 1545.

Conciliorum Generalium & Prouincialium finis.

Fue-

Fuerunt tamen & alia multa celebrata concilia sub eisdem & alijs Imperatoribus & pontificibus Romanis, quæ à nobis videri non potuerunt, vel quia non extãt integra exemplaria, vel quia in manus nostras nondum venerunt. Horum vnum est Viennense, cuius priùs meminimus, sub Clemente 5. celebratum, cuius integra exemplaria non extant. Alterum est Lugdunense sub Gregorio 10. quæ ambo fuerunt generalia.

Extiterunt & alia, partim sacra, partim prophana, vt apud Aluerniam celebratum est prouinciale concilium, cuius meminit Gratianus 6. quæst. 2. Quòd autem &c. Ibidem quoque meminit cõcilij Varensis, cap. Si tantùm. Item & illius quod apud Alphesum habitum est, 21. quæst. 1. Illud verò. Item Concilij celebrati apud Hermeriam, de quo idem Gratianus desumpsit in multis locis decreta.

Item illius apud Faucntiam celebrati.
Item apud Alteum.
Item Hipponensis concilij.
Item Genuensis.
Item Matiensis.
Item Manetensis.
Item Vrbanensis. Ex quibus singulis desumpsit decreta Gratianus. Horum tamen exemplaria non feruntur.

Sub Iulio Papa primo, partim sacrum, partim sacrilegum in Sirmio celebratum est cõcilium, præcepto Constantini Imperatoris: in quo episcopi Orientales Ariani damnauerunt Photium, & Catholici de fide sita propositiones ediderunt. Ad quem conuentum cùm inuitus venisset Osius episcopus Hispanus, & eis consentire respueret, non modica tormenta grandæuus plagasque perpessus est. Vndè etiàm necessitate vehementi, eorum definitionibus tunc editis cõsensit atq; subscripsit. Hæc Socrates in hist. Tripar. lib. 5. cap. 6. & 7. Posteà verò idem pater Osius cum Liberio episcopo Romano & alijs quibusdam pontificibus in exilium actus est, quòd impia Arrianorum decreta in concilio Mediolanensi propria subscriptione firmare noluisset, vt refert Theodoretus eiusdem historiæ cap 16. Ad hunc modum celebrârunt Arriani decem concilia, suam fidem in ecclesia stabilire contendentes, vt refert Athanasius epistola ad Aphros. Eorum vnũ est illud celebratũ in Seleucia Isauriæ 160. episcoporum, de quo Socrates in hist. Tripar. lib. 5. cap. 34. Cuius acta recenset Sozomenus in eodem lib. cap. 35.

Sub Leone papa I. iussu Theodosij Iunioris, coactum est cõcilium secundum Ephesinum prophanum, cui præsedit Dioscorus, qui Flauianum sanctissimum occidit, & legatos Leonis papæ contempsit: epistolas Leonis papæ nec legi permisit, sed fidem Eutychis definiuit, cui & sacerdotiũ restituit. Contra hunc Dioscorum anno 2. Martiani Imperatoris, Chalcedone facta est sancta Synodus quarta, quæ & eundem Dioscorum & Eutychem deposuit, & damnauit.

Sub Leone 3. & Adriano 2. celebrata est Synodus à Photio, qui sedem patriarchalem in templo Apostolorum vsurpauerat, & habet septendecim Canones. Item alia per eundem Photium in ædibus sacris Sapientiæ, tres canones complectens, qui feruntur in Nomocanono Græco. Sed ambæ reiectæ & dãnatæ postea fuerunt per octauam Synodum, in actione 7. & 8.

Item concilium apud Compendium, cuius meminit Gratianus 6. quæst. 3. Placuit. & 33. quæst. 5. Mulier si fine. & 33. quæst. 1. Si quis acceperit.

Item 22. quæst. 5. ex concilio apud sanctum Medardum habito, citatur decretũ, quibus temporibus iurare prohibeamur, ca. Decreuit.

Item concilium apud Beluacum, ex quo Gratianus citat canonem de Consecrat. distinct. 4. cap. Si quis voluerit.

Finis

INDEX VVLGARIS AC SOLITVS RERVM VERBORVMQVE,

NON QVIDEM OMNIVM, SED TANTÙM MAXIME familiarium, in sequentes XXI. de vitis, moribus, sectis, dogmatibus, gestis; & facinoribus hæreticorum libros, summa D. Henrici Fabricij A. opera congestus, vltraque præcedentes aliquot siue Indices, siue Catalogos ab authore ipso Gab. Prateolo adiectos, in studiosi, pij, occupatique lectoris vsum & gratiam studiosè subiectus.

Ad Lectorem,

Meminerit cordatus Lector, si modò studijs suis benè consultum velit, nè Indici huic nimiùm prorsùs confidat. Sunt enim pleraque breuitatis ergò sic assignata, vt rudis minusque cautus, non ità mox primo adspectu depræhensurus sit, hæreticorúmne an Catholicorum sint, quas breuiter Index adnotat, sententiæ. Eamque ob rem satiùs omninò esse, ad ipsum confugere monstratum textũ, quàm Indici seorsùm ipsi, qui monstrat, confidentiùs inhærere. Id sedulò obseruaturus, benè Vale.

ælurus

basi-

tibi

euan-

eunomius

Habi-

b 2 hom-

imagi-

con-

malum

mortis-

olipius

spiritus-

vasorum

ORDO ALPHABETICVS OPERIS HVIVS.

a, b, c, d, e, f, g, h, i, k. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Sf, Tt, Vv, Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sff. Vniuersaque & singula sunt Bifolia seu duerniones, excepto vno tantùm initiali charactere a, quod est Trifolium seu ternio.

ERRATORVM, quæ inter colligendum Indicem Collector eius obitèr animaduertit, CATALOGVS.

MONITIO SEV INSTRVCTIO LECTORIS.

Pro faciliori sequentis Catalogi intelligentia lectorem meminisse oportet, priori in sequentibus hic subnotatis numero latus seu paginam, posteriori versum aut lineam: inserto autem charactere a, siue b, anteriorem vlteriorémve dissecti lateris partem notari: pòst sequi, aut breuissimè saltem innui lectionem veram. Hoc diligenter, non oscitanter, animaduerso, & restitutis in exemplari ipso suis in loca numeris his, ~~206, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 253,~~ *409, 447, 491, facilis erit eorum quæ sequuntur, intellectus.*

~~25.a.39. manifestè 90.b.5. hominem 98.a.45. sinunt 108.a.29. admitto 146.b.a. DISC 159.a.13. libro 164.a.23. mores 185.b.47. Imper. 207.a.41. vn 226.a.17. Calabri 227.b. 33. verbis 229.b.37. qua 246.a.51. dis 259.b.48. pictas 260.a.17. quod 262.a.27. rorem 311.b.45. abs 316.b.10. non esse 375.a.28. calices 380.a.10. elicta 398.a.31. puerum~~ 477.b. ~~36. igne 478.b.47. degebat 499.a.8. scandalo~~ 498.a.43. imbecilli.

Hæc sunt quæ raptim ab Indicis collectore animaduersa fuerunt, cõplura forsan alia animaduersuro, si per colligendi Indicis onus ac tẽporis angustiam, ei diligentiùs in hoc ipsum incumbere licuisset. Eademq; ipsa castigator typographicus ingenuè agnoscit, faciléque sibi condonatum iri sperat, vnico loco hoc, videlicet, ~~316.b.10. non esse,~~ excepto. Nam is præ cæteris momenti alicuius videri potest, quanquàm editioni huic primæ cum archetypo cõmunis. Atq; vtinam vel collectori horum qualiumcunque, grauiùs & magis ad viuum cætera adsignare vacasset, vel author operis ipse Prateolus sua sic describi procurasset, vt castigatori typographico in editione hac prima nil, nisi peculiariter sua, qualia sunt hæc aut his similima, fatendum ac deprecandum, non aliena, prætereà suáque, luenda forent.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM,

LIBER PRIMVS.

DE LITERA A.

ADAMAEI, SIVE ADAmiani, vel Adamitæ. I.

ADamæi, à quodã Adã viuẽte (vt inqt Epiphanius contra octuagita hæreses) sunt appellati, ludibrij magis quàm veritatis dogma habẽtes. Nudi enim velut ex matre, tum viri tũ fœminæ simul cõueniebant & aggregabantur, sicque lectiones & preces, & quodcunque tandem aliud perficiebãt. Quo verò tempore hæc hæresis incepe-rit, non indicat Epiphanius. Hoc tãtùm ait, solitariè illos deguisse, cõtinentiam exercuisse, nuptias nõ admisisse, & Ecclesiam suam, Paradisum vocare solitos esse. Quãtùm verò colligere licet, vidẽtur emersisse Aelij Pertinacis Imperatoris, & Victoris Papæ tẽporibus, circa annum Domini 194.

Hæres. 52.

Adamæorum errores.

Primùm quidẽ, inquit idem Epiphanius, tales dicuntur, Ecclesias suas siue latibula & spelũcas (sic enim meritò appellauerim hæreticorum conuenticula) in hypocaustis, id est, locis qui subtùs incendũtur, extruere: subincendere verò infernè, vt sit tepor ad calefactionem intùs in domuncula congregatorum. Dum autem ingrediuntur, sunt quidam vestiũ custodes ad fores instàr campsariorum ab ipsis cõstituti. Et quilibet ingrediẽs, siue vir, siue mulier, exuitur foris, & ingreditur nudus, velut ex matris vtero, vniuerso corpore. Et qui ipsorum principes videntur ac doctores, omnes velut ex matre nudi sedent, alij supernè, alij infernè, mixtìm ac sparsìm. Sunt autem apud ipsos, qui Continentes dicũtur, & virgines se esse iactant, (adeò seipsos decipiunt) & lectiones & alia oĩa nudi faciunt. Si verò visus fuerit quis (nã & hoc dicunt) in delicto esse, eum non ampliùs in eorum congregationem admittunt. Dicunt enim illum esse Adam, qui comedit de ligno, & iudicant eum expelli è Paradiso, hoc est, ex ipsorum ecclesia. Putãt enim suam ecclesiam esse Paradisum, & seipsos esse Adam & Euã. Hæc Epiphanius.

Hypocausta Adamianorum.

Campsarij.

Adamæorum excommunicatio.

Hanc porrò hæresim, sicut reliquas oĩnes iam olim damnatas & consopitas, hoc nostro seculo denuò renouãrunt pestiferi quidam & dæmonum intemperijs agitati homines. Inter quos, authore Guilhelmo Damasi Lindano, eo libro quem Dubitãtium inscripsit, dialogo secundo, fuit quidam Adamus Pastoris cognomine: à quo Adamæi, vel Adamiani, qui illũ in hoc errore sequuti sunt, nuncupantur.

Adamianorũ hæresis hac nostra ætate renouata.

Adam Pastoris errores.

1 Hic Christum verum hominẽ professus, eum cum Photino hæretico negabat natura Deum esse.

2 Vnas etiàm nuptias improbabat & execrabatur, matrimonium quasi per se malum damnans. De Adamitis rursùs scribit idem Lindanus eodẽ libro & dialogo, in hunc modum:

Sũt & alij secta Anabaptistæ, inquit, qui ab æmulata Adæ nuditate & ementita, Adamitarum nomen sibi mutuantur. Genus hæreticorum (inquit Hosius libro de vtriusq; speciei communione) non solùm Orthodoxis, sed & hæreticis quoquè maximè inuisum: à Pikardo quodam, ex Gallia Belgica in Bohemiam profecto, exortum, Sigismundi Germani Imperatoris, & Ioannis vigesimitertij huius nominis maximi Romanorum Põtificis temporibus, circa annum Domini 1414.

Adamitæ secta Anabaptistæ.

A   Hic

Picardus Adamitarum hæresis restaurator.

Hic porrò Pikardus (quemadmodùm Aeneas Sylvius, qui Pius II. Papa posteà dictus est, in de Origine Bohemorum cap. 41. refert) cùm in Bohemiam penetrâsset, præstigijs quibusdam numerosam virorum ac mulierum plebem ad se traxit, quos nudos incedere iubēs, Adamitas vocauit, se autem filium Dei dixit, & Adam vocari præcepit.

Adamitarum errores.

1 Suis Adamitis connubia promiscua permisit: quãuis fine illius assensu nefas esset mulierē cognoscere, sed vt quisq; libidine vrēte in aliquam exardescebat, eam manu appræhendens, & adiēs principem, dicebat se illam appetere. Tum ille Pikardus eorum princeps respondebat: Ite, crescite, & multiplicamini.

Nuptias improbant.

2 Et quia hæc nuditas fuit ante peccatum, ideò nuptias auersantur, & nudi obambulant: hinc suam fulcientes hæresim, quòd antequàm Adam peccâsset, aut paradiso abactus esset, nũquàm vxorem cognouerit. quo fit, vt credant nuptias nunquàm futuras, si ille non peccâsset.

3 Nudi celebrant sacramenta, & indè paradisum, suam arbitrantur ecclesiam: cùm tamen sic nudi ambulantes, cũ fœminis suam concupiscentiam exerceāt, foueant, ac nutriant.

Quamobrem illi imitantur Adamum non in operimento & textione pudendorum, sed in turpitudinis confusione. Nam in statu innocentiæ non fuit pudor nuditatis, sed post peccatum nuditas opprobrio & confusioni attributa. Vnde mysticè in Apocalypsi Episcopo Laodicensi iubetur, vestimentis albis, hoc est, mundis indui, nè suæ nuditatis confusio appareat. Porrò si Cham Noę filius à patre maledicitur, quòd verenda dormientis nō cooperuerit, sed irridēda fratribus monstrârit, quam putas hos nefarios execrationem mereri, qui citra vllum pudorem sic nudi obambulant?

Apoc. 3.

Gen. 9.

Adamitæ apud Hollādiā anno 1535.

Tales fanaticos, inquit Lindanus vbi suprà, vidit Amsterodamus nostra: hos loco honestissimo natos, & rebus lautis opulentissimos vidit nudos discursitare nostra Hollandia anno 1535. Horum quidam tam fuére insani capitis, vt conscensis arboribus, nudi cælestem panem frustrà expectantes, in terram deciderint femineces. Hæc Lindanus. De his vide latiùs in Pikardis, Simone Mago, Saturnio, Nicolaitis, Florianis, & Vualdensibus siue Pauperibus de Lugduno, qui & in eam sentētiæ turpitudinem descendisse videntur.

ABELONII, SIVE *Abelani, vel Abelonitæ.*

2.

ABelonios nonnulli tradunt, ab Abele filio Adæ nomen sortitos esse. Horum porrò hæresis rusticana fuit, teste diuo Augustino, & quã in agro Hipponensi, cuius is erat Episcopus, ortum habuisse asserit, libro quem de Hæresibus inscripsit: Idque Theodosij & Archadij Imperatorum, & Innocentij huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 407.

Coniugij contemptus per superstitiosum quendam continentiæ prætextum.

Sua verò hæresi in hoc ab Ecclesia catholica dissecti erant, quòd rem vxoriam abhorrerent, nec suis coniugibus miscerētur, tametsi sectæ ipsius dogmatę citra vxorum contubernium eis degere non liceret. Mares itaque cum fœminis sub continentiæ professione simul habitantes, puerum quendam & puellam sibi adoptabant, quos posteà suos sibi constituebant successores. Morte enim præuentis quibusque singulis alij subrogabantur, dummodò tamen duo duobus his disparis sexûs, in illius domûs societate & contubernio succederent. Vtrolibet quippe parente defuncto, vno remanente superstite, vsque ad eius quoquè obitum, ei filij seruiebant. Post cuius mortem, ipsi etiàm puerum & puellam simul adoptabant. Sed hæc hæresis paulatìm diminuta fuit. Nam admoniti, in gremium matris Ecclesiæ rediêre. Ex quo quidem facilimè videre est, cur Abelonij ab Abel, Adami natù minore filio, nomen sint mutuati, vtpotè qui cęlibē vitam semper egerit, dònèc à fratre Cain occisus est: à quo etiàm

Cain

Cain Ciniani, sicut à Seth Sethiani, quidam hæretici fuerunt appellati. Vide locis suis.

ABLABIVS NOVAtianorum in Nicena vrbe Episcopus. 3.

ABlabius (authore Nicephoro Ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 14. cap. 13.) nobilissimus orator fuit, Troili sophistæ auditor, qui à Chrysantho Nouatianorum Episcopo, in presbyterorũ ordinem cooptatus fuit: cuius etiàm cõciones populares, suaues & vehementes, diù excelluerũt. Hic posteà Nouatianorum hæreticorũ ecclesiæ in Nicena vrbe præfuit, Sophisticam etiàm tum professus. Hæc Nicephorus. Hoc autem accidit, Theodosij iunioris Imperatoris & Cælestini maximi Romanorum pontificis temporibus, circa annũ Dñi 430.

Nouatianorum hæreses. 1 Nouatianorum verò error, quorum hic summus fautor fuit, in hoc erat, q̃ primas quidem nuptias admittebant, secundas verò reijciebant, & aspernabantur velut impias.

2 Omnem prętereà pœnitentiæ virtutem tollebant, asserentes eos qui semèl à baptismo suscepto essent in peccatum prolapsi, nunquàm posteà posse suorum peccatorũm remissionem cõsequi, quantumlibèt deincèps pœniterẽt. De qua re habes infrà fusiùs, titulo de Nouatianis.

ABSTINENTES. 4.

ABstinentes (authore Philastrio) in Gallia, Hispania, & Aquitania viguêre, sed quo tempore, non meminit. Eos tantùm dicit, Gnosticorum & Manichæorum particulam perniciosissimã æmulatos ac sequutos fuisse, eandemq; non dubitâsse prædicare, suis persuasionibus & hominum coniugia dirimentes, & escarum abstinentiam prohibentes, quæ non legis præcepto, sed promissionis cælestis gratiæ nanciscendę, & dignitatis ac meriti consequendi maioris causa, hominũ voluntati à Christo concessa est. Dicit enim Dominus Petro: Non omẽs capiunt hoc verbum. Et iterùm idem Dominus: Qui dimiserit vxorem suam sinè causa fornicationis, facit eam mœchari.

Abstinentiũ hæreticorum error.

Mat. 19. Mat. 5. Mar. 10. Luc. 16.

Aliud itaque est, consensu communi hoc fieri, laudis causa amplioris consequendæ à Domino, & aliud contra legẽ suadere, contraque amborum facere voluntatem. Et iterùm: Qui non manducat, manducantem non spernat: & qui manducat, non manducantem non iudicet. Quod itaque ex voluntate est, laudis est amplioris, immò potiùs mercedis cælestis est desiderium: quod autem extra legem est, non à Deo Christo est traditum, sed inani hominum præsumptione & errore inuentum. Hoc autẽ ideò faciunt, vt escas paulatim spernentes, dicant non esse bonas, & ità nõ à Deo hominibus escæ causa fuisse cõcessas, sed à diabolo factas: indeque adeò hanc creaturam non à Deo creatam, sed à diabolo eam factam prædicare nituntur: perq; hoc mendacium, multorum animas captiuârunt, & à veritate catholica abduxerunt in exitium & perditionem. Nec defuerunt ex istorum numero, qui cum alijs hominibus non sumerẽt escas, inani pręsumptione ducti, putantes se melius quid facere, quia & prophetæ hoc facere soliti erant, ignorãtes interim diuersam œconomiã Christi Domini esse statutam hominibus.

Rom. 14.

Superstitiosi

Hi porrò in id prætereà inciderũt vesaniæ, vt dum de patre filioque benè sentirent, de spiritu sancto non item, creatum eum credentes esse & factum, non Deum, sicut scripturę nũciant, & ecclesia catholica prædicat. Hactenùs Philastrius. Eos putauerim emersisse Diocletiani & Maximiani Imperatorũ, & Marcellini Papæ temporibus, circa annum Domini 289.

Spiritûs sancti Deitas ab hæreticis improbata.

ACACIVS CAESARIensis Episcopus. 5.

ACacius, Episcopus fuit Cæsareæ Palæstinę, Eusebij Pamphili successor, secta Arrianus, Constantij Imperatoris, filij Constantini maioris, & Liberij maximi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 357. De hoc autem sic scribit Nicephorus libro 9. cap. 44. Non enim (inquit) vel in

consultando, vel in dicendo contĕn endus vir fuit Acacius, & ad res quas instituisset conficiendas, nõ incommodus. Ecclesiam quoquè celebrem administrabat, & Eusebium Pamphili præceptorem habuerat, cuius etiàm Episcopatum sortitus fuerat: & quum plurima addiscere contendisset, existimatione simul & librorum copia, quos à Pamphilo relictos habebat, alios antecellere iudicatus est. Et quòd talis erat, non difficile ei fuit, ex sententia res plerasque conficere. Is porrò (vt distinctione 24. quæstione 1. dicitur) non fuit noui vel proprij inuentor erroris, vt ab eo noua scita, id est, statuta vel dogmata prodirent, sed alieno facinori suam communionem miscuit. Itaque necessè fuit, vt in illam recideret iusta lance sententiam, quam cum suis successoribus per conniuĕtiam synodalem susceperat author erroris.

Consubstantialitatis & æqualitatis filij Dei cum Deo patre impugnatio. Reijciebat autem ille cum Arrio & eius consectatoribus Aëtio & Eunomio, nomen eiusdem substantiæ, & similis substãtiæ, vel æqualitatis filij cum patre, tanquàm scripturis alienum. Nicenam fidem apertè negabat, aliamque fidei formulam in concilio Seleucię celebrato, dictare nitebatur, vt habetur Tripartit. histor. libro 5. capite 34. Et apud Nicephorum libro nono, cap. 36. & 43. Hunc velut in hæresi defunctum, & eà de causa per Felicem & Gelasium Romanos pontifices excommunicatum, Anastasius Papa voluit posteà clàm reuocare, vt orationes pro eo in Ecclesia fierent: sed suo temerario conatui plurimi ex clero obluctantes, ab eius obedientia indè recesserunt, & hæreseos ab eis insimulatus est. Hunc tamen hæreticum non fuisse, elegantissimo stylo commonstrare conatur Hosius libro secundo, quem de legitimis iudicibus rerum Ecclesiasticarum scripsit. Idem Gelasius aduersùs Acacium scripsit Epistolas, quæ in hunc vsque diem in Ecclesia Catholica habentur & circunferuntur. De Acacio vide plura in Aëtio, Eleusio, & Macedonio.

ACEPHALI.

6.

Acephali seu Acephalitæ, sub Anastasio Imp. & Symmacho Romanorum pontifice, exorti sunt circa annum Domini 494. Hi Chalcedonense Cõcilium impugnantes, duarum in CHRISTO substantiarum proprietatem cum Eutychete Constantinopolitano abbate, & Dioscoro Alexandrinæ vrbis Episcopo & Manichæis pernegabant, vnamque in eius persona naturam, nimirùm diuinam, (Deitatis & humanitatis naturam miscentes) eandemque crucifixam, & ideò illum in ea vna tantùm substantia adorandum deprędicabant, contra illud Chalcedonensis Cõcilij, quod Distinctiõe decimaquinta, capite primo dicitur in hunc modum: Prædicat eadem sancta synodus CHRISTVM DEVM sic natum de virgine, vt in eo substantiam & diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. Dicuntur autem Acephali, sine capite, propterea quòd omnes huius factionis simul exorti, nullus eorũ author repertus sit, à quo originem traxisse dicerentur. De his tamen sic scribit Nicephorus Ecclesiasticæ historiæ libro 18. capite 45. Tempore quo Imperator Leo diem suum obijt, atque Zeno & Anastasius Imperij administrationem susceperunt, quàm maximam libertatem sibi, qui quartæ Synodo restiterunt, vsurpauêre. Sed & Acephali, (quorum dux Seuerus Antiochenus fuit) vnam verbi & carnis naturam malè prædicantes: & prætereà Iacobitarum, Theodosianorum, Iulianistarum, & plurium aliorum cateruæ, Ecclesiæ insultârunt: Qui vtiquè Monophysitæ appellati sunt, quòd vnam verbi & carnis naturam, post ineffabilẽ vnionẽ in Christo, esse sentiant & doceant. Acephali henoticum Zenonis Imperatoris scriptum, quo videlicet ad vnionem Ecclesias perducere voluit, ꝑpterea quòd ille sanctam quartam Synodum anathemati non subiecisset, minimè receperunt.

Seuerus Antiochenus Acephalorũ dux.

Monophysitæ, Acephali, & Seueritæ, idem genus hæreticorũ.

Acepha-

Acephali cur sic dicti.

Acephali autem ob eam causam dicti sunt, quòd sub episcopis non fuerint. Proindè neque Baptismus abhinc iuxta solénem & receptú ecclesiæ moré ab eorú episcopis & sacerdotibus apud eos administratus, neque oblatio aut res aliqua diuina facta, ministeriúmve ecclesiasticum defunctis (sicuti mos est) celebratum est. Communionem verò illi à plurimo tempore asseruatam habétes, Ferijs Paschalibus in minutissimas partes incisam, cóuenientibus ad se hominibus dederunt. Quo tempore, quam quisque voluisset, placitam sibi sumebat potestatem. Et propterea quòd quilibet, quod sibi visum esset, fidei insertum voluit, quàm plurima desectorum & hæreticorum turba exorta est, Tritheitarú, Agnoëtarum, Theopaschitarum, Iacobitarum, Armeniorum, Seueritarum, & Aphthartodocitarum, initio à Iuliano Halycarnassæo sumpto. Qui creatum quidé Domini corpus esse opinatus est, sed idem ab ipsa conceptione incorruptibile esse docuit. Horum cohortem, qui eis aduersati sunt, Phantasiastas & Manichæos vocauerunt: quemadmodùm & illi rursùs hos Phartolatras & Sceuolatras nominauerunt. Eius generis hęresibus, & Acephalis maximè, (qui & Seueritę nuncupantur) ecclesię admodùm ingruentibus, Calcedonensis quoquè Synodi nomine presso, perquàm longo tempore, ea iactata est & exagitata. Sed & ingens diù seditiò & confusio in ea extitit. Ipsa nanque plebs ad sanctioris altaris cancellos assistens, plagis se mulctaturam, & cum ignominia ex sacris templis sacerdotes eiecturam comminata est, sicubi eius Synodi mentionem inserre, aut eam sacrosanctis codicibus inscribere, eorúmve nomina Diuinorum patrum, qui decreta eius promulgâssent, pferre ausi fuissent. Hucusquè Nicephorus. De Acephalis vide plura in Monophysitis, Iacobitis, Ioanne Philopono, & Seueritis.

Conseruatio Eucharistiæ etiàm apud hæreticos.

Iulianus Halycarnassæus, plurium hæresum author

ACESIVS NOVATIanorum apud Constantinopolim episcopus. 7.

Acesius Nouatianorum Episcopus fuit tempore Constátij Imperatoris, & Iulij summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 346. qui cum authore suo Nouato, eos qui post Baptismum peccatum ad mortem patrâssent, ac dijs sacrificâssent, à communione Diuinorum mysteriorum reijciebat: solius Dei, & nó sacerdotum, eam potestatem esse asserés, huiusmodi peccatoribus delicti remissionem concedere. De hoc sic scribit Nicephorus lib. octauo, cap. vigesimo. Cæterùm, inquit, Constantinus Imperator Dei amantissimus, de communi cócordia solicitè cogitans, Acesium quoq; Nouatianorum episcopum ad concilium Nicenú euocauit, eique & de fidei dogmate, & de die festo Paschatis celebrando, decretum Synodi ostendit: interrogauitque adeò eum, an ea rectè sic ab episcopis essent constituta. Qui cùm ea laudâsset, neque noui quicquam definitum esse dixisset, se enim & idem dogma fidei à maioribus accepisse, & nunquàm aliter Paschæ festum celebrâsse: Imperator, Qui igitur, inquit, cùm in eadem sis nobiscum sententia, à communione nostra tantoperè abhorres? Ibi ille difsidij, quod inter Nouatum & Corneliú Romanæ vrbis episcopum sub Decio Imperatore fuit, meminit: Nouatum videlicet, eos qui post Baptismum peccatum ad mortem patrâssent, ac dijs sacrificâssent, à communione diuinorum mysteriorum reiecisse: solius Dei, & nó sacerdotum, potestatem eam esse dictitans, talibus hominibus remissionem delicti concedere. Ad quem ex tempore Imperator, Scalas igitur, inquit, admoue Acesi, & solus ad cælos ascende. Quo dicto non Acesium ille laudauit, sed potiùs, quòd immunem à peccatis se fortè existimauit esse, pstrinxit. Hęc Nicephorus.

Lapsis post susceptú baptismum, spē veniæ negātes.

Nouati impietas.

ACHILLAS ALExandrinus episcopus. 8.

Achillas Episcopus Alexandrinus fuit, anteà quidem (authore Nicephoro lib.6. cap.35.) in presbyterorum cathedra laudem magnam consecutus, vtpotè sacrarum scripturarum doctrinæ præpositus: verùm à recto Christianæ fidei dogmate posteà desciscens, fuit fautor Arrij, sub Constantino Magno Imperatore, & Syluestro maximo Romanorum Pontifice, circa annũ Domini 320. De hoc sic scribit Sozomenus Tripartitæ historiæ lib.1 cap.12. Alexandria (inquit) ciuitas est maxima, & hominũ multitudine copiosa, non Aegyptiorũ solummodò, sed etiàm Thebæorum & Libycorum, circa Aegyptum obtinens principatum. In huius itaque ciuitatis præsulatu, post Petrum illum inclytum ecclesiæ Catholicæ propugnatorẽ, qui sub impijs tyrannis Diocletiano & Maximiano nouissimè imperium spôtè deponentibus, martyrij coronam susceperat, successit Achillas. Is enim sub illo egregio Petro Arrium ordinatum diaconum, captumque in Melitij nouitatibus, & ab ecclesia pulsum, rogatus à fidelibus, denuò eum suscipiens ministrare præcepit. Sed cùm ab eodẽ Arrio hæreseos lepra infectus fuisset, indeq; ideò captus & expulsus præsulatu, in eius locum Alexander, fortissimus euangelici dogmatis prædicator, sufficitur episcopus. Arrius igitur & Achillas eam ob rẽ coniuratione facta, Colluthi hæretici superbiam, idque illo multò deteriùs secuti sunt. Ille nanque hos ipsos culpans, pessimæ voluntatis suæ inuenit occasionem. Isti verò dignam illius negociationem recipientes, nequaquàm iuri Ecclesiæ se subijci pertulerunt, sed speluncas sibimet latronum ædificantes, incessabilia in eis conciliabula celebrabant: noctibusque & diebus côtra Christum agentes & contra eius ecclesiam, prauis libidinibus exercebãtur. Adeò quidem, vt omnem piam & Apostolicam obscurantes gloriam, Iudaico schemate, Christo & suis ministris rebellandi instituerint officinam. Diuinitatem nanque & æqualitatem cum patre Saluatoris nostri Iesu Christi negabant: omnemque eius salutaris dispensationis & humilitatis propter nos susceptæ vocem decerpentes, prolatione horum, impietatis suæ prædicationem exercere nitebantur. Quippe diuinitatis suæ rationem & ineffabilis gloriæ quam à principio habuit apud patrem, penitùs denegãtes, Paganorum & Iudæorum impiam de Christo confirmabant sententiam. Et laudem propriam (vt assolet) aucupantes, omnes quidem, quæ côtra Catholicos possunt adferri, derisiones negociabantur, seditionesque illis quotidiè ac persecutiones instituebant. Iurgia insupèr proponebant frequentia, per aditiones mulierum impudentium, quas seducebant: hac quidem re communi Christianitati derogantes, dum eorum iuuenculæ ea de causa omnes circuibant vicos. Hacque sua hæresi tandèm effecerunt, vt irruptam Christi tunicam, quam milites diuidere noluerunt, isti scindere præsumerent. Dicebât eñ, quia fuit aliquandò, quandò non fuit filius Dei: & posteà factus est, qui priùs non fuerat talis factus, qualem & omnem hominẽ esse contigit. Cũcta enim (aiebant) Deus ex non existentibus fecit, omnium rationabilium & irrationabilium creaturis miscere volentes & filium Dei. Quibus verbis consequenter dicebant eum mutabilis esse naturæ, virtutis malitiæq; capacem, cùm ex non existentibus esse ab eis diceretur. Sicque diuinas scripturas, quibus ostenditur eum semper fuisse, quibusque designatur inconuertibilis verbi & sapientia atque diuinitas, deprauantes, aut omninò tollẽtes. Possumus ergò & nos (aiebant isti impuri) fieri filij Dei, sicut & ille. Scriptũ est enim: Filios genui & exaltaui. Cumq; illatum illis fuisset quod sequitur, id est, Ipsi autem spreuerunt me, quod naturale & proprium non est Saluatoris, cùm naturæ sit immutabilis: omni reuerentia spoliantes semetipsos, aiebant eum nullam proprietatem habere ad Deum: sed cùm sit ipse natura mutabilis, sciuit de illo Deus sua præscientia & præcontemplatione, quod cùm non esset eum spreturus, eligendus foret ex omnibus. Non enim (inquiunt) natura quasi præcipuum inter alios filios aliquid habet. Nam

Petrus Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, martyr

Achillas & Arrij coniuratio in Christum & eius ecclesiam.

Achillæ & Arrij in suis conciliabulis detestandæ hæreses.

Horrendæ Achillæ & Arrij contra Christi diuinitatem blasphemiæ.

Esa.1.

Nam nec naturaliter DEI filius est, nec aliquam habet ad Deum proprietatem: quandò etiam ipsum naturæ mutabilis existentem, propter moderationem, diligentiam, & virtutem non mutatum ad deterius elegit Deus: Adeò quidem, vt si Paulus vel Petrus ad hoc peruenisset, nihil Iesus poterat ab horum filiatione differre. Hucusquè Sozomenus ex epistola Alexandri Alexandriæ episcopi ad Alexandrum Constantinopolitanū episcopum, lib. 1. cap. 14. Idem habet Nicephorus lib. 8. cap. 5. 7. 8. De hoc Achilla vide plura in Arrianis, Alexandro Baucala, Melitio, Carpona, Sarmate, Euzoio, Macario, Iulio, Mena, & Helladio.

ADDAM MANICHÆUS. 9.

ADdam, q & Addas, & Adimāthus dicitur, Manetis discipulus fuit: de quo sic scribit Nicephorus lib. 6. cap. 32. Manes (inquit) quum tres haberet sectatores, Addam, Thomam, & *Hermeam: ex ijs Addam ad Syros, ad Indos autem Thomam misit præcones. Hic, testibus Augustino & Philastrio, rationes & disputationes scripserat contra legem & prophetas, quibus ostēdere conabatur, Euāgelicam & Apostolicam doctrinam illis esse contrariam. Ad quas Diuus Augustinus luculenter respondit eo libro, quem contra eundem Adimanthum cōscripsit, qui sic incipit: Eodem tempore venerunt &c. Pullulabant Aurelij Imperatoris, & Felicis huius nominis primi temporibus, circa annum Domini 273.

*Hermam

Legis & prophetarum impugnatio.

ADELPHIVS. 10.

ADelphius Messalianorum hæreticorum (qui & Euchitæ, id est, Orantes, siue Euthusiastæ, hoc est, afflati & diuini, aut sacrificatores, quemadmodùm Theodoriti interpres in historia Tripartita vertit, nominātur) dux fuit, cum Dadoë, Sabba, *Hermia, Simeone, & nonnullis alijs, tempore Valentiniani Imperatoris, & Liberij Papæ, circa annum Domini 368. Qui ità se ab ecclesiastica communione præsciderunt, vt inter reliquas suas blasphemias, nihil prorsùs vel prodesse vel obesse diuinam escam dicerent. De qua nihilominùs Christus inquit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Et diuus Paulus: Qui manducat hunc panem indignè, iudicium sibi manducat, non dijudicans corpus Domini. Hi etiàm cuiusdam dæmonis operatiōem expectabant, & hanc sancti spiritûs præsentiam arbitrabantur. Qui verò integro huius rei languore participabantur, auersabantur operationem manuum velut malam, somnòque semetipsos tradebant, & somniorum phantasias, Prophetias vocabant. Morbū autem eum illi supprimere sedulò conabantur, & eundem, etiàm conuicti, impudenter pernegabant, popularesque suos ea, quæ ipsi in animis suis circunferebant, celabant. Quod cùm Flauianus celebri fama vir, Antiochenæ ecclesię suffectus episcopus compertum habuit, & id genus homines (vt author est Nicephorus libro vndecimo, cap. decimoquarto, & Theodoritus Tripartitæ historiæ libro septimo, cap. vndecimo) Edessæ versari cognouit, veneno suo finitimos inficientes, monachorum sodalitate quadam ad eos missa, Antiochiam eos pertraxit, vbi interrogati & ægritudinem suam pernegantes, ad hunc modum in crimine suo depræhendit. Accusatores enim eorum falsa per calumniam deferre, & testes mendacia proferre dixit. Adelphium autem admodùm iam senem blandè compellans, assidere sibi iussit. Et nos, inquit, ô senex, qui iam vitam propè exegimus, certiùs humanam naturam perspeximus, tum aduersariorum dæmonum cognouimus molitiones, re ipsa quoque gratiæ subministrationem perdidicimus. Iuuenes autem isti, qui harum rerum accuratiùs nihil intelligunt, sermones spirituales audire non sustinent.

Communionem eucharistiæ hæretici inter Adiaphora posuerunt.

Ioann. 6. f

1. Cor. 11. g

Flauianus Antiochenus Antistes arte quadā, sectæ istius arcana in lucem pduxit, & damnauit.

Quapropter mihi dicito, quomodò vos perhibetis, quum spiritum aduersarium cedere, tum spiritûs sancti gratiam aduenire? Verbis hisce senex demulsus, venenum omne suppressum euomuit,

Sacri Baptismi improba reiectio.

Adelphius impietatem sectæ suæ Flauiano episcopo indicat.

Ieiunia & pietatis doctrinam auersantes.

Dan. 13.f

Luterana secta in duas sectas dissecta.

Vuittembergenses adiaphoristæ.

tuit, & nullam vtilitatem ex diuino baptismo ad eos qui eo vterentur, peruenire dixit: solam autem orationem sedulã, dæmonem vernaculum & familiarem eijcere. Vnumquenq; enim, qui nascatur, hominem à primo parente, sicuti naturam, ità dæmonum quoque seruitutẽ trahere. Quibus precatione sedula exactis, deinceps spiritum sanctum aduenire, præsentiam suam, ità vt sentiatur & conspiciatur, indicantem: corpusque ab affectionum seu perpessionum metu liberantem, & animam ab inclinatione ea quæ in deterius fert, ità vindicantem, vt posteà neque abstinentia & ieiunio corpus castigante, neque doctrina quæ frenos nobis iniiciat, & compositè ambulare doceat, sit opus. Et cui ità spiritus sanctus obueniret, cum non solùm à corporis titillationibus liberari, verùm etiàm clarè futura præuidere, & trinitatem diuinam oculis suis cernere.

Hoc pacto diuus Flauianus putido effosso fonte, & impio nudato latice, ad infelicem illum senem inquit: Inueterate dierum malorum, redarguit te os tuum, non ego: Et labia tua testimoniũ perhibuerunt contra te. Sicque tandèm pestis ea in apertum prolata, Syria excessit, & in Pamphyliam commigrans, eam quoquè hac clade impleuit. Hæc Nicephorus. De hac absurda & inepta hæresi, vide plura in Messalianis, Euchitis, & Enthusiastis.

ADESSENARII.

II.

ADessenarij sunt ex Sacramentariorum nostri seculi factione: quorum, inquit Staphylus, quatuor diuersæ sectę reperiuntur. Alij enim contendũt, quòd corpus Domini sit in pane: Alij, quòd circa panem: Alij, quòd cum pane: Alij, quòd sub pane. Vide Assertiones Vuilhelmi Klebitij Brandemburgensis contra disputationem Heidelbergæ nupèr habitam anno 1560. Hęc Staphylus.

ADIAPHORISTAE.

12.

ADiaphoristę dicuntur, qui quę natura sua sint eiusmodi, vt ad salutẽ nihil interesse arbitrentur, seruent, vel nõ seruẽt. hoc est, qui ecclesiæ & conciliorũ legitimas cõstitutiones & cęremonias, dicunt res esse indifferentes, quas siue obserues, siue violes mutésve, te nihil peccare. Ità Vuittẽbergenses & Lipsenses theologi in suo Lipsico INTERIM. Nam adiaphora, Latinè dici possunt indifferentia. Pędobaptismum itaque, magistratum, iuramentum, cęremonias, sacramentaque, quibus fideles possunt vti, aut nõ vti, pacis aut trãquillitatis causa posse singulos se conformes facere suis ciuilibus in causa religionis, rogatos posse fateri & diffiteri: sed nulla esse obeunda pericula, nedùm tormenta subeunda. Porrò (inquit Hosius lib. 1. de hęresib⁹ nostri tẽporis) biennio postquàm ex hac vita migrauit Martinus Luterus, cùm quasi de tribunali pronuncians Deus, apertè causam Luteri condemnâsset, admirabili quadam victoria Christianissimo Imperatori Carolo, huius nominis quinto, contra factionis eius homines concessa, quorum ingentem exercitum nullo prælio commisso, perexigua manu, solius DEI præsidio adiutus, in fugam conuertit: neq; multò pòst, paucis comitatus, Angeli ductu, Albi fluuio transmisso, multò numerosiores eorum copias fudit, ac principem etiàm ipsum factionis, in potestatem suam redegit. Post hanc igitur admirabilẽ victoriam, in qua Deus ipse pro ministro suo Cęsare causam suam agente pugnauit, statim in duas sectas Luterana secta dissecta est. Nam alij facti sunt Interimistæ, alij Adiaphoristę.

Adiaphoristę porrò Vuittembergenses fuerunt, qui etsi nõ diuersum sentire viderentur à Lipsensibus, quia scriptũ eorum non oppugnauerant: quoniam tamen ex eorum schola cœperat initium Euãgelij Luterani, fuit illis religio, tam subitò ab eo discedere, quanuis pridèm nonnullos, Philippũ præsertim Melanchthonẽ, pertęsum eius fuerit. quarè nõdùm esse tempus opportunum rati, traditum ab ipso doctrinę genus mutare, saltem ritus nouos, quos induxerat, abrogandos censuerũt, ac veteres magna ex parte restituendos, iuxta formam in li-

libello Cęſareo contentam. Vocauerũt autem hęc Græco nomine ἀδιάφορα: Latinè dicere poſſis indifferentia, vt quę natura ſua ſint eiuſmodi, nihil vt ad ſalutẽ intereſſe videatur, ſeruet quis ea néc ne.

Adiaphora.

Nam et nos catholici in his quę fiunt externè, ſummam chriſtianæ pietatis poſitam eſſe negamus, cùm omnis gloria filiæ regis ſit intrinſecùs, vt Pſalmo 44. habetur. Intùs videt Chriſt⁹, intùs amat, int⁹ alloquitur: nec vel punit, vel coronat, niſi quę fiunt intùs. Sed vbi verè Deus intùs colitur, non ferè fit, vt eiuſmodi cultus per ſigna quædam et indicia ſe foràs non proferat, & ad ſpectantium oculos traducat. Habét autem et hoc iſti ritus externi, quòd ſicubi ſimiliter ab oĩbus obſeruantur, vnanimitatis cuiuſdam & conſenſûs teſtes ſunt. In his igitur maxima ex parte ſibi Vuittembergẽſes cum Chriſtianis conſentiendum eſſe duxerũt, vt ijs quaſi ſignis à Lutero quãdam ad Chriſtũ inclinationem ſe feciſſe declararẽt, ſimul ſpem facerẽt, ſucceſſu temporis futurum, vt reiecta. Luterana, Chriſtianam & Catholicam doctrinam in omnibus amplecterentur. Hucuſquè Hoſius. De Interimiſtis vide loco ſuo.

Quid Catholici ſentiant de ritibus externis, & quatenùs cõueniant cum illis Adiaphoriſtæ.

AEGIDIANI.

13.

AEgidiani, ſunt ſecta Antiluterani, ad tertiã porrò noſtri ſeculi Euangelicorum claſſem pertinẽtes. Dicti ſunt autem, authore Lindano Dubitantij dialogo 2. ab Aegidio quodam Aquenſi, qui ſpe quæſtûs multò maximi, quem Anabaptiſtarum doctores, quos vocant, ex retinctione ad tres ferè coronatos capere vidit, illectus, audebat et ipſe retingere: à quibus pòſt excõmunicatus, ſui flagitij Antuuerpiæ capite plex⁹ pœnã luit, publicè ſuos licèt reuocaret errores. vndè & diſcipuli alijs ſeſe tradidêre magiſtris execrandos. Hæc Lindanus.

Aegidij error ex ſpe lucri & quæſtûs

AERIANI, SEV AErij. 14.

AEriani, vel Aërij, ab Aërio quodã, qui Euſtathij (vt author eſt Epiphanius) Sebaſtei, Sebaſteæ Ponti appellatę regionis ſiue paruę Armenię Epiſcopi cõdiſcipulus fuit, nũcupati ſunt, tempore Conſtantini Magni Imperatoris, & Iulij huius nominis primi Romanorum põtificis, circa annum Domini 342. Hic porrò (teſte Auguſtino, libro quem de hęreſibus inſcripſit, cap. 53.) cùm eſſet Presbyter, ęgrè ferẽs non poſſe ſe Epiſcopi dignitatem, quam modis omnibus ambiebat, aſſequi, in Arrianorum ea de cauſa lapſus hæreſim, propria quoquè dogmata illi addidiſſe dicit. Nam ille cum ſuis aſſeclis ſacrificium quod pro defunctis offertur, reſpuebat, et Miſſas negabat applicari pro peccatis, pro ſatisfactionibus, aut pro alijs quibuſuis Eccleſię neceſſitatibus. Quod ſanè Diſtinct. 13. quęſtio. 1. cap. Animæ &c. improbatur, vbi quidem ſic dicitur: Animæ defunctorũ, quatuor modis ſoluuntur: aut oblationibus ſacerdotum, &c. Et in cap. pro obeuntibus, Sancta Eccleſia ſic ſtatuit, vt quiſque pro mortuis verè chriſtianis offerat oblationes, & presbyter eorũ faciat memoriã. Et Eccle. 7. Mortuo nõ ꝓhibeas gratiam. De qua re ſic ſcribit Hoſius, lib. quem de ſacramẽtis edidit, cap. de Sacramento pœnitentiæ: quòd ſi ſcripturis (inquit) etiã probari Purgatoriũ nõ poſſet, cùm tamẽ vnanimes vno ore ſancti doctores oĩes à Chriſto nato ad hæc vſque nóſtra tempora, vel pœnarũ ignis purgatorij, vel orationum & ſacrificiorũ pro defunctis meminerint, cùm plerique eorum, nominatìm verò Auguſtinus & Ioannes Damaſcenus, etiàm libros de Cura pro mortuis agenda conſcripſerint: quis eſt qui dubitare queat, Apoſtolicam hanc eſſe traditionem, quę tanto omnium conſenſu, tot ſeculis in Eccleſia ſemper fuit obſeruata? Cui qui contradixit Aerius, ante mille ducentos annos ꝓ hæretico habitus eſt, ꝙ ſuperuacaneas eſſe diceret orationes & oblationes pro defunctis, ſicut apud Philaſtrium, Epiphaniũ, & Auguſtinum legimus. Ante quadringentos etiàm annos fuerunt Henriciani & Petrobruſiani: qui cùm ad eãdem petram offendiſſent, per Petrum Cluniacenſem & Bernardũ abbatem Clareuallenſem confutati ſunt. Hæc Hoſius.

Miſſas & oratiões pro defunctis fieri reſpuunt Aëriani.

Hoſius cõtra eos qui purgatoriũ improbant.

Henriciani & Petrobruſiani hæretici.

2. Negabant prætereà Aërij ſtatuta ieiunia, ſolenniter celebranda eſſe, ſed ꝓ ar-

Aerij dicebant nos non poſſe obliga-

ri ad ieiunia ecclesiastica. arbitratu cuiusque ieiunandum censebant, nè sub lege esse videremur, & non sub gratia Cuius iterùm hæreseos meminit Hosius libro 3. quem de authoritate sacræ scripturæ edidit in Brentium & reliquos Luteri affectatores, in hunc modum: Brentius (inquit) quod sacramentarijs & Anabaptistis alicubi vitio dat, facit ipse, dum nonnulla quæ recta esse scit, in Papæ cōciliorumque despectum, abrogare conatur. Dat enim alicubi consilium, vt homo Christianus tempore Quadragesimæ & Paschatis non confiteatur, nec ad sacramentum accedat, & cogitet ità: Eccè quandò hoc prępcepit homo, Papa scilicet, ob ipsum nō faciam: & si non præcepisset, vellem facere. faciam autē alio tempore, quo non præcepit, quandò & quomodò mea libera voluntas me tetigerit. Non dissimilia de ieiunijs alicubi scribit, exemplum imitatus Aërij hæretici, qui & ipse ante mille ducētos annos negauit se ieiunaturum cum Ecclesia: sed si omninò, inquit, volo ieiunare, qualemcūque diem eligam à me ipso, & ieiunabo propter libertatem. Hæc Hosius.

Brentij detestandum cōsilium, in Papæ & conciliorum despectum.

Aërianorum aliæ hæreses. 3. Dicebant rursùs Aëriani, Presbyterum ab Episcopo nullo discrimine debere discerni, sed vtrunque gradu & authoritate æqualem esse.

4. Sunt deniquè qui tradunt Aërios Encratitarum, Ampotochtitarumq; more, nullos ad communionem suam admittere solitos, nisi continentes, & eos qui seculo ità renunciâssent, vt nil proprium possiderent.

1.Tim.4.a 5. Et licèt escas abominarentur, quas Deus cum benedictione humano generi tribuit ad percipiendum, ab ijs tñ eos nō abstinuisse scribūt Epiphanius, Philastrius, & Augustinus lib. de hęresibus.

6. Damnabant etiàm nuptias, quæ ex lege fiūt, velut illicitas, eas vtiquè à Deo nō institutas esse asserētes, iuxta Diui Pauli vaticiniū, quo dixerat vēturos quosdā nouissimis temporibus illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, qui prohiberent nubere, & abstinere à carnibus, quas Deus creauit ad percipiendum fidelibus cum gratiarum actione. Vide de his plura in Tatianis, Encratitis, Manichæis, Vualdensibus, Marsilio Paduano, Vuicleftis, Begardis & Beguinis, marcionistis, Adamitis, Heracleone, & Priscillianistis.

Aëriani escas & nuptias damnabant.

2.Tim.3.a

AETIANI. 15.

Aetiani ab Aëtio quodam Syro vocitati sunt, qui circa annum Domini 363. sub Constantio Imperatore, & Liberio summo Romanorum pontifice degens, ab ijs (vt est author Nicephorus Ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 9. cap. 17.) disputator admirandus habitus est, qui diuersa à nobis docent. In altercationibus quippe verborumque contentionibus, ratiocinationibus, & fallacijs ludificantibus, valdè commodus erat, vt qui ex professo in rebus eiusmodi studium omne consumpsisset. Et proindè quòd talis esset, quodque facilè quicquid sors tulisset, malè feriatus de Deo theologaretur, seu blateraret potiùs, ἄθεος & contemptor Deorum appellatus est. Patria ei fuit Cœlesyria. Cuius pater cùm in militia aduersis rebus conflictatus tandèm iuterijsset, bona eius qui tum rerū potiebatur, Princeps publicauit. Qua re vnà cum matre Aëtius ad extremam re dactus pauperiem, ad aurificum artem discendam se contulit, vt quocunque posset modo victum sibi pararet. Ea arte vbi satis est vsus, propter ingenij vim ad discendum disciplinam est conuersus: Paulinumq; audiuit, qui ex ecclesia Tyria Antiochiam fuerat translatus. Porrò mortua matre, cuius gratia aurum conformanti arti operam nauauerat, totus statim iu discendi studiū incubuit. Breuique certamen subiens, multos disputando conuicit. Postquàm autem Eulalius post Paulinum in Antiochenam sedem est collocatus, multitudo ingens motu aduersùs Aëtium concitato, vrbe eum expulit. Quo tempore Anabarzum vrbem Ciliciæ concessit, atque ibi artem rursùs suam ità parandi victûs gratia exercuit, vt non prorsùs dicendi certamen omitteret. Accidit tum, vt sophista quidam, Aëtij ingenium admiratus, artem suam cum eo communicandam duceret. Atque ille in Sophistę domum receptus, homini inseruiens, omne (vt fieri solet) famuli ministerium præstitit. So-

Aëtij vita ex Nicephoro Callisto.

Aetius Atheos, id est, sine Deo dictus.

Propter penuriam aurifex factus.

Aëtius Antiochia expulsus.

Anabarzi Sophistæ operā dat.

Sophista grāmaticen & logicen ei tradidit. Ipse verò cùm herum ob minùs rectā de diuiois oraculis opinionē argueret, mercedem benè de se meritæ domûs abdicationē tulit. Atque indè eiectus, cum Athanasio Anabarzi antistite vixit, apud quem Euangelistas exactè excutiens legit. Deindè Tarsum ad Antonium, Luciano martyri notum, venit. A quo Apostolum discens, satis diù cū eo, cùm adhuc in presbyterorum ordine esset, māsit. Vbi verò Antonius Episcopi functionem suscepit, neque iam doctrinæ, qua Aëtiū erudiebat, vacare posset, ille Antiochiam est reuersus. Et ibi cùm à Leōtio adhuc presbytero (Luciani martyris & hic habitus sectator) pphetas, atque inprimis Ezechielem doceretur, propter linguę intemperantiam & sententię impietatem, indè rursùs est expulsus. Itaq; Sophisticam exercens, & certamine cum eis qui clari eo studio erāt, congrediens, loca multa circūijt. Postea verò & medicam artē accuratè didicit. Sopolis in tali disciplina doctor eius fuit, vir in eo studio nemini secūdus. Ipse etiàm Aëtius, optimus in eo habitus, gratuitò pauperes curauit. Quòd si aliquandò egeret, noctù ad quempiam artis suæ peritum, nè interdiù à studijs potioribus abduceretur, adibat: & aurum quòd accuratiore arte elaborandum esset, petebat: atque opere celeriter perfecto, & à conductore operę suæ mercede accepta, vitam tolerauit.

Sacras literas tarsi didicit.

Idem medicus actus.

Gratuitò egenos curat.

Leontio verò ad Episcopatum Antiochenum euecto, Aetius ab eo diaconus designatus, & ad munus in Ecclesia docēdi delectus est. At ipse Diaconatū suscipere veritus, docēdi functionē non reiecit. Atque ibi satis diù versatus, Alexandriam venit, Athanasium oppugnaturus. Vehementer nanque de consubstantiali propugnando Athanasius egit. Et quum à quibusdam ad Episcopatum Aëtius recipiendum delectus esset, dignitatē eam cōtempsit. Sanè antequàm Aëtius ad Arrianos defecisset, tametsi illi ab consubstantiale profitentibus dissidebant, nihilominùs tamen preces, hymnos, consilia, & res propè omnes cum eis communicabant, mystico duntaxàt sacrificio accepto. Ex quo autem ille primus secessionem facere cœpit, omnibus consentientis conuentûs, amicitiæ & consuetudinis vinculis ruptis, in aduersas eis qui alia essent opinione, maximè partes per factionem transiêre.

Aetius Antiochenus doctor.

Aëtio sua fore, prorsus se Arriani à Catholicis se iunxere.

1. Opinabatur autē ille itidèm vt Arrius, conditum, & ex non existētibus atq; inæqualem patri filium esse, & filio spiritum sanctum, contra illud De cōsecratione Distinct. 3. cap. vltimo: Pater, & filius, & spiritus sanctus, vnius eiusdēq; substantiæ, inseparabili æqualitate, diuinam insinuant vnitatem. Ex quo ille & eius sequaces, à Catholicis Dissimiles & Exnonexistentiales appellati, (vt Tripartitæ historiæ lib. 5. cap. 42. habetur) nimirùm quòd nomē Similitudinis in diuinis abscindere niterentur, & per oīa substantiam atq; voluntatem dissimilem esse patri apud filium.

Aëtij dogmata & hæreses.

Aëtiani, dissimiles & Exnonexistentiales appellati.

At tandèm, quòd ingenti contentione acriusque de Deo disserere auderet, varijsque vteretur ratiocinationibus, factionis suæ popularibus & socijs diuersus esse, atque ab eis dissidere visus est. Quam ob causam ecclesia eorum expulsus, arte quadam per dissimulationem eos vitabat, communionemque eorum detestabatur, veluti qui se Ario post periurium cōiunxissent, quum ille pœnitentia ductus, Constantino Imperatori consentanea se cum Nicena fide sentire adiurauit.

Aëtius ab Arrianis reiectus.

2. Dicebat quoquè impurus ille, nullum peccatum quantumlibèt grauę, imputari in fide manentibus, solamque fidem absq; vllo alio opere esse satis ad vitam æternam consequendam.

Dictitabat solam fidē sufficere ad salutē adipiscendam.

3. Affirmabat quoq;, ea quæ Deus hactenùs celāsset Apostolos, sibi reuelata fuisse. De cuius hæresi vide plura in Tripartita historia, lib. 5. cap. 42. & apud Augustinum libro de hæresibus. Et infrà de Arrianis, Anomæis, Metangismonitis, Eunomio, Acacio, Varimando, Maximo, Feliciano, Pascentio, Petro à Bailardo, Serra, & Lutero.

Aëtij vox superba, & insolentissima.

AGAPETAE.

16.

AGapetarum hæresim vel schisma potiùs, ab Agape muliere Hispana, & Elpidio eius viro exortam esse, diu' tradit Hieronym',idq; Theodosij I.Imp.& Siricij maximi Romanorum Pontificis ætate, circa annum Domini 395. Sic enim de his ad Ctesiphôtem aduersùs Pelagianos scribit:quid sibi volunt (inquit) miseræ

2.Tim.3.b

mulierculæ oneratæ peccatis,quæ circũferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & nunquàm ad scientiam veritatis peruenientes?& cæteri muliercu-

2.Tim.4.a
1.Tim.1.b

larum socij prurientes auribus,& ignorantes quid audiant, & quid loquâtur? qui vetustissimum cœnũ, quasi nouam suscipiunt tẽperaturam? qui iuxta Eze-

Ezech.13.b
22.f

chielem liniunt parietem absq; temperamento,& superueniente veritatis pluuia, dissipantur? Simon magus hæresim condidit,Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem,quæ decipiendos sibi animos præpararet. Apelles Philomenen suarũ comitem habuit doctrinarum. Montanus, immundi spiritûs prædicator, multas ecclesias per Priscam & Maximillam nobiles & opulentas fœminas, primùm auro corrupit, deindè hęresi polluit. Dimittam vetera,ad viciniora transcẽdam. Arrius vt orbem deciperet, sororẽ Principis Constantij antè decepit. In Hispania, Agape Helpidium, mulier virum, cæcum cæca duxit in foueam, successorem que suum Priscillianum habuit,Zoroastris magi studiosissimum, & ex mago Episcopum, cui iuncta Galla non gente,sed nomine,germanã huc illucq; currentem, alterius & vicinæ hæreseos reliquit hæredem.

Mulierculæ oneratę peccatis,omnium ferè hæreseon seminaod arũ adiutrices.

Agape mulier Hispana Helpidium virum suũ decepit.

De hoc rursùs schismate idem Hieronymus scribit ad Eustochium, libro de custodia virginitatis,in hũc modum: Pudet, inquit,dicere(proh nefas)triste, sed verum est.Vndè in Ecclesias Agapetarum pestis introijt?Vndè sine nuptijs aliud nomen vxorum?Immò, vndè nouum cõcubinarum genus?Plus inferam: vndè meretrices vniuiræ?Eadem domo, vno cubiculo, sæpè vno tenentur & lectulo. Et suspiciosos nos vocant, si hinc aliquid existimamus.Frater sororem virginem deserit,cęlibem spernit virgo germanum, fratrem quærit extraneum. Et cùm in eodẽ proposito esse se simulant, quærunt alienorum spiritale solatium, vt domi habeant carnale commercium. Huiusmodi homines Salomon in Prouerbijs spernit,dicẽs:Alligabit quis in sinu ignẽ, & vestimẽta eius non comburentur? Aut ambulabit super carbones ignis,& pedes illius non ardebunt?

Agapetarũ hæresis vnde irrepsit in ecclesias.

Prou.6.d

Rursùs idem Hieronymus paulò suprà ibidèm: Hæ sunt (inquit) q̃ solẽt dicere: Omnia munda mũdis. Sufficit mihi cõscientia mea.Cor mundum Deus solùm desiderat. Cur me abstineã à cibis,quos Deus creauit ad vtendum? Et si quandò volũt festiuè & lepidè viuere,vbi se merò ingurgitauerint, ebrietati sacrilegiũ copulãtes,aiunt:Absit vt ego me à Christi sanguine abstineam.Et quam viderint pallentem atque tristem, miseram atque Manichæam vocant. Et consequenter, tali proposito ieiunium, hæresis est. Hæ sunt, quæ per publicum notabiliter incedunt,& furtiuis oculorum nutibus adolescentium greges post se trahunt, quæ semper audiunt per prophetam:Facies meretricis facta est tibi, impudorata es tu. Purpura tantùm in veste tenuis,& vt laxiùs crines dècidant, ligatum caput: soccus vilior,&per humeros hyacinthina lęna fortè volitãs: succinctæ manicæ, brachijs adhærentes, & solutis genibus fractus incessus. Hæc apud illas tota virginitas.

Agapetæ ab escis abstinentiam,ieiunia,& nuptiarũ connubia contemnebant.

Here.3.b

Ezech. 16d

Denuò idem Hieronymus ad Oceanum de vita Clericorum:Te, inquit,detrahentium morsibus tradidisti, si Agapetarum cõsortium non dimiseris.Hactenùs Hieronymus. Ex quo facilè colligere licet,quę fuerit Agapetarum hęresis.Ἀγαπητὴ nanque Græcè,Latinè Dilectam significat. Qua voce diuus Paulus non minùs libenter, quàm frequenter vtitur. Qua vtiquè isti abutebantur, ad prætexẽdum turpe commercium suum.

Agapete dilectam significat.

AGARENI. 17.

AGareni, ab Agar Abrahæ ancilla nominant, licèt quidã sectæ nomẽ esse

asse-

afferat: falsa autem appellatione Saraceni dicuntur, quod non ex Sara eiusdem Abrahæ vxore, sed ex Agar prognati sint. Hi porrò sunt filij eorum, qui ex hac progenie nomen Christianum per Apostolorum prædicationem amplexi fuerant. Sed à Mahomete per Sergium quendam pseudomonachum decepto, ità deměṫati fuêre, vt vera pietate relicta, huius mendacijs & imposturis inhæserint, sub Constante Imperatore, & Martino huius nominis primo Romano antistite, circa annum Domini 650. Et ità sunt Christiani abiurati, de Deo quidem aliquid credentes, sed non vt Christiani, vt qui Alcoranum (quem diuinorum mandatorum collectionem appellant) omium errorum fœtura & colluuie refertum, cunctarumque hæresum abominationibus, fornicationum deniquè & vitiorū spurcitijs respersum, abnegato Euangelio, prorsùs sequantur. Est enim subnotandum, omne hæreticorum cœnum, quod satan in alijs sparsim disseminauit, in Mahometem comprahensim euomuisse.

Hi nūc vno nomine Turcæ appellantur.

Alcorani interpretatio.

1 Agareni itaq;, cum suo ipsorum autore & Sabellio, negant Trinitatem in diuinis: dualitatem autem quandam ponunt, sed quæ nihil honestum & diuinis dignum in seipsa valeat demonstrare: quum totius alteritatis (sic enim loquuntur) principium sit. Supponunt enim diuinam essentiam, & eius animā. Vndè Mahometes in Alcorano inducit Deum pluraliter loquentem, vt hinc videatur ipsa anima Dei & Christus ipse, alterius esse à Deo substantiæ, minoris essentia Dei, & ei subditę: accedens vtiq; in his Arrij & Eunomij falsæ opinioni idem asserentium. Dicit enim Christum excelsam quandam esse creaturam, adeò vt omnes alias excedat atque superet creaturas. Hæc autem opinio ex Platonicis nata esse videtur, qui summum Deum patrē oīm & creatorē supponūt, ex quo quandam mētem primùm defluxisse asserunt, in qua dicunt oēs esse rationes entium, oībus quidē excelsiorē: quā & paternā mentē appellant. Post hanc aūt, esse mundi animam, ex qua deindè reliquæ creaturæ emanârunt. Quę igitur de filio Dei in scripturis sacris dicitur, hæc illi ad eam mentē referunt: idq; maximè, quod diuina scriptura filium Dei, & sapientiam & verbū Dei appellat. Cui opinioi accedit & Auicenna, qui supra primum cælum primam ponit intelligentiam, quę primum cælū moueat, vltra quā in summo Deum residere asserit. Ex quo quidē & Arriani ansam arripuêre existimandi filium Dei creaturam esse, quę reliquas omnes excelleret creaturas: eoq; mediāte, Deum creâsse omnia: Vndè & Mahometes cum suis Agarenis fatetur Christū fuisse sanctissimum hominem, & virtute pre cæteris pstantissimum. Clarum autē quid in eo dicit esse supra hominē. Appellat enim eum verbum Dei, & spiritū Dei, & animā Dei. Deū autem verū dici, omninò ridiculum putat.

Agareni negant Trinitatem in diuinis, cū Sabellio hæretico.

Dicūt Christum creaturam esse, cū Arrio & Eunomio.

Platonicorum inscitia.

Paterna mens.

Anima mūdi.

Auicennæ error.

Arrianorū lapsus ex opinione Auicennæ.

2 Affirmant item Agareni, fieri non posse Deum habere filium, propterea quòd vxorem non habeat. Nam si Deus (inquiunt) haberet filium, oīs res iam esset in periculo, tanquàm futura indè seditio, & necessariò inter eos schisma oborsurum: in his quidem cum Iudæis & Cerdone hæretico conspirantes.

Negāt Agareni Deum habere posse filium.

3 Addunt prætereà neque à Iudæis CHRISTVM fuisse interemptum, neque crucifixum: sed alium quendam illi similimum. In quibus consentiunt cum Manichæis. Aiunt autem DEVM ad seipsum CHRISTVM accersisse, & rursùs sub mundi finem appariturum, & interempturum Antichristum: post hęc verò CHRISTVM moriturum. Itaque, cùm ij passionem negant, negant & omnia Ecclesiæ mysteria, quę à Dominica passione efficaciam nanciscuntur: in quibus, vt Donatistę, sentiunt. Qui horum mendacia, fabulas, & imposturas ampliùs nôsse voluerit, videat infrà in Mahomete & Sergio pseudomonacho, & libello quē Ricoldus ordinis Prędicatorum contra sectam Mahometicam edidit.

Item Chrm à Iudæis nō esse in crucē coniectum.

AGINNENSES. 18.

AGinnenses hæretici cum Tatianis, Encratitis, Manichæis, Montani-

stis, Hierachitis, Aerianis, Catharis, Priscillianis, & alijs compluscufis, escas abominabantur vt immundas, ad destruēdaq contemnendaq; Dei opera, hunc talium creatorem esse denegantes. Emerserunt autem Iustiniani huius nominis secundi, & Setgij primi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 694.

Agiaenses escas & nuptias abominantur.

1. Hi etiàm execrabiles & spurcas nuptias appellabant, earum creatorem iniuria afficientes, dum matrimoniū quasi per se malum damnabāt, & à nuptijs (vt à malo authore institutis) abstinebāt, abhorrebantq;.

2. Nuptias etiamnū vnas improbabāt cū Gnosticis, Cerdonianis, Saturnilianis, Marciōistis, Luciāistis, Seuerinianis, Adamianis, Apostolicis, & Origenianis primis, qui etiàm Eustathium sunt secuti, & in Synodo Gangrensi condemnati fuêre: suam illi suffulcièntes hæresim, tam turpibus adeoq; spurcis, & in Deū blasphemis ratiōibus, vt graue etiàm nobis foret, eis recensendis castas lectorum aures polluere. Cōtra hos canone 50. Apostolorū dicitur: Si quis nuptijs abstinuerit, non quò mens ad cultū pietatis reddatur exercitatior, sed ꝓpter abominationem, oblitus ꝙ masculū & fœminam Deus creauit homines, & ità Dei creationem infamans & calumniās, aut corrigitor, aut deponitor, & ex ecclesia eijcitor. Nam (vt non minùs eruditè, quàm copiosè & luculenter docet doctus ille Claudius Espencęus Theologus Parisiensis in 4. cap. prioris epist. ad Timoth.) Christiani non ꝓhibent nubere: etsi nubere nolentes, ad virtutis celsitudinē sectandam hortātur, & veluti virtutis dignioris merita ꝓponunt, & nubere quasi rem impuram ꝓhibentes arcēt seu coercent. Aliud sanè est prohibere, aliud suæ volūtatis dñium relinquere. Paulus itaq; castitatē & abstinentiā ità ꝑdicat, vt nec naturā, nec creaturā damnet. Ad ea fortiores hortatur, coniugiū cōcedit infirmis. Omnis autē qui nuptias damnat, castitatis inimicus est, non amator, dum & continentibus laudem tollit, & incōtinentes, sublato nuptiarum remedio, fornicationis facit inire discrimen.

Gen. 1. d

Claudius Espencæus, vir doctus.

ACNOETAE. 19.

Agnoëtarum hæresis à Theophronio quodā, genere & patria Cappadoce, primùm cœpta est Valentiniani Cæsaris & Liberij maximi Roman. Pontificis temporibus circa annū Dñi 365. Qui cùm ab Eunomio hæretico (vt author est Nicephor⁹ lib. 12. cap. 30.) in cōtentiosa disputandi ratione edoctus esset, sectatoribus eius se coniūxit. Deindè popularium suorū odio expetitus, ꝙ in magistri sui doctrina acquiescere nolēs, ad ineptam & insanā prolapsus esset absurditatē, reiectus ab eis est. Quòd nanq; curiosus maximè esset, ex nominibus ꝙ in sacris scripturis posita sunt, collegit, quòd Deus id quod nō extat, ꝑsciens, id autē quod extat, sciens, atq; id quod extitit, memoria tenens, non eodē semper modo se habeat: vtpotè qui cognitiōem transferat ad ꝑsentia, ad futura, & ad ꝑterita. Atq; eam ob rem repudiatus, cōuentus suos sibi seorsìm cogens, sub nomine suo hæresim instituit.

Ineptiæ & absurditates Theophronij, ducis Agnoetarū.

Theophronius se ab Eunomio seiungit, & sectam propriam instituit.

Hæc porrò secta (eodem dicente Nicephoro, lib. 18. cap. 50.) tempore Valentis Imperatoris, quo inuenta fuerat, extincta quidē fuit: sed imperante Mauricio, à Seuero quodā Acephalo & Philopono Alexandrino Grammatico, atque Theodosio Alexandriæ Patriarcha, in apertum rursùs producta, plebem imperitam maximè depasta est. Quo effectū, vt eius sectatores, non solùm Agnoëtæ, sed & Seueritæ cognominati sint.

Agnoetæ & Seueritæ idē.

Hi verò dicebāt, Deum quidem verbum omnia nôsse: humanitatem autem, secundùm subsistētiam ei vnitam, multa ignorare: Nescire sanè horā & diem mūdi totius consummationis, vtpotè patre minorem, propterea ꝙ in Euangelio secundùm Matthæum & Marcū dicitur: De die autem illa & hora nemo nouit, neq; ipsi angeli in cælis, neq; adeò filius, præterꝙ pater solus. Itaq; cum huiusmodi vocibus, primùm Arrius, & Aëtius, & Eunomius hæresiarchæ, & deincèps alij progressi, imperitè simul & impiè proloquuti sunt, alterius esse naturæ patrē, alterius filium. Et illum quidem principio carentem, hunc autem creaturam, qui

Agnoetarum hæresis.

Matt. 24. b Marc. 13. d

qui temporale principiũ sumpserit, minùs per omnia patri æqualem. Id verò p manus acceptum Theophronius philosophus (hunc idem Nicephorus Themistium appellat) magis etiàm cõfirmauit & defendit. Liceat autẽ hæresim hãc, riuum quendam Arriani dogmatis dicere. Ac veteres quidẽ eius authores, quũ pietas reluxisset atque inualuisset, vnà cum inuento suo disperiẽrunt. Eo verò ipso tempore, Seueritę malũ id magnoperè propagârunt. Non longè autem pòst id rursùm euanuit, & hæresis ea ignorantiæ profu ndoimmersa est. Hactenùs Nicephorus.

Theophronius, qui & Themistius

Hi & Contobalditæ, à loco quodam nomine hoc sumpto, & Theodosiani à Theodosio quodam hæretico, de quo dicetur infrà, quòd eum potissimùm cõsectati sunt, appellantur: sed posteà ab illo, anathemati subiecti sunt. Ità vt ignorantiæ hæresis intercidens, ignorantiæ tandèm mandata sit. Ab ignorãtia quippe ea ratione dicuntur, quòd (teste Isidoro) peruersitati, à qua exorti sunt, id adijciunt, quòd Christi diuinitas ignoret futura, quæ sunt scripta de die & hora nouissima, non recordantes Christi personam, in Isaia sic loquentis: Dies iudicij in corde meo.

Contobalditæ, seu Theodosiani, idẽ quod Agnoëtæ.

Agnoëtę ab ignorantia dicti.

Isa. 30.

AGRIPPINIANI. 20.

AGrippiniani, ab Agrippino Carthagineñ episcopo exorti sunt. Galieni Impatoris, & Stephani I. maximi roman. Põtificis tẽporibꝰ, circa annũ Dñi 259. Hi (teste Cypriano, qui & ipse in ea tunc erat sententia, libro quem de hæreticis baptizandis edidit) rebaptizandos censebant eos, qui ab ecclesia catholica deficientes ad hæreticos, ab ijs tandèm, sana mente recepta, ad eãdem redijssent ecclesiam: contra illud agentes, quod à Romana ecclesia traditum fuerat, nimirùm hæreticos cũ ad ecclesiã redire vellent, sola manûs impositiõe, nõ retinctione, debere purgari. Horum porrò sententia ab eadẽ ecclesia romana reiecta fuit, quã D. August. in opere cõtra Donatistas, refellit, idq́; potissimũ lib. 3. 6. & 7.

Agrippiniani, rebaptizandos cẽsebant eos, qui ab hæretica prauitate defiscentes, ad ecclesiã remeassent.

De hac hæresi sic scribit doctus ille & pius Vincentius Lirinensis, libro quem pro catholicæ fidei antiqtate & veritate aduersùs prophanas omnium hæreseôn nouitates ante annos mille conscripsit, in hunc modum: Mos, inquit, iste semp in ecclesia viguit, vt quo quisq; foret religiosior, eo promptiùs nouellis adinuẽtionibus cõtrairet. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed nè longum fiat, vnũ aliquod, & hoc ab apostolica potissimũ sede sumamus, vt omnes luce clariùs videant, beatorũ Apostolorum beata successio quanta vi semper, quanto studio, quanta contentiõe defenderit susceptæ semèl religionis integritatem.

Mos ecclesiæ nunq̃ mutandus.

Quondàm igitur venerabilis memoriæ Agrippinus Carthaginensis episcopus, primus omnium mortalium contra diuinum canonem, contra vniuersalis ecclesiæ regulam, contra sensum omniũ consacerdotum, contra morem & instituta maiorum, rebaptizandum esse censebat. Quæ p̃sumptio tantum mali inuexit, vt non solùm hæreticis omibus formam sacrilegij, sed etiàm quibusdam catholicis occasionem præbuerit erroris. Cùm ergò ad nouitatem rei cũcti reclamarent, atque omnes quaquauersùm sacerdotes pro suo quisque studio renitterentur, tunc beatę memoriæ Papa Stephanus, Apostolicæ sedis antistes, cum cæteris quidem collegis suis, sed ille tamen præ cęteris, restitit: Dignum se (vt opinor) existimans, si reliquos omnes tantum fidei deuotione vinceret, quantum loci authoritate superabat. Deniq; in epistola quæ tunc ab eo in Aphricam missa est, idem his verbis sanxit, Nihil nouandum eius quod semèl traditum est. Intelligebat enim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia, qua fide à patribus suscepta forent, eadem fide filijs cõsignarentur: nosque religionem non quà vellemus ducere, sed potiùs quà illa duceret, sequi oportere: idq́; esse p̃prium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed à maioribus accepta seruare. Quis ergò tunc vniuersi negocij exitus? quis vtiq;, nisi vsitatus & solitus? Retẽta est scilicet antiquitas, explosa

Agrippinus Carthagineñ episcopus, iterãdi baptismatis author.

Stephanus Papa.

Hæc epistola, inter D. Cypriani opa est, lib. epist. 2. numero 7. cuiꝰ initium est: Quanq̃ bene sibi conscius animꝰ. Digna quidem lectu, vt q̃ erudita sit, & antiquam illam Romanæ ecclesiæ grauitatem spiret & redoleat.

plosa nouitas. Nam donante Deo, concilij Aphricani, in quo hæc decreta fuerant, vires nullæ fuêre: sed vniuersa tanquàm somnia, tanquàm fabulæ, tãquàm supflüa, abolita, antiquata, calcata sunt: licèt tanta vis ingenij tunc adesset, quæ nouitiæ adinuentioni patrocinia ferret, tanta eloquentiæ flumina, tantus Assertorum numerus, tanta veri similitudo, tanta diuinę legis oracula, (sed planè nouo ac malo more intellecta) vt mihi oĩs illa cõspiratio nullo modo destrui posse videretur, nisi solam tanti moliminis causam ipsa illa suscepta, ipsa defensa, ipsa laudata nouitatis professio destituisset. Et ô rerum mira cõuersio, Authores eiusdem opinionis, catholici: consectatores verò, hęretici iudicantur. Absoluuntur magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum, filij regni erunt: assertores verò, gehenna suscipiet. Nam quis illud sanctorum omnium & episcoporum, & Martyrum lumen, beatissimum Cyprianum cum cæteris collegis suis, in æternum dubitet regnaturum esse cum Christo? Aut quis contrà tam sacrilegus, qui Donatistas & cæteras pestes, quę illius authoritate cõcilij, rebaptizare se iactant, in sempiternum neget arsuros esse cum diabolo? Quod quidem mihi diuinitùs videtur promulgatum esse iudicium, propter eorũ maxime fraudulentiam, qui cùm sub alieno nomine hæresim concinnare machinẽtur, captant plerunquè veteris cuiuspiã viri scripta paulò inuolutiùs edita, quæ pro ipsa suî obscuritate, dogmati suo quasi congruant: vt illud nescio quid quodcunque proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam iudico: vel eò quòd hæreses venenum ꝓpinare alijs non pertimescunt: vel eò etiàm, quòd sancti cuiusquã viri memoriam, tanquàm sopitos iam cineres, prophana manu ventilãt: & quæ silentio sepeliri oportebat, rediuiua opinione diffamant, sequentes omninò vestigia authoris sui Cham, qui nuditatem venerãdi Noę, non modò operire neglexit, verùm quoq; irridendam cæteris enunciauit. Ex quo tantam læsę pietatis meruit offensam, vt etiàm posteri ipsius, peccati sui maledictis obligarentur: beatis illis fratribus, longèq; dissimilibus, qui nuditatem ipsam reuerendi patris neq; suis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt: sed auersi (vt scribitur) texerunt eum: quod est erratum sancti viri nec adprobâsse, nec prodidisse: atq; idcircò beata in posteris benedictiõe donati sunt. Hucusq; Lirinensis. De qua hęresi vide plura in Anabaptistis, Donatistis, Manichęis, Montensibus, Circuncellionib⁹, Parmenianistis, & Petro de Bruis, in Gallia huiusce pestiferæ hæreseos duce & primo inuentore.

Hæresum authores, aliquandò catholici efficiuntur. consectatores verò earundẽ, hæretici iudicantur.

Hæreticorũ vafricies & germana descriptio.

Filij Cham, rectè hæretici appellati.

Gen. 9.

AIRANI. 12.

Airas (à quo Airani seu Airanistę) eorum dux fuisse traditur, qui tempore Valentiniani, Gratiani, & Valentis Imperatorum, & Damasi summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 377. Spiritûs sancti consubstantialitatem cum Polychronio, Telemacho, Fausto, Asclepiade, Amãtio, Cleopatro, Arrianis episcopis, impugnabant. De qua re sic scribit Niceph⁹ lib 11. cap. 30. Tẽpore, inquit, Valentiniani, qui occidentalem partem Imperij Romani administrabat, & qui singularem maximè erga Deum pietatem obtinebat, decretaque Nicena flagranti amore amplexabatur, quæstio multa, sicuti & anteà, per Asiam & Phrygiam orta est, An spiritum sanctũ ὁμοούσιον, id est, consubstantialem patri & filio profiteri oporteret. Et tanta hac de quęstione erat verborum contentio, vt non minoris momenti ea haberetur, quàm quæ anteà de DEO verbo fuerat. Nam quidam inęqualem, quidam autẽ consubstantialem esse contendebãt, sicuti & filium. Atque in eo solo parti vtrique conueniebat, quòd spiritum sanctũ administrum diceret: at ordine tertium, honoreq;, & substantia alium esse confirmarent. Erant contrà, qui quod de filio opinabantur, idem quoquè de spiritu sancto statuebant: & quemadmodùm filium eiusdem substantiæ, & eiusdẽ honoris & eiusdem gloriæ cum patre colebant, sic etiàm de spiritu sancto, patri & filio ὁμοούσιον, id est, consubstantialem præ-

Ingens altercatio de spiritu sancto, an patri filioque sit consubstantialis, an non.

prædicantes, profitebâtur. Pro hac opinione fortiter apud Syros Apollinaris Laodicensis episcopus, in Aegypto magnus Athanasius adhuc superstes, apud Cappadoces verò & ecclesias Pôti Gregorius & Basilius decertârunt.

Hac ipsa quæstione, sicuti dixi, mota, cùm de ea ingens contendendi studium increbuisset, Valentinianus pro insigni sua in Deum pietate, quod diceret, non habebat. Quibus autem talia credita essent, eis vt quid facto opùs esset, proferrent & statuerent, concessit: ità vt nihil prorsùs siue melius siue deterius sibi de rebus ecclesiasticis præcipiendum, neq; noui quidpiam præter ea quæ semèl cóstituta sunt, introducendû duxerit. Excedere nanque talia explorationem siue cognitionem suam putauit: quanuis alioqui Princeps optimus esset, & rebus ipsis Imperio se idoneum esse declarârit.

Valentinianus Imp. eã q̃stioné sol is viris ecclesiasticis decidédam commisit.

Quo cognito, qui tum ecclesiam Romanam adhuc gubernabat, Liberius, finitimis Episcopis Principis iussu conuocatis, Orientalibus scripsit ecclesijs, vt Trinitatem eiusdem substâtiæ & eiusdem gloriæ deprędicarent. Quod factû, vtpote re semel à Romana ecclesia ritè & ordinè dijudicata, vt quisque quietus esset, effecit. Et quæstio de spiritu sancto debitum finem côsecuta, diuturnę verborum concertatiói modum imposuit.

In Illyrico conuentus actus à Liberio papa, propter hãc quæstioné.

Eadem porrò synodus etiàm fidê Nicenam authoritate sua roborauit in hûc modum: Profitemur iuxta sententiã magnę & orthodoxę, recteque sentientis Synodi, consubstantialem esse patri filium. Oportet & spiritum sanctum eiusdé substãtię persuasum habere. Qui autem aliter sentit, eum alienum esse à consortio & communione nostra iudicamus: quod quidem salutare decretum, & deliberationem seu sanctionem adorandã, polluere nonnulli voluêrunt. Proindè sciendum venit, nos consubstantiale nô ità accipere, sicut & olìm quidam, non verè ei subscribentes, exposuerunt: & nunc alij patres illos vocantes, ac vim sententiamq́ue verbi abolêtes, literamq́; sequentes, intelligunt per consubstantiale ęquale significari, quatenùs nulli reliquarum per eum factarum creaturarum filius ęquiparandus, soli patri similis atq; ęqualis sit. Qui enim hoc ità exponunt, pręcipuam creaturam esse impiè filium Dei docent. Sed nos, sicuti & nunc Romanę & Gallicę synodi, sentimus vnam & eandem esse substantiam Patris & Filij & spiritûs sancti in tribus personis, hoc est, in tribus perfectis substantijs. Profitemur verò, iuxta formulã Nicenam, filium Dei, côsubstantialem, incarnatum esse ex sancta virgine Maria, & in hominibus habitâsse, & impleuisse omnem pro nobis functionem in natiuitate, & passione, & resurrectione, & in cęlos ascensione: Eundemq́ue rediturum, vt nobis retribuat similitudinẽ diuinam à seipso iuxta vitam cuiusq;, in die iudicij carnem spectabilem & diuinam virtutem suam exhibentem. Itaque qui Trinitatem consubstantialem non prędicant, anathema sint. Et si quis cum eis communionem habere compertus fuerit, anathema sit. Trinitatem autem consubstantialem prędicantibus, regnũ cælorum pręparatũ est. Hæc Nicephorus. Hi porrò cum Arrianis, Macedonianis, Eudoxianis, & compluribus alijs in erroribus concurrunt. quarè vide plura in eorum titulis.

Expositio verbi Consubstãtialis in concilio 2. Constantinopoli habito.

Damnãtur Consubstãtialis S. Trinitatis oppugnatores.

ALBANENSES. 22.

ALbanenses inter reliquos qui ab orbe condito extitêre diuinę doctrinę corruptores, fuerunt sceleratissimi, cum Baiolensibus & Concordensibus in varijs erroribus conuenientes, licèt in aliquib9 (vt author est Antoninus 4. parte Summæ, tit. 11. cap. 7.) dissiderêt. Emerserunt autem Côstantini sexti Imperatoris, & Leonis tertij summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 796. Horũ pcipuę hęreses fuerunt huiusmodi:

Albanensiũ hæreses.

1 Duo inprimis côstituebãt rerũ principia, cum Gnosticis, Apelle, Macheo, Carpocrate, Cerdone, & Seuero, vt in suis locis videre est: vnum quidẽ bonũ, à quo bona omnia: alterum malum, à quo omnia mala profluxisse dicebant, & quod, cùm malignũ esset, in sua malignitate mundum fecisset. Et ea ratione duo scripturę Testamenta, à duobus dijs

Duo dij, bonus & malus.

illis processisse blaterabant. Vetus quidē omninò respuentes, quòd à malo principio factum fuisse assererent, & proptereà malum etiàm fore: Nouum autē instrumentum à bono Deo, cuius conditorem prædicabant fuisse patrem Dñi nostri Iesu Christi, non autem illum, q veteris Testamenti fuisset author.

2. Dicebant prætereà Deum non creare animas nouas, nec eas infundere in corpora humana, sed illas transmigrare de corpore in corpus: adeò quidem, vt post vnius hominis mortem, illius anima ad aliud corpus vegetandum atq; fouendū transiret: in hoc cum Pythagoræis conspirantes, qui inter primos philosophos in ea fuerunt sententia. Eandem hæresim amplexati sunt Albigeñ hæretici, vt infrà videbitur.

3. Item Christum non pertulisse veras hominis pœnalitates, neq; illum Deum esse, neq; de virgine carnem sumpsisse, sed eam quam habuit, de cælo duxisse, neq; illum fuisse verum hominem, nec verè comedisse, nec in cruce passum fuisse, nec mortuū, neq; resurrexisse, neq; in cęlos ascendisse.

4. Rursùs resurrectiōem corporum nō esse, sed vniuersale iudicium iam factū, nec aliud vlteriùs esse futurum.

5 Ante Christi aduentū nullos bonos fuisse, ideoq; Adamū non fuisse à Deo, nec Mosen, immò eum malum extitisse.

6. Nullam prætereà baptismo virtutē tribuebant, eum dicētes nullius esse efficaciæ. Albigenses autem illum prorsùs respuebant.

7. Dicebant etiàm Albanēses malam vitam prelatorum, subdito & sacramento obesse: nullū malum, posse fieri episcopum: ecclesiam nō posse nisi in communi possidere: neq; posse excommunicare, neq; debere malos persequi, neque facere posse constitutiones.

8. Non esse alias inferni pœnas, q̄ illas, quas in hoc mundo & perpetimur & experimur.

9. Sacramentū altaris, & extremæ vnctionis, & peccatum originale nihil esse. Quam ob causam paruulos nullum originale peccatum habere, cum Pelagio & Armenis dicebant, indeq; adeò illos baptismo non egére.

10. Item peccatum non proficisci à libero arbitrio: immò nullum esse hominis arbitrium, nullumq; hominem post peccatum commissum cōfiteri nec posse, nec debere.

11. Infernum & Purgatoriū nihil esse.

12. Bonum Deum viuificare, & non occidere: malum verò Deum, vilificare & interimere corpora.

13. Mundum semper fuisse, nec vnq̄ desiturum, sed semper hoc in statu permansurum.

14. Dicebant quoq;, materiam clemētorum, ex qua mundus factus est, à Deo factam non esse, sed ipsi Deo coæternā. Cuius erroris authores fuisse Seleucum quendam, à quo Seleuciani: & Hermiā, à quo rursùs Hermiani, refert Augustinus libro de hæresibus, cap. 59.

15. Item Deum non præscire ex se aliquod malum, sed per aduersariū suum, videlicet dæmonem.

16. Prædicabant etiàm, matrimonium malum esse.

17 Vsuram non esse prohibitam, nec quenquam ad restituenda ablata teneri.

18. Hoiem ex se posse dare spiritū sanctū.

19. Christianis ità esse interdictum iuramentum, vt nusquàm illis iurare liceat. De his vide plura in Albigensibus, titulo sequenti, qui & ipsi in oībus his erroribus cum illis conueniunt.

ALBIGENSES, VEL *Albiani, siue Albigesei, aut Albij.*

23.

Albigensium hæresis (vt author est Cæsarius Cistertieñ 5. dist. dialog.) temporibus Friderici II. Cæsaris Germani, & Innocētij Papæ III. anno Dñi 1216. inuidia diaboli tam validè cœpit pullulare & excrescere in Comitatu Tolosano, vt oē triticū fidei gentis illius, versum videret in Ioliū erroris. Intantumq; illorū error inualuit, vt breui interuallo temporis infecerit mille propemodùm ciuitates: adeò quidē, vt si gladijs fideliū repressus nō fuisset, breui tēporū interstitio vniuersam Europā corrupisset. Sed in eos, crucis etiā p totā Franciā, pdicatione Iacobi de Vitriaco, indicta, pmulgatione,

Marginal notes: eris Te- ... im- pugnatio. — Pythagoræ opinio. — Errores erga Christi humanitatē. — Cōtra Christi ecclesiam. — Contrā sacramenta, & peccatū originale. — Contra liberum arbitrium. — cōtra illud, Mūdus trāsibit & figura eius, 1. Iohan. 2. c. — Contra Dei præscientiā, & matrimonium. — Contra iuramentum.

tione tot ſyncera pietate armati potiùs q̃ alia defenſione Chriſtiani conuenēre, vt ductu Comitis à Monteforti, bello aduersùs eos inito, & Biterris, Carcaſſone, Albijs, & quibuſdam alijs circùm oppidis occupatis, tanta eorum ſtrages tandèm facta ſit, vt de eorum exercitu ad ſeptuaginta millia pugnatorum cum Petro Tarraconenſium rege, eorum auxiliario, corruerint: idq́ue anno Dñi 1213. 17. calend. Auguſt. regni Philippi Auguſti cognomento à Deo dati, 33. Albigenſes etiàm ad ſuppetias ſibi ferendas Memelinum potentiſſimũ regem Aphrorum de Marioch (vt author eſt Antoninus 3. parte Spe. hiſt. tit. 19. ca. 1. & Vincētius 30. lib. Spe. hiſt.) inuitauerāt: qui ſanè cum tam incredibili tamq́ue inaudita copiarum multitudine ex Aphrica in Hiſpanias appulit, vt totā Europam ſe obtinere poſſe ſperaret: Adeò quidem, vt Innocentio Papæ ſe ſuos equos in porticu eccleſiæ D. Petri ſtabulaturum, & in eius faſtigio vexillum ſuum fixurum minitabundus mandaret. Quod profectò maxima ex parte impletum tradunt hiſtorici: ſed tandèm eius exercitu penè omninò à Catholicis profligato, cùm ipſe in Siciliam tranſiſſet, ex dolore deperditæ victoriæ mortuus eſt, & ipſius vexillũ præcipuum in bello captum, Innocentio tranſmiſſum eſt, & in prædicta eccleſia ad Chriſti gloriam erectum. Vbi quidem ſe fortiſſimum præſtitit illuſtriſſim⁹ ille & Chriſtianiſſimus Simon à Monteſorti, cum Toloſeñ, Nemenſeñ, Baioceñ, Lodoneñ, Agathaneñ, Bitricenſi, Conuenarum & Narbonenſi epiſcopis, abbatibusq́; de Claraco, Villa magna, & ſancti Tiberij, & diuo Dominico, non armis, ſed diſputationibus & prædicationibus munito. Adeò quidem, vt centũ millia hæreticorum ab octo millibus catholicis fuſa & interfecta fuiſſe perhibeantur. Ex quib⁹ cùm multi capti fuiſſent, eisq́ue optio data eſſet, vt quicunq; hæreſim abiuraret, liber recederet, centum octoginta ex his obſtinati, comburi potiùs q̃ ab opiniōe, quam ſemèl conceperant, recedere maluerunt. In p̄dicationis verò officio & hæreſis extirpatione, B. Dominicus in illis regionibus 10. annos cōſumpſit, reliquis ad ꝓpria remeātibus.

Tarraconēſium Rex in bello Albigeñ occiſus

Memelinus Aphrorum rex potētiſſimus, Albigēſibus auxilium præbet & bello perit.

Simon à Monteforti vir Chriſtianiſſim⁹, victoria potitur aduersùs Albigenſes.

Hæreticorũ pertinacia.

Anteq̃ verò eorum errores enumeremus, eſt inprimìs aduertendũ, huius hæreſis hæreſiarchas & duces, quædam ex dogmate Manichæi collegiſſe: quædam ex erroribꝰ, quos in Periarchon ſcripſiſſe fertur Origenes, plurima etiā de ſuo ficta adieciſſe.

Albigenſiũ hæreſes detestandæ.

1 Illi ergò duo credebant cum Manichæo principia, Deum videlicet bonum & malum, id eſt, diabolum, quem dicebant omnia creare corpora, ſicut Deum bonum omnes animas.

2 Corporum reſurrectionem cum Saducæis negabant, vtpotè quòd opinarētur animā hominis ſic in morte cũ corpore perire, vt nuſquàm poſteà redeat.

3 Quicquid beneficij mortuis à viuis impenditur, irridebant, nullnm nec infernum, nec Purgatoriũ pro defunctis eſſe arbitrantes.

4 Eccleſias adire orationis cauſa, vel in eis orare, nihil prodeſſe dicebant.

5 Baptiſmum prorsùs abijciebāt, velutinutilem & ſuperuacaneum.

6 Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti blaſphemabant, ipſius corpus non aliter in pane quàm in alijs rebus eſſe cenſentes.

7 Dicebant quoquè animam hominis ſecundùm eius meritũ per diuerſa tranſire corpora, etiàm animalium & ſerpentum, ſi malè vixiſſet: ſi verò probè, in alicuius principis, vel alterius illuſtris perſonæ corpus tranſmeare.

Eò verò tādèm ipſorũ malitia, amentia, furor, temeritas, impudētia, atq; diuini timoris ſuiq; obliuio accreuit, vt cũ vrbis Biterraneñ à Catholicorũ exercitu obſidiōe vallaretur & expugnaretur, in qua illi detēti erāt, ſacrũ Euāgelij codicē arripiētes, & ſup illũ mingētes, de muro cōtra Chriſtianos ꝓijcerent, & ſagittas in eum detorquentes, clamarent in hũc modũ: Eccè lex veſtra miſeri. Tradit etiā, eorũ quendā Toloſæ in odiũ Chriſti & confuſionē fidei, iuxta altare maioris eccleſiæ ventrē ſuũ purgâſſe, & palla altaris ſuā fœditatem deterſiſſe. Alios rursùs ſup altare ſcortũ poſuiſſe in cōſpectum

Albigenſiũ furor & impudentia, noſtri ſeculi hæreticis perſimilis.

crucifixi:cumq; eo abusi fuissent, posteà ipsam sacram imaginem indè detraxisse, eique brachia præcidisse, & cóllo fune alligato, illam per plateas vrbis intolerãdis cum blasphemijs traxisse. Hæc sunt hæreticorum insignia & tragœdię.

ALEXANDER BAV-
calis presbyter, Arrianæ hæresis primus author. 24.

ALexander Baucalis Arrianæ dissensionis primus author habitus est, Constãtini Magni Imp. & Syluestri maximi Romanorum Pontificis tẽporibus, circa annum Dñi 315. De qua re sic scribit Nicepborus Ecclesiast. hist. libro 8. cap. 5. Cùm Constantini studium in hoc totum incumberet, vt religio Christiana in dies semper & in rebus omnib⁹ augmenta sua caperet, & apud oẽs nationes vbiq; confirmata stabiliretur, & ad ampliorem magnitudinem excresceret, pacem & quietem tantam intestinũ turbauit bellum. Nugę nanq; & disputationes contentiosæ, veram pietatem perfectamq; diuini numinis cognitionẽ prætexentes, de quibus anteà quęsitum non fuerat, ea in quęstionẽ deduxerunt, eaq; re ingẽtes turbas in ecclesijs concitãrũt. Síquidem generis nostri pestis, improbusq; prorsùs & exitiosus hostis, nauim ecclesiasticam tam placidè secundis ventis ferri, & ab vniuersitatis huius Deo gubernari videns, ferre id non potuit: & graue molestumq; sibi esse putauit, nisi submergendam eam curaret, quę tam securum citra prauorum dogmatũ fluctus & procellas teneret cursum. Vt enim Gręcæ superstitionis præstigias proculcari, dolososq; laqueos eius in apertum protrahi, & manifestò argui atq; conuinci, & creaturam quidẽ (vt antehàc) ampliùs non coli, creatorem verò eius, sicuti cõuenit, laudibus vehi & adorari animaduertit: apertum rursùm contra Deũ mouere bellũ posthabuit, & dolo rem clandestinè admodùm & fraudulenter aggressus est. Repertis nanq; quibusdam, q Christianam quidem profiterẽtur fidẽ, arrogantia autem inanique vanæ gloriæ ambitione & dominãdi cupiditate quasi intemperijs quibusdam agerentur, eis ipsis veluti instrumentis adinuentionis fraudisq; suæ vtens, alio quodam modo rem in priorem reduxit errorem & seductionem: vt conditor scilicet rerum oĩm Deus, creaturis ipsis exæquatus & connumeratus, creatura rursus quemadmodùm anteà adoraretur, cultusq; diuinus adoratiõi illius similis fieret. Verùm vndè, quóve modo, et per quẽ zizania hæc sata sint, vt potero, exponam.

Tranquillũ florẽtemq; rei ecclesiasticæ statũ importunitate sua hæretici perturbant.

Diabolus idololatriæ author & oppugnator.

Ea igitur tempestate Arrius quidam erat, in ratiõem quidem sacri ordinis relatus, sed qui cùm inter presbyteros primas teneret, verbo veritatis cum Melitio hæresiarcha prorsùs repugnabat, in tam absurdas opiniones cum eodem prouolutus, vt creaturam facturamq; patris filium vocaret. Ex non existentibus siquidem genitum esse, & fuisse aliquandò tempus cùm non fuerit, meraq; sententię & arbitrij libertate, vitij & virtutis capacem esse, aliaque eiusmodi censuit, quę opinari eũ par erat, qui sibi de hui⁹ generis rebus disserendum atque inquirendum esse cõstituisset.

Tumultũs ecclesiastici initium.

Sunt qui dicũt, cõtentionis huius aliũ ante Arrium authorẽ fuisse, Alexandrũ videlicet, secũdo loco ab Arrio presbyterum, Baucalim cognomine, qui nomẽ id adeptus fuerat ex supercrescentis carnis pondere in dorso eius collecto, testacei vasis forma, quod Alexandrini vernaculo sermõe baucalam nominare solent: hunc, inquã, secundas in ministerio sacro ferẽtem, huiusce & q̃stionis & controuersię causam extitisse putãt. Vndè posteà inter Alexandrum Alexandrię episcopum & Arrium contentio cõmota, & τοῦ ὁμοουσίου, hoc est, consubstantialis, promulgatio exorta est. Quòd nanq; Baucalis platum sibi honore Arriũ ęgre ferret, nouationẽ dogmatis istius illi adscripsit. Alexãder verò episcop⁹, vtrunq; à contentione abducere volens, ad disputationes sermonumq; collationes eos inuitauit: persuasione potiùs, q̃ violenta iussione controuersiam sopire, conducibilius esse ducens. Et quum multoties disputando congressi essent, sicuti fieri assueuit, contentione inter quospiã mota, episcopus nunc huic, nũc illi beneuolè & commodè adhæsit. Postremò verò tandem

Alexander Baucalis presbyter Alexandrin⁹, Arrianæ perfidiæ author.

tandè & ipse coęternum & consubstantialem patri filium, ità vti anteà semper senserat, disertis verbis pronũciauit, Ariumq; idem sentire iussit: Quod vbi ille vt faceret, in animum inducere non potuit, sacris ædibus est ab eo eiectus. Hactenùs Nicephorus.

ALEXANDER AERArius. 25.

HIc est ille Alexander, quem Apostolus Paulus satanæ tradidit cum Hymenęo, ob id nimirùm quòd verã doctrinam præuaricati, à fide desciuissent, & ea deserta, in errorum pericula multos rapuissent: qui sanè vanas quæstiões & opiniones sectati, circa fidem tandèm naufragium fecerunt, vtpotè qui circũcisionem & legem vellent reducere, & resurrectionem iam factam asserere, vt 2. Timot. 2. dicitur: idque Domitij Neronis & Petri Apostoli temporibus, circa annum Domini 56. Huius blasphemijs commotus Apostolus, sententiam in eũ protulit, & tantæ virtutis censuram, vt ea audita, diabolus circumiens, & quem deuoraret quæritans, mox eum corripuerit corporaliter vexandum, morbisque aut alijs malis vrgendum: Deo vtiquè p talem ministrum corporeas infirmitates & alias plagas ꝑpter illius peccata ei immittente, nimirùm vt intelligeret ea se de causa pœnis adstringi, quòd blasphemauisset. Quo enim magis formidabilis tum esset Apostolat⁹, & terroris plus incuteret contumacibus, eos apostoli modò per se pœnis torquebant, (vt Paulus magum Elymã cæcitate percussit, & Petrus Ananiam cum Sapphira morte affecit) modò diabolo castigandos demandabant. Vt ergò tabernaculum olim nubes operiebat, sic & Christi ecclesiã tunc protegebat spiritus sanctus, vt inobedientes extra eã, ceu à reliquo grege eiecti, ab ei⁹ corpore separati, diuina gratia destituti, spiritus sancti gratia priuati, nudi lupis dederẽtur, quib⁹ ad capturam perfaciles essent. Tanti erat ab Apostolica communione proijci. De hoc Alexandro sic alibi scribit Apostolus: Alexãder ærarius multa mala mihi ostẽdit. reddet illi Dñs secundùm opera eius: quẽ & tu deuita, valdè enim restitit verbis nostris.

Alexandri hæresis.

2. Tim. 2. c

Tradi satanæ, quid.

Act. 13. & 5.

Exod. 40.

2. Tim. 4.

Vndè glosa in primæ Ioannis caput 5. Stephanus orauit pro illis, qui gratiam Dei nondùm acceperant: Paulus verò p Alexandro nõ orat, quia cùm iam frater esset, fraternitatẽ impugnabat. De hoc rursùm sic scribit Theodoretus in Polymorphon: Sunt, inquit, qui cùm nec genere, nec eruditione, nec rebus præclarè gestis vllam laude dignã habeant claritatem, improbis studijs insignes cõtendãt euadere. Qualis hic Alexander, qui cùm nihil in se egregium aut suspiciendum haberet, non generis nobilitatem, nõ dicendi facultatem, non regẽdi populi artem, non ductandi exercitus scientiam, non rerum bello gestarum commendationem, sed solummodò sordidã & illiberalẽ exerçeret artẽ, ex sola sua aduersùs diuinissimũ Paulũ insania mot⁹ fuit. Est eñ proprium eorũ, qui sibi manibus victũ parãt, populũ concitare, vt de Demetrio argentario posteà videre licet.

Qui propriè populum in seditionem cõcitare solebant.

ALEXANDER LATRO. 26.

FVit alius Alexander hæreticus & latro, de quo Eusebi⁹ Cæsareẽsis episcopus libro quinto historiæ ecclesiasticæ, cap. 19. ait in hunc modum: Sciẽdum quòd Alexander apud Aemilium Fontinum Proconsulem Ephesi iudicatus est, non propter nomẽ Christi, sed propter quædã latrocinia. Nam à Christi nomine iam apostata extiterat, nec in ecclesia patriæ suæ receptus est, vbi latro ab omnibus esse noscebatur. Quòd si qui fortè minùs his quæ dicimus, adcommodandam existimãt fidem, in Archiuis publicis apud Ephesum gesta seruantur. Hæc est (inquit Lactãtius lib. 4. cap. 30.) falsa docentiũ cõditio, hæc est hæreseôn origo, vt quorũ fides lubrica est, & Deũ se colere simulant, augẽdis opibus & honori semper studeãt, affectẽt maximũ sacerdotiũ, & à potẽtioribus victi, secedere se cũ suffragatorib⁹ suis mãlint, q̃ eos facere ꝓpositos, quibus cõcupierãt ipsi antè ꝓponi. Oĩm (inquit itidèm Augustinus in Genesin cõtra Manichæos, lib. 2. cap. 8.) hæreticorũ mater superbia. Et rursùs libro de vtilitate credendi, cap. 1. Hęreticus est, qui temporalis cõmodi, & maximè gloriæ principatusque gratia, falsas

Falsa docẽtiũ germana descriptio.

falſas vel nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur. Et cõtra Aërium Epiphanius: Oẽm, inquit, hæreſim, temeritatis, aut vanę gloriolæ, aut elatiõis faſtuoſæ gratia, aut cõcupiſcẽtia, aut erga ꝓximos æmulatio, exacerbatio petulãtiáve effecit.

ALGAZEL. 27.

DE hoc hęretico diuus Thomas lib. 3. cõtra gent. cap. 145. ſcribit illum in hac fuiſſe hæreſi, vt aſſereret hanc ſolam pœnam reddi peccatoribus, quòd pro amiſſione vltimi finis affligerentur: contra illud Concilij Florentini decretum agentes, quod ità habet: Diffinimus illorum animas, qui poſt baptiſma ſuſceptum, nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiàm quæ poſt contractã peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdẽ exutę corporibus ſunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipſum Dominum trinũ & vnũ, ſicuti eſt, pro meritorum tamen diuerſitate, alium alio perfectiùs: illorũ autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.

Pœnas inferni diſpares eſſe.

ALASCANI. 28.

IOannes à Laſco (vt ſcribit Vuilhelmus Damaſi Lindanus libro ſecundo ad fratres Catholicos Germaniarum & Galliarum) plùs ſuis priſcis imaginibus à ſe turpiter defœdatis, quàm doctrina nobilis, ſuam quoquè duxit cohortem. Qui nè ſuis magiſtris ingenio cedere videretur, præter alias duodecim, nouam etiàm verborum Cœnæ Domini finxit expoſitionem: Hoc, inquit, id eſt, non panis, ſed tota hæc cœna actio, eſt corpus meum. Eraſmus Alberus libro ſecũdo contra Carolſtadium, ait hunc duodecim modis verba cœnæ detorquere, Baptiſmumq́ue planè reijcere: qui & affirmet Baptiſmum eſſe in idololatriam cõuerſum. Is cùm Baro eſſet Polonicus, ſuperintendẽtem egit eccleſiæ Peregrinorum in Anglia. Hæc ille. Fuit autem hic ſecta Antiluteranus, vt in titulo Antilateranorum videre eſt.

Noua cœnę Domini expoſitio per Ioannem à Laſco.

ALMARICVS PARIſienſis doctor. 29.

ALmaricus natione Gallus, patria Carnotenſis, Lutetiæ Pariſiorum Doctoratûs lauream aſſecutus, Philippo Barbaroſſæ filio Imperante, & Innocentio tertio romano pontifice, emerſit anno Domini 1204. De quo ſic tradit Cæſarius libro dialogorum, diſtinct. 5. Eodem tempore quo manifeſtatæ ſunt hæreſes Albigenſium, in Pariſienſi ciuitate (in qua eſt fons totius ſciẽtiæ & puteus diuinarum ſcripturarum) quibuſdã viris literatis perſuaſio diabolica peruerſum inſtillabat intellectum: quorum Almaricus magiſter prauitatis fuit.

Tempore quo Albigenſiũ hæreſis vigebar, emerſit Almaricus.

1. Dicebat enim corpus Chriſti nõ aliter eſſe in pane altaris, quàm in alio pane, & in qualibet alia re, tranſſubſtantiationem denegans.

Almarici hæreſes præcipuæ.

2. Deum ſic locutum fuiſſe in Ouidio, ſicut in Auguſtino.

3. Negabat prætereà reſurrectionem corporum, paradiſum ſimiliter & infernum: ſed qui in ſe Dei cognitionem haberet, illum habere quoquè in ſe paradiſum: Qui contrà peccatum mortale haberet, eũdem infernũ habere in ſe, non aliter quàm dentem putridum in ore.

4. Altaria ſanctis dicata & imagines thurificare, ſanctorumq́; inuocationes, idololatriam eſſe dicebat.

5. Non ſolùm cum Armenis Adam & Euam nunquàm carnali copula iungẽdos, ſi in ſtatu illo in quo Deus illos cõdidit, permanſiſſent, verùm etiàm ſexuũ differẽtiam nullam, ſed hominum multiplicationem æquè atque angelorum futuram aſſerebat, contra illud quod in Geneſi ſcribitur: Creauit Deus hominẽ ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum, maſculum & fœminam creauit eos. Gen. 1.

6. Aſſerebat rurſùs Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumẽ in aëre.

7. Item illud quod aliàs eſt peccatum mortale, factũ in charitate, nõ eſſe peccatum, impunitatẽ peccatorũ promittẽs.

8. Affirmabat deniquè, ideas quę ſunt in mente diuina, & creare & creari poſſe: cùm contrà, teſte diuo Auguſtino, in mente diuina, nil niſi æternum & incõmutabile ſit.

9. Gerſon rurſùs tractatu 3. ſuper Magnifi-

gnificat, de eo suisque asseclis ità scribit: Almaricus & similes hæretici dicebant, mentem contemplatiui vel beati perdere suum esse in proprio genere, & redire in illud esse ideale, quod habuit in mente diuina.

Almarici viginti errores collecti. Huius Almarici viginti errores colliguntur ex chronico summorum pontificũ. De quo rursus extrà de summa Trinitate & fide catholica, cap. finali dicitur in hunc modum: Reprobamus & cõdemnamus peruersissimum dogma impij Almarici, cuius mentem pater mendacij sic excæcauit, vt eius doctrina nõ tã hæretica, quàm insana sit censenda.

Huius tandem hæretici & suorum sequacium blasphemijs, aduersusque Dei scientiam non minùs fastuosa quàm obdurata elatiõe & nequitia ab episcoporum & Theologorum Parisiensium ordine intellecta, disquisita, & ad veritatis examen exacta, cùm inter vtrosque plurima quæstione mota, conuicti, & velut sanæ doctrinæ obluctantes, senatusconsulto damnati fuissent corã vniuerso populo sunt primùm exauthorati, (quod degradari vulgò dicimus) deindè exusti, & eorum cineres p sterquiliniũ dispersi, anno Domini 1208. & Regni Philippi Augusti à Deo dati cognomine, 28. Scribitur tamen à plerisq;, quòd cùm Almaricus à generali concilio Romæ ea potissimùm de causa celebrato, hæreseos dãnatus esset & anathemati subiectus, eius ossa in campo prophano priùs sepulta, refossa fuerint, & posteà, vt iam diximus, Lutetiæ exusta. Et id quidẽ meritò, nã (authore Philastrio Brixiẽsi episcopo) p crimine hæresis, potest quis post mortẽ excõmunicari & dãnari, vt habet causa 24. quest. 2. cap. finali. Tradunt autem historici, q cùm illi ad suppliciũ ducerent, tãta oborta sit aëris inclemẽtia & intẽperies, vt nemo dubitaret qn ab eis aër fuisset cõcitatus, à quibus tantus error morientibus fuerat persuasus. Nam dicuntur tũc tam obstinata mente fuisse, vt non solùm ad interrogata nullum darent responsum, sed nec in eis in ipso mortis articulo vllum pœnitentiæ aut sanæ mentis & resipiscentiæ perpendi potuisse iudicium.

[Margin: Almaricus cum sequacibus Lutetiæ exustus. — Almarici post mortẽ ossa refossa & exusta. — Pro crimine hæresis post mortẽ excommunicati & damnati.]

ALOGI, SIVE ALOGIANI. 30.

ALogi exorti sunt circa annum Domini 180. sub Commodo Imp. & Sotero papa. Dicuntur autem quasi verbo carentes, vtpotè qui Euangelium Ioannis, & eũ qui in ipso est ex supernis à patre semp Deũ verbũ reijciant. Logos emn Græcè, Latinè verbũ dicitur. Et quia in Ioãnis Euãgelio expresè habet, filiũ Dei Iesum Christũ esse verbũ patris, idcircò illud Euãgelium nec Apocalypsin recipiebãt, dicẽtes nõ esse Ioannis Apostoli. Hãc hęresim aptissimè refellit quod in libro Sapiẽtiæ Salomon extulit in hũc modũ: Cùm quietũ silentiũ tenerẽt oĩa, & nox in suo cursu mediũ iter haberet, omipotens sermo tuus Dñe exiliens de cælo, à regalibus sedibus durus debellator in mediam exterminij terrã psiliuit. Et alibi expressiùs: Fons sapientiæ verbũ Dei in excelsis. Et propheta in psona patris loquẽs: Eructauit cor meũ verbũ bonum. Quod verò hîc de filio Dei loquat propheta, ex eo manifestũ est, quòd quę sequũtur non possunt de alio q de ipso intelligi: Speciosus forma p filijs hominum, &c. Esaias quoquè hoc docet apertiùs cùm ait: Exiccatũ est fœnũ, & decidit flos: Verbũ aũt Dei nostri manet in ęternũ. Atqui (vt elegãter docet Alphõsus de Castro) cùm liquidò cõstet verbũ prolatiuũ simul cum ipso sono trãsire & euanescere, & minorẽ duratiõnẽ habere, q fœnũ habeat, fieri negt vt ad illud verba Esaiæ referantur, sed ad filiũ Dei, cuius aduẽtus in hũc mundũ in eo capite recensẽt. Quapropter aliter nõ potest accipi, quin verbũ quod est æternum & omipotens, & fons sapiẽtiæ, quodq; pater cælestis gignẽdo eructauit, & quod ex ore altissimi pdijt, sit filius Dei, cõtra Alogianorum sententiam. De his habetur Distinct. 24. quest. 3. cap. Quidam.

[Margin: Logos quid — Sap. 18. — Eccl. 1. — Psal. 44. — Esa. 40.]

AMANTIVS VEL (VT *alij volunt) Palladius episcopus Arrianus, sanctissimæ Trinitatis oppugnator.* 31.

AMãtius Episc. Arrianus ex eorũ nũero fuit, q tẽpore Valentiniani iunioris & Gratiani Imp. & Damasi summi Romanorũ põtificis, circa annũ Dñi 381. cum

cum Polychronio, (vt author est Nicephorus Ecclesiasticæ historiæ lib. 11. cap. 30.) Telemacho, Fausto, Asclepiade, & Cleopatro, Arrianis itidèm episcopis, sanctissimam Trinitatem impugnabant, inficiantes consubstantialem esse patri filium: & τὸ ὁμοούσιον, id est, cõsubstantiale non ità accipientes, vt olìm in concilio Niceno à patribus expositum fuerat. Nam ille cum suis sequacibus vim sententiamque verbi abolentes, literamque sequentes, intelligebant, per Consubstãtiale æquale significari, quatenùs nulli reliquarum per eum factarum creaturarum filius æquiparandus, soli patri similis atque æqualis sit. qui enim hoc ità exponebant, præcipuam creaturam esse impiè filium Dei docebant, quùm sentiendum sit & credendum, vnam & eandem esse substãtiam patris, & filij, & spiritûs sancti in tribus personis, hoc est, in tribus perfectis subsistentijs. Nos verò Catholici credimus & profitemur iuxta formulam Nicenam, filium Dei cõsubstãtialem, incarnatum esse ex sancta virgine Maria, & in hominibus habitâsse, & impleuisse omnem pro nobis functionem in Natiuitate, & passione, & resurrectione, & in cælos ascẽsione, &c. At qui diuersa sentiunt, anathemate iugulamus: nec minùs etiàm eos, qui dicunt, Non priùs filium, quàm genitus sit, extitisse, quiq; scripserũt, Priusquàm actu genitus sit, potestate eum in patre fuisse. Hoc nanq; & in creaturis omibus est, quæ non semper cum Deo sunt. At filiũ credimus perpetuò, sempiterna generatione genitum, cum patre esse. Et eapropter exauthoratos esse (quemadmodùm literis Synodi Illyricæ ad Episcopos Asianos de sanctæ Trinitatis cõsubstantiali missis, eodem capite & libro eiusdem Nicephori, continetur) insanientes Arrianos, qui non profitentur ex substantia patris esse filium, neque spiritum sanctum.

Sanctissimę Trinitatis impugnatores.

Arrij fautores damnati.

Ego porrò hunc Amantiũ eum puto esse, qui Palladius alio nomine dicitur, cõtra quem cùm diuus Ambrosius Mediolanensis disputâsset, eumq; perfidiæ cõuicisset, vt Arrianæ hæresis defensor, tandèm in Concilio Aquileiẽsi sub Damaso primo celebrato damnatus est. Sẽtentia verò damnationis sub hac forma pronũciata est ab episcopo loci Cõstantio: Palladium, inquit, Arrij discipulum, cuius impietates iam olìm damnatę sunt à patribus nostris in Concilio Niceno, & nunc hodiè probatæ cùm recenserentur à Palladio singulæ, quia non confusus est dicere Dei filium à Deo patre esse alienum, cùm creaturam eum esse contitetur: cumque eum temporaneum esse dicit, Dominum & Deum verum eum esse negans, solumq; patrem esse sempiternum & immortalem asserens: ideò in sempiternum censeo esse damnandum, & vlteriùs sacerdotem dici non posse, nec inter episcopos deputandum.

AMBROSIANI.

32.

Ambrosiani, qui & Pneumatici, quodam Ambrosio dicti, qui (authore Guilhelmo Lindano, libro secundo Dialog. & Ioanne Eccio, lib. quem contra confessionem Zuinglij scripsit) tãtopere sui spiritûs suggestiones & Dei reuelationes iactabat, vt vtrunque testamentum reiecerit. Sunt autẽ secta Anabaptistæ.

Vtrunque testamentũ reijcientes.

AMMONIVS ALEXANdrinus, *Origenis præceptor.*

33.

Ammonius Alexãdrinus, vir multijuga eruditione præditus, Origenis præceptor, à puero Christianam pietatẽ secutus est. Prouectior verò factus, ad philosophiam se cõuertit, deserta (vt inquit Porphyrius libro eorũ, quos cõtra Christianos scripsit, tertio: si tamen fides sit adhibenda veræ pietatis insectatori) fide orthodoxa. Vixit autẽ sub Seuero Imperatore, & Victore papa, circa annum Domini 200. De quo vtiq; (referente Nicephoro libro quinto hist. eccles. cap. 13.) sic ait Porphyrius, cùm mẽtionem facit eorum, qui in literis diuinis elaborâssent, earumque secretiorem sensum exposuissent, potissimumque Origenis: Quũ Origenes (inquit) Ammonij, qui ætate nostra in maximo fuit precio, auditor esset, plurimùm in eloquentia

Ammonius Origenis pceptor, iam grandæuus à fide desi-

cit ad paganismum, authore Porphyrio. quētia & disciplinis omnibus apud eum magistrum est progressus: viuēdi autem instituto, contrariam illi secutus est viā. Ammonius nanque Christianus, & à Christianis parentibus educatus, postquàm sapere cœpit, philosophiamq; attigit, ilicò ad legitimam viuendi rationē se contulit. Origenes autem Græcus, & Grecis erudit⁹ disciplinis, animū ad barbarā appulit temeritatē, in qua seipsum doctrinamque suam ad quæstum exposuit: Christianè quidem ille & legitimè ex instituto professionis eius viuens, in persuasione autem religionis, atque in studijs lucubrationibusque suis Græcos consectans, & Græcorum dogmata peregrinis subijciens fabulis: &c. Hæc Nicephorus. Hunc tamen Ammonium idem Nicephorus conatur de perfidia & religionis Christianæ desertione cōtra Porphyrium modis omnibus excusare, eundem Porphyrium sycophantam & calumniatorem insignem appellans. quid enim ille (inquit) more sycophantæ, nō comminisceretur, qui omē suum studiū ad id contulit, vt in Christianos inueheretur, & literas diuinas pindè atque nihil essent, repḣenderet & aboleret? Ammonius de perfidia à Nicephoro Callisto excusatur, & verba impij Porphyrij ad veritatis examē exiguntur. Assus quippe est Origenē affirmare à Græcorū superstitione transfugisse: Ammonium verò contrà à verę pietatis instituto ad peregrinam religionem transijsse: quum Origeni Christiana professio patria prorsùs fuerit. Ammonius autem ad extremum vsque spiritum constanter ꝑsuasionem fidei in Christum retinuerit. Quemadmodùm id lucubrationes eius, quibus magnam laudem & gloriam est consecutus, manifestè testantur, ꝓcipuè verò commētarius eius, qui de Mose & Iesu consonantia inscriptus est: ac deindè alij, qui eiusdem generis apud studiosos asseruantur. Ammonij scripta.

AMSDORFFIANI. 34.

Amsdorffiani sunt ex Rigidorū Confessionistarū nostri tēporis factiōe: qui, authore Staphylo, affirmant bona opera ad salutem homini esse perniciosa. Ità scribit Nicolaus Amsdorff in libello cui titulus est, Quòd hæc propositio vera sit, Bona opera esse perniciosa ad salutem. Ità etiàm Flacciani, & multi alij Saxonici concionatores docent & scribunt. Hæc Staphylus.

ANABAPTISTAE. 35.

Anabaptistæ (authore Guilhelmo Lindano libro, qui Dubitantius inscribitur, dialogo secundo) ab iterato Christi Baptismo nomē inuenēre, quòd baptizatos in pueritia, retingant. Hi enī cùm ex epistola Luteri ad Vualdenses (inquit Staphylus) siue Pikardos scripta legissent, quòd præstat Baptismum in paruulis omitti, q̄ eos baptizari absque fide ipsorum, hinc variæ exortæ sunt sectę Anabaptistarum, quarum hæ præcipuę numerantur, Adamitę, Stebleri, Sabbatarij, Clancularij, Manifestarij, Dęmoniaci, Communiahabētes, Condormientes, Eiulantes, Georgianidauitici, Mēnonitæ, & Polygamistę. De quibus singulis vide locis suis. De Anabaptistis verò generatim sic scribit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis: Existimas fortasse (inquit) duas tantùm sectas has esse, nimirùm Luteranorum, & Zuinglianorum, seu Caluinistarum, quæ sibi hoc nostro infelici seculo nomen & authoritatem Euangelij vendicare sint ausæ? Erras, si id putas. Tres perniciosæ nostri temporis sectæ. Est perniciosior etiàm tertia, quæ quoniam à Catholicis legitimè baptizatos rebaptizat, Anabaptistarum secta vocatur. De tertia secta Anabaptistarū. De quo genere videntur etiàm fuisse fratres Vualdenses, quos & ipsos non ità pridèm rebaptizâsse constat, quanuis eorum nonnulli nupèr adeò, sicut ipsi in Apologia sua testantur, iterare Baptismum desiērint: in multis tamē eos cū Anabaptistis conuenire certum est.

Horum originem (authore Lindano) Muntzero, Nicolai Storkij discipulo, bellis illius rustici anno 1525. authori quidā tribuunt. Alij Balthazari Pacimontano. Certè Melanchthon Commentarijs ad Colossenses, Carolstadinm designat pueorum baptisma improbâsse: quemadmodùm & Erasmus Alberus eum facit Anabaptistarum patrem: sed hi sese à Lutero exortos profitentur, licèt Antonius Coruinus hos ex Zuuingliana secta prodijsse, ceu ex equo Troiano asserat, quò Zuinglīū sui magistri Luteri æmulum, iniqua scilicèt liberet inuidiæ: cùm Anabaptistarum origo an à Lutero, an à Carolstadio, an potius à Zuinglio. Antonius Coruinus in dialogis.

diserta extent Luteri ad Vualdenses dogmata, quibus anabaptizandi occasionem præbuit. Ait enim melius esse omittere baptismum, quàm pueros sine fide, id est, nó credentes, baptizare. Attamen Zuinglius libro de baptismo docuit, melius esse, vt infantes tum primùm baptizarentur, cùm adulti essent: & conclusione decimaoctaua pueros docendos, ac ità demùm baptizandos. Quinetiam Anabaptistarũ pater Balthasar (teste Eccio contra cõfessionem Zuinglij) libello Mulspurgi in Pannonia edito, se syngrapham habere ait Zuinglij, qua infantiũ Baptisma dissuasit. Hac fortè de causa, quidam Anabaptistarum Zuinglium in tertia disputatione Tigurina adiurauit, vt sibi veritatem diceret, an pędobaptismus esset ex Deo, nec'ne, cùm tunc destrueret anno 1525. quod anteà docuerat & scripserat.

Luteri dogma de omittendo puerorum baptismate.

Bullinger. lib. 1. cõtra Anabaptistas.

De eorũ origine in eadem est ferè sententia cum Lindano doctus ille & pius Hosius libro suprà adducto, cùm in hũc modum ait: Scribit quidem in suis dialogis Antonius Coruiuus, quòd è Zuingliana secta potissimùm haud aliter atq; ex æquo Troiano prodierint Anabaptistæ. Sed si quis rem diligentiùs inspexerit, quamuis idem illi, quod Zuingliani, de sacramẽto Eucharistiæ sentiant, Anabaptismum tamen suum eos è Luteri scriptis hausisse reperiet. Certè Balthasar Pacimontanus, qui primus author huius sectæ fuisse videtur, idem secum sentire Luterum gloriatur: quemadmodùm ipse fatetur in libro quem scripsit ad suos Parochos de Anabaptismo. Testatur autem etiàm Bucerus, vndè Luteri, indè & Anabaptistarum euangelium prodijsse, nimirùm à Saxonia. Cùm ad Vualdenses scriberet Luterus, interalios eorũ articulos repræhẽdebat & hũc, quòd paruulos ad futuram fidem baptizarent, quam adulti consequuturi sint. Ait igitur, Prǽstare prorsùs omittere baptismũ in paruulis, quàm baptizare sine fide: q sacramẽta neq; debeát, neq; possint sine fide accipi. Si verò sine fide accipias sacramentũ, magno tuo malo accipies. Huic vestræ doctrinæ opponimus nos, inqt, verbũ Christi: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Hinc occasionem arripuerũt Anabaptistæ. Nam cùm absurdum illis videretur, quod asserebat Luterus, habere suam propriam fidem actu paruulos, sicuti reuerà est absurdissimum, satiùs illis visum est omittere baptismum in paruulis, & eos non nisi credẽtes baptizare: quòd hoc se verbo Christi niti diceret, hoc in æternum esse mansurũ vociferarentur, aduersùs hoc ne portas quidem inferi præualituras esse gloriarentur.

Antonius Coruinus.

Balthasar Pacimontanus.

Bucerus in cap. 3. Matthæi.

Verba Luteri de omittendo Baptismo, ex quo Anabaptistæ suæ hæresis acceperunt occasionẽ.

Probat, ex Lutero Anabaptistas originem traxisse.

1. Hoc ergò iã tertiũ est Euangelium, quàm illa duo superiora, videlicet Luteranorum & Sacramentariorũ, seu Zuinglianorum & Caluinistarum, multo pestilentius. Nam præterquàm quòd cum Luteranis legitimum sacrificium & sacerdotiũ abrogat, & cum eisdem Zuinglianis in Eucharistiæ sacramẽto realem Christi præsentiam negat, multa habet alia & blasphema & seditiosa.

Anabaptistæ reliquis sectarijs deteriores.

Eorum detestãde hæreses.

2. Publicum enim verbi ministerium prohibet.

3. Deum humanam ex Maria naturam non suscepisse contendit.

4. Chiliastarum errorem renouat. qui verò sint illi, vide in Chiliastis.

5. Dominationem spernit, nec legitimæ potestati subiectos esse hoĩes vult.

6. Paruulis vsu rationis carẽtibus nihil prodesse baptisma asserit: quòd paruuli rationis expertes, nõ possint habere fidem, nec credere verbo Dei quod illis fuerit prædicatum. Hoc autem summè necessarium cuiq; suscipienti baptisma esse contẽdit, nulli baptisma suscepisse proficere asserentes, nisi præuia fide: & ideò infantum baptisma nõ esse ex Deo.

7. Docet item bonorum communionem, horum infidelium, id est, non suæ factionis esse pollutum, & diaboli prostibulũ: & idcircò infideles oẽs cũ principibus & magistratibus esse occidendos.

8. Libertatem deniquè per principes extinctam, esse armis vindicandam.

9. Dicunt postremò quamlibet mulierem obligatam esse ad coëundum cum quolibet viro eam petente: & contrà eodem vinculo adstringũt omnem virum ad tantundem reddendũ cuilibet mulieri hoc ab illo petenti.

Huius

Bellum rusticanũ absũpsit germanorum 150000. vti est in vita Clementis Romani Pontificis.

Huius Euangelij furorem sectabãtur illi seditiosi rustici per Germaniam, Alsatiam & Sueuiam, qui ad 130000. siue vt alij 150000. anno 1525. fuerunt trucidati. Adeò quidem, vt quocunquè hæc secta peruaserit, turbas & seditiones ingentes semper excitet. Documento esse possunt cùm aliæ quædã inferioris Germaniæ vrbes, tũ pcipuè Monasterium in Vuestphalia, Amsterdamum, & Naeltuuicum ciuitates. Nam sicut Henricus Dorpius Luteranus, & qui historiã eius ex Germanica Latinã fecit Ioannes Sleidanus Zuinglianus, literarũ monumẽtis prodiderunt, eò primùm, hoc est, Monasterium venerant ante annos quatuor *& viginti, qui populo pro Christi euãgelio, Luteri doctrinã annũciarẽt. Quos cùm sacerdotes Catholici nõ esse ferendos putarent, fecit Bernardus Rothmãnus cum suis (quos ad propagandã Luteri doctrinã Philippus Lãtgrauius Hessiæ miserat) quod hæretici facere consueuerunt, vt certis doctrinæ catholicę capitibus cõscriptis, Catholicos ad disputationem pvocarent, idq; iudice prophano ciuitatis magistratu, coram quo se pbaturos ostẽdebant, falsam esse catholicorum doctrinã. Cùm autem Catholici sacerdotes disputationem refugissent, migrãrũt è ciuitate, posteaq̃ eis officio Dei verbi pdicandi fuerat interdictũ. Vnus integer annus nõ intercessit, cùm suam quoquè doctrinam in eadem ciuitate p Christi euangelio disseminare cœperũt Anabaptistæ. Cumq; itidèm alteri alteros ad disputationem prouocâssent, sed eadem illa lege, quę Catholicis anteà lata fuerat, vt nihil pręter scripturas canonicas adduceretur: eccè qui paulò antè eadem hac lege Catholicos ad disputandũ prouocauerat Bernardus Rothmannus, prim⁹ in illa ciuitate Luterani Euãgelij buccinator, conditionem non accepit. Sic factũ est, vt nulla disputatione habita, Luterani qui non ità pridèm eiecerant è ciuitate Catholicos, fuerint & ipsi nõ ità multò pòst p Anabaptistas ex ea exterminati. Nã & Senatus loco motus est, & tẽpla direpta atq; incẽsa, & qcunq; factiõis Anabaptistarũ esse noluissent, p vim ciuitate pulsi sũnt. Bernardus verò Rothmannus, Hẽricus Rolius, & Godefridus Strallen ex Hessia missus, sicut ex Christianis Luterani, sic paulò pòst ex Luteranis facti sunt Anabaptistę, & Anabaptistarũ euangeliũ summa vi ppagârũt, verumq; illud esse ostenderunt quod scriptũ est: Impiùs cùm in profundum venerit, contẽnit. Nam si semèl aliquis deserit religionẽ Christianã, cuicũq; tandẽ sectę nomẽ dederit, ei lud⁹ quidã esse videt, de sua secta in aliã trãsilire.

* aut quinq;.

Hęreticorũ cõsuetudo est disputatiõibus vti.

Catholici à Luteranis ex vrbe Monasterio eiecti.

Luterani ex eadẽ ciuitate ab Anabaptistis expulsi.

Pro. 18.a

Est autẽ & hæc Anabaptistarum secta valdè dissecta. Neq; eñ doctrinæ capitibus inter se conueniũt, sed & pro regionum varietate, varia sortiuntur vocabula. Nam fanaticus ille quo agũtur, spiritus nunq̃ passus est miseros istos idẽ sentire: sed mox in varias, immò si Bullingerus fidem meretur, in innumeras diuulsit factiões, quarum celebriores aliquot commemorabimus. In quibusdam Germaniæ ciuitatibus quidã tanq̃ œstro pciti, circuncursant, populũ ad pœnitentiam hortãtes: in oẽm intercà seditionis excitandę occasionẽ intenti. Neque herì aut nudiustertiùs hæc hæresis nata est: fuit eñ Augustini seculo, & sicut aliæ plerę; omnes hæreses, sic & hæc statìm ab initio multas in partes fuit diuisa. Nam alij vocabãtur Donatistę, alij Rogatistæ, alij Maximianistæ, Circẽses alij, qui cõuersi tãdèm sunt à factione Donatistarũ (hoc eñ nomẽ cæteris erat celebrius) ad ecclesię catholicę societatẽ: alij Circuncelliões, qui haud aliter atquè nostro seculo Monasterienses, reliquos oẽs immanitate superabãt, queadmodùm & Augustin⁹ nõ vno loco, & qui vitã eius cõscripsit Possidonius, memorię pdiderũt.

Anabaptistę inter se dissecti.

lib. 1. contra Anabaptistas.

Sed neq; nũc pauciora sunt huius hydræ capita: sunt eñ alij Munzerani, alij Orãtes, alij Silentes, Somniantes, pueris similes, Synceri, Impeccabiles à Baptismo, Liberi, Binderliani, Sabbatarij, Maderani, Hoffmannici, & post hos exorti Circuncisi: fortassìs & Adamitę ad Anabaptistarum sectam pertinent. Immanis planè hæc est Anabaptistarũ secta, si vlla alia. Intercà tamen qui nomen illi dederunt, æquè vt Luterani vel Zuingliani, firmiter credũt & certò statuũt sibi peccata propter Christũ esse remissa, se esse in

August. epi. 30. & 54. Et lib. de hæresibus hæres. 69. Possidonius in vita Augu. cap. 10.

quàm falsò credãt Anabaptistæ & Sacramentarij, fide speciali sibi peccata remitti.

in gratia, seq; possessuros omninò regnũ cęlorũ: & idẽ vt quilibet credat, certoq; statuat, à suis omibus exigũt. De hac hæresi & Anabaptismi dãnatione, vide plura in Agrippinianis, Monasteriensibus, Muntzericis, Eunomianis, & alijs compluribus. Item in Ioãne de Leiden Anabaptistarum rege.

ANASTASIVS IMP. 36.

ANastasius Dicoros cognomine, à discolorib⁹ oculorũ pupillis, quæ Græcè κόρας dicunt, quarũ dextera nigricãs, sinistra cerulea fuit, post Zenonem Isauricũ Impium sumpsit anno Dñi 493. hæresi Eutychiana (vt inqt Antonin⁹ 1. parte Spec. titu. 6. cap. 1. & Ioãne Baptista Egnatio) infectus sub Symmachi summi Romanorũ antistitis põtificatu. Hic, teste quoq; D. Gregorio lib. Dialogorũ, multos episcopos catholicos in exilium misit, multosq; fideles hac de causa afflixit, nolẽs nec episcopo Cõstantinopolitano, nec põtifici Romano, nec ei⁹ legatis quoquomodò parére: sed arrogãti q̃dã & fastuosa p̃sumptiõe elatus, Papã potiùs debere illi morẽ gerere dictitabat, q̃ ipse Papæ. De hoc sic scribit Niceph. lib. 16. cap. 25. Anastasius diademate sumpto, quũ pacific⁹ esset, neq; quicquã rerũ nouarũ in ecclesiæ statu excitare vellet, plurimũq; studij in eo collocaret, vt sanctæ Christi ecclesiæ tumultibus & verborũ cõtentionibus, disputationibus, & dissidijs ecclesiasticis simul & ciuilibus omnibus sublatis, homines in multa trãquillitate viuerẽt, & subditi populi pacati essent, euenit, vt tẽporibus ei⁹ Chalcedonẽsis synodus, neq; ꝓpalàm p ipsum cõstitutionib⁹ Impialibus edẽdis ꝓmulgarẽt, neq; etiàm reꝓbaretur. Verùm sicutì quibusdã ecclesiarũ p̃sidib⁹ videbaẽ, ità de ea sentiebãt. Nã q eã fortiter defendẽtes ꝓpugnabãt, nõ verbũ vnũ in eius decretis, ac ne syllabã quidẽ, aut literã, aut apicẽ saltẽ loco moueri aut mutari passi sunt, & p libertatẽ magnã à cõmercio & cõmuniõe aliorũ resiliere adeò, vt ne in ędes quidẽ suas eos admitterẽt, qui ea q̃ rectè ibì decreta essent, nõ reciperẽt. Fuẽre aũt q eã nõ tãtùm nõ approbarẽt, sed etiã publicè vnà cum Leõis libello anathemate iugularẽt. Alij de henotica Zenonis cõstitutiõe itidẽ faciebãt, atq; à se ipsis inter se dissidebãt: ità vt quidã duas naturas ĩ Christo, qdã vnã dicerẽt: atq; ij quidẽ literis insidiosè cõpositis, p fraudẽ deciperenẽ, ij aũt pacẽ sibi cõsectãdã esse putarẽt. Id malũ eò ꝓcessit, vt ecclesia q̃libet in factiões suas diuideretur, & episcopi à cõsuetudine mutua abhorrerẽt. Proindè in multas sectas Oriẽtales Occidẽtalesq;, atq; etiã Libycæ partes dissectæ sunt. Neq; enĩ Oriẽs cõsentire cũ Occidẽte, neq; rursùm Libya cõciliari hisce voluit. Et quod oĩm indignissimum est, neq; ipsi inter se Oriẽtaliũ ecclesiarũ antistites ad cõmunionẽ cõueniebãt, neq; Europęi atq; Occidẽtales, neq; etiã Libyci episcopi, cõuentus inter se agebãt: nedũ cũ eis q extra regionũ suarũ fines essent, cõgrederentur. Tãta cõfusio mẽtiumq; caligo orbẽ vniuersum incessit.

Libertas ꝓfessionis fidei ab Anastasio.

Quidam Chalcedonense concilium apꝓbant & recipiunt: alij verò improbant & reijciũt, ex quo in ecclesijs magna oritur seditio.

Ecclesiarũ orientaliũ & occidentalium dissidia.

Porrò Anastasius, tametsi trãquillitatẽ sibi cõseruandã esse ꝓposuerat, neq; mutare quicq̃ in ecclesijs voluerat, incõsulta tñ eorũ temeritate q ad res nouas spectabãt pmotus, quoscunq; p̃ter morẽ nugas agere, & vel impudẽter synodũ sanctã dãnare, crudeliterq; anathemate cõfigere, vel rursùm aptè eandẽ & clarè ĩ sacris tẽplis dep̃dicare intelligebat, è thronis vtrosq; deijciebat, ĩhumaniterq; exigebat. Atq; ad hũc modũ pmulti episcopi mulctati sunt, & inprimis Cõstãtinopolitanũ ille Euphemiũ ꝓscripsit: deindè post hũc & Macedoniũ, cui Timothe⁹ successit, hac occasiõe & Patroclo (vt est in ꝓuerbio) p̃textu in eos mot⁹, vt asseuerabat, ꝙ res nouas in ecclesias inducerẽt. At verò q̃ occultè Anastasiũ malè habebãt, lõgè alia erãt, p̃clara scilicet Euphemij pietas, & ꝙ is anteà Anastasiũ ecclesia excluserat, ꝓptereà ꝙ de se opinionẽ p̃buisset, cõtagiõe Dioscori infectũ esse: & ꝙ turbã cõcitare volẽs, cõminatus Euphemio esset, se illi accepta à Zenõe potestate caput tonsurũ, cathedramq; eius euertisset. Prætereà quũ Ariadna impatrix eius vxor, q̃ fuerat priùs Zenõis, purpuram Anastasio circũdaret, Euphemi⁹ sacrorum antistes animo forti restiterat, neq; priùs se q̃ statę cęremoniæ postularẽt, facturũ esse dixerat, q̃ ille graui iuramẽto ĩ scriptũ relato cõfirmásset, fidẽ se inuiolatã seruaturũ: neq; quicq̃ rei nouę Impij sui tẽpore in ecclesiã illaturũ, nec-

Anastasius acriores & defensores & oppugnatores synodi Chalcedonensis, è thronis suis deturbat.

Euphemij & Macedonij episcoporum Cõstantinopolitanorum ꝓscriptio.

Causæ odij Anastasij in Euphemiũ Constant. episcopum.

non

non Chalcedonenſem ſynodũ ex animi ſententia reliqs tribus additurũ eſſe. Cõſenſerat cõditionib⁹ his, & eas in ſcriptũ retulerat Anaſtaſius, & ſub hæc ceremonias ſolitas in eo epiſcopus pegerat. Non lõgè verò pòſt, Euphemiũ adortus Anaſtaſius, libellũ eũ ab eo repetijt: & ꝗ eum ille nõ reddidit, ſolũ exilij cauſa vertere iuſſus eſt. Vitæ quoquè eius ità inſidiatus eſt, vt ex familiarib⁹ Euphemij quidã nomine Paulus, vir ꝓcerus & humeris ipſis ſuperextãs, quod aduersùs eum diſpoſitũ circunferebat ferrũ, exceperit. Atq; hũc, ob eum modũ & ob talẽ cauſam, in exilium egit, quũ quidẽ id populus ægerrimè ferret. Fecerataũt ea q̃ dicta ſunt Euphemius, cùm ob eas quas cõmemorauimus cauſas, tũ ꝗ * Manichæorũ hęreſim Anaſtaſius multis fouere viſus eſſet: q̃ppe cui⁹ etiàm mater eam ardore ingenti cõſectarẽt: frater quoquè eius, Anaſtaſij ſ. auunculus, Clearch⁹ nomine, Arrianiſmi cõpertus fuerat. Quapropter & Manichæis & Arrianis purpura ſua Anaſtaſius lætitiã attulit, mutationẽ aliquã futurã expectãtibus. Porrò Anaſtaſi⁹ Macedoniũ (cui Euphemius ipſius Anaſtaſij ſtipulationis ꝑdictæ ſyngraphã crediderat: nam ei ſacrorũ quoquè donariorũ cuſtodia commiſſa fuerat) in ſacrã ſuſtulit cathedrã. Ille vbi epiſcopalẽ thronũ conſcẽdit, ab eo quoquè ꝓmiſſi ſui ſcriptũ Anaſtaſius recipere contẽdit, contumeliã iniuriamq; ſibi fieri ratus, ſi libellũ ſuũ qui vitã eius redargueret, poſt ſe relinqueret. Cæterũ quũ & ipſe itidèm vt Euphemi⁹, conſtãter ei aduerſaret, & fidei omĩnò proditionẽ eſſe, ſi libellũ ſuum traderet, exiſtimaret, fortiterq; prorsùs contra eum cõtenderet, varia Anaſtaſius inijt conſilia, vt & hunc è ſede deturbaret, tentauitq; adeò oĩa, vt quod conabatur efficeret. Sed quum quod faceret, nõ haberet, hæreticorũ conſeſſu collecto, per vim Macedonium vt ſynodum Chalcedonẽſem damnaret, cogere voluit. quod vbi multitudo ſenſit, ad eum locum accurrit, & apertè exclamauit: Martyrij tẽpus adeſt, Nemo longiùs à paſtore abſiſtat. Et conuicia in Imperatorẽ coniecit: Manichæũ, qui Imperio indignus eſſet, vocans. Et Anaſtaſius ſibi metuens, ad fugiendum paratus fuit, Macedoniumq; q̃ſiuit, quem

Anaſtaſius Manichæ⁹. * Eutychianæ quidẽ hæreſi eum adhæſiſſe conſtat.

Macedoni⁹ ab Anaſtaſio in locũ Euphemij Epiſcopus Conſtantinopolitanus ſuffectus.

anteà ſe neque reſpecturum eſſe adiurauerat. Macedonius cum libertate multa Anaſtaſium, veluti rei eccleſiaſticæ hoſtem obiurgauit. Atq; ille tum in verbis eius acquieuit, ſeq; placabiliorẽ præbẽs, ſummiſit. Poſtmodùm autẽ ꝓpter animi improbitatem, accuſatores aduersùs eum mercede conduxit. Et præſtò fuêre adoleſcentuli quidã, qui non minùs ſe ipſos q̃ Macedonium per ſycophãtiam calumnioſè detulêre, & flagitiũ obſcœnum & fœdum mendaciter produxêre. Sed enim poſtq̃ in continẽti illorum cõfictã calumniã Macedonius, tunica ſubducta, virilibus ſe carere oſtẽdens, conuicit, ad cõſilium aliud fraudis plenum cõfugit. Nam ꝑ Celerẽ aulæ præfectum, libellum confici iuſſit, in quo duæ ſynodi, reliquis duabus omiſſis, conſcriptæ erant, eumq; ſe recipere ꝓfeſſus eſt. Quę res à Macedonio approbata, & quòd ꝓ̃tereà henotico Zenonis is ſubſcripſiſſet, repræhenſione non caruit. Quanuis poſteà quum in Dalmati Monaſterio eſſet, in oratione quadam omnibus pietatem conſectantibus, offendiculum id & crimen obiectum diluit, diſertis verbis ſanctam quartam ſynodum comprobãs: & eos qui illam non reciperent, hæreticos vocans, Anaſtaſius Celere magiſtro ad ſe euocato, per eum clàm Macedonium ex throno deduxit, & Euchaitem in exilium miſit. Senatus & populus Conſtantinopolitanus eam ob cauſam in magno fuit mœrore. Nam & vitæ ſanctitatem & doctrinæ ſynceritatem in Macedonio admirabantur, & pietatis ſtudio dignitateque ſacerdotali is valdè enitebat, vt qui à Gennadio eductus atque doctus fuiſſet, cuius etiàm ex fratre nepos fuit. Contra ſectatores eius poſteà grauis perſecutio orta. quidam enim exilio, nonnulli relegatione, aliqui accuſationibus iniquis, aliqui bonorum publicatione afflicti ſunt. Multi etiàm qui ſibi fuga conſuluerunt, Romam peruenerunt. Imperator ilicò Chalcedonenſiũ actorũ libellũ, quẽ Macedonius diſcedẽs in ſanctiore ara depoſuerat, per Calopodiũ quendã furtim ſublatum concidit, atque igni tradidit, & Macedonio qui ſic abducebatur, condemnationis ſentẽtiam miſit. Atq; is interrogauit, an

Criminatores in Macedonium ab Anaſtaſio ſubornati.

Alius criminis ꝓ̃textus contra Macedonium quæſitus.

Perſecutio ſectatorum Macedonij.

illi qui ad eum ſententiam attulerant, id inficiati ſunt: ipſe, ſi (inquit) Arriani aut Macedoniani cõdemnationis libellum ad me miſerunt, num recipere eum poſſum? At ille ità Euchaitẽ ductus eſt. quũ autẽ Hunni, q Saberi vocabãtur, eruptione per Caſpias anguſtias facta, Orientẽ vaſtarent, Gangrã inde metûs cauſa Macedonius ſucceſſit. Quod vbì Anaſtaſius cognouit, pcuſſorib⁹ ſummiſſis eũ trucidauit. corp⁹ ei⁹ in tẽplo Callinici martyris, innũera miracula edẽs, repoſitũ eſt.

Macedonij Conſtantinopolitani epiſcopi cædes, & miracula poſt mortem edita.

Macedoniũ ferunt, quũ iam mortuus iaceret, manu ſua ſeipſum ſacro crucis ſignaculo conſignâſſe. Eundemq́; in ſomnis Theodoro cuidã piè viuenti apparuiſſe, & cum vehemẽtia quadã verba hæc Anaſtaſio renunciari iuſſiſſe: Ego quidẽ ad patres meos abeo, quorũ fidem ſynceram ſeruaui. Tu verò ſcito, me Deũ precari deſiturum nõ eſſe, quoaduſque & tu primo quoque tẽpore ad id tribunal, quod munera non acceptat, mecum iudicio concertaturus, ſteteris. At Imperator impijſſim⁹ eiuſmodi ob cauſas Flauianum quoquè Antiochenũ epiſcopũ, & Heliam Hieroſolymitanũ, qui Saluſtio ſucceſſerat, necnon Ioannem Alexandrinum in exilium egit. Idem in Ioanne Tabenneſiota fecit.

Anaſtaſius in exilium mittit Flauianũ, Heliam, & Ioãnem epiſcopos.

Omniũ aũt malorũ (inquit idẽ Nicephorus libro eodẽ cap. 45.) quorum ipſe author fuit, illud extremũ erat, ꝙ ꝑpter acceſſionem illam, Qui crucifixus es pro nobis, quã & ipſe ter ſancto hymno additam voluit, ingens exorta eſt ſeditio: ꝑindè atquè religionẽ Chriſtianã euertere homines vellent. Porrò cùm Imperator acceſſiõem eam propalàm hymno addere vellet, populus impatienter id ferens, ſummoperè animi diſcruciabatur, & multi magiſtratus in periculum maximũ inciderũt, multaq́; inſignia ædificia incenſa ſunt. Atq; in Marini Syri ædib⁹, monacho cuidam depræhenſo homines nonnulli caput amputârunt, eumq́; adiectionis eius ſuaſorem eſſe dixerunt: & capite conto in ſublime ſublato, publicè p ludibriũ exclamârũt, illũ ipſum Trinitatis hoſtẽ eſſe aſſeuerãtes. Eò verò tumultus iſte magnitudinis ꝓceſſit, cõſilio remedioq́; om̃i ꝓculcato, vt & Impator ipſe tã graui periculo pmotus, abſq; corona & cõſueto impiali habitu, in Hippodromũ ꝓcurrerit: & p pcones populo denũciârit, paratũ ſe eſſe Imperio cedere. Satis verò ſe ſcire, fieri om̃inò nõ poſſe, vt vniuerſi dignitatẽ eam, q̃ plurimos minimè ferret, capeſſerent. Vnũ aũt ꝓrſùs oportere eſſe, qui ſibi ſuccedens, & adminiſtrationis habenas tenens, Imperiũ gubernaret. Quod vbì populus Cõſtantinopolitanus audiuit, ſubitò velutì diuino quodã momẽto animũ mutauit: & Imperatori ſtatim vt coronam imponeret, ſeditionẽ ſe ſoluturũ, & deincèps quieturum eſſe pollicitus, ſupplicauit. Perbreui autẽ deindè Anaſtaſius tẽpore vixit, paulò pòſt defunctus: quũ vigintiſeptem annos, mẽſes tres, & totidẽ dies infeliciter, & cum animæ ſuæ exitio, Imperium Romanum adminiſtrâſſet.

Tumultus Conſtantinopolitan⁹ aduersùs Imperatorẽ Anaſtaſium propter adiectionem clauſulæ, Qui crucifixus.

Quò Imperatores, Reges, & principes redigũtur, propter Seductores Apoſtatas, quũ eis obedeunt.

Anaſtaſij mors miſera. Alij dicunt eum fulmine ꝑiiſſe poſt 88. vitæ ſuę annum. Vlciſcente grauiter numine pietatẽ totiès ab imputo principe violatam. Ioãnes Baptiſta Egnatius.

De quo ſic itidèm ſcribit Suidas: Anaſtaſius (inquit) in impio Romano ariſtocratiã, hoc eſt, optimatiũ adminiſtrationẽ inſtituit, magiſtratus & honores vendidit, iniuſtis hominibus pepercit: & ad inſatiabilẽ pecunię cupiditatẽ cõuerſus, ꝓuincias expilauit. Ad inſolentẽ nouũq́; morẽ quẽ induxit, viri boni ſunt cõſternati. Barbaros nanq; impio imminẽtes, non armis ꝓpulit, ſed pacẽ auro mercari ſolit⁹ eſt. Defunctorũ bona curioſè inquiſiuit, & publicam paſsim oĩbus conciliauit inopiam. De eo vide plura in Seuero Antiochenſi epiſcopo.

ANGELITAE. 37.

Angelitæ (authore Niceph. lib. 18. ca. 49. hiſt. eccleſ.) à quodã Alexandriæ loco, Angelij nomen habente, appellati ſunt: in quo ſ. qui primas apud eos ferũt, cõuent⁹ cogebãt. Hi porrò alio vocabulo, & Seueritæ à Seuero quodã Acephalo, quẽ ferũt iſtius ſectę ducẽ primũ fuiſſe, & Theodoſiani à Theodoſio, q apud eos Alexãdriæ papa factus eſt, & Damianiſtę à quodã Damiano nomine, vocant. Habẽt nanq; ſuos epiſcopos, à quib⁹ cõgruẽtia nomina accipiũt. Emerſerũt aũt iſti Anaſtaſij Imperatoris, & Symmachi Ro. pont. tẽporib⁹, circa annũ Dñi. 494.

Aliũ porrò eſſe dicũt patrẽ, aliũ filiũ, & alium paracletum, Spiritum videlicet ſanctum: non eſſe autem horum quenq;

Angelitarũ hæreſis.

per

per seipsum natura, sed habere communem Deum siue deitatem in eis existentem: atque de ea deitate indiuisibili modo participantes, quemlibet esse Deum. Vnam autem subsistentiam opinantur esse, patrem & filium & spiritum sanctum: communem verò ipsum Deum, substantiam & naturam. Hi etiàm Sabellianistæ, & Tetraditæ nominantur. De his vide plura in Agnoëtis, Contobabditis, Theodosianis, Seueritanis, Petritis, & Conomitis.

ANGELICI. 38.

Idololatræ Christiani.

ANgelici genus fuit Christianorũ, qui cùm se nomina Christo dedisse iactarẽt, & ideò edocti fuissent legem diuinam, idololatriã summè abominari, & vni Deo seruiendum esse, eumq; vnicè colendũ, Angelos nihilominùs adorabant, ex quo Angelici dicti fuêre. Epiphanius tñ quam ob causam hoc sibi nomen vsurpârint, ignorare se asserit. Siue enim ex eo, inquit, quòd aliqui nõdùm ab angelis factum esse dicunt, siue q̃ seipsos in ordine angelorum esse iactant, & vitam eminentissimam instar Angelorum degũt: siue etiàm à loco quodam hoc nomen acceperĩt, ignoro. Nam locus quidem est Angelina, vltra Mesopotamiã situs, ex quo appellari possunt. Hos diuus Augustinus inter hæreticos adnumerat tricesimonono loco, libro quem de hæresibus conscripsit. Hęc porrò secta & quamplurimæ alię, quæ aliud quàm Deum colebant, & colendum esse ducebãt, vt fuerũt Ophitæ, * Caiani, Sethiani, Heliognosti, & Musoritæ, de quibus dicetur locis suis, adeò quidem antiquatæ, & ex hominũ memoria abolitę temporum successione & lapsu tandèm fuerunt. Emerserunt autem sub Seuero Imperatore, & Victore Papa, circa annum Domini 199.

* Cainiani

ANNIANVS. 39.

ANnianus, vt tradit diuus Hieronymus epistola ad Alypiũ & Augustinum, fuit pseudodiaconus ecclesiæ Cælidensis, Cælestij Pelagiani discipulus & cõsors, vixitq; Archadij Imper. & Innocentij primi Romani Põtificis tẽporib⁹, circa annum Dñi 405. cõtra cuius libros scripsit idem Hieronymus, ex q̃bus cõplures variasque elicit blasphemias. Et quãuis ex ea, quam in eadem epistola recenset, causa, eam primò non scripserit, subiungit nihilominùs in hũc modum: Nec grande est, impij hominis ineptissimis nenijs respondere. Quarè si Dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam, paucis lucubratiunculis ei respondebimus: non vt conuincamus hæresim emortuam, sed vt eius imperitiam & blasphemiam nostris sermonibus confutemus. De eius hæresi vide plura in Cælestio & Pelagio.

Dicebat hic nullum peccare, si vellet, & ideò oẽs iustos fieri, & perfectum statum consequi posse, si vellent.

ANOMI, SIVE ANOmæi. 40.

ANomi, potiùs quàm Anomęi, Latinè sine lege dici possunt, q̃ Cõstantij Imperatoris & Liberij Romani põtificis tẽpore, circa annũ Dñi 358. eorum duce Eunomio, tanta arrogantia & impudentia fuerunt hæretici, vt pter alias impietates Dei se naturã cõphendere blasphemarent, quos aliquot homilijs aduersùs eos peculiariter editis & inscriptis, egregiè conficit diuus Chrysostomus: quorum princeps, vti iam diximus, superciliosus ille Eunomius fuit, qui etiamnùm Dei se naturam compræhẽdisse iactabat, vt Theophylactus habet in cap. 3. ad Ephesios, quãuis nihilominùs (teste diuo Augustino ad Paulinum de videndo Deo, epist. 112. cap. 9.) eam quæ in Deo habitat, plenitudinem diuinitatis, nemo de cælestib⁹ etiàm virtutibus conspicere valeat, nemo mente aut oculis compræhendere. Maiestas illa (inquit) alibi supra cuncta sublimis, à spiritalib⁹ cogitari potest, efferri nõ potest, multò minùs cõphẽdi, nè quis de temeraria ei⁹ cõphensione se iactet. Et rursùs idẽ: Etiamsi nos mortales & peccatores, corda mũdissima & mentes simplicissimas gereremus, sanctisq; angelis iam æquales essemus, non vtiquè nobis ità nota esset diuina substãtia, sicut ipsa sibi. Itemq; diuus Cyprianus tractatu 4. Nõ potest, inquit, videri, visu clarior est: nec cõprehẽdi, tactu purior est: aut æstimari, sensu maior est: ideò sic eum dignè ęstimamus, dum inæstimabilẽ dicimus.

Epist. 50. ad Elpidium.

Lib. 4. de Genesi ad literã, ca. 6.

De

De Anomis verò sic scribit Hosius in expositione salutationis angelicæ, cùm de iustitia Christianorum loquitur cap. 60. Iustitiam (inquit) qua sola rectè colitur qui factus est nobis iustitia Dominus noster Iesus Christus, qui solam fidem arbitrati sunt, eorum ab vna, sancta, Catholica, & Apostolica ecclesia iampridèm est explosa sententia. Siquidèm ante mille ducêtos plùs minùs annos, fuisse scribuntur Anomęi quidam hæretici, quorum principes commemorãtur Aetius & Eunomius: q nihil aliud à nobis requirere Deũ docuerunt, quàm vt ipsum solum cognosceremus: cuius etiàm adeò sibi notitiam arrogârunt, vt non sibi se magis esse notos dicerent, quàm ipsi Dei naturã perspectam & exploratam haberent. Ac tantùm illi cuius authores ipsi fuerunt, fidei tribui volebant, vt si quis eam esset amplexus, etiàm si grauissima quæque scelera patrâsset, ac non modò patrare non intermitteret, verùm subindè grauiora patratis adiungeret, nihil ex eo detrimenti foret accepturus: queàdmodùm ex Epiphanio lib. 3. hæresi 36. & Augustino lib. de hęresibus, hęresi 54. memorię proditum legimus. De his habes plura in Caluinistis, Luteranis, & Sacramentarijs.

Anomi ante mille ducêtes annos fuerunt.

Eorum hæresis.

ANTHIMVS CONstantinopolitanus Episcopus.

41.

Anthimus primùm Trapezuntianus, pòst verò Constantinopolitanus episcopus extitit, tempore Zenonis Impatoris, & Simplicij summi Romanorum pontificis, circiter annum Domini 476. Hic in Eutychianam hęresin lapsus, Christo duas naturas negabat, multis interim, teste Platina, pontificibus causa exitij fact⁹. Sed hoc videre erit faciliùs ex eius historia, quam eleganti stylo describit Nicephorus histor. ecclesiasticę lib. 17. cap. 7. in hęc verba: Vbi Iustinianus nepos Iustini ex sorore, & qui in extrema iam constitutus senecta, atq; ad rerum publicarum administratiõem minùs idoneus, eundem summum ducem Imperij socium elegerat, atque constituerat, quatuor mensibus exactis, quibus ambo simul imperauerũt, toto Imperio solus potitus est, Synod⁹ Chalcedonensis Iustini sanctionibus in omnibus vbiquè ecclesijs locum obtinebat. Adhuc tamen in quibusdam prouincijs res ecclesiasticæ propter turbas, in statu suo non erant. Potissimùm verò id mali in vrbe Imperiali & Alexandria obuersabatur: vbi etiàm non ità lib[illegible]è prorsùs iactabatur.

Carion hûc vocat Anthemium.

Chalcedonensis Synodus comprobatur.

In vrbe Imperante, post Epiphanium, qui ecclesię annis sexdecim pręfuerat, & Ioãni Scholastico (is autem annum vnũ episcopatũ gessit) successerat Anthimus huc Trapezunte translatus, nulla gloria episcopatum administrabat. Alexandriæ verò Dioscori successor Theodosius sacra curabat. Vterque verò & Anthimus & Theodosius, vnam naturam in Christo esse post vnionem, opinabantur. Verùm Iustinianus magno animo Chalcedonẽsem synodum defendebat, sanctionibusq; eius admodùm addictus erat. Coniunx autem eius Theodora, eos qui vnam profitebantur naturam, idipsum magis veritati consentaneam esse arbitrata, tuebatur.

Anthimĩ Constantinopolis, & Theodosij Alexandriæ episcoporũ hæresis.

Enimuerò quòd cum Imperatore Anthimus, Theodosius, & Seuerus Antiochenæ sedis episcopus (qui ab Augusta fuerat ex Antiochia Constantinopolim iussu Imperatoris ab eadem persuasi euocatus) non consentirent, sed contra illius iussiones venirent, & Chalcedonensem synodum non reciperent, vterque & Anthimus & Theodosius è sedibus suis deturbati sunt. Idque in Alexandria Zoilus, in Constantinopolitana autem Menas successit. Accidit tum, vt in ecclesijs omnibus Synodus Chalcedonensis clarè prædicaretur, & vt nemo illam vel anathemate vel calumnia impetere auderet. Qui verò aliter facerent, omnibus modis adigebantur, vt pedibus in eandẽ sententiam irent, in eaque conquiescere cogerentur.

Zoilus Theodosij Alexãdrinæ successor: Anthimi Constantinop. Menas.

Illud autem notare conuenit, Anthimum Epiphanij successorẽ, verbo quidem sanctam quartam synodum recepisse, reuerà autem abominatum esse atque damnâsse. Et cùm comprobare eam atque anathemate eos iugulare, quos illa

Ex cap. 9.

la reijceret, adigeret, & idipsum facere differret, alias ex alijs causas morę confingens: intereà accidit, vt Agapetus veteris Romæ Hierarcha Constantinopolim veniret. Qui cùm de Anthimi rebus inquireret, multosque ab Archimandritis (quos abbates vocamus) eius vrbis, & ab alijs libellos oblatos acciperet, illi ne in conspectum quidem admisso, episcopatum abrogauit. Cuius calculum Monasteria etiàm Palęstinæ, & Petrus Hierosolymitanus antistes, necnon reliqui ecclesiarum præfecti comprobàrunt.

Agapetus primos hoc nomine, impetrauit à Iustiniano, vt hæretici Constantinopoli non ferrentur. Volater. Platina.

Hunc Anthimum post Agapeti obitum synodus Constantinopoli coacta, atq; ipse etiàm Agathon, Agapeti in ecclesia Romana successor, adhuc superstes, cohortati sunt, vt pœnitentię libellum exhiberet, eaque quæ in illum dicta essent, falsa esse probaret, atq; ità ad priorem episcopatum suum Trapezuntem rediret. Porrò cùm ille latitaret, & synodus iterùm atque tertiò illum comparere, & causam dicere, obiectaque sibi crimina confutare, & priorem sedem Trapezunte recipere propalàm iuberet, atq; ipse propter timorem se occultàs, copiam suî non faceret, Synodus sententia contra illum publicata, dignitate sacerdotali omni eum priuauit. Post Anthimum autem Menas ad thronum episcopalem ascendit, sicuti dictū est: cui Agathon papa, quod anteà nūquàm factum est, manus imposuit. De hoc vide plura in Seuero Antiochię, & Theodosio Alexandriæ episcopis.

Agathon, latinè dicitur Bonifacius.

Synodus Cōstātinopolitana prouincialis.

Agathō (quē latini Bonifaciū nominare videnī) ro. Pōtifex, Menam Cōstantinopolitanū cōsecrat.

ANTICHRISTVS.

42.

ANtichristus, hæreticorum omium qui fuerunt, qui sunt, vel qui futuri sunt, erit vltim⁹, teste glosa in illud Lucæ cap. 17. Quandò dicent vobis, eccè hîc, eccè illic, nolite ire, neq; sectemini, vbi sic habetur: Multi hęretici fuerūt & futuri sunt, quorum primus Simon Magus, vltim⁹ Antichristus. De quo sic inquit diuus Paulus 2. ad Thessalonicēses cap. 2. Rogamus autem vos fratres, per aduentum Domini nostri Iesu Christi, & nostræ congregationis in ipsum, vt non citò moueamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neq; per epistolam, tanquàm p nos missam, quasi instet dies Domini: Nè quis vos seducat vllo modo: quoniam nisi venerit discessio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ità vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquàm sit Deus. Nū retinetis, quòd cùm adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis? Et nunc quid illum detineat, scitis: vt reueletur in tempore suo. Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tātùm vt q tenet nūc, teneat, donèc de medio fiat Et tūc reuelabitur ille iniquus, quem Dn̄s Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentûs sui eum, cuius est aduentus secundùm operationem satanę, in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus, & in omi seductione iniquitatis ijs qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent: Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed cōsenserunt iniquitati. Hactenùs Paulus. Quo in loco annotandum venit, Apostolum hîc defectionem siue discessionem, Antichristum appellare, nimirùm quòd re ipsa ità futurū sit tunc tēporis, vt multos faciat à Christo desciscere, vel electos ipsos, si fieri potest. Hos saltem multis tētationibus oppugnabit. Nihilominùs tamen vetustissimi quique (authore Vuicelio, in suo Commentariolo de Antichristo) discessionem interpretantur, Romani regni defectionē. Alij, vt Theophylactus & Nicolaus Lyranus, referunt eiusmodi ad fidem catholicam. Etsi Theophylactus magìs ipsum Antichristū discessiōem appellare videtur. Tertullianus non vno loco exponit discessionē de Romani imperij statu euerso. Itidèm Irenæus, Methodius, Sedulius, & alij. Quæ vtraque interpretatio non ità multùm discrepat. Deficiēte enim populo à potestate diuinitùs ordinata, accidit plerūquè, vt à fide quoquè deficiat: sicut videm⁹ Ismaelitas factitâsse, q simul & à Ro. Imperio, & à Christiana fide defecerūt.

Signa præcedentia aduentum Christi.

Esa. 11. a

Antichristi nomina.

Defectio siue discessio, Antichristus appellatus.

Homo peccati Antichristus.

De homine peccati, vniuersalis consensus est, eum Antichristũ esse, de quo sic tradit diu⁹ Hieronymus: Nè eum putemus diabolũ esse, sed vnum de hominibus, in quo totus satanas corporaliter inhabitaturus sit. Is em̃ futurus est scelerum omnium patrator, seducturusq́; & alios ad peccandum.

Perditionis filius.

Perditionis quoquè filius nuncupatur, vt qui etiàm perdendus sit tandem. Omitto hîc referre cum eodẽ Vuicelio, quæ scriptores prisci de hoc memoriæ mandârunt: item quæ prędixerũt Sibyllæ, maximè Nichaula, quam vocant, de decem regibus, de vno illo vndecimo, victore triũ: de Cæsareæ coronæ in Golgotha traditione: de Christianorum deletione per Gog & Magog: de assertione Christianæ fidei per Enoch & Heliam: deque cæteris opinionibus, quarum nonnullas verisimiles est vel ab ipsis Apostolis, vel ab eorum auditoribus in successores defluxisse: maximè quum nonnihil hisce de rebus Irenæ⁹ scribat libro quinto, præterq̃ q̃ in sacris literis quoquè aliqua de his extent.

Apoc. 20.

Pastor stultus & idolum. Abominatio & desolatio.

Hunc Zacharias propheta cap. 11. vocat pastorem stultum & idolum. Euangelistæ eum nominãt Abominationem & Desolationem stãtem in loco sancto, & in templo Dei sedentem.

Dan. 9. Psal 9.

A Daniele Rex impudẽs facie dicitur, & Rex laruatus, cuius os, teste Dauide, maledictione plenum est. Ex quo sanè satis videre licet, hunc non satanam futurum, vt quidam opinati sunt, sed hominem aliquem qui ab eo vim om̃em ad mala peragenda desumet: quique extolletur supra omne quod dicitur Deus, i. supra omne cui debetur religiosa veneratio. cuiusmodi sunt sacramenta, res sacræ, loca siue templa Deo dicata, & similia: immò se Deum dicet & mentietur. Hunc nonnulli opinãtur futurum Neronem, quem putant in hoc sublatũ adseruari, vt suo tempore prodeat & resurgat. Quidam de fictis Christianis vel hęreticis interpretantur. Quibus de rebus accuratiùs disserit diuus Augustinus de Ciuitate Dei lib. 20. cap. 19. & ego subsequenti capite.

Extolli supra omne quod dicitur Deus, quid.

Ex qua Antichristi circunstantia apparet, Mahumetem, qui sub Heraclio exortus est anno Domini 612. & cuius secta in hunc vsque diem perdurat, non fuisse hunc Antichristum, cuius hic Paulus meminit: vtpotè qui non se Deũ, sed solùm prophetam, & Dei nuncium appellauerit. Antichristus autem cùm reuelatus fuerit, non solùm cuncta gentilium idola euertet, sed & omnem sanctorum cultum, seque Deum esse solùm asseret, & appellari se faciet (teste Alberto in ca. 13. Apocalyp.) Solem iustitiæ, & gigantẽ geminæ substantiæ, id est, diuinæ & humanæ. Reuelabitur autem, iuxta Doctorum ferè omnium sententiam, & potissimùm Theophylacti, hunc locum diui Pauli interpretãtis, Tantùm vt q tenet, teneat, donèc de medio fiat, quũ Romanum imperium tolletur de medio. Nam quemadmodùm ante Romanorũ summam monarchiam, fuêre aliena sublata imperia, sicuti Medorum cõstat à Babylonijs, Babyloniorũ à Persis, Persarum à Macedonibus, Macedonum à Romanis fuisse deleta: sic & Romanũ hoc regnũ ab Antichristo tolletur. Et id quidem ità futurum Daniel ipse testatur cap. 7. per bestiæ typum & imaginem. Ipse enim futurus est illa bestia, quam diuus Ioannes in sua reuelatione cap. 13. vidit ascendẽtem è mari, hoc est, Glosa ordinaria interpretante, de Iudæis, qui amarissimè Christum crucifixerunt, originem trahens ex tribu Dan, quæ fuit om̃ium tribuum Israël vilissima.

Quòd Mahumetes nõ est Antichristus, à diuo Paulo designatus.

Quandò antichristus reuelandus est.

Regnorum monarchię deletæ.

Ex quo videre est, quàm aberrent & allucinentur nostrorum temporum hęretici, qui Romanum pontificẽ pro Antichristo illo accipi volunt, & persuadẽt simplici populo. Quam opinionem (vt inquit Vuicelius commentariolo de Antichristo) primus Vuiglephus in Anglia seuit, post hunc Hussus in Boëmia, nuper in Germania Luterus. At quomodò quæso potest esse (inquit ille) Pontifex Romanus abominatio desolationis, stans super alas, vt habet Daniel: aut in altari, vt in Machabæis legitur: aut in loco sancto, vt Matthæus ait: aut in loco vbi non oportet, vt Marcus periphrasticè scribit? Quomodò est aduersarius elatus contra omnem qui dicitur

A quibus hęresiarchis pontifex summus, Antichristus fingatur.

Dan. 9. 1. Mach. 1. 4. & sæpius. Mat. 24. Mar. 13. 2. Thes. 2.

Deus aut numen? In quo denique tẽplo Dei sedet, ostentans seipsum esse Deum? Aut fabricabis mihi allegoricũ templũ, vt antè allegorica signa supremi aduentûs? Non damus. Prætereà quomodò pôtifex Romanus Pauli tempore mysteriũ iniquitatis egit? Quomodò est aduentus pontificum secundùm operationem satanæ, cum omni potentia & signis & prodigijs mendacibus? Quid est conficii spiritu oris Dominici, & aboleri claritate aduentûs Dominici? aut quomodò hoc in pontifice quadrat? Tum vt aliquid è libello Augustini de Antichristi ortu commemorem, quandò passi sunt se Dei instàr adorari pôtifices? Quis horum indicauit è scripturis se esse Messiam? quãdò dixerunt illi, Christum seduxisse orbem? Quandò Iudaica gens in illos credidit? Et quis fuit ficti Antichristi huius præambulo? Quandò conuocauerunt Iudæos Hierosolymã? Quandò è triduo resurrexerũt, inq; nubes elati, mox à Michaële in ima tartara pcipitati sunt? Ais: fabulas scripsit Augustinus. Nescio. Certè experiemur aliquandò. Et vt maximè fabula sit quod scripsit Augustin⁹, haudquaquàm profectò fabula est, quod scripsit Paulus, cuiusmodi nondùm impleta cognouimus. vt maximè aliqua q̃ gesserunt pôtifices, vicina ferè videri poterant vaticinio, neq; tamẽ ità euincũt: vt non dicam, Paulum de vno homine loqui, cùm tot extiterint pontifices, quos oẽs pro Antichristo habeas necesse est.

Augus. lib. de Antichristi ortu.

Luterana in Augustinũ blasphemia.

2. Thes. 2.

1. Ioan. 4.

Restat Ioannes, è cuius canonica asseuerantiùs vrgent, Antichristum venisse, Respondeo: Ioannes quidem fatetur Antichristum venturum esse, quemadmodùm vulgò semper creditum est, sed tamen spiritum eius iam nunc esse in mũdo. Erant autem hæretici, qui adeò infestabant Ecclesiam Christi id temporis, videlicet Simon, Ebion, Cerinthus, & Cerdo, vt Apostolus quasi hyperbolicè auderet dicere, ipsos esse Antichristos, siue spiritum Antichristi in eis esse, non ideò negans venturum Antichristum. Quo tropo possemus dicere, omnes hæreticos ad ipsum vsque Luterum, Antichristos esse, si incidat de Antichristo sermo. Neque enim rarò Antichristos, item præcursores Antichristi, vocant Valentinianos & Marcionitas Irenæus & Tertullianus. Sic Hilarius Arrianos, & ipsum quoquè Constantium Imperatorem appellat. Cyprianus sæpè appellat Nouatianos Antichristos. Sic quoquè cognominat Felicissimi cuiusdam hæretici satellites. Hieronymus vocat Gauisum quendam Antichristi discipulum. Ignatius vocat eum Antichristum, qui negat CHRISTVM incarnatum, quique erubescit crucem eius. Rupertus quoque Tuitiensis appellat Cerinthum Antichristum in Apocalypsi sua. Lactantius quoquè quodam in loco dicit: Nox prauo illi Antichristo tribuitur, dies Deo. Hactenùs Vuicelius. Cuius verbis facilè perpẽdere vel cæcus quidem potest, Antichristum nõ esse eum, què ex liuore & inuidia sibi fingũt huius tempestatis hæretici. Sed de hoc plura sequenti capite.

Antichristi qui vocent ab Irenæo, Tertulliano, Hilario, Cypriano, Hieronymo, Ignatio, Ruperto, Lactantio, instit. diui. lib. 2. cap. 10

ANTICHRISTIANI. 46.

Antichristiani sunt (authore Vuilhelmo Damasi Lindano, libro quẽ de vera certaque per CHRISTI IESV Euangelium salutis æternæ via edidit, Dialogo 2.) ex Antiluteranorum secta, de qua paulò pòst agetur. Porrò Antichristiani (inquit) varij sunt hoc nostro seculo. Quidam enim Christum aiunt, quòd in cruce (vti blasphemant) desperàrit, damnatum. Vti ille Præmonstratẽsis apostata dicebat, qui hoc apud mortales iam nunc ob atrocissimam in Christum Dei filium blasphemiam meruit præmij, vt sua cum impietate adeò sit hominibus execrabilis, vt ne nomen quidem eius superesse voluerint. Nusquàm enim me legisse memini.

Horrenda Antichristianorũ huius seculi blasphemiæ

Alij CHRISTVM nostrum negant verum illum promissum fuisse, sed alium cum Iudæis expectandum, vti Bucerum moribundum testatum reliquisse narrant fide digni, adeoque clarissimi viri, se ab eius discipulis in Anglia accepisse.

Alij sui Antichristi matrem Louaniensem meretriculam adorant nudam, ex

ex qua iampridèm iactabát nasciturum, quem summis expectant votis.

Mysteria euangelicorũ aliquot quàm abominanda, & qualia sint illorum Orgia.

Cęterùm quàm fœda, quàm execranda, quàm abominanda Euangelicorum plurimi suis in mysterijs designare non erubescant, horror probis est vel cogitare. Immane quoquè, quòd suis neophytis Anabaptistæ præscribunt edendum aut bibendum, vt absolutissimam illam suam consequantur veteris Adæ mortificationem.

Dauid Georgius.

Dauid Georgius verò istorum omnium Antichristorum maximus, sese illum iactabat tertium Dauidem, verumq; Christum, dilectumque Dei filium patribus olìm promissum. De quo & alijs compluribus huiusce abominandæ factionis, vide locis suis. Ex quo profectò nemo est qui non videat, quantùm Euágelici nostri tẽporis, cùm ijs, tũ varijs alijs suæ doctrinę capitibus Iudaismum renouent, quamque Iudæis gratum faciát, quum Christum audiunt illi aut nõ fuisse, aut nostrum, quẽ pro mago habent, damnatum esse, vt isti impij & scelerati homines adstruunt.

Ex ijs (inquit doctus ille & verè pius Hosius lib. quem de expresso Dei verbo edidit) perspicuum esse potest, quid in scripturis, idolorum nomine significari prisci patres existimárũt: nimirùm, cùm ipsos hæreticos, tum eorum peruersa dogmata. Siquidem hominis alicuius verba, contra totius Ecclesiæ receptam doctrinam pleraque omnia docentis, tá quàm Dei verbum amplecti, quodque vel dictum vel scriptũ ab eo fuerit, adorare, seque coram eo incuruare, quæ est, si nõ hæc est germana idololatria? quod qui faciunt, quid aliud faciunt, quàm quòd pro CHRISTO adorant Antichristum? Dicit Luterus, Quod ego doceo, Dei verbum est & purum euangelium: statìm adorant, & incuruantur coram idolo. Dicunt idem Zuinglius & Caluinus, dicunt Anabaptistæ, Pikardi, Suencfeldius, Seruetus, Campanus, & alij nonnulli hæretici: proferunt examina scripturarum in prauum sensum detortarum, ac mox hominum, vel diabòli potiùs per homines loquentis, verbum, pro Dei verbo, proque Christi euangelio, miseri mortales amplectũtur & adorant. Horrenda hæc est idololatria, detestandus Antichristianismus, & sicut prophetæ monent & Apostoli, velis (quod aiunt) remisque fugiendus. Quid enim ex eo cõsequitur aliud, quàm cùm vnaquæque secta suum verbum, expressum Dei verbum esse iactet, vt isti tot deos habeant, quot sunt hæresiarchæ? Nullus est nostri temporis hæreticorum, qui semper in ore non habeat expressum Dei verbum, qui de eo non glorietur, qui sibi non illud propriè vendicet, qui cæteros ab ei9 possessiõe submouere nõ cõet. Vult igitur Satanas, vt modò corã hoc, modò corã illo incuruemur: vt nũc huius, nũc illius verbum tanquàm Dei verbum amplectamur, vt pro vno DEO, idola multa colam9, vt pro vno CHRISTO, multos adoremus Antichristos. Nos verò prophetarum & Apostolorum vocem audiamus clamantium: Fugite idola, fugite idola: Fugite Luteri, fugite Caluini, fugite Melanchthonis, fugite Brentij peruersa dogmata, fugite quotquot sunt alij, qui phantasmata sua tanquàm idola coli volunt: qui quod ipsi dicunt & sentiunt, id tanquàm expressum Dei verbum & purum euangelium adorari debere contendũt. Hucusquè Hosius.

Hæreticorũ dogmata, germana idololatria & antichristianismus.

Antichristi hæresiarchę.

Fugiendi hæretici nõ minùs q̃ idolorum cultura.

De his rursùs scribit Origenes Homilia 30. in illud Matthæi, Exurgent Pseudochristi: Generaliter, inquit, vnus est Antichristus, species autem illius multæ: tanquàm si dicamus, Mendacium generaliter vnum est, secundùm differẽtias autem falsorum dogmatum, inueniuntur esse multa mendacia. Si eñ mendacium nihil differt à mendacio, vtputà Basilidis, aut Marcionis, aut Valentini, aut Apellis, aut aliquorum similium, vnum videtur esse mendacium. Si autem secundùm diuersa dogmata mentiuntur, multi sunt qui exurgunt. Hi eñ sunt Antichristi, & quicunque post eos surrexerint. Sicut autem veri Christi & vnius facti sunt, qui à seculo fuerunt sancti prophetæ, prænunciãtes Christi passiones, & postmodùm glorias eius futuras: sic mihi intellige secundùm vnumquenque pseudochriston, multos etiàm pseu-

Origenes de Antichristianis.

qui propriè Antichristi dicantur.

pseudoprophetas. Nō ergò alicuius vnius mendacij doctores, sed omium, pseudoprophetæ sunt illius Antichristi, cuius falsos sermones prædicant quasi veros, & docent. Secundùm hæc ergò quæ diximus, qui ecclesiasticè docēt verbum, prophetæ sunt Christi: qui autem Marcionis, vel alicuius eorum prædicant verbum falsum, prophetæ sunt Antichristi eius, qui est secundum Marcionem, id est, illius mēdacij, quod introduxit Marcion: & alij falsi prophetæ sunt mendacij illius, quod est secundùm Basilidem: alij verò quod est secundùm Apellem. Similiter dices de prædicatoribus singularum hæresum. Omnia enim persuasoria, quæ proferunt ad defensionē Antichristi verbi, signa sunt illius Antichristi & prodigia, quæcunque suggeruntur à sapientissimo omnium bestiarum terræ serpente &c. Mox idem ibidèm Origenes: His quæ diximus, inquit, adijciamus adhuc, quoniam omnis sermo profitens se esse veritatem cùm non sit veritas, siue apud Gentiles, siue apud Barbaros, aliquo modo Antichristus est, volēs seducere quasi veritas, & separare ab eo qui dixit: Ego sum veritas. Propterea nō debemus attēdere eis qui dicunt, Eccè hîc Christus: non autem ostendunt eum in Ecclesia, quæ plena est fulgore ab Oriente vsque ad Occidentem, quæ plena est lumine vero, quæ est columna & firmamentum veritatis.

Signa Antichristi adventus. — Gen. 3. — Ioan. 14. Mat. 24. — 1. Tim. 3.

Rursùs idem Origenes Homilia 29. ità concionatur: In hoc ergò loco sancto omnium scripturarum tam veteris quàm noui testamēti, Antichristus, quod est falsum verbum, stetit frequenter, per hoc ipsum quod stare videtur in scripturis diuinis, ostendens se quasi sit Deus, & quasi ipse sit CHRISTVS Dei verbum, ipse tamen est abominatio desolationis. Est enim frequenter videre in argumentationibus impijs dogmatum apud hæreses hanc abominationem desolationis, id est, Antichristum falsum verbum abominationum, desolantem à Deo omnem hominem qui receperit eam in se, abominationem aduersantem veritati, extollentem se super omne verbum quod est extra eum, quod annunciatur esse verbum Dei, &c. Mox: Nam vnumquodque hæresum dogma nō solùm veritati aduersatur, sed etiàm cæteris dogmatibus similiter falsis. Et quoniam sic extollitur, vt etiàm in templo scripturarum sedeat, per ipsum templum, id est, per ipsas scripturas volens se ostendere, quoniam ipse verè est Deus verbum. Semper ergò qui diuinas legit scripturas, intelligat eas, maximè quandò viderit abominationem desolationis, secundùm ea quæ diximus, stantem in eo, quem exposuimus loco sancto sanctarum scripturarum, &c. Hucusquè Origenis verba: è quibus appáret, hæreticos Antichristi prophetas esse quidem, sed tamē vnius Antichristi.

Falsum verbum Antichristus dictum. — Dei templū, scripturæ sacræ.

Huc accedit quod Tertullianus scribit de Præscriptionibus hæreticorum: Qui, inquit, Antichristi interim & semper, nisi Christo rebelles? Hoc nūc sunt hæreses, nō minùs doctrinarum peruersitate ecclesiam lacessentes, quàm tunc Antichristus persecutionum atrocitate persequetur. Et fortassè de hæreticorum Antichristianismo sensit apud Clementem Petrus, cùm vltimum par dissidētium atque concertantium facit CHRISTVM & antichristum. Eius verba hîc referam: Decem ergò (inquit) paria huic mundo destinata sunt ab initio seculi. Cain & Abel, vnum fuit par. Secūdum, gigantum & Noë. Tertium, Pharaonis & Abraham. Quartum, Philistinorum & Isaac. quintum, Esau & Iacob. Sextū, Magorum & Legislatoris Moisis. Septimum, Tentatoris & filij hominis. Octauum, Simonis magi & Petri. Nonum, Omnium gentium, & illius qui missus fuit seminare verbum in gentes: Paulum vult intelligi. Decimum, Antichristi & Christi.

Hæresis & Antichristianismi collatio, ex Tertulliāo. — Clemēs lib. 3. recognit. — Decē quædam paria.

Ad hoc etiàm facit locus quidam in Epistola sancti Ignatij ad Hieronem, in hæc verba: Si quis (inquit) infalsauerit legem & prophetas, quos CHRISTVS præsens adimpleuit, sit tibi tāquàm Antichristus. Cum itaque Luterus, Zuinglius, Caluinus, & cæteri Ecclesiastico lumini obluctantes, infalsàrint, ac pseudermenia sua vitiàrint scripturam vtriusque Testamenti, vt vero verius est,

Ignatius de antichristis.

neminem sanę mentis arbitror esse, qui non hos verè Antichristianos iudicet & credat.

ANTIDICOMARIA-anitæ, siue Antimariani. 44.

Anno 396. ANtidicomarianitæ, hoc est, Mariæ aduersarij appellãtur, vel qui (teste Hosio & Lindano) Mariã non sustinent audire Dei genitricem, Christum fingẽtes cum Adamęis hęreticis, vt vnius personæ, ità vnius quoquè naturę: verbi vtiquè hypostasin siue personã in Christo non agnoscẽtes cum Paulo Samosateno & Photio, vt inquit Cassander Cõmentario quod edidit de duabus in Christo naturis. Vel qui Mariæ virginitatem calumniant & abnegãt, eam asserẽtes post Christũ natũ viro suo Ioseph fuisse cõmixtã, aliosq; ex eo suscepisse filios, quos Euangeliũ appellat fratres Christi. Vbi quidem mirandũ non est, si Dei genitricis honorem hæretici conati sunt imminuere, cùm ipsius etiàm Dei nomen non sint veriti polluere.

Contra perpetuam virginitatẽ B. Mariæ.

Eluidius & Iouinianus impugnatores virginitatis Mariæ. Ex his porrò, qui in hanc insipientiam vesaniamq; prolapsi sunt, duo numerãtur pcipui, diui Augustini & Hieronymi monimentis compræhensi, Eluidius nimirùm & Iouinianus: quanuis tamẽ Hieronymus duobus libris quos cõtra ipsi Iouiniani errores conscripsit, hoc illi crimen non impingat, sed Augustinus tantùm libro de hęresib. quod ergò eos impulit vt dicerent, beatam Dei genitricem post Christum natum à viro suo Ioseph fuisse carnaliter cognitam, is fuit locus, qui sic apud Matthæum habetur: Anteq̃ conuenirent, inuenta est in vtero habẽs. Mat. 1. Et rursùs: Nõ cognouit eam Ioseph, donèc peperit filium suum primogenitum, & iterùm apud eundem Matthæum dicũt Iudęi Christo: Eccè mater tua & fratres tui foris stant quærentes te. Mat. 13. Verùm Eluidius ex litera perperàm intellecta, in hũc errorem lapsus est, vt asserere auderet, intactam intemeratamq; Dei genitricem non semper virginem fuisse: cùm tñ (vt de verborum significatiõibus habet, cap. Ioseph) mos diuinarum scripturarũ sit, vt primogenitum non vocent, quem fratres sequunt, sed eum qui primò nat est. Et illud 27. distinct. quęst. 2. cap. Genuit: Cùm audis virum, nõ subeat suspicio nuptiarum. Et Maximus in quodam sermone de beata virgine, inquit: Mater virgo vniuersam prauitatem hæreticam sola contriuit. Maximus. Alius illã non de substantia suę carnis Christum edidisse dogmatizauit. Alius eam paruulum non peperisse simulabat. Alius partum viro genitum blasphemabat. Alius Dei matrẽ audire non sustinẽns, magnũ illud nomen Theotocos, impijssime sugillahat Sed cõtriti sunt insidiatores, conculcati sunt supplantatores, cõfutati derogatores, & beatam eam dicent omnes generationes.

Quòd autem in Euangelio dicitur, Christum fratres habuisse, hoc parũ nos mouere debet, nempe q̃ sacris literis sit familiare, fratres appellari eos, q aliqua consanguinitate coniuncti sunt, quàuis non sint ex eisdem parentibus geniti: vt Loth vocatur frater Abraham, quem tñ eadẽ scriptura testatur fuisse filiũ fratris Abrahæ. Fratres qui in sacris literis appellantur. Gen. 13. De hac re vide fusiùs in Heluidio, Iouiniano, & Nestorio. Lege etiàm Epiphanium contra hæreses lib. 3. Tomo 2. hanc hæresim fusiùs tractantem.

ANTILVTERANI. 45.

ANtiluterani sunt (authore Guilhelmo Lindano lib. què Dubitantius inscripsit. Dialogo 2.) ex tertia classe Euãgelicorũ nostri tẽporis: nimirùm qui Luteri occasiõe ab ecclesiæ doctrina dissentientes, dogmata sectãtur Lutero contraria. Antiluterani qui.

Horum (inquit) famosissima est factio Sacramentariorũ, qui ab Andrea Carolstadio Archidiacono Vuittenbergensi originem ducunt: quòd is (teste Melanchthõe) primùm disputârit, nõ esse pręsens in cœna corpus Domini, primumq; de Eucharistia excitauit tumultũ anno Domini 1524. verbum Christi in hunc detorquẽs sensum, Corpus meum quod pro vobis datur, est hoc quod hic assidet mensæ. Sacramẽtarij. Carolstadij Commentario ad Colos.

Verùm cùm insulsa eius interpretatio verborum Cœnæ Dñi nõ placeret discipulo Hulrico Zuinglio canonico Constantiensi, nouam sectatus est sententiam de Eucharistia, quam sese in Batauicui- Zuingliani.

cuiuſdam epiſtola (teſte Heshuſio, libro contra Caluinum) reperiſſe fatetur, vbì Eſt, pro Significat, accipiendum didicit. Quod prodigioſum commentum exemplis è ſcriptura petitis, cùm nec ſibi, nec auditoribus perſuadere poſſet, narrat ſibi in ſomno viſum adeſſe monitorem (ater fuerit, an albus, inquit in Subſidio de Euchariſtia, nihil memini) qui diceret, Quin ignare reſpondes quod ſcribitur Exodi duodecimo, Eſt enim phaſe, hoc eſt, tranſitus? Ità Tilmánus Heshuſius contra Caluinum & Bezam. Huic errori & alios adiúxit plurimos, quibus catholicā turbauit eccleſiam, vtì de peccato originali, quòd ſit tantùm naturæ morbus, non peccatum: quæ fuſiùs in Zuinglianis videre poteris, ſi tibi libeat.

Zuinglio arma ſuppeditat diabolus contra ſanctam Eucharistiam.

Sectæ Antiluteranorū, q̃ variæ.

Cæterùm hæc Antiluteranorum ſeu Sacramentariorum ſecta, tam fuit vel à ſuî exordio variè diſſecta, vt intra biennium in ſex aut ſeptem factiones fuerit diſſipata, vt inquit Luterus ſermone ſuper Sacramento Huganoꝫ, anno Domini 1527. Immò infinita penè eſt hac in parte (aiunt Bremeñ concionatores ad Vueſtphalum, confeſſione de ſancta euchariſtia) opinionum varietas apud eos. Vndè fit, vt varia etiàm ſortiantur nomina. Iſtorum enim quidam nuncupantur Oecolampadiani, à Ioãne Oecolampadio Brigittano apoſtata: alij Martyriani, à Petro Martyre: alij Bucerani, à Martino Bucero quondàm Dominicano: alij Farelliſtæ, à Guilhelmo Farello: alij Caluiniſtæ, à Ioanne Caluino Picardo Nouiodunēſi: alij Bezani, à Theodoro Beza legum licētiato: alij Boquinij, à quodam Boquino: alij Marcioniſtæ, qui cum Marcione, carnis negant reſurrectionē: qui & Richerij appellautur, à quodam Petro Richero Carmelitano, quem Nicolaus Villagagn. Eques Rhodius refert in Frãcia Antarctica, quò ſe cũ alijs apoſtatis receperat, hanc blaſphemiam ſcriptis euomuiſſe. Alij dicuntur Caluiniſtæ Neſtoriani, qui publicas reſpuunt preces: alij Valentiniſtæ, à Ioanne Valentino Gentili Neapolitano pædagogo, qui ter quater periurus apoſtata, libro quodam Geneuæ edito docet eos falli, qui in vna Dei eſſentia tres perſonas ſtatuunt. Alij Seruetiani, à Michaële Serueto Hiſpano, quondàm Caluini atque Farelli collega. Alij Alaſcani, à Ioanne Laſcano: alij Campaniſtę, à Iohanne Campano: alij Hamſtedij, ab Adriano Hamſtedio: alij Suencfeldiani, à Gaſpare Suencfeldio: alij Poſtellani, à Guilhelmo Poſtello Burgundo: alij Trinitarij, qui ſacroſanctam ore blaſphemo violãt Trinitatem: alij Antimariani, qui Mariam non ſuſtinent audire DEI genitricem: alij Anabaptiſtæ, ab iterato CHRISTI Baptiſmo nomen habentes. Alij Apoſtolici, qui omnia relinquunt & alijs communia faciunt: alij Nudipedes, qui calceos abhorrent, & pecuniam non contrectant: alij Spirituales ſiue Separati, qui vulgi cultum & vſum ciborum, armaque deteſtantur: alij Sanctuli & puri, hoc eſt, Cathari, qui ſeſe iactant ſine peccato eſſe: alij Orantes ſiue Euchitæ, qui toti precibus ſunt dediti: Alij Enthuſiaſtæ ſiue Ecſtatici, qui in Ecſtaſin rapti, mira effutiunt ſomnia: alij Adamitæ, ab æmulata Adæ nuditate, & ementita eius innocentia ſibi nomen mutuati: alij Mennonitæ, à Mennone Simonis Friſio: alij Liberi, qui libertatem docent ab obedientia Principum, à decimis & cenſibus, atque redditibus: alij Adiaphori, qui omnia faciunt indifferentia & libera: Alij deniquè Hutitæ, Ambroſiani, Auguſtiniani, Melchioritæ, Monaſterienſes, Clancularij, Manifeſtarij, Baculares, Scripturarij, Ollarij, Dauidici, Batemburgici, Pacifici, Paſtoricidæ, Sanguinarij, Aegidiani, Libertini: Qui à quibus nomen deduxerint, qualemque opinionem ſectentur, vide locis ſuis.

Oecolampadiani. Martyriani. Bucerani. Farelliſtæ. Caluiniſtæ. Bezani. Boquinij. Marcioniſtæ qui & Richerij. Neſtoriani. Valētiniſtæ. Seruetiani. Alaſcani. Cãpaniſtæ. Hamſtedij. Suencfeldiani. Poſtellani. Trinitarij. Antimariani. Anabaptiſtę. Apoſtolici. Nudipedes. Spirituales. Sanctuli. Orantes. Enthuſiaſtę. Adamitæ. Mēnonitæ. Liberi. Adiaphori.

ANTIDAEMONIACI.

46.

ANtidæmoniaci, ſunt ex Rigidorũ Confeſſioniſtarum noſtri ſeculi familia: qui, teſte Staphylo, negãt eſſe diabolũ & malos ſpiritus, nec vllas eſſe incantationes aut maleficia per dæmones concitata. Ità docent Georgiani Dauidici, & Andreas Oſiander.

ANTIDIAPHO-

riſtæ. 47.

Anti-

Antidiaphoristæ spectāt etiā ad Rigidorum Confessionistarum nostri temporis factionem: qui, eodem Staphylo authore, nullas volunt esse in ecclesia cæremonias antiquas, nullamque episcoporum iurisdictionem. Ità Illyricani seu Flacciani in multis editis libris contra Vuittenbergenses Adiaphoristas.

ANTISVENCFELdiani. 48.

Antisuencfeldiani sunt & Rigidorum Confessionistarū nostræ ętatis familiæ: qui, eodem Staphylo authore, omnem fidei Christianæ causam rationemque ponunt in vocali ministerio suorum concionatorum. Ità Illyricus in aliquot scriptis editis contra Suencfeldium.

ANTICALVINIANI. 49.

Anticaluiniani, sunt eiusdem cum præcedentibus factionis: qui, eodem authore Staphylo, tametsi rectè asserūt realem præsentiam Dominici corporis in Cœna Domini, tamen falsò negant transelementationem & adorationem: falsò asserunt, extra vsum non esse Sacramentum. Ioachimus Vuestphalus in sua responsione contra Caluinum ait ità, & multi alij.

ANTISTANCARIani. 50.

Antistancariani, sunt ex extrauagāte Confessionistarū nostri temporis secta: qui, teste Staphylo, vt Stancari opinionē refutarēt, qua asserebat Christum esse iustificatorem iuxta solam naturam humanam, exclusa diuinitate, asseruērunt illi adeò Christum iuxta vtrāque, hoc est, & diuinam & humanam naturam iustificatorem esse, vt non dubitent contendere, diuinam Christi naturam vnà cum humana in cruce mortuam esse. Ità Musculum sentire, editum ipsius de sententia Luteri Schediasma testatur, & de eadem ista sententia Heluetiorum damnatio, sicut recēset scriptum Petri Statarij Galli, editum hoc anno 1560. Pinzouiæ in Polonia. Hactenùs Staphylus.

ANTINOMI. 51.

Antinomi, quasi legem impugnantes, vel legi diuinæ cōtrarij dicuntur: ij enim, authore Staphylo, adeò effe runt Euangelium, vt affirment legem Dei prorsùs inutilem, & neq; ante, neq; post iustificationem, necessariam esse: Hominesque euangelicos non obligari ad bona opera diuinæ legis. Sic Luterus initiò: sic eodem hoc magistro Ioannes Agricola, vt ipse scribit in annotationibus in Ioannem, & Luterus in Antinomicis suis disputationibus. Hæc Staphylus. Sunt autem secta Luterani ex prima classe euangelicorum huiusce tempestatis: de quibus sic ait Hosius lib. 1. de hæresibus nostri temporis: Extiterunt Vuittenbergæ anno ab hinc propè vigesimo, qui sicut anteà docti fuerant à Lutero, legem operum reijciebant. Contra quos ille multis disputationibus contendit, & eos probroso nomine vocat Antinomos. Rigidi confessionistæ.

De his item Guilhelmus Lindanus libro, quem Dubitantius inscripsit, Dialog. 2. sic loquitur: Cùm captiuitatem quandam Babylonicam Draco ille Apocalypticus, nunc Dei permissu solutus, per Luterum aliosq; Euangelicos istos, populo Dei moliretur inducere, varias paulatim inuexit, prætextu Euangelij, sectas per quosdam improbos, qui rem istam reipublicæ Christianæ perniciosam, ac Romano Imperio exitialem, suo procurarent studio.

Euangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui, quod iactant, doctrinam per Luterum alios've adulteratam sectātur, in tres distinguas commodissimè classes: tametsi tanta sit varietas, confusio, & doctrinæ inconstantia, vt tot existant ferè factiones, quot capita: tot propè hęresiarchæ, quot sectarij. Alij nanque sunt Luterani, alij Semiluterani, alij Antiluterani. Tres Euangelicorum classes.

Porrò ex classe Luteranorū sunt Antinomi, à Ioanne Islebio Luteri ciue ac discipulo exorti. Hi dogma sequuntur legibus diuinis cōtrarium, (ait Querela Luteri) Antinomorum origo & hæresis.

Luteri) legem operum reijcientes, finguntque homines contra conscientiam iustos esse. Aiunt enim, teste Lutero lib. de Concilijs: Si es adulter, scortator, vsurarius, auarus, aut alijs pollutns peccatis, si tantùm credis, saluus es. Hactenùs Lindanus.

ANTHROPOMORphitæ, seu Vadiani. 52.

Anthropomorphitæ, q & Vadiani, primùm exorti sunt in partibus Aegypti, tẽpore Theodosij maioris, qui cum Archadio & Honorio filijs trib⁹ annis imperiũ tenuit, & Siricij summi pontificis, anno Domini 395. Ea quoquè hæresis reuelata est sub Henrico primo, qui Auceps appellabatur, & Ioanne duodecimo Romanorum antistite, qui Agapeto successit, anno Domini 954. idque in Paduana prouincia, sed parùm successit. Nam Bracherius Veronensis episcopus vir cumprimìs doctissimus & pius, cæterique comprouinciales episcopi, eidem hæresi virili animo occurrentes, illã tandèm exterminârunt.

Anthropomorphitarũ hæresis. Dicuntur autem Anthropomorphitæ, quòd rustica simplicitate Deum habere humana membra arbitrarentũ, à suo errore nomẽ sortiti: nã ἄνθρωπος Græcè, Latinè homo interpretatur. Asserebant enim Deum per omnia humanum corpus nobis simile habere, propterea quòd in eius similitudinem creati essemus, & quòd in veteri Testamento varijs in locis Deo membra tribuantur, ignorãtes vtiquè quod à Domino dicitur: Spiritus est Deus. (Ioan. 4.) Est enim, vt testatur Isidorus, incorporeus, nec membris distinct⁹, nec corporis mole distentus.

Eorum origo à Tertulliano, sed à diuo Augustino excusatus. Huius hæresis authorem primũ quidam tradũt fuisse Tertullianũ: licèt hũc excuset diuus Augustinus libro de hæresibus capite octogesimosexto, asserens eum non ob hoc dicendum hæreticum, quia potuit ità de Deo sentire, vt diceret eum esse corpus quoddã, nõ quidẽ tale, vt partes habeat, quarũ aliæ maiores, aliæ minores existerent, quod etiàm loco sit circunscriptum & certis limitibus conclusum: sed ideò (inquit) potuit nominare corpus, quòd videlicet non sit inane, sed sit aliquid qui vbiquè totus sit. At verò intereà nescitur, an res huiusmodi quæ partes non habet, scitè & congruè possit appellari corpus. Verùm (vt verbo Alphõsi de Castro vtar li. 5. aduersùs hæreses) beatus Augustinus mitissima vsus censura, excusauit quod potuit. Considerauit nanque nullum esse acerbius & grauius crimen, quod homini Christiano possit obijci, quàm crimen hæreseos.

Cæterùm de Anthropomorphitarum hæresi sic scribit Nicephorus lib. 11. historiæ ecclesiasticæ cap. 14. Ea ætate quoquè (hoc est, tẽpore Theodosij senioris) Audæus quidã & genere & lingua Syr⁹, fuit nouorum dogmatum inuentor. (Audæus hæresum Anthropomorphitarũ inuentor, anno 395.) Quæ enim mala dudùm parturiebat, aliquandò tandèm peperit. Primùm nãque cùm perperàm illud intellexisset, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinẽ nostram: (Gen. 1.) Deum humana esse forma opinatus est, eundemque corporalia membra habere existimauit, sacræ scripturæ sententiam non satis assecutus, quæ diuini numinis operibus humanarũ partium vocabula tribuit: quandoquidem eo modo qui res subtiliores percipere & audire nequeunt, faciliùs consilium DEI intelligunt. Addidit deindè ad impietatem eam consimilia alia. A Manete enim id mutuatus est, qui cõditorem vniuersitatis huius Deũ, neq; ignẽ, neq; tenebras creâsse docuit. Verùm hæc quidẽ & quæcũque sunt eiusmodi, qui factionis eius sunt, celant.

Anthropomorphitæ sub prætextu seueritatis sanctimoniæ vitæ, discessionẽ ab ecclesia faciunt. Dicuntur autem à publicis Ecclesiæ conuentibus segregâsse se, propterea q nonnulli pecuniam apud nos execrando fœnore locent: nonnulli cum mulieribus extra coniugium consuetudinem habentes, impiè viuant. Qui verò à talibus rebus sint alieni, liberè cum eis communicare. At ideò illos suò quodam more ab alijs separatos viuere constat, quòd dogmatum suorum occultent blasphemiam & impietatem. Porrò ficta hæc & assimilata sanctitas, arrogantiæ est plena, quæ scilicet à doctrina Pharisæorum puenit. (Pharisaica hæreticorũ sanctimonia.) Nam & illi animarum simul & corporum medicum accusârunt, ad sanctos Apostolos dicẽtes: Cur cum publicanis & peccatoribus cibum sumit ma- (Mar. 2.)

gister

gister vester? Et per prophetam de talibus hominibus dicit Deus: Qui dicunt, Purus sum, nè me attigeris: iste fumus furoris mei est. Sed enim amentiam istorum refellere, tēporis istius nō est. Hucusquè Nicephorus.

Isa. 65.

Rursùs idem lib. 13 cap. 10. Eodem, inquit, tēpore, hoc est, Honorij & Archadij Imperatorū, & Anastasij summi Romanorum Pontificis, in Aegypto, quæ paulò antè extiterat, rursùm mota est quæstio: opúsne sit, Deum hominis forma & corporali specie esse opinari, an ab humano habitu prorsùs esse alienum credere. Et nonnulli quidem simplicitate imperita, ea quæ in scriptura ex consuetudine eius dicuntur, excipientes, ità vt dici audiebant, faciem & manus & alia corporis membra Deo attribuebant. Alij autem abstrusiorem quæ in literæ recessu latet, sententiam eius considerantes, contrarium maximè sentiebant: atq; aliter opinātes, impios esse, & blasphemare in Deum dicebant. Inter quos præcipuè Theophilus Alexādrinus fuit. Atque is persæpè in ecclesia etiàm eos perstrinxit, qui de Deo tam crassè opinarent, vt humana forma eum esse existimarent. Quā sentētiam in epistolam quoquè eam retulit, quam ex consuetudine de paschalibus ferijs scribere solitus erat: Oportere scilicet Deum incorporeum, & ab humana forma alienum mente concipere, docens. Hoc vbi cognouerunt qui in Aegyptijs Asceterijs viuebāt monachi, illis relictis, quàm celerrimè Alexandriā venerunt, tantam eam ob causam seditionem concitantes, vt Theophilum veluti impium & blasphemum hominem sublatum voluerint. Ille autem consilio eo depræhenso, arte quadam rem eam expediuit: atque in seditiosorum cōspectum veniens, assentatione eos fefellit: Sic, inquiēs, vos vidi vt faciem Dei. Hoc verbum illis, vt iram remitterēt, persuasit. Proindè statim intulerunt: Si quidem quod ore ꝓfers, corde etiàm sentis, Origenis libros te damnare oportet. Nam quia ex monachis nonnulli in eorum lectionem inciderunt, vt ità sentiant, persuasi sunt, nobisque aduersantur. Sin id facere noles, pœnas nunc dabis, qui impiam & Deo repugnantem opinionem sequaris. Tum Theophilus: Sed & mea dudū, inquit, hæc fuit sentētia: & quod vobis placitū est, id facere paratus sum. Non minùs nanque quàm vobis & mihi Origenis scripta, quique ea recipiunt, grauem molestiam afferunt. Atque ille quidem tum monachorum turbam deceptam à se remouit, & seditionem composuit. Hæc Nicephorus. De his vide plura in Vadianis.

Anthropomorphitarū error in Aegypto, āno 402.

Theophilus alexandrinus errorem eū refellit.

ANTOSIANDRINI. 53.

ANtosiandrini sunt sectá Rigidorū Confessionistarum: Dicuntur & Osiādromastiges, nimirùm qui, authore Staphylo, negant quidem hominem ea iustitia, qua Deus ipse iustus est, essentialiter iustum fieri, sed illum imputatiuè, id est, vt Illyricus glossat, nō re ipsa, sed verbo tantùm, iustum pronunciari. Quatuordecim Luteranæ ecclesiæ scripserunt contra Osiādrum: sed quælibet illarū, aliam iustitiæ definitionē, alijsq; prorsùs contrariam afferebat. Vide Ioānis Functij scriptum de origine Osiandrinæ litis contra Staphylum. Hæc idem Staphylus.

APELLITAE. 54.

APellitę vel Apelliani, ab Apelle Marciōis hæretici discipulo dicti sunt. Nam Marcionis secta in multas dissecta partes, monstruosas opiniones protulit sub Marci Antonini Philosophi Imperio, & pōtificatu Soteri summi Romanorum antistitis, circa annū Domini 178.

1 Dicebant autem illi, (vt testātur Eusebius lib. 5 cap. 13. Augustinus & Philastrius) Christū carnem suam non de matre, sed ex elementis accepisse, quam, resurgens ex mortuis, mundo reddidit, & ità sine carne in cælum ascendisse. Qua sententia qd fabulosius dici potest? Prouindè cum ipso etiàm Apelle sepulta fuit.

Apellitarū hæreses.

2 Asserebant rursùs cū Gnosticis, Manichæis, Cerdone, Marcione, & Valentino, duos esse deos, vnum quidem bonum, à quo omnia bona: alterū verò malum, à quo ōmia mala ꝓcederent. Quātùm quàm illos hac in re à Gnosticis aliquātulùm differre asserit August. lib. de Hæresibus cap. 23. Nam Apellitę, inquit ille, non

Apellitarū & Gnosticorū discrimē super assertione duorū principiorum.

non dicebant illos duos deos esse (quéadmodùm volebant Gnostici) duo rerũ principia, sed vnum tãtùm principium, Deum scilicet bonum, & ab illo factum alterum Deum, qui cùm malignus esset, mundum in sua creâsset malignitate.

3 Impingebãt quoquè Prophetis mendacium, eos asserẽtes contradictionem in se implicare, & indè contrario spiritu fuisse inspiratos. Quapropter dicebant prophetias esse falsas, nihilque in se habere veritatis, eò ꝙ inter seipsas pugnarent, & sibi inuicèm aduersarentur. Et cùm cõtrarias sibimetipsis docerent esse prophetias, & contraria ab eodem vero esse non possent, vt hunc errorẽ faciliùs tueri possent, in alium peiorẽ lapsi sunt, asserentes duo esse rerũ principia, à quibus duobus (vt iam diximus) inter se diuersis aut diuisis, prophetas dicebãt esse inspiratos, vt contraria dixerint. Hæc ex Eusebio lib.5. hist. ecclesiast. cap.12.

4 Negabant deniquè cum Saducæis, Simone mago, Basilide, Hymenæo, Phileto, Valentino, Marciõe, Ophitis, Cer-
*Caianis dõe, *Caianis, & alijs compluribus, carnis resurrectionem.

5 Tanta autẽ peruersitate præditi fuêre, vt qui cum multis alijs hæreticis vellent Ecclesiæ vnitatem prauo dogmate separare, hanc clausulam ex epistola diui Ioannis, Omnis spiritus qui non con-
1. Ioan. 4. fitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est, eraserint, nè per omnia erroris conuincerentur. Adeò quidem, vt Theodocion vir eruditissimus, Apellem eiusque affectatores, hæreticissimos per superlatiuum appellitet, & suis scriptis eum apprimè derideat.

De his autem scribit Nicephorus hist.
Apelles Marcionista ecclesiast. lib.4. cap.28. Marcionis sectatores in multas diuisi sunt sectas. Apelles enim quidã, quatuor ingenitis substantijs, quas verborum portentis Marcion confinxit, aliam addit igneam, & libro à se composito, Philumenæ prophetiæ, nomen indidit. Christo autem corpus tribuit non humanum, sed ex eius quæ apud ipsos est, mundi substantia.

Contra hos, eorumque varias sectas, Rhodon Asianus genere, Tatiani hæretici auditor, librum composuit, in quo non solùm eorum impietatem refellit, sed etiàm authores eorum dissectionis, accuratè recẽset. Propterea, inquit, discordes inter se sunt, quòd sententiam ꝙ consistere atque extare nequaquàm potest, tuentur atque defendũt. Ex cohorte enim eorum progressus Apelles, vita Apellis secta & opinio. ipsa & senio veneratiõem quandã consecutus, vnũ principiũ confitet. Prophetias aũt ab aduersario prouenire spiritu dicit, dictis atq; responsis virginis à dæmonio agitatæ, cui nomen Philumena Philumena Pythonissa Apellis. fuit, persuasus. Alij aũt, sicut & ipse Marcion, duo principia inducũt, ex quibus sunt Photinus & Basiliscus, Ponticũ illũ Lupum secuti, qui nudis verbis, ac sine omni demonstratione atque probatiõe, duo principia constituit: Synerus verò tria posuit.

Scribit itidèm Rhodon, se cum Apelle congressum, atque colloquutum esse. Apelle nanque iam prouecta ætate, cùm se Catholicis Christianis immiscuisset, multa perperàm dixisse: atq; etiàm asseruisse, omnes homines in crucifixum sperãtes, saluos fieri, si modò bonis operi- Eusebius li. 5. cap. 13. bus explorati probatique sint. Neque prorsùs opùs esse, rationem fidei inquirere, sed in sua quéque persuasione perseuerare debere. Quumque ei Rhodon diceret, vndè hanc haberet demonstrationem seu finitionem, aut quomodò vnum principium esse asserere posset: Tum ille, Prophetiæ, inquit, quæ nihil prorsùs verè dicunt, seipsas refellunt: quippe dissidentes inter se, falsę, & sibi ipsis aduersæ. Quomodò autem vnum sit principium, nescire se, ac tantummodò sic moueri & adduci, dixit. Cumque deincèps iuramento eum, vt verum diceret, adegisset Rhodon: ille iuratus, vera se dicere, inquit: ignorare autẽ, quomodò sit vnus ingenitus DEVS, sed tamen se ità credere. Itaque eum risit & reiecit Rhodon, quòd pro doctore se gereret, & doctrinam suam confirmare & defendere non posset. Apelles autem multa etiàm contra Mosaicam legem composuit, plurimum studij ad eã euertendam collocans. Hactenus Nicephorus.

APHTHARTODOCITÆ. 55.

Aphthartodocitarum hæresis, temporibus Iustiniani huius nominis primi Romanorum Imperatoris, & Felicis quarti summi eorundem pontificis emersit, circa annum Domini 536.

Aphthartodocitarum hæresis. Dicebāt autem illi, carnem quam ex virgine Saluator Christus assumpsit, ante passionem incorruptibilem fuisse. Sed

Tertullian. isti (vt dicit Tertullianus aduersùs Praxeam) non satis perspexerunt sacramentum assumptiōis hominis, (quod sacramentum Dei vocat Hilarius) non item

Philip. 2. Rom. 8. Colo. 1. Apoc. 1. minorationem & exinanitionem verbi Dei, formamque serui: nō exaltationem & glorificationem hominis Christi, eiusdemque primogenituram ex mortuis. Pater quidem minorauit filium modicè citra angelos, ad terras demittēdo: gloria tamen & honore coronaturus illum, in cælos resumendo: vt recedente infirmitate, (inquit diuus Ambrosius) agnosceretur diuinitas. Et vt ait Ire-

Irenæus næus libri tertij capite trigesimotertio, primogenitus mortuorum Dominus, & in sinum suum recipiens pristinos patres, regenerauit eos in vitā Dei: ipse initium factus viuētium, sicut Adam initium morientium factus est. Propter hoc & Lucas initium generationis inchoās, in Adam retulit: significans quòd non illi hunc, sed hic illos in euangelium vitæ regenerauit. Et ideò (inquit Cyrillus

Cyrillus. in Thesauro lib. 10.) primogenitus vocatur, qa in ipso primò deificati sumus.

De Aphthartodocitis autem sic scribit Nicephorus libro decimoseptimo, capite vigesimonono: Nondùm, inquit, multum à quinta Synodo (vniuersali, Constantinopoli coacta sub Iustiniano

Huic concilio affuerunt patres 165. Imperatore) præterierat tempus, & ve-tus zizaniorum sator, quòd nequaquàm trāquillum ecclesiæ statum cernere posset, vt eam perturbaret, deprauata rursùm dogmata quasi quasdam machinas ei admouit. Quum nanque Seueri doctrina ex ecclesia reiecta, & qui illam secuti fuerant, atque etiàm Origenis, & Didymi, & Euagrij, aliorumque aliena atque absurda dogmata, necnon ante hos Anthimi, & Petri, & Zooræ impiorum hominū opiniones, anathemate cōfossæ essent: Seueritæ, à Iuliano Halicarnasseo & Gaino progressi, sub pietatatis prætextu cum quibusdam fortiter congressi, eis persuasēre, quòd ea, quam ex virgine Saluator Christ⁹ assumpsit, ca

Aphthartodocitarum impium dogma. ro ante passiōem incorruptibilis fuerit. Quorum ista fuēre verba: Nos quidem p necessitatē naturæ, affectiōes eius, famē scilicet & sitim, & reliquas, circūferim⁹: Christus verò, vtpotè qui spōtè sua passus sit, non itidèm atque nos, naturæ legibus subseruijt. Aduersùs quæ verba, pij

Disputatio de ea hæresi. homines retulerūt: Quanuìs spontanea Christi passio fuerit, æqualem tñ nostræ fuisse. Quomodò verò posset, quod qualicunq; tandèm modo pateretur, id incorruptibile ꝓpriè, & non corruptibile, perindè atq; de nobis ipsis loquimur, dici? Ad quod illi rursùm: Quomodò vos corpus Christi incorruptibile post resurrectionē, & nobis ●substantiale dicitis: eodēmodo & nos incorruptibile id ante resurrectionem dicētes, consubstātiale nobis esse confitemur. Contra hæc nostri rursùm intulerunt: Tametsi corpus Dominicū incorruptibile post viuificam resurrectionem confitemur, non natura tñ id incorruptibile esse dicim⁹, sed gratia. Atq; vbi illi cōtradicerent, quòd etiàm ante resurrectiōem per diuinā gratiā incorruptibile fuerit: Nostri rursùm, Ea quę de Christo dicunt, hoc minimè admittere, responderunt. Ante resurrectionem nanq; & esurijsse, & sitijsse, atque alia passum esse dicitur. Quomodò autē id quod talibus perpessionibus subditū esset, incorruptibile esset? Post resurrectionem sanè nihil quicquam talium ꝑpessum esse legit. Quapropter satis indè manifestū esset, ante resurrectionē corruptibile fuisse Domini corpus, post resurrectionem verò extitisse incorruptibile. Quòd nanq; cibum post resurrectionem ceperit, non id famis gratia, sed p œconomiā siue dispēsationē manifestæ ex mortuis resurrectiōis, ab eo est factū, vt exhiberet se eum ipsum, ꝙ ex mortuis resurrexit, esse. Quo nimirùm modo clauorū etiā fixuras ostēdit, vt reuerà se resurrexisse, neq; spectrū esse ꝓbaret. Proindè scripturā nō dicere, ꝙ post resurrectionem

ctionem ex mortuis vel esuriens manducauerit, vel sitiens biberit: sed quòd simpliciter tãtùm ederit & biberit, propterea quòd incorruptibilis post resurrectionem fuerit.

Quomodò & cur post resurrectionem Christus cibum gustauerit.

Quòd si fortè sanctorum etiàm quorundam oracula illi adduxêre, in corpus Domini corruptionem prorsùs non cadere, de alia corruptione, quàm q̃ nunc proposita esset, illos verba facere, nostri dixêre. Corruptionis enim vocabulum duo significat. Eius enim nomine, naturales istæ & irrepræhẽsibiles carnis affectiones siue perpessiones veniunt, sitis scilicet, fames, fatigatio, & angor, & aliæ. Ad quem modum corruptibile Domini corpus, vtpotè consubstantiale nobis, dicimus. Eas quippe perpessiones omnes voluntate sua DEVS verbum, propterea quòd homo propriè & verè factus sit, suscepit. Atque hoc ipso modo Domini corpus incorruptibile dicere, de Iuliani Halicarnassei & Gaini sententia, summæ impietatis est. Et corruptio quidem vna, hęc est. Est autem & alia, corporis scilicet in ea elementa, ex quibus compositum est, solutio, & carnis ipsius inquinatio. Iuxta quam significationem & nos corpus Domini incorruptibile prædicamus, quòd inquinamentum nullum inuadere & pertingere potuerit. Post diuinam quidem resurrectionem, etiàm secundùm priorem verbi corruptionis significationem, incorruptibilem carnis Domini assumptionem esse sentimus: sicuti & corpora nostra post resurrectionem, DEO dante, erunt: ante resurrectionem verò, secùs.

Iustinianus quoquè inter Imperatores, secúdùm Constantinum Christianissimus, in ea hæresi fuit, & qua ratione ductus.

Atque hæc ipsa est Aphthartodocitarum hæresis, qua multi mortales sunt corrupti, non solùm ex his qui honores & magistratus gesserunt, sed etiàm Hierarchæ primarij, & monachi vita illustres, & ex sacerdotali ordine alij, atque adeò ipse etiàm Imperator Iustinianus. Et is plurimùm opinioni ei inhæsit, non quidem ille altiùs dogma tale inuestigans, verùm verbi ipsius significationi acriùs insistens, videlicet qui haudquaquàm tale quiddam de CHRISTO, propter summũ ipsius erga illum amorem & desiderium, audire constituerit. Princeps etenim iste tanto in CHRISTVM pietatis ardore flagrâsse, ab eis qui res illius memoriæ posteritatis mandârunt, dicitur, quanto alius qui ante eũ imperium obtinuerunt, nemo, ter maximo illo Constantino semper excepto. Itaque propter vehemẽtem in Christum amorem, illius gratia, multa etiàm violenter fecit. Hebræos nanque pascha ante Christianos celebrare passus non est. Et Samaritanos, q̃ à sententia sua discedere nollent, afflixit. Plurimis quoquè tẽplis vbiquè terrarũ numen diuinũ honorauit, quæ magnificentissimè construxit: quippe qui DEVM honoribus eiusmodi præcipuè colere voluerit. Alia insupèr hisce consimilia peregit, vt omnibus certò abundantem & veram, quam in intimo gerebat animo, erga DEVM pietatis affectionem palàm faceret. Tum verò is imperator à recta planaque & regia via dilapsus, atque insuetum diuinisque Apostolis & patribus intactum iter ingressus, in spinas & tribulos incidit. Et quum ecclesiam in sententiam suam adducere vellet, consilio opinioneque sua falsus est: quòd rectam publicamque viam septo firmissimo Dominus ità communijsset, vt non facilè quiuis inuadere eam & destruere posset.

Edicto & vi Iustinianus in sententiã suam clerũ omnem adducere conatur, sed frustrà.

Voluit nanque tandèm idem imperator Iustinianus vi adhibita, omnem clerum in sententiam suam adducere, sed frustrà id conatus est, Anastasio Antiocheno Episcopo, forti animo eidem resistente. Scripserat enim Imperator edictum, (ità enim Latinè dicitur) in quo corp' DOMINI incorruptibile, & in quod irrepræhẽsibiles etiàm perpessiones non caderent, vocauit: ità Dominũ ante passionem edisse asserens, sicuti & post resurrectionem ederit, quòd non minùs ab ipsa corporis in vtero DEI genitricis conformatione id mutatiõis aut alterationis alicuius in spontaneis istis & naturalibus perpessionibus, quàm post resurrectionẽ pro eo atque sanctissimũ esset, capax non fuerit: & q̃ idem corpus, incorruptibilitatẽ nõ post passionẽ tantùm, id quod Ecclesia catholica profitetur, verùm etiàm ante passionem, ab

ipſa vſq; diuina ſeminiſque experte conceptione obtinuerit. Vt verò in ſententiam ſuam ſacer ordo in Oriēte ſimul & Occidēte leuem & futilem iret, vi adhibita cogere cœpit. At vniuerſi oculis in Anaſtaſium Antiochenum coniectis, vt ab eo quid facto opùs eſſet, diſcerēt, cupidè expectabant. Per quam illi cauſam, primam eius conflictationem ſapienter repulerunt. In hūc enim perindè atquè in propugnaculum quoddam Iuſtinianus impegit, omni illum arte aggreſſus, rectè hac ſecum, vt illi videbatur, ratiōe deliberata, eum ſi concuſſiſſet, non difficili opere ſe orbem omnem in poteſtatem ſuam redacturum, vera & Germana dogmata conuerſurum, & CHRISTI gregem in captiuitatem abacturum.

Anaſtaſius magnanimiter Iuſtiniano in hęreſi Aphthartodocitarum refellēda reſiſtit.

Anaſtaſius verò fidei petra firmiter eſt nixus, & adeò aduersùs Imperatoris impetum diuina prorsùs ſublatus mente ſubſtitit, vt propalàm diſertis verbis, demonſtrationes quoquè arte maxima cōpoſitas adhibendo, illi dixerit, corruptibile fuiſſe ante paſſionem Domini corpus, naturalibusque & irrepręhenſibilibus obnoxium perpeſſionibus. Idq; ità & ſacros Apoſtolos tradidiſſe, & diuos patres ſenſiſſe atque prædicâſſe. Quæ ſanè omnia etiàm ad monachorum primæ & ſecundæ Syriæ ordinem, qui illum de eis conſuluerant, manifeſtè & liberè reſcripſit, oēs, vt ità ſentirent, confirmans, & quaſi quidam aliptes ad certamen pro pietate obeundum excitans. Dictumque illud quod vas electionis protulit, omibus ſubijciens atque proponens: Si quis vobis, præterquàm accepiſtis, euangelizauerit, anathema ſit. Illi porrò oēs in eadē ſententię ęmulatione perſtiterunt. Quam ob cauſam, vt ſibi ità reſiſtentem in exilium ageret, Iuſtinianus conſilium cepit. Id verò vt Anaſtaſi⁹ audiuit, compoſitam ſtatìm orationem, in qua argumentis congrederetur, Antiochenis, vt ea ſe defenderent, ſi opùs eſſet, obtulit. Ea autem verborum elegātia & enthymematum denſitate eſt confecta, necnō dictorum ex ſacris literis depromptorū vbertate ad rem ipſam ità accōmodata, vt maximam author libri eius cōſequutus ſit admirationem. Sed ſcriptum id, quòd Deus meliori quadam ratione Eccleſiæ ſuæ conſultum voluerit, editum non eſt.

Gala. 1.

Scriptum Anaſtaſij aduersùs eā hæreſim.

Iuſtiniani mors.

Iuſtinianus nanque quum Anaſtaſij ſacerdotumque eius, qui eodem cum illo ardore flagrabant, exilij libellū dictaret, inuiſibili ictus plaga, ex vita hac exceſſit, triginta & octo annis, menſibusq; octo in Imperio tranſactis, quum quidē Aphthartodocitarum opinionem non aboleuiſſet: quippe qui ſententiam eiuſmodi ad honorē Dominici corporis magìs facere exiſtimauerit. Nonnulli certè quidem veniam illi concedunt, neque eum ob talem opinionem, itidèm vt hęreſes alias, ab eccleſia proſcriptū eſſe dicunt. Id ex præfatione ſextæ Synodi magìs liquet, quę Iuſtinianum beata quiete dignatur, verbis eiuſmodi: Quandoquidem ſanctæ & œcumenicę duę Synodi, quæ in imperante hac & religioſa vrbe coactę ſunt, altera quidem Iuſtiniani diuinæ quietis temporibus, altera verò ſub piæ memoriæ Imperatoris noſtri Conſtantini clementiæ tuæ parētis, &c. Sedenim acta quoquè eius concilij, quum mentio eius faciēda eſt, ſemper eum qui in ſanctis eſt, Iuſtinianum dicūt. In quacunque verò ille demùm apud Deum & homines eſt exiſtimatione, tum quidem hanc etiàm ob cauſam illum ſacrum Eutychium, atque alios plures throno expuliſſe aiunt. Cæterùm moriturus, ſicutì diuus Cōſtātinus Athanaſij, ità & hic Eutychij reſtitutionem in teſtamento, Iuſtino ſucceſſori ſuo mandauit. Equidem opinor, non autē decerno, propter alia ipſius egregiè & rectè facta, & præſtantem in diuinum numē æmulationē, piamque in omnibus religionē, interueniente quoquè mirifico Dei verbi Sapientiæ tēpli opere, ſi quid tum in eo deſideratum, id infinita Dei miſericordia reſarctum & contectum iri.

Iuſtinianus Eutychij reſtitutionem moriēs mādauit.

Illud verò quod de eo idē ſcribit Nicephorus, ſummè annotandum venit, nimirùm quòd cùm fames Byzantij increbuiſſet rerū neceſſariarū inopia, ipſe Imperator ſecūda ſtatìm ieiunij hebdomade, carnes in foro venales proponendas ꝓmulgauit. Et hoc quidē ſic per vim actum.

actum. Populus autem, qui pietatem sibi consectandam statuisset, neque eas emebat, neq; edebat: mortem sibi potiùs adeundam esse cẽsens, quàm vt quicquam de patrijs moribus & traditionibus mutaret. Hæc de Iustiniano & hæresi Aphthartodocitarum dicta sint ex Nicephoro.

APOCRYPHI. 56.

APocrypha hęresis eorum est, (teste Philastrio) qui solùm prophetas & Apostolos recipiunt, non autem reliquas scripturas Canonicas, id est, legem & prophetas, vetus scilicet & nouum Testamentum. Adeò quidem, vt cùm istius hæresis sequaces volunt solùm illa Apocrypha studiosè legere, contraria scripturis Canonicis sentiãt, atque paulatim dogmatizent: cõtra legem & prophetas, contraque constitutiones beatissimorum Apostolorum & eorum cõsulta agentes: è quorum numero sunt maximè Manichęi, Gnostici, Nicolaitę, Valentiniani, & alij quàm plurimi, qui Apocrypha prophetarum & Apostolorum, id est, actus reconditos separatosq; habentes, Canonicas legere scripturas contemnunt.

Apocrypha autem ea dicuntur, quæ (Apocrypha quæ dicãt.) quasi recondita & occulta, seu separata sunt, falsitatibusque suspecta, non edita ab his, à quibus edita designãtur, & quæ ideò legi publicitùs vetita sunt ab ecclesia, sed priuatim ac domi, pro suo cuiusque animo & voluntate. Nam Apocrypha, inquit diuus Hieronymus Ruffino (Hieronymi sententia de apocryphis.) scribens, nescit ecclesia. Quorum etiàm deliramenta idem in Prologo in Pentateuchum & in libros Regum Galeato, insectatur. Itemque conticere iubet super cap. 64. Esaiæ, quæ testimonij scripturarum videlicet occasiõe, Christi ecclesijs ingeruntur, de quibus verè dici potest, quòd sedeat diabolus cum diui- (Psal. 9.) tibus in apocryphis, vt interficiat innocentem. Et iterùm: Insidiatur in apocryphis quasi leo in spelunca sua, vt rapiat pauperem, per cuiusmodi spinarum inculta, multæ deceptæ sunt mulierculę, vt hæreticorum nominum portenta susciperent. Vigilantio itaque apocrypha, quæ sub Esdræ & Salomõis nomine ab eo eiusq; similibus legerent, pponẽti, & de his testimonium quasi pro se faciens, quod omninò Tynon scripsissent, sumenti, legisse se negat. quid em, ait, necessè est in manus sumere, quod ecclesia non recipit? nisi fortè ridicula antiquorum hæreticorũ nomina, & incredibilia portẽta psequeris, & pponis quod toti' orbis authoritate damnat: & si tibi placuerit, legito fictas oĩm patriarcharũ & prophetarũ reuelationes, quas cùm didiceris, inter mulierum textrinas cantato, immò legendas propone in tabernis tuis, vt faciliùs per has nęnias vulgus indoctũ puoces ad bibendũ. Vnde (Origenes Homilia 1. sup Cãtica.) Origenes: Scripturæ, inquit, Apocryphæ appellãtur, eò quòd multa in eis corrupta sunt, & contra fidẽ inueniunt tradita, & sine authoritate pleraq; dicta. Diu' item Hieronymus epistola ad Lętam, de eisdẽ scripturis sic ait: Caueat fidelis oĩa apocrypha: etsi quãdò ea nõ ad dogmatũ veritatẽ, sed ad signorũ reuerẽtiã legere voluerit, sciat nõ eorũ esse, quorũ titulus pnotatur, multaq; his annexa vitiosa, & grãdis esse prudentiæ, aurũ in luto quærere. Rursùs diuus Augustinus: Etsi (August. lib. 1. cõtra adver. leg. & Prophet. cap. 20.) in apocryphis, inquit, aliqua veritas inueniat, tñ propter multa aut falsa, aut su specta, nulla est canõica authoritas. Quę idcircò apocrypha appellant, quia occulta eorũ origo patrib' nõ claruit, à qbus variarũ scripturarũ authoritas ad nos certissima & notissima successiõe peruenit.

Ex quibus quidem liquet, quæ Apocrypha, & quæ Canõica scripta appellent. (Canonica scripta quæ dicãtur.) Canonica nanq; teste Cypriano & Ruffino sunt ea, quæ intra Canonẽ patres concluserũt, & ex quibus fidei nostræ assertiones cõstare voluerũt: Ecclesiastica aũt (ecclesiastica) ab eis appellata sunt, quòd ea quidem in Ecclesijs legi voluerint, non tamen proferri ad authoritatem ex eis fidei confirmandam. Non em quia Hieronymus sic vel sic docet, non quia Augustinus, atq; alius quiuis ex patrib' asserit, idcircò verum est & tenendum, àc si esset orthodoxæ fidei sententia, canonicaque doctrina: sed qa Hieronymus, Augustinus, ac cæterorũ patrum quispiam demõstrauit vel in scripturis canonicis sic esse, vel vni-

vniuersalem Ecclesiam & Apostolicam ab initio sic tenuisse atque credidisse, idcircò tenendum est, tanquàm fidei & de canonica Christianæ religionis sententia. Differũt itaque ecclesiastica ab Apocryphis in hoc, vt inquit diuus Hieronymus, quòd non in ecclesiasticis, sicut in Apocryphis, repertum sit, fidei pietatem vacillare. Ideò ecclesiastica non solùm sine periculo fidei, sed cum ipsius incredibili lucro recepta sunt, tanquàm satis digna quæ in Ecclesia legãtur, & piè fatis credanť. In Apocryphis verò, vel cõperta falsitas est, vel fidei pietas nimiùm suspecta. Quare meritò remota sunt nõ à Canonicis tantùm, sed à patrum etiàm scripturis: quippe quę aut non sine piculo, aut nõ sine irrisione fidei Christianæ in ecclesijs leganť. Nimiùm sanè hæreticorum & infidelium hominum irrisioni exponitur ecclesiæ fides, dum falsa quædam nos credimus, quæ ipsi occultè sub nomine alicuius Apostoli aut Apostolici viri confinxerũt. Quamobrem ecclesia iam ab initio curauit, nè quid publicè legendum proponeretur, quod non certo authore sub fidelium attestatione relatum sciret.

Ecclesiastica scripta quomodò ab Apocryphis differant.

Propter quod etiàm (inquit Philastrius libro quem de hęresibus conscripsit) statutum est ab Apostolis & eorum successoribus, non aliud legi in ecclesia debere catholica, nisi legem & prophetas, & Euangelia, & Actus Apostolorum, & Pauli tredecim Epistolas, & septem alias, Petri duas, Ioãnis tres, Iudæ vnam, & vnam Iacobi, quæ septem, Actibus Apostolorum coniunctæ sunt.

Libri qui debent in ecclesia legi.

APOCARITAE.

57.

Apocaritarum hæresis à Manete natiõe Persa exorta est, tempore Taciti Romanorum Imperatoris, & Eutychiani summi pontificis, circa annum Domini 279. Quæ hæresis multas magnasq; regiones & vrbes infecit sua contagione & conturbauit. Tãto enim successu propagata est, vt posteà per annos ducentos sopiri nõ potuerit. Vt cognoscat lector pius, nihil in rebus humanis pestilentius esse praua doctrina: atque adeò etiàm omnes hæreticos seditionis cupidos esse, neq; affectare aliud, quàm vt errorem suum seditione & tumultu publico tueanť, & latissimè propagent. Nam Satan author eorũ, mendax pariter & homicida est. Vtrunq; enim in omnibus schismaticis palàm est, qui simul falsa docent, & cędem per seditiones & perturbationem rerum publicarum excitare solent.

Hæretici seditionis cupidi.

Ab hoc ergò Manete numerosa hæreticorum colluuies progressa est. Multi nanque hęretici sub eius hęresi militãrunt, quanuis alij alijs nominibus appellati. Ad Manichęos siquidem pertinent Audiani, Apocaritę, Brachitę, Dicartitę, Tascodrogitę Tesalitę, & Tetraditę. De quibus omnibus dicetur infrà, & eorum fit mentio C. de hęreticis & Manichęis.

A Manete numerosa hæreticorũ colluuies.

Hi ergò Apocaritę conueniũt in vnũ cum Gnosticis, aduersùs Dominum, & aduersùs fidem Ecclesiæ, quam ille per Apostolos & Prophetas nos docuit, adstruentes animam hominis esse aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia: cõtra illud Genescos 2. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculũ vitę: quod spiraculum nihil aliud est, quàm anima ipsa, quod & ostenditur per id quod subditur: Et factus est homo in animam viuentem. Si ergò anima est illud spiraculum, quod spirauit Deus in faciem Adę, facilè consequitur, eam non esse ex Dei substantia, quęadmodùm flatus ex hominis ore prodiens, non est de substãtia hominis, sed ex aëre circunfuso. Hi rursùs alios sequebãtur errores, quos quęre in Manichęis & Gnosticis.

Apocaritarum hęresis

APOLLINARISTAE.

58.

Apollinaristę, vel Apollinariani dicti sunt, ab Apollinari viro Laodiceno, qui imperante Valentiniano Cęsare, & summum Romanę ecclesię pontificatum agente Damaso Hispano, circiter annum Domini 377 insignis habebatur.

De hoc Apollinari in hunc modum tradit Socrates Tripartitę histor. lib. 5. cap.

Apollinaris vitæ institutum.

cap. 44. Per idem tempus (scilicet quo Eunomius hæresiarches factus, impietatis cumulo augebat Arrij blasphemias, hoc est, sub Valentiniani & Valētis Imperio) in Laodicea Syriæ duo erant viri, eodem nomine nuncupati, pater & filius: vterque dicebatur Apollinaris. Pater, presbyteri dignitate fungebatur: filius autem habebat Lectoris officium, Græcarum ambo doctores literarum. Pater Grammaticus, filius erat Rhetor. Pater sanè cùm fuisset Alexandrinus genere, & priùs docuisset Beryti, posteà venit Laodiceam: & veniens duxit vxorem, filiumq; habuit Apollinarē. Tum igitur ambo exercebantur cum Epiphanio sophista: & cùm essent eius amici, valdè fouebant eum. Hoc metuens Theodotus Laodicensis Episcopus, nè frequenti cōfabulatione Sophistæ, laberētur in Paganismum, prohibuit eis nè ad eius scholas accederent. Qui paruipendētes Episcopum, Epiphanij amicitiam magis amplectebantur. Posteà Georgius Theodoti successor, cùm eos prohibere non potuisset, ambos communione priuauit. Tum Apollinaris filius putans esse iniuriam, & fretus eloquij tumore Sophistici, nouitatē & ipse introduxit hæreseos, quę nunc fertur, nomen ab inuētore gerens. Aiunt enim quidā excitatos eos aduersùs Georgium, non tantùm propter prædictam causam, sed quòd viderent eum varia dogmata proferentem: & nunc quidem profitentem similem patri filium, sicut erat Seleuciæ constitutum: nunc autem in Arrianam declinare sententiam. Quapropter velut opportunam sumentes occasionem, abscedūt. Cumq; nullus de eis curaret, sub schemate religionis, pestem hæreseos introducunt.

Apollinaris grammaticus. Apollinaris rhetor. Epiphanius sophista gentilis.

Et primùm quidem dicebāt, animam à Deo verbo in dispensatione incarnationis non assumptam, id est, Christum corpus tantummodò sine anima suscepisse ex virgine.

Apollinaristarum dogma.

Deindè quasi pœnitentia ducti, corrigentes semetipsos, adiecerunt animam quidem assumptam, quę tamen non haberet mentem: sed Deum verbum esse pro mēte in homine assumptum. Circa hoc itaque solùm dicūtur esse corrupti, qui nunc illorum nomine vocitantur. Nam trinitatem consubstantialem esse profitentur. Neque diffitebantur Christum carnem habuisse (vt Cerdon, Proclianitæ, Apellitæ, Manichæi, Priscillianus, & Valentinus negabāt) sed dicebāt in ipso incarnatiōis opere, aliquid verbi in carnem esse conuersum.

De his item sic scribit Nicephorus lib. 11. cap. 12. ecclesiasticæ hist. Apollinares, inquit, duo fuerunt, pater & filius, vterque Græcis disciplinis valdè eruditus. Hi pmultos & vtiles ecclesiæ libros edidēre. Nam pater sua ætate omnium facilè doctissimus atque eloquentissimus, Porphyrij vesaniæ, qua in Christianos incredibili petulātia debacchabatur, triginta voluminibus respondit. Deniquè cùm Iulianus Cæsar, fidei Christianæ desertor, interdixisset Christianis disciplina Græcorum, nè nihil ageret, Hebreorum historias vsque ad Samuelis Regis tempora, heroico carmine cōscripsit in vigintiquatuor tomos, iuxta literarum Græcarum numerum opus illud (vti ferunt) partitus. Cæterùm posteà ingenij ac eloquentiæ fiducia fretus, nouum ac perniciosum dogma in ecclesiam inducere voluit, potissimumque Apollinaris filius. Qui multis ab ecclesia abductis, suos sibi conuentus egit, sociumque cōstituendi dogmatis sui Vitalim accepit Antiochenum, ex eorum numero qui Meletij ecclesiam frequētabat, presbyterum.

Vtriusque Apollinaris vita ex Nicephoro.

Ex eo tempore in alijs quoquè vrbibus sub Episcopis suis conuentus habuēre, & ritus ab ecclesia catholica alienos celebrauēre: præter receptas sacras cantilenas, numerosa etiàm carmina quædā ab ipso Apollinari inuenta decantantes. Nam is præter eruditionem reliquam in poëtica quoquè varij generis versibus componendis excelluit. Qua ille oblectatione multis, vt sibi adhærerent, persuasit. Et viri in compotationibus manuū que laboribus, mulieres quoquè in lanificio suo carmina sua psallebant. Ad studij enim & laborum laxamentum, ad dies festos, & ad res alias, prout tempus fert, poëmata elaborauit, quæ ad laudē Dei pertinent omnia.

Carmina ecclesiastica Apollinaris.

Hanc hæresim latiùs serpere, quũ primus vrbis Romæ episcopus Damasus & Petrus Alexandrinus cognouissent, coacto Romæ concilio, alienam esse ab ecclesia vniuersali statuerunt. Apollinaris etiàm ipse itidèm propter animi imbecillitatem, dogmate suo instituendo res nouas molitus esse dicitur. Huiusmodi de causa Athanasius Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, sub Constantio in exilium actus, quũ in Aegyptũ redire iussus esset, & per Laodiceam iter faceret cum Apollinari, quòd amicissimus ei esset, familiariter versatus est. quòd autem qui diuersæ erant sectæ, commercium & cõmunionem eius veluti iurisiurandi sacramento abnegatam auersarentur, inter quos & Georgius Laodicensis Episcopus fuit, Apollinarim eo nomine ab ecclesia excludit, tanquàm contra canones & sacras constitutiones cum Athanasio fuisset. Et cum criminis loco id ei obiecit, tum rationem etiàm & pœnam veterum atque pœnitentia obliteratorũ erratorum cum conuicio ab eo exegit. Quum nanq; Theodotus ante eum adhuc Laodicẽsem ecclesiam regeret, maximè tum pollens Epiphanius sophista, hymnum in Bacchum recitauerat, quo præceptore iuuenis etiamnùm Apollinaris vtebatur. Recitationi ei is cum patre sibi cognomine Grãmatico insigni, affuit. Atque vbi Epiphanius orationem eam exorsurus, sicuti eis qui specimen aliquod talium studiorum exhibẽt, mos est, non initiatos & prophanos exire & procul esse iussisset: neque Apollinaris neque eius pater, neq; etiàm alius quispiam qui ibi aderant Christianorum, ex auditorio secessit. Id postquàm resciuit Theodotus episcopus, molestè tulit. Et alijs quidem ex populo aliquatenùs obiurgatis, gratiam delicti fecit: Apollinarim verò vtrũque, cùm eis propalàm peccatum obiecisset, ab Ecclesia segregauit. Erant enim clerici, pater quidem presbyter, filius verò sacrarum scripturarũ adhuc lector. Intercesserat aliquid temporis, & eos, postq̃ lachrymis & ieiunijs crimen admissum pœnitẽtes aboleuissent, Theodotus rursùm in gratiam recepit.

Apollinaris hæresis damnata.

Athanasius Apollinari amicissimus

Vbi autem Georgius episcopatum est adeptus, ꝙ Apollinaris cum Athanasio familiariter fuisset, quemadmodùm diximus, excommunicatum eum Ecclesia exegit. Atque ille sæpè Georgium dicit, vt in communiõem reciperetur, deprecando obsecrâsse. Verùm vbi id illi non persuasit, mœrore correptus ecclesiã turbauit, & dogmate nouo hæresim suã introduxit quoàd potuit, compositis arte orationibus inimicũ vlciscens, & quòd se in sacrarum literarum doctrina illo ꝓstantiorem exauthorâsset arguens. Ad hunc modum scilicet priuatæ clericorũ tempore quolibet inimicitiæ, maximo ecclesiam detrimento affecère, & religionem in sectas multas dissecuère. Id indè satis liquet. Si enim itidèm vt Theodotus, Georgius quoquè pœnitentem Apollinarim suscepisset, hæresis quæ ab eo nomẽ habet, vt ego quidem puto, nõ extaret. Ingenia nanq; hominum si despici se videant, arrogantem audaciam concipiunt, & contendendi studio res nouas moliũtur. At si id quod ęquũ est, consequuntur, ad moderationẽ se dant, & sorte sua contenti sunt.

Georgius Laodicensis deprecãtem Apollinarim in gratiam nõ recepit.

Quales verò fuerint eorum opiniones, quisque facilè cognoscet ex epistola quadam Gregorij Nazãzi Episcopi, quã ad Nectarium Cõstantinopolitanæ ecclesiæ pręsulem scribit in hunc modum: Incidi, inquit, in Apollinaris libellũ, qui omnem hæreticam improbitatem longè superat. Asseuerat enim carnem iuxta salutis nostræ administrationem ab vnigenito filio, naturæ nostræ transmutandæ gratia, nõ aduẽtitiam susceptam esse: sed à principio carnalem illam naturam in filio fuisse. Atque perperàm acceptum dictum quoddam Euangelicum, tanquàm testimonium tantæ absurditati ꝓtendit, dicens: Nemo ascendit in cælum, nisi qui è cælo descendit filius hominis. Ità vt priusquàm descenderit, ipse filius hominis fuerit: & descenderit, suam illam deferens carnem, quam in cælo habuerit antesecularem & consubstãtiatam. Et rursùs Apostolicam aliam profert vocem, secundum hominem è cælo esse.

Apollinaristarum hæresis, ex Gregorio Nazãzeno episcopo.

Ioan. 3. 6.

1. Cor. 15. f

Deindè instituit hominem illum qui è cælo

è cælo venerit, mentem non habere, sed diuinitatem vnigeniti, naturam mentis adimplere, vt q̃ pars tertia humanæ coagmentationis sit facta, anima & corpore humanitus circa eam existentibus, mente illis decollãte, & verbo Dei locum eius obtinente.

Atque equidẽ nondùm graue est spectaculum: verùm illud omnium longè grauissimum, quòd ipsum vnigenitum Deum, iudicem omnium, authorem & ducem vitæ, & vastatorem mortis, mortalem instituit: ità vt passiõem ille in diuinitate sua susceperit, & in triduana illa mortificatione corporis, simul etiàm ea cũ corpore mortua, & sic à patre rursùm resuscitata sit. Reliqua quæ importunitati tantæ ille adijcit, longum esset recensere. Hæc omnia ex Nicephoro.

Vincentius Lirinensis de Apollinaristarũ hæresi, notatu dignissima.

De his rursùs Vincentius Lirinensis, libro illo verè aureo, quem pro Catholicę fidei antiquitate & veritate aduersùs prophanas om̃ium hæreseon nouationes edidit, scribit in hunc modũ: Luce clariùs, inq̃t, aperta causa est, cur interdùm diuina prouidẽtia quosdam ecclesiarum magistros, noua quædam dogmata prędicare patiatur: vt tentet vos, inquit, Dominus Deus vester. Et profectò magna tentatio est, cùm ille quem tu prophetam, quem prophetarum discipulum, quem doctorem & adsertorem veritatis putes, quem summa veneratione & amore amplexus sis, is subitò latẽter noxios subinducat errores, quos nec citò deprehendere valeas, dum antiqui magisterij duceris præiudicio, nec facilè damnare fas ducis, dum magistri veteris impediris affectu.

Deut. 8. & 13.

Hæreses quarè Deus oriri patiat.

Tentationis periculum ex doctrina Apollinaris.

Istius porrò ecclesiasticæ tentationis periculum, discimus exemplo Apollinaris, & simul ad obseruandę diligentiùs fidei custodiam commonemur. Etenim ipse auditoribus suis magnos æstus & magnas generauit angustias: q̃ppe cùm eos hinc Ecclesiæ traheret authoritas, hinc magistri retraheret consuetudo. Sic inter vtraque nutabundi & fluctuantes, quid potiùs sibi eligẽdum foret, non expediũt. Sed forsitan (diceres) eiusmodi ille vir erat, qui dignus esset facilè cõtemni. Immò verò tantus ac talis, cui nimiùm citò in plurimis crederetur. Nam quid illo pręstantius, acumine, exercitatione, doctrina? Quàm multas ille hæreses multis voluminibus oppresserit, quot inimicos fidei confutauerit errores, indicio est opus illud triginta non minùs librorum nobilissimum ac maximum, quo insanas Porphyrij calumnias magna probationũ mole cõfudit. Longum est, vniuersa ipsius opera commemorare, quibus profectò summis ædificatoribus Ecclesiæ par esse potuisset, nisi prophana illa hæreticę curiositatis libidine, nouum nescio quid inuenisset, quo & cunctos labores suos velut cuiusdã lepræ admixtiõe fœdaret, & doctrina eius non tam ędificatio, quàm tentatio potiùs ecclesiastica doceretur.

Apollinaris pręstantia.

Ille enim in vnitatem quidem Trinitatis quasi consentire se iactat, & hoc ipsum plena fidei sanitate: sed in Domini incarnatione aperta professione blasphemat. Dicit em̃ in ipsa Saluatoris nostri carne, aut animam humanã penitùs non fuisse, aut certè talẽ fuisse, cui mens & ratio non esset. Sed & ipsam Domini carnem non de sanctæ virginis Mariæ carne susceptã, sed de cęlo in virginem descendisse dicebat: eamq́ue nutabundus semper & dubius, nõ modò coæternam Deo verbo, sed etiàm de verbi diuinitate factam prædicabat. Nolebat enim in Christo duas esse substãtias, vnam diuinam, & alterã humanam: vnam ex patre, alterã ex matre: sed ipsam verbi naturam ità putabat esse discissam, quasi aliud eius permaneret in Deo, aliud verò versum fuisset in carnem: vt cùm veritas dicat ex duabus substantijs vnum esse Christum, ille contrarius veritati, ex vna Christi diuinitate duas adserebat factas esse substantias. Hactenùs Lirinensis. De hoc vide rursùs in Nestorio, hæresim Apollinaris hæresi prorsùs contrariã asserente. Item in Dimœritis, Photino, & Timotheo Apollinaris discipulo.

Apollinaris scita.

APOSTOLICI, VEL *Apotactici.* 59.

Apostolici, vt inquit diuus Augustinus libro de hęresibus, cap. 40. se hoc nomine arrogantissimè appellãrũt, quòd

Apostolici quarè sic dicti.

quòd in suam communionem non reciperent vtentes coniugibus & res proprias possidẽtes, quales habet catholica ecclesia & monachos & clericos. Vndè, au thore diuo Thoma lib. 3. contra Gentes cap. 117. ideò isti habẽtur hæretici, quòd se ab ecclesia separantes, nullam spem salutis putarẽt eos habere, qui quibus ipsi carerent, vterentur. Hæc nempe hæresis Apostolos (à quorum falsa imitatione Apostolici dici volũt) nec habuisse, nec recepisse pecuniã asserit, nec aliud in crastinum seruâsse: & quod peius est, docet nihil horum Apostolis licuisse. Quapropter, vti diximus, spem salutis tollit omnibus pecuniam recipientibus, aut aliquid in crastinum seruãtibus. Quo verò tempore illi primùm emerserint, nusquàm adhuc legi, colligi tñ potest, eos erupisse Seueri Imperatoris & Victoris papę tẽporibus, circa annum Domini 199.

Pseudoapostoli quidã huius hæresis authores

Huius hæresis porrò refricatores extitisse quosdam pseudoapostolos asserit Alphonsus de Castro, qui tempore Adolfi Cæsaris Germani, & Cælestini huius nominis quinti Romanorum põtificis emerserunt, circa annum Domini 1295. quorum dux quidam nomine Gerardus Sagarellus Parmensis patria fuit, qui huius erroris conuictus, viuus tandèm publicè exustus est. Hunc velut discipulus magistrum sequutus est Dulcinus Nouariẽsis, qui cum vxore sua Margareta eiusdem criminis conscia & damnata, suo authori similem mortem pperpessus est. De his illud dici potest, quod in diui Iohannis Reuelatione habetur: Tentâsti eos qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt, & inuenisti eos mendaces. Nam cùm se iactarent vitam agere Apostolicam, illud Euangelicum prætexebant, quod CHRISTVS magister omnium, Apostolis dicebat: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris. Et iterùm: Nolite esse soliciti in crastinum. Et alia huiusmodi quæ Dominum suis dixisse Apostolis referunt Euangelistæ. Cùm contrà Christus illa prima sententia nihil aliud intelligi voluerit, teste Theophylacto, quàm possessione carẽtem ac mundo confixum, magnam oportere pauperum curam gerere: verbumq́; ipsius CHRISTI de non portanda pecunia, inter admonitiones & consilia esse computandum, & non inter præcepta. Certissimum nanque est, CHRISTVM & eius Apostolos pecuniam secum portâsse, quemadmodùm Iohannis 4. & 13. capitibus liquidò ostenditur. Quod verò aliquid in crastinũ seruauerint Apostoli, ex eo patet, quòd cùm apud eundem Ioannem Dominus ex quinque panibus & duobus piscibus satiâsset quinque millia hominum, suis posteà dixerit Apostolis: Colligite quæ supersunt fragmenta, nè pereant. Collegerunt autem duodecim cophinos fragmẽtorum. Vbi quidem aliquid reseruatum manifestum est. Reliquas huius loci conuictiones vide apud Alphonsum de Castro, hæresi secunda de Apostolis. Nam nostri instituti non est errores conuincere, sed eos solùm ad suam originẽ reuocare, quos tamen hoc pacto, teste diuo Hieronymo, confutare est.

Gerardus Sagarellus. — Dulcinus Nouariẽsis. — Apoc. 2. — Mat. 10. — Mat. 6. — Ioan. 6.

Alia Apostolicorum dogmata.

Nullum prætereà Apostolici, cum Priscilliano & Flagellantibus, admittũt iuramẽtum: adeò sanè, vt etiam periurium licere dicant, hanc semper in ore versantes sententiam: Iura, periura, secretum prodere noli. Huius hæresis meminit diuus Bernardus sermone 65. & 66. in Cãtica. Dicit idẽ Bernard. ibidem, eos nullũ admittere purgatoriũ locũ, in quo animę ab hac luce migrãtes, purgẽtur à sordibus, quas in corpore contraxerunt, antequàm in æterna tabernacula recipi mereantur. Græcos hac in re & Armenos, Vualdenses quoquè & Luteranos imitati, de quibus videatur locis suis.

Apostolici quo insigni dignoscantur.

Quo verò amictûs signo quodàm dignoscebantur Apostolici, ostendit Nicolaus Emericus libro quem de hæreticorum inquisitione edidit, in hęc verba: Induuntur, inquit, tunica alba longa, & desupèr mantello albo ad collum per modum pallij eleuato super tunicam, funiculo adstringuntur: crines longos deferunt: caput non cooperiunt: nudis pedibus incedunt: per mundum discurrũt: nulli obediunt: &c. Hos diuus Augustinus Encratitis similes esse asserit: Et Epiphanius eos auulsionem dogmatum Ta-

tiani & Catharorum, qui legem non suscipiunt, appellat. Nam & Apotacticos sese appellare volunt à renunciatione eorum (quæ possidentur: sed alia nescio quę, propria hęretica docere perhibentur. Euariantur autem apud ipsos etiàm mysteria, & gloriantur de inopia. Scindunt ij frustrà ac lædunt sanctam Dei ecclesiam per vltroneam superstitionem, elapsi à benignitate Dei. Neque enim lapsi alicuius ampliùs susceptio apud ipsos fit. Abominantur etiàm nuptias, velut Tatiani, Encratitæ, & Cathari. Et Cathari quidem receptis solùm scripturis vtuntur. Hi verò actibus Andreæ ac Thomæ appellatis, vt plurimùm nituntur, omninò alieni à Canone ecclesiæ. Hæc Epiphanius.

Hosij de Apostolicorum hæresi sententia. De his rursùs scribit Hosius libro de fide & Symbolo, cap. 29. in hunc modum: Pridèm, inquit, hæretici sunt habiti, & Augustini seculo Donatistæ, & Bernardi æuo, qui se vocabant Apostolicos, qui vtrique noluerunt ibi esse ecclesiam Apostolicam, vbi non esset vita Apostolica: & sacramentorum dignitatem, ex ministrorum virtute metiebantur. Quamobrem procùl absit à mentibus piorum error hic, quin ij potiùs, cùm audiunt eos qui præsident, aliquorum criminũ insimulari, ac eos infamiæ nota adspersos per hominum ora traduci, meminerint scriptum esse: Qui citò credit, leuis est corde: ac Sem & Iaphet imitentur potiùs laudatos Noæ filios, qui illũ tegere sunt & cooperire conati, quàm impium illum Cham, cui meritò posteà pater maledixit, qui verenda patris nudare ausus est. Eccli 19. Gen. 9.

Lindanus de Apostolicis nostri temporis. Tales, inquit Guilhelmus Lindanus in Dubitantio, dialogo 2. Apostolicos habet nunc quoquè Morauia, qui omnia relinquentes, omnia alijs communia facientes, domumque, liberos, & negocia sua dimittentes, per agros vagantur. Sũt autem ij secta Antiluterani siue Sacramẽtarij, ad tertiam euangelicorum huiusce tempestatis classem pertinentes.

AQVARII. 60.

Aquarij vnde dicti. AQuarij, teste diuo Augustino lib. de hæresibus, capite quàrto, ab effectu dicti sunt, nimirùm quòd in Calicis consecratione solam aquam offerendam censerent, non autem vinum: contra illud quod de consecratione distinct. 2. cap. 1. habetur in hunc modum: Non debet in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtìm offeratur. Quam autem illi pro se rationem haberent, non refert Augustinus. Verùm ex ecclesiastico dogmate cõstat, illos sobrietatem adeò dilexisse, vt eius conseruandę causa, etiàm pro calicis consecratione vinum euitãdum putârint.

Quis verò huius hæresis author fuerit, & quo tempore cœperit, nemo est qui indicet. Contra hos scribit diuus Thomas tertia parte quęst. 74. Tu qui locum tenes, illum perlegendo, planiùs videre poteris.

Aduersùs hunc errorem (inquit Alphonsus de Castro) tres Euangelistæ pugnãt, Matthæus, Marcus, & Lucas. Hi enim omnes modum referentes Dominicæ cœnæ, aiũt Christum calicem porrexisse discipulis: & vt ostenderent, quẽ illis in calice liquorem præbuerit, addiderunt verba Christi, dicentis: Non bibam amodò de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscũ nouum in regno patris mei. Ex quibus verbis, satis apertè ostẽditur, eũ liquorẽ quẽ Christ⁹ discipulis in calice potandũ dedit, fuisse genimen vitis, nẽpe vinum. Matt. 26.

Quòd si quis fortè pertinax contendat, de alio quopiam vitis fructu esse illa verba intelligenda, hoc plurimorũ conciliorum definitionibus reijcitur, q̃ asserũt vinũ in calice nõ minùs esse necessarium pro sanguinis consecratione, q̃ panis ꝓ eadẽ corporis cõsecratione. Concilium nanq; Lateranense sub Innocentio tertio celebratum, inter alia sic definit: Vna verò est fideliũ vniuersalis ecclesia, extra quã null⁹ omninò saluat. In qua idẽ ipse sacerdos est sacrificiũ Iesus Christus, cui⁹ corpus & sanguis in sacramẽto altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur. Hæc Cõcilium. Ex quo patet, sub specie vini, sanguinem latere, & non sub specie aquæ. Cõcilium Carthaginẽse tertium in suorũ decretorum cap. 24. sic quoquè habet: In sacramentis Concilium Lateranẽse. Concilium Carthaginense.

corporis & sanguinis Dñi nihil ampliùs offerat, quàm ipse Dñs tradidit, hoc est, panis & vinum aquæ mixtum.

Hoc autem ità faciendum esse, atque ità esse factum ab ipsis Ecclesiæ primordijs, plurimis edocemur testimonijs. Cyprianus. Hinc enim Cyprianus lib.2.epist.3. quæ est ad Cæcilium, hæc ait: Quandò autem in calice vino aqua miscet, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & iũgitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, vt cõmixtio illa non possit ab inuicèm separari. Vndè ecclesiam, id est, plebem in ecclesia constitutam, firmiter & fideliter in eo quod credidit, perseuerãtem, nulla res separare poterit à Christo, quo minùs hæreat semper & maneat in diuina dilectione. Sic autem in sanctificando calice Domini, offerri aqua sola nõ potest, quemadmodùm nec vinum solum potest. Nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quandò autem vtrunq; miscetur, & adunatione confusa sibi inuicèm copulatur, tunc sacramentum spirituale & cęleste perficitur. Hęc Alphonsus de Castro, ex diuo Cypriano.

AQVILA. 61.

Aquila Ponticus genere, ex Paganismo ad Christianismum cõuersus, tãdèm Ebionis, sectã amplexatus est, Adriani Imperatoris, & Sixti huius nominis primi Romanorum summi pontificis temporibus, circa annum Domini 131. De quo sic scribit Epiphanius libro de Mensuris & ponderibus:

Aquilæ vita ex Epiphanio. Cùm Aquila Hierosolymitanæ vrbi extruendę ab Aelio Adriano operis pręfectus esset, ibidemque degens videret discipulos discipulorum ipsorum Apostolorum, florentes fide & magna signa operantes sanationum & aliorum miraculorum, mente compunctus, Christianismo credidit: quumq; petisset pgressu temporis signaculũ in Christo, idipsum assequutus est. Cùm aũt à primo suo habitu non discederet, à credendo videlicet vanę astrologię, quam exactè edoct⁹ erat, sed quotidiè positionem natiuitatis suæ spectaret, redargutusq; à doctoribus & increpatus ea gratia, se nõ corrigeret, sed potiùs cõtentiosè se illis opponeret, Aquila contumax & cõtentiosus. & non consistentia confirmaret, fatum videlicet & narrationes de seipso, expulsus est ab ecclesia velut inutilis ad salutem. Ex quo facto amarulentiam, velut ignominia affectus, mente concepit, & ad ęmulationem elatus est, & abnegato Christianismo, ipsiusque vita, proselytus fit, & circunciditur Iudæus. Atque tunc laborioso studio tradidit seipsum ad discendum Hebræorum linguam, & ipsorum elementa. Vbi verò hanc summè didicisset, interpretatus est non rectã ratiocinatiõe vsus, sed quò aliqua ex receptis libris peruerteret, irruens in Septuagintaduorum interpretationẽ, vt testimonia de Christo in scripturis plata aliter ederet, propter confusionẽ quã sustinuit ob temerariã suam excusatioñé. Poteram⁹ porrò etiã adulteratas ab ipso dictiones recẽsere, q̃ ex interpretatione ipsius ipsum redarguũt: verùm cùm hic de horum differentia longũ esset meminisse, visum est nobis hactenùs ea sufficere. Hæc Epiphanius.

De qbus sic scribit Irenęus lib.quinto operis, cui titulum fecit, Confutatio & euersio falsò nominatę sciẽtię: Deus, inquit, homo fact⁹ est, & ipse Dñs saluauit nos, deditq; signũ illud quod de virgine scriptũ est, & nõ sicut quidã eorũ q ausi sunt aliter interpretari scripturas, dicũt, Ecce iuuencula in ventre cõcipiet & pariet filiũ, quẽadmodùm interpretat⁹ est Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus, ambo Iudęi pselyti, sicut Ebionitę dixerunt Christũ de Ioseph esse natũ. Id quoquè ex eodem Irenęo recẽset Nicephorus, ecclesiasticę hist.lib.4. cap.14.

Philastrij testimonium de Aquila & septuagintaduobus interpretibus. Philastrius itẽ de hac hęresi scribit in hęc verba: Sũt hęretici, q sicuti Iudęi septuagintaduorũ sanctorũ sapiẽtissimorumq; virorũ interpretationẽ respuẽtes, Aquilę cuiusdã hominis vnius Põtici, q post annos multos interpretat⁹ est, editionẽ suspiciũt, qui cùm q̃dam ptermisisse necessitate vrgẽte tũc tẽporis cogerent, dissonãtia putantur dictãsse: is verò veluti plus à q̃busdã, Iudęis maximè, intellexisse

lexisse laudat, cùm de patre & filio, non sicuti illi priores de lege dictauerint. Septuaginta enim duo dixerunt, Aduersùs Dominum, & aduersùs Christum eius: Aquila autem, aduersùs Dominum, & aduersùm vnctum eius. Et iterùm: Eccè virgo in vtero cócipiet, & pariet filium, & nomen eius, Deus nobiscum, Septuagintaduo dixerunt. Aquila autem dixit: Eccè iuuencula concipiet, & pariet filium, & nomen eius potens cum hominibus. Quæ quidem si pio sensu lectionis accepta fuerint, quò fortis & potens nemo nisi CHRISTVS DEVS DEI sit filius, rectè intelligit: si autem de eo dubitat, abijcienda & spernenda est talis editio. Vndè Iudæi non septuagintaduorum interpretationes suscipiút, qui de patre & filio, & spiritu sancto benè sentientes, vnam eorum substantiam, diuinitatem, maiestatemque enunciârunt: sed illius Aquilæ, qui non ità rectè sentit de filio Dei, sed quasi de propheta enunciauerit. Vndè interpretationes eius in medio librorum nunquàm ponuntur, sed dextræ læuæque adsignantur: & vt contraria, & non plena veritatis ità leguntur à plurimis. Septuaginta verò duorum decreta atque consulta, ea legens ecclesia Catholica semper habet, & detinet incúctanter: illius autem quasi superflua ità æstimat esse & iudicat. Hactenùs Philastrius. Vndè & diuus Hieronymus ad Pammachium de optimo genere interpretandi: Aquila, inquit, proselytus & contentiosus interpres, proijcitur à nobis.

ARMACANVS. 62.

Richardus

ARmacanus Hibernicus natióe florebat anno Domini 1360. sub Carolo quarto imperatore, & Innocentio sexto summo Romanorum pótifice. Vir quidem eruditus, sed suam eruditionem contra Franciscanos potissimùm exercés, (vt author est Volateran' 21. in ord. Francis.) docebat turpe esse Christianis, sua sponte mendicos esse.

Armacani hæresis.

Dicebat etiàm, minores sacerdotes in absentia episcopi, exercere posse munus episcopale, qualia sunt, Consecrationes altariú, olei vel Chrismatis benedictio, ordinum collatio, & huiusmodi.

Hunc errorem Iohannes Vuicleff & Luterus posteà tutati sunt, de quibus dicetur infrà. Aduersùs quê errorê, quinto capite (vt habet Alphonsus de Castro) decretorum secundi concilij Hispalensis dicitur in hæc verba: Quinto iudicio ad agnitionem nostri examinis, Agabrensis diaconi relatu deductum est de quibusdam ipsius ecclesiæ clericis, quorum dum vnus ad presbyteri, duo ad Leuitarum ministerium sacrarentur, Episcoporum, oculorum dolore detentus, presbyter quidam fertur manú suam super hos tantùm posuisse, & contra ecclesiasticum ordinem, benedictionem eis dedisse. Qui videlicet propter tantam præsumptionis audaciam poterat accusatus præsenti iudicio dánari, si adhuc in corpore positus non fuisset mortis vocatióe præuentus: sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest, hi qui supsunt, & ab eo non consecrationis titulum, sed ignominiæ elogium perceperunt, nè sibi licentiam talis vsurpatio faciat, decreuim' vt à gradu sacerdotalis vel leuitici Ordinis, quê peruersè adepti sunt, depositi, æquo iudicio abijciantur. Tales enim meritò iudicati sunt remouendi, quia prauè inuenti sunt constituti. Hæc concilium Hispalense.

Concilium Hispalense.

ARABICI 63.

ARabici ab Arabia, in qua exorta est hæc hæresis, nuncupati sunt, teste Eusebio lib. 6. historiæ ecclesiasticæ cap. 26. Sed qm idem Eusebius nullum eorum authorem prodit, ideò diuus Augustinus lib. de hæresib' cap. 83. ait nos eos posse nominare Arabicos, quo alioquì nomine à posteris, qui de hæresibus scripserunt, semper nuncupati fuêre.

Horum hæresis cœpta est Seueri Imperatoris temporibus, sub Zephyrino summo Romanorum pontifice, circiter annum Domini 207.

Dicebant autem, animá cum corpore mori, atque in nouissimo vtrunque resurgere, quemadmodùm dicitur distin. 24. quæst. 3. cap. Quidam. Qui tamen Origenis præsentis & eos alloquêtis disputa-

Arabû hæresis de animorum immortalitate.

putatione (vt author est Eusebius) citò resipuerũt. Nam cùm hæreticorum oĩm doctrina sit fragilis & inanis, à veritate celerrimè conteritur, & tãquàm fumus dissipatur ac euanescit. Cõtra hos & alios quoscunque, qui animas cum corpore mori asserunt, duos libros composuit diuus Ioannes Chrysostomus. De quibus item in Leuitici cap. 13. dicit Isidorus: In carne, inquit, viua lepram gestat, qui de anima, quæ vita carnis est, aliquid falsum existimat, sicut Arabici, qui animam mori cum corpore putant.

Nicephorus de Arabicorum falso dogmate.

De his sic scribit Nicephorus historiæ ecclesiast. lib. 5. cap. 23. Ea, inquit, tempestate (hoc est, Origenis & Berylli Bostrensis in Arabia episcopi) alij quoquè in Arabia extiterũt, qui adulterinis opinionibus ecclesiam turbârunt: animam hominis ipsam vnà cum corpore in præsentia mori atque interire, & aliquandò tãdèm in resurrectione futura, vnà cum corpore suo reuicturam esse, ac decætero ad immortalitatem conseruatum iri arbitrantes. Hæc cùm illi sic per inaniloquentiam iactarent, conuentus episcoporum sunt acti: in quibus cùm efficere nihil possent, Origenes est euocatus. Atque ille nulla interposita mora affuit. Et verbis hinc & indè factis, quęstioneq́; in medium proposita, ità ibi vir ille disseruit, eaque ex scripturis in consessu illo attulit argumenta, vt aduersarij deindè quod contra proferrent, non haberent. Itaque statìm ità sunt conuersi, vt se ipsos erroris condemnarent, pœnasq́; à se ipsi exigerent. Hæc Nicephorus.

Arabici per Origenem euicti, & ad sanam mentem reducti

ARCHONTICI.

64.

Archontici à principibus, quibus mundi creationem tribuunt, appellantur. Dicunt enim hanc mundi vniuersitatem non à DEO, sed ab Archangelis conditã esse, cõtra illud quod 23. distinct. dicitur, cap. Quis episcopus: Vnus Deus creator omnium quæ sunt. Exorti sunt autẽ Antonini Pij Imperatoris, & Pij huius nominis primi Romanorum antistitis temporibus, circa annũ Domini 160.

Hic error (teste Alphonso de Castro), prodijsse videtur ex officina Aristotelica. Nam quanuis Aristoteles negauerit mundum creatum, dixit tamen omnia quę in istis inferioribus fiunt, fieri ab intelligentijs: quoniam quæ à Deo immediate fiunt, dicit Aristoteles fieri necessariò: quapropter aiebat contingentia ab intelligentijs fieri. Ex quo quidem errore hæretici videntur hausisse mundum factum ab Angelis.

Archôticorum hæresis ex aristotelica officina

Huius hęresis primũ fuisse authorem aiunt Simonem Magum: quem sunt subsecuti Menander eiusdem Simonis discipulus, Saturnius à quo Saturniani, Nicolaitæ, Carpocratiani, Cerinthus, & Archontici, de quibus hic à nobis sermo in præsenti habetur.

Author primus archôticorum.

Negabant quoquè Archontici cum eodem Simone Mago, Basilide, Hymenæo, Phileto, Valẽtino, Apelle, Marcione, Marco, Cerdone, Caianis, & alijs complusculis, qui his posteà in eadẽ hæresi successerunt, carnis resurrectionem esse futuram. De quibus vide locis suis. Quam hæresim licet Augustinus lib. de hæresibus, Archonticis impingat, Tertullianus tamen non eis tribuit.

Cõtrà Epiphanius hoc illis asscribit: Carnis, inquit, resurrectionem negant. Vetus Testamentum calumniantũ. Vtuntur tamẽ & eodem veteri & nouo testamento, vbi opùs habent ad suam confirmãdam hæresim, singula verba ad suam ipsorum sententiam falsò trahentes.

Verùm, inquit, hæc hæresis non in multis locis appáret, sed solùm in Palæstinorum prouincia. Transtulerunt & venenum suum iam alicubi in magnam Armeniam. Sed & in parua quoquè Armenia hoc zizanium iam conseminatũ est à viro quodam ab eadem Armenia ad Palæstinorum terram profecto, temporibus Constantij circa obitum ipsius, cui Eutactus nomen fuit, quum Atactus potiùs appellandus esset ob incompositos mores. Qui sanè ibi didicit hanc malam doctrinam, & deindè reuersus ad propria, docuit. Transsumpsit verò hoc, sicut dixi, in Palæstina, velut ab aspide venenum à Petro quodã sene, indignè Petro appellato, qui habitabat in vicinia, Eleutheropolis Hierusalẽ, tribus signis

Archontici vbi degunt potissimũ.

Petrus anachoreta.

vltra Cherbon, Cabarbaricha eam ciuitatem vocant. Hic senex primùm habuit indumentum admirandum, simulatiōe plenum. Forinsecùs enim reuerà pelle ouilla indutus erat, & intrinsecùs lupus rapax esse ignorabatur. Anachoreta enī esse videbatur, vt qui ab hominibus secessérat, in speluca quadā desidēs. Qui multos profectò & suasu & exemplo ad renunciationem congregauit. Et pater sanè ob senectā ac habitum vocabatur, & bona sua pauperibus distribuebat, & quotidiè eleemosynas faciebat. In prima autem ætate in multis sectis examinatus est. Verùm Aëtij episcopi tempore accusatus, ac tunc Gnosticorum hæresim exercere & sequi conuictus, depositus est à presbyterio. Erat enim aliquandò constitutus presbyter loci: sed postquàm de hæresi conuictus fuit, ab Aëtio psequutionem passus est. Et digressus habitauit in Arabia in Cochaba, vbi Ebionæorū & Nazaræorum radices pullulârunt. Posteà verò velut modestus fact⁹, ad priorem speluncam rursùs redit, afferēs secum hanc veneni iaculationem occultè, & apud oēs ignotus, donèc postremùm ex verbis, quę in aures quorundam insusurrauerat, talis conuictus à nobis excōmunicatus est, & per nostram tenuitatē confutatus. Et consedit in spelunca. Decæterò contemptus ab omnibus, & à fraternitate destitutus, & à plerisq; qui vitæ suæ curam gerebant. Ad hūc itaq; senem perductus prędictus Eutactus, ab Aegypto ꝓfectus, & senis malæ doctrinæ particeps factus, hoc venenum velut magnam mercem acceptū, in patriā suam auexit. Erat enim, sicut dixi, originis ex parua Armenia, ex locis prope Satalen. Reuersus itaq; ad suā patriā, multos eiusdē paruæ Armeniæ polluit, corruptis quibusdam diuitibus, & quodam Senatorij ordinis, & multis spectabilib⁹ viris, per quos illustres homines multos illic perdidit. Verùm Dn̄s citiùs ipsum è vita sustulit, quàm zizanium suum integrum seminauit. Attamē ij quoq; libros sibijpsis confictos & apocryphos scripserunt: alterū quidem quem Symphoniam paruā, alterum quem Symphoniā magnam vocauerunt. Sed & alios quosdam libros apud se accumulârūt, quibus in congressibus suis suum errorem vidētur cōfirmare, & in mediū afferre. Quin & alienigenis appellatis vtuntur. Sunt enim libri apud eos sic appellati. Accipiunt autem suę hęresis occasiones ab ascensu Esaiæ, insuperq; alijs quibusdam apocryphis.

Symphonia parua & magna, librorū nomina.

Libri alienigeni.

Sūma Archonticorū hæresis.

In summa ex libro Symphonia dicto, octonarium quendam esse dicunt cælū, & septenarium. Esse autē in singulis cælis principes, & hos quidem esse in septē cælis, ità vt in vnoquoque cælo, vnus sit princeps. Ordines autem esse vnicuique principi. Et matrem lucidam superne in octauo esse: & multas quidē alias inducunt hæreses, quas longum esset recensere. Et aliqui ipsorum corpora petulantia polluta habent, alij verò simulatum ieiunium pręse ferunt. Decipiūt autem simpliciores homines habitu solitariē degentium, renunciationem quandam iactantes. Aiunt autem esse in vnoquoq; cælo, velut dixi, principatum & potestatem, & angelica quædā ministeria, quū vnusquisq; princeps sibijpsi ministerium generauit ac fecit. Non autem esse carnis resurrectionē, sed solùm animæ. Execrantur sacrum lauacrum, etiàm si sint quidam ex ipsis pręoccupati ac baptizati. Mysteriorum quoquè participationem ac bonitatem reprobant, velut quę sit aliena, & in nomen Sabaoth facta. Hunc enim volunt esse, secundùm quasdam alias hęreses, eum qui in septimo cælo dominatur, & qui in alios imperium obtinet. Cibum autē principatuum ac potestatum esse dicūt animam, sine ipsa verò non posse illas viuere, ꝓpterea quòd ex humore superno sit ipsa, & vires illis prębeat. Vbi verò hæc in cognitione fuerit, & baptisma ecclesię fugerit, & nomen Sabaoth eius qui legem dedit: tunc per vnumquodq; cælū ascēdere, & excusationem apud singulas potestates facere, atq; sic eam ingredi ad superiorem matrē, ac patrem vniuersorū, vndè sanè descendit in hunc mundum.

ARRABONARII. 65.

Arrabonarij, sunt ex sacramētariorum nostræ ætatis familia: qui, au-

 thore

thore Staphylo, volunt Cœnam Domini, cùm ea ꝓbetur, dari tanquàm arrabonem corporis, & quasi inuestituram donati prædij aut domûs alicuius. Ità Franciscus Stancarus in Polonia docet, & in Transsyluania. Hæc Staphylus.

ARRIANI 66.

Arriani (vt inquit Philastrius) ab Arrio Alexandriæ ciuitatis presbytero, qui viguit sub Alexandro eiusdem vrbis Episcopo bonæ memoriæ, & Constantino Imperatore, atq; Syluestro Romanorum Pontifice, circa annum Dñi 315. sunt appellati. Dicebat autem scelestus ille filium Dei Deo similem nominetenus, & non consubstantialem. Cùm verò eum diceret Deo similem, & nō Dei ipsius patris diuinam crederet substantiam, hæresim periculosam incurrit. Nam & creatura similis Deo dicitur, cùm dicat scriptura: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Nō tñ est homo aut angelus de Deo propriè ac naturaliter, id est, de diuina illa substantia patris inenarrata & sempiterna genitus, vt vnicus filius, qui genitus est ꝓpriè de patre sempiternus: sed homo & angelus, facti sunt ex nihilo. Filius autē cùm sit verus, oportet de diuina illa substantia patris genitus cognoscatur. Verus em̄ Deus alio modo esse non potest filius vnicus, nisi sit de patris illa diuina substantia ꝓpriè genitus. Sempiterna similitudo itaq; filij est secundùm opera: quia sicut facit pater, & filius similiter facit oīa, & ex Dei ipsius est qualitatis diuina substãtia genitus: quia de ipso natus est propriè sempiternus, non autem factus ex nihilo, vt homo & angelus aut creatura aliqua est. Hæc Philastrius.

Homo vel Angelus quō dicitur factus ad imaginē & similitudinem Dei.

Ioan. 5.

Hic ergò Arrius cùm Theologiæ ꝓfessor esset in schola Alexandriæ apud Aegyptios, eius hæresi & errore mirabiliter ecclesiæ concordia diuulsa est. Cæterùm quibus ad hūc errorē confirmandum persuasionū lenocinijs vsus sit, vt adstrueret Christū non esse verè & naturaliter Deum, fusiùs hæc infrà ex Nicephori & Tripartita Cassiodori historia, quam paulò post hîc attexam, audies. Ità aūt placuit hic error orbi, vt doctissimi episcopi, & vniuersa ferè Orientalis ecclesia, plurimi etiā in Occidente, eum amplexi sint. Fuit nempè huius impietatis tam incredibilis successus, vt oēs ferè Romani Impij ecclesias hæc lues ꝓuaserit: magna nimirū facilitate ac plausu id cūctis sequentibus, quod Impatoribus, quod episcopis ferè omibus ꝓbari videbant. Scribit em̄ D. Hilari⁹ lib. cōtra Cōstantium Augustū, 105. episcopos fuisse, qui Arrij ꝑfidiam sequebantur. Inter cæteros verò orthodoxos Patres, qui sese huic errori infracta animi cōstantia opponebant, primus Alexander Alexandriæ episcopus fuit, & qui à Constātino impetrauit, vt Nicenū concilium cogeretur, in quo damnata est hæresis Arriana. Proindè proscript⁹ & eiectus à regno est Arrius. At mortuo Cōstantino, presbyter quidā apud Constantium summa familiaritate, & cui oīa sua cōsilia crediderat, effecit suo suasu apud Imperatorem, vt reuocatus Arrius, pristino suo officio fungeretur. Sopitum vtcunq; incēdium anteà, iterū iam exardescere cœpit vehementiùs: adeò vt Cæsar Constātius etiā hunc errorē Arrij amplecteret. Cæterū statuto tandē die, à Constantio quo Alexander & Arrius inter se publicè conferrent de scripturis, totam noctē in orationibus consumpsit Alexander in templo, orans Deū, nè Arrianę sectę cōtagiū serperet latiùs. quarè manè sub cōstitutam disputationis horā, cùm in auditoriū ꝑgeret Arri⁹, cœpit inter eundū ventris dolore laborare, & exonerandæ alui causā cloacā ingressus est, vbi ꝑter oīm opiniōem fataliter ilicō perijt. Verū extincto in hūc modū Arrio, nō desijt tñ pestilēs eius doctrinę semen lati⁹ diffundi, vtpotè quod coniurati eius sectæ cœperūt multò etiàm vehementi⁹ ꝓpagare.

Arrij vita ex Ioannis Carionis chronico.

Error Arrij q̄ latè diffusus fuit.

Centum & quinq; episcopi Arriani.

Alexander Alexandriæ episcopus, Arrianæ hęresis maximus impugnator.

Arrij horrēda mors.

Tandèm & Alexādro mortuo, Athanasius opposuit se Arrianis: sed hic proscriptus à Constantio, ex Aegypto ad vrbem vsque Treuirim ꝓfugit. Et quanq̄ longissima hæc fuga erat, tñ coactus est exul clàm delitescere in octauum vsque annum apud Treuiros. Intereà magna vi aucta hæc hæresis, serpsit per totam Orientalem ecclesiā: Adeò etiàm, vt maxima pars Christianorū, ad tempus Arrianorum sectę adhęreret: atq; ex hac hæresi

Athanasij proscripti fuga.

Plures sectæ suppullulātes ex Arriana hæresi.

resi, aliæ plures sectæ suppullulārūt sensim. Tandem verò vbi multorum conciliorum decretis nomen Arrianorum extinctum esset, tamē subindè iterùm sub aliorum nominibus eadem secta renouata est in ecclesia. Erant vna in vrbe variæ opiniōes, & sectæ diuersæ persequebantur se mutuò, adeò vt alij in aliorum templa irruentes, tumultuarentur, & cladem committerent. Miserabilis omninò & calamitosa tum erat facies ecclesiæ, q̄ meritò offendiculi occasionem non tātùm gentibus præbuit, quo minùs amplecterentur verbum, sed alios etiàm offendit, vt à Christianismo ad Gentium idololatriam desciscerent, inter quos & Iulianus Cæsar fuit. Hactenùs Ioannis Carionis Chronicon, lib. 3. Monarch. 4. Aetate 3.

Lirinensis de Arrianorum peruersitate.

Cui historiæ succinit & Vincentius Lirinensis, in verè aureo illo opusculo, quod pro fidei catholicæ antiquitate & veritate, aduersùs prophanas omniū hæreseon nouatiōes ante mille annos edidit, in hæc verba: Quandò, inquit, Arrianorum venenum, non iam portiunculam quandam, sed penè orbem totū cōtaminauerat, adeò vt propè cunctis Latini sermonis episcopis partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur, quidnam potissimùm in tanta rerum confusione sequendum foret, tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem nouellæ perfidiæ præferendo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. Cuius quidem tēporis periculo, satis superq; monstratum est, quantum inuehatur calamitatis, nouelli dogmatis inductione. Tūc siquidem non solùm paruæ res, sed etiā maximæ, labefactatæ sunt. Nec eñ tantū affinitates, cognationes, amicitiæ, dom⁹, verùm etiàm vrbes, populi, prouinciæ, natiōes, vniuersum postremò Romanū Imperium funditùs concussum & emotum est. Nanq; cū prophana ipsa Arrianorum nouitas, velut q̄dam Bellona aut Furia, capto prius oīm Imperatore, cuncta deindè palatij culmina legib⁹ nouis subiugāsset, nequaq̄ deinceps destitit vniuersa miscere atq; vexare priuata ac publica, sacra ꝓphanaq; oīa, nullū boni

Arriana perfidia, quantū malorum inuexerit.

& veri gerere discrimē: sed quoscunque collibuisset, tanq̄ de loco superiore percutere. Tunc temeratæ coniuges, depopulatæ viduæ, ꝓphanatæ virgines, monasteria demolita, disturbati clerici, verberati Leuitæ, acti in exiliū sacerdotes, oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla: quorum pars maxima interdictis vrbibus, protrusi atq; extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti affecti, attriti, & tabefacti sunt.

Atq; hęc oīa nūquid vllā aliā ob causam, nisi vtiq;, dum ꝓ cœlesti dogmate, humanę superstitiones introducunt, dū benè fundata antiquitas, scelesta nouitate subruit, dum superiorū instituta violantur, dum rescindunt scita Patrū, dū conuelluntur definita maiorū, dum sese intra sacratæ atq; incorruptæ vetustatis castissimos limites, ꝓphanæ ac nouellæ curiositatis libido nō continet? Sed nè qs forsitan nos hæc odio nouitatis & amore vetustatis fingere existimet, beato saltem credat Ambrosio, q in 2. ad Impat. Gratianum lib. acerbitatem sui temporis ipse deplorans, ait: Sed iam satis, inquit, oīnipotens Deus nostro exitio, nostroq; sanguine, confessorum neces, exilia sacerdotum, & nefas tātæ impietatis eluimus. Satis claruit, eos qui violauerūt fidē, tutos esse nō posse. Itē in tertio eiusdem opis libro: Seruemus igit, inquit, pcepta Maiorū, nec hęreditaria signacula ausi rudis temeritate violemus. Librū signatum illū ꝓpheticū, non seniores, nō potestates, non angeli, non archangeli, aperire ausi sunt: soli Christo explanādi eius ꝓrogatiua seruata est. Librū sacerdotalem quis nostrûm resignare audeat, signatum à cōfessoribus, & multorū iam martyrio consecratū? Quē qui resignare conati sunt, posteà tñ damnata fraude signārunt: qui violare nō sunt ausi, Confessores & Martyres extiterūt. Quō fidē eorū possum⁹ denegare, quorū victoriā ꝓdicamus? Hæc Vincentius Lirinensis.

Propter nouitates, oia mala q pferimus, obobueniunt.

Ambros. de calamitate ob Arrianorum hæreses suis temporibus obortam.

Apo. 5. & 6.

De Arrio rursùs eiusq; assectatoribus, sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ hist. lib. 8. cap. 4. Quū res, inquit, oēs Constātino magno ex sententia cederent, etiàm apud exteras nationes, finitimas simul & longinquiores, vel iure belli, vel fœderi-

Nicep. Call. de Arrio eiusq; sequacibus notanda historia.

bus pactis pacatas, altissima annis pluribus pax & tranquillitas in orbe Romano floruit, & ꝓfessio fidei Christianæ vbiq; terrarũ est ꝓpagata. Multæ quoq; ferę nationes, sacra nostra sunt cõplexæ: & mirificum vitę institutũ in ecclesijs & apud multitudinem ipsam, deniq; in montibꝰ etiàm & solis locis resplenduit: ꝙ nupèr admodùm mõachi pullulare cœpissent, & ꝙ Martyres adhuc & Confessores superstites essent, sacerdotesq; insupèr apostolicis donis & miraculis, vitæq; simplicitate vigerent. Per quos cælestem prorsùs vitã in terris cernere erat, religione ipsa in dies semp & in rebus omibus augmenta sua capiente, & Cõstantino studio omni in hoc incumbente, vt apud omnes ea vbiq; confirmata stabiliretur, & ad ampliorem magnitudinem excresceret: vtq;, per ipsum, adiuuante DEO, Christianismꝰ in serena certaq; trãquillitate & altissima pace consisteret. Atq;, vt simpliciter dicam, ea tẽpestate res nostrę lætissimæ, iucũdissimæ, & florentissimæ fuêre: aduersarij autem cõtrà, in tristitia, summissione, & mœrore summo vixêre.

Christianismus vbiq; florentissimus temporibus Constãtini Magni.

Cap. 5.

Tranquillũ florẽtemq; rei ecclesiasticæ statum importunitate sua hæretici perturbant.

Religio itaq; nostra cùm in tãta esset gloria & flore, pacem & quietem tãtam intestinum turbauit bellũ. Nugę nanq; & disputationes contentiosæ, veram pietatẽ ꝑfectamq; diuini numinis cognitionem prætexentes, de quibus anteà inquisitum non fuerat, ea in q̃stionem deduxerunt, eaq; re ingentes turbas in ecclesijs concitârũt. Siquidem generis nostri pestis, improbusq; prorsus & exitiosus hostis, nauim ecclesiasticã tam placidè secundis ventis ferri, & ab vniuersitatis huius Deo gubernari videns, ferre id non potuit: & graue molestumq; sibi esse putauit, nisi submergendam eam curaret, quæ tam securum citra prauorum dogmatum fluctus & procellas teneret cursum. Vt enim Græcæ superstitionis ꝑstigias proculcari, dolososque laqueos eius in apertũ protrahi, & manifestò argui atq; cõuinci, & creaturã quidem (vt antehàc) ampliùs nõ coli, creatorem verò eius, sicutì conuenit, laudibus vehi, & adorari animaduertit: apertũ rursùm contra Deum mouere bellum posthabuit, & dolo rem clandestinè admodùm & fraudulenter aggressus est. Repertis nanque quibusdam, qui Christianam quidem profiterentur fidem, arrogantia autem inaniq; vanæ gloriæ ambitione & dominandi cupiditate quasi intemperijs quibusdam agerentur, eis ipsis veluti instrumentis adinuentionis fraudisque suæ vtẽs, alio quodam modo rem in priorem reduxit errorem & seditionem, vt conditor scilicet rerum omnium Deus, creaturis suis exęquatus & connumeratus, creatura rursus quemadmodùm anteà adoraretur, cultusq; diuinus adorationi illius similis fieret.

Diabolus idololatriæ author & ꝑpagator.

Verũ vndè, quóve modo, & per quẽ, zizania hæc sata sint, re altiùs repetita, vt potero, exponam. Alexandriæ, quę primaria & præcipua inter Aegypti, Thebaidis & Libyę vrbes ciuitas est, amplissima sanè & populosissima, post Theonem Petrus, eximius verę pietatis propugnator, ecclesiam Alexandrinam gubernauit. qui certaminis sacri cursu splẽdidè sub impijs tyrannis peracto, Achillam breui habuit successorẽ. Atq; huic, ecclesię clauo dirigendo Alexander suffectus est, apostolicæ doctrinę generosus defensor: qui in ea: quam diximus, tranquillitate & pace, diuinis institutionibus quotidiè ecclesiam exhilarauit.

Tumultûs ecclesiastici initium.

Alexandrini episcopi.

Arrius quidam erat, in rationem quidem ille sacri ordinis relatus, sed qui iam indè ab initio studium suum super dogmate suo satis declarauerat. Melitio nãque res nouas moliẽti primùm adhæsit: atq; eo relicto, se posteà ad diuinũ, quẽ diximus, Petrum contulit, à quo etiàm diaconus est factus. Sed ab eodem rursùm ecclesia exactus, eô ꝙ Petrus Melitium sectatoresq; eius excõmunicauit, & baptismum eius nõ recepit neq; admisit, propter nonnullas quidẽ causas, potissimum autem ꝙ ille persecutionis periculo non perlato, cultum diuinum abiurârit, & dæmonibus sacrificârit. Vbì verò Petrus accepta martyrij corona, vitæ cursum finijt, ab Achilla successore eius Arrius veniam impetrauit: & rursùm diaconi ministerio fungi permissus, posteà in presbyterorum quoq; ordinem est allectus. Apud Alexandrum quoq;, proximum ab Achilla episcopum, honesto

Arrius Melitij sectator.

Arrius ab Achilla episcopo Alexandrino in ecclesiã, erroris gratia impetrata, receptus.

loco

loco fuit. Et quod cauillationū dialecticarum non imperitus, atque in eiusmodi disciplinis probè exercitatus esset, scripturarum interpretatio credita ei fuerat. Enimuerò cùm non benè ferret, Alexādrum episcopi dignitatem obtinere, quod non ritè is quoq;, neq; ordine lectus esset, dissidia aduersùs eum latenter & cōtentiones mouit. Quumq; non haberet quod in vita moribusq; Alexandri carperet, neq; per sycophātiam facilè quicquam confingere posset, ea quidem in parte quietus fuit: quæ verò ille in ecclesia pro concione piè rectèq; doceret, in eis repugnare illi instituit. Episcopus nanq; filiū cum patre ὁμότιμον, hoc est, eiusdem honoris, atq; eiusdem substantiæ, æqualemque per omnia eidem qui eum genuit, esse, ex diuinarum scripturarum sententia & traditione docuit. Arrius autem inter presbyteros primas tenens, verboq; veritatis prorsùs repugnans, creaturam facturamq; patris filium vocauit, in absurdas opiniones prouolutus. Ex nō existentibus siquidē genitum esse, & fuisse aliqn tempus cùm nō fuerit, meraq; sententiæ & arbitrij libertate, vitij & virtutis capacē esse, aliaq; huiusmodi cēsuit, quæ opinari eum par erat, qui sibi de hui⁹ generis rebus differēdum atq; inquirēdum esse constituisset.

Contentio Alexandri episcopi, & arrij presbyteri, de doctri. Christianæ professionis.

Arrij hæresis.

Et quum existimaret episcopum Libyci Sabellij dogma asserere, contendēdi & aduersandi studio, in errorē ex diametro illi contrarium decidit. Sanè quidem permultos ad nouas eius dogmatis res pertraxit, & ex parui igniculi scintilla, ingens est & altum exortum incendium. Ab Alexandria enim doctrina hæc progressa, Aegyptum, Libyam, & superiorem Thebaidē percurrit, mox etiàm ad alias prouincias & vrbes peruenit. Quęstione tali iam in controuersiam vocata, Alexander eam dissuadere est conatus. Sed iam non pauci episcopi, & plurimi ex clero rectè dicere Arrium affirmabāt, sententiamq; eius complectentes comprobabant. Postq autem inter se non cōsenserunt, seu potiùs Arrius furijs correptus, propalàm impietatē suam docuit, Alexander illum, & cum eo qui partes eius sequerentur, clericos omnes excōmunicauit, & sacro ordine mouit. Sentiebant porrò cum eo in Alexandrina parœcia, Aithalas, Achillas, Carponas, Sarmates, & alter Arrius, presbyteri: & Euzoius, Macarius, Iulius, Menas, & Helladius, diaconi, multam etiàm populi partem secum trahētes. In quo alij idem sibi de Deo sentiendum atq; credēdum esse quod episcopus arbitraretur, putabāt: alij verò, sicuti multis euenire cōsueuit, istos miserabantur, veluti iniuria affectos, & indicta causa ab ecclesia proscriptos &c.

Ea lōgè lateq; progressa.

Alexander episcopus Arrium cū sequacibus suis ab ecclesia proscribit.

Scinditur incertū studia in contraria vulgus.

Et quia longum esset, reliqua Arrij & eius assectatorum gesta hìc percensere, quod ea videre & legere desiderat, nimirùm quò ille à sanctorum communione fuerit reiectus cùm ab Alexandro, tum ab Athanasio Alexādriæ episcopis, & ab Imperatore Constātino in exilium missus, & ab eodem tandèm in aulam reuocatus: quò repentina & horrēda morte obierit, quomodò eius professio fidei in Niceno concilio oblata, lacerata fuerit, & eius sequaciumq; libri publico Constātini edicto combusti, illiq; excommunicati & proscripti, & eorum ecclesię incensæ: quot turbarum causa eorum impia dogmata in ecclesia extiterint, quomodò suos conuentus separatim semper egerint, & infinitas alias dissensiōes, impietates, criminationes, insidias, conuicia, crudelitates, odia, animositates, tumultus, proditiones, dolosa consilia in viros probos machinati fuerint, & nō solū cōtra Nicena decreta figmenta, sed fraudes etiā in suo ipsorū dogmate dānando cōmenti fuerint, quò deniq; Arrianism⁹ tantopè in Oriēte fuit propagatus: si quis, inquā, hæc videre voluerit, legat Ecclesiasticā histo. Nicephori, lib. 8. cap. 5. 6. 7. 8. 24. Et Tripartit. Cassiodori lib. 1. cap. 12. 13. 14. 15. 16.

ARMENI. 67.

Armeni hæretici sub Constantini III. filij Heraclij Imperio, & pontificatu Theodori summi Romanorum antistitis, viguêre, circa annū Dñi 640.

Hi Asiam incolūt ea in parte, quæ est inter Taurum & Caucasum montes constituta. Horum patria armenia dicitur, à Cappadocia vsq; ad Caspium mare pro-

Armenorū patria.

tensa. Cùm autem illi catholicam fidem fuissent primùm edocti, tempore Iustini huius nominis II. Impatoris, anno Christi 572. tandem veram fidei regulam deserentes, in varios errores sunt prolapsi. Proprium habent Primatem, quem Catholicum appellitāt, & cui velut summo pontifici per omnia obtemperant. Romanum siquidem antistitē contemnūt, eum dicentes non esse cæteris superiorē. Quam vero ob causam ab ecclesia defecerint, conijcere licet ex historicorum scriptis, nimirùm propter decreta concilij Chalcedonensis sub Leone primo & Martiano Imperatore celebrati: ꝙ videlicet in eo ipso concilio Eutyches Abbas Constantinopolitanus & Dioscor' Alexandrinus episcopus, quorum opinionem Armeni sequebantur, damnati fuissent. Nam quòd tempore Philastrij Brixiensis episcopi & B. Augustini, nōdùm ab ecclesia scisūcti essent, ex eo cōstat, ꝙ neuter eorum, Armeniorum hæresis mentionem faciat. Armeni itaq; his hæreticis fauentes, decreta cōcilij Chalcedonensis admittere contempserunt.

Primas Armeniorum.

Causa cur ab ecclesia defecerint Armeni.

Armenorū hæreses, ex Guidone Carmelita.

1. Inter alios itaq; Armenorū errores, is vnus est, quo asserunt Adamū & Euā nunq̄ carnali copula coniūgendos, si in eo statu, quo illos Deus cōdiderat, permansissent, humanam speciem aliter ꝓpagandam asserentes.

2. Ab omnibus etiàm sacramentis virtutem conferendi gratiam tollunt.

3. Rebaptizant eos, qui iam semel baptisma susceperunt in ecclesia Romana, sn ea dicentes non esse verum baptisma, propterea quòd apud Latinos non esse veram & catholicā ecclesiā affirmēt, sed solùm penès ipsos: iuxta quod iam olim futurum prædixerat Christus, venturos nempe quosdā pseudochristos & pseudoprophetas, qui cùm dicerēt, Eccè hic est Christus, aut illic, non tamē illis credendum esset. Nam surgent, inquit, falsi ꝓphetæ, qui tam magna signa & ꝓdigia sunt daturi, vt etiā in errorē inducant, si fieri potest, vel electi. Quapropter si vobis dixerint, Eccè in deserto est, nolite exire: eccè in penetralib', nolite credere.

Matt. 24.

4. Dicebāt etiā Baptismum alicui conferri non posse, nisi eidem conferatur & Eucharistiæ sacramentum.

5. Chrisma quoq;, adeò necessariū ad verum baptisma perficiēdum, vt nisi baptizandus ipso chrismate vngatur, non baptizatum censerent.

6. Asserebant rursùs, pueros non egēre baptismo ad deletionē peccati originalis, vtpotè qui pueros negarent ante Baptismū vllū peccatū originale habere.

7. Item beatos essentiā Dei non videre, sed claritatem quandam illius essentię, in qua visione asserunt supremā cōstare beatitudinem.

8. Nullā etiàm animam ante diem iudicij extremi fore beatā, ꝙ nullā diceret animā ante illū diem, Deū videre posse.

9. Fatent Deum esse mendacē, propterea ꝙ cùm Deus dixisset Cain, futurū vt à nullo hoīe occideret, seipsum tñ occiderit: qua ex re conuincunt, Deū ꝓtulisse falsum, cùm Cain fuerit ab hoīe occisus.

10. Dicunt Spiritum sanctū non à filio, sed à patre solo procedere, hac opinione moti, ꝙ in Euangelio eiusdem spiritus sancti processus non à filio, (vt dicunt) sed à solo patre inueniatur & legatur. Et quòd in Symbolo Niceno & Constantinopolitano solùm ponatur processus à patre, & non à filio: ex quo fit vt negēt spiritum sanctum à filio procedere.

11. Dicunt rursùs, sacramentū Eucharistiæ non posse confici in azymo pane, sed præcisè in fermentato, à Romana ecclesia hinc (vt asserunt) diuulsi, ꝙ in pane azymo ea cōficiat. Ex quo Latinos etiā oēs Azymitas appellāt, eosq; anathematizant, non ꝑmittentes Latinos sacerdotes in eorū altaribus sacrū mysteriū conficere, quemadmodū D. Anselmus quadam epistola de fermētato & azymo testatur. Adeò quidē, vt si ipsis nescijs aut inuitis Latinos celebrare cōtigerit, abluant altaria in qb' celebrārint, ꝙ ea credāt esse polluta, ex falso (vt asserūt) sacrificio p sacerdotē Latinum in azymo cōfecto.

12. Itē negāt illi verū Christi corp' realiter in sacramēto Eucharistię sub panis, & sanguinē sub vini speciebus cōtineri.

13. Rursùs sic vinum in calice apponunt, vt nullam penit' misceāt aquam, eam asserentes minimè miscendam esse.

14. Asserūt etiā hunc sacratissimū cibū

nec

nec prodesse quicquã, nec etiàm obesse.
15. Item inferni pœnam non esse perpetuam, dicentes Christum cùm ad inferos descẽdit, oẽs animas indè eduxisse.
16. Negãt in nuptijs contrahẽndis aliquod esse sacramentum, asseuerantes illam maris & fœminæ indissolubilẽ coniunctionem non esse sacramentum, neq; per illam, aliquam gratiam conferri coniunctis.
17. Et quãuis dicãt originale peccatum nullũ esse, fatentur tñ Baptismũ esse necessariũ ad vitam æternã cõsequendam. Paruulos verò qui absq; baptismo decedunt, negãt vitã beatã possidere, sed eos dicunt in paradisum terrestrẽ migrare, si filij sint fidelium: si verò infidelium filij extiterint, illos dicunt descendere in infernum cum suis parentibus.
18. Docẽt rursùs, oẽs hoĩes ante passionem Christi fuisse dãnatos ob primorũ parentũ peccatũ atq; transgressionẽ. Dicunt eñ, eorundẽ priorũ patrũ peccatũ adeò fuisse exitiale & noxiũ, vt toti posteritati vsq; ad Christi passionẽ nocuerit, eamq; posteritatem in infernũ abduxerit, non quidẽ ꝓpter originale vitium, quod à primis parentibus contraxerunt nascẽtes, (quia, vti iam diximus, nullum esse adstruunt) sed ob propriũ primorũ parentũ peccatũ oẽs dãnatos esse affirmant, etiàm si ipsi in se nullũ habuerint peccatum.
19. Dicũt itẽ, nullũ fuisse futurũ peccatũ, si dæmones nõ fuissent, qui homines ad tentationẽ impellerẽt: ex quo inferebant, peccatum esse simpliciter à dæmone, & nullo pacto à libero arbitrio.
Matt. 16. 20. Dicunt etiàm, esse aliqua peccata ità prorsùs irremissibilia, vt à nullo sacerdote remitti possint, contra illud quod Christus dixit Petro: Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunq; solueris super terrã, erit solutũ & in cælis. vbi qui totum dicit, nihil excludit.
21. Asserunt ꝓtereà, nullum esse purgatorium locum, in quo animæ ab hac luce migrantes, purgentur à sordib⁹, quas in corpore contraxerant, anteq̃ in æterna tabernacula recipi mereantur.
22. Docent quoq; Christũ surrexisse à mortuis die sabbati post parasceuen hora sexta, cùm tñ eum surrexisse tertia die oẽs scripturę testẽtur, iuxta quod ipse Saluator ꝓmiserat, Luc. 18. & Matth. 12.
23. Item oẽs homines in sexu virili resurrecturos, nullumq; post resurrectionem futurum esse fœmineum sexum.
24. Negant deniquè vllũ sacramentum gratiam conferre posse suscipienti, quãtumlibèt ad illius susceptiõem animam suam pręparet. Hi sunt Armeniorum errores, quos Guido Carmelita ꝑter cæteros recenset libro quẽ de hæresib⁹ edidit. Armeniorũ hæreses ex Nicephoro Callisto.

De his porrò sic scribit Nicephor⁹ historiæ ecclesiasticę lib. 18. cap. 53. Iacob⁹, inquit, à quo nũc quoq; Iacobitarũ hęresis denominata celebratur, Syrus genere, obscurus ꝓrsùs & nulla gloria, Armeniorum sectæ dux fuit. Ea sanè hæresis multiplex est, & vt quispiã dicat, hæresum oĩm cõfluens sentina. Nam illi cũ Arrio aberrant in eo, q̃ Deum Verbum, naturam mutationi obnoxiã, anima carentem, assumpsisse dicunt. Cum Apollinari autem, corpus Dñi mentẽ nõ habere, eidemq; diuinã naturam sufficere, mentisq; vim operatricẽ ꝑficere dicunt. Atq; hæreticis multis laudatis, deprauatas ipsorum opiniones sibijpsis arrogãt. Magister horũ Eutyches, Dioscorus Alexandrię patriarcha, & Petrus Cnaphe⁹, Seuerusq; Acephal⁹, episcopi Antiocheni, Buchanius insupèr Mantacunes, fuere. Et qñq; illi Deũ vęrbũ, incorruptibile, & increatũ, & cæleste, & à ꝑpessione aliẽnũ, atq; subtile, nobisq; non cõsubstantiale corpus recepisse, atq; ea q̃ carnis sunt, nobis in speciem tãtùm spectri more exhibuisse, exequutumq; esse opinantur. Qñquè autẽ carnẽ eius in naturam Deitatis cõuersam, eidemq; consubstantialem factam esse dicunt. Multotiès verò etiàm Deũ Verbũ, humanũ ex virgine corp⁹ assumpsisse negãt: sed ipsum immutabili modo mutatũ, & carnem factum, transitum tãtùm per virginem fecisse, & cruci diuinitatem, quę circunscribi & definiri nequeat, vnigeniti affixam, eandemq; sepulcro traditam asseuerant. Atq; fidem etiàm natiuitati Christi secundùm carnem derogãtes, & eam in speciem tantùm, phantasmatis instàr, Armeniorũ falsę doctrinæ authores.

factam

factam esse dicentes, & non sicut nos, per interualla particulatim, sed ad quindecimum Ianuarij mensis diem, ieiunij tẽpus extendentes, annunciationem simul & natiuitatem & Baptismum Christi celebrant. Quin multa etiàm diuini Euãgelij dicta, suam ipsi opiniõem adstruere conantes, tollunt atque inducunt, ac velutì Monophysitarum & Theopaschitarum, & Aphthartodocitarum, & Monothelitarum hæresim hæreditate creuerint, Cnaphei Petri accessionem Tersancto hymno annexam, valdè cõplectũtur: ecclesiam catholicam iam indè ab initio hymnum eum ità decantâsse, post pueri autem illius raptum vt is aliter caneretur, constitutum esse dicentes. Quem quidem raptum, tãquàm falsum scilicet, omninò negant. Neq; triũ subsistentiarum Deitati, sicutì diui patres docent, sed vnigenito verbo Christo, carmen eiusmodi concini dicunt.

De his vide locis suis.

Quid sit Tersanctus hymnus, lege in Theopaschitaris, Seuero & Petro Cnapheo.

Hoc ex Græcorũ & Orientalis ecclesiæ ritu & sententia dictum.

Idem ipsi re diuina facienda, nõ vtũtur pane azymo: & ad eam vinum aqua non temperatum adhibent, vnam ea re in Christo naturam designantes: neque sicutì nos, calicem miscent, per quã mistionem, duarum naturarum vnionem declaramus. At erga Deum impij illi, Pascha quoq; Iudaico more celebrant, boues & oues iuxta ritum Iudaicum immolantes, & sanguine agni ædium postes inũgunt. Non illi corpus & sanguinem Domini percipientes, sed agnum Iudaicè sacrificantes, atq; igni torrentes, de eo participant.

Quid sibi velit in incruento sacrificio, vini & aquæ mistio.

Crucem non priùs honore debito prosequũtur, quàm perindè atq; hominem baptizauerint. Atq; in media ipsa cruce clauum figunt, eumq; sanguine victimæ vngunt. Hoc verò faciunt in Christi nomen, vnam sanctæ Trinitatis personam crucifixam esse ostendentes: nec interim intelligentes, quòd eo modo simul etiàm Patris & Deitatis naturam, clauum videlicet figentes in cruce, in noĩe sanctæ Trinitatis baptizata, cõcrucifigunt, quæ vna est & eadem. Tres verò cruces connectentes, sanctam Trinitatem cognominant, eo pacto fortè insinuantes, sanctam Trinitatem crucifixam esse.

Crucis adoratio apud Armenos.

Imagines etiàm Patris & spiritûs sancti effigiant, quod perquàm est absurdũ. Imagines enim corporum eorum sunt, quæ videri & circunscribi possunt: non eorum quæ inuisibilia sunt, & intelligentia comprehendi nequeunt. Imagines sacras honorant illi quidem, sed non osculantur. Ac digito tantùm eas contingentes, huic postea osculum figunt.

Imagines patris & spiritûs sancti.

Communionem nostram nihil esse dicunt. Et oblationem in oleo subigunt & vngunt.

Dicuntur verò constitutiones habere multifarias diuinorum ministeriorum, præter ecclesiæ traditionem & consuetudinem. Atq; vt Monophysitas se esse satis ostendant, digito vno à læua dextrã versùs, seipsos cruce consignant.

Et crucem sanctam magno Parasceues die sub terra abscondunt, vsque ad magnum Dominicum diem. Tum verò cum lumine per plateas & angulos circumeuntes, hinc & indè eam quærunt, & inuentam proferunt.

Tempore autem procedẽte, alias etiàm διαφορίας, hoc est, ritus & cæremonias, quę pietate salua vel obseruari vel omitti possunt, complexi sunt, peculiaria ieiunia instituentes, & sabbatis atque diebus Dominicis magnæ sanctæ quadragesimæ, lac, caseum, & oua comedẽtes, & per panem azymum sacrificium peragentes: atq; id, quod Arziburi dicitur ieiunium, paulò ante eum diẽ, quo carnium esus interdicitur, seruantes. Hactenùs Nicephorus. De his vide latiùs in Chazinzarijs, Staurolatris, Monophysitis, Theopaschitaris, Aphthartodocitis, Monothelitis, Petro Cnapheo, & Seuero.

Arziburi ieiuniũ quid sit, vide in Chazinzarijs.

ARNALDISTAE.
68.

Arnaldistæ ab Arnaldo Brixiensi quodam Italo natione dici videntur, qui sub Cunrado III. huius nominis Cæsare Germano, & Innocentio II. Romanorum summo Pontifice, circa annũ Domini 1140. ad Lateranum celebrata synodo, cũ Petro Abailardo dãnatus est.

Hic enim vnus è sequacibus & cohæreticis ipsius Petri Abailardi Galli extitit,

tit, qui suo confisus ingenio, omniũ sanctorum doctorũ (vt author est Alphonsus de Castro, libro tertio aduersus hæreses) sententias contemnere cœpit: & velut alter Ismael manus suas contra oẽs extulit. Ex quo iustum & æquum deindè fuit, vt omium manus contra eum leuarentur. Quod animaduertens D. Bernardus Claraualleñsis abbas, (quod monasterium in Burgundiorum prouincia situ est) cum vtrisq; conflictaturus, Rhemensem vrbem profectus est. Sed illi veriti nè ab eodem vincerẽtur, cum eo cõgredi abnuerunt, sicq; tandem sedẽ apostolicam appellantes, vrbe excesserũt. De quibus idem Bernardus epistola quadã ad eundem Innocentium, scribit in hæc

Epist. 190. verba: Procedit Golias iste (nimirùm Petrus Abailard⁹) procero corpore, nobili illo suo bellico apparatu circummunitus. Ante se quoq; eius armiger Arnaldus de Brixia, squama squamæ coniungitur. Siquidem sibilauit apis quę erat in Francia, api de Italia: & venerũt in vnũ aduersùs dñm & aduersùs Christũ eius. Hi magnis efferunt laudibus philosophos, adinuentiones eorũ & suas nouitates, catholicorum patrũ doctrinę pferunt & fidei. De eisdem idẽ ad episcopũ Cõstantieñ. Homo est, inquit, neq; mãducans neq; bibens, sed cum diabolo sitiens sanguinẽ animarũ, execratus à Petro Apostolo, adhæserat Petro Abailardo, cuius errores in ecclesia dãnatos, defendere ptinaciter conabaẽ, inimic⁹ crucis Christi, seminator discordiæ, fabricator schismatum. Et rursùs ad Guidonem legatum: Arnaldus de Brixia, cuius conuersatio mel, & doctrina venenum: cui caput columbæ, cauda scorpiõis est: quẽ Brixia euomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominatur, Italia non vult recipere.

Arnaldistæ excommunicati. Arnaldistæ singulis annis Romæ in Cœna Dñi excõmunicanẽ: & in cap. Excõmunicamus, extrà de hęreticis. Itemq; C. de hæreticis, l. Gazaros, perpetua damnantur infamia.

Arnaldistarum hæreses. 1. Dicũt aũt cũ Armenis, Deum nõ videri p essentiam à beatis, sed per claritatem quandã illius essentiæ, in qua visiõe asserunt beatitudinem consistere.

2. Rursùs Deũ non posse facere ea quę agit, nisi propter ordinẽ iustitiæ & sapientiæ suæ, vel quòd agit ex necessitate naturæ.

3. Item Deum non esse authorem oĩm bonorum.

4. In Deo esse quippiam compositũ.

5. Aliquid esse, præter Deum, æternũ.

6. Aliquid esse, quod nec creator, nec creatura sit.

7. Angelos aliquid creare: & complures alios dicunt errores, de quibus vide in Petro Abailardo.

ARNOLDVS A VILla Noua. 69.

Arnoldus à Villa Noua, q̃ sita est in agro Catelloneñ, & qui ibi insignis medicus habebatur, varios multiplicesq; libros edidit, multis tamẽ erroribus scatentes & conspersos, inter quos hi fuẽre præcipui:

1. Natura humana à Deo verbo assumpta, est æqualis Deo in omibus bonis suis: adeò vt tanta sit humanitas Christi, quanta est eius diuinitas, & tantundem possit & valeat. Arnoldi hæreses.

2. Diabol⁹ ingeniosè fecit vniuersum populum Christianũ à veritate Dñi Iesu Christi deuiare: adeò quidem, vt eius fides nihil discrepet ab ea q̃ dæmonũ est, sicq; totus populus Christianus ad infernum deducitur.

3. Oẽs claustrũ incolentes, sunt extra charitatẽ, & ideò damnantur: falsificantq;, quotquot sunt, doctrinã Christi.

4. Omnes Theologi qui Philosophiã immiscuerunt suis operibus, non rectè hac in re fecerunt. Damnabat enim oẽm prorsùs Philosophiam.

5. Medicinæ opus gratius atq; acceptius est Deo, quàm altaris sacrificium: Et quisquis post mortẽ Missas celebrare facit, charitatis opus non perficit.

6. In altaris sacrificio sacerdos offerẽs, nihil Deo offert, nec suã qdẽ voluntatẽ.

7. Eleemosynarum largitione, magis Christi reprẹsentatur & exhibetur passio, quàm altaris sacrificio.

8. In Decretis, canõibus, atq; constitutionibus papalibus, nulla subest scientia, sed mera tãtùm humana sunt opera.

9. Deus nunquàm cõminatus est peccatibus æternã damnationẽ, sed ijs solũ q sunt alijs malo exemplo & offensioni.
10. Anno ab incarnatione Dñi millesimo trecẽtesimo trigesimoquinto, mũdi finis futurus est.

Hæ sunt Arnoldi hæreses, damnatæ quidem Trachonæ per duos doctissimos & insignes viros, Fr. Ioannem Longizũ ordinis Prædic. atque Dñm Ganfredum Crudillium, Trachonẽsis ecclesiæ vicarium, sede vacante.

ARTEMON. 70.

ARtemon, qui & Artemas hæreticus (authore Eusebio lib. 5. cap. 28. Ecclesiast. hist. Marco Aurelio Antonino Heliogabalo imperium, & Vrbano primo Romanum Pontificatum administrante, viguit, circa annum Dñi 221.

Artemonis impium dogma. Hic autẽ cum Ebiõe, Cerintho, Carpocrate, Theodoto & Montano, Christum fuisse Deũ negabat, sed eum solam naturam habuisse humanam, & ideò purum hominem extitisse. De quo sic scribit Nicephorus lib. 4. ca 20. hist. ecclesia.

Hæresibus, inquit, quas diximus (hoc est, Saturnini, Basilidis, Valentini, Cerdonis, Marcionis, Marci, Tatiani, Seueri, & Encratitarũ, hi nempe iam pcesserant) diuinorum quos retulimus virorũ (id est, Dionysij Corinthiorum episcopi, Theophili Antiochiæ præsulis, Melitonis Sardesi episcopi, & Irenæi Lugdunesũ, Apollinaris, Caij, & Tertulliani, q his temporibus aut paulò antè insignes habebantur) virtute & doctrina, prorsùs euulsis, zizaniorũ sator alias insupèr seminare non cessauit. Sed & priorum illarum multi adhuc restabant surculi, puræ agrorũ Christi satiõi officientes. Multæ enim derepentè tum primùm initiũ sumentes, producebantur. Oẽs tñ à Simõe & Saturnino, atq; ab absurda & importuna sciẽtia Cerinthi, ortum traxerunt. Artemon & Mõtanus tum primùm pullulabãt, & tanq̃ serpentes rubetæ interitum spirantes, venenatorũ reptiliũ more, per Phrygiã in Asia prouoluebantur. Artemon igitur, qui & Artemas dictꝰ est, ea q̃ nos, de Deo huius vniuersitatis sensit, conditorem eum esse rerum oĩm dicens, Dñm autem nostrũ Iesum Christum asseruit merum esse hominem, ex virgine natum, & virtute prophetis præstantiorem. Atq; eadem hęc Apostolos quoq; pdicãsse asseuerauit, perperàm exponens atq; deprauans diuinarum scripturarum sensum. Successores autem eorum, diuinitatem tribuisse Christo, quum anteà Deus non fuerit, dixit. Hæc Nicephorus.

Primi hæresum authores. *Artemon & Montanus hæretici in Phrygia.* *Hæresis & deliramentum Artemonis.*

Epistola quoq; Alexandri pontificis Alexandrini, ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum missa, sic de Artemone & eius cohæreticis habet in Tripart. Cassiodori historia lib. 1. cap. 14. Appetitus, inquit ille, potentię hominũ pessimorum, auaritięq; propositum, veritati, q̃ creditur esse pcipua, solet insidiari, per varias scilicet occasiones resistentes ecclesiasticę pietati. Impulsi nanque maleuoli à diabolo in eis operãte, ad ppositam sibi libidinem, & ab oĩi reuerẽtia resilientes, conculcant iudicij Dei timorem. De quibus mihi necessariũ fuit patienti reuerentiæ vestrę significare, vt ab eiusmodi caueatis, nè quis fortè psumat eorum in parœcias vestras accedere, vel p se, vel p alios. Valẽt enim Magi ad seducendũ figmentis vti, vel literis falsitate cõpositis, q̃ possint facere pstigium simplicẽ fidẽ puramq; respiciẽtibus. Arrius igitur & Achillas coniuratione nupèr facta, Coluthi superbiã, & multò deteriùs illo secuti sunt &c. Et rursùs: Multa dicturus, dilectissimi, transeo, onerosum esse reputans plurimis verbis vnanimes admonere doctores. Vos enim ipsi estis diuinitùs eruditi, non ignorantes quia doctrina quę nupèr contra pietatem surrexit ecclesiasticam, Hebionis est & Artemonis, & zelus Pauli Samosateni de Antiochia, synodali omnium episcoporum iudicio ab ecclesia pulsi. Cui succedens Lucianus, extra Synagogas mansit trium episcoporum, plurimo tempore. Quorum impietatis, fæcem sorbentes isti, nunc nobis de non existentibus, illorum plantationes absconsas pullulare fecerũt Arrius & Achillas, & cum eis consilium malignantium. Hæc Tripartita historia ex Theodorito. De hac hæresi vide latiùs in Saturnino, Basilide,

Hebion. Artemon. Paulus Samosatenus. Lucianus. Arrius. Achillas.

Baſilide, Valentino, Cerdõe, Marciõe, & Paulo Samoſateno, & alijs pluribus huius factionis.

ARTOTYRITAE.

71.

ARtotyritæ hæretici emerſerunt in Galatia, Cõmodi Imperatoris & Soteri Papæ temporibus, circa annum Domini 181. Hi nomine ex re ipſa eis impoſito, (nam teſte Auguſtino libro de hæreſibus ab oblatione nomen ſortiuntur) ſolum panem & caſeum Deo offerunt, non illud quod eccleſia catholica & apoſtolica celebrãdo ſolet offerre: hac ratione, vt aiunt, ducti, q̃ à primis hominib⁹ oblatio de fructib⁹ terræ & ouiũ fœtura fuerit celebrata. Hos Pepuzianis adnectit Epiphanius: Quintiliani, inquit, qui & Pepuziani appellantur, Artotyritæq́; ac Priſcilliani, ijdẽ ſunt cum Phrygibus, & ex ipſis originem duxerunt. Artotyritas autem ipſos appellant, eô quòd in myſterijs ſuis apponunt panem & caſeum, & ſic myſteria ſua faciunt. Tota verò fraus hominũ eſt in eo, quod defecerunt à recta fide, & conuerſi ſunt ad deſperationem, & ad differentias afflationũ & actionũ. Debacchãtur enim ſemp mentes, veritatis ancorã non cõtinentes, ſed ſeipſos vẽto pmittentes. &c. Hæc Epiphanius. De his vide plura in Pepuzianis, Quintilianis, Priſcillianis & Cataphrygibus.

ASCLEPIADOTAEI.

72.

ASclepiadotæi ab Aſclepiadoto, eiuſdẽ nominis authore, dicti ſunt, Theodoti Byzantij coriarij diſcipulo, & eorum impietatis principe, qui dicebant Chriſtum purum hominem eſſe: & qui ob hanc non minùs impiam, quàm ſtultam aſſertionem, ab eccleſiæ commercio & ſocietate, ab Vrbano Romano epiſcopo depulſus eſt, multis priùs in ſuum errorem abductis, tempore Heliogabali Imperatoris, & eiuſdem Vrbani huius nominis primi Romanorum Pontificis, circa annum Domini 221. De quo lege plura apud Euſebium lib. 5. cap. 29.

Aſclepiadoti hæreſis.

ASCODROGITAE.

73.

AScodrogitæ, authore Philaſtrio, quidam fuerunt hæretici, vel potiùs Phanatici & inſanientes homines, q velut Artotyritæ, quorum paulò ſuprà meminimus, Galatiam regionem incolunt: emerſeruntq́; Commodi Imperatoris & Soteri Papæ temporibus, circa annum Domini 181. vtrem quidem illi, hoc eſt, pellem hircinam, vino refertam & opertam linteis in ſuam inducentes eccleſiam, quam deindè velut ſupplicationes acturi circumeunt, inſanis interim indulgentes potibus & vinolẽtijs, & Paganorum more cùm Orgia Libero patri celebrabant, debacchantes atq; impuris & obcæcatis mentibus furentes: malè vtiquè & carnaliter accipientes quod Saluator ait, Vtres nouos ſumendos, & in eos nouũ vinum mittendum, & non in veteres. Et cùm ſic ſuis cæcitatibus affectant inſeruire, modis omnibus alieni à Chriſtiana ſalute reperiuntur, cùm Apoſtolus omnem illam reijciat iuſtificationem Iudaicam, carnalemq́; vanitatem, Chriſti autem veram & planam cõfirmet ſcientiam, dicens: Vetera tranſiẽrunt, & eccè noua omnia per Chriſtum facta ſunt. De lege enim & vmbra illud dicebat Chriſtus: hoc verò de ſuæ gratiæ plenitudine, & duorum hominum differentia, de quibus idem ait Apoſtolus: Primus homo de terra terrenus, ſecund⁹ homo de cęlo cæleſtis, &c. Quod enim erat per vmbram, & futurum per Domini præſentiam maius & melius, hoc nũciabat & docendo, & rebus teſtantibus confirmando. Hæc ex Philaſtrio. Aliqui hos Aſtitas appellant.

Aſcodrogitarum orgia. Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5. Rom. 7. 2. Cor. 5. Ephe. 4. Coloſſ. 3. Apoc. 21. 1. Cor. 15.

ASSVRRITANI. 74.

ASſurritani, ſunt ſecta Donatiſtæ, qui ſub Conſtantio Imperatore & Liberio ſummo Romanorum Pontifice circa annum Domini 358. in Aphrica eruperunt. Nam cùm Donatiſtarum ſecta tũc tẽporis, ſicut alię omnes quotquot vnquàm fuerunt, in multas variasq́; diſſecta fuiſſet factiones & nomenclaturas, alij Aſſurrani, alij (idq; Romæ) Montenſes vocabantur: alij Circuncelliones, alij Parmenianiſtæ, alij Rogatia-

ni, atq; alijs item nominibus, iuxta huiusce hæreseos quenlibet affectatorem & administrum. Assurritani porrò tempore Augustini in Concilio Bagarensi, damnati & sedibus suis deturbati fuêre. De quibus idem Augustinus sub finem tertij libri contra epistolam Parmeniani, sic ait: Ecce Assurritani, ecce Prætextatus, ecce nomina eorum inter damnatos Bagarensi concilio regestis proconsularibus allegata: &c.

Assurritanorum hæreses.

1. Dicebāt aūt ij cum Donato, minorē patre filiū, & minorē filio Spiritūsanctū.
2. Rebaptizabāt item eos, qui ab ecclesia Catholica ad eos deficiebant. Aiebant enim (quò suam prætexerent hæresim) extra ecclesiam baptismum conferri non posse: Cumq; ipsi ecclesiam penes se solos assererent esse, ab vniuersali ecclesia defectionem facientes rebaptizabāt, dicentes eos priùs non suscepisse verū baptisma.
3. Asserebant tertiò, intra ecclesiā bonos & malos non cōtineri, sed solos bonos ad eam pertinere. De quibus hæresibus lege plura in Donatistis, Circuncelliōibus, Parmenianistis, Rogatianis, Ioāne Hus, Ioāne de Rochesana, & Lutero.

ASTHARITAE, ET ASTHAROTHITAE. 75.

Astharitarū hæresis, Iudæorum est, & non Christianorum: qui (teste Philastrio, & Bibliorum codice varijs in locis, postissimumq; lib. 4. Regū, ca. 23.) Astharoth abominatiōem Sidoniorum, & Chamos abominationem Moabitarum, & Melchom abominationem filiorum Ammon, id est, idola virorum & mulierum venerabantur, eisque diuersa offerebant sacrificia: quarum rerum causa, vrbis Hierosolymorū, regni denique totius regum Iuda & Israel subuersio & captiuitas contigit per Nabuchodonosorem Babyloniorum regem, Deo ità permittente, quemadmodùm in Regum libris continetur. Nam quotquot Israëlitarum reges fuêre, præter Dauidem beatum regem, & Ezechiam sanctum, & Iosiam, & Iesum filium Naue, omnes alij populum Israëliticum idolis sacrificare permiserunt, ac sæpiùs ipsimet ad id facinus eum prouocauerunt & iussu, & exemplo, impietatis ipsi fautores, qui euersores esse debuissent. Eumq; idolorum cultum potissimùm instituit post Salomonem, impius ille atq; detestādus Hieroboam, tum deindè omnes reliqui reges Samariæ. Nam cùm sibi timerent illi, nè relaberet populus ad regnum Iuda, à quo iam sub Roboam filio Salomonis defecerat, quod diuinitùs ordinatū erat, si subindè pro solenni more frequentaret Hierusalem propter sacrificia facienda, & audiendum verbum Dei iuxta præscriptum legis, instituerunt proprium quendam cultum, doctrinam propriam, & sacrificia contra verbum Dei: atq; ità abusi sunt prætextu nominis diuini, ad priuatam potentiam regni sui retinendā & conseruandam. 3. Reg. 12

Regū Israël idololatria, & eam ob rem eorum subuersio.

Contra hunc cultum Dei subindè à Deo missi sunt prophetæ, in salutem & conseruationem plurimorum: interim autem potentissimi quiq; suū salsum cultum Dei mordicùs retinuerunt. Proindè grauiter afflixit hos reges Deus bellis & seditionibus: adeò etiàm, vt tādem & reges & populum abduci permiserit Deus. Neq; enim apud vllum genus hominum, diù huius imperij dominium durauit. Nam annos ducentos quadragintaquatuor hoc tantùm substitit. Breuissimum sanè omnium hoc tempus fuit, præsertim cùm hic populus adeò magnificas promissiones haberet, enim de bonis externis: & interim tamē bellis & seditionibus nunquàm caruit. Vsqueadeò peruersum suī cultum Deus inultū non sinit. Meritò ergò nobis hoc exemplum terrorem debet incutere, vt discamus timere Deum. Nam si peculiari suo populo, & posteris Abrahæ, quibus tam præclaræ promissiones contigerant, nō pepercit Deus, sed regnum eorum tam subitò euertit, & omninò eos abiecit: quis animo tam securus est, qui credere possit impunè nos euasuros, qui quod illi idololatria, nos horrēdis blasphemijs & hæresibus in Deum committimus? Quin verò, mea opinione, ea pars Samariæ, typum videtur præ se ferre Orientalis & Græcorum ecclesiæ: Quandoquidem vt Israel in Samariam abductus per Assyrios

Prophetæ missi à Deo ad reuocandum Israëlitas ab idolorum cultura, sed ab eis cōtēpti

Deuastatio regni Samariæ facta est anno post mundū cōditū 3240.

Exemplum timoris Dei.

Samaria typus Orientalis ecclesiæ.

os nunquàm reuersus est, nisi pauci admodùm, ità & Orientalis ecclesia p Sarracenos & Turcam prorsùs est deleta. Et quemadmodùm posteà tribui Iuda accidit, ità valdè metuo, nè & hæc pars occidentalis simile quiddam aliquandò experiatur. Metuendum sanè est, nè atrociùs etiàm nobiscum acturus sit Deus, ob magnitudinem flagitiorum nostrorum. Cæterùm voluit tamē interim Deus benedicere Abrahæ semini præ omnibus gentibus. Quamobrem pius lector exemplum hoc expendere secum debet, & precari Deum, vt in misericordia nos castiget, & non planè abijciat.

Asthraritarũ & Astharothitarũ hæresis. Quantũ verò ad Astharitas & Astharothitas attinet, à defuncto Mose ad captiuitatem vsq; Babylonicã, hoc scelus plerique ipsorum (vti iam diximus) mordicùs retinuerũt. Nam Asthar & Astharoth figuras colebant, quæ nomina regũ Syriorum fuerunt & Aegyptiorũ: quorum cùm filij & filiæ à suis populis colerentur, eis posteà templa dedicàrunt, in quibus cùm mortem obiissent, eos sepulturæ mandabant, nomina deorum dearumq; perperàm ac falsò eis asscribētes: sicq; sacrificia perindè atq; dijs illis offerebant. Asthar autem lingua Syriaca, beatũ vel felicem significat: Astharoth autem, idem sonat quod opulētia, diuitiæ, vel grex. Quæ omnis impietas à gente Chananæorum, Moisis & eius successoris Iesu filij Naue temporibus, profecta est: ob quam causam iubet etiàm Dñs eidē seruo suo Mosi, vt eos tãdem eradicãdos ꝑrsùs delendosq; è terra curaret. Asthar & Astharoth noĩe quid significent. Deut. 13. 29. 31.

Erat quodàm apud Iudæos & alia hæresis circa idolum Moloch & Remphã, de qua plerisq; in locis apud prophetas conqueritur Dominus: & quam eisdem Iudæis impingit & improperat in Actis apostolicis D. Stephanus protomartyr in hæc verba: Conuertit se aũt Deus, & tradidit eos seruire militiæ cęli, sicut scriptum est in libro Prophetarum: Nunqd victimas aut hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? Et suscepistis tabernaculũ Moloch, & sidus Dei vestri Remphã, figuras quas fecistis vt adoraretis eas. Propterea transferam vos trans Babylonē: hoc est, vltra Babylonios & Persas & postrema loca terrarum omniũ. Interpretat autē Moloch idem quod regnans, vel consiliarius: Remphã verò sidus significat, quod Luciferum vel vesperum vocant, quod & Venus dicitur, tertius septē planetarum: cuius cultui Sarraceni mancipati erant, & quos Iudæi imitabantur. Molochitæ & Remphãnitæ. Acto. 7. Amos 5. Moloch & Remphã qd.

Erat quoquè apud eos & tertia hæresis, Ara Thophet nominata, sita quidem illa in valle filij Ennon, vbi Iudæi filios suos & filias dæmonijs immolabãt ac deuouebant. De quibus dicit Dominus per Prophetam Ezechielem: Ecce fili hominis, vide quid faciat populus Israël: Iste filios & filias suas in valle Thophet immolat dæmonijs, quibus ego nõ mandaui hanc facere iniquitatē in populo Israel. Et Moses in Cantico suo: Populus incrassat', impinguat', dilatatus, dereliquit Deũ factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. Prouocauerũt nanq; eum in dijs alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitauerũt. Immolauerũt dæmonijs, & nõ Deo: dijs quos ignorabant. Noui recentesq; venerunt, quos non coluerunt patres eorum. De hac abominatione lege plura 1. Para. 29. Psal. 105. Esa. 65. Oseæ 11. & 13. 1. Cor. 10. Thophetistæ. Ezec. 16. 20. Oseæ 11. Deut. 32.

ASTERIVS SOPHISTA. 76.

Asteri' Sophista genere Cappadox, Arrianæ hæresis patron', Constãtini magni Imperatoris, & Marci Romani antistitis tēporibus, eã quã ab Arrio magistro hæresim discipul' didicerat, euulgare cœpit, circa annũ Dñi 339. De hoc sic scribit Niceph. Ecclesiast. Hist. lib. 8. cap. 53. Sub idem tempus (hoc est, sub finem vitæ Constantini, & eo anno quo Eusebius & Theognis hęretici, noua fidei formula cõposita, Nicena decreta retexuēre) episcopi Constantinopoli congregati, Marcello quoq; Ancyræ minoris Galatię episcopo dignitatē, veluti qui noua inuexisset dogmata, abrogârunt. Asterius nanq; quidam ex Cappadocia sophista, qui ostentationis & quæstûs causa philosopharetur & doceret, eo studio posthabito, Christianam religionem se culturum professus fuerat. Asterius' Cappadox, ex Sophista Christianus factus, sed Arrianus.

Et libris aliquot cōpoſitis, Arrij opinionē adſtruere cōtendebat. Cum quo itidèm Chriſtum Dei virtutē eſſe ſcripſerat, vtì Moſes erucam & locuſtam, magnā virtntem Dei eſſe dixit. Aliaque hiſce ſimilia cauillans, Arrianis adhærebat: atque in ſynodis eorū aſſiſtens, plurimùm eos adiuuabat. Illud autē in conſilio habebat, vt præclaræ alicuius vrbis epiſcopatum conſequeretur. Verùm id quod conſtituerat, parùm ei ſucceſſit. Perſecutione enim nō tolerata, dijs ſacrificauerat: eamq́; ob rem, ſacrorum adminiſtratio ei eſt denegata. Porrò quos compoſuerat libros, in Syria vulgauit. Aduerſùs quos Marcellus ſcribens, ſiue ſciens, ſeu imprudens in errorem ex diametro illi contrarium eſt delapſus, & cum Paulo Samoſateno Chriſtum merū eſſe hominē dixit Quod vbi intellexerunt qui Tyri & Aeliæ coacti fuerant epiſcopi, Aſterio quidem ipſi nihil obiecerunt, q̃ ſcilicet ſacris eccleſiaſtici miniſterij initiatus non eſſet: Marcello autem epiſcopali dignitate ꝑdito, quum plurima vitio verterunt, tum q̃ perperàm ſcripſiſſet, dicam impegerūt, abolereq́; eum libros, qui nihil à Samoſateni ſcriptis differrēt, ſuſſerunt. Atq; ille facturum ſe id pollicitus, minimè tñ fecit. Sed de hoc Marcello fuſiùs loco ſuo dicetur. Idem habet Caſſiodorus ex Sozomeno, Tripart. hiſt. lib. 4. cap. 9.

Aſteri⁹ martyrio repudiato, q̃ dijs ſacrificaſſet, in presbyterorū ordinem non recipitur.

ATHEI. 77.

Athei ſunt, qui nullum eſſe Deum credunt, cæci & excordes, quique Dei prouidentiam è rebus humanis tollunt, omnia vtiq; agi ſato, animasq́; vnà cum corporibus interire arbitrantes. Ex eorum numero fuerunt olìm præter reliquos Diagoras ſectatoresq́; Diagoræ, Athei cognomento nūcupati, eò quòd (vt inquit Theodoritus Cyrenſis epiſcopus lib. 6. de curatiōe Græcarum affectionum) penitùs Deum negarent eſſe. Eius porrò aſſectatores fuêre, Theodotus Cyrenæus, Euemerus Tegeates, Callimachus, Podicus, Cæus, Plinius, Lucianus, Lucretius, Dolet⁹, & alij complures. Præter cæteros verò Epicur⁹ Neoclis filius, in ea fuit ſententia, quæq́; ab eo ſecta ſocietasq́; deſcēdit, Deum quidem eſſe dicētes, verùm eum ſeſe ipſum cōuerſum eſſe, neq; ipſum curare quicquā negocij, neq; item ſibi velle ab alijs exhiberi.

Athei qui dicantur.

In qua opinione hoc noſtro ſeculo, impietate ſatanica, multi ex noſtris Euāgelicis conquieſcunt. Deſideratam nempe (vt verbis Guilhelmi Lindani vtar, quibus in ſuo Dubitantio aduersùs hāc improbitatem vtitur) ambitioſiſſimè illam Dei optimi ſimilitudinem, cuius ꝓpoſtera ſuperbiſſimaq́; cupiditate ex paradiſo cæleſtibusque ſedibus eſt eiectus, etiamnùm ambire nō deſinit improbus ſuperbusq́; ille ſpiritus. Adeò quidem, vt hac tempeſtate apud eos ipſos Euangelicos rebus ſuis pro voto cōfectis, hoc eſt, Chriſto per eorum quoſdā cælis extracto ac in tartara miſſo, Deo optimo maximo abnegato, ſeſe Deum eſſe illis non modò perſuaſerit, ſed colendū etiàm, idq́; accuratiùs q̃ Catholici Deū colimus, præſcripſerit. Vt enim Catholici priſca de conſuetudine Deum vnum & verum per diem adoram⁹ nouiès: ità iſti ſatanici ſuum dęmonem Deum (ô cælū, ô terra) *inuocant atque colunt. Facti quidem illi ex Chriſtianis nō modò Antichriſtiani, Iudæi, Turcæ & Mahometani, ſed & diaboli cultores atque adoratores. Immò, ſi verum mihi credere licet, veri athei atque impij, qui nec Chriſtum, nec Deum, nec denique diabolū, nec cęlum, nec infernum eſſe profitent̃.

Diabolus Athęorum dux.
Dialogo 2.

Diabolus ab Euangelicis ꝑ diem inuocatur deciès. Sic apud Hoſium.
*deciès

Iſtius Atheiſmi abominandæque impietatis quot habeat factiones diabolus, difficillimum fuerit affirmare. Teſtatur Hedio epiſtola ad Philippum Melanchthonem, ſatanam callidū huc multos agitare, vt dum ſumma inconſtantia iam hoc, iam illud credant, poſthac nihil ꝓrsùs credant, & euadāt in populum Aſotiorum. Dicuntur autem ἄσωτοι Græcè, qui Latinè decoctores, nequā homines, luxu, ganeæque ſtudio perditi, & qui bona ſua abligurièrunt omnia. Conqueritur porrò iſte de ſuis Euangelicis, quod & Catholici paſsim per Germanias Galliasq́; perdoleter in ipſis videmus, ex Catholicis fieri Luteranos, ex Luteranis Zuinglianos, (quorū maxima eſt natio)

Athei ſeu Epicurei, quidam ex Euangelicis noſtri temporis.

Aſoti qui dicantur.

Quibus gradibus Euāgelici ad Atheiſmū ꝓlabantur, poſtq̃ catholicam ſemèl deſeruêre eccleſiam.

ex

ex Zuinglianis Suuécfeldianos, tū mox At'eos siue Epicuræos. Esse certè Atheos plurimos, varij scriptores fide dignissimi commemorant. Testatur Petrus Viretus lib 2. de ministerio verbi, esse quosdam ludimagistros ex illo Epicuri grege porcos, qui in scholis soleant suis sæpè scholasticis occinere illum verè beatum, qui, vt est apud Virgilium,

Metus omnes & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumq́, Acherontis auari.

Vide Acta Valentini Gentilis.

Istiusmodi complures esse Geneuæ in ecclesia, quam dicunt, Italica, vnum illud satis superq; arguit, q̃ cùm isti Caluinistæ de aboléndo semel pōtificatu Romano, Purgatorio extinguendo, alijsq; catholicæ Dei ecclesiæ dogmatibus delendis, inter se consultarent, vnus præ cæteris eximiè sui magistri mendaciorū patris afflatu raptus: Dicamus animā, inquit, vnà cum corpore extingui, sic Purgatorium cum Missa & Romano pontifice semèl abolebimus. Eò enimuerò deploratissimæ cęcitatis isti (heu miseros Euāgelicos) lapsi sunt, in sensum reprobum, mentemq; malè sanā iusto Dei iudicio traditi, vt suam non modò negligant salutem ęternam, sed alijs quoquè eodèm erroris deducendis omnem moueāt lapidem, quacunq; tandèm id faciant ratione. Nihil enim pensi habent isti Euāgelici, quid doceant faciántve, modò suo deo ventri commodet, aut saltē suę perfidię hostibus incommodet: aut veritatem, in quam oppugnādam cōiurârunt, si non aboleant, saltem aliqua ex parte obscurēt. Odio enim veritatis, quā obfirmato abiurârunt animo, ebrij, eam quoq; suis in professoribus infestissimè persequuntur, atq; odio plusquàm vatiniano, vereq; internecino ità execrātur, vt nulla suæ existimationis, aut prudentiæ quoq; politicæ habita ratione, furiosorum more, quicquid in buccā venit, euomāt. Verùm de hac re alibì, vbi spiritum hunc Euangelicorum demonstrabimus verè seditiosum, quod de Lutero alijsq; suis asseclis infrà suis locis dicetur apertiùs: vt filij suo patri homicidæ illi originali diabolo probentur simillimi. Hæc Lindanus.

Quàm deploranda sit Euangelicorū cæcitas, perspicuè ostenditur.

Euāgelicorum odiū q̃ ingēs & obfirmatum.

Cicero 2. de Nat. deorū. Idem 1. de legibus.

Porrò cùm plerosq; videre liceat, sæpenumerò admirari solere, quō fieri possit, vt in tantam cęcitatem ruant quidam Christiani, vt dubitatione teneantur, an sit Deus quispiam, qui videat, sustentet, atq; gubernet omnia, quum vel authore ethnico, omnibus innatum sit hominibus, & quasi insculptū, esse Deū aliquē: nullaq; gens in hominibus neq; tam immansueta, neq; tam ferrea sit, q̃ non, etiamsi ignoret qualem Deū habere deceat, tamē habendum sciat: non absurdum mihi hoc in loco visum est, eas rationes q̃ ad hanc rem adduci possunt, attexere, quas Ioannes Vuigandus eo libro, quē his proximis diebus de Deo contra Arrianos nouos nupèr in Polonia exortos edidit, recenset, quę sunt huiusmodi:

Causæ, inquit, cur mētes humanę interdùm dubitent, an sit Deus, omnia vidēs, sustentās, atq; gubernās, sunt istę:

Causæ, cur à plerisq; an Deus sit, addubitetur.

1. Primò, spoliatio imaginis Dei in homine, & horribilis deprauatio, obscuratio & malitia mentis humanæ, in qua debuissent notitię de Deo illustres naturaliter flagrare.

2. Secundò, q̃ Deū non cernimus oēs corporalibus oculis in mundo, perindè vt personā regis, aut principis, aut iudicis alicuius coràm intuemur.

3. Tertiò, euentus mirabiles, quorum causas sępè ignoramus, & quos putamꝰ longè alios esse debere, si Deus existeret, omnia cernens & curans: vt sunt, felicitas impiorū, & ex aduerso bonorum res infelices, q̃ quidem sępè sunt & grauissimæ & diuturnæ. Item longanimitas Dei, qui atrocissimis peccatis pollutos, nō extemplò pœnis seueris afficit.

4. Quartò, mortis imperium & tyrānis, grassans pariter tū in bonos, tum in malos: cuius quidem rei causam ignorāt mētes hūanę, luce verbi diuini destitutę:

5. Deniq;, diaboli vis ac potentia, quī hominibꝰ varias pstigias offūdit, immò etiàm obcęcat, & indurat eos tanta vi, vt nō modò ambigant, an sit Deus, sed etiā penitùs eius obliuiscantur, & furiosè omnis generis scelera patrent.

Confirmandę igitur sunt mentes humanæ, firmis ac solidis rationibus & testimonijs, vt excussa omni materia dubitationum, certò statuant, esse Deum

um

um oĩa cōnantē & moderantem, eumq; vera fide inuocandum & celebrandum esse. Rationes itaq;, ex quibus homines præstantia & sagacitate mentis suę, etiam absq; verbo diuino aliquo modo decernunt esse Deum, sunt hæ:

Omnia Dei opera in tota hac mundi machina, euidētissimè demonstrāt & cōuincunt, esse Deū aliquē sapiētissimum & potentissimū, architectum & cōseruatorem perpetuum rerum omniū. Aliàs enim nō possent ista omnia, q̃ sunt in mundo, casu existere, aut perdurare. Sed ista nonnihil euoluēda sunt. Quòd igit sit Deus, gentes etiàm saniores senserūt, & fuerunt ipsis in conspectu hæ ratiões:

Ratiões, ex quibus homines aliquo modo decernunt, esse Deum, mentis suæ p̄stantia & sagacitate, etiàm absq; verbo diuino.

1. Primò, ipsa hominis admiranda & pulcherrima fabricatio, innumeris testimonijs Dei ornata, vt non immeritò homo sit appellatus μικρόκοσμος. Lucet em̃ in homine discrimen honestorū & turpium, quod est regula omniū actionum necessariarū in vita humana. Et nihil est tam minutum in homine, quin de Deo luculentissimum testimonium dicat: ac detestandus est ille stupor hominum, q̃ tot ac tantarum rerum præstantiam non expendât. Sed vberior explicatio ex Physicis petenda est, vbi singula mēbra hoīs exactiùs considerātur. Disserimus enim hac in parte tantùm de Ethnica Dei cognitione.

2. Secundò, conscientiæ sensus. Nam in tetris facinoribus, vt in parricidio, incestu, & similibus atrocibus peccatis, cōscientia in omnium hominū animis arcana quadam vi sensit, Deum esse inspectorē & vltorē scelerum, etiamsi immunes sint facinorosi à pœnis magistratuū.

3. Tertiò, Pulchritudo, ordo, effectus, propagatio, conseruatio, & duratio rerū omnium in mundo. Vide de hac re Ciceronis lib. 2. de natura deorum, ex Aristotele pulcherrimum locum.

4. Quartò, Distinctio & conseruatio specierum, quæ sese in mundo multiplicant & propagant quotannis.

5. Quintò, societates, regna & imperia hominum, quæ non temerè coëunt, confirmantur, sustentantur, mutantur.

6. Sextò, Pœnæ sceleratorum admirādæ & graues, etiàm cessante à suo officio magistratu ciuili. Nam hæc regula vniuersaliter vera est, Atrocia delicta comitantur atroces pœnæ diuinitùs: id quod non fieret, si nō esset Deus executor suæ iustitiæ.

7. Septimò, Prēmia rectè factorū. Nam etiàm disciplina inter ethnicos habet sua quædam prēmia politica & mundana.

8. Octauò, Ordo causarum, qui in rerum natura non procedit in infinitum. Sed necesse est tandèm ad tale aliquod numen deuenire, quod gubernat om̃ia, in eoque consistere.

9. Nonò, Prodigia & signa, quæ res maximas portendunt, vt sunt Eclipses, Cometæ, Chasmata, Traiectiones, Terræmotus & Hiatus, quibus totæ ciuitates absorbentur, insulæ subsidūt, & obruuntur vndis: locustarum agmina, partus monstrosi, & similia.

Hæ ratiões animos, non prorsùs mōstrosos atq; à diabolo induratos, côuincunt, vt statuere cogantur esse Deum. Sed & hoc sciēdum est, tantam esse peruersitatem hominis, tātasq; in eo regnare tenebras, vt vel nō cogitentur ista argumenta, vel subindè mētes quasi vndæ ventis agitatæ fluctuent, hæsitantes, an sit reuerà De⁹, & an curet res humanas.

Sed vt multò luculentiùs & firmiùs Deum esse demonstretur, ethnica argumenta relinquentes, ecclesiæ Dei fundamenta p̄ducamus, q̃ sunt huiusmodi:

Ecclesię Dei fundamēta, quibus Deum esse luculēter cōuincitur.

1. Verbum Dei expresè hunc articulū tradens & confirmans, sicut in cæteris partibus huius loci explicabitur.

2. Patefactiões & apparitiones Dei in veteri & nouo Testamento multiplices & valdè illustres.

3. Missio filij Dei in carnem, vt expiaret peccata generis humani. Item effusio spiritûs sancti visibilis.

4. Miracula illustria, inimitabilia vllis creaturis, vt q̃ sol stetit in cælo spatio vnius diei pugnante Iosua. Item q̃ idem sol retractus est in cælis per decē gradus ægrotāte Ezechia. Quòd vndæ instar murorum vtrinq; steterunt in mari rubro, & in Iordane, transeuntibus Israelitis. Quòd mortui ad vocem Christi & ministrorum ipsius, resurrexerunt. Quòd viui homines, spectantibus alijs, recepti

sunt in cælum, & similia. Hęc nequaquã possunt casu accidere.

5. Peculiaris ecclesię vocatio, repudiato & abiecto non exiguo mundi impio cœtu. Propagatio & conseruatio ipsius ecclesiæ, contra furores diaboli & mundi omnibus seculis.

6. Prophetiæ de rebus futuris, tum in ecclesia Dei, tum in politia: & euentus, qui præfinito à Deo tempore, siue breui siue longo, præclarè respondent.

7. Experientia auxilij diuini in inuocatione. Item experientia fructuum qui ex Euangelij cognitione proueniunt, quales sunt, remissio peccatorum, Consolatio & pax conscientiæ in summis mœroribus, Donatio spiritûs sancti, Inchoatio nouæ obedientię, & similes.

8. Glorificationes sanctorum, vt Elias igneo curru viuus in cælum vehitur: Lazarus recumbit in sinu Abrahæ: cõtrà diues lurco infernalibus flammis excruciatur: multi sancti, Christo expirante in cruce, in monumentis reuiuiscunt: & egressi, p dies quadraginta, donèc Christus in cælum visibiliter ascendit, multis pijs apparent, cumq; ipsis familiariter de rebus diuinis colloquuntur.

9. Promissiones certæ de futuro iudicio, resurrectione, & vita æterna, in qua impij, contemptores, & persecutores verbi Dei, in infernum proiecti, æternas pœnas luent: pij verò, qui in Christum crediderunt, æterno gaudio & honore, cum Deo patre, filio, & spiritu sancto, & cum sanctis angelis potientur.

10. Sacramenta, vt Baptismus, qui est lauacrum regenerationis: clauium administratio, quæ fit nomine, hoc est, mãdato & efficacia, Christi: corporis & sanguinis Domini sub pane & vino fruitio.

Hæc sunt grauissima fundamenta, q̃ ecclesia Dei, præter illas rationes, quas ipsa ratio humana, aút collectio seu ratiocinatio ex operibus Dei suppeditat, nouit, & considerat. His te igitur argumentis mentes nostras confirmari decet, nè cæcitati, dubitationi, aut securitati nimiæ spontè indulgeamus. Hæc Ioannes Vuigandus.

AVDAEANI. 78.

Audæani vndè dicti.

AVdæani ab Audæo quodam Syro natione, dicti sunt: Qui Valentis Imperatoris & Damasi summi Romanorum pontificis temporibus florens circa annum Domini 380. Deum putabat humana membra habere, authore Theodorito ecclesiasticæ historię libro quarto, cap. decimo.

De hoc itaque ex eodem authore sic habetur Tripartitę historię lib. septimo, cap. vndecimo: Inclytus igitur Imperator tanquàm Apostolicis dogmatibus cum omni cura vacabat. Intereà Syrus quidam & genere & lingua, Audæus nomine, illo tempore fuit dogmatum nouorum repertor. Qui primùm quidẽ malignos habere conceptus cœperat, tunc autem cognitus est. Priùs nanque stultè intelligens quod scriptum est, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: humanam formam putauit habere diuinitatem, & corporis circuniacere partes coniecit, diuinæ scripturę sensum nequaquàm perspiciens, quæ sępè diuinis operationibus humanorum membrorum nomina circumponit. Quandoquidem qui facilè subtiliora intelligere nequeunt, per hæc Dei ꝓuidentiam magis agnoscunt. Adiecit autem huic impietati & alia his vicina. Ex vesania nanq; Manetis adspersus, neque ignis, neque tenebrarum Deum asseruit creatorem. Sed hęc quidem, & quæcunque his similia, celant Manetis vesanię participes, at iste palàm prędicabat.

Audęorum hęresis.

Gene. 1.

Aiunt autem hos ab Ecclesiastico sciunctos esse conuentu, quòd hic reperiantur quidam, qui vsuras execrandas exigant: nec desint qui absque legitimis nuptijs, mulieribus cohabitantes, indecentem agant vitam. Atque horum causa aiunt seorsùm se viuere, celantes hac occasione suorum dogmatum blasphemiam. Est autem hic prætextus arrogantię plenus, & pharisaicę propagọ doctrinę. Nam & illi animarum & corporum medicum accusabant in templo, dicentes Apostolis: Vt quid cum publicanis

Audęorum prætextus, cur se ab ecclesia catholica sciunt.

Luc. 5.

canis & peccatoribus manducat magister vester? Et per Prophetam de talibus dicit Dominus: Qui dicũt, mũdus sum, noli me tangere, isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Sed horum stultitiam redarguere, præsentis tẽporis non est: quapropter ad narrationẽ reliquorum procedamus. De his habetC. de hæreticis & Manichæis, l. Arriani. de quibus etiàm vide suprà de Anthropomorphitis seu Vadianis.

Esa. 45.

AVGVRES. 79.

Augures sunt, qui auguria & diuinationes & stellarum cursus inquirunt, & euentus ex eis futurorum rimantur: contra illud quod in Deuteronomio Moses scribit: Non inueniatur in te qui obseruet auguria. Horum verò augur iorum inuentio prima ex Aegyptijs profecta est. Idololatriæ siquidem Aegyptus mater est. Ad quæ si quis post susceptũ baptisma recurrat, opprobriũ Aegypti, diuo Hieronymo teste, portabit, quemadmodùm habetur 26. distinct. quæstio. 3. cap. Sed & illud. Nam quemadmodùm inquit Iacobus Paradinus libro quem de potestate dæmonum edidit: Diuinatio, quæ fit ex garritu auium, illicita est: vtpotè quæ fiat per dæmonũ impulsionem, suasiõem, & instinctum, quo animæ vanis impleantur opiniõum illusionibus, & credatur in huiusmodi aliquid inesse diuini, & bruta honori ab hominibus & venerationi habeantur, indeque fides in Deum decrescat & diminuatur, & multæ demùm hęreses p insensatos quosdam & fatuos progignantur.

Deut. 18.

Fuisse autem augurandi sacerdotium quondàm penès Romanos ac reliquos gentiles & idololatras magnę religiõis, nè dicam superstitionis, constat. Nam hi velut interpretes internuncijq; deorum, tantæ dignatiõis habiti sunt, vt eum qui aruspicinam fecerat, in senatum adscribi, & inter patres legi, fas esse duceretur. Regibus quoquè, sicut iura dare & sapere, ità diuinare, regium munus erat. Itaq; à primo ortu vrbis, ijdem reges & augures erant, qui futura prædicerent, & iura darent. Deniquè Romulus hoc sacerdotio prǽditus, optimus augur fuisse traditur. Proditumque est, Romæ optimatum filios sex, Hetruriæ populis, vt augurandi artem ediscerent, ex decreto senatûs in disciplinam tradi solitos, vt Romæ augurandi scientia & ars innotesceret.

Augurũ dignitas apud paganos.

Optimatũ filij augurãdi artem apud Gentiles ediscebant.

Horum ergò proprium fuit, ex auibus vaticinia obseruare, signaque rerum futurarum, & à dijs monita cõtemplari. Si opportunè euolâssent, aut sedes idoneas accepissent, obnunciare: de prodigijs, somnijs, augurijs, atque oraculis, portentisq; & extis responsa dare: Tum obseruationes auspiciorum, procurationes expiationesque, vatum libros, portentorum explanationes, & monita deorum edicere, si quid ingruente fato casurum foret, & quod saluis auspicijs fieret: Quódve augurium lætum, quódve piaculare esset: quod minas cælestes ingruentesque calamitates, aut fatale exitium afferret, præmonere & vaticinari. Hactenùs de augurijs. Qui plura volet, legat Alexandrum ab Alexandro, Genialium dierum lib. 5. cap. 19.

Augurum munus.

AVGVSTINIANI. 80.

Augustiniani non à diuo Augustino denominati sunt, sed à quodã hæretico Bohemo, nomine Augustinus, ex famosissima Sacramentariorum factione oriundo.

Hic pręter alias, quas in Deum & ecclesiam protulit, blasphemias, nugabatur cælum nondùm reseratum, sed hominibus occlusum fore vsque ad extremam diem. Hæc ex Guilhelmo Lindano, dialogo 2. sui Dubitantij.

AVXENTIVS ME- *diolanensis episcopus.* 81.

Auxentius Mediolanensis episcopus hæresiarcha turbauit ecclesiã sub Constantio Cæsare, & Iulio huius nominis primo Romano pontifice, circiter annum Domini 340.

Hic

Hic Eluidij hęretici magister fuit, dignũ sanè patella operculũ. Nã qualis magister, talis & discipulus extitit. Quia verò Arrianum dogma anathemati subijcere renuit, ideò à sanctis patribus in Cõcilio Ariminensi hæreseos condemnatus est. Contra hunc diuus Hilarius Pictauensis episcopus elegantem librum conscripsit. Idem fecerunt & sancti Augustinus & Ambrosius, qui in eius locum subrogatus, tanta fide & doctrina enituit, vt eo docente, & scribente, & egregiorum morum exemplum præ se ferente, vniuersa Italia ad rectam fidem tandèm cõuersa fuerit.

Dissidium apertũ inter orientalem & occidentalem ecclesiam ob Arrianam hæresim.

De Auxentio sic scribit Nicephorus, lib. 9. ecclesiast. hist. cap. 13. Sardinẽsi, inquit, conuentu peracto, domum se quisque recepit. Ac deinceps Occidens ab Oriente per secessionem diuisus est. Nõ ampliùs enim Occidentales cum Oriẽtalibus, haud eadem secum sentiẽtibus, negocij sibi quidquam & coniunctionis esse voluêre. Et communionis finis Occidentalibus fuit inter Illyricũ & Thraciam, circa mõtem qui Susacis dictus est. Vltra autem eum locum propter variantem fidem, minimè inter se inuicèm cõmunicare voluêrunt. Vt verò fieri solet, in ecclesijs calumniæ & dissensiões erãt: & ingens turba & confusio ecclesiam catholicam inuasit. Anteà siquidem, etiamsi dissiderent, consuetudine tamẽ inter se iungebantur, nec adeò eam rem grauem putabant: & consuetudinẽ eiusmodi, eundem de Christo sensum esse existimabant. Et vt paucis dicam, ecclesia occidentalis omnis patriæ insistẽs religioni, contentionis expers, & à studio de dogmatibus nugandi aliena fuit, sincerè professionem fidei Nicenam sonans atq; profitens. Quanuis etiàm tum Vrsicius Pannonius & Auxentius Mediolanensis conati sunt ecclesias distrahere, & ad Arrianam opinionem traducere: efficere tamen id nequiuêre, sede Romana & alijs occidentalibus episcopis vigilantibus, & hæresis eius surculos extirpantibus. Impotentibus autem animis illi pugnabant aduersùs verbũ Consubstantialis, filium non esse ex substantia patris contendentes.

Vrsicius & Auxentius conantur in opinionem Arrianã ecclesias occidentales traducere.

Lib. 9. cap. 16.

De sancto verò Martino idem tradit Nicephorus, quòd cùm ipse Mediolani monasteriũ statuisset, grauissimè ab eodem Auxentio insectatus sit, multisq́ue iniurijs affectũ de ciuitate expulerit. Hęc sunt eius verba: In Europa autẽ p Thraciam & Illyricũ, etiam si homines monasticam consuetudinem ad id tempus ignorarent, non omninò tamen viris Christianæ phìlosophiæ peritis, regiões istæ caruêre. Floruit apud illos Martinus ille, qui Sabariam Pannoniæ patriã habens, quum generis, tum militię splẽdore adeò clarus fuit, vt honores etiàm sit meritus, & ordines duxerit. Sed ille Cæsareanam diuinæ militię posthabuit. In Illyrico primùm philosophatus, atq; indè varijs persecutiõibus & insidijs expetitus, secedere est coactus. Multos nãque ex episcopis, qui Arrij contagionem conceperant, manifestò depræhẽsos coarguit. Ac deindè Mediolani secum ipse vixit. Vpdè Auxentij, eius vrbis episcopi non rectè de Nicenis decretis sentientis insidias veritus, discessit: & se in insulam quandam, quæ vernaculo nomine Gallinaria dicebatur, abdidit. In hac alimento radicum herbarum vixit. Insula autẽ ipsa exigua admodùm est, & ædificijs carens, Tyrrhenum respiciens mare: Atq; indè abductus, administrationem ecclesiæ Turonensis suscepit. Hæc Niceph.

D. Martinus Pannonius.

DE LITERA B.

BAALITAE. I.

Baalitæ, à Belo Phœnicum rege dicti, olim apud Iudæos hæretici, vel potiùs Idololatræ fuerunt, qui cũ eiusdẽ Beli Tyriorum regis (vt author est Philastrius) viri militaris rei peritissimi nomen intercidi, ac ex hominum memoria aboleri nollent, propterea quod illis, eo viuente, non pauca beneficia pręstitisset, potissimumq; quod Cyprios Phœnicum littus piratica quadam infestantes, magna cum illorum clade subegisset, post eius mortẽ, ipsius idolum effigiantes, & Baal nuncupantes, diuinis honoribus sunt illud prosequuti, quẽadmodùm Regum libro tertio continetur. Vbi quidem quomodò Achab Israelitarum rex & Iezabel eius vxor, quotoquoq; die illi idolo sacra faciebant, habetur. Oh quam rem zelo ductus diuino beatus Helias Propheta, à Domino missus, his qui nomine Iudaismi legem profitebantur, impietati autem paganę perniciosè seruiebant, ità locutus est: Quousq; tandèm vtrinq; claudicatis? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autẽ Baal, sequimini illum. Fauentes nihilominùs lucorum sacerdotibus Rex atque Regina, diuersis pœnis & cruciatibus perierunt. Populus autẽ nõ recedẽs ab idolorum cultura, ducentorum quinquagintaquatuor annorum spatio, crebris captiuitatibus agitatus, tandèm perijt. Hæc porrò ex Gentium superstitione, cum quibus commercium familiare habebant Iudęi, profecta esse, nemo est qui hinc dubitare possit: quẽadmodùm etiàm videre licebit ex his, quæ Alexander ab Alexandro Genialium dierum libro 5. recenset in hæc verba:

3. Reg. 18.

Quàm impia, inquit, & falsa inter gẽtes olim de dijs opinio fuerit, quamq́ue multiformes deorum vanitates, & quam infandis sacris prisci deos coluerint, dictu referre difficile est. Siquidem primi mortales, nulla doctrinæ schola, ratione aut lege, sed suo quisq; ingenio, & prout impet^{9} animi tulit, deos geniosq́; adoptando, numina coluerunt. Primos enim qui antiquissimi fuerunt, hastas coluisse cœpisse, ac ligna delibrata corticibus, pro dijs veneratos accepimus. Indè à Romanis religio fluxit, vt singulis deorum simulacris hastas darent: tametsi antiquissimos Romanorum, centum septuagin ta annos sine deorum imaginibus vixisse, nonnulli testati sunt.

Quid variæ gẽtes de dijs senserint: & quàm impia & detestãda sacra apud exteras gẽtes fuerint, quod quidẽ faciet ad multarũ rerum hoc in opere contentarũ, cognitionem, & potissimũ cùm de Iudęorum agetur hæresi seu idololatria, vt eius origo facilè hoc pacto dinosci possit.

Indi quicquid colere cœperunt, præcipuè maximas arbores, deos putauerũt, illasq; pro numinib^{9} venerati sunt, quas ferro violâsse capitale fuit. Ex quibus nõnulli draconem quinq; iugerum, velut Liberi patris simulacrum, coluerunt.

Persæ & Massagetæ, cælum & Iouem: Solem verò Deum maximum dixerunt, equosq́; illi sacrauerunt: quibus interdictum erat, nè quem præter solem colerent. Quicquid verò quernis arboribus nascebatur, è cælo missum putabant. Ijdem Soli, Lunæ, Telluri & Igni, Aquæ ac Ventis, sacrũ facere instituerũt: quos omnes, deos: ignem verò, præcipuũ duxerunt. Quæ etiàm Magorũ opinio fuit, (cui Thales adstipulatur) cur ignem tam religiosè coluerunt, vt cremare corpora ducerent nefas, nè contagio cadaueris, deorum maximum violarent.

Druidę.

Sunt qui arbitrantur, visco, quod in querna arbore nascebatur, nullum pręsentius numen æstimari. Hi fuerũt Druidæ, quorum vana superstitio inter mortales præcipua fuisse traditur. Alij mari porrectum collem velut præsentem deum coluerunt, quòd eo occlusa vallis, æstu Oceani non inundaret.

De his videatur Cæsar 6. bel. Gal. 8.

Mitto Aegyptiorum superstitionem, & falsarum opinionum ineptias, qui Apim præcipuo honore venerati, solùm re-

Aegyptij.

responsa dare, & prosperos euentus, aut futuras calamitates præmonstrare fabulati sunt: modò Isim & Osiridem, modò Serapim, & quod dicere piget, Crocodilos, à quibus hominem deuorari, tanquàm à Deo expetitum, magni muneris habebāt loco: modò Ichneumões, Ibes, & fœda animalia, aliaq; ludibria religionum, velut deorum numina colentes. Quinetiam Aegyptij, Solis simulacrum diplomatibus cōsignatis adorant, quem Horum nuncupāt, illudque precibus & votis frequentant assiduè.

Arabes. Aethiopes.

Arabes, Iouem & Bacchum: Aethiopes ex dijs vnum mortalem, alterum immortalem putant: nonnulli Pœnam & Beneficium.

Assyrij. Persæ.

Assyrij & Persæ, vnum bonorum largitorem, alterum malorum.

Numidæ.

Numidę Ammonem in desertis arenis, magnis honoribus frequentant.

Celtiberi.

Celtiberi cuipiā Deo, cuius etiàm nomen ignorant, plena luna nocturnum sacrum facere, & ante cuiusq; fores saltibus indecoris pnoctare didicerūt. Reliquas exteras & barbaras natiōes mitto.

Quòd se illarū sacrificia & ritus externos eruēre conamur, q̄ impios cultus & quàm infanda sacra, apud tot efferas nationes vario gentium ritu inueniemus?

Scythotauri. Laodicæi. Arcades.

Scythotauri primùm pro hostijs Dianæ, aduenas immolabant: Laodicęi, Palladi virginem: Arcades, Ioui Lycęo puerum. Pleriq; iuxta Borysthenem, vecordi animo homines victimas dare, & in sacrificijs deorum, humanis ossib⁹ adolere solebant.

Cæsar de Gallis id testatur 6 bel. Gal. 9.

Blemmyæ, Cimbri, Galli, Druidæ, & Germani, statis diebus, humanis litāt hostijs, & cruore captiuorū adolēt aras: tunc propitiari Deum maximè arbitrati,

Humanæ hostiæ.

quum per cruciatum homines excarnificarēt, ex pœnis hominum diuinationem & auguria captantes.

Fuit quoquè apud Phœnices & Carthaginēses nimiùm diù seruatum, vt infantes principali honore insignes, sorte ductos, in regio ornatu Saturno immolarent hostias: & quem sors morti destinârat, morti subtrahere nō licebat: quarè multorum ciuium largis fletibus deplorata funera fuēre: à quibus sacris cùm desiuissent, posteà victi ab Agathocle, deos propterea subiratos arbitrantes, vt numen placarent, ducentos nobilium filios mactàrunt ad aras. Adeò cæca mortalitas sub nomine religionis ad infandas cædes agebatur pręceps. Id quod à Rhodijs & Cretensibus factitatum cōperimus, vt hominem epulis grauatū ac pueros impuberes festis diebus Saturno mactarent.

Chius. Salamis. Homines discerpti.

In Chio & Salamine mos multa secula viguit, vt Diomedi & Dionysio homines discerptos iugularent. Eiusdemque

Puellæ atq; pueri ad necem flagellati.

Dionysij tēplum in Arcadia fuit, in quo puellę ad aram flagellabantur ad necem: sicut Spartæ in ara Mercurij & Orthiæ Dianæ, pueri. Quin etiàm alij ingenti simulacro viminibus intexto, & viuis hominibus oppleto, ac igne succenso, hominibusq; fœdum in modum exanimatis, maximum holocaustum dijs offerre putauerūt. Dies me deficeret, si Lacedæmoniorum, Galatarum, Massagetarum, Cimbriorum, Gallorum, Lusitanorum, Thracum, Germanorū, Senonum, Persarum, Gręcorum, Leucadiorum, Albanorum deniquè spurcos atque nefandos ritus in sacrificijs dijs suis litandis recensere pergerē: quos si quis fusiùs nôsse desiderat, eundem Alexandrum ab Alexādro legat vltimi libri capite vltimo.

Hoc postremò addam ex eodem Alexandro, tātam fuisse (apud Græcos pręcipuè) quondàm animorum insipientiā, tamque præcipitem libidinem imperiti vulgi, vt omnes ferè mortales in templis

Coitus in sacris.

coire, & nefandis libidinibus immiscēri, ac pudendis genitalibus sacrum facere, (quòd procreationis seminarium forent) nefas non putarent: ità vt Britannis longo tempore mos inoleuerit, coniuges & nurus nudas, & succo herbarum delibutas, ad templa ducere, & ità supplicare, ac captiuorum sanguine dijs litare. Et Corinthij supra mille prostitutas in templo Veneris assiduè degere, & inflammata libidine, quęstui meretricio operam dare, & velut sacrorū ministras deę famulari.

Piget (inquit rursùs idem Alexander) referre Romanos tunc rerum dominos, quibus fœdera, leges, & sacra exteris da-

re nationibus imperium fuit: quanto in errore, & quàm tetra caligine versat' fuit victor ille gentiú populus, & totius dominator orbis, omni superstitioni obnoxius, Iunones & Genios quotidiè sibi adsciscendo, & noua numina adoptando: qui etiàm extraordinaria sacra ex fatalib' libris facere coacti, Græcú & Græcam, totidemque Gallos, in foro boario ad placandas deorú iras, sub terras viuos defodere veriti non fuerút. Licuitq; diù, in sacris hominem interimere, & dijs immolare: adeò vt Saturnú & Latialem Iouẽ humana placarent hostia: cuius simulacrum, dum sacrificát, humano sanguine proluebant, donèc Cneo Cornelio Lentulo, & Publio Licinio Crasso cõsulibus, senatusc̃osulto cautum fuit, nè nouam induceret religiõem, néve hominem immolare, aut humano sanguine litare liceret. Ac pter notissimos deos, homini vix initiato, & nõdùm in lucé edito, turbas deorum tanquàm pedissequos & pedagogos, & tot vanitates præfecère: Prosam, Postuertam, Egeriam, Fluoniá, Lucinam, Pilumnum, Picumnum, Edusam, Potiná, Maiam, quæ Fatua dicta est, quos sibi deos finxit antiquitas: etiàm Stabilinum, & Statanum, ac Fabulinú: aliosq; Magnos, alios Geniales, alios Indigetes, nonnullos Patrios deos venerati. Adeò ignara supstitio, hominum mentes deprauat, & nõnunq̃ sapientem animos tráuersos agit. Hucusq; Alexander ab Alexandro.

Homines viui defossi.

Homines immolare apud Romãos quãdo vetitum.

Hęc verò hoc in loco præter institutú adijcere volui, quò pius lector facilè ꝑpendat, vndè gens Iudæa, suę heresis vel idololatriæ potiùs, originé traxerit, nimirùm ab ijs, de quibus Dominus illis in hunc modum præceperat: Nõ ibitis post deos alienos cunctarum gẽtium, quæ in circuitu vestro sunt, quoniá Deus æmulator Dominus Deus tuus in medio tuî, nè quandò irascatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de superficie terræ. Non tẽtabis Dominum Deum tuum, sicut tentâsti in loco tentationis. Tú deindè, vt noscitet, quantum debeamus Christo Dño, regi & doctori nostro, qué verú Deú veneramur & scimus, quo ꝑmonstráte, explosa ferarú gentiú doctrina est: rituq; immani & barbaro exibilato, verá religioné edocti, humanitaté & verú Deú colimus, euictisq; erroribus & infandis ineptijs, quas prisci coluère, qd quenq; deceat, & quibus sacris, quaque mente Deum colere oporteat. Si quis verò meram huius hæresis & idololatriæ originis descriptionem nôsse volet, legat libri Sapientiæ Salomonis caput 13. & 14.

Deut. 6.

Num. 21.

BACVLARES 2.

Baculares sunt secta Anabaptistæ, ad tertiá classem nostrę tẽpestatis Euágelicorú pertinentes, alio nomine Stebleri appellati, q (teste Lindano) gladiú, telum, aut arma præter baculum portare nefas habeant. Sunt & alij quidá huius sectæ Clancularij nuncupati, à latendi studio. Quidá Occulti occultorú. Quidam Manifestarij, à varia suę perfidię ꝑfeßione dicti. His adde q se Scripturarios vocát, à diuinæ scilicet scripturæ ꝑfeßione: sicuti per Vuaterládiam sese Paulinos dictitant, à diui Pauli studio. Fuerút & *Ollarij, sic à Frisijs appellati, q suos coniuratos nõ, nisi mẽsa bellè instructa, inuiserent, atq; ità fratrum quos dicunt, bona abligurirẽt, quos instituti scopus, experiẽtia notus, facilè dissipauit. Sed hi magis inter diliros sunt deputádi. Quarè illos omittentes in suo delirio, ad alios nostra proficiscatur oratio.

Steblerí.

Clácularij.

Occulti.

Máifestarij.

Scripturarij.

**Ollarij.*

BAGNOLENSES,

seu Baiolenses. 3.

Bagnolenses siue Baiolenses, & Cõcordenses, vel Cozorenses hæretici, exorti sunt Constantini VI. Imperatoris, & Leonis III. Papæ temporibus, circa annum Domini 796. Hi (teste Antonino IIII. parte summę, titulo 11. ca. 7.) multis in erroribus adstipulantur Albanensibus, licèt in paucis ab eis dissentiant. Hi siquidem velut illi, duo constituunt principia, vnum bonum, alterum verò malum. Sed inter reliquos quos Guido Carmelita illis impingit errores, vnus est præcipuus, quo asserunt omnibus Christianis esse interdictum iuramentum: adeò quidem, vt nusquàm eis iurare liceat.

Hunc

Húc porrò errorem hoc seculo nostri reintegrárunt Pseudoapostoli, quemadmodùm suis locis videre est. Reliqua vide suprà in Albanensibus atque Albigensibus.

Iuramenti praeceptum. Quantùm verò ad iuramentum attinet, hìc referre non pigebit, quod in explicatione secundi praecepti docet doctus ille & pius Hosius Varmiensis Episcopus in hęc verba: Primo loco (inquit) corde, secundo prohibemur ore transgredi praeceptum de diligendo Deo. Sic igitur dicit Dominus: Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim *Exod. 20.* habebit insontem Deus eum, qui assumpserit nomen Domini DEI sui frustrà. Qui diligit & colit aliquem, non meminit illius nisi reuerétèr, & cum quadam etiàm honoris praefatione. Cùm itaque prae cunctis alijs diligere nos & colere DEVM oporteat, committere non debemus, quin & ipsi summa cum reuerétia nomen eius vsurpemus: neque id in alios, quàm tantam decet Maiestatem, vsus conferamus. Quarè prohibetur hic omne iusiiurandum, quod non vel Dei gloria, vel fratrum vsus necessariò postu let. Peccat igitur cótra praeceptum hoc, quisquis voluntariè iurat. Nam si quis iu *Iurare quatenus liceat.* ret exigente magistratu, sibique iuramétum deferente, modò id faciat in veritate & iudicio & iustitia, non peccat. Nam quod prohibuit Deus, nè iuretur, illud Augustinus libro de Mendacio, cap. 15. prohibuisse vult intelligi, nè quisquam sicut bonum appetat iusiurandum, & assiduitate iurandi, ad periurium per cósuetudinem delabatur. Quamobrem nó est appetenda sicut bona, iuratio, nec tamen fugienda tanquàm mala, cùm est necessaria. Cùm igitur non in bonis, sed in necessarijs iuratio sit habenda, refrenet se quisque, quantùm potest, vt ea non vtatur, nisi cùm necessitas postulauerit: vt si quandò videt difficiles homines ad credendum, quod eis expedit credere, nisi quod dicitur, iurando firmetur. Quotiès autem vel ad Dei gloriam, vel ad proximi vtilitatem in veritate, iudicio, & iustitia iusiurandum praestatur, non modò contra praeceptum hoc nihil fieri, verùm illud magis impleri credendum est, quod in Deuteronomio scribitur: DEVM tuum timebis, & illi soli seruies, ac per nomen illi- *Deut. 6.* us iurabis. Haec Hosius. Vbi quidem docet contra Baiolenses ac similes haereticos, iuramentum non semper esse illicitum.

BALAAMITAE.

4.

Balaamitae haeretici à Balaam ariolo & pseudopropheta sunt appellati: qui, vt est in Apocalypsi diui Iohannis, *Apoc. 2.* docebát terrenos principes fornicari & edere de idolorú sacrificijs, hoc est, qui *Balaamitarũ haeresis.* peccatum luxuriae & gulae, nullum esse in Deum crimen asseuerarent. Eoque tàdem apud Gentiles & Iudaeos ventú est vesaniae, vt nomine Balaam, sibi idolum constituerint & coluerint, vt author est Philastrius libro de hęresibus. Locus aút Apocalypseos diui Ioannis sic habet: Et angelo Pergami ecclesiae scribe: Haec dicit qui habet romphaeam vtraque parte acutam. Scio vbi habitas, vbi sedes est satanae: & tenes nomen meum, & non negásti fidem meam. Sed habeo aduersùs te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebát Balac mittere *Num. 24.* scandalum coram filijs Israel, edere & fornicari. Ità habes & tu tenétes doctrinam Nicolaitarum. Huius porrò Balaam consilium (inquit glosa in librum Numerorum cap. 24.) effectu clarum est. Videns enim Iudęos ad luxuriá promptos, cósuluit Balac, vt pulchras mulieres adduceret, & poneret coram filijs Israel, quarum pulchritudine capti, ruerent in amplexus earum, & seducti comederent de sacrificijs Beelphegor. Vndè Albertus hunc locum interpretans, dicit tempore diui Ioannis quosdam in ecclesia Pergami extitisse, qui fornicari & edere de sacrificijs idolorum docerét, nullum id esse scelus asserentes.

Huius haeresis videtur meminisse diuus Petrus Apostolus Epistola secunda, *2. Pet. 2.* cap. 2. cùm inqt: Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter nata in captio- *Balaamitarũ germana descriptio.* nem & in perniciem, ea quae ignorant, blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiae

suae

suæ, voluptatẽ existimãtes, diei delicias, coinquinatiões & maculæ: delicijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicietes animas instabiles, cor exercitatum auaritia habẽtes, maledictionis filij: derelinquẽtes rectam viam, errauerunt, secuti viam
Num.22. Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit, correptionem verò habuit suæ vesanię. Nam subiugale mutum animal, in hominis voce loquẽs, prohibuit prophetæ insipientiam. Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarũ reseruatur. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciũt in desiderijs carnis luxuriç eos qui paululùm effugiunt, qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis. A quo enim quis superatus est, huius & seruus est. Si enim refugiẽtes coinquinationes mundi per cognitionem Domini nostri & saluatoris Iesu Christi, his rursùs implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora priorib⁹. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitię, quàm post agnitionem retrorsùm conuerti ab eo, quod illis traditum est sancto mãdato.
Pro.26. Contigit enim eis illud veri prouerbij, Canis reuersus ad suũ vomitum: &, Sus lota in volutabro luti. Hęc diuus Petrus.

Iudas Apostolus. Cui sententiæ accedit & beatus Iudas in sua Canonica, ità inquiẽs: Væ illis qui in via Cain abiêrunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione Core periêrunt. Hi sunt in epulis suis maculę conuiuantes, sine timore semet ipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circunferũtur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas cõfusiones, sidera errantia. Quibus procella tenebrarum seruata est inęternum. Hi sunt murmuratores, querulosi, secundũ desideria sua ambulãtes, & os eorum loquitur superbiam, mirantes personas q̃stús causa. Hæc ille. Vbi quidem apostolus eleganti collatione confert nõ Balaamitas solùm, sed omium ferè seculorum seductores his scelestissimis & perditissimis viris, Cain, Balaam, & Core. Quotquot enim ab orbe condito impostores extitêre, qui docẽdi authoritatem sibi vendicârunt, reiectis doctoribus veritatis, in viam Cain primò ingressi sunt, à quo fratricidiũ & inuidiam didicerũt. Nam quemadmodùm Cain fratri Abeli vitam puram inuidit, & ob hoc eundem occidit: ità hi blasphemi, latrões, & furciferi, viros purioris vitæ & religionis Christianæ studiosissimos, inuidia persequũtur, mores Cain sui pceptoris imitati. Secundò in errore Balaam, mercede effusi sunt: Hoc est, illaqueati, decepti, & occęcati vitio sui pręceptoris Balaam, meruerunt sua auaritia, donis & quæstu in aliud sceleris genus incidere: adeò quidem, vt in omẽ facinus prolapsi, iam quod malum & crimen grande est, pro virtute ducant, non minus quàm Balaã, qui donis & auaritia corruptus ab Ammonitis & Moabitis, vt populo cui Deus benedixerat, maledi ceret, prouocatus est. Vbi profectò qui nihil sibi temperãt, sed ad omne scelus parati, in omne facinus prolabuntur, effusi dicũtur. Et quẽadmodùm Core factiosus & ambitiosus, sacerdotium vsurpare & præripere Num.16. & 26.
Aaroni voluit, ingentem concitans factionem em aduersùs Mosen & eundẽ Aaronem, statimque cum suorum curatorum exercitu, à terra dehiscẽte viuus absorptus est, & ad inferos descendit: ità & veritatis oppugnatores, qui sua impietate aduersùs sanctos magistratus consilia ineunt & parãt, ab vnitate sanctæ ecclesię resiliunt, & maiestatem regiam ambiunt, mores Core induerunt & sequuntur. Sed qui maximè Balaamitę dicãtur, ex historia magis patescet, quę Numerorum libro, cap 22.23.24. & 25. habetur. Et quam elegantiori planiorią; stylo ꝑsequitur Flauius Iosephus Antiquitatũ Iudaicarum libro quarto, in hũc modũ, post multa alia iam præfata:

Vos, inquit, ô Madianitæ, si aliquam victoriam aduersùs Hebręos istos, quib⁹ me maledicere insistitis, ad breue tẽpus lucrari desideratis, eam quidem impetrabitis, si quę moneo feceritis: Filiarum vestrarum speciosas, præcipuè virgines, q̃bus subdi & deludi castitas possit, inspicien-

Consilium Balaam adversùs Israelitas, ex quo Balaamitæ hæretici appellantur.

cientium propter pulchritudinis honestatem, circa eorum exercitum proximè destinate: & supplicantibus eorum iuuenibus, vt earum amplexibus misceátur, præcipite, quatenùs dum eos concupiscentia viderint obligatos, deserát: rogátibusque manere eas, non primitùs annuát, quàm eos patrias leges relinquere iubeant, simul & honorem Dei qui eas posuit eis, & Madianitarum atque Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur Deus. Madianitæ verò dú misissent filias suas, sicut ille monuerat, Hebræorú iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia venientes, rogabát quatenùs earum pulchritudine fruerétur, nec consuetudinis ꝓximitate recederent. At illę libenter hæc verba audientes, consensérunt eis, obligantes eos amore suo. Quibus dum côcupiscentia creuisset, eos illę cœpêre deserere. Dumque illos angustia de mulierum discessione crudeliter inuasisset, vberrimis fletibus exorabant, nè eos illę desererent, sed futuras vxores & dominas omnium substãtiarum suarum manere poscebant. Hæc autem cum iurisiurandi religione firmabant, Deumq; mediatorem in promissione faciebant, flétes & vndique semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes. Illæ verò dú eos seruitute iam captos esse cognoscerent, & omni vinculo fidei consuetudinis obligatos, eis talia cœperunt dicere: Nobis quidem, ô fortissimi iuuenes, domus paternæ sunt, & bonorum magna possessió, parentumq; & domesticorum fauor atque dilectio, nihilque horum egentes, venimus ad vestrum alloquium: nec quæstum speciosi corporis requirentes, vestram nobilitatem adiuimus: sed viros bonos & iustos existimantes, honorare vos xenijs, quibus indigeatis, aduenimus. Nunc verò quandò dicitis, erga nos habere dilectionem, & nostro contristari discessu, neq; nos vestras preces abijcimus, sed tantummodò fidem volumus fauoris vestri percipere: per quam nos credere dignissimum iudicamus, vt vestram conuersationem diligétes, vxores esse possumus. Formidamus etenim, nè, dú fueritis satietate nostræ consuetudinis adimpleti, deincèps contumelijs affectas, ad parentes nos ꝓprios remittatis.

Rogantibus itaque illis, & vt vellent, fidé daturos se pollicétibus, & ob amorem in nullo contradicétibus, dixerunt illę: Quoniam hęc quidem vobis placét, moribus autem & vita vtimini omnibus aliena, ità vt etiàm cibos proprios habeatis, & pocula cum nullis cômunia: necessè erit volentibus vobis habitare nobiscú, etiàm & deos colere nostros: nec erit indicium aliud circa nos vestri fauoris, nisi eosdem deos, quos nos, adoretis: nullusq; culpabit vos, si terræ ad quam venistis, eius colatis & numina: vtiq; dú dij nostri sint communes omnibus, vester verò in nullo sit talis. Dicebantque eis, vt aut quæ essent omniú, ea facerent: aut aliam quærerent terram, in qua possent legibus proprijs conuersari. Illi auté amore earum deuincti, optima illas dicere iudicantes, & semetipsos tradentes voluptatibus earú, patria iura transgressi sunt: deosque plurimos iam putantes, & immolare eis lege prouinciæ proponentes, cibis etiàm extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum côtra leges proprias insurgebát, ità vt iam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem, & seditio priore multò peior incideret, cùm omninò solénitates iam propriæ deperirent. Nam dum semèl iuuenes mores attigissent extraneos, eos vberiùs appetebant. Sed & si qui priorum virorú propter virtutes patrum nobiles erát, cum eis vitio subiacebát. Hactenùs Iosephus. Ob quod crimé, vt habetur Numer. 25. occisi sunt vigintiquatuor millia hominú. Quapropter sic diuus Paulus suos hortabatur Corinthios: Hęc autem in figura facta sunt nostri, vt non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupiêrunt. Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodùm scriptum est: Sedit populus mãducare & bibere, & surrexerût ludere. Neq; fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die vigintitria millia. Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus periêrunt. Neque mur-

Madianitarũ mulierũ suasio & corruptela, Israelita in idololatriam, Deo vero contẽpto, prolabuntur.

Duces Israelitici exercitus in crimine primi.

Num 25.

1.Cor.10.

Num.26.

Exod.32.

Num. 14. murmurauerītis, ſicut quidam eorū murmurauerunt, & periērunt ab exterminatore. Hæc autem om̄ia, in figūra contingebant illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat nè cadat. Tentatio vos non apprçhēdat, nisi humana. Propter quod chariſſimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Hæc diuus Paulus.

BALATIVS. 5.

Balatius, vt author eſt diuus Athanaſius in vita ſancti Antonij eremitæ, & quemadmodùm in prima parte Vitaſpatrum recenſetur, fuit dux Aegypti, Arrianæ perfidiæ ſtudioſiſſimus fautor, Conſtātij Imperatoris & Iulij ſummi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 352. adeòque Dei eccleſiam perſequebatur, vt animo veſano virgines & monachos nudos verberibus afficeret in publico. Qua re commotus diuus Antonius, ad eum literas ſcripſiſſe fertur in hanc ſententiam: Video, inquit, ô Balati, iram diuinam breuì ſuper te venientem: quamobrem deſine qnæſo ità Chriſtianos, vt facis, perſeq, nè te Diuina vindicta occupet, quæ ſanè proximum iam tibi minatur interitum. Quam epiſtolam cùm infelix ille legiſſet, ſtatim eam riſu excepit, atq; in illam expuens, in humum proiecit, & eos qui eam detulerant, iniurijs afficiens, talia Antonio ſuo nomine deferri eis præcepit: Quoniàm cura tibi tantoporè monachorū eſt, ô Antoni, neceſsè eſt vt vel tandèm ad te meç ſeueritatis atque vigoris tranſiliat diſciplina. Sed minas intendētem confeſtìm oppreſſit ſupplicium, & quinque diebus tranſactis, os eius effrene vltio diuina compeſcuit. Nam cum Neſterio Alexandriæ præfecto vrbem egreſſus, quum equis māſuetiſſimis ambo veherentur, & equi mutuò colluderent, mitior quo Neſterins portabatur, morſu repentino Balatium decuſſit in terram, eiusque femora dentibus lacerauit & corroſit. Sicq; in vrbē relat⁹, poſt tertiū diem è viuis ſublatus eſt, iuxta D. Antonij vaticiniū: magnū profectò hæreticam prauitatem ſpirantibus prçbens exemplū ſuæ perfidiæ & temeritatis, diuinçq; vltionis patentiſſimū miraculū.

Balatij in virgines & monachos ſæuitia.

Mors miſerāda Balatij.

BALTHASAR PACImontanus. 6.

Balthaſar Pacimontanus fuit inter primos author horrendç illius Anabaptiſtarum ſectç, quç anno Dn̄i 1534. in principio Ianuarij vireſcere & creſcere cœpit in Vueſtphalia, Caroli q̄nti Germani Cæſaris, & Pauli 3. papç tēporibus.

Hic omittebat baptiſmū in paruulis, & eos nō, nisi credentes, docebat baptizandos. De quo ſic ſcribit Hoſius libro, quem de traditionibus humanis edidit: Poſt Martinum Luterum, Carolſtadiū, Zuinglium & Oecolampadium, exortus eſt Balthaſarus, cui fuit ingens cum Zuinglio certamē. Primus hic ætate noſtra veterem Donatiſtarū errorem retulit, ac non prodeſſe paruulis baptiſmum docuit, atq; ideò rebaptizādos cēſuit. Et rursùs de expreſſo Dei verbo: Exort⁹ hoc infelici ſeculo noſtro Martinus Luterus violēter in ſcripturas irrupit, ac ſubmotis omnibus, quod ipſe vellet, quodque ſuis dogmatibus commodum eſſet, hoc ſentire ſcripturam contendit. Deniquè ſic rem geſſit, quaſi ſcripturæ ſacræ non diſpenſator, verùm dominus eſſe poſtularet. Obſequiū ab om̄ibus requiſiuit in eo, quem ipſe protuliſſet, ſcripturç ſenſu amplectendo. Natus eſt poſteà Carolſtadius, & ex eo Zuinglius, Oecolampadius, Caluinus. Et ſicut Luterus catholicos om̄es & orthodoxos, ſic ipſe Caluinus viciſsim vnà cum illis Luterum etiàm ipſum ſubmouit, & non hoc ſentire ſcripturā quod Luter⁹ diceret, ſed quod ipſe doceret, magnis clamoribus contēdit. Erupit alicundè non ità multò pòſt Balthaſar Pacimontanus. Is non à Lutero magis, quàm à Zuinglio in certis ſcripturarum locis interpretandis diſſenſit, ac quod ipſe, non quod illi vellent, hoc ſentire ſcripturam contendit.

Balthaſari impiū dogma.

M. Luteri pernicies.

Carolſtadius, Zuinglius, Oecolāpadi⁹, Caluinus, filij M. Luteri

Balthaſar Pacimontanus.

1. Docebat ergò impius iſte in partibus Germaniæ ſuperioris, paruulis non prodeſſe baptiſma, propterea quòd ratione ac diſcretione carerent: ideoq; non priùs baptizandos quàm diſcretionis annos attigiſſent, & qui antehàc baptizati fuiſſent,

Eius hereſes.

sent, tunc rebaptizandos esse: quod in multis fecisse perhibetur, multosque in suum impium errorem traduxisse, adeò quidē, vt huius factionis homines, Anabaptistæ, hoc est, rebaptizatores vocenť, quemadmodùm priùs dictū est in Anabaptistarum titulo.

2. Docebat rursùs cum Luteranis, legitimum sacrificium & sacerdotium abrogandum.

3. Cum Zuinglianis in Eucharistię sacramēto, realem Christi præsentiam negabat, præter alia multa & blasphema & seditiosa.

4. Publicum item verbi ministerium prohibebat.

5. Deum humanam ex Maria naturam non suscepisse contendebat, Chiliastarum errorem renouans.

6. Dominationem spernebat, nec legitimę potestati subiectos homines esse volebat. Ex quo effectum, vt quocūquè huius impostoris secta peruenerit, turbas & seditiones ingētes excitârit. Reliqua vide in Anabaptistis, & Donatistis.

BARBAS ANTIO-chenus episcopus Arrianus. 7.

Barbas episcopus Antiochenus, fuit secta Arrianus, tempore Theodosij Iunioris Augusti filij Archadij, & Cælestini primi summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 427.

De hoc sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib.14.cap.13. Eo tempore, inquit, defunctus etiàm est Dorotheus, Arrianæ religioni Constantinopoli præfectus, quum ad centesimum & vigesimum vitæ annū peruenisset: Quem quòd strenuè sectam suam tueretur, Arriani ex Antiochia Constantinopolim trāstulerāt. Cuius successor fuit Barbas, sub quo Arriana religio duos eximios habuit viros, presbyteros ambos: alteri Georgio, alteri Timotheo nomē erat Georgius Græcorū magis disciplinis pollebat, Timotheus diuinis literis plùs delectabať. Et ille in Aristotele & Platone semper versabatur, hic Origenem spirans in ore habebat, & sacras literas publicè docens, in Hebræorum quoque lingua desudabat. Timotheus promptus paratusq; fuit de sacris literis respondere: & facilè quæ in diuinis oraculis obscura inuenirentur, soluere & explicare potuit, atq; in locis omnibus Origene maximè teste vsus est. Quapropter vtrunque admirari mihi in mentem venit, quomodò scilicet vt Arrij dogma sequerentur, animū induxerint, cùm alter Platonem, alter Origenem prorsùs spiraret: quū & Platò secundam & tertiam causam, vt ipse nominare solet, initium essentiæ cepisse non dicat: & Origenes vbiquè in scriptis suis, verbis disertis coæternum patri filium esse profiteatur. Nihilominùs tamen in eorum Ecclesia permanserunt, nisi quòd Arrianorum religionem sensim & clàm corrigendo, in melius traduxerūt. Multas nanque Arrij blasphemias in libris suis repudiàrunt. Hæc Nicephorus. Idem habet Cassiodorus Tripartitæ historiæ lib. 11. cap. 6. ex Socratis ecclesiast. histor. lib. 7. cap. 6.

Dorotheus episcopus Arrianus centū vigintiannorum.

Georgius & Timotheus Arriani presbyteri docti, quorum alter Platonicus, alter Origenicus erat.

Vndè Iustinus martyr aliquam notionem sanctissimæ trinitatis Platonem habuisse existimatus est.

BARBARA SIGIS-mundi Imperatoris vxor. 8.

Barbara, Sigismundi Impatoris Germani coniunx (qui anno Domini millesimo quadringentesimo vndecimo in Imperium suffectus est, pontificiam dignitatē agente Ioanne huius nominis vigesimotertio) stultas appellabat virgines, quæ pro Christi nomine passę fuissent, propterea quòd voluptatis gaudia non gustâssent.

Dicebat etiàm animas cum corporibus interire, nec futuram aliā vitam esse post hanc quam viuimus: licèt matrimonio coniuncta fuisset principi inter reliquos qui cum præcesserant, sapientia, eruditione, & probitate clarissimo: sub quo Constantiense concilium coactum & celebratum est. Quò cùm ille venisset sub natalē diem Domini, functus diaconi officio, in Missæ sacro Euangelium cecinit, Exijt edictū à Cæsare Augusto.

Barbara imperatrix hæresis.

Constantiēse conciliū quādo coactum.

BARDESANISTAE. 9.

Bardesanes Syrus genere, ex Mesopotamia ortus, patria Edessenus, vir eruditissimus, temporibus Marci Antonini Veri Impatoris, & Pij huius nomi-

nis primi Romanorum antiſtitis floruit, circa annum Dñi 163. A quo Bardeſaniſtæ ſeu Bardeſanitæ ſunt appellati ei⁹ hęreſis aſſectatores.

Bardeſanis hæreſes, atque vita instituto, ex Euſebio, Augustino, & Nicephoro.

Hic, teſte Auguſtino libro de hæreſibus ca. 35. in doctrina Chriſti priùs extitiſſe perhibetẽ inſignis, ſed poſteà in Valẽtini hęretici errores lapſus eſt, hoc rurſùs addẽs de ſuo, vt diceret humana oia fato adſcribenda eſſe. Attamen Euſebius Cæſareẽſis hiſtoriæ eccleſiaſticę libro 4. capite vltimo, de hoc Bardeſane loquens, aliter q̃ Auguſtinus de illo ſentit. Dicit enim illum primò in ſchola Valentini nutritum fuiſſe, poſteà verò cùm ſui magiſtri errores notâſſet, ad veram fidei regulam redijſſe, quanuis non omnes illius errores reliquiſſe adſerat. Dicit quoquè illum cõtra Marcionem & alios cõplures hęreticos ſcripſiſſe, & ad Antoninum Imperatorem, dialogũ de fato ediſſe, in quo idem Euſebius nullum illi errorem impingit, ſed è contrario eum dialogum potẽtiſſimum appellat. Quòd verò ità ſenſerit, vt idem Euſebius illi aſſcribit, nimirùm quòd ex Valẽtini (cuius diſcipulus fuit) errore per contagionem non nihil ægritudinis contraxerit, id docet Nicephorus eccleſiaſticę hiſtoriæ libro 4. cap. 11. in hæc verba:

Nicephorus de eodem Bardeſane.

Ea ipſa tempeſtate, inquit, quũ Phrygum aliorumque etiàm hęreſes in Meſopotamia exundarent, Bardeſanes Syrus, cùm linguarũ aliarum, tum Syri ſermonis peritiſſimus, præterea verò hæreticis reſellẽdis exercitatiſſimus, aduersùs Marcionem & alios quoſdam, quinque variantiũ inter ſe dogmatum authores, ſtrenuè cum illis congreſſus, dialogos & inſupèr alia plurima ſcripta, ſermone ſuo vernaculo edidit: q̃ quòd fortiter fidei verbum propugnarẽt, plures eius auditores in Græcam tranſtulêre linguam. In ijs liber eſt, quem ad Antoninum de fato cõſcripſit, ſatis in eo patrem verbi exprimens. Sed & alia opuſcula, eum occaſiõe ex perſequutione accepta, edidiſſe ferunt. Atque hic quidem Valentini primùm ſectator fuit: quem cùm improbâſſet, fabuloſaſq; eius doctrinas & opiniones ſatis refelliſſet, ipſe quidem ſibi ad perfectionẽ & finem rectæ fidei peruẽiſſe eſt viſus: non omninò tamẽ veteris opinionis ſuæ quæ in habitum abiêrat, ſordes abſterſit. Hæc Nicephorus.

Epiphanij episcopi de Bardeſane.

Epiphanius tamen Epiſcopus libro octoginta hæreſum, hæreſi quinquageſimaſexta, de hoc Bardeſane differẽs, aliter quàm Euſebius, Auguſtinus, & Nicephorus, de illo ſentit. Sic enim ait: Poſt hos deinceps ſequitur Bardeſanes quidam, à quo hæreſis Bardeſaniſtarum orta eſt, qui ex Meſopotamia ſecũdùm genus & ciuitate Edeſſenorum erat. Hic primùm quidem optimus vir fuit, & libros nõ paucos ſcripſit quum eſſet ſanæ mẽtis. Nã ex ſancta Dei eccleſia ꝓdiêrat, duarum linguarum Græcę & Syriacę pitiſſimus. Fuitq; primùm Augaro Edeſſenorum principi viro ſanctiſſimo valdè familiaris, & ſimul eius adiutor, & ipſius eruditionis particeps. Poſt cuius obitum durauit vſque ad tempora Antonini Cæſaris, non Pij illius, ſed Veri nuncupati. Multa verò in Abidan aſtronomum contra fatum collegit. Sed & alia eius ſcripta ſecundùm piam fidẽ circunferuntur. Apollonio aũt Antonini amico, ſuadẽti vt ſe Chriſtianum eſſe negaret, contradicebat. Hic autem fermè in confeſſionis loco conſtitutus erat, pro pietate defenſionem viriliter ſuſcipiens, dicenſque ſe mortem nõ formidare, vtpotè quam neceſſè eſſet et aliquãdò ſubire, etiàm ſi regi nõ contradiceret. Adeò quidem, vt hic vir per omnia magnoperè ornatus erat, donèc in errorem ſuæ ſectę prolapſus eſt: factus inſtar pulcherrimæ nauis, cui onus incõparabile immiſſum eſt, tandemque à portu ſoluta, in littus portui proximum impingit & cõfringitur, ſicq; vniuerſum perdit mercimonium, quo onuſta erat, & ijs q ea vehebantur, mortem inducit. Corrũpitur enim tandèm hic vir doctiſſimus per Valentinianos, & ex ipſorum improbitate venenum haurit & zizania. Multa autem & ipſe alia principia emiſſionesq; ac ꝓductiones enarrauit, & abnegata mortuorum reſurrectiõe, ſuam hæreſim diſſeminauit & docuit. Hactenùs Epiphanius.

Dicebat itaque, omnium hominũ cõuerſationes fato imputãdas eſſe, & non libe-

libero hominis arbitrio, nempe quòd illud assereret subijci siderib⁹. De hac hæresi vide plura in Priscilliano, Manichæo, & Valentino.

BARLAAMVS ET *Acindynus.* 10.

ADuersùs Barlaamum & Acindynum, nouum generale concilium coactum fuit & celebratum, in præsentia illius beati & celeberrimi Imperatoris Domini Michaëlis Andronici, cognomento Palęologi, Imperatoris Græcorum, & Ioannis eius filij, sub Henrico septimo Cæsare Germano, & Ioanne 22. huius nominis summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1313.

Barlaami & Acindyni hæreses. Censebant enim isti, modò nullum discrimen esse in diuina natura, substātia, & effectu, sed idē esse nec diuersum: modò differentiam esse profitebantur, substantiam tamen increatam. Eius autem essentiales actiões & naturales sentiebant esse diuersas, non tamen increatas, sed creatas.

Prætereà, id quod in Taborio monte effulsit diuinum illud lumen, phasma, id est, spectrum duntaxàt & creaturam, quæ ortum habet & interitum: Verùm non diuinæ naturæ naturalem splendorem, & (vt ità dicam) deitatem & lumen quod est, quodque inaccessum dicitur.

Concilij noui decretū cōtra Barlaamum. Itaque aduersùs istos qui ista dicerēt, collectum est hoc sanctum concilium, quod refellendo eos desipere ac mentiri in quouis genere orationis demonstrauit, ac magis impios esse, quàm cæteros hæreticos, idcoq; ab ecclesia ejciendos censuerunt. Contra quos in hunc modum decretum est: Accepimus quòd Deus in se operantem declaret diuinæ naturæ effectum, nihil autem ex tribus effectus est. Accepimus, quòd nullam potestatem aut effectum habeat, neque est, nec quicquam est eius adiectio vel diminutio: sed quod habet, alienum est penitùs ab eo quod habetur.

BARTHOLOMAEVS *Ianouesius.* 11.

BArtholomæus Ianouesius ex insula Minorica oriundus, tempore Caroli quarti Cæsaris Germanici, & Vrbani Papæ V. circa annum Domini 1363. libellum quendam edidit, in quo has de Christo hæreses protulit:

1. Præfixit primùm, quo tempore Antichristus erat aduenturus, diem præfiniens quo eius discipuli erant per vniuersum orbem apparituri, nimirùm die Pentecostes anni Domini millesimi tricentesimi sexagesimi, contra illud: Non est vestrum nosse tempora vel momēta, quæ pater posuit in sua potestate. *Bartholomæi Ianouesij hæreses.* *Act. 1.*

2. Item omnes Christianos habentes vsum liberi arbitrij, per Antichristū peruertendos esse dicebat: adeò quidem, vt in ipsius Antichristi perstarent immobiliter erroribus: intantùm, vt nulla ratiōe deinceps conuerti possent ad fidē Christi: & characterem, quem in eorum vel fronte vel manu esset Antichristus impressurus, tantam vim & efficaciā in eorum animis habiturum, vt in eius perdurarent erroribus: sicq; tandèm certissimè damnandos esse, & igne misso de cælo corporaliter morituros.

3. Asserebat tertiò, nō solùm Christianorum infantulos, sed & Iudæorum quoquè, & Saracenorum, & omnium postremò quorumcunque infidelium, tam paruulos quàm adultos, qui per Antichristum essent subuertendi, post ipsius interitum omnes esse conuertendos ad fidem Christi, sed non ità futurū de adultis Christianorum ab eodem Antichristo seducendis: sicq; tādèm totam Dei ecclesiam constituendam, ex Iudæis & cæteris infidelibus ad Deum conuertendis. Libellus verò Bartholomæi, ex quo hæ hæreses desumptę sunt, eo ipso pœnitente, & errores publicè abiurante, igni postremò traditus est, & in cineres cum authoris memoria redactus.

BASILIDIANI. 12.

BAsilidiani à Basilide Alexandrino, intemperantiæ magistro, dicti sunt. Emersit autem ille sub imperio Adriani prænomine Aelij Cæsaris, & Alexandri Papæ huius nominis primi, circiter annum Domini 124.

1. Hic inter reliquas ei⁹ blasphemias, cū Iudæis Christum passum ac crucifixum fuisse abnegauit, sed Simonem Cyre- *Basilidis hæreses.*

 næum,

næum, qui angariatus, eius crucē sustulit, vt author est Eusebius Cæsareensis lib. quarto historiæ ecclesiasticæ, capite octauo, & diuus Augustin⁹ libro de hæresibus.

2 Auertebat quoq; homines à martyrio, asserens persecutiōis tempore Christum negare, crimen non esse: Ideoque non paruam fore dementiam hac de causa mortem subire, cùm citra crimen possit Christus negari.

3. Cum Saducæis, Simone Mago, Hymenæo, & Phileto carnis resurrectiōem futuram esse negauit.

4. Docuit rursùm, virginitatem nō esse apud Deum maioris meriti, quàm cōiugium, sed pares esse nuptias virginitati. *Hieronymus.* De qua re diuus Hieronymus libro secundo aduersùs Iouinianum, circa finem scribit in hunc modum: Quadringenti ferè anni sunt, quòd Christi prædicatio fulget in mundo, ex quo innumerabiles hæreses tunicam illius consciderunt. Vniuersus penè error de Chaldæo & Syro & Græco sermone processerat. Basilides magister luxuriæ & turpissimorum complexuū, post tot annos ità in Iouinianum quasi in Euphorbum trāsformatus est, vt Latina quoq; lingua haberet hęresim suam. Hæc Hieronym⁹. Ex cuius verbis constat, hanc hęresim à Basilide initium sumpsisse. *Epiphanius.* Epiphanius tamen libro primo contra hæreses tomo secundo, de Basilide differens, omnesq; illius errores enarrans, non dicit illum ęquâsse nuptias virginitati, sed promiscuum coitum & liberum, aliasq; nefandas libidinis species docuisse, quemadmodùm eius magister Saturnius legitur fecisse. Ex quo colligit, D. Hieronymū ideò dixisse Basilidem transformatū fuisse in Iouinianum, quanuis ille nihil de virginitate dixerit.

Basilidis ingenium acutissimum. Fuit hic vir acutissimo ingenio, adeò quidem, vt vigintitria volumina à se cōfecta, post se reliquerit: de quo 1. quæst. 1. sic habetur: Marcion & Basilides nō habent Euangelium, quia non habent spiritum sanctum. Contra hunc Agrippa Castorius librum conscripsit, ipsius Basilidis confutationem validissimam cōplectentem, vbi quidem versutia & calliditas viri ad decipiendum perquàm apta detegitur. Dicit quoquè glosa super præfatione Euangelij Lucæ, hunc Basilidem & Apellē, sub nomine Thomę & Matthię & aliorum Apostolorū, multa falsa scripsisse. Quapropter venerabilis Beda asserit Lucam Euāgelistam *Beda.* ea de causa potissimùm, suum edidisse euangeliū, nè esset, inquit, pseudoeuāgelistis facultas prædicandi, qui sub nomine Christi Apostolorumq; eius, conati sunt sectas perfidiæ inducere. Vndè diuus Ignatius ad Tralleis scribens: Fugite, inquit, Basilidem, & totam collectionem indignitatis ipsius. *Ignatius.* Et sanctus Augustinus libro de hæresibus: Basilides, inquit, in hoc distat à Simonianis, q; *Augustinus.* trecentos sexagintaquinque cælos esse dicebat, mūdumq; istum vel hominem non à Deo factum, sed ab ipsis trecentis sexagintaquinque cælis. Et Hieronymus in librum Amos: Basilides omnipotentem Deum portentoso nomine appellat, eumq; dicit in Solis circulo contineri. *Hieronymus.* Idem aduersùs Luciferianos: Basilides summum Deum, Abraxas cum trecentis sexagintaquinque editionibus commētatus est. Rursùs: Abraxas est deus fictitius Basilidis, ex numeri supputatione.

Hic item cum Marciōe (authore Tertulliano libro 5. in Marcionem) epistolas ad Timotheum & ad Titum reijciebat, nulla ad hoc alia causa adductus, cur Apostolicas non putaret, nisi quòd (vt diuus ait Hierōymus in eam quę est ad Titum) non erubescant hæretici sua authoritate falsa semper simulare. *Tertullianus.* Vndè ait Philastrius libro quem de hæresibus conscripsit: Basilides, qui & Hæresiarches dicitur à multis, de lege & prophetis & Apostolis proponendo & loquēdo, sentiendo autem aliter quàm decebat, iura violabat Christianæ veritatis. *Philastrius.* Qui cùm in Aegyptum venisset, docebat de innato & solo Deo natum fuisse intellectum, de intellectu verbum, de verbo sensum, de sensu autem & virtute sapientiam, de virtute autem & sapientia, principatus & potestates, & angelos factos diuersos. *Basilidis error.* Ipsi enim angeli fecerunt, inquit, cælum primum: post

post hos alij angeli secundum creârunt cælum, & ità alij ex alijs prolati fecerunt tertium cælum, sicq; tandèm secundùm ordinem & alij trecētos sexagintaquinq; condiderunt cælos: imponens vtiquè & virtutibus illis nomina angelica. Ex quo suis magijs & imposturis ille multos imperitos decepit. Hominem autem ab angelis factum asserit. Dominum quoquè verum omnipotentem, audet angelum dicere, & genus Iudæorum in hæreditatem accepisse, eosq; eduxisse de terra Aegypti. Hic ergò populus ea de re audacior factus & elatus est, inquit, aduersùs cæteros angelos: & volens alios sibi subijcere, contrarias gentes habuit, quas cômouerunt virtutes inimicæ eius. Ideò & contra Iudæos diuersæ gentes, inquit, surrexerunt. Christum autem dicit quasi per vmbram putatiuè passum fuisse: Simonem verò Cyrenæum pro eo ad passioné venisse affirmat: ipse enim, (inqt) portauit eius crucē. Hic etiā malè viuere permittit, datq; licentiam vitijs secularibus inhærere. Prohibet etiàm homines pati martyrium pro nomine Christi, ità dicens: Ignoras quid desideras: nō enim passus est Christus, neq; crucifixus est. Quomodò itaq; potes (inquit) confiteri hunc crucifixum, cùm non sit crucifixus, & ignoras quòd passus sit? Hæc Philastrius.

Nicephorus. De hoc etiàm sic habet Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 4. cap. 2. Iam, inquit, verbum salutis per omnem peragrabat terram, orbemq; ipsum, quoàd eius fieri potuit, occupabat. Et fidei doctrina altiùs in piorum hominum cordibus radicibus actis, firmū habebat sun damentum, ex apostolica videlicet doctrina & vita, & quæ indè profluxerunt miraculis: tum autem ex Apostolorum successorum sermonibus & libris, qui propter veritatem eorum inexpugnabilem, refelli non potuêre: insupèr verò ex generosorum etiàm martyrum certaminibus & luctis. Persecutiōes enim lætiorem quoq; & florentiorem reddidêre ecclesiam. Communis autem pietatis & religionis nostræ aduersarius & hostis, quietus esse non potuit. Quum enim cerneret, per omnes passìm regiones, Ecclesias luminarium instàr, clarè atq; splendidè, per eam quæ est in Seruatorem & Dominum nostrum IESVM CHRISTVM fidem, relucentes, admodùm florere atque vigere, saluti hominum inimicissimus, quum iamdudùm omnes expertus artes, exteriùs persequutionibus funditùs eas esset extirpare conatus, vbi cœptum suum, fortiter repulsus & martyrum sanguine propè suffocatus, frustrà esse vidit, alia rem via tentandam esse existimans, dolum talem excogitauit, vt viri seductores & impostores, Christianum sibi vsurpantes nomen, simul & quos cepissent fideles, in foueam perditionis impellerēt: & qui technas illorum ignorarent, eis sani & salutaris verbi discendi studium & desiderium corrumperent & deprauarent.

Quibus rebus in orbe propagata sit euangelica doctrina.

Diabolus quū tyrannorum crudeliū persequutione Euāgeliū op...

Primere non posset, fraude & versutia hæreticorum euertere id est aggressus.

Primùm igitur contra eos excitauit Simonem, deindè Menandrum, Cerinthum, & Nicolaum, de quibus vide locis suis. Paruo deindè interuallo, monstra alia exhibuit A Menādro nanq; ambiguæ bicipitisq; contagiōis viperina vis exorta, duarum hæresum progenuit duces, Saturninum & Basilidem. Quorum hunc Alexandria, illum Antiochia produxit: & alter in Aegypto, alter autem in Syria exosas Deo aperuêre scholas. Irenæus Saturninum eadem, quæ Menandrum, ementitum esse dicit: Basilidē aūt portentosas confinxisse fabulas, & arcanarum ineffabiliumq; rerum præ se ferētem scientiam, latētem earum sensum & inuentionem in infinitum extēdisse. Et quum eo tempore quamplurimi ecclesiastici viri obuiàm illis, à recta ratione petitis argumentis, euntes, apostolica obtinerent decreta: fuêre quoq; inter eos, q in libris suis contra insidias talium hæresum præseruatiua præcepta reliquerint. In quibus & Castor Agrippa, reprehēsionem Basilidis importunitatis edidit: pręstigiasque eius & arcana proferens, in Euangelium viginti & quatuor libros eum cōposuisse ait: Barcabamq; & Barcoph prophetas, qui in rerū natura nunquàm fuerint, ad barbarorum ho minum terrorem sibi constituisse, Pythagoricum silentium induxisse, & res nullo

Primi in ecclesia heretici, crasti ac potiùs Epicuri, & impostores manifesti.

Castor Agrippa aduersus Basilidem scripsit.

nullo in discrimine ponere docuisse: pindè atq; tempore exigente, absque exceptione omni præcise fidem abiurare, & gustare quæ idolis sint mactata, liceret. Atque equidem de Basilide Irenæus itidèm agens, pudendum errorem eius pulchrè in apertum produxit. Nam cum Tertulliano asserit, eum inter cætera ei deliramenta, Christum non à Deo qui creauit omnia, sed ad Abraxas in phantasmate, non in substãtia carnis, missum, nec à Iudæis cruci affixum, sed Simóem eius vicem passum, & proindè crucifixũ, & propterea non adorandum esse blaterauisse. Hæc Nicephorus.

Tertulliani de Basilide sententia.

Huius impostoris damnandam hęresim reintegrãrunt nonnulli nostræ huius tempestatis Euãgelici, vt pulchrè docet pius ille Lindanus libro cui Dubitãtius titulus est, dialogo secundo, in hæc verba: Basilides, inquit, docuit Christũ humanam naturam ex virgine non assumpsisse: sic hodiè Melchior Hoffman ait formula ecclesiæ Augustanæ, anno Domini 1556. Sic & Menno, colloquio Vuismariensi, contra Micronium idem defendit. Rursùs Christũ secũdùm animam habere substantiam æternam. Sic Seruetus in dialogis, & Postellus in Claue absconditorum. Hęc Lindanus.

Basilidiani nostri seculi.

BASSVS. 13.

BAssus, Cerinthi, Ebiõis, & Valentini hæreticorum discipulus & successor, paulò post Apostolorum tempora erupit, nequitiæ magicæ peritissimus, Imperãte Antonino Pio, & Higino summum agente pontificium, circa annum Domini 150.

Hic (authore Philastrio) in vigintiquatuor literis, & septem astris rerum omnium perfectionem, vitam deniq; & generationem omnium hominum consistere asserebat, non in Christi maiestate & potentia, proptereà quòd Christus dixisset se esse Alpha & Omega, id est, principium & finem, eius sententiam perperàm intelligens: Ideoque non in ipsius Christi maiestate aut præsentia corporali veram hominum salutem sperãdam esse. De hoc vide plura in Valentino & Secundo.

Bassi heresis.

BATEMBVRGICI. 14.

BAtemburgici errones, authore Lindano in suo Dubitantio dialogo 2. inter Anabaptistas à quodam Ioanne Batemburgo, errone, quondàm gregario milite dicuntur appellati, qui ex professo magis sunt seditiosi. Cuius rei nupèr admodùm manifestum dedit indiciũ, libello in vulgus sparso, cui titulum fecit, Noua practica gerẽdi belli, quo suos ad intestinum armat bellum. Sed hos, tanq̃ veros parricidæ illius spiritùs discipulos, alij execrantur, suæq; negant esse ecclesiæ: quòd suos isti ad sacrilegia, templorumq; hortentur prędationes. Sunt autẽ isti sectã Antiluterani, ad tertiam Euangelicorum nostri seculi classem pertinẽtes.

Batẽburgici seditiosi.

BAYRAS. 15

BAyras hæreticus de secta Iacobitarum fuit, à quodã Iacobo Syro generE, obscuro prorsùs & nulla gloria viro, sic nuncupatorum: qui Iacobus Eutychetis, Dioscori, & Cnaphei, atq; Petri Seueri dogmate recepto, id magnoperè apud Syros ꝑpagare studuit, sub Heraclio Impatore, & Honorio huius nominis primo, summo Romanorum antistite, circa annum Domini 624.

Hic porrò Bayras, satanę ductu, cum plerisq; alijs hęreticis Mahometi (qui in Arabia apud Agarenos & Saracenos ꝓphetam sese venditabat & regem pariter) adhæsit, suæ perfidię propagãdę fautor & doctor egregius atq; peruigil. Nam cùm esset Mahometes literarum rudis & expers & penè idiota, Bayras illum in diuersis erroribus, quibus imbutus erat, instruxit. De quo sic scribit frater Ricoldus ordinis Pręedicatorum, eo commentariolo quod contra sectam Mahometicam edidit, cap. 13. Vidẽs (inquit) diabolus fidem Christi in Orientalibus regionibus maximè prẽualere, idololatriã verò prorsùs deficere, iamiã Cosdroe Persarum atq; Medorũ rege idololatra superato per Christianissimum Heraclium Imperatorem, & per eũdem cruce Christi exaltata, & magis atq; magis deincèps exaltanda, cùm ipse diabolus non posset am-

Bayras Mahometicæ perfidiæ adiutor.

Ricoldus de Mahometis origine.

ampliùs deorum multitudinem defendere, nec omninò Mosis legem & Christi Euangelium excludere, quod iam per vniuersum mũdum promulgatum erat, figmento legis cuiuspiam, quasi mediæ inter nouum ac vetus testamẽtum, mũdum seducere excogitauit. Quod vt executioni demandaret, hominem quendam diabolicum, nomine Mahometem, religione idololatram, fortuna pauperẽ, mente superbum, & maleficijs insignem sibi delegit. Qui cùm talis existeret, in tantam demùm prorupit superbiam & arrogantiam, vt & rex Arabum fieri excogitauerit. Sed cùm illi (quòd is & genere & fama admodùm vilis esset) in id muneris & dignitatis assumere dedignarentur ac recusarent, se prophetam esse cõfinxit. Cumq; comitiali morbo laboraret, nè quis illum ea infirmitate detentum esse arbitraretur aut crederet, continuè cadẽs, se cum angelo colloqui mẽtiebatur. Sic enim illum corripiens aggrediebaẽ diabolus. Fingebat item cùm sic in humum decideret, se respõsa quędam audire & accipere in modum campanę suis auribus circũsonantis. Et quia (vt iã dixi) idiota erat & illiteratus, quosdam sibi socios adnexuit diabolus, suæ perfidiæ & factioni congruentissimos, nimirùm hæreticos, cùm Iudæos tum Christianos, qui illi adhæserunt. Inter quos fuerunt Sergius quidam apostata, & Bayras Iacobitarũ hæresis affectator, qui cum eo ad mortem vsq; perdurauit, tanta sanè vesania, vt eo mortuo, feratur Mahometes nihil pòsteà fecisse. Ex Iudæis autem dicuntur illi adhæsisse Phinees quidam nomine, & Abdias cognomento Salon, posteà verò Audala dictus & * Solem: & q deindè ambo Sarraceni facti sunt. Nestoriani etiàm quidam ei sunt sociati, vtpotè qui cum Sarracenis maximè conuenirent in hoc, vt dicerẽt Deum non esse natum de beata Virgine, sed hominem Iesum Christum. Hęc ex Ricoldo. De hac secta vide plura in Mahomete.

Mahometes se prophetam esse comminiscitur.

Sergius & Bayras Mahometis fautores.

* Salem:

BEDRICVS. 16.

BEdricus patria Staniceñ, & natione Morauus, bellis assidu⁹, Orebitarũ hæreticorum author fuit tempore Sigismundi Cæsaris Germani, & Martini V. maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 1418.

Hic (authore Aenea Syluio de origine Bohemorum, cap. 47.) spreta religiõe Christiana, calcatoq; põtificio iure, vxorem publicè duxit, qua tandèm emortua, alteram ex Polonia superduxit, ex qua filios suæ nequitiæ sectatores sustulit. Malè autem sentiebant illi cum patre eiusq; sectatoribus de incarnatiõe Christi, lacerantes ecclesiam, & catholicã fidem fraudulenter corrumpentes. Aduersùs quam hæresim Martinus quintus pontifex maximus, nominatim crucem decreuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Huius sectæ homines quotiès sacerdotes nostros intercepère, aut igne cremauerunt, aut nudos rigente hyeme super glaciem colligatos dimisère, eos parui momenti existimãtes, vel desectis virilibus abire permiserunt. Hęc Syluius. De hac hęresi vide plura in Orebitis.

Bedrici & assectatorum eius hæresis.

BEGARDI ET BEguinæ. 17.

BEgardi, qui & fratricelli, seu fratres de paupere vita, vel Bisochi, sunt quidam hæretici, Germaniam inferiorẽ incolentes, professiõe monachi, cœnobia quidem habẽtes, & tria vota, vt alij monasticam professi, emittentes: cæterùm varios diuersosq; contra orthodoxã fidẽ errores sequẽtes. Beguinę verò sunt mulierculæ, quę cùm honestè & religiosè in sua societate & muliebri cõtubernio degant, nullum tamẽ expressum votum emittũt, nec huius seculi facultatibus renunciãt, sed cùm illis gratũ est & huiusmodi viuendi ratio displicet, liberam illinc recedendi libertatem habent, & in vniuersum sese abdicare societate interim hæretica prauitate infectæ. Hoc genus hæreticorum emersit tempore Ludouici Bauari Cæsaris Germani, & Ioannis hui⁹ nominis vigesimisecũdi Romanorum pontificis, circiter annũ Domini 1314.

Begardi qui.

Beguinæ quæ

Begardorum vita institutio. Hi demissa ac prominēti cuculla incedebant, lauta conuiuia quæsitabant, mulierum consortium non respuebant nec aspernabantur, in ecclesia humi sedebant, vultu verso ad parietem: oculos deniq; ad cælum non eleuabant. Hæreses, quas hi maligni homines, procurante latore malorum operum, asserebant, sunt istæ:

Begardorum & Beguinarum hæreses. 1. Dicebant primùm, hominem posse in præsenti vita finalem consequi beatitudinem iuxta omnem gradum perfectionis, quem habiturus est in cælesti patria: adeò quidē, vt hîc reddatur impeccabilis, & tanta cumulatus gratia, vt ampliùs in ea proficere non valeat.

2. Item omnem intellectualem naturam, in seipsa naturaliter esse beatam, & non Dei gratia, contra illud D. Pauli: Gratia Dei vita æterna. Et iterùm: Iustificati gratis per gratiam Dei. Si ergò gratis iustificamur, multò magis & gratis beatificamur. Et rursùs: Nō est volentis neq; currentis, sed Dei miserentis. Ex quo cōsequitur, quamlibet intellectualem creaturam in seipsa naturaliter beatam non esse: indeq; adeò animam indigere lumine gloriæ ipsam attollente ad videndum Deum, & eo beatè fruendum. *Rom. 6. Rom. 3. Rom. 9.*

3. Docebant quoq; mulierem deosculari, cùm ad hoc natura nō impellat nec inclinet hominem, esse peccatum mortale: carnalem autem coitum, vrente carnis libidine ac impellente natura, nō esse peccatum, maximè cùm titillatur exercens.

4. Dicebant quartò, hominem in statu perfectionis & spiritu libertatis constitutum, nulli humanæ obedientię subiectum esse oportere. Ex quo consequeretur (authore Francisco de Sarabellis) aliquos esse Acephalos, hoc est, sine capite, contra illud 93. distinct. Nulla ratione clerici aut sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina & ꝓuidentia gubernantur. Tales enim, Acephalos prisca consuetudo nuncupauit.

5. Docent rursùs, hominem non obligari ad ieiunia ecclesiastica, nec orare Deum illum ampliùs oportere, qui ad perfectionis statum peruenerit.

6. Item esse hominis imperfecti, in operibus virtutum sese exercere, adstruentes animā à se virtutes hoc pacto reijcere: quapropter hominem cùm supremum perfectionis statum attigerit, nulla bona opera facere debere.

7. Dixerunt etiàm, posse hominem tātam virtutis perfectionem in hac misera vita consequi, vt omninò ad peccādum reddatur impotens, vt suprà attigimus.

8. Prætereà in corporis Christi eleuatione, nullum debere assurgere, neq; vllam quidem reuerentiam eidem exhibere docebant. Contra hos hæreticos eorumque errores, lege Alpharum lib. 2. de planctu ecclesiæ.

BELLIANI. 18.

Belliani sunt semiluterani, ex secunda classe nostri seculi Euangelicorum, quos (teste Guilhelmo Lindano ecclesiæ Ruremundensis episcopo, sui Dubitantij dialogo secundo) à Bellio Montfortio dicit Beza originem ducere: sed eorum errorem non attingit, nisi fortè quòd hæreticos scripserit ille, contra Caluini doctrinam, occidendos non esse. *Bellij error.*

BELITAE. 19.

Belitæ à Belo rege Assyriorū & patre Nini, à sole ità dicti, qui Assyriorum lingua Bel dicitur, sunt appellati. Qui Belus cùm Orientem potenti regimine multo tempore detinuisset, tandemq; vita functus esset, ei templū erexerunt Babylonij, diuinisq; eum honoribus sunt ꝓsequuti. Ex cuius cultu Belitæ seu Baalitæ sunt nuncupati, qui aut ex tam impia progenie emerserunt, aut eorum abominationem sunt imitati. De qua re Iudæorum populus, talium impietatem sequendo, multis in locis diuinæ scripturę accusatur, nimirùm ꝙ illi regi & eius filijs ac filiabus omniq; eorū cognatiōi sacra facerent: ex quo etiàm tandèm effectum, vt diuersis captiuitatibus attriti, perierint ad internecionem vsq;. De his vide suprà in Baalitis. *Bel lingua Assyriaca idē quod sol.*

BERENGARIVS. 20.

Berengarius natione Gallus, archidiaconus ecclesię D. Mauritij Andegauensis, vir quidem (Guidone archiepiscopo

episcopo Auersano teste) literis humanioribꝰ & sacris parùm eruditus, sed dialecticis quibusdam captiunculis prorsùs deditus fuit, quibus fallacem huius seculi gloriam captare modis omnibus ambiebat. Qua de causa effectum tādem est, vt in hanc insaniam prorumperet, vt verum corpus & sanguinem Christi nō esse in pane & vino post cōsecrationem iuxta institutum Christi docuerit. Qua occasione motus Leo, hoc nomine nonus, summus ecclesię Romanę pōtifex, vir sanè omnium historicorum testimonio vitæ sanctitate clarus, Vercellis concilium coëgit, quò Berengarium accitū, minimeq́; (vt Lanfrancus ait) venire volentem, cum suis affectatoribus, nisi citissimè resipiscerent, perpetuo damnauit anathemate. Leo tamen, pauco pòst interiecto tempore, vita defungitur, atque Berengarius in sua obstinatione persistens, venenum suę hęresis per totas diffudit Gallias. Quapropter Victor huius nominis secundus, qui Leoni nono successit, concilium Turonis per Hildebrādum ecclesię Romanæ tunc temporis Cardinalem, ac illius vice concilio præsidentem celebrauit: in quo Berengarius per quosdam eruditissimos viros, & potissimùm per Lanfrancum Cantuariensem archiepiscopum conuictus, sed minimè emendatus est. Nam indè exiens, ad vomitū velut canis redijt. Quam ob causam Nicolaus secundus huius nominis, qui Victori in ecclesię administratione successit, Romæ concilium cētum & tredecim episcoporum coëgit, cui adfuit & Berengarius, in quo aut resipiscens, aut se resipiscere timore pœnæ simulās, suę hęresis palinodiam cecinit, qualis in Decretorum volumine recitatur, de consecratiōe distinct. 2. cap. Ego Berengarius.

Berēgarij error.

Leo Papa.

Victor Papa.

Nicolaus papa.

Hic tamen (vt testatur Hosius, & cōtra Romantium de Rosa scribens Ioannes Gerson) aliquantò pòst quàm bis aut etiàm ter errorem suum recantâsset & abiurâsset, cùm graui morbo oppressus, ex hac vita migraturꝰ esset, non mediocrem dolorem præ se tulit moriens, quòd ità multos in tam fœdum errorem hunc adduxisset, ac suspirando dixisse fertur: Deus meus, hodiè mihi apparebis ad meam salutionem, vt spero, propter pœnitentiam meam: aut ad duram meam damnationem, sicut timeo, propter eos quos peruersa doctrina decepi, quos nequiui reducere ad veram viam tui Sacramenti.

Berengarij pœnitentia.

Floruit autem ille temporibus Henrici tertij huius nominis Cęsaris Germani, & Leonis noni, Victoris secūdi, Stephani noni, Benedicti decimi, & Nicolai secundi, summorum Romanæ ecclesiæ pontificum: à quibus Concilia, Vercellense, Turonense & Lateranense, celebrata sunt, ad reuocandum quæ de sacramento Eucharistiæ impiè idem Berengarius docuerat, circa annum Domini 1048. in quibus (vti iam diximus) eius error damnatus est. Sed interim relicta huius impietatis seminaria, multum negocij fecerunt posteris quoq́;. Impia nanq́; hæc hæresis apud Heluetios hoc nostro tempore per Zuinglium & Oecolampadium & Caluinum renouata est, suis scriptis & doctrina primùm oīm asserentes, in participatione cœnæ Dominicæ non distribui verum corpus & sanguinem Christi. Tametsi anno 1524. idem hoc odiosum argumentum insanus homo Andreas Carolstadius iam anteà proposuerat.

Quo tempore viuebat Berengarius.

Zuinglius, Oecolampadius, Caluinus, Carolstadius, Berengarij errorem hoc nostro tempore renouarunt.

De his sic scribit Guilhelmus Lindanus in suo Dubitantio, dialogo 2. Berengarius verò, inquit, Sacramentariorum omnium pater, ante annos quingentos, etsi varijs fuerit cōcilijs damnatus, atq́; suo quoq́; ipsius iudicio erroris manifestissimi conuictus, & ad suū dogma suo iugulandum stylo rei veritate coactus: tñ nunc in Carolstadio, Zuinglio, Caluino, adeoque Melanchthone illo Germanorum cothurno, immò totius scenæ huius Dauo, planè reuiuiscit.

Berengarianismus.

BERYLLVS BOstrensis episcopus. 21.

Beryllus Bostrenæ vrbis in Arabia episcopus, florebat ætate Antonini Bassiani Caracallæ Cæsaris, & pontificatu Calisti Romani antistitis, circa annum Domini 214.

Hic (teste Eusebio lib. 6. cap. 21. & 33.

& diuo Hieronymo in Catalogo) cùm aliquanto tempore Bostrenam satis religiosè & piè rexisset ecclesiam, in hæresim adextremùm lapsus est. Dicebat enim (authore Antonino prima parte specul. histor.tit.7.) Christum quo ad diuinitatem, ante Mariam non fuisse, nec propriam diuinitatis habuisse substantiam, sed eam quæ patris est, deitatē in eo tantùm habitâsse. Quem eius errorem ità repressit Origenes, vt eum tandèm ad meliorem mentem reuocauerit, & eius impium dogma ità ab ecclesia depulerit, vt emendârit, & id non perdiderit erroris authorem. De quo sic tradit Nicephorus historiæ ecclesiasticæ libro quinto, cap. vigesimosecundo:

Berilli hæresis.

Beryllus, inquit, quē paulò antè Bostrensem in Arabia diximus fuisse episcopum, nouas quasdam & ab ecclesiastico canone alienas protulit opiniones. Asseruit nanq;, Dominum nostrum Iesum Christum non priùs propriam essentiæ subsistentiam habuisse, quàm ad nos venerit: neq; propriam obtinuisse diuinitatem, solam autem paternam subsistentiam & Deitatem in eo apud nos versante extitisse. De nouo hoc & maligno dogmate, multi cum homine ecclesiarū antistites per disputationes congressi, auertere ab eo tam impiam sententiam sunt conati. Verùm ille quam semel conceperat, pertinaciter retinuit, opinionem. Posteaquàm autem à multis excitatus, ad eum clarissimus peruenit Origenes, primùm sermone cum eo collato, quænam haberet, quæve doceret dogmata, ab eo quæsiuit. Vt verò rem omnem satis cognouit, firmis atq; irrefragabilibus argumentis eum non rectè sentire conuicit: & vix tandèm demonstrationibus certis persuasum, sensim & humaniter cum eo agens, ad synceram veritatē reduxit doctrinam, pristinumque ei sanæ sententiæ restituit habitum. Monumenta synodi episcoporum propter Beryllum coactæ, longo tempore sunt asseruata, quæ ipsius atq; Origenis quæstiones simul & solutiones ordine continent. Hæc de Berylli resipiscentia ex Nicephoro.

Nicephorus de erroneo Berylli Bostrensis episcopi dogmate circa subsistentiam & diuinitatem Christi.

Per Origenē ad veram doctrinam reductus.

BEZANITAE. 22.

Bezanitæ siue Bezani, à Theodoro Beza, natione Burgundo, legumq; licentiato sunt nominati, primas certè inter noua aliquot Caluinistarum, quæ hac nostra tempestate emerserunt, genera facilè ferentes. Sunt autē secta Antiluterani, ad tertiam videlicet Euangelicorum nostræ ætatis classem pertinentes. Exorti sunt aūt Caroli V. Imperatoris Germani, & Iulij huius nominis III. summi Romanorum Pōtificis temporibus, circa annum Domini 1550.

Hic (authore Lindano Dubitantij sui dial.2.) cùm ob flagitia ac mores illicitos & supplicio dignos concubitus, adeoq; adulteria & infandas libidines: suis item (inquit Heshusius, quē etiàm depingēs, Epicureū dicit & blasphemū scurrā) satanicis epigrāmatis, Martialis & Catulli spurcitias superantib⁹, in ꝓstibulo decātatis, magis suppliciorū metu, q̄ religiōis amore, aufugisset ex Gallia, Lausanna etiā pulsus, se Chr̄i martyrē iactitabat. Certè bñficia illa opima, qbus Parisijs ad 700. ampliùs coronatos annuos impinguatus luxuriabatur, ac in vitā varijs libidinum cloacis diffluebat dissolutissimā, sese Simoniacè vēdidisse, tantùm nō disertè ꝓfitetur, præfatione in suam confessionē.

Beza vita ex Lindano.

Tantam summam scelerata pecunia auriq; sacri supputat Beza, præter frātris beneficia post mortem sibi adiecta.

1. Hic vir religiosus cùm Caluino linguam vendidisset, aduersarijs cōgressus, vbi eius mysteria non posset defendere, in eam prorupit blasphemiam, vt Deum neget omnipotentem. Disertè enim scribit, teste Heshusio in sua defensione contra Caluinum, Deum non posse efficere, vt corpus aliquod, manente substantia, sit absq; loco vel in pluribus locis. Illud enim Angeli axioma, apud Deum nihil est impossibile, non sine exceptione accipiēdum esse, ꝗ factū fieri nequeat infectū, vt bis tria non sint sex. O argutos philosophos, q Dei Opt.Max. maiestatē atq; amplitudinem, ad suas physicæ vix præ insano poëtarum & bonarum literarum studio degustatæ regulas non erubescūt reuocare.

Bezæ errores & blasphemiæ.

Luc. 1.

2. Negat & pro reprobis esse orandū.
3. Nulla peccata esse reprobis venialia, nulla electis mortalia asserit, Comment. in 1. Ioannis cap. 1.
4. Negat omnipotentē Deū esse, nisi ad omne

omñe facinus improbis ſe impulſorem & actorem præbuerit, neq; tantùm ab impijs ſcelera fieri permiſerit.

5. Hic, teſte Claudio Sáctesio, nihil aliud quàm Dei nomen, honoremq́ue ac pium ipſius matris Mariæ ac Sanctorum qui in cælis habitant, cultum, eiusq; tabernaculum, hoc eſt, ſanctam matrẽ eccleſiam, ſuis ſcriptis blaſphemat.

6. Optimorũ quoque temporũ ſynodis, q̃ de orbe Chriſtiano conuenerunt, ſatanam ſemper præfuiſſe, non Spiritum ſanctum, affirmat, in præfatione noui teſtamenti Græci & Latini.

7. Per optimos ac ſanctiſſimos patres, vitæ integritate ac miraculorum virtute inſignes, eundem ſatanam fundamenta ieciſſe inuocationis ſanctorum & aliorũ dogmatũ, quæ perpetuò credidit eccleſia, ſcribit.

8. Caluinum in ipſius vitæ deſcriptione non tantùm ipſis Apoſtolis adæquat, ſed in Cœnæ intelligẽtia præfert, eumq; Apoſtolicis viris omnibus qui vnquàm vixerunt, & in ſcripturarum cognitione atque interpretatione, & Chriſtianę religiõis veritate tãtùm anteponit, vt vnicum illum nuſquàm lapſum, alios autẽ vt vmbras volitãſſe & oberrãſſe definiat.

9. An verò (inquit Lindanus) huic nouo Theodoro nouam quoquè diabolus debeat Atheorum coloniam, ex hoc ſatis liquet, quòd cùm Ludmagiſter eſſet, in ſcholis ſæpè ſoleret ſuis ſcholaſticis occinere illũ verè beatũ, qui, vti eſt apud Vergilium,

Beza Atheus.

Metus omnes & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, ſtrepitumq; Acherõtis auari.

Vide Gabrielem Fabriciũ pro fratre Balduino, & Apologiam Ioannis Veteris contra Bezæ calumnias.

Quo ſanè nomine quàm malè apud ſuos ille audierit, teſtantur eius commilitones Pariſienſes & Aurelianenſes, q-bus iſtius profeſſionis haud obſcura nõ infrequẽs edebat paradigmata. Hoc eius cantillant epigrammata, hoc loquuntur facinora, quum & beneficia Eccleſiaſtica, quibus impinguatus, incraſſatus, dilatatus, derelicto Deo factore ſuo, publicè venderet, & alienas vxores permolcret tam familiariter, vt publicus matronarũ haberetur maritus. Vndè nouo illi Theodoro, cui meritò Atheos fuit cognomen, in colloqo Piſſiaco, Chriſtũ tã lõgè à ſancta Euchariſtia abijcienti, quantum à cælo abeſt terra, veteres quidã collegę exprobrabant: An mirum, aiebant, eum à ſacra exturbare Chriſtum Euchariſtia, qui Deum non credit eſſe in cælo? Hactenùs Lindanus. Sed quò tãdem deuentum eſt mali per Gallias ex eo colloquio, & qualiter Beza & ſui cõminiſtri in eo ſe geſſerint, operæpreciũ fuerit audire ex Claudij Sanctesij iam adducti reſponſiõe ad ipſius Bezę apologiam, editam contra examẽ doctrinæ Caluinianæ & Bezanæ de Cœna Dñi: quẽ graphicè in hũc modũ depingit ſuis coloribus:

De geſtis Bezæ & ſuorum comminiſtrorum in colloquio Piſſiaco anno Domini 1562. ex Claudio Sanctesio.

Hic, inquit, glorioſus miniſter ſatanę nunc ſuas efflat glorias & triumphos canit. Negat ſe aut martyrẽ aut alios miniſtros vndecim conductos veniſſe Piſſiacum, ſed alios ait ab eccleſijs miſſos, alios Reginæ Galliarũ & Nauarrici regis rogatu. Teſtes pollicet̃ ſe producturũ plures & magìs idoneos, q̃ velimus, & hiſtoriam veris ac firmis teſtimonijs comprobatam, quibus certiſſima fiat fides, q̃ vita eorum, & q̃ fraterna coniunctiõ fuerit: q̃ oĩa inter eos dicta, facta, ſcripta fuerint ſumma animorũ concordia in illa cõtra eccleſiam Gallicanã & fidem catholicam Piſſiaca expeditiõe ab imperatore veſano ſuſcepta, cùm intereà, vt annectit per amplificationem poëticã, epiſcoporũ & theologorũ diſcordijs & tumultibus, valles & mõtes vicini perſonarent, theologos ſubijcit, in iſto concilio, nullo loco habitos fuiſſe, ſed à Galliæ epiſcopis, quũ maxima ex parte eſſent rerũ ſacrarũ præsùs impiti, tanq̃ canes famelicos, & menſarũ epiſcopaliũ aſſeclas, ad offam vorãdam & ad latrandũ cõductos, quorũ ore & conſcientia ad aliquod tempus vterẽtur illi. quæ ſi negauerimus, minatur homo modeſtiſſimus inuitum ſe prolaturũ Galliæ & totius eccleſiæ dedecora.

Bezæ impudẽs calumnia in theologos Pariſienſes & Gallos epiſcopos.

Cõtra quã tam impudẽtem calumniam eam ob rem ſic deindè exclamat idẽ Claudius Sanctesius: Quouſquè tãdem, inqt, abutéris patiẽtia ſereniſſimę reginę noſtræ, ô crudelis beſtia? Poſt tot heroicas & benignas tecũ de cõponenda religione collocutiões, tot preces adhibitas ad tuos leniendos ac mitigandos, poſt tot patienter auditas omium nationum

Acerrima exclamatio Claudij Sanctesij in impudentem maledicentiam Bezæ.

Christianarum maledictiones propter vestrum aduentum, post condonata vobis impunè tot sacrilegia, publicæ pecuniæ & ciuitatum direptiones & ruinas, & omnia læsæ Maiestatis diuinæ atque humanæ genera, & incredibilia facinora, hanc illi gratiam refertis, vt modò ab illa vos euocatos in Galliam Pissiacum, modò eius rogatu & hortatu facta à vobis esse omnia, & eiusdem literis, sigillis ac testimonijs nisi palàm & odiose efferatis, & etiàm vbi nihil opùs est, impudenter gloriemini. Absit à bonis & pijs subditis, vt patienter audiant, ea macula contaminari suos Reges, tametsi testes omni exceptione maiores te producturũ scribas.

A quibus Beza cum suis commilitis è Geneua in Galliã Pissiacum adducti fuerant.

Redeat tibi in mẽtem, Beza, quorum sumptibus tu & Petrus Martyr atque alij iter feceritis, quorum lecticis, equis vehiculis & gradarijs, alijsque vehiculis sitis vsi: quorum hospitio sitis excepti, quorum in cubiculis intra regiam concionabamini, & Marotopsaltæ diù noctuque audiebamini: quorum comitatu deducebamini in regiã, & reducebamini domum, cùm vobis præirent anteambulões aurati, torquati, holosericati, & armati, magna verò à tergo sequeret̃ stipatorum turba: quorum insupèr mensa fruebamini: quorum salutationibus tam crebris frequentabamini, nè quis vestris mensis, lectis, & cubiculis vllus deesset apparatus: & noli in serenissimam Reginam nostram, culpam tuorum reijcere. Hi sunt dij tui, ô bestia, qui euocàrunt te & eduxerunt de Aegypto tua & de domo seruitutis, in terrã lacte & melle diffluẽtem, quam depopulatus es & deuastâsti. Si bipes aut quadrupes pauperiem fecerit, si bestia damnũ dederit, tenetur de damno: qui bestiam nõ dicam immiserit, sed qui non arctiùs, nè effugeret, infrenârit, & nõ impedierit cùm posset: quisquis te bestiam cornupetam etiàm multis argumentis furere cognitam, in Galliam Pissiacũ accersiuit, videat si suarum sit virium resarcire damnum, quod regno & Christianę religiõi intulisti, de quo coram Deo & hominibus tenetur.

Exod. 12.

A minori ad maius argumentum.

Quanti, te incedente magnificentiùs q̃ principes, eruperunt gemitus, lachrymæ, ac suspiria nobilissimorũ hominũ, dolentium Gallici statûs tam subitã atq; inopinatam mutatiõem, cùm te ac tuos intuerentur in ædibus Christianissimorum regũ, viuis liberis & vxore, ipsorũ memorijs insultare, & in aula regnare maiore satellitio, quàm vos & vestri fimi les à mille annis per omnes Christianissimos reges nostros, in malam crucẽ & incendium temporarium & ętrnũ fuisse tis adacti? O tempora, ô mores: cõclamabũt nostri posteri. O incredibilẽ in tanta Christianissimi ac florẽtissimi regni deuotione ac mole, rerum vicissitudinem: Hę quidem mirabiles elationes maris exterruerũt nos, ô bestia, & te mirũ in modum extulerũt: sed mirabilis in altissimis Dominus, qui non ad nihilũ redegit nos Tu aũt quem ità stipatum ingredi, oracula fundere, de iure diuino atq; humano respondere, leges pręscribere, exercitus ducere, regibus conditiones pacis & belli ferre vidimus, quasi similis esses altissimo, vsque ad infernum descẽdes, & erit memoria tua in maledictiõe, execrabilis Beza ac putida mundi vessa.

Gemitus, lachrymæ ac suspiria quorundam nobilium virorum, propter subitam rerũ mutationem in ingressu Geneuensium ministrorum in Galliam anno 1562.

Psal. 92.

Esa. 14.

Recordare insupèr, creditoribus, quos per fugam repentinam debitis tuis fraudâras, cùm tibi gratularentur frequẽtiùs quàm cuperes reditum in Galliam, te respondisse, vt tantispèr in te haberent patientiam, & omnia redditurum, cùm recepisses aduocationum tuarum per quas hæreticę causæ patrocinabaris in Gallia, salariũ honorariũ, nè videreris nõ conductus fuisse. Inficiari nõ potes, quin id responsi aut aliud simile dederis mercatori de Longemelio oppidulo, cũ quo q̃ bona fide egeris, dignũ est vt sciatur, in argumentum reformatę cõuersionis tuę ad Caluinismum. Prioratum nõ pcùl ab illo oppidulo, nullo iure possidebas, sed nondùm liquebat. Abiturus, mercatori locâsti ea cõditione, vt per anticipationẽ vni anni reditũ in numerato daret, quo te indigere plurimùm simulabas. Eodem tẽpore alteri eundẽ Prioratũ vẽdidisti p̃senti pecunia, quo excidit p Senatuscõsultũ, qm̃ eo potiebaris iniustè. Ità duos circũuenisti, & eadẽ opa depdat es. Cõstat mercatorẽ tibi admodũ fuisse importunũ, cũ te reuersum in Galliã quotidiẽ appel-

Beza creditores, quos Frãcia regno exactus & exulãs fefellerat, Geneua reuersus primùm delusit pollicitationibus, & tandem minis terret & fallit.

Prioratus de Longemelio per Bezam præsenti pecunia venum datus.

appellaret de debito & de dolo, & intereà surdo narraret fabulã: cui per tuos satellites es cõminatus verbera & cędem pro pecunia, si pergeret molestus esse, ac nisi expectaret, quoad stipẽdium tibi esset numeratum, aut de spolijs ecclesiarũ fieres ditior. Sed ne nũc quidem ei satisfecisti homo cauteriatæ conscientiæ seu potiùs profligatę. Scilicèt vt gratis seminares in aula regia Euãgelium, magnam vim pecuniæ ex Geneua deportâsti, aut parentem tuum Caluinum ad ducentos coronatos, quos solos in omnibus bonis scribis habuisse cùm obijt, expilâsti, ne terũcium quidem ab Ecclesijs acciperes, vt sine sumptu alterius propagares Euãgelium, & nè quis gloriam tuam euacuaret, si te conductum ab aliquo diceret.

1. Cor. 9.

Theologos purgat à Bezana calũnia

Blatera, quãtùm libet, aduersùm inopiam nostram: nullas ecclesias neq; nostras neque vestras diripuimus, neque calices, neque sacra ornamenta cõuasauimus, vt offa nos oppleremus. Tu tuas ad inopiam redegisti, & nostras latrocinijs, sacrilegijs, venditionibus & ruinis miserè afflixisti. Et fortasśè indè tibi non est amplior res domi quàm nobis: quoniam alij sunt, q̃ pauperes, qui tua furta & sacrilegia abliguriunt & prodigunt.

In Portiano oppido Cauponaria mulier Bezam insalutato hospite & non numerata pecunia pro impensis abeuntem, Latinè publica via compellat, vt debitũ soluat.

In bellicis Franciæ tumultibus Portianum eppidum pertransibas, cùm venienti tuo exercitui de Germãia exires obuiàm, & ibidèm aliquot dies substitisti ad insigne hominis syluestris, concionesque habuisti de toto presbyterio per Campaniam iugulando. Discedebas indè insalutato hospite, vt militarem apostolũ decet, cùm mulier cauponaria publica via post te cucurrit, clamitans Latinè, vt tuo honori parceret, & satellites tuos lateret: Redde quod debes domine: nec nisi magna importunitate ꝑ magnis impensis pauxillum nummorum à te potuit corradere. Adhuc illa viuit, & tui meminit parùm admodùm honorificè. An præ egestate cogereris itâ passim de alieno viuere, non sum solicitus, an plenis loculis consueuisses oẽs debitis fraudare.

Ministri Genenenses lautè & opipari apud Pissi-

Si sordidè Pissiaci cogebamur viuere, & victum emendicare, dum sanam doctrinam tuebamur, Galliæ sunt dedecora, nõ nostra, interim dum ministri Baal epularentur de mensis multarum Iezabelium: quibus prætẽritis, in serenissimã Reginam nostram, vestrum aduentum reijcis, quæ palàm testabatur se inuitam perferre oñia. Proindè se his ineptijs describendis tibi placet historiam conficere, nostrũ erit, Regem nostrum qui Episcopos facit, quos nõ potest vnà reddere theologos, & Galliarum nostros plerosque dignissimos antistites ac liberalissimos à tuis calũnijs repurgare. Quicquid verò peccatũ sit, & peccetur à Regina & episcopis, silentio præterire nos decet, quum scriptum sit, Principi populi tui nõ maledices. Si ad offam itâ eramus intenti, vt arcana (sicuti existimas) quæ in illo colloquio exercebantur, nõ intellexerimus, crede Deum tandem clariùs quàm voles indicaturum, & aliquãdò iudicaturum. Sorbonici si priuatam vitam delegerint, offatores nuncupantur: si vescuntur cum magnis viris, à vobis mensarum assecle, & à nostris Rabbini, qui primos accubitus ambiãt, appellantur. Cui itaque assimilabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus dicunt: Cecinimus vobis, & non saltâstis: lamentauimus, & non planxistis.

cum à multis Iezabelibus excepti, cùm interim sacri doctores satis miserè viuere cogerentur.

Exod. 22. Act. 23.

Mat. 11.

Vestrum est, ô Beza, magnatum mensas, quantùm potestis, affectare, vt faciatis vnum proselytum, quoniam apud vos remotis epulis ministrũ decet Apostolum, seu potiùs nugigerulum Mimum agere & exhortari, vt audiant

ministri Caluinista verè ac propriè offatores.

Romulidæ saturi, quid dia poemata narrent,
& quid Marotopsalmi inter actus fabulæ personent. Verissimè vos offatores estis, qui ad mensãm & ad offam de vestræ cœnæ offula dies noctesque allatratis. Tibi verò, ô infernalis triceps bestia, multa offa opùs est ad os illud resarciendum, quod ex Luteranis, Zuinglianis, & Caluinistis componis, & tamen vnicum esse defendis, vt oñia regna deuores, & tecum ad inferos abripias.

Porrò in conuentu Pissiaceno (nè qd calumnieris) nos eum locũ tenebamus, qui theologos deceret, & sanctorũ Episcoporũ sacris in negocijs cõsiliarios, in eorumq; suffragijs & iudicijs post illos à tergo

Quem locum theologi tenebant in conuentu Pissiaceno.

à tergo ſedebamus. Vos primo in eũ cœtum aduentu, ſpecimen dediſtis arrogãtiæ veſtræ, cùm intra ſeptum in quo Rex cum principib⁹ & epiſcopis ſedebat, voluiſtis irrumpere, & aliquem locum vobis vẽdicare: ſed iuſſi eſtis extrà conſiſtere, ac ſtantes, rei ſi quid haberetis, dicere: quoniam ſcriptum eſt, Foris canes, & nè leproſi ingrediantur caſtra. Proculdubiò vos longè magnificentiùs popellis theologis incedebatis, cũ ex oppidulo ſancti Germani rhedis procerũ ſericatis veheremini Piſſiacum, & magna pompa militum deduceremini in monaſterium duodecim miniſtri militares Apoſtolici ordine procedentes, ità vt vnuſquiſque haberet ſibi aliquem collateronẽ ex nobilibus, quos prouinciarum quæ regi párent, deputatos vocabant. Ab his ſinguli miniſtri cùm exibant monaſterium, quaſi laboribus fracti excipiebantur, & frequenter brachio ſub axillam inſerto, cui quaſi delicatę virgines aut fœminæ grauidæ incumberent, in hoſpitium ad angelicum inſigne, angeli ſatanæ reducebãtur. Ibì comportatis œnophoris argẽteis & crateris reficiebantur, & inuiſebantur à ſuis magna frequẽtia quaſi ad gratulãdum de victoria. Poſteà verò cõſcenſis rhedis reuolabant per medias ſyluas in regium oppidulum, & toto itinere Maropſalmis ſeſe oblectabãt. Pulchrũ erat viſu, octo aut nouẽ monachos apoſtatas validos, de ordine mendicantium fęces, quibus in monaſterio cibarius panis nõ ſuppetebat ad ſatietatem, ſuccollari & fulciri quaſi reginas à nobilitate Gallicana pro reformationis procemio, & Bezę id officij prẽſtari, quo erga ſuam Candidam conſueuerat defungi.

Miniſtrorum arrogantia.

Apoc. 22. Num. 5.

Nota hæc ola diligenter ò Chriſtiane lector, & perpende pauliſper nobiliũm aulicorum caecitatem & ineptiam.

Spectaculum nõ incelebre.

Teſtes plures & magis idoneos polliceris innocẽtis vitæ veſtræ, & in dictis ac factis ſummæ inter vos concordię in illa veſtra contra eccleſiam Gallicanam cõſpiratiõe. Ego verò nõ alios teſtes quàm ſcripta tua, literas tuas ac tuorum produ cam, quibus oſtendam, ne quidem in rebus minimis pacem inter vos coaluiſſe, niſi in vna veritatis oppugnatiõe. quàm malè inter te ac Petrum Martyrem conuenerit, ex productis maniſeſtũ eſt. Alij verò inter ſe ne quidem leuiſſima de re potuerunt conſentire. Tafinus Metenſium archiminiſter ad comminiſtros ſuos ad conuẽtum Piſsiacenum conuocatos, Gallicè ſcripſerat varijs de negocijs, & conſilium petebat, an paruuli baptizati à fœminis, miniſtrorũ manu iterùm tingi deberent. Ei Beza in hæc verba reſpõdet: Quod de baptiſmo, ab eo qui legitimè vocatus non eſt, adminiſtrato propoſuiſti, in noſtro conuentu ſumma diligentia conquiſitum fuit. Maior pars in eam ſententiam conceſſit, vt Baptiſmus nullus eſſe exiſtimetur. Sed quoniam nonnulli, ijq́ue acerrimi iudicij viri, ſeſe dubitare teſtati ſunt, & contraria ſentẽtia rationibus ac magnorum virorum authoritate non caret, quæſtionem ad Geneuenſem Tigurinamq́ue eccleſiam referendam iudicauimus. Hæc bona fide ex ipſis literis Bezę Tafiniq́ue manu ſcriptis & ſubſignatis, & apud Catalaunos in Campania à quodam Metenſi ciue interceptis & aſſeruatis, ex Gallico in Latinum ſermonem D. Peguilio Epiſcopus Metenſis conuertit, ſuoq́ue libello de Sanctificatiõe puerorũ in vtero, inſeruit, & earum literarum exemplar mihi aliquandò exhibuit, in quo Bezę manum recognoui cum ſubſcriptione Folionis miniſtri, quaſi hic ſcribę officium inter illos tum exerceret. Indè appáret, ne q̃dem de veſtri miniſterij functionib⁹ potuiſſe inter vos ſtabiliri ibi concordiam.

Probat literis à Beza ſcriptis, nullam concordiam inter ſuos cõminiſtros in Piſſiaceno colloquio fuiſſe, niſi in vna veritatis oppugnatiõe.

Quid verò dicã de literis exaratis manu alterius ex miniſtris illis, qui de imaginibus poſteà diſſeruẽrunt, quas Lutetiæ apud typographum in cuiuſdã Germani arcula anno pòſt intercepit regionis Mobertinæ q̃ſtor, qui publico edicto peruestigabat domos & excutiebat. Ex his præclara adminiſtrant innocẽtis vitæ tuæ, ô beſtia, & cũ alijs obſeruatæ fraternitatis & cõſenſionis teſtimonia. In vnis cõqueritur Galliarum patriarchatum te ambire vnius viri ac mulieris gratia & authoritate, vt tibi alij ſubijcerentur miniſtri, & ad nutum parérent, ſed ſe per potentiorem ambitioni tuæ remedium inueniſſe. In alteris violentam de tua libidine exaggerat ſuſpiciõem, & non illepidam narrat hiſtoriam. Alternis vicibus etiàm in regia coram veſtris dominis &

Querimonia vnius è miniſtris Calaunianis de Beza arrogantis & ſuperba ambitione.

Hiſtoria de Beza caſtita se nõ illepida

domi-

dominab' habebatis conciones. Incidit fortè dies tua, & ad te audiendum venerat maturiùs ille te melior comminister, ac te offendit in humiliori sellula familiariùs colloquentem cum nobili fœmina, à qua missi sunt viri nobiles, vt illum tuum consortem distinerent varijs sermonibus, nè tuis aures adhiberet. Posteà rogatum misisti, vt eo die tuo loco suggestum conscenderet. Cùm verò ille responderet se imparatum esse, & tu instares, meditatas aliquas in manicis semper conciones ab illo circunferri, diutiùs se facturum recusauit: sed coactus tandèm fuit obsequi eius rogatu, cum qua fabulabaris tam amicè. Eam certè non nominat. Ablegatis omnibus ad concionem, scribit te in eo cubiculo solum cum sola ꝑ quatuor horas & ampliùs remansisse. Quærit ab amico Germano, quid auguretur te illic egisse tandiù: & ꝓfectò parùm castè de te suspicatur.

Si hoc ità esse negaueris, coges me (vt tuis verbis vtar) Galliæ & pontificatûs tui lõgè indigniora proferre dedecora, (quod inuitus faciam) & actis publicis tuorumque literis ac testimonijs ità cõfirmari senties, vt te tuæ historiæ & tam innocenter actæ vitæ tuæ pœniteat. Experieris nos non adeò attentos fuisse ad offam, quin inter os & offam introitum tuum & exitum sobriè obseruauerimus, & arcana tua penitiùs quàm velles, intellexerimus. Struthiocamele grandis bestia, quæ absconso capite, intercà dum decoqueres ferrum, aurum, & argẽtum sacrum Ecclesiarum, existimes reliquas tui corporis partes latuisse, nec qd ageres, cognitum fuisse. Quod dictum fuit à vobis in tenebris, dicetur in lumine: & quod in aure audiuistis, prędicabitur super tecta. Deindè sub finem libri idem ait Sanctesius: *(Mat. 10. Luc. 12.)*

Responsio ad iocos & conuicia Bezæ, quibusquosq; illustrissimos homines incessit hæreticorum omniũ more.

Paucis ad tuos iocos & conuicia, quibus Apologiam tuam exornas, Theodore Beza, respondere me decet, nè veritati contra mendacium, & rectę hominum existimationi contra falsas detractiones defuisse videar. Ex omni antiquitate cǫnsueuerunt hæretici aliquem ex summis viris Ecclesiasticis sibi deligere, quem omnibus calumnijs appetant, & nefarijs criminibus onerent, & si possint, adobruant & opprimant, vt boni viri habeantur qui vitia oderint, & ne quidem illa in amplissimis viris ferant. Hanc speciem pietatis & probitatis perbellè simulârunt Nouatiani contra Cornelium summnm Romanum pontificem, Arriani cõtra Athanasium in Oriente, contra Ambrosium in Italia, & in Gallia contra Hilarium, Donatistæ contra Cæcilianum, Nestoriani contra Flauianum & Cyrillum Alexandrinum, & deincèps per ætates ità se gessisse hæreticos, in historijs comperietur. Nostro tempore Luterus summum Ecclesiæ catholicæ pontificem Romanum Germanis tanquàm Antichristum per sua maledicta odiosum & execrandum fecit. *(Nouatiani. Arriani. Donatistæ. Nestoriani. Luterus.)*

Caluinistæ.

Caluinistæ tragœdiam suam exorsi sunt in Gallia ab infestatione & persecutione illustrissimi principis & Cardinalis Lotharingi, & in Flandria ab illustrissimi Cardinalis Granuellani per fictas occasiones eiectione, quibus stantibus, machinatinationes suas prospiciebant vix progredi posse. Nemo vnquàm de grauioribus criminibus neque sæpiùs accusatus fuit, quàm Athanasius. Quotiès memoria repeto falsas Arrianorum delationes aduersùs ipsum apud Constantinum & Constantium, de proditione Imperij, de seditionibus motis, de veneficijs tentatis, cædibus illatis, stupris & adulterijs commissis, & sacrilegijs perpetratis: quotiès varia insidiarum genera, quibus moliti sunt illum è medio tollere: quotiès alia in alios præcellentes viros ecclesiasticos intentatas ab hæreticis comminationes lego & considero, ac mentem refero ad libros & sermones, qui de illustrissimo Cardinali à Caluinistis in Francia sparsi sunt, scripti, & habiti, sentio & experior nos in hæreticorum tempora incidisse. Certè à decennio, ex quo Caluinistæ è latebris prodiêrunt in lucem, & aperta vi res suas agere cœperunt per Gallias, nullam ferè paginam scriptorum suorum dignam lectione putârunt, sine aliqua insigni in Cardinalem calumnia & contumelia, neque vllum flagitij aut maleficij genus omiserunt: sed hæreticorum os ex abun-

(Athanasius quantas infestationes ab Arrianis perpessus est. Cardinalis Lotharingus quantis calumnijs appetitus à Caluinistis & Bezanitis.)

dãtia cordis loquitur, & quod in se agnoscunt, alijs solent temerè & falsò impingere &c. Et paulò infrà: Si tam mihi liceret vera effari, quàm permittitur Caluinistis mentiri: enarrarem ea, ad quorum auditionem stuperet mundus: sed veritas aliquandò erumpet, & dabitur, id quod res est, eloqui. Et paucis interiectis, ad Bezam rursùs sermonem inceptum conuertens:

Poltrotius, quo equis Lutetiæ discerptus fuit, ad cædem inuictissimi illius Guisiani ducis à Beza proditoriè instigatus & impulsus.

Tu (inquit) primi serpentis artibus infandum illum Poltrotium ad cædem innocentissimi atque inuictissimi Guisiani ducis, non solùm à toto orbe Christiano, sed ab insulis q̃ procul sunt, deploratam, impulisti. Nam cùm exceptus ac victus humanitate & liberalitate principis, à tanto scelere deterreretur, & tibi Aureliam reuersus dixisset, sibi horrori & conscientiæ esse, tam indignum facinus aggredi, eum es adhortatus ad audendum eadem ferè oratione, qua diabolus primos parentes ad se necandos ac iugulandos incitauit: Nequaquàm morte moriemini, sed eritis sicut dij: vt tu ibi serpentem egisti, ità Poltrotius tuus hominem. Cùm enim equis distraheretur, te atque alios authores & impulsores execrabatur & accusabat, & se hominem aliquandò natum fuisse detestabatur, qui tantum nefas admisisset in vita. Hoc ab infinita multitudine hominum qui spectabant, auditum, & in acta publica relatum, nulla obliuione deleri poterit.

Gen. 3.

Sanguis Guisiani ducis ad Deum clamat de terra cõtra Bezæ crudele & maledictũ facinus.

Huius mânes tibi dies ac noctes obuersantur ob oculos, & infernalisconfilij tui pœnas de te exigunt. Sanguis Guisiani ducis, Gallicanæ nobilitatis, sacerdotum Domini, quem effudisti in liuore tuo, clamat de terra contra te. Te parricidarum, te sacrilegiorum, te patriæ hostium & proditorum furiæ nõ sinũt neque die neque noctũ quiescere. Te Gallia, te omnes nationes Christianæ, te reges, te principes, te leges oẽs & iura deposcũt ad supplicium, & tibi vacat ridere homo ipso Caino impudentioris confidentiæ & magis prostitutæ conscientiæ? Vagus & profugus es ab oẽi terra Christiana, neque Geneua audes pedem efferre, immò etiàm vix domo, nè omnis qui te inuenerit, occidat te. Sed Deus sicut Cain in vita te aliquãdiù fortassè reseruabit, vt diutiùs pœnas luas, & ad oẽm ventum trepides, quasi mors momẽtis omnibus tibi immineat. Ridere te ais, sed Sardonicè fatearis oportet, vt tuo risui semper sit ꝓximus luctus, etiam si omnem hominem exuëris, & in satanam totus transformeris. Hæc doctus ille verax & pius Claudius Sãctesius. Tu q locos tenes, vide reliqua luctuosa ibidèm contenta.

sinunt

Bezæ Caino similis.

Gen. 4.

Ioannes Vetus in Apologia contra Bezam, de his quæ ille à cæde Ducis Guisiani Geneuã se recipiens, egerit.

Superest, vt quæ Beza à cęde dñi Guisiani Geneuam profugiẽs, posteà egerit, ex Ioanne Vetere eadem de re in eũdem scribente, audiamus: Cùm, inquit, huius scelerati hominis, armatiq; concionatoris, & deformis reformatoris suasu & cohortatione, vir sanguinarius Poltrotius, illustrissimum illum ducem Guisium in Aureliæ obsidione, tormẽti globulo ꝑfidiosè interemisset, hac cæde cunctis seculis lamentabili perpetrata, Beza huius cruẽtæ mortis dux & particeps, Geneuã, Sicariorum omium atque latronum refugium, se recepit: non solùm Poltrotij & similiũ parricidarũ encomia suis scriptis gloriãs celebraturus, sed & cum suis collegis ad tres orbis terrarum pestes & quisquilias (sic enim loquitur) exterminandas, nimirùm Põtificiam ecclesiam, Nobilitatem, & Iuris disciplinam coniuraturus. Quòd videlicet Papisticum esse sentiat, & à pura religione penitùs alienum, vt quidam in republica dignitatũ gradus, personarumq; ordines ac discrimina ponant, cùm Deus cunctos homines, rege vno dempto (hùc enim ad aliquod tempus excipiendum putat) potestate pari & iure optimo esse voluerit.

Beza tria exterminare cœpit, Romanã ecclesiam, Nobilitatem, & Iuris disciplinam: quę tria duobus annis anteà in frequenti ministrorum Caluinianæ sectæ cõuentu Cabilloni coacto, ab eis decreta atq; constituta fuerant.

Vbi quidem perspicuè videre licet, si Bezę & suis collegis, Principes & nobilissimos quosque sic liceat vita priuare, multò magis solio mouere, & ad suæ fratrias æqualitatẽ reuocare. Id quod si nostri homines, qui modò aliquo ingenio iudicioq; pollẽt, perspicerẽt, & id quod isti tenebriones & seditiosi faciũt, & sensìm gradatimq; tentãt, sedulò ac diligẽter apud se meditarentur atq; animo cõciperent, fieri nequaq̃ posset, quin vehementer mirarẽtur istius factionis impudenti-

Nobilium calligo & incuriã.

dentiā, vt quibus laqueos tendunt, eorū opem implorare nō vereantur: eam porrò temporū caligineǯ, vt quibus clàm insidiæ ſtruunt, ex ijs nōnulli ſeſe ad partium iſtarum aduerſarum arcem muniendam, & iura nobilitatis ſuæ minuenda, pertrahi patiantur.

Seditio publica occecat mortalium lumina.

Veruntamen ij qui rerum publicarum calamitates altiùs cogitatione repetunt, & antiquitatis memoriam recordantur vltimā, ſæpè aliàs contigiſſe profectò intelligunt, vt vigente aliqua ſeditione, ciuium animi, tanquàm ſi offuſa illorum oculis ſempiterna nox eſſet, ità ruerēt in tenebras atque turbarent, vt cæci ac imprudentes exitiū ſibi arceſſerent. Quoti-

Exemplum à Romanis.

ēs enim Romæ Tribuni cauſam populi, Conſules & Conſulares authoritatē Senatûs, vtrique ordinem ſuum acerrimè oppugnàrunt? Vtrique partē ſibi aduerſam conſilio & armis adiuuerunt? Vtrique ferrum in propria viſcera conuerte-

Episcoporum cæcitas seditionis tēpore.

runt? Quotiès noſtris priſcisque ſeculis, epiſcopi ab eccleſia ad eccleſię hoſtes defecerunt? Quot ęgri, ęſtu febriū; laborā-

Ab ægris similitudo.

tes, aut furoris ſtimulis inſtigati, manus ſibi violentas intulerunt? Ac nè omnia q̄ congeri poſſent, accuratè conſectemur,

Salustius de coniuratione Catilinaria.

Saluſtium in Catilinaria coniuratione, ſimiliter de incredibili quorundam Romanorū cęcitate, his verbis conquerentem audiamus: Ea, inquit, tēpeſtate mihi imperiū populi Romani multò maximè viſum eſt miſerabile, cui cū ad occaſum ab ortu ſolis om̄ia domita armis parērēt, domi ocium atque diuitię, q̄ prima mortales putant, affluerēt: fuēre tamē ciues, qui ſeq; remq; publicam obſtinatis animis perditum irent, &c. Sed nè ſpe omni excidamus, aut nō abſimile fati cuiuſdā, quod euitare non queamus, eſſe arbitremur, vt hodiè nonnulli ad interitum voluntarium his transfugis ducibus rapiantur, eundem Saluſtium commutatis ſuorum ciuium mētibus exultantem ſta-

Romanorum mens sana à seditione sedata.

tìm audiamus, & nos eadem ratione cōſolemur. Intereà plebs (inquit) coniuratione patefacta, q̄ primò cupida nouarū rerum bello nimis fauebat, mutata mente, Catilinæ cōſilia execrari, Ciceronem ad cælum tollere: veluti ex ſeruitute erepta, gaudium atq; lętitiam agitabat: &c.

Conclusio à quorundam resipiscentia post multorū malorū perpessionem ex Caluinolatria regnorū omnium perturbatrice.

Quamobrem aliquandò futurum cōfidimus, vt qui ſiue impudentia, ſiue priuatis odijs ad Caluini, Bezæ, & huiuſcemodi à Chriſtiana fide defectorū ſigna transfugerūt, cùm ſe ad exitium pręcipites ruiſſe cognouerint, & ex tetra caligine cæciſq; nubibus lucem diſpicere cœperint, tādèm expergiſcātur, & (id quod iamiā pluribus vſu veniſſe ſcimus) illorū Caluinolatriam, regnorum perturbatricem, & nobiliorum dignitatis atque potentiæ abrogatricem deteſtentur. Quod vt cęteris, quos oſtētatio pietatis, quam initio iſti ementiti erant, in fraudem impulit, feliciter cōtingat, & illi ipſi ex iſto errore in viam redeant, Chriſtū humani generis clementiſſimum parētem, & reis reſipiſcentibus maximè beneuolū quęſo atq; obteſtor. Hęc Ioānes Vetus. Qui de Beza plura volet, legat titulum de Caluiniſtis. Legat etiàm ad vnguem reſponſionem Claudij de Sanctes ad eiuſdem Bezæ apologiam ſuprà citatam. Legat & librum, quem Tilmanus Heshuſius Luteranus contra eundem Bezam & eius magiſtrum Caluinum compoſuit.

BIBLISTAE. 23.

Bibliſtæ, ad ſecundam noſtri temporis Confeſſioniſtarum ſectam pertinēt, in qua ſunt (vt in eorum titulo reperire licet) molles illi philoſophi & Vuittenbergenſes Theologi.

Biblistarum errores.

1. Hi porrò, authore Staphylo, aſſeuerant nihil recipiendum legendumq; aut proponendum populo in eccleſia, vel in ſcholis iuuentuti, præter ſolum ac nudū Bibliorum textum: interpretatione autē opùs non eſſe, quòd omnes ſumus (inquunt) diuinitùs a Deo edocti. Ità ſcribit Melāchthon ad Georgium Spalatinum in præfatione in Canones Apoſtolorū.

2. Nullas item diſcendas eſſe philoſophiæ artes, cùm Paulus (inquiunt) inanē philoſophiā ſectari vetet: & quòd etiàm è diuerſo ſcriptum ſit à Moiſe, vt homines veſcantur in ſudore vultûs ſui pane ſuo.

Vuittenbergensium scholasticorum stoliditas.

Quamobrem cùm Luterus eſſet in ſua Patmo, pſuaſerunt Carolſtadius & Philippus Melanchthon Vuittenbergenſibus ſcholaſticis, vt combuſtis humanio-

rum literarum libris, sibi quisque côueniés aliquod assumeret mechanicú opificium. Fecerunt pleriq; quod erat suasum: Carolstadius in proxima quadam villa Vuittenbergensis agri, agricola factus est rusticus. Philippus verò in pistrino pinsendi artem meditabatur.

Hoc tantorum theologorum decretú fusè lateque dimanauit in plerasque vrbes Germaniæ, Et vt reliquos taceam, scimus Vratislauiæ & Suidniciæ in Silesia bienniú ludos literarios occlusos fuisse, & planè extinctos, nec quicquã ab istorú sectariorú discipulis lectú, præter textum sacræ scripturæ. Extant hodiè eius rei testes superstites, qui dicere queãt testimonium. Nec obscurè idem aduerti potest ex duobus illis Luteri libris editis anno 1522. ad Consules & vrbes Germaniç de scholis instaurandis. Hęc Staphylus.

BISSACRAMENTAles. 24.

Bissacramẽtales, ad rigidorum nostri seculi Confessionistarum sectam pertinent.

Hi, eodem Staphylo authore, duo tãtùm admittunt sacramenta, vndè nomẽ sortiuntur. Ità docent Caluinus & Flacciani.

BISOCHI. 25.

Bisochi sunt ij, quos suprà Begardos núcupauimus, & q infrà Fratricelli seu Fratres de paupere vita, appellãtur. De quibus in Extrauag. Ioan. 22. quæ incipit, Sancta Romana, &c. dicitur in hûc modum: Nonnulli, inquit, profanæ multitudinis viri sunt, qui vulgariter Fratricelli, seu Fratres de paupe vita, Bisochi, siue Begardi, vel alijs nominibus núcupantur, in partibus Italiæ, necnon in Insula Siciliensi, qui contra Canones habitum nouæ religionis sumpserunt. Et qa in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios Patrum diffinitionibus anteponũt, ipsorum quamplurimi, sicus fide digna relatione percepimus, à veritate catholicę fidéi deuiantes, ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac alios errores student multipliciter seminare: &c. De quorú erroribus, vide plura in Fratricellis & Begardis.

Hi vigerũt vt suprà dictũ est in Begardis, anno Domini 1314.

Bisochorum error.

BLASTVS. 26.

Blastus & Florinus ambo hæretici, hæresim suam instituerunt tempore Commodi Imperatoris & Eleutherij Nicopolitani summi Romanorum antistitis, circa annum Domini 182. Aduersùs quos (vt testatur Eusebius Cæsareensis libro quinto historiæ ecclesiasticæ, ca. 20) scripsit beatus Irenæus: ad Blastum quidem, de schismate librum vnum: ad Florinum verò, de Monarchia, & quòd Deus non sit author malorum, librum alium.

1. Dicebant nempè illi, malum esse à Deo, & Deum facere mala. *Blasti & Florini errores.*

2. Asserebant etiàm (authore Tertulliano, libro de hæresibus) quartadecima luna Dominicum pascha inuiolabiliter & necessariò celebrãdum esse, quacunque die venisset: quòd eo die ex lege veteri pascha celebraret à Iudaico populo.

De his sic tradit Nicephorus suæ historiæ ecclesiasticæ libro 4. cap. 20. Primis, inquit, hæresibus, diuinorum virorum virtute & doctrina prorsùs euulsis, zizaniorum sator alias insupèt seminare nõ cessauit. Sed & priorú illarum multi adhuc restabãt surculi, puræ agrorú Christi sationi officientes: multæ etiàm derepentè tum primùm initium sumentes producebantur. Nam quidam Romæ vigebant, vt Florinus & Blastus, q & ipsi nouas opiniones de vero veritatis verbo induxerunt. Et Florinus quidem, quòd in petitione presbyterij repulsam tulerat: Blastus autem, non ob dissimilem quoquè causam. Quilibet verò eorum, officina seorsùm contra veram pietatem instituta, permultos ex ecclesia in errorem suum pertraxit. Ad Florinum autem & Blastum, qui Romę schismatis & dissidij duces fuére, Irenæus cohortationes scripsit, vt núcio vanis atq; inanib' sermóibus & cócertationibus remisso, Apostolicis inhærerẽt traditióibus. Hęc Nicep.

Nicephorus.

Blastus & Florinus Romæ vigebant.

BOHEMI. 27.

Bohemi sunt populi (teste Aenea Syluio, quem Pium Papã nominamus,

mus, in sua Europæ Cosmographia) Saxonibus ad meridiem iuncti, apud quos multa ætate nostra (inqt) memoratu digna emerserunt: multa prælia gesta sunt: multus ibi sanguis effusus: deletæ funditùs ciuitates: spreta & conculcata religio. In ea enim exorta est Hussitarũ hæresis: Adamitarum pullulauit insania: debacchati sunt Thaboritarum & Orphanorũ exercitus: duo fulmina belli Risca & Procopius prouinciam ex arbitrio suo diripuêre: Ioãnes ac Hieronymus populum decepêre, in Constantiensi magna Synodo demùm combusti: Iacobellus, Conradus, Racazana & Petrus Anglicus, Euangelij corruptores, tanquàm magistri veritatis habiti. Quorum omnium virus pestiferũ quatuor reges Vuenceslaus, Sigismundus, Albertus, & Vladislaus, qui apud eos veneno extinctus creditus est, extirpare non potuére. Postremò Georgius Rex creatus, qui Hussitarum labe infectus putatur, magnus vir alioquì & rebus bellicis clarus. Sed omnia hæc in historia quam de Bohemis his diebus edidimus, conscripta sunt. Hęc ille. In qua sanè historia, capite 35. testat̃ Bohemos per omnia sequi Vualdẽsium errores, & per Ioãnem Hus diuersis erroribus corruptos fuisse. Adeò quidem, vt ij Teutones per circuitũ habitãtes, alios quidem Philistæos, alios Idumęos, alios verò Moabitas appellarẽt, cùm illi suam Bohemiam, terram promissionis nuncuparẽt. Nam cùm gymnasium publicum, quod Carolus quartus Cæsar Germanus Bohemicarum rerum inprimis studiosus, Pragæ anno Domini 1370. instituerat, Lipsiam Misnæ ciuitatem, dierũ triũ itinere ab eadem Praga distantem, translatum fuisset, eoque & magistri & discipuli Teutonici generis iureiurando adacti, vna die supra duo millia confluxissent, ibidemq́; vniuersale studiũ erexissent, Bohemis suæ scholę regimen liberè patuit, quorum dux tunc temporis habitus est Ioannes Hus. Qui vbi satis fidei comparatum sibi existimauit, venenum quod iampridèm occultè conceperat, palàm euomuit. Per quẽ decepti Bohemi, in sua adhucdum damnatione perstant, suntque hac occasione à Romanæ Ecclesię obedientia hucusquè diuulsi.

Hussitę. Adamitæ. Thaboritæ. Orphani. Risca. Procopius.

Iacobellus. Conradus. Racazana, & Petrus Anglicus apud Bohemos euãgelij corruptores.

1. Dicunt autem illi, esse necessariò sub vtraque specie, panis scilicet & vini, cõmunicãdum: adeò quidẽ, vt qui sub vna specie tantùm communicat, etiamsi laicus sit, peccet, q(vt aiunt) contra pceptũ Christi agat qui aliter facit, qui vtiquè pcepit sub vtraq; specie cõmunicare, cùm apud Ioannẽ ait: Nisi mãducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Bohemorum hæreses. *Ioan. 6.*

2. Volunt etiàm oẽs Christianos esse sacerdotes, eò quòd Christus dixerit, Bibite ex hoc omnes. *Mat. 26.*

3. Hi rursùs captiuãtes intellectus suos in obsequium sui doctoris Ioannis Hus, hunc inter alios tuentur errorem, vt dicant Sanctos non esse ab hominibus honorandos, neque oportere illos orare: vt vel sic satanæ suasu homines hîc viuentes, sanctorum qui in cælis sunt, defraudent auxilijs.

De his sic scribit Hosius libro primo de hæresibus nostri tẽporis: Anni plùs minùs cẽtum quadraginta intercesserunt, cùm vicinam Poloniæ Bohemiam lepra Vualdensis infecit: ex quo factum, vt bona pars illius ab orbe reliquo Christiano sese præciderit. Et rursùs in Peroratione libri de traditionib⁹ humanis: Bohemorum, inquit, dissidium à Romana ecclesia, nulla potest excusatione defendi, quin sit impium, & Christi omnibus legibus contrarium: quia contra charitatem, in qua omnes leges sumuntur, perstat. Nam hoc quod vnicè allegant, sese timore Dei & conscientiæ defecisse, nè inter malos sacerdotes & pontifices viuerent, hoc eos maximè omnium accusat. Alioquin cur nõ Moises quoquè reliquit duræ ceruicis populum? Cur non Elisæus & prophetæ, Reges Israel idololatras? Hactenùs Hosius. De his vide fusiùs in Petro Dresensi, Iacobello, Lutero, Græcis, Eustachio, Vigilãtio, Vualdensibus, Ioanne Vuicleph, Hussitis, & Oecolãmpadio.

Hosius. *Bohemorum dissidium à Romana ecclesia inexcusabile.*

BOGOMILES.
28.

Bogomiles hęretici, sic ab Euthymio secunda parte suę Panopliæ titu. 23.

describuntur:Sub Imperatore Constantinopolitano Alexio, inquit,& Friderico primo Cæsare Germano, atque Alexãdro tertio huius nominis summo Romanorum põtifice, circa annum Domini 1179.secta vna emersit Bogomiles nominata,hoc est,lingua Sarazina,gẽs misericordiam inclamans.

Bogomilium impietas. Hi contra ecclesias blasphemabãt, dicentes in eis habitare dæmones: & quòd in templo Salomonis sedẽ tenuerat magnus satan ab euersione Hierosolymitanæ vrbis ad sua ipsorum tempora vsque, quodque occupauerat magnam ecclesiam Constantinopolitanam, quæ sancta Sophia dicitur.

Nefandi isti vocabant etiàm Missam dęmonum sacrificium.

BONOSIACI. 29.

BOnosiaci, teste Philastrio, à Bonosio quodam episcopo exorti tradũtur,tempore Constantij Imperatoris,& Liberij papæ, circa annum Domini 358.

Alij tñ non Bonosiacos, sed Monosiacos,B litera versa in M,legũt,seu Monosolitas à Monoso quodam hæresis eorũ authore,queádmodùm Astexanus libro 4.titulo 5.asserit.

Bonosiatorũ hæresis. Hi Christũ,Dei filium adoptiuum,nõ autem naturalem & proprium, dicebãt. Quod Ioannis quartodecimo reprobat, cùm Philippo eum roganti, vt patrem suum illis ostenderet, respondit: Philippe,qui videt me, videt & patrem. *Ioan.14.* Non credis quia ego in patre, & pater in me est? Et extrà de celebratione Missæ, cap. In quadam: Quidam dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptiuum, vt miseri Arriani. Glosa,Bonosiani. Et de consecratione, distinct.2.cap.Hi verò hæretici: Bonosiani non credebant Christum esse filium Dei naturalem.Item in eodem capite:Isti spiritum sanctũ peruerso sensu esse quẽdam paruum hominem montanum credunt.Et distinct. 1. quęst.1. sub finem dicitur: Gregorius vocat Bonosij ordinationem,damnationem.Huius porrò hæresis doctrinam sequuntur Circuncelliones.quarè vide plura in eorũ titulo.

BONONATVS. 30.

BOnonatus in Catalonica regione, Villafranca de Penades,primicerius & hæresiarcha fuit quàm plurium Begardorum, Ludouici imperatoris Germani, & Ioãnis 22. papæ temporibus, circa annum Domini 1314. Quos cùm priùs abiurare recusaret, indeque adeò traditus fuisset, vt impœnitens,seculari curiæ, & ab ea condemnatus ad ignem, cùm iam, igne applicato ex vno latere afflatus fuisset, timore pœnæ & mortis impendentis se finxit pœnitere. Sed tãdèm relapsus in eandẽ hæresim, vt impœnitens, ignibus ad postremũ fuit viuus consumptus. *Bononatus vt impœnitens ignibus combustus.* Et exindè per dominum Ferrarium de Apulia Barginonensem episcopum, & fratrem Guilhelmum de Costa, fidei inquisitorem, eorum conuentus damnatus, & domus in qua hæc fiebant in VillaFranca,solo adæquata.De ea verò,quã sequebantur, hæresi vide in Begardis.

BORBORIANI. 31.

BOrboriani seu Borboritæ, propter nimiam illam, quam in suis mysterijs exercere dicebantur turpitudinem, quasi cœnosi appellantur. *Borboriani quasi cœnosi appellati.* Ab Augustino tamen Gnostici, ab alijs verò Castadogi nuncupantur. Exorti sunt autem Adriani Imperatoris,& Xisti summi Romanorum antistitis tẽporibus, circa annum Domini 129.

Hi, authore Philastrio,implicati vitijs seculi, & malis cõcupiscentijs seruiẽtes, *Borborianorum hæresis.* nõ sperãt iudiciũ futurũ, sed potiùs carnalem seculi concupiscentiam laudant & approbant. Illi ergò in cœnum eũtes, & indè obliti,eodemque cœno facies & membra sua deformantes,ea ipsa re cunctis velut culpandam Dei creaturam demonstrant:cùm illa vorago culparum & vitiorum perniciosa damnatio,ex hominum voluntate, & non ex legis diuinæ promissione descenderit.Tanta nẽpe est cacodęmonis astutia in decipiendis hominibus, *Diaboli astutia.* vt indè istis suggesserit nullum esse futurũ iudiciũ, vt vel hac occasione eos tantò faciliùs in quodlibet vitiũ pertraheret,quãtò minùs pœnã ꝓpter illud infligendam, sibi ob oculos proponerent,& crederent. Hunc etiàm errorem Diuus Augustinus impingit Florianis, Mani-

Manichæis, & Proclianitis, quos ille vocat. Qui tamen Prodianitæ à Philastrio nuncupantur.

Dicũtur etiàm Borboritæ, Deum bonum & Deum malum in suis habere dogmatibus. Reliquos eorum errores vide in Gnosticis & Manichæis.

BOQVINII. 32.

BOquinij sunt ex famosissima Sacramentariorum factione Antiluterani appellatorum, ad tertiam vtiquè euãgelicorum nostri temporis classem pertinentes.

Boquiniorum hæresis. De his Guilhelmus Lindanus secundo dialogo sui Dubitantij scribit in hunc modum: Inter Caluinistas, inquit, Heshusius recitat esse, qui doceant CHRISTVM nõ esse pro omnibus aut omnium peccatis crucifixum & mortuũ, sed tantùm pro fidelibus & pijs. Huius erroris insimulat Boquinum, Pincicrũ, & Clebitium, Defensiõe contra Caluinum. Volũt em̃ Corpus Christi in cœna tantùm ab ijs mãducari, pro quibus aiũt mortuum. Itaque & malos & impios ab vtroque Christi excludunt beneficio.

BRACHITAE. 33.

BRachitæ ex numerosa Manichæorũ collunie progressi sunt, quæ duce Manete Taciti Imperatoris & Eutychiani papæ tẽporibus exorta est, circa annum Domini 280. Multi nanque hæretici sub hac hæresi militàrunt, quãuis alij alijs nominibus sunt appellati.

Brachitarum error. Brachitæ ergò cõuenientes in vnum cũ Gnosticis aduersùs Dñm, & aduersùs fidéque est in eum, & quã ille per Apostolos & prophetas nos docuit, dicebãt animam hominis esse Dei substantiam, aut ex Dei substantia. Reliquos eorum errores vide in Manichæis & Gnosticis. De quibus om̃ibus fit mentio C. de hæreticis & Manichæis.

BRENTIVS. 34.

BRentius vir non minima eloquẽtia & ingenio præditus, sed secta Semiluteranus, ex eorum videlicet numero, qui Luteri placitis sua quædam noua, Euangelij prætextu, assuũt, fuit ad secũdam vtiquè Euangelicorum nostri temporis classem spectãs. Hic emersit Caroli quinti Imperatoris Germani, & Pauli 3. summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1540.

1. *Ioannis Brẽtij errores.* Hic inter reliquos suos errores, licèt concedat per baptismum peccatum originale dimitti, negat tamen per eundem Baptismum omne peccatum deleri: proptereà quòd à Baptismo suscepto adhuc remaneat in homine carnis concupiscẽtia, siue carnis rebellio: q̃(vt ille & huius hæreses authores docent) verè peccatum est, quanq̃ non imputatur à Deo. Quòd autem ipsa concupiscentia sit verè peccatum, indè probare contendunt, quòd illa sit (vt aiunt) contra illud Dei præceptum, Non concupisces.

2. Dicit etiàm Euãgelium, legem non esse iuxta propriam & veram legis rationem. Doctores enim missi ad Cõcilium Tridentinum à Duce Vuirtembergensi, quorum præcipuus erat Brentius, in cõfessione suæ fidei, quam illic scriptam obtulerunt, in titulo de Euangelio, hæc scripserunt: Euangelium non est aliud, quàm bona & læta annunciatio de filio Dei Domino nostro Iesu Christo, quòd ipse solus sit expiator peccatorum nostrorum, & redemptor, & saluator noster.

De hoc sic scribit Hosius statìm in principio libri primi, quem edidit de nostri temporis hæresibus: Priusquàm, inquit, excutiamus argumenta Brentij, visum est de varijs huius temporis sectis nonnulla præfari, quod à præsenti nostro instituto minimè fuerit alienum. Etenim Satanismus hic, quem in hac præfatione nostra recensebimus, non aliundè sumpsisse videtur originem, quàm ex his quatuor capitibus, quæ in libello suo Brẽtius asserit. Nam dum vnusquisque sibi de doctrina religionis iudicium arrogat, dum arbitratu suo scripturas interpretatur, dum nihil in eis difficile, nihil obscurũ esse persuasum habet, dum præter eas nihil recipi, traditiones autem patrum prorsùs reijci debere censet, dum Ecclesiam neque videri, neque cognosci posse credit, ità vt cuiq; cœtui liberũ sit nomẽ ecclesiæ vẽdicare, quis nõ videt, ex his doctrinæ Brentianæ capiti- *Brentianæ doctrinæ quæ sint capita.* bus,

Brentij doctrinæ author Luterus.

bus, cuius primus author fuit Martinus Luterus, natum esse Satanismum, qui nunc regnat in multis partibus Germaniæ, qui pedetentim etiam in Poloniæ regnum, & adiunctas illi terras irrepere conatur?

Brentij impudentia.

Et rursùs in eundem, libro 2. de legitimis Iudicibus rerum ecclesiasticarum: Si dederimus, inquit, tibi Brenti quod vis, nempe nullo modo licitum esse in causa æterna salutis, alienæ sententiæ ità inhærere, vt eam sine nostro ipsorum iudicio amplectamur, quæso te, quid ex eo cõsequetur aliud, quàm quod apud vos in Germania videmus esse consequutũ? Vbi dum de totius orbis Christiani iudicio suum quisque iudicium interponere, qn & hoc illi anteponere veritus non est, tot fides extitisse videmus, tot iudicia, quot sunt voluntates hominũ. Vide autem, nè sit hoc extremę cuiusdam arrogãtiæ, vel dementiæ potiùs, si quis de prælatorum decretis & statutis quæ prę sertim in Synodis œcumẽicis facta sunt, rectè nécne facta sint, sibi iudicandi potestatem vsurpet: certè ad Satanismum propagãdum, qui per vos tam longè lateque sparsus est in Germania, nihil fieri possit accommodatius.

Brentij sententia de iudicandis Apostolorum traditionibus.

Item libro 4. de Traditiõibus: Monet, inquit, item Brentius: Cùm à scriptore quopiam traditio tanquàm Apostolica proponitur, eam nõ ideò agnoscendam esse, ꝙ scriptor ille, quantalibet sit sanctitate aut eruditione, affirmat: sed quia doctrina prophetica & apostolica, quæ sacris literis continetur, diuinitùs nobis commendata & cõfirmata est: quamobrem expendendum est, num ea traditio conueniat cum ijs sacris literis, quæ sunt cęlestibus testimonijs ad nos propagatę. Nam si cum hac scriptura pugnauerit, dubitari ampliùs non potest nec debet, quin scriptor ille aut alios fallere voluerit, aut ab alijs falsus fuerit, & pro verita te mendacium acceperit. Fieri enim non potest, quòd Apostoli spiritu sancto ꝑditi, tradiderint verbis pugnãtia cum ijs, quæ mandauerunt scriptis.

Responsio.

Hoc quin verum sit, non dubitamus, quòd nihil tale verbis tradiderunt Apostoli, quod cum ijs, quæ scriptis tradiderunt, pugnaret. Sed quid si pugnare videbitur hęretico traditio cum scriptura, quam Ecclesia tota pulchrè conuenire cum ea censet? Hæc ille ibidèm.

Formam verborum baptismi mutare finit Brẽtius.

Rursùs libro primo de hæresibus nostri temporis, idem Hosius inquit: Sacramentum quod solùm de necessitate salutis est, liberum esse vult ipse Brentius. Nam cùm disertis verbis hãc nobis formam Christus præscripserit, vt baptizaremus in nomine patris & filij & spiritûs sancti, negat is baptismi virtutem ad certa verba Christũ alligare voluisse, quòd non instituerit magiam, quæ ad certam verborum formam aut certos ritus alligata sit. Itaq; nihil in eo piaculi fore putat, si mutetur sonus, dummodò remaneat sententia verborum Christi. Hæc iste, quem numinis instàr colit Vergerius, cuius scripta dictaq; pro diuinis oraculis haberi vult. Vides autem ex hoc, ꝙ fœcundi monstroso suo partu sint hęretici. Vix enim eorum quenquam reperies, qui vel nouã hæresim protulerit, vel veterem aliquam olìm damnatã instaurauerit, qui non multis erroribus, portentis, & mõstris comitantibus stipatus incedat. Hactenùs Hosius, in cuius voluminibus plura legere poteris, quæ cõtra hunc ille edidit.

Brentiani qui dicti.

A Brentio autem Brentiani seu Luterosiãdriani dicti sunt ij, qui teste Lindano in Dubitãtio dialog. 2. Luterũ Osiãdro cõciliare studẽt. Is em̃ epistola ad du cem Vuirtembergensem anno 1552. docet cum Lutero contra Osiandrum, hominem hac in vita imputatiuè haberi iustum: & post hanc vitam cum Osiandro contra Luterum affirmat hominẽ oportere eadem iustitia, qua Deus essentialiter iustus est, iustum re ipsa fieri. Hunc sectantur Theologi Tubingenses, teste Staphylo in defensione. Hęc Lindanus. De hoc item vide infrà in Ioanne Brentio.

BVCERVS. 35.

MArtinus Bucerus patria Argentinensis, & monachus apostata ex Ordine fratrum Prędicatorũ, quos Dominicanos appellamus, ex Sacramentariorum factione extitit hoc nostro infelici tem-

tempore Caroli quinti Imperatoris Germani, & Clementis septimi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1530. qui quoniam (vt testatur Lindanus) posteà in Luteri sectam iurârit, licèt nec huic perstiterit fidus, facilè ab alijs fuit gloriæ studio superatus. Tanta autem fuisse in Euangelio isto, quo tantoperè sese efferunt Euangelici sui similes, inconstantia illum scribit Reuerendus dominus Stephanus Vuintoniensis Anglus, vt hominem appellet plagosum, quòd insigniores sectas sectatus, vndiquè vapulauerit. Nam initiò vbi Luteri doctrinam reiecisset, sese ad iurati hostis Zuinglij castra proripuit: vndè & in Marpurgensi disputatione contra Luterum pro illis dimicabat, sicut & Augustæ subscribere noluit confessioni principum Protestantium Luteranorum, sed Argentinensi. Mox mutata velificatione, vbi Zuinglius inter arma paricidalia à se concitata corruisset trucidatus, iterùm Lutero sese coniungere studuit, à quo pridèm falsi etsi publicè notatus fuerat, nunquàm tamen se purgauit legitimè. Deindè cum Vuicelio iam ad ecclesiam Catholicam reuerso nouam contra Luterum meditabatur pacis & concordiæ formulam.

Buceri inconstantia.

Etsi autem tam esset varius, nūquàm tamen sibi, dum esset Sacramentarius, placuisse scribit, Est, pro Significat: & Corpus, pro Signo corporis: hoc est, nūquàm sibi probatum aut Zuinglij aut Oecolampadij inuentum, sed sui ingenij, quo erat sanè non omnium infelicissimo.

Vt autem suis in erroribus erat inconstans, ità illius sententiæ inuentorem videtur Michael Dillerus fecisse, quòd qui fidem tantùm habet historicam, in Cœna nihil quàm signum corporis accipiat. Alberus scribit, Bucerum sic esse verba Domini interpretatum, Hoc est protestatio & memoriale beneficiorum DEI. Sanè vt in Christianismo fuit inconstantissimus, ità in paterno Iudaismo constantissimus. Præter vsuras enim defensas, licitas post Christi aduentum sub mortem narrant oculati testes reuocâsse in dubium.

Buceri errores.

1. Licèt autem contendat cum Brentio & reliquis huius factionis, vt iam suprà diximus, originale peccatum per baptismum dimitti, negat tamen per illum omne peccatum deleri: quòd (vt ait) baptismo suscepto maneat adhuc carnis concupiscentia vel rebellio, quę (vt huius hæresis authores docent) verè peccatum est, quanquàm non imputatur à Deo.

Baptismus.

2. Asserit nullum esse peccatum mortale, nisi incredulitatem. Cuius hæresis primus author & inuentor fuit Martinus Luterus, quem hac in parte secuti sunt Philippus Melanchthon, Ioannes Caluinus, & quotquot Luterano nomine censentur.

Peccatum.

3. Sacerdotum cælibatum repræhendit cum eodem Lutero, asserens sacerdotes non debere esse cælibes.

Sacerdotium.

4. Docet quamlibèt impurè & sceleratè homines viuant, debere tamen firmiter credere se per Christum esse Deo gratos. Hęc Bucerus, licèt libro de Concordantia certitudinis gratię, de Catholicis conqueratur, quòd falsò illi tribuant hanc doctrinam. Nè quis tamen de nobis eum iurè expostulare arbitretur, eius verba hic adscribam: Ait autem ille in Commentarijs super Epistolam ad Romanos cap. 2. in hæc verba: Cùm nostra opera omnia incerta sint, immò ex se nihil sint, nulla eorum habenda est ratio. Ex quibus verbis constat, hunc hæreticum cum reliquis eiusdem factionis idcò asserere iustificationem hominis nullo modo pēdere ex operibus nostris, vt suam iustificationem sibi certam facere possint.

Gratia.

Moritur autem anno 1551. 27. die Februarij Cantabrigię apud Anglos, velut voluntarius exul metu Cęsaris: cuius ossa deindè (teste ad Carionem appendice) defossa sunt & exusta in Anglia. Anno, inquit, à partu virgineo 1557. die 21. Februarij, iam per vniuersam Angliam reintegrata religione, animaduersum est in ossa Fagij & Buceri, quòd indignè viderentur hominibus pijs, quæ in sacrato

Buceri mors.

loco sepulta quiescerent. De hoc vide plura in Caluinistis.

BVDDAS.

36.

BVddas qui & Terebynthus, Manetis hęretici fuit præceptor, temporibus Aureliani Imperatoris, & Felicis huius nominis primi papæ, circa annum Domini 273.

Buddas Manetis praeceptor.

De hoc sic scribit Suidas: Manes, inquit, qui & Scythianus dictus est, Brachman⁹ fuit genere, & præceptorem habuit Buddam, anteà Terebynthum nominatum. Buddas in Græcis disciplinis Empedoclis hæresim est sequutus, qui duo principia interse contraria esse dixit, Contẽtionem & amicitiam. In Perside Buddas è virgine se genitum, & in montibus educatum, mentitus est. quatuorque composuit libros, quibus nomina indidit Mysteriorum, Euangelij, Thesauri, Capitulorum. A dæmone autem tortus interijt. Eius libros cum reliqua hæreditate Vrbicus, qui se Manetem posteà nominauit, ab ea fœmina consequutus est, & pro suis venditauit, quæ fœmina Buddam fouerat, & Vrbicum septem annos natum ære & libra emit, libertateque deindè donatum hæredem instituerat. Hæc Suidas.

BVGAVRIVS DE *Monte Falcone.*

37.

BVgaurius cognomine de Monte Falcone, author fuit eorum qui in religione Cataloniensi ausi sunt dogmatizare, nullum opus esse bonum, nisi ex puro ac syncero amore fiat, quacunque ex causa fiat, etiàm spe mercedis æternæ. Fuit autem iste error tandèm cõdemnatus publicè ac solenniter per Sancium Tarraconensem archiepiscopum.

Bugaurij hæresis.

BVLGARI.

38.

BVlgari sunt, qui alio nomine Mysij appellantur, inter Istrum & Aemum montem habitacula sortiti. Qui cùm Christiani primùm facti sunt, multis annis sub obedientia Romani pontificis degérunt, excellentissimi Christianorum propupnatores contra Turcam effecti. In ea porrò gente Nicolaus Papa tantùm profecit, vt pulso Photino hæretico, qui in his regiõibus multos credulos & omni vento doctrinæ circunlatos suis technis & imposturis fefellerat, Rex maiori natu ex filijs regno tradito, habitum susciperet monachalem. Sed cùm ij ob locorum confinia cum Imperatoribus Orientis communicâssent, cœperunt tàdem in ritus Gręcorum degenerare, in quibus hucusquè permanent, quéadmodùm scribit Blondus historiographus Romanus, antiquitatis scrutator. De eorum hæresi vide in Græcis.

Nicolai papæ virtus in propulsando Photino hæretico.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM, LIBER TERTIVS.

DE LITERA C.

CACANGELICI. I.

Acágelici sunt ij, quos Apostolus Paulus vocat Pseudoapostolos & operarios subdolos, in hũc modũ suis Corinthijs scribens: Nã eiusmodi pseudoapostoli, sunt operarij subdoli, trãsfigurãtes se in Apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergò magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ: quorum finis erit secundùm opera ipsorum. Et alibi: Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. Christus etiàm apud Lucã eos appellat operarios iniquitatis. Idem habet & primus liber Machabæorum in hæc verba: Iudas Machabæus persecutus est iniquos, qui legem abiurauerant, & qui conturbabant populum suum, adeò vt omnes operarij iniquitatis conturbati sint præ timore eius. De quibus item tradit itá Diuus Paulus, ad Timotheum scribẽs: Hoc autem (inquit) scito, quòd in nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediẽtes, ingrati, sceles ti, habẽtes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos deuita. ex his enim sunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quę ducuntur varijs desiderijs, semper discentes, & nunquàm ad scientiam veritatis peruenientes. Quemadmodùm autem Iannes & Mambres restiterunt Moisi, itá & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed vltrà (inquit) non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit. Propterea eundem Timotheum contestabatur idem Paulus per aduẽtum & regnũ Dei & Iesu Christi, qui iudicaturus est viuos & mortuos, vt prædicaret verbũ: instaret opportunè & importunè: argueret, obsecraret, increparet in oĩni patiẽtia & doctrina: Nimirùm ꝙ futurũ esset tempus, cùm sanam doctrinam non sustinerent homines, (vt sunt nostra secula) sed ad sua desideria coaceruarẽt sibi magistros qui prurirẽt auribus auditorum: & à veritate quidem auditum auerterẽt, ad fabulas autem conuerterentur.

2. Cor. 11. — Philip. 3. — Luc. 13. — 1. Mach. 3. — 2. Tim. 3. — Exod. 7. & 12. — 2. Tim. 4.

De quibus Cacangelicis magistrisq́; erroris, sese in angelos lucis transformãtibus, in hunc modum scribit Hosius libro quem de hominis iustificatione edidit: Fuitne, inquit, tẽpus vllum, quo maior esset magistrorum aceruus, auribus hominum seruientium, quàm sit istud, in quod incidit ætas hæc nostra? Nisi forte non titillat hoc aures nostras, non est auditu mortalibus vel maximè gratũ & iucundum, quum dicitur: Nulla nostra, sed sola Christi iustitia nos iustos, sola Christi iustitia nos saluos esse: quicquid sit de nostris operibus, vnumquenque certum esse debere, quòd gratis propter Christũ peccata sibi remissa sint, quodq́; Deo acceptus, & vitæ sit hæres æternę. Ac videtur hic esse temporum horum status, haud facilè vt quisquam statuere possit, in magistris ne linguarum, an in discipulis aurium sit pruritus ardentior. neque enim in his audiendi, quàm in illis placentia loquẽdi, maius est studium. Adeò se vltrò ingerunt auribus etiàm auscultare nolentium, vt vel indè facilè quisquam perspiciat, quòd ex eorum numero sint, de quibus propheta scribit: Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: nec loquebar ad eos, & ipsi ꝓphetabant. Et planè impletum est quod ab eodem

Hosius de prurit u aurium istius seculi Cacangelicorum. — Hiere. 23.

Here. 5.

propheta ſcriptum eſt: Stupor & mirabilia facta ſunt in terra: Prophetæ prophetabant mendacium, ſacerdotes applaudebãt manibus ſuis, & populus meus dilexit talia.

Luteri doctrina homines fieri deteriores.

Quem verò fructum attulerit hæc eorum doctrina, quam iſti parùm ſani, ſanã haberi volunt, quamq́; ſub ſpecioſo verbi Dei titulo rudi populo venditant, rerum exitus ipſe declarat. Non eunt hoc inficiàs ipſi ſeruientes auribus magiſtri, ſuos vitam agere improbam & contaminatiſſimam, nihiloque meliores nũc eſſe quàm ante receptũ nomẽ hoc doctrinæ genus fuerunt: quin etiàm maiore audacia ſequi mundum & eius cupiditates, omniaque ſibi permittere. Qui bonam vitæ ſuæ partẽ inter eos traduxit, qui mãlunt Euãgelici quàm Chriſtiani vocari, vir amœno cumprimis ingenio, neque mediocri iudicio, dicendique ſuauitate quadã admirabili præditus Eraſmus Roterodamus: Circunſpice mihi, inquit, ſodalitatem iſtam Euangelicam, quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vitijs infames. Ac nonnullis interiectis: Dices, inquit, nihil tam felix vnquàm fuit in rebus humanis, quin malorum admixtu vitiaretur. Ad bonos verte oculos. Fieri poteſt vt mea ſit hæc infelicitas. Mihi adhuc neminem cõtigit nôſſe, qui non videatur ſeipſo factus deterior. Et iterùm paulò pòſt: Euangelica pietas à minimis initijs paulatim creuit in maius ac melius, ac optimus quiſque ſe illi iungebat. Hanc doctrinam non ferè niſi leuiſſimus quiſque amplectitur. Et ad fratres inferioris Germaniæ ſcribens, de quodam ſacerdote narrat, qui cùm virgis cęſus & ex vrbe eiectus eſſet, & in carcere & extra portam, cùm à carnifice dimitteretur, publicè teſtatus eſt, ſe poſteaquàm illi ſe ſectæ addixerat, in omne flagitiorum genus proruiſſe. Et in alio quodam libro, adeò per hoc quod ipſi vocãt Euãgelium, non corrigi ſcribit homines, vt potiùs videantur deteriores fieri, nec vt peccare deſinant, ſed vt peccent impunitiùs. Ac verè quidem ille. Quis enim non peccet impunitiùs, cùm ab iſtis hominum ſceleribus blandientibus, & ſeruientibus auribus magiſtris, nõ noſtris, in immẽſum exaggerari vim peccati originalis audiuerit, adeò vt etiàm renati ex aqua & ſpiritu ſancto, non poſſimus nõ peccare: quum cuius impulſu ſit vt peccemus, ab iſtis edoctus, fortiorẽ eſſe credit vnum dæmonem, quàm omnes homines? quaſi non contrà fortior ſit vnus Deus, quo adiuuante peccatum effugere poſſumus, q̃ omnes dæmones. Quem tamen & ipſum, quæ Cacangelicorum iſtorum inſignis eſt & horrẽda blaſphemia, peccati faciunt authorem: vt ab eo nos ad peccatum agi blaſphement. Quis non peccet impunitiùs, cùm nulla ſua, ſed ſola Chriſti iuſtitia, ſe ſaluum fore ꝑſuaſum habuerit? Quis nõ peccet impunitiùs, ſi nullũ eſſe meritũ bonorũ operũ arbitretͬ, etiàm eorũ, in quibus à Deo creati ſumus? Quæ Deus ipſe operatus eſt in nobis: quæ non aliundè precium, non aliundè meritum habent, quàm ex precioſo Chriſti ſanguine, quo reſperſa ſunt: quẽadmodùm à viro quodam docto præclarè ſcriptum eſt: Quod iuſtitia meritorum Chriſti, fulget in virtutibus ſanctorum, ſicut ſol in gemmis, quę magis rutilant in præſentia ſolis, in abſcentia autem obtenebrantur. Quis non peccet impunitiùs, cùm omẽm iuſtitiam & ſanctitatem noſtrã, merum eſſe peccatũ & rem damnatam crediderit? Atq; adeò nihil valere bona opera ad diuinam gratiam demerendam, vt quo quiſque turpior eſt, eo citiùs illi Deus gratiã impartiatur? Hactenùs Hoſius de Cacangelicis noſtri temporis.

Cacangelicorum horrẽda blaſphemia.

Albertus Magnus diſt. 20. in 3. lib. ſententiarum.

Erasmus in epiſtola contra pſeudoeuangelicos.

Hyperaſpiſte ſecundo.

CAINANI SEV CAIANI. 2.

Cainanorum hæreſis.

CAinani ſiue Caiani ſeu Caini, authore D. Auguſtino li. de hæreſib᷒ ca. 38. & Philaſtrio, ſunt ità appellati, ꝙ Cain Fratricidã primogenitũ patris noſtri ac beati Adę ꝓtoplaſti, colãt & venerentur, eum dicentes fuiſſe virtutis fortiſſimę: & ex altera quidem virtute, nẽpe diaboli, Cain factum: ex altera autem, id eſt, Dei, Abel beatiſſimum natum, & virtutem maiorem, quæ erat in ipſo Cain, ità inualuiſſe, vt ſuum interficeret fratrem. Hos Tertullianus libello ſuo de

hæreſibus

hæresibus Chaldæos appellat. Adorant similiter Iudam proditorem, eum arbitrantes aliquid diuinum esse, adeò quidem, vt eius detestandum scelus, ingens beneficium reputent, eum asserentes præsciisse, quantum esset generi humano CHRISTI passio profutura, ideoque illum Iudæis ad occidendum tradidisse. Perhibentur quoquè & Sodomitas colere. Item Chore, Dathan, & Abiron, propterea quòd cùm schisma in primo Dei populo fecissent, terra dehiscente, perierint.

Adeò quidem, vt quantumlibèt aliqui fuerint aliquandò scelesti aut flagitiosi, nunquàm illis defuerint à quibus laudarentur, & eorum scelus commendaretur.

Blasphemant deniquè ij legem & Deum legis authorem, carnisque resurrectionem negant. Omes deniquè Marcionis errores illis tribuunt Irenęus & Augustinus: ex quo facile creditu est Caianos hæreticos à Marcione ortum habuisse, indeque adeò sub Antonino Pio Imperatore, & Pio primo papa, Ecclesiæ Dei insultâsse, circa annum Domini 159.

CALICVLARII. 3.

CAlicularij sunt qui hac nostra tempestate calicis communionem ceu necessariam vrgent: de quibus sic scribit Lindanus in suo Dubitantio, dialogo secundo: Vt finem, inquit, faciam, errores in concilijs generalibus pridèm damnatos, & iam Euangelij prætextu per impios istos reuocatos demonstrandi, notum est, communionis sub vtraque specie necessitatem à Petro Dresdési inuectam, fuisse in Concilio Constantiési à patribus dānatam: sed nunc seditiosissimè Luteri spiritu ab orco reuocatā. De his vide plura in Luteranis.

Petrus Dresdensis communionis sub vtraque specie inuentor.

CALVINISTAE. 4.

CAluinistæ, à Ioanne Caluino nostri seculi summo hæresiarcha, Picardo natione, patria Nouioduneési dicti sunt, & qui nunc famosissimè apud Gallias celebrantur. Hunc à patria sua ob vitæ improbitaté exulâsse scribit Antonius Demochares, de Missæ sacrificio capite secundo. Eúdem nouerût (inquit Ioannes Vacquerius libro de tentationibus) inter dissolutos suę vrbis viros dissolutissimū, inter inconstantes & fœdifragos inconstantissimum. Emersit autem Caroli V. Imperatoris Germani, & Pauli III. huius nominis summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1534.

Caluinus ob vitæ improbitate^m exulare coactus.

Hic igitur (vt inquit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2.) Gallicani ingenij fastu, vanæque eloquentię cothurno, ac doctrinæ suæ opinióe tumidus, primùm Basileę delitescens, tum Argétorati exulans, ac profugorum ibidèm factus concionator, pòst Geneuensis ecclesiæ arrepta contra Dei legem, pulso Vicecomite & episcopo, gubernatione, non modò Sabaudiam, sed totam adeò Galliam suis infecit, euertit, perdidit blasphemijs propter nouum suæ Cœnæ figmentum, quo Christum, licèt absentem, imaginatur sua tantùm vi & efficacia præsentem per metonymiam. In quo neq; suo cum patre Farello aut Oecolampadio, neque suo cum auo Zuinglio cõuenit, quorū vtrunque repræhendit, quòd Cœnam Domini non rectè tractârint. Vndè & in culpa esse ait, quod magna animorū offensione Tigurini accipiunt tanquàm in suum Apostolum vehemēter iniurium. Sed ijs tādem palinodia est recõciliatus.

Caluinus suos magistros Zuingliū & Oecolampadium de imperitia reprehendit.

Eius auté errores sunt hi, quos ex plurimis annotârunt non solùm Heshustus & Ioachimus Vuesphalus, qui cõtra eū de Eucharistia scripserunt, sed Staphylus quoquè, Lindanus, Hosius, & Claudius de Sainctes cū alijs compluribus. Primùm itaque idem Heshusius libro de Eucharistia, hos annotauit:

1. Dicit ergò inprimis illum animo & factis declarâsse cum Manichæis, Baptismum pueris nó esse necessarium. Narrat enim, noluisse Caluinum puerum imbecillem, ac in templum delatum baptizare, sed vt postridie reportaret, mandâsse, qui intereà est mortuus.

Caluini errores. *Baptismus.*

2. Rursùs quòd testimonia ex Genesi pro sacrosancta Trinitate & CHRISTI diuinitate à Catholicis adducta, velut Rabbinorum patronum agés, extenuat.

Trinitas.

3. Cæterùm quid senserit de Trinitate ipsa, in Synodo Lausanensi declarauit, vbi, teste Petro Carolo, qui eidem synodo interfuit disputator, profitebatur se Symbolo Athanasij nec credere, nec discredere, donèc ad scripturarum gnomé (sic enim Arrianizans græcissabat) illud examinâsset. Immò illũ versum, Alia est persona patris, alia filij, reijciebat, eò q̃ Gręcè est Hypostasis, quę personam (inquiebat) non significat.

Christus. 4. Certè Christum Deum esse, ex substantia patris ante secula genitum, nunquàm extorqueri potuit vt Caluinus cõfiteretur: sed quatenùs Deus est Christus, à seipso esse affirmabat. quod an non reuerà Christum patris esse filium neget, ipse viderit.

Caluino brutescunt homines stoicè. 5. Inter alias porrò blasphemias, Caluinus vt hominem cum Manichæis facit brutum, quia non liberi arbitrij: ità Deũ quoquè docet impiorum scelera non tãtùm permittere, sed operari etiàm efficaciter.

Deum peccatorum authorẽ facit Caluinus, cum Simone Mago. 6. Rursùs Adæ peccatum occulto Dei decreto fuisse ordinatum asserit. Immò diabolum Dei mandato esse mendacem. Itaque Deum esse nõ tantùm malorum, sed peccati quoquè authorem. Hæc Caluini verbis blasphema recitat Heshusius in erroribus Caluini, sub finem suæ cõfessionis de sancta Eucharistia. Vbi inter cæteros priscorum hæreticorum renouatos errores, obseruandum est, Caluinum docere Deum peccati authorem. Quod libro contra Libertinos, sui oblítus, affirmat à Simone Mago sumpsisse originem.

Hos item Caluini errores enumerat paulò apertiùs & breuiùs Fridericus Staphylus in Apologia de Luteranorũ inter se cõcordia, in hæc verba: Manichæi & Marcionitę Caluiniãi sunt, q̃ hęc ista quę sequũtur, in Deũ & in omnes creaturas blasphema spargunt, authore Ioanne Caluino. Quorum hæc dogmata nupèr in lucem edita sunt:

Vide quot Caluini execranda blasphemia. 1. Quòd Deus potissimè creârit genus humanum ad perpetuam damnationem & interitum.

2. Quòd Deus Adam creârit non modò vt interiret, sed etiàm quòd illum ab æterno ad exitium prædestinârit, ideoq; illum necessariò peccare oportuerit.

3. Quòd peccata quę homines faciũt, nõ modò Deus permittat fieri, sed etiàm fiant Deo volente & impellente.

4. Quòd omnia peccata quæ fiunt ab hominibus, sint omninò opera Dei simpliciter.

5. Quòd nullum furtum, nulla scortatio, nullum adulteriũ fiat ab homine, quod Deus non efficiat in homine.

6. Quòd & lex Dei & voluntas Dei, sæpè sint inter se contraria.

7. Quòd diabolus, iubente & volente Deo, mentiatur in cordibus humanis.

8. Quòd DEVS non solùm causa sit omnis mali, sed etiàm quòd hominibus vt mala operẽtur, malas cogitationes in cordibus illorum inspiret: adeoq; vt nõ homines peccent, sed Deus sit efficiẽs & volens peccatum. Vide librum Ioannis Caluini de Prædestinatione, & defensionem Theodori Bezæ pro eodem Caluino. Hæc Staphylus.

Sed hos & complures alios errores, ex ipsius Caluini verbis comprobandos duximus ad fidelium lectorum cautiõem, nè quis dicat iam citatos authores eas blasphemias confinxisse, & eidem Caluino voluisse impingere.

1. Hic inprimis non solùm negat Missam esse à Christo institutam, sed eam quoquè non esse sacrificiũ. Immò, quod multò peiùs & magis blasphemum est, negat Missam opus bonum esse, quod sanè suus præceptor Luterus antè dixerat, vt videre est in eius erroribus. In illa porrò Caluini institutione Christianæ religionis cap. 13. 18. 49. cùm dixit scholasticos Theologos docere Missam esse sacrificium, infert quæ sequuntur: Valeant, inquit, ipsi cum spinosis suis argutijs, quæ licèt vtcunque cauillando defendi queant, ideò tamen repudiandæ sunt bonis omnibus, quòd nihil quàm Cœnę claritati multas tenebras inducũt. Illis ergò valere iussis, congredi me hîc lectores intelligant cum ea opiniõe, qua Romanus Antichristus (Papam hoc nomine appellant Caluinus & Luterus, & om̃es huius tempestatis hæretici) ac eius prophetæ totũ orbem imbuerunt: népe, *Præcipui & insigniores Caluini errores.* *Contra Missam.*

Missam

Missam esse opus, quo sacerdos q Christum offert, & alij qui in oblatione participant, Deum promerentur. Neque id communi tantùm vulgi opinione receptum est, sed ipsa quoquè actio sic est instituta, vt genus sit placationis, quod pro viuorum & mortuorum expiatione Deo satisfaciat. Hæc Caluinus.

Contra merita & opera bona.

2. Dicit rursùs eo libello, quem edidit contra decreta promulgata à Concilio Tridentino in sexta sessione cap. 16. & Canone 32. Nullum opus humanũ quàtumlibèt bonum, esse vitæ æternæ meritorium, neque ad vitam æternam consequendam necessarium: Fatetur quidem ille cum suo præceptore Lutero, Melanchthone, & Ioãne Spangebergo, nostris operibus inesse aliquod meritum, cui respondent præmia corporalia & spiritualia, sed nõ vita æterna. Immò asserit quẽlibet iustum in omni bono opere peccare. Quæ duæ assertiones contra se inuicèm apertissimè pugnãt. Fieri enim non potest, vt quis apud deum mereatur præmium aliquod spirituale per peccatum, cùm scriptura sacra apertè testetur, odio simul esse Deo impium & impietatẽ eius. Sed Caluinus optimè hanc sentẽtiarum pugnam intelligens, vt illas conciliaret, dixit opera nostra quanuis sint ex se peccata, hoc tamen nomine fore Deo accepta, quòd ille paterna indulgentia ignoscit & condonat quicquid in illo est vitiosum. Sed quàm ille aberret, lege huius dogmatis cõfutationem apud Alphonsum à Castro aduersùs hæreses lib. 11.

Sap. 14. Caluini vafrities.

Peccatum.

3. Asserit item Caluinus cum Lutero, nullum esse peccatum mortale, nisi incredulitatem.

4. Rursùs nullum fore discrimen inter peccatum mortale & veniale: nec vllum quidẽ veniale appellari debere, sed omne peccatum esse mortale. Quam hęresim docet ille in suo opere de institutione religionis Christianæ.

Contra præceptum & consilium.

5. In eo quoquè opere cap. 4. sectione 13. monachos calumnians, quòd se dicãt vouere consilia Euangelica, docet cum omnibus Luteranis, nullum prorsùs esse discrimen inter præceptum & cõsilium Euangelicum, neq; aliquod esse in euãgelio consilium: sed omnia quæ nobis à Christo commẽdata sunt, esse præcepta. Eius verba sunt huiusmodi: Agè, calũniã esse dicunt, q̃ anteà tradidi, monachos non esse contẽtos p̃scripta à Deo regula. Atquì, etiàm si taceã, ipsi plùs satis se accusant. Apertè eñ docent se plùs oneris suscipere, q̃ suis Christus imposuerit: qm̃ scilicet Euangelica cõsilia de diligẽdis inimicis, de non appetenda vindicta, de non iurando, &c. se seruaturos p̃mittunt, quibus non sunt communiter adstricti Christiani. In eo, quam nobis antiquitatẽ ostendẽt? Hoc nulli vnq̃ veterũ venit in mentem. Oẽs vna voce clamãt, nullã penitùs voculã à Christo emissam, cui nõ sit necessariò obtẽperandum. Et hæc ipsã nominatim, quæ isti boni interpretes Christũ dũtaxàt cõsuluisse nugãtur, iussa esse nulla dubitatiõe docẽt. Hęc Caluinus. In q̃bus tot inserit & accumulat mẽdacia, vt vix vnã veritatem repias.

Contra continentiam & celibatum sacerdotum.

6. Quanuis aũt bonum esse fateat̃, vt à Deo adiutoriũ petamus ad continendũ, dicit tñ hanc diuini auxilij inuocationẽ non esse sufficiẽs remediũ pro cõtinentia seruanda & tũc ideò necessariũ dicit esse coniugium. Nam in eodẽ suo opere de Institutione Christianæ religiõis cap. 4. sectiõe 18. monachos ob votũ castitatis redarguẽs, ità ait: Virginitatem Deo ppetuã promittunt, quasi cum Deo antè pepigerint, vt se à cõiugij necessitate liberarent. Non est quod causent̃, se nõ nisi gratia Dei fretos votũ hoc nũcupare. Nã cùm ipse nõ omnibus dari pronunciet, fiduciã specialis doni capere, nostrum nõ est. Qui habẽt, eo vtant̃: si quãdò se à carne sua inq̃etari sentiũt, cõfugiant ad eius opẽ, cui⁹ sola virtute possunt resistere. Si nõ proficiũt, nec remediũ quod ipsis offertur, cõtemnant. Certa enim Dei voce citantur ad cõiugium, quibus continendi facultas denegatur. Hæc Caluinus.

Docet præcepto vniuersali omnes homines obligari ad nuptias contrahẽdas.

7. Docet quoquè hoc tẽpore gratię stare adhuc p̃ceptũ vniuersale, quod oẽs obligat ad nuptias cõtrahẽdas. Nã in eodem suo opẽ de Institutiõe Christianę religionis ca. 3. vbi agit de lege, interpretãs p̃ceptũ illud, Nõ mœchaberis, sectiõe 73. hęc ait: Hac lege cõditus est homo, vt solitariã vitã nõ agat, sed adiũcto sibi subsidio vtat̃: deinde ex peccati maledictionę in

in hanc necessitatem magis addictus est. Item in eodẽ capite, sectione 66. posteaquàm dixit melius esse nubere quàm cũ scorto coire, cõtra sacerdotes & monachos qui castitatem perpetuam Deo promittũt, hæc ait: Nostri verò sacrifici, monachi & moniales, omissa huiusmodi consideratione, cælibatui se pares esse cõfidunt. Quo enim oraculo edocti sunt, constaturum sibi tota vita castitatem, in cuius finem eam vouerint? Audiunt de vniuersali hominum conditione Dei vocem: Non est bonum homini esse soli. Intelligunt, atque vtinàm non sentirent peccatum in nobis manens, non carere acerrimis aculeis. Illam generalem vocationem qua fiducia audent excutere in totam vitam, cùm donum continentiæ sæpiùs in certum tempus, prout opportunitas requirit, concedatur? Hæc Caluinus.

Cõtra omnia vota, tum priuata, tum monastica. 8. Itaque cum Lamperianis, Pseudoapostolis, Vuicleffis, Lutero, & his similibus, omnia vota damnat, ea nihil prodesse asserens: quòd (vt ait) necessitatem & coactionem quandam videntur hominibus inferre, cùm nihil sit ex necessitate faciendum, sed liberè, propter quod dicit propheta: Voluntariè sacrificabo tibi. Nam is in eodem suo opere de Institutione Christianæ religionis cap. 4. vbi de votis differit, obijciens contra suam sententiam hæc verba Pauli, Adolescentiores viduas deuita: cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo nubere volunt, habẽtes damnatiõem, quia primam fidem irritam fecerunt: Et eisdem verbis respondens, ea quæ sequuntur, subinfert: Ego verò illis minimè nego, viduas quæ sese suasque ecclesiæ operas addicebant, perpetui cælibatûs legem suscepisse: non quia in eo religionem aliquam statuerent, vt posteà fieri cœptũ est: sed quoniam nisi sui iuris & iugo maritali solutæ, functionem illam sustinere non possent. Quòd si data fide, ad nouas nuptias respectarent, quid hoc erat aliud, quàm Dei vocationem excutere? Non igitur mirum, quod talibus desiderijs lasciuire in Christum eas dicit: Posteà verò amplificandi causa subiungit, adeò ipsas, quod Ecclesiæ pollicitæ sunt, non præstare, vt primã quoquè fidem in baptismo datam, violent ac irritam faciant, in qua hoc compræhenditur, vt vocationi quisque suæ respondeat. Et aliquibus interpositis, subdit: Sed primùm nego, alia ratione professas esse cælibatum, nisi quia coniugium cum ea quam subibant functione, minimè conueniret: ac omninò se ad cælibatum adstrinxisse, nisi quatenùs ferret vocationis suæ necessitas. Deindè ità obligatas non concedo fuisse, quin illis tunc quoquè satius esset nubere, quàm vel carnis aculeis solicitari, vel in aliquã prolabi obscœnitatem. Hæc Caluinus.

Psal. 53.

1. Tim. 5.

Docet nihil Deo vouere posse, nisi quod ab eo præceptũ sit. 9. Docet preterea nihil posse Deo voueri, nisi quod ab eo præceptum est: nimirùm quòd hoc solum (inquit) habet apertum testimõium, quòd Deo gratum sit & acceptũ. Hic enim & sui asseclæ nullam constituunt (vt suprà retulimus) inter præceptum & consilium differentiã: indeque adeò nihil Deo placere asserũt, nisi quod ab illo præceptũ. Ex quo colligunt homines, Deo vouere non posse nisi quod ille præcepit. Sic enim ait in dicta Institutione cap. 4. sectione 2. vbi de monachatu & votis differit: Porrò, inquit, si nolumus errare iudicando quæ vota sint legitima, & quæ præpostera, tria expendere conuenit: nempe quis sit is cui votum nuncupatur, qui sumus nos qui vouemus, quo animo denique voueamus. Primùm eò spectat, vt cogitemus nobis cum Deo esse negocium, quem adeò delectat nostra obedientia, vt ἐθελοθρησκείας omnes, quamlibet in oculis hominum speciosæ sint ac splendidæ, maledictas esse pronunciet. Si voluntarij omnes cultus quos siue mandato excogitamus, DEO sunt abominabiles, sequitur nullum ei acceptum esse posse, nisi qui eius verbo approbetur. Ergò, nè tantum licentiæ nobis sumamus, vt audeamus DEO vouere quod nullum testimonium habeat qualiter ab ipso æstimetur. Hæc Caluinus.

Docet solafide iustificari hominem. 10. Docet quoque varijs in locis eiusdem institutionis Christianæ cum Lutero, Bucero, Melanchthone, & Iohanne Spãgebergo, omnem hominem iustum, scire se esse in gratia, esseque certum suæ iustificationis: eò quòd fides, per quam iusti-

iustificat homo, cuilibet possit esse certa, iuxta illud Augustini lib. 3. de Trinitate cap. 2. Nihil est, inquit, homini certius sua fide. Quanuis ergò (aiunt omnes isti) aliquis peccata multa committat, multaque flagitia & scelera, nullum illorum tamen imputatur credenti, id est, iuxta eorũ interpretationẽ, fiduciam habẽti in Christũ, quòd per misericordiam Dei & Christi merita, remissa sint sibi peccata. Et quia fides hæc est nota cuilibet illam habenti, indè deducunt argumentum, quòd qualiacunque sint opera hominis, si tamen firma fixaq; sit fides, semper erit certus de sua salute.

Cõtra extremæ vnctionis sacramentũ.

11. Extremæ denique vnctionis sacramentum prorsùs reijcit cum Vualdensibus, Vuicleffis, Lutero, & omnibus qui eidem Lutero nomina dederunt, illam inficians inter sacramenta numerandam esse, nec ad hanc nostrã ætatem, sed tantùm ad tempus Apostolorum pertinere, eamque solam fuisse gratiam curationũ. Dicit enĩ in institutione Christiana cap. 19. in hunc modum: Etiamsi si obtinuerint huic ætati cõuenire, quod de vnctione ab Iacobo præcipitur, (à quo longissimè absunt) non sic tñ adhuc multũ promouerunt in approbanda sua vnctione, qua hactenùs nos illeuerunt. Iacobus omes homines vult inungi: isti non infirmos, sed semimortua cadauera sua pinguedine inficiũt, quum iamiam anima in primoribus labris laborat, vel vt ipsi loquũtur, in extremis. Si præsentem habent medicinam in suo sacramento, qua vel morborum acerbitatem leniant, vel saltem aliquod animę solatium adferant, crudeles sunt qui nunquàm in tempore medentur. Iacobus vult infirmum vngi à senioribus ecclesiæ: isti vnctorem non admittunt, nisi sacrificulum. Hæc Caluinus.

Hi sunt insigniores eius errores: qui alios volet, legat Franciscum Horãtium Hispanum in suis locis Catholicis super præcipuorum Institutionis Caluini capitum confutatione. Legat & Responsionem Claudij & Sainctes Parisiensis Theologi ad Apologiam Theodori Bezæ editam contra Examẽ doctrinæ Caluinianæ & Bezanæ de Cœna Domini.

Noui sacramentarij cur Caluinistæ nunc per Germaniam & Galliam appellantur.

Cęterùm (inquit Lindanus vbi suprà) Caluinistæ nunc passim noui vocitãtur Sacramentarij, quòd (vti ait confessio Mansfeldensis) noua quadam stropha, sacramenti veritatem eludere conantur. Verbis enim pręsentiam corporis & sanguinis Christi confirmant, sed re ipsa negant. Veterum enim sacramentariorum, id est, Zuinglij atque Oecolampadij dogma reijciunt, qui ociosum atque vacuum externumque signum dicebant esse sacramentum altaris: sed isti nunc cum Luteranis simulant se consentire. Confitentur enim (ait Confessio Mansfeldẽsis) quòd verum corpus & verus sanguis Christi in Cœna verè & substantialiter adsit, sed tamen figuratè & spiritualiter & sacramentaliter: ità vt corpus Christi semper maneat in cælo. Dicũt enĩ corpus non posse esse simul pluribus in locis.

Caluinistæ simulant se cũ Luteranis cõsentire, cum toto cælo dissentiant.

Caluini vita ex Ioãnis Veteris, & Claudij Sanctesij scriptis collata.

Sed Caluini vitæ institutionem paulò altiùs repetamus, quæso, nõ solùm ex his, quæ de eo Ioannes Vetus in prima sua religionis & Regis Frãcorum defensione aduersùs exitiosas eiusdẽ Caluini & Bezę & Ottomani coniuratorum factiones recenset: sed & ex Responsione quoque docti illius & pij Claudij Sãctesij Parisiẽsis theologi ad Apologiã Theodori Bezę, nuper editã contra Examen doctrinę Caluinianę & Bezanę de Cœna Domini, de ipsius Caluini vitæ institutiõe colligere potuim⁹. Ait ergò Ioannes Vetus: Vbi primùm Caluinus suam illam impudentiæ ac impietatis scholam aperuisset, & ad eiusdẽ sceleris societatẽ nonnullos, quos fore vtiles sibi ac idoneos arbitrabatur, verborum blanditijs magnificisq; pollicitationibus pellexisset, tunc homo vafer & astutus, qui nobilitandi sui nominis & propagandæ factionis ardore incẽdebatur, laqueos cõplures struxit, quib⁹ incauti, semidocti, & sibi minùs cauentes, facilè irretiti caperentur. Audiuerat Luterum superioribus annis in Germania contra Pontificis & Episcoporum deprauatos mores acerbiùs debacchatum, idq; non modò impunè, sed etiàm cum quadã gloria & eorum approbatiõe, qui fastidio veteris disciplinę ac nouæ studio tenebanẽ. Videbat etiàm tunc eã esse plebis magna ex

Ioãnes Vetus.

 parte

parte ꝓpter sacerdotū vitia offensionē: eam multorum in veritate oppugnāda, & reipub. statu peruertēdo fore cōtentionē, vt nō difficilè futurum cogitaret tandèm asseq; quod instituebat, aut saltē obsistere, nè respublica Christiana tā libera ac quieta pace frueretur. Itaq; vrbe Geneua occupata, summaq́; sacerdotij potestate à suis impetrata, memor cōsiliorū, quibus seditiosi in Atheniēsium & Romanorū imperijs ciues viguerant, cōtinuò exclamare, ꝓfiteri, denūciare cœpit verā pietatē hactenùs ignoratam, sibi verò patefactā. Se vnū esse qui plusquàm maiores, & quotquot mille & quingentis annis vixerint, sciat, videat, intelligat. Sicq́; patres nostros, idolorum cultores, delusos, occæcatosq́; fuisse: se verò verū Christi cultū quodā diuino spiritu cognouisse: Nostros episcopos, impostores, cacodęmonas, antichristos, & sceleratorū duces hactenùs extitisse: suos verò Christi nuncios, apostolos, & doctores fore: Sese asylū in proximis Galliæ finibus cōstituisse ac muniuisse, ad quod exules, dānati, aborigenes, & oīm ordinum gentiumq́; perditi ac deplorati greges suis finibus ablegati confugiāt, & in quo tanꝗ in tutissimo portu placidè cōquiescant, significat. Hęc Ioānes Vetus.

Caluini arrogantia simul & impostura

Sed quo pacto Geneuā occupàrit, & inter Luteranos & Zuinglianos idē Caluinus & Beza progressum fecerint, & se gesserint, ex Claudij de Sainctes libro his ꝓximis diebus cōtra eosdē edito, discendū: quô quisq; intelligat, qbus initijs hi tanti prophetę Geneuēses in lucē ꝓdièrint: Caluinus (inqt ille) à Farello primùm institutus lector in theologia Geneuæ, & posteà inter ministros cooptatus, animū sustulit, & Oligarchiā cōsistorij sui, cui ꝑesset, moliri cœpit, tanꝗ morum rigidissimus cēsor: neq; ꝓbabat quicqd ante se iam videbat stabilitū. Erat aūt garrulus admodùm & importunus, & rabulis ac nouis causidicis, cum quib⁹ in Gallia educatus fuerat, ꝗ simillimus. Indè lites & contētiones ortæ in Geneuēsi republica, ꝗ spectabāt ad seditionē, vti accidit, quocunq; loco admissi fuerunt Caluiniani ministri. Habito ergò magistratuū & primariorū hominum in illa ciuitate conuentu, iussus est Caluinus è vestigio cū paucis alijs vrbe cedere & exulare. Id quidē quorundā imꝓborū factione & cōspiratione factum asserens, qui lucē euangelicā ferre nequirēt, nec rectā normā sustinere. Ità eīn solent huius factionis homines suorū maleficiorum etiàm depręhensi, inuidiam & culpam in alios deriuare. Attamen ex his quæ posteà euenerunt, authore Caluino, facilè cōijcitur quid verissimum sit.

Claudi⁹ Sanctesius in sua responsione contra Bezæ apologiam.

Digressus ille Geneua, Argentinā se contulit, ibiq́; plurimùm & doctore & amico Martino Bucero vtebat̄, qui tum Zuinglianā opinionē & factionē ciurârat, & ad Luterū trāsierat, pristinamq́ue suā doctrinam aut retractabat, aut retractare se simulabat. Certè Caluin⁹ tātùm se dedidit Bucero, vt suā doctrinā magna ex parte de libris illi⁹ adverbū trāstulerit. Tū ergò Caluin⁹ sentiebat vt Bucer⁹ cū Lutero: alioquì aut Bucer⁹ fallebat, aut Caluin⁹ Bucerū circūueniebat. Tū Argētorati Gallicanā (vt vocabāt) ecclesiā erexit, & in ea docuit ac ministeriū exercuit. Farell⁹ exul cū alijs intereà nō qescebat, sed se vlcisci ꝑ fautores suos de inimicis, nouosq́; motus excitare Geneuæ conabat̄. Oppressis nōnullis ꝑ calūnias caluinistarū (q tū Farellistę nominabāt̄) testimonijs instructas fact⁹ superior, verit⁹ nè impar aduersarijs doctrina & eloquētia iterùm succūberet, hinc Viretum ab Heluetijs, hinc Caluinū à Germanis iterùm acciri oībus modis ꝓcurauit, vt funicul⁹ triplex difficiliùs rūperetur, & tanquàm ex tripode falsa oracula edita, omnes in admirationem raperent, & à contradictione deterrerent.

Caluinus Geneua exactus, Argentinam se confert.

Martini Buceri in sua doctrina & fide inconstātia

Caluinus ingentis scilicèt animi vir, sed vafri, & iam ad timorē atq; humilitatem simulati, grauiter ferebat sibi inflictam exilij pœnam, & (vt aiunt) iurârat se nunquàm ad ministerium obeundum in ingratam ciuitatē reditrū. Acquieuit nihilominùs Farelli & Buceri hortatibus, sed non nisi pręscriptis conditiōibus de creādo inprimis cōsistorio, cuius opa restituendę disciplinæ Christianę prætextu insidiaretur quibus vellet, & inuidiam tyrannidis suæ declinaret, aut armaret. Ante reditum tamē,

Caluini vafrities & simulatus animus.

ad

ad Ratisbonę Comitia cum Bucero profectus est, quæ Carolus quintus Imperator indixerat: in quibus de religione cõponenda deliberatum fuit, & à delectis Catholicis theologis articuli propositi, quibus à Protestantium dictoribus, inter quos Melanchthon & Bucerus & in eorum subsellijs Caluinus, respõsum fuit, ac communi assensu hæc à Protestantibus (inter quos tum aderat Caluinus) consignata de Cœna Domini confessionis formula, Catholicis reddita est: in qua Zuinglij dogma ad verbum reijcitur his verbis: Christus inquit, Accipite, mãducate, hoc est corpus meum. Et deindè, Hic est sanguis meus. Ideò fatemur in Cœna Domini verè & realiter corpus & sanguinem Christi adesse, & cum pane & vino exhiberi sumentibus. Sic & Paulus inquit: Panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini est? Improbamus igitur eos qui non confitẽtur veram præsentiam corporis & sanguinis Domini. Et tenemus quod docet Euangelium, & quod cõfitentur sancti patres, & sicut Hilarius inquit: Domini professione & fide nostra verè caro est & verè sanguis: & hęc accepta & hausta, faciunt vt & Christus in nobis, & nos in Christo simus. Adest igitur Christus, & est efficax in sumentibus. Huius colloquij acta imprimi Latinè curauit Bucerus, & Caluinus Gallicè, postquàm Geneuam paulò pòst reuersus. Nõ dubium igitur quin Caluinus cum Augustanis senserit in illis Comitijs, aut se ibi impostorem esse ostẽderit, si aliter, quàm alij, quibuscũ subscribebat, id quod loquebatur, intellexerit.

Matt.26. Mar.14. Luc.22. 1.Cor.11.

1.Cor.10.

Geneuæ restitutus, à Consistorio & eorum sanguine per quos pulsus fuerat, & quorum potentiam reformidabat, exorsus est pontificatum, eo pacto videlicet quo Beza posteà, oppresso & obtrũcato Iacobo Spifamio æmulo suo, studuit stabilire. Atque vt huic vana crimina proditiõis, illiciti matrimonij & stupri Beza intendit, cùm lõgè grauiùs ipso in istis deliquerit: ità Caluinus in aduersarios suos de ijsdem criminibus immisit accusatores, aut oblatos cupidiùs fouit & audiuit. Insupèr Geneuensis reipublicæ formam, consistorij instituti ministerio, magna ex parte aggressus est immutare, & quamplurima à Farello atq; alijs anteà de religione cõstituta decreta tollere, suamq; substituere, (quod dicebat reformare) nè alius quàm ipse haberetur ecclesiæ Geneuensis instaurator & fundator. Huius conatibus cùm multi ciues & plerique ministri reluctarentur, ipse improbarum suarum in eos machinationum non priùs finem fecit, quàm aliorũ ignominoso supplicio oculos suos pauisset, & alijs variè afflictis & fugatis, solus gallus in alieno regnaret sterquilinio. Qui nũc Caluinistę, tum Farellistæ dicebantur, sed receptatori suo Farello gloriam inuẽtæ sectæ Caluinus inuidit, & hanc gratiam retulit, vt primas partes statim illi præriperet, & cathedra atque ecclesia Geneuẽsi deturbaret, nomenq; eius suo supposito extingueret, quanuis perbellè intereà finxerit se sanctissimè cum illo semper fraternitatem coluisse, & vt grandiorem, sed aliò eiectum, plurimi fecisse. Ac nè eandem vicem à Theodoro Beza reciperet, diligenter sibi prouidit callidus homo, quòd suum ingenium nôsset. Nam neque quandò ipsum adiuit, neque posteà quandiù vixit, in eandem & æqualem ministerij sui societatem istic illum admisit: quandiù benè habuit, quàm potuit longiùs à se repulit. Non obscurum de tali suo reditu ab exilio indicium facit præfatiõe in Psalmos, sed solicita sua peruersitate nefarias suas actiones pietatis specie excusat, immò tantùm exornat, vt cum Dauide comparandum se prædicet: quem vt continuis bellis fatigârunt Philistini & alij exteri hostes, & interior perfidorum hominũ malitia & improbitas grauiùs vulnerauit: ità Caluinus tacitè innuit, se regem à Deo constitutum super Sion Geneuensem, super mõtem sanctum eius, vix momentum vnum vel ab externis vel ab intestinis pugnis quietum habuisse, sed tãdèm non sine suis magnis sudoribus vicisse. Hæc Claudius Sanctesius. Vide reliqua ibidèm quæ sequuntur.

Caluinus Geneuæ, à qua exulauerat, restitutus, exorditur põtificatũ stabilire.

Caluinus Farello suo apud Geneuam receptatori gloriam inuentæ sectæ inuidet.

Caluinus super Geneuensem ecclesiam constitutus, oẽm pietatis regulã peruertit.

Deindè vt sic latiùs (inquit Iohannes Vetus vbi suprà) iacta factionis suæ fundamenta promoueret, verborum illecebris,

bris, quibus erat insigniter instructus ad persuadendum, se totum ad impugnandam veterem pietatis regulã comparat: ab ea populum modis omnibus alienare, & ab Ecclesiæ gremio auellere: contrà, suam sanctimoniã & integritatem ostentare, doctrinam prædicare, sua postremò somnia introducere, sua commẽta probabili & plausibili fuco exornare, & q̃ longissimè in omnes Christiani orbis regiones disseminare conat̃. Quid posteà? Dicam breuiter, quid astuti & calui impostoris istius scripta effecerint, vel potiùs quàm multos veneno infecerint. Vereor enim nè si permulta de hisce rebus dicam, pudeat me de leuitate nostræ gentis confiteri, apud quam plus interdùm vnius Caluini opinio, quàm Maiorum probitas, quàm omnium doctorum consensus, quàm Ecclesiæ authoritas, q̃ Christi mandata, quàm tot seculis totq; populis probata viuẽdi recta consuetudo, valuisse videatur.

Gallorum leuitas notatur

Ergò prodigiosis omninò opinionibus imperitos primùm adolescentes in publicis iurisprudentiæ scholis vagãtes, & ciuiliũ disciplinarum difficultate retardatos imbuit, ad contemptionem sacerdotum dira obtrectatione impellit, & aduersùs omnem rationẽ veritatemq; vna impudentia armat, quiduis dicendi & scribendi libertatẽ licentiamque concedit: Maiorum leges ipse labefactat, & ad errorem suum corroborandum prolatis citatisque, sed detortè & deprauatè, sacris literis abutit̃. Enimuerò cùm multi à more quem acceperant, & ab institutis Maiorum in quę iurauerant, recedere nec sine perfidia posse, nec sine impietate se velle debere existimarent, contra id non modò integrum esse scribit, sed honestum, sed pium, sed salutare cõfirmat. Ex quo accidit, vt si qua pecus scabiosa & in cœnobijs, & in iudicijs, & in vrbibus secerni à grege, nec sanari, sed in sua lue sordescere, cunctisque obseruantiæ ac honestatis legibus solui vellet, continuò in Caluini academiam, vel potiùs in Epicuri hortos vbi turpiter volutaretur, & intemperanter voluptuaretur, libentissimè deficeret.

Iurisprudẽtiæ studentes, à Caluino primùm decepti.

Honestum & pium docet Caluinus, ab institutione maiorum recedere.

Eam porrò rationem magister Theodorus Beza iniuit, vt quoniam Lutetiæ, vbi lippis & tonsoribus & lanistis & ganeonibus erat inprimis cognitus, summeque egregijs scortationum & ludorum palmis nobilitatus, Candidam, quã perditè deperibat, sine probro periculoque abducere, & creditorum, quibus ære obstrictus tenebatur, fidem diutiùs fallere non poterat, exilio & fuga sese omni vinculo nexuque exolueret, ac in perfugium libidinis atque petulantiæ vindicaret. Eccè Caluinus aduenæ istius præsentia recreatus, magis atque magis falsa scientiæ opinione intumescit, doctissimos quosque suarum esse partium asseuerans. Cur tandem? Nempe vt faciliùs hominum simplicitati illudat, & virorum magnorum fulgore, vulgi aciem perstringat, & impudentiam suam adulteratis hisce figmentis quasi pigmentis fucatam, illustriorem reddat.

Theodori Bezæ eadem cũ Caluino suo collega improbitas.

Ergò isti duo susceptæ coniurationis principes, arctissima scelerum societate inter se coniuncti, maiores animos colligunt, plura moliri, sperare ampliora, & iam sibi honores dominatumque polliceri audent. Qui cùm ex antiquis Romanorum & Atheniensium historijs didicissent, qui nouis rebus studerent, eos in multitudinis sensum atque amicitiam ea maximè ratione posse irrepere, si magnas spes, magnas vtilitates ostentarent ijs, quorum opera ac gratia florere cuperent: protinùs nefas sibi videri aiunt, quòd nostri Episcopi tot annuos prouentus ex ecclesiasticis prædijs capiant, quodque ad turpissimos vsus illis abutantur. Porrò querũtur nullum esse locum charitati aut pietati, exteros hospitio carere, inopes alimentis egere, afflictos solatio destitui. Aliam Apostolorum conditionem fuisse clamitant, qui quidem tenuiter & parcè viuerent, & opes si quas haberent, pauperibus liberaliter erogarent, ægros viserent, supplicibus auxilium consiliumque nõ denegarent.

Caluini & Bezæ in scelere arctissima societas.

Caluini & Bezæ fictitia querimonia.

Quorsùm verò hæc duorum concionatorum tam pia, tamque charitatis & propensi amoris plena oratio? Beza episcopos sacerdotijs locupletari reprãhẽdit, qui ex eisdem lõgè vberrimum quæstum

ſtum fecerit: Qui pauperum pecunias in epulis, ludo, iocis, ſcortationibus, tam multas prodegerit: Qui ſacerdotia, quæ ſatis ampla & opima habebat, pluribus emptoribus eadem certo precio addixerit: Quæ, ſi non dicam nouus Chriſtianus, ſed antiquus iuriſconſultus eſſe voluiſſet, extra commercium & licitationē eſſe cognouiſſet. Quorsùm igitur tanta commutatio? Vt quoniam Beza pleroſque ſacerdotiorum cenſibus adipiſcendis inhiaturos cōſideret, hac illos ſpe ad veteres colonos de ſua ſede ac poſſeſſione deturbandos accenderet. Vt qui fortè Caluinicam ſectam per ſe nō amplecterentur, ſpe, quam illa oſtenderet, nihilominùs capti, ab antiqua religionis & regis obſeruatione auocarentur. Aſtutum profectò & ingenioſum inuentum, pro quo videlicet quāplurimos acriter, tanquàm pro lege agraria, videmus hoc tempore decertantes. Quàm enim vellent tenues ac libidinoſi nebulones, qui partìm inertia, partìm malè gerendo negocio in vetere ære alieno vacillant, qui iampridèm premuntur, qui nunq̄ emergent, quàm, inquam, vellent ſpecioſo aliquo nomine ad ſpem prædæ & rapinarum inuitari, quàm aliorum fortunis diteſcere, quas conſcelerata ac nefaria mente tandiù concupiērunt?

Quanta Caluini & Bezæ in decipiendis hominibus aſtutia.

Tantum valuit hæc opinio, vt etiàm in mentes noſtrorum hominum penetrârit, vt multitudo in eam ſpem prædæ etiamnùm adducat, vt potentiores eandem aucupentur. Quin etiàm de ordine ſacerdotum nonnulli reperiantur, qui quum eccleſiaſtica prædia obtineri aliquandò vice hæreditariorum, & cum vxore ſimul haberi, ac liberis relinqui poſſe opinentur, coniuratorum factiones etiàm propagari non moleſtè ferant. His principijs ſerpſit paulatim hoc in republica malum, quod in dies queri mur vehementiùs ingraueſcere: & itá in omnes reipublicæ partes quadam velutì contagione dimanauit, vt iam nullo remedio corpus ſanari queat, niſi ab eo membra grauiùs affecta diuellantur. Hinc illa coniuratorum iactatio, hinc minæ, hinc arrogantia, hinc inſidię, quę optimi cuiuſque ciuis vitæ ſtruuntur. Hinc ſpecies armorum cauſæque (vt ipſi aiunt) ſuſcipiendorum honeſtiſſimæ ꝓdiêrunt. Hinc illa argumenta laudandæ ſuę doctrinæ, & pietatis pro qua contendimus, eleuandæ promūt: quòd tam breui tempore tam multos ſectatores, & opinionum ſuarum vindices pertraxerint, qui ſemèl perſuaſi, nullis poſteà rationibus de ſententia deijci ac dimoueri potuerunt. Hactenùs doctus ille Ioannes Vetus.

Nobiles quāplurimi, necnon & Sacerdotes & monachi, ſpe lucri & prouentus augēdi, ac libertatis illegitimæ, à Christiana veritate in Caluinianā ſectam defecerunt.

Vnde bellorū ciuiliū cauſæ hoc tempore emerſerunt.

Nè quid verò deniquè Caluiniſtæ relinquerent intētatum, (inquit Lindanus) ad ſuas fabulas orbi pro CHRISTI Euangelio venditandas, non defuiſſe ex eis adeò temerarios, qui vel miraculo fictitio fictitiam ſuam doctrinam conati ſunt confirmare, notius eſt quàm vt inficiari queant. Aiunt nempe Caluinum voluiſſe mortuum reuocare in vitam, ad ſuæ doctrinæ confirmationem. Fide quippe digni quidam narrant, ſeſe ex Burgundis & noſtratibus ſtudioſis illinc reuerſis audiſſe, certiſſimum eſſe, Caluinum pro concione publica quendam ſtipendiolo, vt ſeſe mortuum ſimularet, conductum, voluiſſe quaſi in vitam reuocare. Qui vbi ſeſe feretro imponi fuiſſet paſſus, in templum perlatus, diuina vltione verè repertus eſt mortuus: fruſtrà Caluino inclamante, Surge Surge, in CHRISTI nomine tibi dico, ſurge. Hac de mariti iniuria vxorem fuiſſe grauiter apud Magiſtratum Geneuenſem conqueſtam, collectaque informatione rem fuiſſe veram deprehenſam, ſed in gratiam ſui Euangeliſtę, ſuppreſſam.

Miraculis conantur Caluiniſtæ ſuam fictitiam doctrinam ſtabilire.

De Caluini miraculo.

Certè Caluino homicidij crimen obiecit Seruetus, quod cùm Symmyſtę Geneuenſes ceu probrum ſuo Apoſtolo inдignum eluſiſſent, ille ſuo in reſpōſo ad articulos à Geneuenſibus ſibi obiectos conſtāter affirmat: Homicidā (inqt) dixi Caluinū verè, & Simōis Magi ſectatorē. Nega te eſſe homicidā, & actis publicis probabo. Ad hāc criminationē Caluin⁹ ſua in refutatione ne gry quidē. An aliud homicidij gen⁹, q̄ quod iam dictū eſt de eo quem in vitam reuocare volebat,

Caluinū probare vult Seruetus homicidā ex actis publicis.

Caluino Seruetus obiecerit, hîc non ità permagni refert. Sanè actis publicis sese probaturum offert Seruetus Gestorum illic cóſcius, quod probatum Caluinus noluit. Certè quàm ſit animo ſanguinario, vnum illud demonſtrat, quod Heſhuſius affirmat ſua defenſióe, ſe à Claud. V. fideque digniſſimis audiſſe, qui viderit Caluinum publico iudicio de rebus criminalibus aſſidentem, atque ſua ſententia condemnantem reum ſupplicio capitali. O patrem Euangelicum Caluinum.

Caluinus ſanguinarius iudex.

Verùm vtut ſeſe habeat illud celebratum toto orbe Caluini miraculum, hoc tibi pro vero affirmo, haud ità pridèm in Polonia non longè à Cracouia pago Biethzaze, quiddam fuiſſe tentatum ſimile, vtì doctiſſimus vir D. Franciſcus Turrianus lib. 1. dogmat. charact. verbi Dei, recenſet. Cócionator enim ſui euágelij gratia confirmandi, quendam Matthęum certo conduxit ſtipendio, qui ſeſe mortuum ſimularet, atque ad clamitantis vocem ceu mortuus reſurgeret. Illum feretro incluſum ad templum deduxit vxor, artificij nefarij conſcia: funus fletu & eiulatu proſequitur. Ille vbi ſatis de ſuo nouo euangelio tonáſſet, Surge, inquit, Matthæe in nomine Chriſti, cuius Euangelium prædico. Cùm Matthæus non ſurgeret, ille inclamat altiùs, vt ſomnum fortè excuteret. Vbi nec ità exurgeret Matthęus, itur ad feretrum, detegitur velata facies, & reuerà depræhenditur mortuus, qui ſeſe tanto ſuo periculo mortuum, atque à mortuis in vitam reuocatum ſimulare voluerat. Mox vxor, quæ lamenta & lachrymas nuper finxerat, núc verè lachrymis, vocibus, ac tantùm non pugnis in concionatorem illum, non paſtorem, ſed impoſtorem inuecta, ſuo malo iſti nouo fidem habuit Euangelio.

Cuiuſdā concionatoris Caluiniſtæ impoſture, prætextu edendi miraculi.

Quantùm verò ad Caluini iſtius fabulæ & inuentoris & exactoris mortem attinet, Herodis morbo, hoc eſt, pediculari eroſus miſerrimè periſſe aſſerit. Hæc Lindanus ſui Dubitantij dialogo tertio. Qui de eius vita, nænijs, impoſturis, & in ſacramentum Euchariſtiæ, ſtataſque eccleſiæ Catholicæ cæremonias, & ſanctas traditiones plura volet, legat præter reliquos recentiores, qui in eum ſcripſerunt authores, Hoſium & Claudium Sanctęſium.

Caluini mors

CAMPATES. 5.

Campates, ſunt ſecta Donatiſtę, qui Romæ Montenſes quondàm nuncupabantur. Sed à diuo Hieronymo in epiſtola contra Luciferianos ſic appellantur.

1. Hi porrò Circuncellionibus & Donatiſtis in dogmate adſtipulantur. Dicút enim in Eccleſia bonos & malos non contineri, ſed tantùm bonos eam complecti.

Campatum hæreſes.

2. Aſſerunt item, omnes qui mortem vltronei ſubeunt & patiútur, eſſe martyres dicendos, ſiue huiuſmodi mortem ab alijs inflictam ſuſtineant, ſiue illam ſibijpſis conciuerint & inflixerint.

3. Dicunt etiàm penès ſe ſolos eccleſiam eſſe. quo fit, vt ad illos ab eccleſia deficientes, rebaptizent, eos dicentes priùs nó ſuſcepiſſe verum baptiſma, propterea quòd eſſent extra eccleſiam Catholicam cùm id ſuſciperent.

CAMPANISTAE. 6.

Campaniſtæ ſunt ex tertia Euangelicorú claſſe noſtri temporis, quæ eſt Antiluteranorum, eorum videlicet q̃ Luteri occaſióe ab eccleſiæ doctrina diſſentientes, dogmata ſectantur Lutero contraria.

Vocat autem eos confeſſio Manſueldenſis (authore Lindano) à Ioáne Campano, qui aliam adfert verborum Cœnę Domini expoſitionem, q̃ Carolſtadiani, Zuingliani, Oecolāpadiani, Suuenckfeldiani, aut Caluiniſtæ. Verùm eius commentum, ob intolerabilem opinor blaſphemiam, non recitat.

Campaniſtarum impia dogmata.

Inter alias eius abominationes ac ridiculos ſuę vocationis ad propheticum officiú enthuſiaſmos, peruerſiſſimā de filio Dei & ſpiritu ſancto, quem perſonam negat diſtinctam, pertinaciſſimè tenet atque tuetur ſententiam. Is enim annos plurimos reſipiſcentiæ ſpe in Cliuia detinetur fruſtrà captiuus, cùm pſæpè ſuis delirijs

deliriјs illusus, prophetârit sese certos post dies carcere liberatum iri: quod nisi fieret, sanctè pollicebatur, suarum opinionum detestationem atq; palinodiam. Hæc Lindanus, sui Dubitantij dialogo secundo.

Hosius de Cāpensibus & Serueto.

De hoc etiàm Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis scribit in hunc modum: Cæterùm, inquit, exorti sunt demùm è schola Luteri Iohannes Campanus, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui, libros aliquot de Trinitatis erroribus, plenos erroribus & blasphemijs, ediderunt. In ijs nunc tandèm veteres Arrij & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemque quam in Niceno & Constantinopolitano primo concilijs, patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solum enim Deum patrem, & neminem alium adorari & inuocari debere contendunt: q ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura facere potest: Et est præceptum, inquit, veteris legis, vt qui quenquam alium adorauerit præter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, alium intercessorem, procuratorem & mediatorem habemus nullum, præter vnū Dominum Iesum Christū. Quid autem aliud his verbis, quàm adoratio inuocatioque Dei filij, & Dei Spiritûs sancti, ꝓhiberi videtur?

Ex Luteri initijs, quàm horrenda impietas prodierit.

Eccè quò ventum est ad extremum. Abrogato sacerdotio, euerso sacrificio, sacramentis omnibus modò non conculcatis, eò tandèm res perducta est, vt nec infernus, nec cælum esse credatur, & Christus à multis Deus esse negetur. Quis vnquàm futurum existimâsset, vt ex tam paruis initijs ad has tam horrendas blasphemias, quas paucis perstrinximus, ad extremum perueniretur? Hactenùs Hosius. De hoc vide in Seruetianis.

CAMPENSES.

7.

Campenses à Campę, quod flexum significat, nomen sortiuntur. Vndè etiàm Ptolemæus, nisi fallor, Campas Ciliciæ partē facit eam, quæ inflexo littore Issici sinûs, 'deflectit ad Syriam.

Hi porrò hæretici cum Tarsensibus (teste Diuo Hieronymo ad Damasum epistola quæ incipit, Quoniam vetusto, &c.) copulati, & cum Arrianis concurrentes, nihil aliud ambiunt, quàm vt authoritate nostræ communionis, tres hypostases cum antiquo sensu prædicent.

Campensium dogma.

CAROLSTADIVS.

8.

Andreas Carolstadius, vir insanus, natione Germanus, primùm Archidiaconus Vuittenbergensis, sed posteà ex sacerdote laicus factus, primusq; q ex clero apud Germanos vxorem duxit, secta Luteranus, & qui anno Dñi 1524. sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemente septimo Romanorum summo pontifice Basileæ cum Iohanne Oecolampadio & Vdalricho Zuinglio primus omnium scriptis libellis damnatum Berengarij errorem renouauit, in participatione Cœnæ Dominicæ nō distribui verum corpus & sanguinē Christi asserens. Sed hoc latiùs videre licebit ex his, quæ doctus & pius ille Hosius de eo vnà cum Lutero scribit, libro primo quem de hęresibus nostri tēporis edidit, in hæc verba:

Sectarū huius temporis author Luterus.

Nè verò putes, temerè nos Martinum Luterum arguere diuisionis & dispersionis in ecclesia Dei factæ, audi in quot ille sectas quàm dissectas, nobilissimum Christi corpus dissecuerit. Nam simul àc licere sibi voluit (inflatus sensu carnis suæ) à communi sensu & consensu totius Ecclesiæ certis in dogmatibus discedere, vide quæso, quot & quantarum is discessionum ac separationum author alijs deincèps fuerit. Erat quasi frater illius iuratus Andreas Carolstadius, quē arctissima necessitudine sibi deuinctum habebat. Is non totos duos annos in eadem cum eo sententia permansit. Nam dum absens à Vuittenberga fuisset Luterus, præter voluntatem illius, Missam abrogauit, habitum religiosum abiecit, sacrosanctam Eucharistiam prophanis manibus attrectari fecit, concitandęque plebis fuit author, vt quasi portis effusè patentibus, infesta signa templis & aris inferret, & ex illis imagines eijceret.

Carolstadij impia acta.

Quan-

Quanuis autem Vuittébergam reuersus Luterus, ré ipsam non improbaret, quoniam tamen alio quàm seipso authore factum esset, quasi minùs rectè neque ordine factum, grauissimè reprehendit. Adeò ferre non potuit vel statui vel mutari quicquã ab vllo mortalium, siue in doctrina, siue in ritibus, nisi priùs id per ipsũ ità fieri debere sancitũ fuisset. Tãta fuit in homine gloriȩ cupiditas, vt quod ad illi᷒ amorẽ attinet, rectè dicere potuerit: Riualem possum non ego ferre Iouem.

Luterus gloriæ cupidissimus.

Scripsit is duos libros contra cælestes prophetas, in quorum altero monet, vt prædicatoribus qui imagines per plebẽ eijci iubent, aqua & igni interdicatur, aut tale in eos exemplum edatur, vt abstinere deincèps necessè habeant, quòd ab imaginum demolitiõe venitur ad cȩdem. Boni Domini, inquit, nõ hic est diaboli scopus, vt oppugnẽtur imagines, sed vult sibi foramen fieri, per quod sanguinẽ profundat, & cædes faciat in orbe terrarum. Spiritus iconomachorum nõ est bonus: spirat enim cȩdes & seditiões, etiàm si celet & dissimulet ad tempus, quandiù non videt opportunitatem.

Iconomachorũ spiritus quid spiret, ex sententia Luteri.

Itaque acerbæ inter eum & Carolstadium inimicitiæ exarserunt, & sic est alter in alterum debacchatus, vt vterq; sit alteri factus plusquàm hæreticus. Inimicitiarum autem & contentionum hæc quoquè non minima causa fuit, quòd vterque sibi gloriam hanc vendicabat, quòd primus ipse veritatem euãgelicam in lucem extulisset. Et constat primùm fuisse Carolstadiũ, qui sacerdos cùm esset, vxorem duxit, & ea fecit quæ paulò antè commemorauimus: quo nomine laudem assertæ veritatis euangelicæ sibi deberi putabat. Sed cũ anteferri sibi Luterum videret, qui & ingenio & doctrina & eloquẽtia longè præstabat, visum est illi, quò suum quoquè nomẽ celebre ad posteros trãsmitteret, nouum doctrinæ genus proferre: quod cùm Luterus nondùm attigisset, nullã inuentæ huius gloriæ partem arrogare sibi posset. Cui doctrinæ proferendæ constat occasionẽ Luteri scripta dedisse, qui (sicut Caluinus etiàm fatetur in defensione secunda cõtra Ioachimum Vuestphalum) transsubstantiationem oppugnans classicum canere visus est, ad sacramentariorum hæresim excitandam.

Inimicitiarũ inter Luterũ & Carolstadium causa.

Primus apud Germanos sacerdos qui duxit vxorem, Carolstadius.

Luteri scripta, sectæ Sacramentariorum occasionẽ dederunt.

Docuit enim Luterus etiàm post consecrationem, panis & vini substantiam in Eucharistiæ sacramento remanere. Quod sic à nonnullis acceptum est, quasi quem scripturæ prodû̃t incarnatum, eum ipse Christũ doceret impanatũ, quem etiàm extra sumptiõem in Eucharistia nefas esset adorari. quasi verò nõ verbo Christi, sed sumptione nostra, Christi corpus in Eucharistia conficeretur: vt nisi ori nostro foret admotum, tanta vis esse verborum CHRISTI non posset, vt illud Christi corpus efficerent. Quid autem hoc est aliud, quàm scripturæ verba peruertere, & loco illius quod à Christo dictũ est, Hoc est corpus meum, dicere, Hoc erit quandò sumetur? Hactenùs progressus erat Luterus.

Huc tamen impietatis nondùm proruperat, vt auderet negare, pſens in Eucharistia Christi corpus & sanguinem adesse. Primus hoc ȩtate nostra negare ausus fuit Andreas Carolstadi᷒, cui Philippus Melanchthon hoc tribuit elogiũ in epistola ad Fridericũ Micorium, hac ipsa de re scribens in hunc modum: Carolstadius, inquit, primùm excitauit hũc tumultũ, homo ferus, sine ingenio, sine doctrina, sine sensu cõmuni, quem nullum vnquàm humanitatis officium aut intelligere, aut facere animaduertimus: tãtum abest, vt in eo manifestatio aliqua spiritûs sancti animaduersa sit. De quo & illud alibi scribit: Quòd sicut Luterus Papȩ, sic ille vicissìm odio Luteri, nõ aliqua pietatis opinione, cõtrouersiam hãc de Cœna Domini mouerit. Ac addit ꝑclaram sententiam, cui vtinàm ex animo faueret: Meo certè iudicio, inquit, magna est temeritas, dogmata facere, non consulta ecclesia veteri. Et tamen hic talis, qualis à Philippo describitur, ità multos reperit, qui nefarium hoc dogma suum approbarent, vt plures iam Sacramentarios quàm Luteranos, videre liceat: & inter eos non paucos excellenti quadam dicendi suauitate præditos, qui Carolstadium, quàm Luterum, ducem sequi maluerunt. Hucusquè Hosius.

Carolstadius primus qui hac nostra ætate negauit Christi corpus & sanguinem in Eucharistia adesse.

Præclara Melanchthonis sententia.

De

Guilhelmi Lindani de Lutero & Carolſtadio teſtimonium.

De his item ſic ſcribit Lindanus in ſuo Dubitantio dialogo 1. Porrò vt hoc negociũ, inquit, verè, quod dixit Luterus, agnoſcas non propter Deum inchoatũ, vide mihi quàm varij mox emerſerunt dogmatiſtæ. Quod enim ſua ſibi aduersùm illam verã Chriſti Eccleſiam hactenùs vnam ſumpſerat audacia Luterus, idem & aduersùs Luterum ſui etiàm ſibi ſumebant diſcipuli. Tanta enim erant authoritate, vt ſeſe apud ſuos æquo iure, quo ille, facerent hæreſiarchas. Vt eñ Luterus præludium captiuitatis Babylonicæ in lucem edidiſſet, quæ mundo palàm fecit, quo ſpiritu afflatus hanc exorſus eſt tragœdiã, (cùm illic minatur, ſe multò tetriora contra monachos ſcripturũ, ſi ea diſplicere ſenſerit: Præcurrã, inquit, vt dum de vna mea aliqua hæreſi triumphãt, ego interim nouam moliar) mox ceu ex equo Troiano, ſed patris ſui Luteri vtero non tam aperto, quàm viperarum in morem perrupto, in orbem prorupêre viperæ plurimæ verè euangelicæ. Quæ etſi ad tẽpus quo adoleſcerẽt, ſeſe Lutero conſentire in ſpeciem ſimularent, tamen annis mox conſequutis q̃ ex diametro cum Lutero pugnarent, declarârunt: vt in Carolſtadio, Munzero ſiue Monetario, alijsq́; liquebat. Carolſtadius enim, euocato Lutero Vuormatiam à Cæſare Carolo ad comitia, imagines & Miſſam aggreſſus eſt oppugnare, templisque eijcere. Cuius tamen furorem Luterus, poſteà reuerſus, vehementer improbauit.

Anno Domini 1520. Captiuitas Babylonica in orbem proſecta.

Lutero nato, mox exoriũtur variæ euangelicorum ſectæ.

Carolſtadij et aliquot euangelicorum rebellio contra Luterum anno 1522.

Quod quanam acciderit Dei prouidentia, operæprecium arbitror, vt paululùm contemplemur. Cùm in comitijs Vuormatiæ à Cæſare admonitus Luter⁹ reſipiſcere nollet, ſed vti in itinere teſtudinis pulſu plebeculam, monachalis monſtri prodigio confluentem, raſus & cucullatus oblectaret, ſuique artificij ſpecimen ſæpiuſculè popellis oſtentaret: ità ſuos pertinaciter illic defenſabat errores, iam non modò Romæ, ſed per oẽs propè Academias damnatos. Remiſſus itaque poſt dies decem, pro fide publica à Carolo quinto conceſſa, in Saxoniam vt principibus Catholicis inuidiam cõflaret, populumque in ſeditionem concitaret, finxit ſe captum atque in exilium miſſum, fidemque publicam à principibus catholicis nefariè violatam. Itaq; in oppidulum Duringiæ ſui propugnatoris Saxoniæ ducis Alſtadt, vbi Monetarius poſteà ſeditionem concitauit, ad menſes ſex reconditus latet. Intereà emerſit, vti diximus, Andreas Carolſtadius: qui præter renouatum à ſe Berengarij de ſacra Euchariſtia errorem, etiàm Miſſam & imagines templis exturbare cœpit: ac deinde varia ſectarum agmina ex illis Luteri concionibus atque libellis proſiliẽrunt. Illas igitur Luterus, quas modò dixi, iſtius tã funeſtæ atque occidentis exitialis tragœdiæ habuit cauſas. Hæc fuerũt diſſidiorum iſtorum ità paſsìm graſſantiũ exordia: animi tumor, arrogãtia, ambitio, atque vt veterum hæreticorum (quos ſuis opiniõibus ab orco in lucem reuocauit) tãdèm quoquè radicè agnoſcas, auaritia. Hactenùs Lindanus. De hoc vide plura in Luteranis, Iudęis, Mahometanis, Sacramẽtarijs, vbi de eo mẽtio fit ſępiſſimè.

Exilium vltroneum fingit Luterus, ad inuidiam Cæſari & catholicis Imperij principibus conflãdam.

Exordia diſſidiorum nunc paſſim graſſantium.

CARPOCRATIANI.

9.

CArpocratiani ſeu Carpocratitæ, à Carpocrate quodam hæretico dicti ſunt. Emerſit autem Carpocrates tẽpore Adriani Imperatoris, & *Xiſti ſummi Romanorum antiſtitis, circa annum Domini 129.

**Sixti*

1. Hic (teſte Euſebio lib. 4. cap. 7.) docebat Chriſtum non ex Maria virgine, ſed ex ſemine Ioſeph purum hominem natum: virum quidem bonum & ſanctũ fuiſſe affirmans, & cuius anima poſt crucifixum corpus in cælum ſit recepta, caro verò in terra dimiſſa. Nam animi ſalutem ſolùm, carnis autem nõ fieri opinabatur, vt author eſt Philaſtri⁹ cũ Tertulliano.

Carpocratis impia dogmata.

2 Dicebat item mundum eſſe creatum non à Deo, ſed ab Angelis, aſſerens vnum quidem principium eſſe, de quo principio, id eſt, de Deo, prolationes factę ſint angelorum atque virtutum, quę nimirùm virtutes creaturam iſtam viſibilem, vbi nos conſiſtamus, effecerint.

3. Carnis quoquè resurrectionem esse futuram negabat.

4. Totum deniquè vetus testamētum reijciebat: de qua re dicit glossa Leuitici 13. in hunc modum: In corpore lepram gerit, qui Ecclesiæ detrahit, sicut Carpocratiani, qui negant resurrectionem carnis.

Marcellina

Sectæ ipsius fuisse traditur socia, immò inuentrix & exhibitrix secūdùm Augustinum quædam Marcellina: quæ colebat imagines Iesu, Pauli, Homeri, & Pythagoræ, eas adorans, & ijs incensum offerens.

Libro aduersùs hæreses 1. cap. 24.

De Carpocrate verò sic scribit Nicephorus libro quarto ecclesiasticæ historiæ, cap. 2. Carpocratem, inquit, æqualē fuisse tradit Irenæus Basilidi, & eorum qui Gnostici appellantur, authorem & ducem facit: quem nō puduit propalàm artem magicam exercere, quam pater eius Simon clàm & subdolè professus fuerat. Gloriā is aucupabatur, & sese efferebat artibus curiosis, per eos quos ipse conficiebat amores, per somniorum visiones, & per assessores dæmones. Docebat quoquè oēm eos oportere perpetrare turpitudinem, qui ad perfectionē arcanorū sacrorū suorū peruenire vellent: neque fieri posse, vt quispiam eos effugeret, qui mundi principes apud eos appellarent, nisi infandis fœditatib⁹ omnibus satisfecisset. Hæc Nicephorus.

Carpocrates impurus, impudens, & voluptuarius

CATAPHRYGAE SEV *Cataphrygij*. 10.

Hæresis Cataphrygas, id est, Phrygum, vel secundùm Phryges.

CAtaphrygis hæreticis Phrygiæ prouincia nomē dedit, quòd ex ea eorum authores Montanus & Apelles, & ipsius Mōtani prophetissæ Prisca & Maximilla originem duxerint. Floruerunt autem temporibus Cōmodi imperatoris, & Soteri Papæ temporibus, circa annum Domini 181.

1. Hi, teste Philastrio, asserūt sancti spiritûs plenitudinem non per Apostolos Christo dante fuisse concessam, sed per suos illos pseudoprophetas impartitam.

Cataphrygū hæreses.

2. Non vtūtur in forma baptizādi ijsdem verbis, quibus Catholica vtitur ecclesia, & quæ Christus Apostolos suos docuit, nec in nomine Trinitatis baptizāt, quemadmodùm nec Paulianistæ, vt habetur distinct. 1. quæst. 1. cap. Paulianistæ. Quò fit vt in Niceno cōcilio præceptū fuerit, vt cùm ex ijs aliqui ad ecclesiam catholicam redirent, rebaptizarētur, quòd veram baptismi formam non tenerent, atque ideò nec verum baptisma. Quali verò forma vterentur, nusquàm legi, neque apud Philastrium, neq; apud Augustinum aut Guidonem Carmelitā, qui omnes de hac re loquuntur.

3. Baptizabant etiàm eos q morte functi essent.

4. Secundas nuptias loco fornicationis habent.

5. Sacramēta prohibentur funesta habere.

6. Publicè mysteria celebrant.

7. Pepuzā vicum in medio Galatiæ & Cappadociæ situm, ex quo Montanus, Maximilla & Prisca ortum habuerunt, Ierusalem appellant. Vbi & ab ijs mysterium Cynicorum & infantis execranda celebratur impietas. Dicunt enim infantis anniculi sanguinem, quē de toto eius corpore minutis compunctionum vulneribus extorquent, farinæ miscere, indeque panem conficere, quo pascha suū celebrant, suisque ità vbiquè mittere impijs satellitibus. Qui puer, teste Augustino, si indè mortem obeat, penès eos pro martyre: sed si superuixerit, pro magno sacerdote habetur. *Pepuza vicus Montani.*

8. Dicunt etiàm mulierem posse sacris ordinibus initiari, quod diuus Thomas reprobat in epist. ad Titum, cap. 3.

Contra hos scripsit Apollinaris Hierapolites, & Melciades Papa, Rhodon quoquè Asianus, & Apollonius ecclesiasticus scriptor, quemadmodùm Eusebius Cæsareensis lib. 7. cap. 19. testatur.

De his autē sic tradit Nicephorus lib. 4. ecclesiasticæ suæ historiæ cap. 22. Montanus, inquit, vico quodam cui nomen est Ardaba, ortus, hæresim quæ dicitē Cataphrygas, inuenit: & ambitione honoris atque dignitatis percitus, & arrogantia cupiditateque primatûs transuersùm actus (ô absurdam & importunam blasphemiam) Paracletū se & diuinum spiritum nominauit. Mulierculas duas, cōiuges suas, Priscillam & Maximillam, prophetis- *Hæresis Montani Cataphrygas.* *Priscilla & Maximilla prophetissæ Montani.*

phetis-

phetissas suas vocauit, earumque scripta propheticos libros esse dixit. Maligno autem spiritu plenus, sicuti & duæ illæ mulieres, noua quædam & insolentia dicere cœpit, insania apertè & dæmonum intéperijs actus. Cæterùm vt adulterinus ille spiritus fidem sibi pararet, quædam per illas, coniecturis ductus, prædicebat & diuinabat, seducens plerosque, & à recta via auertens, promissionumq; tuméti magnitudine inflans, beatosq; eos pronúcians, qui de se quàuis absurdè, magnificè tamen sentirent. Non admodùm tamē multi ex Phrygibus fuêre, qui ab eo erant seducti. Vniuersalē porrò & quæ sub cælo est ecclesiam omnem, omni pudore abiecto, impudētissimus ille dęmon calumnijs proscindere non cessauit.

Mōtani hæresis excōmunicata. Ea hæresi pasśim vulgata, qui in Asia fuêre fideles, sæpè multis in locis regionis eius cōuentus egêre, recèns exortam peregrinamque inquirentes doctrinam: & tandèm sectam eam, vt impiam & execrandā damnatam, è Catholica ecclesia eiecerunt, atq; à communione pepulerunt. Mōtani noua ieiunia. Idem Montanus nouorum quoquè ieiuniorum, præter ecclesiæ cōsuetudinem, author fuit: & de soluēdis dirimendisq; coniugijs legem tulit. Cōiugiorū solutio. De diuina autem Trinitate, & mundi creatione, eadem nobiscum docuit. Nonnulli tamen ex sectatoribus eius posteà, tres diuinitatis substantias vnum esse sunt opinati, eūdem esse Patrem & Filium & Spiritum sanctum dicentes. Vndè etiàm Sabellium ex Libya, principia hęresis suę sumpsisse ferunt. Sabellij Libyci hęreūs ortus.

Porrò qui Montani disciplinam secuti sunt, Montanistæ ab eo dicuntur. Mōtanistæ. Cataphrygæ. Pepuziani. Vocatur quoquè Cata Phrygas, seu secundùm Phryges hæresis, ab ipsa gente scilicet. Appellantur etiàm Pepuziani, à vico quodam, quē ille Hierusalem vocare solitus erat. Priscillæ verò & Maximillæ prophetiam, fide & veneratione sacrosancto præferunt euangelio. De quibus sanè eorum mysterijs nonnulli non pauca vulgârunt, quæ illi nō agnoscunt, sycophanticè ea aduersùs se excogitata esse affirmantes. Hæc Nicephorus. De hac hæresi vide plura in Montano, Prisca & Maximilla: lege etiàm Eusebium Cęsareensem lib.5. cap.15. & cap.18.

CATHARI.

II.

Cathari, Nouatiani sunt, à Nouato Romanæ ecclesię presbytero ortū ducentes, & qui Galieni Imperatoris & Stephani I. Papę temporibus, circa annū Domini 256. emerserunt.

Cathari autem appellari voluērunt, id est, sanctuli & puri, propter mundītiam, quam superbissimè & arrogātissimè iactabāt, vtpote qui sese dicerēt sine peccato esse, contra illud Ioannis: Si dixerimus quòd peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Ideoque, teste Lindano & Bullingero, omittebāt illud orationis Dominicæ, Dimitte nobis debita nostra, eō quòd nulla peccatorum venia opùs haberent. Cathari cur sic appellati. 1. Ioann. 1. Cathari orationem Dominicā mutilant.

Hi aliorum quoquè orationes pro se non esse necessarias aiebant. Eorum dogmata.

Infantes absque peccato esse, ideoq; non egere baptismo.

Docuerat autē eos Nouatus, post baptismum acceptū, relapsos in peccatū, redire ad salutem non posse. Quo impio errore multos ille ad desperatiōem adegit, & ecclesiarum cōcordiam dissipauit, contra illud Ezechielis: Quacūque hora peccator ingemuerit &c. Ezech. 18.

Cū Arrianis notissimis ecclesiæ hostibus, oblationes fieri pro defunctis negant.

Viduas, si nupserint, tanquàm adulteras damnant & execrantur.

Qui cùm se cæteris mundiores prædicent, mundanos tamē se potiùs quàm mundos vocarent, si se intimè agnoscerēt & perpēderēt. De quib9 diuus Thomas tractatu contra impugnatores religionum cap.6. sic ait: Hic error Vigilantij, qui cōsilium de paupertate euangelica ausus est omninò destruere, per successiones errantium vsque ad hodierna tēpora peruenit, qui & in hæreticis quibusdam, qui Cathari nominantur, permansit. De his vide plura in Nouatianis. Vigilātij error in hodiernum vsq; diem perdurans.

CATHARIALII, Siue Catharistæ. 12.

CAtharialij seu Catharistæ nō sunt ij, quos Nouatianos infrà appellabimus, sed alij Nouatianis posteriores, qui ad Manichæorum familiam pertinent, & quos Diuus Augustinus non Catharos, sed Catharistas appellat. Nam idem Augustinus lib. de Hæresibus cap. 46. de Manichæis differens, illos ait in tres sectas dissectos. Quidam enim Manichæi nuncupantur, nomen authoris retinentes: alij Macarij: alij verò Catharistæ, hoc est, mundatores siue purificatores, propter horrendas quasdā & execrandas purificationes, quas faciebant. Emersērūt autem hi sub Aureliano Imperatore, & Felice huius nominis primo summo Romanorum antistite, circa annum Domini 279.

Manichæi secta in tres partes dissecta.

1. Dicebant autem isti nō licere vesci carnibus: alimenta omnia esse immunda adstruentes, propter mali principij commixtionem: eamq; propterea, quibusdā execrandis (vti iam diximus) purgationibus adhibitis, purificabant. Adeò quidem, vt farinæ, qua panis pro Eucharistia conficiendus erat, humanum semen commiscerent, dicentes semine admixto farinam purificari: atq; ità (vt dicebant) per seminis cōmixtionem ea purificata, sacramentum execrandum cōficiebant.

Catharistarum hæreses detestandæ.

2. Dicebant nanq; nullo pacto ex pane aqua & igne confecto, posse confici corpus Christi, eò quòd panem, creaturam diaboli esse confiterentur. Ideoque Diuus Augustinus propter has ciborum execrandas purificationes, eos non Catharos, quod Latinè sonat mundos, sed potiùs Catharistas, hoc est, purificatores, appellat. Quo nomine multi allucinati sunt, cùm nihil inter Manichęos & Catharos conueniat.

3. Asserebant item omne iuramētum ità esse Christianis interdictū, vt eis nūquàm iurare liceat, quātumuis ad id iudicum iussu & coactione adacti.

4. Omnia denique Ecclesię sacramenta negabant.

5. Cumq; vuis vescerentur, vinum tamē nō bibebāt, id esse dicētes fel principū tenebrarū, vt author est Philastrius.

6. Adeoq; ab ouorū esu abhorrebāt, vt cùm ea frangerentur, expirarent.

CAELESTIANI. 13.

CAelestiani à Cælestio quodam (vt ex Gennadij catalogo illustriū virorum colligere licet) monacho dicti sunt. Cuius autem is gentis aut patriæ fuerit, hìc ille non explicat, nec notum est. Ex eius tamen descriptione constat illum fuisse Pelagio coæuum atq; cōtemporaneum, sub Archadio Imperatore & Innocentio huius nominis primo Romanorum pontifice, circa annum Domini 405. Quo alioqui tempore à concilio Mileuitanum in Africa celebratum est, & hęresis Pelagiana & ipsius Cęlestij ab eodem (præside eo ipso Innocentio) condemnata. De quo Cælestio Diuus Augustinus, lib. de Perfectione iustitiæ ad Eutropium & Paulum episcopos scribens, eum asserit idem sentire quod Pelagius, vtpotè quem magistrum discipulus sit sequutus. Et rursùs de fide catholica idem inquit: Cùm Cęlestius atq; Pelagius in Ephesina synodo sint damnati, quomodò poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores?

Porrò Cælestius (ab alijs Cælestinus, sed corruptè, appellatur) rationibus sophisticis nitebatur probare, nullum hominem peccare, si vellet: omnes esse iustos, si vellet: hominem denique ad perfectum statum posse peruenire, si vellet. Tantumq; cum suo magistro Pelagio libero arbitrio tribuebat, vt diceret absq; gratia Christi, hominē omnia præcepta Dei implere, & suis meritis vitam æternā cōsequi posse. Cuius Diuus Augustinus libro de perfectiōe iustitiæ, sexdecim refellit argumenta. Beatus item Hieronymus epistola ad Alypium & Augustinū, eidem Augustino gratulatur, quòd eius operâ hæresis Cælestiana oppressa sit. Vndè in Oseæ prophetę cap. 5. dicit glossa in hunc modum: Hęretici sæpè sophismatibus & arte diabolica opprimunt Ecclesiā: qui non munditiam verę fidei, sed sordes sequuntur mendacij: adeò vt ipsi traditi diabolo & angelis eius, videantur sibi calumniā pati, & in se iam

Cælestij errores.

Hæreticorū peruersitas.

iam

iam factam esse diuini iudicij virtutem.

Hunc autem Cælestium Gennadius tradit, antequàm Pelagij dogma incurreret, immò cùm adhuc adolescens esset, ad parentes suos de monasterio tres epistolas scripsisse. Ex quo liquidò constat, eum fuisse monachum. De quo Vincentius Lirinensis libello illo verè aureo, quem pro Catholicæ fidei antiquitate & veritate, aduersùs prophanas omnium hæresion nouationes edidit, scribit in hæc verba: Quis, inquit, vnquàm ante prophanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus singulos adiuuandum, necessariam DEI gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cælestium, reatu præuaricationis Adæ, omne genus humanum negauit adstrictum? Quis ante sacrilegum Arrium, Trinitatis vnitatem discindere: quis ante sceleratum Sabellium, vnitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum Nouatianum, crudelem DEVM dixit, eô quòd màllet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante magum Simonem, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsque in nouissimum Priscillianum continua & occulta successione manauit, authorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? &c. Hactenùs Lirinẽsis. Vide reliqua in Pelagio.

Vincẽtij Lirinensis de Pelagio, Cælestio, Arrio, Sabellio, Nouato, Simõe mago, & Priscillano, notanda sententia.

CERDONIANI. 14.

CErdoniani à Cerdone quodã mago & hæretico nũcupati sunt, qui tẽpore Antonini Pij cęsaris, & *Hygini Romanorum pontificis viguit, circiter annum Domini 144.

* Higini

Cerdonianorum hæreses.

1. Hi, authore diuo Hilario, lib. 6. de Trinitate, & Irenæo lib. 1 cap. 28. aduersùs hæreses, duos deos, vnũ iustũ, & alterũ iniustũ statuũt, à qb' bona & mala prouenire oĩa cõfitentur & asserunt.

2. Diuus item Augustinus lib. de hæresibus, cap. 21. refert Cerdonem ità docuisse, vt dixerit Christum neq; natum ex fœmina, neq; habuisse carnem, neq; verè mortuum, neq; quicquam passum, sed simulâsse passionem.

3. Dicebat etiàm cũ suo discipulo Marcione, legem veterẽ malam esse, & à malo principio procedere: quod & posteà docuit Manichæus, qui eum in hac hæresi sequutus est.

4. Totum etiàm vetus Testamentum reijciebat cũ sacris Euangelijs, pter illud quod diuus Lucas scripsit, quasi in prophetis & Euangelistis non fuisset Christi spiritus.

De hoc Cerdone sic scribit Nicephorus lib. 4. ecclesiasticę historię cap. 3. Sub Pio Antonino, inquit, ecclesię Romanę Hygino præsidẽte, Irenęus Valentinum & Cerdonem hæresum suarũ authores fuisse scribit: qui Marcionis quoq; erroris duces extiterint, & Romæ vterq; domicilium inuisi Deo dogmatis cõstituerint. Scribit autem ad hunc modum: Valentin' ẽm venit Romã sub Hygino, inualuit autẽ tẽporibus Pij, durauitq; vsq; ad Anicetũ. Cerdõ verò q ante Marcionem fuit, & ipse sub Hygino, qui in vrbe Roma * non' erat episcopus, in ecclesiam venit, & pietatẽ profitẽs atq; resipiscens, ità ibi mansit, vt aliquàdò occultè doceret, aliquandò autẽ rursùs se pœnitere confiteretur: nonnunquàm etiàm coargueretur de his quę pperàm doceret, atq; etiàm à fratrũ cœtu excluderet. Hæc in tertio aduersùs hæreses libro.

Nicephori & Irenęi testimoniũ de Cerdone.

* decimus

In primo autem, de Cerdõe etiàm ità refert Irenæus: Cerdon verò quidã à sectatoribus Simonis, impietatis suę occasionibus sumptis, Romam venit sub Higino, nonum locũ episcopalis successionis ab Apostolis sortito, ibiq; docuit, eum qui à lege & pphetis prædicatus est Deum, non esse patrem Domini nostri Iesu Christi. Hunc quippe nosci, illum esse ignotum: & alterum quidem iustũ, alterum aũt bonum esse. Cui Marcion succedens, doctrinam eam adauxit, sine pudore & verecũdia oĩ blasphemans. Hæc Nicephorus.

Tertullianus quoq; de eo ità scribit: Cerdon duo introduxit initia, id est, duos deos: vnum bonum, & alterum sęuum, &c. Christũ item verũ hominem,

& verè passum esse negauit. De hoc vide plura in eius discipulo Marcione, & in Valentino.

CHAZINZARII. 15.

CHazinzarij hæretici, sunt ex Armeniorum familia, cuius hęresis radix extitit Iacobus quidā Syrus genere, obscurus prorsùs, & nulla gloria vir. exorti sunt aūt temporibus Constantini tertij Heraclij filij, & Theodori maximi Romanorum pontificis, circa annū Domini 640.

Chazinzaro rū hæresis. De his Niceph. libro 18. cap. 54. ecclesiasticæ historiæ scribit in hunc modum: Apud Armenos qui Chazinzarij nominantur, eorum impietates maximè retinent. Factio autem non minima hęc dogmatis eorum est, Staurolatrę scilicet. Chazus namque, crux ab eis dicitur: proptereà quòd crucem tantùm adorare & colere dicantur. Qui sanè illis per omnia consentientes, re eiusce modi maximè à sectis talibus, & Iacobitis inprimis, dissentire videntur. Quin & isti non vnam confusè naturam, sicut illi, in Christo esse opinantur, sed duas: quemadmodùm & nos. Cęterùm aliam peregrinam impietatē perperàm inducunt: quia duas personas in vno Christo esse, fabulātium more, nugantur: iuxta Anthropolatram, id est, hominem adorantem Nestorium: ità vt passionis tempore alteram personā in cruce passam, alterā aūt ab ea segregatam, seorsim stetisse, passionisq́; spectatricem fuisse dicant. Insupèr alia quoq; generis eiusdē, impietate om̄i referta, deblaterant. Atq; illi quidē nunc ex traditione, quę ratiōe nulla nititur, hęc faciūt. Veteres autem eorū legislatores & doctores magnę Armeniæ, Gregorium illum antistitem ritus eiusmodi eis per manus tradidisse, calumniosè iactant maximè verò oblationem azymam, & absque aqua poculum, proptereà quòd in mystica illa cœna, azymum etiàm sacrificium & vinum solum fuerit. Quarum rerum nullam Apostolica ecclesia admittit, veterē traditionem legitimè seruans.

Chazinzarij à Iacobitis in quo dissentiant.

Ieiuniū Arzíburi à Chazinza- Porrò de ieiunio Arziburi, quod paulò ante eum diem, quo carnium esus interdicitur, seruant, interrogati: quandoquè propter Adami proscriptionem, id se obseruare: quandoquè propter Niniuitas, dicūt. Nonnunquàm verò eam esse traditionem referunt, qua olim se Armenij à cibis abstinuerunt, quum baptizari à sancto Gregorio debuerunt. Aliquandò etiàm celebrari id asserunt, propter Sergium quendam, qui olim apud eos martyrio sit defunctus: veram eius originem & causam commemorare detrectantes, quæ eiusmodi est: rijs obseruatum. Sergius quidam apud eos doctor canem habuit, quo ille à dæmone agitato, plurimùm aduentûs sui designatore atque indice vsus. Huic Arziburi nomen indidit, quod Armeniorum lingua mandatorem significat. Quum ergò in oppidis & vicis habitantes discipuli & sectatores eius, canem præcedentem viderent, obuiàm illi magistro suo ibant, eundemque præeuntes producebant. Euenit autem, vt canem lupus deuorârit. Et Sergius post eum diem, quo canem præmiserat, ad eos quò ille missus fuerat, profectus est: & quum qui ei obuiàm prodiret, inueniret neminem, grauiter eam rem tulit. At postquàm certior factus est, à lupo canem deuoratum esse, Armenijs mandauit, vt quotannis, diebus statis, ob canis eius obitum ieiunarent, lugerent, atque mœrerent: quòd videlicet tantum bonū è medio sublatum esset. Nomenque canis ieiunio ei, Arziburum cognominans, imposuit. Sed hactenùs de Chazinzarijs, quorum multi illis ipsis temporibus duces fuêre & doctores Nestorij quidam, Eutychetes, Dioscori, Cnaphei, Seueri, Theodosij, Iuliani Halicarnassei, Gaini, & alius eiusmodi infelicium mortalium chorus. Quorum impiorum dogmatū sectator atq; restaurator, quem diximus, Iacobus fuit à quo maxima ex parte Syrorum gens ad hodiernum vsque diem, Iacobitæ sunt denominati. Sed enim eius morbi contagione Sergius etiàm, qui non ità pridèm archiepiscopatûs Constantinopolitani gubernacula susceperat, maximè infectus est, per quem Monothelitarum hæresis admodùm est pro-

Eius ieiunij vera ratio.

Sergius Patriarcha Cōstātinopolitanus hęresi infect. Chazinzariorū.

propagata. Hactenùs Nicephorus. De hac hæresi vide plura in Armenijs, Iacobitis, & Monothelitis.

CERINTHIANI. 16.

Cerinthiani à Cerintho homine hæretico, & pessimis morib⁹ assueto, dicti sunt. Qui cuius nationis aut gentis fuerit, memoriæ nō prodiderunt historici. Ego tamen arbitror eum Iudæum & ex eorum numero fuisse, qui, vt est in Actis Apostolorum cap. 15. descendentes de Iudęa, docebant fratres, Quia nisi circuncidamini secūdùm morem Moisis, nō potestis saluari: & ob quorum dissensionem, primum Conciliū ab Apostolis Hierosolymis celebratum est. Cōstat autem, eum coęuum fuisse diuo Iohanni euangelistæ, Neronis Imperatoris & Petri Apostoli temporibus, circa annum Domini 69.

Quòd verò contemporaneus sancto Ioanni Euangelistæ fuerit, testatur diuus Irenęus libro 3. aduersùs hæreses cap. 3. cùm de beato Polycarpo loquēs, ait venisse aliquandò in balneum Ioannem, & illic reperisse Cerinthum hæreticum vnà cum consortio suorum sedentem, inter quos Cerinthus acerrimè disputabat, impudenterque blasphemus negabat Christum Deum esse. Atque surgēs Ioannes monuit amicos suos qui ei assidebant, vt vnà secum abirent: nam non velle Deum ampliùs ferre blasphemias tam impudētes. Ilicò verò cùm egressus esset, collapsa domus, Cerinthum cum sua cohorte extinxit. Ex quo licet videre horrendum exemplum diuinæ vltionis & vindictæ in eos, qui manifesta impietate nomē Dei & eius sanam doctrinam blasphemant, non verentes sectas perditionis introducere: & quàm ira diuina illos non patiatur tandèm inultos.

Cerinthus ruina domus oppressus.

Cerinthi errores.

1. Docebat autem hic scelestus inter alios errores, Christi regnum post resurrectionem terrenum futurum, & homines in carne, cōcupiscentijs & libidinibus subiectam vitam acturos. Qui error apud Iudæos quoquè viguisse constat, qui omia quæ à prophetis de Christi regno dicuntur, carnaliter intelligebant: quo errore imbuta videtur fuisse mater filiorum Zebedæi, cùm à Christo petijt, vt iuberet duos filios suos, vnū à dextris, alterum verò à sinistris sedere in regno suo. Et quia Cerinthiani mille annos homines futuros in voluptate carnis post resurrectionem prędicabant, ideò grçcè χιλιασαι, id est, Latinè Millenarij, sunt appellati, vt infrà in eorum titulo videre licet. Quod nihilominùs Marci 12. reprobatur in hunc modum: In regno cælorū neque nubent, neque nubentur.

Matt. 20.

Cerinthiani Millenarij appellati.

2. Negabat cum Carpocrate & Ebiōe Christum fuisse Deum, sed solam naturam habuisse humanam: eundemq; nōdùm resurrexisse à mortuis, sed aliquandò surrecturum.

3. Asserebat legem veterem iuxta omia illius præcepta esse seruandā vnà cum lege noua, ideoq; circuncisionē necessariā esse ad salutē consequendā, contra illud D. Pauli pceptum: Si circūcidimini, Christus vobis non proderit. Et extra de Baptismo, cap. Maiores: Cùm baptisma successerit circūcisioni, absit vt in illam damnatam hæresim incidamus, quę perperàm affirmabat legē cū Euāgelio, & circuncisionē cū baptismo seruandam. Hūc itaq; Cerinthū Philastrius libro de hęresibus primū fuisse asserit q sub Apostolis quæstionē seditionis cōmouit, dicēs debere circūcidi homines. Cuius causa cōtra illū & hæresim ei⁹ decreuerūt in suis Actibus Apostoli sententiam, nō debere iam homines Iudaismo, id est, circuncisioni, alijsq; huiusmodi superstitionis vanę parére carnalibus, qui de Gentibus venientes, credebant in Christum Dominum & saluatorem nostrum.

Gala. 5.

Act. 15.

4. Dicebat rursùs cū Simone mago & Menandro, mundum nō creatum esse à Deo, sed ab angelis.

5. Apostolū Paulū, & Actus Apostolorū non recipiebat, sed illos conabatur auferre ex catalogo sacrorum librorum.

6. Euangeliū quoquè secūdùm Matthæum, solum admittebat, reliqua tria contemnens.

7. Iudas proditor Christi, erat ei in honore maximo: & beatos Martyres blasphemijs afficiebat.

De Cerintho verò Nicephorus lib. 3. ecclesi-

Ecclesiasticæ suæ historiæ cap. 14. in hæc verba loquitur: Eadem ætate (hoc est, Nerone imperante, & Menandro atque Ebione suas hæreses propagātibus) Cerinthum quendam alterius hæresis ducē fuisse, scriptor ecclesiasticus Caius commemorat, ità dicēs: Sed & Cerinthus per reuelationes, velut à magno Apostolo scriptas, verborum portenta nobis tanquàm per angelos ei tradita mentitus inducit, post resurrectionem adstruēs terrenum futurum Christi regnum: & carnem tum primas obtinentem, denuò cu piditatibus in Hierusalem inseruituram, atque cum sacrarum Dei scripturarum sit hostis, seducere homines volens, mille annorum nuptiarū celebritatibus destinatum mūdum refert. Hæc Nicephorus..

Cerinthi historia ex Nicephoro.

Eius etiàm Dionysius Alexandrinus in 2. Promissionum de Ioannis Apocalypsi libro meminit: Cerinthum, dicens, qui à se nominatā Cerinthianam hæresim instituit, condignum idoneumque figmēto suo nomen sibi vulgò arrogare voluisse. Disciplinæ quippè eius illam fuisse doctrinam: Terrenum Dei regnum fore: & quarum rerum ipse, qui corporis sui amans & admodùm carnalis esset, cupiditate teneretur, ventris videlicet, & earum quę sub ventre sunt, partium voluptatis & exuberantiæ, in eis tanquàm in somnis vitam peractū iri: hoc est, in epulis, compotationibus, coniugijs, & quibus hæc plausibiliora gratioraque fore largiusque prouentura putauit, diebus festis, sacrificijs, & victimarum mactationibus. Hęc Dionysius.

Dionysius Alexandrinus

Irenæus autem (vt suprà meminimus) quum alia etiàm plura vertiginis plena deliramenta eius in primo contra hæreses libro proposuit, tum in tertio eiusdē operis de eo memoria dignam historiam recenset, quam per traditionem Polycarpi Smyrnęi episcopi se accepisse dicit. Quū nanque aliquandò Ioannem Apostolum balneo vti oporteret, atque is futurum cognosceret eò quoque Cerinthum ingressurum, quanta potuit celeritate indè refugit, ne sub eodē quidem tecto vnà cum illo manere iustum esse opinatus. Quod etiàm ijs qui cū eo erāt, persuasit: Fugiamus, inquiens, ne balneum concidat, in quo veritatis inimicus Cerinthus lauat.

Cerinthum autem illum (inquit Lindanus de nostri temporis hæreticis) Iudaizantem Chiliastę resuscitant Anabaptistæ quidam, corporale Christi regnū post resurrectionem futurum, vt ait Sebastianus Francus.

Cerinthiani nostri temporis

CHILIASTAE. 17.

Chiliastæ, Cerinthiani sunt secta, eosdem cum Cerintho obseruantes errores, à chile gręca appellatione dicti quod mille latinè significat. Chiliastæ nempè millenarij appellantur, quòd mille annorum post mortuorum resurrectionem fore dicant Christi regnum corporaliter in hac terra producendum, sanctosq; corporaliter epulaturos cum Christo. Emerserunt autem Adriani Imperatoris & Xisti huius nominis primi Papæ temporibus, circa annum Domini 130.

Chiliastarum hæresis.

Dicunt verò ità, teste Philastrio: Cùm venerit Christus de cęlo, mille anni erūt iterùm nobis carnaliter ad viuendum, generandum, & manducādum, sicut fit nunc in hoc seculo quotidiè: ignorātes intereà escam cælestem, id est, immortalitatis illud præmium affuturū, non hoc caducum & transiens, cùm Dominus in Euāgelio Iudæis quibusdam hoc suspicantibus dicat: Nescitis scripturas, & virtutem earum ignoratis. Nam in die iudicij non nubent, neque nubentur, sed erūt sicut angeli Dei. Et Apostolus, Nō est regnum Dei esca & potus, sed iustitia, pax & gaudium in spiritu Domini sempiternum.

Mat. 12.

Rom. 14.

Eorum author fuit Papias Hierapolitanus antistes, diui Iohannis auditor, vt inquit Irenæus, & Polycarpi sodalis. Sed qui (authore Nicephoro, lib. 3. cap. 20. ecclesiasticæ historiæ) ignorans promissiones arcano quodā mysterio esse editas, hęc crassiùs acceperit: quippe q mente acri non fuerit, id quod ex oratione eius conijcere licet. Multos tamen in eādem æmulationem, vetustatem viri admiratos, pertraxit, sicuti Irenæus, & si qs prætereà alius eiusdem cum illo est sententiæ

tentiæ & opinionis, ostendit. De hac hæresi vide plura in Nepote, quem tradunt etiàm huius Epicureæ opinionis authorem fuisse.

CHRISTOPHORVS *Schaplerus.* 18.

CHristophorus Schaplerus natione Germanus, secta Luteranus, vnus ex ducibus eorum rusticorum fuit, qui, anno Domini 1525. tempore Caroli V. Imperatoris, & Clementis septimi Romanorum pontificis, & Francisci primi huius nominis regis Gallorum, emerserunt. De qua re scribit Carion Chronicorum lib. 4. in hæc verba:

Bellum rusticanum anno 1525. Eodem hoc anno in Germania horribiles, & antè nunquàm auditi motus à seruis rusticis in Alsatia, Sueuia, Francia, Duringia, & in illis terris quæ ad Rhenũ sitæ sunt, excitabantur. Motus hi magna vi & armis principum sunt repressi: adeò vt intra menses ferè tres, supra centena millia rusticorum conciderint in conflictu, non aliter atquè pecora trucidati.

Christophorus Schaplerus. Porrò Christophorus Schaplerus quidam cognomento, duodecim articulos conscripserat de libertate Christiana, inter quos hic erat præcipuus, Tributa nõ esse pendenda Magistratui. Ex hac doctrina, spe libertatis acquirẽdæ, maxima pars rusticorũ accensa, dicitur arma cepisse aduersùs legitimos Magistratus. In Mulhausen Duringiæ oppido, concionator Ecclesiasticus erat Thomas Monetarius. Thomas Monetarius. Is palàm docuit restauraturum se collapsum Ecclesiæ statũ, gloriabaturq́; priuatim sibi à Deo reuelationes fieri, & ad euertendam tyrannidem impiorum, gladium Gedeonis sibi commissum esse. Eduxit turmatim cohortes vulgi, iussitq́; nobiliũ domos diripi, & Monasteriorũ bona compilari. Cæterùm dum deprædãtur passim plebeiæ copiæ sine ordine, deleuerũt eas Saxoniæ principes, & Lātgrauius Hessorum. Monetarij & sociorum mors. Monetarius & sociorum eius plerique capti sunt, & capite truncati, pœnas impij sui instituti dederunt. Monetarius primus author Anabaptistarum. Monetarius hic primus author extitit phanatici illius erroris Anabaptistarum, qui puerorũ baptismum damnant, anabaptismum docent, iuramenta auferunt, omnia communia faciunt, etiàm vxores, aliosq́; infinitos errores sub Euãgelij prætextu passim seminant. Baptistarum secta. De hoc infrà in Muntzericis.

CIRCVITORES. 19.

CIrcuitores, alio nomine Circuncelliones, seu Scotopitæ dicti, Africani sunt natione, genus hominum (authore August. lib. de hæresibus cap. 69.) agreste, & famosissimę audaciæ, non solùm in alios immania facinora perpetrãdo, sed nec sibi eadem insania & feritate parcendo. Nam per mortes varias, maximè præcipitiorum, aquarum, & ignium, seipsos necare consueuerunt. Circuitorũ crudelitas. Et in istum furorem alios seducunt, vt seipsos occidant. Quod si facere ij renuunt, mortem sibi minantur, hoc pacto illos dicentes martyres fieri.

Quis autem huius insaniç vel insanæ hæresis dux fuerit, aut quo tempore cœperit, nec Diuus Augustinus, nec Philastrius prodiderunt. Augustinus tamen illos pertinere ad Donatistas, & sub illis militare, asserit. Ex quo colligi potest, illos fuisse Cõstantij Imperatoris, & Iulij papę temporibus, circa annum Dñi 349.

De quibus sic idem scribit Philastrius: Philastrius. In Africa, inquit, sunt qui Circuitores dicuntur. Hi circumeunt terras, & quos inueniunt in via, eos cogunt vt interficiantur ab illis, dicẽtes se desiderare pati martyrium. & sub hac causa multi latrocinantur interdùm. Quidam autem ex his velut Biothanati moriũtur, sese dantes in præcipitium, diuersumq́; subeunt calamitatis interitum. Qui cùm sine causa perire ità properant, honestæ mortis sustinent detrimenta, & iudicio Dei futuro se potiùs implicant, quàm soluunt.

CLANCVLARII. 20.

CLancularij ad hãc nostram ætatem spectãt, suntq́; secta Anabaptistica. Qui authore Staphylo libro de Luteranorum inter se concordia, existimãt sibi licere, si rogentur, an sint Anabaptistæ, se esse negare. Satis omninò esse, si ipsimet clàm, quid credãt, sciant: palàm confiteri non esse opus. Et hi sunt frequentes in magnis vrbibus. Nulla templa intrant, domi se suosq́; docent, aut in hor-

tis conueniunt. Vulgò fratres Hortenses vocantur. Hæc Staphylus.

De his rursùs Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Sunt, inquit, quidam ex Monasteriensibus Clancularij appellati, à latendi studio, quidam occulti occultorum, &c.

CLAVDIUS TAVRInensis Episcopus. 21.

CLaudius Taurinēsis episcopus Anglus genere, Ioāni Vuicleffo eiusdē & nationis & hæresis ferè coæuus, (teste Thoma Vualdensi, libri quem de Sacramentalibus edidit, titulo 2. cap. 16, adducto pro rei cōfirmatione, testimonio ex Chronicis Iuonis Carnotensis) dux & magister fuit eorum qui crucem Domi- nicam nullo pacto esse adorādam. Quo vero tēpore hæc pestis viguerit, cùm ille subticeat, apud alium neminē aliud reperire potui. Sed cùm Vuicleffo contemporaneus dicatur, hinc colligere datur, illum extitisse Caroli IIII. Cæsaris Germani, & Innocentij sexti papę ætate, circa annum Domini 1352.

Dogma Claudij Taurinēsis epi.

Dicebat etiàm Baptismū esse nullū, si fronti ipsius baptizati signum crucis nō infigeretur. Qui error in hoc manifestus apparet, quòd si in eo illa oīa peragātur quæ Christus pręcepit fieri, cōstat baptismū esse perfectū. Cōstat aūt Christum, cùm baptismum cōstitueret, nunquàm de signo crucis meminisse.

CLEOBIANI. 22.

CLeobiani à Cleobio, qui inter primos hæreticos, fratrum vnitatem scidit, dicti sunt sub Domitio Nerone, & Petro Apostolo circà annū Dñi 51. De quo Ignatius epistola ad Tralleis scribit in hūc modum: Fugite ipsius nequissimi diaboli nepotes Theodotū & Cleobulum, qui generant fructum mortiferum; de quo si quis gustauerit, moritur æterna morte. De hoc scribit etiàm Eusebius lib 4. cap. 8. Item Nicephorus histor. ecclesiast. lib. 4. cap. 7. Meminit itidèm (inquit) Egesippus initiorū hæresum quarundam, ità inquiens: Posteaquàm Iacobus Iustus martyrio est defunctus, sicuti & Dominus idem ob verbum, in locum eius, patrui eius Cleophæ filius Simeon est suffectus, quem omnes Domini fratrē patruelem secundum esse retulerunt. Propterea autem Ecclesiam vocauerunt virginem, quòd nondùm esset inanibus & vanis corrupta doctrinis. Primus eam deprauare cœpit, quòd in petitione episcopatûs repulsam tulisset, Thebutes, vnus è septem hæreticis, & plebeius: à quibus & Simō est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vndè Cleobiani: & Dositheus, vndè Dositheani: & Gorthæus, vndè Gorthęani: & Masbotheus, vndè Masbotheni. Ab his autem & Menandriani, & Marcionistę, & Carpocratiani, & Valentiniani, & Basilidiani, & Saturniani. Hi pro se quisque, proprias seorsim induxerunt opiniones. Ab his Pseudochristi, Pseudoprophetę, Pseudoapostoli, qui vnitatem Ecclesiæ diuiserunt, perniciosis sermonibus aduersùs Deum, & aduersùs Christum eius. Scribit verò de Iudæorum quoquè hæresibus, dicēs: fuerunt autem variæ quoquè in circuncisione inter filios Israel aduersùs tribum Iuda & Christum ipsum, sententiæ & sectæ: videlicet Hessæorum, Galilæorum, Hemerobaptistarū, Masbotheorum, Samaritanorū, Saducæorū, & Pharisæorū. Hæc Nicephorus ex Egesippo.

Egesippus de quibusdam primis heresibus.

Ecclesia adhuc incorrupta & virgo.

Hæreses Iudæorum.

COLLVTHIANI. 23.

COlluthiani à Collutho quodam Aegyptio, Arrianis fauente, dicti sunt, & exorti temporibus Constantini magni Imperatoris, & Syluestri Romani pontificis, circa annum Dñi 315.

Hic, authore Diuo August. libro de hæresibus, cap. 65. & Philastrio Brixiensi episcopo, Deum dicebat malorum non esse factorem: qua de re velut hæreticus damnatur, & meritò quidem, cùm constet ex sacris literis, afflictionem inferri à Deo, & hanc vocari malum. Scriptura enim (vt ait Philastrius) Deum facere bona, & nihilominus mala facere prędicat, cùm dicat propheta: Ego Dominus, & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malū. Et alius propheta: Non est malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit. Sed mala ista non natura esse dixit scriptura à Deo facta, sed causis id exigentibus hominum, scilicet in lege peccantium Domino,

Collutha dogma.

Malorum author quô Deus.

Isa. 45.

Amos 3.

mino. Quæ sunt tentationes persecutionis, diuersæq; angustiæ, quę Deo permittente insurgunt peccantibus, sicut scriptū est: Quis dedit Israël in direptionē? nónne Dn̄s cui peccauerūt, & noluerūt in vijs eius ambulare? Et per Hieremiam prophetā de Iudæorū populo: Eccè ego inducam super eos mala, de quibus exire nō poterunt. Clamabūt, inquit, ad me, & nō exaudiā eos: & ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ierusalē, & clamabunt ad deos quibus libant, & non saluabunt eos in tēpore afflictionis eorū. Quibus quidem verbis apertissimè ostēditur, dictas afflictiones esse mala ea, quæ Dominus minatur se inducturū sup ciuitates Iuda, à quibus dicit eas non posse saluari deorum auxilio, quibus libabant.

Isaię 42.
Hiere. 11.

Sic itaq; illę sententiæ intelligēdę sunt, nō aūt Deum malam naturā fecisse, cùm alibi dicat scriptura: Eccè aūt omnia valdè erant bona, quæ fecit Deus, hoc est, mundi creaturæ. Et alibi scriptura dicit: Quoniam Deus malū non fecit, nec delectatur in perditione viuorū. quia ergò nō causa Dei creantis est mala naturaliter, sed hominū voluntas, quę obnoxia legi Dei vrgetur, & creatione constringitur, conuersionis causa à Domino hęc inferuntur hominibus quotidiè.

Gen. 1.
Sapient. 1.
Causa creātis non mala, sed homi nis volūtas.

Cùm ergò hæc dicuntur, quomodò dicta sint, à Colluthianis & huiusmodi hęreticis, ignorant. Quæ enim ab eis putantur in creatiōe hom[illegible]i mala, hęc eruditionis & vtilitatis sunt plena, quę hominū voluntas peruersa pati meret, cùm dicat Apostol. Nunquid iniustus Deus, qui infert iram suam hominibus? Nō tamen sine vtilitate & emolumēto fututo, hæc cuncta humano generi fieri permittuntur. Iustus enim in tribulatione sustinenda, fidelior & iustior comprobatur: peccator autē aut peccatę desinit emēndatus, aut perseuerans de mundo tollitur, ne in corpore constitutus, ampliùs delinquere videatur. Ergò aut emendatus cùm superest adhuc in corpore, bonum iam opus facere nō retardabit, aut mens coërcetur, vt desinat à peccato, id quod ait Apostol. Qui mortuus est, iustificatus est à peccato. Hæc Philastrius.

Rom. 3.
Roma. 6.

De Collutho Epiphan. cōtra Ariomanitas scribit in hūc modū: Et Colluthus quędam peruersa docebat, sed nō durauit eius hæresis: nam statim disparuit:

Epiphanius.

Et Nicephorus historię Ecclesiast. lib. 8. cap. 7. adducens epistolam Alexandri Alexandrini episcopi, quam ad cognominē sibi Alexandrum Constantinopolitanum misit, de Arrij assectatoribus scribit in hūc modum: Prauorum hominū, qui dominandi libidine & pecuniæ cupiditate ducūtur, institutū, semper quę ampliores eis esse videntur, insidiantur Ecclesijs: qui vario sanè prętextu pietatē Ecclesiasticā inuadere solent. Siquidem tanq̄ stimulis quibusdā, ab eo qui in illis efficax est, diabolo, ad propositā sibi voluptatem incitati, religione omni proiecta, iudicij Dei timorem proculcant. Instructi enim sunt per simulationē & dissimulationem, ad fraudem & seductionem impostores isti, vt siue per seipsos, seu per literas, per assentationē & venditationem falsam arte quadam cōpositas, transuersos agant simplicē atq; sinceram fidē cōsectātes homines. Quandoquidē Arrius & Achillas, coniuratione nupèr facta, Colluthi dominādi cupiditatem, lōgè etiàm deteriùs quàm ille ipse, sunt ęmulati. Ille nanq; accusatione aduersùs hos ipsos instituta, maligni cōsilij sui aliquem reperit prætextū. Isti verò æruscatione illius sub Christi nomine susceptā vidētes, Ecclesię ampliùs subiecti esse nō sustinuerūt: sed extructis sibi ipsis latronum speluncis, cōtinuos sibi peragentes conuentus, diù noctuq; se in calumnijs aduersùs Christū & nos excogitatis, meditando exercent, atq; oēs pias & Apostolicas sententias repręhendētes, Iudaico prsùs more, Christi persecutricē instituunt officinam, diuinitatē Saluatoris nostri pernegātes, &c. Hęc Nicephorus.

Nicephor.
Hæreticorū ambitio & peruersitas.

COLORBOSII. 24.

COlorbosij à Colorboso, Menandri & Marci hęreticorū & magorum assectatore nuncupati sunt. Vixerūt autē sub Antonini Pij principatu, & Hygini summi Romanorum antistitis pontificatu, circa annum Domini 152.

1. Hi (teste Diuo Augustino de hęresib.) omnium hominū vitam & generationē depēdere ex septē sideribus, affirmabāt.

2. Omnes sitientes salutem, in suo nomine baptizandos censebant.
3. Christum non verum hominē fuisse docebant, teste Eusebio lib. 3. cap. 26.
4. Nec verè, sed putatiuè passum.
5. Carnis resurrectionem negabant.
6. Duo principia contraria opinabant. Reliqua vide in Marco & Menandro.

COLLYRIDIANI. 25.

COllyridiani, authore Epiphanio, indè dicti sunt, quòd stata quadam die anni, collyridē virgini Mariæ offerrent in sacrificiū, illam vltra decorū glorificātes. Hoc enim sacrificio, eam velut Deum adorabant, quum nulli nisi soli Deo sacrificiū offerre liceat. Emersit aūt hęc hæresis Theodosij I. Imper. & Siricij papæ tēporib. circa annū Dñi 395. Quæ hęresis (inquit idē apiphanius) in Arabia à Thrace & superioribus Scythię partibus emicuit, quę sanè ridicula est, ac ludibrij plena apud prudentes reperitur. Stoliditatis enim potiùs cōdemnationē incurrit, quàm vt aliquid sapiētię in ipsa esse iudicetur. Sicut em̄ Antidicomarionitę per cōtumeliam in Mariam nociuas opiniones in cogitationes hominum seminabant, illā dicētes postquàm genuit Saluatorē, ipsi Ioseph copulatam fuisse: sic etiàm hi ad alterā partem inclinantes, in summo detrimēto deprehenduntur: quum illi quidē vilipendant sanctā virginē, hi verò rursùs vltra decorum glorificent. Hi enim qui hoc docent, qui sunt preterquàm mulieres? muliebre enim genus lubricum est, erroneumq́; , ac intellectu humili preditū. Etenim & ipsi diabolo visum est hoc à mulierib° euomere. Quemadmodùm enim apud Quintillam & Maximillā ac Priscillam ridicula sunt dogmata, sic etiàm hîc. Quædā em̄ mulieres currum quendā siue sellā quadratam ornātes, expasso super ipsum linteo, in die quadam illustri anni per aliquot dies panē proponebant, & offerebant in honorem Mariæ. Oēs autem eo pane participabant, eidem vt Deo sacrificia libātes, quod sanè idololatriā quādam spirabat. Reuerà sanctum erat corpus Mariæ, non tamen Deus. Reuerà virgo erat ipsa virgo & honorata, sed nō ad adorationem nobis data, sed ipsa adorās eum, qui ex ipsius carne genitus est, de cælis verò ex finib° paternis accessit. Hactenùs Epiph. qui plura volet, eūdē legat.

Genus muliebre quàm varium & erroneum.

CCMMVNIA HAbentes. 26.

COmmunia habētes, sunt sectā Anabaptistę, qui, authore Staphylo, & vxores & liberos, & omnia sibi in Republica cōmunia esse debere arbitrantur, sicut Plato in sua Republica instituit, & olim Nicolaitæ, & nupèr Monasterieēses Euangelici prophetæ. Concupiscit spiritus meus, inquiunt, carnē tuam. Veni itaq́; , & faciamus mirabilia. Vide Sleidanum de bello Monaster. Hęc Staphylus.

CONCORDENSES *seu Cozocenses.* 27.

COncordenses seu Cozocenses ijdē sunt atquè illi, quos suprà Albanēses appellauimus, & quos Antoninus quarta parte summę suę, titulo II. cap. 7. cum eisdem Albanēsibus in multis pessimis erroribus conuenire, & in paucis discordare asserit.

Cozocensium hæresis.

1. Hi nēpe duo principia rerū cōstituūt.
2. Deum item non creare, nec infundere nouas animas.
3. Christianis esse omninò interdictum omne iuramentum, adeò quidem, vt his nusquàm iurare liceat. Reliquos illorum errores vide in Albanensibus.

CONDORMIENTES. 28

COndormiētes sunt sectā Anabaptistę: qui, authore Staphylo, iubent prę nimio noui Euāgelij amore, debere viros & fœmias iuuenes ac virgines, vno in loco & cōclaui viuere, & in eodē cubiculo dormire. Sic quōdàm in Burgundia & in Bohemia deincèps Grubenheimeri faciebāt, qui extinctis luminarib°, dicebant ad oēs promiscuè, Crescite & multiplicamini. Hæc Staphylus.

CONFESSIONISTAE. 29.

COnfessionistę sunt sectā Luterani, ex prima nimirùm classe Euangelicorum eorum qui nostra ætate Euāgelij istius noui quod iactitāt, doctrinam per Luterū aliósve adulteratā sectanē. Qui rursùs in tres diuiduntur classes, in Rigidos videlicet, Molles, & Extrauagantes Cōfessionistas, de quibus vide locis suis.

Horum

Horũ, inquit Guilhelmus Lindanus in Dubitantio dial. 2. factiones hodiè p Saxoniã, vtì cõfeſſiõibus ſuis anno 1561. declarãrũt Mansfeldẽſes & Vinarienſes, qui ſeptẽ ferè Luteranorũ damnãt ſectas ceu minùs Euãgelicas, aut Luteri dogma non verè ſecutas. Sed qui eorum volunt videri Luteraniſſimi, ſeſe Cõfeſſioniſtas à Cõfeſſione Auguſtana iactitant: quam tamẽ nũc ſectantur variatã & reuerà deprauatã atq; adulteratã à doctrina anno 1530. Carolo V. exhibita. Quia verò Luteri doctrinã Illyricus & Gallus à Melãchthone alijsq; accuſant deprauatam, (ſi eñ eſſet à Deo patre, eradicari per hoĩes, immò diſcipulos ipſius, nõ poſſet) conati ſunt priſtinos ac ppè obſoletos Luteri renouare errores, ab alijs condiſcipulis ceu anathema dãnatos. Hæc Lindanus.

Confeſſioniſtarũ variæ factiões.

Luteraniſſimi.

De his itẽ Hoſius de Hæreſib' noſtri tẽporis lib. 1. ſcribit in hũc modũ: Sexta, inquit, Luteranorũ ſecta, eſt Confeſſioniſtarũ, eorũ ſcilicet qui ſunt Cõfeſſionis Auguſtanę, nõ de veſte linea, cuius cauſa tantas tragœdias excitauit Flaccus, quã etiàm eſſe vult primã exitialis cunei partem: ſed de ſumma Chriſtianarũ rerum, de eo q Euangelicę doctrinę caput eſſe putat Luterus: in quo pẽdere dicit & periclitari cognitionẽ ſui ipſius, cognitionem & gloriã Dei. Quale eſt iuxta ſententiã ipſi', dogma de libero arbitrio: de quo ſemp ità docuit, quòd patiatur tantùm, nõ aũt agat, quòd ſit res de ſolo titulo, vel potiùs figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re: quia nulli eſt in manu ſua quidpiã cogitare mali aut boni, ſed oĩa (vt Vuicleffi articulus Cõſtãtiæ dãnatus rectè docet) de neceſſitate abſoluta eueniunt. Vnde nõ dubiũ ſathana magiſtro in Eccleſiam veniſſe hoc nomen liberũ arbitrium, ad ſeducendos homines à via Dei in vias pprias. Et mala, inquit, opera in impijs Deus operatur. Hæc Luterus.

Hoſius.

Luterus in libro quem inſcripſit Operatiões in Pſalmos de Libero arbitrio.

CONONITAE. 30.

COnonitę à Conone quodã Alexãdrię epiſco. noĩati ſunt, qui tẽpore Mauricij Cęſaris & Pelagij huius nominis ſecundi Romanorum pontificis viguerunt, circa annum dñi 584.

De his ſic ſcribit Niceph. hiſtoriæ Eccleſiaſt. lib. 18. ca. 50. Inſuper alia quoque quinta Seueritarũ & Theodoſianorũ ſecta eſt, & Cononitarum, qui Seuerum & Theodoſiũ, & epiſcopũ ꝓtereà apud eos quendã Cononẽ, à quo etiàm nominati ſunt, ꝓbant. Profitenť ſanè & iſti, reuerà Deum quidẽ eſſe & naturã & eſſentiam quanq;, patrẽ videlicet, & filiũ, & ſpiritũſanctũ. Adhæc tres quoquè perſonas dicunt, ipſam nimirùm ſanctã Trinitatẽ, & ſubſiſtẽtias tres. Tres aũt numero ſubſtãtias & naturas p oĩa ſimiles ſecũdùm Deitatẽ dicẽtes, vnamq; ſubſtãtiam ſiue naturã, & vnã deitatẽ ſiue Deũ, ſanctã & cõſubſtantialẽ profitẽtes trinitatẽ, non numero, ſed per oĩa ſimili Deitate, tres deos aut 3. deitates oĩnò dicere tergiuerſanť.

Cononitarũ hæreſis.

Iſti ſanè neq; Damianũ, neq; Paulum, neq; adeò poſtremũ apud eos Petrũ receperũt. Quos ipſos Damianiſtæ, & Paulianí, & Petritę, Tritheitas primi appellãrũt. Diſceſſerunt aũt ab eis, ꝓptereà q illi tres deos, ſiue tres deitates dicere, patrẽ, & filium, & ſpiritum ſanctum, renuẽtes, tres quoq; dicere numero ſubſtãtias ſimiles, & nihil prorsùs euariantes, detrectant. Hi autẽ tres qdẽ deos ſeu tres deitates dicere ſuperſedent: tres aũt numero ſubſtantias, ſeu naturas quaſdã ſimiles, ꝓfitenť. Sedenim Cononitæ, quum primùm Ioannis Philoponi Alexãdrini Grãmatici ſcripta, quæ ab ipſo cõtra Græcos ſeu Ethnicos, et de alijs quibuſdã argumẽtis ab eo cõpoſita ſunt, cõprobãſſent, poſtremò oĩm & ipſum & lucubrationes eius reiecerunt, & anathemate confixerunt. Ioannes iſte Philoponus Alexandrinus, Tritheitarum hæreſis præfect' fuit: perindè atquè olim Themiſtius philoſ. ſub Valente primùm Agnoëtarũ ſectæ pręijt. Hucuſq; Niceph.

Tritheitæ.

Ioãnes Philoponus Tritheitarũ dux.

Themiſtius author Agnoëtarũ.

CNSTANTIVS IMPERATOR. 31.

COnſtantius Conſtantini magni filius fuit, & Conſtãtis frater, qui lenitate quadam in Arrianã delapſus hæreſim, quoſdã in Deo gradus eſſe opinatus eſt. Imperabat ille anno dñi 340. pontificatum Romanũ agente Iulio huius noĩs primo. De cuius impietate, fraude ac tyrãnide multa ſunt in eo libro, quem ſanctus confeſſor Hilarius Pictauienſis antiſtes, vnicum id temporis ac præclarum Gallicanæ Eccleſiæ lumen, magna cum libertate aduersùs hunc ipſum cõſcripſit,

hominem vt par erat) suis coloribus perpulchrè depingens. Grauissimã enim calamitatẽ ecclesiæ Christi inflixit, & fortasse neutiq̃ minorem, q̃ aut Nero, aut Decius: quo nihil aliud agebat, q̃ vt orbẽ terrarũ, (vt Hilarij verbis vtar) pro quo Christus passus est, diabolo cõdonaret.

Sozomen⁹. De hoc item ex Sozomeno historiæ Tripartitæ lib. 4. cap. 38. ità habetur: Cõstãtius igitur Imperator, pridèm & ipse Arrianorũ secta præoccupatus, oĩa quę paulò antè ei placuerãt, in contrariũ demutauit. Et primùm quidẽ ecclesiæ Cõstantinopolitanę pontificẽ Paulum deportari iussit in exiliũ: quem deducentes in Cucusum Armenię, suffocãrũt. Marcello aũt denuò ꝓiecto, ecclesiã Ancyranã Basilius rursùs inuasit. Lucius autem Adrianopoleos ferro vinct⁹, in carcere moritur. Tantumq; valuerũt, q̃ de Athanasio dicebantur, vt in immensum furorẽ cadens Imperator, eum, vbicũq; reperiret, iuberet occidi: & cũ eo Theodulũ & Olympium ꝓsules ecclesiarum Thracensium. Hęc Sozomenus. Ex quo colligere procliue est, quanta fuerit iste Imperator crudelitate & impietate aduersùs pios ecclesiarum antistites. Vndè Diuus Hieronymus in vita Hilarionis Eremitę eũ regẽ Arrianorũ appellat, ꝗ Dracõtium & Philonem in exilium deportandos edicto constituisset.

Pia mors Pauli Cõstãtinopolitani põtificis.

Lucij mors.

In Athanasium, Theodulũ, & Olympiũ ꝓsules, dirũ Constantij pręceptum.

De eius morte autẽ sic scribit Orosius lib. 7. Constantius, inquit, dũ Constantem fratrẽ bello insectat, incauta petulantia periculis sese offerẽs, à ducib⁹ eius occisus est. Et diuus Hieronym⁹ ad Heliodorum in epitaphio Nepotiani: Cõstantius, Arrianæ fautor hęreseos, dum contra inimicum paratur, & cõcitus fertur ad pugnam, in Mopsi viculo moriẽs magno dolore, hosti reliquit imperium.

Cõstãtij violẽta mors.

CONSTANS IMPERATOR. 32.

CONstans Cæsar Constantini tertij hui⁹ nominis fili⁹, & nepos Heraclij Imperatoris, Theodori summi Romanorum põtificis tẽporibus, Græcorũ Imperium tenuit, circa annũ Dñi 643. Hic cùm secta Acephalita foret & auaritię addictissimus, in oĩbus se crudelissimum aduersùs catholicos ꝓstitit: adeò quidẽ, vt cùm aliquãdò Neapoli Romã venisset, inuidia ciuium romanorum percitus, eorum q̃ plurima ingentia palatia demolit⁹ est, & in Tiberim deiecit, multasq; vrbis plateas desolatas effecit. Tandèm à suis in balneo occis⁹ est Syracusis. Quę autẽ sit hęc secta, vide suprà in Acephalis.

Cõstãs Acephalus.

CONSTANTINUS quintus, Imperator. 33.

COnstãtinus quint⁹ Imperator Cõstantinopolitanus, Leonis tertij fili⁹ fuit, Imperatorum serie septuagesimusquartus, summum pontificatum agẽte Zacharia Græco, in possessiõe sedis sacerdotis maximi nonagesimotertio, circa annum Domini 743.

Dictus est autẽ hic Imperator Copronymos, ꝓpterea ꝙ infans baptismi lauacro admotus, medijs sacris alimonię excremento aquam polluerit.

Copronymus quarẽ Cõstãtinus dictus.

Hic nõ solùm patris impietatẽ in abolẽdis diuorum imaginibus reddidit, verùm etiã grauiori scelere reliquias eorũ aut contẽpsit, aut cõbussit: Dicẽs idololatriã esse, imagines & reliquas tẽplis habere, siue illę sint Christi, siue sancti hominis cuiuscũq;. Ob quã causam aliasq; cõplures, ecclesiã Dei longo tẽpore afflixit, indeq; adeò diuinã sententiã non euasit. Nã suę iniquitatis completo mysterio, elephãtię morbo correptus, interijt, horrendo vlulatu exclamans, se igni inextinguibili traditum esse: Sicq; animã exhalauit, insensatis Imperatoribus suæ vesaniæ relinquens exemplum.

Ei⁹ hæresis.

Eius mors horrenda.

De hoc Suidas Gręcus scribit in hunc modum: Constantinus Imperator Romanorum, Leonis imaginum oppugnatoris Isauri filius (Copronymus, nominẽ à stercore sumpto, dictus) fuit. Ex Leone verò exorta est versicolore pelle & more vario pardalis, ex semine serpẽtis aspis perniciosa, & coluber volatilis, ex Dan Antichristus. Hic per successionem Imperij, administratiõe & impietate à patre accepta, lasciua luxuria, & dæmonum inuocationibus, alijsque prauis studijs quibus operam nauauit, delectatus est, egregium atque commodum

Suidas.

Cõstantini impietas.

modum valdè patris & magistri sui diaboli instrumentum. Eò nanq; dementię & vecordiæ peruenit, vt publicitùs populo sanctionẽ vniuersalẽ ꝓposuerit, nè quis omninò ministrorũ Dei sanctus diceret, sed vt reliquię eorum inuentę despuerẽtur: néve intercessio illorũ, quòd nihil possent, peteretur. Quin mortaliũ omnium impurissimꝰ præcipere est ausus, nè quis Marię intercessionẽ imploraret. Nõ eñ, inquit, opitulari cuiquã potest: Et nè ea Dei genitrix appellaret, sanxit. Atq; acceptis in manus auro refertis loculis, eisq; multitudini ostẽsis, quãti eos æstimaret, interrogauit. atq; vbi illa, plurimi, dixisset: ex eisdẽ loculis auro effuso, rursùs quãti illos faceret, quęsiuit. Et postquã populus, Nihili, subintulisset: Ad eundẽ, inquit, modũ Maria (neq; eñ Dei genitricis nominẽ miser eam esse dignatus) quoadusq; Christũ gestauit in vtero, honore digna fuit: eũ porrò vbi enixa est, nihil fœminis alijs dignitate præstitit. O audacem Saracenorũ fidei & Iudaicæ sentẽtiæ cõsectatoris blasphemiã. Atqui Venerem ille coluit, & victimas humanas exaduersò vrbi sacrificans obtulit: vbi diuæ Mauræ tẽplum fuit, quod solo æquatũ, & ꝑ cędes ꝓsanatũ, Mauram deindè locũ ipse appellauit: in quo noctũ sacra facere, & pueros mactare solitus fuit. Testat hoc cæsus Flauij filius: quem quum in occulto ad aras ille mactaret, factum id Deus in apertum protulit. Hæc Suidas.

In virginẽ matrẽ cõtumeliosus.

CONSTANTINVS sextus, Imperator. 34.

CONstantinus sextus huius nominis Imperator, Leonis quarti filiꝰ fuit, Imperioq; præfectus est cũ Irene matre anno Domini 783. sub põtificatu Adriani huius nominis primi. Quę Irene supra muliebrẽ captũ prudẽtissimè imperauit, & summa cũ laude omniũ. Ea nomine filij, curã imperij gerens, Conciliũ in Nicena vrbe secundũ cõgregari fecit: in quo à trecentis & quinquaginta episcopis eòdẽ cõuenientibus definitũ est, vt qui imagines sacras delendas dicerẽt, perpetuo anathemate notarẽtur. Hanc tamẽ ecclesię determinationẽ Constantinus sextus grandęuus factus, malorum hominũ psuasione deceptus, recipere noluit. Quæ res vna fuit ex pcipuis causis, propter quas à Gręcis Imperatoribus defecerũt Latini: & cur Constantinopolitani huius Imperatoris flagitia nõ ferẽtes, matre priùs Imperio ab eodẽ eius filio deiecta, eaq; tandèm ab eisdẽ Constantinopolitanis ab exilio reuocata, oculos filio eruerit. De hac re vide plura in Iconomachis.

Irene imperatrix prudentissima.

Imagines tẽplis restituuntur.

Hoc decretũ mox Imperator iterũm abrogat.

Cõstãtinꝰ sexti ob flagitia calamitas.

CONTOBABDITÆ. 35.

COntobabditæ (scriptore Nicephoro libro 18. cap. 49. ecclesiasticæ historiæ) à loco quodã nomine hoc sumpto appellãtur. Hi primùm Seueritæ nũcupati sunt à Seuero ipsorum sectæ præduce: deindè Theodosiani, à Theodosio, qui apud eos Alexandrię Papa factus est, quẽ videlicet potissimùm consectati sunt: licèt tamen scriptum eius de Trinitate compositum, eorũ quidã nõ receperint. Dicũtur & Angelitæ, & Damianistę: vtpotè qui episcopos suos habeant, à quibus congruentia nomina accipiunt. Episcopos tamen soli Contobabditæ non recipiunt.

Seueritæ, Theodosiani.

Angelitæ, Damianistę.

Porrò ij, siue Theodosianos, siue Angelitas, siue Damianistas, vel generali nõmine Seueritas appelles, aliũ esse dicũt patrem, alium filium, alium Spiritũ sanctum: non habere autem horũ quẽq; per seipsũm naturam, sed habere communem Deum siue deitatem in eis existentem: atque de ea deitate, indiuisibili modo participãtes, quemlibet esse Deũ. Vnam aũt subsistentiam opinantur esse, patrẽ & filium & Spiritumsanctum: cõmunem verò ipsum Deum, subsistentiam & naturam. Hæc Nicephorus.

Cõtobabditarum hæresis.

Floruerunt aũt sub Mauricio Imperatore, & pelagio huius nominis secũdo summo Romanorũ põtifice, circa annũ Domini 584.

COPTI. 36.

COpti, authore Bernardo à Lutzẽburgo, Christiani quidẽ sunt, sed heretici, varijs in locis & circunfusè Indiam incolentes: Vtũtur aũt ij in suis ecclesijs lib. quodã fabuloso, quẽ Secreta

Secreta Petri.

Petri

Petri appellant, & in Missis suis legunt Euangelium Nicodemi. Hæc ille. Est autem hic animaduertendum, in India esse diuersarum sectarum Christianos, vtpote Copti, Isini, Mandepoli, & Abasini, qui & vulgari nomine Indiani nũcupantur. quære locis suis.

COSMIANI. 37.

Cosmiani à Cosma quodam hæretico dicti sunt, qui authore Nicephoro historiæ ecclesiasticæ lib. 9. cap. 11. Marcellianis assentientes, in secunda Synodo vniuersali Constantinopolitana damnatis, antesecularem subsistentiam & diuinitatẽ Christi, & similiter interminatum eius regnũ abolent, eo modo (vt ipsis videtur) monarchiã seu vnius imperium constituentes. Verbum eñ ipsum Dei, tantùm nudum & sine subsistentia fictitiè vocãt: in alio verò essentiam habens, aliquandò sanè vt vocale seu enũciatiuum, aliquandò verò vt internum seu mentale, à quibusdam eorũ dicitur.

Cosmianorũ & marcellianorũ impia dogmata.

Christum autem ipsum & Dominum & Deum, & mediatorem, & Imaginem Dei esse ante secula nolunt: sed eum ex eo tempore Christum esse factum & filium Dei dicũt, ex quo nostram ex virgine carnẽ assumpsit, ante trecentos quinquaginta annos. Ex eo enim tẽpore initium regni Christùm habuisse, & finem id habiturum esse post consummationẽ & iudicium volunt. Tales autem sunt Marcell⁹ & Photinus Ancyrani in Galatia. Hæc Nicephor⁹ ex epistola, quam Orientales episcopi ad Occidẽtales miserũt, & quam μακρόστιχον, hoc est, longiorem fidei formulam seu expositionẽ appellàrunt, sub Constantio Constantini Magni filio, qui in Oriente imperabat, & Iulio Romano hui⁹ nominis primo summo pontifice, circa annum Domini 350. De his vide plura in Marcellianis & Photinis.

CRESCONIVS. 38.

Cresconius Grammaticus ex secta Donatistarum fuit, qui tempore Constantij & Liberij papę ecclesiam Dei maximè infestàrunt, circa annum Domini 358.

Cresconij hæresis.

Hic cum Donato suo institutore, filium patre minorem, & filio Spiritum sanctum, impiè asserebat.

Cõtra hunc diuus Augustinus quatuor libros scripsit, in quib⁹ Cresconiũ in multis reprehendit, maximè in hoc, quòd Petilianum defendat, qui negabat Christum esse Christianorum originem, radicem, & caput.

CRISPINVS CALAmensis episcopus. 39.

Crispinus, teste Possidonio in vita beati Augustini, Donatista fuit, & in Calamẽsi ciuitate & regione Episcopus, contra quem cùm diuus Augustinus trino conflictu disputàsset, fuit tandẽm Crispinus proconsulari sententia pronunciatus atque declaratus hæreticus: moxque deindè lege cautum atque censitum est, nullo prorsùs loco hæreticos Donatistas neque recipi aut tolerari debere. Ex quo tandẽm effectum, vt non parùm sancta creuerit ecclesia, idq; Archadij & Honorij Imperatorum & Siricij summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 400.

Crispinus episcopus Calamensis, hæreticus libello publico declaratus.

CYNICI.

40.

Cynici philosophi quidam fuerunt, sectatores Antisthenis, qui primus nouũ hoc philosophiæ genus introduxit: ità dicti siue à Cynosarge gymnasio, in quo Antisthenes profitebatur: siue à canina mordacitate, qua in hominũ vitas nullo discrimine inuehebantur: aut (vt alij volunt) ab eo quòd canum more in propatulo coire nõ dubitarẽt: quemadmodùm de Crate & Hipparchia tradit Laertius.

In Attica tria vel maximè memorantur gymnasia, Lyceũ, Cynosarges, & Academia.

Hos carnales & bestiales philosophos, dicentes licere cuique commisceri fœminis instàr canum, omni pudore sublato, Vualdenses & consimiles hæretici imitari non erubuerunt ab hinc aliquot seculis: quorum luxurias multi deindè, iuxta diui Petri vaticinium, sunt secuti, dominationem spernentes, & maiestatẽ blasphemantes, vt dicetur locis suis.

1. Pet. 2.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER QVARTVS.

DE LITERA D.

DADOES. 1.

DADOES vnus ex Massalianorum hæresis ducibus extitit, quæ tẽpore Iouiniani Imperatoris & Liberij papæ exorta est, circa annum Domini 367.

Dadoës & Massalianorum hæresis. Hic dicebat, nullam vtilitatem ex sacro baptismate baptizatis accedere, sed solam studiosam orationem, dæmonem inhabitantem effugare.

De his hæreticis Nicephorus historiæ Ecclesiasticę lib. 11. cap. 14. scribit in hæc verba: Eodem tempore, nimirùm quo Audæus emersit, etiàm Massalianorum pullulauit hęresis. Euchetæ. Euchętas, hoc est, precatores, hos nominant, qui eam vocem in Gręcum transtulêre sermonem. Habent autem aliud quoquè nomen ex re ipsa natum. Euthusiastę. Euthusiastæ enim, hoc est, numine afflati nominantur, dæmone quopiam vim in eis suam exercente: quã rem Spiritûs sancti præsentiam esse opinantur. Qui verò in hoc vitio perfecti sunt, manuum opus omne & laborem, perindè atquè improbitatẽ, auersantur. Itaq; somnio dediti, somniorum visiones & phantasias, prophetiam vocant. Hęresis eius authores. Istius hæresis duces fuêre Dadoes, Sabbas, Adelphius, Hermas & Simeones, atque prætereà alij. Qui quidem se ab Ecclesiastica communione non abstinuerunt, nihil prorsùs vel prodesse, vel obesse diuinam escam dicentes. Cõmunionem eucharistiæ hæretici isti in adiaphoris posuerunt. De qua Dominus Christus inquit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinẽ, habet vitam æternam. Hæc Nicephorus lib. 11. cap. 14. ex Theodorito Ecclesiast. suæ historiæ lib. 4. cap. 11.

DAEMONIACI. 2.

DAemoniaci sunt ex famosissima factione Anabaptistarum, ad tertiã porrò nostri temporis Euangelicorum classem pertinentes.

Vocantur autẽ Dæmoniaci, teste Hosio & hæresibus nostri temporis libro 1. proptereà quòd deciès per diem diabolũ adorent. Dæmoniaci vndè dicti. Credunt etiàm, teste Staphylo, dæmones, sicut quondàm Origenistæ, saluatum iri post finem huius seculi.

De his sic scribit Guilhelmus Lindanus dialogo 2. sui Dubitãtij: Quàm multis alijs doctrinæ capitibus Euãgelici isti Iudaismum renouent, mox dicendum veniet. Sed vna colophonis loco attexẽda est factio, quæ suo declaret exemplo, quorsumnàm Luterus & Syneuãgelici, aut potiùs quò per sua lectissima organa promouerit diabolus. Quò igitur tandèm istarum abominationum aliquis recensendarum fiat modus, nunc diaboli scopum contemplare, quem istis sectis adeò varijs sibi est (eheu nimiùm infeliciter) molitus. His enim omnibus hæreticorum monstris & aliud excitauit genus multò prodigiosius, qui seipsos Dæmoniacos dicunt. Quorum alij Dęmones saluandos cum Origenistis opinantur, alij verò Cacodęmonem colunt. Et Dæmonicolæ. nè quid diuini omittant cultûs, vt catholici Deum inuocamus nouiès, ità isti (teste Hesiodo) diabolum per diem inuocant deciès. Hactenùs Lindanus.

DAVIDICI, SEV *Dauidgeorgiani.* 3.

DAuidici, qui & Dauidgeorgiani, à Dauidegeorgio nomẽ sortiuntur. Sunt autem ex tertia classe Euangelicorum nostri temporis, quos Antiluteranos appellamus. Suam autem hæresim tueri aggressus est, Caroli V. Imperatoris Germani, & Clementis septimi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1525.

Hic, authore Lindano Dialogo 2. sui Dubitantij, vitriarius Gandaui in Flandria, anno 1501. matre Delphensi, patre verò Georgio Amersfordiensi errone,

histrionicam agente natus, (vti ex actis publicis Delphensibus liquet) mulierculas aliquot peccatis onustas vbi repisset, sese tertium Dauidem, verumq; Messiam illis persuasit, quæ sese putabãt beatissimas, si relictis maritis, ex promisso ipsius, quod nugabatur, semine conciperent. Hic præter Saducæismum, quo negabat veram corporum omnium resurrectionem, angelos & dæmones, extremum iudicium, Baptismum, matrimonium, scripturas & regnum cælorũ, abominanda suis tradidit mysteria. Dicebat enim liberum non esse, virum vni vxori adstringi, sed alias plures posse habere ad augendam prolem.

Idem habet Hosius li. 1. de hæresib. nostri temporis.

Adhæc homo satanica superbia arrogantissimus, docere audebat omnẽ doctrinã hactenùs à Deo per Moisen, Prophetas, Christum & Apostolos traditã, fuisse imperfectam, & ad consequendã salutem inutilem, (vt ait Bullingerus li. 2. cap. 14.) suam verò perfectam esse. Se enim esse dilectũ Dei filium, non ex carne, sed spiritu natum, in quem spiritus plenè effusus sit. Se esse illum verè cælestem Christum è spiritu sancto natum, qui peccata verè condonet, aut reseruet: qui deniquè iudicaturus sit nouissimo illo die. O blasphemias, diaboli mancipio dignissimas: Qui ipsum ità huc illuc raptabat atque rotabat, vt misero persuaderet, Dei oracula cælitùs sese audire, quemadmodùm ex eius autographo dudùm nobis Delphi tradito videre est: vbi varias pingit visiones, Dei spiritu ipsum afflante, sibi reuelatas, phanaticasque de suo Archipresbyteratu & filiatione promissiones.

Idem paulò infrà: Cæterùm (inquit) quàm fœda, quàm execrãda, quàm abominanda Euangelicorum plurimi suis in mysterijs designare non erubescant, horror probis est vel cogitare. Immane quid suis neophytis Anabaptistæ pscribunt edendum aut bibẽdum, vt absolutissimam illam suam consequantur veteris Adæ mortificationem. Dauidgeorgius verò istorum omnium Antichristorum maximus, sese illum iactabat tertiũ Dauidem, verumq; Christũ, dilectumq; Dei filium patribus olim promissum.

Mysteria Euãgelicorũ aliquot, q̃ abominãda, & qualia sint orgia.

Dauidgeorgi[us] antichristorum maximus.

Cuius insania etsi non paucos per Hollandiam, Frisiamque compertum sit fuisse in furorem plusquàm fanaticum abreptos, tamen post exustum eius à Basilensibus cadauer, sectatores eius se fuisse à vero seductos, agnoscere est consentaneum. Certè eorum aliquot audiuimus, qui multis cum lachrymis ab illo se post triduana ieiunia fuisse dementatos, atq; (vti aiebant) fascinatos deplorabant.

Dauidgeorgius magus.

Rursùs idem dialogo 3. Tandèm (inquit) Dauidgeorgius de vitriaria fornace atque histrionum scena in Euangelicorum cloacam delapsus, sese verũ illum Messiam dilectumq; Dei filium (ô superbiam Lucifero dignam) profiteri nõ erubuit. Sed quantumuis omnes sese iactitãt Apostolos, Helias, Enochos, aut Euangelistas, nullo tñ adhuc miraculo ecclesiæ Dei declarare potuère, sese esse à Deo missos: Adeò vt nullus eorũ (ait Erasm[us]) extiterit, qui vel equum claudum sanare potuerit.

Diatriba seu de libero arbitrio.

Plurima quoquè (ait idem paulò infrà) de Dauidgeorgio audiui ab oculatis testibus, q̃ conceptam passim de eo magiæ opinionem mirificè confirmẽt. Hactenus Lindanus. De eo vide infrà in Georgio Dauide.

DAVID DINANTIVS. 4.

Dauidis de Dinãto hæresis.

DAuid, cognomẽto Dinantius, seu de Dinanto, Deum esse primã materiam asserebat. Contra quem errorem beatus Thomas lib. 1. cap. 17. quẽ aduersùs Gẽtiles edidit, & 1. parte, quæst. 3. articulo 8. disputans, asserit fieri non posse Deum aliquo modo in compositione alicuius rei venire. Dicit nempè D. Dionysius de Diuinis nominibus ca. 2. nullũ esse Dei tactum, neq; vllam eius ad partes cõmiscendi communionem. De alijs eius erroribus vide suprà in Almarico, cuius opinionem in omnibus sectabat.

Hui[us] Dauidis libri, teste Cęsario dial. 5. perpetuò damnati sunt & exusti. De qua re vide ibi plura. Emersit autem (vt colligere licet ex Almarici historia) Impante Philippo Barbarossę filio, & summum pontificatum agente Innocentio tertio, circa annum Domini 1204.

Deistæ.

DEISTAE.

5.

Deistæ, qui & Trinitarij, seu Arriani noui, in Polonia nup, hoc est, anno Domini 1564. ex Luterana secta exorti sunt, & in Galliam penetrantes, hoc anno, id est, 1566. apud Lugdunum suas execrandas disseminauerunt hęreses. Horum caput (teste Iohanne Vuigando, qui his proximis diebus contra eos doctissimum libellum edidit, quem de Deo contra Arrianos nouos nuper in Polonia exortos, inscripsit) & ducem sese profitetur quidam Gregorius Pauli, Minister Cracouiensis. Hi effreni maledicentia, vindictæ cupiditate, crassa & affectata propemodum inscitia armati, (vt ille inquit) edita monstrosa tabula & Turri Babel, ex putrida ambitione veluti Scarabei ex asinis mortuis pullulârunt. Adeò quidem acres in sua peruicacia, vt Lutero vix minimam partem reuelationis & destructionis Antichristi reliquerint, nempè superioris tantùm tecti in ædificio Antichristiano denudationem. Immò sibimetipsis isti spiritus arrogant Antichristi excisionem & extirpationem ab imis vsque fundamentis. Gloriantur sibi, longè plura à DEO esse data, quàm Lutero aut alijs. In hæresi verò tradenda, tam sunt intricati, obscuri, variabiles, vt magna attentione adhibita, diuinare vix queas, quidnam asseuerare conentur. In blasphemijs porrò effutiendis, planè effrontes sunt. Maledicta quoquè adeò cumulatè & liuidè effundût, vt existimes eos meris viperinis linguis pungere.

Gregorius Pauli, minister cracouiensis, Deistarũ author.

Deistarũ arrogantia.

Tres autem habent isti hypotheses, sicuti ex tabula ipsorum monstrosa ex Turri Babel, quam conflant, & ex epistola ad Tigurinos scripta, & ex reliquis ipsorum libris, colligitur.

Deistarũ deliria.

1 Tres esse, Patrem, filium, & spiritum sanctum, sed non esse tres personas.

2 Vnam esse naturam seu Deitatem, communem tribus illis, sed non esse vnam essentiam.

3 Vnum esse DEVM, sed tantùm Patrem dici vnicum & verum DEVM: filium verò & spiritum sanctum, non dici vnicum illum DEVM.

4 Hinc posteà nascuntur ipsis & aliæ quædam locutiones. Etsi enim fatentur, filium DEI esse DEVM ex Deo genitum, tamen nusquàm dicunt, vnicum illum Deum, esse patrem & filium & spiritum sanctum: & spiritum sanctum quidem nusquàm Deum nominãt. Hæc non obscurè portendunt, quonam isti præstigiatores cõtendant. Dicunt enim esse tres, eósq; nominant patrem, filium, & spiritum sanctum: sed hosce contendunt non esse personas. Quarum rerum confutationem lege apud eundem Vuigandum. De his vide plura in Trinitarijs & in Valentinistis.

DESIDERIVS LONgobardus. 6.

Desiderius Longobardus hæresiarcha suã hæresim instituit Conradi quarti Germani Cæsaris, & Alexandri quarti summi Romanorum põtificis temporibus, circa annum Domini 1250.

Hic dicebat voluntariam paupertatem non solùm fore inutilem, sed etiàm noxiam, illicitum esse contendens omnia pro CHRISTO relinquere, nisi quisquis fuerit ille, talem religionem intret, quæ possessiones & prouentus habeat: vel nisi sit ille talis, qui manuum labore victum sibi comparare valeat. Sua quidem assertione damnans paupertatem, secundùm quam aliquis renunciat omnibus quæ possidet, vt liberiùs Deo sibi seruire liceat.

Desiderij Lõgobardi hęresis.

De hoc diuus Thomas libro quem contra religionem impugnantes edidit, cap. 6. meminit in hunc modũ: Desiderius (inquit) hæresiarcha Longobardus nostri temporis, edidit quen-

Diu. Thomas.

dam tractatum contra Catholicam veritatem, in quo inter cętera condemnat statum eorũ, qui relictis omnibus, egére volunt cum Christo, &c.

DEVTERIVS Arrianus episcopus, baptismi verborum prævaricator. 7.

Deuterius episcopus Arrianus vixit tempore Anastasij huius nominis primi in Oriẽte Cæsaris, & Symmachi Romani pontificis, circiter annum Domini 493.

Deuterij error. Ab hoc, Baptismi forma præuaricata fuit, sicut noua ratio ab Eunomio Cyzici episcopo tradita. Nam Eunomius, teste Nicephoro lib.11.cap.11 non in Trinitatem, sed in Christi mortem baptizandum esse docebat. Deuterius verò, vt ait Sigisbertus in sua Chronic. in nomine patris per filium in spiritu sancto baptizabat. Eunomij error.

De hoc sic tradit idẽ Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib.16.cap.35.

Nicephor. Eadem, inquit, tẽpestate, hoc est, Anastasij Imperatoris temporibus, episcopus quidam Arrianus, cui nomen Deuterij fuit, in vrbe Constantinopolitana, Barbam quendam quum baptizaret, veluti Domini traditionem abolens, præter morem receptum dicere ausus est: Baptizatur Barbas in nomine patris per filium in spiritu sancto. Eccè tibi autem: vnda quæ in sacro lauacro erat, derepentè disparuit. Et Barbas indè profugiens, miraculum id omnibus promulgauit. Hæc Nicephorus. Miraculum aquæ disparentis.

DICARTITAE. 8.

Dicartitæ sunt ex Manichæorum familia, de quibus fit mentio C. De hæreticis & Manichæis. Hi totum suum virus euomentes, contra honorem creatoris om̃ium, machinati sunt, & propagines suas longè lateque extenderunt, Taciti Imperatoris & Eutychiani papæ temporibus, circa annum Domini 279. pro quorum extirpatione ecclesia multos agones subijt.

Dicartitarũ hæreses. Hi ergò cum Gnosticis in vnum conuenientes aduersùs Dominum, & aduersùs fidem, quam ille per Apostolos & prophetas nos docuit, dicebant animam hominis esse aut Dei substãtiam, aut ex Dei substantia. De his vide plura in Manichæis, Audianis, Apocaritis, Tascodrugitis, Tesalitis, & Tetraditis, qui omnes eandem hanc factionem sunt secuti.

DIMOERITAE. 9. Dimœritarũ hæreses.

Dimœritæ, authore Epiphanio, appellantur, qui duas quidem partes humanæ naturæ in CHRISTO confitentur, corpus videlicet & animam, tertiam verò partem, hoc est, ipsam mentem in carne aduentu Christi negant. Quorum aliqui cōssentiale

1. Corpus Deitati dicere ausi fuerunt, quidam verò animam ipsum accepisse negabant.

2. Aliqui autem propter hoc dictum, Et verbum caro factum est, huic dicto innitentes, negabãt à creata carne, hoc est, Maria, ipsum carnem accepisse: & contentiosè sòlum verbum carnẽ factũ esse dicebant.

3. Posteà verò, haud scio, quo consilio, mentem ipsum accepisse dixerunt.

Emerserunt autem Valentiniani Imperat. & Damasi Papæ temporibus, circa annum Domini 377.

De his ità scribit idem Epiphanius libro tertio contra hæreses, Tomo secundo: Consequenter, inquit, ab his quas retulimus hæreses, rursùs granis molestaque & à fide aliena nobis prodijt in vitæ præsumptione sententia atque heresis, quod contigit nè conquiesceret qui semper conturbat humanam naturam, & bello (vt ità dicam) infestat diabolus, amara sua venena admirandis edulijs immittens, & velut in melle amaritudinem admiscens per quosdam, quorum vita in summa admiratione est, & qui laudem orthodoxę fidei semper prædicantur obtinuisse, Nam hoc ipsius opus est, qui ab initio patri nostro Adam inuidit, omnium hominum inimicus factus. Et quemadmodũ à quibusdã sapientibus dictũ est, quòd inuidia semper magnis successibus Diaboli inuidia.

ſibus aduerſatur, ſic etiàm per magnas perſonas quoſdam prætextus ille immiſcet, vt nos & ſanctam DEI eccleſiam inuexatos non fineret, ſed turbas ſemper cieret, & bello impeteret. Viſum eſt enim quibuſdam, & his ex nobis progreſſis, & in magna exiſtimatione degentibus, & qui apud nos & omnes orthodoxos ſemper in laude & admiratione fuerunt, vt mentem à CHRISTI aduentu in carne abiecerint, ac dixerint: Quòd carnem accepit Chriſtus Dominus noſter vbi venit, itemque animam: mentem verò non accepit, hoc eſt, perfectum hominem. Senex reuerendus & nobis ſemper dilectus & beato papæ Athanaſio, omnibusque orthodoxis, Apollinarius à Laodicea hic erat, qui in principio hoc verbum excogitauit ac produxit. Et primùm quidem vbi audiuiſſemus à quibuſdam ipſius diſcipulis, fidem non habebamus, quòd talis vir hanc ſententiam in vitam inuexiſſet, ampliùs in expectatione ſpei longamines, donèc rei certitudinem cognoſceremus. Dicebamus enim eos qui ad nos ab ipſo venerant, non intelligere profunditatem eorum quæ à tam docto & prudente doctore dicerentur, & à ſeipſis hoc dicere, quæ ab ipſo nō didiciſſent. Multa erant enim in his qui ad nos venerant, ambigua. Quidam enim ipſorū auſi fuerunt dicere, Chriſtum ex ſupernis corpus detuliſſe. Peregrinus autem ſermo in cogitatione hominum permanens, vehemētem profectum faciebat. Alij verò ex ipſis etiàm animā accepiſſe Chriſtum negauerunt. Quidam etiàm coëſſentiale corpus Chriſti Deitati dicere auſi ſunt, & oriētales partes in multam turbam concitârunt. Propter quos neceſſè fuit Synodū conuocari, & tales anathemate ferire. Sed & commentarij facti ſunt, quorum exemplaria ad beatū papam Athanaſium miſſa ſunt. Propter quam exemplariorū cauſam etiàm ipſe beatus coactus eſt ſcribere epiſtolā contra eos qui talia dicunt, minis adiectis, atque eam epiſtolam ad reuerēdiſſimū

Mentem in Chriſto negantes.

Apolinarius huiꝰ hęreſis primus author.

epiſcopum Corinthianorum Epictetū miſit. Cuius exemplar habes apud eundem Epiphanium vbi ſuprà. De hac hæreſi vide plura in Apollinariſtis.

DIMOPHILVS CONſtantinopolitanus epiſcopus Arrianus. 10.

Dimophilus, vel (vt alijs placet) Demophilus, ſectâ Arrianus, in Concilio Ariminenſi hęreſeos damnatus & cōfoſſus anathemate ſuit, ꝓpterea quòd Arrianorum dogma anathematizare noluiſſet. Vigiut autē ſub Valentis, qui Orienti pręfuit, ſicut Valentiniani Occidēti, Imperio, & Liberij ſummi Romanorum antiſtitis pontificatu, circa annum Domini 368.

Ariminēſis Synodꝰ, anno 362.

De hoc Nicephorus lib. 11. cap. 15. ſcribit in hunc modum: Imperator Valens Conſtantinopoli ſoluens, Antiochiam ad Orontem adire properauit. Et quum Nicomediā perueniſſet ibi hac de cauſa reſtitit. Eudoxius Arrianæ ſectæ epiſcopus ſtatim poſt diſceſſum Imperatoris, Cōſtantinopoli vita defunctus fuerat, conſulatu Valentiniani & Valentis tertio, quum quidem clauum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ annis vndecim rexiſſet. Eius in locum Arriani ſubrogārunt Demophilum quēdam. Profeſſores autem ὁμοούσιυ conſubſtātialis, commodum ſe tempus, vt ſedem epiſcopalē recuperarēt, nactos eſſe rati, Euagrium ſuæ factionis presbyterum, epiſcopum deſignârunt. Cui manus impoſuit Euſtathius epiſc. aliqñ Antiochenus, qui à Iouiniano quidē ab exilio non ità pridèm fuerat reuocatus: tum autem Conſtantinopoli priuatus latebat, vt ſua ſaltem præſentia conſubſtātialis profeſſores cōfirmaret. Ità factum, vt Arriani pſecutionem aduersùs noſtros renouarent. Ea res poſtquàm eſt ad principem delata, veritus ille nè ſeditione & tumultu ciuitas turbaretur, militarem manum Nicomedia Conſtantinopolim miſit, cum mandato eiuſmodi, vt ſimul & ordinator & ordinatus compræhenderetur, atque alius aliò exula-

Socrates li. 4. c. 14 & 15.

Sozomenꝰ li. 6. cap. 13.

Demophilꝰ.

Euagrius.

Euſtathius.

Arrianorum perſecutio in orthodoxos renouata.

Valētis Imperatoris impietas in cōſubſtātialis ꝓfeſſores.

exulatum mitteretur. Eustathius igitur* Bizyam, quod Thraciæ oppidum est, Euagrius in locum alium deportatus est. Proindè Arriani, quod plerique omnes in rebus secundis faciunt, magis magisque efferari, orthodoxos & rectè sentientes admodùm vexare, cædere, contumelijs afficere, in vincula conijcere, pecunijs etiàm spoliare, intoleranda omnia aduersus eos facere.

*Bityam.

Rursùs idem Nicephorus de Arrianorum factione, quorum hic Eunophilus apud Constantinopolitanos princeps erat sub Imperatore Theodosio qui Valentiniano successit, scribit in hæc verba lib. 12. sub finem capitis sexti: Theodosius imperio suscepto, inprimis faciendum sibi esse putauit, vt de ecclesijs in gratiam & concordiam redigendis cogitaret. Optimum verò esse ratus, vt sententiam de Deo suam ciuibus & subditis suis declararet, (nè cui vim inferre videretur, religionem sequendam illegitimè præcipiens) constitutionem ex Thessalonica Constantinopolim misit. Indè enim veluti ex summa quadam arce scriptum suum per ditionem omnem, ad alias quoque Orientis vrbes omninò peruenturum esse existimauit. Constitutio talis religionem eam complecti omnes iussit, quam ab initio Apostolorum princeps Petrus docuit, quam tum Damasus Romanæ & Petrus Alexandrinæ vrbis episcopi sequerentur. Ad hæc insupèr significauit, solam eam nominari catholicam & vniuersalem ecclesiam, quæ Trinitatem consubstantialem disertè & corde & ore deprædicaret. Diuersum autem sentientes, hæreticos vocari, inutilesque esse, & pœnam sustinere debere, si publicè docere auderent. Et capite 8. rursùs ità ait:

Theodosij constitutio de Nicea, eadémq; apostolica fide. Lege 1. C. de summa Trinit. & fide cathol.

Catholica sola ecclesia quæ.

Imperator quoq; statim cum mandatis ad Demophilum misit, qui ei denunciarent, vt vel Nicenæ assentiretur Synodo, populumque ad vnionem & pacem complectendam adduceret: vel, nisi hoc faceret, quamprimùm ab ecclesijs discederet. Atque ille minimè faciendum esse ratus, vt illos aduersùm, qui possent plura, veniret: conuocata multitudine, & Imperatoris sententia ei promulgata, inter alia hæc dixit verba: Fratres, quandoquidem diuinum præcepit oraculum, si nos persequantur homines, vt ex ciuitate vna transeamus in aliam, & Imperator nos ex oratorijs expellit: scitote nos die crastino extra vrbis muros ecclesiam & conuentum acturos. Atque hæc cùm dixisset, abijt: & deindè ad mœnia vrbis cum sectatoribus suis conuenire, & sacra peragere solitus est, non ità, vt decuit, Euangelica sententia percepta Fugientes enim huius mũdi conuersationem, ad summam vrbem cælestem Hierusalem anhelare nos, dictum id fortassè sub obscuriore significatione iubet. Exijt verò cum eo vnà Lucius, qui cùm Alexandriæ Arrianam hæresim defenderet, eam ob causam indè pulsus, Constantinopoli morabatur: vbi tum Demophilus ecclesias, ex eis decedens, reliquit. Imperator cum Gregorio eas ingressus, fausta omnia per orationem apprecatus, eas illi commendauit. Et posteà ibi qui Trinitatem consubstantialem profiterentur, ecclesias obtinebant. Erat is annus, quo Gratianus in Imperio quintùm, Theodosius autem primùm consul fuit. Ex quo autem Arriani sacra templa tenuerant, anni non pauciores quàm quadraginta lapsi erant. Cæterùm Demophilus expulsus, in patriam suam Berrhœam se recepit. Theodorus Antiochia eiectus, in Thraciam, vndè ortus fuerat, abijt. Itidèm etiàm Hypatius Nicea Tyrum Syriæ, quæ eum genuerat, redijt. Et alij item aliò dispersi sunt. Hæc Nicephorus.

Demophil. Arrian. ecclesijs cõstãtinopoli excidit, & extra vrbẽ cõuẽtus agit.

Theodos. Gregorio Nazanzeno ecclesias cõstãtinopoli cõmendat.

DIOSCORVS ALExandrinus episcopus. 11.

Diosco-

DIoſcorus, à quo Dioſcoriani hęretici dicti, Cyrillo in epiſcopatu Alexādrino ſucceſſit, Theodoſij iunioris Archadij filij & Martiani Imperatorū, atq; Leonis primi huiꝰ nominis Romani pontificis tẽporibꝰ, circa annū Dñi 453.

Dioſcori & Eutychetis hæreſis.

Hic cū conſorte ſuo Eutychete Conſtantinopolitano abbate, dicebat vnam naturā eſſe verbi Dei & carnis. Quia licèt illi faterentur verbi incarnationem, poſt illā tamē vnionem aſſerebant carnē fuiſſe conuerſam in deitatem: & idcircò vnam carnis deitatisq; factam ſubſtantiam: adeò quidem, vt coactus fuerit concedere, Chriſtum paſſum fuiſſe ſecundùm naturam diuinam, quòd per incarnationē, carnis ſubſtantia fuiſſet in ſubſtantiam diuinitatis conuerſa.

Diſſidiū in Oriēte propter Dioſcori & Eutychetis dogma, exortum.

Hanc hęreſim quum Flauianus Conſtantinopolitanus epiſcopus damnâſſet cū Eutychete illius authore, hac de cauſa non paruum inter Chriſtianos orientales diſſidium exortum eſt, alijs quidē Eutychetem defendentibus, alijs verò eū velut impium damnātibus. Quapropter iubente Imperatore Theodoſio iuniore, Synodus Epheſina 2. indicta fuit: in qua pſide Dioſcoro Alexandrinæ vrbis epiſcopo, eodem Eutychetis (vt poſteà liquidò patuit) errore infecto, Eutyches velut inſons abſoluitur, inq; locū priſtinum & dignitatis gradum reſtituit, & Flauianus damnatur. Et hæc ſecunda Epheſina Synodꝰ prędatoria appellatur, q à catholicis oībus, velut execrāda & maledicta reijcitur: quoniam nec ſummi Romanorum pontificis authoritate celebrata eſt, nec ex eccleſia catholica factus eſt ad eam generalis conuentus: ſed ſolis hęreticis illuc conuenientibus aduersùs dominum & aduersùs fidem eiꝰ, hoc exitiale dogma ab his definitum eſt. Vndè ſancti Patres poſteà apud Chalcedonem congregati, Dioſcorum damnārunt, non tātùm propter hęreſim, ſed ꝙ auſus fuiſſet ſanctum Leonē Romanum antiſtitem maiorem ſe excommunicare, quemadmodùm habetur diſtinct. 21. ca. Intantùm. & diſtinct. 13. cap. Canones ſunt ſecuti, & 24. quęſt. 2. cap. Sanè exiſtunt, qui etiàm eidem Dioſcoro. Et C. de hęre. l. Quicunq; Apollinaris famoſiſſimam ſectam. Contra Dioſcorum diuus Hilarius ſcripſit librū vnum ad pfectum Salutiū. Et Theodoritus epiſcopꝰ Cyri, dicta ſortia cōtra eundē ſecit. Sed eiꝰ hiſtoriā latiùs videre licebit ex eccleſiaſtica Nicephori, cuius verba ſunt hæc, ex lib. 14. cap. 47. deſumpta:

Secūda ſynodus Epheſina Prædatoria appellata.

Dioſcorus Cyrilli ſucceſſor in epiſcopatu Alexandrino.

Poſt Cyrillum (inquit) in Alexandrię throno Dioſcorus impietatis officinam inſtituit. Qui cùm rebus alijs peſſimus ſuit, tū diuino Cyrillo & Flauiano inimiciſſimus, tertiæ Synodi decreta non recepit. Et quòd Conſtantinopolitano Archimādrita infelici Eutychete, & ptereà Chryſaphio primario inter imperiales cubicularios eunucho amiciſſimè vteretur, vt ſecunda Epheſi ſynodus cogeretur, effecit, quę λῃστρική, hoc eſt, prædatoria dicta eſt. Eius celebrandæ tale fuit initium: Euſebius Doryleus epiſcopus, & qui primus Neſtorij veſaniam deprehendit atq; redarguit, ſi quis alius, & ipſe artis Rhetoricę peritus, quòd Eutychetis familiaris eſſet, de fide aliquandò cum eo eſt collocutus. Atq; vbi eum nō rectè ſentire animaduertit, libellum ea de re patriarchę Flauiano obtulit. Flauianus ſynodo prouinciali Conſtantinopoli coacta, ad quā quadraginta epiſcopi venerāt, Eutychetem citauit. Ille porrò primùm ſiſtere ſe recuſauit. Vbi autē coactus aduenit, fœdiſſimo morbo laborare deprehenſus eſt. In medio enim conſeſſu: Ego, inquit, ex duabus naturis genitum eſſe pfiteor Dominum noſtrū Ieſum Chriſtum ante vnioēm: Poſt vnionem autem, vnam eius eſſe naturam, & diuinum eius corpus neq; conſubſtātiale nobis, neq; eiſdem nobiſcum perpeſſionibus obnoxium eſſe prædico.

Euſebiꝰ Doryleus hęreſim Eutychetis in colloquio deprehendit.

Eutychetis hęreſis.

Quæ verba poſtquàm Synodus audiuit, ilicò quòd ille pœnitentia non duceretur, legitimè & iuxta certum canonum iudicium, hominem, dignitate ei adempta, reiecit. Ille Imperatorem adijt, & vt cauſa denuò iudicaretur, perindè atquè acta & decreta contra eum facta à Flauiano, cōficta eſſent, rogauit. Itaq; Principis iuſſu, alia ī ſuburbano Cōſtātinopo. coacta eſt ſynodꝰ, ī q multi etiā alij

Eutyches non reſipiſceos dānat.

Idem ab Imperatora vt alia Cóstátinopoli agatur Synodus, impetrat.

alij episcopi, & ex senatu quidam affuêre. Porrò vbi illi acta & decreta legitima esse authoritate sua cóprobârút, Chrysaphius eunuchus, qui idem cú illo sentiebat, quum contumeliam ferre nequiret, iram aduersùs Flauianum suam maximè auxit: & Dioscoro Alexandrino impio illi indicauit, se illi in rebus quæ ei placitæ essent, gratificaturum omnibus, si Eutychetem periclitátem defenderet: Flauianum autem & Eusebium Doryleum oppugnaret. Eodem etiàm modo Eudoxiam Augustam excitauit, quum multa alia, tum ea potissimùm dicendo, quæ ei à Pulcheria acerba accidissent, propterea quòd Flauianus rem secretò sibi creditam, tectam tacitamq; nó seruâsset. Hi ambo Theodosium permouent, vt alteram Ephesi synodum, quæ Eutychetis & Flauiani causam disceptaret, celebrari iubeat, sententiarúq; ferendarum iudicium Dioscoro impio committat, & eundem synodo præficiat: copias etiàm militares, quæ satis sint, mittat, quæ rem iudicatam exequerentur.

Eunuchus Dioscorum Alexádri. & Eudoxiam Augustá aduersùs Flauianum cómouat.

Synodo ei Dioscor⁹ præficitur.

Vbi id Imperator mandauit, & synodus quæ Prædatoria vocatur, Ephesi congregata est: præsidens ei Dioscorus, notarijs alijs reiectis, suos tantùm adhibuit, vt acta ex sentētia eius in scriptum referrentur. Affuerunt concilio ei quos suprà nominauimus ecclesiarum antistites, cùm sacerdotibus suis: Leone veteris Romæ pastore excepto, cui⁹ locum Iuli⁹ episcop⁹ eò missus obtinuit. Theodosius inter alia hoc sic verbis eiuscemodi sanxerat. Qui anteà iudices religiosissimi archimandritę Eutychetis fuêre, adsunto quidem & taceto, Iudicum autem ordinem non habento: cæterùm communem sanctissimorum oīum patrum sententiam expectanto, quandoquidem de rebus ab eis iudicatis nunc iudicium agitur.

Vbi autem de quæstione actum, ab Eutychete petitum est, vt ea quę de Deo sentiret, apud synodú exponeret. Tum ille, quę anteà quoquè dixerat, in medium ꝓferens, professus est: E duabus quidem naturis genitum esse saluatorem ante vnionem, post hanc autem, vnam esse ei naturam. Dioscorus porrò subinferens: Et nos oēs, ait, eiusdem opinionis sumus. Ibì Leonis Papæ locum tenētes, illius ad Flauianum & synodum ipsam datas literas legi petiêrunt. Vt verò Dioscorus eas reiecit, mâdatorij trásuersum Dioscori impetum animaduertentes, è synodo discessêre, & Romam recurrêre.

Dioscorus Eutycheti succinit.

Literas Leonis papę reijcit.

Dioscorus cum factionis suæ popularibus Eutychetem, reddita ei dignitate, in integrum restituit: eam verò Flauiano & Eusebio Doryleo abrogauit: canonē illum, quem ipse fortè trásgressus est, obtendens, nullá aliam fidei formulá, præterquàm quę Niceæ est facta, promulgandam esse statuentem. Porrò Flauianus, vir sanctissimus, post eiuscemodi illegitimá condemnationem, turbulentis impulsionibus & calcium ictibus à Dioscori & Chrysaphij factione ex synodo eiectus, tertio pòst die vitam feliciter finiuit: quum ille ipse Dioscorus calcibus in ventrem etiàm veritatis ipsius ꝓpugnatoris defuncti insilueritu. Et postridie episcopi, militum, qui eos armis sublátis circunsteterát, vi actis aduersùs sanctum illum editis subscribere sunt coacti. Cum quibus & Domnus, Ioannis in ecclesia Antiochena successor, annotatione sua ea tum cófirmauit. At idem potestati suę redditus, quòd illis cessisset, retractauit: Dioscoro & principibus ex aula Imperiali viris resistens, & contra decreta, vtpotè quę aduersùs ecclesiasticas cóstitutiones facta essent, vociferans, synodumque impiam appellans, & subscriptionem deniquè suam reddi sibi flagitans. Verùm synodus ea de causa huic quoquè sacerdotalem ademit dignitatē: in qua & Ibas ille Edessenorum episcopus, & sapiens eruditusq; Theodoritus ecclesię Cyri pastor, præterea Daniel Carrarum, item Irenęus Tyri, & Aquilinus Bybli episcopi exauthorati sunt. Decreuit hæc synodus quoquè de Sophronio quędam, qui tum Constátinopolim, visendæ ei⁹ gratia, venerat, & alia insupèr quæ in actis continentur. Prędatorium Ephesi concilium ad hunc solutum est modum.

Eutychetē restituit.

Flauiani mors.

Huic etiam mortuo Dioscorus calcibus insultat.

Quomodò verò Dioscorus & Eutyches

ches ob tam indignũ facinus pœnas posteà dependerint, & vt eidem Dioscoro eiusq; sectatoribus episcopatus abrogati sunt in concilio Chalcedonẽsi sub Martiani Imperio & Leonis pontificatu coacto, idem refert Nicephorus lib.15. sub finem primi capitis, in hęc verba: Inprimis verò illud Martian⁹ studuit, vt vnũ & communẽ ab omnibus, sublatis è medio hæresibus, Deo offerret cultum, & ecclesia per coniunctionem vnita, sententiam & religionem vnam coleret.

Martianus imperator ecclesiā dissidentē coiūgere studet.

Cap.2.

Hoc illum sic animo agitantem, literis insuper suis Leo papa excitauit, vt in vniuersali cõcilio, de atroci iniuria quã Eutyches & Dioscorus fidei Christianę & celeberrimo viro Flauiano irrogare ausi fuissent, inquireret. Accesserũt etiàm, quicunq; ab illis contumelia affecti fuerãt, vt de eorum causa iudicaret, petentes: maximè verò ex omibus Eusebi⁹ Dorylei antistes, solicitatione sua eam rem egit, insidijs Chrysaphij, qui Theodosij viribus abusus esset, & sibi & Flauiano ꝓpterea dignitatẽ ademptum esse memorando: ꝗ Chrysaphio Flauianus aurum electionis consecrationisq; suæ nomine petenti, paupertatẽ suam ꝓtendens, & illi auaritiam suam quoquomodò exprobrans, sacra ecclesiæ vasa obtulisset. Adiecit is illud quoq;, Chrysaphiũ eandem cum Eutychete complecti religionẽ. Et quod maximum esset, Flauianum à Dioscoro crudelem in modum prædatorio consessu eiectum, calcibus proculcatum & enectum esse.

Synodus Chalcedonensis.

Earũ rerũ gratia Imperatorum literis, locorum omium episcopis conuocatis, Synodus Chalcedone est coacta, ꝗ quidẽ primùm Nicęę cõuenerat. quò etiàm Romanæ vrbis episcopus Leo, ꝑ Paschasinu & Lucentij & aliorum ministerium, literas miserat. Sed ea Chalcedonẽ Bithynię est translata, ꝗ imperator ipse Synodo ei adesse vellet, magnum Constantinũ imitatus: cum quo ꝙ maximè de gloria concertans, sacrum illum conuẽtum duplicauit, ꝓ trecẽtis decẽ & octo, sexcentis triginta sex patribus coactis.

Sexcẽti triginta sex Patres in cõcilio Chalcedonẽsi fuere. Alij tantùm 630. numerant. cap.3.& 4.

Synodus itaque postq̃ Chalcedonem peruenit, & in sacro Euphemiæ martyris inclytæ fano coacta est, trigesimo à tertio anno, in dextera tẽpli parte Romani, Byzantij, & Antiocheni: in sinistra Alexandrini & Hierosolymitani: medio aũt inter hos loco Principes & Senatores consedere. Et quũ ea ꝙ Eutyches Cõstantinopoli & Dioscorus Ephesi nouãdarum rerũ studio designauerãt, in medium ꝓducta essent, Dioscor⁹ ad rerum actarum ignorantiam, qua se excusabat, confugit. Et ꝗ obiecta sibi crimina effugere nequiret, animi dubius fuit. Vbi verò veritate in apertum prolata, necessitatem apertam causę dicẽdæ declinare nõ potuit, (nam qui in prædatoria illa Synodo ei assederant, eum redarguerũt, dolumq; eius & illatam sibi per Imperiales minas vim & necessitatem ostenderunt) in ruborem magnum & probrum cõiectus est. Atq; equidem qui violẽtiæ eius administri fuerãt, venia petita, in gratiã sunt recepti, & ex sinistro in dextrum latus trãsiere. Quorũ vnus Iuuenalis Hierosolymitan⁹ fuit. Dioscorus aũt, ꝗ aliud ex alio ei obijceretur crimen, quum veniam à iustis illis iudicibus cõsequi nõ posset, in Synodum venire supersedit. Postq̃ verò Synodus canonem sequuta, ter illũ citauit, & ipse dicto audiens nõ fuit, communib⁹ omniũ suffragijs, ipso Dei amante Imperatore ꝓsente, & ipsum & Eutychetem exauthorauit, & anathemate iugulauit: & tàdem ad exilium damnatus, Gãgrensem regionẽ in Paphlagonia incolere est iussus. Cuius episcopatũ communi synodi cõsensu diuinus Proterius sortitus est. Et quũ is thronũ suum reciperet, ingens multitudini incessit certamen, turba, & tumultus, vulgusq; in varias scissum sententias: adeò, vt res in magnum discrimen ꝓcesserit. Quæ omia, & reliqua quæ contra eundem Dioscorũ definita & acta sunt in ea synodo Chalcedonensi, videre poteris apud Nicephorũ li.15. cap.8.& 30. Hactenùs ille.

Synodi in tẽplo diuæ Euphemiæ cõsessus.

Dioscor⁹ excõmunicat⁹ & ad exiliũ damnatus.

DIOTREPHES. 12.

Diotrephes (venerabili Beda teste in epistolas Canonicas commẽtarijs) Apostolorũ tẽporib⁹ hęresiarcha extitit, supbus quidẽ ille & insolẽs, malès vtiq; noua docẽdo primatũ vsurpare sciẽtiæ,

quàm antiquis sanctæ ecclesię, q̃ Ioánes Apostol' ꝓdicabat, humiliter parére atq; auscultare mãdatis. Vndè scitè Diotrephes, insulsus, siue decor insanus dicit, vt ꝑfidiam cordis etiàm nomine significet. Hæc Beda. Vixit autem ille Neronis Imperatoris & Petri summi Romanorũ pontificis tẽporibus circa annũ Dñi 70.

Potest etiã interpretari à Ioue nutrit', à Dios, Iouis, & trepho nutrio.

Hic primas vsurpabat in ea Republica, in qua degebat Caius, Ioanni Apostolo & charissimus & familiarissimus: quẽ vtiq; collaudãdo, de eodem Diotrephe ad eum scribit in hunc modũ: Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderũt charitati tuę in cõspectu ecclesiæ, quos benefacies deducẽs dignè Deo. Pro nomine enĩ eius profecti sunt, nihil accipientes à gentibus. Nos ergò debemus suscipere huiusmodi, vt cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsan Ecclesiæ, sed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, nõ recipit nos. Propter hoc, si venero, commouebo eius opera q̃ facit, verbis malignis garriens in nos, & quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt, ꝓhibet, & de ecclesia eijcit.

3. Ioan. b.

In hoc itaque Diotrephe Apostolus accusat hęresim, linguę petulãtiam, ambitionem, inhumanitatem, & in fratres tyrannidem. Hic membrum erat Antichristi, & omnium hæreticorum improborumq; hominũ exemplum, qui semper aliquid moliuntur aduersùs Euangelium. Nimirùm qui suę linguę petulantia & garrulitate non contentus Dei verbum annunciantes deturbare, prohibebat etiàm nè benignè exciperentur peregrini, & communicati hospitij officium à fratribus acciperent. Res profectò nimis crudelis, & ab omni humana ratione prorsùs aliena, vt quæ doceret non esse impẽdendam humanitatis curam peregrinis. Non quòd suspicãdum sit, illum sensisse omnes peregrinos nõ suscipiendos, aut esse omninò reijciendos, sed solos fideles catholicos, quos vtiquè Diuus Ioannes fratres appellat. Hoc nempè fuit semper hæreticis familiare, vt veris fidelibus fuerint infesti.

Diotrephes de quibus accusatà diuo Ioanne.

Diotrephis inhumanitas.

DISCALCEATI. 13.

Discalceati sunt, (teste Augustino & Philastrio libro vtriusq; de hæresibus) qui docent non licere homini calceamenta portare, nec sancta loca intrare, aut locum orationis nisi excalceato, illo verbo moti, quod Moisi dixit Dominus in Exodo: Solue calceamentum pedum tuorum, quia locus in quo stas, terra sancta est. Et quòd Esaias itâ iussus fuerit ambulare tribus annis. quæ sanè magis humanæ ac vanæ superstitionis sunt, quàm sanctorum traditionis, aut Domini nostri Iesu Christi iussionis & imperij, eiusque potestatis. Ritum quidem illi Saracenorum imitantes, qui cùm perfidum suum Mahometem adoraturi dieb' singulis & certis horis, Mesquitas suas intrant, id nudis & lotis pedibus exequi consueuerunt, quemadmodùm in Clementina dicitur quæ incipit: Cedit quidem de Iudæis & Saracen. &c.

Exod. 3.

Discalceati Saracenos & Turcas imitantur.

Damnantur itaque hæreseos huiuscemodi, non quòd calceamentis non vtantur, quod vtiquè macerando corpori & libidini prauæ coërcendæ atque refrenãdæ salubre admodùm est & meritorium: sed quòd credant & opinentur, non licere vti calceamentis. Itaque quod nunquàm denegatum reperitur, intelligitur esse concessum. Si ergò calceamenta portare nunquàm fuit omnibus prohibitum, indè conuincitur esse nobis permissum: & licèt Christus apud Matthęum suis Apostolis præcepit, cùm eos ad suum Euangelium per vniuersum orbem circunferendum mitteret, vt neque peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neq; virgam secum deferrent, cùm hoc tamen dicit, solis illis Apostolis, & non vniuersis, eum dixisse intelligendum est.

Discalceati in quo sunt hæretici.

Matt. 10.

DONATISTAE. 14.

Donatistæ seu Donatiani à Donato quodam Casensio, qui contra Cęcilianum bellum mouit, primùm dicti sunt, vel ab alio Donato Carthaginis episcopo, qui tempore Constantij Imperatoris & Liberij papæ floruit, circa annum Domini 358.

Donati hæresis.

Is capitis sui somnium sequutus, solam Christi ecclesiam in Aphrica esse dicebat, neq; vsquàm alibi, nisi isthic verũ esse baptismum. cuius vesaniæ multi adhærentes, magnam calamitatem Aphricanis ecclesijs attulerunt: quum impij & crudeles homines non minùs ferro, quàm impijs vocib⁹ circunquaq; in obsistentes desæuirent: vt quos ratione nõ poterant, terrore ac pœnis in suam sententiam pertraherent. Cum hoc pernicioso ac pertinaci malo quàm atrox & longa Diuo Aurelio Augustino pugna fuisset, tandèm id profligauit, excidit, extinxit. De quo Vincentius Lirinensis verè aureo illo libro, quem pro catholicæ fidei antiquitate & veritate edidit aduersùs prophanas omium hæreseôn nouationes, ità inquit:

Vincẽti⁹ Lirinẽsis.

Tempore Donati, à quo Donatistæ, cùm sese multa pars Aphricæ in erroris sui furias præcipitaret, cumq; immemor nominis, religionis, professionis, vnius hominis sacrilegam temeritatem, ecclesiæ Christi præponeret: tunc quicunque per Aphricam cõstituti, prophano schismate detestato, vniuersis mundi ecclesijs adsociati sunt, soli ex illis omnibus intra sacraria catholicæ fidei salui esse potuerũt. Egregiam profectò relinquẽtes posteris formam, queadmodùm scilicet & deinceps bono more, vnius aut certè paucorum vesaniæ, vniuersorum sanitas anteferretur. Hæc Lirinensis.

Impiũ dogma Donati.

Asserebat autem impius ille minorẽ patre filium, & minorem filio Spiritum sanctum, rebaptizãs ea de causa Catholicos, qui ab ecclesia ad eius sectam deficiebant, dicens eos priùs non suscepisse verum baptisma.

causa prima hæresis Donati.

Hoc porrò schisma (teste Augustino lib. de hæresibus) primùm illi excogitârunt, propter Cæcilianum, contra suam ipsorum voluntatem ecclesiæ Carthaginẽsis ordinatum episcopum, ei crimina obijcientes quæ probare non potuerunt. Sed postmodùm falsitatis rei deprehensi, schisma in hæresim ptinaci defensione conuerterunt, tãquàm ecclesia Christi propter crimina Cæciliani, siue vera, siue falsa, toto terrarum orbe pijsset, vbi futura promissa est, atque in Aphrica Donati parte remãsisset, in alijs aũt terrarum partibus quasi contagione communionis extincta fuisset.

De his item eorũ opinionis hoc nostro seculo sectatoribus scribit Lindan⁹ sui Dubitantij dialogo secũdo, in hunc modum: Donatistæ sentiebant Sacramẽta ab impuris aut malis sacerdotibus administrata, esse nulla: ideoq; rebaptizabant. Sic Sueckfeldius ministros ineptos & non timẽtes Deum, docet suum ministerium in docendo, & sacramentis porrigendis non posse expedire, vt habet Confessio Mansfeldensis.

Donatistæ nostri seculi.

Donatistæ quoq; apud diuum Optatum, sacrum chrisma docent conspuendum & conculcãdum: sic Caluinus nefarijs illudit verbis. Et Beza quanam per Gallias, tractârit religione, calamitas loquitur Gallica. Hæc Lindanus.

De his quoquè doctus ille Hosius sic loquitur libro primo de hæresibus nostri temporis: Nõ est, inquit, quòd martyrij nomine se suosq; magnificè Caluinus efferat, quodq; proptereà Luteranis eos anteferẽdos esse putet, quòd promptiores paratioresq; sint ad quæuis genera suppliciorum perferenda. Nam si vt quisq; promptissimus est ad mortem pro fide suæ partis obeũdam, sic eius fidei veritas censeri debet exploratissima, certissimaq;: nulla fides erit certior, neq; verior, quàm sit Anabaptistarum, quum nulli sint neque fuerint iam indè à mille ducentis annis, de quibus pœnæ fuerint expetitæ grauiores, quique fortiùs, constãtiùs, alacriùs ad eas, tum ad mortem etiàm ipsam quamlibet horrẽdam, vltrò se obtulerint. Etiàm Augustini seculo, quemadmodùm ipse narrat epistola quinquagesima, prodigiosa quędã fuit in illis mortis cupiditas. Nam quo tempore cultus adhuc idolorum durabat, ad Paganorum celeberrimas solennitates, ingentia Donatistarum agmina sæpè venisse scribit, vt à cultoribus idolorum interficerentur. Quidam etiàm, inquit, se trucidãdos armatis viatoribus ingerebant, percussuros eos se, nisi ab eis perimerentur, terribiliter comminãtes. Nonnunquàm & à iudicibus transeuntibus extorquebant violenter, vt à carni-

De Caluini iactantia ob alacritatẽ suorum in patiendo.

Donatistæ mortis oppetendæ cupidissimi ꝓ sua hæresi sustinenda atq; tuenda.

carnificibus vel ab officio ferirentur. Vndè quidā illos sic illusisse phibetur, vt eos tanq̄ percutiēdos ligari & dimitti iuberet, atq; ità eorum impetum incruentus & illęsus euaderet. Iam verò per abrupta pcipitia, per aquas & flammas occidere seipsos, quotidianus illis ludus fuit. Neq; verò tantùm Augustini sęculo tales fuerunt: ante quadringentos etiàm annos, quibus Bernardus vixit, fuerūt Anabaptistę nō minùs vitę pdigi q̄ Donatistę. Mirabātur, inquit, aliqui, q̄ nō modò patienter, sed & lęti, vt videbatur, ducebātur ad mortem: sed qui minùs aduertūt quāta sit potestas diaboli nō modò in corpora hominū, sed etiàm in corda q̄ semèl pmissus possederit. Nónne plus est, hominē sibimet man᷒ inijcere, q̄ id libēter ab alio sustinere? Hoc autē in multis potuisse diabolū, frequenter experti sumus, qui seipsos aut submerserūt, aut suspenderūt. Deniq; Iudas suspēdit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Ego tamē mœius existimo magisq; admiror, q̄ potuit immisisse in cor ei᷒, vt traderet dominum, q̄ vt seipsum suspēderet. Nihil ergò simile habet cōstantia martyrū, & pertinacia hęrū: quia mortis cōtemptū in illis pietas, in istis duritia cordis operatur. Hactenùs Hosius.

Donatistę seipsos occidebant.

Bernard᷒ sermone 66. in Cantica.

Aliud cōstātia martyrū, & aliud duritia hęreticorum.

DOROTHEVS SECTÆ *Arrianæ præfectus.* 15.

Dorotheus, tēpore Theodosij Imperij consortis cooptati à Gratiano, & Siricij Romani pōtificis, Arrianę religionis pfectus fuit apud Constātinopolim, circa annū Domini 395.

De hoc sic scribit Nicephorus ecclesiasticę suę historię lib. 12. cap. 24. Paulò verò pòst, quum & Demophilus, qui Constātinopoli Arrianæ præfuerat religioni, vitam morte commutāsset, qui factionis eius erāt, administrationē eam Marino cuidam Thraci, qui alij episcopatui pfectus fuerat, commisēre. Sed is quum ibi nō ità diù durāsset, discessit. Sub quo etiàm Arrianorū secta in duas factiones est dissecta. Et Dorotheus, q̄ Antiochię in Syria, vt hęresi ei pręesset, electus fuerat, tāquàm illo ad id munus obeundum magis idoneus, Constantinopolim indè venit, & sectę suę pręijt.

Pro Marino substitutus Dorotheus.

Rursùs lib. 14. cap. 13. idem Nicephorus: Eo tempore (quo nimirùm Alexādriæ & Romę Nouatianorum ecclesiæ clausę, & donaria ornamentaq; earum publicata sunt, & ecclesijs eis ademptis, in locis obscuris cōuentus suos agebāt, hoc est, anno quinto Imperij Theodosij iunioris, & tempore Innocētij papæ hui᷒ nominis primi) defunct᷒ etiàm est Dorotheus Arrianæ religioni Cōstātinopoli pfectus, quum ad centesimū & vigesimū vitæ annū peruenisset: quem q̄ strenuè sectā suam tueretur, Arriani ex Antiochia Constātinopolim trāstulerāt. Cui᷒ successor fuit Barbas, sub quo Arriana religio duos eximios habuit viros, presbyteros ambos, alteri Georgio, alteri Timotheo nomen erat. De qua re vide suprà in Barba.

Nouatianorū ecclesiæ clausæ.

Dorotheus episcop᷒ Arrianus, 120. annorum.

DOSITHEVS. 16.

Dositheus, à quo Dositheani heretici, Iudæus genere, vnus fuit de adulterinis & primis corruptoribus fidei, sub Domitiano Nerone & Apostolo Petro circa annum Domini 52. Hic & ab Egesippo inter primos pseudochristos, pseudoprophetas, & pseudoapostolos, inter eos videlicet qui vnitatem ecclesię diuiserunt, suis perniciosis sermonibus & scriptis aduersùm Deum & aduersùm Christum eius, connumeratur. Primus, inquit, qui ecclesiā adhuc virginem deprauare cœpit, fuit Thebutes quidam vn᷒ è septē hæreticis, & plebeius, eò q̄ in petitione episcopatùs repulsam tulisset: à quib᷒ & Simō est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vndè Cleobiani: & Dosithe᷒, vndè Dositheani: & Gorthæus, vndè Gorthæani: & Masbatheus, vndè Masbatheni. Ab ijs sūt & Menandriani, & Marcionistę, & Carpocratiani, & Valētiniani, & Basilidiani, & Saturniniani. Hi p sę quisq; pprias seorsim induxerūt opiniones.

Septē primę hæreses.

De hoc cōtra Luciferianos ità ait diu᷒ Hieronym᷒: Dosithe᷒ Samaritanorū princeps, pphetas repudiauit. Hic nēpè, teste Philastrio, aus᷒ est dicere, secūdū carnē solū esse viuendū in lege Dñi: deq; ea nō sperans

Dositheihæreses.

sperãs resurrectionem futuram: nec Dei spiritum, nec angelum esse credens, nec futurum iudicium de lege atq; prophetis expectans. Hæc Philastrius.

DVLCINVS. 17.

DVlcinus, à quo Dulcinistæ, tẽpore Henrici septimi Cæsaris Germani, & Clementis quinti Romanorum Pontificis, circa annum Domini 1309. veterũ & nouorum errorũ reintegrator & inuentor fuit.

Dulcini fœda libido, charitatis prætextu. Hic, authore Bernardo Lutzenburgo in catalogo hæreticorum, tam pudendæ ac effrenæ libidinis extitit, vt ad sex millia vtriusque sexûs sub charitatis specie cohabitare docuerit, & blãdiloquẽtia quadam atque suadela impulerit: qui Alpes incolentes, in omnem luxuriam prolabebãtur: Adeò quidem, vt hæc pestis per duorum aut trium annorum spatium multos corruperit: tãta quidem vi, vt summus pontifex Clemens huius nominis quintus, coactus fuerit ordinis prędicatorũ Inquisitores illuc mittere, qui hũc Dulcinum & suos complices à tam nefario scelere aut reuocarent, aut diligenti & accurata disquisitione facta ad eum referrent, nũ ità res haberet, vt cõpluribus nuncijs inaudierat. Qui vbi redierunt, & retulissent quæ viderant & audierant, aduersùs tantam impietatem cruciada ab eodem summo põtifice indicta fuit, indulgentiæ promulgatæ, quas consequerentur qui se prælio contra tam nefandos homines accingerent, & exindè collectus & illuc missus exercitus cum Apostolico legato. Qui tam Bellũ cõtra eũ à summo pontifice indictum. alacri & repẽtino bello eos partim inedia & frigore, partim armis oppresserũt, vt Dulcinus cum Margareta vxore sua itidẽm hæretica, & maxima pars huiusce sceleratæ atque contaminatæ factionis capti fuerint. Qui priùs membratim cõcisi, ad postremum exusti sunt, & in cineres redacti.

Dulcini reliquiæ. Verùm hæc pestis omninò deleri & extingui non potuit, sed in Tridentinis montibus, vbi Dulcinus suæ hæresis initium dedit, eius reliquiæ remanserunt: quæ & hac nostra ætate varijs in locis & Germaniæ & Galliarum, sacramentarijs easdem reintegrantibus, reuiguerũt. De quibus illud prophetæ intelligi potest: Quoniã, inquit, cum meretricibus conuersabãtur, & cum effœminatis sacrificabant. Osee 4. Hæretici siquidem clandestinis conuenticulis coẽũt, vt errori suo reuerentiam, quam ex ratione non valent, pbeant ex occultatione. Vndè diuus Hieronymus in illud Oseę 6. In domo Israel vidi horrendum, dicit: In domo hęreticorum videtur horrendum, cùm magistris fornicantibus, populus seductus pariter sordidatur.

De huiusmodi Hosius, libro primo de hęresibus nostri temporis, ità scribit: Horrendæ & obscuræ sectæ sub lutero natæ. Nolo, inquit, esse lõgior in commemorandis trecentis illis apud Apocellam in Heluetijs, qui post decãtatas Dei laudes, extinctis lucernis, cùm brutorũ instàr fœda se libidine contaminãssent, in mõtem nihilominùs quendã editum ascẽderunt, vndè se cum corporibus & animis sublimes raptos iri persuasum habebant. Sed neque de alijs quibusdam conuenticulis, quicquam dicam, quorum Erasmus libro de amabili ecclesię concordia meminit, in quibus matres vltrò tradebant suos infantes occidendos: & tam immane facinus hilari vultu spectabant, persuasę sic interfectos, inter pręcipuos sanctos habendos. Qua quidem re quid magis horrendum dici potest? Hęc Hosius.

DVRANDVS DE *Vualdach.* 18.

DVrãdus de Vualdach, Henrici V. Cęsaris Gernani, & Paschalis secundi huius nominis Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1117. in partibus Aragonię cũ alio quodam sibi fauente & affectatore, hęreses quasdam instituit: Inter quas asserebat, Durandi hęresis. Matrimonium nihil aliud esse, quàm occultum meretricium. Sed tãdem domino Iacobo rege Aragonũ pręsente, eius hæreses damnatę fuerunt per episcopum Gerundensem & Arnoldum Burgensem fidei inquisitorem, & illi velut impœnitentes ignibus traditi & exusti.

DE LITERA E.

EBIONITAE. 1.

Ebionitarũ hæreſes.

Bionitę à quodã Ebiõe facundo viro orti ſunt, circa annũ Dñi 80. Imperãte Tito & Anacleto ſummũ Romanę eccleſiæ põtificatũ agẽte.
1. Hi, teſte diuo Hilario lib. 1. de Trinitate, Chriſtũ ex viro & muliere purum hominem natum aſſerebant, illum Deũ fuiſſe denegantes, ſed ſolam naturã habuiſſe humanã. Cõtra hũc Ebionem ea de cauſa (queãdmodũm D. Hieronym⁹ libro de eccleſiaſticis ſcriptoribus eſt author) Ioãnes oĩm nouiſſim⁹ ſcripſit euãgeliũ, rogatus ab Aſiæ epiſcopis. Et ideò cõpulſus eſt diuinã edicere natiuitatem.
2. Docebãt quoquè, legẽ veterẽ iuxta oĩa illius ꝓcepta eſſe ſeruandã vnà cũ lege noua. Ideoq; D. Paulũ legis apoſtatã appellabãt, eò ꝙ circuncĩſionẽ & cętera legalia poſt acceptũ Euangeliũ amplius ſeruãda non eſſe diceret. Aduerſus quos etiam nũm idẽ Paulus Galatis ſcribẽs, vehementiſſimè inuehit: O inſenſati Galatę, inqt, qs vos faſcinauit nõ obedire veritati, ante quorũ oculos Ieſus Chriſtus ꝓſcriptus eſt, & in vobis crucifixus? Sic ſtulti eſtis, vt cùm ſpiritu cœperitis, nũc carne conſummemini? Et rursùm: State, & nolite iterùm iugo ſeruitutis cõtineri. Eccè ego Paulus dico vobis, qm̃ ſi circuncidamini, Chriſtus vobis nihil ꝓderit. Teſtificor aũt rursùs oĩni homini circũcidenti ſe, qĩn debitor eſt vniuerſę legis faciẽdę. Euacuati eſtis à Chriſto. q in lege iuſtificãini: à gratia excidiſtis. Currebatis benè. quis vos impediuit veritati non obedire? Nemini cõſenſeritis. Perſuaſio hæc non eſt ex eo qui vocat vos. Modicũ fermẽtũ totã maſſam corrũpit. qui aũt conturbat vos, portabit iudiciũ quicũq; eſt ille. Vtinàm verò & abſcindant qui vos conturbãt. &c. Hęc Paulus.

Gala. 3.

Gala. 5.

3. Hi rursùs, teſte Irenęo lib. 1. aduerſus hæreſes, cap. 26. ex quatuor Euangelijs, ſolùm recipiebant Euangelium Matthęi, reliqua tria contemnentes.
4. Eodem authore Irenæo, omnes Pauli Apoſtoli epiſtolas nullius eſſe momenti docebant, quò ſuum tutarentur errorem, cùm dicebant oĩa legalia eſſe cum noua lege ſeruãda, Paulus aũt huic peſtiferę doctrinę plurib⁹ in locis ſuarũ epiſtolarũ reluctaretur ac repugnaret.

De his diuus Ignatius ad Tralleñ ſcribens, Fugite, inquit, illos hominis diabolici cultores Ebionitas, quos maledictos Hieremias propheta aſſerit, inquiens: Maledictus qui confidit in homine, & à Deo recedit cor eius. Et Hieronymus ſuper 1. cap. Iſaiæ: Ebion ſic recipit Euangelium, vt Iudaicarum ſuperſtitionum, quæ in vmbra & imagine præceſſerunt, cæremonias non relinquat. Et item: Iudaici erroris hæredes Ebionitæ, qui pro humilitate ſenſûs, nomen pauperum ſuſceperunt, omneſq; mille annorum delicias præſtolantes, & equos, & quadrigas, & lectos, & cætera ſic intelligunt, vt ſcripta ſunt. Hiere. 17.

De his item ità tradit Nicephorus eccleſiaſticæ ſuæ hiſtoriæ libro tertio, cap. 13. Atque Simon Magus & Menander ità homines ſeducebant. Alij porrò, quũ homines à profeſſione & fide in Chriſtum filium Dei omninò abſtrahere non poſſent, tenuiorem de eo opiniõem induxerunt. Hebionæos hos, maiores noſtri nominãrunt, dignos prorsùs qui appellationem eam obtinerent, directè & certò mentis eorum inopiam & mendicitatem declarantem. Ità enim apud Hebræos mendicus vocatur. Siquidem purum hominem Chriſtum eſſe docuerũt, morum proficiente acceſſione iuſtificatum: qui ex Maria genitus primùm extiterit, & ex congreſſu Ioſephi initiũ ſumpſerit: & ꝓptereà ꝙ nõ facilè quiſquã per ſolam fidem in Chriſtũ ſaluus fieret, niſi etiàm legis cęremõias ſeruaret, & eam viuendi rationem ſequeretur. Hęreſi hac & ſecta in duas partes diſſecta, alteri qui-

Ebionis hæreſis ex Nicephori hiſtoria.

quidem, quę modò diximus, senserunt: alteri autem admiserunt quidem illi, ex spiritu sancto & Maria virgine Christum natum esse: eundem autem, quòd anteà ab æterno fuerit, verbum & sapientiam principio carentis & æterni Dei esse pernegarũt. Proindeque & ij in eadem cum alteris illis versati sunt impietate. Itidèm enim vt illi, legis cultum & obseruationem plurimùm complectebantur. Sed & Apostoli epistolas omes, apostatam & desertorem Paulum appellantes, reijciebãt: & soli, quod secũdùm Hebræos erat, Euangelio adhærere perseuerabant. Et cùm sabbatum aliamque eorum obseruationem omnem ex æquo cum illis seruarent, nihilominùs & nobiscum Dominicos dies ad Christi resurrectionis memoriam colebant. Hæc Nicephorus.

Ebionitę nostri temporis.

Ebionem porrò hac nostra tempestate, ab orco reuocat (authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2.) Adam pastoris Anabaptista, Christum negans natura Deum, sed merum hominem de Maria natum.

ECEBOLVS SOPHISTA. 2.

ECebolus, quem Nicephorus Hecebolium appellat, Iuliani Imperatoris, qui à fide Christiana in Græcorum superstitionem defecit, præceptor fuit, circa annum Dñi 365. De qua re sic scribit idem Nicephorus lib. 10. cap. 1. Iulianus, inquit, Cõstãtinopoli in Basilica docẽtes præceptores audiuit, tenuiq; in publico vsus est vestitu, Mardonij Eunuchi ductu. Grãmaticen eũ docuit Nicoclas Lacon: Rhetoricen aũt Hecebolius, qui tum Christianã cõplexus fuerat religionẽ. Prouiderat eñ hoc Constãtius, veritus nè ad superstitionem, si Græco vteretur magistro, declinaret.

Tripartita histo. lib. 4. cap. 1. 38. & Socrate.

Rursùs idem Nicephorus libro eodẽ, cap. 23 de Imperio Iuliani apostatę, deq; ipso Hecebolio verba faciens, ità loquit: quicunque verò non animo rectò sacra Christianorum colebant, & veram beatitudinẽ honoribus caducis & pecuniæ posthabebant, absque timore ad sacrificandũ & Impatori gratificandũ ꝓcurrẽre: qualis etiàm fuit sophista Constãtinopolitanus Hecebolius, q veluti quidã Euripus, Impatorum moribus sese accõmodauit. Sub Constantino eñ ardore ingẽti Christianã religionem coluit: vbi aũt Iulianus animũ ad Græcã superstitionẽ appulit, horrẽdo prorsus modo animũ mutauit, Græcasq; ineptias & superstitionẽ, si quis alius, & ipse q̃ maximè est cõplexus. Post hunc porrò rursus Christianũ se esse ꝓfessus est. In faciẽ eñ supinus ꝓ ecclesiæ foribꝰ ꝓuolutus, mixtis cũ clamore lachrymis, miserabiliter est vociferatus: Proculcate me salem fatuũ. Talis Hecebolius & antèhàc & posteà fuit. Dicitur autem hæreticus sal infatuatus, vt qui foràs proijcitur & conculcatur ab hominibꝰ, vtpotè quo nihil potest esse vel vilius, vel contemptius.

Ecebolus Sophista in religione coledis vel ut quidam Proteus.

EIVLANTES. 3.

EIulantes sunt secta Anabaptistæ, q, teste Staphylo, putãt nihil esse deuotiõis, quod pindè gratũ sit Deo, atquè lachrymari & eiulare ppetim. In Belgio supiori horũ ingẽs ꝓuentꝰ ẽ. Hęc Staph.

ELCESAEI, SIVE ELCHEsaæi. 4.

ELcesaitæ, vel (vt Nicephoro & Philastrio placet) p adspiratiõem Helchesaitæ, à quodã pseudopropheta, Hel chesaç nomine, dicti sunt, ex cuiꝰ genere duas mulieres tanq̃ deas ab eis Epiphanius phibet adoratas: à quo etiã Epiphanio Sampsęi & Elcesęi appellantur, eosque Ebionitarum dogma in vniuersum amplexatos esse asserit: adeò quidẽ, vt (teste diuo Augustino) Sampsæos & Elchesæos Ebionitis copulet, tanq̃ vna eademque sit eorum hæresis. Hi porrò ætate Origenis, à quo & eorum hæresis conuicta est, sunt exorti, hoc est, Iulij Maximini Impatoris & D. Fabiani Ro. põtificis tẽporibus, circa annũ Dñi 239.

Sampsæi & Elchesæi idem.

1 Asserebant cum Cerintho, Ebione, & Nazaręis, legẽ veterẽ iuxta oĩa illius ꝓcepta esse seruandã vnà cum euãgelio.

Elcesaitarũ hæreses.

2 Quędam de scripturis refutabant, & quędam rursùs nouę ac veteris legis testimonia admittebant.

3 Apostolum Paulum, velut illis per omnia aduersantem, prorsùs respuebãt.

4 Dicebant etiàm (authore Eusebio hi-

historiæ suæ ecclesiasticæ lib. 6. cap. 28.) negare Christum persecutionis tempore, ideò peccatum non esse, quòd qui in corde suo fixus esset, se tunc temporis in fide permāsurum, cum posse pro necessitate Christum lingua negare. Ideoque docebant, talem sic ore negantem, non peccare, cùm Deus cor magis perpendat & intueatur, quàm linguam ipsam: cùm contrà dicat Augustinus in psal. 118. pactum videlicet Dei eos non obseruâsse, qui persecutionem tolerātes, à testimonijs Dei negando semel declinauerint.

Augustinus

Elchesaitarum liber.

Hi porrò librum quendam circunferebant, quem dicebant de cælo lapsum: cuius verba si quis audisset, delictorum veniam, præter illam quam Christus exhibuit, consequerentur. Sed hæc fusius videre licebit ex historia ecclesiastica Nicephori, quam lib 5. cap 24 prosequitur in hæc verba:

Nicephori testimoniū de alchesaitarum secta.

Post has (inquit) Berylli & Arabum falsas & ab ecclesiastico canone alienas opiniones, alia illis longè perniciosior, Helcesae quodā authore, exorta est hæresis: quæ priùs est extincta, Origene aqs eam repetè ex scripturarum torrentibus haustis obruente, quàm in apertum maligni spiritûs auris exuscitata prodiret. Helcesaitæ nanque isti vndecunquè fabulis collectis, portentosum sibi quendam composuere errorem. Et quidem de rerum omnium principio nobiscum consentiunt. Vnum siquidem & ipsi rerum omnium conditorem asserunt: non vnum autem Christum, sed plures & diuersos. Ac vnum quidem sursùm esse, alium autem deorsum, quem in multis anteà inhabitâsse, deindè verò in Mariæ filio Iesu incoluisse dicunt. Iesum verò aliquandò ex Deo esse, aliquandò matrem habuisse virginem referunt: nonnunquàm verò ne hoc quidem aiunt. Spiritum porrò ipsum quoquè transcorporari, atq; in diuersa ingredi corpora, & vnoquoque tempore variè exhiberi sentiunt. Vtuntur inuocationibus atq; incantamentis dæmonum, atque item baptismis in elementorum professione. Astrologiam & Mathematicum errorē complectuntur, prognosticos & ariolos se nominantes. Diuum Apostolum ei-

Mathematicus error, q tanq̃ maleficus prohibitus est C. de malefic. & mathemat.

usque scripta inducunt prorsùs & abolent. Librum quendam, quem ipsi composuêre, de cælo delapsum esse prodigiosè iactitant. Quòd si quis dignus inuētus sit, vt eum audiat, eum aliam quam Christus dederit, peccatorum consequi remissionem. Aduersùs hanc hæresim Alcibiades Apamæus Syrus plurimùm depugnauit. Origenes verò ad ea conuincenda primas tulit. Eius hæresis, ad populum pro concione verba faciens, in octuagesimosecundo Psalmo hisce verbis meminit: Aduenit quidem hoc tempore vir arrogans & elatus, qui sententiam flagitiosam prorsùs & impiam, quæ dicitur Helcesaitarum, promulgat, nupèr admodùm in ecclesias inductam. Ea quàm perniciosa profiteatur, exponendum vobis putaui, ne quos ad quædam fidei nostræ dogmata abroganda, trāsuersos abripiat. Vtitur vniuersæ scripturæ, veteris & Euangelicæ authoritatibus. Apostolum in ordinem redigit, atque adeò prorsùs abolet. Docet quoquè liberum permissumque esse, fidem abnegare: quòd q fidem stabilem in animo conceptam habeat, ore quidem necessitate adductus abiuret, corde verò minimè. Et librum circunferunt, quem è cælo decidisse aiunt: audientemque & credentem ei, noxarum remissionem, aliam ab ea, quam Christus Iesus instituerit, accipere affirmant. Hæc hactenùs Nicephorus.

Fraudē hāc deindè imitatus est Mahometes.

Origenis testimoniū de helcesā.

ELEVSIVS CYZICEnus *episcopus.* 5.

ELeusius Cyzicenus episcopus Macedoniorum ecclesiæ præfuit, tempore Theodosij hui' nominis primi Imperatoris, & Siricij summi Romanorum pontificis, circa annum Domini 396.

Hic, teste Socrate, cùm Imperator Theodosius & episcopi partis eius numero centum quinquaginta laborarēt, vt ecclesiæ Orientales vnirentur, eiusdē Imperatoris monita apertaq; conuicia, cum suis sequacibus, qui erant numero trigintasex, paruipendens, elegit sequi potius Arrianam pestem, quàm consubstantialem dicere Trinitatem: Adeò quidem, vt qui hæc faterentur, Constantinopoli

Eleusius & sui sequaces Arriani.

egressi, scriberent alterutris, nè quis eorum Niceni concilij dogmati consentiret. Hæc ex Tripartitæ historiæ libro 9. cap.12.

Turbæ ecclesiarum Orientaliũ, tempore Constantij Imperatoris.

De eo sic scribit Nicephorus libro 9. cap.42. In Oriente, inquit, priusquàm Synodus Seleuciæ coiret, non minores erant turbæ. Arrianæ enim hæresis ꝓpugnatores ingenti confidẽtia ex Imperiali inclinatione concepta, effrenato atq; impotenti erant animo, semperq; nouis studebant rebus. Proindè Acacius Cæsareẽsis & Patrophil⁹ Scythopolitanus, Maximo exauthorato, Cyrillo Hierosolymitanę curam ecclesiæ commisêre. Et Macedonius Constantinopolim, vicinasque ei præfecturas & vrbes miscens turbabat: Episcopos eis, quos rebus suis idoneos esse sciebat, designãs. nã Eleusio Cyzicenam attribuit ecclesiam, qui antehàc loco splendido in Imperiali aula stipendia fecerat.

Acacius & Eudoxius Constantinopoli aduersarios episcopos nõ propter fidẽ, sed alias varias ob causas exauthorant.

In Seleucena autem Synodo hunc ab eisdem damnatum fuisse idem testatur Nicephorus libro eodem, cap.45. in hęc verba: Verùm enimuerò Acacius & Eudoxius cum factionis suæ popularibus studio quoquè habuêre, quum Byzãtij essent, aduersæ partis episcopis dignitatem adimere: nõ religionis quidem, sed aliarum rerum causa. Communiter quidẽ, ꝙ ecclesias perturbâssent, *& sanctiones earũ commisissent. Seorsìm autẽ, vnicuique alij alia crimina intendebãt. Atq; illi de fidei professione inter se dissentientes, in sentẽtijs exauthorationis, fidei crimen non inferebant. Imperatoris autem ira quasi quodam subsidio vsi, qua ille quum aduersùs alios plerosq;, tum maximè in Macedonium commotus fuerat, propter quasdam seditiões & cædes, necnon ob vrnæ cinerum Constantini patris trãslationem: & quòd insupèr diaconum in fornicatione deprehensum, ad communionem admisisset, ei dignitatem abrogãt. Eleusio pręterea Cyziceno, crimine illo obiecto, ꝙ Heraclium quendam Tyrium, sacerdotem Herculis Græci dei in vrbe Tyro manifestum impostorem, incõsideratè ad baptismum admissum, in Diaconorũ quoquè ordinẽ legisset, cùm quidẽ is Christianissimum tantùm simularet, & ꝓpter imposturas Tyro ꝓfugisset. Tum aũt, ꝙ cùm posteà talem eum esse cognouisset, nihilo tñ magis sacro ordine mouisset. Pręterea ꝙ viros quosdam à Mari, q tum Constantinopoli conuentui isti affuit, Chalcedõe dãnatos atq; ꝓscriptos, cõtra canones sacerdotali dignitate ornâsset.

*& in

Exauthorationis Eleusij causæ.

Eleusius Macedonian⁹.

Quomodò verò Macedõij hęresis sectator fuerit, idem Nicephorus tradit li. 10. cap.18. in hunc modum: Eadem verò tempestate Macedonij sectatores, Constantij morte freti, in quibus erãt Eleusius Cyzicenus, Eustathius Sebastiensis, & Sophronius Pompeiopolitanus, aptè Macedoniani vocari cœperũt. Et temporis opportunitate arrepta, frequentes liberè diuersis in locis conuentus, eis, q Seleuciæ cum eis consenserant, conuocatis, egẽrũt, & sectæ suæ factionem instituerunt. Tum autem qui aduersę partis erant, Acacianos videlicet, excommunicauerunt: fidemque Arimini editam irridentes, formulam Antiochenam ꝓmulgãrũt, suffragijsque suis comprobãrũt: quæ posteà Seleuciæ quoquè confirmata fuerat. Verùm enimuerò quum à nonnullis propter eiusmodi dissidium reprehenderentur, eisque obijceretur, quî nũc tandèm se per dissidiũ ab Acacianis seiungerent, cum quibus anteà & cõsensissent & communicâssent? tale per Sophronium respõsũ dedêre: Occidentales episcopi non sanam de Consubstãtiali habuêre opinionem: *Aetius autem in Oriente dissimilem substantia patri filium esse docuit, & vtrique recta exciderunt sententia. Illi enim per consubstantialis verbum, subsistentiam patris & filij in vnitatem vnam redigentes, confuderunt: hic verò, è diuerso à natura patris, proprietatem filij nimiùm segregauit. Nos igit̃ vtrorunque lapsum vitantes, mediam absq; periculo omni viam delegimus, pieq; magis sentimus, æqualem scilicet patri filium subsistẽtia docentes. Sic illi quidem reprehensi, defendere se conati sunt. Sed dephenduntur veritatem cauillatione deprauare, ꝙ non Acacium, sed Aetium, vt inæqualitatis authorẽ incusãnt. Videntur illi etiàm aliqua ex parte & Arrianos & Con-

Acaciani heretici à Macedonianis itidem hæreticis excommunicati.

*Aëtius

Causa cur Macedoniani se ab Acacianis & homousianis segregarint.

Macedoniani nouis rebus studentes.

 sub-

substantialis assertores vitare:& per vtrosque suis ipsorum vocibus conuincuntur, aliud quicquam noui afferre constituisse, sicut & Sabinus inquit, qui Latinè acta Synodalia conscripsit. Hactenùs Nicephorus.

ELYMAS MAGVS. 6.

Elymas Iudæus genere, Simonis Magi doctrinam insecutus, & eius maleficijs imbutus, magus quoque & pseudopropheta fuit, Apostolorum temporibus, diuo Paulo per omnia reluctans, cùm Sergium Paulum Cypri insulæ proconsulem, à vanitate gentilium auocare niteretur, & Christi sacram doctrinam eũ amplecti persuaderet: de quo in Actis Apostolicis scribitur in hæc verba: Saulus & Barnabas missi à Spiritu sancto, abiêrunt Seleuciam, & indè nauigauerunt Cyprum. Et cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudæorũ. Et cùm perambulâssent vniuersam insulam vsque ad Paphum, inuenerunt quendam virum magum, pseudoprophetam Iudæum, cui nomen erat Barieu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei. Resistebat autẽ illis Elymas Magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere proconsulẽ à fide. Saulus autẽ qui & Paulus, repletus spiritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo & omni fallacia fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas? Et nunc eccè manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem vsque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cùm vidisset factum, crêdidit, admirans super doctrina Domini.

Act. 13.

Alij Barieſu, id est, filius Iesu.

De hoc 45. distinct. cap. Cùm beatus Paulus illum magum corporali cęcitate damnauit &c. Et 23. quæst. 4. cap. Quod Christus. sic Paulus dũ à suo contẽptu, pia admonitione & multimoda cõmendatiõe sui, Corinthios reuocaret, magũ illum Elymam, qui credituros à fide retrahebat, cęcitate pcussit, vt cæteri pterriti prędicationem eius non impedirẽt, sed in Christum credentes, animę cęcitatem effugerẽt. Et glosa in prioris Petri caput 3. Vtilius, inquit, fuit Tobię pcuti cęcitate sine culpa, vt probaretur eius patientia, quàm Elymæ mago, qui pro perfidia percussus, à credentiũ dementatione remouetur, & æternæ vltioni præparatur. Posteà nempè recepto visu, obstinatus permansit, & Barnabæ Apostolo valdè restitit in Cypro.

Erat aũt hic binomius. Nam primùm Elymas dicebatur, quod interpretatur Dei mei mensura vel census: Sic enim se à suis appellari præceperat, quô Dei nũcius ab alijs crederet. Dicebat & Bariesu, i. filius Iesu: & ità secũdùm Bedã, corruptè legit Bariehu in Actis Apostolicis.

Elymas binomius.

ELPIDIVS. 7.

Elpidius Hispanus natione, Agapetarum hæresis cum vxore sua nomine Agape, dux fuit, ætate diui Hieronymi, qui eandem conuicit hæresim varijs in locis suorum operum, & potissimùm eo libro quem aduersùs Pelagianos ad Ctesiphontem scribit, in hæc verba: In Hispania, Agape (quæ dilectam significat Latinè) Elpidium, mulier virum, cęcum cæca duxit in foueã, successoremq; suum Priscillianum habuit, Zoroastris magi studiosissimum, & ex mago episcopum: cui iuncta Galla, non gente, sed nomine, germanam huc illucque currentem, alterius & vicinæ hęreseos reliquit hęredem. De peste autem Agapetarum, quomodò ecclesias inuaserit, habet idem Hieronymus ad Eustochium de Custod. virg. vide suprà in Agapetis.

Hieronym.

Agape quid

ELVIDIVS. 8.

Eluidius vel, vt alij per adspirationẽ scribunt, Heluidius, à quo Heluidiani hęretici, teste Gennadio, Auxentij hęresiarchę Mediolanensis episcopi discipulus fuit, & Hieronymo coęuus, Theodosij huius nominis primi Cęsaris, & Siricij summi Romanorum pontificis tẽporibus, circiter annũ Dñi 395.

Hic Mariam virginẽ Christũ pepisse virginẽ, & pòst cum marito cõgressam, protulisse fratres Domini, impiè asserit.

Eluidij hæresis.

Ad

Matt.1. Ad quem errorem docẽdum eò motus est, quòd apud Matthęũ dicitur: Antequàm conuenirent, inuenta est in vtero habens. Et iterùm: Non cognouit eã Ioseph, donec peperit filium suum primogenitum. Ex quibus locis Eluidius colligit, Dei genitricẽ, postquàm Christũ peperit, à Ioseph suo marito cognitam fuisse carnaliter, eumq; filios alios ex ea suscepisse, quos Euangelium fratres Domini appellat. Dicũt enim Christo Iudæi apud Matthæum: Eccè mater Mat.13. tua & fratres tui foris stant, quærẽtes te. Ex quo effectum, vt Eluidius ex litera perperàm intellecta, in hũc errorem lapsus sit. Quod etiam nũm Christi perfectioni derogat, & Spiritui sancto iniuriam facit, cuius sacrariũ fuit vterus virginis. Derogat item non solùm dignitati ac sanctitati matris Dei, sed & ipsi Ioseph tãta pręsumptio imputaretur. Derogat deniq; illi sententiæ propheticæ, Ezech.42. quę apud Ezechielẽ habetur: Porta hęc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniã dominus Deus Israel ingressus est per eam. Hos ea de causa Antidicomaritas Epiphanius appellauit.

Docebat quoq; hic impius, teste Hieronymo, virginitatẽ non esse apud Deum maioris meriti, quàm coniugium, sed pares esse nuptias virginitati. Quã insanam opinionem cõsutat idem Hieronymus. De hac hęresi vide plura in Antidicomaritis.

EMERITVS CAESAreensis *Mauritaniæ vrbis episcopus.* 9.

EMeritus, authore Possidonio in vita beati Augustini, Cæsareẽsis Mauritaniæ ciuitatis episcopus fuit, Donatistarum sectæ fautor pręcipuus, tempore Archadij Imperatoris, & Siricij Romani pontificis, circa annum Domini 400.

Hunc vt idẽ author testatur, occasione quadam venerabilis memoriæ Augustinus reperiẽs cũ quibusdã alijs episcopis sedis Apostolicæ, disputatione inter eos habita supauit. Cuius rei gesta, Carthagini inter eos ipsos episcopos confecta habentur.

ENCRATITAE. 10.

ENcratitarũ hæresis (authore Diuo Irenęo lib. 1. aduersùs hęreses ca. 30 & beato Hieronymo in cõmentarijs sup ꝓphetã Amos, atq; beato Epiphanio libro primo contra octoginta hęreses sub finẽ tertij tomi) à Tatiano quodã Iustini martyris discipulo exorta est, Marci Antonini Imperatoris & Soteri Romanorũ põtificis temporibus, circa annum Domi 178. Dicuntur autem Encratitæ quasi continentes. Encratitarũ, hoc est, cõtinẽtiũ hęresis, phibentium nubere, & iubentiũ abstinere à cibis, &c.

1. Dicebant verò ij, primos parentes esse damnatione perpetua in infernum detrusos ac plectendos, propter ipsorũ primum inobedientiæ crimen.
2. Itẽ nõ licere cuiquã vesci carnibus.
3. Nuptias quoq; fore illicitas, omnesq; illos peccare, qui nuptiarum fœdera inter se iungerent. 1. Tim. 4.
4. Respuebãt etiàm, teste Eusebio Cęsareensi historiæ ecclesiasticæ lib. 4. cap. 26. omnes diui Pauli epistolas, eas asserentes nullius esse momenti.
5. Docebant rursùs vinum nullo pacto bibẽdum esse, fabulosa quadam vanitate elusi, qua dicebãt (teste diuo Augustino) vitã è satana & terra illud germinâsse. Item ꝙ lege cautũ esset nẽ Nazarçi biberent vinum, accusenturq; ab Amos propheta & culpẽtur ij, qui Nazarçis vinum propinarent. Amos 2.

De his Nicephor ecclesiasticę historię lib. 4. cap. 4. scribit in hunc modum: Post Saturnini & Marcionis Encratitarum hęresim conflatam esse tradunt: Tatianus Encratitarũ hæresis author. cuius princeps fuisse ferẽ Tatianus, qui discipulus Iustini martyris fuisse perhibeẽ. Sed tantispèr dũ cum illo erat, nihil rerum huiusmodi protulit. Postquàm verò ille martyrio est defunctus, tumore disciplinę inflatus, tanquàm alijs scientia superior, peculiarem cœpit promulgare doctrinam: itidèm vt Valentinus, secula inuisibilia producens: & eadem quę Saturninus & Marcion de nuptijs, corruptione, & fornicatione, nugando effutiens: à seipso quoq; causam nouam salutis Adæ est cõmentus. Cuius successor Seuerus, hęresim illius magis etiàm adaugens, causam arripuit, cur sectatoribus illius ad se pertractis, à suo ipse Exẽplũ sciẽtię inflatis. Encratitę postea à Seuero Seueriani dicti.

ipſe nomine Seuerianos eos vocaret. Legem quidem, prophetas, & ipſa Euangelia ij quoquè recipiunt: proprijs quibuſdã interpretationibus, prout eis eſt viſum, ſacras ſcripturas accommodãtes. Apoſtolum autem Paulum maledictis & conuicijs proſcindentes, epiſtolarũ eius librum, & item Apoſtolorum acta prorſùs reijciunt.

Rurſùs infrà cap. II. idem Nicephorus: Muſani autem, inquit, pulcherrimus extat Dehortatorius liber ad quoſdam fratres ab eo compoſitus, qui præter rationem ad ſectam Encratitarũ deflexerant: quæ eis quoquè temporibus exorta, nouam pernicioſamque hæreſim & opinionem in orbem intulit. Ducem eius & authorẽ fuiſſe, hiſtoria noſtra anteà Tatianum, Iuſtini martyris auditorem, propagatorem autem Seuerum, indicauit. *Muſani ecclesiaſtici doctoris ſcripta.*

De Encratitis Irenæus quoquè ſcribit: A Saturnino & Marcione Encratitæ nominati, cælibatum docuerunt, ſimul & primam Dei creationem reijcientes, & tacitè eum qui ad hominum propagationem maſculum & fœminam creâſſet, accuſantes. Ijdem quoquè abſtinẽdum eſſe ab eis quæ ipſi animata dicunt, inſtituerunt: malam referentes gratiam, qui cuncta creauit, Deo. Pernegant etiàm primi hominis ſalutem. Hactenùs Nicephorus. *Irenæus.*

ENERGICI. 11.

ENergici ſunt noſtri temporis Sacramẽtariæ factionis: qui, authore Staphylo, docent non ipſum corpus, ſed virtutem corporis, eſſe in Cœna Domini. Ità Caluinus in diuerſis libris, & nupèr contra Ioachimum Vueſtphalum in ſua Admonitione vltima, & Philippus Melanchthon vt idem Caluinus teſtat, & in Heidelbergenſi iudicio licet perſpici Hæc Staphylus.

ENTHVSIASTAE. 12.

ENthuſiaſtę, q & euchitę, ſiue Meſſaliani, vt diuus Cyprianus refert in ſuo opere de hæreſibus, Valentis Imperatoris, & Damaſi ſummi Romanorũ antiſtitis temporibus exorti ſunt, circiter annum Domini 380.

1. Hi porrò inprimis dicebant, animas hominũ ab angelis creatas eſſe, & factas ex igne & ſpiritu. *Enthuſiaſtarum hæreſes.*

2. Tantam vim orationi tribuebant, vt illam ſufficere dicerent, ad omnia peccata delenda. qua de cauſa ipſi etiàm baptiſmo derogabant, adſtruentes nullam vtilitatem ex ſacro baptiſmate baptizatis accedere, ſed ſolam ſtudioſam oratiõem dęmonem inhabitantem effugare.

3. Sacramẽti quoquè Euchariſtiæ non ſubſtantiam, ſed virtutem & efficaciam oppugnantes, aſſerebant: hunc ſacratiſſimum cibum nec prodeſſe quicquam, nec etiàm obeſſe.

4. Dicebant etiàm nullum manuum laborem eſſe monachis licitum, etiàm ſuſtentandæ vitæ cauſa, ſed orationi illis ſemper inſiſtendum.

5. Quapropter aſſerebant eam orationem ſolam ſufficere ad vitam æternam conſequendam, etiàm ſi reliqua omnia deeſſent, & baptiſmus etiàm. De qua re vide plura in Adelphio & Maſſalianis.

De his, Tripartitæ hiſtoriæ lib. 7. cap. 11. ex hiſtoria eccleſiaſtica Theodoriti habetur in hæc verba: Ea tempeſtate qua Syrus quidam & genere & lingua, Audæus nomine, fuit dogmatum nouorũ repertor, Meſſalianorum, quos εὐχίτας, id eſt, Orantes appellant, hæreſis eſt exorta. Vocantur alia appellatione ἐνθουσιασταί, id eſt, ſacrificatores, afflati, ſeu diuini. Hi enim cuiuſdam dæmonis operationem expectant, & hanc ſancti ſpiritùs præſentiam arbitrantur. Qui verò integro huius rei languore participantur, auerſantur operationem manuum velut malam, ſomnoque ſemetipſos tradunt, & ſomniorum ſuorum phantaſias, prophetias appellant. Huius hæreſeos fuerunt principes Dadoes, & Sabbas, & Adelphius, Hermas, & Simeones, & alij, qui ab eccleſiaſtica quidẽm nequaquàm cõmunione receſſerunt, dicentes nihilominùs diuinum cibum nihil nec prodeſſe nec lędere, de quo Dñs Chriſt' dixit: Qui comedit carnẽ meam, & bibit meũ ſanguinẽ, habet vitã ęternã. Cũq; voluerint celare hunc languorẽ, etiàm conuicti impudẽter negant, & alios hęc ſapientes q̃ ipſi animo retinent, prorſus abdicant. *Theodoritus. Euchetæ. Enthuſiaſtę. Dæmonis operatio pro ſancti ſpiritùs præſentia habita. Huius hæreſis authores pręcipui. Ioan. 6.*

Heresis negātiū gratiam in baptismo cōferri.

abdicāt. Nullá aūt vtilitaté ex sancto ba-
ptismate baptizatis accedere dicebát, sed
solā studiosam orationé, inhabitanté dę-
moné effugare. Insupèr vnúquenq; na-
scentiū à ꝓgenitore suo sicutì naturá, sic
etiàm dęmonū trahere famulatū. Et his
expulsis p illam orationē studiosam, san-
ctū spiritū aduenire, & sensibiliter ac vi-
sibiliter suá designare ꝑsentiam, atq; cor-
pus passiōibus motûs cuiuslibet eripere,
& animā à mala volūtate penitùs libera-
re, ità vt nequaq̄ deincèps egeat, neq; ie-
iunio macerāte corpus, neq; doctrina re-
frenante, & ꝓgredi ordinatè edocente.
Non solùm autē qui hoc impetrauerit,
corporis, inquiūt, ꝑpessionibus liberaī,
sed apertè etiàm futura præuidet, & san-
ctam Trinitatem oculis cernit.

Leoius, Amphilochius, Flauianus episcopi, huius hæresis impugnatores.

Lcoius itaq; pręsul Melitinensis eccle-
siæ, diuino zelo decenter ornatus, vidés
quòd hic lāguor multa monasteria, ma-
gìs autem latronum (vt ità dixerim) spe-
luncas inuaderet, eas incendit, sicq; lu-
pos ab ouibus segregauit. Similiter eti-
àm Amphilochius famigeratus ille Ly-
caonensis antistes, dum hæc pestis illic
cresceret, eam valdè repressit, & oues
quæ tali contagione vexabantur, eri-
puit. Idem quoquè fecit Flauianus vbiq;
laudabilis, pręsul Antiochenus, audi-
ens hos in Edessa degere, & venenum
proprium vrbibus vicinis adspergere.
De qua re suprà in Adelphio dictum est
satis: De his hæreticis vide plura in
Messalianis, Dadoe, Sabba, Herma, &
Simeone, locis suis.

Euchetæ & Enthusiitæ nostri temporis.

De his quoq; & hac nostra ætate simi-
libus, Lindanus in suo Dubitantio dia-
logo 12. ità scribit: Orantes, inquit, qui
& Euchetæ, toti erant precibus dediti,
quibꝰ mala oīnia putabāt se posse auerte-
re. Vndè & omnia media tollebant, vt so
li DEO relicti, in ipso, vt aiebant, toti
consisterent, seque totos illi permitterēt.

Ecstaticorū gestꝰ horrēdi, & somnia.

Hi Euthusiastæ siue Ecstatici appellan-
tur: qui tanquàm verè fanatici suo affla-
ti spiritu, faciem mutabant, gestus ha-
bebant horribiles, ac more comitiali
morbo laborantium, in terram pro-
lapsi, diù iacebant tanquàm mortui:
vndè & corpore horribiliter tremisce-
bant. In ecstasin rapti, mira effutiebant
somnia: sese Zuinglium apud inferos vi-
disse, &c. Patrem hæc aut illa infanda
iussisse: Patrem dixisse, diem DOMINI in-
stare, cuius tempus certum designabāt.
Vndè tanquàm furiosi cursitabant cla-
mantes, Dies DOMINI, Dies DOMINI. Eò
porrò insaniæ quosdam iste homicida
spiritus abripuit, vt vel nefaria fratris,
adeoq; infanda matris praricidia insti-
gatis persuaserit ex patris Dei iussu fieri.
Narrat Bullingerus lib. 2. anno 1526. fe-
bruarij septima, Thomam Schykerum
suum vterinum fratrē Muleggi in con-
spectu parētum ac plurimorum factio-
sorum in genua procumbentem capite
truncâsse. Hæc Lindanus.

Nefanda fratrum & matrū parricidia ab ijs ꝑpetrata.

EPICVREI. 13.

EPicurei ab Epicuro, qui nomē illud
voluptatis, in qua summum bonū
ponebat, effecit, vt ab eo homines volu-
ptuarij Epicurei dicerentur, sunt appel-
lati.

Quē beatū existimant Epicurei

Hic authore Cicerone lib. 3. Tuscula-
narum quęstionū, cum solum esse beatū
contendebat, qui præsentibus volupta-
tibus frueretur, confideretq; se fruiturū
aut in oīni, aut in magna parte vitę, do-
lore nō interueniente: aut si interueni-
ret, si summus foret, futurum breuem: si
productior, plus habiturum iucūditatis
quàm mali. Hęc cogitantem fore beatū,
præsertìm si antè perceptis bonis cōten-
tus esset, nec mortem nec deos extime-
sceret. Hæc Cicero. Ea porrò secta se-
ctatores habuit infinitos, vtpotè quę de-
licata sit & amabilis: quum homines na-
tura sua illuc libentissimè concurrant,
vbi audiunt laudari voluptatem, quęrē-
tes libidinibus suis patrocinium aliquod
& velamentum. Aduersùs hunc & eius
sectatores non pauci philosophi (vt te-
statur Nicephorus lib. 10. ca. 26.) qui nō
longè à cognitione Dei absuére, præstā-
tibus libris pugnârūt: vt qui nullos deos
esse assereret, omniaque fortuitò & sua
spōte existere censeret, & mundū nulla
ꝓuidentia regi apertè doceret. Quem tā-
dèm redarguēdo, & eiꝰ suorumq; sequa-
ciū inscitiā euertendo, illi cōfutârūt. Ex
quo nō exiguā vtilitatē nobis, qui veri-
taté rectæ pietatis sequimur, attulerunt.

Epicureorū secta longè lateq; patens.

A philosophis cōfutata.

Quales verò hac nostra ætate sint, qui hanc doctrinam sequantur, vide latiùs suprà in Atheis.

ERACLITAE. 14.

Eraclitarũ hæresis.

ERaclitæ ab Eraclio quodã, authore Isidoro, exorti sunt, q monachos tantùm recipiebant, reliquos abominabantur: coniugia respuebant, & regna cælorum paruulos consequi non credebant. De quibus habetur distinctio. 24. quæst. 3. cap. Quidam.

ESSAEI. 15.

Quo tẽpore sectæ apud Iudæos exortæ.

CVm iam ob tyrannidẽ & bella Antiochi, lacerari & diuelli cœpisset principatus & sacerdotium apud Iudæos, & gentium reges qui eis dominabãtur, ꝑ suo arbitrio principes & sacerdotes aut statuerent aut deponerent, quibus quiduis potiùs, quàm religionis studium curæ erat: fieri non potuit, quin sectæ & variç dissensiones in Iudaica religione exorirentur. Itá enim accidere necesse est, cùm vel caremus certo capite in religione, vel cùm capita Ecclesiæ negligunt pietatis studia, & gentium ꝓphanarum exemplo, externam potẽtiam tantùm quærunt.

Sectæ triplices in Iudæa.

Sectæ ergò apud eos exortæ, triplices fuere, Pharisæi Saducei, & Essæi, quos Philastrius Essenos appellat libro de hæresibus. De Pharisæis & Saducæis, dicetur infrà locis suis: nunc de Essæis agendum. Isti igitur cùm considerarẽt & Pharisæos & Saducæos sub honesto prætextu titulorum suas cupiditates abundè sectari, neq; ferè quicquam facere quod dignum esse posset eorum professione, visum ipsis est, factis vitæ seueritatẽ declarare, & dici sic Essæos, hoc est, operarios, voluerũt. Assa enim, vndè Essæi dicuntur, operari significat: quemadmodùm hisce temporibus & Luteranos & Orthodoxos damnant Anabaptistæ, & vtrisque sanctiores student videri. Essæi enim per omnia ferè Anabaptisticam vitam egerunt, abstinuêre à matrimonijs, & omnia inter se communia voluêrunt esse. Fuit omninò hęc stulta quædam & crassissima superstitio, & quæ longo tẽpore durare non potuit. Ad eundem ferè modum & hodiè in tres partes diuulsa est ecclesia. Nam & secundus ille aduentus Christi in foribus est. Anabaptistę Essęos referunt, & in vtraque altera parte Pharisęi quidam, quidam Saducęi sunt. Etenim ea quę apud Iudæos gesta sunt, typum Christianæ religiõis significabant. Exortæ hæ sectæ sunt primùm inter Iudæos sub Iohanne Hyrcano Simonis filio, ante natum Christum 125. anno.

Essęi operarij dicũtur.

Ecclesię status horum temporum.

Hos sic scribit Philastrius: Essæni, inquit, sunt qui monachorum vitam exercent, escas deliciosas non sumentes, nec studium in vestimẽtis gerentes, nec possidẽtes aliquid: lectioni autem & bonis operibus insistentes, in locis separatis habitãt. Christum autem Dominum Dei filium non expectãt, nec in lege aut prophetis eum Dominum agnoscũt annunciatum, sed vt prophetam, aut iustũ hominem solùm credentes præstolantur. Hæc ille. De his vide plura apud Iosephum lib. de antiquitatibus Iudæorũ, & apud Egesippum.

Philastrius de Essæis, quos vocat Essęnos.

EVANGELICI. 16.

Euangelici qui dicant.

EVangelici (authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2.) sunt q Euangelij istius noui, quod iactitant, doctrinam per Luterum aliósve adulteratam sectantur. Nam (inquit) cùm captiuitatẽ quandam Babylonicam draco ille Apocalypticus, nunc Dei permissu solutus, per Luterum, aliosque euangelicos istos (si inferis placet) populo Dei moliretur inducere, varias paulatim inuexit, prætextu Euangelij sectas per quosdam improbos, qui rem istam reipublicæ Christianę perniciosam, ac Romano Imperio exitialem, suo procurarent studio.

Nam (vt testatur Hosius lib. 1. de hæresibus nostri tẽporis) ante quadraginta hos annos, is fuit orbis vniuersi status, quàm latè patet in eo nomen Christianũ, vt rectè de illo dici potuerit, quod in Genesi scriptum legimus: Erat terra labij vnius & sermonum eorundem: quodque scribitur in Actis Apostolorum de ijs, qui primi in Christũ crederecœperunt: Multitudinis credentium

Orbis Christiani ante 40. annos in religione consensus.

Gen. 11.

Act. 4.

erat

Act. 4.

erat cor vnum & anima vna. Sicut vnus Deus ab omnibus colebatſ, ità fides vna retinebatſ. Vna fuit & eadē adminiſtrandorum ſacramētorum ratio: vnus & idē propè cęremoniarū vbiq; ritus. Idipſum dicebant, idipſum ſentiebant, idem ſapiebant omnes: vt facilè ciuitatem illam agnoſceres, cuius participatio in idipſū. Quamobrem cùm vna & eadem eſſent ōnes mente præditi, nomine quoq; nō nisì vno & eodē cenſeri volebant. Non vocabantur alij Gnoſtici, alij Apoſtolici, alij Euangelici, alij Papiſtæ, non alijs quibuſcunq; nominibus cenſebantur: ſed à Chriſto, quem vnanimiter profitebantur omnes, in quo ſibi ſolo fas eſſe gloriari perſuaſum habebant, Chriſtiani cūcti nominabant: quo nomine nullum ſibi dari poſſe nomē glorioſius exiſtimabant. Homines enim erant recti & ſimplices, ac timentes Deum: qui non in contentione ſermonis, ſed in ſimplicitate fidei regnum Dei eſſe crederēt, nec aliud ſcirent Euangelium, nisì quod à Chriſti ſpiritu profectum, de Chriſto p Chriſti diſcipulos ſcriptū eſſet. Sed cùm ſibi conſcius eſſet Luterus à quouis alio potiùs, quàm à Chriſto ſuum Euangelium eſſe profectum, (ſi modò tam impiam doctrinam, tam pręclaro nomine appellare fas eſt) noluit ſectatores ſuos vocari Chriſtianos, quod nomē (vt iam diximus) cōmune fuit omnium, qui ante quadraginta hos annos, quibus Luteri dogmata in vulgus ſpargi cœperunt, Chriſtum profeſſi fuerant: ſed vocauit eos Euangelicos, vt vel ipſa hac appellatiōe, ſe ſuosq; à Chriſto & à corpore eius, vna, ſancta, catholica, & apoſtolica eccleſia ſegregatos, neq; ſibi commune quicquam eſſe cum Chriſto, declararet. Atqui hoc illud eſt, quod adeò magnificè ab ijs Euangelicis prædicatur Dei verbum & Euangelium, non quidem illud à Chriſto, ſed ab authore ſatana pfectum, ſicut ipſe fatetur, qui primus id in lucem edidit Luterus. Nam eo lbro quem inſcripſit de Miſſa angulari, à ſatana ſibi gloriatur argumēta eſſe ſuppeditata, quibus & ſacerdotium & ſacrificium euerteret. quibus euerſis, quid aliud quàm Deus ipſe ſublatus è medio, vel

Rom. 15.
1. Cor. 13.
Pſal. 122.

Luteri ſectatores dicti Euangelici.

libro

ſaltem in ordinem coactus eſſe videtur? Nam vbì nullum eſt ſacerdotium, nullū ſacrificium, ibì conſequens eſt nullum etiàm Deum agnoſci. Hæc Hoſius.

Sed quàm iniuſtè & perperàm hoc ſibi nomen attribuant iſti, his verbis manifeſtat doctus ille & pius Lindanus in ſuo Dubitantio, dialogo 3. Iſtud quidē, inquit, in ſpeciem obtinēt, ſed non verū neq; ſalutare, quia nō integrum aut incorruptum: tum verò maximè, ꝙ vnam illam Chriſti familiam reliquerint, extra quam ſalus nulli conſtare queat.

Hęretici noſtri tēporis falsò ſibi ſua angelicorū nomē vſurpāt ac vendicant.

Quod itaq; Chriſtianæ religionis eſt propriū, omnes iſti Euangelici, ſuo Antichriſto pcurſores, iamdudùm abolere cœperūt, quod ille ſummo niſu tollere connitetur. Nam homo ille peccati ad ōnem abominationem perpetrandā ſactus, propriè illud ſemèl abolere ſtudebit, quod Chriſti Domini eſt proprium. Hoc aūt eſt ſacroſanctum illud, venerādum, atq; vel angelis tremendū ſacrificium, à Chriſto Domino Chriſtianę ſuæ eccleſiæ in ppetuum incomparabilis in ipſam charitatis relictū mnemoſynon. Quod igitū Antichriſtus effero rabidoq; peſſundare, abolere, perdere annitetur ſtudio, idipſum nūc (ô tēpora, ô mores, ô pectora cæca) Euangelici iſti, ſi inſeris placet, Euangelij prætextu iāpridèm templis non paucis ſanè neq; obſcuris, eiecerunt, exibilàrunt, conculcàrunt, aboleuerunt. Vbì verò mecum tacitus reputo atrociſſimas has plagas, quas Deus optimus maximus in Germaniā Galliamque, poſt abominanda iſthęc impuriſſimi Luteri & aliorum pſeudoapoſtolorum, fideique apoſtatarum ac proditorum contagia effudit, quibus ad reſipiſcentiam nos redinuitat benigniſſimus pater ille cęleſtis: non aliud per Luterum re vera effectum videre mihi videor, quàm captiuitatem verè Babylonicam, immò Turcicam, eſſe pijs inductam. Si animo lachrymabilem ſanè Chriſtiani populi faciem contempleris per Germanias & Gallias, potiſſimùm verò per Scotiam & Angliam: ecquid obſecro à Turcis impendeat atrocius, funeſtius, exitialius, quàm per iſtos noui Euangelij propolas paſsim nunc

Quod Chriſtianorū eſt ppriū, Euāgelici ōnes abolēt, miſſę videlicet ſacrificium.

Turcicę captiuitatis facies p Euāgelicos Germanijs & Gallijs inducta.

Euangelici atrociꝰ ſęuiunt in Sacra, q̄ Turcæ.

nunc videmus designatum? Quid enim non cōtra sacratas Deo virgines, contra Dei sacerdotes, cōtra sacra denique oīa, ipsumque adeò contra sanctum Christi Domini corpus sunt commoliti Euangelici? Quos in Gallia liquet sacra ignibus absumpsisse, immò in cineres sanctorum sæuisse: sanctam Eucharistiam canibus obiecisse, pedibus conculcasse, in cloacas proiecisse, atque nē quod deesset ludibrij genus, de arbore suspensa bombardis ac sclopettis quasi scopum petijsse. In Scotia monasteria vnà cū sacris omnibus funditùs euertisse.

Abominatione desolationis videre est in téplo Geneuæ.

Quòd si Geneuam cogites, planè videas in Dei templum illam à Daniele prædictam abominatioēm desolationis, loco Christianæ religiōis inuectam. Nullum enim illic vel Christianismi apparet vestigiolum. Nulla enim imago, nulla Christi crux, nullum altare, nullum Christi sacrificium. Luterani enim aliquam saltem religionis veteris obtinent speciem, vtì quòd recitāt Kyrie eleison, Sanctus, & Agnus Dei, nostroque ritu vestiti, Missam quandam peragunt. Verùm in hoc conueniunt Euangelici, quod illud suis è templis eiecēre, quod Christianum est proprium.

Templa sine aris, forū sine iustitia apud Euangelicos.

Ad hæc vtì templa sunt apud eos sine aris & Christi sacrificio nouę legis proprio, à Deo per prophetas promisso ac diuinitùs instituto, ac proindè sine vero Dei cultu: ità eorum Respublica est sine iustitia. Non iam de iudicijs ecclesiasticis laboro, quæ vnà cum censuris omnibus pro ludibrio ducunt: sed de ciuili iudicio siue Camera Imperij. Hanc enim ità vexārunt, vastārunt, & afflixerunt Euangelici, veteres leges abrogando, nouas præscribendo, & causas spoliorum & sacrilegiorum suspendendo, vt oīs iustitia (teste clariss. D. Bruno) in exilium videatur esse propulsa, eiusque vestigium in Imperio vix appareat vllū. Nam ferro geritur res. Quid quòd per Gallias Regem suo in regno oppugnare, prouincias occupare, tributa eripere, oppida suis coniuratis, licèt regni hostibus, tradere vidimus? An non & tribunalia etiàm Parisijs iustitiā agere coacta? An non mensium plurimorum feriæ propter sanguinarias Caluinistarum seditiones indictæ? Talia, cùm per Germanias Galliásve nō paucis locis ex Luteri, Caluini, Bezæ, aliorumque Euangelicorum doctrina fiant, an nō viuam quandam captiuitatis Turcicæ imaginē tibi plurimis videre videris impositam? An aliud agāt hostes illi Christiano nomini infestissimi, rerum aliquàdò (quod Deus optimus semper auertat propitius) potiti, quàm quod per istos Euangelij hostes Euangelicos, faustissimo vident inchoatum præludio? Christi crucem Cōnstantinopoli anno 1453. ludibrijs infandis vexabant Turcæ. Euangelici nostri templis eiectam, alicubi ceu captiuam recludunt, alij proculcant, lacerant, illudunt: Angli quoquè & Normanni in Gallia exurunt. An nō Christo Domino de cruce pendenti vtrinq; ex brachio vnum suspēderunt sacerdotem Caluinistę? Sacratas Deo virgines Turcæ quidem violant quàm possunt plurimas: & Euāgelici si eas ad suas partes pertrahere nequeunt, affligunt plusquam captiuas, ità vt cœnobia per Sueuiam videre sit in carceres immanissimos esse commutata, vbi nec salutator, nec consolator admittitur vllus, nisi aliena fallat specie. Quòd si suam ad perfidiam pelliciunt, aut tandē pertrahunt, perpetuò incestandas, Christo deuotas nefario polluunt adulterio, quod Euāgelicum dicunt matrimonium. Hactenùs Lindanus.

Turcicę captiuitatis per Euāgelicos inductę hypotyposis.

In christi & diuorū imagines atrociùs sæuiūt Euāgelici, quā mahometistæ.

In sacras Deo virgines immaniùs furiunt Euāgelici, quā Turcæ.

De Euāgelicorū secta erasmi testimoniū, epistola in pseudoeuāgelicos.

De his item ex Erasmo Roterodamo scribit Hosius lib. 2. de Legitimis iudicibus rerum ecclesiasticarum in hūc modum: Sed audi, inquit, quid scribat de vobis, qui Euangelici dicimini, qui versatus fuit multis annis inter vos, nec valdè nonnullis visus est alienus à doctrina vestra, ità vt quasi vulgò diceretur illud: Aut Erasmus Luterizat, aut Luterus Erasmizat: Audi quid ille vir singulari præditus ingenio, neque vulgari doctrina, de vobis dixerit Erasmus Roterodamus: Vos, inquit, strenuè clamatis in luxum sacerdotum, in ambitionem episcoporum, in tyrannidem Romani pōtificis, in garrulitatem sophistarum, in preces, ieiunia, & Missas: nec ista pur-

gari vultis, sed tolli: nec omninò quicquam in receptis placet, sed zizaniam euellitis cũ tritico: aut, vt meliùs dicã, triticum euellitis pro zizania. At quid interim nobis profertis melius & Euãgelio dignius, vt ab assuetis recedamus? Circunspice populum istum Euangelicum, & obserua, num minùs illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ, quàm faciunt hi quos detestamini? Profer mihi, quem istud Euãgelium ex comessatore sobriũ, ex feroci mansuetũ, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecũdũ. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt seipsis deteriores.

Seipsis deteriores fiunt Euangelici ex sui noui euãgelij cõsequutiõe.

Et post pauca: Nunquàm eorum ecclesias sum ingressus, sed aliquandò vidi redeuntes à concione, velutì à malo spiritu afflatos, vultibus omnium iracundiam ac ferociam miram præ se ferentibus. Sic, opinor, discedunt milites à cõcione ducis ad prælium exhortati. Quis vnquàm vidit in eorum concionibus quenquã fundentẽ lachrymas, tundentem pectus, aut ingemiscentem?

Quomodò redeũt à cõcione.

Et iterùm nonnullis interiectis: Circunspice mihi sodalitatem istam Euangelicam, quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vitijs infames? Et hos habent etiàm in delicijs, tantum abest vt vitent. Apostoli quò magis vacarent Euangelio, aut abstinebant ab vxoribus, quas ducere licebat, aut legitime ductas vertebant in sorores. Nunc floret Euangelium: quot sacerdotes & monachi contra certe leges humanas, contra professionem suam ducũt vxores? Condonetur hoc. Circunspice, num castiora sint eorum coniugia, quàm aliorũ, quos ducunt pro ethnicis.

Euangelicę sodalitatis mores.

Agnoscis, opinor, quas fabellas tibi possim referre, si liberet. Profert autem in epistola, quam scripsit ad fratres inferioris Germaniæ: Effertũt, inquit, honorabile cõiugium & torum immaculatum. Sed inueni nonnullos Euangelicos (non in genere loquutus sum) nihilo castiùs colere cõiugium, quàm Catholicos. Iubet me proferre fabulas, quid attinet cùm vulgò narrentur? Negat esse notissima, cùm falsa sint, & tamen fatetur de duobus. Ego noui monachum, qui pro vna duxerit tres. Noui sacrificũ, virum alioqui probum, qui duxit vxorẽ quam pòst comperit alteri nupsisse. Similia permulta de monachorum & monacharum coniugijs referũtur, qui duas repudiárunt eodem iure quo duxerant. Iam an inter Euangelicos minùs indulgeatur libidini, an minùs sit adulteriorum? Quid Argẽtorati fiat, nescio. Quid alibi compertũ sit, mecũ nouit populus. Iam vt donemus, istis Euangelij præconibus esse fas vxores ducere, quis nõ admiretur, ouiculas mactatiõi destinatas, nihil in hoc mundo quærentes præter Christi gloriam, tot curis districtos, tot afflictionibus obnoxios, (quibus accedit & paupertas, onus cùm miserum, tũ graue) non posse viuere sine vxoribus? quas tã multi ob leuiores causas aut non ducunt, aut ductas nollent? At istis omis tragœdia exit in catastrophen comicam. Vbi contigit vxor, occinitur, Valete & plaudite. Quæ (malùm) est ista tanta facilitas, quam tot mala non possunt excutere? Vndè tanta carnis rebellio in ijs, qui se iactant agi Spiritu Christi?

Aliud Erasmi testimonium.

Euãgelicorũ quale cõiugium.

Ironia.

Obseruandum.

Et in eadem epistola: Sacerdotem, inquit, Basileę virgis cęsum, mox vrbe eiectum non nomino. Quid referto quandò desijt concionari? Istius erat ille professionis. Is, vt publicus ferebat rumor, & in carcere, & extra portam cùm à carnifice dimitteretur, publicè testat⁹ est, se posteaquàm se illi sectæ addixerat, in omne flagitiorum genus proruisse. Quid de tota secta dixerit, non referam.

Euãgelici sacerdotis virgis publicè cæsi de sua secta testimonium.

Et iterùm in epistola in pseudoeuãgelicos: Dices, Nihil tam fuit vnquàm felix in rebus humanis, quin malorum admixtu vitiaretur. Ad bonos verte oculos. Fieri potest vt mea sit hæc infelicitas. Mihi adhuc neminem contigit nósse, qui non videatur seipso factus deterior. Et iterùm: Euãgelica pietas à minimis initijs paulatim creuit in maius & melius, & optimus quisque se illi iungebat: hãc doctrinã ferè leuissimus quisq; amplectitũ. Et in alio quodã libro: Adeò per hoc quod vos vocatis Euangelium,

Idē in hypocrisi fecundo. non corrigi scribit homines, vt potiùs videantur deteriores, nec fieri vt peccare desinant, sed vt peccent impunitiùs. Sic ille fenestram ad omnem nequitiam aperuisse vestrum Euangelium iudicauit. Hactenùs Hosius ex Erasmo Roterodamo. De his vide plura in Luteranis, Iudæorum hæresibus, & Mahometanis.

EVCHITAE. 17.

Euchitæ sunt ij, quos prius Enthusiastas diximus appellari, qui & Massaliani nuncupantur. Qui q; precibus erant toti dediti, quibus mala omia putabant se posse auertere, Orantes interpretantur. (Euchetæ, id est, Orātes.) Vndè & omia media tollebant, vt soli Deo relicti in ipso, vt aiebant, toti consisterent, seque totos illi permitterēt. De his vide suprà in Enthusiastis, & infrà in Massalianis.

EVDOXIVS GERmaniciensis episcopus. 18.

Evdoxius, prauę prorsùs contra nomen suum opinionis, Germaniciæ vrbis Syriæ primùm episcopus fuit, deindè Antiochię, & indè posteà Constātinopolim est translatus. Fuit autē primò Aëtianæ, & exindè Arrianæ sectæ, Valentis principis (qui & ab eodem Eudoxio Arrianorum episcopo baptizatus est, cùm idem Imperator Orienti præesset) & Damasi summi Romanorū pōtificis ætate, circa annum Domini 370. Quomodò verò cùm Aetianā hæresim sequeretur, arte aulica sub Constantio Imperatore episcopatum Antiochenū inuaserit, refert Nicephorus lib. 9. cap. 36. in hæc verba.

Eudoxius germanicié sis episcop⁹ arte aulica episcopatū antiochenū inuadit. Quum Imperātor, inquit, adhuc in Occidente esset, nuncij venēre, Leontium Antiochenum episcopū diem suum obijsse. Et Eudoxi⁹ Germaniciæ antistes, qui in Imperatoris comitatu erat, p cubicularios eunuchos vacantem eam sedem ambit & vendicat. Assimulans em̄ locum eum cōsolatione & custodia indigere, vt sibi in Syriā ire liceret, ab Imperatore petijt. Quod vbi ei est permiss⁹ sum, ingenti celeritate eò venit: ac throno recepto, repentè perindè atquè ex se ipso ortus, episcopus Antiochiæ extitit, re cum celebrioribus Syriæ episcopis, vtpotè cum Marco Arethusio, Georgio Laodicensi, qui eandem sententiam, nimirùm catholicam, sequebātur, atque alijs ad quos more quodam patrio electio pertinebat, non communicata. Dictum etiàm est, de volūtate Imperatoris, & eorum qui in aula rerum potiebātur, id factum esse: qui vnà cum Eudoxio, Aetij sententiam sequebantur, inæqualem patri filium esse docentis. (Aetij & Eudoxij hæresis.) Postquàm verò Antiochiam ità obtinuit, ampliorem q; adept⁹ est potestatem, propalàm iam Aetij opinionem propugnabat, & adiuuare illū maximè conabatur. Et contendebat ille quidem episcoporum cogere concilium, atque illi diaconatûs honorem restituere: sed id efficere minimè potuit, quòd apud omes Eudoxij dignitas & studium post Aetij odium esset. Congregauit tamen tum consentientium ei episcoporum conuentum Antiochię: in quibus erant Acacius Cæsareę Palęstinę, Eusebij successor, & Vranius Tyri episcopus: qui vnà cum æquisubstantiali & consubstātiale reijciebant, sub obtentu Occidentalium episcoporum authoritatis, qui hoc sic Sirmij statuerant. (Eudoxi⁹ populariū fęconuentū & suę cōciliabulū Antiochiæ cogit.) Admirandus nanq; ille Hosius Cordubensis episcopus, atq; vnà cum eo qui ibi conuenerant, quum propter cōtentionem, qua aduersùs Vrsicium, Valentem, & Germinium vsi fuerant, vim multam ab eis & eorum sequacibus Sirmięnsi synodo passi fuissent, vt neq; consubstantialis neq; equisubstantialis filius diceretur, concesserant, tanquàm ea verba tam expressè in diuis scriptis non apparērent: (Hosius Cordubēsis episcopus.) pretereaq; supra humanæ mentis captū esset, de essentia Dei subtiliter nimiùm & anxiè inquirere. Et quòd eis tum visum esset, cœptis suis Hosij literas multùm allaturas esse momenti, epistolam tum Hosij aliorumque occidentalium nomine, Sirmio ad Orientales dederāt, ingentes Vrsicio, Valenti, & Germinio agentes gratias: & quòd Occidentales rectè tandem sentirent, eius beneficij causam illis ascribentes. (Arriani Hosij & aliorū catholicorū nomine emētitas literas Sirmio ad Orientales mittunt.)

Sedenim Eudoxio res ità nouante, multi Antiochia q rectū dogma defendebant,

debant,& ei aduersabant, ab illo pulsi, Georgiũ Laodicensem adiere, eiq; quæ Antiochię agerentur, exposuere. Atq; ab eo literis acceptis, Ancyram Galatię sunt profecti. Basilius enim qui ibi post Marcellum episcopatũ gerebat, plures ex vicinis episcopis ad se, dedicandę quã recens construxerat, ecclesiæ gratia, cõuocauerat. Ibi illi per querelam re omni exposita, literas reddidere, hisce verbis conscriptas:

Pro orthodoxis Georgius Laodicẽsis ad cõuentũ episcoporũ Ancyrã scribit.

Reuerendissimis dominis Macedonio, Basilio, Cecropio, Eugenio Georgius in Domino salutem: Aetij naufragium penè omnem occupauit Antiochiam. Quos enim vos ignominia notâstis, execrandi Arrij discipulos, eos omnes Eudoxius receptos, in clericorum ordinem cooptat, & Aëtium hæreticũ maximo honore prosequitur. Subuenite igitur tãtæ vrbi, nè in illius naufragium orbis totus pertrahatur. Et concilio eorum coacto, quicunque adesse possunt, ab reliquis episcopis subscriptiõe decretorum vestrorum accepta, postulate, vt quũ Aetium Eudoxius ex Antiochia eijciat, tũ sectatores eius ex sacro clericorũ albo tollat. Aut certè si perrexerit cum Aëtio inæqualem dicere DEI filium, atq; eos qui hoc dicere audent, illis qui id non faciunt, honore preferre, sicuti modò dixi, Antiochia vobis periērit. Hæc Georgius.

Sacrũ clericorũ albũ.

At qui Ancyrę congregati erant, quũ compertum haberent, eò quòd sibi ipse Antiochenæ sedis dignitatẽ arrogâsset, Eudoxium res nouas inceptare, Imperatori statim rem eam significârũt, eundemque obsecrârũt, vt ope sua interposita videret, nè ea q̃ Sardicę, Sirmij, & in alijs conuentibus constituta essent, cõuellerentur: in quibus omnibus filiũ patri substantia æqualem esse decretũ sit. Legationem etiam ad Imperatorem misere, ipsum Basilium Ancyranũ, Eustathium Sebastiensem, Eleusium Cyzicenum, & Leontium ex imperialib^9 cubicularijs presbyterũ. Hi vbi ad Constantium venère, presbyterum quẽdam Antiochenũ Asphalium nomine, qui Aëtij studiosus maximè, quascunq; voluisset res ex sententia cõfecerat, compererunt

Legatio ab eo cõuentu ad Imperatorem ea de re mittitur.

iamiam cũ literis Imperatorijs abiturũ esse. Imperator aũt Ancyranorum oratorũ postulatis cognitis, epistolam quã Asphalius p̃fecturus secũ laturus fuerat, retractauit, aliõq; scripto Eudoxiũ condemnauit. Cuius scripti verba hîc annectere, pro temporum nostrorũ (quorũ illa ptulerunt imaginẽ) calamitate apertiùs patefacienda, eaq; optimi principis nostri cõsilio, & authoritate aliquandò coercenda, non incongruum fuerit. Ea sunt huiusmodi:

Arriani cùm iã res suas in aula cõfecissent, à Cõstãtio retractantur.

Victor Constantius, Maximus Augustus, sanctæ ecclesiæ Antiochenæ: Eudoxius non à nobis ad vos missus venit: nè quis hoc putet. Longè alia nobis mens est, quàm vt eiusmodi hominibus faueamus. Quòd si quum alia, rum hoc sic astutè mentiunt, satis manifesti sunt, erga Deũ eos arrogantes & versutos esse. A quibus ẽm rebus illi se libenter abstineant, qui potentiam aucupantes, vrbes ingressi, ex vna in aliam transiliũt: & pindè atq; coloni quidã solum subindè mutantes, angulos oẽs rerũ ampliorum cupiditate curiosè p̃scrutantur, circulatores meri & fraudatores, quos ne nominare quidẽ fas sit? Officinæ prauæ & impiæ prorsùs factionem eos esse, vos quoq; intelligitis. Et satis ex verbis suis authorem ipsum, sectatoresq́ue hæresis huius cognoscitis. Quorum hoc vnum est studium, vt populum deprauent. At versuti isti, & ad omnẽ audaciam prompti, temerè iam apud quosdam vulgare non dubitârunt, nos electione quam sibi ipsi subornârunt, lætari. Quæ quidẽ ab eis ità dicũtur, qui talia in vulgus efferre consueuerunt, prorsùs verò facta non sunt. Atque ipsi mihi in animũ reuocare doctrinam illam primam, quum de fidei sententia deliberâtes inquisiuimus, in qua Saluator noster & filius Dei substãtia patri æqualis declarat^9 est. Verùm boni isti viri, qui facilè quæcũq; eis in mentẽ venère, de Deo dicũt, eò pcessere impietatis, vt etiam alia quædam q̃ res ferat arbitrentur, aliosq́ue ea docere contendant. Atque ea in capita ipsorum redundatura esse, valdè persuasum habemus. Sed nunc satis erit, à Synodis eos & cõuentibus arcere. Nam

Cõstãtij ad Antiochenos literæ cõtra Eudoxium.

Describunt ambitiosi & rerũ nouarũ studiosi episcopi.

ferè eò productus scribendo fueram, vt in præsentia dicerem, quæ illi breui passuri sunt, nisi à rabie ista discesserint. Isti verò (quid enim nô inferant mali?) improbissimos quosq;, perindè atquè mandatum haberent, aggregâtes: hos inquã hæresium antesignanos in cleri album referunt, ordinem venerandum tam turpiter dehonestantes, non aliter atquè eis concessum sit agere & ferre omnia. Enimuerò quis mortalium omnium istos perferat, qui vrbes quidem impietate implent, exilium autem piaculis obtegût? Vnum illud studio habentes, vt omnibus bonis perpetuò sint infesti. Facessat importuna factio, & sanctis insidere thronis desinat. Nûc tempus est, vt veritatis alumni in lucem prodeant, quique medij tales hominum mores fugientes dudùm metu sese continuère. Istorum nãque sapienter instituta consilia, in medium producta iam appârent. Sed nihil non quod aggressus fuerit perficiet, qui hosçe ab impietate eximet. Bonorum virorum fuerit, maiorû fide viuere, eamq; vnam, vt dictum est, asserere, neque vlteriùs quicquam anxiè nimis & curiosè inuestigare. quin & illos admonuerim, vt aliquandò tandèm ex barathro prorumpentes, animis mutatis, ad sententiam istam accedant, quam diuina præditi sapientia de Deo ritè atque ordinè episcopi tulêre. Tantum scilicet paruo momêto periculum fuit, vt inæqualitatem asserentium opinio obtineret, nisi Imperator ipse episcoporum opera & diligentia intercessisset. Hęc Nicephorus.

mores

Bonorum virorû est, maiorum fide viuere.

Quomodò verò Eudoxius Constantinopolitanum episcopatû, Antiochensi relicto, fuerit posteà adeptus, vel potiùs in illum irrepserit, idem refert Nicephorus lib. 9. cap. 45. in hunc modum: Verùm enimuerò, inqt, Acacius & Eudoxius cum factionis suæ popularibus q̃ volebant conficiebât, beneuolêtia principis sibi per aulę purpuratos conciliata. Erant enim in Synodo Constantinopolitana tum coacta, in qua hæc agebâtur, nonnulli eiusdem cum eis sententiæ: qdam sacris ecclesiæ donis corrupti, alij illecebris Acacij blanditiarum deliniti. Hi ergò studio quoquè habuêre, quum illic essent, aduersæ partis episcopis dignitatem adimere: nô religionis quidê, sed aliarum rerum causa. Communiter quidem, quòd ecclesias perturbâssent, et sanctiones earum commisissent: seorsim autem vnicuique alij alia crimina intendebant. Atq; ille de fidei professione inter se dissentientes, in sentêtijs exauthorationis, fidei crimen non inserebant. Et primùm Aetium diaconatu priuât, non tamen ex animi sententia, sed vt opinionem multorum abolerent, quòd ferè omnibus eadê quæ ille, sentire viderentur. Deindè Macedonium Constâtinopolitanum episcopum exauthorârunt, pòst Eleusium Cyzicenum, Basiliû Ancyranum, Eustathiû Sebastiensem, Eortasium Sardianum, Dracontium Pergamenum, & alios quamplurimos, quos illic videre licet.

Eudoxius quomodò in episcopatum Constantinopolitanum irrepsit.

Cùm itaque Macedonius Constantinopolitano episcopatu priuatus esset, Acacius & sectatores eius, Eudoxium in possessionem vacuam eiusdem ecclesiæ deduxerût, longè ab eis quæ paulò antè iudicauerât, diuersa statuentes. Qui eñ non ità pridèm Dracontio episcopatû, q̃ ex Galatia Pergamû transisset, ademerât, non animaduerterût, se, dum Eudoxiû non in vnam, sed iam in alteram ecclesiã transferrent, côtraria sibi ipsis decernere & facere. Porrò quum is ecclesiam recepit, tûm in magna ecclesia quæ Σοφία, hoc est, Sapientia dicitur, Encænia celebrauit, quintodecimo Februarij mêsis die. Hic ille in throno suo cc nsidês, primùm diuulgatam illam in ecclesia edidit vocem: Pater, inqens, ἀσεβὴς, hoc est, si simpliciter accipiatur, impius: aliter, non colês. Filius aût εὐσεβὴς, hoc est, verè piùs, & rectè colens. Et tumultu ad talia verba, sicuti par erat, à populo & seditione mota, nè turbam cierêt, hortatus est. Pater enim, inquit, neminem colit, & sic ἀσεβὴς est: filius verò εὐσεβὴς, meritò eñ & rectè patrê colit. His dictis, tumultus sopitus est, & magnus subsequutus risus. Atque hodiè quoquè dictum id rediculum habetur.

Cap. 46.

Iniquum iudicium.

Inepta & impia Eudoxij Constantinopolitani episcopi vox, in ingressu ecclesię primo, acumê & salem affectantis.

Talibus impij illi rebus occupati, & cauillationibus eiusmodi vsi, ecclesiam ad absurdas opiniones distraxerunt.

Cumque

Eudoxius & Acacius Nicenū symbolum abolere intendunt.

Omniq́ue prorsùs cura & studio & ipse Eudoxius,& Acaci⁹ summoperè in hoc incubuêre, vt in obliuiõem Nicena decreta adducerẽt.Proindè Ariminensem formulam cum appendice sua ad loca oĩa miserunt:& qui eam nõ reciperẽt, exilio eos perpetuo mulctârunt. Quod sanè quum facilè rem pręter rationem susceptam,persecturum esse videretur, aliarũ calamitatũ initium prębuit:& nõ modò ecclesijs,sed & vrbibus omnibus magnũ cõciuit motũ. Persecutio nanq; quæ nulla in re Gręcorum tyrannidi & crudelitati cęderet, Romanum peruasit Imperium. Quanuis enim, quãtùm ad corporũ supplicia ptinet, minor fuerit, probrum tamẽ ipsum,maiorem grauioremq́ue eam apud eos,qui rẽ rectè putãrunt,fecit.Nam & qui persequerentur, & qui persequutionẽ exciperẽt, eiusdẽ erant ecclesiæ & religionis. Tantò verò id malum propter fœditatẽ maius fuit, quãtò turpiùs ciuibus quàm alijs infertur bellum:quum quidem id etiàm erga exteros facere,episcopalis functionis ꝓhiberẽt sanctiões. Et res nouæ tum laudabantur, paulatimq́ue incrementa sua capiebant, atq; ad mutationẽ insolitam spectabant. Eoq; demùm præfractæ temeritatis peruenerũt, vt homines veteres & patrias leges contemnerẽt, & nouas sibi pro se quisq; cõderet. Atq; equidem eadem de Deo pleriq; cum turbulentis illis sentire nolebant, sed noua identidẽm q̃dam dogmata cõminiscebantur, neq; se ab alijs super alias nouis rebus inueniendis continere poterant. Talis tum fuit rerum status.

Eam rẽ persecutio grauis catholicorũ est subsequuta.

Eudoxij Cõstãtinopolitani mors.

De Eudoxij autẽ morte sic item scribit Nicephorus lib.11.cap. 5. Imperator Valens Constantinopoli soluens, Antiochiam ad Orontem adire properauit. Et quum Nicomediam peruenisset, ibi hac de causa restitit. Eudoxius Arrianæ sectæ episcopus statim post discessum Imperatoris, Constantinopoli vita defunctus fuerat, consulatu Valentiniani & Valentis tertio, quum quidẽ clauum ecclesiæ Cõstantinopolitanæ annis vndecim rexisset. In cuius locum Arriani subrogârunt Demophilum quendam, de quo suprà diximus: professores verò cõsubstantialis,commodùm se tempus, vt sedem episcopalem recuperarent,nactos esse rati, Euagrium suæ factionis presbyterũ episcopũ designârunt. Hactenùs Nicephorus. De Eudoxio vide plura infrà in Gotthis, Vandalis, & Valente Imperatore.

EVNOMIANI. 19.

Eunomius,à quo Eunomiani hęretici,genere Cappadox, corpore q̃dem & anima leprosus, sed artis dialecticę callẽtissimus, discipulus Arrij fuit, & in omnibus inimicus veræ fidei, viguitq; tempore Cõstantij Imperatoris, & Liberij Romanorum pontificis, circa annum Domini 358.

1. Hic tametsi plures fateretur ꝑsonas in diuina natura subsistentes, eas tamen dicebat esse inæquales,aut diuersę qualitatis substãtias:vt auri, argenti, & ęris. Patrem quidem fecisse filium, eũdemq; filium,qui sit creatura,fecisse Spiritum. Aiebat eñ filiũ minorẽ esse patre, neq; ideò eiusdem esse substantię cum patre, sed meram fore creaturam. Neq; Spiritum filio esse similem, eò quòd à filio factus esset. Magis quidem ille hac in re impietati paganę, & iniquitati Iudaicæ consentiens,quàm Christianę doctrinę ac fidei catholicę parére volens. — Eunomij hęreses.

2. Dicebat item(authore diuo Augustino lib.de hæresibus, cap.54.) omnes qui fidem quam ille docebat, tenerent, fore saluos,quantumlibèt grauia peccata committerent,& in illis perseuerârẽt. Quę vox impia quidẽ est,& totius neqtię fomentum,quam nihilominùs posteà tutatus est Martinus Luterus, vt posteà dicetur.

De Eunomio Nicephorus lib.11. cap. 11.suę ecclesiasticę historię scribit in hũc modum:Sub idem tempus (nempè quo Valens Imperator iussit vt episcopi à Constantio relegati,& à Iulio restituti, denuò in exilium extruderẽtur) Eunomius ab Eudoxio secessit, & seorsìm suos sibi cõuẽtus egit, ꝓpterea ꝙ quũ sępiùs vt ꝓceptor ipsius Aëtius in gratiã & cõmunionẽ reciperẽt, Eudoxiũ rogâsset,id impetrare nõ potuerit. Non ideò aũt Aëtiũ auersat⁹ est Eudoxius, ꝙ heresim eius exosã haberet, quam s. maximè — Eunomi⁹ ab Eudoxio secedit, & secessionis eius causa.

dep̄dicabat: sed vt populares eius, alterius illum sectæ existimarent. Atque hæc ipsa causa fuit, cur inter Eudoxiū & Eunomiū discessio fieret. Porrò Aëtius vehemens & acer Arrianæ hæresis assertor & propugnator fuit, arte sophistica benè instructus. Eandem autem hæresim magis etiàm discipulus eius Eunomius defendit, vir (quod Rufin⁹ ait) & corpore & anima leprosus, atque intrà & extrà morbo regio infectus, ipse quoquè arte dialectica præpotens. Hæresim eius quidam ab eius nomine appellant: alij τῶν ἀνομοίων, hoc est, Inæqualium vocant.

Eunomius discipulus Aëtij.

Eunomiani, qui etiàm ἀνόμοιοι, hoc est, Inæquales sunt dicti.

Sunt authores quidam, qui Eunomium istum primùm ausum fuisse dicunt instituere, vt diuinus baptismus mersiōe vna perageretur: & eam quę ab Apostolis p manus accepta, hodiè quoquè vbique seruatur, traditionem adulterâsse, & ritum alium in ecclesia Cyzicena, accuratiore sanctioreque grauitate nouitatem suam obtegentem, inuenisse.

Vna Eunomij mersio in baptismo peragendo.

Fuit autem, sicut dictum est, & Sozomenus testatur, cuius verba adscribere licet, ad orationes scribēdas non aptus, contentioso disputandi genere & syllogismis gaudens: quales sectatores eius adhuc multos videre est. Non tam enim illi vitam honestam, mores sanctos, & benignam erga egenos misericordiam, si eadem cum ipsis sentiant, quàm si quis contentiose disserere, & syllogismis atque ratiocinationibus vincere videatur, laudant. Tales nanque apud eos pietate maiore suprà omnes esse existimantur: sicuti Theophronius Cappadox & Eupsychius sectæ huius studiosi, qui obtinentis huius Imperij tempore, seipsos ab ecclesia rescindentes, quum in alijs rebus ex Eunomij opinionibus, tum in sacro baptismo res nouas induxerūt, non in Trinitatem, sed in Christi mortē baptizandum esse docentes.

Sozom. lib. 6. cap. 26.

Eunomiani contentiosi disputatores.

Theophronius & Eupsychius Eunomiani.

Eunomianorum baptismus.

Eunomium sanè aliqui dicunt hac in re nihil nouâsse, sed quemadmodùm ab initio cœperat, in Arrij sententia pmansisse. Postquàm verò Cyzici episcopus factus esset, eum à clero suo, quòd noua institueret dogmata, accusatum esse. Eudoxium porrò, q tum Constantinopoli Arrianæ hæresi præijt, illū accersiuisse, atque vt verba ad populum de doctrina sua faceret, ei permisisse. Et quum nihil in eo damnâsset, eum vt Cyzicum rediret, cohortatum esse. Illum verò dixisse, se decæterò cum eis qui se suspectum haberent, futurum non esse, prætextumq; eum discessionis suæ obtendisse: quū re vera causa illa esset, quòd præceptorem suum Aëtium receptū non esse ęgrè ferret: hominemq; in cœpto suo pseuerâsse, & nihil de priore opiniōe sua mutâtem, priuatū vixisse. Et hęc quidē alij ad hunc modum, alij verò aliter tradunt. Nam Socrates lib. 4. cap. 8. ecclesiasticæ suæ historiæ propterea Eunomium Cyzico Constantinopolim ad Eudoxiū reuersum esse, & cum eo mansisse dicit, q Cyziceni non ferētes eius ampullosam eloquētiam, hominē vrbe exegerint. In prolixitate enim orationis eius & multiloquio, ingens fuit sententiarum penuria. Et quum longos conscripsisset in epistolam Pauli ad Romanos commentarios, tamē is scopum Pauli pertingere & assequi non potuisse dicitur. ad cuius ineptam & improbam impietatem & vaniloquentiam declarādam, idem Socrates verba eius ista profert: Deus (inquit) de sua ipse substātia nihil ampliùs q̄ nos, nouit: neque ea magis illi, q̄ nobis, est pspecta. Sed quod de ea nos scim⁹, idē & ipse p̄rsùs scit: & rursùs quod ille nouit, id in nobis quoq; similiter oīnò repias.

Cur Eunomius Cyzico discesserit.

Sed enim (vt vbi suprà idem ait Nicephorus) siue Eunomius, seu alij quidam traditionem baptismi innouârunt, soli illi periculosa ista ratiōe diuini baptismi expertes mihi è vita excessisse videntur. Si eñ ipsi ab initio recepta cōsuetudine baptizati, primùm seipsos rebaptizare non potuerūt, aut quod in ipsis nō accidit, primi introduxerūt, quodq; neque ipsi p se habuêre, neq; p alios accepêre, id in alios contulerūt: quū sup initio & fundamento quod subsistere nequeat, suaq; ipsorū arrogātia, dogma hoc instituerūt: tū quæ ipsi non acceperunt, alijs tradiderunt: quod sanè stultum ac stolidum est. Illud enim sua etiàm ipsorum cōfessione constat, q ipse baptismi sacris initiatus nō sit, eum alios baptizare non posse: qui verò traditionis eorum more bapti-

Eodem argumēto vti temporibus nostris possemus, in refutandis eis qui manus alijs impōnere audēt, quum eam potestatem non habeāt, & consecrati prorsùs non sint.

Eunomianorum Anabaptiſmus, quanquam is in eccleſia prorsus nõ ſubſiſtit.

baptizatus non ſit, cum pro non baptizato ab eis haberi, vt qui non legitimè ſacramento eo initiatus ſit. Teſtantur hoc ipſimet, dum quoſcunque in ſententiam ſuam pertraxêre, etiamſi anteà ſtatis catholicæ eccleſiæ cæremonijs tincti ſint, rebaptizant. Quæ nouitas non parùm religionem turbauit, & Chriſtianiſmum ſuſcipere volentibus propter dogmatum diſſenſionem valdè obſtitit.

Aëtius author Eunomianæ hæreſis.

De Eunomio porrò & Aëtio, illud addere libet, Eunomianæ hæreſis authorem primum Aetium Syrum fuiſſe: qui iuxta Arrij ſententiam, filium patri inæqualem creatumque eſſe, & ex non exiſtentibus extitiſſe decreuit. Et qui opinionem eam approbârunt, Aëtiani priùs ſunt dicti. Quum autem quidam filiũ patri conſũbſtantialem, quidam æquiſubſtãtialem dicendum eſſe aſſererent: & Imperatori tum placitum eſſet, vt de Ariminenſis concilij ſententia, filius patri æqualis crederetur: Aëtius quidem, vt qui blaſphemus in Deum eſſet, exilio eſt mulctatus: hæreſis autem eius quodammodò ad tẽpus ſopita iacuit, quòd neque alius quiſpiam, qui alicuius eſſet nominis, neque ipſe Eunomius propalàm & liberè de ea diſſerere auderet. Ceterùm vbi is Cyzicenam eccleſiam pro Eleuſio gubernandam accepit, conquieſcere omninò non potuit, & in concionibus ad populum Aëtij opinionem rursùs in medium produxit. Atque vt fieri ſolet, quum homines primùm hæreſis iſtius authorem ignorarent, Eunomianos ſectatores eius cognominàrunt: propterea quòd poſt Aetiũ dogma hoc Eunomius renouauit, & maiore audaciá, quàm qui id primùm tradiderat, defendit. Hucuſquè Nicephorus.

Arriani & Eunomiani quonam pacto ſe inuicèm coniũxerunt.

Quomodò verò Arriani rerum ſuarũ ſatagentes tempore Theodoſij iunioris Imperatoris, Eunomianis ſe posteà coniunxerunt, certis conditionibus ex Arrianorũ parte adhibitis, refert idem Nicephorus libro 12. cap. 9. in hæc verba: Porrò, inquit, Antiochiæ Aſterius & Criſpinus presbyteri, & reliqui ſactiõis eius quæ Theodori auſpicia ſecuta fuerat, conciliabulo coacto, ad quod etiàm alij multi ex vicinis vrbibus epiſcopi cõuenêre, legationem ad Eunomianos miſere, coniunctionem communionemq; eorum ambientes. Quibus illi per epiſtolam, ità ſe eos recepturos eſſe eſſe reſpõderũt, ſi ſuffragia ſua, quibus Aëtij electionem & conſecrationem damnauerant, antiquarent, & ſcripta illius reciperent. Petiêrunt quoquè, vt vitam illi priùs luſtrationibus perpurgarẽt, quòd videlicet impuris quibuſdam inſtitutis infecti eſſent. Hanc illi petitionem tum quidem receperũt. Poſteà verò eò etiàm producti ſunt, vt in eccleſiaſticis conuẽtibus Eunomio & popularib⁹ ſactiõis eius, per maledicta detraherent: μετεωρολέσχας, hoc eſt, de rebus cæleſtibus ſublimibusq; cum faſtu & inſolentia verborum nugantes, dementiaque & improbitate plenos, qui ſibi talia prætendenda eſſe ſtatuiſſent, eos cognominantes.

Eunomiani Arrianos certis conditionibus ſuſcipiont.

Arriani deindè Eunomianos cõtumelioſè μετεωρολέσχας vocãt.

Porrò Arriani, quòd eorum non mediocris eſſet multitudo, ex momento quod illis iam indè ab initio ſub Conſtantino & Valẽte acceſſerat, metu nullo conſtrentus agebant: & de Deo atque eius ſubſtantia temerè diſputabant. Animum quoquè Imperatoris ipſius, illi per factionis ſuæ homines, qui in Imperiali aula verſabantur, tentandum eſſe duxerunt: illa ſpe concepta, hunc quoquè, ſicuti & Conſtantinum, in poteſtatem eorum adductũ iri. Quæ res eis quoquè qui Catholicæ eccleſiæ erant, magnam attulit curã. Quapropter in magno fuêre metu, Eunomij in diſputationib⁹ vim ſuſpectam habentes. Non ità pridèm enĩ is, quum ſub Valẽtis Imperio à Cyzicenis diſſidere cœpiſſet, & ſeipſum ab Arrianorum ſodalitate ſegregâſſet, Chalcedonem Bithyniæ eregionè Conſtantinopolis ſitam, vbi priuatus cõſidebat, ſe contulerat. Et multitudo ingẽs è Cõſtantinopoli ad eũ ventitabat. Alij quoquè aliundè ad eum confluebant, q partim de vita & doctrina eius periculũ faciebant: partim ſi noui quicquã diceret, cupidè eum auſcultabant. Et iam fama quoquè nominis eius ad Imperatorẽ peruenerat. Fuiſſet ille ad colloquium etiàm principis admiſſus, niſi Dei amantiſſima ipſius cõiunx Placilla, quæ iam indè ab initio decreta Nicena conſtanter profi-

Animũ etiàm Imperatoris, vt eũ ad partes ſuas traducãt, tentant.

Eunomius Chalcedone priuatus cum laude magna vixit.

Nè in colloquium Imperatoris is admittatur, Placilla Auguſta ſedulò cauet.

profitebatur, cura & ſtudio omni obſiſtendo hoc egiſſet, nè cum illo prorsùs colloqueretur. Maximè q̄ppe verita eſt, nè inſtitutorũ vitæ illecebris, & verborum vi atque grauitate, Imperatorem illle in ſententiam ſuam abduceret. Hæc Nicephorus.

Quomodò rursùs hæ hæreſes & ſectę in varias poſteà diſſectæ & diuiſæ ſint hæreſes, quaque ratione Imperator Theodoſius inter reliquos hæreticos ſui tēporis hunc ſolum Eunomium proſcripſerit, & item quibus moribus & inſtitutis ille fuerit, & vt in Cappadocia patria ſua mortem obiérit, idem refert Nicephorus lib. 12. cap. 29. in hũc modum:

De Arrianorũ Macedonianorũ, Eunomianorum, & Nouatianorum hæreſibus, ſtatu, & diſſenſionibus inteſtinis.

Conuenit (inquit) vt neque ea quæ alijs accidère, ſilentio prætereamus: Arrianis videlicet, & qui à Macedonio & Eunomio, & Nouato cognomen ſunt adepti. Poſtquàm nanque ſemèl eccleſia Dei diuiſa eſt, rès in ea diſceſſione non conſtitit, ſed illa rursùm in ſe ipſa per diſſenſiones diſſecta eſt. Et ſectarum authores, parua occaſione arrepta, & ſeceſſione facta, in factiones alias abière. Quomodò autem & quãdò, & quibus de cauſis ſecta quælibet à ſe ipſa per diſſenſionem ſeceſſerit, ex his quæ dicentur, liquebit.

Theodoſius non fuit acer hæreticorum perſequutor.

Illud ſanè ſcire conuenit, Imperatorèm Theodoſium hæreſim nullam perſequutum eſſe, neque quempiam ad cōmunionem coēgiſſe: ſed potiùs permiſiſſe, vt heręſis quælibet loco ſuo, pro eo atque ei viſum eſſet, conuentus agere, atq; etiàm de fide in Chriſtum, pro cuiuſque captu, ſentire atque opinari poſſet. Reliquas quidē hæreſes, præter Nouatianos, extra vrbes conuētus celebrarē, & eccleſias extruere iuſſit. Nouatianos aũt, ꝙ ſecum de conſubſtantialis fide conſentirent, intra vrbes liberè eccleſias habere eſt paſſus. Et ſolum ipſe Eunomiũ exilio mulctauit.

Solum Eunomiũ Theodoſius p̄ſcripſit.

Hic enim poſtquàm Cyzicum reliquit, & ab Eudoxio qui eum conſecrauerat, ſub prætextu illo, quòd magiſtrum ſuum Aëtium proſcriptum ille non reciperet, ſegregatus eſt, in ſuburbano Conſtantinopolis degens, ſuos ſibi conuentus cogebat, & libros quos contra veram pietatem conſcripſerat, abſque metu omni publicabat, multoſque orationis ſuæ fraude in eãdem perditionis foueam ità trahebat, vt breui tempore ingentem multitudinem ad ſe adduxerit, & nõnullos etiàm ex Imperatoris cubiculo ad partes ſuas illexerit.

Theodoſius porrò vbi ſuos illum præter modũ obſeruare cognouit, eos quidem ab aula ſua proſcripſit. Ad Eunomium autem quamprimum Chalcedone capiendum certos homines miſit, eumque Halmyridem deportari iuſſit. Eſt autem Halmyris Myſiæ in Europa locus, ad Iſtrum ſitus: quem breuì pòſt barbari, Iſtro qui glacie conſtrictus fuerat, tranſito ceperunt.

Halmyris Myſiæ vrbs.

Eunomius porrò indè Cæſaream Cappadociæ tranſlatus eſt. Mirificum autem ibi in eum hominem odium fuit, quòd libros contra Baſilium eius loci epiſcopum compoſuiſſet. Poſteà ei vt in agris ſuis, qui Dacoreni vocabantur, viueret permiſſum eſt, apud Cappadociæ vicum, cui Dacora nomen eſt, præfecturę eius quæ ad Argęum montem ſita eſt, Cęſareę. Nec ità multò pòſt à reditu mortuus, ſepulturã in patria ſua ſortitus eſt.

Eunomij libri cremati.

Fama autem obtinet, (vt idem ait Nicephorus lib. 13. ca. 1) Eutropij prępoſiti opera, ſcripta Eunomij omnia publicè cremata: cadauer autē eius ſepulcro extractum, Dacoris Tyanam proiectum miſſumque eſſe. De hoc vide in Eupſychianis & Theophronio.

Eunomiani noſtri temporis.

Porrò de Eunomianis noſtri huius ſeculi Lindanus in ſuo Dubitantio dialogo ſecundo ſcribit in hũc modum: Porphyrius, Eunomius, Euſtathius, Vigilantius, alijsq; Hagiomaſtiges, Sanctorũ miracula aiebant eſſe dęmonum pręſtigias, neque eorum reliquias venerãdas: neque ſanctos ad auxilium inuocandos. Horum inſana dogmata nunc ab orco reuocãt Luterus, Zuinglius, Caluinus, alijque propè omnes euangelici. Aëtius quoque negabat ieiunandum certis diebus ab eccleſia pręſcriptis, & offerendum pro defunctis. Iſtius impia dogmata per Luterum Caluinumq; ità repullulãrunt, vt & plurimos, qui eorum reliquos execrãtur errores, hoc ſuo venenato afflãrint toxico. Hæc ille.

Aëtiani noſtri ætatis.

EV-

EVPSYCHIANI. 20.

Hunc Sozomen° Entychiũ nominat lib. 7. cap. 17.

EVpſychiani ab Eupſychio, ſecta primùm Eunomiano, dicti ſunt: quã tamen poſteà ille reſiliens ob frigidam quandã & nullius penè momenti quæſtionẽ (vt familiare eſt omnibus ferè hæreticis) ab eiſdem Eunomianis tandem ſeiunctus eſt, & ſuam propriã hæreſim inſtituit, ſub Valentiniano Imperatore, & Liberio ſummo Romanorum pontifice, circa annũ Domini 368. Sed ex Niceph. eccleſiaſticę hiſtorię lib. 12. cap. 30. hæc planiùs diſces, quæ ſic habet:

Eunomianorũ diſſectio.

Sectarores autem Eunomij, inquit, in diuerſas poſt ei° obitũ diſceſſere ſectas. Nam non multò pòſt Eupſychius quidam nomine, in vrbe Conſtantinopolitana, propter frigidam quandã queſtionem ab Eunomianis ſeiunctus, ſuę ipſe quoq; hęreſis author extitit. quũ nanq; queſtio orta eſſet, an fili° extremam horam nôrit, & plurimi Euangelica dicta proferentes, ne ipſum quidẽ horam eam ſcire dicerent: Eupſychius ſententia ſua in ſcriptum relata, confirmauit filium non expertẽ eius cognitionis eſſe, qui à patre omnia locupletiſſime acceperit. Quum aũt qui hęreſi ei præibant, dicta eius non admitterent, à cõmunione eorum deſciuit, & ad Eunomium exulantem ſe contulit. Quò etiàm alij ex vrbe Cõſtantinopolitana Eunomianæ ſectæ venêre, vt ibi eũ calumnioſè arguerent: atq; etiàm, ſi vſus ità ferret, de cauſa cum eo diſputarẽt. Quod vbi Eunomius cognouit, ea quę Eupſychius pferret laudauit, & ad communionem eum admiſit: quum quidem id cõſtitutio vetaret, quę nefas eſſe decernit, peregrè aduenientes, ad cõmnnes preces admittere,* ſi literas ſecum nõ afferant, quæ ad eiuſdẽ opinionis populares, per Notas ità ſcriptæ, vt ab alijs ità legi non poſſint, dantur.

Queſtio an filius extremam horã nouerit.

Eupſychius ab Eunomio in exilio laudat°.

Dabãt olim hæretici ſectatoribus ſuis pficiſcẽtibus ad populares factionis ſuę, tãq̃ ſodalitatis teſſeras, literas notulis tãt qbuſdã, nẽ paſſim intel gerent, ſcriptas.

Poſtquàm aũt breui Eunomius è vita migrauit, hæreſis eius poſt Eunomium Conſtantinopoli præſes, Eupſychium minimè admiſit. Aegrè enim is tulit, p æmulatione quadã ducebatur, ſe contraria Eupſychio, qui nondùm clericus erat, ſentientem, queſtionem propoſitam ſoluere nõ poſſe. Quapropter aduerſandi ſtudio ille, quũ multi ad eũ opinioni ſuę ſuffragãtes confluerẽt, ab Eunomianis ſegregatus, hæreſim ſuã induxit. Diſputationes autem & orationes oẽs, quæ de his quæſtionibus habitæ ſunt, commemorare perlongum, & prorsùs difficile eſſet, quarè in præſenti omittẽdas cenſemus. Hęc Nicephorus. De hoc vide in Theophronio & Eunomianis.

EVSEBIVS NICOmedienſis epiſcopus. 21.

EVſebius, authore Nicephoro libro 8. cap. 7. Hiſtoriæ eccleſiaſticæ, vir præclarus atq; in vtraq; diſciplina ſummè verſat°, inq; imperiali palatio plurimùm honoratus fuit: nempè quòd Nicomediam, cuius hic erat Epiſcopus, Diocletianus, & qui ante eũ fuère principes, Imperatorum domicilium cõſtituiſſent. Viguit autẽ is Conſtantini magni Imperatoris & Syluestri Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 315.

De hoc, epiſtola Alexandri Alexandrini epiſcopi, quam ad omnes epiſcopos catholicos miſit, ex Socratis eccleſiaſticę hiſtorię libro primo, capite ſexto, & Nicephori lib. 8. cap. 8. ità habet: In eccleſia (inquit) exurrexerunt nunc viri iniqui & Chriſti inimici, defectionem docẽtes, quam rectè quiſquam *p-curſorem Antichriſti exiſtimauerit atq; dixerit. Conſtitueram equidẽ id ſilentio cõmittere, vt fortè inter ſolos deſertores malum hoc conſumeretur: neque in loca alia progreſſum, ſimplicium quorundam aures contaminaret. Quandoquidem verò Euſebius, qui nũc Nicomedię eſt, in ſe eccleſię res ſitas eſſe exiſtimans (quoniã in eũ, q Beryto relicta, oculis cupiditatis in Nicomedięſem eccleſiã cõiecthis, eam affectatus eſt, legitimè vindicatũ nõ eſt) pręire deſertorib° iſtis, & ad loca quis ſcribere, eos cõmendãs, cœpit, nè fortè ignorãtes aliquos in extremã & Chriſti inimicam hęreſim ptrahat: neceſsè habeo, id quod in lege ſcriptũ eſt memoria tenẽs, ampliùs non ſilere, ſed vobis eã rẽ oĩbus annunciare, vt & defectores ipſos atque inauſpicata

Euſebius Antichriſti pręcurſor.

*pcurſionẽ

Num. 30.

eorũ verba cognoſcatis: & quum Euſebius ſcripſerit, animum ad literas eius nõ attendatis. Dudùm nanq; maleuolẽtiã ſuam tẽpore occultatã, nũc tandèm ꝑ hos renouare volẽs, ꝓ ſe fert ille quidem tanq̃ pro his ſcribat: reuerà aũt ꝓ ſe ſpſo id ſe ſtudioſè facere declarat. Et deſertores quidem ſunt, Arrius, Achillas, Aithales, Carponas, alter Arrius, Sarmates, Euzoius, Lucius, Iulius, Menas, Helladius, Caius, & cum eis Secundus & Theonas, aliquandò epiſcopi dicti. Quæ verò contra ſcripturas adinuenta docent, hæc ſunt:

Deſertores ſeu apoſtatę fidei.

Non ſemper Deus pater erat, ſed erat quũ Deus pater nõ erat: nõ ſemper igitur Dei verbum erat, ſed ex nõ exiſtentibus factum eſt. Qui ẽm erat Deus, eum qui nõ erat, ex non exiſtente fecit. Itaq; aliquandò erat, quũ non erat: ſiquidem creatura & factura eſt filius. Neq; verò æqualis ſubſtantia eſt patri, neq; verum & naturale verbũ patris eſt, neq; etiàm vera ſapiẽtia eius: ſed vnꝰ quidẽ ex creatis & genitis eſt: abuſiuè aũt verbum & ſapientia factus. Et ipſe in proprio ſeu natiuo Dei verbo, & in Dei ſapiẽtia eſt, in qua & oĩa & ipſum quoq; fecit Deus. Proptereà etiàm mutationi & alteratiõi natura obnoxius eſt, ſicutì oĩa etiàm rationalia. Peregrinũ quoq; & alienum, ſegregatumq́; eſt verbũ à ſubſtantia Et inenarrabilis eſt pater filio: neque ẽm pſectè cernere poteſt Verbũ patrẽ, neq; perfectè & certò eum cognoſcere. Etenim ſuam ipſius quoq; ſubſtantiam, vtì eſt, filius nõ nouit: ꝓpter nos nanq; factus eſt, vt nos ꝑ eũ, veluti inſtrumentum, crearet Deus: neq; is ſubſtitiſſet, niſì nos Deꝰ creare voluiſſet. Rogauit igitur eos quidã, poſſetne verbũ Dei mutari, ſicutì diabolus mutatus eſt? Atque illi reſpondere nõ reformidãrũt, poſſe. Mutabilis ẽm naturæ eſſe, generationi & mutationi obnoxium. Hæc dicentes, atq; his impudẽter ſeſe venditantes Arrianos, ſectatoreſq́; eorũ, nos quidẽ cũ Aegyptijs & vicinis Lybicis cẽtum numero epiſcopis, cõuẽtu acto, anathemate iugulauimus. Euſebius verò receptos cõplexus eſt, q̃ mendaciũ veritati & impietatem pietati commiſcere ſtudet. Sed nihil aget. Vincit ẽm veritas. Nulla enim eſt communio luci cum tenebris: nulla concordia Chriſto cum Belial. Quis ẽm vnq̃ audiuit talia? quis ad rem tam peregrinã & inſolentem, eam audiens, nõ obſtupeſcit, aureſq́; obturat, nẽ verborum iſtorum ſordes auditũ pertingant? &c. Hęc Alexander Alexandrinę eccleſiæ epiſcopus.

Arrianorũ impium dogma.

Arriani in cõſeſſu ꝓuinciali centũ epiſcoporũ, excommunicati.

2. Cor. 6.

Quæ verò idẽ Euſebius Paulino Tyri epiſcopo de filij perſona arrianizans ſcripſerit, itidèm refert Nicephorus eodem libro, cap. 10. in hæc verba: Neque duo ingenita audiuimus, neq; vnum in duo diuiſum, ſed neq; corporeum quid ꝑpeſſioni obnoxiũ didicimꝰ aut credidimus: verùm vnũ quidẽ ingenitũ, vnũ verò ab ipſo verè, nõ aũt ex ſubſtãtia eius factũ, ꝓrſus naturæ ingeniti nõ particeps: neq; quod ex ſubſtãtia eiꝰ ſit, ſed factũ plenè ſit, aliud natura atq; virtute, ad pſectam ſimilitudinẽ diſpoſitionis & virtutis factoris ipſius factũ. Cuius principiũ nõ verbo tãtùm inenarrabile, ſed neq; mẽte nõ dico hominum, ſed eorũ q̃ ſupra homines ſunt oĩm, incomꝑhenſibile eſſe credimꝰ. Proindeq; nõ noſtris ipſorum rationibus freti, ſed ſacrę ſcripturę authoritatibꝰ edocti, dicimus, conditum eſſe, & fundatum, & genitum ſubſtantia, & immutabili atq; inenarrabili natura & ſimilitudine ad factorẽ ipſum, ſicuti ipſe dicit Dominꝰ: Deus creauit me in initio viarum eius, ante omnes colles genuit me. Si verò ex ipſo, hoc eſt, ab ipſo erat, ceu pars eius, aut ex defluxu ſubſtãtiæ, nõ iam creatꝰ, neq; fundatus eſſe diceret. Quod ẽm ex ingenito non exiſtat, conditum iam ab illo, vel à ſeipſo, fundatúmve non ſit, vtpotè ab initio ingenitũ exiſtens. Si verò genitũ id eſſe dicat, indicium quoddam de ſe ꝓbet, veluti ex paterna ſubſtãtia genitũ, & ex natura eius æqualitatẽ habens. Scimus aũt quòd non de eo ſolo genitum eſſe, ſcriptura, verùm etiàm de alijs, illi per oĩa diſſimilibus, loquitẽ. Nam & de hominibus dicit: Filios genui & exaltaui, ipſi aũt ſpreuerunt me. Et, Deum qui genuit te, dereliquiſti. Et de alijs quid dicit? Qui genuit guttas roris, nõ naturam ex natura, ſed cuiuſlibet

Ex epiſtola Euſebij Nicomedienſis ad Paulinũ Tyri epiſcopũ, quũ arrianizaret ſententiã ſuam profert de perſona filij Dei.

Pro. 8.

Alij nõ indiciũ, ſed diminutionẽ, vel decrementũ habent.

Iſa. 1.

Deut. 32.

Iob. 38.

bet rei quæ generatur, ex volũtate eius, generationẽ deducens. Nihil em̃ est ex substantia eius: verùm omnia voluntate eius, pro se quoq; genita sunt, sicuti genita sunt. Atque ille quidem Deus, hæc verò ad similitudinẽ eius, ratione sua similia futura, & tamẽ om̃ia ex Deo. Hæc impius ille Eusebius.

Quas turbas excitârit Eusebius.

Quas verò turbas idem ille ab exiliö reuocatus in ecclesia cõcitauerit, scribit rursùs idem Nicephorus eodem libro, ca.44. in hęc verba: Et nupèr admodùm (inquit) Eusebius ab Imperatore ab exilio reductus, non mediocrem sibi vsurpabat libertatem, ab illo in magno honore habitus, perindè atq; à praua opinione ad rectæ pietatis sentẽtiam transijsset. Quocircà libertate eã abusus, maiorem etiàm in ecclesia turbã excitauit, per eam quæ ei inerat falsam opiniõem, easq́; quas aduersùs Athanasium susceperat inimicitias, ex quo in Synodo in illum, veluti verę pietatis propugnaculum impegit. Et primùm quidem electionem eius Eusebiani repræhendebant, tanquàm neque legitimè, neque ab idoneis, q̃ fidem mererẽtur, personis factã. Vbi verò insimulationem eam refellit, magno aĩo ꝓ fide Nicena decertans, aliã illi texuêre telam, eo consilio, vt Athanasio exilium struerent, atq; Arrio reditum in vrbem Alexandrinam pararent. Ità em̃ facilimum ipsis fore putabant, vt consustantialis fidem eijcerent, & pedetentim impietatem suam pro ea inducerent. Tentauitq́; adeò, ad Athanasium scribens Eusebius, vt ab illo susciperet̃ Arrius. Sin minùs, sine scripto per internuncium, magnum illi minatus est malum. Postquàm aũt omnem mouens lapidem, ꝑsuadere illi id nõ potuit, eos q doctrinares nouas induxissent, nouãq; hęresim instituissent, & eam ob causam à tam frequenti Synodo ꝓscripti essent, minimè recipiẽdos esse contẽdenti: alio modo conatus est, vt Arrius reciperet̃, Alexandriamque reduceretur, Imperatori ꝑsuadere. Id quod tãdèm, sed ægrè, effecit.

Eusebius Athanasij aduersarius.

Eusebi⁹ modis om̃ibus apud Athanasiũ, vt Arri⁹ Alexandriã reducatur, agit.

Rursùs Nicephorus libro eodẽ c. 46. Eusebius (inquit) Nicomediensis & Theognis Nicenus, arte quadã eum cui decretũ Nicenæ synodi asseruandũ cõmissũ fuerat, dicunt̃ circũuenisse, subscriptiõesq́; suas deleuisse: atq; liberè & ꝓpalàm docuisse, non oportere filiũ patri consubstãtialẽ dicere. Ij quoq; primi Athanasio authores fuêre earũ, quas ꝑtulit, ęrumnarũ. Multam nanq; ab Imperatore consequuti libertatẽ & potestatẽ, Arrium quidem, qui consentiens & amicus illis esset, Alexandriam reducere: illũ verò veluti ex diametro eis repugnantem, abigere indè contenderũt. Et sanè vix tãdèm consiliũ id ad exitum suum ꝑduxêre. Hactenùs Nicephorus. De hoc vide plura in Arrianis, & Theognide Niceno episcopo.

Eusebi⁹ Nicomediẽsis & Theognis.

Nicen⁹ subscriptiones suas in Niceno decreto fraudulẽter inducunt atq; delent.

EVSEBIVS ARCHIeunuchus *Cõstantij Imperatoris.* 22.

DE hoc Eusebio Arrianorũ antesignano, qui Constãtij Imperatoris & Liberij Romani pontificis tẽporibus, circa annum Dñi 357. eunuchis eiusdẽ Imperatoris cubicularijs ꝑfuit, sic scribit Nicephorus lib. 9. ca. 2. Viuente adhuc Constantino, inquit, nemo aptè contra Nicenam fidei ꝓfessionem niti audebat: quanuis nonnulli clàm eam non receperint. Postq̃ aũt is decessit, qui in cordis recessu heresis venenũ occultum anteà habuerãt, & ob id tũ quoq; suspecti fuerant, confestim alicundè ꝓgressi, clãdestinis colloquijs posthabitis, nudo (vt dicit̃) capite cũ om̃ibus congrediebant̃, vt Arrij maximè opinio obtineret, laborantes. Quorum duces erãt episcopi Bithynij Eusebi⁹ & Theognis. Faciliùs aũt consilium suum ad optatum exitũ perueuturum putabant, si Athanasij àd vrbem Alexandrinam reditum impedirẽt. Et quum eis sic esset instituta ratio. tum veluti manu quadã in reb⁹ omnibus vsi sunt administro quodã presbytero, qui author etiàm vt Arrius reuocaret̃, extitit, nõ apud Constantinũ tãtùm, sed etiàm apud Cõstantiũ maximè gloriosus, ꝙ per eum res plerasq; ex voluntate sua peragebat. Dudùm em̃ Oriẽtis Imperio potiri voluerat, quod ei tũ ex testamento patris, à presbytero quodã illi in manus tradito, permissum erat. Quã oh rẽ hominẽ in honore habuit, & libertatẽ

Arriani Cõstãtino magno defuncto, animos sumunt, vt hac nostra ętate Caluinistę Hẽrico Gallorũ rege mortuo, in Gallia egerunt, anno Dñi 1562.

Presbyter q̃dã Imperatoris & Imperatricis familiaris, author vt Arri⁹ ab exilio reuocatus fuerit.

ci multam, simulque apertum ad Imperialem aulam aditum dedit. Quę res notitiā ei apud oēs conciliārunt, & gratum vereq; charū Imperatoris coniugi, & q Imperatorio cubiculo ōperant, eunuchis effecerunt: quorū princeps tū fuit Eusebi⁹ nomine, maximā quoquè in tota Imperatoris domo potestatē obtinēs. Hic ex presbyteri iā dicti de reb⁹ sacris institutione, Arrij rabie imbutus, acerrim⁹ sectatorū eius laudator fuit, pluresq; in aula Impiali celeriter in sententiā ipse suam adduxit. Quin ipsam quoquè Impatoris coniugē, p mulierculas quę in gynæceo erant, & p presbyterū ipsum in impiam opinionē ptraxit. Et malū hoc paulatim p oēm serpēs aulā, ad ipsum quoq; trāsijt Impatorem. Et breui p aulæ interiora vagatū, extra quoquè aulā apertè pgressum, oēm vbiquè pcurrit vrbē. Ibi tū bellū quoddā dialecticū atq; disputatoriū est exortū. Et in vicis, congregationib⁹, cauponis, conuentibusq; adeò omibus mulieres quoquè & pueri non aliud studio habuēre, q̄ de dogmatib⁹ blaterare: his videlicet Arrij opinioni velut honestæ & bonæ addictis, his aūt decreta magis Nicena complectētibus, vndè rixæ, æmulationes, & inimicitiæ excitatæ. Hic rerum status in vrbibus Orientis erat. Hactenùs Nicephorus.

Eusebius archieunuchus arrianus.

Arrianismi ppagatio in vrbe Cōstantinopolitana.

Disputationes de religione populares.

EVSTATHIVS SEBASTIENsis episcopus. 23.

EVstathius primùm monach⁹, deindè Sebastiensis Armenię regionis, q̄ Sebasta Pōti appellatur, episcopus fuit, Constātini magni Impatoris & Syluestri summi Romanorū pontificis temporibus, circiter annum Domini 320.

Hic dicebat inter alia ei⁹ impia dogmata, sanctos non esse ab hominibus honorandos, nec oportere illos orare: quô sic vel tandèm, diaboli suasu, homines hic viuentes, sanctorū qui in cęlis sunt, defraudaret auxilijs.

Eustathij errores.

Cumq; Macedonij impietas eò processisset, vt spiritum sanctum vnam esse personam Trinitatis denegaret, immò eum esse creaturam diceret: Eustathius (vt inquit Socrates ecclesiasticę historię lib. 2. cap. 45.) illo paulò æquior: Ego, inquit, neque Deum spiritum sanctum nominare censuerim, neque creaturam vocare ausus fuerim.

Docebat quoquè templa nullius esse vtilitatis, neq; aliquo pacto pdesse in ecclesia Dei: pptereà euertenda, fœdanda, & conspurcanda ducebat, instār Nabuchodonosori Regis Babylonis & Antiochi illius impij Græcorum regis. Propter quos errores & quamplurimos alios in Concilio Gangrensi damnatus est. De quo Niceph. lib. 9. cap. 16. scribit in hunc modū: Apud Armenios verò & Paphlagones, atq; in Pōti mōtibus, monasticā philosophiā colere primùm cœpisse Eustathius fert, q Sebastiæ Armeniorū sacris ecclesię rebus pfuit. Tanto aūt studio consectatus esse dicit̄ institutū, vitā, vestitū (quo f. vtēdum esset, & quo non) morumq; exactū modū, vt etiàm q Basilio Magno adscribit̄ liber, & Asceticus dicit̄, opus istius esse, à multis ferat̄. Vulgatū porrò de eo est, nimis eū exacta cura & diligentia in absurdas quoquè impegisse obseruatiōes, ecclesiastico Canoni minimè accommodatas. Sunt tñ qui eū rephensione eximunt, & quosdā ex sectatorib⁹ eius eo nomine incusant. Nam illi imprecationibus, in domibus virorū qui in matrimonio viuerent, etiamsi presbyteri essent, opari recusārūt, eosq; ne alloquio dignati sunt. Diebus quoquè Dominicis ieiunia seruārunt, et conuentus ecclesiasticos plurimùm domi egērūt. Locupletes, extorres prorsùs regno cælorum esse duxerunt. Qui vel semèl carnes edissent, eos repudiārunt. Vestitum monachorum aliorū consuetum reijcientes, nouo atq; insolito amictu sunt vsi. Sed & alia multa nouārunt. Ab ijs multæ non obscuro loco natæ fœminæ seductæ, sub continentiæ ptextu, maritos suos quibus adolescentulæ nupserant, reliquēre. Posteà autem quum continere se non possent, in libidinis lubricum sunt coniectæ. Fuēre ex his quæ capillo cæso, quod mulieribus fas non est, virilem habitum sumpsēre.

4. Reg. 25.
1. Mach. 1.

Eustathius Sebastiensis Armeniæ episcopus, anteà monachus.

Absurdę sectatorū eius obseruationes.

Fœminę ab ijs seductæ, continentię prætextu.

Fœminę capite raso.

Horum gratia ab episcopis finitimis, Gangrensis apud Paphlagones synodus coacta est: in qua decretum, vt ab ecclesia Catholica illi excluderentur, nisi ea quæ diximus, omnia anathemate confode-

Gangrensis synodus horum institutum damnauit.

fodere animũ induxissent. Quapropter Eustathius, vt ostenderet, nõ importuni aut præfracti moris causa, sed pietatis erga Deum exercẽdæ gratia, se eiusmodi leges tulisse, vestem insolitam mutauit, & habitu eodẽ quo reliqui sacerdotes deinceps vsus, itidem vt illi in publicum est ꝓgressus. Et quum vita talis esset, sermonẽ quoq; congruentem ei habuit: nõ ille quidẽ eloquentia pollens, quã exactiore cura & diligentia non didicerat, moribus autẽ admirãdis vtens, facilè multos ꝑsuasione sua quò volebat, duxit: Adeò vt viros quosdã & mulieres in fornicatione degentes, castiorem exactioremq; viuendi rationem sequi persuaserit. Ferunt sanè, virũ quendam & mulierem per prætextum, ecclesiastico more, cælibatum colere assimulasse, eosdemq; in clandestinæ consuetudinis infamiam decidisse. Eustathium porrò magnoperè persuadere eis annisum esse, vt congressu eiusmodi supersederent. Quum aũt nihil efficeret, altiùs suspirio ducto, dixisse, plerasq; mulieres, quæ cum viris suis secũdùm matrimonij leges, vt fas est, vixissent, ab eorum virorum conuictu oratione sua adductas desciuisse, castitatemq; cõplexas esse. Apud hos autem qui inter se contra leges consuẽssent, inefficacẽ orationis suæ suadelam esse. Atq; hic quidẽ in eis orbis partibus summi instituti absolutęq; philosophiæ dux & author fuit.

Notatu dignum.

Causæ cur Eustathi⁹ Sebastiensis in cõcilio Gãgrensi dãnatus sit.

Cur verò Eustathius in Synodo Gãgrensi à patribus damnatus fuerit, causas enumerat idem Nicephorus libro eodem, cap. 45. in hęc verba: Eustathio autem Sebastię Armeniorum antistiti, primùm quidem quum presbyter crearetur, quòd eum pater eius Eulalius præiudicio suo damnauerit, & ecclesia eiecerit, propterea quòd habitu qui sacerdotem non deceret, vteretur, ea de causã fuit episcopatus ademptus. Fuit autẽ Eulalius Cęsareę Cappadocum episcopus. Deindè quòd Neocęsareę in Ponto à Synodo isthic coacta excommunicatus fuerit, ꝓpterea ꝙ minùs fideliter res quasdã sibi cõmissas gessisset. Quã notã ei intulit Eusebius primùm Beryti, deindè Nicomediæ, posteà verò etiam Cõstantinopolis, post Paulum, episcopus. Adhæc, quòd ei in Synodo Gangrensi, propterea quòd aliter quàm conuenit, & sensisset, & in ecclesia docuisset, episcopalis dignitas (vt iam diximus) fuit abrogata. Et quòd in Antiochena Synodo piurij fuerit conuictus, quodq; conatus sit ea quę rectè in Melitinensi cõuentu constituta fuerant, abolere. Et quum tot criminibus reus ageretur, iudicis sibi tamen partes sumpserit, alienos à fide alios vocans.

Eustathij ꝑ tę hęreses.

Et paulò infrà: Obseruandum aũt illud, quòd Gangrensis Synodus Eustathio Sebastiensi, anteà quoq; in Cæsareensi cõuentu exauthorato, propterea episcopatũ ademerit, quòd multa præter ecclesiæ consuetudinem fecerit atq; statuerit. Coniugium enim prohibuit, & à carnium cibo abstinendum esse docuit. Vndè factum, vt multi cõiugalem coniunctionem dissoluerent. Et qui communionem in ecclesia vitarẽt, eius, vt in priuatis ædibus communicarent, suasit. Seruos, qui Deum colere cum ꝓtextu pietatis constituissent, etiàm pręter Dominorum voluntatem libertate donauit. Et quum ipse singularem sibi & insolitum philosophorum more habitum sumpsit, tum nouas quoq; sectatoribus suis vestes dedit. Mulieres nẽ comam haberent, constituit. Stata ieiunia auersatus, Dominicis diebus potiùs ieiunandum esse docuit. In cõiugum domibus precationes fieri prohibuit. Ac si laicus quisquam cõiugem in matrimonio legitimo habens, presbyter lectus esset, eius benedictionem & communionem perindè atq; piaculũ abominandum, deuitare iussit. Hęc ille, atque alia hisce similia & docuit, & egit: quapropter Gangrensis synodus in Paphlagonia eum exauthoratum, cum institutis suis, anathemate quoq; iugulauit. Hæc Nicephorus. De hoc Eustathio vide in Macedonio & Marathonio.

EVTYCHIANI. 24.

EVtychiãi, vel Eutychetæ, seu Eutychiãistę, ab Eutychete vel Eutychio Cõstãtinopolitano abbate dicti sunt, ꝗ Theodosij 2. Impatoris, & Leõis huius

nominis primi romanorũ põtificis temporibus emerserũt, circa annũ Dñi 445.

Eutychetis impia dogmata. Hic (teste Volaterrano) cũ Timotheo & Dioscoro post Maneté & Apollinarem impiè docebat, carnem Christi non fuisse nostræ similem, nec reuerà illum de virgine natum, quanquàm appareat, quòd de cælo descenderit. Aiebat nanque ipsum Christi corpus è cælo descendisse in virginis vterum, ipsumque tanquàm solis radios penetrãsse. Duas itaq; in Christo naturas esse inficiabatur: sed in ipso incarnationis articulo carnem fuisse commutatam in diuinitatem asseuerabat: Adeò quidem, vt (eo dicente) vna facta fuerit & carnis & deitatis substantia, indeque adeò Christum fuisse passum secundùm diuinam naturam.

Dicebat etiàm corpus nostrum post resurrectiõis gloriam futurum impalpabile & inuisibile, immò futurum äerem & vento subtilius, contra illud Iob 19. Qué ego visurus sum ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.

Eutychiana hæresis à beato Gregorio confutata. Huius porrò hæresis causa (vt inquit Alphõsus de Castro libro aduersùs hæreses) B. Gregorius, qui summũ pontificatum posteà obtinuit, à sede Apostolica fuit missus legatus Cõstãtinopolim: vbi quidem coram Tiberio huius nominis secundo Imperatore, Eutychium in fide nostrę resurrectionis errãsse conuicit. Quo facto, ipse Imperator librũ qué Eutychius de resurrectiõe ediderat, cõburi iussit. De quo item venerabilis Beda Homilia in Marci caput octauum,ità inquit: In hac lectione consideranda est in vno eodemque Redemptore nostro distincta operatio diuinitatis & humanitatis: atq; Eutychetis error, qui vnam tãtùm in Christo operationem dogmatizare præsumpsit, procul à Christianis finibus expellendus. Boëthius quoque Christianus philosophus & martyr vnà cum Symmacho à Theodorico Gotthorum rege factus, eo libro quem de duabus Christi naturis inscripsit, eandé hæresim confutat. Marcellus item martyr Ancyranus episcopus, multa aduersùs hunc Eutychetem græca scripsit volumina. Prosper etiàm Aquitanicus diuersas epistolas, & cõtra eundem Gẽnadius sex libros scripsit. In hũc aũt quarta synodus Chalcedone celebrata fuit, in qua sub principe Martiano hęreseos ille cõuictus & dãnatus à sexcentis triginta patribus fuit. Cui cõcilio pfuerũt Leo Romanus episcopus, Anatolius Cõstãtinopolitanus, Iuuenalis Hierosolymitanus, & Maximus Antiochensis. Cuius etiàm decretum hoc pcipuum fuit: Nos accepimus & credimus, q illæ duæ naturæ, q̃ in eandẽ substantiam Dñi nostri distinctè & minimè confusè coiẽrũt, ità quoquè p se remãserunt, itaq; habente proprios effectus. Hoc enim innuit Dñs cùm ait: Anima mea turbata est: pater, ex hac hora serua me. Et iterùm quum ait: Nemo tollit animã meã à me, sed potestaté habeo ponendi eam, & rursùs assumẽdi eam. ità vt animo conturbató esse, sit naturæ procreate: potestaté aũt habere, solius diuinæ naturæ, q̃ ei inest. Itaq; qui dicunt, q in vnã atq; eãdem naturã vtraq; natura coaluerit, vnicam esse in Dño pdicantes, pfectò ab ecclesia eijciẽndos esse censem. Hæc ex sancto & generali cõcilio Chalcedõe habito, sub Impio Martiãi. De hoc Eutychete vide plura in Dioscoro eius cõsorte, & Iacobitis.

Beda. Boëthius. Marcellus. Prosper. Gennadius. Quarta synodus ppter Eutychetẽ celebrata Chalcedõe. Ioan. 12. Ioan. 10.

De Eutychianis nostri tẽporis. De his verò, qui impium hoc dogma hac nostra ætate consectantur, ità scribit Lindanus, Dubitantij sui dialogo 2. Eutychetis dogma (inquit) quarto cõcilio Chalcedonẽsi à patribus sexcẽtis triginta sex conuictũ erroris, ab orco in lucem reuocat Menno & Adã Pastoris, atque Gaspar Suécfeldius, teste Cassandro cõmentarijs de duabus in Christo naturis: Christum in vna persona docens vnius quoquè esse naturæ. In Bernensi disputatione anno 1528. Zuingliani mixtioné naturarum admisẽre, ait Eccius contra Confessioné Zuinglij. Hæc Lindanus.

EVZOIVS. 25.

Anno. 315. Evzoius ecclesiæ Alexãdrinæ diaconus fuit, Arrij socius eiusdemq; doctrinæ & ppter eam exilij temporalis & ęternę dãnationis consors & particeps, & ab Alexandro eiusdem ecclesiæ episcopo exauthoratus, quum Arrio presbyteri dignitas ob suam hęresim adempta est. Hi cùm à Constantino Imperatore

tore eam ob rem in exilium fuissent acti, & posteà presbyteri cuiusdam Arriana ægritudine laborantis, apud eũdem Imperatorem & Constantiam Imperatoris sororem, quam Licinius in matrimonio habuerat, fraudulenta persuasione ab exilio reuocati essent, & in eiusdem Imperatoris cõspectum fuissent admissi: an fidei in concilio Niceno promulgatæ assentirent, rogauit. Atque illis id asseuerantibus (vt author est Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 8. cap. 47.) libellum eos offerre iussit, qui eorum de Deo sententiam complecteretur. Tum illa declinata priore via, quam sententijs quibusdam inueniẽdis inierant, simplicibus alijs notisque diuinitùs inspiratæ scripturæ verbis, nouam formulam & expositionem texuêre: iureiurando con firmantes, ità se ex animo credere & sentire, neque aliter vnquàm sensisse. Scriptum id hisce verbis conceptum fuerat:

Euzoij & Arrij ob hæresim exilium.

Pijssimo, Deique amantissimo Domino nostro Imperatori Constantino Arrius & Euzoius. Sicuti Deo grata pietas tua Imperator domine præcepit, ità in scripto exponimus fidei nostrę professionem. Et coram Deo testamur, sic nos omnesq; qui nobiscum sunt, quemadmodùm subiecimus, credere. Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem. Et in Dominum Iesum Christum filium eius, ex eo ante omnia secula genitum, Deum verbum, per quem omnia facta sunt, quæ vel in cælo, vel in terra sunt: qui venit, & carnẽ assumpsit: qui passus est, & resurrexit: q reuersus est in cælos, & rursùm veniet iudicaturus viuos & mortuos. Et in spiritum sanctum, & carnis resurrectionem, & vitam venturi seculi, & regnũ cælorum: & vnam ecclesiam catholicam Dei, quæ à finibus ad fines mundi est. Hanc verò fidei persuasionem ex sanctis Euangelijs accepimus, dicente Domino discipulis suis: Euntes docete omnes gentes, baptizãtes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Quòd si non ità credimus, & verè recipimus patrem, & filium, & spiritum sanctum, sicuti cuncta Catholica ecclesia, & sanctę scripturę docent, pro eo atquè omnes persuasum habemus, iudex noster erit Deus, & nunc & in véturo illo die. Itaque pietatem tuam, Deo dilectissime Imperator noster, cohortamur vt nos, qui ecclesiastici sumus, fidemque & sententiam ecclesiæ & sacrarum scripturarum obtinemus, per pacificam & diuinã pietatem tuam, matri videlicet ecclesiæ, vnias atque coniungas, quęstionibus, & quæ ex quęstionibus oriuntur superfluis, & ad rem non pertinẽtibus verbis accisis: vt & nos & ecclesia per pacificationem inter nos conciliati, solitas preces pro pacifico & pio Imperio, totaque familia tua cõmuniter omnes peragamus.

Libellus professionis fidei Arrij & Euzoij Cõstãtino oblatus.

Matt. 28.

Hoc scriptũ nonnulli insidiosè compositum dicebant. Illos nanque verbis quidem ecclesię conciliari, nihilominus tamen prioribus opinionibus suis inhærere, verborum ipsorum significatione id satis declarãte, ambiguè in vtranque partem inclinantium, & ad ancipitem sensum vergentium. Imperator autem existimans eos Nicenis decretis assentire, supra modum lætitia efferebatur. Veruntamen ante legitimam, pro recepto more, explorationẽ atq; inquisitionẽ eorum, q summã rei ecclesiasticæ tenebãt, sibi hoc nõ sumpsit, vt illos ad cõmunionem admitteret: sed ipsos ad eos qui tũ Hierosolymis conuenerant, episcopos misit, quibus significauit, vt nouam illorum formulam expenderent: humaniter perspicere iubẽs, siue illi rectè sentientes per inuidiam circunuenti insidias pertulerint, seu malè opinantes per pœnitentiam in rebus iudicatis tandem acquiescerent. Eusebiani porrò commodum nacti tempus, imperialium literarũ prætextu, Synodo nondùm acta, ad cõmuniõem eos admisêre. Atque hoc cùm fecissent, Imperatori rem eam insinuãrunt: & ecclesiæ Alexãdrinæ, Aegypto, & Libyæ omni, episcopisque & clericis earum scripserunt, vt non grauatè eos reciperent: quorum & Imperator ipse piam fidem esse testaretur: cuius etiam fidei formulã epistolę suę adiunxerunt, imperiali iudicio Synodi calculum addentes. Hoc modo Arrius & Euzoius Alexandriam venerunt. Lege reliqua apud eundem Nicephorum. De hoc vide plura in Valẽte Imperatore Arriano.

Imperator Constantinus per [illegible] dulitatis errorem, formulam hãc fidei, ecclesiasticæ concordiæ causa, laudat: eamq; conuentui episcoporum Hierosolymitano perpendendam misit.

Eusebiani Arrium & Euzoium ibi recipiũt, & alijs recipiendos commendant.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER SEXTVS.

DE LITERA F.

FALSI PROPHETAE.

I.

Falsi prophetæ qui dicantur.

Alsi prophetæ dicuntur, qui verbi Dei obtentu, populum seducunt: de quorum dolo & nequitia cauenda nos hortatur Christus in hęc verba: Attēdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos, &c. Et rursùs diuus Petrus secundæ Canonicę epistolæ capite secundo: Fuerunt verò, inquit, & pseudoprophetæ in populo, (haud dubiè quidem Iudaico) sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negabunt, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: & in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur, quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. Hi enim velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciē, his quæ ignorant, blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias, coinquinationis & maculæ: delicijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriātes vobiscum, oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitatum in auaritia habentes: maledictionis filij, derelinquentes rectam viam, errauerunt, secuti viam Balaam ex Bosor &c. Hæc diuus Petrus. Vbi quidem nostri temporis hæretici ad viuum suis depinguntur coloribus, si intimiùs illos spectes & perpendas. Quos etiàm doctus ille & pius Hosius libro quem de expresso Dei verbo inscripsit, graphicè depingit statim à principio in hæc verba:

Matt.7.

2.Pet.2.

De expresso Dei verbo, vt aliquid ad te scribere aggrederer, Sigismunde Rex Auguste, fecit effrenata nostri temporis hæreticorum audacia, qui quanuis ipsi mirabiliter inter se dissecti, sic illud nihilominùs certatim ad se singulæ sectæ rapiunt, sic sibi solis vsurpāt, vt eius possessione cùm alios omnes, quotquot ab ipsis dissentiunt, tum Catholicos etiàm & orthodoxos excludere conentur. Tāta enim est istorum hominum arrogantia, tanta sui obliuio, vt alios omnes stupidos, bardos, ac truncos esse, nec in scripturis videre quicquam: se verò solos sapere, se solos esse persuasum habeāt, qui sunt veram earum intelligentiam assequuti.

Hosius.

Effrenata nostri temporis hæreticorum audacia, arrogantia, & sui obliuio.

Est ne autem verisimile, vel est tantus animi tumor, tāta mentis inflatio, quòd ibi possit esse spiritus ille, qui nō requiescit, nisi super humilem & mansuetum, & trementem sermones suos? Præclarè dixit sapiens: Vbi humilitas, ibi sapientia: vbi tumor & inflatio, ibi stultitia: dicentes se enim esse sapientes, stulti facti sunt. In conuallibus, vt ait sanctus ille Rex & propheta, non in môtibus, emittit gratiæ suæ fontes Deus. Abscondit à sapiētibus & prudentibus mysteria sua, reuelat autem ea paruulis. Itaque nulli minùs intelligunt, quid sit expressum Dei verbū, quàm qui de eo maximè gloriantur, quique sic sibi solis illius intelligentiam arrogant, vt quod est in prouerbio, cornicum oculos configere videantur. Neque verò nouum est hoc: proprium hoc semper fuit hæreticorum, de expresso Dei verbo gloriari, sibique soli illud vēdicare. Quin & ante Christū natum, quo alio quàm verbi Dei obtentu, pseudoprophetæ populum seducebant? Cùm Hieremias propheta tristia multa prædiceret, sicut alios prophetas Dei, sic & illum, ijs ferè verbis præfari solitū legimus: Hæc dicit Dominus. An autem ijsdem verbis præfatus non est Ananias quoque

Esa.66.

Pro.11.

Rom.1.

Psal 103.

Matt.11.

Cornicum oculos configere dicuntur, qui ea quę antiqui approbant magno consensu, damnant ac rescindunt.

Hiere.28.

quoque pseudopropheta, cùm longè diuersa falsò vaticinaretur? quem à se missum esse Dominus negabat? Quem etiàm alio loco sic de pseudoprophetis istis loquentem audimus: Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos, & non præcepi eis, neque loquutus sum ad eos. Visionem mendacem, & diuinationem fraudulentam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. Et alio loco: Nolite, inquit, audire verba prophetarum, qui prophetant vobis & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, & non de ore Domini: dicunt ijs qui blasphemant me: Loquutus est Dominus, pax erit vobis. Ac paulò pòst, dicit eos furari verba sua. Quem locum Diuus Hieronymus interpretans: Semper, inquit, imitatur mendacium veritatem, & nisi habuerit aliquam similitudinem recti, decipere non potest innocentes. Quemadmodùm igitur in priori populo mentiebantur prophetæ, atque dicebant: Hæc dicit Dominus: Et, vidi Dominum: Et, verbum Domini factum est ad illum, siue illum: sic hæretici assumunt testimonia scripturarum de veteri & nouo testamento, & furantur verba Saluatoris, vnusquisque à proximo suo, Prophetis, & Apostolis, & Euangelistis, & assumunt linguas suas, vt cordis venena ore pronuncient.

Hiere. 14.

Hiere. 23.

Ibidèm.

Hæreticorũ mendaciũ.

Præclare Diuus Hieronymus cum prophetis illis mendacibus confert hæreticos, & imitari dicit mendacium veritatem. Sicut enim prophetæ Dei dicebant, Verbum Domini, Os domini loquutum est, Hæc dicit Dominus: ijsdem vocibus vtebantur & Pseudoprophetę. Sed quid vtrique vaticinati sint, nonnihil expendamus. Arguebant Prophetæ DEI peccata populi, ad resipiscentiam hortabantur, simul imminere grauem indignationem Dei denunciabát: quòd eos gladio, fame, peste, consumpturus, quòd seruitute durissima pressurus, quòd ad internecionem esset deleturus.

Dei prophetæ.

Hiere. 14.

Contrà, mendaces illi, quos non miserat Dominus, neq; præceperat eis: Non videbitis, dicebant, gladium, & fames non erit in vobis: sed pacem veram dabit vobis Dominus. Curabant, inquit propheta, cōtritionem filij populi mei cum ignominia, dicentes: Pax pax, & non erat pax. Et sicut dicit alius propheta de mendacibus istis, qui dicebât, ait Dominus, cùm Dominus non esset loquutus. Consuebant puluillos sub omni cubito manûs, & faciebant ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis, ad capiendas animas. Quàm fuit istorum diuersa prædicatio, dum illi terrent, vt seruent: hi verò palpant, vt perdant? Intereà tamen vtrique vaticinabantur in nomine Domini, de verbo Domini gloriabantur vtrique: &c. Hactenùs Hosius. Vide reliqua quę apud eundem illic habétur & doctissima, & lectu dignissima. Vide etiàm infrà de Pseudoapostolis ad eam rem facientia, cum eorum erroribus ordinè digestis.

Falsi prophetæ.

Hiere. 6.

Ezech. 13.

Verorũ & falsorũ prophetarũ discrimen.

FARELLISTAE.

2.

Farellistæ sunt sectâ Antiluterani, ad tertiam classem nostræ tempestatis hæreticorum spectantes, à Guilhelmo Farello nuncupati. Qui (vt testatur Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo) Geneuam cum vicinia suo infecit toxico. Hunc adeò seditiosum metuebant Basileenses, vt cùm bis Monte Pellicardi profugisset, eum in exilium abire iusserint. Hic præter Sacramentarismum, etiàm Samosateni renouauit hæresim, Spiritum sanctum affirmans motum in rebus creatum.Ità in summa Gallicana scripturæ, teste Petro Carolo epistola ad Cardinalem Lotharingum. Verùm captata per illum gloria, facilè per discipulos Caluinum, Seruetum, Viretũ, aliosq; illustres Antichristi martyres, disparuit. Hæc Lindanus. De hoc vide fusiùs in Caluinistis & Bucero.

Erasmus epistola ad principes in Ger. Germ.

FAVSTVS MANIchæus. 3.

Faustus natione Apher, sectâ Manichæus, viguit Archadij Imperatoris & Innocentij primi Papæ temporibus, circa annum Domini 407. Vir alioqui doctus, & qui libros in orthodoxâ fidem conscripsit quamplurimos: contra quem Diuus Augustinus multas

habuit disputationes, variosque scripsit tractatus.

Fausti hæresis.

1. Hic porrò cum præceptore suo Manichæo docebat, animam hominis esse aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia consistere.

2. De Christo etiàm asserebat, nec nasci, nec mori potuisse: ideoq; illi ex virgine nullam natiuitatem contigisse, & eius mortem in cruce, falsam fuisse.

3. Legem veterem & prophetas blasphemabat, Deum veteris Testamenti malum fuisse asserens.

4. Sensibilia etiàm templa (vt contra eum lib. 20. author est Augustinus) altaria, incensa, vasa, luminaria, vestes, simulacra, sacrificia demũ ipsa negabat. De hoc vide plura in Manichæis.

FELIX MANICHAEus. 4.

FElix Manichæus, quamuis (vt ait Augustinus) esset artium liberalium insci⁹ & ineruditus, fuit tamẽ Fortunato hæretico versutior, qui ad ciuitatem Hipponensem accedens, ibiq; suos disseminans errores, tādèm cum eodem beato Augustino in ecclesia pŝente populo, disputationibus congressus, ab eo conuictus est. Contra quem etiàm duos libros idem Augustinus conscripsit. Exortus est autem Archadij Imperatoris, & Innocentij primi Papæ temporibus circa annum Domini 405.

Felicis errores.

1. Hic dicebat suum præceptorẽ Manichæum, de promissione Spiritûs sancti, apostolum Christi fuisse.

2. Item terram esse Deo coæternam.

De actis cum hoc Felice duo fuere libri editi, qui inter diui Augustini opera circunferuntur, in quorum primo de hac hæresi fit mentio.

FELIX ALIVS. 5.

FElix à quo Feliciana hæresis dicta, sub Constantino sexto huius nominis Imperatore & Adriano primo Romanorum pontifice viguit, circa annum Domini 783.

Feliciana hæresis.

Huius heresis Platina in vita eiusdem Adriani Papæ meminit, dicens sub hoc pontifice habito concilio Franconiæ, eam abrogatam fuisse, de tollendis imaginibus. Cùm eam tamen appellauerit Felicianã, nō aperuit, à quo Felice sumpserit exordium. In vita nihilominùs Constantini Papæ, dixerat priùs Felicem quendam Rauennatem archiepiscopũ, à Iustiniano Imperatore in Pontum relegatum, qui posteà à pristina hæresi discedens, sub Theodosio Imperatore in patriam reuersus est. Verùm hoc etiàm in loco subticet, qualis fuerit huius Felicis hæresis. Quòd si ex his duobus locis quis conijcere velit, ab hoc Felice hanc hæresim appellatam fuisse Felicianam, non reluctor: quanquàm scio ante hunc Felicem non defuisse, qui hunc errorem docuerit. Nam ante Constantinum Papam, cuius temporib⁹ fuit hic Felix, per centum annos & eò ampliùs, constat fuisse beatum Gregorium summum pontificem huius nominis primũ. Hic epistola quadam, Serenum episcopum Massiliensem repræhendit, quòd inconsiderato zelo diuorum imagines fregerit, metuens nè à populo adorarẽtur. De hac re vide plura in Iconomachis, Leone tertio Imperatore Cōstantinopolitano, Vualdensibus, Ioanne Vuiclepho, Carolstadio, Caluino, Luteristis, & compluribus alijs huiusce factionis authoribus.

Alphonsus de Castro.

Feliciana hæresis dicit etiàm Christũ esse filium DEI adoptiuum: ponitque in Christo duas hypostases. De qua re lege beatum Thomam 3. parte, quæst. 23. articulo 4.

FELICIANVS. 6.

FElicianus Arrianus fuit sectâ, Diuo Augustino coæuus, sub Theodosij huius nominis primi Cæsaris Imperio, & Siricij summi Romanorum antistitis pontificatu, circa annum Domini 395.

1. Dicebat hic ratiōibus potiùs, quàm scripturæ testimonijs, in fidei disciplina agendum esse. Feliciani hæresis.

2. Negabat Homousion, id est, patris & filij consubstantialitatem, filiumque non patri coæternum, sed esse meram creaturam dicebat. Contra quem

quem publicè disputatione habita decertauit idem pater Augustinus, & librum composuit, in quo eius argumenta decem & octo capitibus refellit: Quę disputatio in sexto tomo operum eiusdem Augustini habetur: quarè nè pliùs æquo hac in re lógiores simus, illuc lectorem remittimus.

FLAVITAS CONstantinopolitanus episcopus.

7.

Flauitas Cóstantinopolitanus episcopus, sed subrepticius, Arrianus sectà fuit, tempore Leonis secundi Imperatoris & Simplicij Romanorum pótificis, circa annum Domini 476.

Acacius Felicis Papę nomen è sacro albo episcoporū prim9 delere ausus.

De hoc ità scribit Nicephorus histor. eccles. libro 16. cap. 18: Post Acacium, inquit, illum qui primus Papæ nomen è sacro albo eximere ausus, breui pòst cómunem omnibus ingressus est viam, mente sensuque omni captus, Flauitas (hunc Euagrius Phranitam nominat) Cóstantinopolitanum suscepit episcopatum: vir, qui quidem presbyter esse visus sit, sed vsque adeò ad audaciam & improbitatem summam peruenerit, vt id quod dictur sum facinus, satis, qualis fuerit, indicare possit. Zeno Imperator chartam puram in sacro reposuit altari, atque in charta alia per scriptum Deo supplicauit, vt per angeli manum, quæ in hominum conspectum non veniret, nomen eius adscriberet, quem cęlesti calculo Constantinopolitanæ ecclesiæ hierarcham præfectū vellet. Atq; ob hanc rem quadraginta dierum ieiunium indixit: & Deum omnes orare, vt qui illi placitus esset, ostenderet, iussit.

Per sycophāticā impostură episcopatū is consequitur.

Hæc vbi Flauitas cognouit, auro multo templi custodé, qui idem princeps imperialium cubiculariorum erat, corrupit, vt in charta pura nomen eius annotaret, eamque rursùm Imperatoris sigillo obsignaret. Hoc vbi factum est, atque vbi constitutum ieiunij præterijt tempus, sigillo in charta sublato, derepenté Flauitas ingenti gloria, perindè atq; à Deo designatus esset, afferens, correptus est, & magnifico saltu in Patriarchæ thronū is conscédit. Verùm enim uerò piaculū id omnipotens prouidentia non diù latére passa, illusionem eam scenicamque actionem quamprimùm in apertum produxit. Infelix enim ille quum non totos quatuor menses in sede ea transegisset, morte repentina ex hominibus sublatus est: quum ne dimidiam quidem partem muneris eius, quo episcopalem dignitaté redemerat, corradere potuerit. Quapropter argentarij hæredibus eius instetére, & pecuniam nupèr admodùm mutuò datam exegêre. Atque illi quòd soluendò nó essent, Zenonem adiére: eiq; vt eos ab acerbis illis creditoribus liberaret, supplicârūt; & rem ipsam secretò ei ipsi qui de illa inquirebat, indicârūt. Zeno ea audita, obstupuit: & postquàm non Christum, sed Chrysum, hoc est, aurum potiùs, Flauitæ nomen in libello illo ascripsisse cognouit, iudiciū reuerà & iustitiam (iuxta psalmum) fecit: atque eunuchum quidem, qui sibi diuinam existimationé & gloriam arrogâsset, tolli, pecuniam aût creditam ex substantia eius dissolui argentarijs iussit. Ipsam verò ecclesiam episcopis permisit, vt illi suffragijs suis, quem idoneum esse procurationi eius iudicarent, eligerent. Sic citra moram omnium, Euphemius ecclesiæ presbyter, vir clarissimus, orthodoxæ fidei & virtutis omnis studiosissimus, ecclesiæ gubernandæ præfectus est. Quomodò verò is, Flauitas scilicet, in epistolis suis Synodalibus dilogos, hoc est, bilinguis, simulque albus & ater fuerit, vide ca. 19. lib. 16. eiusdem Nicephori.

Repêtina vlæ uitæ mors.

Sycophātia Flauitę indicatur.

Redit in auctoré scelus, iusto Zenonis indicio.

FLAGELLANTES.

8.

Flagellantium hæresis in Italia primùm orta, per Galliam & Germaniam vagata tandèm est, Rudolfi Cæsaris Germani, & Gregorij decimi huius nominis summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1273. Deindè ea hæresis, maximè inualuit anno Domini 1313. sub Imperio Ludouici Bauari Germani Cæsaris, & pótificatu Ioannis huius nominis vigesimisecundi. Qua tempestate Viennense etiàm concilium in presentia Michaëlis

Palæologi Imperatoris Græcorum celebratum est, pro recuperanda Palæstina, & contra Græcos de processione spiritûs sancti.

Hi porrò oberrantes passim, seipsos virgis ac nodosis flagellis concidebant, in quibus aculei inserti erant, ad ostentationem. Quorum multi (teste Carione) circa annum Domini millesimum tricétesimum quadragesimumtertium, Spiram venerunt in ipsis Comitiorum diebus, magnam religionis speciem præ se ferétes. nomine cuius sanctimóniæ quàm plurimi à ciuibus ad prádia sunt inuitati. Cuius alioqui erroris fuc* vt nihil differebat ab Anabaptistarum opinione religiosa, ità secta nõ minùs perniciosa erat illis temporibus. Tandem verò damnata est, igne & gladio extincta. Homines isti rudes erant, cruces in suis vestimẽtis deferebát, vrbes gregatim tristes & mœsti ingrediebantur, liuentes ex crebris ictibus scapulas præferentes. Neminem rogabant aliquid, oblata spontè sumebát. Ex qua secta nihilominùs multi graues & perniciosi errores pullulárũt circa fidem & sacramenta ecclesiæ. His nempè religiosis signis plurima vitia tegebát, & alebant occultè. Quo verò authore primùm instituta est, incertũ, nisi illo qui cæteris dormientibus traditur Euãgeliõ superseminâsse zizania Horum quidam (vt inquit author Vuandaliæ lib. 8.) aliquando à duobus fratribus ordinis pdicatorij interpellati, cur nemine mittẽte docere & prædicare præsumerent, indignati illi, tanta vi in eos inuehuntur, vt cùm vnus sibi fuga vix consuluisset, velocissimis fretus pedibus, alterum lapidibus obruerint iuxta Mosam.

Flagellantium hæresis non minùs perniciosa, quàm Anabaptistarũ.

Matt. 13.

Flagellãtes vnde dicti.

Ab actu porrò & opere illi nomẽ sortiuntur, vt Flagellãtes sese appellârint, asserentes hãc flagellationem potiorem esse ad delenda quęcunque peccata, quauis confessione: Immò ipsam martyrio comparabant, vel potiùs præferebant: quòd ipsi vltrò (vt dicebát) sanguinem proprium funderẽt, martyres verò hoc ab alijs pati cogerentur. Horum errores sunt huiusmodi:

Flagellantium hęreses.

1. Dicebant primò aquam benedictam, quam lustralẽ vocamus, nihilo plùs habere virtutis aut efficacię, quàm quę cõsecrata aut exorcizata non sit.

2. Item baptismum aquæ iam cessâsse, mutatumque esse in baptismum sanguinis. Quod quidẽ (vt author est Alphõsus de Castro aduersùs hæreses lib. 3.) ex quadam inepta allegoria scripturæ comprobabant. Dicebant enim quòd quãdò Christus in Cana Galilęæ sub finem nuptialis conuiuij aquam mutauit in vinũ, designauit circa finem mundi baptismũ aquæ in baptismũ sanguinis mutari debere. Et quemadmodum vinum rubeũ omni vino priùs discumbentibus apposito, eis magis placebat, plusque ab illis commendabatur: ità nouam legem Baptismi sanguinis, præ cunctis antè latis legibus Deo acceptiorem fore. Quapropter dicebant ab eorum in mũdum aduentu, neminem potuisse saluari, & verum existere Christianũ, nisi in proprio sanguine de eorum corpore flagello excusso baptizetur. quod sanè non solùm hæresis, sed ineptia aut dementia potiùs censenda est.

3. Docebant etiàm ab aduentu suæ sectæ, Euãgelium desijsse. Quem errorem nõ nisi idiotæ & indocti homines, quales fuêre Flagellantes, docere potuissent: cùm sint tam aperta scripturæ sacræ testimonia, Euangelium in perpetuum, hoc est, in finem vsque seculi duraturum testantia, vt nulla hic comprobatione aut alia cõfirmatione, quàm sola fide catholica, opùs sit.

4. Hi denique sic admittebant iuramentum cum Priscillianistis & Apostolicis, vt etiàm periurium licere asserent, hanc semper in ore versantes sententiam:

Iura, periura, secretum prodere noli.

De his lege Ioannem Gersonem, tractatu quem contra illorum sectam edidit, si plura nôsse velis.

FLORINVS. 9.

Florinus, à quo Floriani siue Carpocratiani, qui & Milites, teste Philastrio, quòd ex ordine militarium maxima pars eorum extiterint, nuncupantur. Hic Florinus, vt dicit Eusebius libro quinto, capite decimoquinto, in vrbe

urbe Roma gradu presbyterij collapsus vnà cum Blasto socio criminis & furoris, plurimos de ecclesia in suum barathrum deduxerunt, noua aduersùs veritatem figmenta machinantes, temporibus Commodi Imperatoris, & Soteri maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 182.

Florianorũ hæreses.

1. Negabãt aũt ij extremum iudicium atq; resurrectionẽ futuram, omnemq; resurrectionem (authore Philastrio) in filiorum procreatione nefando coitu æstimantes consistere. Adeò vt in ecclesia sua talem habuerint cõsuetudinem, vt post occasum solis, lucernis extinctis misceri cum mulierculis non dubitauerint, hoc ritu legis præceptũ sese implere putantes, quo DEVS in principio homini sic præcepit: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Iudaismo potiùs & paganitati parére nefandæ, quàm Christianæ veritati acquiescere properantes, pecudumque vitam potiùs & amentiam eorum retinentes, quos scriptura vitæ pecudum comparauit.

Promiscui cõcubitus.

Psal. 48.

2. Christum etiàm natum de virgine non credebant.

3. Dicebant denique malum à Deo esse, & Deũ facere mala effectiuè, nedùm permissiuè.

De his sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 4. cap. 20. Marcionis, inquit, secta tunc temporis dissecta atque diuisa erat. Quidam etiàm Romæ vigebant, vt Florinus & Blastus, qui & ipsi nouas opiniones de vero veritatis verbo induxerũt. Et Florinus quidem, quòd in petitione presbyterij repulsam tulerat: Blastus autem, non ob dissimilem quoque causam. Quilibet verò officina seorsùm contra veram pietatem instituta, permultos ex ecclesia in errorem suum pertraxit. Et infrà: Ad Florinum autẽ & Blastum, qui Romæ schismatis & dissidij duces fuêre, Irenæ' cohortationes scripsit: vt nuncio vanis atque inanibus sermonibus & concertationibus remissis, Apostolicis inhærent traditionibus. Hæc Nicephorus.

Florinum & Blastũ Irenæ' refutat.

FORTVNATVS. 10.

FOrtunatus, à quo Fortuniani dicti sunt, de quibus C. de hæreticis & Manichæis habetur, viguit Archadij Imperat. & Innocentij huius nominis primi Romanorũ põtificis temporibus, circa annum Domini 405.

Hic cùm Manichæorum presbyter esset, & apud Hipponem longo tempore conuersaretur, ingenti fama ibidẽm celebratus, quàm plurimos indè in suam opinionem pertraxit. Contra quem à Diuo Augustino solennis disputatio indicta fuit. Quæstio verò illic proposita, à causa mali ortum habuit, nimirùm vndè sit malum. Augustinus porrò malum in homine ortum fuisse ex proprio liberoq; ipsius voluntatis arbitrio contẽdebat. Fortunatus contrà, dicebat mali naturam Deo esse coeternam. Cùm ergò ibi longa disputatio inter vtrunq; per vnius diei spatium agitata fuisset, & Consule ac notarijs ibidẽm conuenientibus, ea disputatio eo die terminata nõ esset, distulerunt in subsequentem. In qua cùm ab eodem Fortunatus fuisset publicè conuictus, tandèm ab Hipponensi ciuitate discessit, contra quẽ Augustinus librum cõscripsit. De quo etiàm sermone quinto ad fratres in eremo ità dicit: Quoniam Fortunatum ad partes vestras occultè velut lupum iam isse sentio, ideò compulsus reuersus sum ad vos, cupiens illum videre, & cum eo pariter disputare, & illum cõculcare, Deo auxiliante, qui totis viribus dissipare conatur & iugulare filios, quos peperi in visceribus charitatis: orate, & nolite deficere, vt Fortunatum Manichæorum presbyterũ, sicut publicè sanctæ Christianæ fidei insidiatur, ità et nos cũ suis, Dei gratia adiuuãte, publicè superare possimus.

Fortunatus Manichæorũ presbyter.

Eiusdẽ cõflictatio cum Augustino.

Fortunati hæresis.

FORTVNATIANVS

Aquilegiensis episcopus. 11.

FOrtunatian', authore diuo Hieronymo libro de viris illustribus, fuit natiõe Afer, Aquilegiẽsis episcop' Imperante Cõstãtio: q & breui ac rustico sermone in Euãgelia scripsit cõmentarios. In hoc verò detestabilis habef, ꝙ Liberium Romanæ vrbis Episcopũ ꝓ fide in exi-

Fortunatiani error.

exilium pergentem, primus solicitauit ac fregit, & ad subscriptionem hæreseos compulit. Hæc Hieronymus. Vixit itaq; Archadij Imperatoris & Siricij papæ temporibus, circa annum Domini 400.

FORTVNATITAE.

12.

FOrtunatitæ dicuntur, qui apud Iudæos fortunam seu Reginam cæli (quam & cælestem vocat Africani) adorabant, eique sacrificia offerebat. Adeò quidem, vt cùm propheta Ieremias Iudæos eam ob rem duriùs increparet, admoneret nihilominùs ab huiusmodi nefanda cultura recedere, & Domini soli seruire, solumque adorare, irati eidem obluctabant, dicentes: Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te: sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus Reginæ cæli, & libemus ei libamina, sicut fecim' nos & patres nostri, reges nostri & principes nostri in vrbibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & saturati sumus panibus, & benè nobis erat, malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare Reginæ cæli & libare ei libamina, indignimus omnibus, & gladio & fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus reginæ cæli, & libamus ei libamina: nuuquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum ea, & libandum ei libamina? Et dixit Ieremias ad omnem populum, aduersùs viros & aduersùs mulieres, & aduersùs omnem plebem, qui responderant ei verbum, dicens: Nunquid non sacrificium quod sacrificastis in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem vos & patres vestri, reges vestri & principes vestri, & populus terræ, horum recordatus est Dominus, & ascendit super cor eius? Et non poterat Dominus vltrà portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominationes quas fecistis: ideò facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem, & in maledictum, eò quòd non sit habitator, sicut est dies hęc. Propterea quòd sacrificaueritis idólis, & peccaueritis Domino, & non audiêritis vocem Domini, & in lege & in præceptis, & in testimonijs eius non ambulaueritis: idcircò euenerũt vobis mala hæc, sicut est dies hęc &c. Et alibi: Nónne vides, quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem? Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ cæli, & libent dijs alienis, vt me ad iracundiam prouocent. Nũquid me ad iracundiam prouocant, dicit Dominus? Nónne semetipsos in confusionem vultûs sui? Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur super locum istum, super viros, & super iuméta, & super lignum regionis, & super fruges terræ, & succédetur, & non extinguetur: &c. Hactenùs Ieremias propheta de idololatris, in quorum locum successerunt hæretici.

Hiere. 44.

Hæreticæ prauitatis & obstinationis germana descriptio.

Viri, principibus & rectoribus populi.

Hiere. 7.

Cur verò ab his fortuna ità coleretur, hanc ab eisdem causam præcipuè obseruatam tradit Alexander ab Alexandro Genialium dierum lib. 1 nimirùm, quòd qui illam religiosè colerent, magnis sæpè incrementis se auctos eius meritis fuisse crederét: qui verò minimo cultu aut despectui habuissent, pluribus incommodis fuisse dehonestatos. Quò sanè referendum illud, quod eius cultores pręetexebant Ieremię, tam nefandę rei repugnanti: Ex eo (aiebant) tempore, quo cessauimus sacrificare Reginæ cæli, & libare libamina, indignimus omnibus. Vbi quidem per Reginam cæli diuus Hieronymus intelligi putat Lunam, aut militiam cæli, id est, omnes stellas, nempè quòd Luna inferiora corpora regat ac moderetur, paruisque momentis magnas faciat mutationes, ac res inferiores in eodem vestigio nunquàm diù stare permittat. Quo fit quidem, vt à Græcis etiàm τύχη ἐυρίπου quasi ęstuans appelletur.

Reginæ cæli quid.

FRATRICELLI.

13.

FRatricelli seu fratres de paupere vita, in partibus Italiæ ortũ habuerũt, Alberti primi Cæsaris Germani, & Benedicti huius nominis vndecimi summi Romanorum pontificis tẽporibus, circa annum Domini 1304.

Hi

Fratricelli & Anabaptistæ ferè idẽ sentiũt. Hi plane Anabaptistarum more, qui nostra hac ætate in incertum vagantur, senserunt, promiscuos docentes concubitus. In locis nempè abditis tale ab eis perpetrabatur scelus, vt vocatæ & de Cõcubitus promiscui. industria ab eisdem seductæ speciosiores quæque viduæ vel virgines, cùm in ea ipsa anteà venirent, sacerdotes & eius sectæ clerici, ianuis clausis, diuinas laudes ad comparandam fidem, ex Christiano ritu cantabant. Quibus circa noctis medium peractis, sacrifici alta voce commonebant binos debere, masculum videlicet & fœminam, sancto spiritu inuocato, in copulam carnalem commisceri. Quo dicto, & luminibus extinctis, quilibet sibi proximam mulierem prosternebat: & si ex tali concubitu mulier concepisset, infans genitus in eam speluncam deferebatur, & per singulas manus tandiù totiesque tradebatur, quousque animam exhalabat: isque in cuius manibus expirabat, indè maximus pontifex creatus habebatur.

Fratricellorũ hæresis. Dicebant etiàm nihil proprij habendum, nec respublicas esse administrandas à Christianis.

Item visionem animarum sanctarum differri vsque in nouissimum diem, contra illud CHRISTI ad la- Luc. 23. tronem: Hodiè mecum eris in paradiso. Et similes phanaticas opiniones habuêre.

De his in Extrauagante Iohannis vigesimisecundi, quæ incipit, Sancta Romana, ità dicitur: Nonnulli prophanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli, seu Fratres de paupere vita, Bisochi, siue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur, in partibus Italiæ, necnon in insula Sicilienſi, contra Canones habitum nouæ religionis sumpserunt. Et infrà: Et quia in errorum barathrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum diffinitionibus anteponunt, ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate Catholicæ fidei deuiantes, ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac alios errores student multipliciter seminare, &c. Benè ergò in Osee prophetæ caput septimum dicit glosa: Hæreticis est væ æternum, qui recedunt à creatore, & vlulant in conciliabulis suis, quæ indè cubilia & lustra ferarum meritò appellantur, in quibus libidini & stupris vacant. Quicquid tamen dicunt, putant se in laudes Dei dicere: quod nihil aliud quàm vlulatus luporum & canum insanientium sonitus est. Vlulatus hæreticorũ in lustris, i. conciliabulis suis, luporum & canum insanientium sonitus est.

Hanc autem hæresim Bonifacius octauus damnauit, & vbiquè persecutus est, cuius author fuit quidam Italus, Hermannus nomine, de quo infrà latiùs dicetur suo loco.

FVLGENTIVS.

14.

FVlgentius, Donatista factione, duo esse principia & duo baptismata affirmabat, reis & peccatoribus sacramentum baptismi nihil conferre asserens, cùm dicat Salomon, Fons vitæ in manibus iusti. Huius errores fusiùs recenset diuus Augustinus libro quem aduersùs eum edidit: quarè ibidèm quære, si libeat. Vixit autem Archadij Imperatoris & Siricij papæ temporibus, circa annum Domini 400. Fulgentij errores. Prou. 16.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER SEPTIMVS.

DE LITERA G.

GAINITAE.

1.

Ainitæ à Gaino quodã dicti ſunt, qui Zenonis Impatoris & Simplicij ſummi Romanorũ antiſtitis temporibus per populi peruerſi electionem vno die electus eſt epiſcopus, circa annum Domini 476.

Gainitarũ hæreſis.

Hic cum Anthimio Conſtantinopolitano epiſcopo & quodam Theodoto viro eloquẽte in Eutychianam hæreſim lapſus, multis alijs pontificibus fuit cauſa exitij. Nam cùm Chalcedonẽſe concilium reſpuerent, tum ex duabus vnam in Chriſto naturam aſſerebant, quam Theodoriani corruptã, Gainitæ incorruptam contendebant, dicentes Chriſtum compoſitum eſſe ex natura diuina & humana: ſicq; ſemp immortalem eſſe, corpus corruptibile iã indè à natiuitate habẽtem. Quòd beatus Thomas quodlibe. 4. quæſt. 1. articulo octauo reprobat in hunc modum: Gainitæ, inquit, non ſolùm à corruptione putreſactionis voluerunt corpus Chriſti eſſe incorruptibile, quod fides Catholica tenet ſecundùm illud Pſalmiſtæ, Non dabis ſanctũ tuum videre corruptionem: ſed etiàm alienum eſſe à corruptione mortis ante reſurrectionem: quod eſt impium, vt dicit fuſiùs Ioãnes Damaſcenus lib. 3. cap. 18. Nam ſi indiſſolubile (inquit) factum eſt, & non conſubſtantiale nobis, non veritate, ſed opinione facta ſunt, quę facta teſtatur Euãgelium, vtpotè famem, ſitim, clauorum fixuras, lateris apertionem, & mortem. Si autem opinione facta ſunt, fraus igitur eſt & deceptio diſpenſationis myſterium, & opinione, & non veritate, factus eſt homo: ideóque opinione, & non veritate, ſalui facti ſumus. Sed hi faceſſant, & qui talia dicũt, ſalutis expertes fiant. Hæc ille.

Gainitæ dicũt corpus Chriſti à conceptiõe immortalitate donatũ fuiſſe.

Iſtius hæreſis ſolutio.

GAINAS. 2.

GAinas iſte (vt author eſt Nicephorus eccleſiaſticæ hiſtorię lib. 13. cap. 5.) barbarus genere fuit, ex Scythis, q ad Iſtrum colunt, ortus, ſub Archadio Imperatore militaribus copijs præfectus, Chriſtianus quidem, ſed Arriana peſte infectus, circa annũ Domini 405. ſummum pontificatum agente Innocentio huius nominis primo. Sed ex eiuſdem Nicephori eccleſiaſtica hiſtoria quis hic fuerit, vndè in Romanum Imperium peruenerit, quomodò Arrianis fauẽs, duo Ioãni Chryſoſtomo negociumfaceſſerit, vt motus contra Imperium concitãs, quô magnus ille vir legatiõe apud eum fungeretur, effecerit: & tandèm è medio ſublatus, interiêrit, apertiſſimè intueri licebit, quemadmodùm ſequitur:

Omnẽ hãc Gainæ hiſtoriam hic non adſcripſiſſem, niſi eius quam anno 1563. per vniuerſum Galliã calamitatis & perfidiæ per quoſdã perduelliones ꝑtextu religionis pertulimus, imaginem præ ſe ferret.

Scythæ, inquit, amne Iſtro, quũ glacie conſtrictus fuiſſet, tranſito, conſertim in Romanam ditionem irruperunt, & Thraciam omnem peruagati, Europam diripuerunt. At ille vbi ad Romanos transfugit, paulatim progreſſus, ex tenui milite, breui dux Romanorum factus, equeſtribus pedeſtribusque præfuit copijs. Sedenim ad tantum honorem prẹter dignitatem ſuam euectus, loco et ordine eo cõtentus non fuit: ſed nè Imperium Romanum poteſtati ſuæ ſubijceret, grauem eam rem ſibi eſſe putauit. Hæc cum animo agitaret, populares ſuos Gotthos ex præfecturis eorum accíuit, atque ex eis qui eum genere contingerent, ordinum ductores, cẽturiones, & tribunos fecit, exercitumque vniuerſum ſocijs ſuis credidit. Vt autem Trigibildus neceſſarius & commodus ei maximè, perquàm frequenti ordini præeſſet, procurauit, eidemque Phrygiæ adminiſtrationem cum Comitis dignitate conceſſit. De quo quum non ità multò pòſt nũciatum eſſet, res eum nouas moliri, vrbes circa Phrygiam & Natoliã vaſtare,

Gainas ad Romanos transfugit.

Idẽ Ro dux.

Qui paulò antè Scythę, hic Gotthi dicuntur.

Trigibildus Gotthus Comes, Phrygiæ rector.

ftare, & cædem multam facere, affimulauit quidem fcilicet fe ea de caufa indignari Gainas:indicijs aũt quibufdam fatis oftẽdit, ad res nouas eum quoq; fpectare. Sed ille, perindè atq; Romanis benè vellet, fraudem arte comminifcitur, vt ipfe bellum contra illum gerendum fufcipiat, & vrbibus circa Phrygiam, ità vt opùs effet, auxiliũ ferat. Et Imperator commento credens, ei id permifit. Ille porrò ingentem plurium millium multitudinem ducens, ftatim quod celauerat confilium oftendit, & tyrannidis regulum in medium ꝑduxit. Tantum eñ abfuit, vt vrbes ad quas miffus erat, defenderet: vt eas etiam q̃ reliquæ adhuc erant, diriperet, atq; vi magna euerteret: aliȩ aũt idem fe ab eo pafluras effe, in expectatione effent. Atque indè mouens, quȩ in medio erant loca oĩa Myforum, quod dicitur, prȩdam fecit: & ad eam, q̃ exaduersò Byzantio eft, Chalcedonem caftrametatus eft. Et cùm grauiffima quȩq; fe facturum eft minatus, tum verba quoq; ad rem ipfam contulit. Quum verò vrbes orientales, maximè autem q̃ in Afia & ad Pontum Euxinum funt, in fummo verfarentur difcrimine: Imperator vnà cum eis qui fecum erãt amicis, non diutiùs cunctandum effe cenfuit. Quòd non tutum effet rempublicam Romanam ità à rebus omnibus imparatam effe, contra viros qui in mortẽ ruerent, & de vita femèl defperâffent. Tempori autem inferuiens, arte & confilio barbarum eft aggreffus Et miffis ad Gainam legatis, paratum fe effe, quȩ ille peteret, facere renunciauit: tum autẽ per vitam omnem pofteà gratum eum fibi fore recepit. Accepit is cõditionem, neque aliud petijt quicquam, quàm vt ei Saturninus & Aurelianus viri confulares, quos aduerfari fibi fufpicabatur, dederentur. Imperator vel inuitus ei hoc tribuit. Atque illi pro republica, mortem obire parati, fe Imperatoris poteftati permifere. Itaque Gainæ dediti funt: quibus tamẽ ille receptis pepercit: & fedulò, quod maximè cupiebat, diffimulans, Chalcedonem aduenit, vbi etiàm Imperator adfuit. Atque ibi diuæ Euphemiæ martyris templum, in quo

Gainas hoftiliter erga ciues Romanos fe gerit.

Gainȩ caftra ad Chalcedonem.

Saturninus & Aurelianus, viri cõfulares Gainȩ dedũtur.

cadauer illius conditum eft, ingreffi, accepta ipfe & data per iurifiurandi religionem fide, beneuolum fe & officiofum fore, arma depofuit: & deindè Cõftantinopolim tranfmifit, vbi rursùm equitum & peditum curam & adminiftrationem ab Imperatore fufcepit.

Aft vbi prȩter dignitatem fuam fecũdas fibi effe res vidit, honorem rursùs eum moderatè ferre nõ potuit. Et poftquàm primus ei præter rationem fufceptus conatus ex fententia fucceffit, aliũ quoquè tentandum fibi effe ftatuit, & tumultum non minimum ecclefiæ cõcitare aggreffus eft. Chriftianus ille quidem fuit, fed religionem fynceram non feruauit. Arrij enim pefte infectus erat. Nam gens ea Valentis temporibus fub Vlphila ab Eudoxio Arrianam receperat contagionem. Itaque fiue recentis facinoris magnitudine elatus, feu fortè ab antefignanis hærefis perfuafus, facram vnam ædem intra vrbem, confentientibus fibi in religione facerdotibus, ab Imperatore poftulauit. Idque veluti exprobrans fecit, minimè conuenire dicens, vt ipfe Romanȩ militiȩ dux, in ecclefia extra vrbis mœnia oret. Imperator inconftantiam animi eius metuens, tyrannidemque quæ ab eo expectabatur, fufpectam habens, deliberaturum fe, eiq; confulturum effe recepit. Et patre diuino Ioanne Chryfoftomo accito, petitionem barbari indicauit, potentiamque eiufdem in memoriam illi reuocauit, & meditatam expetitamque tyrãnidem infinuauit: manifeftè deniq; vifus eft, fe illi quafi fimplicem, quod peteret, daturum effe, fignificare, vt eiufmodi conceffione, barbari furorem frenaret. Diuinus autem ille vir, non paffus eft ea verba ad exitum peruenire, neque tempori ceffit: fed Epifcopis, qui tum Conftantinopoli aderant, fecum ductis, regiã Imperatoris ingreffus eft. Et per feipfum primùm magno animo apud Imperatorem caufam egit: Nè fic, inquiens, ô Imperator, te facturum effe pollicearis, neque ità fanctum canibus proijcere conftitueris. Ego enim non fuftinebo, vt qui rectè de Deo theologantur & fentiunt, eijciantur: atque eis

Trãfactio inter Archadium & Gainam.

Gainas Arrianus.

Gainas ecclefiam in vrbe Byzãtij Arrianis petit.

Archadius eadem Ioãnẽ Chryfoftomũ cõfulit.

Id Ioãnes q̃ maximè diffuadet.

sacrum delubrum, qui blasphemam aduersùs eum linguam acuunt, concedatur. Neq; barbarum illum timueris: verùm vtroque euocato, tu quidem tacitus animum ad ea quę dicentur, aduerte: ego autem linguam illius frenabo, & persuadebo, vt minimè illa petat, quæ dare nō conuenit. Imperator verbis his delectatus, vtrunque ad se accersit. Et Gainas ad finē perduci quæ ei promissa erant, petijt. Auream autem obtinens linguā Ioannes, illi resistens: Non oportet, inquit, principem quicquam cōtra Deum audere, si quidem vera pietas illi curæ est: sed potiùs benè constitutas leges seruare, & eam potissimùm quę cōtra hæreses aliàs promulgata est. Suasitq; adeò Imperatori, conducibilius esse dictitās, vt Imperio potiùs cederet, quàm per impietatem ædem Dei proderet.

Aurea Ioannis Chrysostomi sententia, & vero principe digna.

Atq; sermonem ad Gainam rursùm cōuertens, oportere se ecclesiam vnam habere dixit. Omnes, inquit, tibi sacræ ædes patent. Cui Gainas respondit. At ego alteri' religiōis sum, & quod peto, rectè me petere puto, qui plurima pro Romanis pertuli certamina. Verùm tu cōtrà (Ioannes dixit) maiora habes laborū præmia. Permagnum enim tibi est, quòd Romanorum belli dux & es, & nominaris, & quòd consularia geris ornamēta. Illud verò te considerare oportet, quisnam anteà fueris, & qui nunc factus sis: & quanta in egestate priùs vixeris, nunc autem quantæ tibi suppetant opes: quem habueris vestitū priùs quàm Istrum transijsti, qui verò nunc tibi sit habitus. Et minores quidem fuisse labores, maiorem autem illorum mercedem esse, memineris. Agè ergò & moderationem obtine: & nè ingratus erga eos sis, qui te cohonestārunt, caue. Patriam tuam considera, & vt ex ea pulsus, & ab Imperatoris patre seruatus, iureiurando te amicum Romanis, ipsi illi eiusque liberis fore, & leges seruaturum esse, adegeris: quas tu nunc vt irritas arguere in animo habes: & illam maximè, quam is qui te profugum recepit Imperator, cōfirmauit, eos qui alienæ in religiōe sint sententiæ cōuentus, intra Constantinopolitanæ vrbis mœnia cogere prohibētē.

Colloquiū Ioānis chrysostomi & Gainę apud Imperatorem.

Hæc verba magnus Ioannes magna cum libertate constanterq; proloquutus, os Gainæ obturauit, & silere eum coēgit: neque de ecclesijs, quarum ipse curam gerebat, quidquam nouari permisit. Ille verò non multò pòst ad perfidiam animum adiecit, & cōceptam dudùm meditatamque tyrānidem prodidit. Nam vrbem vastare in animo habebat, eandemque diripere meditabatur. Quas insidias stella illa ensis speciem referens portendit, quæ supra modum splendida fuit, (qualem nunquàm anteà apparuisse, in literarum memoriam relatum est) supra vrbem ipsam relucēs, & à summo propè cælo ad terram ipsam pertingens. Ac primùm quidem in argentariorum tabernas in foro sitas impetum facere constituit, maxima illa spe concepta, ingentes se pecuniarum aceruos ibi corrasurum esse. Sed enim vbi eius rei fama vulgari cœpit, & argentarij quod anteà fecerāt, pecunias suas & opes publicè in mēsis non proposuêre, ingētem barbarorum vim noctù ad imperiales ædes, vt eas incenderent, misit. Illi verò tātum abest vt aliquid egerint, vt cum ingenti etiàm metu inde retrocesserint. Deus nanque tum ostendit, quanta illi prouidentia & cura vrbis fuerit. Cælestis enim quædam vis ingentibus corporibus, insidiatoribus illis apparens, ità eos exterruit, vt terga verterent, & celeriter trepidi Gainæ significarent, nouum ea nocte in vrbem exercitum venisse. Ille autem fidem eorum dictis non habuit, quòd non alios quàm qui soliti fuerant milites in vrbe esse sciret. Quapropter proxima etiàm nocte alios eò misit. Vt verò & illi eadem quæ priores annunciārunt, ipse eò venit, & spectator oculis suis miraculi eius fuit. Verùm sua gratia milites eos ibi adesse arbitratus, qui interdiù quidē se occultarent, noctù autem vigilijs vrbem & aulam imperatoriam custodirēt, à dæmone se agitari assimilauit, & velut orationi vacaturus, templum adijt, quod Imperatoris pater in Ioannis Baptistæ honorem in Septimo construxit. Exijt autem cum eo magna barbarorum multitudo, quæ clàm secum arma & va-

Ioānes Gainæ silētium imponit.

Gainas vrbē Cōstāt. diripere constituit. Sozo. lib. 8. cap. 4.

Gainas ad ædes imperiales inuadēdas, barbaros noctū mittit.

Præsidiū celeste Gainas cernit.

Vesaniā assimilat.

Per ſimulationē rei diuinę cū barbaris ex vrbe ſecedit.

ſa fictilia telis completa in muliebribus pilentis, & pręthereà alijs etiàm quas machinati fuerant artibus, efferebat. Et cōſilium hoc ille in Romanorum ſcilicet detrimentum cepit. Cæterùm id potiùs imperio cauſa boni fuit, vt rei exitus declarauit. Quum nanque à portarum cuſtodibus arma efferre depræhenſi eſſent, atque ea in re inhiherentur, gladijs illi ſtrictis excubitores interemerunt.

Tumultus ob eā rē intra vrbem oboritur.

Atque vbì, quemadmodùm fieri ſolet, grauis tumultus vrbem, perindè atquè ea ilicò capi deberet, occupauit, conſilium tamen bonum præſentia mala explicuit atque ſuperauit. Nam ciuitas, portis clauſis atque obfirmatis, in tutum redacta eſt ſtatum. Et Imperator optimum ſequutus conſilium, publicitùs Gainam hoſtem iudicauit, & qui reliqui in vrbe erant, barbaros intra muros occidi iuſſit. Quapropter milites magnis animis illos aggreſſi, plurimos

Gotthorū ecclesis.

apud eam quæ dicitur Gotthorum, eccleſiam necàrunt. Eò nanque tanquàm ad aſylum & perfugium confluxerant, quum portis clauſis profugere nequirent. Ità eccleſiam eorum igne iniecto cremârunt, & barbaros omnes diſcrimine nullo conciderunt. Quod vbi Gainas reſciuit, dæmone, quem voluntate ſua ſibi ſumpſerat, dimiſſo, quòd ſibi fraudulentas inſidias ſuas deindè minùs procedere cerneret, indè profe-

Gainas in Cherſoneſum venit.

ctus, per Thraciam in Cherſoneſum peruenit, traijcere ex eo loco in Orientem cogitans. Exiſtimabat nanque, ſi in Aſia vrbes cepiſſet, facilè quoquè ſe finitimas in circuitu gentes ſibi ſubiecturum eſſe. Atque ille quidem hæc ſic moliebatur.

Imperator autem Oratores rursùm ſibi ad eum mittendos duxit: ſed nemo legationem eam ſuſcipere audebat. Oēs enim pro ſe quiſque feritatem animi eius ſuſpectam habebant, adeò vt neque bello cum eo cōgredi quiſquam vellet, neque legatione apud eum tutò ſe fungi putaret. Omnibus verò alijs relictis, in maximum illum heroëm Ioannem Chryſoſtomum reſpiciebant. Ille porrò nihil veritus, quod ſibi non ità pridèm cum eo interceſſerat diſſidium,

Ioannes Chryſoſtomus ad Gainam orator mittitur.

Orator ſtatim ad barbarum eſt profectus. Verumenimuerò Gainas poſtquàm legatum ad ſe venientem, quiſnā eſſet, intellexit, & libertatem dicendi, qua vſus apud ſe pro veriore pietate fuerat, in mētem reuocauit, nihilominùs ſi quid aliud, & virtutem viri eius reueritus, quanuis & barbarus & hoſtis eſſet, longiùs ei honoris cauſa progreſſus eſt obuiàm, & dexteram eius oculis

Magno cū honore is à barbaro ſuſcipitur.

admouit, & oſculatus eſt, liberosque ſuos adductos ſacris illius genibus adhibuit. Et tum quidem ille arma depoſuit, & legationi ei morē geſſit. Vſqueadeò virtus etiàm acri hoſti pudorem & terrorem incutere conſueuit. Breuì autem pòſt, quum aliud quiddam accidiſſet, ad ingenium ſuum Gainas redijt. Et vbì Helleſpōtum traijcere, Lampſacumque occupare contendit, ſpes eum fefellit, quum Romani diuini numinis momentum per Imperatoris conſilia rursùm ſibi affuiſſe ſenſerūt. Poſtquàm

Barbari in Aſiā traijcere p Helleſpontū volētes, ab Archadio opprimuntur.

enim barbari nauium copia deſtituti, ratibus compactis Helleſpontum traijcere, & in vlteriorem cōtinentem euadere voluerunt, Imperator terra mariq; contra eos exercitum duxit multis militaribus triremibus ſubſequentibus. In hoc rerum ſtatu vehementior derepentè zephyrus afflans, rates vi magna diſſoluit, atque in eas Romanorum naues impulit. Barbari ratibus diſiectis, plures cum ipſis equis in alto demerſi ſunt: nonnulli fluctibus rapti atque circumacti, hinc & indè in littore eiecti, multi etiàm ab imminentibus eis militibus iugulati ſunt. Plurimi ſanè ex hoſtibus in tranſitu periêre.

Gainas cęditur, Trigibildus itidèm.

Gainas autem cum paucis incolumis Thraciam pererrans, & fugam ſæpè mutans, in alias Romanorum incidit copias, atque ibi cum fugæ comitibus barbaris cæſus eſt. Cuius caput exiccatum, Conſtantinopolim eſt delatum. Idem quod Gainas, Trigibildus, quem ſuprà nominauimus, Gotthus paſſus eſt. Sed enim de audacibus Gainæ conatibus, interituque eius hæc curſim dicta, vt opinor, ſufficiunt. Si quis autem accuratiùs pleniusque res eo bello geſtas cognoſcere velit, eum Gainęum li-

mus author est, vel sua ætate dogmatū impuritate quadam laborauisse Galatiam, & vestigia apparuisse veteris stultitiæ. Cuius etiàm Diuus Paulus illos arguit, cùm ad eos scribens ità inquit: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit vt non obediretis veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus? Quod perindè est ac si diceret: O verè stulti Galatæ, quibus res vsqueadeò absurda persuaderi potuerit, vt cùm Iudæos ab onere legis liberaret Euangelij fides, vos liberi nati, vltrò daretis vos in seruitutem? Quis fuit ille, qui vestræ inuidens felicitati, qua hactenùs fruebamini per libertatē euangelicam, fascino vos læsit, & istam incantauit dementiam, vt veluti Christo diffisi, ad frigidæ legis præsidia confugiatis? Vbi nunc illa vestra præclara fiducia, qua per mortem Christi sperabatis perfectam iustitiam ac salutē absq; legis auxilijs?

Galatę stultitiæ, arguti à Diuo Paulo. Gala. 3.

Vndè Hieronymus super Amos cap. 2. Qui ità, inquit, ingreditur ecclesiam, vt legem seruet cum Euangelio, cum patre Iudæo ingreditur ad puellam, id est, circuncisionem, & alias legis obseruantias: sicque & pater Iudæus & imitator Christianus, vna fornicatione contaminantur, Christum putantes insufficientem. Hinc Paulus: Si circuncidimini, Christus nihil vobis proderit. Quēadmodùm enim per Baptismum toti dicamur Christo, ità qui circūciditur, totus dedicatur legi. Hæc ille.

Hieronymus. Gala 5.

GAVDENTIVS DOnatistarum episcopus. 5.

GAudentius Donatistarum episcopus fuit tempore Augustini, circa annum Domini 405. sub Imperio Archadij, & Innocētij primi pontificatu.

Hic contra eundem Augustinum cùm duas scripsisset epistolas, eidem duobus libris respondet Augustinus, in quibus suas abundè confutat insanias falsas & impios errores. Aduersùs quē etiàm & alios suî similes Donatistas, quidam tribunus imperialium mandatorum executor tum missus fuit, qui eosdem compræhensos & damnatos ferro & igni è medio tolleret. Vide hoc planiùs apud eundem Augustinum.

GENSERICVS Aphricæ rex. 6.

GEnsericus Vandalus, cùm à Vandalis Aphrica occupata fuisset, in eaque illi ad maximas vires peruenissent, & ingens terræ atq; maris ibidèm sibi subiecissent*, Regem se primus renunciauit, detestanda Arrij doctrina adprimè infectus, Theodosij Iunioris Archadij filij, & Cælestini summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 427.

al. adsciuit. Gotthi dudùm Arriani.

Ea nanque tempestate (vt horum historiam persequens testatur Nicephorus lib 14. cap. 56.) plurimæ maximæque Gotthicæ gentes, in septentrionali parte ad Istrum passim dispersæ erant. Inter quas pcipuè quatuor, iudicio ipsarum, celebres fuēre, Gotthites scilicet, Vissegotthi, Gepides, & Vandali, non alia re quàm nominibus solis inter se dissidentes. Omnes enim lingua vna, & eodem viuendi instituto vtebātur, detestandam, vt iam diximus, Arrij doctrinam sequentes, sicuti in historia Gotthorum & Valentis infrà monstrabimus: Hi Honorio & Archadio imperātibus Danubium transgressi, in finibus Romani Orientalis imperij consederunt. *Gepides quidem, qui in duos populos diuisi sunt, Longobardos & Abares, oram eam quæ ad Singidonē & Sirmium est, incoluēre. Vissegotthi autem, Alarico duce, Romam & Italiam populati, atque in Galliam indè profecti, cùm omnia isthic in potestatem suam redegerunt, tum Cōstantinum Britanniæ tyrannum occiderunt.

Gotthi, Vissegotthi, Gepides, & Vandali, nomine solo dissidentes. Eorū migratio ab Istro. al.* Gepidæ Lōgobardi, Abares. Vissegotthi.

Porrò Gotthi, qui anteà Pannoniam, eique circunquaquè vicina loca occupauerant, Theodosij iunioris decimumnonum annū imperantis permissu in finitima Thracię regione habitārunt. Atq; vbi isthic annos quinquagintaocto transegēre, Zenone Romanū Imperiū administrante atq; iubente, Theoderichi principis eorū ductu indè transeuntes, Occidētale occupauerunt imperiū.

Gotthi.

Vandali verò, Alanis sibi & Germanis, qui

Vandali.*

qui nunc Franci dicuntur, coniunctis, Gógidiſclum (quem alij Madogiſclum vocant) ducem habentes, amnem Rhenum tranſiêrunt, atque in Hiſpania ſedes fixerũt: q̃ prima ab Heſperio Oceano Europæ regio eſt. Defuncto tâdèm Gógidiſclo, Boniſacius quidam Occidentalis Libyæ à Romanis conſtitutus præfectus, eius filijs Gontari & Genſericho (alij Gizerichum nominant) qui tum paternum regnum adminiſtrabant, ſeſe ꝑfidiosè coniungens, eos vt communiter ſecum bellum gererẽt aduersùs eoſdem Romanos, hortatus eſt: Heſperiam Libyã eis ſe daturum pollicitus, in tres ità diuiſam partes, vt cuique eorũ pars vna ſorte cederet. His ergò cõditionibus acceptis, Vandali freto tranſmiſſo, ex Hiſpania in Aphricã venêre, eamq; ab Oceano ipſo ad Tripolim vſq; ĩ ditionẽ ſuã redegêre.

Viſſegotthi Hiſpaniam ſimul & galliã obtinẽt.

Cæterùm illis digreſſis, Viſſegothi ex Gallia in Hiſpaniam profecti, eam cepêre. Poſteà verò Galliam etiàm rursùs occupauêre. Intereà Gontare mortuo, Vãdalorum regnum ad vnum Genſerichũ peruenit. Qui cùm pugna forti Romanos deuiciſſet, illiq; fuga ſaluti ſuæ conſuluiſſent, tãdèm Libya, quæ & Aphrica dicitur, omnis in poteſtate Vandalorum fuit: Genſericho ſolo, quemadmodùm dictum eſt, regnum apud eos obtinente. Ità à Vandalis Arriana perfidia infectis Aphrica occupata eſt. In qua (authore Paulo Diacono) Genſerichus Carthaginem & vrbes alias expugnauit: Hipponem quoquè Regium obſedit. Obſidionis eius menſe tertio, diuus Auguſtinus eius ciuitatis epiſcopus, Deum precatus, vt vel vrbem Hipponẽſem ærumna expugnatiõis liberaret, vel ſi hoc non fieret, è viuorum ſe numero eximeret: ætatis ſeptuageſimoſexto anno clericatûs quadrageſimo, in Chriſto obdormiuit.

Diuus Auguſtinus, Genſericho rege Vandalorum Hipponem vrbẽ obſidente, in qua epiſcopus erat, diem obijt, anno ætatis ſuæ 76.

Porrò Theodoſius Imperator hãc inſolẽtem barbarorum audaciam non ferens, claſſem maximam mille centum & ſeptuaginta nauiũ inſtruxit, eiq; Areobindum & Germanum præſtantiſſimos belli duces præfecit. Qui quum in Sicilia eſſent, Genſerichus ſibi metuens, ad Theodoſium legatos, qui de pace cum eo agerent, miſit: & claſſis Aphricam ꝑternauigauit, quid Imperator ſtatueret, expectans. Verùm cùm neceſſitas alia ſuperueniſſet, Theodoſius pacem cum Genſericho fecit, & claſſem retrocedere iuſſit.

Attilæ Hunnorũ regis expeditio aduersùs vtrunque Romanorũ imperium.

Attilas enĩ Gotthus ex Gepidûm gente originem ducẽs, Numedij filius, apud quem Hunnorum imperium erat, cum multorum millium exercitu ſimul contra vtrunque Imperium bellum mouit, expeditione & impetu incredibili & veterem & nouam Romam poteſtati ſuæ ſubijcere aggreſſus. Et quòd vir fortis & cõfidens admodùm eſſet, Thraciam ingreſſus vaſtauit: vrbibusque omnibus q̃ vel maritimæ, vel in continenti ſitę eſſent, ſubactis, ad Athyram amnem vſq; om̃ia depopulatus eſt. Aduersùs quem, cum copijs non pœnitendis Theodoſius Aſparem & Areobindum miſit. Poſtquàm autem Attilas quotidiè viribus validior fact⁹ eſt, Theodoſius ei ſexiès mille auri libras, vt ditionis ſuæ finibus excederet, ſe daturum, atque inſupèr mille minarum ſtipendium annuum penſurum eſſe pollicitus eſt, ſi decęterò forte ſua contentus quietusque eſſet. Ille auro eo accepto, Thraciam reliquit. Vbi autem vi magna in fines veteris Romæ irrupit, Aetius, primum Romæ dignitatis locum tenens, & barbari inſolentiam non ferens, ad Theuderichum Galliam adminiſtrantem, quanuis Romanis ꝓ eo atquè ſuprà diximus, inimicum, ſe contulit: magnisque & varijs promiſſis barbaro perſuaſit, vt ingẽtes vires ſuas cum copijs ſuis coniungeret. Itaque ex imꝓuiſo Attilam vltra Dãnubium caſtra habentem aggreſſus, ingentem cædem fecit, multaq; hominum millia interemit. Vbi etiàm Attilas haſta cõfoſſus interijt, ſicutì & ipſe Theuderichus ſagitta ictus occubuit. Ità ope diuina eo tempore & vetus & noua Roma, Gotthorum oppreſſiõe liberata eſt. Et Genſerichus ſolus nationibus eis imperauit. Qui (vt idem Nicephorus lib. 17. cap. 11. tradit) quum regnum vndequadraginta annis obtinuiſſet, tandèm mortuus eſt, reliquitq; filium ſibi ſucceſſorem nomine Honorichũ. qui itidèm vt pater Arrianã reli-

Theodoſius pacem ab Attila auro redemit, eidemq́uè tributũ pẽdit.

Aëtius contra Attilam Theuderichum Gotthum ſibi coniungit.

Genſerichi mors.

Honorich' Genserichi filius Christianorum persequutor.

religioné propugnans, Christianos Nicena decreta fortiter defendentes, in Libya crudeliter tractauit, Arrijque opinionem profiteri coégit. Qui verò mandatis eius parére nollent, eos innumeris affecit supplicijs, igni & aqua, & alijs acerbissimis tormentorum generibus è vita tollens. De quo vide loco suo, titulo quoquè de Gotthis, Vandalis, & Valéte. Qui plura volet, legat Victoris episcopi Vticensis historiam de persecutione Catholicorum in Aphrica per Arrianos, tẽpore Gẽserichi & Honorichi.

GEORGIVS ALExandriæ episcopus. 7.

GEorgius iste sectâ Arrianus, in locum Athanasij per Constantium Arrianis fauẽtem in exilium extrusi, subrogatus est, Liberij summi Romanorum pontificis, qui & ab eodem Constãtio, quòd hæresi Arrianæ virili & indomito animo resisteret, profligatus etiàm fuerat, temporibus, circa annum Domini 358. Sed eius historiam ex Nicepboro Callisto audire operæprecium fuerit, quam suæ historiæ ecclesiasticæ lib. 9. cap 29. in hunc modum describit:

Criminant' aduersarij Athanasium apud Constantium.

Imperator, inqt, aduersantis sectæ importuna solicitatione trãsuersìm actus, priorem mutauit sententiam. Suggesserant enim ei Athanasium rursùm Aegyptum & Libyam turbare. Addiderant etiàm, in parœcijs quæ iurisdictiõis eius nõ essent, episcopos & presbyteros designâsse. Et quod omnium maximum foret, ipsum quoquè fratrem Constantem, ad inimicitias aduersùs eum concitâsse. Quibus criminibus apud Constãtium (vt qui Euripus esset) effecêre, vt q̃ Sardicæ constituta fuerãt, prorsùs aboleret: & eos qui per eam synodum restituti fuerant episcopi, exigi iuberet. Ità quoquè factum, vt calumnia ea apud Imperatorem Athanasio intenta, tantum valeret, vt is quendam submitteret, qui caput illi vbicunquè reperto amputaret: & cũ eo Theodulo itidẽ & Olympio, ecclesiarum quarundam in Thracia episcopis. Quam rem vbi Athanasius p̃sensit, minis illius cedens, fuga vitæ suæ consuluit. Post quam quidem fugam,

Constantius mutata sententia restitutos pauloantè catholicos episcopos denuò extrudit.

Georgius in eius locum suffectus est: q & ecclesias Aegyptias, eò quòd Arrian' esset, malè tractauit. Ille enim (vt eodem libro, cap. 49. idem habet Nicephorus) non eos modò q diuersum ab opinione sua sentirent, malè accipiebat, sed Græcis quoquè ipsis grauis erat. Nam eos etiàm, sicuti ipsi visum esset, opinari atque sentire volebat, & facere id nolétes persequebatur: quin vniuersæ quoque vrbis eius plebi molestum se exhibebat, principum maximè virorum obiurgator, & doctis atque claris, quòd eos contemnebat, necnõ multitudini ipsi inuisus, velutì tyrãnicus, & qui dominationem sibi quasi iure suo vẽdicaret. Inprimis verò Græcæ superstitionis cultores exacerbauit, quòd eos patrijs suis sacris operari, diesq; festos pagere, p̄hibuit. Et militari ex Aegypto adducta manu, dorũ imagines atq; alia donaria, & quicquid preterea in templis eorum esset ornamenti, diripiens abstulit. Quæ sanè omnia vt necaretur, causam præbuêre, sicutì infrà ostendemus. Quæ autem is commiserit in orthodoxos, ea ex eiusdẽ Athanasij verbis, qui eis rebus interfuit, easque pertulit, rectiùs intelligentur. Nam in Apologetico libro, quẽ de fuga sua inscripsit, defensionem aduersùs eos qui eum carpserant instituens, mentionem quoquè eorum quæ tum ibì acta essent facit, & hisce vtitur verbis:

Georgius Athanasio fugato, ecclesiam Alaxandrinam regit.

In Alexãdriam, inqt, rursùs irruerũt, qui nos vt occiderẽt, inquirebant. Et facta sunt posteriora deteriora prioribus. Subitòẽm milites ecclesiã circũuallàrũt, & p̄ precatione belliũ institutũ. Deindè quadragesima ipsa, q ab eis è Cappadocia missus fuerat Georgius ingressus, clades quas ab illis cognouerat, adauxit etiàm. Post paschæ hebdomadam virgines in vincula cõijciebant, episcopià militibus vincti ducebant, pupillorũ & viduarũ dom' & panes diripiebant: impetus in ædes fiebãt. Noctù Christiãi submergebant, domus resignabãtur: clericorũ fratres p̄ fratribus periclitabant. Et dura quidem ista: quæ verò subsequuta sunt, duriora. Hebdomada enim post sanctam Pẽtecosten, ieiunio absoluto, populus ad cœmeterium oratũ, propterea quòd com-

Athanasius de calamitatibus ecclesiæ Alexandrinæ, quas illa in fuga eius p̄tulit.

Ieiunium post Pentecosten.

communionem cum Georgio omnes auersarentur, egressus erat: Atq; eo cognito, improbissimus ducem Sebastianũ Manichæum excitauit. Et ipse adeò cum ingenti militum, arma, strictos enses, arcus & sagittas ferentium manu, ipso die Dominico contra populum processit, & paucis qui precabantur (plurimi nanque iam propter diei horam domum se receperãt) repertis, talia ibi fecêre, qualia ab eis fieri decebat. Rogo enim accenso, & virginibus ad ignem admotis, vt se Arrianæ fidei esse dicerent, cogebat. Atque vbi eas superiores, ignemque nihil curare vidit, denudatis eis ità facies verberibus contudit, vt ad tempus aliquod vix cognoscerentur. Et viris quadraginta compræhẽsis, nouo eos diuerberauit modo. Virgis nanque è palmarum arboribus repentè desectis, quibus adhuc acumina sua inessent, terga eorum tam crudeliter conscidit, vt quidam ex eis sæpiùs à chirurgis ꝓpter acumina infixa curati: quidam verò, quòd curam eam ferre nequirẽt, mortui sint. Reliquos verò simul omnes, atque vnà virgines in magnam Oasim in exilium egit. Mortuorũ porrò corpora primùm reddi suis non permiserunt, sed ea insepulta, vt voluêre cclàrunt: quòd existimarent crudelitatem tantam se occultaturos esse. Et fecerunt illi hoc, opinione sua seducti, homines dementes. Dum enim defunctorum familiares lætarentur quidem propter confessionem obitam, lugerent autem propter corpora denegata, magis ac magis impietatis simul & crudelitatis contra eos increbuit crimen. Confestim enim ex Aegypto & Libya exilio mulctàrunt episcopos, Ammonium, Thmuim, Caium, Philonem, Hermen, Plinium, Plenosirim, Nilammonem, Agathonem, Anagamphum, Ammonium alterum, Marcum, Dracõtium, Adelphium, Athenodorum, & presbyteros, Hieracem, & Dioscorum. Eosque tam acerbè exegêre, vt nonnulli quidem in itinere ipso, quidam autem in exilio decesserint. Expulêre verò episcopos plures quàm triginta. Studio em̃ eis erat, iuxta Achab, si fieri posset, tollere veritatem. Et quæ Alexandriæ à

Horrenda Arriani in Catholicos admittunt.

Episcopi catholici ab Arrianis in exiliũ acti.

Georgio sunt acta, talia fuêre.

Hic etiàm (vt idẽ testatur Nicephorus libro eodem, ca. 38.) in Concilio Seleuciæ, iussu & tẽporibus eiusdẽ Imperatoris Cõstantij celebrato, ab Aegyptijs in multis accusatus & reus act⁹ fuit: & potissimùm, ꝙ alienorum bonorum rapinis gauderet, & contumeliosis quibusdam hominibus delectaretur. Ob quæ crimina & alia quàplurima, quæ ibidèm illi obiecta fuêre, & quæ diluere non potuit, in eadem synodo dignitate sua priuatus & excommunicatus est, cum alijs quibusdã, donèc de criminibus illis intentis per causæ dictionem satisfacerẽt.

Crimina Georgij alexandrini episcopi.

Item excómunicatus & dignitate episcopali priuatus.

Quali aũt morte vitam finiérit, idem describit Nicephorus libro decimo cap. 6. in hæc verba: Postquàm, inquit, Constantium decessisse, & Iulianum ad Imperij summam peruenisse cognitum est, statim impetu omni quicquid erat Alexandriæ grecæ superstitiõis sectatorum, ad seditiõem prorupêre: & clamore vno incursionem in Georgiũ, tanquàm eum interempturi, fecêre. Et tum quidem à cæde abstinuerunt, atque carceri eum incluserunt: verùm non multò pòst indè extractum, ferro necàrunt. Deindè camelo quasi nouum quoddam clitellarum genus impositum, per medium forum, cadáueri per furorem & contumeliam impudenter insultantes, duxerunt. Circa crepusculum autem veluti ea iniuria satiati, quicquid à raptatione ea fuit corporis, igni combusserunt.

Cædes Georgij Arriani Alexandrini episcopi.

Arrianis quidem hoc sic Georgio ab Athanasij studiosis accidisse videtur: sed res aliter habet. Nam ille, vt suprà diximus, odio suo Græcos in se concitauerat, eò quòd patria eorum sacra inhibuisset, templa deorum destruxisset, simulacris conuiciãdo illusisset, & bona eorum publicàsset. Adhæc inuidiam quoquè eius auxit, quòd multùm apud Imperatorem authoritate valuisset. Solent enim multitudini, qui aliquam obtinẽt potestatem, esse exosi. Insupèr tum quoquè quod Mithrio (in quo olim Græci Mithræ, quem Persę Solem esse putant, sacrificantes homines mactabãt, authore Socrate lib. 3. cap. 1.) actum fuerat. tumultum contra eum motum admodùm auxit.

Georgius Alexandrinus odium Ethnicorũ in se ad cædem vsque concitauit.

Mithrium, Solis templum est: Mithriaca, Solis sacra.

auxit. Nam locum eum diù neglectum, Conſtantius eccleſiæ Alexandrinę donauerat. Georgius autē eum ropurgans, vt ædem ſacram Deo excitaret, ſubterraneum antrum reperit, in quo ſimulacra & alia quędā ſymbola & ſigna Gręcarum nugarum & præſtigiarum, vt ità dicam, eorumque qui ſacris ab ipſis inſtituti atque initiati fuiſſent, erāt. Quæ ſanè ridicula & noua cernentibus ſunt viſa, proindeque meritò per ludibrium irriſa. Græci autem pudore propter myſteria & arcana ſua reuelata affecti, cōfertim manu coacta, gladijs, lapidibus, & clauis impetum in Chriſtianos fecerunt, & multos occiderunt, quoſdam vulnerauerunt, & nonnullos etiàm ex eis ad dogmatis cōtumeliam in crucem egerunt, atque abiérunt. Georgius inceptum opus imperfectū reliquit. Græci porrò, Iuliani Imperio tanquàm opportunitate quadam oblata, pro eo atq; voluêre vſi, ipſum etiàm Georgium interemêre. Hoc ipſum Imperator quoq; literis ſuis, magis ſcilicet populum Alexandrinum, quàm Chriſtianos incuſans, teſtatur: quod ille profectò non feciſſet, niſi eum veritatis vis coëgiſſet. Quas literas legere poteris apud eūdem Nicephorum lib. 10. cap. 7.

Nō orthodoxi Chriſtiani, ſed gētiles Gręci Georgiū necārunt.

GEORGIVS LAOdicenſis epiſcopus. 8.

HIc cum Acacianis Arriana Aëtianaq; prauitate infectis, in cōciliabulo Antiocheno ibidem Euzoio Arrij olim familiariſſimo eccleſias gubernāte, & Imperatore Conſtantio pręſente, in fidei formula primùm Arimini, deindè Conſtantinopoli edita, æqualitatis nomen inducere atque abolere conſtituit, ſub Liberij Papę pontificatu, circa annum Domini 357. Tūc enim illi (authore Nicephoro li. 9. ca. 49.) nō occultè, ſed propalàm, citra pudorem, per oia ſubſtantia ſimul & voluntate inæqualē patri filium, & ex non exiſtentibus genitum eſſe docebant & prædicabant, ſicuti & Arrius à principio opinatus eſt. His autem maximè ſuffragabantur, quicunque Aetij ſententiam comprobārunt: qui primus poſt Arriū eiuſcemodi nomina in publicum produxit, & liberè cum magna confidentia promulgauit.

Aëtij ſentētia & Arrij eadem.

Sed enim Arriani hi ab Homouſianis ſeu Conſubſtanaialis profeſſoribus interrogati, cur nàm cùm anteà in profeſſione fidei ſuæ, filium Deum ex Deo dixerint, inæqualem nunc, atque ex non exiſtētibus profiteri auderent: Propterea, reſponderunt, quòd & Apoſtolus Paulus: Omnia autem ex DEO, inquit. Proindeque vnum etiàm eſſe rerū omnium filiū: & ob eam cauſam in fidei formulis addi illud, Secundùm ſcripturas. Huiuſcemodi illi cauillationibus reſponſiones & refutatiōes ſuas inſtituere. Quarum author Georgius Laodicēſis fuit, qui non benè loquutiones eiuſcemodi aſſequutus, ſuperioribus temporibus hæc Origenem inueſtigâſſe, & Apoſtolicas verborū proprietates ſuſiùs intepretatum eſſe ignorauit. Cæterùm tametſi arroganter iſta in reſponſionibus ſuis iactàrent, conuicia tñ multorum tum perferre, & per interrogationes eos vrgentibus ſatisfacere non potuerūt. Et quū quod in aduerſarios crimē regererēt, non haberēt, confirmata denuò, quam Conſtantinopoli ediderant, formula, cōciliabulum ſuum ſoluerunt, & ſe domum receperunt. Hæc Nicephorus.

Quomodò Arriani inæqualitatē filij cū patre, authore Georgio Laodicenſi defenderit.

Arriani hæc in parte ab Origene refutati.

GEORGIANI. 9.

GEorgiani ſunt ei, quos Iberes appellāt Coſmographi. Gens barbara & bellicôſa, & quę (authore Pio ſecūdo huius nominis Romanorū pontifice in ſua Coſmographia) Armenico & Medico cultu vtit, Scytharumq; more viuit, quorū cognati ſunt & cōtermini. Habitat em̄ hæc natio in interiore Armeniæ parte, ad Septētrionē & Euxinū versùs: quā magnus Pompeius Romano imperio ſubiecit: ſed ſub Cōſtantino Cęſare Helenę filio & Syluestro Papa, verbi Dei fœdera & fidem futuri regni ſuſcepit, circa annum Domini 325.

Georgiani q & Iberes.

Qui licèt hodiè Chriſtū colant, ꝑcul tamē illum ab Apoſtolica ſede, veritatis magiſtra, colūt: & barbaris circūfuſi gētibus, nō omnem Euāgelij puritatē ſeruant.

Georgianorum hæreſis.

uant. Nam in Sacramẽtis & alijs plerisq; rebus, Grẹcorũ errores sequunt, de qbus vide infrà. Eorũ clerici rotũdas circũferũt coronas more nostro, laici verò quadratas. Illustriores illorũ mulieres, Amazonũ instàr, armis in ꝑlijs vtuntur. In officijs ecclesiasticis & scriptis, quidam eorum lingua Græca, alij Chaldaica vtuntur.

Georgiani à quo sic appellati.

Georgiani verò appellantur, à diuo Georgio, quẽ velut ꝑcipuum patronũ & in suis prælijs cõtra paganos velut signiferũ & ꝓpugnatorẽ ingenti honore venerant. Quòcunq; tendũt, turmatim incedunt, vexillũ diui Georgij imagine insignitũ circũferẽtes, cui⁹ ope & auxilio se in bello maximè iuuari credũt. Archiẽpiscopũ habẽt, q in mõte Sina claustrũ diuę Catharinę incolit, cui per oĩa, vt nos summo Romanorũ põtifici, obtemperant. Cur verò tãto in honore diuum illũ Georgiũ habeãt, fit indè, ꝙ ille primus ad fidẽ Christi Armenos Iberesque cõuerterit, diuinumque dogma apud eos disseminauerit: quanuis Ruffinus & Sozomenus li. 2. c. 6. & sequenti, & post eos Nicephorus li. 8. c. 34. mulierem captiuã tanti boni illis causam ꝓstitisse asserãt. Quę quum aliàs semper pudicè casteq; vixerat, tum captiua quoq; nihil de pietate sanctioreque instituto remisit. Nam diù noctuq; pietatis exercitia exhibebat, ieiunijs plurimùm vacabat, continueque precationibus insistebat.

Iberes seu Georgiani armeniæ populi, ꝑ mulierẽ captiuã ad Christianismũ ꝑducti.

Ex quo quidem admirationi barbaris fuit. Quibus sciscitãtibus, cur tãtoperè sese affligeret, itã se suum Deũ colere respondit, q Christus esset. Nihil ex hoc ampliùs admirati barbari, q̃ nouitatem nominis, mulierculã in honore habuerunt. Mos gentis erat, paruulos, cùm ægrotarent, ꝑ vicinas domos à matribus circũferri, remedia exquirẽtibus. Mater q̃dam cùm puerũ aliquãdiù circũtulisset, nec salutare quicquã inuenisset, captiuam adiens, eius opẽ petijt. Illa se humani nihil scire testata est, sed Deũ quẽ coleret Christũ, desperatã ab hominibus salutem posse cõferre. Paruulumq; cilicio suo superimponens, & orationẽ ad Deũ fundens, sanum matri reddidit. Impleuit vrbem facti rumor, & ad reginam perlatus est, quæ dolore quodam afflicta, ad captiuã se ferri curauit, cùm illa regiam domum ingredi recusãsset. Reddita est regina sanitati, atq; admonita vt in Christũ crederet, & eum coleret qui salutem ꝓbuisset. Rogauit Regina virum, vt Christianus efficeretur: quod quanquàm ille promisisset, segnis tamẽ erat, nec sępiùs ab vxore commonitus baptizari curabat, non tam fidei hostis, quàm dubius. Contigit eum in altissimas syluas ire venatum: quò cùm peruenisset, coorta subitò tempestate, itã tenebræ cuncta operuẽre, vt nec ipse comites cerneret, nec cerneretur ab illis Ignarus qd ageret, promissionis coniugi factę recordatus est, Christumque rogauit, vt si Deus esset, ex tãtis eum periculis eriperet. Nec mora, dies reddita mundo est, & Rex ad vrbem incolumis perductus: qui Reginæ quæ gesta erant miraculi loco exposuit. Vocatur captiua, audit consilium eius: illa reijcienda idola, & Christum colendum dicit, eiq; supplicandum, & basilicam faciendam. Conuocato populo Rex Euangelium prędicat: & nondùm sacris initiatus, fit suæ gentis apostolus. Credunt viri per Regem, fœminæ per Reginam. Cõstituitur templum magni operis: & eleuato pertinaciter murorũ ambitu, columnæ collocantur. Sed prima ac secunda erecta, tertia nullis machinis erigi potest, nullisq; viribus, cùm ad noctem vsq; laboratum esset. Recedẽtibus cunctis, sola captiua apud templũ in oratione perseuerat. Postera die, prima luce redeunte populo, colũna reperta est supra basim in aere suspensa, quãtum esset vnius pedis spatium. Magnificauerunt oẽs Deum, veramq; captiuę fidem recognouerunt. Quibus mirantibus ac stupentibus, sensim supra basim suã nullo cõtingente deposita est, & summa cum libratione descendit. Mox reliquæ columnę magna facilitate erectę & collocatæ sunt: perfectum templum: & populi fide confirmata, suadente captiua, totius gentis legatio ad Imperatorem Constantinum mittitur: res gesta exponitur, & sacerdotes petuntur, qui cœptum erga

Miraculũ captiuæ mulieris, ꝑ Christiana fide, apud Iberiã factum.

Rex Euãgelium suis ꝑdicat.

Vita principis, censura est, eaq; ꝑpetua: ad hanc dirigimur, ad hanc cõuertimur. Plinius iunior.

Colũna in aere diuinitùs suspẽsa.

ga

ga se munus impleant. Ferunt Constantinum non minùs hoc nuncio lætatum, quàm si gentes Romano Imperio incognitas, & ignota regna vicisset, indeque Iberis iucundissimo vultu satisfecisse. Ruffinus in ecclesiastica historia hæc sibi Bacchurium ipsius gentis regem narrâsse affirmat virum fidelissimum, cùm Hierosolymis secum humaniter degeret. Hoc modo Iberes prædicationem Christi primùm susceperunt: sed temporum lapsu à falsis prophetis, vti iam diximus, seducti, in hæresim Armeniorum & Græcorum corruerunt: De quibus vide locis suis.

Iberibus
Ruffinus in ecclesiastica historia.

GEORGIVS DAVID.

10.

Georgius Dauid, seu Dauidgeorgius, cuius suprà historiam descripsimus, in Frisia nouus propheta emersit anno Domini 1525. sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemente septimo pontifice maximo.

Impia Georgij Dauidis dogmata.

1. Se DEI nepotem, nuncupabat: & quòd cum feris & auibus quacunque lingua colloquebatur, ab ijs victum accipiens.

2. Asserebat cælum esse omninò vacuum, se autem ad id missum, vt filios regni cælestis hæredes adoptaret.

3. Mortuorum resurrectionem, extremum iudicium, tum bonos tum malos spiritus, vitamque æternam cum Saducæis negabat.

4. Matrimonium quoquè cum Bohemis & Adamitis improbabat, volens omnes mulieres esse communes cum Atheis.

5. Asserebat stultum esse, si quis putaret esse peccatum, abiurare Christum coram hominibus: & ideò stolidos vocabat Apostolos & martyres, quòd ob eam querelam se occidi permisissent.

6. Dicebat item cum Epicureis, non animum, sed solam carnem, peccatum contrahere.

7. Quodque animæ eorum quos infideles nuncupamus, æquè saluabuntur, atquè fidelium: & Apostolorum corpora æquè damnabuntur, atquè infidelium.

8. Se quoquè iactabat tertium Dauidem esse, qui super terram regnare deberet. Aliaq; multa planè absurda & vana deblaterans. De quibus & alijs circa hunc hæreticissimum actis, videatur appendix Laurentij Surij Chronicis Naucleri adiecta, interimq; seorsim aliquoties excusa.

GILBERTVS PORretanus Pictauensis episcopus.

11.

Gilbertus cognomẽto Porretanus, Pictonum episcopus fuit: vir quidem admodùm eruditus, vt qui sex vltimorum prædicamentorum author extiterit: & in sacrarum literarum palæstra plurimùm exercitatus: sed sublimiora se scrutans, ad insipientiam decidit, Cunradi tertij huius nominis Cæsaris Germani, & Eugenij tertij summi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 1147.

Gilberti Porretani heresis.

Hic de sanctæ Trinitatis vnitate & diuinitatis simplicitate, non simpliciter vt sentit ecclesia, columna & firmamẽtum totius veritatis, sentiebat, nec fideliter scribebat, sed suis discipulis panes proponebat absconditos, & furtiuas propinabat aquas, asserens relationes in diuinis non esse personis, sed eas à foris existere. De quo lege diuum Thomam prima parte, quæst. 39. art. 6. Cùm verò super hoc non minimum scandalum iamiam inualesceret, Lutetiæ primò, deindè Rhemis concilium coactũ est ab Eugenio summo pontifice, ad quod accitus ille & euocatus, biduana disputatione cum diuo Bernardo Clarauallensi archimandrita habita, tandèm hæreseos conuictus ab eo fuit. Sed quoniam nulla criminis aut ignominiæ nota ipsi inusta est, sed causam suam ad iudicium & arbitrium concilij & Papæ permisit, errorem que suum in eo concilio retractauit, & palinodiam cecinit, ideò inter hæreticos habitus non est. Sæpè enim cordis oculus nube erroris obductus, ità supernæ illustrationis lumine fit serenus, vt author schismatis ad vnionem redeat veritatis.

Porretanus in concilio Rhemensi à diuo Bernardo cõuictus.

GNOSTICI. 12.

GNostici ab excellẽtia ſciẽtiæ quam iactabant, ità ſe appellari voluêre. Tam ſuperbo nempe titulo hęc lues hęretica populo ſe vẽditabat ab exacta rerum omnium(vt ipſi volebant)cognitione & ſcientia, vt Gnoſtici,i.cognoſcẽtes ſiue ſcientes ſint nuncupati, παρὰ τὸ γνῶσιν. Horum authorem alij Baſilidem, vt diuus Hieronymus de viris illuſtrib⁹, alij Valentinum fuiſſe volunt. Philaſtrius autem & Auguſtinus libro de hæreſibus,aſſerunt illos à Nicolao diacono, de quo in Actis Apoſtolicis fit mentio, exortos eſſe. Irenæus tamen libro primo aduersùs hæreſes, cap. 24. eorum principem fuiſſe Carpocratem adſtruit. Cui magis crediderim,q̃ alij cuiuis,quòd vicinior temporibus, quibus emerſerunt Gnoſtici,extiterit. Exortos tamẽ diuus Hieronymus aſſerit, Adriani Imperatoris & Xiſti huius nominis primi Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 129. Hi quibuſuis alijs hæreticis vaniores & turpiores fuêre: adeò quidẽ, vt cùm ab alijs p diuerſas terrarũ partes aliter atque aliter nuncupentur, nonnulli eos Borboritas vocitent,quaſi cœnoſos,ob nimiam vtiquè illam,quam in ſuis ſacris dicebãtur exercere, fœditatem atque turpitudinem: de quibus vide ſuprà, in Borborianis ſeu Borboritis, & Epiphaniũ,qui lib. 1. tom. 2. aduersùs hęreſes, hæreſi 26. eorum execrandas turpitudines ad viuum deſcribit.

Quis Gnoſticorũ dux & author.

Gnoſtici quo tempore exorti.

Gnoſticorũ hæreſes.

1. Dicebant autem Gnoſtici, animam eſſe aut Dei ſubſtantiã, aut ex Dei ſubſtãtia: quod Diſtinct. 32. quæſt. 2. cap. Moſes, reprobatur in hunc modum: Contemplemur facturam Adæ. in Adam eñ exemplum eſt datum, vt ex eo intelligamus, quia iam formatum eius corpus ſuſcepit animam. Nam eam poterat Deus limo terræ admiſcere, & ſic formare corpus.

2. Docebãt etiàm, authore Philaſtrio, omnia bruta rationis eſſe capacia, eàque æquè atquè hominem, non ſolùm ſentire, ſed etiàm intelligere.

3. Item aſſerebant creaturas factas eſſe à malo Deo. Hi enim duos ponebãt deos: vnum quidem bonum, qui nihil harum rerum creâſſet: alterũ malum, à quo oẽs creaturas proceſſiſſe dicebant. Hæc verò (vt inquit Philaſtrius) quæ ſequuntur, dogmata proponebant, quibus ſua deliramenta fulcire nitebantur. Antè erant ſolùm tenebrę, (dicebant) & profundum ex aqua, atque terræ diuiſio facta eſt in eorum medio, & ſpiritus ſeparauit hæc elementa. Tunc ergò tenebræ intuentes in ſpiritum, genuerunt quatuor Aeonas, & hi quatuor genuerunt item alios quatuor Aeonas. Hi autem dextra atque ſiniſtra (inquiũt) lux ſunt. Quandam verò etiàm concubuiſſe cum illa mulierem & virtutem dicũt, ex qua nati ſunt dij, & homines, & angeli, & ſeptem ſpiritus dæmoniorum. Addunt etiàm prophetas quoſdam natos de ea ſpecioſo nomine, & Barrabam. Alij autem Euangelium conſummationis, & viſiones inanes & plenas fallaciæ, & ſomnia videre diuerſa aſſerunt delirantes. Hæc Philaſtrius.

4. Dicebant rursùs nullum futurum eſſe iudicium, vt vel hac occaſione tantò faciliùs in quodlibet vitium ruerent, quanto minùs pœnam propter illud infligendam crederent.

5. Docebant deniquè, aliquas creaturas ex ſe malas, vtpotè productas non à Deo ſummo bono, ſed à quodam (vt iam diximus) alio omium malorum principio, quod ſummũ malũ eſſe contendebant.

De his Nicephorus libro 4. cap 2. eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcribit in hæc verba: Atque equidem de Baſilide Irenæus itidèm agens, pudendum errorem eius in apertum produxit. Aequalem eius idem fuiſſe refert Carpocratem, eorum qui Gnoſtici appellantur, authorem & ducem: quem non puduit propalàm artem magicam exercere, quam pater eius Simon clàm & ſubdolè profeſſus fuerat. Gloriã is aucupabatur, & ſeſe efferebat artibus curioſis, per eos quos ipſe conficiebat amores, per ſomniorum viſiones, & per aſſeſſores dæmões. Docebat quoquè oẽm eos oportere ppetrare turpitudinẽ, qui ad pfectionẽ arcanorũ ſacrorũ ſuorum puenire vellẽt: neq; fieri poſſe, vt quiſquã eos effugeret, q mundi principi-

Carpocrates Gnoſticorum author & dux.

Irenæus aduersùs hæreſes lib. 1. cap. 24.

cipes apud eos appellarent, nisi infandis fœditatibus oībus satisfecisset. Hæc Nicephorus ex Ireneo Lugdunēsi quōdàm episcopo. Ex qbus colligere licet, cur Borboriani, id est, fœdi & impuri, sint Gnostici appellati, nempè ex impudente & voluptuario eorum authore Carpocrate.

Gnostici nostri tēporis.

De Gnosticis nostri tēporis sic nihilominùs scribit Lindanus in suo Dubitantio, dialogo secundo: Gnostici, inquit, à Nicolao diacono, gnosin, id est, eximiam cælestium mysteriorum cognitionē iactante, dicti, animam humanam aiebant esse ex Dei substantia. Sic hodiè libertini animā oēm morientē ad Deū redire, illiq; reduniri fabulant. Caluinus in instructiōe cōtra Anabaptistas.

GORTHAEVS. 13.

Gorthæus vnus fuit ex septem hæreticis, qui (teste Egesippo, & Eusebio lib. 4 cap. 18.) primi ecclesiam adhuc virginem inanibus & vanis corruperunt doctrinis, sub Domitiani Neronis Imperio, & diui Petri Apostoli pōtificatu circa annum Dñi 53. Quorum tamen (authore eodem Eusebio) vnusquisq; diuersis corruptionibus fidei seorsùm schisma cōponens, propriam sectam & proprios habuit eiusdē sectatores. Horum primus, vt dicit Egesippus, Thebutes plebeius fuit, quòd in petitione episcopatûs repulsam tulisset: à quibus & Simon est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vndè Cleobiani: & Dositheus, vndè Dositheani: & Gorthæus, vndè Gorthæani: & Masbathæus, vndè Masbatheni. Ab ijs autē & Menandriani, & Marcionistę, & Carpocratiani, & Valētiniani, & Basilidiani, & Saturniani. Hi pro se quisq; proprias seorsìm induxerunt opiniones. Ab his Pseudochristi, Pseudoꝑphetæ, Pseudoapostoli, qui vnitatem ecclesię diuiserunt perniciosis sermonibus aduersùs Deum & aduersùs Christum eius. Hæc ille.

Hunc alij Thebulim appellant.

GOTTHI. 14.

Gotthi qui & vndè.

Gotthi, Vandali, Rugiani, Hunni, nō vnius populi appellatione censent, (vt est author Carion Chronicorum lib. 3.) sed Gotthi Teutones sunt ex Gotlādia insula, q Liuoniæ & Lituaniæ partē occupârūt. Nam vtraq; hæc regio Gotlandis exaduersò ꝑ mare sita est: atq; hinc est ꝙ rectè eos Procopius Cimmerios & Getas esse scripsit. Porrò hi Romanorū tēporibus in Thraciam & Hūgariam vsq; progressi sunt, quos Romani imperatores rrpellere sæpiùs conati sunt, sed frustrà: quorū sanè maxima prima pugna aduersùs eos sub Decio fuit, in qua & cæsus est Decius. Posteà verò etsi ab Imperatoribus Romanis multùm negocij factū sit Gotthis, tamē in Thracia & Hungaria remanserunt, & in Asia quoq; circa Constantinopolim regiones aliquot occupârūt. Hodiè etiānùm fertur in Chersoneso Taurica habitare Gotthos, teutonico idiomate vtētes, & Gotthos se appellare. Cæterùm eo tandèm modo Hungariam reliquerunt & Thraciam quoq;, quòd ipsi primùm sua sponte indè in Italiam, & posteà in Hispanias profecti sunt: posteà à Vandalis & Hunnis ex Scythia venientibus, reliqui Gotthorum oppressi sunt. Hunni sedes in Hungaria fixerūt: illæ verò regiones q partim circa, partìm infra Hungariam sitæ sunt, à Vandalis sunt occupatæ. Hæc Carion.

Gotthi in Chersoneso Taurica.

Gotthi porrò & Saraceni (quemadmodùm author est Socrates historiæ ecclesiasticæ lib. 4. c. 33. & 36.) Valētis Imperatoris Arrianæ hæreseos maximi assertoris, à Decio (sub quo primùm Gotthi aduersùs romanum imperium arma sumpserunt) quintidecimi tēporibus, Christianorum fidem amplexi sunt, circa annum domini 378. sub Damasi Papę pontificatu. Nam ipsis Gotthis ab eodē Valente Imperatore postulantibus sacerdotes, à quibus in religione Christiana instituerentur, Arrianos doctores misit, qui gētem barbaram & credulam hac contagione ità infecerunt, vt ab ea nunquàm diuelli potuerint, donęc Diui Gregorij Papæ opa ad catholicā fidē rediêre, circa annū Dñi 591. sub Mauricio Impatore. Horū doctorū dux & antesignanus fuit Eudoxius Cōstantinopolitanus episcopus, qui Imperatori suggessit, vt ei Gotthi communicarēt, cùm paulò antè doctrinæ sanę radijs imbuti,

Quādò Gotthi Christianismū amplexi sunt.

Eudoxius Cōstātinopolitanus episcopus ꝑfidię Gotthorū dux & princeps

apostolicis dogmatibus pascerent. Communio, dicebat impius ille, vnius dogmatis firmiorem facit pacem: inferens, certamen esse verborum, non differentiam dogmatum. Quamobrem Gotthi maiorem patrem filio dicebant, vt habetur historiæ tripartitę lib.8.cap.13. Sed horũ historiã clarius describit Nicephorus Callistus lib.11.cap.48.in hũc modũ:

Gotthorũ hæresis.

Gotthi, inquit, qui primùm vltra Istrũ domicilia habuère, & alijs ibi barbaris imperauère, ab Hunnis indè expulsi, in Romanorum fines transiêrunt, Valentis imperatoris temporibus, qui in Oriente imperabat. Sunt autem Hunni isti, quos veteres Nebros appellârũt, Riphęorum montium accolas: vndè Tanais fluuius ortũ trahens, vndas suas in Mæotidem paludem prouoluit. Cùm itaque Gotthi fuissent ab his sedibus suis pulsi, Istro transmisso, ad Romani imperij terminos consedêre: & ad Imperatorem Oratores, qui se belli socios perpetuò Romanorum fore, iureiurando confirmarent, misêre. Petebant autem illi, vt eis quo visum esset loco domicilia habere permitteretur. Legationis eius princeps fuit Vlphilas, eorum qui inter illos Christiani erant, episcopus. Re ex sententia eorum confecta, Thraciam colere iussi sunt. Et aliquãdiù simul & inter seipsos, & erga Romanos quieti pacatique fuêre. Deindè verò per seditionem inter se dissidẽtes, in duas discessẽre factiones: quarum alterius Athanaricus (alij hunc Alarichum vocant) dux fuit: altera Fridegernis auspicia sequuta est. Et pugna inter se commissa acri, Fridegernes victus, auxiliares à romanis copias per legationem petijt. Imperator ei auxilium ferre, quæ tum ibi erant, copiãs iussit. Quibus fretus Fridigernes, pręlio rursùs cum aduersarijs contendit, eosque victor profligauit. Vt autẽ is gratiam Valẽti referret, & pignore aliquo, se illi modis omnibus sincerè fidum & amicum fore confirmaret, eandem cum Imperatore de Deo opinionem suscipere, atque in eandem sententiam, qui sub eo essent, barbaros adducere statuit. Id quod statim, sicuti volebat, confecit. Nã cũ exercitu suo vniuerso ad Arrianismũ

Nebri, vel Neuri & Neuritæ, Hunni Riphęorum montium accolæ.

Vlphilas Gotthorũ episcopus.

Gotthi, Valẽte permittente, in Thracia consident.

Bellum intestinum inter Athanaricum & Fridigernem Gotthos in Thracia.

Occasio per quã Gotthi Arrianismũ complexi sunt.

transit. Atque hanc opinor causam fuisse, cur gens ea omnis Arrij fidem sit sequuta: eandem ab initio, quam Valens, opinionem professa. Non hanc verò solam: sed Vlphilas quoquè accessit, qui apud eos episcopatum gerebat. Nam is primùm cum ecclesia catholica, in nullo ab ea dissidẽs, communicauit. Et quũ in synodo Cõstantinopolitana sub Cõstantio (nulla tum conuẽtione intercedente cum Eudoxio & Acacio) esset, nihilominùs in communione cum episcopis Nicenam fidem propugnantibus permansit. Posteà verò Constãtinopoli versanti, quũ Arriani de dogmate suo disserẽret, & legationem se ei ex sententia apud Imperatorem confecturos esse, si idem cum ipsis sentire in animum induceret, pollicerentur, vtilitate ea illectus: aut etiam fortasè, q melius esse, si ità de Deo opinaretur, censeret, cum Arrianis communicauit, & gentẽ vniuersam hoc modo ab ecclesia vniuersali abduxit.

Vlphilas quoquè vt Gotthi Arriani fierent, plurimùm attulit momẽti: qui & ipse vtilitate tẽporali adductus, hæresim Arrij, catholica reiecta fide, est complexus.

Gotthi nanque, quòd ipso authore atq; duce, ad veriorem pietatem se contulissent, & illius beneficio, humaniore mansuetioreque viuendi instituto vterentur, facilè admodùm ei parebant, & quocũquè ille duceret, sequebantur: nihil mali esse, ex animo persuasum habẽtes, quicquid ille vel diceret, vel faceret: omnibusq; id adeò æmulari volẽtibus, in commodum prorsus atque vtilitatẽ cessurum esse arbitrantes. Quinetiàm ingẽs ille persæpè virtutis suæ ediderat specimen, multis fortiter pro Christiana doctrina priùs toleratis periculis, quàm gẽs ea, quæ tota ex græca superstitione pendebat, ad Christianismum est conuersa. Primus etiàm ipsis literas inuenit, & sacras scripturas eis translatas proposuit. Atque equidẽ quàm ob rem barbari plerique omnes Istrum accolẽtes, Arrij dogma sequerentur, causa & occasio hæc fuit. Hucusquè Nicephorus.

Magna Vlphilę authoritas apud Gotthis.

Literarum Gotthicarũ inuentor Vlphilas.

GRAECI. 15.

GRæci licèt in primitiua ecclesia famosi ac celebres in fide fuerint, præclarasq; ciuitates & insignes ecclesias atque doctores per multa tempora sub ecclesiastica obedientia possederint: duræ

Græci in primitiua ecclesia quàm famosi in fide

tamen

tamen ceruicis & superciliosi atque arrogantes semper fuerunt: & vsque adeò sanctæ Romanæ ecclesiæ infesti & rebelles, vt nec illi, nec sacrorum suorum côciliorum determinationibus atque decretis obtemperare vnquàm voluerint. Summum autem Pontificem Christi vicarium omnesque Latinos pro excommunicatis habent. Quorum vniuersus error, teste diuo Hieronymo lib. 2. contra Iouinianum, ex Græco, Chaldæo, & Syro sermone procedit.

Græcorum hæreses.

1. Sicut autem negant beatitudinem côferri iustis ante diem iudicij, ità quoquè negant pœnam infligi peccatoribus ante illum diem.

2. Damnant eos qui suffocata edunt, aut alias carnes in lege veteri prohibitas.

3. Dicunt simplicem fornicationem non esse peccatum, côtra illud Christi: De corde exeût cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, & his similia, quæ coinquinant hominê. Matt. 15.

4. Negant spiritum sanctum procedere à patre & filio: Adeò quidê, vt hæc fuerit vna ex præcipuis causis, propter quas à Ro. & Catholica ecclesia desciuerint.

5. Asserunt sacramentum Eucharistiæ côfici nô posse in azymo pane, sed præcisè in fermentato. Itaque inter alia peruersa dogmata, propter quæ ab ecclesia Romana discessere, hoc vnum tuentur: Romanam ac Catholicam ecclesiam sugillantes, quòd in pane azymo conficiat. Latinos omnes hac de causa (vt diuus Anselmus in quadam epistola de azymo & fermentato testat) Azymitas vocant, eos anathematizant, &, teste Guidone Carmelita, non permittunt Latinos sacerdotes in eorû altaribus sacrum mysterium conficere. Quòd si ipsis inscijs aut inuitis eos celebrare contigerit, lauant altaria, quòd ea credant esse polluta ex falso (vt asserunt) sacrificio per sacerdotem Latinum in azymo confecto.

6. Hi rursùs sic vinum in calice apponunt, vt nullam penitùs misceant aquâ, asserantque eam minimè esse miscêdam. Hac in re Aquarijs hæreticis aduersantes, qui in calicis consecratione non esse apponendum vinum, sed solam aquam affirmant.

7. Asserunt quoquè hoc præstantissimum sacramêtum, in die Cœnæ Domini, feria videlicet quinta maioris hebdomadæ confectum, esse excellêtioris virtutis & efficaciæ, quàm alio quolibet die côsecratum: Adeò sanè, vt (quemadmodùm Guido Carmelita ait) hac occasione, nulla alia die totius anni, quàm die Cœnæ Domini, hoc sacramentum conficiant, confectumque hoc die, per totû annum conseruent, vt indè infirmis ministretur.

8. Item esse necessariò sub vtraq; specie, panis scilicet & vini, communicandum: adeò quidem, vt qui sub vna specie tantùm communicat, etiàm si laicus sit, peccare dicatur: quòd (vt aiunt) contra Christi præceptû agat, qui sub vtraque specie communicare præcepit.

9. Dicunt quoquè eos, qui aliquibus peccatis fuerint obuoluti, etiâ si ad Dominicâ mensâm accedant, & à sacerdote consecratum panem accipiant, non recipere corpus Christi.

10. Dicunt licitum esse, inimicum decipere: nec esse peccatû aliquod, si quis suo inimico damnum inferat, etiàm si ad id agendum periurijs aut alio quouis mendacio iuuetur.

11. Primas nuptias admittunt, secundas tamen damnant.

12. Docent nuptiarum fœdus & vinculû posse pro coniugum arbitrio dissolui.

13. Docent nullum esse Purgatorium locû, in quo animæ ab hac luce migrantes purgentur à sordibus, quas in corpore contraxerant, antequàm in æterna tabernacula recipi mereantur.

14. Asserunt non esse necessariam rei furto sublatæ restitutionem, vt quis vitam possit assequi æternam: Adeò quidem, vt eorum sacerdotes, teste Guidone Carmelita, pro furto, vsura, rapina manifesta, nemini iniungant, vt quibus illa sustulerint, satisfaciant aut restituât: sed oleo simplici inungant raptorem, quem adstringût vt aliquam eius pecuniæ portionê illis distribuat, quò illi absolutionem impartiantur: sicque tandèm ea pecunia à fure aut raptore recepta, ipsum raptorem absoluunt.

15. Cumque

15. Cumque tollant Purgatorium, dicunt etiam nihil prodesse defunctis orationes, sacrificia, eleemosynas, & huiusmodi pia opera quæ à viuis pro illis fiunt.

16. Dicunt etiàm, extremæ vnctionis sacramentum ægrotantibus non prodesse ad salutem corporis.

17. Dicunt deniquè, peccatū non esse, aliquid dare ad vsuram.

18. Sacramentum altaris paruulis suis mox post baptismum conferūt per simplices sacerdotes, contra Dei & ecclesiæ determinationem.

Græcorum & Latinorū acerbitas.

De his Hosius libro quem de vtriusq; speciei communione edidit, scribit in hunc modum: Tanta fuit quondàm inter Græcos & Latinos animorum acerbitas, eosq; illi vsqueadeò abominabantur propter vnam voculam ad symbolū Constantinopolitanum adiectam, quemadmodùm in actis Lateranensis concilij scriptum esse dicitur, vt si quādò sacerdotes Latini super eorum altaria celebrâssent, non priùs ipsi sacrificare vellēt in illis, quàm ea tāquàm per hoc inquinata lauissent. Quin & baptizatos à Latinis, ausu temerario rebaptizare præsumebant.

Cap. 4.

Græcorum ausus temerarius.

Hos rursùs, libro de sacerdotum coniugio, scribit totiès doctrinis varijs & peregrinis abductos à fide defecisse, vt quaterdeciès ad ecclesiæ corpus redeuntes, totidem vicibus ab ea se præsciderint.

Græci quaterdeciès ab orthodoxa ecclesia se præciderūt.

GVIDO DE LACHA.

16.

IN historia ordinis Fratrum Prædicatorum legitur, (vt habet Bernardus Lutzenburgus in Catalogo hæreticorum) in episcopatu Brixiensi virū quendam fuisse tanta sanctitate & vitæ puritate præditum, (vt plerisque videbatur) vt alter Ioannes Baptista ab illis haberetur. Adeò quidem vt eius nominis fama & celebritate plerique omnes eius prouinciæ allecti, ad eum velut ad sanctum DEI hominem gregatim confluerent: qui tamen hæretica prauitate infectus erat: sed qua hæresi, & quo tempore id acciderit, subticet Bernardus. Cùm autem ille vita functus & honorificè sepulturæ demandatus esset, post aliquod tempus, fidei inquisitor per testes fideles examine diligenti peracto, reperit illum fuisse hæreticum: ideoque de consilio episcopi & aliorum prudētum virorum sancitū est, vt eius cadauer effoderetur, & ossa igni cremarentur. Populo itaque circunstante, eius ossa in ignem coniecta sunt, quæ mox dæmones ex eodem igne in aërem attollētes, ea suspensa super ignem tenebant, non tamen illi videbātur. Ex quo effectum, vt populus exclamaret, episcopum cum suis esse necandum, qui inuidia moti, sanctum Dei virum exurere præsumpsissent, id Deo nolente neque permittente. Qua re exterritum episcopum, sui bono animo esse deprecati sunt, in hæc verba prorumpentes: Domine episcope, nè vlla re frangaris quæsumus, quādoquidem hîc pro fidei tuitione adsumus: sed ad sacrum peragendum te potiùs præpara, visuri experientia ipsa, num Deus aliquod miraculum super hac re exhibiturus sit, nè fides in discrimen veniat ac periclitetur. Missa ea fuit de beata virgine: cumque corpus Dominicum sursum ab episcopo leuaretur, dæmones in aëre exclamare auditi sunt in hunc modum: O Guido & Lacha, te hucusquè, quantum potuimus, defendimus, sed ampliùs non possumus, quia maior nobis adest: moxque in ignem ossa ciciderunt & combusta sunt, & fides ab omnibus exaltata. Ex quo diaboli dolus facili negocio perpendi potest, qui hæreticum hominem vita functum defendit, quò plures animas decipiat.

Vide quid hypocrisis efficiat.

Sacramenti eucharistiæ efficacia.

GVILHERMVS *Cornelius Antuerpiensis.*

17.

GVilhermus Cornelius Brabātinus natione, in vrbe Antuerpiensi (vt Catalogus hæreticorum habet) in maxima simulatione & hypocrisi diutiùs cōuersatus, præbendæ beneficium sub paupertatis prætextu reliquit, quanuis esset totus luxuriæ deditus.

Hic autem adeò paupertatem extollebat, vt ea sola omnia peccata, perindè atque rubiginem igne, consumi, & ante

Guilhermi Cornelij hæreses.

te

te DEI oculos nulla habere adstrueret.

Ideoq; meliorem esse publicam meretricem pauperem affirmabat, quouis casto quantumlibet continenti, dum tamen aliquid in sui retineat subsidium & iuuamen. Quibus argumentis inferre volebat, omnem prorsus religiosum damnatum esse. Contra quam opinionem illud est, quod Dominus in Exodo ait: Pauperis non misereberis in iudicio. Si pauperem Dominus damnari præcepit in iudicio, hinc colligere licet, fieri posse vt quis pauper sit & reus. Exod. 23.

De hoc porrò certissima relatione & experientia cognitum est,: quòd cùm mortem obijsset, & cum honore in templo diuæ virginis sepultus fuisset, quidā die tertia eandē ædē sacrā introgressus, corporeis oculis ipsius Guilhermi mausoleum apertū & vacuum intuitus est, manifestissima significatione præsagiens, ipsius damnationis euentum. Nam quatuor pòst annis elapsis, reprobata nequissimæ hæresis eius malitia, conuictaque per venerabilem patrem Nicolaum Cameracensem episcopum, eius cadauer ceu stirps inutilis (quemadmodùm Isaias de Nabuchodonosore loquitur) de sepulcro proiectum & in cineres redactum est. Guilhermi Cornelij finis.

GVILHELMVS DE *sancto amore.* 18.

GVilhelmus de sancto amore, mendicantium monachorum acerbissimus hostis, suas hæreses instituit atque promulgauit sub Alexandro Papa huius nominis quarto, à quo & damnatus est per bullam quæ incipit, Romanus pontifex, Cunradi quarti Germani Cæsaris temporibus, circa annum Domini 1250.

1. Hic monachos ex eleemosyna in ocio viuentes, non saluari dicebat: afferens eos omnes citra vllum discrimen ad laborem manuū adstringi, vt ex illo sibi victum compararent: nec posse illos alio pacto victum parare, quàm per laborem manuum. Guilhelmi de sancto amore hæresis.

2. Dicebat quoque hominem saluari non posse in ordine mendicantium.

3. Asserebat deniq; paupertatem habitualē esse licitā, non autem actualem: hoc est, licitam esse animi promptitudinem ad relinquendum om̄ia pro Christo cùm vrget necessitas: hac tamen necessitate seclusa, illicitam esse paupertatem, per quam quis renunciat omnibus quæ possidet, quò liberiùs illi, Deo seruire, liceat.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER OCTAVVS.

DE LITERA H.

HAMSTEDII. 1.

HAmstedij ab Adriano Hamstedio (vt author est Lindanus Dubitantij sui dialogo 2.) habēt originem, spectántque ad tertiam nostri tēporis Euāgelicorum classem, eorum videlicet, qui Luteri occasione ab ecclesiastica doctrina dissentientes, dogmata sectantur Lutero contraria.

1. Hic in Selandia, & indè profugus in Anglia (quemadmodùm ex actis publicis Londinēsium colligitur & videre licet) vndè & sententia Edmundi Londinēsis Episcopi ab officio suspēsus, & ad publicè in ecclesia die Dominico reuocandum compulsus, ac post contumaciam excommunicatus, & in exilium deiectus, sentit cuiq; liberum esse infantes sine baptismo seruare ad aliquot annos, nec vllius conscientiam hac in re ad certum tempus adstringi posse. Hamstedij hæresis.

2. Item affirmabat, credere Christum Dominum ex semine mulieris natum, ac humanæ carnis nostriq; generis participem factū esse, nō fundamentū esse re-

ligiõis Christianæ, sed ipsius fundaméti circunstantiam quandã. Atq; idcircò, qui Christũ ex mulieris semine esse negat, is nõ fundamentũ negat, sed vnã ex fundamenti circunstantijs negat.

Habuit & alia ad Anabaptistas inclinantia, quos suæ ecclesiæ Londini studebat conciliare. Hæc Lindanus.

HARMONIVS. 2.

HArmonius filius fuit Bardesanæ Syri, magni illius Ephraimi ambo discipuli: q cùm essent facúdia maximè præstãtes, deindè lapsi, sana excidere fidei doctrina, Antonini Philosophi Imperatoris, & Pij hui^9 nominis primi Romanorum summi põtificis temporibus, circa annum Domini 163.

Nicephor^9.

De his sic scribit Nicephorus histor. eccles. li. 9. c. 16. Diuini Ephraim, inquit, multi fuére discipuli, qui institutiõem & philosophiam eius sunt ęmulati: in q-bus celebriores extitère Abbas Zenobius, Abraham, Maran, & Simeon, apud Syros ingenti gloria viri: & alij quibus cũ ꝑtereà hunc vitæ modũ illi cõmunicauére. In locis verò eisdẽ, facundia maxima p̃stantes, Paulonas & Anarad extitère: qui posteà lapsi sunt à sana fidei institutione. Alij insupèr apud Osroënos fuêre, eodẽ p̃clari modo, Bardesan es, & filius eius Harmonius. Et pater quidem nominis sui heresim instituit: filius autẽ Græcis disciplinis satis eruditus, patrijs vocibus legitimis modis musicisq; numeris inclusis, ordine circulari, eas cani instituit, quos ex eo tẽpore hucusq; Syri psallẽtes vsurpât: nõ illi quidẽ carminibus ipsis, sicuti sunt ab illo ꝓdita, sed sonis tãtùm eorũ vtentes. Nã ille ad paternam delapsus hęresim, eademq; cum Gręcis de animę generatione & corporis interitu, necnõ de futura regeneratione opinatus, lyricis modulis doctrinas eiusmodi adspersit. Quib^9 multi ex Syris ꝓpter verborũ venustatẽ, & sonorũ numeros demulsi, paulatim opinionibus talibus recipiendis sunt assuefacti.

Ephraim discipuli. Paulonas. Anarad. Syrorũ musica. Harmonij & Bardesanæ hæresis.

Cęterùm diuus Ephraim ea re cognita, quãuìs Gręcarũ artiũ expers, Harmonij numeros moderat^9 est: atq; eiusdem modulis, carminibus ecclesiasticę sentẽtiæ consonis, adiectis, Syris ad hoc vsq; tempus ea canẽda dedit. Nã diuinos hymnos plurimos, qbus Deũ inprimis celebrabat, & laudes ꝑtereà virorũ, qui instituto* Deo placuêre, cecinit, & ad Harmonij carminũ leges cõposuit: à quib^9, vt equidem puto, ꝑ æmulatiõis ardorẽ, posteriores ecclesię cantores modulorũ formulas mutuati, magis etiàm atq; magis augere atq; ꝓpagare eas sũt aggressi.

Diu^9 Ephraim carmina ac numeros Harmonij corrigit.

*for. a hoc. A qbus ecclesię cãtores modulorum suorũ formulas sunt mutuati.

HELCHESAITAE.

3.

HElchesaitarum hęresis irrepsit sub Gordiano Imperatore & diuo Fabiano summo pontifice, circa annum Domini 240.

Hi (teste Eusebio Cęsareẽsi li. 6. c. 38.) diui Pauli scripta, & alia q̃dam à Spiritu sancto tradita negabât. Quorũ hæresim tandẽ deuicit Origenes. De his vide plura in litera E. titulo de Elchesęis siue Elchesaitis.

Helchesaitarũ hæresis.

HELIOGNOSTICI.

4.

HEliognostici, q & (authore Philastrio) Deuictiatici dicunt̃, apud Iudęos idololatrę erât, q Persarũ & Messagetarũ gentiliũ more, à quibus etiã hoc didicerât, Solẽ colebât ac venerabâtur, ꝓptereà ꝙ illũ oĩa q̃ Dei sunt, scire dicerent & arbitrarent̃: ꝑ illũ solũ homines lumine circunfundi & illustrari: per illũ homines spirare, corporisque & animę vires possidere: illũ solũ gignendarũ rerum vim habere: illũ deniq; oĩa huic vitę necessaria ministrare. Vndè & Solem Deorũ maximũ esse credebât, equosque illi sacrificabant. Ignari illi, aut potiùs ignorare volẽtes, hũc Dei fore ministrũ, qui, quẽadmodùm ait Ecclesiastes, orit̃ & occidit, & ad locũ suũ reuertit̃: ibiq; renascẽs, gyrat ꝑ meridiem, & flectitur ad Aquilonẽ: lustransq; vniuersa in circuitu pergit Spiritus, & in circulos suos reuertit̃. De quo scriptũ: Qui dicit Soli oriri, & orit̃: & nõ oriri, & nõ oritur. Et rursùs: qui oriri facit Solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

Solis cultores, Heliognostici dicuntur. Eccles. 1. Iob. 9. Eccles. 24. Matt. 5.

Quem nihilominùs (vt ait idẽ Philastrius) Hermes ille vanus paganus Trismegi-

Hermes Trismegist^9 do-

cet Solē adorādū. Hūc nos Gallicū fecimus ex Grȩco, anno Dñi 1557.

megiſtus docuit, poſt Dominū omipotentem nō aliū ꝑter Solē debere ipſum & homines adorare. Qui cùm ad Celtarum (Perſarum potiùs dicerem: nam is Aegyptiorum rex fuit: Celtarū aūt vno vocabulo, Germani & Galli à Grȩcis dicebantur Celtæ: qui poſteà vnius vocis mutatione, Galatæ ſunt appellati.) prouinciā perrexiſſet, idipſum eos dignoſcitur docuiſſe, atq; huic errori vt ſuccumberent, ſuaſiſſe. A quibus hoc mutuati Iudæi, Solem, cùm captiui tenerētur, eos adorâſſe dicit Ezechiel propheta: indeq; illos increpans & acriùs coarguens, conteſtatur crimen læſæ diuinæ maieſtatis incurriſſe, & ꝓindè in ea mala quæ patiebantur, incurriſſe. Eius verba ſunt huiuſmodi: Et dixit Dominus ad me: Adhuc conuerſus videbis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domûs Domini interius: & eccè in oſtio templi Domini inter veſtibulū & altare, quaſi vigintiquinq; viri dorſa habentes contra templū Domini, & facies ad Orientē, & adorabāt ad ortū Solis. Et dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis. Nunquid leue eſt hoc domui Iuda, vt facerent abominationes iſtas quas fecerunt hîc: quia replentes terram iniquitate, conuerſi ſunt ad iritādum me? & eccè applicant ramum ad nares ſuas. Ergò & ego hoc illis faciā in furore: nō parcet oculus meus, nec miſerebor: & cùm clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiā eos. Hęc Ezechiel.

Ezech. 8.

Prȩceptū diuinū contra idololatriā. Deut. 17.

Porrò aduersùs hanc abominationē ſtat Domini ꝓceptū in Deuteronomio, in hęc verba: Cùm reperti fuerint apud te intra vnam portarū tuarū, quas Dñs Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malū in conſpectu Domini Dei tui, & tranſgrediantur pactum illius, vt vadant & ſeruiant dijs alienis, & adorēt eos, Solē & Lunam, & omem militiam cęli, quę non præcepi, & hoc tibi fuerit nunciatum, audienſq; inquiſieris diligenter, & verū eſſe repereris, & abominatio facta eſt in Iſrael: educes virum & mulierē qui rem ſceleratiſſimā perpetrârunt, ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus obruētur. Et Iſaias propheta varias cauſas enumerans, propter quas Iſraeliticus populus à Deo derelictus fuerit, præcipuā fuiſſe aſſerit idololatriam. Sic enim ait: Proiecisti enim populum tuum domum Iacob, quia repleti ſunt vt olim, & augures habuerunt, vt Philiſtijm. Et aliquantulùm infrà: Et repleta eſt terra eius idolis. Opus manuū ſuarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum. Et incuruauit ſe homo, & humiliatus eſt vir. Nè ergò dimittas eis. Et quamplurima alia, quæ ibi ſequuntur, ad idololatriam deteſtandā pertinentia.

Iſa. 2.

HELVIDIANI. 5.

HEluidiani ab Heluidio hæretico dicti ſunt, qui Mariam Chriſtum peperiſſe virginem quidem aſſerebat, at pòſt eum marito congreſſam, protuliſſe fratres Dñi, contra illud Ezechielis vaticinium, eùm ſub portæ tēpli inuolucro, de ei⁹ interemerata virginitate ediſſereret in hęc verba: Et conuerti me ad viam portę ſanctuarij exterioris, quę reſpiciebat ad Orientem, & erat clauſa. Et dixit Dñs ad me: Porta hæc, clauſa erit: nō aperietur, & vir nō tranſiet per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt ꝑ eam, eritq; clauſa principi: &c. De quo vide in litera E. titulo de Eluidio, & in Antidicomaritis.

Ezech. 44.

HEMEROBAPTISTAE. 6.

HEmerobaptiſtę apud Iudȩos hȩretici fuerunt, qui & ſe, & ſua veſtimenta quotidiè abluebāt, quemadmodùm author eſt Crinitus. vndè & cognomē Hemerobaptiſtarū acceperunt. Sentiebant enim aliter nō poſſe viuere hominem, niſi ſingulis diebus in aqua mergeretur, quô ità abluatur & ſanctificetur ab omni culpa. De quibus (teſte Nicephoro li. 4. c. 7. eccleſiaſticȩ hiſtoriȩ) ſcribit Egeſippus, alijſq; Iudæorum hȩreſibus, dicens: Fuerunt autem variæ quoq; in circūciſione inter filios Iſrael aduersùs tribum Iuda & Chriſtū ipſum ſententiæ & ſectæ: videlicet Eſſȩorum, Galilæorum, Hemerobaptiſtarū, Maſbothȩorum, Samaritanorum, Saduȩcorum, & Phariſæorum.

Variæ apud Iudæos ſectæ.

HENRICIANI. 7.

HEnriciani ab Henrico quodam genere Franco, natiõe & patria Tolosano dicti sunt, anno 1128. sub Lothario secũdo Cæsare Germano, & Honorio secundo summo pontifice. Hic non eas solùm quas Petrus de Bruis (à quo nũcupati sunt Petrobrusiani hæretici) hæreses instituerat, amplexatus est, sed multiplices alias supaddidit. Quo verò tẽpore hic vixerit, & q̃lis fuerit, ex quadam epistola D. Bernardi, quã ad Ildefõsum Comitem S. Aegidij scripsit, liquidò constat, q̃ est in ordine suarũ epistolarũ 148. in qua de hoc Henrico tũc adhuc superstite, hęc dicit: Basilicę sunt sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, & sine Christo deindè Christiãi. Ecclesię, Synagogæ reputant: sanctuariũ Dei, sanctũ esse negat: sacra nõ sacramẽta cẽsẽt: dies festiui festiuis frustrantur solennijs. Moriunt homines in peccatis suis, non sacra cõmunione muniti: paruulis Christianorũ, Christi intercludit vita, dũ baptismi negat gratia. Ad vocẽ vnius hæretici siluerũt oẽs ꝓpheticæ & apostolicæ voces. Homo apostata est, q relicto religiõis habitu (nam monachus extitit) ad spurcitias carnis & seculi, tanquã canis ad suũ vomitũ, est reuersus. Præ cõfusione autẽ habitare inter cognatos & notos non sustinens, vel potiùs non pmissus ob magnitudinẽ criminis, succinxit lumbos suos, & iter quã nesciebat, arripuit, factus gyrouagus & profugus sup terrã. Cumq; mẽdicare cœpisset, posuit in sumptu Euãgeliũ: nam literatus erat. Et venale distrahens verbũ Dei, euangelizabat, vt mãducaret. Si qd supra victũ elicere poterat à simplicioribus populi, vel ab aliqua matronarũ, id ludendo aleis, aut certè in vsus turpiores turpiter effundebat. Frequenter siquidẽ post diurnũ populi plausum, nocte subsequuta cum meretricibus inuentus est prædicator insignis, & interdùm etiàm cum coniugatis. Hactenùs Bernardus.

Hẽrici vita ex diuo Bernardo.

Henrici hæretici apostasia.

Euangeliũ venale facit.

Hic cum Petro de Bruis eius commilitone & comparticipe asserebat, paruulis vsu rationis carentibus nihil prodesse Baptisma: ꝙ paruuli rationis expertes, fidem habere non possent, nec credere Dei verbo quod illis fuerit prædicatum. Hoc porrò summè dicebant necessarium cuique baptisma suscipienti: adeò quidem, vt si quis sine præuia fide baptisma suscepisset, nihil illud ei proficere impiè adstruerent.

Hẽrici apostatæ hæreses.

De his Hosius libro quẽ de sacramento Eucharistię seu missę sacrificio edidit, scribit in hunc modum: Ante quadringentos verò annos fuerunt Henriciani & Petrobrusiani, qui & veritatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia negarent, & Missam nihil esse, nec celebrari debere contenderẽt. Contra quos scripsit Petrus abbas Cluniacensis, vir & eruditione, & vitæ sanctimonia admodùm præstans.

Hosius.

Eucharistiæ inpugnatio per Henricianos.

Rursùs idem Hosius libro de sacramẽto pœnitẽtiæ: Quòd si scripturis, inquit, etiàm probari Purgatorium non posset, cùm tñ vnanimes vno ore sancti doctores oẽs à Christo nato ad hęc vsq; nostra tempora, vel pœnarũ ignis Purgatorij, vel orationum & sacrificiorum pro defunctis meminerint, cùm pleriq; eorũ, nominatìm verò Augustinus & Ioãnes Damascenus, etiàm libros de cura ꝓ mortuis gerenda conscripserint: quis est qui dubitare queat Apostolicam hanc esse traditionem, quæ tãto omnium consensu tot seculis in ecclesia semper fuit obseruata? Cui qui contradixit Aërius ante mille ducentos annos, pro hæretico habitus est, ꝙ superuacaneas esse diceret orationes & oblationes pro defunctis, sicut apud Philastrium, Epiphanium, & Augustinum legimus. Ante quadringẽtos etiàm annos fuerũt Henriciani quidam & Petrobrusiãi: qui cùm ad eundẽ lapidem offendissent, per Petrum Cluniacẽsem & Bernardum abbatem Clarauallensem confutati sunt. Hucusquè Hosius. De his vide in Petro de Bruis.

Item Purgatorij, orationum & sacrificiorum pro defunctis.

Aërius.

HERACLEONITAE. 8.

HEracleonitæ ab Heracleone quodam Secundi hæretici discipulo dicti sunt: qui Valentini, Cerdonis, & Marcionis, & idcircò Basilidis eorum præducis heresim complexus, emersit Antonini philosophi Imperatoris & Pij huius nominis primi maximi Romanorum

rum antistitis temporibus, circiter annum Domini 154.

Heracleõis hæreses. Hic porrò, teste Philastrio libro de hæresibus, principium esse vnū dicebat, quē Dominū appellabat: deindè de hoc natum aliud, deq; his duobus generationem multorum principiorū fore asserebat, cum suis itidem delirans doctoribus. Alij Hierarchitæ dicūtur, quos imperitè cum his confundit F. Bernardus de Luxemburgo in suo catalogo hæreticorum. quare de his infrà suo loco dicetur.

HERMAS.

9.

HErmas, vel, vt alijs placet Hermias, vnus fuit ex ducibus Massalianorū hæreticorū, qui Valētis & Valentiniani Imperatorum, & Siricij Papæ temporibus in mundum irrepserunt, circa annum Domini 388.

Hermæ hæreses. 1 Hic dicebat nullam vim aut vtilitatē ex sacro baptismate baptizatis accedere, sed solam studiosam orationē dæmonē in homine habitantē effugare.

2. Baptizabant Hermiani nō in aqua, sed in igne, indè occasionē sumentes, quod Ioānes Baptista apud Matthæū de Chri- Matt.3. sto loquens dixisset: Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igne:

3. Malū dicebāt aliquādò esse à Deo, aliquādò à materia. Quē errorē apertissimè damnat ipse veritatis magister, di- Matt.7. cens: Non potest arbor bona fruct° malos facere. Aut ergò Deus bonus nō est, aut mala producere non potest. At Deus bonus est: immò ille solus bon° est: quoniam ex se & à se bonus est: ergò ille mala facere non potest.

4. Docent præterea materiam elementorum, ex qua fact° est mūdus, nō esse factam à Deo, sed esse Deo coæternam.

De his ità scribit Nicephorus eccles. hist. lib. 11. c. 14 Isti, inquit, numine quodam sese afflari falsò arbitrantur, dæmone quopiam vim in eis suam exercente: quam rem Spiritûs sancti præsentiam esse opinantur. Qui verò in hoc vitio perfecti sunt, manuum opus omne & laborē perindè atque improbitatem auersantur. Itaque somno dediti, somniorum visiones & phantasias, prophetiam vocant. Istius hæresis duces fuēre Dadoēs, Sabbas, Adelphius, Hermas & Simeones, atque prætereà alij. Qui quidem ab ecclesiastica communione sese præscinderunt, nihil prorsùs vel prodesse, vel obesse diuinam escam dicentes. De quo Dominus Christus inquit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, viuet in æternum. Hæc Nicephorus. De his vide plura in Adelphio, Dadoē, Messalianis, Sabba, & Seleucianis.

Hæresis eius authores.

Cōmunione Eucharistię hi heretici in adiaphoris posuerunt.

HERMANVS RISsuich. 10.

HErmanus Rissuich, quemadmodùm refert Bernardus de Luxemburgo in catalogo hæreticorum, Batauus fuit natione, quem Hollandinūm vulgari nomine nuncupamus. Hic cùm in multos errores lapsus fuisset, indeq; admonitus, & tandem pœnitentia motus, palinodiam cecinisset, à Magistratu misericordiam cōsecutus, ad perpetuos carceres damnatus est, anno Dñi 1499. sub Maximiliano Imperatore Germano & Alexandro 6. Papa. Verùm cùm posteà carceres euasisset, in priorem demētiam relapsus, multa etiam longè peiora quàm anteà, effutiuit. Propter quod iterùm captus anno Domini 1512. per hæreticæ prauitatis inquisitores damnat°, & curiæ seculari traditus, eiusdem iudicio viuus exustus est.

1. Inter eos itaq; errores, in quos Hermanus iste prolapsus fuit, vnus est, quo asserit angelos, siue boni siue mali sint, à Deo creatos non esse, quòd nusquàm (vt ait) hoc scriptura asserat. Hermani errores.

2. Dicebat etiàm, animam per hominis mortem simul cum corpore interire: nullamque post hanc vitam, aliam fore particularem: vt mortuo Socrate, moritur anima eius, sicut cum corpore incepit.

3. Dicebat itidèm nullum esse infernum, & proindè nostros irridebat, qui hunc existimarent esse.

4. Item materiā ex qua elementa facta sunt, non esse à Deo factam, sed eidem

esse coæternã: ideoq; dicebat eã nõ incepisse per creationem, fabricatam à stulto Mose, vt indistinctè prodit biblia.

Horrendæ blasphemiæ cõtra Christum.

5. Christum item (ô horrendã & inauditam blasphemiam) fuisse stultum asserebat, & simplicẽ phantasticum, & seductorẽ simpliciũ hominũ: quinimmò ipsum damnâsse vniuersum mundũ, & neminẽ saluâsse. Quot nanq; homines (dicebat impius ille) propter ipsum, suumque fatuũ Euangeliũ interfecti sunt?

6. Rursùs omnia quæ Christus gessit, humano generi & rectę ratiõi esse omninò contraria. Quapropter ipsum Christum, filium Dei omnipotẽtis esse apertè negabat.

7. Moisen à Deo, modo visibili legem suscepisse, eidemque facie ad faciem loquutum fuisse, inficiabatur.

8. Dicebat quoquè fidem nostram fabulosam esse, vt probat (aiebat) nostra fatua scriptura, & ficta Biblia, & delirũ Euangelium.

9. Item Euangelium nostrum falsum esse, quòd qui potuit creare mundũ sine incarnatione, eundem quoquè saluare sine incarnatione potuerit.

Omnes ergò istos articulos & consimiles, impurus hic ore proprio & sana mẽte coram inquisitore, notario & testibus, confessus est, cum horum verborum adiectione: Ego quidem Christianus natus sum, sed iam à Christianismo desciui, quòd om̃es Christianos amentissimos esse iudicem. Hæc ex fratre Bernardo Lutzenburgo.

Hermannus à Christianismo resilit.

HERMANNVS ITAlus. 11.

HErmãnus patria Italus, author fuit hęresis Fratricellorũ, quorũ priùs meminimus. Huius corpus apud Ferrariam, iam viginti annis sepultum, & qui pro diuo quodam colebatur, exhumari fecit & in cineres redigi Bonifacius octauus summus Romanorum antistes circa annum Domini 1297. sub Adolfo Cæsare Germano, diligenti & accurata super hac re habita priùs inquisitione. Nec tamen ob hoc hæresis ea exterminari valuit, dicebantque eiusdem affectatores nec Bonifacium, nec quenquam eius successorem, iure & ordine creatum esse pontificem. Vndè & clàm conuenticulis initis, summis pontificibus aduersari cœperunt: quanquàm magis luxurię & libidinis blandimenta sequi viderentur, quàm iuris pontificij quatere fundamenta.

Fratricelli summo põtifici aduersantur.

Est verò hic annotandum, diuũ Augustinum diuersas epistolas scripsisse, in quibus contendit hæreticos post mortem etiàm anathematizandos esse, quanuis hac de re in vita sua accusati non fuerint. Talẽ eñ, inquit, ecclesiasticam traditionem non solùm sancta Romana ecclesia aduersùs quosdam episcopos, sed & alij episcopi aduersùs alios seruauerũt. De hac re vide plura in Fratricellis.

Hæretici post mortẽ etiàm anathematizādi

HERMOGENIANI. 12.

HErmogeniãi ab Hermogene quodam Afro, Sabellij assecla, dicti sunt, qui alio nomine Patropassiani, & Praxiani à Praxea quodam appellantur. Qui omnes idem sentiẽtes & diuersa ab ecclesia catholica, ab eadem abiecti sunt. Emerserunt autem Galieni Cęsaris & Stephani huius nominis primi temporibus, circa annum Domini 260.

Hi vnam Patris, & filij, & spiritùs sancti personam esse adstruebant, personas confundentes, & quasi de tribus vnam facientes.

Hermogenianorum hæresis.

Filium Dei negabãt fuisse Christum, nec primogenitum omnis creaturæ: simul & spiritùs sancti tollentes intellectum, quemadmodùm Eusebius lib. 7. cap. 4. & 5. & Hilarius lib. 6. de Trinitate testantur. De his vide plura in Patropassianis, & Sabellianis.

HERODIANI. 13.

HErodiani, authore Philastrio, ab Herode rege Iudæorum sunt ità appellati. Hi resurrectionem quidem confitebantur, legem & prophetas recipiebant: sed Herodem Regem Iudæorum percussum ab angelo, vt CHRISTVM sperantes expectabant. Hæc Philastrius.

Act. 12.

De his habetur apud Matthæum in hunc modum: Tunc abeuntes Pharisæi, cõsiliũ inierũt, vt caperẽt eũ in sermõe.

Et

Mat.22. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia
Mar.12. verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum: Dic ergò nobis, quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma
Mar.3. censûs. &c. Et apud Marcum dicitur in hæc verba: Et introiuit iterùm Iesus in synagogam, & erat ibi homo habés manum aridam. Et obseruabát eum si sabbatis curaret, vt accusarent eum. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. Et dicit eis, Licet sabbatis benefacere, an malè? animam saluare, an perdere? At illi tacebant. Et circunspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extéde manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi. Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebát aduersùs eum, quomodò eum perderent &c.

Act.12. De Herode verò sic habetur in Actis apostolicis: Herodes autem descendens à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est. Erat autem iratus Tyrijs & Sidonijs. At illi vnanimes venerunt ad eum, & psuasio Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad

Herodes p Deo habit'. eos. Populus autem acclamabat, Dei voces, & non hominis. Confestim autem percussit eű Angelus Domini, eò quòd non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus, expirauit. Hæc ibi. Ex quo quidem loco satis liquet, qui & vnde Herodiani dicantur.

HERON APOSTATA *cum alijs eiusdem perfidiæ.*

14.

Historiæ hac tempestate maximè notádæ. HEron Thebarum apud Aegyptios creatus episcopus, casu quodã ad Græcam superstitionem à Christianismo defecit, tempore Iuliani Imperatoris itidèm apostatæ, & Liberij Papæ, circiter annum Domini 365.

De hoc Herone, & aliquot alijs, vtpote Iuliano ipsius desertoris Imperatoris auunculo, & Felice imperialium thesaurorum curatore, & Elpidio imperatoriç domûs præfecto, quem lingua Latina rerum priuatarum Comitem vocat, qui cùm gratiosi maximè apud Imperatorem essent, vt ei ampliùs adhuc gratificarentur, veram pietatem abiurauerãt, sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ historię lib. 10. cap. 29. Iulianus, inquit, incendij Daphnæi templi & simulacri causam inquirens, Christianos id deorum odio excitâsse suspicatus, tametsi à vicinis agricolis de cælo fulmine eam ædem tactam esse cognouit, non temperauit sibi tamen, quin aduersùs vniuersarum rerum Deum arma sumeret. Itaque sacra vasa lõgè preciosissima ecclesiæ magnæ, quam Cõstãtinus Magnus construxerat, in fiscum Imperatoris inferri mandauit: & foribus templi, quod tum Arriani habebant, clausis, nè quis eò ingrederetur, curauit. Cum Iuliano Felix & Elpidius, imperialium pecuniarũ quæstores, publicorũ alter, alter priuatarũ, in templum, id direpturi, venerát. Horum Iulianus, difficili & incognito morbo mox correptus, ad dies quadraginta ità distetus iacuit, vt neque loqueretur, neque sentiret quicquam. Causa morbi erat, quòd sacris vasis, quę terrę illiserat, pro sedili vsus fuerat: & episcopum Euzoium, qui piaculum tantum inhibere conatus fuerat, in caput vehementer verberauerat, dicto illo insupèr ingesto, Christianorum res à diuina prouidentia non curari. Et valitudine paululùm recuperata, quum seipsum ob nefandam sententiam suam condemnauit, tum vindictam diuinam qua affligebatur, sensit. Et quum ità aduersùs seipsum impiorum facinorum suorum testis ipse esset, ventrem deindè eius putredo & omnis generis vlcera conuulserunt, quæ ei mortem etiàm attulêre. Visceribus enim atque extis putredine ea corrosis, excrementa non iam per naturalia vim expellendi obtinẽtia membra egerebat: verùm os sceleştum, quod blasphemiæ & maledictorum effecerat. instru-

Iulian' auūculus Iuliani Imperatoris cum Felice & Elpidio quæstoribus imperialibus templũ magnum Antiochiæ diripiunt.

Iuliani auūculi ægritudo & mors horrenda, ob templorum deprædationem & sacrorum vasorum contemptũ.

instrumentum, pars corporis obscœna per quam excerneret, est factum. Puden da ipsa, & qui circa ea sunt meatus, corrupti itidem sunt: caroque eis in partibus putrefacta, in vermes abijt, & morbus ipse medicorum arte longè fuit potentior. Illi enim reuerentia & metu imperatoris omnia experti sunt, & omni remediorum specie adhibita, pinguedineque preciosarum auium, quas dijs sacrificabant, membris corruptis applicata, vermes profundiùs latitâtes, in apertum quasi quibusdam illecebris euocare contenderunt. At illi in membris occultioribus ad carnem viuam magis magisque prorepsêre, neque corrodere hominem destitêre, donec violenta morte miserum enecârunt. Porrò tanta calamitate propterea mactatum esse ferunt ex ira diuina, quòd sic ecclesię & sacris eius vasis insultauerit.

Felicis imperialium thesaurorũ cùratoris in Christum blasphemia.

Felix autem vasis tanti precij conspectis (Constantinus nanque & Constantius liberalissimè ea cõparauerant) arridens & vrbanè iocãs: Eccè, inquit, qualibus vasis Mariæ filius diuina re pagenda colitur. Eamque nec ob aliam quampiam causam, ex interioribus eius venis vna quæ maxima esset, rupta, tanquàm per fistulam, sanguinem per os eius emisit. Sic & ipse horrendum cernentibus omibus spectaculum factus, non totum perdurauit diem: sed circa crepusculũ, vnà cum sanguine iam deficiente, simul etiàm animam euomuit.

Eiusdem miserandus obitus.

Diuina in Elpidium vltio.

At tertius Elpidius, qui blasphemus quoquè in Christum fuerat, tardiùs ille quidem quàm alij pœnas luit: sed tamen inter eos qui tyrannidem affectârunt, deprahensus, bonis omnibus exutus, grauesque ærumnas alias in carcere perpessus, turpiter vitam finijt, sacer & detestandus ab omnibus iudicatus.

Præter hos alius quidam cum reliquis in ecclesiam, quam, donaria & res alias preciosas prædonum more auferentes, eumq; qui sacra vasa curabat contumelijs afficientes, vastârunt atque diripuerunt, ingressus: super reliquas indignitates, veste subducta, sacrificij aram petulantissimè cõminxit. Verùm ilicò per graues & acres pœnas tanti flagitij tulit.

Fœdissima eius mors, qui sanctius altare perminxit.

Per quæ enim peccauerat, ad interiora vsque viscera putredine cõsumptis mẽbris, incredibilis indè vermium vis prognata, miserandum in modum, vt dicere calamitatem eam pudeat, miserum extinxit.

Mors miserãda Heronis, ex episcopo apostatæ.

Sed & Heronem illum Thebis Aegyptijs ortum, qui episcopus creatus, casu quodam ad Græcam superstitionem defecerat, subitò putrida inuasit ęgritudo, quæ totum illius corpus depasta, abominationem eum omnibus reddidit. Quapropter rebus omnibus desperatis, in viam est proiectus, nullam prorsùs à quopiam miserationem consequutus. Christiani nanque perindè atque piaculum, omnibus modis eum sunt auersati. Græci autem hactenùs tantùm eum, quòd se errori & fraudi eorum subiecisset, agnouerũt. Et Heron quidem acerbissimè & miserrimè ità vita excessit.

Morbus Gallicus.

Theotecnĩ apostatæ quoquè exe crãda mors.

Alius autem, Theotecnus scilicet quidam, & ipse à nostra ad Græcam religionem prolapsus, carne eius omni putrida carne consumpta, vermium materia factus est: & oculis illorum morsibus amissis, moriens per insaniam quæ eum corripuit, sua sibi dentibus conscissa atque deuorata lingua, è grauibus tormẽtis ad longè deteriores maioresque cruciatus migrauit. Sed & alij insupèr talia quoquè ausi, condigna sceleribus suis tulêre supplicia. Eiuscemodi multa eo tẽpore diuinũ numen exhibuit miracula, commeritas iustasque ab eis qui impudenter & apertè veram pietatem oppugnârunt, pœnas exigẽs. De quibus hactenùs Nicephorus.

HESHVSII. 15.

Heshusij sunt sectà semiluterani, ad secundam videlicet Euangelicorum nostri temporis classem pertinẽtes: qui nimirùm Luteri placitis sua quędam noua Euangelij prætextu assuunt.

Tilmãnus Heshusius à quibus accusetur.

Dicuntur autem à Tilmanno Heshusio, quem (teste Lindano Dubitantij sui dialogo 2.) Caluinus Seruetianum insamat, Boquinus Arrianum, Vuilhelmus Cleinvuirzi verò præter peculatũ plurimis de fidei capitibus accusat. Quibus hoc anno 1565. sua respõdit defensione, obiecta

obiecta inficiatus, nisi quòd illud, Trinitas est vnitas, negat se meminisse an dixerit in lectióibus: cùm ità disertè doceat, de præsentia Christi corporis in cœna, obiectione quinta. Hæc Lindanus.

HIERARCHITAE. 16.

Hierarchitæ ab Hierarcha hæretico appellantur, qui Taciti Imperatoris & Eutychiani summi Romanorum pontificis temporibus floruit, circa annum Domini 279.

Hierarchitarũ hæreses. 1. Hi (teste diuo Augustino lib. de hæresibus, cap. 47.) carnis resurrectionem esse futuram negabant.

2. Dicebant etiàm extremæ vnctionis sacramẽtum à Deo institutum non esse.

3. Item ad regnum cælorum non pertinere paruulos, quòd eis non sint vlla certaminis merita, quo vitia superent.

4. Lucernam insupèr (vt author est Hilarius libro sexto de Trinitate) de lucerna, & lampadem de lampade in duas partes distinguentes, errabãt in diuinis circa filij Dei natiuitatem.

5. Monachos item & monachas, & q coniugio addicti nõ essent, in suam cõmunionem non recipiebant, contra illiud quod in Actis apostolicis scribitur: Act. 10. In omni gente qui timet Deum, & facit iustitiam, acceptus est illi.

HIERONYMVS *Pragensis.* 17.

Hieronymus Pragensis (seu de Praga) hæresiarcha, origine Bohem⁹, in cõcilio Cõstantiensi, quod sub Sigismundo Cæsare Germano, & Ioanne vigesimotertio hui⁹ nominis summo põtifice, habitum est anno Dñi 1414. damnatus, & cum Ioanne Huss viuus exustus est. De quo Aeneas Syluius de origine Bohemorum cap. 13. tradit in hunc modum: Hieronymus de Praga, inquit, & Ioannes Huss vocati fuerũt ad cõcilium Constantiense, Sigismundo Imperatore suadente. Hi fuerunt cæteris regni Bohemiæ doctiores, & hæresum principes habebantur. Iohannes ætate A patribus cõcilij Cõ- maior habitus, doctrina ac facundia superior Hieronymus. Rogati à patribus concilij fuerunt, nè plus sapere quàm stantiẽsis moneni heretici: sed ecclesiam audire nolunt. ecclesia, vellent, sed saperent ad sobrietatem: peregrinas opiniones relinquerent: ingenia sua, quæ erant nobilissima, Vuiclefistarum insania nè fœdarent: & vt inuentiones suas vniuersali concilio submitterent. Steterunt in proposito pertinaces Bohemorum animi, neq; victi rationibus vinci voluerunt: se veraces sancti Euangelij æmulatores, Christiq; discipulos esse dixerunt: Romanam ecclesiam, cæterasq; per orbem dispersas, lõgè à traditionibus Apostolorum abijsse asserentes. Primores itaq; magnæ synodi, vbi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animaduerterunt, membra ecclesiæ putrida, quæ sanari nõ poterant, nè reliquũ corpus inficerent, resecanda censuerũt. Lata in consessu patrum aduersùs contumaces sententia, cremandos esse qui doctrinam ecclesiæ respuerẽt. Prior igitur Ioannes combustus est, Hieronymus diù posteà in vinculis habitus, cùm resipiscere nollet, pari supplicio affectus sub Sigismundo Imperatore, anno 1416. Qualia verò assereret dogmata, vide paulò infrà in Hussitis & Vuicleffitis.

HILARIVS. 18.

Hilarius Arrianus fuit sectâ, vixitq; diui Augustini Hipponensis episcopi temporibus, sub Theodosij & Archadij Imperio, & Siricij pontificatu, circa annum Domini 400.

Hic, vt idem Augustinus lib. 2. Retractationum, cap. 11 refert, cantibus sa- Hilarij error. cris ecclesiæ detrahebat, illosque irridebat, & ea potissimùm quæ inter Missarum solennia, ante & post oblationem corporis Christi concinuntur, quòd in illis Christi, quem maximè deprimere cupiebat, vt Arrij dogmatis vehementissimus assertor, laudes & encomia celebrari audiret. Vndè Diuus Ambrosius in quadam oratione, quæ epistola- Ambrosius. rum suarũ libro quinto inseritur, cõtra Auxentium hæreticum de basilicis tradendis, in Arrianos inuehens, sic ait: Itaq; & hodiè cùm laudatur Christus, Arrianorum amentia verberatur. Gera- Matt. 8. seni

Mat.9. Luc.8. seni præsentiam Christi ferre non poterant:isti peiores Geraſenis,nec laudationem Christi ſuſtinere poſſunt. Vidēt pueros Christi gloriam concinentes, quia ſcriptum eſt: Ex ore infantium & Pſal.8. lactentium perfeciſti laudem: irrident iſtam ętatulam fidei plenā,cùm dicunt, Eccè quid clamant? Sed reſpondet eis Luc.19. Chriſtus: Si hi tacuerint,lapides clamabunt,hoc eſt,ſortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes,clamabūt & maturiores,clamabunt & ſenes.Hæc Ambroſius.Ex cuius verbis liquidò patet,Arrianos laudibus Christi in eccleſia decātatis detrahere ſolitos fuiſſe: non ſanè (vt credere dignū eſt) quòd laudes cantarentur, ſed quòd eiſdem laudaretur Chriſtus,& vt verus Deus extolleretur, quem puram ſolùm ac meram creaturā credebant eſſe.

Arriani laudib. Christi detrahebāt.

HONORICHVS
Vandalorum rex. 19.

HOnorichus quartus Vandalorum rex,quem alij Honorium appellant, Zenonis principis temporibus in Libya occidentali regnauit, Arrianorum perfidia mirandum in modum deprauatus, circa annū Domini 476.ſub Simplicij ſummi ſacerdotis Romanorū pontificatu.

Hic,authore Diacono hiſtorico,quū maximè Arriana hæreſi infectus eſſet, ideoq́; Catholicorū perſequutor acerrimus, trecentos trigintaquatuor epiſcopos orthodoxos Aphricæ in exilium ablegauit, hæreticorum ſuaſu & inductione. Hi enim quondàm Principibus perſuadere conſueuerant, vt catholicæ eccleſię defenſores in exilium pellerentur, quô deſolatā Christi plebeculam, & ſuo paſtore orbatam,faciliùs ſeducerent.Sed huius Honorichi & Vandalorum hiſtoriam per Nicephorum Calliſtum ad viuum deſcriptam lib.17. cap. 11.hic adſcribere non incongruum fuerit,quæ ſic habet:

Honorich. catholicorū acerrim. pſequutor.

Archadio,inquit,& Honorio imperātibus, Vandali & Alani cum rege ſuo Gongidiſclo Hiſpania occupata, indè in Libyam occidentalem tranſierunt, eandemq́; poſſederunt. Gongidiſclus vbi fatis conceſſit,Gontaris & Genſerichus filij eius in regno ſucceſſerūt. Altero porrò ex ijs, Gontari ſcilicet,mortuo, ad vnum Genſerichum ſumma rerum Vandalicarum peruenit. Hic Carthaginem principem Aphrorum vrbē, ſedem regiam ſibi conſtituit. Ac deincèps Romam quoquè cepit,& mortuus eſt, quum regnū vndequadraginta annis obtinuiſſet. Reliquit aūt is filiū Honorichum, qui Arrianam religionem propugnans, Chriſtianos Nicena decreta fortiter defendentes,in Libya crudeliter tractauit, Arrijq́ue opinionem profiteri coēgit.Qui verò mandatis eius parcere nollent, eos innumeris affecit ſupplicijs,igni & aqua,& alijs acerbiſſimis tormentorū generibus è vita tollēs.

Honorichi vita ex N.cephoro.

Orthodoxi innumeris affecti ſupplicijs ab Honoricho.

Erant verò,quibus etiàm linguas ferro reſcidit: quos ſe Procopius, quum Conſtantinopolim veniſſent, vidiſſe ait, atque per colloquium conueniſſe, haud aliter, quàm qui nihil tale paſſi eſſent, verba facientes. Horum linguæ ex ipſo vſque gutture exciſæ erant: vocem autem tam claram & articulatam edebant, vt miraculum nouum ſpectantibus atque audientibus exhiberent. Meminit quoquè eorum in quadam conſtitutione Iuſtinus. Ex his (Procopius inquit) aliquātò pòſt duo, quòd lubricitate lapſi eſſent, & rem cum fœminis habuiſſent, vocem prorſùs amiſerunt, martyrij gratia ampliùs apud eos manere nolēte, ſed propter illorum degenerationem ab eis deſciſcente.

Chriſtiani catholici,ex cisis quoq; eorū linguis, diſſerere loquuti.

Recenſet prætereà aliud quoquè admiratione dignum, quod Deus eo ipſo tempore fecit in hominibus, non illis quidem ſacris noſtris initiatis, ſed qui tamen,rum quę ſancta eſſent,facere decreuiſſent. Scribit nanque de Cabaone quodam, Maurorū eorū qui circa Tripolim ſunt,duce: Cabaones igitur iſte (illius enim qui hæc perquàm luculenter cōmemorat, verbis vtar) poſtquàm Vandalos bellum aduersùm ſe mouere audiuit, hæc fecit:Primùm ciuibus ſubditisq́ue ſuis præcepit, vt ab iniquitate omni & cibo qui ad delicias faceret,abs eſſent, omniumq́ue maximè ſe à congreſſu mulierum abſtinerent: & binis caſtris

Cabaones Libys infidelis ea q chriſtianorū ſūt religioſè faciēs,ope Dei Vandalos deuicit.

castris positis, in alteris quidem ipse cum viris in armis fuit, in alteris autem mulieres inclusit, mortis supplicium minatus, si quis fœminarum vallum ingressus esset. Sub hæc exploratoribus Carthaginem missis mandauit, vbi Vandali in expeditione militari in templum Christianorum aliquod per iniuriam contumeliosè quidquam facerent, vt ipsi quidem ea quæ fieret, spectarent: postquàm autem Vandali ex eo loco decessissent, diuersa & contraria omnia in delubrum id, vnde illi abijssent, facerent. Illud etiam eum dixisse ferunt, se quidem Deum quem Christiani colerent, ignorare: consentaneum verò & par esse, siquidem quod diceretur, fortis potensque esset, vt quum cōtéptores numinis sui vlcisceretur, tum cultores tueretur. Itaque speculatores postquàm Carthaginem venerunt, per ocium ibi quieuêre, Vandalorum apparatum belli spectantes. Vbi verò exercitus eorum Tripolim versùs iret, viliori habitu sumpto, subsequuti sunt. Porrò Vandali die primo in Christianorū téplis manserunt, & inductis in ea equis & iumentis alijs, nihil de iniuria côtumeliaque aliqua reliqui quidquam fecêre. Et lasciuia libidineq; sua vsi, sacerdotib^9 quos arripuissent, colaphos impegerunt, & plagis multis in tergo affecerunt, subseruireq; eos sibi coêgerunt. Postquàm verò celerrimè indè discesserunt, Cabaonis exploratores, quæ ipsis mandata erant, fecêre. Templa nanque confestim repurgârunt, & purgamentis alijsque rebus, quæ ibi minùs sanctè pòsitæ erant, cum cura & diligētia eiectis, ritè omnia disposuêre, lucernas omnes incendêre, sacerdotes veneratione ingenti coluêre, & humanitate alia omni prosequuti sunt. Argentum quoq; mēdicis, qui circùm sacras ædes cōsidebāt, dederunt. Hoc pacto illi Vandalorum copias sunt sequuti. Et ab eo tempore in profectione & itinere toto Vandali ad hunc ipsum modum peccauerunt. Speculatores verò peccatū eorum correxerunt. Sedenim cùm Vandali iam non longè ab eo quem petebant loco abessent, præcurrentes eos exploratores, Cabaoni omnia ea, quæ & Vandali & ipsi in Christianorum templis fecissent, retulerunt, atque hostes iam propè adesse renunciârunt. Quibus ille rebus cognitis, pugna cum illis est congressus. In eo certamine multi Vandali (sicut ipse inquit) interfecti sunt: multi ab hostibus capti, pauci sanè ex eo exercitu domum reuersi sunt. Hæc Trasamundo Vandalo à Mauris acciderunt: qui non multò pòst vitam finijt, quum viginti & septem annis Vandalorum genti præfuisset. Ante hûc autem Gundamus Honorichi filius, Genserichi autem nepos, duodecim, Honorichus verò octo annos regnum administrauit. Trasamundus iste eximia forma, animique magni vir, ad Theudericum Gotthorum regem legatiōem, Amalasuntham sororem ei^9 in matrimonium sibi petens, misit. Ille verò mille quoq; dedit armatos, atque insuper quinque alia virorum millia, quæ satellitum ordinem impleret. Hoc autem defuncto, Hulderichus Honorichi ex Genserico prognati filius regnauit: vir mitis, & Christianis minimè grauis, & qui haudquaquàm facilè ad bellum mouēdum excitaretur. Gelimer autē quidam ei genere propinquus, tyrãnidi incumbens, Hulderichum, postquàm septem annis regnâsset, regno exuit. Is quod ad res gerendas industrius esset, Gotthorum gentem attriuit. Hæc Nicephorus.

Vandali Hugonistis nostris similes, in orthodoxos, & eorū tépla cōtumeliosissimi.

Trasamūdo Vādalus orthodoxorū hostis acerrimus, in Aphrica ducētos viginti episcopos in Sardiniā relegauit, q̃bus Symmachus Romanorū antistes eleemosynā q̃tidianā summisit. Hęc Diaconus historicus.

De Trasamundo verò hæc addit Diaconus historicus: Trasamūdus, inquit, decessurus, Hulderichum, quem alij Childericum appellant, sacramento iurisiurandi obstrinxit, nè catholicis vnq̃ faueret. Nam propensum eum ad illos complectendos esse animaduerterat. At ipse regno potitus, episcopos orthodoxos ab exilio reuocauit, eisque ecclesias reformandas demandauit. Quæ res ei apud Vandalos Arrianos fraudi fuit. Hæc ille. De his vide plura in Genserico, Gotthis, & Vandalis.

HVGONISTAE.

20.

HVgonistæ sunt ex tertia classe Euägelicorum nostræ tempestatis, eorum videlicet, quos suprà Antiluteranos nominauimus, vtpotè qui Luteri occasione ab Ecclesiæ doctrina dissentientes, dogmata sectantur Lutero contraria.

De his sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Porrò, inquit, Caluini nomen nonnihil superioribus diebus obscurare cœperãt, qui per Galliam vocantur Hugonistæ: incertum an ab Hugone quodam ludimagistello Parisiensi, an ab Hugone illo Capeto, ex Comite Parisiensi Francorum Rege: vti Caluinistæ per Galliam seditiosè libellis in vulgus sparsis, suo tumultui pijs Ecclesiæ Catholicæ filijs tantùm non exitium minitanti adeoque intentanti, prætexebant, quo Catholicis principibus Guisianis, alijsque aulæ gubernatoribus inuidiam conflarent.

Hugonistæ vnde dicti.

Cæterùm Hugonistæ nüc passim noui Sacramentarij, quòd (vti ait confessio Mansfueldensis) noua quadam stropha, Sacramenti veritatem eludere conantur. Verbis enim præsentiam corporis & sanguinis Christi confirmant, sed re ipsa negant. Hæc Lindanus. De qua re vide plura in Caluinistis, Oecolampadio & Zuinglio. Lege etiàm discursum illum perelegantem, quem doctus ille & pius Claudius de Sainctes Parisiensis theologus, Gallica lingua edidit, super direptione ecclesiarum catholicarum per antiquos hæreticos & nouos Caluinistas, anno Domini 1562. vbi Hugonistas ad viuum depictos suis coloribus reperies.

Cur noui Sacramëtarij per Galliã dicant Hugonistæ.

HVSSITAE.

21.

HVssitæ à Ioanne Huss genere Bohemo appellati sunt. Hic cùm impiam Vualdensium & Vuicleffitarum sectam & insaniam amplexatus fuisset, tanta dementiã in eorum doctrina profecit, vt velut viperinum exitiale genimen, matris suæ ecclesiæ viscera corrodere nunquàm cessãrit, donèc in concilio Constantiensi damnatus, viuus exustus est sub Vuenceslao Cæsare Germano, & Gregorio huius nominis vndecimo, circa annum Domini 1377. Cœpit autem apud Pragenses primùm publicè docere contra indulgentias pontificias: atque ex hac occasione perniciosi tunc tumultus in Bohemia contra sacerdotes & monachos exorti sunt.

Eorum verò insania (vt scribit Aeneas Syluius, qui posteà Pius secundus Romanus pontifex dictus est, in de Origine Bohemorum, cap. 37.) talem ortum habuit: Quidam, inquit, nobilis Bohemus, ex domo quam Putridi piscis vocant, apud Oxoniam Angliæ ciuitatem studens, libros Iohannis Vuicleffi inuenit, & secum tanquàm thesaurum, patriæ suæ intulit, & hoc virus fœtidum tãquàm putridum piscem in suos ciues commuit: & post recessum Teutonicorum de Praga ad Lipsiam, Ioannes Huss de libris Iohannis Vuicleff multa attulit in medium, asserens in eis omnem veritatem contineri. Et ità multos ad se pertraxit, qui cœperunt latrare in sacerdotes, & ab ecclesia catholica recesserunt, & impiam Vualdensium sectam atque peruicaciam amplexi sunt. Adeò quidem, vt ab isto Ioanne omnes penè Bohemi infecti fuerint. Qualiter verò in Concilio Constantiensi exustus sit, suprà dictum est in Hieronymo de Praga.

Hussitarum origo.

Huius verò pestiferæ & iam pridèm damnatæ factionis dogmata, talia fuerunt.

Ioãnis Huss errores.

1. Romanum præsulem reliquis episcopis parem esse.
2. Inter quosuis sacerdotes, nullum discrimen esse.
3. Presbyterum, non dignitatem, sed vitæ meritum efficere potiorem.
4. Purgatorium ignem nullibi inueniri.
5. Mendicantium religiones, malos dæmones adinuenisse.
6. Intra ecclesiam bonos & malos nõ esse, sed in ea solos bonos contineri, illamque eos tantùm complecti.
7. Sub vtraque specie, panis scilicet & vini, necessariò communicandum esse.
8. Excommunicationẽ à summo Romanorum pontifice, aut ab alio quocũque

que ecclesię prælato inflictam, non esse timendam, quòd ea sit (vt ait) censura Antichristi.

9. Omnia necessitate absoluta fieri, neque posse aliter fieri, q̃ fiunt: ideoque superfluas & inutiles fore orationes quæ ad Deum mittuntur. Quoniam si omnia (inquit) necessitate absoluta fiunt, frustrà quis Deum pro ea reque futura sit, orauerit, vtpote quæ tametsi non oret, sit euentura: aut si futura non sit, etiàm si oret, nusquàm sit euentura.

10. Dicebat etiàm, eum qui à Deo prędestinatus est ad vitam, etiàm si mala opera agat, nunquàm posse esse membrum diaboli: & illum qui à Deo ordinatus est ad mortem, quantumcunquè benè viuat, nunquàm posse esse membrum Dei. Quam pestilentissimam hæresim (vt Alphonsus de Castro aduersùs hęreses lib 12. ait) anno millesimo quingentesimo tricesimoquarto amplexati sunt aliquot vulgares & idiotæ homines in Hollandia & Phrisia, asserentes nulli hominum bonum opus prodesse, aut malum obesse: sed omnia pendere ex sola prædestinatione & præscientia diuina. Quæ doctrina quot iustos homines à bonorũ operum exercitio auocauerit, & peccatores ad quæuis scelera perpetranda impulerit, dici non potest, vt sunt homines ad quamlibet doctrinam eis propositam amplexandam, procliues atque propensi.

Heresis ß de stinatorum.

11. Dicebat rursùs, liberam esse cuilibet Christiano verbi DEI prædicationem: adeò quidem, vt quantumlibet illi à superiore interdicatur, nè id agat, illum tamen liberè & citra controuersiam posse deprædicare verbum Dei.

12. Asserebat denique Sanctos ab hominibus neque honorandos, neque inuocandos esse, sed soli DEO omnem honorem & gloriam deferendam.

13. Docebat quoque duas naturas in Christo, diuinitatem scilicet & humanitatem, vnum efficere Christum.

14. Item quòd quadragintaquinque articulorum Ioannis Vuicleff condemnatio per doctores sacræ Theologiæ facta, iniqua esset & rationi dissentanea.

Reliquos huius errores qui in concilio Constantiensi damnati fuerunt, quære infrà in Vualdensibus & Vuicleffistis: quos summatim ad triginta recensset Ioannes de turre cremata, sub finem quarti libri summæ de ecclesia. Contra quos Andreas de Broda doctor Pragensis, tempore eiusdem concilij Constantiensis scripsit. Edidit quoque tractatum de venerabili sacramẽto corporis Christi, in quo luculentèr & perspicuè probat non licere laicis sub vtraque specie communicare.

HVTITAE.

22.

HVtitæ sunt sectâ Antiluterani, à quodam Ioanne Huto sic dicti, qui (authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) sese corporaliter populum Israeliticum iactitabant, Canaanæorum omnium excisores: diem Domini breui instare, ideoque omnia ante eius aduentum abligurienda. Vndè ad summam sunt inopiam redacti, frustrà illum Domini diem intempestiuè expectautes. Hæc ille.

Hutitę decoctores.

HYMENAEVS.

23.

HYmenæus Apostolorum temporibus circa fidem naufragium fecit, ætate Domitij Neronis & Petri Apostoli, circa annum Domini 56. factusque apostata & hæreticus, multos à veritate sectanda auertit, iamiam resurrectionem factam esse asserens, nec ampliùs futuram. De quo Diuus Paulus, suum exhortans Timotheum, ità ait: Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundùm præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam: habens fidem & bonam conscientiam, quàm quidem repellentes, circa fidem naufragauerunt: ex quibus est Hymenæus & Alexander, quos tradidi satanæ, vt discant non blasphemare. Hanc porrò blasphemiã apertiùs explicat idem Apostolus in secunda ad eundẽ Timotheũ epistola, in hũc modũ: prophana aũt & inaniloquia deuita:

Hymenai hæresis.

1. Tim. 1.

1. Tim. 2. multùm enim proficiút ad impietatem. Et sermo eorum vt cancer serpit, ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse factam, & subuerterunt quorundam fidem. Hi nempe dicebant non aliam resurrectionem nobis sperandam esse, posteaq̃ iam resurrectio in Christo completa esset.

Hereticorū sermo vt cãcer serpit.

Tertullianus libro de resurrectione carnis, refert quosdam adhuc suo vixisse seculo, qui assererent resurrectioné esse factam. Nam resurrectionem mortuorum, quam dicimus futuram, distorquebant in imaginariam significationem: nullamque aliam futuram prędicabant, quàm eam quæ iam fit, factaque est, nimirùm cùm quis Dei ignorantiam habet, mortuus est Deo, & in errore sepelitur, à quo redanimatus & reuiuificatus, Deo resurgit, discussa morte & sepulcri fossa. Ex quo videre licet, quàm perniciosum & canceris naturam sapiat, seu quàm contagiosum sit, profanas concertationes inquirere, relicta pura & simplici veritate. Meritò ergò ab apostolis arguuntur hęretici, qui relictis his quæ ab eis audierunt, noua inducebãt, & inde fraternæ charitatis fœdera dissipabant.

Resurrectionem iam factam asserentes.

Resurrectio mortuorū imaginaria.

Sunt autem, qui hodie huius Hymenæi & Phileti hæresim approbant, de quibus sic ait Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Hymenæus, inquit, & Philetus asserebant carnis resurrectionem iam esse factam, aliamque non esse corporum expectãdum. Sic sanè quondàm Antuerpiæ stolidus ille Loistarum paterculus. Idem Libertini in Gallijs docét, teste Caluino in actis Serueti.

Hymenæi & Phileti hęresim qui nunc approbant.

Anno 60.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER NONVS

DE LITERA I.

IACOBELLVS.

1.

Iacobellus Misnensis patria, moribus nõ minùs quàm literis clar⁹, apud Pragã totius regni Bohemorum vrbé primariam, docẽdi munere functus est, tépore Ruperti (quem alij Robertum Bauarum vocant) Cæsaris Germani, & Alexandri quinti huius nominis summi pontificis, circa annum Domini 1410. Hunc cùm Pragæ sacris concionibus præfectum Petrus quidam Dresensis, Vualdesium peste corruptus, & patria sua exactus, reperisset, (quemadmodùm Aeneas Syluius libro de origine Bohemorum cap. 35. testatur) producto Euangelij loco, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: erratum fuisse grauiter ab ecclesia catholica ei persuasit, quæ speciei vnius tantùm communione laicos esse contétos iussisset. Sed quę mirãdum in modum mirari ait, hominem alioqui doctum, & qui pro sancto haberetur, quique populi instituendi onus suscepisset, non animaduertisse hunc circa communionem Eucharistiæ errorem, qui iampridèm ecclesiam pessundásset. His verbis commotus Iacobellus, cùm perquisitis vetustis sanctorum codicibus, communionem calicis aliquandò vsitatam planeq; laudatã inuenisset, publicè populũ admonet, nè deinceps cõmunioné calicis, sine quo saluari nemo posset, quoquo pacto negligeret. Cui statim assensi sunt oẽs hæretici, nõ mediocri gestiẽtes lętitia, q᷑ articulũ in Euãgelica lege fundatum inuenissent, per quẽ Romanę sedis vel ignorãtia, vel nequitia argui posset. Huic morbo iamiã ingrauescẽti inquiruntur remedia. Ad quæ adhibenda Ioannes 23. Romanorum antistes plenam remissionem peccatorum indulget his, qui pro tuenda ecclesia arma induerẽt. Reci-

Ioan. 6.

Iacobelli peruersum dogma.

Recitatur in ecclesia Pragensi decretum pontificis. Quod cùm quidam sordidæ artis audiissent, Iohannem papam Antichristum esse, ingenti voce clamârunt, qui Cruciadam cōtra Christianos decreuisset. Vbi quidem satis mirari nequeo, aliquos tam intemperantes esse & à ratione tam alienos, vti cùm in literis excellere videri velint, sequantur nihilominùs istius Iacobelli & similium hæreses, in quibus nulla subest doctrina, nulla fama doctoris, nulla vitæ sanctitas, nullum denique ad suam doctrinam fulciendam miraculum: relictis diuo Augustino, Hieronymo, Ambrosio; totaque ecclesia Christi, cum omnibus Academijs & doctoribus, qui huic opinioni dissentientem doctrinam concionantur ac prædicant. Vide eadem de re plura in Petro Dresensi, & Sataniſtis.

IACOBITAE.

2.

IAcobitæ siue Iacobini à quodam Iacobo, genere Syro, nuncupâtur, qui tempore Mauricij Imperatoris, & Pelagij huius nominis secundi Romanorum pontificis emerserunt, circa annum domini 584.

1. Hi se primùm à diuo Matthęo Apostolo ad fidem Christi conuersos esse iactant: sed tandem inimico superseminante zizania in medio tritici, in hæresim prolapsi sunt. Dicebant nâque, non esse necessarium sacerdoti confiteri peccata sua, sed Deo soli.

2. Paruulos suos (vt ait Bernardus à Luxemburgo in Catalogo hæreticorũ) circuncidebant adustione quadam in fronte vel in genis impressa, hinc putâtes originale peccatũ expiari, huic Christi dicto innixi, quod apud Matthæum habetur in hunc modum: Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igne: hoc solùm ad literam exponentes. Matt. 3.

3. Vnam tantùm in Christo naturam profitentur.

4. Paruulos adhuc ad vbera pendentes, sub vtraque specie communicant, instâr Græcorum.

5. Non credunt sanctam Trinitatem, sed vnitatem solùm: in cuius rei significationem, crucis signaculo vno digito se signant & muniunt.

6. Horum presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi omnes simul altari adstant, simulque communionem recipiunt: ea occasione, quòd tres Reges simul ad præsepium Domini, eidem munera obtulerint.

De his ità scribit Nicephorus libro decimooctauo, capite quadragesimoquarto, historiæ ecclesiasticæ: Quis verò, inquit, hic Iacobus fuerit, vndè Iacobitæ nomen acceperunt, æquum esse puto vt hic referam. Altiùs autem narrationem petam. Postquàm Eutycheti & Dioscoro à sancta quarta Chalcedonensi synodo dignitas abrogata est, qui illorum dogmata defenderunt, facta ab ecclesia catholica defectione, διακρινόμενοι, hoc est, segregatos siue ambigentes, seipsos appellârunt: neque vllo modo, vt quæ rectè in concilio sancto statuta essent comprobarent, adduci potuêre. Ij in duodecim sectas dissecti sunt: ex quibus multa millia hæresum pullulârunt. Ex quarum sectatoribus quidam Eutychianistæ vocati sunt, Alij Acephali, alij Monophysitę, alij Theodosiani, alij Iulianistæ, alij Tritheitæ, alij Agnoëtæ, alij Theopaschitæ, alij Armenij, alij Seueritæ, alij Aphthartodocitæ, alij Phantasiastæ, alij Manichæi, alij Pthartolatræ, alij deniquè Scenolatræ sunt appellati. Multarum hæresum author Iulianus Halycarnasseus.

Iacobus porrò, à quo nunc quoquè, vti iam diximus, Iacobitarum hæresis denominata celebratur, Syrus genere fuit, obscurus prorsùs, & nulla gloria vir: qui etiàm Zauzalus propter summam tenuitatem est cognominatus. Hic Eutychetis & Dioscori, Cnaphæique præterea Petri atque Seueri dogmate recepto, magnoperè id apud Syros propagare studuit. Ecclesia sanè Catholica Dominum nostrum IESVM CHRISTVM subsistentiam vnam è duabus naturis consistentem, Deitatis, inquam, & humanitatis profitetur: ità vt vtraque harum post vnionem proprietates suas saluas conseruet, & duarum istarum naturarum vnio mixtionem & confusionem, Cap. 52. Catholicæ ecclesiæ sententia circa substantiam vnam è duabus naturis Christi.

mutationemque & alterationem nullam admittat. Ipseque idem Deus sit & homo, & voluntates virtutesque operatrices duas, diuinam videlicet simul & humanam, habeat. Eutyches autem duas quidem & ipse ante vnionem naturas dixit, deindè vnitas. Post vnionem autē in vnam eas naturam abijsse, confusasq; esse, & mixtionē subijsse, opinatus est: Adeò, vt & diuinitas ea quæ humanitatis fuére, passa sit, & cōtrà. Proindè hæc ità opinantes, Monophysitas & Theopaschitas diuini patres nostri cognominauerunt. Ea ipsa opinione Dioscorus Alexandriæ patriarcha, & Petrus Cnaphæus, Seuerusque Acephalus, episcopi Antiocheni, atque insupèr alij transuersìm abducti sunt.

Eutychetis error.

Monophysitæ & Theopaschitæ ijdem.

Enimuerò eo, quem diximus, Iacobo Monophysitarum opinionem apud Syros prædicante, magnum exortum est dissidium. Nam qui rectæ opinioni adhæserūt, Melchitæ appellati sunt, quòd sanctam quartam synodum & Imperatorem ipsum (Melchi enim Syris rex est) consectarentur. Qui autem diuersum senserunt, multa variaque habuêre nomina. Iacobitæ tamen maximè sunt cognominati, propterea quòd ei quam dixi, Monophysitarum hæresis studioso Iacobo adhærerent. Qui etiàm anathemati traditi sunt, vt Monophysitæ scilicet, & Theopaschitæ.

Melchitæ apud Syros.

Posteà verò aliud etiàm hæresum examen ad se pertraxêre, quæ Trinitatem consubstantialem credentes, vnam naturam post vnionem in Christo esse docuerunt, sacram quartam synodum repudiantes, ac deincèps omnes sanctos patres reijcientes. Et quod maximū est, diuinitati ipsius vnigeniti perpessionem tribuerunt, Tersancto illi hymno appendicem hanc, Qui crucifixus est pro nobis, annectentes. Talis Iacobitarum hæresis radix extitit. Iacobus autem Armeniorum quoquè sectæ dux fuit. De qua vide suprà in Armenijs.

Iacobus Armeniorum hęresis dux.

IACOBVS PRAEPOSITI. 3.

IAcob⁹ Præpositi, ordinis fuit Eremitarum sancti Augustini, Flander natione, & sectà Luteranus. Hic cùm apud Antvuerpiam varijsque in locis Luteri dogmata loco Euangelij disseminâsset, tandèm compræhensus, & ad palinodiam decantandam damnatus, in maiori ecclesia Bruxellensi, coram ingenti hominum multitudine, sacra imperiali maiestate cum sua curia illic residente, solennem fecit suorum dogmatum reuocationem, circa annum Domini 1523. sub Carolo qnto Cæsare Germano, & Clemente septimo huius nominis summo pontifice.

Fuit autem eius reuocatio huiusce-modi: Ego frater Iacobus Præpositi, religiosus ordinis Eremitarum sancti Augustini, anathematizo omnem hæresim eamq; præcipuè de qua diffamatus sum, quam frater Martinus Luter in suis libris & ad populum sermonibus, his tēporibus & docuit & tenuit, ꝓpter quā à sede apostolica tanquàm hæreticus cum sua doctrina damnatus est, maximè quo ad articulos in literis Apostolicis compræhensos. Consentio etiàm cum Romana ecclesia in omnibus quæ ad Christianam religionem spectant: & confiteor quæcunque sedes Apostolica confitetur, & reprobo quæ reprobanda censet. Sentio præterea & teneo præfatum Martinum cum sua doctrina ritè atque legitimè à dicta sede condemnatum, eius libros, tractatus vel sermões, tam editos quàm edendos, rectè vetitos legi, vel teneri, ac incendio tradi mandatos. Specialiter autem reprobo quosdam articulos, quorū alios publicè prędicaui, alios priuatim & dolosè expressi, reliquos apud me sensi, iuxta formam quæ sequitur:

Forma reuocationis errorum Iacobi Præpositi.

1. Tantùm tria ecclesiæ Sacramenta, Baptisma videlicet, Pœnitentia, & Eucharistia, expressa in sacra scriptura, sunt diuinitùs instituta, reliqua autem quatuor humanitùs per ecclesiam.

Articuli & retractauit Iacob⁹ Præpositus.

2. Non est indulgentijs confidendum.
3. Papa indulgentias dare non potest.
4. Indulgentiæ non sunt efficaces.
5. Nulli merita sanctorum applicari possunt.
6. Omnia opera sanctorum, peccata sunt.

sunt, & egent misericordia ignoscente & remittente.

7. Nullus est ecclesiæ thesaurus præter Christi merita, q̃ duntaxat per ipsum Christum vnicuique secundùm suam fidem applicantur.

8. Luterus cum sua doctrina, non est legitimè per sedem Apostolicam condemnatus.

9. Liberum arbitrium causa non est effectiua actuum suorum interiorum, sed receptiua duntaxat, & vt solummodò passiuè se ad ea habeat.

10. Omne opus liberi arbitrij quantumcunquè bonum, peccatum est, egẽs DEI misericordia ignoscente & remittente.

11. Quicquid agit homo ante iustificantem gratiam, peccatum est.

12. Vnica refectio, & à certis cibis abstinentia tempore ieiunij, contra rationem p̃cipiuntur, & cõtra scripturam.

13. Christiani sunt liberi ab eiuscemodi ieiuniorum obseruantia, nec ipsa facit quidquam ad legis diuinæ obseruātiam.

14. Dubium est, an homo se voto obligare possit ad supradictum ieiunium.

15. Papa vel ecclesia non vult nec quidem potest sibi subditos sub pœna peccati mortalis obligare ad hunc sensum, quòd quis transgrediens præceptū hominis, peccet mortaliter.

16. Superiores non tenentur subditos obligare sub pœna peccati mortalis.

17. Subditus sui superioris præceptū transgrediens ex ignorantia supina vel passione, secluso scandalo, non peccat.

18. Papa de iure diuino non est caput ecclesiæ.

19. Petrus solo iure humano fact⁹ est primus & supremus inter reliquos Apostolos: & idem censendum est de quolibet Petri successore.

20. In om̃i foro tam exteriori q̃ interiori, omnes Episcopi sunt æquales.

21. Conciliū ritè congregatū, præcisè tantum decidere potest, quantum sacra scriptura expresśè continet.

22. Concupiscentia q̃ in baptizato relinquitur, est peccatum propriè dictum contra hoc, Non concupisces.

23. Caro tali concupiscentia infecta, ad omne opus liberi arbitrij concurrit, vndè quodlibet opus humanū, peccatum efficitur. Idem censendum est de martyrio Petri, & aliorum sanctorum operibus.

24. Omnes laici sunt sacerdotes.

25. Qui manet in peccato mortali, nõ manet in baptismo, sacerdotio, episcopatu, vel papatu.

26. Displicentia de peccatis admissis, non est via ad gratiam iustificantem: sed è diuerso, gratia est via ad ipsam displicentiam.

27. Dolor de vno peccato sine dolore omnium, est peccatum.

Omnes igitur & singulos iam dictos articulos, ego Iacobus Præpositus improbo, reuoco, & condemno, quorum quidem aliqui sunt notoriè hæretici & à sanctis patribus reprobati, quidā verò scandalum & offensionem pariunt, alij verò pias aures & simplicium mentes offendunt atque seducunt: & omnes in summa veræ vnitati catholicæ obluctātur. Profiteor autem hęc omnia purè & sine vlla coactione, aut conditione & ex synceritate animi, planeque de veritate edoctus, & in quę iuro persanctam Trinitatem.

Quæ om̃ia cùm ab eo hoc ritu & ordine peracta fuissent, tādèm in errorem pristinum relapsus est, & in eundem lapidem offendit. Ex quo effectum, vt fratres illius conuentus, quos ille seduxerat, vinculis & custodijs sint mancipati, & conuentus eisdem ex mandato Adriani sexti summi Romanorum pontificis, apud Antuerpiā funditùs deletus sit & solo adęquatus. Hæc ex Bernardo à Lutzemburgo in catalogo hæreticorum.

IACOBVS IVSTVS.

4.

Acob⁹ Iustus inter Begardos, quorū priùs meminimus, quique Germaniam inferiorē incoluisse dicti sunt, primicerius & antesignanus fuit, tempore Ludouici Cæsaris Germani, & Ioannis huius nominis vigesimisecundi Papæ, circa annum Domini 1314.

Ee Hic

Hic cum asseclis & collegis dicebat, pro Begardorum hęresibus omnes condemnatos, siue religiosi, siue laici essent illi, tam per summum pontificem in curia Romana, q̃ alibi per fidei inquisitores, beatos fore, & esse martyres Christi. Sed eorum hæreses fuerunt tandem Valentiæ damnatæ per fratrem Nicolaum Rosellium Prædicatorij ordinis inquisitorem, qui posteà Cardinalitiam dignitatē pro meritis affectus est, & per episcopum Hugonem Souelletonem. Horum hęreticorum tres iam vita defuncti, excommunicati per eosdem fuêre, & vt impœnitentes damnati, Guilhermus videlicet, Gilibertus, & Bartholomę' Faustus, & quidam alius, cuius nomen ignoratur. Iacobus verò Iustus, septis murorum inclusus fuit, vbi & miseram vitam finiuit. Hæc ex Bernardo à Luxemburgo. De his vide plura in Begardis & Beguinis.

IBAS EDISSENVS *episcopus.* 5.

IBas Edissenus episcopus fuit & hæreticus tempore Zenonis Imperatoris, & Simplicij romani pontificis, circa annum Domini 476.

Hic in quinta Synodo Constantinopolitana sub eodem Iustiniano coacta, cui affuerunt patres 165. cum Theodoro & Anthemio eiusdem factionis hominibus, hæresis dānatus est, quòd epistola quadam ad Marim Persam ab eo scripta denegaret Domini verbū de sancta genitrice semperque virgine Maria

Ibæ episcopi hæresis.

1. incarnatum hominem factum. Dicebāt nempe impij isti, Mariam virginem hominem tantùm, non Deum, peperisse, ideoque illā non Theotocon, sed Christotocon, appellandam, purum hominem ex ea natum esse, quem templum appellabant, solummodò adstruentes, tanquàm alio Deo verbo, & alio homine existente.

2. Sanctum quoquè Cyrillum Hierosolymorum episcopum illis refragantē, velut hæreticum repræhendebant, culpabantque Ephesinam sanctam primam synodum, quòd tanquàm sine præiudicio & indicta causa Nestoriū gradu mouisset & anathemati subiecisset.

De his ità scribit Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 17. cap. 27. Itaque episcopatum veteris Romæ administrāte Vigilio, nouę autem primùm Mena, deindè Eutychio: Alexandriæ Apollinari, Antiochiæ Domnino, Hierosolymorum autem Eustathio: quum eis etiàm adesset Gregorius Agrigentinus, vir vitæ sanctitate, eloquentia, & veritatis doctrina omnibus propè superior: Imperator Iustinianus sanctam quintam Oecumenicam synodum, episcopis ecclesiarum omnium euocatis, coëgit. Ea coacta, Iustinianus, quidnam de rebus Theodori Mopsuestiensis & Theodoriti, eiusdemque scriptis, quæ aduersùs duodecim capita sancti Cyrilli composuit, & præterea de Ibæ ad Marim Persam missa epistola diceret, interrogauit. Atque vbi multa Theodori & Theodoriti dicta, & lecta, clarè satis demonstratum est, non tum solùm, verùm anteà etiàm dudùm Theodorum Mopsuestiensem ab ecclesia proscriptum, & ex sacrarum tabularum albo eiectum esse, hæreticosq; etiàm post eorum mortem damnandos esse: nulla interposita mora, Theodorum ipsum, & pręterea quęcunque Theodoritus contra duodecim diui Cyrilli capita & rectam fidem scripsisset, atq; insupèr Ibæ epistolam, anathemati subiecerunt, decreto in hęc verba composito: Quum magnus Deus & saluator Iesus Christus iuxta euangelicam parabolam &c. Et deincèps: Condemnamus verò, & anathemate cōfodimus, preter omnes alios hæreticos, à sanctis quatuor concilijs, & à sancta catholica & apostolica ecclesia condemnatos atque anathemate ingulatos, Theodorum etiàm, qui Mopsuestiæ episcopus dictus est, impiaque eius scripta: & quæ impiè quoquè Theodoritus aduersùs rectam fidem, & duodecim capita eius, qui in sanctis est Cyrilli, & contra priorem sanctam synodum Ephesiam: deniquè quæcúque idem Theodoro & Nestorio patrocinatus scripsit. Adhæc anathemate ferimus impiam etiàm epistolā, quæ ab Iba ad Marim Persam conscripta esse dicitur. Hæc quidem sic acta.

Sācta quinta vniuersalis synodus Constantinopoli coacta.

Vide causam cōcilij talis cogendi, in titulo Theodori Mopsuestiensis episcopi.

Damnātur impia scripta Theodori, & Theodoriti Cyri episcopi, & Ibæ Edesseni.

ICO-

ICONOCLASTAE *seu Iconomachi.* 6.

ICONoclastæ siue Iconomachi, Imaginum demolitores, vel ruptores appellantur. Hęc porrò hęresis primū cœpta est circa annum Dñi 719. tēpore Gregorij secundi hui⁹ nominis maximi Romanorū pontificis, & Leonis tertij Imperatoris, q & Iconomachus appellatus est, hoc est, imaginū impugnator, propterea q imagines & statuas sanctorū è tēplis auferri & incendi mandārit. Aduersùs quā hęresim septima Synod⁹ Nicena à trecētis & quinquaginta episcopis celebrata fuit: de qua nō incongruū fuerit, q̄ scripsit Photius, quanuis verbis paulò amplioribus, hic adscribere, quoniam ad hęc nostra quoq; tēpora, in q̄bus cum eodē Leone & eius sequacib⁹ Caluinistæ & Sacramētarij oēs cupiunt eas abolitas, valdè sunt accommodata.

Leo tertius imperator, Iconomachus appellatus.

Photius.

Hoc sacrum, inquit, magnumq; cōciliū recèns patefactā & barbaram hęresim, q̄ ab impijs & execrādis hominibus parta erat, diuina communiq; sententia simul cum ipsius authorib⁹ condēnauit. Infelices eīm homines isti, verbis nō cōfitentes se Christo vero Deo nostro maledicere, factis oīa in eum maledicta & linguę petulantiā congesserūt. Cumq; illū sine medio, & sine aliquo velo cōtumelia afficere nō auderēt, p venerandam imaginē, omnem Christo inimicæ mētis cupiditatē expleuerūt. Adorandā eīm Christi imaginem, p quam idolorū error excludit, (proh nefariū scelerateq atq; impię linguæ cogitationisq; sonū) idolum appellauerūt, & oībus ipsam ignominijs afficiētes, & p plateas ac vias publicas trahentes, & pedibus cōculcantes, in ignē coniecerūt: spectaculum Christianis hominibus miserandum, & sola Christi hostiū impietate dignū. Eadem & in reliquas sacras imagines contulerūt, cùm celeribus pedibus sanguinē funderēt, dirisq; manibus ac impuris labris petulantiā exercerēt, nec vllā tāti furoris atq; dementiæ satietatē caperent homines pessimi. Sacras Christianorum notas & effigies, nō minùs q̄ si gentium essent abominatiōes, immò verò magis publicè detestabant. Ex quo bellū grauissimū aduersùs Christū & sanctos eius cōmouebatur. Omnibus eīm perspicuū est, honorē imaginibus habitū, ad eos trāsire, quos illæ referūt. Verùm isti noua Iudæorū Christi hostiū pgenies, dum Christi atq; sanctorū ei⁹ imagines afficiūt cōtumelia, ea pficiunt, in quib⁹ patres ipsorū defecerūt. Irruūt eīm in facinus Iudæorum, singulariq; alacritate patres suos superare conant. Et dum nō audēt in medio Christianorū, labris etiàm Christum abnegare, in eundemque ipsum Iudaicū paternumq; zelū deprehendūtur incidere, & adulterinā etiàm hāc ostendūt imitationē: nec vllo consistūt loco, sed tanq̄ veneno hęresis ebrij, huc illuc iactantur & ruūt. Christianos eīm se esse pfitentur, & aduersùs Christum debacchantur: Iudæos se appellari nolūt, & imagines oppugnātes, zelum ipsorū, Christo inimicum, imitantur & superant. Idololatriæ nomē vitant, & se in ipsos Christianos, diuinaq; Christianorum sanctaque mysteria nihilo idololatris leniores præbent.

Contra demolitores & impugnatores, cōtēptoresque imaginis Christi & sanctorum.

Quamobrem sanctū & Oecumenicū conciliū eos q adulteræ istius & multis seminibus cōmixtæ opinionis ignobilitatē fugere noluerūt, tanq̄ nothos & à fideliū nobilitate alienos, insolubilib⁹ anathematis vinculis cōstringendos iudicauit. Imaginē aūt Christi veri Dei nostri, ex Apostolorū & sanctorū patrum traditiōibus, & sanctorū oraculorū testimonijs, ad honorē & venerationē illius quā ipsa refert, adorandā atq; colēdā suffragijs oībus cēsuit & cōfirmauit: cùm adoratio nimirùm atq; honor adhibeat eodē modo, quo in alijs sacris notis & formis sanctissimę latrię vtimur. Neq; eīm in illis cōsistimus, honoremq; & adorationem cōcludimus, neq; ad alios & diuersos fines distrahimur: sed p diuersum & singularē ipsorū cultū & adorationē, q̄ cernitur, sacra conuenientiqne ac minimè diuisa ratiōe animos nostros ad inuisibilē illā singularemq; atq; vnicam diuinitatem dirigimus. Sic venerabilem crucē adoramus, in qua Domini corpus extēsum est, & sanguis ille, quo mundus vniuersus purgatus est, emanauit.

Sententia Synodi Nicenę contra Iconoclastas.

De veneratione sanctæ crucis.

nauit: & ligni natura illius fluxibus irrigata, pro morte vitam perpetuam tulit. Sic crucis signum adoramus, quo dæmonum agmina fugantur, & varij curantur morbi, cùm semel in ipso exemplari gratia & virtus exhibita sit, & vsq; ad exempla similis vis se diffundat.

Qua ratiōe honos imaginibus tribuat, & reliquijs & templis, & sepulcris sanctorum.

Hæc igitur singula, népe Christi imaginem, & ipsam crucem, crucisque notam, cultu adorationeq; prosequentes, honorem & adorationem non in ipsis cōcludimus, sed ad eum dirigimus, qui propter incredibiles diuitias amoris erga nos, factus est homo, & mortem propter nos pertulit contumeliosam. Sic & sanctorū templa, & sepulcra, & reliqas, ex quibus morborum curationes emanant, fideliter adoramus, Christum verum Deum nostrum, qui gloria ipsos asfecit, collaudantes & celebrantes. Et si quid ijs in mysticis & sanctis nostris sacrificijs simile est, per munus & gratiam in illis exhibitam, præcipuum authorem & præcipuā causam agnoscimus & cōmendamus. Quapropter & diuinus & sanctus ille beatorum ac sacrorum virorum cœtus, non solùm imaginem Christi, quemadmodùm diximus, verùm etiàm immaculatissimæ semperque virginis Mariæ & dominæ nostræ Dei genitricis, & sacras sanctorum omnium imagines, pro ratione excellentiæ & sanctitatis exemplarium colendas & adorandas communium oraculorum decretis constituit & confirmauit. Per ipsas enim ad præsentiam quodammodò atque cōgressum, animi ducimus intentionem: & per hanc diuina naturamque superante coniunctione copulamur cum illo, qui summus est rerum expetendarū.

Hæc igitur sapienter diuineq;, septimum illud Concilium decreuit atque constituit. Quo quidem facto, omnem hæreticam pestem ac turpitudinē à grege ratione prædito depulit, propriumq; decus & pulchritudinem ecclesiam recipere ostendit: & tanquàm sponsam nō in fimbrijs aureis, sed intelligibilib9 decoratā imaginibus, ad Christi sponsi dexterā constitutā, hilaribus & lętis oculis toti fideliū multitudini cōspiciendā honorandāq; demōstrauit. Hucvsq; Photi9.

Vsus sacrarum imaginum.

De hac re rursùs, hoc est, de vsu sacrarum imaginum, Nicephorus ecclesiasticę historiæ lib. 6. cap. 16. scribit in hunc modum: Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ipsiusq; adeò Christi, & eius q̄ eū supra naturæ captū mirificè genuit virginis matris, colorib9 adūbratas imagines, plurimas ad hunc vsque diem cōseruatas esse nouimus. Ac Lucas quidem apostolus primus ipsas accuratè, opus id exorsus, manibus suis depinxit: deindè verò ex veteribus alij quoque viri, ꝑ eo atque par erat, veluti seruatores suos in signis & picturis seruantes, idem fecêre: ethnica quidem illi fortassè consuetudine ducti, & morem eum colere soliti, absque tamē necessaria obseruatione id tradiderunt. Sed ecclesia indè acceptum magis atque magis adauxit (prouidentia Dei curante atque disponente) non modò effigies & statuas, verùm etiàm vestes, baculos, & lectos sanctorum illorū virorum conseruans ad memoriam eorum sempiternam. Sicuti & Iacobi thronum ad multa tempora seruatū esse scimus, quem fratrem ipsum Domini, primum Hierosolymorum episcopum, ab ipso Christo & Apostolis creatum esse, sacra monumenta tradidêre. Venerati sunt enim hunc successores eius asseruatum, satis apertè declarātes, quo cultu & studio Deo dilectos viros sint prosequuti. Quēadmodùm id ad nos quoquè est transmissum, apud quos multa etiàm memoriæ gratia asseruantur. Verùm de his hæc dicta sufficiāt. Hactenùs Nicephorus.

Lucas est primus pinxit.

Vsus defunctorum sanctorum monumētorū.

Thronus Iacobi fratris Domini.

Fuerat autem iam anteà damnata hęresis hæc Iconomachorum à Gregorio tertio, qui Leonem etiàm Imperatorem, per quem euersę fuerant imagines & eiectæ, sicuti suprà diximus, percussit anathemate. Quod idem statuit contra filiū eius Constātinum, qui sui patris impietatem fuerat imitatus, Stephanus Papa tertius. Leo enim Imperator inuito pontifice Romano, (vt author est Carion lib. 3. Chronicorum) concilium Byzātij 1339. episcoporum celebrauerat, vbi statutum fuit, è templis imagines tollendas & comburendas esse. Quod videns Gregorius tertius summus pontifex,

Leo Imperator eiecit imagines è templis, eiusque filius Constantinus, vndè vterque excommunicatur.

Ro-

Romæ aliam synodum celebrat, præsentibus Italiæ prelatis, in qua statuitur, maiore, q̃ vnquàm anteà, cultu imagines sanctorũ obseruãdas esse: & põtifex imperatori Leoni id facere recusanti, sacris interdixit. Quę res vna fuit ex pręcipuis causis, propter quas à Gręcis Imperatoribus defecerunt Latini. Nam summus pontifex (teste Platina & Sabellico) Leone Imperatore neglecto, Carolũ Martellum Francię magnũ principem cõtra Longobardos, qui iam pacem cum Romanis, reiecto impatore, sancierant, in Italiam vocat, à quo ea cõtra eiusdẽ Imperatoris insultus seruata est, & parére summo antistiti ecclesiæ coacta.

Carol⁹ Martellus Italiæ protector.

Memorię etiàm ꝓdunt historię, diuũ Gregorium huius nominis primũ, Serenum quẽdam episcopum Massiliensem per epistolam redarguisse, quòd inconsiderato zelo, sanctorum imagines confregisset, timens nè à populo adorarentur. De qua re, de Cõsecratione dist. 3. cap. Perlatum, dicitur in hunc modum: Nam quod legentibus scriptura, hoc & idiotis ꝓstat pictura cernentibus: in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant, in ipsa legũt qui literas nesciunt. Et ca. Venerabiles: Christiani venerantur sanctorum imagines in memoriam sanctorum, & recordationem primitiuorum olim factorum, id est, rerum gestarum. De hac re vide plura in Constantino Imperatore, Leone tertio, Vualdensibus, Ioanne Vuicleffio, & Xanaia Persa.

Seren⁹ Massiliensis episcopus à diuo Gregorio ob eiectas diuorũ imagines redargutus.

De Iconomachis verò nostri temporis sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Crucis signũ, inquit, vt maledictum fugiũt Iudæi, nec in fronte pingere voluntiità & Euangelici nostri tẽporis crucis figuram multis in locis abolent, & tanquàm maledictum in fronte ferre aut pingere horrent adeò vt Luterus ipse festum Crucis, tãquàm semiiudæus anathemate damnauerit. Festa sanctæ Crucis, inquit libro de Missandi formula anno 1524. anathema sunt. Brẽtius verò cum alijs quibusdam impijs, Catholicos ob pias sanctæ Crucis cæremonias sacrilegæ magiæ accusare non veretur, atque plùs quàm Iudaicè pias ecclesiæ cæremonias & consecrationes, quæ teste diuo Augustino, nõ sine cruce conficiuntur, exagitat, subsannat, exibilat.

Crucis signũ exhorrẽt Iudæi & nostri tẽporis Euangelici.

Festũ sanctę Crucis, Lutero est anathema.

Brentius.

Imagines Iudæi non ferunt, vel nec Zuingliani siue Caluiniani, quẽadmodùm Synagoga Geneuę loquitur, nullam omninò habens Turcico more vllius rei imaginẽ. Hæc Lindanus. Et Staphylus de Luteranorum inter se concordia: Iconoclastæ, inquit, sunt qui Christi, omniumq; sanctorũ imagines è templis eijciunt, suas autem & vxorum suarum effigies elegantissimè & amatoriè depictas reponũt, sicuti quõdã fecit Simon Magus & pellex ipsius Helena, vt Nicephorus testatur. Idem nostri Euangelici prophetæ faciunt etiàm. Exempla eorum testantur. Hæc Staphylus.

Imagines.

IDOLOLATRAE hæretici. 7.

IDololatræ hæretici dicuntur, quòd dogmata ab ecclesiæ definitione aliena, velut deos quosdam nouos, recentesq;, & quos non coluerũt patres eorum, sequantur. Vndè Vincentius Lirinensis, aliena ab ecclesia dogmata, vetus Testamentum deos alienos appellare scribit, quòd ab hæreticis ipsorum opiniões haud aliter obseruẽtur, quàm à gentilibus dij sui. quod itaque legit̃ in Deuteronomio, Si surrexerit in medio tui prophetes, & prædixerit signum atq; portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras, non audies verba prophetæ illius, quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, verùm diligatis eum an nõ, in toto corde, & in tota anima vestra: per deos alienos, extraneos errores dicit significari, nouos quosdam & inauditos: quos propterea spargi nonnunquàm patitur DEVS, vt probet constantiam nostram in diligendo se, & in adhærendo sanæ doctrinæ. Quemadmodùm enim à Paulo scriptum est, Oportet & hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant. Ob hoc (ait Vincentius Lirinensis) hæresiôn non statim eradicantur authores, vt probati, manifesti

Deut. 13.

Dij alieni, errores extranei sunt.

1. Cor. 11.

Hæreses & errores quarè patii & suffert Deus.

 fiant

fiant: id est, vt vnusquisque quàm tenax & fidelis, & fixus Catholicæ fidei sit amator, appareat. Et reuerà cùm quædā nouitas ebullit, statim cernitur frumentorum grauitas, & leuitas palearum: tunc sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intrà aream tenebatur. Namque alij prorsùs auolant, alij verò tantummodò excussæ, & perire metuunt, & redire erubescunt, saucij, semineces, & semiuiui: quippe q tantam hauserint veneni quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur, nec mori cogat, nec viuere sinat. Hæc Lirinensis.

Quomodò peccatur cōtra primum ꝓceptum.

Ex his (inquit Hosius in explicatione secundi præcepti) perspicuum esse potest, quòd non tunc solùm peccatur cōtra præceptum, quo vnum Deum colere iubemur, quando vel planetæ, vel astra, vel reliqua Gentium dæmonia coluntur, aut cùm adorantur idóla manufacta: verùm etiàm cùm adorantur idóla vitiorum, multoque deteriorem esse simulacrorū cultum, quo sua quis phantasmata colit, & quo suas imposturas ꝓ verbo Dei populo venditat, quàm fuit, quem suis Gentes præstant simulacris. Nam quòd primo præcepto prohiberi quidam putant sanctorum inuocationem & imaginum venerationem: quàndoquidem non alia ratione sancti qui cùm Deo viuunt, quàm qua ij qui constituti sunt adhuc in corpore mortis huius, inuocant, hoc est, non tanquàm largitores, sed tanquàm intercessores: deindè verò qui tribuitur honos imagini, nō aliò quàm ad prototypum refertur: sicut etiàm à Basilio legimus annotatum: cùm nemo tam sit lapis, vt lapidibus & lignis inesse putet sensum: nihil cōtra primum præceptum peccatur, si sanctis & eorū imaginib. debita veneratio præstatur, modò nè in homine, néve in statua, aut depicta tabula aliqua, sed in solo Deo spes omnis & fiducia collocetur. Vndè sanctam Synodum septimam, cuius suprà mentionem fecimus, exclamâsse legimus: quicunq; sententias sacræ scripturæ de idólis, contra venerādas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idóla appellant, anathema. Qui dicunt, quòd imagines Christiani vt deos adorant, anathema. Quod similiter in octaua factum reperitur.

Basilius in libro de Spiritu sancto ad Amphil. cap. 18.

Synodus septima, Acti. 7.

Synodus octaua, Actio. 10.

Cæterùm hominis alicuius verbum, contra receptam ecclesiæ totius doctrinam pleraque oṁia docentis, tanquàm DEI verbum amplecti, & adorare illud quod ab eo scriptum est, seque coram eo incuruare, quæ est, si hæc non ipsissima idololatria? Quid enim aliud faciūt hoc genus homines, quàm quod scribit Hieronymus, pro Christo adorant Antichristum? Dicit Luterus: Quod ego doceo, DEI verbum est, & purum Euangelium: statim adorant, & incuruantur coram idólo. Dicunt idem Zuinglius & Caluinus, dicunt Anabaptistę, dicūt alij quoque hæretici: mox hominis, vel diaboli potiùs per hominem loquētis verbū, pro Dei verbo, proque Christi Euangelio miseri amplectuntur & adorant. Horrenda hæc est idololatria, ac velis, quod aiunt, remisque fugienda. Quid enim ex eo consequitur aliud, quàm cùm vnaquęque secta suum verbum, verbum Dei esse iactet, vt isti tot deos habeant, quot sunt hæresiarchæ? Quos videre licet, neglectis veterum orthodoxorum scriptis, in quibus cum doctrina certabat vitę sanctimonia, nō aliundè iam ferè, quàm ex impurissimi alicuius hæretici libris opinionem suam confirmare, nec minore authoritate, quæ ab illo dicta, quàm quæ in Canonicis libris scripta sunt, proferre. Huc idololatriæ cæcas hominum mentes, præstigijs dæmonum adductas esse vidémus.

Mera idololatria.

Idololatria horrēda, ꝗ falsam doctrinā ꝓ Euangelio recipit & adorat aliquis.

Peccant igitur contra præceptum hoc, qui & colunt ipsi sua phantasmata, & coli volunt ab alijs, tanquàm idóla, & quod ipsi sentiunt, DEI verbum vocant & Euangelium: vt sic eueniat quod à propheta scriptum est: Vocauerunt in terris nomina sua. Haud aliter enim isti diuinitatis opinionem affectant, quàm fecisse scribit olim in Libya Psaphonem quendam Tyrius ille Maximus, qui quàm plurimas aues cepisse dicitur, vocales & humani sermonis dociles, easque sonare docuit hæc

Psal. 48.

Hęretici diuinitatis nomen affectant.

verba:

verba: Magnus Deus Psaphon: atque ità doctas emisit in montes. Illę verò quæ didicerāt canebāt, ac reliquas item aues eadem sonare docebant. Porrò Libyes cùm ignorarent commentum, credentes id diuinitùs accidere, Psaphoni rem diuinam facere decreuerunt, & eum in deorum numerum retulerunt. Sicisti, cupientes & ipsi in deorum numerum referri, verbo suo verbi D E I titulum prætenderunt, atq; vt verbum Dei vocaretur à rudibus, persecerūt: à quibus iam pro dijs quibusdam eos coli videmus. Neque verò ipsi tantùm hæretici, sed & qui dogmata eorum recipiunt, atque ea tanquàm Dei verbum amplectuntur, violati præcepti huius rei sunt. Hæc Hosius.

Hęretici, & q eorū errores sequunt, idololatrę sunt.

Rursùs idem in Parænesi & peroratione libri de Cæremonijs ecclesiasticis & Traditionibus humanis, ità inquit: Iam verò si verbi D E I appellatione, quod nunc (proh dolor) non rarò fit à multis, verbum hominis dignati fueritis, videte, nunquìd non germana sit hæc idololatria. Fugite idôla per Deum immortalem. Non est Deus Caluinus, nòn est Deus Luterus, non est Deus Bucerus, aut quicunq; tandèm alius ex illis, qui multo crudeliùs Christi corpus sanctissimum tractauerūt, quàm illi ipsi qui Christum in crucem egérunt. Tunc enim venerunt impij milites, & non fregerunt crura Christi: nūc venerunt isti speciem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes, & diruperunt, ac in multas partes conciderunt totum corpus Christi: vnam, sanctam, catholicam, & Apostolicam ecclesiam. Integrum Christi corpus inter manus persequutorum in cruce perināsit: & inter manus Christianorum non est iam integrum corp⁹ ecclesię. Quamobrem eorum sectatores esse nolite, p quos tam nefarium scelus patratum esse videtis: sed Spiritum sanctum per suum vas electum, vos vt idem sapiatis monétem, audite. Non vt suam quisq; propriam confessionem adferat, sed vt qui vos esse Christianos ꝓfitemini, (libet enim receptum hoc nomen potiùs vobis tribuere, quo superstitibus etiàm Apostolis, Antiochię primùm eorum vsi discipuli leguntur, quàm nouum aliud heri, quod aiunt, & nudiustertiùs à nouarum rerum studiosis vsurpari cœptū) vt idem sapiatis quod vestros vel communes nostros potiùs Maiores, Christianos citra dubitationem vllam sapuisse cernitis, qui nos præcesserunt cum eodem signo fidei, & dormiunt in somno pacis. Procùl à vobis absit hæc impietas, vt patres vestros, auos, proauos, atauos, idôla coluisse, & nunc demùm Christum prędicari cœptum esse, nunc demùm vestris oculis Euangelij lucem affulsisse, hostibus veritatis, & inimicis crucis Christi credere animum inducatis, &c. Lege illic reliqua, scitu atque notatu dignissima.

Idololatria quæ.

Ioann.19.
2.Tim.3.

Rom.12. 15.
1.Cor.13.
Philip. 2. 4.
1.Tim.6.

IENENSES.

8.

Ienenses sunt sectā Luterani, ex classe nimirùm eorum, qui impuram Luteri pseudomonachi sectantur doctrinam.

Hi, teste Lindano, dialogo secundo sui Dubitantij, Ducum Vinariensium confessionem professi, nouem Luteranorum sectas damnant, inter quas recésent Vuittembergenses & Lipsenses. Hæc Lindanus.

Nouē Luteranorū sectas dānant Ienenses Luterani.

IGNOITAE. 9.

Ignoitæ (authore Isidoro lib.8. Etymologiarum, cap.5.) ab ignorantia dicti sunt, propterea quòd ignorantiam & inscitiam D E O impingant. Dicunt eīn filium Dei diem vltimū ignorare, verbo Christi moti, quod apud Matthæum dicit in hunc modum: De die illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus pater. Et apud Marcum expresśe nominatur filius, vbi sic dicit: De die aūt illo vel hora nemo scit, neq; angeli in cælo, neq; filius, nisi pater. Quod perindè est ac si diceret, Alphonso de Castro interprete aduersùs hęreses lib.5: Nulla solicitatio vos angat de diei illius notitia, quoniam illam nullus habet: neque à meipso petatis, quoniam nec ego etiàm scio. Non quòd ipse simpliciter & absolutè ne-

Ignoitarū hæresis.

Matt.24.

Mar.13.

Quomodò intelligendū illud, filius nescit extremū diē.

nesciret, sed quia tametsi sciret, non tamen vt illis reuelare deberet: quemadmodùm si quid tibi ità secretò commissum est, vt nulli alteri reueles, & posteà quispiam eadem de re à te sciscitetur: respódebis, & meritò, te id nescire: quoniam etsi scias, non tamen sic scis, vt reuelare debeas & possis. Sacra porrò scriptura cùm pro hominibus erudiendis facta sit, eodem more loquendi vtitur, quo homines loqui solent. Quapropter (vt ait beatus Augustinus in libris de doctrina Christiana) eisdem tropis, figuris, & metaphoris vtitur, quibus in nostra communi loquendi formula vtimur. Filius ergò Dei fatetur se nescire diem illum, quia etsi sciat, non sic tamen vt reuelare debeat. Quod manifestè ostendit illa sententia: Non est vestrum, nôsse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. Noluit autem illis apertè dicere, scio: sed, nolo vobis reuelare, nè illos hoc responso tristes & mœstos redderet, aut minùs erga se ipsum affectos hac occasione afficeret. De qua re longiùs disputat diuus Hilarius sub finem libri noni de Trinitate.

Act. 1.

Quis autem fuerit huius hæresis primus inuentor, aut quo tempore cœperit, non prodit Isidorus, neq; apud alium quempiam inuenire adhuc potui.

ILLYRICANI. 11.

Illyricani cum Lutero dicunt opera bona non esse necessaria ad salutem.

Illyricani sunt secta Luterani, ex eorum scilicet caterua, qui iactant & se iactantur doctrinam per Luterum aliós ve adulteratam: à Matthia Illyrico homine Sclauo appellati, qui eius dogmata (vt testatur Lindanus Dubitantij sui dialogo 2.) contra Melanchthonem & Vuittembergenses sectantur de Seruo arbitrio, quòd opera bona non sint necessaria ad salutem secundùm Luterum. Hùc inter alia etiàm renouâsse Arrij doctrinam, talemq; eum esse ab Academia Vuittembergensi damnatum, testatur Staphylus defensione sua. Ad hui⁹ classicum etiàm Mansfeldenses ecclesię, suam edidère confessionem contra Vuittembergenses & Lipsenses. Quomodò verò Illyricus probris insectatur Adiaphoristas, vide Hosiū libro primo de hæresibus nostri temporis.

INDIANI. 12.

Indianorū errores.

Indiani, qui & Abasini dicuntur, ad ditionem Presbyteri Ioannis, quem vulgò dicūt, spectant: Christianos quidem sese profitétes, & per beatum Thomam Apostolum ad Christi fidem conuersos, sed qui ab erroribus prauis non sint alieni. Hi nempe circuncisionem recipiunt, & adurunt paruulos suos in frontibus calamo ferreo in modum crucis. In fermento conficiunt. Sub vtraque specie communicant. De quibus vide etiàm in Coptis, Isinis, & Mandepolis.

INSABBATATI. 13.

Insabbatati vndè dicti.

Insabbatati sunt ex factione Vualdensium: sic appellati, quòd qui inter eos perfectiores sunt, signum quoddam in superiore parte sui sotularis, quem sabbatem appellant, deferre solerent. Emerserunt autem Friderici primi Imperatoris Germani, & Alexandri tertij summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1160.

Insabbatatorum hæreses.

1. Hi iuramentum quodlibet quocunque casu respuunt.
2. Nullam orationem, præter eam quā Dominicam appellamus, admittunt.
3. Omne humanum iudicium subterfugiunt.
4. Carnes omni die, sine vllo discrimine aut delectu comedunt, omni libidini prorsùs dediti.
5. Quandò mēsæ accumbunt, sic eam consecrare solent: Qui benedixit quinque hordeaceos panes, & duos pisces in deserto discipulis suis, benedicat hanc mensam nobis. Quandò veró ab eadem mensa surgunt, illud Apocalypseos dicere consueuerunt: Benedictio, & claritas, sapientia, & gratiarum actio, & virtus, & fortitudo sit Deo nostro in secula seculorum, Amen.

Eorū mēsę cōsecratio. Apoc. 7.

INTERIMISTAE. 14.

Interimistæ ad secundā classem Euāgelicorum nostri temporis spectant: de quibus Lindanus in Dubitantio suo dialogo secundo scribit in hunc modū: Semi-

Semiluterani qui dicti.

Semiluteranos, inquit, dicimus, qui Luteri placitis sua quædam noua, Euangelij prætextu, assuunt. Horum varia est natio, sed primas facilè ferunt Interimistæ: qui duplicis sunt generis. Alij enim INTERIM Augustanum sectantur, anno 1548. confectum, vbi post mortem Luteri, falsi quidam fratres (ait Palladius, de suis loquens Euangelicis) iniquitatis mercede conducti, cum aduersarijs (Catholicos dicit) conuenerunt, & libellum INTERIM, ait, compilârunt. Alij dicûtur Adiaphoristæ siue Lipsenses; ab INTERIM Lipsensi, quòd Adiaphora, id est, indifferentia habeant ecclesiæ & Conciliorum Constitutiones atque cæremonias: quas qui vel obseruat, vel violat, mutátve, nihil peccat. Horum disciplina plurimos nacta est discipulos, quos Amsdorffius in Confessione puræ doctrinæ, scribit simulare & dissimulare omnia, atque se comparare, quasi Imperatori obtemperent, in eiusque gratiam Missam & veterem religionem rursùs amplexos fuisse, neque id tamen facere, ac nihilominùs in Luteri disciplina permanere velle. Hæc Lindanus.

Interimistæ duplicis generis.

Adiaphoristæ.

Hosius.

Hosius quoquè libro primo de hæresibus nostri temporis, de his scribit in hæc verba: Post illam, inquit, admirabilem victoriam, in qua D E V S ipse pro ministro suo Cæsare causam suam agente pugnauit, statìm in tres sectas Luterana secta dissecta est. Nam alij facti sunt Interimistæ, alij Adiaphoristæ. Interimistæ porrò duplices: vni ex permissu Cæsareæ Maiestatis, qui nulla in re alia se Luteranos profitebantur, præterquàm quòd neque calicis vsum à laicis intermitti, nec vxores à sacerdotibus relinqui volebant. Quòd ad reliquos ritus & doctrinam attinet, quin per omnia cum orbe reliquo Christiano consentirent, non recusabant. Hos ex comitiorum decreto saltem ad Oecumenicum vsque Concilium tolerandos esse Cæsar censuit. Sed vbi Christiani totius orbis Oecumenici decreta non valent, cur ibì plus ponderis habere debeat, quod in vno aliquo regno aut imperio fuerit constitutum? Quanuis itaque Mauritius princeps elector, non grauatìm Comitiorum imperialium decreto se pariturum ostenderat, ausi tamen hoc sibi sunt arrogare Lipsici Theologi, vt libellum qui Comitiorum decreto fuerat approbatus, arbitratu suo corrigerent, & nouum INTERIM conscriberent. At quòd ad ritus quidem & cæremonias attinet, de ijs non magnoperè cum Christianis contendebant, sed plus tamen aliquid sibi de Luteri doctrina, quàm fuit ab INTERIM illo Cæsareo permissum, reseruare conabantur. Quamobrem in hoc imperiali libello subscripserunt, vt contenti docere, fide nos iustificari iuxta Paulum: quod erat additum à Lutero, sola fide, id reijcerent: quòd addi aliquod verbo D E I, nefas esse iudicarent. Visum est autem illis & hoc ecclesiæ dogma potiùs amplectẽdum, quàm diuersam Luteri, ad iustificationẽ opera esse necessaria, neque totam nostram iustitiam in solius Christi iustitia ponendam esse. De pœnitentia quoquè receptam ecclesiæ partitionem admiserunt: septem esse sacramenta concesserunt: Missam abolitam restituerunt: vulgares Luteri cantilenas fermè prorsùs aboleuerunt: Episcoporum etiàm iurisdictiōi quô minùs parêrent, causam non dixerunt. Hęc sunt quæ in illo Lipsico INTERIM contineri scribit Matthias Flaccus Illyricus in quadam adhortatione sua ad ecclesias Misnicas.

Luterana secta in tres sectas dissecta.

Interimistæ duplices.

Lipsenses Theologi nouum cõdunt Interim, vt sint secundi generis Interimistæ.

Et in libro de expresso Dei verbo idẽ dicit *Hosius*: In Germania cõscripta fuit quædam INTERIM religio, (quàm rectè, nolo dicere) sed fuit authoritate comitiorum ab omnibus propè recepta, paucis quibusdam exceptis. Num autem à q̄bus recepta est, apud eos legitimum sacerdotium & sacrificium, iuxta formulã in eo libello p̄scriptam, fuit restitutum? Nihil minus. Etiàm Interimistæ, æquè sunt & fuerunt, vt alij Luteristæ, nisi q̄ à carnibus alicubì abstinent in quadragesima & prosabbato, & rem diuinam, vel prophanam potiùs, nè dicam sacrilegam facientes, lineis ac sacerdotalibus alijs indumentis, nonnullis in locis vtũtur. Hactenùs Hosius. De his vide suprà in Adiaphoristis.

Interimistæ æquè sacrilegi vt alij Luteristæ.

INVISIBILES.

15.

INuisibiles, sunt ex Rigidorum Confessionistarum nostri seculi secta: qui, authore Staphylo, docet nullam ecclesiam esse visibilem: siquidem Deus solus nôrit, qui sint ipsius. Ità Luterus & Melanchthon initiò, vt est in Apologia Augustanæ confessionis. Sed hunc errorem licèt ipsi tacitò retractârint, eum nihilominùs retinent Illyricani, Suencfeldiani, Osiãdrini, & Anabaptistæ. Hæc Staphylus.

IOACHIMVS ABBAS.

16.

IOachimus, *Florenti cœnobij, quod est in Cababria, Abbas, indeque oriundus, & monachus ordinis sancti Benedicti, floruit sub Henrico sexto huius nominis Imperatore Germano, & Cælestino tertio summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1195.

Calabria

Hic (Guidone Carmelita teste) multa scripsit, in quibus quàm leui esset ingenio, plùs satis ostẽdit, quoniam in omnibus ferè libris suis, quò se futurorum præscium commonstraret, cõsueuit miscere prognostica, quod maximæ leuitatis & gloriam affectantis indicium est, potissimumque cùm aliter se in posterum rei euẽtus habuerit, quàm ipse prædixit. Nam, vt reliqua taceam, Fredericum Imperatorem, hostem ecclesiæ futurum, cùm vigilando somnians prædixisset, omnes tamen historiæ illum ad mortem vsque in pace & tranquillitate ecclesiæ permansisse tradunt.

Ioachimi abbatis scripta.

Hic ergò Ioachimus inter cæteras fabulas, quas populo Christiano ingerere solebat, vna est, qua tres hominis status esse dicebat. Primum quidem, in quo homines secundùm carnis statum vixerũt, quem ab Adamo ad Christum vsque deducit. Secundum verò, in quo mediam inter carnem & spiritum vitam homines duxerunt: & hunc à Christo vsque ad diuum Benedictum protendit. Tertium dicebat eum, in quo viuitur & viuetur secundùm spiritum: quem diducit à diuo Benedicto, sub cuius disciplina militabat, ad finem mundi vsque. His autem tribus statibus, tres ordines hominum adaptat, coniugatorum, clericorum, & monachorum. Coniugatorum ordinem dicit initium sumpsisse ab Adam, & fructificâsse ab Abraham. Ordinem aũt sacerdotalem ab Ozia, qui de tribu Iuda incensum Deo obtulisse traditur, incepisse: fructificâsse verò à Christo, qui rex est & sacerdos. Ordinem deniquè monachorum à diuo Benedicto viro sanctissimo inchoatum esse, sed fructificâsse cœpisse ipsius Ioachimi abbatis, vt de seipso testificat, tẽporibus. Primo ergò statu lex carnalis data est, vt ille asserit: Secundo lex spiritualis, vt putà Euangelium, quod tamen per Apostolos non iuxta spiritualem intelligentiã, sed tãtùm secũdùm literã pdicatum fuit. Sed in tertio, quẽ ponit, statu idem Euãgelium fore prædicãdum dicit iuxta spiritualem eius intelligentiam, & hoc per monachos illos diui Benedicti. Hæc ex Alphonso à Castro libro 3. aduersùs hæreses. Cuius erroris confutationem lege ibidem.

Ioachimi errores circa tres hominis status.

Asserebat itidem, authore Bernardo à Luxemburgo, essentiã generare essentiam, quemadmodùm Deus generat ac producit Deum. De quo habetur Extrà de Summa Trinitate, in hunc modum: Damnamus ac reprobamus libellum seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de vnitate seu essentia Trinitatis, appellans eum hæreticum & insanum, &c. Et infrà: Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Ioachim defendere vel approbare præsumpserit, tanquàm hæreticus euitetur. Hæc ex Canone secundo actorum concilij generalis & œcumenici Lateranensis 2. sub Innocentio 3. celebrati.

IOANNES DE LEIDEN, *Anabaptistarum Rex.*

17.

IOannes de Leiden, primò sartor fuit professione, deinde plurium hæreticorum ex Zuingliana & Caluiniana secta prodeuntium factione, Anabaptistarum Rex constituitur circa annum Domini

mini 1534. sub Impio Caroli quinti Cesaris Germani, atque pontificatu Pauli huius nominis tertij Romanorũ pōtificis.

De hoc atque adeò Anabaptistarum secta, sic habet appendix ad Carionis Chronica: Eodem anno, hoc est 1534 in principio Ianuarij horrenda illa Anabaptistarum secta virescere & crescere cœpit in Vuestphalia: qui adiuti à quibusdam factionis suę hominibus, per seditionẽ & vim Monasterium Vuestphaliæ vrbem occupárunt: quam quasi Capitolium quoddam, aut arcem Sion parauerũt & nouam Hierusalem vocauerunt. Ibi omnibus ciuibus qui huic sectæ aduersabátur, eiectis, & peculiari regno cõtra ciuilem & ordinariam potestatem constituto, (sic enim faciliùs se errores suos gladio & vi latè spargere & propagare posse sperabát) regem ex seipsis creauerunt sartorem quendam, qui pro libidine sua cõplures vxores duxit, quarũ aliquę posteà illius mandato sunt decollatæ. Habuit hic rex suos cõsiliarios & prophetas, qui absurda & inusitata multa q̃ proponebant, sibi per somnum diuinitùs reuelata esse dicebant. Atq; miseri illi homines adeò agrestem & beluinam vitam duxêre, tantamq́; turpitudinem exercuêre, vt me verbis pudeat exprimere: vndè & omes facilè colligere possunt, satanam per eos locutũ & tumultuatum esse. Humanum enim esse non potest, cùm omes humanas ordinationes, virtutem, honestatem, & disciplinam sustulerint, & prorsùs aboleuerint: sed est horrendum diuinæ iræ exemplũ super eos qui veritatẽ, & veram Dei agnitionem contemnunt, quomodò à Deo deserti, in varios errores incidant, & ad flagitia ingentia à satana propellantur.

Horrenda Anabaptistarum secta, quandò incepit.

Ioannes de Leidẽ sartor Anabaptistarum rex.

Satanismus Anabaptistarum.

Horrẽdum diuinæ iræ exemplum.

Porrò cùm iam magna multitudo hominum in vrbe congregata esset, Lantgrauius Hessiæ seditiosos illos & episcopum Monasteriẽsem amicè inter se placare & recõciliare studuit. Verùm cùm hoc frustrà tentatũ esset, neque vlla admonitio locũ haberet, Episcopus seueriùs q̃ anteà, & vi cõtra eos agere coactus est. Multorũ igit principũ auxilijs adiutus, nempe archiepiscoporum Coloniensis & Treuirensis, & Ducis Geldrensis, item Lantgrauij Hessiæ, vrbẽ cinxit obsidione. Vbi illi summis, vt poterant, viribus se defendẽtes, obsidionẽ vsq; in annũ proximè sequentẽ ptulerunt: etsi interim magna fame vexarent, ità vt & senes decrepitos & imbelle vulgus eiecerint è ciuitate, nè alijs commeatus deesset. Qui egressi, herbas & gramina, vt bruta, depascebát: quapropter milites misericordia moti, eos ad deditionẽ vrbis amicè hortati sunt. Sed obstinati spiritu & prophetijs quibus agitabátur, vrbẽ dedere noluerunt, donec tandèm ipso die Ioannis Baptistę, anno 1535. non sine proditionibus, portę vobis apertę sunt. Vbi oẽs hosti resistentes, interfecti sunt, & rex ipse & eius consiliarij Krechting & Knipperdilling capti, & proximè sequenti anno 1536. ignitis forcipibus lacerati, & è turri in caueis ferreis, alijs in exẽplum & terrorẽ, suspensi sunt. Hęc breuiter dicere volui de horrenda illa seditione Monasteriensi, quò omnibus posteris proponatur, vt falsam doctrinam & seditiones fugiant, & in timore Dei viuentes, veræ doctrinæ & paci studeant. Reliqua vide in Anabaptistis. Qui plura adhuc de hac re volet, legat doctam illam Guilhelmi Paradini, nostri temporis historiam. Item librum decimum historiæ Ioannis Sleidani, qui de Anabaptistis totus conscriptus est.

Monasteriũ vrbs Anabaptistarũ receptaculũ, ab episcopis obsidione vallata.

vrbis

Ea capta, oẽs resistentes trucidati.

Atrox de cõsiliarijs Ioã. de Leden supplicium.

IOANNES OECOlampadius. 18.

IOannes Oecolampadius Sacramẽtariorum dux fuit, eorũ videlicet hæreticorũ, qui hac nostra tempestate Luteri occasione ab ecclesię doctrina dissentientes, dogmata sectantur Lutero cõtraria Hic ergò anno Dñi 1525. Carolo quinto huius nominis Cęsare Germano Imperante, & Clemente septimo summũ pontificatũ agente, primus omniũ cum Vdalricho Zuinglio, scriptis libellis, damnatũ Berẽgarij errorẽ Basileę renouare ausus est, in participatione cœnæ Dominicæ non distribui verũ corpus & sanguinẽ Christi. Tametsi anno superiri idem hoc odiosum argumentũ insanus homo Andreas Carolstadius iam anteà proposuerat.

Sectæ Sacramentariorũ quàm variæ.

De hoc Ioãne Oecolãpadio sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Cæterùm, inquit, hæc Sacramentariorum doctrina, tam fuit vel à suî exordio variè dissecta, vt intra biennium in sex aut septem sectas fuerit dissipata, queãdmodùm inquit Luterus sermone sup Sacramento, Haganoe anno 1527. habito. Immò infinita penè est hac in parte (aiunt Bremẽses cõcionatores ad Vuestphalũ, cõfessione de sancta Eucharistia) opinionum varietas apud eos. Vndè fit, vt varia etiàm sortiantur nomina. Istorũ quidam sunt dicti Oecolampadiani, à Ioãne Oecolampadio Brigittano apostata, qui vt suũ nomen varijs de Græco translatiõibus audacia planè sacrilega mutilatis & corruptis cõtaminauit: ità eum à magistris suis inter se discordibus dissentientem, alij Sacramentariorũ duces facilè obscurãrũt, tametsi affectatæ tyrannidis Erasmus Roterodamus eum, vti & Zuinglium, accusãrit epistola ad Goclenium. Sanè qui illũ Basileę nouerunt, testes sint, quãtum imperij in magistratum sibi vsurpãrit. Qui eius nutib° nõ parebat, mox ordine mouebatur: qui eius auaritiã odisset, quod domum domui, agrum agro copularet, nõ impunè ferebat. Eius metaphoram siue tropum, quo corpus Domini esse voluit pro figura & signo corporis, dudùm explosam, nunc Petrus Martyr recoquere molit̃, (à quo sunt Martyriani) quòd Deum negant facere potuisse, vt vnũ corpus sit in pluribus locis.

Oecolampadiani.

Oecolampadius affectatę tyrãnidis accusatus.

Mors Oecolãpadij subitanea.

Rursùs idem Lindanus eodem Dubitantio, dialog. 3. Nũc, inquit, de Oecolampadij subitanea morte quid attinet commemorare? Quem aiunt ad vxoris latus in lectulo depræhẽsum mortuum, siue sub vitæ finem desperãsse, & igniťis Satanæ telis & hastis confossum, vti Luterus ait libro de Missa priuata, subitò perijsse. Alij suis ipsius suorúmve manibus clàm esse peremptum, animamq́; effudisse scribunt. Quos omnium execratione bonorum refutandos putauit Simon Grynæus in eius vita, & Tigurini sua Confessione vanissimam illam (vt aiunt) Luteri calumniam. Hæc Lindanus.

Errores Oecolampadij.

1. Eius errores sunt huiusmodi: Primò docet cum Manichæis, nullo pacto bellum esse gerendum. In hoc tamẽ differt à Manichæis, quòd Mosen eorum more nõ repræhendit, quòd bella gesserit: quoniam, inquit, tunc temporis Dei aut iussu aut pmissu præliari licebat. Nunc verò (ait) cùm Christus bellum prohibuerit, iam ampliùs non licet Christianis vllo modo bellũ inire & cõflictari.

Cõtra sacramentũ Eucharistiæ.

2. Negat verum Christi corpus realiter in Sacramẽto Eucharistiæ sub panis, & sanguinem sub vini speciebus contineri. Is eñ ea verba Christi quibus quotidiè id sacramẽtum conficitur, scilicet, Hoc est corpvs mevm, sic exponit, id est, hoc significat corp° meum: vel, hoc est figura corporis mei. Vt autem hoc clariùs pateat, verba eius referam. Tempus est, inquit, vt accedam° ad id in quo status est sermonis: nempè vt probemus verba cœnæ Dominicę eodem tropo dicta, quo illa quæ Apostolus dixit, Petra aũt erat Christus: hoc est, petra significabat Christum, vel erat figura Christi. 1. Cor. 10. Nam in hoc, totum dissidium est. Si eñ ipariticôs & substantiuè absq; tropo exposuerimus, Est: asseremus corpus Christi in altari nõ tantùm sacramentaliter, vt vocant, sed tam verè àc in cælo est, adesse. Sin nostra conuenit expositio, de transsubstantiatiope, vel de consubstantiatione (vti liceat aduersariorum verbis) suspicandum nihil. Ità sæpè ex minimis verbulis summæ quæstiones emergunt. Neque in hoc contenderim, si quis per corpus magis figuram corporis intelligi, quàm verbum Est, velit per Significat, interpretari. Nã idipsum mihi arridet: vtrunque tamen probo, eò quòd eũdem sensum reddit, siue Est, significat interpreteris, siue corpus figuram & sacramentum corporis. Nos sensum, non verba, quærimus. Hucusquè Oecolampadius.

3. Et quia dicebat Christum in Eucharistia minimè contineri, ideò eam nullo pacto adorandam esse contẽdebat: crimeñ idololatriæ ob hoc illis impingens, qui eam vlla ratione aut venerarentur, aut adorarent.

4. Dicebat item cum Lutero & Melan-

Contra liberum arbitrium. lanchthone, hominis arbitrium non esse liberum: illud non agere, sed pati citiùs contendens.

Contra sanctorum venerationẽ. 5. Dicebat denique sanctos non esse ab hominibus honorandos, neque eos orare oportere: idque potissimùm in ea, quam super Isaiam prophetam edidit, expositione sæpissimè inculcat. De hac re vide plura in Vualdensibus, Vuiclefitis, Hussitis, Bohemis, & Lutero, qui omnes cum Eustathio & Vigilantio in hunc lapidem offenderunt.

IOANNES SPANGEbergus. 19.

Ioãnis Spãgebergi hæreses. IOannes Spangebergus ex Luteranorum familia fuit: emersitque Caroli quinti Imperatoris Germani, & Pauli tertij Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1536. Hic libro quodam à se edito, quem Margaritam Thelogiæ inscripsit, asserit nihil esse bonum & Deo gratum, nisi quod ab illo mandatum atque præceptum est. In eadem enim Margarita, titulo de consilijs, de paupertate verba faciẽs, vbi quęstionem sibi proposuit, eidem respondet in hæc verba: Quotuplex ęst desertio facultatum? Duplex. Altera fit nostra electione fine mãdato Dei, de qua Matthei quintodecimo dicit Christus: Frustrà me colunt mandatis hominum. Altera, quæ habet mandatum Dei & vocationem: vt quum tyranni cogunt aut facultates amittere, aut ab Euangelio discedere, aut deficere. Hanc laudat Christus: Qui reliquerit, inquit, agrum, domum, & cætera propter Euangelium, hoc est, propter confessionem Euangelij, centuplum recipiet. Hæc ille.

Mat. 15.

Mar. 10.

Contra bona opera & meritum. 2. Dicit item eodem libro, titulo de bonis operibus, nullum humanũ opus, quantumlibèt bonum, esse vitæ æternæ meritorium, neque ad vitam æternam assequendam necessarium. Cuius verba sunt huiusmodi: Nequaquàm sentiendum est, quòd propter dignitatem & munditiã bonorum operum, detur vita æterna. Sed est beneficium gratuitum, & datur per misericordiã propter Christum. Et ratio est, quia nostra obedientia semper adhuc est immunda, nec placet propter seipsam, sed placet propter CHRISTVM. Et aliquibus interiectis, subdit: Nec eludi nos sinamus cauillatione, quæ fingit synecdochen, videlicet etiàm si bona opera non sint totale meritum, tamen esse aliquod partiale, & minùs principale meritum: quia sic niteretur fides illo partiali, quod est impossibile. Est enim contradictio, statuere quòd gratis accipiamus vitã æternam per misericordiam propter Christum, & imaginari quòd nostra obediẽtia mereatur vitam ęternam. Et post pauca iterùm ait: Sic ergò sentiẽdum est, etsi nostra obedientia non est meritum vitæ æternę, nec propter eam saluamur, sed propter Christum gratis: tamen est debitum quod necessariò sequi debet, & meretur præmia corporalia & spiritualia, quæ partim in hac vita, partim post hanc vitam reddenẽ. Hęc Ioannes Spangebergus. Quibus quidem verbis fatetur necessaria opera ad vitam ęternam consequendam, cùm ait obedientiam esse debitum quod necessariò sequi debet, illamque mereri præmia corporalia & spiritualia, tamen apertè negat illam mereri vitam æternam. Eadem dixisse Caluinum suprà retulimus, sed assertione vtriusque & mendaci & contradictoria.

Contra iustificationẽ. 3. Docet etiàm in eadem Margarita Theologica, titulo de pœnitentia, nullum peccatorem iustificari posse, nisi se esse iustificatum crediderit: nimirùm quia illa fides illi desit, quæ (vt existimat) est pars pœnitentię. Eius verba sunt eiusmodi, vt primò dicat duas esse tantùm pœnitentię partes, videlicet contritionem & fidem: Deindè quęrens qd sit fides pœnitẽtię pars, respõdet in hæc verba: Est fiducia qua credit vnusquisque sibi remitti peccata propter Christum gratis.

Fidei diffinitio omnium ferè nostri temporis hæreticorum. Hęc fides statuere debet in specie sibi remitti peccata. Et rursùs titulo de operibus, quęstione quinta: Non potest, inquit, fides existere cum mala consciẽtia, quia fides est fiducia, quòd Deus sit nobis propitius: mala conscientia iudicat cõtrariũ. Item, qui non agunt pœnitentiã,

sed indulgēt vitiosis cupiditatibus, non retinent fidem. Et eodem libro, titulo de fide: Fides, inquit, non tantùm est notitia historiæ de Christo, sed est vera fiducia cordis, quæ assentitur promissioni Euangelij: præcipuè autem significat fiduciā misericordiæ promissæ propter Christum. Hæc ille.

IOANNES VVICLEFfus. 20.

IOannes Vuiclessus, à quo Vuiclessitæ hęretici, Anglus fuit natione, professione sacerdos, & artium magister, ingenio quidem valdè acri, & eloquentia non mediocri: multaque scripsit volumina, quibus ecclesiam Catholicam non modicùm insectatus est. Nam in illis varia & impietate plena dogmata sparsit, de iure tum diuino tum humano, de ecclesia, de monachis, de cęremonijs de decimis, de obedientia, & alijs multis q̃ infrà ordinè dicentur. Floruit autem tēpore Caroli quarti Germani Cæsaris, & Clemētis sexti summi Romanorum antistitis, circiter annū Domini 1352. Contra hunc & suos asseclas Thomas Valdensis scripsit anno 1410.

Ioānis Vuicleffi vita. De hoc Ioannes Nider in formic. lib. 3. scribit in hunc modum: In Anglia, inq̃t, infra sexaginta annos viuebat quidam sacerdos secularis, artiū professor, acer ingenio & eloquentia lepidus, sed errore, scriptis, & vita nedùm hæreticus, sed & hæresiarcha, Ioannes Vuicleff dictus: qui suis libellis in Anglica & Latina doctrina noua editis, rempublicam subuertere molitus est, & cuius articuli valdè occulti sunt. Hieronymus de Praga in Anglia studens, huius venenum auidè hausit, & postea Pragæ copiosè effudit. Hæc ille. Tandèm verò Deo miserāte apud Constantiam generale concilium coactum est, pro totius ecclesiæ per huius hæretici impiam doctrinam iamiam dissipatæ reunione atque reformatione: in quo inter reliqua ibidèm acta, quadragintaquinque articuli ex eius libris excerpti, condemnati fuēre. At verò quoniam tunc temporis idem Vuicleffus iam vita functus erat, habita priùs diligenti & accurata examinatione super eius finali impœnitentia ac peruicacia, concilium censuit eundem Ioānem fuisse hæreticum, ideoque eius ossa iussit (si quoquo modo ab alijs fidelium corporibus possent discerni) effodi & exhumari, atque extra ecclesiam projici. Hæc porrò omnia in octaua eiusdē concilij sessione acta fuēre. Eiusmodi autem articuli sunt hi:

Articuli Ioānis Vuicleffi condemnati in cōcilio Constantiensi, numero 45.

1. Substantia panis & vini materialis post consecrationem remanēt in Sacramento Eucharistiæ.
2. Accidentia panis & vini non manent sine subiecto in eodem sacramēto.
3. Christus non est in eodem Sacramento identicè & realiter in propria p̄sentia corporali.
4. Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.
5. In Euangelio fundatū nō est, Christum Missam instituisse vel ordināsse.
6. Deus dedit obedire diabolo.
7. Si homo debitè contritus fuerit, cōfessio exterior est sibi superflua & inutilis.
8. Si Papa malus est, & per consequēs membrum diaboli factus, super fideles potestatem non habet ab aliquo sibi datam, nisi fortè à Cæsare.
9. Post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in summum pontificē, sed more Græcorum viuendum est moribus proprijs, sine vlla coactione superioris imperantis.
10. Contra scripturam sacram est, q̃ viri ecclesiastici habeant possessiones.
11. Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi priùs illum sciat excommunicatum à DEO: & qui aliter excommunicat, ex hoc efficitur hęreticus & excommunicatus.
12. Prælatus excommunicans clericum, qui ad regem vel regis Concilium prouocauit, ipse proditor est regis & regni.
13. Qui propter excommunicationem hominum concionari desinunt, vel audire Dei verbum, sunt re ipsa excommunicati, & in die iudicij proditores Christi habebuntur.
14. Licet cuiuis diacono vel presbytero præ-

prędicare verbum Dei absq; sedis Apostolicę siue episcopi catholici permissu & authoritate.

15. Domini temporales ad arbitrium suum possunt bona temporalia ab ecclesia auferre, ijs qui ea possident, habitualiter, id est, nō solùm actu, sed habitu, delinquentibus.

16. Populares & subditi possunt pro arbitrio suo dominos delinquentes corrigere.

17. Decimæ sunt puræ eleemosynæ, quas etiàm parochiani possunt, propter suorum prelatorum peccata, ad libitum suum illis auferre.

18. Speciales orationes vni personę p prelatos vel religiosos applicatę, non plùs illi prosunt, quàm generales, cęteris paribus.

19. Ille qui Fratribus religiosis eleemosynam confert, eo facto excommunicatus est.

20. Si quis religionem priuatam, qualiscunque sit, seu possessiones habentium, seu mendicantium ingreditur, hoc facto ad Dei mandatorum obseruationem redditur ineptior & inhabilior.

21. Sancti qui religiones priuatas instituerunt, sic eas instituendo peccauerunt.

22. Religiosi in religionibus priuatis degentes, à religione Christiana excluduntur.

23. Fratres religiosi manuum labore sibi victum comparare tenētur, & non per mendicationem.

24. Qui fratribus religiosis in temporalibus subueniunt, omnes sunt Simoniaci, tum etiàm religiosi ipsi, qui se pro illis orare vouent & adstringunt.

25. Oratio pręcisè nulli valet aut prodest.

26. Omnia absoluta necessitate eueniunt.

27. Confirmatio, ieiunium, clericorū ordinatio, locorum consecratio reseruantur Papæ & episcopis, ob lucri temporalis & honoris ambitionem.

28 Vniuersitates, studia, collegia, graduatiōes, & magisteria, ab eisdē Papa & episcopis sunt vana gētilitate introducta, & nō plùs ecclesiæ ꝓsunt, q̄ diabolꝰ.

29. Excommunicatio Papæ vel cuiuscunque Prælati, non est metuenda, q censura sit Antichristi.

30. Claustra fundantes, & ea ingredientes, peccant, & sunt viri diaboli.

31. Clerum ditare, est contra regulam Christi.

32. Syluester Papa & Constātinus Imperator, errârunt ecclesiam dotando.

33. Quotquot sunt ex mendicantium ordine, sunt hæretici, & qui eis eleemosynas erogant, sunt excommunicati.

34. Religionem aut aliquem ordinem ingredientes, inhabiles sunt ad diuinorū pręceptorum obseruationem, & ex consequenti ad regni ęterni consequutionem, nisi ab eo statu resilierint, aut prorsùs defecerint, vel exciderint.

35. Papa cum omnibus sui ordinis possessiones habentibus, sunt hæretici, cô quòd contra ius diuinum possessiones habeant, & non solùm ij, sed omēs qui illis consentiunt, Domini videlicet seculares & laici.

36. Ecclesia Romana est synagoga satanæ, nec est Papa immediatus vicarius Christi & Apostolorum.

37. Epistolæ decretales sunt apocryphę, abducuntque à Christi fide quamplurimos, ex quo stulti habentur clerici, qui eis operam dant.

38. Imperator Constantinus cęteriq; temporales Domini, vt ecclesiam bonis temporalibus dotarent, à diabolo seducti fuerunt.

39. Electio Papę à Cardinalibus, est à Cacodęmone introducta.

40. Credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, non est de necessitate salutis.

41. Error esset non minimus, si quis per Romanam Ecclesiam intelligeret vniuersalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut primatum summi pontificis alias particulares excellere.

42. Fatuum est, credere indulgentias Papę & episcoporum aliquid momēti habere.

43. Iuramenta quę fiunt ad humanos contractus & commercia ciuilia roboranda, illicita sunt.

44. Au

& authoritate, & quòd vel potentia diuitiarum, vel paupertatis humilitas, inferiorem vel sublimiorem episcopum faciat.

10. Item quòd vnus episcopus sit supra alios, & Papa supra omnes, non à Christo, sed hominum electione constitutum esse.

11. Dicebat rursùs nullos vnq̃ Christianos, quantumcunque doctrina exculti fuerunt, habuisse authoritatem exponēdi verba Christi, immò nec ipsammet vniuersalem Ecclesiam id facere potuisse.

12. Item confessus est nullum esse peccatum originale, nec paruulos recenter natos, aut etiàm conceptos illud contrahere, nec credendum esse Augustino hoc asserenti.

13. Rursùs quòd nulla sit rationabilis causa, qua adduci debeamus ad instituendam legem continentiæ clericorum.

14. Tum quòd Christus nullum instituit ieiunium quadragesimale, nec ieiunio suo quadraginta dierum dedit exēplum ieiunandi: immò neminem teneri famem sufferre propter ieiunium, eò quòd hac occasione vitam suam imminueret.

15. Dicebat demùm aquam sacram, quā lustralem nominamus, non pluris esse virtutis & efficaciæ, quàm aliam quamuis & communem aquam.

16. In eo tractatu, quem de indulgentijs ecclesiæ inscripsit, asserit thesaurum meritorum sanctorum non posse per Papam distribui: nec etiàm pensationem pœnarum pro peccatis debitarum, posse fieri per pœnas quas sustulit Christus: & quòd Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium.

17. Item publicè concionatus est sermone quodam, quem de passione Christi in die Parasceues aliquandò habuit, in hæc verba: Crucifixerunt, inquit, eum, quis autem scit, an funiculis ipsum alligauerunt cruci, an clauis affixerunt?

Hi ergò sunt articuli, qui (authore Bernardo de Luxemburgo sacrarum literarum professore, Ordinis Prædicatorij in suo Catalogo, hæreticorum) per fratrem Gerardum de Elthen inquisitorem fidei, & patrem Iacobum Sprenger, doctores itidèm sacræ paginæ, eiusdem Ordinis Prædicatorij, conuētūs Coloniensis, ex Ioannis de Vuestphalia libris excerpti sunt.

IOANNES DE ZISCHA. 23.

IOānes Zischan⁹ seu de Zischa, Hussitarum hæreticorum capitaneus, nobili genere natus, sed ingenio malo prauoq;, emersit Sigismundi Cæsaris Germani, & Ioānis 23. summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1411. Hic aliquot annis in regis aula à pueritia educatus fuit, altero quidem orbatus oculo, quem pugnans ibidèm amisit. Sicque effectum, vt cæcorum exercitus, cæcum ducem sequeretur. Cumq; militum ordinibus longo tempore præfuisset, eoque ductore Bohemi semper redirent ex prælio victores, angelum de cælo missum in hoc homine loqui sunt tandèm arbitrati: sed quàm falsò & temerè, rei euentus plùs satis patefecit. Infectus nanque Hussitarum veneno, rapinarum auidus, ità in Dei ecclesiam sæuijt, vt Crucifixi imagines vbicunquè locorum reperiebat, perfringeret. Carthusienses apud Pragam in fugam adegit, eorumque monasterium funditùs deleuit. Post quæ omnia tandèm peste tactus, animā infelicē exhalauit. Cumq; ægrotās rogaretur ab amicis, vbinàm sepeliri vellet, ferunt illum iussisse suis, vt cadaueri suo pellem adimerēt atque detraherent, carnes autem volucribus & feris obijcerent: ex eadem pelle tympanum facerent, eoque duce belligerarēt: futurum vt arriperent fugā hostes, quāprimùm ei⁹ tympani sonitū intelligerēt.

Bohemorū cæcitas & fascinatio.

Ioannis de Zischa insania circa sacras Christi & sanctorū imagines.

IOANNES ROATIVS. 24.

IOannes Roatius, Sigismundi Cæsaris Germani, & Iohannis vigesimitertij huius nominis summi Romanorū pontificis extitit temporibus, circa annū Dñi 1412. Hic porrò (authore Aenea Syluio lib. de origine Bohemorū, cap. 12.) nobili quidem loco natus fuit, vt iam dictus

Ioannes de Zischa, sed ingenio malo, & mente pessima. Non longè autem à mōtibus Cuthnis intrà syluas castellū ædificauit, quod montem Sion appellauit, asserens ex eo loco veritatem aliquandò prodituram, quæ gentem Bohemiticam libertate donaret. Vicinis infestus, prædas agitabat, instantibus nonnullis baronibus, quibus pax noxia, bellum salubre videbatur. Cumque itinera quæque infesta redderet, Sigismundus Imperator eius castrum obsideri iubet. In qua obsidione capitur castrum, & ipse Roatius cum latronibus qui illi fauebāt, & in quocunque flagitio eum comitabantur, circiter triginta, in vincula Pragæ coniectus, suspendio tandèm vitam finière damnati ad furcas, in quarū sublimiori Roatius appensus est. Reliqua vide infrà in medio sacerdote, qui ex eorundem latronum & hæreticorum numero vnus erat.

Castrum Ioannis Roatij ficariorū omnium receptaculū.

Roatius cū suis affectatoribus in crucē actus.

IOANNES PRAE*monstratensis ordinis monachus.* 25.

DE hoc Ioanne Præmonstratensi idem Aeneas Syluius eodem libro de origine Bohemorum, scribit in hūc modum: Per idem fermè tempus surrexit & alios pseudosacerdos apud Pragā Ioānes nomine, ex ordine Præmonstratensium impius monachus, & ad omne scelus audax. Qui cùm apud sanctū Stephanum in Piscina concionaretur, neque eum audienti populo benè sapere de doctrina Christiana videretur, indè abactus, monasterium Carmelitarū inuasit: & cùm hæretici insultum facerent contra consules ciuitatis, & septem ex eis ex altissimis fenestris in forum præcipitati essent, dirum spectaculum prębuère, stante in eodem foro Ioanne monacho, & sacrum Christi corpus sanguinario populo ostentante. Puto verò eum exortum fuisse Sigismundi Imperatoris & Ioannis 23. summi romanorum pontificis temporibus, circa annū Dñi 1412.

Hæreticorū insultus cōtra consules Pragenses duce Ioanne monacho Præmonstratensi.

IOANNES DE PO*liaco.* 26.

IOannes de Poliaco Theologus Parisiensis, varios seminauit errores circa audiētiam confessionum auricularium, tempore Ludouici Bauari Cæsaris Germani, & Ioannis vigesimisecundi huius nominis, circa annum Domini 1323. Qui ab eodem Papa etiàm dānatur in Extraua. cap. Vas electionis. Et quo cogente, à sententia deductus est, & iussus palinodiam canere.

Errores Ioannis de Poliaco.

1. Asserebat autem ille primùm, fratribus mendicantibus confitendum non esse de peccatis: ꝙ si quis hoc fecisset, ad pastorem & curionem redeundum, eaq; iterùm eidem cōfiteri oportere, tāquàm proprio ac peculiari sacerdoti.
2. Secūdò, dicebat quòd stāte statuto, Omnis vtriusq; &c. Romanus pontifex non potest facere qn parochiani teneātur quotoquoq; anno ꝓprio sacerdoti omnia peccata sua confiteri: immò nec Deus ipse (inquit) id efficere potest, eò quòd illud contradictionem implicet.
3. Tertiò, quòd Papa non potest dare generalem potestatem confessiones audiēdi, quin nec Deus ipse, sed confessus habenti generalem facultatem & licentiam, tenetur rursùs proprio sacerdoti confiteri, quem parochialem curatū seu curionem appellat. Qui omnes articuli sunt falsi, erronei, & à sacra doctrina deuij, & authoritate Apostolica damnati.

IOANNES PHILO*ponus Alexandrinus grammaticus.* 27.

IOannes Philoponus Monophysitarū & Tritheitarū hæresum dux fuit, Phocæ Imperatoris, & Sabiniani Romanorum pōtificis temporibus, circa annum Domini 1604.

Huius Ioānis Philoponi historia à Nicephoro Callisto ad viuum descripta est ecclesiasticæ suæ histor lib. 18. cap 46. in hunc modum: Porrò, inquit, hæresis ista Monophysitarū exquisitior subtiliorq; alijs fuit, quòd authores defensoresque habuerit viros sapientes, & potissimùm Ioannem Philoponum, qui in Aristotelis perplexitatibus maximè desudauit. Sed de eo, quis fuerit, latiùs dicendū est. Is genere fuit Alexandrinus, & philosophus summus. Quanuis autem stylo dictioneque sua non admodùm sit laudatus,

Ioānis Philoponi historia.

Ibi. cap. 47. sequenti.

tus, in disputationibus tamen, argumentorumque & demonstrationum probationibus, sanè quàm fuit admirandus, in Platonis & Aristotelis doctrina maximoperè versatus. Quapropter eorum, potissimùm verò Aristotelis obscurè dictorum luculentissimas reliquit enarrationes, quæ hodiè quoquè extant. Hic etiàm impio Sergio Constantinopolitanæ tum ecclesiæ hierarchæ, admonitus ab eo, vt hæresim huiusmodi constitueret, librum acutissimum composuit, qui διαιτητὴς, hoc est, arbiter, siue de vnione inscriptus, decem capitulis o[illegible] eam hæresim contexit. Ad comprobandum autem piaculare suum dogma, omnem prorsùs accuratissimè mouit philosophiam. Multa prætereà alia scripta Philoponus iste edidit, & Græcos & hæreses reliquas, & ad alios quosdam, in quibus hęc etiàm, impium dogma instituens, refert: Omnia hæc sensui atque oculis subiecta corpora, iuxta materiam & formam, ex eo quod non est, in id quod est, producta, à Deo sunt: corruptibiliaque sunt, & corrumpuntur, secundùm materiam, & formam. Pro hisce verò corporibus corpora alia visibilibus istis longè præstantiora, incorruptibilia & sempiterna à DEO conduntur. Ad hæc, consummationem siue interitum visibilis huius mundi, ac rursùm noui mundi creationem alteram, asserit. Statuit etiàm mortuorum resurrectionem esse, rationalium videlicet animarum cum corruptibili corpore indissolubilẽ vnionem.

Sergius Cõstantinopolitanus episcopus admonet Ioãnẽ Philoponũ, vt librũ edat de hæresi Monophysitarũ.

Ioãnis Philoponi acutè quidem, sed nõ rectè dictum.

Quibus sententijs renitens Conon, ipsum iuxtà & lucubrationes eius, sicuti à me dicetur, reiecit: quanuis eas anteà receperit. Conon ipse corpora dixit nõ secundùm materiam, sed tantùm iuxta formam occidere, eaque denuò conformari, præstabiliorem speciem materia ipsa recipiente. Mundi ille quoquè creationem iuxta materiam & formam, interitum autem eiusdem iuxta formam solummodò, non autem secundùm materiam, fore dicit. Resurrectionem verò mortuorum, esse corporis istius cũ anima rationali vnionem indissolubilem decernit.

Conon aduersarius Philoponi.

Enimuerò Philoponus pręter ea quę diximus, hæc quoquè philosophatũ, seu potiùs, vt veriùs dicam, nugatur. Itaque natura quælibet nõ simpliciter id, quod est, dicitur, sed dupliciter. Vno enim modo, cùm communem cuiuslibet naturæ rationem ipsam per seipsam contemplamur, veluti hominis aut equi naturam in nullo indiuiduorum extantem: Aliò verò modo, quũ eam ipsam communem naturã in indiuiduis existentẽ, & particularẽ, maximè in quolibet eorum subsistentiam recipientẽ, neque cuipiam alij, præterquàm illi ipsi soli decęterò conuenientem, consideramus. Quòd nanq; in me est animal rationale & mortale, nulli reliquorum hominũ cõmune est. Neque quæ in hoc ipso animante est natura, in alio quopiam fuerit. Quòd verò has ipsas notiones de naturis & subsistẽtijs ecclesiæ doctrina habeat, ex eo constat, quòd naturam quidem patris & filij & spiritussancti profitemur, tres autẽ horum subsistentias siue personas prædicamus, per quas quælibet proprietate quadam à reliquis discernitur. Quenam etenim sit natura vna diuinitatis, quàm communis diuinæ naturæ ratio, ipsa per seipsam considerata, & nuda contemplatione à proprietate cuiusque discreta? Et quòd propriè & peculiariter rursùm naturæ in quolibet indiuiduorum siue subsistentiarum communem, propriam atq; peculiarẽ cuiuslibet factam, quæ nulli deincèps alij, quod sub communem speciem cadat, coaptari possit, cõtemplamur, ex eo patet, quòd in duabus Christi naturis vnionem, diuinitatis, inquam, & humanitatis, docemus. Non enim communem, quam in sancta Trinitate consideramus diuinitatem, incarnatam esse dicimus, (sic etenim & patris & spiritùs sancti incarnationem prędicauerimus) sed neque communem humanæ naturæ rationem vnitam esse Deo verbo opinamur. Eo nanq; pacto, & qui ante verbi aduentum extiterunt, & qui posteà futuri erant, hominibus omnibus, vnitum esse Dei verbum rectè dicatur. Cæterùm satis liquet, nos hîc diuinitatis naturam dicere eam, quæ est in substantia verbi, non communis di-

Eiusdẽ Philoponi subtiles nugæ de sententia Monophysitarum.

uinitatis naturam. Itaque etiàm vnam naturam Dei verbi incarnatam esse profitemur, disertè eã à patre & spiritu sancto secernentes: ità vt hîc quoquè communem naturę rationem, propriam iam Dei verbi esse intelligentes, verbi naturam incarnatam dicamus. Et naturã itidèm humanitatis vnitam verbo dicentes, particularem maximè illam subsistẽtiam, quam solam ex omnibus verbũ assumpsit, sentimus.

Cap. 48. Sed Philoponus cũ sectatoribus suis, communem humanã naturam, ipsamq; etiàm diuinam, quam indiuisibilem dicimus, in plurimas partitur psonas, discernens eam, & singulatim indiuiduis tribuens, & tribus supersubstantialis naturæ subsistẽtijs dispẽtiens. Id verò ipsum à rectè sentiẽtibus prorsùs est alienum: quemadmodùm hoc magnus in theologia vir Gregorius clarissimè, in libro ad Euagrium monachũ de diuinitate scripto, adstruit. Quinetiàm post illum eruditi quidam homines, ea quæ perperàm à Philopono prolata sunt, refellerunt. Et quum plerique alij scriptis suis ea oppugnârunt, tum Leontius monachus omnium maximè egregium librum triginta capitum contra illum conscripsit, quo simul & hæresim eam prorsùs euertit, & piam nostram sententiam valdè confirmat. Post hunc & admirandus ille diaconus atque referendarius Georgius Pisides, æqualis siue coætaneus illius, quanuis ætate aliquãto iunior, Iambis pulcherrimis, quos scribere consueuerat, cum dicta hæresi congressus, rem seriã ludicro temperando, ad hunc modum refert, absurditatem illius refutans:

Refutatores Philoponi.

Gregorius Nazanzenus

Leontius monachus.

Georgius Pisides.

Vnam atque mox vnam lapillo computat.
At vnam & vnam fortè si vnam dixeris,
Pueri vel ipsi tale dictum riserint.

Quod autem versiculis his expressit, sic habet: Profiteris, inquit, Philopone, philosophorum omnium laboriosissime & sapientissime, duas naturas in verbo vnitas esse: vnam diuinitatis, & vnam humanitatis. Si ergò duas naturas dicis in eo côuenisse, quomodò duas in vnam rursùs contrahis? Vna nanque & vna, duę sunt, non vna. Itaque si quis in eadem subiecta re, duo quædam prædicando indicet, eaque ipsa rursùm in vnũ redigat, ridendum se meritò præbeat. Hucusquè Nicephorus. De hac hæresi vide plura in Monophysitis, & Theopaschitis, & suprà in Iacobitis.

IOVINIANVS.
28.

IOuinianus, à quo Iouinianistæ hæretici, Rom. vrbis monachus extitit, sed monachatu reiecto, multos errores in ecclesiam inuexit tẽp ore B. Hieronymi, quẽ etiàm ille penitùs deuicit, sub Theodosio secundo Cæsare & Siricio maximo Romanorum põtifice, circa annum Domini 395.

1. Hic (teste diuo Augustino libro de hæresibus ad Quoduultdeum, cap. 82.) asserebat quoscunq; cibos quolibet etiàm die, sine vllo delectu aut discrimine, omnibus licere, quantumlibèt per ecclesiasticas sanctiones fuissent prohibiti. Iouiniani hæreses.

2. Item om̃es beaots pares esse in gloria, neque vllam fore in cælis præmiorum differentiam, eò quòd nullam diceret esse meritorum in hac vita disparitatem: Adeò vt, similitudine ducta, adstrueret, quòd quemadmodùm iusti pares sunt in meritis & p̃mijs, ità omnes peccatores pares esse in peccatis & in pœnis. Vbi quidem ille, Stoicorum philosophorum more, omnia peccata æqualia esse volebat.

3. Dicebat rursùs eos qui plena & integra fide per baptismum renati essent, non posse posteà peccare, nec gratiam in eo baptismo semèl receptam, postmodùm amitti posse, nec ità à diabolo tentari, vt ab eo superarentur.

4. Dicebat etiàm ieiunium nullius esse meriti apud Deum: in cuius erroris confirmationem illud Pauli adferebat ab eo malè intellectum: Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. 1. Tim. 4.

5. Liberum etiàm hominis arbitrium tollit, cùm ait, eum à gratia baptismatis suscepta, non posse ampliùs peccare.

6. Diuus quoquè Augustinus libro de hęresibus illi impingit, q̃ dixerit beatam Dei genitricem fuisse à viro suo Ioseph carnaliter cognitam post Christũ

pa-

natum. Quod tamen illi non asscribit beatus Hieronymus, qui cōtra eum duos libros composuit.

Iouinianus licèt oîbus suaderet matrimonium cōtrahere, nunq̃ tamē id facere voluit.

7. Docuit postremò virginitatem nō esse apud Deum maioris & excellentioris meriti, quàm coniugium, sed pares dixit esse nuptias virginitati. Qua doctrina imbutę multę virgines Deo sacratę, puectę etiàm ætatis, posthabito voto quod emiserant, posteà nupserunt. Ipse tamen Iouinianus licèt monachatū deposuisset, vxorem ducere noluit: non q̃ maius se apud Deum meritum habiturum indè speraret, sed nè nuptiarū pateretur molestias.

S. Thomas Aquinas.

Beatus Thomas eo tractatu quem cōtra detrahentes religioni edidit, cap. 6. in hunc modū de Iouiniano tradit: Sciendū est, inqt, hęreticū quendam fuisse Romę antiquis temporibus, Iouinianū nomine, qui in hūc errorem lapsus est, vt diceret oīm baptizatorum qui suum baptisma seruarēt, vnā in regno cælorū esse remunerationem: ex quo intantùm processit, vt diceret virgines, viduas, & matrimonio coniunctas, quæ semel in Christo fuerunt lotę, si non discrepent cæteris operibus, eiusdem meriti esse. Et quòd inter abstinentiam ciborum & perceptionem eorum cum gratiarum actione, nulla sit differentia. Matrimonium per hoc virginitati adæquans, & consilium de virginitate seruanda tollens atque euacuans.

De Iouinianistis nostri seculi.

De Iouinianistis verò nostri temporis ità scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Iouinianus, inquit, virginitatem negabat pstare matrimonio. Id Luterus nouus euangelista suo probat epithalamio, quo plurimas deuotas Christo spon sas in nefaria pellexit adulteria. Eius quoquè exemplū imitati plerique omnes Euangelicorum concionatores, suorum rei votorum, carnales amplexantur nuptias, obliti certam ipsos manere damnationem, quòd primam fidem Deo sanctè promissam, irritam fecerunt, ac sacrilegè violārunt.

1. Tim. 5.

ISINI. 29.

Isinorum hæresis.

Isini, quēadmodùm suprà in Coptis diximus, hæretici sunt Indiam incolentes, sectam quidem per se habentes, & qui maiori ex parte in Aegypto sub ditione Soldani degunt. Hi porrò cùm suos infantes baptizant, eorum presbyteri ferro quodā igne candescenti & pacuto, signum crucis frontibus infantulorum velut characterem quendam imprimunt. Reliqua vide in Coptis.

IVDAS ISCARIOTES. 30.

Iudas Iscariotes, hæreticorum omniū Euangelicę legis & à fide Christiana defectorum primus fuit, diuo Hieronymo teste, qui super Matthæum de eo sic scribit: Miser Iudas ea infidelitate qua Dominū tradidit, putabat signa quę viderat facere Saluatorem, non maiestate diuina, sed magicis artibꝰ facta. Hic porrò (vt verbis Nicephori vtar, quibꝰ ī sua historia ecclesiastica lib. 1. cap. 30. vtitur) ab ipso Caipha summo illius anni pontifice, & improbo scribarum consilio corruptus, & quasi morbo auaritię correptus, qui dicendorum tacendorumq; ac rerum prætereà omnium cum reliquis discipulis particeps à Seruatore factus fuerat, quum alienum seipsum & expertem diuinæ gratiæ, per excellentem malignitatē suam reddidisset, post lotionem ipsam, atque arcanorum sacrorum initiationem, vitalemq; ipsum panem, vinus etiamdùm in potestatem inimici captus peruenit, cui se anteà quoquè voluntatis animique destinatione dediderat. De quo item Alexander Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, Alexandro Constantinopolitano scribens, apud Tripartitam historiā cap. 14. ità ait: Contristamur itaque prò Arrianorum, qui abdicati & anathematizati sunt ab ecclesia, perditione, & maximè quia & ipsi aliquandò quæ ecclesię sunt, audiērunt, & nūc ab ea prorsùs exilierunt: nō tamen admiramur. Hoc enim & Hymenæus & Philetus passi sunt, & ante eos Iudas: qui quum esset secutus Saluatorem, posteà proditor factus est & apostata. Hæc ille.

Hieronym.

Niceph.

Ab hoc autē Iuda exorta est hæresis, authore Philastrio, quā nos Iudaistarū appellare possumus, eorū videlicet qui

Iudaistarū hæresis.

asserűt, Iudam bonum opus fecisse cùm Saluatorem tradidit. Hic enim, inquiűt, nobis omnis scientię bonæ author extitit, p quem cælestia nobis mysteria manifestata sunt. Virtutibus siquidem in cęlo volētibus pati Christum, & scientibus quòd si fuisset passus, vitam hominibus daturus esset: quod sciens itidèm Iudas, nimirùm quòd si fuisset passus Christus, salutem hominibus allaturus esset, ex hoc effectű, vt hac de causa Saluatorem tradiderit. Quod adsertionis impiæ malum, quibusdam vanis ac vecordibus quasi verisimile videtur esse, cùm tamen sit in omnibus contrarium & execrabile, & propheta Dauid multò antè, & Dñs saluator posteà idipsum damnauerit, & beati Apostoli sententiam Dominicam aduersùs eum cőfirmauerint, atq; docuerint. Hæc Philastrius.

Psal. 68. & 108. Ioann. 13. Act. 1. 2.

De Iscariotistis verò nostrę tempestatis Staphylus libro de Luteranorum inter se concordia, scribit in hunc modű: Iscariotistę, inquit, sunt qui negăt à Iuda Iscariote verum corpus Domini acceptum in cœna Dñi. Ità scribit Suenckfeldius in libello de hac quæstione inscripto, & Caluinus in sua vltima admonitione contrà Vuesthphalum, & alibi. Hæc Staphylus.

Iscariotistæ nostri seculi.

IVDAEORVM HAEreses. 31.

An Iudęi hęretici dici debeant.

Licèt Iudęi non sint propriè hæretici, nimirùm quòd in iure Canonico distincta sit rubrica q̃ de Iudęis habetur, ab ea quę de Hęreticis est, nihilominùs tamē diuo Thoma dicēte 22. quæst. cauſ. 9. artic. 6. Iudæorum infidelitas & contumacia potest dici hæresis, in eo q̄ Christianę fidei in figura susceptę omninò renitatur. Illi enī figuram fidei euāgelicę in veteri lege susceperűt, quā malè interpretantes corruperűt. Quô fit, vt diuus Augustinus in Sermône aduersùs quinq; hæreses, Iudæos inter hæreticos ponat. Et Origenes Homilia quadam in Matthæű, de falsis p̄phetis verba faciēs, p quos multi in perditionē abominabilē essent abducēdi, dicit eos primùm in Iudæa apparuisse, & ex ijs prupisse. De qbus etiàm sic scribit Egesippus: Fuerűt aűt, inquit, variæ quoquè in Circuncisione inter filios Israel aduersùs tribum Iuda & Christum ipsum, sententiæ & sectæ: videlicet Hessæorum, Galilæorum, Hemerobaptistarum, Masbothæorum, Samaritanorum, Saduçęorum, & Pharisæorum.

Inter Iudæos variæ hęreticorum sectæ.

Iudęorum itaq; hęreses sunt inter reliquas hæ pręcipuę.

Iudæorum hæreses.

1. Nouum inprimis Testamentű prorsùs respuunt.
2. Articulos fidei nisi creationis non credunt.
3. Christum dicunt purum fuisse hominem, seductorem, falsum p̄phetam, alium Messiam, in lege promissum, vēturum expectantes.

Hinc est q̄ summus pontifex Romanus Iudęos punit, si cōtra legem peccēt in moralibus, quę immutabilia perseuerant, tum si contra legem suam hæreses instituant & doceant. Qua ratione moti Gregorius nonus & Innocētius quartus, librum quem Iudæi aduersùs Christianos ediderant, & Talmud inscripserant, exuri mandârunt, propterea quòd multis hęresibus adspersus esset. Quæ quales erant, facilimum erit colligere ex his, quę recenset Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, cùm Iudaismum per Euangelicos nostri temporis inuectum Euangelij titulo, probat in hæc verba:

Liber Talmud, cōbostus ex mandato summorű pōtificű. Editus autē fuit à duob⁹ Rabbinis circa annum Dñi 406.

Iudaismum, inquit, per nostrę tēpestatis Euangelicos non exiguis partibus esse pretextu Euangelij inuectű, nunc paucis exponemus.

Iudaismus p Euāgelicos inuect⁹ Euangelij titulo.

4. Non esse in sancta Trinitate personas tres, sed vt Deum vnű, ità & personā vnam Iudæi blaterant. Idem Seruetus libro tertio de Trinitate.

Trinitas.

5. Iesum Nazarenum non esse verum illum prophetam Messiam, & Emanuelem p̄missum, Iudæi suę impietatis habent fundamentum: quod & suis persuadere conatus est Dauidgeorgius, vt aiunt Basileenses in eius vita. Se enim esse verum illum tertium Dauidem promissum, & alia blasphema suprà commemorata, cùm de eo loquuti sumus.

Iesus Nazarenus an messias.

6. Christű non esse personam aliam à pa-

Christus an alia psona. à patre Iudęi credunt: sic & Illyricus & Seruetus λόγον Verbum apud Ioannẽ Euangelistam negant significare personam à patre aliam, vti Staphylus ait, eáq; de causa Matthiam Illyricum fuisse cõdemnatum ab Academia Vuittembergensi. Similiter & Philippus Melanchthon de eodem testatur epistola ad Superintendentes Saxoniæ, anno 1557.

Christus an Deus 7. Christum non esse verum & naturæ DEVM Iudæi aiunt, vti & Seruetus, Suencfeldius, Adam pastoris, & Euangelici alij Sabbatarij, non rectè de Christi diuinitate sentientes, teste Staphylo de Sect.

Vsuræ licitæ Iudęis & Euangelicis. 8. Vsuras esse licitas Iudæi nõ solùm sentiunt, sed tota ipsorum vita, quæ ex eis constat, loquitur, quibus omnes ferè mundi totius nationes exhauriunt. Has etiàm Euangelij prætextu licitas docet Bucerus commentarijs in Matthęum, & Molinæus de eo quod Interest. Immò Luteri mandato sese vsuras exercere dictitat ille N. Pastor ad Hyerauadum, vt ait Querela Luteri pridèm in lucem edita.

Matrimonij leges. 9. Matrimonium secundùm Mosaicas leges in affinitatibus colunt Iudæi: sic & Melanchthon in locis communibus, anno 1552. vult seruandas Moisis leges, non ecclesiæ canones.

Matrimonium an dissolubile. 10. Matrimonium propter adulterium dissoluunt Iudæi, ità vt liceat etiàm aliam ducere: sic & Euangelici eadem de causa dissoluenda docent, ità vt personæ innocenti liceat alteri nubere, vt author est Melanchthon in locis communibus anno 1552. & in Examine ordinandorum. Vndè & factum legimus, vt quidam intrà semiannum tres duxerit Geneuæ vxores, quòd secundùm Euangelium duas probârat adulteras, Caluino iudice.

Iudicialia secũdùm Moisem exercẽda. 11. Leges iudiciales & forenses secundùm Moisen seruant Iudæi: sic & Carolstadius leges iudiciales Mosaicas volebat seruandas, vt ait Melanchthon Apologia Augustana in articulum 16. Rursùs libro Chronicorum 3. non volebat videri prorsùs abolere leges, sed contendebat oportere iudicia exerceri iuxta forenses leges Moisis.

12. Scripturarũ Canonem habent suũ Iudęi à Christianis diuersum. Itaq; Euãgelici Iudęos sequi mâlunt, q̃ Christianos in eijciẽdis à Canone, vti Machabęorũ & Ecclesiastici librum. Hos eñ reijciũt cũ Iudæis Euãgelici. Sic & in suscipiendis libris sacris Iudæos imitant̃, vti duos libros posteriores Esdræ Bullingerus contendit esse Canonicos, cõtra catholicę Christi ecclesię decreta. *Canon scripturarum.*

13. Rursùs loca scripturarum mâlunt Euangelici cum Iudæis contra Christũ aut sacrosanctam Trinitatẽ peruertere, vti Oecolampadius cum Aquila illud Esaiæ 7. Eccè iuuencula concipiet. Sic Caluinus testimonia de personarũ Trinitate & Christi diuinitate ab omnibus Christianis interpretibus sic intellecta, veluti Iudęorum patronum agens extenuat, ait Heshusius de errorib. Caluini in fine suæ confessionis de Eucharistia. *Sensus scripturarum.*

14. Iudęi statìm à resipiscentia atque à dolore de peccato, aiunt remissum peccatum, nullam agentes pœnitentiam, neq; confitentes, vt ait Postellus: sic & hodiè passìm omnes Euangelici, pœnitentia, quæ est in ieiunio, fletu & planctu, explosa: cõfessione, quam Christus & Apostoli tradiderunt ecclesiæ, imsa atq; exturbata, nullis suis animorũ vulneribus adhibẽt remediũ salutare quod verè sanet. Sed quæ nunc diximus, fidei capita contingunt. Quòd si & cæremonias cogites, videas Euangelicos plusq̃ semiIudæos. *Sacramenta derisa.*

15. Ad Christi mentionem non inflectunt genua Iudæi, quemadmodùm ait diuus Hieronymus lib. 3. in Esaiã: sic & Euangelici pias tollunt venerationis & reuerentiæ cęremonias, nolentes ad Christi nomen genua inflecti, aut caput aperiri: tametsi Luterus id laudet probetque, libro de Concilijs. *Concordia Euágelicorũ cũ Iudęis in cæremonijs.*

16. Nomen Iesu execrãtur Iudęi, fœdis nominibus eam & sanctam virginẽ matrem blasphemantes: ità & per Frisiam nomẽ Iesu quod Christiani vel admirãtes, vel imprecantes vsurpare solemus, illi pręposterè sua superstitione videntur corrupisse, nè in vanum homines verè superstitiosi tam sacrum nomẽ videantur sumpsisse. *Nomẽ Iesu & Marię excrantur.*

Eodem

Eodem planè errore nec salutati in DEI nomine resalutant, sed mutatis Christianis salutãdi & imprecandi formulis, in Dei aut Iesu nomine vsitatis, illi reddũt, Bona dies: pro, Deus rependat: illi, Habeo gratiam. Taceo maledicta, quæ plusquàm Iudaica in Virginem matrem miseri euomunt Anabaptistæ.

Crucis signũ exhorrent.

17. Crucis signum vt maledictum & anathema fugiunt Iudæi, nec in fronte pingere volunt: ità & Euangelici crucis figuram multis in locis abolent, & tanquàm maledictum in fronte ferre aut pingere horrẽt: adeò vt Luterus ipse festum crucis tanquàm semiIudæus anathemate damnauerit.

Imagines.

18. Imagines Iudæi nõ ferunt, vti nec Zuingliani siue Caluiniani, quemadmodùm synagoga Geneuæ loquitur, nullam omninò habens Turcico more vllius rei imaginem.

Sabbatizantes.

19. Sabbatizantes etiàm hodie Iudæos videas, quos Euangelicorum quidam imitati cum Iudæis sabbata colunt, vt ait Staphylus in Apologia. Docuit enim Carolstadius, nullum festum pter sabbatum colendum, quemadmodùm author est Erasmus Alberus contrà Carolstadium.

Messiæ aduentus.

20. Messiam nõ venisse aiunt Iudæi, suum Antichristum expectantes: sic & Bucerus sub mortem, Iesum Nazarenum dixit non esse illum Saluatorem, quem Deus promisit patribus. Dauidgeorgius quoque negabat Messiam nostrum Iesum Nazarenum esse illum adeò magnificè promissum, verumq; mũdi Saluatorem.

Finis mũdi.

21. Finem mundi futurum aiunt Iudæi secundùm Eliæ prophetiam intrà annos 500. id est, sexto millenario: sic Luterus & Melanchthon suis in Chronicis, quæ Carionis nomine edidisse Melanchthonem ait Luterus præfatione sui Chronici Germaniæ.

Circũcisio.

22. Porrò nè quid Iudæis saluum relinquant Euangelici, inter eos etiàm est reperire, qui circuncisionem carnis reuocent. Vnde & circuncisos quosdam narrat Hosius.

Mannarij.

23. His non absimiles sunt, qui manna in cœna Dominica sese edere adfirmant, nè quid à Iudæis varient. Hucusq; Lindanus.

IVLIANVS HALIcarnasseus. 32.

IVlianus Halicarnasseus multarum hæresum author fuit tempore Phocæ Imperatoris & Sabiniani summi Romanorum pontificis, circiter annum Domini 604.

Morũ & fidei corruptio ex nimia licẽtia.

De hoc ità habet Nicephorus historiæ ecclesiasticæ lib.18.cap.45. Hoc tempore, inquit, quam quisque voluisset, placitam sibi sumebat potestatem. Et proptereà quòd quilibet, quod sibi visum esset, fidei insertum voluit, quamplurima desectorum & hæreticorum turba exorta est: Tritheitarum, Agnoetarum, Theopaschitarum, Iacobitarum, Armeniorum, Seueritarũ, & Aphthartodocitatum, initio à Iuliano Halicarnasseo sumpto: qui creatũ quidem Domini corpus esse opinatus est, sed idem ab ipsa conceptione incorruptibile esse docuit. Horum cohortem, qui eis aduersati sunt, Phantasiastas & Manichæos vocauerunt, quemadmodùm & illi rursùs hos Phthartolatras & Scenolatras nominarũt. Vide reliqua in Monophysitis & Seueritis.

Iuliani Halicarnassei hæresis.

IVLIANVS EPISCOpus Capuanus. 33.

IVlianus episcopus Capuanus (authore Gennadio) vir quidẽ fuit acer ingenio, & in diuinis scripturis admodùm eruditus, sed qui Pelagij hæretici dogma mordicùs tuebatur tempore diui Augustini, qui etiàm vehementissimus eius impugnator extitit, contra quem & reliquos item Pelagij affectatores Hypognosticon volumen sex libros complectens idem Augustinus scripsit. Sed cùm ipse Iulianus eam Pelagij hæresim defendere ac propugnare omni ratione niteretur, aduersùs eũdem Augustinum aliquot libros composuit. Hic, eodem teste Gennadio, cùm tempore famis & angustiæ indigentibus omnes facultates suas erogasset, tot nobiles & præcipuè religiosos viros hac sua miseratione ad se pellexit, vt

Hypocrisis hæretica.

vt eos tandèm suæ hæresis fautores & socios effecerit. Vixit autem sub Archadio Imperatore, & Innocentio primo huius nominis summo pontifice, circa annum Domini 405.

Iuliani hæresis.

Asserebat autem ille cum suo authore Pelagio, absque gratia Christi hominem posse omia Dei præcepta implere, & suis meritis vitam æternam cõsequi. Vide reliqua in Pelagio & Cælestino.

IVLIANVS APOSTATA Imperator. 34.

IVlianus Apostata Constantij Imperatoris nepos, & frater Galli, ab eodem Constantio adoptatus fuit. Circa annum Domini 357. monachus factus est, & sanctioris religionis maximus simulator, cùm à pueritia sceleratissimus esset, & in arte magica instructus.

Iulianus doctus.

Eruditione porrò tanta erat, vt adolescens in ecclesia Nicomediana publicè sacras literas prælegerit. Erat enim ingenio sublimi, callido, & literarũ ardentissimo: adeò quidem, vt si ingenium indolemque egregiam ad veram pietatem, quam puer imbiberat, conuertisset, inter egregios principes adnumerari potuisset, inquit Egnatius. Posteà Athenas profectus, philosophiam didicit. Cæterùm circa Phlanonem insulam in occidentalibus partibus, ex insidijs Eusebij eunuchi trucidato eius fratre Gallo, missus est à Constantio in Gallias & Germaniam, & non procùl ab Argentorato triginta millia Alemanorum ꝓstrauit: qua de causa Argentorati subitò militum fauore Imperator est designatus.

Iulianus Argẽtorati imperator designatus: alij tñ Parisijs Augustũ salutatũ à militib⁹ dicũt.

Porrò cùm ob varietatem opinionũ summæ inter Christianos dissensiones essent, propter quas alij desperabãt alij prorsùs à religiõe Christiana ad idolorum cultũ desciscebant, Iulianus quoq; apostata factus est. Erat enim ætate iuuenis, & Rhetorum ac philosophorũ consuetudine vtebatur, qui ex rationis humanæ captu de Deo disputabant. Tam impudenter autem & apertè (vt author est Nicephorus lib. 10. cap. 3.) imperio potitus, dicitur religionem abiurâsse, vt ipsum etiàm pernegauerit Christum, & sacrificijs quibusdam dæmonumq; detestandis inuocatioib⁹ & victimarum sanguine sacrũ ablucrit lauacrum, atq; seipsum à mysterijs ecclesiæ exauthoratum excluserit: & deinceps non modò priuatim, sed publicè etiàm, quæcunq; Grçcis permittuntur sacra & sacrificia, eis vteretur. Enimuerò solennem ei hostiam mactãti, in extis eius, crucis signũ corona circundatum apparuisse dicitur. Quod eis, qui illi operam dabant, non paruum incussit timorem, Christi potentiam doctrinamque nostram perpetuò duraturam, suspectam habentibus: quòd corona victoriæ signum esset, & circularis forma omni ex parte initium capiens, atque in seipsam desinens, finẽ nullum portẽderet. At sacerdos qui sacro præfuit, nè ea re perturbaretur, illũ admonuit: victimam enim nouum quiddam ostẽdere, Christianum scilicet dogma iam cõprimi, & ad seipsum reuerti, circulo, nè sicuti priùs, finibus nullis constitutis, quocunque vellet loco longè lateq; propagaretur, in angustum redactum.

Iuliani apostasia.

Crux coronata se in extis victimæ sacrificanti apostatę exhibet.

Sinistra eius portenti expositio.

Alio item tẽpore, quum celebre aliquod adytũ diuinationis gratia subiret, & subitò sese horrenda quædam spectra ingererẽt, eius rei propter quam ingressus fuerat oblitus, (ætate enim prouectiore ad idolorum sacra se contulerat) ꝙ in rebus dubijs & periculosis, crucis signaculo tanꝙ præsenti auxilio vti consueuisset, veluti discrimine circunuentus, ad consuetum præsidium confugit. Per timorem enim se Christi signo consignauit, & confestim omia euanuère. Ità res quæ tentata fuerat, infecta tum permansit. Sacri verò eius antistes, ꝙ quid ageret, nesciret, causam autem cur dæmões disparuissent, nõ ignoraret: aufugerũt illi, inquit, ꝙ signum hoc perindè atq; execrãdum piaculum odère. Et admonitũ illum, vt forti esset animo, neq; quicquam Christianæ rei exhiberet aut cogitaret, rursùm ad sacrum id duxit.

In ipsa idolomania Iulianus spectris diabolicis cõterritus, signaculo crucis ea fugat.

Christiani vbi hæc audière, non mediocriter sunt perculsi. Metuerũt enim sibi: & Imperatorem sacris eiuscemodi addictum videntes, in persecutionis timorem

Propter Iuliani defectiõnem Christiani maximoperè sibi metuunt.

morem inciderunt. Et expectatio periculorum, periculis ipsis maior fuit. quũ em aliquandiu iam ęrumnas & calamitates dedidicissent, vel sola veterũ malorum recordatio eos terrens, metu cõtrahebat. Oẽs certè animis consternati erant, quòd tantum Imperatoris eius in religionem odium cernerẽt, qui anteà Christianus fuisset, parentibus pijs & dogmatis ipsius studiosis progenit⁹, iuxta ecclesiæ mores & constitutiones productus, sacris literis edoctus, & à sacerdotibus & episcopis educatus. Quapropter tãtam illius immutationem insustentabilem fore putabant.

Idololatriã Iulianus, quoàd potest, in integrum restituit.

Porrò cùm solus rerum potiretur, statìm quæcunque in Oriente idolorum templa reliqua fuêre, aperuit: & q̃ negligentiùs curata fuissent, instaurari iussit. Si quæ aiũt prorsùs diruta essent, denuò ea extrui præcepit, aras repurgauit, & veteres reditus nobis auferens, illis rursùm sacrauit. Antiquos vrbium ritus, prisca sacrificia, & vesanas ineptias renouauit. Neque eum puduit publicè dijs sacrificare: Et identidèm libans, qui cum eo eiusmodi sacris vacabant, eos maximis est prosequutus honoribus Rerum sacrarum præfectis, sacerdotibus, & canephoris, quę consuetudo prisca tulerat, dedit. Et authoritate sua eos confirmauit: id quod ante Constantinum Imperatores quoquè alij fecerant. Rebus eiusmodi vacantibus, immunitatem tributorum sanctione dedit: annonam templorum sacrorumque ministris donauit: & vt cathari, hoc est, puri siue sacrosancti essent, lege lata cauit, & ab alijs hominibus eos secreuit. Nili cubitum Serapidi deo restituit: & vetusta prætereà patriaq; iura, quæ Constantinus, ciues suos ad veram pietatem cohortans, ecclesiæ Christi tribuerat. Vrbibus, quas sacra Græcorum sequi cognouisset, quas voluère donationes affatim dedit: quas autem in Christi religione ardentiores esse sciret, infestus eis fuit, neque ad eas diuertere voluit. Et persæpè quum legationes ad eum propter casum aliquem qui incidisset, prouinciales mitterent, preces eorum reiecit. Quod sanè ciuitati

Canephoræ, hoc est, Canistriferę. Philocor⁹ em̃ dicit, Erichthonio regnãte, Athenis primùm cõstitutũ esse, vt virgines dignitate p̃stãtes, canistra Iunoni deę ferrent. In q̃bus ea erãt q̃ ad sacrificia in Panathenaicis, alijsq; cõuẽtibus pagendà pertinebant. Cicer. Habe canephoras, Deorũ simulacra restitue.

Nisibenę accidit. Quum enim expeditionem aduersùs eos Persæ suscepérunt, & ipsi eà de causa Oratores suos ad eum miserunt, non modò auxilium eis ferre noluit, sed etiàm minatus est, se vrbem eam oculis non visurum: neque eò venturum; vt quæ sacra detestata esset, neq; templa deorum aperire, aut Græcorum religionem suscipere vellet. Neque ab initio per misericordiam humaniorem se erga Christianos exhibuit, minusque grauiorem veteribus persequutoribus: sed quòd nihil momenti Grecorum superstitioni cõstituendę, Christianorum intolerabilia etiàm supplicia afferre, quinetiàm dogma nostrum maiora per ea capere incrementa sciret. Ingens em̃ ex eo Christianis accessit gloria, quòd ex eis multi fortiter mortem sibi obeũdam duxerint. Prætereà verò laudẽ eam nobis inuidit. Et à tormentis quidem & igne, & ferro, & pelagi vndis abstinuit: neque viuos vel in barathrum coniecit, vel in terrà defodit, quæ alij ante eum persecutores fecerãt, quòd hęc necessariò animi sententiam non mutarent: cohortationibus verò & persuasionibus multitudinem ad impietatem pertrahẽdam esse censuit. Eo modo facilè se superiorẽ fore, & quod vellet, effecturũ esse ratus est: aut fortassè, vt admirandus esse, & præter expectationem perhumanus in eos videretur, non statim vim eis adhibendam esse putauit.

Quo cõsilio Iulianus bis maiorẽ se primùm erga Christianos esse assimilãrit.

Eiusmodi agitans cõsilia, qui à Constantio in exilium pulsi propter religionem fuerant, omnibus potestatem redeundi fecit: & quorum bona publicata fuerant, ea illis restituit. Edicta publicata, nè Christiani iniurijs afficerentur, néve per vim aut contumelia ad sacrificia adigerentur. Si qui verò sua sponte ad aras accedere vellent, eos priùs deorum placandorum gratia lustrari purgarique debere. Annonam & immunitatem, quam Constantinus pro sua erga DEVM obseruantia clericis concesserat, ipse abrogauit, & in publicos prouentus retulit. Quæ verò viduis & virginibus propter inopiam cleri, alimenta è publico largienda destinata erant, ægrè & difficultèr exigebantur.

Arrianos & alios hęreticos ab exilio reuocat.

Clero Iulianus annonã ſuã adimit.

tur. Conſtantinus nanque cùm eccleſias conſtitueret atque ordinaret, ex cuiuſq; vrbis prouentibus toti clero, quãtum ad vitam tolerandam ſatis eſſet rerum neceſſariarum tribuit, eamque rem ſanctione legis confirmauit, quæ hucuſquè conſeruatur. Sub Iuliano exactio eorum prouentuum dura admodùm & grauis fuit, ſicuti id exactorum ipſorum teſtantur monumenta.

Sacras Chriſtianorum ędes Iulianus diripit.

Cæterùm parùm fuit tyranno, tam hoſtili eſſe erga nos animo, niſi ſuum aduersùs eccleſiam odium, ad excidium eius prorsùs conuerteret. Quæcunque enim ei ſuppeditabant ſacra vaſa & donaria, ea abſtulit, & in idolorum delubris repoſuit. Vim etiàm illam eis adhibuit, qui ſub Cõſtantino & Conſtantio templa deorum euertiſſent, vt vel ea celeriter reſtaurarent, vel æſtimationem ſtructuræ eorum perſoluerent. Sin hoc minùs facerent, vt duriùs acciperentur, & in vincula conijcerentur, mandauit. Vndè illud ſatis conijcere licet, in eo quidem illum veteribus perſequutoribus, quòd corpora cum contumelia non excruciauerit, mitiorem fuiſſe: rebus autem alijs, modis omnibus illos exuperâſſe. Omni nanque ex parte eccleſiam affligere manifeſtè eſt viſus, & vno tantùm modo humanior iudicatus, quòd Epiſcopos ſub Conſtantio exilio mulctatos, reuocauit, & in vrbes ſuas redire permiſit. Atque id ille non miſericordia fecit, ſicut colligere eſt: ſed vt Epiſcopos inter ſe committens, ad inteſtinum armaret bellum, & ſuis ipſa diſſidijs eccleſia labefactaretur. Fortaſsè etiàm, vt Conſtantium apud Romani Imperij ſubditos, in odium & inuidiam adduceret: tum Græcos, qui eiſdem ſecum operarentur ſacris, fauore proſequens: tum Epiſcopos, qui propter Chriſtum afflicti eſſent, ab iniuria vindicans. Itaque eunuchos quoquè imperiali aula exegit. Euſebium autem, qui primum in ea locum tenuerat, morte etiàm mulctauit. Cui aliam quoquè ob cauſam inſenſus fuit: ſuſpectum enim veluti fraternæ necis ſuaſorem, habuit.

Qua re mitior, qua item ſęuior prioribus eccleſiæ pſequutoribus is fuerit.

Quur epiſcopos idẽ ab exilio reuocauerit.

Syrum autem Aetium, authorem & ducem hæreſis Eunomij, & Conſtantij ſententia, qui eum propter familiaritatem Galli, ſuſpectum quoquè habuerat, damnatum, & in exilium actum, perquàm benignis literis reuocauit, & publica vectura reduxit. Propter Conſtãtium quidem, Eleuſium etiàm Cyzicenum impenſis proprijs, quam ſolo æquauerat ſub Conſtantio Nouatianorum eccleſiam, vno atque altero menſe reſtituere iuſſit. Sed & ex alijs plurimis rebus æſtimare eſt, propter Conſtantij odium, quum multa in nos ipſum duriter feciſſe, tum quæ ab alijs quoq; fiebant, eis delectatum eſſe.

Aetius ab exilio reducit.

Cap. 24.

Imperator itaq; tam infeſto cùm eſſet in Chriſtianos omnes (quos Galilæos appellabat) animo, opportunitate ea arrepta, quanuis quod eis criminis loco obijceret, non habebat: tamen quòd ſacrificare noluiſſent, cõſtitutiõe ſanxit, nè illi cum alijs rempublicã adminiſtrarent, nêve honores caperent, aut in aula imperatoria mererẽt. Conuentibus ſolennibus & foro eos exegit. A iudicandi quoquè munere, & magiſtratibus dignitatibusque gerendis remouit. Et legem talem ferens, illud addidit: Chriſtianas ſanctiones ſtatuere, gladio aduersùs eos vtendum non eſſe, qui capitalia crimina cõmitterent. Occaſionẽ quoq; ſuam eſſe ratus, bellum quod cõtra Perſas, qui Orientem percurrebant, gerendum erat, ꝙ ſine pecunia nihil ſe rectè geſturum exiſtimaret, dolum, vt eam à Chriſtianis exigeret, eſt commentus. Et quicunq; dijs ſacrificare nollẽt, eis pecuniæ mulctam grandem dixit. Itaque cernere tum erat perquàm acerbam Chriſtianorum condemnationem, à quibus ea etiàm q̃ minimè habebant, exigebantur, quum quidem alij oẽs pro bonorũ ſuorũ facultatibus tributum penderẽt. Ità Imperator ſubitò per iniquam pecuniæ exactionem copioſus eſt factus. Quo tẽpore etiàm Græci liberè, quodcunque illis viſum eſſet, facientes, nobis inſultabant. Et vndiquaquè philoſophorum colluuies confluebat, qui vetera Gentilium ſacra renouabant, extiſque inſpiciendis & haruſpicinæ vacabant: adeò vt pueros maſculos & fœmellas

Iulianus Chriſtianos ab aulæ dignitatibus & reipublicæ adminiſtratione remouet.

Idẽ à Chriſtianis ſub ꝓtextu Perſici belli, ingẽtem extorquet pecuniam.

mellas puberes atque incorruptos, ad
aras deorũ mactarẽt, & carnes eorũ de-
gustarẽt. Atq; hęc quũ alijs in vrbibus,
tum maximè Athenis & Alexandrię fe-
cerunt.

Præfecti ꝓuinciarum Christianos maximè affligunt.

Porrò ꝓuinciarum rectores talẽ Im-
patoris religionẽ, opportunitatẽ suam
esse censentes, grauiùs etiàm q̃ Impera-
tor iubebat, Christianos affligebãt, am-
pliorẽ pecuniam extorquẽtes, & plagas
etiàm eam ob causam corporibus inge-
rentes. Quod Impator cognitũ parui-
fecit, & Christianis eum accedentibus,
molestiamq; ꝓptereà ei facessentib' re-
spondit: Lex vobis à Christo tradita est,
vt malè tractati, fortiter ærumnas fera-
tis, & iniuria affecti, nè responsetis.

Cap. 25.

Julian' Iuuẽtuti Christianę libera lib' Gręcorũ studijs interdicit.

Ad hæc, nè Christianorũ pueri Græ-
cis disciplinis erudirentur, aut poëtas
scriptoresque eorum legerẽt, scholásve
publicas frequentarent, lege cauit: Nè
linguis eorũ, inquit, acumine ꝓpolitis,
facilè disputatoribus nostris resistere, et
sacra quidem sua amplificare, religio-
nem autẽ nostram refellere facilè que-
ant. Non paruum enim ei dolorem mo-
uêre Gregorius & Basilius Cappado-
ces, qui omnigenam artem suam rebus
multis declarauerãt, eius temporis ora-
tores longè superantes: præcipuè Gre-
gorius, qui verba etiàm varijs poema-
tum generibus inclusit, eaque versus
nominauit: & alij quamplurimi spectati
viri, quorum nonnulli Nicenam se-
quebantur fidem, quidam Arrij opini-
onem cõprobabant. Imperator nanque
eas ipsas literas irridens, & religionem
nostram ludibrio habens, ad primarios

Julianus libros Christianorũ ridet & damnat.

eius temporis Antistites hęc verba de li-
bris nostris scripserat: Legi, Cognoui,
Damnaui. Ad quem nomine omnium
quendam ità rescripsisse ferunt: Legisti,
sed non Cognouisti: si eñ cognouisses,
non damnâsses. Basilij verò responsum
id esse dicunt, qui eo tempore Cappa-
docię ecclesias episcopus curauit. Neq;
adeò dissentaneum est, id scriptum eius
esse. Sed siue illius, seu alterius sit, ad-
miratione dignus vir talis esse vide-
tur, & dicendi libertatis & eruditionis
causa.

Vehementer sanè scriptis etiàm editis

Julian' Christianorum fidẽ scriptis atiàm libris oppugnat.

Christianorum fidem oppugnauit. Ad-
uersùs ea Cyrillus scripsit diligẽter. Re-
spondit & Nazianzenus Iuliano. Gra-
ues admodùm fuerunt Christianis cal-
lidæ & contumeliosæ cauillationes Iu-
liani, adeò vt publicè aduersùs tam per-
niciosum Euangelij hostem orationes
ac supplicationes fierent. Tandèm cùm
Persiam esset ꝓfectus, ingenti à Christi-
anis pecunia extorta, in solitudine qua-
dam trucidat' est: vbi quidem Christus
insigne potentiæ suæ miraculum exhi-
buit, & vindictæ diuinæ aduersùs impi-
osi iudicium nõ minimũ ostendit. Nam
cùm in discrimine summo Romanus ex-
ercitus, tridui iter per solitudinem pro-
gressus, fraude atque seductione sapi-
entis cuiusdam senis, qui vitam pro cõ-
muni Persarũ libertate deuouerat, ver-
saretur, difficultate itineris & alimen-
torum penuria confectus, & tandèm
splendida Persarum acies derepentè ad-
fuisset, & prelio ingenti vtrinquè com-
misso, turbidus ventus vehementer fla-
re incepisset, ad postremum effectum
est, vt densa nube cælum atque solem is
ventus obscurârit, puluerem in aërem
sublatum ventilârit, caliginemq; & te-
nebras ingẽtes excitârit. Et Persicus ex-
excitus in nostros irruens, socios atque
auxiliares secum Saracenos hastatos ad-
duxerat. Horum aliquis hasta protẽsa,

Juliani mors exemplum vltionis.

Imperatorem grauiter vulnerat: mem-
brana ea quę peritoneum dicitur: & ex-
ta omnia intrinsecùs tegit, ità disrupta,
vt cuspide extracta, incrementa sangui-
ne mixta eam sint consecuta. Percussori
ex Imperatoris satellitibus quidam ca-
put amputauit. Sozomenus tamen per-
cussorem Iuliani post vulnus illi infli-
ctum latuisse, & equo admisso fuga sibi
consuluisse dicit. Imperatorem autem

Julianus lethaliter vulneratus anũ agẽs alterum & trigesimum.

ità lethaliter vulneratum, scuto imposi-
tum satellites eius in tabernaculum im-
peratorium detulerunt. Porrò non-
nulli qui vulnus vndè peruenerit, pror-
sùs non viderunt, à quopiam familia-
rium suorum inflictum esse existima-
uerunt. Atque alij quidem Persam,
alij Saracenum: sunt qui Romanum
militem eum occidisse affirmant, in-
dignatum videlicet, sicuti verisimi-
le

le erat, quòd imprudenti temeritate & gloriosa audacia tantum perdidisset exercitum. At enim quemadmodùm verissima & constantissima, quæ ad nos quoquè peruenit, vbiquè obtinuit fama, vindicta diuina Iulianum trucidatum esse constat, percussoremque eius, libri nobis clarum illum & magnum Mercurium esse prodũt Hæc Nicephorus lib 10.cap.34.

Mercurius Iuliani percussor.

Tradunt autem eum tum ex inflicto vulnere cùm iaceret, & animam ageret, manum sanguine plenam ad cælum proiecisse, & dixisse: Vicisti tandèm Galilęe. Christum significare volentem, quem Galilæum appellabat. Proinde factum est impietate Iuliani, vt imperium à nobilissima Constantini familia translatum sit.

Libanij oratio de funere Iuliani.

De huius impij principis morte lugubrem composuit orationem Sophista Libanius, qui eius fuerat pręceptor & in literis institutor, quam Iulianum siue funebrem querelam inscripsit, in qua multas eius laudes recenset, & res quoquè gestas, prout visum est ei, commemorat. Mentionem quoquè faciens librorum eius, quos aduersùs Christianos composuit, sacra Euangelia oppugnans, & veluti falsa ea esse refellere tentans. Vbi etiàm, quòd ea ludibrium nugasque esse ille demonstrauerit, tradit. Mortuum autem eum (quemadmodùm Gregorius Nazianzenus in Inuectiua secunda contra eundem Iulianum & Græcæ religionis sectatores, de eo refert) mimi & homines ridiculi, cum omi scenica fœditate duxerunt, funusque eius prosequuti sunt, tibijs canentes & saltitantes, religionisque abiurationem, belli cladem, & mortem ipsam, probrosè ei obijcientes. Quid enim mali passus non est? Quid verò non audiuit earum rerum, quas genus id hominum iuueniliter audet? Quod iniuriam pro arte habet, donèc eum Tarsensis vrbs excepit, nescio quomodò, aut quam ob causam ad contumeliam talem condemnata. Ibì ille tumulum habet inhonoratum, & sepulcrũ execrandum maximè & despuendum, neq; pij alicuius oculis conspiciendum. Et sicuti ego quidem de quopiam audiui, ne sepulcrum quidem eum recepit: verùm eius causa commota terra, cadauer eius excussit atque reiecit, vt hoc sit futurorum suppliciorum quasi quoddam pręludium. Et quidem sic qui imperauerit, sic bellũ gesserit, sic quoq; turpiter vitã finiuit. Hæc Nazianzenus.

Porrò quomodò Iuliani tempore Iudæi ipsius nutu atque adeò fauore freti, templum Hierosolymitanum ædificare conati sunt in odium Christianorum, & quomodò item terręmotu & igne prohibiti fuerint, qui nôsse volet, legat Rufini ecclesiasticam historiam lib.10. cap. 38.& 39. Et item Nicephori lib 10.cap. 32. De hoc vide infrà in Mari Chalcedonensi episcopo & Porphyrio.

IVSTIFICATORII *hæretici.* 35.

IVstificatorij hæretici sunt ex Luteranorum secta, eorum videlicet qui Iustificationem nostram nihil aliud esse volũt, quàm peccatorum remissionem, & cum Deo patre reconciliationem. qui tamen quàm toto (quod aiunt) cælo aberrẽt, hinc videre licet, quòd hac sola re consistere iustificationem arbitrantur, si vetus homo noster exuatur, cùm contrà necessè sit insupèr indui nouum, qui secundùm Deum creatus est in sanctitate & iustitia veritatis. Non enim satis est, authore docto illo ac pio Hosio, lib. de fide & symbolis, veterem Adam eiecisse, nisi nouum etiàm Adam pręvereà Christum complectamur. Non tantùm peccato moriendum, sed viuendum est etiàm Deo in Christo Iesu. Non sufficit à peccato liberari, seruos etiàm oportet fieri iustitiæ: non cõmori tantùm, hoc est, defungi peccatis, verùm & resurgere cum Christo opùs est. Illud itaque merito Christi passiõis nobis obtigit, quòd sumus mortui peccatis, quod vetus noster homo crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato. Verùm hoc satis non est. Necessè est prætereà, vt quomodò Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ità & nos fide accensi, simul cum eo resurgentes, in nouitate vitæ ambulemus, parati omia & facere & pati pro ea fide, quam

Iustificatio nostra includit tria, scilicet peccatorũ remissionem, cũ Deo patre reconciliationem, & vitam nouã in Christo.

ipse tradidit, quam in symbolo posteà compræhenderũt Apostoli: quòd certi simus, tametsi propter eam fidem corpus nostrum occisum fuerit, nihilominùs facturũ Deum, vt suis promissis maneat, vtque excitet nos, sicut excitauit Christum in vitam æternam. Atque hoc est quod vocat Paulus iustificari, post adeptam peccatorum remissionem, in eiusmodi vitæ nouitate ambulare. Non vt Confessionistæ, qui eodem authore lib. 1. de hæresibus nostri tẽporis, viginti opiniones, teste Osiandro, de vno dogmate Iustificationis afferunt: ac Philippi Melanchthonis discipulorumque eius quatuordecim enumerat in eo libello, quem contra Nycticoracem quendam scripsit. Nam simul vt (inquit) locum aliquem in scripturis viderunt, in quo iustitiæ mẽtio fieret, statim nouam ex eo iustificationẽ sunt fabricati. Verbi gratia: legit aliquis, Credidit Abraham DEO, & reputatum est illi ad iustitiã: iam ex hoc vno loco duo collegit iustificationis genera: vnum ex verbo, Credidit, vt diceret, fidem esse nostram iustitiam: alterum ex verbo, Reputatum est, vt diceret, DEVM iustitiam suam nobis imputare, nos pro iustis habere, etiamsi non simus, atque hanc esse iustitiam nostram.

Viginti opiniones Cõfessionistarum de vno dogmate Iustificatiõis.

1. *Gen. 15. Rom. 4.*

2.

3. Legit alius, Iustificati sumus per sanguinem eius: statim ex eo collegit, quòd preciosus Christi sanguis sit nostra iustitia.

4. Legit alius, Sicut per vnius inobedientiam peccatores cõstituti sunt multi, ità per vnius obedientiam iusti constituentur multi: mox docuit, Obedientia Christi, est iustitia nostra.

5. Legit alius, Resurrexit propter iustificationem nostram: Resurrectio, inquit, Christi est iustitia nostra.

6. Legit alius, Spiritus sanctus arguet mundum de iustitia, quia vado ad patrem: affirmant ilicò, quòd CHRISTI transitus ad patrem, est iustitia nostra.

7. Legit alius, quòd efficimur iusti absque meritis ex gratia Dei: non dubitauit affirmare, quòd gratia & misericordia Dei sit iustitia nostra.

8. Legit alius, Ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum: e uestigiò docuit, remissionem peccatorum esse iustitiam nostram.

9. Legit alius, Liuore eius sanati sumus: asseruit ilicò, quòd vulnera Christi sunt iustitia nostra.

Iam igitur enumeràsse se scribit nouem genera iustificationum, è scripturis collecta, malè inter se cohęrentia, neq; tamen omnia se adhuc recensuisse. Enumerat deincèps, quæ è suo quisque capite confinxit.

10. Aliqui, inquit, dicũt, quòd iustitia sit opus Dei, quod ipse in Christo operatur.

11. Alij, quòd nos Deus ad ęternam vitã recipit.

12. Alij, quòd meritum Christi.

13. Alij, de media quadam iustitia loquuntur, quam tamen explicare nequeunt.

14. Alij docent, quòd essentialis iustitia Dei creat in nobis aliam nouam creatam iustitiam. Sic Osiander quatuordecim opiniones de iustificatione recenset, & quam ipse profert, est quintadecima. Iuxta numerum autem, cuius meminit in confutatione scripti, quod contra se Philippus Melanchthon ediderat, erunt omnes viginti & vna. Ex quo videre licet, si sic ipsi dissidẽt inter se, non de lana caprina, quod dici solet, sed, quod ipsimet fatentur, de præcipuo doctrinæ Christianæ loco, qui summam Euangelij totius in se continet, quàm tutum sit, de quocunque tandem Christianę doctrinæ capite disceptetur, à sensu & consensu totius Ecclesiæ deficere: & animam vnius alicuius istorum fidei committere, qui nupèr exortus, non modò cum suæ congregationis proceribus, sed ne secum quidem ipse persæpè consentiat, sicut in hoc ipso capite de Iustificatione toties est à Philippo Melanchthone variatum. Certum esse dicit argumentum Luterus, quandoquidem septem aut octo sectas enumerauit Sacramẽtariorum, doctrinã eorum ab authore satana

tana profectum esse, quòd in ipso statim exordio sit in tot capita dissecta. Atqui nos non septem, sed bis aut ter septem Luteranorum sectas de vno saltem iustificationis articulo, qui summā Euangelij continet, recensuimus. In vniuersum autem de rebus etiàm alijs dissidentes, quater septem vna minus. Collegit ciuis quidam Hallensis homo laicus Gaspar Querhamer, trigintasex loca Luteri inter se pugnantia super vno duntaxàt articulo, qui est de communione vel vtriusque vel alterius speciei sacramenti Eucharistiæ. Quòd si trigintasex has opiniones ad istas vigintiseptem, quas enumeramus, addendas quis putauerit, erunt sexagintatres. Quàm multæ sunt autem sectæ, quæ nos adhuc fugiunt? Et erit quisquam qui dubitet, quin & hæc Luteranorum doctrina sit ab authore satanā profecta? Hactenùs Hosius.

Trigintasex pugnātes opiniones de communione vtriusq; vel alterius speciei.

De his rursùs Iustificatorijs sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Iustificatorios, inquit, haud immeritò appellas qui Luterum sequuti magistrum, de iustificationis modo dissentiunt. Ex varijs enim sui hæresiarchæ verbis & inconstantibus, varium quoquè discipuli concipiebant sensum. Cùm enim Osiandro se opponerent, dux Prussiæ anno Domini 1541. à Luteranorum Prædicatoribus (sic enim nūc gaudet illi appellari pastores sectarum) iudicium petijt super iustificationis modo: qui omnes ecclesiarum suarum nomine ità responderunt, vt plus esset ipsis inter se, quàm cum Osiandro, mutuæ dissensionis. Priuatam enim quisque iustitię definitionem obtrudebat, omnes contrariam, nullus Catholicam.

Lindanus.

Iustificatorij qui propriè appellantur.

IVSTINA VALENtiniani Imperatoris mater.

36.

IVstina Imperatrix, mater fuit Valentiniani Imperatoris fratris Gratiani Cæsaris, Arrianæ hæreseos alumna, quam sectam etiàm, teste Rufino ecclesiasticæ suæ historiæ libro secundo, capite decimosexto, armis defendit post mortem mariti sui magni Valentiniani Imperatoris, sub filij sui Valētiniani Iunioris Imperio, Siricij summi Romanorum antistitis pontificatu, circa annum Domini 388.

Pessimè ibi res geruntvbi fœminę arrogantes regnant.

De hac sic habet Socrates Tripartitæ historiæ libro nono, capite vigesimo: Iustina, inquit, Valentiniani mater quum esset Arriana, viuo quidem marito lædere non valuit Orthodoxos. Eo mortuo, & filio valdè iuuene, Mediolanū veniens, Ambrosio episcopo erat infesta, ità vt eum mitti iuberet in exilium. Cumque de Ecclesia iuberetur exire Ambrosius: Ego, inquit, hoc sponte non faciam, ne lupis ouium septa contradere videar, aut blasphemantibus DEVM. Hic, si placet, occide: hoc loco mortem prona suscipiam voluntate. Cumque populus singulariter diligens Ambrosium, repugnaret, & trahentibus eum in exilium valdè resisteret, magis hinc indignata Iustina, vocauit Beniuolum tunc Quæstorem*, iubens vt velociter proponeret legem, quæ fidem prolatam Arimini confirmaret. Cumque ille hoc agere declinaret, (erat enim Orthodoxus) maioribus eum cingulis innitabat. Beniuolus autem discingens se, balteum ante pedes Augustę proiecit, dicens, non illum honorem, neque maiorem velle se pro impietatis habere mercede. Cumque ille hoc facere omnibus modis refutasset, inuenti sunt alij, qui nequitiæ iussionibus ministrarent.

Socrates.

*quique in decuria scribarum, in scrarū cōstitutionū tabulario militabat.

Iustina filij sui nomine constitutionem cōtra catholicos per alios notarios præscribit.

Inter hæc nunciatur, Gratianum Imperatorem dolo tyranni Maximi ab Andragathio duce fuisse occisum. Quo facto, ad præsens contra Ambrosium ira Iustinæ quieuit. Porrò Valentinianus, licèt inuitus, tēpore necessitatis flexus, in Maximi consensit imperium. Cumq; audisset tyrannus ille quæ contra Ambrosium magniloquum Prædicatorem veritatis rursus agerentur, scripsit Valentiniano, vt bellum quòd agebatur contra ecclesias, solueretur, monens vt, paternam non amitteret pietatem: adiecitque etiàm minas belli: & nisi quiesceret, verba operibus adimpleret.

Mors Gratiani Imperatoris.

Quamob-

Quamobrem sumens exercitum, venit Mediolanum, vbi tum ille degebat. Porrò Valentinianus cognoscens eius inuasionem, fugit in Illyricum, experimento cognoscens, quę matris consilio sustineret. Porrò Theodosius, quem Valentinianus velut prudentem & fortunatum principem, imperij consortem creauerat, & in Orientem miserat, audiens quæ à Iustina fuerant gesta, & à Maximo tyranno scripta, fugienti Valentiniano rescripsit, non esse mirandum si imperatori quidem terror, tyranno verò potestas accresceret, cùm Imperator pietati rebellis extitisset, tyrannus verò ei auxilia commodaret: & proptereà ille quidem fugeret nudus, iste verò armaretur aduersùs nudum. Ille enim, inquit, rectæ fidei opinioni subsidium fert: Imperator verò, dum rectam sententiam oppugnat, contra Deum bellum mouet. Et tu quidem cælesti armatura nudatus, fugæ te commisisti: ille autem recta opinione munitus, superior est, & herum suum vincit. Prorsùs enim verę pietati, author & legislator eius, adesse solet. Atque hæc quidem, quum longè adhuc abesset, Theodosius ad Valentinianum scripsit.

Theodosius tyranni res secundas & Valentiniani casum, persequutioni orthodoxorum adscribit.

Edicti porrò, quod aduersùs orthodoxos episcopos Iustina conscripsit, hęc summa est: Constituit, vt tutò atque liberè, qui eadem sentirent, quæ episcopi Arimini, ac deindè etiam Constantinopoli congregati statuissent, conuentus haberent. Quòd si qui diuersæ essent opinionis, illis obsisteret, & aliud quàm noua ista Imperialis constitutio mandaret, petere auderent, eos morte mulctandos esse sanxit.

Summa edicti quod cōtra catholicos edi iussit Iustina imperatrix.

Conferat autem mihi, quæso, pius prudensque lector cum tyrannide hac per circunstantias omnes seditionem & rebellionem Gallicam, eiusque exitum, quem anno 1562. in hoc Galliæ regno & anteà per totam Germaniam, vidimus, & experti sumus nostro maximo malo, & rem prorsùs eandem inueniet.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DECIMVS.

DE LITERA L.

LAMPERIANI.

1.

LAmperiani à quo denominationem habeāt, & quo tempore fuerint, nusquàm reperi. Hi tamē cum Vuicleffis cōcurrunt, communem cum eis opinionem habentes. Ex quo colligere licet, eos fuisse Caroli quarti Germani Cæsaris, & Innocentij sexti papę temporibus, circa annum Domini 1352. Sese tamen Lamperiani Apostolicos, & ad Apostolorum ordinem pertinere, iactitabant.

Lamperianorum hæresis.

Nihil verò esse faciendum ex necessitate, sed omnia debere fieri liberè & citra vllam coactionem asserebant, hac sola prophetæ sententia moti: Voluntariè sacrificabo tibi. Qua etiamnùm ratione ducti, omnia vota aspernabantur & condemnabāt, ea nihil prodesse dicentes, quòd necessitatem & coactionem quandam viderentur hominibus inferre: quodque eorum votorum fundamētum, sanctorū patrū obseruationi esset contrarium.

Psal. 53.

LEO TERTIVS ET *quartus Imperatores.*

2.

LEo tertius, Isaurus siue Conon cognominatus, imperium inuasit, abstulitque à Theodosio tertio, sub Gregorio secundo huius nominis Romanorum summo pontifice, circa annum Domini 719.

Hic

Leo cur Iconomachus appellatus, dictus & Theomachos. Hic appellatus est Icomomachus, hoc est, imaginum expugnator, propterea quod imagines ac statuas sanctorum e templis auferri & incendi mandarit. Quarum perdendi (vt inquit Ioannes Baptista Egnatius lib. 2. de Romanis principibus) tantus hominem ardor inuaserat, vt Iudæis duobus gratificaretur, qui illum tantò ante imperaturum prædixerat, vt & Côstatinopolitanum pontificem, Germanum nomine, aduersantem, sede extruserit, & Romanum antistitem obsistentem comprehêdi iusserit. Propter quam etiàm hæresim (Platina teste) à Gregorio papa huius nominis secundo, & Imperio & communione fidelium priuatur. Constantinus quintus (vt suprà in eius titulo retulimus) Impator, qui elephantiæ morbo correptus interijt, huic etiàm adhæsit hæresi. Cui item inhæsit & Leo quartus Imperator, huius Constantini filius. Vxor tamen istius Leonis Irene dicta, Leone defuncto, curam gerens Imperij, filij sui Constantini sexti nomine, concilium in Nicena vrbe secundum, quod septimum habetur, congregari fecit, in quo à trecentis & quinquaginta episcopis eodem conuenientibus definitum est, vt qui sacras imagines delendas diceret, perpetuo anathemate notarentur. Hanc tamen ecclesiæ definitionem Constantinus sextus grãdæuus factus, quorundam malorum hominum persuasione deceptus, recipere noluit. Quæ res fuit vna ex pcipuis caussis propter quas à Græcis Imperatoribus defecerût Latini. De huius Leonis quarti morte sic tradit idê Egnatius: Sed breui (inquit) pœnas luit. Caput enim impium carbunculi apostemate statim intumuit. Tandèm ardentissima febri subsequuta, impium spiritum nefarius exhalauit, imperij anno vno. De hac hæresi vide plura in Iconomachis.

Constantinus quint⁹.

Leo quart⁹.

Irene impatrix.

LIBERI. 3.

Liberorum errores.

Liberi hæretici, sunt sectâ Antilutherani, & ex Anabaptistarum ordine. Hi enim libertatem esse dicût, vt author est Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, cùm quis ab obedientia principum, à decimis & censibus atque redditibus sese eximit & emancipat.

2. Docent rursùs, coniugia esse inter fratres spiritualia. Vndè & vxores habêt communes, nec patiuntur eas suis maritis * infidelibus debitum reddere. Hæc omnia esse Patris voluntatem aiunt.

*id est, non suæ sectæ.

3. Hi sese post anabaptismum negant posse peccare, carnem tantùm peccare.

4. Quinimmò arrogantiæ typo tumidi, ac tantùm non crepâtes, eò perfectionis sese simulant peruenire, vt non solùm DEO similes sese iactitent, sed scribant etiàm sese iam indigetatos, vti habet impij cuiusdam eorum libelli titulus, qui se deificatû asserebat. Iste ex arte filatoria, vndè Amsterodami victitabat, tantus repentè Theologus euaserat, vt hæc de se iactare auderet. Hæc Lindanus.

LIBERTINI. 4.

Libertini, eodem Lindano autbore, à libertate, quam prædicant Euangelicam, appellantur. Hos Petrus Viretus libro secundo, quem de Ministerio verbi edidit, facit Catabaptistarum prolem. Fanaticum, ait, hominum genus, in quo iure credas reuixisse Gnosticos & Valentinianos, quibus nihil æquè displicet, nihil magis improbatur, atque simplex, proprius, & germanus scripturæ sensus. Illis Christus est Satanas, & contrà, vitium virtus, & virtus vitium. Nihil enim ex eorum sententia peccatum, nisi eorum opinione, qui se peccare putant. Verus Dei timor, & eo imbuta conscientia, pro inferno illis habetur. Pro paradiso autem, conscientia diuini iudicij contemptrix, secura, stupida, & consopita. Hæc Viretus.

Libertinorû germana descriptio.

Eorum impij errores.

Hoc nomine varias sectas sibi vsurpare in Brabantia & Hollãdia indicat Caluinus libro contra Libertinos, suppressa furoris huius origine: sed in Gallia appellatos ait Quintinistas, à quodã Quintino sartore Picardo, qui illic eas sparserit cum quodã Coppino Insulano. Horum sententiam collectam ait idem Caluinus ex Cerdonistarum, Manichæorû, Marcionistarum, & Gnosticorum delicijs atque abominandis voluptatibus. Omnia simulare & dissimulare, pro fundamen-

Quintinistæ

Spirituales cur appellari volunt Libertini.

damento sui iaciunt, Euangelij, quò facilius spirituales (sic enim se p cæteris admirantur, quòd spiritum sequantur uiuificantem) decipiant carnales, id est, nō suæ haræ porcos.

Omnibus ergò sacris tam Catholicorum, quàm Euangelicorum sese intrepidè miscent, omnique impietati sectarum omnium consentiunt. Scripturas rident, ac pro fabulis habent. Literæ enim se negant obnoxios, qui iam spiritum sequantur viuificantem. Quinimmò ille Quintinus vnumquenque Apostolorũ aliquo notabat scommate, Paulum vocans vas fractum, Petrum Christi abnegatorem; Ioannem iuuenem stolidulũ, Matthæum fœneratorem.

Blasphemię Libertinorum in Apostolos.

Ad hæc vnum statuunt tantùm spiritum esse immortalem Dei, qui sit & viuat, opereturque omnia in omnibus. Angelos fingunt nihil esse, nihil peccatum, nihil animas nostras, nihil etiàm esse malum, sed Deum esse peccati autorem. Quod ipsum (ait Caluinus) à Simone mago sumpsit originem. Quod operępreciũ est aduertere, vt & seipsum agnoscat Caluinus Simonianũ, vti Seruetus illi obiecit, cùm idipsum doceat, queadmodùm suo loco suprà dictũ est.

Caluini in Deum blasphemia.

Porrò Libertini asserunt Christũ esse redemptorem nostrum, quia tanquàm typus nobis est propositus, in quo contemplemur ea, quæ ad salutem nostram requirit scriptura. Itaque Christi passiōe & morte fuisse tantùm nobis figuratum salutis nostræ mysterium. Vndè & quidam eorum negant Christum obijsse in cruce, sed opinatione. Cuius sententiæ duos fuisse Valentianæ supplicio extremo affectos, ibidèm ait Caluinus.

Christum negant Libertini verè passum.

Cęterùm suam spiritualem regenerationem in eo collocant, nè vlla re, nec peccati remorsu, nec Dei timore, nec iudicij terrore tangantur. Vndè docent omnia homini esse licita sine vlla exceptione, omneque genus viuendi probant. Lenonem suo volunt fungi munere, fures audacter furari iubet. Matrimonia dissoluunt, quę appellant carnalia, vbi vxor mariti sui tædium ceperit. Vndè & promiscuos laudant concubitus: modò alter altero sit contentus, id

Oĩa omnibus licere q̃ libent, aiũt Libertini.

vocant spirituale matrimonium.

Communionem sanctorum interpretantur communionem bonorum temporalium: ideoque quantum quisq; potest vt rapiat, suadent.

Cōmunio sanctorum.

Resurrectionem dicunt iam esse factam, neque aliud expectandum iudicium. Iam Christianos resurrexisse, cùm animam humanam sciant iam factam esse illam Dei spiritum immortalem, immò in Dei essentiam redire, vndè (inquiunt) exijt: eique ità iungi, vt vnicus spiritus maneat. Hæc de Libertinis Caluinus.

Resurrectio mortuorũ.

Aliud Libertinorum genus recenset Bullingerus libro secundo contra Anabaptistas, qui Deo peccatum asscribunt, ac operatum esse peccatum Cain, Saul, & Iudę. A quà blasphemia quàm dissentiat Caluinus, suprà diximus. Resurrectionem carnis negant etiàm.

Libertinorum aliud genus quod Deo peccatũ asscribit.

Alij verò nimis spiritualem faciunt: alij deniquè nimis carnalem, quasi ebrius poculum, epulo caponem assum manu tenens resurgeret.

Est aliud genus Libertinorum, quod Dei misericordiam omnibus omninò hominibus adeoque dæmonibus post iudicium pollicetur.

Oẽs homines, etiàm dæmones, saluandos.

Postremum genus est, quod vetus testamentum planè reijcit, neque eius testimonia ad fidem Christianam confirmandam recipiunt, solo contenti nouo testamento: sed ità tamen, suo vbi id sapit palato. Hactenùs Lindanus.

LICINIVS IMPERATOR. 5.

Licinius Imperator ex Dacia oriundus fuit parentibus armentarijs: ex quo etiàm ei Armentarij cognomen inditum remansit. Hic cùm priùs sectator dogmatis Christiani fuisset, voluntate mutata, in paganismum cōuersus, summus persequutor ecclesiæ & sacerdotũ extitit, nouis Christianis maximè infensus sub Miltiade summo Romanorum pōtifice, circa annum Domini 312 Huic cùm priùs Constantinus magnus sororem suam Constantiam in matrimonium dedisset, Imperij sociũ eũdem effecit, in Orientemq; ad Nicomediã misit.

Licinij insidiæ aduersùs Constantinum.

Sed is cùm magnitudinem imperij moderatè perferre non posset, rebellionem exitiumq; aduersùs eum, à quo summa acceperat beneficia, mol!ēs, conatumque suum, occultè Christianos, quorũ Cõstantinus ingens amator erat, occidens, ac multos ex eis in rationem martyriorũ referens, declarat. Apud quē cùm Constantinus neque cohortãdo, neque suadendo, neq; adeò territãdo, vt à cœpto desisteret, aliqd efficeret, postremò bello eũ aggressus, ad Chrysopolim Bithyniæ, pliũ cum eo cõmittit. In quo superatus ille, in potestatem quidē Constantini peruenit: Vitam tamen, victore donante, recepit, & Thessalonicæ sub custodia seruatur. Vbi verò tum quoque ad res nouas respectare deprehensus est, ipse in seipsum ferrum pertraxit. Quam ob rem securi percussus, sibi ipsi quidē vitæ finem, tyrannidi verò & idololatriæ bellicum motum creauit.

Licinij deditio.

Licinius literarũ osor acerrimus.

Hic, vt author est Egnatius, literis adeò infestus fuit, vt virus ac pestem publicam eas appellaret, illarũ tam expers, vt ne decretis quidem subscribere posset. Sed quali vita, moribus, & conditione fuerit, latiùs ex Nicephoro Calisto audiamus. De quo libro septimo capite 44. suæ historiæ ecclesiasticæ scribit in hunc modum: Cùm Constantinus saluberrimas leges constitutionesq; ferret, & vberrimè nobis Deus pacem, cælestisque gratia libertatem prolixissimè dedisset, id ferre nõ potuit antiquus ille generis nostri hostis. Cõtinuò enim occupauit Licinium, eumque à recta sententia abductum, ad inimicitias aduersùs Constantinum suscipiendas permouit: quem ille, quòd magnam in bello contra Maximinum gesto gloriam consequutus fuerat, quum Imperatoris nomine decorauit, tum ei Nicomediæ, Heracleæ quæ ad Thraciam est, atque Orientis ditionem permisit. Licinius autem, quum ea quæ prioribus tyrannis acciderant, nõsset: (quæ quidem eum, vt saniora sequeretur consilia, abundè satis admonere poterant) & quum sororis Constantini maritus esset, dignitateque & gloria ab illo secundas obtineret, imitatione eius abiecta, tyrannos, quorum euersionem atq; interitũ, si qs alius, & ipse maximè viderat, æmulari maluit. Quapropter quũ alia oĩa paruipendit, tum affinitatem etiàm & fœdera iureiurãdo confirmata cõtempsit, varios aduersùs Constãtinũ dolos struens, & benefacta mala gratia cõpensare studēs. Ac primùm quidem insidias occultãs, & amicitiã simulãs, sæpè fraudibus illũ aggressus, nihil tñ egit. Inexpugnabili eñi vi, vtpotè DEO charus, munitus erat: & q̃ hostis ipse in cordis latebris alia sup alia struebat, facilimè ipse in lucē productà coarguebat atq; opprimebat. Tam pſens illi diuini cultûs & pietatis armatura, auxiliũ ad salutē attulit. Atq; ipse quidē, q in tanta apud Deũ esset gratia, occultos illius conatus ad hunc modum effugit. Ille autem quòd insidiæ clandestinæ ei minùs ex sententia succederent, Deo illas in apertum pertrahente, citra dissimulationem propalàm se aduersùs Cõstantinum, fortasse autem dicere licet, etiàm aduersùs rerum omnium Deum, quem ab eo coli sciebat, armauit.

Licinij contra Constãtinum res nouæ.

Licinij aduersùs Constantinũ ingratitudo.

Primùm igitur paulatim Christianos, qui sub ditione eius erant, premere atq; oppugnare est aggressus. Deindè mente ab insita sibi insania captus, manifestam contra ecclesias commouit persecutionem: futurum ratus, vt Constantinus, religione periclitante, summo afficeretur mœrore. Neque eum latebat, ecclesias pro illo orare, atque studere vt sub illius essent imperio. Inprimis verò delectu instituto, Christianos omnes è domo familiaque sua exegit: militesq; qui dæmonibus sacrificare nollent, honore dignitateq; spoliatos exauthorauit. Mox leges illegitimas & iniquas tulit, in custodijs conclusis misericordiam omnem claudens: & Christianis deprehẽsis, easdem quas maleficis, pœnas decernens.

Licinius Christianos persequit, & quarè.

Quid ego nunc dicam, quæ ille priùs inaudita de coniugijs statuerit? quæ nouo quodam modo in defunctos admiserit? Quantam auri & argenti vim à ciuibus exegerit? Vt nouas agrorum mensiones instituerit? Aliasque adinuentiones excogitãrit? Et delationes illustri loco natorum & magna gloria virorum receperit? Quorum vxores per repudium ab eis separatas, impotentibus atque impudicis ad ludibrium dedit. Quid etiàm dicã, quibus ipsemet in extrema etiàm senecta vel virginibus vel coniugib-

Fœda eius dẽ tyrãnis.

Victoria Cõstantini aduersùs Licinium.

tenderat. Impator sanè more suo solito vsus, vitam quidem illi donauit, eumq; sub custodia esse Thessalonicæ mandauit. Vbi verò ille à moribus suis cõsuetis non discessit, & fraudulenter insidiosa consilia captans, barbarorumq; multitudinem mercede conducens, vt bello restaurato cladem acceptam sarciret, ad res nouas rursum spectare depræhensus est: Imperatoris iussu vitam ferro cæsus amisit, idem scilicet, quod priores tyrãni, passus. Quandoquidem enim illorũ malis & aduersis rebus edoctus, ad frugem & officium nõ rediit, eandemque quam illi, impietatem sequutus est, non immeritò in easdem fœdas calamitates decidit. Statuę quoq;, & quęcunq; imagines ei^ in muris positę atq; insertę fuerant, euersæ, erutæ, atque abolitæ sunt. Atque ille quidem ità victus occubuit. Hactenùs Nicephorus.

Memoria eiusdem damnata.

LOISTAE. 6.

Loistæ ex numero sunt nostri temporis Euangelicorũ, à quodam Eligio Antvuerpiensi dicti, qui (authore Lindano Dubitãtij sui dialogo secũdo) oĩa simulans & dissimulans, in templis versabatur: sacerdoti sacrificanti deseruiens, tesseram calicis sacri vestibus innotatam in erroris pristini pœnitẽtiam circũferebat: sed habitũ, nõ animũ, mutans, Deũ hominesq; ridebat, impiũ illũ Lucianum atq; Doletum Gallum multis superans parasangis. Hæc Lindanus.

Eligij Loistę hypocrisis & dissimulatio.

LOLLARDI. 7.

Lollardi ex Anglia & Vuiclephistarum secta originem duxerunt: quãquàm sui authoris errori per oĩa non adhæserint. Nam hæretici hoc semper habent peculiare, vt vnitatem doctrinæ & opinionis tenere nesciant. Emerserũt autẽ Caroli 4. Imp. Germani, & Innocentij 6. papæ temporibus, circa annum Domini 1360.

Hi porrò asserũt aquam benedictam non maioris fore virtutis & efficaciæ q̃ sit ea quæ benedicta & sacrata non sit: quòd (vt aiunt) benedictionibus & exorcismis nostris res facere meliores non possimus, quàm DEVS eas per naturam condiderit. Quapropter benedictiones omnes quæ fiunt super vinum, panem, aquam, oleum, sal, & ceram, ecclesiæ muros & pauimenta, vestes, mitram, calices, & his similia, esse potiùs opus necromantiæ asserunt, quàm verę & Christianæ pietatis: quoniã (vt aiunt) per huiusmodi exorcismos & benedictiones, honos creaturis exhibetur, qui solius creatoris est: cùm creditur, maioris illas esse virtutis quàm sint in natura propria, vtpote quòd in creatura sic benedicta nulla videatur mutatio facta, sed sola falsa fides, quod in arte diabolica p̃cipuum est. Hæc est Lollardorũ & Vuiclephistarum de hac re sententia.

Lollardorũ hæresis.

LVCIANVS CONSTANTInopolitanus episcopus. 8.

Lvcianus Constantinopoli post Eudoxium, cui^ erat ex sorore nepos, Eunomianæ sectæ præfuit, sub Archadio Cæsare & Siricio Romano pontifice, circa annum Domini 398.

De hoc sic scribit Nicephorus lib. 13. cap. 1. Macedoniani autem, inquit, eo tempore, hoc est, ætate Archadij Imperatoris, Constantinopoli parùm valuêre: quibus hoc nocebat, quòd episcopum suum non haberent. Ex eo nanque tempore, quo eis sub Constantio ab Eudoxio popularibusque eius ecclesiæ ademptæ fuerant, sub solis presbyteris ad præsens vsque imperium (nimirùm Theodosij iunioris) conuentus suos habuêre. Post Eudoxij autem mortẽ, qui Constantinopoli Eunomianę sectę prefuerat, in locum eius Lucianus quidam fuerat surrogatus, Eunomij ex sorore nepos. Hunc quòd in auaritiam, & cognata illi crimina alia delapsus esset, eamque ob causam pœnas fe daturũ suspicaretur, ab Eunomianorum factione reliqua desciuisse, sodalitatiq; suæ p̃iisse, & nõ cõtemnendæ cohortis ducẽ factũ esse dicũt, oĩbus p̃rsùs q̃ varijs infamibusq; delictis obruti essent, ad ipsum cõfluentibus. Hæc Nicephorus.

Macedoniani.

Lucianus Eunomij ex sorore nepos, à reliquis Eunomianis deficit, & sibi institui hęresim.

LVCIFERIANI. 9.

Lvciferiani, à Lucifero quodã Caralitano in Sardinia episcopo nominati sunt, qui, teste Augustino libro de hæresib^ c. 8. sola ambitione motus, suam hæresim populo obtrusit, Constantij Imperatoris, & Liberij summi põtificis Romani temporibus, circa annum Domini 365.

Dicebāt aūt Luciferiani, animā hominis de carnis substantia ꝓpagatam esse.

Lucifer Caracalitanus episcopus: alij legunt Caralitan⁹.

De hoc aūt sic scribit Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 10. cap. 14. Post Athanasij, inquit, reditum, etiàm Lucifer Caracalitanus in Sardinia, & Eusebius Vercellensis Libyum qui in Italia sunt, episcopi, Imperatoris Iuliani literis reditu eorum probato, Thebis superioribus in Oriētem peruenêre. Nam à Constantio, perpetuo mulctati fuerant exilio. His porrò quum inter se conuenisset res Ecclesiæ cōstituere, Eusebius Alexādriam cōcessit, vt cum Athanasio conuentum cogeret, & synodi Nicenę decreta stabiliret. Lucifer autē Eusebio (ità enim vtriq; placuit) diaconum, qui synodo adesset, vicem suam attribuit, ꝑ quem recipiebat, se rata habiturum quę ibi cōstituerentur. Ipse verò Antiochiam ꝓfectus est, vbi ecclesiam nō parùm perturbatam inuenit. Erāt em̄ in populo dissidia, quòd non solùm ab Arrianis, quibus Euzoius præfuit, dissentirent, verùm etiàm eos qui Melitij partes sequebantur, eandemq́ue quam ipsi obtinerent sententiam, non reciperent.

Lucifer Antiochię Paulinū melitio substituit.

Quum is autem nondùm ab exilio reuersus esset, Lucifer, Paulino in locum eius substituto, indè discessit. Eusebius Alexandriæ, vnà cum Athanasio, animo magno concilum coëgit. Et conuenêre eò episcopi multi, quibus quū magnus Athanasius pręet, nō solùm Nicenā fidei ꝓfessionē roborârūt, sed etiàm sermonibus, quæstionibusq́; de rebus necessarijs plurimis habitis, eas deciderūt.

Synod⁹ Alexandrina Athanasio præsidente.

Quo tempore diuinitate etiàm Spiritûs sancti perpensa, consubstantialem eum, & eiusdē honoris cum patre & filio, sunt professi: & trinam vnius deitatem essentię, τριάδα, hoc est, Trinitatem nominârūt. Perfectum quoq; hominē, quem Deus suscepit Verbum, & animo & ore vno deprędicârūt: & quidem nō incarnatum solùm, verùm etiàm anima intellectuali animatū: quemadmodùm & veteribus, q de diuino numine philosophati sunt, viris placitum est. Non em̄ illi fidem aliquam recèns excogitatam ecclesię tradiderūt, sed quam ecclesia antiquitùs à Maioribus accepit: & q̄ olìm sancti viri, qui prudenter & piè res Christianorū sacras tractantes prodidêre, Irenæus videlicet Lugdunensis episcopus, Clemēs stromatum contextor, Apollinaris Hierapolitanus, & qui antiquitùs ecclesiæ Antiochenæ ꝓfuit Serapion, ea illi explicata confirmârūt. Isti siquidem oēs quos modò recensuimus, atq; itidèm alij, in lucubrationibus suis, Verbū quod hominē assumpsit animatum, quippe ipsis consubstantialem, tradiderunt.

Trinitas ὁμοούσιος, & ὁμότιμος.

Deus Verbū hominē animatū assumpsit.

Cęterùm Lucifer, vbi electionē Paulini Eusebio displicere intellexit, pindè atq; iniuria affectus esset, ægrè rem ferēs succensuit, neq; ad communionē cum Eusebio venire voluit. Et quasi in synodo non ritè res acta esset, decreta eius ꝑ calūniam reijcere instituit. Et quū multa q̄ damnū, vt fieri solet, afferebant ꝑtristi eo tēpore mouerentur, multos etiàm ab ecclesia ea res alienauit. Qua de causa noua quoq; rursus hęresis extitit, à Lucifero appellationē sortita. Quę sanè parùm decentē iræ causam habuit. Suo em̄ ipsi⁹ laqueo captus tenebat, qui diacono suo misso, se ꝓbaturū q̄ synod⁹ cōstituisset, ꝓfessus fuerat. Et ipse quidē ecclesiæ sententiā retinēs, simultatemq́; remittēs, ad sedem suā in Sardiniā se recepit. vbi Valentiniano regnāte obijt. Qui verò cum eo dolore se affectòs existimabant, in Oriente relicti, sectam sibi suàm constituerūt & longo tempore ecclesiam oppugnârunt. Hæc Nicephorus.

Lucifer ab Eusebio Vercellensi disiunctus.

Luciferianorum hæresis in Oriente.

LVCAS STERNBERGER. 10.

LVcas Sternberger anno Dñi 1561. sub Ferdinādo Imꝑatore Germano & Pio quarto Papa in Olomucēsi Morauiæ oppido emersit: qui (vt author est Staphylus de Luteranorum inter se cōcordia) cōiectus in carcerē apud Sternbergēses, atq; alijs locis nō paucis côcionatus, Euangelicumq́; se ecclesiasten & Luteri ac Melāchthonis discipulū ꝓfessus, doctrinā hanc, q̄ sequit, ceu purum putum Dei verbum, publicitùs populo amplectendam tradidit.

1. Primò quidē docuit ille ꝓpalàm atq; confessus est, eos oēs q sanctę Trinitatis nomē cōfitent & colūt, tres Deos falsò cōminisci, cùm sit Trinitatis nomen superuacaneū & inane, ꝙ in scripturis sacris nomen Trinitatis nusquàm expressum sit, nec nisi vnus Deus sit in cælo. Itaq; vetuit ille, nè pręclara illa cantio, O ve-

O veneranda Trinitas, caneretur, atq; eius loco cantari iuſſit, O venerãda Dei bonitas. Optat etiàm, vt dęmones oẽs Trinitatem abducant & abſportent: neſcire ſe, inquiẽs, vtrùm fœmina vel mas ſit: perſuaſum aũt ſe habere, Trinitatẽ il lam quandã fœminam fuiſſe, quæ tres maritos habuerit.

2. Secũdò faſſus eſt & tradidit, Chriſtum nõ fuiſſe verũ Deũ, ſed hominem duntaxàt inſtàr aliorũ mortalium. Si eñ Deus ille fuiſſet, oportuiſſe illũ è cælis demigrare in terras, atq; interim angelicis ſpiritibus, mũdi adminiſtrationẽ demãdare. Natũ illũ eſſe nõ niſi ex Maria & Ioſepho fabro lignario, cũ eodẽq; illud opificiũ exercuiſſe in tricefimũ vſq; ætatis annũ. Docet ꝓtereà Chriſtum nõ ꝓpria virtute diuina, ſed virtute oipotentis ſurrexiſſe à mortuis, nec vllũ feciſſe miraculũ alia q̃ Dei ꝓpotentis operatione & efficacia, vt qui illũ ꝓ cæteris ꝓphetis plurib⁹ auxerit donis & muneribus: atq; ob vitam honeſtè & ex virtute actam, tũ demùm illũ filiũ adoptârit, cùm à Ioanne in Iordane baptizaretur, idque hac voce cælitùs lapſa: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui: atq; ità Chriſtũ eſſe quidẽ Dei filiũ, ſed ſecundùm animam duntaxàt, eô ꝙ hanc illi in cruce reddiderit & commendârit.

Obſerua doctrinã Luteri, Nihil tenendũ, ꝓterq̃ quod in Biblijs iuſſum vel vetitũ ſit.

3. Tertiò, ridet ille Spiritum ſanctũ, dicẽs, eum nihil eſſe aliud, q̃ columbã: aſſerens etiàm, nihil in ſcripturis ſacris neq; veteris neque noui Teſtamenti de illius diuinitate haberi: neque conſtare quid ſit Spiritus ſanctus: potiusq́; ſe velle redire ad cœnobium, quàm credere in Spiritum ſanctum.

4. Quartò, nõ vult ille ſummis vehẽdam laudibus Dei genitricẽ eſſe virginẽ ꝓpetuam, ſed priùs eam habuiſſe duos aut tres filios, nihilq́; eam diſtare à reliquis fœminis: atque eam ob rem nullo neq; illam, neque alios ſanctos honore afficiendos, nullaq́; vel illius vel diuorum feſta celebranda. Præterea Dominico die operandum, ſabbato verò feriandum eſſe, ꝙ ſabbati dies in ſacris literis expreſsè iuſſus ſit coli: de Dominico aũt nihil ꝓſcribatur vel conſtituatur. Vt eñ Luterus docuit, nihil neq; recipi neque obſeruari oportere, niſi quod in ſcriptis diuinis Deus ipſe diſertis verbis vel pręceperit, vel prohibuerit.

5. Quintò, idem ille etiàm ſacrũ reijcit Baptiſma, appellãs illud Satanicã inſtitutionẽ, affirmansq́; eos oẽs qui hoc tingantur lauacro, nõ niſi ad tartarum & ſempiternam damnationem baptizari. Diuinitùs enim non baptiſmum, ſed circuncifionem eſſe inſtitutam.

6. Sextò, quòd ad ſacroſanctę Euchariſtiæ ſacramentum attinet, non poteſt ille deridendo ac irridiculè illud tractãdo & indè loquẽdo, animũ explere ſuum. Ait Iudæos paſcha vel agnum paſchalem iam comediſſe, ſi quid reliquũ fuit, id igne concremâſſe. Ad extremum fatetur ſe idem de hoc ſentire Sacramẽto, quod Melanchthon ſenſerit. Cùm eñ aliquandò quoſdam haberet cõmunicantes, pauciores tamẽ q̃ putaret ipſe, alios omnes accerſiuit, his ad illos verbis vtens: Venite huc, non eñ poſſum illũ deuorare ſolus. Porrò ꝙ ad reliqua ſacramenta attinet, per omnia Luterum ſuum agnoſcit præceptorẽ, à quo hanc ipſam doctrinam acceperit.

Has aũt iã memoratas hęreſes in Morauia extare, & ꝓmultos ijs miſerãdum in modum ſeduci & euerti, res ipſa loquitur. Turcis quoquè & Mahometico Alcorano hoc quintum Luteri euãgelium viam in Germaniam aperire & cõmunire, illi, quibus Mahometanũ pariter & Luteranũ dogma perſpectum eſt, ſecum penſitare poterunt.

Atquì tametſi Luterani, quò ſe ſuumq́; purgent & excuſent euangelium, Luterũ obijciãt haſce iam dictas à Luca Sternbergenſi ꝓpagatas hęreſes neutiq̃ cõmentum eſſe, nec docuiſſe vnq̃, nec ità ſenſiſſe, iurè illis & poteſt & debet eiuſmodi reſponſum reddi: quãuis Luterus expreſsè hæc non docuerit, quod tamẽ ꝓbabilem habet dubitationem, & nihilominùs vberè & plùs ſatis multam tũ hiſce tũ alijs quibuſcunq; factionib⁹ & erroribus eum & anſam & materiam ꝓbuiſſe eo ipſo, ꝙ ſcribit & blaterat, nihil in Eccleſia recipiendũ vel retinendum, ſeruandumq́;, quod nõ in diuinis lite-

literis perſpicuè, luculenter, & expreſsè habeatur.

Quid verò aliud agit Lucas iſte Sternbergius, quò omnem Chriſtianę religionis noſtrę aboleat & extinguat veritatem, niſi quòd ait, Vbinàm ſcriptū eſt? Vbinàm ſcripta loquuntur diuina, tres eſſe perſonas? Vbinàm legitur, Chriſtū in diuinæ humanęque naturę vnione alterum eſſe in Trinitate pſonam? Chriſtū eſſe naturalem ac verum Dei filium, & nō ſecundùm ſempiternam ipſius diuinam generationē eſſe creaturam? Vbi in ſcripturis expreſſum eſt, Spiritū ſanctū non ipſum eſſe patrē ſempiternum? Vbi diuinis eſt literis annotatum, Mariam Chriſti matrem & ante & poſt partum intemeratā tum fuiſſe, tum permanſiſſe virginem? Quo loco in Biblijs legere eſt, Sabbatum abrogandum, Dominicumque diem inſtituendum?

Quis tandèm hæreticus non idem poſſit dicere de quibuſlibet catholicæ fidei noſtræ articulis? Quæ enim ſcriptura tradit, aiunt Anabaptiſtæ, infantes baptizandos eſſe? Et Zuingliani, Quæ ſcripta diuina, inquiunt, verum corpus, & non figuram corporis Chriſti, in Cœna Domini adeſſe cōfirmant? Atque Luterani, Quis ſcripturæ locus, aiunt, teſtatur Chriſtum in cœna Miſſam inſtituiſſe? Itaque ſi nulla hæreſis alia à Lutero excitata eſſet, abundè id ſufficeret, quòd docuit nihil amplectēdum, nihil obſeruandum eſſe, præterquàm quod Deus ipſe expreſsè, liquidò, ac luculenter in ſacris Biblijs ſiue iuſſerit, ſiue prohibuerit.

Huic verò iam commemoratæ hæreſi, alia quędam ſecta planè contraria, nuper admodùm Pinczouiæ in Polonia emerſit. Quo loco duo quidem noui prophetæ Petrus Statorius & Georgius Brandata, tradunt non vnum eſſe Deum, ſed tres deos, haud ſecùs inter ſe diuerſos, atque ſint homines tres: attamen filium aliquanto minorem eſſe patre & Spiritu ſancto. Item, Symbolum illud in catholica Chriſti eccleſia cantari ſolitum, non Athanaſij, ſed Satanaſij eſſe dicendum. Sciſcitantibus autem quibuſdam Poloniæ proceribus ex eodem Petro Statorio & Georgio Brandata, vndè hoc dogma hauſiſſent, videlicet nouum inprimis & in Polonia hactenùs incompertum, reſponderit purum putum eſſe Euangelium, adeoque ipſiſſimum Dei verbum, & eandem omninò doctrinam, quam ipſi à ſuis præceptoribus, nempe Caluino, Bullingero, Petro Martyre, Vuolffgango Muſculo ſint aſſequuti. Quòd verò ea hactenùs in Polonia & paſsim apud omnes inaudita fuerit, id eam habere rationem, quòd præpotens DEVS tam inſignem theſaurum, his demùm extremis temporibus per fideles miniſtros ſuos mundo volu rit reuelare. Teſtantur hæc & ſcribunt de Petro Statorio & Brandata dominus Staniſlaus, Matthias Stanitz y baro, & Franciſcus Stancarus patētibus literis ſuis ad ſuprà memoratos Doctores Zuinglianos hoc anno 1561. datis, & per proprium nuncium miſſis. Hactenùs Staphylus.

LVDOICVS ALEmani. II.

Vdoicus Alemani, natione Italus, ſectà Zuinglianus, hoc anno 1566. apud Lugdunum famam ſibi ex impugnatione Caluinianæ doctrinę & eiuſdem præſtigiarum detectione, quò purum Zuinglianiſmum ſtatueret, comparauit, quemadmodùm doctus ille & pius Claudius Sanctesius in Examine doctrinæ Caluinianæ & Bezanæ teſtatur. Ità ēm de eo loquitur: Iam, inquit, cœperunt hoc anno Lugduni Caluiniſtæ ab alijs defectionem facere, autbore Ludoico Alemani Italo, aperire oculos, & intueri verborum effaſcinationes atque præſtigias, quibus ſuorum mentibus illudunt impoſtores Caluiniani. Nam ſi quis ſcripta Caluini & Bezæ diligenter obſeruârit & contulerit, triplicem opinionem de re quam acquiramus in Cœna, depræhendet.

Vnam, quæ videatur ipſiſſimam carnis & ſanguinis ſubſtantiam polliceri.

Alteram, quæ nudam ac meram gratiam per mediatoris Chriſti carnē quaſi percolari ad nos effingat.

Tertiam, quæ nihil noui fateatur ex Cœ-

Cœna referri, quod non alibi & anteà cōparetur, pter panis & vini pauxillum de manibus impuri alicuius nebulonis & circulatoris ministri acceptum.

At Ludoicus cū suis asseclis sine verborū inuolucris & circuitu maluerunt ad primam Zuinglij opinionē redire, q̄ simpliciter & ingenuè concedit, spiritualiter tātùm Christū in cœna māducari, & beneficia om̄ia merito passionis eius sumi, potiùs q̄ per fidei imaginationem somniare se verā ipsam carnē Christi degustare, quam non propiùs reipsa attingat, iuxta Caluini doctrinā, quàm summi cœli verticem. Has ergò positiones dedit puri Zuinglianismi apud Lugdunenses Ludoicus restaurator.

Ludoici Almani ppositiones pro Zuingliana secta cōtra Caluinianā & Bezanam.

1. In hoc sacramēto Cœnæ, nulla nobis ad edendum aut bibendū datur substantia corporis & sanguinis Christi.
2. Neq; etiàm per fidem, seu incōpræhensibili modo, vt vocant.
3. Quia hoc totū imaginarium, & repugnat apertissimo Dei verbo.
4. Hanc aūt manducationē corporis & sanguinis Christi, spiritualem tātùm esse contendimus.
5. Ad quā pij veram fidē ac pœnitentiam afferre debēt, gratiarumq; actionē beneficiorū quæ accepimus à Deo per Christum.
6. Christus licèt à suis fidelibus non sit absens, tamen illius substantiale corpus cōstanter affirmamus non esse præsens in hac cœna.

Caluinistarum synagoga Ludoicum illū conatur omnibus modis à reuelandis suis mysterijs & verborū effascinationibus reuocare, aut violētia opprimere, quasi iam sola regnū in Gallia possideat. Ille magis & audaciùs crepat verbum Dei, q̄ ipsa: tuetur se Pacificationis publico edicto, quo se in libertatem cōscientiæ asserat: sibi iuris tantum esse ostendit redeundi ad primam Zuinglij sentētiā, quantū alijs fuit deserta Ecclesia catholica, in hāc vel illam sectam abeundi. Gloriatur insupèr, vt audio, magis ingenuè se agere cum mūdo, quem nolit verborū ambagibus & ambiguitatibus fallere, neq; quicq̄ Caluini cōsensioni cū Tigurinis cōtrariū afferre, neq; sectam alienā ab intima Caluini doctrina introducere, cùm ab eo scriptū didicerit, Christū sola gratia & virtute nobiscum mansurū in æternū: ab eademq; videat distingui duplicē pſentiā & absentiam corporis Dñi, realem siue substantialem, q̄ cælo cōtineatur, & spiritualem, siue (vt itā loquamur) virtualē, quā collocat in Cœna. Ecclesię Caluinianę rabini, q̄ Lugdunū occupāt, breuem conscripserūt & sparserunt admonitionē, qua studēt demōstrare & refellere Ludoici errorē, & in ea mirè amplificant substantię carnis Christi participationē: sed fumū vendūt, cùm ad fidei imaginationē reuoluuntur, & substantiæ toto cælo à nobis remotę vmbrā cogitatione sectētur. Vide reliqua ibidèm lectu dignissima. Hæc Claudius Sanctesius.

In Harmonia, ad locū, paupes habebitis semp vobiscū.

LVCILLA. 12.

Lvcilla Aphricana fuit genere, Donati hæretici adiutrix, vtpotè cuius opibus (vt author est idem Hieronymus ad Ctesiphōtem aduersùs Pelagianos) Donat⁹ per Aphricā, vt infelices quosq; fœtentibus & putidis aquis pollueret, adiutus est. Et sic duplex sexus vtrunq; supplantat. Hęc ille. Emersit aūt illa Cōstantij Impatoris & Liberij Papæ tēporibus, circiter annum Domini 358.

Lucilla Donati adiutrix.

LVCIANVS. 13.

Lvcian⁹ à quo Lucianistę, Marcionis discipulus, Valētini, Cerdonis, & Basilidis hæresim cū suo doctore sequutus est, sub Antonino Pio Impatore, & Pio huius nominis primo summo pontifice Romano, circa annū Dñi 156.

Luciani errores.

1. Hic, authore Diuo Hilario lib. 6. de Trinitate, & Ireneo lib. 3. c. 3. vetus Testamētum aspernabatur atq; reijciebat.
2. Duos deos, vnū iustum, & alterum iniustū statuebat, à quibus bona & mala prouenirent omnia.
3. Christum non verum hominē fuisse asserebat cum Montano & Apelle, sed putatiuè tantùm & quasi per vmbrā apparuisse: ideoque eum passum fuisse vmbraliter, & non in vera carne. Vide reliqua in Marcione, cuius hic erat discipulus.

LVCIVS ALEXANDRINUS EPISCOPUS ARRIANUS.
drinus episcopus Arrianus.

14.

LVcius Alexandrinæ ecclesię obtrusus potiùs, q̃ legitima electione suffectus episcopus, fuit prauitatis Arrianę sectator acerrimus, Valentis Imperatoris Arrianæ itidèm hæreseos adsertoris maximi, & Damasi summi Romanorũ antistitis temporibus, circa annum Domini 378.

Lucij impium dogma. Eius impiũ dogma tale erat, vt diceret filium nõ nõsse suam substantiã sicuti est: eum asserens ꝓpter nos factũ esse, vt nos per eum tanq̃ per instrumentum crearet Deus: adeò quidem, vt nequaquàm substetisset, nisi nos Deus facere voluisset.

De hoc ità scribit Theodoritus Tripartitæ historię li. 7. c. 37. Cùm igitur in Alexandria victor Athanasius, post multa certamina innumerasq; coronas, vitę finẽ suscepisset, & ad laborũ suorũ præmia demigrâsset, suscepit Petr⁹ vir optimus præsulatũ, quem dudùm ille beatus elegerat, cunctis consentientibus & sacerdotib⁹ & nobilibus, cunctaq; plebe, & fauore suo ꝓpriam ostendentibus voluntatem. Is enĩ Athanasij sudorum particeps fuit, & cùm esset in ciuitate, & cùm diuersa latibula pagraret, multifariaq; pericula cum eo sustinuit. Quapropter cuncti sacerdotũ cõcurrentes, dignũ hæredem Petrum Athanasij clamauerunt. Cumq; eum in põtificali sede constituissent, repentè index ꝓuincię, Paganorũ populum congregans, & pariter Iudęorum, ecclesiæ septa circũdedit, Petrum exire pręcipiens, nolentemq; interminatus est se indè illũ abstracturũ. Faciebat hoc, Imperatori placere volens, quum ei cõtraria sapientes calamitati submitteret. Petrus itaque vir admirandus, insperatũ respiciens bellũ, latenter egressus est, & cõscendens nauem, profectus est Romam.

Petrus athanasio succedit.

Index Aegypti Palladi⁹ religiõe paganᵘ aduersùs Petrum.

Transactis verò diebus paucis, Euzoius ab Antiochia venit cũ Lucio, & ecclesias ei cõtradidit: cuius etiàm impietatem Samosata noscitur experta. Populus aũt doctrinis primùm Athanasij satiatus. Deindè fastidiens cibum sibi offerri contrariũ, ab ecclesiasticis collegijs se subtraxit. Porrò Lucius armigeris vtẽs cultoribus idolorum, alios verberabat, alios suspendebat, alios cogebat effugere, aliorum verò instàr barbarorũ vastabat domos. Sed hæc meliùs vir mirabilis Petrus in sua narrabit epistola. Ego tñ vnum è sceleribus Lucij priùs referens, ex epistola Petri colligam quę per impietatem operatus est.

Qua crudelitate Lucius Alexandriã fuit introductus.

Viri quidam in Aegypto conuersationem imitantes angelorum, & ciuitatis euitantes turbas, vitam agere in eremo potiùs elegerunt, arenosamque terram & sterilem, frugiferam reddiderũt, fructum videlicet Deo suauissimũ virtutis eorum & optimũ referentem. Cuius vitæ multi quidẽ videntur esse authores. Sed à puero creuit Antonius ille celeberrimus, monachis virtutem luctaminis spiritualis ostendens. Huius ergò loci tunc incolas sequaces Antonij infelix Lucius expulit, eorumq; sanctissimos ꝓsules Macariũ venerabilẽ, aliumq; Macarium, Isidorũ, & cęteros speluncis suis eijciens, in quandã insulam q̃ ab impijs inhabitabatur hominibus, destinauit. quippe quæ nunq̃ magistrum susceperat pietatis. Cumq; nauis ad littus insulę peruenisset, dæmon qui ab illis honorabatur, relinquẽs idolũ vbi dudùm habitare consueuerat, filiam sui sacerdotis inuasit, & bacchantem illuc vsque perduxit, vbi nauis aduenerat monachorũ. Tunc dæmõ vtens lingua puellæ, clamabat, sicut in Philippis per pythonissam. Audiebantq; cuncti viri simul & mulieres, dęmone proclamãte: ô potentiam vestram, ô ministri Christi: Vndiq; à vobis expellimur, à ciuitatib⁹ atq; vicis, à montibus simul atque collibus, ab eremo quoq; & priuata putabatur hominibus. Sperabamus in hac insula commorantes, à vestris iaculis liberari, qua spe noscimur esse frustrati. Huc vos persecutores miserunt, non vt vos vexarent, sed vt nos per vos expellerent. Eccè recedimus ab hac insula: virturis enim vestræ radijs iaculamur. Hæc dicentes & his similia, puellamque in terram prosternentes, ipsũ quoq; omninò

Quæ miracula gesserit eremitæ in exiliũ à Lucio destinati.

Lucius Macarios & Isidorũ in exiliũ relegat.

Dęmõ queritur de sanctis viris.

nõ disparuerũt. Tunc ille sacratissimus chorus oratione facta suscitauit puellam, & suo patri sanam valentemque restituit. Verùm illi qui miraculum cõspexerant, ad sanctorum prouoluti pedes, salutis viaticum se percipere supplicabant. Et templum quidem dæmonum destruxerunt: doctrinæ verò radijs illuminati, sacri baptismatis gratia sunt potiti. His in vrbe nunciatis, omnes populi congregati, Lucio detrahebant, dicentes iram sibi imminere diuinitùs, nisi sanctorum reuereretur chorus. Sic itaque metuens tumultum ciuitatis Lucius, sacratissimos viros ad suas speluncas redire præcepit. Et hæc quidem sunt digna, quæ abominationem illius impietatis aperiant.

Quędã capita literarum Petri Alexãdrini põtificis, in qbus Lucij mala referuntur.

Verumtamen temeritatis illius sceleraliteræ Petri illius admirabilis clariùs edocebunt: quarum ego prolixitatem effugiens, quædam tantùm capita excerpsi, quæ sunt huiusmodi: Prouinciæ, inquit, iudex Palladius cùm esset religione paganus, & idola semper adoraret, contra Christum sæpiùs pugnare conabatur, & colligens prædictum populum, impetum fecit aduersùs ecclesiam, perindè àc si barbaros subdere niteretur. Tunc itaque multa crudelia gesta sunt, quæ solùm dictare volens, ipsa rei memoria dolore maximo sum commotus, & fluxum protuli lachrymarum, diuq; haud potueram pati, nisi diuina ratione animum releuâssem. In ecclesia enim quæ Theone vocatur, ingressa multitudo, pro verbis honorabilibus, idolorum fauoribus exultabant:

Horrẽda scelera erga sacras & Deo dicatas virgines patrata.

Pro sacrarum lectione scripturarum, turpes manuum plausus agebantur: infractæque cum turpitudine voces, contra Christi virgines contumelias dicũt, quas lingua hominum proferre non patitur. Audiens enim vnusquisque sapientum talia, claudebat aures: & magis optabat esse surdus, nè huiusmodi verba audire cogeretur. Sed vtinàm verbis peccando quieuissent, & non actu verborum turpitudinem superâssent. Tolerabilis nanque detractio est huiusmodi, apud quos Christi sapientiæ & doctrinæ cultus inhabitat. Hi siquidem iræ vasa ad perditionẽ facta, subsannantes & horribilem sonũ de naribus emittẽtes, & vt ità dicam, fœtorem veluti dè quodam cuniculo profundentes, vestes sanctarum Christi virginum dirumpebant, quarum continentia formam sanctorum imitabatur angelorum. Et sicut habet natura, nudas per totam circũferentes vrbẽ, sicut volebant, eis cum turpitudine illudebant. Si quis autem eos tunc compatiendo prohibuisset, vulneribus macerat⁹ agebatur. Væ illis cladibus. Multæ siquidem violẽtia corporis sustinuêre corruptionẽ: plurimæ vectibus in capite cæsæ, sine voce mansẽrunt: quarum etiàm funera solenni sepulturę tradi ꝓhibita sunt. multa deniq; corpora hactenùs à parentibus ingemiscentibus inquisita, reperiri non potuerunt.

Eorũ q̃ per Galliã acta sunt anno Dñi 1561. germana imago.

Sed cur parua de magnis loquor? Cur in istis immoror, & non potiùs ad necessaria iam recurro? in quib⁹ benè noui, quod mirabitur quilibet nobiscum, obstupescens patientiam Domini, eò ꝗ non repentè vniuersa concluserit. Quę enim nunquàm facta sunt, neq; per scripturas patrum nostrorũ diebus audita, hęc super ipsum altare impij committebãt. Velut eñi in scena turpi cõsisterent, puerũ quẽdam naturam masculi denegantem, & vtentem veste fœminea, inunctis oculis, & vultu serico colore depicto, & vt apud ꝓphetam scriptũ est, idolum fœminei schematis super ipsum altare, vbi aduentũ Spiritûs sancti inuocamus, circuitus huc & illuc agere, & manibus saltationem celebrare fecerũt, ridentes, nefandasq; emittentes voces. Qui rursùs hoc paruum iudicantes, & præterita decóra quàm turpia magis existimantes, quẽdam ex suis turpitudine notissimum, veste genitalibusque nudatum, in sede ponentes ecclesiæ, concionatorem turpem contra Christũ impudenter eleuauerunt. Pro sacris enim verbis, ille scelera proferebat: pro honestis, laudabat luxuriam: pro impietate impietatem, pro continentia fornicationem & adulterium, masculorum concubitũ, furtum, cibos, potum, vitæ huic vtilia proclamabat.

Lucius paganorum & Christũ ritũ fautor, in ecclesiam Alexãdrinã introducitur.

His ità gestis, & me ab ecclesia recedẽte, (quippe cùm illic stare non possem, vbi militum inuasiones, vbi populus pro seditione redemptus largitate pecuniarum, & gentilium multitudo magnis promissionibus aderat) noster quidem successor missus est, episcopatum velut mũdanam comparans dignitatem, quidam Lucius, lupi nequitiam & act[9] habere festinans: non orthodoxorum episcoporum concilio, non decreto veracium clericorũ, nõ petitione populorũ electus, sicuti concionantur ecclesiasticę sanctiones. Nõ quisquam episcoporum, non presbyterorũ, non diaconorum, nõ populi multitudo, non pcedebant eum monachi hymnos decantãtes scripturarũ, sed Euzoius erat cũ eo, pridèm quidẽ damnatus cum Arrio in sancto Niceno maximoq; cõcilio: nunc aũt per patrocinia Antiochensium vastator ecclesiæ, & comes largitionũ ac militũ dux in omni impietate notissimus, nomine Magnus, qui Iuliani temporibus Berytiorũ incendens ecclesiam, beatæ memoriæ Iouiniani tẽporibus, ex propriis facultatibus eam reparare coactus est, ità vt penè caput tunc amitteret, nisi multorum labore imperialem clemẽtiam meruisset.

Euzoius Arrij socius, Lucij sui similis in troductor.

Magnus comes sacrarũ largitionũ, militũ Dux, ecclesiæ vastator.

Considerare quidẽ hæc vestrum zelum, & ad vindictam excitari deposco, quanta & qualia sint tunc commissa contra Dei ecclesiam, cùm talis aduersùm nos fuerit Tyrannus excitatus. Is enim Lucius, qui per vestram religionem & omnes orthodoxos episcopos frequenter abdicatus est pro rationabilibus causis, nunc adstitit ciuitati, & nõ solùm sicut blasphemus & insipiens dicit in psalmis: Non est Deus verus Christus, sed etiàm in opportunitatibus est corruptus atque corrupit, gaudens in blasphemiis contra eos qui saluatorem colere comprobantur. Quum enim Paganorum sensibus sit vicinus, recentem præsumit erroneus colere Deum. Nam alij coram eo laudes huiusmodi proclamabant: Benè venisti episcope, qui filium non defendis: vel vt alij legunt, qui filium negas. Alij dicebant: Te Serapis amat, & huc introduxit: simulacrum vtiquè Paganorum nominantes.

Quas laudes pclamabant Arriani & Pagani Lucio, cùm primùm obtrusus fuit in episcopatũ Alexandrinum.

Inter hæc eodem momento prædictus Magnus, impietatis eius socius indiuisus, armiger amarissimus, & minister crudelitatis eius, collecta multitudine populorum, presbyteros atque diaconos decem & nouem numero compræhendens, quorum quidam octogesimum transcenderant annum, tanquàm captos in quodam scelere & Romanorũ inimicos, legibus coarctabat, nesciens Christianorum legis virtutem, & Apostolorũ fidem per patres traditã nobis. Hęc etiàm clementissimũ principem Valentẽ grata habere pnuncians: Flectimini, inquit, miserrimi, & Arrianorũ cõcordate dogmatib[9]. Flectimini, ignoscet em̃ vobis diuinitas, licèt veræ religiõi cultũ exhibeatis, nõ spontè, sed violẽter hoc facientes. Necessitati nanq; relinquitur defensio: spontaneam verò voluntatẽ accusatio digna subsequitur. Quaproptèr huiuscemodi rationes præ oculis habẽtes, promptè sequimini, & dogmati Arriano subscribite, quod nũc prędicat Lucius: benè scientes, quòd si obediatis, pecunias, quæstus, honores ab Impatore percipietis: Resistẽtes verò, carceres, supplicia, tormenta, flagella, vincula sustinebitis. Pecuniis simul, possessionibusq; priuati, & posteà pulsi, loca crudelia inhabitare damnabimini. Sic iste fortissim[9] seductor, minas seductioni cõtemperãs, inuitabat atq; cogebat, vt oẽs à pia sententia deuiarent.

Magni ducis in orthodoxos minæ & sæuitia.

Magnus conat catholicos, sed frustrà, in Arrianismũ inducere.

At illi nihil amarius existimãtes, quàm pietatis proditionẽ, huiusmodi responderũt verbis, virtutẽ fortiq; sensu seductionem minasq; subdẽtes: Quiesce iam quiesce his nos terrere sermonibus, cessa verba vana proferre. Nos neque nouum, neque recentem colimus Deum. Et licèt inaniter furias, teq; cõcutias sicut vehemens ventus, in dogmatibus pietatis tamen ad mortem vsq; cõsistimus: nõ impotentem, nõ insipientem, nõ sine veritate aliquandò fatentes Deũ: nõ aliquãdò quidem existentem, sicut impietas Arrij temporalẽ prædicat filium. Si enim creatura est, secundũ eius vesaniam, filius, nõ existens cũ patre, etiàm pater aliquandò non fuit, quippe filio non

Orthodoxorũ ad magnũ ducẽ & Arrianos cõstantiæ & fidei Christianę plena responsio.

non exstante secundùm eos aliquandò. Si verò semper est pater, existente videlicet ex eo vero filio, & non secundùm generatiõis fluxũ, (Deus em̃ impassibilis est) quomodò non est insipiens atque vesanus, q hoc de filio profitetur, dicẽs: Erat quandò non erat, per quem omnia vt sint, per gratiã constituta sunt? Nostri siquidem patres (à quibus isti cadentes, iustè sine patre sunt facti) in Niccã venientes, & anathematizãtes Arrij sectam, cuius nunc iste iuuenis patronus existit, non alterius substantiæ, quod tu fateri nos cogis, ex natura patris esse dixerũt, sed ex eius essentia. Quod benè & cũ pia mente intelligentes, ex plurima sacrorũ verborum collectione, consubstantialẽ esse professi sunt. Talia aũt & his similia dicentes, p multos dies coërcuit, putans à pia eos sententia posse mutari. Qui magis velut in stadio fortiores effecti, terroremque conculcantes, & seipsos patrum rationibus coarmãtes, validiorem habuerũt de pietate sensum, virtutis exercitium sua pericula iudicantes. Hæc Theodoritus apud Tripartitam historiã lib. 7. cap. 40. Vide ibidèm reliqua notatu & lectu dignissima.

Sancti sine vllo terrore Nicenam fidem profitentur corã Magno largitionum comite.

De hoc item Lucio Ruffinus in hæc verba loquitur: Eo tempore, inquit, Lucius Arrianæ partis episcopus, post fugas ciuium & exilium, post cædes & tormenta flammasque, quibus innumeros condemnauit, ad monasteria furoris sui arma conuertit, vastat eremum, & bella quiescentibus indicit: tria millia simul vel ampliùs viros per totam eremum dispersos aggredi transmittit armatam manum. At illi contra gladijs obiectabant ceruices, nihil aliud dicentes, nisi, Amice, ad quid venisti? Hæc Ruffinus. De hac immanitate vide plura in Valẽte Imperatore Arriano.

LVTERANI. 15.

Luterani à quodam Martino Lutero nostri temporis hæreseon architecto, natione Germano, patria Islebiensi Saxoniæ vrbe, dicti sunt. Qui cùm sub instituto fratrum eremitarum diui Augustini aliquandiù vixisset, tandèm ab eodem suo patre Augustino degenerãs, qui hæreticorum acerrimus hostis fuit, hic filius degener, summus hæresiarcha euasit, ab indulgentijs suorũ errorũ initiũ auspicatus, quibus totã penè Germaniã, & exindè ferè vniuersum orbẽ Christianũ infecit, Maximiliani Cæsaris Germani Impatoris, & Leonis decimi huius nominis summi Romanorũ põtificis tẽporibus, circa annum Domini 1517.

Hic cùm priùs Ludder infausto fœdoq; nomine vocaret, se posteà Luterũ quasi purum appellauit: quẽ tñ Erasmus epistola ad Gocleniũ, ex ipsius scriptis se dephendisse affirmat, virũ esse sceleratissimũ. Ipsum tñ purissimũ Euãgelij doctorẽ vocitãt sui asseclæ. Sed simili stoliditate olìm Manichæũ, i. insanientẽ, sui, immutato etiàm nõnihil infausto noĩe, dicebãt Mãnachæũ, quasi mãna fundentem, vt dicetur in Manichæis. Sed anteq̃ eius vitã describamus, errores eiusdem ordine alphabetico enumerare operæpretium fuerit, quantùm ex eius libris, & eorũ q aduersùs eum scripserũt, colligere potuimus, q sunt huiuscemodi.

1. Primò itaq; asserit, ꝙ credens se absolutũ, absolutus est, quantũlibẽt cõtritio desit, & ꝙ absolutio cẽsenda est efficax, non quia fit, à quocunq; tandèm fiat, erret vel non erret, sed quia creditur. Absolutio.

2. Dicit item puerum ac mulierẽ æquè absoluere, vt Papam. Vt aũt clariùs eius insana mẽs pateat, illius verba super hac re referã, quę sunt huiusmodi: In sacramento pœnitentiæ ac remissione culpę, nõ plus facit Papa, aut episcopus, quàm infimus sacerdos: immò vbi non est sacerdos, æquè tantùm quilibet Christianus, etiamsi mulier aut puer esset.

3. Ait non licere Christianis, bellum gerere in Turcas: quòd sit (vt inquit) repugnare voluntati Dei, visitanti & corrigenti iniquitates nostras per illos. Bellum.

4. Item asserit in nullo sacramẽto imprimi characterem: immò hoc asserere, esse ait meram nouorum Theologistarũ fictionem atque commentum. Character.

5. Rursùs quoslibet cibos quolibet etiàm die, omnibus sine discrimine aut delectu esse licitos, quantumlibẽt per ecclesiasticas sanctiones fuerint prohibiti. Cibus.

6. Dicebat quoquè conciliũ generale Concilium.

quantúlibèt pbè(vt decet)congregatú, posse in fide & morib⁹ errare, & Cõstãtiẽse errasse in condénatione Ioã. Hussi.

Confessio. 7. Negat confessionem auricularem esse à DEO institutam, sed sola humana constitutione stabilitam asserit.

Confirmatio. 8. Dicit confirmationem neq; esse sacramentum, neque gratiã conferre, sed meram esse cæremoniã & ritũ quẽdam.

Contritio. 9. Docet Contritionem & peccati detestationem, quæ ab horrore gehennæ incipit, esse peccatum: tantũ abest vt illã probare velit. Vt autem eius insana mẽs omnibus pateat, illius verba referã: Contritio, inquit, quæ parat per discussionẽ, collectionẽ, & detestationem peccatorũ, qua qs recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderãdo peccatorum grauitatẽ, multitudinẽ, fœditatẽ, amissionẽ ęternę beatitudinis, & acquisitionẽ æternæ dãnationis: hęc contritio facit hypocritã, immò magis peccatorẽ.

Ecclesia. 10. Asserit rursùs intra ecclesiam non esse bonos & malos, sed solos bonos ad illam pertinere.

11. Docet neq; apostolos neq; eorũ successores platos ecclesię, habere à Christo authoritatẽ cõdendi canones siue leges.

12. Item ecclesiã ipsam, hoc est, ecclesiasticos viros, nullas posse nec debere diuitias possidere, nec agros, nec possessiones vllas: q (vt ait) Apostoli, quibus primores ecclesiæ successerũt, paupes fuẽre, nihil penitùs possidẽtes. Persuadens interim principibus, vt bona ecclesiastica diripiant, quod in multis Germaniæ superioris & Galliæ oppidis factum esse per suos assectatores, nemo non nouit.

Eucharistia. 13. Dicit quoquè, in Eucharistia post factam consecrationem manere eũdem panem, qui ante cõsecrationem ibidèm erat: hac ratione motus, q sæpè in nouo testamento hoc sacramẽtum appellatur panis, vti in actis Apostolorum dicitur:

Act. 20. Vna autem sabbati cùm conuenissemus ad frangẽdum panẽ, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum. Et in

1. Cor. 10. prima ad Corinthios epistola: Panis quẽ frangimus, nónne participatio corporis Dñi est? Qm̃ vnus panis & vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Et in eadem epist. Quotiescunquè eñi manducabitis panem hunc & calicẽ bibetis, mortẽ Dñi annunciabitis donèc veniat. Sic ergò dicit Luterus esse verba consecrationis intelligenda: Hoc, i. hic panis, est corpus meum: Hic, i. hoc vinum, est sanguis meus. Verba nanq; diuina (inquit) accipiẽda sunt iuxta grãmaticæ nudã intelligẽtiã: ità vt non liceat ei per angelum, neq; p hominẽ vim vllã fieri, nè det occasio aduersarijs scripturas eludẽdi. At vis (ait) fit verbis diuinis, si quod Christus dicit panem, hoc nos dicamus intelligi panis accidentia: & quod ille vinũ vocat, hoc nos dicamus esse tantùm vini speciem. Omnibus ergò modis (inquit) panis acvero vinum superest in altari, nè verbis Christi fiat vis, si species sumatur p substantia. Nullam eñ transsubstantiationis (inquit) Euangelistæ fecẽre mentionem. Sed hoc recens quoddam inuẽtum est, nempe trecentenarium, (vt ait) nec amplius. Eccè quibus pstigijs confidit Luterus seducere tot sapiẽtes viros, quot sunt in ecclesia. Credit fortè oẽs nos infantes esse adhuc in cunabulis, vt similibus nenijs decãtatis valeat nos dementare. 1. Cor. 11.

14. Asserit prætereà ad Eucharistię receptionem, pparationem non oportere fieri per peccatorum suorum discussionem, & eorundem confessionem: nec vllam pœnitẽtiam requiri, sed solã fidẽ, qua scilicet credãt & confidant accedẽtes, se gratiam ibi consequuturos. Eius verba sunt hęc: Magnus error est eorum qui accedunt ad sacramentum Eucharistiæ, huic fiduciæ innixi, quòd sint confessi, quòd non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quòd præmiserint orationes suas & pparatoria: oẽs illi iudiciũ sibi manducant & bibunt. Sed si credãt & confidant se gratiam ibi consequuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos. Hæc Luterus.

15. Luterani etiàm docẽt corpus Christi verum nõ esse in Eucharistia, nisi tantùm in vsu; hoc est, quandò quis vtitur ea, accipit, & edit. Aliàs autem extra cõmunionẽ corpus Christi in ea non esse contendunt. Ideoque eam non esse vnquàm seruandam in altari, aut in quocunque

cunque alio loco post Missæ celebrationem propter quamcunque futuram necessitatem.

16. Itẽ docet Luterus, necessariò oportere vnumquenq; Christianum, cuiuscunq; conditionis sit & sexûs, sub vtraque specie, panis s. & vini, cõmunicare: adeò quidem, vt qui sub vna tãtùm specie cõmunicat, etiàm si laicus sit, eũ peccare asserat, quòd (vt ait) contra Christi pceptum agat, q sub vtraq; specie cõmunicare suis pcepit cùm ait: Nisi mãducaueritis carnem filij hoīs, & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitam in vobis. (Ioann. 6.)

(Excõmunicatio.) 17. Ait rursùs, excommunicationem non solùm non esse timẽdam, sed cum gaudio suscipiendam & procurandam.

(Fides.) 18. Docet quoquè sola fide iustificari homines, eaq; de causa ait opera nõ esse necessaria ad vitæ æternæ assecutionem: quòd si fiant, nullo pacto hominem indè iustificari contendit.

19. Docet etiàm fidẽ amitti per quodlibet peccatum mortale. Hæc porrò hæresis necessariò sequit ex proximè pręcedenti. Nam si sola fides (vt ait idem Luterus) iustificat, ergò omnis fidelis est iustus: & indè vlteriùs sequitur etiàm necessariò, ꝙ nullus qui non est iustus, sit fidelis. Putat eñ Luterus ex fide necessariò nasci charitatem, & tantam esse fidei & charitatis cõnexionem, vt altera sine altera esse non possit. Verba enim Luteri in libro de decem præceptis sunt hæc: In nullo alio meliùs depræhenditur fides, quàm in operibus charitatis, dicente Dño: In hoc cognoscent oẽs quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicèm. (Ioan. 13.) Et in lib. de Libertate Christiana iterùm ait: Deus pater in fide oĩa posuit, vt si quis hanc habuerit, omnia habeat. Hæc Luterus.

(Fiducia.) 20. Adstruit nullo pacto licere, fiduciam gratiæ aut gloriæ assequendæ collocare in nostris operibus.

(Futurum contingẽs.) 21. Item quòd omnia quæ fiunt, tam absoluta necessitate fiant, vt impossibile sit aliter fieri, quàm fiunt.

(Gratia.) 22. Docet, oẽm hominẽ iustũ scire se esse in gratia, ac esse certũ de sua iustitia.

(Ieiunium.) 23. Ait ieiunium nullius esse meriti apud Deum. In cuius erroris confirmationem, illud Pauli, non sanè ab eo intellectum, affert: Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. (1.Tim.4.)

(Indulgẽtiæ & satisfactio.) 24. Et cùm Purgatorium admittat, negat tamen vllam fore pro peccatis satisfactionem. Dicit enim illum obligatũ non esse ad alicuius pœnę satisfactionẽ, qui à culpa fuerit absolutus: indeq; adeò eũ liberũ esse ab oĩ pœna. Ex quo colligit, indulgentias nullius esse momẽti: sed eas asserit pias esse fraudes fidelium.

(Iniuria.) 25. Dicit non licere Christianis, petere coram iudice iniuriæ reparationem, quamuis is ipse suis in scriptis mille conuicijs afficiat, qui vel extremis digitis (vt dicitur) eum tetigerit.

(Liber manuum.) 26. Eos qui prædicationi verbi studẽt, non vult ad laborem manuum arctari, reliquos autem omnes cuiuscunq; fuerint conditionis, cogũt Luterani, vt artificiolo aliquo victum sibi comparent: adeò quidem, vt apud eos non liceat vllo pacto ex mendicitate viuere, nè monachis quidem ordine & professione mendicantibus.

(Liberũ arbitrium.) 27. Docet hominis arbitriũ non esse liberum, nec habere vllam actiuitatem in suis operationibus: quòd non illud hominẽ agere, sed potiùs pati contẽdat.

28. Quinimmò, hominem post diuinæ gratiæ amissionem, asserit non posse aliud facere, quàm peccare.

(Mẽdicitas.) 29. Dicit mendicitatem esse lege diuina prohibitam.

(Meritum.) 30. Item nullum esse hominis meritũ ad gloriam consequẽdam. Tantum eñ gratiæ tribuit, vt nullum locum relinquat libero arbitrio.

(Missa.) 31. Non solùm negat Missã esse à Christo institutam, sed eam prætereà negat esse sacrificiũ: immò quod multò peius est, illam negat esse aliquod bonũ opus, tanto odio illam prosequens, vt aduersùs eam librũ scribere nõ erubuerit, cuĩ titulũ fecit, De abrogãda Missa. (Luteri execrandæ blasphemiæ cõtra Missam.) Eiꝰ verba eo in libro sunt hęc: Missę, quas sacrificia vocãt, summa sunt idololatria & impietas: immò Missarũ vsum noĩe sacrificiorũ, & sacerdotũ titulo tenere, est negare Christũ. Et in libro de captiuitate Babylonica: Impijssimꝰ abusus est (inqt) in ecclesia psuaderi, Missam esse opꝰ bonũ & sacri-

sacrificium. Et rursùs in eodem libro: Missa est summa peruersitas. Hæc Luterus. quæ profectò tam blasphema tamq; horrenda sunt, vt hoc in loco citare noluissem, nisi ipsa me eius perfidiæ & impostura commonstrandæ ratio ad hoc adegisset: & vt lector indè perpendat, nihil à me confictum Lutero mendaciter tribuere, sed id solùm referre, quod illa suis proprijs verbis explicuit.

32. Dicit præterea, Missam non posse offerri pro peccatis, nec posse prodesse viuis aut defunctis, sed soli sacerdoti: immò impium esse asserit, si Missa canatur pro peccatis.

Monachat°. 33. Item asserit, non esse licitum, hominem adstringere ad aliquid agendum præter id quod Dominus nobis præcepit, sed liberè esse viuendum cuilibet, et non sub legibus humanis. Quapropter liberam tribuit monachis potestatem exeundi à monasterijs, & vxoris ducendæ, si velint. Immò in plurimis & Germaniæ & Galliæ oppidis monachi adacti fuêre propria deserere monasteria, quòd in illis degere eis tutum nō esset, nec permissum, nisi exuta cuculla, & vxore ducta.

Mulier. 34. Cum Pepuzianis asserit mulieres iustè posse ad sacerdotium promoueri.

Nuptiæ. 35. Docet in nuptijs nullum fore sacramentum: illam maris & fœminæ indissolubilem coniunctionem esse sacramentum inficiās, neque per eam, vllam Dei gratiam conferri. Cumque alia sacraméta sic pertractet, vt ex illis aliquod neget esse institutum in signum, in alio neget promissam gratiam: in matrimonio verò negat vtrunque.

Obediētia. 39. Negat insupèr, prælatis ecclesiæ præstandam esse obediētiam, nisi in his solùm quæ in sacra scriptura sunt apertissimè expressa. Quo scelerati & facinorosi homines (quales sunt plerique omnes, qui huic suæ factioni adhærent) faciliùs ac liberiùs quæ volunt scelera perpetrent: verentes interim, nè propter eadem sua facinora & venenosas doctrina, quas vbiquè locorum disseminant, ab ecclesiæ prælatis, iuxta illis à Christo collatam potestatem, puniantur.

Opera. 37. Non ei sat fuit, humana opera reijcere tanquàm ad salutem consequendam inutilia, (vt ait) nisi illa quoquè damnaret, asserens omnia opera cuiuslibet hominis, quātumlibèt etiàm recta fine, esse peccata. Iustum quippe hominem dicit peccare in omni bono opere. Sed solam ait fidem sine operibus sufficere ad vitam æternam consequendam. Nam si bona opera nostra (ait) mererentur vitam æternam, non solis Christi meritis saluaremur.

38. Ordinis porrò sacramētum sic tractat, vt illum ab ecclesia procùl reijcere conetur. Dicit enim ordinem neque esse sacramentum, neq; in eo esse vllam imparitatē, vt vnus ordo sit alio vel dignitate vel potestate maior aut eminentior: sed omnes Christianos dicit esse in eodem ordinis gradu. Ordinis sacramentū.

39. Adeò autem Papę odium imbiberat, vt si etiàm in cineres redigeretur, ad eum insectandum reuicturum se putaret & assereret. Omnium enim suorum scriptorum is vnus est scopus, vt Papam, si possit, à sua sede deijciat ac deturbet, omnemque quam à Christo in terris habet potestatem, adimat. Et vt hoc consequeretur, nihil intentatum reliquit, nullumque non mouit lapidem. Nam pro hac re tuenda, totam ecclesiæ domū subruere & funditùs euertere modis omnibus curauit. Dicit enim, pontificū nomen inane prorsùs esse, nec quicquā re aliud esse, quàm regnum Babylonis, & potentiam Nembroth robusti venatoris: mera tyrannide factum fuisse asserens, vt Papa sup reliquos episcopos fuerit exaltatus. Papa.

40. Negat esse tres pœnitentiæ partes, sed optimam pœnitentiam dicit esse nouam vitam. Quem errorem ex suo cudit cerebro, nec ex alterius vetustioris hæretici officina deprompsit, cuiusmodi sunt tres aut quatuor ex illis penè innumeris, quos suis libris inserit, quos non exhausit ex putidis illis veterū hæreticorum lacubus, qui iam olìm ab ecclesia exacti fuêre. Pœnitētia.

41. Immò ait, eam pœnitentiam quæ ex timore gehennæ oritur, esse non solùm inanem, verùm etiàm noxiam.

42. Docet, nullum esse in tota lege Euange- Preceptum.

Euangelica præceptum: ad hunc ſolum finem vniuerſam ſuam doctrinam dirigere viſus, vt homines ab omni via veritatis auertat, & ad quæuis pertrahat atq; impellat flagitia.

43. Item ait, Deum nobis præcepiſſe ſeruatu impoſſibilia, de duobus præceptis decalogi exemplum proferens, de præcepto videlicet dilectionis Dei, & de præcepto, Non concupiſces. Hæc enim duo dicit non poſſe hac in vita ſeruari.

Purgatoriũ. 44. Quanuis Purgatorium fateatur, negat tamen illud in ſacris literis oſtendi poſſe. Qua in re ſatis mirari nequeo, quo pacto ſuæ ſententiæ fuerit oblitus Luterus, qua docet nihil eſſe credendũ, quod apertè non poſſit ex ſacris literis colligi.

45. Docet rursùs, animas in Purgatorio poſſe adhuc mereri ac demereri: indeq; tanquàm ex corrupto fonte aquam hauriens, colligit illas non eſſe de ſua ſalute ſecuras.

46. Docet item, animas in Purgatorio ſine intermiſſione peccare, quandiù q̃runt requiem & horrẽt pœnas: eò quòd (vt ait) quærant, quæ ſua ſunt, contra Dei voluntatem.

Sacerdotiũ. 47. Aſſerit omnes Chriſtianos eſſe ſacerdotes, & æqualem omnes obtinere poteſtatem, nulla prorsùs ſtatûs aut ſexûs diſcretione habita. Ità tamen, vt nemini liceat illa poteſtate vti, niſi ex communitatis conſenſu: Quia (vt ait) quod eſt omnibus commune, nullus ſibi ſingulariter vendicare poteſt, niſi vocetur. Poteſtas ergò hæc, iuxta Luteri ſententiam, primò ad communitatẽ ipſam deriuata fuit, deindè ab ipſa communitate in eum qui ſacerdotio fungeretur. Verba Luteri in libro de Captiuitate Babylonica ſunt iſta: Eſto itaque certo certior, & ſeſe talem agnoſcat quicunque ſe Chriſtianum eſſe cognouerit, omẽs nos æqualiter eſſe ſacerdotes, hoc eſt, eandem in verbo & ſacramento quocũque poteſtatem habere. Hæc Luterus. Deindè dicit, nihil eſſe ſacerdotium niſi poteſtatem concionandi, & ſacerdotis officium conſiſtere in ſola doctrina.

48. Eccleſiã aũt irridẽs, ꝙ cogat ſacerdotes abſtinere ab vxorib⁹, eorũ cęlibatum reprehendit, dicẽs eos cælibes eſſe nõ debere. Vt verò quod verbo docebat, opere cõfirmaret, (quemadmodùm infrà in ei⁹ vita dicet) monialẽ quandã ſeductã matrimõio ſibi copulauit, ex qua etiàm aliquot ſuſcepit filios. Cuius exẽplo motus idẽ fecit Ioãnes Oecolãpadius, q monachus fuerat ordinis diuæ Brigidę. Eidẽ errori adhęſit verbo & opere Vuolſgãgus Capito Argentinẽſis. Quo mortuo, eius vxorem accepit Martinus Bucerus monach⁹ & ipſe ordinis ſancti Dominici. Et hoc idẽ fecerat priùs Andreas Carolſtadius, idemq; fecerunt ferè quotquot Luterano nomine cenſentur ſacerdotes & monachi. Luterus monialẽ ducit vxorem, & plures alij ſacerdotes, eius exẽplo ducti.

Sacramẽta. 49. Negat vllum ſacramentum conferre gratiam ſuſcipienti, quantumlibet ad illud ſuſcipiendum animam ſuam qs præparet. Eius verba ſunt hæc: Hæretica eſt, ſed vſitata ſententia, ſacramenta nouæ legis conferre gratiam his qui non ponunt obicem. Hæc Luterus.

Sancti. 50. Docet, ſanctos nõ eſſe ab hominib⁹ neque honorandos, neq; inuocandos: quò ſic vel tandèm hîc viuentes, ſanctorum qui in cęlis ſunt, defraudet auxilijs.

Satisfactio. 51. Docet, non opùs eſſe peccatori vlla ſatisfactione pro peccatis commiſſis ac perpetratis: quòd (vt ait) dimiſſa culpa, omnis etiàm pœna quæ culpæ debebat, remiſſa quoquè fuerat.

Scriptura ſacra. 52. Quantùm verò ad ſcripturas ſacras ſpectat, D. Iacobi epiſtolã nõ recipit, cui⁹ rei cauſam in eius vita infrà videre licet.

53. Dicit etiàm, ſcientias omnes ſpeculatiuas, errores eſſe dicendas.

54. Tot deniquè ſunt peruerſa peruerſi Luteri dogmata, vt vix ſit res vlla ad fidem aut probos mores ſpectans, de qua non docuerit impium aliquid Luterus. Malè porrò ſentit de virtute fidei, peiùs docet de charitate, ſed peſſimè de Spe. Spes. Dicit enim, ſpem non procedere ex meritis. Non mirum autem videri debet, ꝙ hæc doceat: quãdoquidem fieri nequit, vt ex impuro & corrupto fonte, pura emánet aqua, aut ex putida arboris radice, boni fructus proueniãt. Luterus ſæpe dixerat oĩa noſtra opera nihil prorsùs valere, quantumuis recta: nam oĩa opera noſtra dicit eſſe peccata, ex quo conſeq-

tur,

tur, nullum iam (iuxta eius sententiam) debere fidere opibus, aut ꝑpter illa aliquid à Deo sperare consequi. Totam eñ spem suã Luterus in fide collocat, sicq; (vt dudùm diximus) fidẽ extollit, vt ꝑrsùs operibus detrahat: & ob hãc causam docet nequaq̃ spẽ nostrã esse in opibus figendam. Ex quo quidem fit, vt dũ nimium fidei tribuit, spem om̃em euertat. Loco nẽpe spei, docet ꝓsumptionẽ, cùm homines absq; opihus docet gloriã sperare. Sed hæc omnia planiùs ex eius vita cognoscent, quam Vuilhelmus Damasi Lindanus episcopꝰ Ruræmundẽsis post Ioannem Eccium, & Ioannẽ Cochlęũ, mirè depinxit eo libello, quem Dubitãtium inscripsit, misitq; ad vniuersos Germaniarum & Galliarum fratres catholicos, in hunc modum: Cùm tranquillus, inquit, multos annos ferè septingentos totus ageret orbis Christianus, vnoque Christi nomine censerentur Christiani omnes, qui vt vnius fidei consensu, ità Sacramentorum atque rituum doctrina vnum erat corpus, quod nihil ꝑter Bohemiæ dissidium vexabat atque perturbabat, sub annũ Dñi 1515. Martinus Luterus Islebiẽsis Saxo post iuris studium, vbì fuisset ictu fulminis in agro prostratus, adeoq; sodalis interitu ꝑterrefactus, D. Augustini regulam annos iam decem ꝓfessus, recèns Roma ante biennium reuersus, doctorq; sanctæ Theologiæ Erfordię creatus, magnas sanè in catholica Christi ecclesia ꝑ Saxoniã dedit turbas. Nouas enim variasq; ꝑ illud tempus q̃stiones non tam ingenij confidẽtia, aut doctrinæ ꝑstantia, q̃ contẽtionis studio rixandiq; libidine iam annos aliquot in Aristotele, & illius ętatis sophismatibus haud infeliciter exercitatus, spargere aggrediebatur, non solùm Vuittenbergę, vbì sanctam Theologiam profitebatur, sed Heidelbergam quoq; cursitabat, vanissimum gloriæ quæritandæ mancipium disputaturiens, atque themata valuis figens de libero arbitrio, de operum meritis, de indulgentijs, de pœnitentia, & iustificatione, ac de illo in primis articulo Symboli, Credo remissiõem peccatorũ. Quẽ vt sensu nouo atq; alijs inaudito, veteribusq; ignoto, ità à deliro

Luterus fit monachus ex iurista anno 1504.

Anno 1510. mittitur Romam, causarum patronus.

Anno 1512. fit doctor Theologię.

Anno 1514. nouas serit dogmatum quæstiones.

quodam ferè Augustiniani ordinis hausto vbì deprauâsset, magnam istam exitialemq; Germanijs mouit tragœdiã, quæ vtì rei ecclesiasticæ ꝑuersionem, ità imperij etiàm labefactationẽ complexa videri queat. Vndè Luterũ turbarum oĩm Germaniæ causam esse fatetur Camerarius, (si fidem meretur Ioannes Stoltziꝰ) culpamq; omnium ęrumnarum, quibus adhuc conflictatĩ respublica, transfert in illius contentiones. Ità enim est in Luteri defensione aduersùs Querelam.

Ioachimus Camerarius Luterum facit omnium turbarum authorẽ, teste Stoltzio.

Illud ergò nouæ doctrinæ genus cùm magna ingenioli ostẽtatione, maximaq; iactaret verborum contentione Luterꝰ, contigit Leonem Romanum pontificẽ, templi Romæ D. Petro à Iulio secundo inchoati tandèm absoluendi, aut (vtì ait Tilius) Turcici belli causa, indulgentias atque peccatorum condonationes, siue pœnarum relaxationes elargiri: quas archiepiscopo Moguntino per Germaniam credidit distribuẽdas. Has Augustiniani commendatas solebant populo proponere. Verùm Moguntinus hoc tẽpore illas ad Dñicanos trãstulit in uulgãdas: vndè simultas inter illorum mendicantium ordines haud sanè leuis exorta fuit. Luterus vt erat ingenio acri, vbì q̃stum ad se suosque redire solitum aliò cum animi dolore, reique culinariæ detrimento videret translatum, cùm non valeret eripere, studuit saltem impedire, alijsq; optatam illam prædam imminuere, vt si totam non excuteret, saltem maiori ex parte auerteret. Publicè igitur in indulgẽtiarum vim atque efficaciam est inter concionandum magna cũ animi contẽtione inuectus. Huic turbæ frigidam suffundebat Staupetius Augustinianorum prouincialis, vehementer illis obtrectans, earumq; vim extenuans: contrà Tetzelius Dñicanus sua pro authoritate illas ꝓpugnabat. Mutuis ergò contrarijsq; assertionibus populo Saxonię dubitãdi ansam ꝓbuêre, opinionibꝰ ꝑ contẽtionum studia in peius declinãtibus: cùm Luterus initiò indulgentiatũ potiùs abusum, q̃ legitimũ earũ vsum, quẽ antè laudârat, fuerit insectatus: q & ipse cum suis earũ promulgationẽ maximoperè ob speratũ soliti iã q̃stûs lucrũ;

Occasio cur Luterus, à catholica exiuerit ecclesia.

Anno 1516. cõtra indulgentias dudùm à se laudatas Luterus inuehit.

multò

multò sanè maximum captarat. Hac inter ipsos igitur oborta cum infirmorum scandalo contentione de indulgentiarum viribus atque efficacia, ecclesiæ pax atque fidei vnitas dolendum in modum cum certa plurimorum Christianorum pernicie fuit has in factiones diuulsa atque interturbata.

Anno 1517. publicè disputat cõtra indulgentias dudùm à se laudatas.

Cæterùm ea lucri pristini spe totus nunc frustratus Luterus, rem alio expugnandi modo aggreditur. Pridiè enim omnium sanctorum, assertiones aliquot paradoxas valuis templi in aula Vuittébergæ affixit: quibus indulgentias non modò vt anteà fraudis, licèt piæ, accusabat, sed prorsùs damnabat, nouamque de peccatorum remissione doctrinam inuehebat. Quo etiàm die anni eiusdem 1517. ad Moguntinum literas dedit, non minùs in eum falsas, quàm calumniosas, quòd indulgentiarum prædicatores populum per falsas veniarum (inquit) fabulas & promissiones securum suæ salutis faciunt & sine timore. Fuit & Heidelbergę disputatum de indulgentijs & operum meritis.

Anno 1518.

Anno 1519. disputatio Lipsica.

Sed anno 1519. post illas quasi intrà parietes velitationes, ad publicam disputationem Lipsiæ R. D. Ioannes Eccius propugnatorem Luteri Carolstadium prouocat. Quò cùm hic, suo Lutero nõ euocato, sed vltrò procurrente succenturiatus, aduenisset, Eccius in Arenam descendit, de romani pontificis potestate, atque inter Christianos Episcopos primatu siue excellentia, de Purgatorio, de Indulgẽtijs, alijsque cum eis disputaturus. Exhausto atque fatigato igitur per dies septem Carolstadio, succedit Luterus, Eccium nunc non leuiter exagitatum quasi confecturus. Porrò tandèm Luterus longam post disceptationem cum principis Georgij consiliarijs, qui moderandæ disputationi fuerát adhibiti, in iudices Theologos Parisienses & Erfordiẽses consensit, cùm maluisset vulgi iudicio rem transigi.

Luterus sese Carolstadio vltrò adiũgit colluctatorem contra Eccium.

Itaque ante disputationem cùm Luteri vultum viderent iracundum, illi eds monuerunt, vt nihil per iram, sed omnia modestè ageret, nè scandalo fieret auditoribus. Tum ille ira victus, latitans animi sui secretum prodidit: Non propter Deum (inquiens) hęc res cœpta est, neque propter Deum finietur. Hæc illius ętatis viri fide dignissimi, qui & pars magna fuêre, testesque oculati, vt dominus Emserus, alijque scripto nobis reliquêre. Vndè lectorem iam agnoscere existimo, quàm pius fuerit Lutero scopus, nimirùm venter deus, dum quæstionum grauissimarum turbas non propter Deum, vti ipse ait, apud populum mouit: qui disertè in publica professus est disputatione, sese hãc rem non propter Deum cœpisse, nec propter Deum finiendam esse. Immò Luterus ipse epistola ad Argentinenses claris verbis profitetur, se non Christi amore, sed Papæ odio inflammatũ, in quod ex dolore ob interceptum ex indulgentijs speratum quæstum exarserat, hasce orbi mouisse tragœdias. Probè enim sese perspicere ait, Papatui se valdè incommodare posse, si Carolstadius, aut alius quispiam ante quinquennium, id est, anno 1520. persuadere potuisset, in sacramento eucharistiæ præter panem esse nihil. Rursùs libro contra regem Angliæ, viuens, ait, Papatûs hostis ero: exustus, bis hostis ero: facite porci Thomistę quod potestis. Luterum habebitis vrsum in via, leænam in semita. Porrò quàm fuerit istud Luteri in Romanum pontificem odium planè internecinum, testatur eius epitaphiũ, quod sibi viuo (ait Pomeranus) composuit:

Non ppter Deum Luterus fatet sese orbi nouã inuexisse doctrinam.

Extat hæc sacra epistola Luteri apud R. D. Ruardum & Hosium, impressa Haganoæ, anno 1525.

Pestis erã viuus, moriẽs tua mors ero papa.

Quod adeò verum esse Pomeranus affirmat, vt prophetiæ elogio exornare nõ dubitârit.

Oratione funebri in exequijs Luteri.

Certè vel ex solo lucri ad alios translati, quod ex indulgentiarum euulgatione cum suis captabat, dolore satis liquet, non propter Deum hoc agitatum fuisse à Lutero negocium. Et quemadmodùm ex nouarum illarum quæstionum tumultu illum appáret iactabundo fuisse animo ingenioque acri, gloriæq; captandæ studio tumido: ità & ex illa cum Tezelio, alijsque Dominicanis, quos sui fundi calamitatem acerbissimè cum suis oderat, contentione, zelo eum fuisse amaro liquet. Qui, vti

Heb. 12.

Paulus ait, sursùm germinans, plures (proh dolor) coinquinauit.

Anno 1520. libri Luteri exusti.

Hæc dum per Saxoniam geruntur, Louanienses, deindè Colonienses Theologi, libellos Luteri publicè damnatos exurunt, iussuque Caroli quinti p Belgium, Coloniæ ac Moguntiæ lictores publico igni iniiciunt concremandos. Ad hæc allata fuit in Germaniam Leonis decimi bulla, qua anno 1520. decimo septimo calendas Iulij fuerant Romæ illius errores librique damnati, ac ipse nisi statis illic dieb⁹ resipisceret, erroresq́; reuocaret, excommunicatus, ac satanæ Apostolorum potestate, vt spiritus saluus esset in die Domini, traditus, quū de erroribus per literas admonitus, & per citationem toto anno, fide publica oblata, sumptibusque itineris, contumax nollet resipiscere. Satanę igitur, vtì dixi, traditus, cœpit de errore in errorem ꝓuolui, atque vt D. Paulus ait, in deterius proficiēs, errore errorem cumulare. Etsi verò aliquandò resipiscētiam simularet errorum, si qui depræhenderentur, palinodiam pollicens, ac Apostolicæ sedis iudicio se suaq́; submittere, nouis tamē hæresibus alias effingere indiès non desistebat. Quibus quum nō deessent suffragatores, non solùm de plebe poetæ, Rhetorculi, atque Grammatici, literiones non ignobiles, verùm etiàm Principes atq; nobiles plurimi, cœpit hoc incendium tantula ex scintillula natum, totum ferè orbem Christianum sua flāma si non accēdere, certè amburere, atque omni propè ex parte adustulare.

1. Cor. 5.

Luterus admonitus & citatus, cùm nollet resipiscere, excumunicat.

2. Tim. 3.

Auaritia, arrogantia atque ambitio Lutero causam huius tragœdię dederunt.

Hæc ergò fuerunt dissidiorum istorum ità passim grassantiū exordia, animi tumor, arrogantia, ambitio, atque vt veterum hæreticorum (quos suis opinionibus ab orco in lucem reuocauit) tandèm quoquè radicem agnoscas, auaritia. Cum enim non exiguus magna cum gloria ad Augustinianorum ordinem rediret quæstus ex inuulgandis indulgentijs (illis nimis haud dubium vulgatis, & ad quæstum hominū magis, q̄ pietatis aut disciplinę ecclesiasticę tutelam, à quibusdam multiplicatis) ęgrè fuit Luteri & suorū animo, tantum bolum tam optimum & succulentum fuisse sibi fusisque ereptum, cumq́; esse Dominicanis nunc tributum, cum quibus ferè solet non optimè conuenire. Huius rei argumentum non obscurum obseruare est in illo Augustinianorū instituto. Nullo enim hominum in ordine (tametsi vndiquè in Luteri sentinam confluxerint) plus Luterus inuenit aut patrocinij, aut fauoris, aut ad orbem Christianum hoc hominum fermento corrumpēdum auxilij quasi contubernalis, quàm qui sese beati Augustini profiterentur imitatores. Quot enim fuerint alibì huius ordinis quasi manipulares hanc ad pestem promouendam, hominumque pectoribus concionando, confessionibusque audiendis instillandam, hîc non est dicendi locus. Vuittenbergæ sanè iam dudùm suo in monasterio publicè Missas abrogârant, aliaque suo & nomine & professione indignissima designârant. Alibì optato isti incendio haud obscurè fomenta ministrabant.

Ex damni pecuniarij vindicta Luterus in Romanum pōtificem insurgit.

Hac igit̄ Luterus via sibi pulchrè cùm videbat̄ nō tam priuatā, q̄ publicā toti ordinis vlcisci iniuriā, qua esset, vt cum aduersariorum gloria, sed quęstu multò vbriori, ità suorū contumelia damnoq́; culinario coniuncta, adfectus, dogmata cœpit comminisci noua, quæ in Romanum pontificē huius damni tam irreparabilis authorē, nō minori, atquè ipse cū suis accepisset, iactura redundarēt, vti ex ipsius epistola ad Argentinenses dudùm recitata liquet. Nā ꝓbè ꝑspiciebat Papatui se valdè (ait) incōmodare posse, si Carolstadius, aut alius quispiā ꝑsuadere potuisset, in sacramēto Eucharistiæ ꝑter panē esse nihil. Ità enī homo s. christianus, & paupertatem monasticam iampridèm sese professum, votoq́; cōfirmâsse oblitus, malum quod putabat, vlcisci est aggressus: sicuti & posteà anno 1520. die lunæ post diui Nicolai festum, suorum librorum Romæ alibique igne blasphemiarum eius vindice exustorum, iniuriā vindicare stultissimus conabat̄, cùm Ius Canonicum, id est, sanctissimas seruandæ gubernandæque ecclesiæ Apostolorum, Patrum, Concilsorum, adeoque CHRISTI regulas, rogo iniecit exurendum. Cùm enim pontifici rebus ipsis no-

Ex contumeliæ libris suis illatæ vindicta Luterus Ius canonicū exurit, anno 1520.

nocere non posset, maledicis verbis & conuicijs, quod potuit, nocuit. Húc eñ verum fuisse Lutero scopũ. ad Argẽtinenses testatur verbis & libello de seditione cauẽda, gloriatus hoc se consequutum: Inspice, inquit, facta mea: nõne ego Papæ, episcopis, presbyteris & monachis solo ore absq; omni ictu gladij plus ademi, quàm illi omnes hactenùs Imperatores, Reges, & Principes cũ tota potentia sua ademerunt?

Lutero fuit scop⁹, vt papę incõmodaret, nõ vt veritatẽ populis annũciaret.

Cęterùm Patrum adeoq; Apostolorũ iniuria, à Lutero ipsorum doctrinæ inflicta, vt in Christi contumeliam haud dubiũ redundauit, ità & dogmata ab illo aut cõficta, aut (vt veriùs dixerim) de vetustissimis iuxtà àc damnatissimis hæreseon lacunis reuocata, in manifestissimam Christi Domini blasphemiam erũpunt. Quę dogmata ante Germanię calamitates per Luterum allatas, paucis commemorare non grauabor, quô huius dissidij fructus liceat cõtemplari planiùs.

Quia verò nouum sese prophetam, immò sese Dei gratia Euangelistã Vuitenbergensem epistola ad ducem Saxoniæ Georgium iactitabat, nouam vt adferret doctrinam fuit necesse. Cùm igitur Luterus isthoc Romani pontificis odio inflammatus, neq; propter Christum hanc tragœdiam aggressus, nouã, Christianisque inauditam fidei atq; iustificationis ratiõem orbi inuehere vellet, idoneam suo isti figmento præstruxit viam. Illo enim ecclesiasticorum hominum odio ex auaritia, siue indulgentiario quæstu, vti demonstratum est, orto excæcatus, cùm Christianam religionem illis quidem ad tuendum & prædicandum creditam, sed aliud ferè agentibus, ac luxui, ocio, torporiq; incredibili deditis, atque altùm omnibus propè dormientibus, imis à fundamentis conuellere, quassare, labefactare, esset in animo, cœpit piam Christi fidem, sacrosancta Dei Sacramenta, bonamque Christianorum vitam exagitare, vexare, oppugnare: aut veriùs suo pro nomine, quod superbissimè sibi à puritate finxerat, impuri sui luti stercoribus contaminare, humanęque doctrinæ fermento corrumpere.

Luterus ab ecclesia Dei egressus, q̃ blasphema iecerit sui noui Euãgelij fundamẽta.

Lutero quisnam fuerit scop⁹ in nouanda ecclesiæ doctrina.

Cęterùm vt hæc suo pro rabido animi furore aptè perficeret, homines suę ętatis animaduertens passìm vitijs carnis, ebrietati, comessationi, luxui, adeoque pstigijs deditos, atq; suis fraudibus, morum simplicitate, vitę impuritate, Religionis incuria, salutis æternę negligentia, quasi pręparatos, eis suam callidissimè concinnauit & adaptauit noui Euãgelij doctrinã, à vita bona, bonorumq; operũ inprimìs fidutia deterrens. Oĩa enim horum opera docebat esse peccata: rursùs, quandò quod in se est faciũt, peccare mortaliter. Quod axioma vt solido quodam quasi fundamento stabiliret, fingebat homines non modò esse serui arbitrij, qui nihil prorsùs agerent, q̃ quod lutũ in manu figuli, aut gladius in manu furiosi: sed in iustificatione etiàm quæ est per Christum, nos non mũdari verè, neque iustitiæ donum verè nobis communicari: sed tantùm nos reputari iustos, tegique peccata in animo latentia, ob quæ verè essent Deo odibiles atq; gehenna digni: immò propter inhærentem peccati originalis fomitem, Sãctos etiàm hinc euocatos, à regno cælorũ aliquãdiù remorari atq; retardari.

Hominibus suæ ætatis carnalib⁹ suam accõmodat doctrinã Luterus.

Luteri paradoxa q̃ sint in Christianas mentes cõtumeliosa.

Quę Luteranę doctrinę, Euãgelij titulo palliatę, principia si vera sunt, (inquiebant illi simplices) quid nos frustrà Deo studemus vita Christiana placere? Immò si nõ est nobis liberũ arbitriũ, iniustus erit Deus, si puniat, q̃ nõ possum⁹ facere? Manducemus ergò & bibamus, coronem⁹ nos rosis, volutemur vnguẽtis & vnguẽtarijs. Nihil eñ peccabim⁹, qui voluntatem Dei facimus. Sed isthæc vel Mahometano Epicureo indigna, suos tamen repererunt sectatores innumeros.

Cęterùm Stoicam illam necessitatem, quæ & Deum facit scelerum authorem atq; impulsorẽ, quonam ore audebat os impudẽs sonare, qui Christũ legit Hierosolymæ cũ lachrymis exprobrantem, Quotiès volui vos cõgregare, & noluistis? Sed atrociùs in Christũ sunt contumeliosa, q̃ aduersùs sacrosanctę ecclesię Christianæ immũdissimus euomuit Sacramenta. Oblitus enim q̃ diuus Petrus

Luterus q̃ sit in Christum iniurius.

Matt. 23.

 ait,

1. Pet. 1.

Catharina de Bora vxor Martini Luteri.

Luterus baptismatis virtuti derogat.

ait, mundationem sese veterum accepisse peccatorũ, cùm in volutabro suo cũ sua sacrilega Christi adultera Cathariua de Bore, subare atq; obuolutare statuisset, ausus est & Christi baptismati verã derogare animi emundationẽ, cùm Diuus Paulus doceat Christum nõ modò liberare, sed emundare populũ sibi peculiarem: Rursùm Ecclesiam suam purgare lauacro aquæ in verbo vitæ: Rursùm Christũ ad patris dexteram cõscendisse, vbi peccatorũ purgationem perfecisset suo illo crucis sacrificio, Deo patri omnium gratissimo.

Tit. 2.
Heb. 1.

Christũ Luterus suo spoliat & officio & nomine Iesus.

At si non verè in Baptismo à peccatis purgamur, aut nõ verè liberamur, quia remanẽt, vt inquit ille, sed non imputãtur: latẽt, nõ abolent: quomodò Christo Domino suũ aut officiũ, aut nomen cõstat saluum? Quomodò enĩ Iesus, qui nõ est Iesus? Non enim saluat à peccatis populũ suũ, q peccatis relinquit sordidatũ & cõtaminatũ. Quomodò populũ suum mundat, qui immundum & peccato defœdatum relinquit? Quomodò purgationẽ fecit peccatorum, qui suos à peccatis nõ purgat, sed pmanẽtia tegit? Non tollit, sed reliqua obuelat? Nõ abolet, sed latentia inuoluit? Isthæc blasphema tuo, quod tibi ô Lutere, impurissimus à puritate scilicet fingis, nomine indigna sunt. Isthęc Christi officiũ abolent. Isthęc nomen Iesu semel delent.

Luter à puritate Germanis dicit, sed q̃ per antiphrasin nouo isti epicuro cõuenit.

Porrò huiusmodi paradoxa, vt dixim⁹, Luterus fingere coactus est, vt ijs ceu quadã parasceue nouã, quã suo è cerebro hauserat, non à Christi spiritu didicerat, fidem, quam dicit Specialem, orbi redderet plausibiliorem.

Fides noua à Lutero cõficta, quã dixit Specialẽ.

Sed vt nouam hanc, quam Specialem vocat, suis psuaderet fidem, nouam, inquam, & hactenùs quidẽ orbi incognitam, (licèt aliquandò eius semina à quibusdã nouatoribus fuerint sparsa, q̃ vt erant euanida, nihilq; veritatis cõplexa, breui in ventos abiêre) illis, q̃ cõmemorauim⁹ noui sui (si Christo placet) Euãgelij confictis axiomatibus in Christum iniurijs in Deum patrem blasphemis, in Spiritũ sanctum cõtumeliosis, nunciactis quasi fundamentis, ad maiorem impietatem est pgressus, aut veriùs prouolutus, atq; à malo illo genio protractus. Cùm enĩ anno 1520. venenato illo suo libello Captiuitatẽ Germaniæ verè Babylonicã cogitâsset inducere, ait sese pcursurum, nouasq; hęreses moliturum, dum monachi illas priores cõtra Sacramentorũ vim & numerum, aliasque refutarent.

Luterus iactat se nouas molitururũ hęreses cõtra monachos. Ità in Captiuitate Babylonica ex editione Vuittenbergẽ anno 1551.

Docuit igitur nos iustificari non quãdò credentes Symbolo aut Euangelio suscipimus salutaria Christi sacramẽta: sed quũ firmiter statuimus & persuasissimum tanq̃ fide habemus, q nos Deus pater in gratiam recipit, peccata condonat, filiosq; suos & hęredes per Christũ instituit. Fidem itaq; esse, non assensum articulorum Symboli aut doctrinæ Euangelij, sed indubiam persuasionem, q tibi Deus peccata remittit. Non ergò per Sacramẽta donari, sed per fidem appræhendi iustitiam. Porrò hanc iustitiam siue charitatem, docebat necessariò semper cum fide illa sua Euangelica cõiunctam, ità vt nulla fides ei sit mortua: immò in adulteris & furibus ait non esse fidem.

Fidẽ Lutero nõ esse in adulteris, furibus, aut malis hominibus.

Hęc doctrina vt est simplici popello plausibilis, & carni suauis, planeq; tota delicatula, nullum ferẽs, nedùm pciens pœnitẽtiæ gemitũ, nullũ ieiuniũ, nullam à delicijs voluptatibusq; abstinentiam: ità & Sacramenta Christi verè eneruat, euacuat, omniq; salutari expoliat fructu. At si per fidem appræhenditur iustitia, peccatorumq; remissio donatur, quomodò Petr⁹ Iudæos in Christum credentes iubet vt remissionẽ peccatorum expectẽt ex baptismo? An igitur Baptismus fuit, vt loquuntur, sigillum & certificatio remissionis peccatorum acceptæ? Sanè Petrus à credentibus accipiendã demonstrat, Baptizetur, inquit, vnusquisq; vestrûm in remissionẽ peccatorum, & accipietis Spiritum sanctum. Sic & Christus docet per sacram Eucharistiam vitam hauriri, sed ab idoneè præparatis: non autem ad confirmandam remissionem peccatorum, omnibus prorsùs accipientibus, institutam. Nam si Paulo credimus, plurimi, etsi credentes, ad iudicium & condemnationem accipiunt. Non

Sacramenta Christi sua expoliat vi & efficacia Luterus.

Act. 3.

Sacramenta Christi non esse sigilla gratiæ dudũ acceptæ.

1. Cor. 11.

igitur

igitur potest Eucharistia esse indubium accipientibus sigillum remissionis peccatorum, vt vellus Gedeonis, aut circũcisio Abrahę fuit.

Christi sanguine nos à peccatorum sordibus emundante, Luterus ait inefficacē, q̃ peccata non tollat, sed tegat.

Verùm vt hanc nouam nõ fidem, sed præsumptionem humani cerebri suis magis confirmaret, ità cum fide etiàm Sacramenta fidei adulterauit, quò dignum haberet sua patella toxico virulẽtissimo plenissima operculum. Finxit enim, per Sacramẽta Christi, peccata nõ tolli, sed relicta non imputari: permanẽtia velari, nõ ablui, nec sanguine Christi emundari, sed in animo hærentia tegi & occultari. Rursùm, vt Dei misericordiam & Christi gratiam verè exinanitam, reque ipsa abolitam, videret valdè prædicare, finxit hominem esse serui arbitrij, opera eius omnia esse contaminata, immò esse peccata, eaque mortalia, ꝑpter quæ à regno Dei meretur excludi: adeoque propterea remorari Sanctos ab ingressu regni cælorũ: sed ꝑpter fidẽ in Christum, Deum illa peccata verè peccata, dissimulare & nõ imputare.

Luterani ac Euangelici oẽs sese indubiè cælo excludũt mi seri, quòd se semp docẽt peccatis mortalibus noxijsq; criminibus cõtaminatos.

Quod si verum est, peccata illa quæ dicit verè manere, semper in homine esse verè peccata, an nõ se bis miseri cælo excludũt? An falsum esse potest quod scriptura ait Apocalypsis 21. Nihil coinquinatum intrabit in regnum Dei? An Spiritus sanctus in Dauide falsum dicere putandus, Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? Qui ingreditur (respondet) sine macula, qui operatur iustitiam, innocens manibus & mundo corde.

Psal. 14.

Isti ergò cùm sese fateantur semper peccato verè contaminatos, nõ operari iustitiam, non esse mundo corde, quonàm (obsecro) eos aliò, q̃ ad immũdos spiritus, quos nunc sequuntur magistros, putes ablegandos? Porrò si verũ est quod diuus Ioannes ait 1. epist. canonicæ cap. 3. Qui facit peccatum, ex diabolo est, hi cùm se nihil nisi peccare, omniaque sua opera profiteantur peccata, vndè nisi ex diabolo aut ista faciunt, aut docent? cùm qui ex Deo sunt, non peccant, teste eodem Ioanne, sed semen Dei in ipsis manet, & non possunt peccare, quia generatio Dei conseruat ipsos? Viderint ergò Euangelici, quonam sint patre prognati, & cuius tandèm futuri sint hæredes. Sed hæc cogitantes errauerunt, & excęcati à malitia sua, nesciẽrũt Sacramenta dei, neq; mercedem, vti ait scriptura, sperauerũt iustitiæ.

Sapien. 2.

Luteri doctrina q̃ in Christũ & homines cõtumeliosa & blasphema.

Sanè hæc Luteri doctrina vt in Christum est contumeliosa & blasphema, ità & in homines, quos stoicè fingit serui arbitrij, semper peccato contaminatos, semper corde immundo, semper peccare, semper in peccato esse, ignominiosa & iniuria. Ex quo fit vt istiusmodi dogmata aut sequi, aut cõminisci, non videatur sani cerebri, neq; spiritûs merè humani, nedùm diuini, sed fanatici citiùs, aut arrepticij, atque maniaci.

Quo magistro Luterꝰ tã blasphema didicerit dogmata.

De authore nempè argumenta nihil à vero abhorrentia minimè desunt, quòd isthęc suaque alia non spiritu humano, nedùm diuino, sed diabolico effinxerit, haud aliter atquè Mõtanus ille spiritu Pythonico, aut Mahometes illo suo Gabriele, diabolo sese in angelum lucis transformante.

Luterus incubo dęmone natus.

Sunt enim qui Luterum scribãt Incubo natum, qui eius matrem balnei publici seruulam oppresserit: sed nescio cuius sit fidei. Legitur tamen in eius vita, à fide digno domino Cochlęo conscripta, quosdam ità literis mãdâsse. Verùm fides sit penès Lipsicam illã matronam, cui eius mater fuit notissima.

Purgatione ad epistolã Luteri non sobriam.

Ad hãc historiam alludere alicubi Erasmum, nõ est à vero alienum. Cùm ipsi Luterꝰ obscœna quædam verba à se cõficta, quòd nusquàm ità Erasmus scripserat, obiecisset, notam istam fœdè adspersam diluens: Mirum est (inquit) planè impio suo & blasphemo sermoni nõ addidisse de Incubonibus, qui dicuntur inire fœminas. Certè parùm falsa in hostem blasphemum fuerit oratio, nisi per tapinosin homini Oreste insaniori, atque satanica maledicentia petulantissimo eminùs velut olfaciẽdum ostentaret, quod impurum eius cohibeat sermonem.

Cęterùm fuisse Lutero cũ diabolo familiaria colloquia, potissimùm post excommunicationẽ, eaq; frequentia, quibus inter sese varia conferebant argumẽta, ad catholicam Christi vexendam eccle-

Diabolū magistrū Luterus sæpè cōsulit in colloqijs familiaribus cū eo frequenter habitis.

ecclesiam, concinnata, ex ipsius Luteri varijs scriptis liquet. Libello de Missa angulari diabolum & se, ait inter se mutuum familiariter nôsse, & quod plus vno salis modio simul comederint. Hunc ipsum mendacij magistrum, suę doctrinæ iactat authorem, qui nocte quadam, ait eodē libro, ipsum à somno excitârit, & tanquàm in corde alloquens admonuerit, ad scribendum contra sacrosanctum altaris sacrificium. Eundem quoq; inducit secum disputantem, ac fortiora contra Missam argumēta proferentem, quàm quæ refellere Luterus potuerit. Rursùs libello de Missa priuata, diaboli magistri sui vocem depinxit tam grauem, robustam, atque terribiliter sonantem, vt post collationem nocturnam cum eo habitam, homines quandoq; reperiantur mortui, animamque ità reddi anxiā, vt in vno momento cogatur è corpore migrare: quod sępè sibi etiàm propè accidisse scribit, & tādèm sub vitæ finem, ait Hosius, re ipsa euenit. Probè ēm potus & hilaris, postridiè manè in lecto repertus est mortuus.

Luterū à somno excitat diabolus, admonetq; ad scribēdū cōtra Missam.

Vox diaboli à Lutero ad viuū depicta, quæ sæpiùs audita.

His accedit, quòd fide digni, qui hominem viderūt, vultumq; penitiùs sunt contemplati, narrant in eius oculis nescio quid dęmoniacū relucere solitum, quale in Maniacis & arreptitijs videre est, vbi fessore dæmone agitantur. Eius sanè oratio ardentissima, acerrima, vehementissima fuit. Si enim Luteri maledicentiam cogites, quam Bucerus ait Dialogo contra Melanchthonem ab omnibus imperiosæ & acerbæ dicacitatis accusari, nihil videbitur mirū, quòd quidam ipsum aiunt dęmoniacum, cui tam familiaria cum dæmone colloquia fuêre, vt non solùm argumenta contra Christum suggesserit, sed cùm pro suo in Christum rabioso odio non essent quàm Luterus scribebat, satis maledica, impia, blasphema, ipsemet diabolus de charta sua deleuerit manu, vti Luterus suis ipse verbis narrat libello de Missa. Equidem Erasmus scribit Luterum conuicijs suauiter animum pascere, nulla maledicentia saturabilem, conuicia furiosa in hostes iacere, Oreste esse insaniorem, præbibendum esse Lutero veratrum, vt saniora scribat. Rursùs philautię & odij temulentia quædam furiosa scribere, ideoque Luterū habendum non dicam (inquit) diabolum incarnatum, quod Erasmo exprobrârat, (furientium istæ voces sunt) sed hominem odio lymphatum.

Luteri oratio & stylus.

Luterum ait Bucerus maledicum, imperiosum, & austerè dicacem.

Erasmus Luteri ingeniū depinxit, Purgatione ad epist. nō sobriam Luteri.

Sanè si quis cogitet Luteri arrogantiam iactantiamque, non nisi mere satanicam agnoscet in homine superbiam, atq; philautiam verè luciferianam. Germanos vsq; ad suam prædicationem iactat, nunquàm anteà verū germanumq; audijsse Euangelium. Rursùs, Ego verò (inquit) aduersùs dicta patrum, hominum, angelorum, dæmonum, pono nō antiquum vsum, sed vnius Maiestatis æternę verbum, Euangelium. Item, Diuina maiestas mecum facit, vt nihil curem, si mille Augustini, mille Cypriani, mille ecclesię Henricianæ cōtra me starēt. Deus errare & fallere nō potest. Augustinus & Cyprianus, sicut omes electi, errare potuerunt, & errauerunt. Sic libro pro scholis erigendis: Sim ego qualiscunque, sed ex corde fideliter intendo & vestrū & totius Germanię bonum, in quod destinauit me Deus, idq; charitati vestræ liberè ac confidenter dixerim: Quisquis obediērit mihi, is proculdubiò nō mihi, sed Christo obedit: & qui mihi non obediērit, is non me, sed Christum cōtemnit. Ego enim scio vtiquè & certus sum, quid & quorsùm ego loquor & doceo. Rursùs, Neq; vos impedire debet, quòd aliqui gloriantur de spiritu, & scripturas paruifaciunt: sed bone amice, spiritus huc, spiritus illuc: ego quoq; fui in spiritu, atque etiàm vidi spiritus (si omninò de proprijs gloriādum est) fortè plus, quàm illi adhuc intrà annum videbunt, quantumcunq; etiàm glorientur. Et spiritus meus etiàm in aliquo se ostendit, cùm tamē spiritus eorū in angulo sit tacitus. Rursùs, Si non sum propheta, attamen certus sum, pro me ipso verbum Dei esse apud me, & nō apud eos. Ego em̄ scripturam pro me habeo, & ipsi solummodò doctrinā suam propriam.Ità & in Germanica defensione suorū articulorum, vbi præ se cōtemnit nō solùm doctores oēs schola-

Quāta Luteri arrogātia.

Sermone de Destructiōe Ierusalem. Lib. cōtra regem Angl.

Oēs patres veteres & electos errāsse ait Luterus.

Iactat se à Deo Germanis missum.

Spiritū & reuelationē iactat Luterus, sed nō de cęlo, vti olim Mahometus & Ioā. Hussius.

Lib. contra regẽ Angl.

ſcholaſticos, verùm etiàm eccleſiaſticis patribus, Romanis pontificibus, & Cõcilijs generalibus, minùs credi volebat, quàm vni ſibi. Nam, vti ait, Certꝰ ſum, dogmata mea habere me de Chriſto, qui etiàm aduersùs eum triumphaui, q in vngue nouiſſimo plus habet virtutis & aſtutiæ, quàm omnes Papę, Reges, & Doctores.

Luterus ſupbiâ excæcatus, nullum vult agnoſcere errorẽ, nullũque iudicem.

Iſta ſuperbia non tam inflatus, quàm excæcatus, in comitijs Vuormatiẽſibus nullum ſuis in ſcriptis errorẽ agnoſcere, nedùm reuocare voluit: immò ne verbum quidem vllum mutare, ſe captũ affirmans verbi Dei retibus, quibus cõſcientia (inquit) inuoluta abire non poteſt. Neq; etiàm Articulos ſuos Concilio futuro ſubmittere, qui Cõcilio Cõſtantiẽſi fuiſſent damnati: Certus ſum, (inquit) eius decretis damnatum fuiſſe verbum Dei.

Scurratꝰ Luterus, teſte Andrea Critio.

Quòd ſi quis ſcurrilia eius cõuicia cogitet in Reges, quos Antichriſtos, Carnifices, Scurras, Nebulões: in Põtifices, quos etiàm Antichriſtos, Lenones & Idola: in Sãctos, quos Latrones & Sanguinarios, (vti diuũ Bennonẽ epiſcopum) ſociosq; Antichriſti vocat, qs eum ſani ęſtimet cerebri? Rursùs ſi quis fœdũ

Luteri impuritatẽ arguunt impura eius fœdaq; verba, oratioque merdis cõſtercorata.

Luterios videat, quod niſi merdas & ſtercora vomit, Satanas, Dæmões incarnatos crepat, Antichriſtos, Tyrannos, Idola ſonat: an iſthoc monſtro quid fuerit vnquàm arrogantius, impudentius, virulentius? Vt rectè Angliæ rex Lutero reſcripſerit, peſtilente lingua eum ſcurratum eſſe in R. Cardinalem Eboracenſem, primarium ſuum conſiliarium: cuius prudentiam ſingularem, vti ait, magis perſpectam habebat, quàm vt quicquam eius linguæ ſcurrilibus commoueri queat conuicijs, quę in totam ſcur

Lingua Luteri, quàm virulenta & blaſphema.

ratur Eccleſiam, quæ Sanctiſſimos proſcindit patres, quæ nullos non lacerat diuos, Chriſti contemnit Apoſtolos, quæ ſanctiſſimã Chriſti matrem inhonorat, quę Deum ipſum velut ſcelerum fontem, authorem, impulſoremq; blaſphemat. Ità ad Luterum Rex Angliæ.

Hæc omia ſi quis cogitet, dubium vix æſtimabit, quin Dæmonem paſſus fue-

Luterus arreptitius.

rit, ſi non ſeſſorem, certè aduolitãtem, qui ſubindè reuolitans eum arripuerit: quod non ſolùm mente ei contigiſſe, ſed etiàm corpore, docet illud Luteri exemplum paradoxum, quod de ipſo narrat D. Cochlæus, quòd cùm legeretur Euangelium de ſurdo & muto dæ-

Luterus in choro pſternitur, horribiliter clamans.

moniaco, repentè in terram conciderit, horribiliter vociferans, Non ſum, Non ſum. Si non contigit ei ex morbo comitiali, vti olim Mahumeto, illi vero Antichriſto, viderint diſcipuli cuinã cauſæ inſanas haſce, aliasque Luteri voces meritò aſſcribant. Nec defuêre viri fide digniſſimi, qui ſibi viſum fuiſſe dæmonẽ corporaliter cum Lutero cõuerſari adfirmarent. Sanè diſertis verbis profitetur non modò familiaria cum diabolo colloquia, ſed etiàm frequentem illius acceſſum, vt vel dormientem à ſomno excitârit, (ait libro de Miſſa angulari) admonẽs aduersùs Miſſam eſſe ſcribendũ.

Sed vt hunc locum cõcludamus, narrabo qualenam fuerit nõ modò Caroli quinti Cæſaris, aut omniũ veriùs ſtatuũ Imperij de illò iudicium, ſed totius ferè Germanię ſanioris. Tam obſtinatè in ſu-

Impator & Impij ſtatus iudicãt Luterũ aut dementẽ, aut obſeſſum.

is hæreticis opinionibus coram Carolo Cæſare, omnibusq; Imperij ſtatibus pſiſtebat, vti eſt in edicto Vuormat. impudẽtibus verbis, orisq; & corporis geſtibus, quiduis potiùs, q̃ religioſum aut ſanũ hominẽ p̃ ſe ferẽs: vt ne verbũ quidem in ſuis libris ſe mutaturũ affirmaret, vt ab om̃ibus ijs qui ſapiunt, partìm demens, partìm etiàm malo aliquo obſeſſus ſpiritu iudicaretur. Talẽ cùm haberet Luterum ſanior Germaniæ pars, quid refert an dæmoniacꝰ fuerit, an dęmonis mãcipium, philautiæ, ſuperbiæ, maledicentiæ, odij œſtro extra mentem raptus, qui dęmone argumẽtorum ſuggeſtore, magiſtro, dictatore vſus, cõtra Chriſtum ſcripſit? Quod ſuis ipſe verbis iactat Luterus. Vndè mihi ſanè minimè paradoxum videatur, potuiſſe Catholicis exorciſmis non minùs à Lutero Dęmonem expelli, quàm olim à priſcis illis hęreſiarchis Montano & Priſcilla eundem mẽdacij magiſtrum eijcere pollicebatur B. Sotas Anchialenſis, teſte Diuo

Sotas exorciſta.

Publio Iulio epiſtola Serapionis Antiocheni, ſi hoc illius permiſiſſent hypo-

Hæc habet Nicephorus lib.4.ca.17. critæ, siue vt Ruffinus reddidit, adulatores.

His iactis nouis fundamētis illo suo spiritu (minimè sancto) magistro nō indignis, quidnam putas Luterus vltrà moliebatur, quàm verbum Dei adulterare, semèl corrūpere, prorsùs abolere? Illis nanque nouæ suę doctrinæ principijs iactis, quibus ille & homini suum eripuit liberum arbitrium, & Christo suū officium, quo verè iustificat impios, & nomē Iesus, quo verè suum populum à peccatis emūdat, sanctificat, & verè saluat: fidem deniq; ex verbi Dei firmo assensu in humanā peruertit arrogātiam, & in temerariam deprauat præsumptionem, Christiq; sacramēta suo effectu atq; vi verè sanctificante expoliat, quò suum ille congruenter ædificet euāgelium. Sed vide, obsecro, quanta cum pietate Euangelica. Mox enim ipsum Dei verbum scriptum violare, mutilare, deprauare est aggressus. Cùm eñ suis somnijs illis, quę suprà expósuimus, nouæ suæ doctrinę principijs non solùm patres vniuersos orthodoxos, concilia vniuersalia, adeoq; doctrinā ecclesiæ catholicæ sciret repugnare, sed ipsum quoq; scriptū Dei verbū, vide obsecro, quánam ratione q̃ sibi opinabatur obsistere, conatus fuerit abolere.

Anno 1522.

Fidem suam quā dixit specialem, qua quisque sibi specialiter statuat, certoq; persuasum habeat sibi cōtingere remissionem peccatorum, seque esse filium Dei, nec à regno excidere posse, modò fidem retineat, cùm videret in diui Iacobi epistola esse à Spiritu sancto refutatam, & funditùs subuersam: quòd fidem sine operibus bonis doceat mortuam, & ad salutem inutilem, eam non modò reiecit epistolam ceu canone indignam: sed contumeliosissimè quoquè appellauit prę alijs verè stramineam, q͂ nihil, ipsius iudicio, haberet euangelicæ indolis. Istam arrogātiam cùm Caluinus euangelico spiritu indignam putaret, multis argumentis, præfatione in hanc epistolam, retundere aggreditur. Sunt etiam hodiè (inquit) qui hanc autoritate dignam non censeant. Ego tñ quia nullam eius repudiandę satis iustā causam video, libenter eam sine cōtrouersia amplector. Rursùs paulò pòst: Quarè mihi ad epistolā recipiendā sat's est, q͂ nihil continet Christi Apostolo indignū. Attamen in hūc modum eam à canone submouere est aggressus Luterus: ex quo sanè facilè demonstratur, quonam ille ageretur spiritu.

Nouū suum Euāgelium Luterus constituere, & puertēdo nouū Testamentum.

Caluin⁹ Luteri censurā de Iacobi epistola refutat.

Quarè Luterus reijcit Diui Iacobi epistolam.

Quia verò diui Iacobi epistolam semèl ceu stramineam reprobârat & proculcârat, quòd suo non saperet palato indolem, vti aiebat, euangelicā, cùm sapientiam cælestem (quę Luterum longissimè fugiebat) doceret pudicam, pacificam, modestam, suadibilem, bonis consentientem, non iudicantem, plenā misericordia & fructibus siue operibus bonis: quę oīa facit peccata Luterus impudicus, seditiosus, immoderat⁹, intractabilis, bonis repugnans, oēs iudicans, nō tantùm patres vetustissimos, sed etiàm Apostolos, omnis misericordiæ bonorumq; expers operum: hac, inquam, de causa cùm diui Iacobi epistolam de canone scripturarū submouisset, quòd nō esset ab Apostolo scripta, simili planè authoritate, immò rabie, etiàm Pauli epistolam ad Hebræos, tertiam diui Ioannis, & secundam diui Petri, & Apocalypsim diui Ioannis Apostoli reprobare ausus est. Immò nè quid suo illo euangelico scilicèt spiritu indignum omitteret, ad veteris quoquè testamēti Canonē inuolauit. Vndè & libros Machabęorū aboleuit, Iudęorū sic mâlens audire Synagogam, teste Augustino de Ciuitate Dei lib.18.cap.36. quàm Christianam sequi ecclesiam. Hæc fuêre sacrilega Luteri ausa in violādo atq; mutilando sacro scripturarum Canone, tot ei libros amputando.

Libri quos Luter⁹ à canone scripturarum submouet & reprobat.

Nunc vidēdum de adulteratis ab eodem Lutero ac puerfis reliquis scripturis. Quod sanè flagitium libellis iampridèm editis Saxonię demōstrauit D. Hieronymus Emserus. Idem nupèr Fridericus Staphylus, qui istorum Euangelicorū fraudibus multos per annos à via veritatis seductus, diuina tādèm indulgentia ad catholicā reuersus Ecclesiam, orbi toti solis luce ostēdit manifestiùs. Georgius Vuicelius quoq; hæc sacrilegia

Sacrilegia Luteri in adulterandis atq; puertēdis scripturis à quibus annotata.

gia Lutero exprobrauit, & alij non pauci. Cuius Vuicelij libellos duos, vnū quidem quē de Moribus veterū hęreticorū edidit, alterum quē Retectio Luterismi inscripsit, ad calcem huius nostrę historiæ in admonitionem orthodoxorum apponendos operępreciūm duximus, si locus & tempus, ipseq; adeò author etiamnùm superstes, equo idipsum animo feret. Nunc aūt non iniucundum fuerit aliquot loca scripturarū huc adducere, ex quibus facilimum erit aduertere, qua fide eas ipsas scripturas interpretetē Luterus, qui tanto sacrilegio eas peruertēdo deprauârit. Itâ quoq; fiet vt spiritum Luteri magistrū agnoscas perspicuè illū eundem esse, qui ætate Pauli plurimos extrusit pseudoapostolos, qui verbum Dei adulterabant, operarij subdoli siue fallaces, transfigurantes sese in Apostolos Christi, vt sese Luterus in Euangelistam Christi transfigurare non erubuit. Hoc enī nomine sese iactat Tomo operum suorum sexto, folio 165. Item epistola ad Ducē Saxonię Georgium.

2.Cor.11.

Euangelistā germanię sese Luterus iactitat.

Pauca igitur ꝓmemus ex plurimis loca, quę nouus hic Euāgelista (vti sese venditat, à vero nimirùm Euāgelio à se tandèm in fine seculorū, si Christo placet, reperto, atq; in lucem eruto) à vera germanaq; lectiōe detorsit atq; deprauauit. Nam si corruptelas eius nouo Testamēto suo, quod Germanicè vertit, assutas & inspersas supputare fuerit animus, cētena aliquāmulta (inquit Staphylus) reperias, vbi textum ipsum miserandum in modū corrupit, alibì addēs, alibi demens: scripturasq; diuinas hunc in modum vel truncauit, vel assuendo q̄dam addidit, q̄ abominandas suas hęreses inductis pulchris coloribus fucarent. Immò ꝓfitetur disertè D. Hieronym⁹ Emserus præfatione annotationum in nouum Testamentum Luteri, hunc pseudoprophetam omnibus ferè libris singulisq; propè capitibus Biblia falsâsse, ac ferè mille quadringentos errores hęreticos, mendaciaq; occultauisse, atq; immiscuisse. Alij plures, alij pautiores annotārunt Luteri errores. Ex tanto igitur falsitatum, corruptelarum, adulteriorum, deprauationumq́ue aceruo, hic pro temporis lociq; ratione, nonnulla commemorabo. Quæ autem illi pij viri in Luteri versionē scribunt, non de prima, secunda, aut tertia accipiēdum æstimo, sed de posterioribus quoq; editionibus, quibus agnoscit Luterus se priores castigâsse, erroresq; suos emendâsse, hoc est, vti habet rei veritas, priores errores posterioribus versionibus deteriores fecisse, suamque priorem versionem plurimis locis variâsse, queadmodùm videre est tabella versioni noui Testamenti domini Emseri pręfixa. Certè Luterum in vertendo non Euangelistæ præstitisse officium, vel vnus demōstrat Bucerus, q̄ dialogo contra Melāchthonem, ait Luteri lapsus in vertendis explanandisq; scripturis manifestos esse, nec paucos Quinetiam Osiandrici Lutero non verētur obijcere loca scripturarum, ab ipso magna (inquiunt) falsitate & dolo interpretata. Immò si quam meretur Luterus fidem, hic sanè suis de versionibus veritatem professus, meretur longè maximam. Fatetur ergò post annos propè 20. quàm primâ in uulgâsset editionē, nō se modò, sed etiàm Sanctem Pagninū atq; Munsterū crebrò errâsse in sua ex Hebræo translatione, q̄ Rabbinorū glossis nimiùm (inquit) crediderit. Verùm hęc alterius fuerint loci. Nos nunc breuē colligamus catalogum locorū ab isto nouo Euāgelista deprauatorum atque peruersorum.

Anno 1521.

Corruptelæ Luteri innumeræ.

Apologię parte 2.

Centuriæ aliq̄t corruptelarū per Luterū scripturis intextæ.

Errores suæ versiōis Luterus agnoscit sese castigâsse, re vera deteriores fecisse.

Bucer⁹ Luteri versionem reprehendit.

Palinodia Luteri de sua Bibliorū versiōe, qua se frequēter errâsse fatetur, ꝓfatione in Biblia.

Quum bonis operibus Luterus bellū indixisset, potissimùm homo bonorum operum expers, qui docebat oīa bona opera esse peccata, vide mihi quàm suæ anticipatæ opinioni conformiter plurima verbi Dei loca deprauârit & adulterârit. Illud enim diui Pauli ad Philemonem, In agnitione omnis operis boni, voce Operis expoliauit: quę tamē est in editione Græca Complutensi, & alijs castigatissimis Græcis. sicuti & plurimis vetustissimis Latinis Roberti Stephani. 1.

Catalogus locorū à Lutero deprauatorum.

1. loca de operibus bonis.

2. Illud Iacobi, Ostende mihi fidem tuam sine operibus, Luter⁹ deprauauit, Ostende mihi (inquiens) fidem cum tuis operibus.

3. Rursùs cùm operum bonorum necessitatem videret à diuo Petro præscri-

ptam, cùm inquit: Certam vestram vocationem facite per opera bona, Luterus operum hostis, totũ illud, Per opera bona, omisit.

Loca de sola fide iustificante. 4. Vt suam porrò fidẽ nouitiam, quã solam iactat sine operibus iustificare, statueret, cùm in verbo Dei nusquàm legeret quod somniârat, ausus est illi diui Pauli loco ad Romanos tertio, de suo assuêre: Arbitramur hominem iustificari solùm per fidẽ sine operibus legis.

5. Cæterùm quia omnia hominum opera somniârat peccata, coactus est & huic somnio idonea quædam sibi fingere verbi Dei testimonia. Illud ergò Pauli ad Romanos tertio, Omnes enim peccauerunt, Luterus peruertit, inquiens: Omnes enim sunt peccatores: cùm longè aliud sit, peccâsse omnes: aliud,

1.Cor.6. oĩnes esse peccatores. Quia hæc (ait baptizatis Paulus) fuistis, sed abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis.

Sic & illud Iudæ, Qui potest vos cõseruare sine peccato: Luterus peccati patronus, iustitiæ osor, peccatum nolens homini abesse, sed semper dominari, peruertit, reddens pro, sine peccato, sine oppugnatione. Cùm DEVS à peccato suos seruet, sed non à tentatione, cum qua facit salutis fructum. Hanc Christianorum perfectionem, quę peccatum oĩne, quod regno excludit, vincat atque propulset, cùm suo dogmati ex diametro videret pugnantem, màluit vocem Paulinam suo detrahere textui, quàm germanam lectoribus exhibere Apostoli sententiam.

7. Quod etiàm Paul⁹ Ephesijs scribit, Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare: Luterus vocem, PERFECTI, omisit, quæ vt est in omnibus Latinis exemplaribus, ità & in omnibus quoq; Gręcis ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι, id est, in omnibus perfecti stare, siue vt quædam vetus Latina tralatio habet, omnibus pefectis stare. Callidè ergò, immò sacrilegè hanc suffuratur vocem, reddens, vt in omnibus quæ agitis, possitis stare.

8. Sic cùm sese & suos omnes, quos dicit peccato semper cõtaminatos, cęlo videret excludendos, quia scriptum est Apoc.21. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum: Luterus obscurissima populis voce deprauauit, Nihil cõmune: vt peccatorũ maculas, quas semper omnibus adesse fingit, simplicibus occultaret. Inexercitatis enim vox, Commune, nunquàm videtur peccatorum sordes occultare.

9. Rursùs, vt nihil prȩter scripturã cogeretur pro verbo Dei agnoscere, aut suscipere, illũ diui Petri in Esaiæ dictũ, Verbum Domini manet in æternũ, cõmentarium, Hoc est autem verbum domini quod vobis est euangelizatum, nõ dubitauit Luterus sua prima versione amputare, vti testes oculati nobis affirmant. Certè id disertè D. Emserus testatur. 1.Pet.1

10. Omissa verò à Lutero, ad suorum dogmatum confirmationem, quisnam paruo complectatur catalogo? Adulteria & scortationes animo voluens, illud diui Pauli ad Thessalonicenses 4. Vt abstineatis vos à fornicatione, omisit prorsùs. Cui eñ hoc Paulinum mandatũ ob oculos versat, qui fiat vt istius pseudoapostoli legem nouam animo complectatur, Si vxor nolit, ancilla veniato? Sic eñ statuit iste Apostolus Tomo sexto, folio 77. concione ad populum habita. Omissa à Lutero.

11. Qui verò Iouinianista sacrilegis fauebat nuptijs illarum Dei adulterarum, (Sanctimoniales dico & Monachos & Clericos, voti continentiæ reos) illud Pauli 1.Tim.5. de voti violati reis viduis, quòd primã fidem irritam fecissent, nõ de voto cũ veteri & vera Christi ecclesia, sed de fide in Christũ violata & abnegata, exponendum vult.

12. Rursùm illud 1. Cor.9. Nunquid nõ potestatem habemus sororẽ mulierculã circunducendi, detorquet iste aper in sororem coniugalem, quę vsibus seruiat concubitûs.

13. Ad hæc nè quid supersit scrupuli, quin nouus hic Euãgelista nõ aliud sua isthac spectârit noua versione toties recocta, totiès variata, sed vix vnquàm melius, q̃ verum purũ Dei verbũ Euãgelicum adulterare, peruertere, deprauare, vnum aut alterum promemus locum,

Locus adiectione deprauatus.

cum, ad ea quæ agimus concludenda. Cùm itaque longè alium legis Mosaicæ vsum inuehere statuisset, quàm hactenùs vniuersa cognouisset Ecclesia Dei catholica, illud Apostoli ad Rom. 3. Per legem cognitio peccati, deprauauit adijciendo, solùm. Sic enim legis quẽdam agnouit vsum: sed suo cõmento sensum deprauauit Apostoli, qui hoc loco non agit de hoc tantùm legis vsu.

Legẽ Mosaicam totam Luterus vna sua vocula adiecta vult abolere.

14. Vt aũt legis illius diuinę, per Moisen patribus datæ, obligationẽ sese suo adulterio atque corruptela persuasum habuit pseudoapostolus Luterus aboleuisse, atque Christianorum animis excussisse:ità illum Actorum tertio locum deprauãs, Ad horam orationis nonam, se omnes ecclesiæ constitutiones semèl sustulisse credidit. Quòd enim spiritus sanctus Apostolos obseruâsse testatur ad templum orationis causa accessisse certa diei hora, putà hora orationis nona, ille peruertit eos ascendisse sub horam nonam ad orandum. Hac porrò corruptela sua non modò omnes sustulit horas, quas prisco de mnre dicimus & obseruamus Canonicas, à certo precandi & orandi tempore: sed omnem prorsùs abolere voluit comprecandi stato tempore consuetudinem: vt videlicet sublata certi temporis obligatiõe, carnalem quandam nunquàm orandi induceret libertatem: quod nunc, prô dolor, nimis inualescere videmus. Si qui enim istius farinæ ad templũ adeunt, magis studendi quàm ad orãdi causa, animæ suæ corruptissimos tantùm voluunt libellos.

Certum tẽpus orandi à Lutero sublatum.

15. Iam sublato stato quoquè orãdi tẽpore, vtì & Decalogi obligatione per falsam libertatis speciem, prorsùs semèl omne bonorum operum meritum abolere est aggressus. Huic suo nouo dogmati verba diui Petri seruire cogit, sed adulterata. Nam cùm, teste diuo Luca, Iudæos ad illius claudi Actor. 3. sanationem obstupefactos Petrus percontatur, cur in sese oculos habeant coniectos, quasi id sua effecerit potestate aut virtute, siue etiàm pietate, Luterus omne aboliturus meritum, loco potentiæ aut potestatis, suffarcinauit meritum: Vt sicutì Petrus negat stupendum hoc miraculum non sua Apostolica factum virtute & potestate, quę non esset ex Christi dono: ità quoquè iuxta Luterum, nullum Apostolorum fuisse meritum affirmat.

Bonorum operũ meritum quomodò Luterus sustulerit.

16. Eiusdem corruptelæ clarissimum est exemplum, quòd illud Pauli 1. Tim. 4. Cum impositione manuum presbyterij, in longè alium à vero sensu deprauauit. Cùm enim ex Pauli verbo liqueat, Ordinationis sacramentum olim ex Apostolorum traditione, non nisì presbyterorum noui Testamenti ministerio collatum fuisse, nouus hic Euangelista suos substituit nescio quos seniores, quibus per Euãgelicam scilicet adulationem, munus tribuit Apostolicum. Sed quid mirum, cùm & mulierculis idipsum concesserit, adeoque ipse manus presbyteris ordinandis imponere non dubitauit, teste Iusto Iona, atq; Michaele Cælio de eius exitu?

Ordinationis sacramẽtum qua ratione Luterus ad laicos seniores trãsscripserit.

17. Sicutì superiori loco planè ordinẽ sustulit ecclesiasticum, sacerdotibus ereptam ordinandi potestatẽ, suis laicis Senioribus attribuens: ità alibì omnes subuertit ciuiles leges. Cùm enim seditionẽ Germaniæ suæ moueret sanguinariam, quam stantibus legibus inuehere non potuit, non alia id meliùs videbatur faciendum via, quàm si leges reipublicæ nerui, semèl essent abolitæ. Isti suo furioso dogmati seruire coëgit Paulũ, cùm ei⁹ verba, Secũdùm elemẽta mũdi, puertẽdo deprauaret, Secũdùm leges mũdi. Gal. 4. Col. 2.

Leges omnes ciuiles quomodò Luterus sustulerit.

18. Inter omnes adulterorum atque corruptelarum species, quas nũc ex peruersa Luteri versione recensuimus, illa sanè non est postremo loco habenda, qua veteres abolitásque olim hæreses nunc resuscitare aggreditur. Quod eñ veteres hæretici Gala. 4. ad suum dogma statuendum deprauârant, pro illo, Factum ex muliere, vertentes, Natum ex muliere: etiàm Luterus sua isthac noua editione renouare audet, Factum sub lege, natum ex muliere, legendum asserens: planè priscis illis adstipulatus hæreticis, qui teste Beda homilia 50. pro Factus, adulterârunt, Natus: vt sic veram Christi ex Maria incarnationẽ abolerent.

Ex quibus quidem locis pius lector cognoscere potest facilimè, quo spiritu magistro Luterus agebatur cùm illa explicaret, tamque audacter Dei verbum violare, peruertere, deprauare, corrumpere, & adulterare ausus sit. Vbi etiàm satis demirari non possum, ecquid ad isthæc tam præclara sui prophetæ tertij Heliæ facinora respondere valent eius discipuli, an ipsos istorum non dispudeat? an eos talem sequi non pigeat sacrilegum, verbi Dei expilatorem, adulterum, corruptorem? Verùm tantum abest vt eorum aliquos horum non pudeat, vt sui magistri flagitia imitari mâlint, quàm effugere, nedùm emendare. Cùm enim annis abhinc pauculis Fredericus Staphylus istiusmodi varia obiecisset crimina, ea quidem libello in vulgus sparso refutare aggrediebatur Philipp. Melanchthon. sed ad hæc scripturarū adulteria ab illo commemorata ne verbulū quidem. Verùm hoc flagitio, immò sacrilegio dissimulato, rhetoricat de vtilitate versionis Lutericę in linguam Germanicam, quàm ait esse quibusdam thesaurum longè gratissimum. Quam eandem versionem, inqnit, testari possunt docti optima fide factam esse, & tu ipse (ait ad Staphylum) nôsti, quanta fuerit vlus diligentia in eo labore. Vbi quidem illud operæprecium est obseruare, Melanchthonis mendacium, quòd ait, doctos testari posse, optima fide factā esse Luteri versionem, cùm ipsemet Luterus præfatione in Biblia agnoscat sese, vti & Munsterum & Pagninum, crebrò errâsse. Iam præter has scripturarum manifestas corruptelas, deprauationes, adulteria dudùm adducta, vel vnus Bucerus arguat Melanchthonis mendacium, qui Luteri lapsus in vertendis scripturis asfirmat esse manifestos, eosque minimè paucos. Immò deplorat Stoltzius in defensione Luteri, sacramentarios, quibus possunt sannis versionem eius Biblicam & commentarios carpere. Ad hæc Osiandrici Luteri interpretationem Bibliorum, de magna infamare non dubitât falsitate (vt inquiunt) & dolo. Quid quod Vuicelium, aliosque errata Lutericæ versionis collegisse ibidèm adfirmat Melanchthon? Quo ergò ore dixerit optima fide esse factam, quam damnat Bucerus? Quam Sacramētarij & Osiandrici magnæ accusant falsitatis, adeoque doli? Quam tot loca adulterata infamant? Quam ipse deniquè Luterus agnouit crebris erroribus non minùs, quàm Münsteri aut SanctisPagnini contaminatam: adeò vt Luterus ipse secundam editionem ità variârit, vt quidem vel ex solo Matthæo annotârit loca trigintatria à Lutero mutata?

Melāchthonis vanitatē præter alios vel ipse Luterus redarguit.

Dialogo contra Melanchthonem.

Ità in Confessiōe Mansfeldensi.

Quò verò eundem agnoscas in Luteri discipulis alijsque Euangelicis spiritum, qui Luterum erudiuit, mendacij magistrum, præter varia veterum patrū testimonia detorta, deprauata, corrupta, adulterata, vna Confessio Augustana cum Apologia, solis luce declarat manifestiùs, quæ variam in faciem deformata, iactitatur esse illa Carolo imperatori Augustæ anno 1530. oblata, cùm ex diametro à vera dissideat, quemadmodùm Illyricus, vt falsi crimen, obijcit Melāchthoni, & disertè Heshusij agnoscit flagitium libro de præsentia corporis CHRISTI in cœna. Nunc autem verbum Dei per Euangelicos esse adulteratum, demonstremus. Quod dudùm de Lutero fuit ostensum, Caluinus Michaelem Seruetum eiusdem insimulat sacrilegij, quòd quædam Esaiæ testimonia delendo corruperit. Rursùs quòd anno 1542 Biblia Lugdunēsia suis scholijs adulterârit.

Alios quoquè Euāgelicos deprauare & peruertere scripta tam diuina quàm humana.

Seruetus quomodò Biblia deprauârit.

Sebastianum verò Castalionem Theodorus Beza atrocissimè sanè, etsi suppresso nomine, criminatur, quòd sua in versione quædam (inquit) sacrilega audacia detrahit, additque: rursùs quædam deprauat, peruertit, corrumpit, quemadmodùm in Nouum Testamētum annotationibus videre est, folia 190. 689. 702 678. 700. Basileæ apud Barb. anno 1559 Quid his responderit Castalio, itemque quid Bezæ talionis loco non obiecerit modò, sed exemplis luculentis conuicerit, viderint qui eorundem scripta habent. Iam Anglicanam noui Testamenti versionem quàm fœdè corruperint illi duo apostatæ Angli interpretes, olim R. Cuthebertus Tonstallus Lon-

Sebastiani Castalionis versionem Beza grauissimè criminatur.

Anglicana versio, quòd fuerit adulterata.

Londinēsis episcopus, suis demonstrauit pro cōcione, adfirmās sese supra duo millia deprauationum atq; peruersionū vno illo in ope dephendisse. Nostratiū porrò versionum vitia omitto, q sint vt innumera, ità i dies varia magis ac varia.

Germanica & Gallica noua Testamēta, quàm sint corrupta.

Cæterùm vt res omnis extra controuersiam sit, vnum promemus exēplum, quod meridiana luce clarius istud Euāgelicorum studiū minimè Euangelicū orbi demonstret. Cùm peccatis excæcati in reprobam sint traditi mentem, acceptæ peccatorum pristinorū veniæ obliti, maxime cum Christi saluatoris iniuria simul & blasphemia, omnia Christianorum etiàm opera quantumuis bona, volunt esse peccata: quô sic vel proprio iudicio condemnati, æternùm pereant. Nouæ isti blasphemiæ, quia verbi DEI deest testimonium, audi quæso quanam arte suum statuere conentur figmentū. Ex Hebræo enim se vertere mētiuntur, Tibi soli pecco, hoc est, (ait Brentius) quicquid ago, pecco. Sic & Melanchthō locis communibus anno 1552. Isti cùm Hebraismi non omninò fuerint rudes, contra artem oēm, contra conscientiam vocem SOLI peruertūt in TANTVMMODÒ. Est enim in Hebrę o clarius, quàm vt vel rudimentarius ignoret, Tibi soli peccaui. Eiusdem perfidiæ est illud Zuinglij, Verbum caro facta est. Qui scribens contra Luterū, nolebat simpliciter (inqt Luterus libro de Concilijs) legi, Verbū caro factum est: sed, facta est. Ratio quia Deus non potest mutari in corpus.

Nouis suis dogmatib. nouas ex Hebræo ac Græco fingunt versiones, cum fonte ipso pugnantes.

Verbū caro facta est, vertit Zuinglius.

Ex his tandèm conspicere licet, verbū Dei per Luterum aliosq́ue Euangelicos restitutúmne sit, an adulteratū: instauratum, an corruptum & deprauatum. Si olìm Marcion veteribus dictus fuit Mus Ponticus, q pauca scripturarū arrosisset loca, suisq́ue dogmatibus dissentientia deprauâsset, equidem neminem puto videre, quodnam istis Luteri aliorumq; nefarijs flagitijs abominandisque sacrilegijs dignum inueniatur vocabulum, quibus non modò scripturas aliquot vocibus conati sunt corrumpere, peruertere, adulterare: verùm etiàm epistolis totis, adeoque libris compluribus accidere, decurtare, expilare, quēadmodùm enim olìm Theodorus Coriarius scripturis diuinis authoritatem abrogauit, & eas quas ipsemet recepit, corrupit: sic & Luterū fecisse nemo non videt, quò vtrobiquè eundē quisque agnoscat spiritum illum homicidam & adulterum magistrum.

Certè, si alia quoquè ab eo considerемus renouata dogmata, & ea quę innouādo deprauârit, in illo videre erit quod de impio dicit spiritus sanctus, quòd nimirùm tāquàm mare seruet. Non enim contentus est purissimum Christi lauacrum, sanctum Baptismum turbâsse, spiritum Christi verè mundantem & sanctificantem negando atque exturbando: sed ad alia quoquè Christi sacramēta cōuersus, impuro, immò rabido, illa ore dilaniauit. Verùm hæc paucis exponemus. Posteaq̃ enim Christo eiusq́ue seruis, Præpositis, Episcopis, suisq́ue supioribus iuratam negare obstinato animo constituisset obedientiam, totus satanæ traditus, ex spirituali carnalis factus, matrimonium vt sibi suisq́ue similibus subantibus porcis cōuenientiùs commendaret, initiò illi sacramēto nomen cum Armenijs detraxit. Nam humanum esse inuentum docet in Captiuitate Babylonica. Mox cum Iouiniano benè curata cute Gallo, virginirati præposuit. Immò eam in libidinem homo salacissimus mox exarsit, vt concubitum doceret non modò æquè àc cibum potumq; necessarium: sed etiàm vtrunque à Deo esse præceptum, epistola ad Præpositum Lunęburgensem. Immò adeò Mahumeticè coniugatis suis suibus ad subandum libidinis frena laxauit, vt impudentissimus iste Christi, quem sese iactat, Euangelista, & Elias tertius, legem tulerit Sardanapalicam, Vxor si nolit, ancilla venito: sic enim extat ad verbum in sermone Luteri.

Alia religionis dogmata p Luterū deprauata.

Matrimoniū Christianum p Luterū, aliosq; Euāgelicos re vera sublatū & abolitum.

Cęterùm nè quis tam Euangelicę legi credat deesse causam, cur nō pari datur dedecori, vxorem ducere, & cibum potúmvè sumere, cùm vtrunq; fieri cogat necessitas, & Deus vtrunq; ex ęquo pcipiat, ait epistola ad Pręposituū Luneburgensem? Istam beluinam concumbendi subandique animo suo carnali psuasam necessita-

Tomo 6. fol. 77.

necessitatem suo vt comprobaret exemplo, post varios contra vota Deo facta libellos, quibus se aliosque apostatas sui voti reos legibus solueret, atq; ad illegitimas pelliceret nuptias, veraque (vti Canon appellat) Christi adulteria, hellam illam Catharinam, iam annos aliquot Vuittenbergæ varia per studiosorũ oscula volutatam, sibi vxorem duxit. Immò ante biennium primo illi coniugato sacerdoti Carolstadio non solùm epithalamium cecinit Euangelicum, sed lasciuus Veneris cultor Missam quoquè, si superis placet, nouã istis finxit nuptijs, ne res tam abominanda, & apud Christianos omnes semper inaudita, immortali quoquè apud Germanos careret testimonio. Isthæc aliaque id genus plurima ex Ioanne Hussio, alijsque hæreticis mutuatus Luterus, in orbem euomuit. Quæ si quis prudenter pieque, pro eo atque DEI optimi Maiestas postulat, consideret, dubitare nequit, quin nunc impletum sit, quod olim ecclesiæ Paulus Apostolus prophetauit: Intrabunt lupi rapaces in vos, non parcẽtes gregi, & ex vobisipsis consurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se. Sic enim ex nobis, hoc est, ex nostris monachis Deo quondàm deuotis, Luterus, Bucerus, Oecolampadius: ex Sacerdotibus Carolstadius, Zuinglius, Brentius: ex foro etiàm, ne quid saltandæ isti fabulæ deesset, Caluinus, Molinæus, Ottomannus, & ille tam nobilis scelere Beza, (vt nunc illam plebeculę aphyam silentio prætercam, Anabaptistarum, Zuencfeldianorum, & Libertinorum) ex nobis, inquam, isti omnes lupi rapaces egressi, iam miserrimè Christi gregem dirripiunt, dilaniant, deuorant, donèc Deus optimus sua tandèm pietate victus, nostrique misertus, idoneos ecclesiæ suæ sponsę dilectissimæ reddat pastores, nostris assiduè peccatis depulsos, qui erraticas illas reuocent, colligãt dissipatas, semilaceras sanent, semineces ac propè deuoratas viuificent saluãdas. Sed de his hactenùs ex Lindano, Dubitantij sui dialogo primo.

Concilium Carthag. 4. can. vltimo.

Luteri incestæ nuptiæ, anno 1525.

Carolstadij incestæ nuptiæ fictitia Luteri missa celebratæ, anno 1523.

Act. 20.

Lupos varios in Christi ouex grassari.

Nunc verò ex eiusdem secundo dialogo paucis commemorãdum, quęnam ex Luteri spiritu, aut veriùs (inquit) ex Apocalyptici istius draconis ab Euangelista prædicti veneno, orbi prodierint sectæ, quæ item priscæ hæreses per eum eiusque discipulos sint renouatæ. Tum deindè, post isthęc per eundem Luterũ suosque nouata dogmata in Christum & iniuria & blasphema, post eius in verbum Dei scriptum sacrilega adulteria, post impias illas suppilationes atque nefarias corruptelas, quas dudùm patefecimus, perstringemus, qui noui istius Euangelij fructus fuerint, pernicioseq; Germanijs per eum inflictæ calamitates. Posteaquàm ergò satan Dei optimi permissu, peccatis Christiani populi ità efflagitantibus, horribilẽ istum in catholicam Christi ecclesiam impetum facere fuit aggressus, varijs eam modis oppugnare non desinit. Si enim vna non succedit via, aliam tentat, mox deindè aliam & aliam, donèc tandèm aliqua miseros quàm plurimos in suam pertrahat æternę perditionis nassam. Sicuti enim videmus in aliquo viuario piscibus varios tendi laqueos, hic sagenam minitari illis periculum, illic pueros hamo eis insidiantes, alibi nassas tendiculasque latitãtes: rursùs varios illis mergos, quos scholuaros dicimus, præsentissimam adferre incautis perniciẽ, quòd sub aquas ingressi, natitantes & discursantes imo de fundo rapiunt, quos item appræhensas rostro anguillas emergentes tandèm vides, licèt reluctantes & crispãtes, deglutire: sic ille humani generis hostis implacabilis satan, non desinit omnes attentare rationes, quibus miseras à Catholico Christi grege auulsas ouiculas rabidi more lupi dispergat, rapiat, perdat. Ad hanc rem sibi quidem, quo est in Christianos infestissimo odio, vtiliter conficiendam, nullum nouit vetterator hoc tempore stratagema aptius, q̃ varia Euangelij titulo spargere doctrinarũ genera, mirè in speciẽ plausibilia: quorum saltem aliquo incautos fallat, imperitisque fucum faciat. Ex tam varijs enim erroribus ad plebeculæ adulationem & carnalium hominum gratiam, Euangelij larua renouatis, facilè aut hic aut ille arrideat, & applausum eblandiatur.

Cur sectæ tam variæ nunc grassentur.

Pulchra similitudo.

Quantum diaboli studium ad dispergendũ Christi gregem.

atur. Si enim animus ab adulterio aut diuortio abhorret, non ità tamen ab vsuris: Si ab Anabaptismo, non ità à Caluinismo: Si ab hoc quoquè, non ità à puriore illo Luteranismo, aut fortè à Libertinismo, aut alio quopiam laqueo Euãgelico. Omnes enim veterator ille pertentat fallendi rationes.

Inexhausta Dei pietas erga filios suos contra diaboli cõmentum.

Sed quæ est Dei optimi benignissimiq; patris suos in filios inexhausta pietas, hoc ipsum diaboli commentum, quod in hos instituit machinatusque est multò callidissimum iuxtà àc perniciosissimum, id ille suis electis vertit in bonũ. Quod eñ obitèr dudùm diximus, hinc te liquidò deprehensurum confidimus, DEVM optimum etsi populò suo iustissimè ira supramodùm accensus, hasce omium sanè flagellorum suorum acerbissimas inflixerit plagas, quib⁹ tot pereunt animæ, quot nouis istis erroribus moriũtur infectę: tamen electis suis ouiculis hoc admiscuisse remedij constat, vndè admonitę, illas pseudohelię Luteri, & aliorum pseudoeuangelicorum ad vnum omnium abominatiões facilè effugiant, quòd mutuo inter se dissidiò mox ab initio, & quo vlteriùs, hoc magis produ͂t manifestè, quo agitentur spiritu: num illo Christi, qui non dissensionis, sed pacis est DEVS: an illò veriùs Antichristi, qui omnis discordię author contra Christum suo domino diabolò varias colligit Synagogas.

Remedium cõtra sectas est tã varia sectarũ diuersitas, quarum q̃libet alterã hæreseos condẽnat.

Inter Christi spiritum & antichristi discrimẽ quale.

Vt enim ille Christi spiritus verę Dei ecclesiæ catholicæ promissus, fideles omnes vnius facit cordis & animæ, hoc est, eiusdem fidei, atque de Deo rebusque diuinis sententiæ, sic vt de eisdem omnes semper dicãt sentiantque eadẽm: ità non potest non esse Antichristi spiritus, qui à fidei vnitate ad varias adeò sectas, ab vna Christi ecclesia in diuersas adeò synagogas variè adeò dissectas, inuitat, seducit, instigat. Hoc autem Antichristi spiritu inconstantiæ omnis atque contentionis magistro, vt certum est tam varias agitari Euangelicorũ factiones, cùm vera multa dissonantia esse nequeat, sed tàm vna est veritas, q̃ Deus est vnus: ità & Euangelicorum omnium patrem Luterum inprimis fuisse eodem exagitatum ac prope possessum, est indubitatissimum. Hoc ipsum enim meridiana luce clarius, varia Luteri suo in Euangelio demonstrat inconstantia. Quam rem si lectori luculenter & perspicuè demonstrauero, nemo non sanæ mentis iudicauerit hinc eius authoritati, qua passìm Propheta, Euãgelista, immò si Christo placet, tertius Elias habet, magnam detractum iri gloriæ portionem. Non enim non potest esse verissimũ illud Iacobi Apostoli: Vir duplex animo, incõstãs est in omnibus vijs suis.

Luteri incõstantia de sacramẽtorum numero.

1. Cælestia itaque Christi sacramenta, quibus salutem adfert credentibus sempiternam, cùm per Luterum satanas cõstituisset obscurare, defœdare, atque semel, quatenùs fieri posset abolere; cùm anteà Catholicis concorditer docuisset esse septem, in sua Captiuitate Babylonica anno 1520. vnum esse ait sacramentum, si iuxta scripturas sit loquendum. Mox anno 1522. docuit esse duo, vti liquet ex locis communibus Melãchthonis. Anno 1530. idem disertè Luterus scribit in Catechismo & ad Vualdenses. Rursùs anno eodem cum Confessione Augustana, quam Melanchthon quoq; Luteri nomine obtulit, p̃fitetur esse tria, vti declarat Apologia in Confessionis explicationem conscripta.

Anno 1515.

Anno 1520.

Anno 1522.

Anno 1530.

Luteri inconstantia de S. Eucharistia.

Anno 1530.

2. Sic & de sacrosancta eucharistia qui admodùm Catholicè sensit & docuit: adeò vt in Confessione Augustana professus sit, esse corpus & sanguinẽ Christi sub speciebus panis & vini, quod testes non modò oculati testãtur, sed ipse quoquè Suuenckfeldius. Protestantibus exprobrat, & fatetur Heshusius. Verùm anno 1535. videtur à Bucero in colloquio Marspurgensi eò seductus, vt & panem esse cum corpore affirmaret. Taceo quòd Oecolampadius & Zuinglius suam doctrinam Lutero acceptam referunt.

Anno 1535.

Vide Confessionem Tigurinam fol. 112.

De Christi adoratione in Eucharistia.

3. Similiter CHRISTVM esse in eucharistia adorandum, Luterus libro de adoratione Eucharistiæ docuit: sed posteà id eum mutasse liquet ex locis communibus Melãchthonis, & totius scholæ Vuittenbergensis consensu, & Vuittenbergensi Confessione.

De communione vtriusq; speciei.

4. Communionem vtriusque speciei non esse necessariam, disertè docet Luterus libro ad Bohemos, & de captiuitate Babylonica, & sermone de Eucharistia. Posteà verò contentionis spiritu abreptus, docuit sub vtraq; specie omnibus esse communicandum.

De operum necessitate.

5. Opera ad salutẽ esse necessaria multis Luteri verbis ostendit Georgius Maior libro de operibus: Sed ex commentarijs eiusdem ad Galatas, liquidissimè Illyricus & Gallus demonstrant non esse necessaria.

De Sanctorum inuocatione.

6. Sanctos esse inuocandos, Luterus affirmat libro de Præparatione ad mortem, & libro contra Taboritas. Posteà Sanctis gloriam hanc inuidens, ac peccatorum luto cùm defœdâsset omnes semel homines, hoc noluit honore illos afficiendos.

Porrò quàm fuerit sua in doctrina varius, tam variæ loquuntur per Germaniam factiones, quę ex discipulorum eius dissonãtia sunt exortæ: qui suas etsi quoque addidere magistri inuentis opiniones nouas, ne & ipsi viderentur magistrorum nomine indigni, tamen potissima dissensionis capita à Lutero sunt mutuati, vti liquet in Antinomis, Osiandrinis, Maioranis, Musculanis, qui suam Luteri verbis doctrinam tuentur, quam aut concionibus, aut disputationibus, aut scriptis eius hauserant. Certè illud omnem de hac re tollat scrupulũ, quòd Luteri scripta totiès impressa, maximam præ se ferant doctrinæ varietatẽ, & indignam nouo Euangelista inconstantiam. Qui enim primam contulerit editiõem cum illa annos 2. rursùs cum illa Ienæ excusa, videbit magnam Luteri doctrinæ non modò dissimilitudinẽ, sed manifestam inconstãtiam atq; adeò pugnam, quam pij viri episcopus Faber, Cochlæus, alijq; centurijs aliquot antitheseon Luteri iampridem notârunt, orbique cæcutienti (sed heu dolor) frustrà demonstrârunt. Immò dux ipse Saxoniæ Georgius, noui istius euangelistę ridens inconstantiam, ac discipulorum eius subsannans stultitiam leuissimam, & leuitatem stolidissimam, lepidò vtebatur apophthegmate, Luteranos hodiè nescire quidnam die crastino essent credituri.

Cur Luterus cùm in sua doctrina tã varius fuit & incõstãs, tantũ discipulorũ numerũ nactus fuerit.

Ex quo quidam mirari possent tantum fuisse Luteri discipulorum numerum, cùm tam fuerit ille in doctrina varius atque inconstans. Quibus hoc sit responsum, si vnus idemque fuisset ille in docendo, non tantum auræ popularis captare potuisset. Dum verò sese in oẽm placendi populo transformat speciem, ac nunc hoc, nunc illud aut in gratiam populi, aut in principum adulationem nouaret, dignè est tanta Euãgelicorum facta non secta, sed confusio verè Babylonica. Quod vt liqueat magis, non fuerit inutile, catalogum tibi commemorare sectarum, non quidem omnium, quibus ne dies quidem sufficiat totus, sed nobiliorum, quæ ex vno illo Luteri ceu Apocalyptici draconis halitu in orbem efflatæ, Christianas passim depascuntur prouincias Euangelij prętextu: quod sibi quæque, cum alterius condemnatione, superbissimè arrogat.

Catalogus sectarum ex Lutero pseudoeuangelio natarũ.

Itaque cùm captiuitatem quandam Babylonicam draco ille Apocalypticus nunc Dei permissu solutus, per Luterũ aliosque Euangelicos istos populo Dei molíretur inducere, varias paulatim inuexit prætextu Euangelij sectas p quosdam improbos, qui rem istam reipublicæ Christianæ perniciosam, ac Romano Imperio exitialem, suo procurarent studio. Euangelicorum igitur, qui Euangelij istius noui, quod iactãt, doctrinam per Luterum aliósve adulteratam sectãtur, in tres distinguas commodissimè classes: tametsi tanta sit varietas, confusio, & doctrinæ inconstantia, vt tot existant ferè factiones, quot capita: tot ppè hæresiarchæ, quot sectarij. Alij nanque sunt Luterani, alij Semiluterani, alij antiluterani. De quorum nobilioribus tantùm factionib9 in hoc ope secũdùm alphabeti ordinẽ repire licet titulos & capita. Nam si quis oẽs huius fermẽtati seculi errores (ait Hedio epistola ad Melanchthonem) numeret, de fide Trinitatis, de Christo D E O, Sacramentis, & cæteris, ferè totidem inueniet, quot ętas habuit Augustini, id est, 128. Quapropter q̃re locis suis, qui ex eis sunt celebriores.

Tres Euangelicorum classes.

Nunc

De calamitatibus Germaniæ p Luterum iouectis.

Nunc verò memorabiles illas calamitates, quas initio nascentis sui Euangelij Luterus cum suis attulit, quàm paucissimis verbis poterim° perstringemus.

Anno 1520.

Posteaquàm ergò Luterus anno 1520. libellum edidisset, cui titulum fecit, Præludium Captiuitatis Babylonicæ, plurimos sua doctrina ad rebellionem concitare cœpit. Docebat enim, Christianis nullam legem, siue ab hominibus, siue ab angelis vllo iure imponi posse, nisi quantum ipsi velint. Liberi enim sumus, inquit, ab omnibus. Rursùs nullum hominum habere ius vnius syllabæ constituẽdæ super Christianum hominem, nisi id fiat eiusdem consensu: quicquid aliter fieret, tyrannico spiritu fieri. Immò nullam (ait ibidem) esse remedij spem, nisi reuocato libertatis Euangelio, extinctus semel omnium hominum legibus, omnia iudicemus & regamus.

Tuba Luteri ad seditionem ex captiuitate Babylonica.

Luterus regnum affectat, Anabaptistæ captant, Caluinus possidet.

Ad primum itaque libellorum Luteri gustum Erasmus rectè diuinabat, rem in seditionem exituram: cuius testem, vti ait, faciebat Capitonem, epist. ad F. inf. Ger. conscripta.

Anno 1521. edicto Vuormatiensi seditiosum Luterum pronunciat Cæsar cum statibus Imperij.

Prudentissimè igitur Carolus quintus Comitijs Vuormatiensibus vnà cum Statibus omnibus Imperij anno mox consequutò pronunciauit, libros Luteri magnæ seditionis atque schismatis in Ecclesia Dei esse fomites. Obedientiam enim & regimen omne tollere, vndè populi ad defectionem & rebellionem à suis tam spiritualibus, quàm tẽporalibus dominis faciendam, ad rapinas, cædes, incendia, cum manifesto reipublicæ Christianæ discrimine prouocentur. Et quidem seditiosũm suum istũ spiritum Luterus apertissimè prodidit in ipso Imperatoris atque statuum Imperij consessu Vuormatiæ, cùm illam CHRISTI vocem, Non veni pacem mittere, sed gladium, detorquens, omnium sibi inquiebat iucundissimam faciem videri, ob verbum Dei studia & dissensiones fieri.

Anno 1522.

Mox quod anteà Luterus iactitabat obscuriùs, Euangelij indolem esse, bella & seditiones mouere, sub bellum rusticum apertè verbis & scriptis profitebatur, cùm diceret: Inter Christianos nullum esse magistratum, siue superioritatem. Rursùs D E V M orandum esse, ait libro contra edicta Cæsaris, nè Rustici principibus obedientiam præbeant, vel in militiam eant, vel dent aliquid contra Turcas: quòd Turca deciès probior prudentiorque sit, quàm nostri principes: ideò nihil prosperitatis expectandum à nostris, nec quicquam esse contribuendum contra Turcas. Immò libro contra Turcas, ait: Non licere Christianos bellare, sed vim & iniurias pati debere. Rursùs in Assertionibus artic. 34. Præliari aduersùs Turcas, dicit esse repugnare voluntati DEI, visitanti iniquitates nostras. quid, quòd Erasmus commemorat Luterum scripsisse, eam esse peculiarem Euangelij naturam, mouere seditiões, celebratumq; fuisse Zuinglij dictum, Euangeliũ vult sanguinem?

Seditiosa Luteri scripta.

Libro 2. de seculari potestate.

Epist. ad fratres Infer. Germaniæ.

O sanguinarias Luteri & Zuinglij voces.

Ex hac Luteri doctrina tam seditiosa atque sanguinaria, libellis & concionibus in vulgus contra Clerum & Principes sparsis, mox sensit Germania qualem sua in viscera admisisset, ac æquo diutiùs souisset viperam sanè Euangelicam: suæque aduersùs edictum Cæsareum, statuumque omnium Vuormatiæ in Comitijs ante biennium frustrà promulgatũ inobedientię pœnas dedit, quas & in hanc vsque horam luit miserrimè, & quas pij in Turcicam tandem barbariem, veramque Babylonicam captiuitatem abituras haud immeritò verentur. Eo enim edicto etsi palàm ex iudicio & assensu Electorum Principum, omniumque Ordinum & Statuum Imperij, sententiam & condemnationem Romani Pontificis exequendam fuerit declaratum, Luterum ab ipsis haberi vt membrum ab Ecclesia DEI abalienatum, vt obstinatum schismaticum, & notorium hæreticum, atque talem ab omnibus habendum decretum & mandatum: tamen cùm noui sui Euangelistæ Germanorum plurimi dulcia in speciem potitassent venena, illum, licèt ab Ecclesiæ iudicibus, academijs, & Imperij ordinibus

Vipera verè euangelica Luterus.

Germaniæ cæcitas, vt manifestum hæreticũ ac seditiosum, pro Apostolo & Euangelista susceperit.

omibus damnatum hæreticum, pro Dei apostolo adeoque Christi Euangelista, colere atque suscipere pergebant.

I Plaga. Mutatæ religionis luit pœnas Saxonia & vicinia. Anno 1525. Bellum rusticum.

Verùm non defuit vigilans illa super domum DEI virga prophetica. Statim enim illa Saxonica cum vicinis prouincijs Euangelicis, mutatæ suæ fidei Apostolicæ, acerbissimas luit pœnas. Cùm enim Rustici passim per Sueuiam, Alsatiam, Duringam, & Franconiam, in seditionem Luteri voce ceu Alectûs cornu acti, quos ceu Bellona quædam Muntzerus, Carolstadius, Hetzerus, alijque aliquot in rebellionem excitârant, non modò vti illi suaserant, Monasteria & templa inuaserunt, expilârunt, euerterunt: sed & nobilium castra & arces diripuerunt, incenderunt, destruxerunt. Tantus autem monasteriorum atque castrorum per illos vexatorum fuit numerus, vt per solam Franconiam suam ad trecenta numerârit Claudius Conradus Vuimpina, Erasmus Alberus libro contra Zuinglium, arces Franconię ad centum octoginta numerat oppugnatas.

Hominum cædes per Euāgelicos latrones.

Cæterùm neque corporibus parcebant latrones illi: adeò vt inter nobiles isthoc Euangelicorum latrocinio trucidatos numerentur Comites aliquot, illustres plurimi. Alberus scribit, Comitem Helffensteinum in lanceas fuisse adactum. Iactabat enim Muntzerus, vt ait Melanchthon in Commentarijs ad Colossenses, diuina voce mandatum sese accepisse, vt bellum inferret Principibus.

Principes Germani à Rusticis & ipsi inuasi, expergiscuntur.

Talem verò conspirationem vbi suo tandem malo exuscitati senserunt principes viri, non ecclesiasticos modò, quibus illam calamitatem non pauci gratulabantur, (tantum erat Cleri odium) sed sese suaque omnia petere, prudenti admodùm consilio Epimethei equites, quos Sueuici vocant fœderis, hinc illis obijcere, inuadere, dissipare, dispergere, in Danubium detrudere, altissima de rupe depressos demergere, trucidare: illinc Dux Lotharingiæ Antonius valido exercitu Rusticorum cuneos subita irruptiōe disturbare, sternere, necare sunt aggressi.

Quot perierint bello rustico.

Hoc in tumultu Rusticorum Germanorum cladem varij variè narrant. Gennepius centum millia commemorat. Cochlæus certis ex literis supputat ad centum triginta millia In vita verò Clementis scribitur, occisa ad centum quinquaginta millia. O bellum sanguinarium. O Germaniam, omnium hactenùs orbis nationum victricē, suo nunc Euāgelicorum intestino dissidio cruentatā, parricidiali sanguine defœdatam, suis denique filiorum manibus seminecatā.

Vni Lutero illam debet Germania cladem, tot suorum filiorū parricidali cæde trucidatorum.

O Euangelicum Luteri spiritum, qui istam suæ patriæ intulit cladem. Istam inauditam post Germanorum memoriam, domesticam calamitatem, ad quā memorabilis illa ne Iuliani quidem comparāda est, cui (obsecro) alteri acceptam referat Germania, quàm vni Martino suo Lutero pseudoapostolo? Hic enim initiò Rusticos contra dominos tam ecclesiasticos, quàm Principes armauit. Mox & nobiles contra Ecclesiasticos, scriptis & venenatæ linguæ flagello concitauit.

Luterus Rusticos in nobiles concitat.

Victoriam Rusticis cōtra nobiles prophetat Luterus.

Principes in rusticos trucidādos inflammat Luterus.

Deindè vbi rusticos vidit præter ecclesiasticorum bona, etiàm Nobilium inuadere castra, diripere, incēdere, euertere, ac (quod omium fuit illi primum) aliter euenire, quàm non solùm sperârat, sed disertè etiàm prophetârat, nimirùm de Rusticorum contra principes victoria, illum detorquens Psalmi versiculum, Effusus est super Principes contemptus, hos in illos miserrimè trucidandos alijs nouis scriptis sanguinarijs, immò paricidalibus inflammauit. Conuersa itaque nauigij, pro fortunæ successu, prora, iam seditiosos illos Luterus nolebat suos agnoscere. Sed illi hunc nihilominùs iactitabant, atque adeò conuincebant, crudelissimæ huius seditionis authorem. Quod illi exprobrans Erasmus: Tu quidem libello, inquit, in agricolas sæuissimo, suspicionem abs te depulisti: nec tamen efficis, quò minùs credant homines per tuos libellos, præsertim Germanicè scriptos, in oleatos & rasos, in monachos, in episcopos, pro libertate Euangelica contra tyrannidem humanam, hisce tumultibus fuisse datam occasionem.

In Hyperaspiste.

Cæ-

Catalogus calamitosiss. Euangelicorum calamitas tuum perfimi belli rustici. Cæterùm quò magis perspecta isthęc Euangelicorum calamitas tuum permoueat animum, paucis quæso accipias belli istius plusquàm Catilinarij calamitates catalogo compræhensas. Mense primùm Ianuario, Rustici suo Abbati Kampidon. rebelles, mox Algrici episcopo Augustano & Vlmensibus vicini, ad quatuor millia confluxerunt: deindè quinta Martij iuxta Vualtzee, tāto cōcurrebant numero, vt eodē mense confectis octo cuneis, oppida plurima pagosque occupârint.

Anno 1525. Ianuarius. Martius.

Ad Leypheim Vlmę finum à liga Sueuica, trucidati ad 4700. aut in Danubium præcipitati de rupe depressi. In vicinia mactati 1500.

Aprilis. Decimaoctaua Aprilis Rustici suum Comitem de Helffenstein cum tredecim nobilibus crudeliter interfecêre in Vuinsperg: quem in lanceas adactum illos trucidâsse narrat Albérus.

Rheti quoq; suū Comitem Ludouicum vnà cum oppido Oetingen capiunt, atque monasterium diripiunt.

Casimirus Marchio adhæc occidit duo millia quingentos.

Apud Eluuangen occupatā cū duabus arcibus occisi quingenti.

In Vuirtenbergensi ducatu occisi sex millia quadringēti sexagintaquinque.

In Vuinsperg, quadringenti.

Dux Lotharingiæ Antonius per Alsatiam per triduum occidit 16600. alij scribunt triginta millia.

Maius. Mense Maio per Duringiam Thomas Muntzerus occisis Fuldæ mille & centum viris, captus est in fuga iuxta Isenacum, trucidatis suis coniuratis sex millibus. Sed resipiscens, confessus, atq; catholicæ Christi ecclesiæ recōciliatus, decollatur.

Thomę Mūtzeri mors.

Per Franconiam, vbi tam arces nobilium, quàm monasteria diripuissent atque exussissent ad trecenta, passim cæsi sunt 11600.

Casimiro captiui remissi ex Herbipoli 1484.

Palatinus internecióe deleuit 4000.

Hessus cum Saxone ad Fräckenhausen sex millia trucidârunt.

Alibi quoquè incerto numero cecidêre plurimi rustici, quorum summa à sola Liga Sueuica creditur occisa supra centena agricolarum millia, desideratis equitibus tantùm vigintiquinque & ducentis peditibus. His adde triginta illa millia, per Antonium Lotharingum in agro deleta.

Neque verò huius Luteranæ seditionis flamma sese ruri continuit, sed & ciuitates plurimas cùm occupâsset, ciuium sanguine fuit restinguenda: quod suo malo in hunc vsque diem deplorât Francofordia, Moguntia, & Colonia. Certè plurimi passim magistratus de rerum publicarum salute meritò soliciti, cùm populo suo euangelico istam videret minimè improbari fabulam, à suis magis quàm ab exteris sibi metuentes, vix quò se verterent, habuêre. Basileenses vnum ex Euangelij columnis in exilium abire iusserunt, quē satellites narrabant se nocte sanctæ Parasceues depræhendisse non adorantem crucem Christi, sed in Paphiæ deæ mysterijs operantem, vti Erasmus testatur epist. ad Frat. inferioris Germaniæ. Farellum quoque (nisi ipsus ille sit, in lupanari tā sacro tempore deprænhensus à satellitibus) quum ab ipso seditionem metuerent, (quippe qui sic in monte Pellicardi, ait Erasmus, vbi sacram rem gesserat, seditiosus, acidæ linguæ & vanissimus, vt bis indè profugerit) cupientes Basileam à seditione tutam, exulatum ire iusserunt.

Tumultus & seditiōes in oppidis quoquè p Euangelicos.

O columnā Euangelicorum.

Sed quid intereà, inquias, Luterus? Quid aliæ Euangelij noui columnæ? Num pro miseris intercessêre? Num salubria componendæ atque tranquillādæ reipublicæ inuenêre consilia? Planè quod incendiarij solent, flagrante aut templo, aut Capitolio. Omnes ēm Principes & verbis & libellis ad trucidandos agricolas instigabant. Sanè Luterus quos disertis verbis hoc in bellū parricidale inflammârat, vbi cōtra suam pphetiam de Rusticorum aduersùs principes victoria, rem euenire cerneret, nūc cū rei mutatione & ipse suo mēdaciorum patri fideis propheta, suam mutabat ora-

Quid Luterus tēpore lanienę Rusticorū à se ad bellū parricidale excitatorū agebat.

O vocē Luteri Barraba dignissimā, libello contra cohortes Rusticorum.

orationem, eos gladio atque inferno per varios libellos deuouens: tempus nunc esse, quò principes sibi cælum mereantur faciliùs sanguinem fundendo, quàm orando. Adeò verò cum Ieremia populi D E I non deplorabat interitum, se authore concitatum, vt flagrante isthoc Germaniæ Incendio, excucullatus iam nouus sponsus, nouis deditus nuptijs, suam suauiabat monachus monacham Catharinam, saltabat, potitabat, strenuè cuticulam curabat, ventris & inguinis mancipium:

Cuculla abiecta, Luterus monialē duxit vxorem. Anno 1525.

Quid Euangelici cōcionatores spei conceperint de occupata republica p Rusticanum Bellum.

Quid alij Euangelij columnæ tunc spectârint, vnus haud postremus suo declarauit nutu. Cùm enim Erasmus ea tempestate cuidam ex præcipuis diceret, se Rusticis metuere miserum exitum: tantùm arrisit ille, indicans se sperare meliora. Porrò Euangelici alij Ecclesiastæ omnes cùm nunquàm non sæuirent in vitam Ecclesiasticorum, iam in Rusticos tumultuantes, ciuesque applaudētes, penè erant elingues. Immò non tam aduersùs eos muti, quàm linguis animisque fabulæ illi motoriæ fauentes, ac tantùm non manibus ac pedibus adiuuantes. Quapropter quædam ciuitates suos ecclesiastas exulatum ire iusserunt, seditionis quam metuebant, si non authores, certè auctores, fautores atque competitores.

Ira Dei in Germanos ꝑpter religionis veræ mutationē ac deprauationem.

Cæterùm terribilem istam agricolarum laniænam fuisse manifestam irati D E I plagam, ea quæ sunt consequuta, liquidò demonstrant. Non enim copioso isto tot suorum supra millia centum triginta aut quinquaginta ciuium sanguine, Germania violatæ fidei Christianæ scelus potuit expiare, sed longè acerbiora D E V S optimus in eam ad suum verum Euangelium reuocandam immisit flagella. Si enim historiæ Germanorum merentur fidem, videbis ab anno 1520. vsque ad 1530. partim ex Germania, partim ex vicinia Saxonico isthoc veneno infecta, à latrocinantibus Turcarum cohortibus, in miserrimam vereque Babylonicam captiuitatem abducta esse supra sexaginta millia, vt occisos & rogo traditos hic non supputemus.

2. Plaga. Alia flagella Dei germaniæ immissa, vt ad auitam veramq; rediret fidem.

Alię iræ diuinæ flagella in Germanos, à fide catholica deficientes.

Adhæc nè quis in dubiam Dei optimi in Germanos iram, hasce fuisse operatam calamitates ambigat, en tibi alia huius rei argumenta certissima, hanc Germaniæ à fide Christi catholica & Apostolica defectionem euestigiò consecuta. Vngariam Turcæ igne ferroque vastant, Budam diripiunt, ac Rege Ludouico suis cum copijs cæso, miserrimeque trucidato, Vienuam obsident, ac totam nobis Hungariam hoc anno eripuêre, quæ per annos plùs minùs ducentos, propugnaculi Christianorum vicem contra infestissimos hostes sustinuerat.

Annò 1526.

Hungariā cāpta.

3. Plaga: Terribilis Viennæ obsessio.

Posteaquàm verò terribili illo trecentorum millium Turcarum exercitu iterùm Viennam obsidente, D E V S optimus non Germaniam solam, sed Europam etiàm totam exterruisset, atq; ad resipiscentiam clementer inuitâsset, ostendens, quàm facilè, si voluisset illi donare victoriam, perfidiam Germanorum puniuisset, mox fames septennis Germaniam inuasit: quam euestigiò alia manûs Domini plaga truculentissima insequebatur. Subitanea enim illa pestilitatis species, quam Sudorem appellitant Anglicum, vtì ignota, ità sanè horribilis, quàm innumera absumpsit per Germaniam millia? Nam cùm Luteri per Germaniam in Oceanum vsq; proserperet contagium, en tibi mox adfuit alia illa apud Prophetam vigilans virga, quæ plurimos ad sobrietatem rectumq; animi iudicium, delicijs carnisque voluptatibus aurei illius seculi ætate deprauatum, de perniciosa illa Saxonica peste admoneret atq; reuocaret. Exortus est enim sub annum millesimum quingentesimum vigesimumnonū supra modum hominibus notum, morbus non minùs contagiosus quàm subitaneus, qui validissimos quosque repètè abreptos, atque in soporem quendā lœtalē demersos, plerunq; semp hac ex vita absumpsit. Miro em̄ Dei cōsilio nō adolescētes, nec senes, sed viriles inuasit

Anno 1529.

Fames septē annorū per germaniam.

4. Plaga. Sudor Anglicus.

Aurea ætas ante Luteri toxicum.

potis-

Plaga manûs Dei medicis ignota.

potissimùm ætatem. Hanc manûs DEI plagam, medicis ignotam, vocitabát (vt diximus) Sudorem Anglicum, cùm ex Rheni fontibus vnà cũ Rheni fluxu, sed latissimè Bruxellam vsq; expatians, fuerit in Oceanũ deuolutus. Certè toto ferè Belgio vehemẽter grassabatur: cuius vehemẽtia, sęuitia, crebritate factum, vt populus passim haud aliter sese ad mortem adeò subitò irruentem præpararet, q̃ die paschatis ad sacræ Eucharistiæ cõmunionem. Dies eñ festus huic rei passim fuit datus, quo non minori frequẽtia, licèt ardentiori pœnitentia, Dei populus sacramentis Confessionis & sanctæ Eucharistiæ vtebatur, q̃ solet animo illo solennis communionis Paschalis. Quantum verò hominum per Belgium solũ illa acerbissima diuinæ manûs plaga perierit, vel vna in hunc vsque diem annua supplicatione cõmemorat Antvuerpia, vbi die sancti Michaelis clero publicis precibus Deo optimo supplicante, prorsùs inopinatè atq; subitò sistente plaga grauissima, auersa fuit ira furoris Domini, illic vehementissimè effusa.

Timor salutaris populo Dei ex Sudore anglico incussus.

5 Plaga. Aliæ plagæ Christianorũ post Luteri abominationes in orbem effusas.

Nunc vt captas à Turcis fidei hostib' infestissimis silentio obruamus, Albam Regiam anno 1520. Rhodum illam nobilissimam insulam anno 1522. occisum Vngariæ regem cum felici illa Vngaria capta anno 1526. Romã etiàm anno 1527. captam: vti & irrecuperabilem per Selãdiam & Hollandiam inundationem, q̃ anno 1530. tot hominũ millia cum aliquot insulis, Cortenum aliaque oppidula non pauca deuorauit, pagosque plurimos: cogita quęso lector, quot hominum millia internecione deleuit illa seditio Heluetiorum anno 1531. à Zuinglio excitata: in qua cum istius Euangelici belli authore Zuinglio præter ciues plurimos Tigurinos, etiàm sexdecim p̃dicantes siue Pastores periêre.

Bellũ ciuile Heluetiorũ. Anno 1531. septima de Septembris.

6. Plaga. Bella Gallorũ & Belgarum.

Porrò reliquas iræ furoris Domini hîc commemorare plagas ob Luteri corruptelas populo DEI inflictas, longius foret, quàm vt sermoni nostro conueniat, potissimùm cùm tibi nota sint bella, non tam à Turcis per Austriam, Galliam, atque Corsicam, quàm Francis & Belgis mutuo sanguine multa per lustra in annum vsque millesimum quingentesimum quadragesimumnonum, & deindè ab anno 1552. in annum vsq; 1559. protracta. Quibus quidnam aliud obsecro tam eximiè est confectũ, quàm quòd animis principum vtrinquè bello acriter cum fratribus gerendo intentis, contagium illud Luteranæ, immò veriùs Zuinglianæ, adeoq; Anabaptisticæ pestis, populi pectora passim incredibiliter infecti fuerit depasta? Dum eñ omnis consiliorum suorum prudentia contra publicos reipublicæ hostes tota inuigilat, malum illud intestinum iamdudum sparsum, dum nimis in populi visceribus optato belli ocio alitur atque fouetur, magno reipublicę periculo adolescit. Quod vti nunc per biennium Gallia, quondàm florẽtissima, iam suo miserrima experitur malò, & Valentianæ quid Euangelici moliantur, si rerum potirentur, suo docuêre facto: ità pij rerumque communium haud imperiti, alijs quoquè verentur, nî prudentissimo vigilantiorique occurratur consilio.

Belli Gallici tempore pestis hæreseõ maximè serpsit, dum reges toti bello inuigilabant.

Illud verò bellum quod vocant Smalcaldicum, quorsùm hic recensere fuerit necessarium, quod, à Luterò malè persuasi, in Cæsarem Carolum quintũm suscepêre quidam infeliciter, licèt ijs essent instructi armis & copijs, quibus initiò Cæsar longè impar futurus videbatur, nisi DEO protectore & adiutore munitus fuisset? Pollicebatur Luterus certam victoriam, sed rei euentus pseudoprophetæ illius coarguit vanitatem.

7. Plaga. Bellũ Germanicum. Anno 1547.

Nuperam illam acerbissimam dirissimæ famis plagam hîc prætereo, quæ Belgium ac Germaniam secundam tantùm non enecauit, plurimis fame intereuntibus, plurimis ventrem famelicum fabis paneque paniceo, glandibus, adeoque siliquis, saturare cupientibus.

8. Plaga. Fames inaudita per Belgium. Anno 1557.

Porrò bellum illud Italicũ, quod sub Paulo quarto adeò Romã afflixit, cum sequuta mox illa Tiberina exundatiõe: rursùs hodiernos Galliæ tumultuantis motus, q̃d opùs est cõmemorare, quos

9. Plaga. Bellũ Italicũ & Gallicũ.

Anno 1556. Anno 1560.

pij om̃es collachrymantibus intuemur oculis? Certè quorsùm ista Euangelicorũ spectet tragœdia, vel vnum illud loquatur, quod nupèr priuilegio regio est inuulgatum, putà nefandissimum Geneuæ initum fuisse consilium de rege Francisco secũdo, Regina vxore, Regina matre & eius liberis, Proceribus, bonis Magistratibus, ad certã diem cõmodo loco per insidias trucidandis.

Quidnã spectent Euangelici.

Defensio Regis & Religionis, Fo. 16.

Cuius crudelissimæ conspirationis, author defensionis primæ, Bezam profitetur principem, Caluinum authorem, Othomanum subsignatorem, Spifamiũ suasorem, omnes deniquè Galliæ prædones & lanistas fuisse conscios.

Rothomagus.

Deindè quidnam sit expectandum ciuitatibus licet opulentissimis, vna loquitur Rothomagus, tam exhausta, q̃ bello vexata, euersa, perdita.

Lugdunum.

Quid Lugdunũ vrbem referam tam afflictam, tam egenam, tam miserabilẽ, vt dudùm opulentissima & pecuniosissima, nunc scribatur tam paupercula, quasi nunquàm ibi fuerit pecunia?

Aureliæ.

Quid denique Aurelias tam exhaustas, ac nunc suo à Rege mœnibus priuatas?

Turones. Claudius Sanctius.

Quid Turones tã expilatos, tam subrutos, ac sacris illis thesauris expoliatos? Vndè scribunt Bezam cum suis manipularibus argenti marcas 2000. auri verò 1000. suffuratum, præter gemmas & monilia, ornamentaque eximia, tãto prædãdi furore, vt nec ferrum, nec clauum fecerit reliquum.

10. Plaga. Bellum Liuonicum. Anno 1558.

Porrò nè quid ambigãt Germani aut Galli, quin plagæ dudùm commemoratæ, certissima sint Dei optimi maximi iustissimè iratissimi flagella, vnum dictis addam, quod inprimis ad rem præsentem illustrandam faciat. Liuonia Christianæ suæ pietatis atque auitæ religionis per Luteranismi soporem oblita, quasnam dederit anno 1558. pœnas, notissimum est. Pacta quidem violârat cum Moscouitarum principe pridèm inita, aliisque iustis offensionibus dignissima designârat: sed primaria tantæ calamitatis causa, fuit Catholicæ religionis deprauatio atque apostasia, quemadmodùm & ipse Moscorum imperator Basilius literis ad Ferdinandum Cæsarem anno 1560. datis minimè dissimulat. Disertis enim verbis declarat proptereà sese illis iustissimum bellum intulisse, quòd iuramentum Christianum neglexissent, templa contumelijs affecissent, ea in latrinas conuertentes, imagines Christi Dñi, Deiparæ, Apostolorum & Martyrum partim exussissent, partim in loca abiectissima reiecissent. Propter hæc, aliaq; in Deum optimum & catholicam eius religionem abiectam scelera & sacrilegia, quàm tragicam vereque Turcicam sint perpessi ciues Torpatenses ac vicini calamitatem, ex libellis ab oculato teste D. Philippo Olmeno, per Tilmannum Bredenbachium dudùm scriptis notius opinor, quàm vt hic repetẽdum sit fusiùs. Quid enim illi Torpatensi nobilissimæ prouinciæ post famem, pestem, bella intestina, quibus ad resipiscentiam redinnitârat pater ille cælestis benignissimus, supererat eladis funestæ, præterquàm extrema calamitas, qua partim trucidati, partim in longè miserrimam sunt redacti seruitutem?

Calamitatis Liuonicæ causa, fuit defectio à sa de catholica ecclesia.

11. Plaga. Clades Gallorum. Anno 1562. Vide cõsiliũ ad Galliam desolatam.

Nunc superioribus adde Gallorum cladem, quam ciuile bellum, Caluino dictatore concitatum, à Beza Centurione gestum attulit, quæ æstate illa anni 1562. supra quinquaginta absumpsit Gallorum millia, hyeme verò ad D. Thom. supra triginta deuorauit millia: cùm princeps Condæus fuit quoq; cõpræhensus, & posteà heros ille Guisianus in Aureliana obsidione proditione heu nimiùm impia trucidatus, & Vendomius ictu bombardæ perditus.

Pestis. Anno 1563. Anno 1564.

Iam pestem illam cogita, quæ vti anno superiore Londini 40000. absumpsit, & hoc anno 1564. Dantisci non pauciores: ità Lugduni hanc sic grassari aiunt, vt in solitudinem propè videatur redactum. Quis verò tandèm sit pestilitatis istius passim per Gallias, passim per Germanias tam atrociter grassantis finis aut modus, Deus optimus nouit, qui nos tandèm respicere dignetur benignus. Porrò quidnam ille terræmotus per Sabaudiam iuxta Nizam præsagiat, qui sex aut septem absumpsit oppidu-

Terræmotus horribilis à

XX. Iulij, vsque ad sextam Augusti.

oppidula, quisque secum prudenter reputet.

Has atrocissimas Dei optimi maximi plagas in Germaniam Galliamque post abominanda isthæc impurissimi Luteri & aliorum pseudoapostolorum fideiq; apostatarum ac proditorum contagia effusas, vbi mecum tacitus reputo, non aliud per Luterum re vera effectum videre mihi videor, quàm captiuitatem verè Babylonicam, immò Turcicã esse pijs inductam: Certè Ioachimus Camerarius Luterum causam turbarum omnium, quibus Germania tantoperè affligitur, proclamare ausus est, vti ait Stoltzius, culpamque omnium ærumnarum quibus adhuc conflictatur respublica, transfert in Luteri contentiones. Huic suffragatur & Galliæ lugubris ista sors longè miserrima, quæ vti Germania, & ipsa nonum sequuta Euangelium, non potest non profiteri sese hasce perniciosas ærumnas suo vni Caluino, eiusque discipulis Gallis, Bezæ, Othomanno, Spifamio, acceptas ferre debere. An verò Luterus Antichristus sit ille, p Apocalypseos diui Ioannis prophetiam designatus? vt quidã voluêre, id quidem arithmeticis & Pythagoricis literis supputantes, illi viderint, quos ad Lindanũ dialogo tertio sui Dubitantij, ex quo hęc omnia desumpta sunt, remitto, vbi illa ad amussim discutiuntur. Nunc ad eos, qui illum in diuorum numerũ adscribunt, venio.

Turcicę captiuitatis faciẽ p Euãgelicos Germanijs & Gallijs inductã.

In somnio Luteri, & in defensione.

Luterus an Antichrist.

Nam quòd illi sanctum faciunt Luterum, nihil sanè alienum ab hæreticorum ingenio faciũt. Ità enim & alij cùm veros aboleuissent Dei Sanctos, sese suosque in illorum subtogarunt locum apud suos: sed nõ apud Deum, nisi fortè suum deum diabolum, cui seruiunt, à quo ęterna immortalium ignium suis pro erroribus receperũt pręmia, aut potiùs tandem accipient definita, vbi ille aduenerit finis. De omnibus enim Hæresiarchis est longè verissimum, quod Luterus de Arrio ex diuo Augustino libro de Concilijs demonstrat, quotidiè ingrauescere, inquiens, illius pœnas apud inferos, quandiù error ille maneat.

Luterus an sanctus dicẽdus, q sancta oia suo impuro luto contaminauit.

Quod si verè de Arrio vnius dogmatis authore dixit, teste Lutero, Augustinus: quid eum de isto suo Augustiniano apostata Lutero pronunciaturum existimas, non vnius aut alterius erroris reõ: sed cuius studio vniuersæ ppè veterum hæreticorum hęreses sunt in orbem summa cũ Christiani populi pernicie reuocatę? vti superiùs declaratum est. Quibus in erroribus cùm sit nõ tam mortuus, quàm suffocatus, quidnam spei esse queat de eius salute? Certè nihil amplius, q̃ de Arrio, Nestorio, alijsq; sua in hæresi pertinaciter mortuis. Nisi quòd de illis ambigit Luterus, an suis in erroribus sint mortui, de Lutero autẽ nullus. Quanquàm enim belli illi commilitones atque combibones, qui sese morięti atque postremùm cœnanti adfuisse testantur, libello in vulgus sparso Iustus Ionas, Michaël Cęlius, & Ioãnes Aurifaber Vinariensis aiunt, quòd post aliquot dies morbo cõflictatus sese admodùm moderatè in cœna gesserit, atq; tota ferè nocte fatigatus morbo suauissimo citra omnem molestiam obdormiẽrit, tamen haud temerè R. P. Hosium literis prodidisse credas, Luterum benè potum ac hilarem, postridiè manè in lecto repertum fuisse mortuum.

Libro de Concilijs.

Mors Luteri.

Sed licèt Luterus inter nobiles illos illustrium Comitum & Comitissarum, dominorum Doctorum, & magistrorũ Chirurgorum manus emiserit spiritũ: non plus istud tamen nouato eius pseudoeuangelio conciliare debet aut gratię aut admirationis, quàm q Dionysio tyranno post tot sacrilegia nauigaturo, secundi spirabant venti: aut quod DauidiGeorgio hæresiarchæ impijssimo, holosericato, purpurato, coronato põposa contigerint funebria. Etsi eñi plerosq; pseudoprophetas Deus optimus iustissimis pœnis hac ex vita excruciatos ad immortales æternorum ignium abripuit cruciatus: quosdam tamen in speciem honestè mori, honorificeque sepeliri permisit, quemadmodùm & Lutero (vt aiunt sui) & Dauidigeorgio quoddam ad tempus concessum videmus.

Mors heresiarcharũ nõ semp ipsorũ sacrilegijs respondet hacin vita.

Cæterùm quô liqueat, quàm varius

Luterus varissimus.

fuerit propheta Luterus, vnum illud iactatum eius oraculum prodit, quod de Romano episcopo, vti narrat Bugenhagius Pomeranus, composuit:

Pestis erā viuus, moriēs tua mors ero Papa.

Cùm enim iam annos plùs minùs octodecim sit mortuus, adeò pestis istius Luteri morte Romana ecclesia nō est euersa, vt deficientibus turmatim ad Zuingliana castra Luteri discipulis, illius res sint longè confirmatiores: Adeò vt si suos in discipulos Luterus suam conuertat prophetiam, hoc modo:

Luteri morte Saxonica ecclesia debilitata, & catholica confirmata.

Pestis erā viuus, moriēs tua mors ero Saxe: verissimè iam Balaam nouum prophetâsse dixeris, maximumque istum prophetam iusto elogio exornâris. Nulli enim ille aut pestis atrocior, aut mors acerbior fuit, quàm illis, quos à catholicæ ecclesiæ vnitate abstractos, in suos errores & priuatas opiniones pertraxit.

Quòd si Caluinistis fidem habeas, iactitant libellis in vulgus editis Luteranismum esse suo studio ac diligentia euersum, cùm innumeri quotidie ad Caluinum deficiant Luterani. Istud serio triumphat ac præ cæteris impotentissimè gloriatur ouaturus Clehitius libro de Victoria veritatis & ruina papatûs Saxonici. Huic Sacramentariorum victoriæ (proh Deū immortalem) nimìs gliscenti suffragantur publicè & priuatim non pauci Euangelici professores, ad rauim vsque, immò ad ignem & rogum vsque (sed exclusiuè) Luterismi: qui nondùm satis quæstûs aut gratiæ popularis vident, cur fidei suę nomē mutent publicè. Sic miseri isti re ipsa explent, quod diuus Paulus Spiritu DEI doctus, de hæreticorum pronunciat ingenio: Corrupti mente, resistunt veritati, reprobi circa fidē, errantes & in errorem mittentes, seductores, & in peius proficientes, siue impietatem augentes, sed non proficient vltrà, neq; ampliùs quàm Deus patiatur, augescet improbitas impia. Insipientia enim illorum & amentia omnibus erit (ô vtinàm citò) manifesta & euidens. Hactenùs Lindanus. Vide reliqua in Iudæus, & Mahomete. De eodem Lutero vide historiam fideliter cōscriptam à Ioanne Cochlæo ab anno Domini 1517. vsque ad annum 1547. inclusiuè, & ad posteros enarratam, & Parisijs impressam 1565.

Luteranismi ruina & euersio per Caluinistas.

2. Tim. 3.

LVTEROPAPISTAE, 16.

LVteropapistas (vt inquit idem Lindanus sui Dubitantij dialogo secundo) vocat Ioannes à Lasco Vuestphalum & coniuratos, nimirùm qui Luterum sectati, videantur Romani pontificis excommunicationem, qua Sacramentarios suis eijciunt Synagogis, imitari. Alij enim Luterani his sunt æquiores, qui nec Zuinglium damnare sustinent, neque ab eius loquendi formulis abhorrent, re ipsa liquidò declarantes, quid monstri domi alant, si modò per principes quibus adulatores aduersari non audent, liceret. Certè si vera narrat Heshusius, hoc nomine rectè censeantur Vuittebergenses & Lipsenses doctores, qui & libris editis docent, licitum esse suscipere doctrinā Romani pontificis, & omissa confessione, esse parendū impio magistratui. quid, quod Illyricus cum suis manipularibus pręfatione quintę centurię historiæ ecclesiasticæ Magdeb. ait Luteranorum quosdam (notans Vuittenbergenses & Lipsenses Theologos) suum peccatū sicut Sodoma prędicare, corruptelas & lapsus atroces (doctrinæ Luteranæ) palliare, immò pro optimis operibus defensare? Multos præterea, inquit, cessisse Romano pontifici, eum esse œcumenicum, eique iurisdictionem paradisi hoc est, Ecclesiæ, restituendam esse? Cessio facta est, ait, in articulo de libero arbitrio, in gratiam Papistarum: Cessio facta est, quòd principaliter fide iustificamur: Cessio facta est, quòd opera sunt ad salutem seu iustitiam necessaria: Cessio facta est, quòd Cæremoniæ Romani pontificis sunt recipiendæ, tantùm vt crux auertatur. Sic Illyricus de suis syneuangelicis, Luteri titulo gloriantibus. Ex quibus alijsque causis, Luteri Euangelio repentinum ominatur diuinatq; interitum, tragicum exclamans: Perit,

Illyrici querela de Luteranorū apostasia.

idque

idque repentè, veritas per Luterum patefacta.

Tales quidem habet Germania superior, qui syneuangelicorum censura vtrique parti placere student. Verùm sunt & per Belgium non obscuri nominis, qui sese, velut loquuntur, neutrales gerunt, qui in catholica & Romana permanétes (quod verbis quidem aiunt) Ecclesia, de fœdis aliquot eam repurgare conantur erroribus. Si de hominum moribus satagerent corrigendis, nos sanè vltroneos haberent suffragatores. Iam verò cùm erroris notent, quod est erroris vacuum: rursùs pro Euágelio arripiant, quod Euágelio est cótrarium, homines miseri frustrà sensu carnis suæ inflati, aliud consequuntur nihil, quàm vt ab vtraque parte audiant malè, ac à neutra pro suis agnoscantur: vtrinquè reiecti, vtrinquè damnati, ac ferè proscripti. Vndè verè Semicatholici appellantur, quòd ista professio ad salutem non plùs ipsis profuerit, quàm Iudæis vnum eundemque DEVM colentibus, veri Dei cognitio atque cultus Iudaicus. Qui enim non est mecum, (ait veritas Christus) contra me est: qui contra Christum est, DEI filius, nedùm hæres DEI, aut cohæres Christi, esse nequit.

Neutrales q dicantur.

Rectiùs ab eis fieret, vt vel toti essent calidi, vel toti frigidi. sed qa sunt tepidi, ab ofm ore euomútur.

Matt. 12. Luc. 11. Rom. 8.

LVEROSIANDRIANI. 17.

Lvterosiandriani (eodem Lindano authore) siue Brentiani, à Ioanne Brentio dicti, sunt sectâ Semiluterani, nimirùm qui hac nostra ætate Luterum Osiandro conciliare student. Is enim epistola ad Ducem Vuirtembergensem, anno 1552. docet cum Lutero contra Osiandrum, hominem hac in vita imputatiuè haberi iustum: & post hanc vitam cum Osiandro contra Luterum affirmat hominem oportere eadem iustitia, qua DEVS essentialiter iustus est, iustum re ipsa fieri. Hunc sectantur Theologi Tubingenses, teste Staphylo in Defensione.

Ioánis Brentij Osiandrú cum Lutero cóciliare cupientis imperitia.

LVTEROZVINGLIani. 18.

Lvterozuingliani (vt author est idé Lindanus) sunt etiàm sectâ Semiluterani, ad secundam Euangelicorum nostri temporis classem spectantes, videlicet qui Lutero cum Zuinglio, hoc est, albo cum nigro, conuenire posse sibi persuadent. Huius sententiæ accusatur passim Melanchthon, rectè cothurnus Germanicus ideò dictus: qui sub finem vitæ, à suo Helia Lutero tantoperè veri Euangelij nomine tandiù prædicato, ad Zuinglium, pridèm licèt hæreseos à se notatum, adeoque scriptis suis oppugnatum, desciuit, disertis verbis in iudicio suo de cœna Domini ad Comitem Palatinum, anno 1558. Brentium quoquè huius à Luteri Euangelio defectionis accusat Amsdorffius, quòd noluerit condemnare Zuinglium, sed cum Lutero conciliare moliatur, præfatione in librum Iacobi Andreæ, horum sectam.

Meláchthō quarè cothurn⁹ Germanicus dictus.

A Lutero ad Zuinglium deficit.

Idem quoqs facit Brentius.

Cófessione purę doctrinæ.

LVTEROCALVINIani. 19.

Lvterocaluiniani, sunt ex Mollium Confessionistarum huiusce tempestatis factione: qui, authore Staphylo, simulant bellè Luteranis cum Zuinglianis conuenire in re Sacramentaria, conanturque hominibus persuadere, esse tantùm logomachiam, non de re certamen. Vide de Cœna Dñi librum Iacobi Smidelini Clypeati. Vide etiàm Nicolaum Amsdorffium in sua confessione, qui fraúdem istam Smidelini grauiter reprehendit. Hæc Staphylus.

DE LITERA M.

MACEDONIANI. I.

Macedoniani, à Macedonio episcopo Constantinopolitano dicti sunt, qui Constãtij imperatoris & Liberij summi Romanorum pontificis temporibus suam hæresim instituit, circa annum Domini 359. Ab hoc quoquè Macedoniana hæresis appellata est.

Macedonij hæresis. Hic enim, teste Ruffino lib. I. historię ecclesiasticæ, cap. 25. & diuo Augustino lib. de hæresibus cap. 52. Spiritumsanctũ esse minorem patre & filio, & non eiusdem substantiæ cum patre, sed esse meram creaturam statuit. Quanquàm eandem etiàm hæresim priùs docuerat Arrius: qui sicut filium dissimilem patri, & esse creaturam dixit, ità quoque de spiritusancto idem eum asseruisse perspicuum est. Sed quoniam Arrij sectatores dissecti fuére, quibusdam affirmantibus filium quodammodò similem patri, licèt non eiusdem substantiæ, (qualis extitit Eunomius, corpore quidem & animo leprosus, sed artis dialecticæ callentissimus) alijs autem asserentibus filium per om̃ia similem patri, sed spiritum sanctum esse illis prorsùs dissimilem, meramque fore creaturam, quorum dux fuit Macedonius: ideò hæc hæresis Macedoniana vocitata est, quòd sub Arrio magis de filio disputatum atque conflictatum sit, quàm de spiritu sancto. Hi quoquè Pneumatomachi, id est, spiritus sancti impugnatores, sunt appellati, à πνῦμα grecè, quod spiritũ latinè significat: & μάχομαι, quæ vox idem quod pugno, designat. Nam vbi in sacris literis (vt annotat Didym⁹ libro de spiritusancto) τὸ articulus ꝓponi inuenit, spiritum sanctum semper significat: adeò quidẽ, vt πνευματόμαχοι idem significet, quod Spiritussancti oppugnator.

Arriana hęresis dissecta.

Eunomius.

Pneumatomachi, Macedoniani appellati.

Hęc aũt hęresis, in Constãtinopolitana synodo secunda vniuersali, centum octoginta patribus celebrata, damnata fuit, anno 383. sub Gratiano Cęsare, ꝓbitate & eruditione non solùm claro principe, sed & syncero Christianę religionis cultore, & Damaso romanorum pontifice.

Macedoniana hæresis quando damnata.

Quomodò verò ad episcopalem Byzãtij dignitatem Macedonius peruenerit, disertis verbis describit Nicephorus Callistus ecclesiasticæ suæ historiæ lib. 9. cap. 4. & 7. in hunc modum: Constãtinopoli verò, inquit, tumultus alius ecclesiam inuasit. Alexandro enim episcopo, qui precationibus arrium expugnauerat, episcopatûs quidẽ sui 23. ętatis aũt nonagesimo octauo anno, vita defũcto, de episcopi electione ingens motus est exortus. Superstite nanque Alexandro, non multa Arriani vsi sunt libertate, superioresque eis fuére homousiani, hoc est, qui consubstãtiale profiteri docuẽre: q̃ si Arriũ fœdissima morte, per diuinã ꝓrsùs vindictã, absumptũ vidissent. Vt verò Alexãder mortuus est, plebs in duas partes scissa, ad apertas progressa est inimicitias, & contentio dubia multitudinem occupauit. Nicenæ enim fidei sectatores Paulum episcopum designabant, Arriani aũt Macedonio sacrã administratione cõmittere contẽdebãt. Nam in extrema senectute Alexander iã moriturus, cùm eius familiares eum rogarẽt, cuinã suã sedẽ committere vellet, e duobus his, Paulo nimirùm & Macedonio, alterum eligendum eis suasit. Ac si quidem episcopus creandus est rebus diuinis probatus, & ad docendum idoneus, Paulum habetis, inquit, presbyterũ, qui ætate quidem iuuenis est, animum verò senilem obtinet: Sin deligendus qui rebus agendis aptus sit, & ad consuetudinem magnorum virorum, qui cum potestate rempu-

Alexandri episcopi Cõstantinopolitani mors.

Alexander moriturus, duos ꝓ optiõne sibi designat successores, Paulum vel macedoniũ

bli-

blicam gerunt, accommodatus: ea re, & prætereà religionis specioso obtentu, multis modis præstantior fuerit Macedonius. Et ambos Macedonij laudatores testimonium ab Alexandro tulisse dixerunt: Paulum quidem, vt doctrina & eloquētia clarum: Macedonium aūt, veluti vita meliorem. Visus est itaq; Paulus eruditione singulari fuisse, & ad docendum in ecclesia valdè commodus: tractandis autem prophanis negocijs & in hominū conuictu, posteriores partes tulit: sicuti pericula, q̃ ei accidere, ostenderūt, quorum ille nullū, sicuti harū rerum periti faciūt, discussit.

Paulus Cōstantinopolitanus episcopus electus, cuius electionē ægrè fert Imperator.

Et quāuis multitudini vehemēter charus esset, malè tamē ab eis est acceptus, q Nicena decreta oppugnârūt. Ac prima statim accusatione, quasi nō secundùm leges viueret, sede deiectus & exilio damnatus est. Nam cùm in ea ecclesia, quę Pacis nomē obtinet, cum prerogatiua defuncti episcopi sententiæ, is episcopus esset renunciatus, eius electionē Imperator qui peregrè tū aduenerat, grauiter tulit. quapropter concilio veterū Pauli inimicorū coacto, illum quidē vt sacro munere indignū deiecit, thronumque Eusebio Nicomediēsi cōcessit: quū quidē id canō ecclesiastic' interdiceret, episcopos ex vna vrbe in aliam transire vetans.

Ex cap. 7. Eusebij mors.

Cùm aūt Eusebius post aliquot dies diē suū obijsset, non diù à Synodo Antiochena superstes, cœtus piorū studio & ardore quo erga Nicena decreta ferebâtur, Paulū in suam ecclesiā reduxêre:

Noua Byzātij de electione episcopi seditio.

Tum quoq; Arrianorū factio, & Theognidis atq; Theodori Perinthij (Heracleotē eum nominât) sectatores, in ea q̃ Pauli dicitur ecclesia, cōuentu acto, Macedonium Cōstantinopolitanū elegerūt episcopū. In quibus quū alij multi, tū Vrsicius & Valens, alter quidē Singidonis superioris Mysiæ, alter aūt Mursorū supioris Pannoniæ episcopi fuêre. Qui posteà tamen resipuêre, & libello pœnitentiæ Iulio Romę episcopo oblato, cōsubstantiali assensêre, & ad cōmunionem admissi sunt.

Magni ecclesię motus p

Tum autem acres Arrianæ opinionis æmulatores, non paruos ecclesiæ motus excitârunt: quorū vnus etiàm Macedoni' fuit. Ciuili nanq; ex ea causa bello exorto, plebs quotidiè ferè seditionē concitabat & multitudine vtrinq; concurrēte, plurimi atterebantur atq; peribant. Qua re Imperator cognita, quum adhuc Antiochiæ moraret, ira percitus Hermogeni duci, qui tum in Thraciam missus fuerat, mādauit, vt ex itinere cū equestri manu in vrbem imperatoriam diuerteret, & Paulum ecclesia eijceret. Qui vbi affuit, & imperata facturus militarem manum adhibuit, plebs ei restitit. Eam verò, ad vim vindicādam paratam vidēs Hermogenes, ampliùs etiàm militari robore institit. Ibi multitudo ad seditionem & tumultum paulatìm concitata, præter rationem ad impetum prosiluit: & deindè vnà simul omes ruentes, Hermogenis domum incendere, ipsumq; occidere: fune quoq; ad pedes eius alligato, per vrbis vias traxêre. Hæc vbi ad Constantium sunt relata, equo vectus Cōstantinopolim venit. Et quū grauiter in multitudinem animaduertere statuisset, noxam eis, quòd lachrymātes ei obuiàm iêrant, remisit: ira omi in Paulum conuersa, quem non solùm throno, sed vrbe etiàm eiecit. Macedonio quoq; succēsens, vt seditionum, tumultuum, atq; adeò cædis Hermogenis authori, qui iniussu suo episcopatū recepisset, atq; electione eius neq; cōprobata, neq; abrogata, in ea qua conuentus agebat ecclesia, eum sic manere passus, Antiochiam reuertitur.

Arrianos p Macedonio cōtra Paulū excitata.

Cōstantius ad eijciendū ecclesia Paulū, Hermogenē ducem Cōstantinopolim mittit.

Hermogenes a plebe furēte interficitur.

Cōstantius Paulū proscribit.

Ex cap. 8. Catholici episcopi ex Oriēte Romam pfugiunt.

Paulus autem & Marcellus Ancyranus, & Luci' Adrianopolitanus, Asclepas quoq; Gazæorum episcopus, q fortiter Arrianis restitissent, & ob id episcopatus suos deponere coacti fuissent, Romam confugiunt, vbi Athanasius sua itidem dignitate spoliatus, tunc temporis agebat, Constante Constantini minimo natū filio toti Occidenti imperante. Horum causam vbi Iulius antistes Romanus cognouit, & eos cōsentientes sibi de Nicenis decretis inuenit, cōmunione eos est dignatus. Pro amplitudine aūt sedis suæ ex veteri priuilegio & prerogatiua, persuasum habēs, oīm vbiq; episcoporum curā & iudiciū

Ecclesię Romanæ vetus priuilegiū.

Socrat. lib. 2. cap. 15. Sozom. lib. 3. cap. 8.

ad se pertinere, datis cuique liberrimè scriptis literis, suas eis ecclesias reddidit, eosque in Orientem remisit: eos qui temerè illos exauthoràssent, perstringẽs, vt qui non rectà sequerentur consilia, motusque & turbas ecclesijs crearent, neque semel Niceæ factis fidei decretis starent. Ad hæc præcepit, vt quidam ex eis ad diem constitutum Romæ præstò essent, qui rectè sententiam in condemnatos latam esse probarent. Si minùs, minas addidit: nisi à rebus nouandis desisterent, se ab eis sacras exacturum pœnas. Paulus ergò & qui cum eo erant, missis ad Orientales Episcopos literis, ecclesias suas receperunt. Illi contumeliam esse rati Iulij obiurgationem, Antiochiç congregati, de sententia omnium epistolam ad eum misère, luculéter quidem illam scriptam, ironijs autem aculeatisque verbis refertam, forensemque & iudicialem in modum compositam, & quæ styli vi & grauitate, minarũ expers non esset.

Orientaliũ episcoporũ ad Iulium Rom. antistitem acres literæ.

Ex cap. 9.

Constantio item Imperatore Antiochiæ agenti scribentes illos vt seditiosos homines à se expulsos esse, sunt calumniati. Ille vbi Paulum recuperàsse locum suũ audiuit, admodùm ferocijt: & ad Philippum vrbis præfectum, secũdam ab imperiali potestate dignitatem tum obtinentem, scripsit, vt Paulo vrbe eiecto, Macedonio ecclesiam traderet. Philippus ex Hermogenis casu cautior factus, quòd multitudinis furorem metueret, arte quadam rem est aggressus. Priusquàm enim ea vulgaretur, perindè quasi de publicis quibusdem rebus consilium habiturus, Paulum ad se in Zeuxippum (quod publicum & celebre, amplissimumque est lauacrum, posteà Numerorum cognominatum) vocauit eiq; decenti cum honore aduenienti, Imperatoris literas exhibuit. Ac hominé per palatium imperiale, lauacro quod diximus vicinum, ad mare deductum, nauigioque impositum, Thessalonicam mittitque etiàm patriam eum habere, & à maioribus suis indè oriundus esse dicebatur. Eidemque Oriente toto interdicẽs, in Illyrico & vlterioribus terris, viuendi liberam permisit potestatem.

Constantij iussu Paulus episcopus Constantinopolitanus in exilium mittitur.

Præfectus ex eo loco, vnà cum impio Macedonio, incitato cursu in ecclesiam ire contendit: & multitudo ex omni hominum ordine mista, ea re audita, pro se quisque locum antecapere festinans, ad eam ecclesiam cucurrit. Innumeri prorsùs, qui eò confluebant, erant. Et militaris manus armata, ad terrorem plebis consequebatur. Atque ea vbi proximè ad ecclesiam venit, nec ei accessus propter vndiquè concurrentem turbam pateret, milites vi homines reijcere per audaciam cœperunt. Quum verò illi propter multitudinem oppidò in angustũ redactam, cedere & considere non possent, resistere eos, milites, neque sponte transitum dare velle opinati, strictis vsi gladijs, veluti reluctantes cecidère multosque (vt fieri solet) neci dedère. Non pauci etiàm inter se conculcati atque attriti interijsse dicuntur: ità vt occisorum turba trium millium centũ & quinquaginta numerum superauerit.

Macedoni9 in possessi. unè episcopatùs Constantinopolitani deducitur.

Cædes hominum multa i ingressu Macedonij in ecclesiá Constantinopolitanam.

Porrò Macedonius, perindè atquè noui nihil factum esset tanquàm innocens & purus, in Epibateriorum introitusque arcanioribus sacris, quasi ex aliqua præstigiarum scena aliquis aut deus (quod dicitur) ex machina, de improuiso Hierarcha apparens, à præfecto magis, quàm ex ecclesiæ consuetudine, ab episcoporum ordine in thronum est deductus. Ad hunc modum, & per has cædes, Macedonius & Arriani ecclesiam occupauère. Ità etiàm Paulus solum iniqui exilij gratia vertere est coactus. Hactenùs de Macedonij ad Episcopalem dignitatem intrusione. Quæ verò mala cùm ille, tum Arriani consubstantiale colẽtibus intulerint sub synodum Seleuciæ congregatam, operæprecium fuerit audire ex eiusdem Nicephori libro nono, capite quadragesimosecũdo, qui sic habet:

Epibateriũ, nunc Inuestituram vocant.

Macedoni9 vir sanguinarius, subitò episcop9 appàret.

In Oriente, priusquàm synodus Seleuciæ coiret, non minores erant turbæ, quàm in Occidente. Et controuersia in eo tantùm erat, quòd partim quidem consubstãtialem, partim auté equisubstantialem filium dicerent. Arrianæ porrò hæresis ppugnatores ingẽti cõfidentia ex impiali inclinatione concepta effrena-

Turbæ Orientalium & Occidentalium ecclesiarum.

effrenato atque impotenti erãt animo, semperq́ue nouis studebant rebus. Proinde Macedonius Constantinopolim vicinasq́ue ei præfecturas & vrbes miscens turbabat, episcopos eis quos rebus suis idoneos esse sciebat, designãs. Nam Eleusio Cyzicenam attribuit Ecclesiam, qui antehàc loco splendido in imperiali aula stipendia fecerat Marathonium autem Nicomediæ sacrorum antistitem creauit, qui ecclesiæ ipsius diaconus quum fuisset, egregium se pręstitisse virum dicitur, indigentium hominum domicilijs, virorumq́ue & mulierum scholis extruendis atque curandis. Et quum amborum istorum vita probaretur, affligendis tamen eis qui consubstantialem patri filium profiterentur, nimiùm erant industrij: veruntamẽ ea in re Macedonio dissimiles Is etenim non modò crudeliter eos persequebatur qui communionem eius vitarent, sed in vincula quoquè conijciebat inuitos, & iudicibus tradebat. A communione eius abhorrentes, ad eam vi intentata cogebat, multosque religione præclaros pulsabat, & fuste ora eorum diducens, vel inuitis sacra mysteria ingerebat. Qui quidem ingens visus est esse cruciatus, tormenta alia longè superans. Ad eundẽ modum & mulieres atque pueros, qui de rebus sacris nondùm instituti essent aut baptizati, arripiens, ad percipiendas sanctas epulas adigebat. Quòd si quis renueret, aut responsaret, eum plagæ, flagra, vincula, carcer, & quæ eis conuenientia sunt, consequebantur.

Eleusi9 Cyzicenus, & Marathonius Nicomediensis episcopi.

Macedoni9 orthodoxorum acer persequutor.

Horrenda sæuitiæ eius exempla in orthodoxos edita.

Cæterùm vnius atque alterius exempli eius mentione facta, satis omninò erit, quanta Macedonij feritas, eorumq́; qui cum eo viguêre, crudelitas fuerit & inhumanitas, ostendere. Quarundam enim fœminarum, quæ eius auersabantur communiõem, mammas arcis & cistis compressas auulsit. Erant quibus easdẽ corporis partes nunc ouis ad summum igne tostis, nunc ferro candenti adureret. Insolitum sanè id, exoticumq́; supplicium, ab ijs qui Christũ professi sunt inuentum, quod ea quæ olìm Gręcorum Tyranni magno studio & ambitione excogitârunt, longè post se relinquit. Quin multas quoquè ecclesias solo æquauit, Imperatoris literas pręferẽs, quæ domus precatorias consubstantiale profitentium statim euertere iubebant. Ex qua causa etiàm Nouatianorum ecclesiã, quæ in vico Ciconiæ erat, est demolitus, quòd eos quoquè consubstantiali assentiri sciret.

Macedonij faritas quãta.

Nouatiani cum orthodoxis consubstantiale pariter profitentur.

Hæc cùm à Macedonio ità gererentur, Nouatiani ferè & Catholicæ ecclesiæ consubstãtiale profitentes, coniuncti atque vniti sunt, eandem obtinentes sententiam, atque eisdem exagitati malis. Pacem nanque inter se agebant, conueniebant, orationesq́ue & alia communicabant, nullo ab Arrianis, qui ecclesias omnes occupauerant, catholicis relicto templo. Ità consuetudinis assiduitate, & rerum aduersarum æquabilitate, frustrà illi esse, si inter se dissiderẽt, æstimantes, ad communionem mutuam erant propensi. Et perfecta res fuisset, nisi multitudinis alacritatem parua quędam inuidia intercedens impediuisset, multis morem rursùm vetustum retinendum, atque communionem imperfectam auersandam esse dicentibus. Eisdem porrò modis Cyzici Eleusius Nouatianos affligebat: templũ eñ eorũ ibì prorsùs sustulit. Idem qui Mantinij habitabant, & alij quoquè in Paphlagonia Nouatiani, patiebantur. Quos eijcere Macedoniani quum non possent, Imperatoris opem implorârũt, qui eis quatuor millia armatorum attribui iussit: fore ratus, vt illi insolito armorum metu cederent atque vincerentur. Verùm res aliter cecidit. Populus enim falcibus & clauis & securibus, alijsq́ue armis, vt sors ferebat, correptis, cum militari manu pro se quisq; congressi sunt. Et prælio vtrinquè commisso, multi quidem etiàm ex Paphlagonibus, milites autem ferè omnes conciderunt. Quamobrem à multis, popularibus etiàm suis, Macedonius est repræhensus. Alienauit quoquè ab eo beneuolentiæ suæ ardorẽ Imperator, neque adeò benè posthàc erga eum animatus fuit, vtpotè q̃ tot fuisset cędium author.

Eorum temporanea cõiunctio.

Nouatianorũ p̃sequutio in Paphlagonia.

In ea persequutione Nouatiani Paphlagones vim vi repellentes, Macedonianam manũ malè accipiunt.

Et quum aliud etiàm quiddã accidisset, Imperatoris erga eum odiũ magis est auctum

auctum. Templum in quo vrna & corpus Constantini situm erat, ruinam minabatur. Atque vbi custodibus eius & sacerdotibus ea de causa non minimus incessisset metus, Macedonius Imperatoris ossa in alium transferre locum volebat. Ea re cognita, multitudo tumultuari cœpit, nefas esse vociferans, magnum Imperatorem ità transferre, quòd ea res nihil à sepulcri violatione differret. Cum quibus verbis etiàm concordabant dogmatis Niceni professores, cõtumeliam Imperatoris translationem eam esse putantes. Ad id accessit, quòd de industria Macedonio aduersarentur. Ille autem verbis eiusmodi contemptis, corpus in templum transfert, vbi etiàm cadauer Acacij martyris est sepultum. Quod cùm fieret, ingens est populi inter se dissidentis facta concursatio. Atq; his factum laudantibus, illis autem repræhendentibus, primùm quidem iniuriam arcentes se tuebantur: deindè verò alteri in alteros conuersi, eò vecordię processerunt, vt & eam ipsam ædem sacram, & proximum in circuitu locum, sanguine & cædibus compleuerint. Imperator autem in Occidente tunc temporis degens, vbi quid de paterno sepulcro actum esset, intellexit, graui id tulit animo: & Macedonio, iniuria ab eo affectum esse patrem, qui illum præter voluntatem suam transferre ausus fuerit: ipsum quoquè cædis tantæ multitudinis causam esse, denunciauit. Et posteà ex Occidente ad partes Orientales transijt.

Macedonius multorũ bonorũ virorũ, atque etiàm Imperatoris Constantij odiũ erga se concitat, ob corporis Constantini magni translationem in aliũ locum.

Populi tumultus in trãslatione ea exortus.

ex cap. 45. & 46.

Quomodò Macedonius episcopatu Constantinopolitano priuatus fuit.

Cæterùm vt Macedonius throno suo sit deturbatus, multorumque malorum exiguam eam luerit pœnam, nunc postremò dicendum. Acacius (inquit idem Nicephorus) & Eudoxius cum factionis suæ popularibus, qui legati ex Arimino concilio Constantinopolim ad Constantium Imperatorem ex Occidẽtis partibus haud dudùm reuersum missi fuerant, & qui cum suis cum eodem Imperatore quæ vellent conficiebant, beneuolentia Principis sibi per aulæ purpuratos conciliata, quum Constantinopoli diutiùs morantes, Bithynos accijssent episcopos, & quinquaginta illuc conuenissent antistites, Arimini primùm lectam fidei professionem authoritate sua stabilierunt, vtpotè quàm eorum suasionibus & dolis deceptus Imperator apprimè laudauerat, illo insuper addito, se deincèps in Deo nequaquàm substantiam aut subsistentiam nominaturos: & præter eam ipsam, aliam fidei formulam vel anteà editam, vel posteà edendam, non recepturos. Existimabāt nanque, si ea formula reciperetur, substantiæ nomine prorsùs tacito, Cõsubstantiale quoquè in alto futurum silentio: quod sanè episcopi occidentales ob Nicenæ synodi reuerentiam magnificaciebant, qui & ipsi Seleuciæ congregati, decem quoquè legatos ea de re ad Imperatorem miserant.

Verùm enimuerò Acacius & Eudoxius cum eisdem factionis suæ sequacibus, studio quoquè habuêre, quum Byzantij essent, aduersæ partis episcopis dignitatem adimere, non religionis quidem, sed aliarum rerum causa. Communiter quidem, quòd ecclesias perturbâssent, & sanctiones earum commisissent: seorsìm autem vnicuique alij alia crimina intendebant. Atque illi de fidei professione inter se dissentientes, in sententijs exauthorationis, fidei crimen non inferebant. Imperatoris itaque ira quasi quodam subsidio vsi, qua ille quum aduersùs alios plerosque, tum maximè in Macedoniũ commotus fuerat, propter eas quas diximus seditiones & cędes, necnon ob vrnæ cinerum Constantini patris translationem: & quòd insuper Diaconum in fornicatione depræhensum, ad communionem admisisset, ei quoquè dignitatem abrogant. In cuius locum Eudoxius subrogatus est.

Acacius & Eudoxius Constantinopoli aduersarios episcopos, non ꝓpter fidem, sed varias alias ob causas, exauthorant.

Macedonij exauthoratio.

Macedonius ergò Constantinopolitano episcopatu priuatus, e regione vrbis Orientem versùs, in loco cui nomen Claustra, diutiùs degens, ibi aduersùs spiritum sanctum blasphemiam ore minimè clauso euomuit, & malè vitã trãsegit. Porrò Acacius & sectatores eius, Eudoxium in possessionem vacuæ ecclesiæ Cõstãtinopolitanæ deduxerũt, longè ab eis quæ paulò antè iudicauerant, diuersa statuentes. Qui enim non

Macedonius in Claustris priuatim habitans, in spiritũ sanctũ blasphemiam euomit.

ità

ità pridèm cuidam Dracontio episcopatum, quòd ex Galatia Pergamû transijsset, ademerant, non animaduerterût, se, dum Eudoxium nô in vnam, sed iam in alteram ecclesiam transferrent, contraria sibi ipsis decernere & facere. Hactenùs Nicephorus.

Iniquum iudicium.

Sunt autem qui hac nostra infelici tēpestate, Macedonianā istam reintegrant hæresim, de quibus in hæc verba scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo. [Macedonianismum (inquit) secundo concilio Constantinopolitanò à patribus 180. damnatum, renouauit hoc sæculo Farellus Gallus Caluini magister. Hic enim spiritum sanctum negans esse natura Deum, docuit esse motum in rebus creatum, vti liquet in Summa scripturæ Gallica, teste P. Carolo, epistola ad Cardinalem Lotharingum. Vbi & Caluinum affirmat multa côtra symbolum deblaterâsse. Verbis tamen posteà audebant Farellistæ damnare Macedonium, hoc est, suum haud ità pridèm magistrum. Hæc Lindanus.

Macedonianismus ab hæreticis nostris renouatus.

De his rursùs ità tradit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis: Cæterùm exorti sunt etiàm è schola Luteri Iohannes Campanus, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui libros aliquot de Trinitatis erroribus, plenos erroribus & blasphemijs, ediderunt. In ijs nunc tandèm veteres Arrij & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemq́; quam in Niceno & Constantinopolitano primo concilijs, patres congregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solùm enim Deum patrem, & neminem alium, adorari & inuocari debere contendunt, quòd ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura facere potest: & est præceptum veteris legis, vt si quêquam alium adorauerit quis præter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, alium intercessorem, procuratorem, & mediatorem habemus nullum, præter vnum Dominû Iesum Christum. Quid autem aliud his verbis, quàm adoratio, inuocatioque Dei filij, & DEI spiritûs sancti prohiberi videtur? Hæc Hosius. De Macedônio vide plura in Marathônio, Eudoxio, Eleusio, & Acacio, eius cômilitonibus.

Ioannes Campanus & Michael Seruetus, Arrij & Macedonij errores reuocant in lucem.

MACARIVS ANTIochenus episcopus. 2.

MAcarius Antiochenus episcopus primus author fuit eius hæresis, quæ in Christo vnam tantùm fuisse voluntatem & operationem, videlicet diuinam, contêdit, Iustiniano Imperat. & Pelagio 1. papa circa annû Domini 5 9. Hic in sancto & generali sexto concilio Constantinopoli habito, à centû septuaginta patribus dânatus est, sub imperio Constantini huius nominis quarti cognométo Pogonati, hoc est, barbati, & pontificatu Agathonis papæ, & Georgij Constantinopolitani episcopi, circa annum Domini 710. De qua re prima parte, distinctione 16. fusissimè habetur.

Exortus est anno domini 640.

Macarij damnatio.

Huius hæresis fautores, Monothelitæ dicti sunt, ab vna tâtùm volûtate, quam Christo tribuebant, à μόνος græca dictione, idem quod vnus significante: & θέλησις, id est, voluntas. Hinc Monothelitæ, quasi vnam asserentes voluntatem.

Monothelitæ qui.

MAHOMETES. 3.

MAhometes ille maledictissimus Arabs, adeò præ omnibus Antichristis, Antichristus verus est, vt propemodùm vnus ille omnium olim venturus ipse credi queat. Nec quisquam est aut fuit aliquandò, qui propiùs accedat ad Pauli prophetiam, atque ille homo hominum nequissimus: Adeò vt nisi alius venerit, omnis prophetia in hoc Mahomete impleta existimari debeat. Illud enim quod in principio adolescentis ecclesiæ seductor diabolus per Arrium perficere non potuit, hoc per hunc Mahometem adimpleuit, omne venenû quod ille in Arrianis sparserat, in Mahometem euomens. Hic mercator vilissimus, princeps latronum, prænuncius satanę, præcursor Antichristi, complementum totius falsitatis, mendacij, & hæresum, exortus est Heraclij Imperatoris, & Honorij huius nominis primi summi Romanorum pôtificis, Dagoberti quoquè Francorum regis, & Sisebodi Hispaniarum regis temporibus. circa annum Dñi 630. Mahomet aût idē significat lingua Arabica, quod furor seu indignatio: de quo sic habet Carionis Chronicô lib. 3.

Nullus hæreticus vnquàm fuit, qui propiùs accederet ad diui Pauli prophetiam de Antichristo, q̃ Mahometes. 2. Thes. 2.

Anno mûdi 4590. Romę 1382. Christi 630.

Mahometis vita. Mahometes, inquit, in Arabia apud Agarenos & Saracenos prophetam se venditauit & regem pariter, idq; ex hac occasione. Agareni. Agareni in ingressu Arabiæ habitantes, semper prędationi & militię exercendę dediti fuerunt. Iam verò concitati Persarum bellis, stipendia meruerunt sub Heraclio. Et cùm renũciatum esset per præfectos Cæsareos, non expectãdam ampliùs esse spem stipẽdiorum, seditionem mouerunt aduersùs duces Romanos. Occasio Mahometici regni. Porrò occasiõe huius tumultûs publici, potentia Mahometis cresce re cœpit. Quandò enim rectore carere non potuit vulgus, facilè adhæserunt Mahometi, qui reliquos omnes & propter opum magnitudinem, & propter alias singulares virtutes facilè antecellebat.

Mahometis astutia & calliditas. Cęterùm vt faciliùs in vnum aliquem & certum ordinem redigeret mores populi, statuit nõ modò in ciuilibus rebus certas leges condere, sed ad vnam aliquã & nouam formã religionis animos vulgi alligare, quò rectiùs omnes in officio continerentur, neque exoriri posset dissensionis alicuius occasio. Videbat ẽm varias & dissentientes pasśim esse opiniones de religionis doctrina. Nam dissipata erat concordia ecclesiarum p varias hæreses, & maximè impio dogmate Arrij. Ecclesiarũ dissensio, errorum & calamitatum oim causa. Atq; vbi errore implicatæ conscĩetię sunt, & animi in dubio versant, suspectã facilè habent doctrinã Christi, & paulo momento huc atque illuc impelluntur.

Mahometicæ religiõis forma. Itaque nutantibus in hunc mentibus hominum, opportunitatem nactus Mahometes, huiusmodi religionis formam præscripsit, in qua summa illa fidei capita de Christo prætermittebantur, idque pptereà, nè fidei doctrina porrò in ambiguas disputationes vocaretur: sed posita tantùm in rationis c ptu pciperet de ciuilitate morum, & ratione honestè viuendi. Id verò plausibile tandèm est naturæ humanæ: ac proindè legem pœna capitali sanxit, nè quis de sua secta dispu tare ausit. Amplexi itaque sunt hãc doctrinam Gentes, Iudæi, Arriani, & Christianę religionis apostatæ. Nam erat hæc fides probabilis omnibus: ideò homines dispari genere, dissimili lingua ali⁹ alio more viuẽtes, incredibile est memoratu q̃ facilè coaluerint, & creuerint potẽtia ad fortiter resistendũ Romanis. Primùm ẽm cœperũt Arabiam & Syrię partẽ subigere. Nam Damasci, regia Mahometis erat. Posteà & in Aegypto potentes facti sunt. Breuiter hęc de initio formidabilis regni Mahometici dixisse satis sit, in quo primùm Arabes & Aegyptij regnârunt, q se Sulthanos, hoc est, principes appellârunt. Sulthanus princeps dicitur. Posteà imperium ad Turcas, qui Tartari fuerunt, translatum est.

Mahometis regnum potissima pars Antichristi. Porrò hoc regnum, potissima pars est Antichristi. Et extant de eo certissima vaticinia in prophetis, quibus seriò monemur à DEO de vitanda hac peste. In Dan. 7. Daniele sic depingitur: In bestia illa terribili, q Romani imperij typus est, enasci cornu, præ cuius potentia, tria cornua euelluntur, & oculos habere, & loqui horrendas blasphemias contra Deum. Cornu hoc Mahometes est: oculi, & horrendæ blasphemiæ contra Deum, Alcoranus & doctrina Mahometica sunt, quæ latiùs propagata est, quàm imperij fines spectabant. Nam vniuersa ferè Oriẽtalis plaga, diabolico hoc dogmate est infecta. Vniuersus penè Oriẽs diabolica doctrina Mahometis infectus. Tria cornua, tria illa regna, Arabiæ, Syriæ, & Aegypti, quæ occupauit Mahometes, notant. Ea omnia prædixit Deus, vt admoniti non offenderemur hoc scandalo: Item nè ignoraremus, vltimum hoc regnum esse, & extremi iudicij diem expectandum esse. Posteritas autem Mahometis non contenta suorum regnorum finibus, cum Cæsaribus Constantinopolitanis propter Asiæ quoquè imperium dimicauit.

Saracenum regnũ dictũ est primò regnum Mahometis, & quarè. Saracenum regnum dictum est primò hoc regnum Mahometis. Nam etsi Agarenus erat natione, tamen non sine magna causa mutauit hoc nomen: quòd nimirũ promissio in scripturis ad Abrahæ filios ex Sara prognatos pertinebat, Gen. 22. Rom. 9. Gala. 3. & non ad Agar. Erant autem Agareni ex Agar. Cæterùm cùm prætexeret Mahometes suum populum DEO gratum esse, atque adeò ad quem pertineret benedictionis promissio, vt dominarentur in toto orbe (carnaliter enim interpretabatur oẽs promissiones scripturarum) immutato vocabulo de industria populum

lum suum Saracenos appellauit tâquàm Sarę filios, non Agarenos.

Saracenorũ potentia. Sunt autem hi Saraceni potentes non in Asia solùm, sed in Aphrica quoque facti. Indè & in Hispaniam profecti, eius quoquè magnam partem diù tenuerũt. Italiam etiàm sæpè per incursionem ingressi sunt. Hęc Carion.

Exemplum humãæ prudẽtiæ in rebus diuinis. In hunc modum ludunt humanæ cogitationes in diuinis rebus, & pro sua voluntate ac iudicio religionem instituere volũt: quemadmodùm etiàm ex magna quadam prudentia ceperat priùs idem consilium Antiochus, cùm conatus est sub Machabæis verbum Dei & vniuersam legem extirpare, & in eius locũ gentium mores inducere. Videbat enim ob religionem resistere sępè Iudęos Gentium regibus, volebatque ea de causa religionis diuersam sublatam esse. Idem quoquè conati sunt Iulianus Apostata, Luter, Caluinus, & penè quotquot fuerunt Antichristi figurę & pręcursores. Mahometes Antichristũ adumbrat. Proindè sub imagine & exemplo huius Mahometis simul depinxit Daniel Antichristum, & significauit regnum huiusmodi fore, in quo affligerentur Christiani, & ferè deleretur verbum Dei, ac vicissim religio institueretur in speciẽ, quæ Dei verbo aduersaretur, per quam occasio contingeret ad potẽtiam & amplissimas opes consequendas. Et videtur quidem ea religio non prorsùs absurda esse, quòd blandiatur inprimìs rationi humanę. Mahometicæ religio cur plausibilis & grata hominibus. Nam vt priùs dictum est, pretermissis omnibus ferè sublimioribus sententijs & articulis fidei, eam solùm doctrinam retinuit, quę de bonis moribus pcipit. Mirum sanè quàm hoc ipsum adblandiatur rationi humanę: quarè etiàm nihil irrepere facili' solet in animos hominum, quàm doctrina de fide.

Mahometis hæreses.
1. Hic cum Sabellio negat trinitatem.
2. Cum Arrio & Eunomio Christum creaturam esse contendit, eumq; Deum dicere ridiculum putat.
3. Cum Carpocrate asseuerat Christũ non Deum quidem esse, sed sanctũ prophetam.
4. Cũ Cerdõe asserit fore impossibile, vt Deus filium habeat, q nimirùm vxore careat, citra quã gignere filiũ nõ possit.
5. Cum Manichæis Christum negat crucifixum fuisse, sed alium sibi simile.
6. Cum Donatistis negat cuncta Ecclesiæ mysteria, quæ ab CHRISTI passione suam vim & efficaciam obtinent.
7. Cum Origenistis dicit in Alcorano dæmones esse sub mundi finem saluandos.
8. Cum Anthropomorphitis, qui Deum corporalem asserunt, communicat.
9. Cum Cerintho extremam felicitatem vel summum bonum statuit in corporeis voluptatibus.
10. Cum Ebionitis circũcisionem admittit. Cum Tatianis in Alcorano suis prohibet vini vsum. Et ità de alijs huius impij erroribus, quos ad viuum describit frater Ricoldus ordinis Prędicatorij, libro quem, Confutatio legis Mahometicæ, inscripsit: & Pius secũdus huius nominis Papa, in epistola ad Mahometem Turcarum principem: & item Bartholomęus Hungarus: & rursùs Ioannes de Turrecremata, atque deniquè Guilhelmus Postellus his libris, quos de Tartarorum, Persarum, Arabum, Turcarum, & huiuscemodi Ismaëlitarum, Mahometanorũ, seu Sarracenorum origine, religione & ritibus edidit. Authores qui contra sectam Mahometicam scripserunt. Vndè Gabriel Barelatanus ordinis Prædicatorum, Mahometem scribit suis asseclis permittere, quod asinis & porcis magis conuenit, quàm humana ratione vtentibus. Quod etiàm eiusdẽ sectę ęmulator Auicẽna cõprobat in 9. Metaph. Aristotelis.

Quòd verò hac tempestate Mahometismus à Lutero & eius discipulis sit rursùs introductus, copiosè ostendit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, Quòd Mahometismus sit hac nostra ætate à Lutero & eius discipulis renouatus. in hæc verba: Nunc, inquit, postquàm solè clariùs ostensum à nobis est, Iudaismũ per Euangelicos non exiguis partibus esse prætextu Euangelij inuectum, ad Mahometismum orationem conuertamus, vndè perspicuũ quoquè fiat, quantum Germania per eosdem Euangelicos à Christianismo degenerârit, ac quàm ferè vicino, immò inhianti hosti Turcarum imperatori Mahometis alũno, iam nunc seruire cœperit. Quàm Turcis fauerit Luterus initio sui pseudoeuãgelij. Quàm enim fidelem huic seruituti omnium miserrimæ, quæ & captiuitatẽ Babylonicã plurimis vincat

vincat partibus, nauârit operâ Luterus, vel eo solo agnoscas, q in ortu sui Euangelij magna contentione docebat, Turcis non esse resistêdum, non esse tributa pendenda, nec collectas faciêdas ad inferendum Turcæ bellum. Hanc seruitutis Turcicæ originem, vide nunc quęso, quo pacto Euangelici in Christianos à vero Christi Euangelio seductos, deriuârint, vt quos nondùm potuêre tyrannico Turcæ imperio subiugare seruos, saltem Mahometis Alcorano fecêre discipulos. Qui enim in Mahometis lege siue disciplina (quam Alcoran, quasi lectionem superbissimo appellauit nomine, haud sanè humilius, quàm Euangelici suas nugas humanaque figmenta, Euangelium Dei que verbum) sunt versati, testâtur eodem planè exordio Mahometem Christianos ad defectiônem à Christi religiõe solicitâsse & induxisse, quo Luterus nunc Germaniâ, & Caluinistæ Galliam. Vt eundem illum impostorem vtrobiquè agnoscas spiritum, quam Paulus depinxit esse dissensionis Deum: quòd hæreses primùm, deindè ex concordibus facit discordes, dissentientes, tumultuantes, rebelles, bello deni què intestino ecclesiam Dei diuexantes, dilacerantes, euertentes.

Libro contra duo edicta Cęsaris, & de potestate seculari.

Exordium Mahometis, & Luteri, & Caluini, idem.

1. Cor. 14.

Verùm hic prolixior foret catalogus, qui omnia exponat, quæ Lutero alijsq; Euangelicis pseudoprophetis cum Mahomete pseudopropheta sunt communia. Nos breuitatis causa illa tantùm narrabimus, q inter hos infestissimos Christianæ ecclesiæ hostes, sunt aut in religionis nouatione, aut rituum mutatione communia: Deindè quæ Euangelici adferunt, magis impia, etiàm in Deû Christûm ve eius blasphema, quàm quæ Mahometes.

Catalogus eorum quæ Luterus habet cum Mahomete cõmunia.

1\. Vt enim Mahometes sibi authoritatê aliquam in his quę moliebatur, conciliaret, sese legem & Euangelium tenere aiebat, se primum vidisse quę rectè docenda & emendanda in vtroque Testamento viderentur. Vndè & nouum testamentum mutilauit, quum sese spiritû sanctum, exemplo Simonis, Menandri, & Manis (ait Postellus de concordia Alcorani & Euangelij) iactare non dubitaret. An nõ & Luterus Biblia corrupit? seque vnum iactauit legê tenere & Euâgelium? qui Germaniam aiebat ante se nunquàm verum audijsse euangelium? Et nunc Euangelici, illius superbiâ imitati, patres omnes veteres arguunt insciciæ, affirmantes Luterum fuisse doctiorem omibus Ecclesiæ doctoribus, quotquot post Apostolorum tempora extitere. Scribit ipsemet Luterus lib. de Conciliis, se in commentarijs Ambrosij, Hieronymi, Augustini, aliorumque veterem patrum, carbones pro thesauro reperisse. Item libro côtra regem Angliæ, sese nec patrum, nec côciliorum moradicta. Rursùs an non & simili modo, vti antè demonstrauimus, Luterus suum corrupit 191. locis nouum testamentum? Esse quoquè se tertiû Eliam, atq; Christi Euangelistam: Osiander se esse alterum Enoch, & illud Flandricum anathema, verum Christum sese iactabat.

1\. Bibliorum corruptio.

Arrogantia Mahometis, qua se spiritû sanctum iactabat, & veteres ecclesiæ catholicæ patres côtemnebat.

Seruetus de constructione Ierusal.

Luterus & patres oês, & concilia omnia p se contemnit.

Vide superius in eius vita lib. 10.

Verùm vt illius Alcoranum mox peperit sectas septuaginta, ità & septuaginta & ampliùs Euangelicorum recensentur sectę, quas in hoc opere suis locis reperias.

2\. Ex Alcorano vti ex Lutero natæ sectæ 70.

Cæterùm nè quem ferret iudicem suæ abominandæ doctrinæ Mahometes, voluit secundùm legem diuinam esse iudicandum, hoc est, secundùm sua scripta, quæ ex vtroque testamento consarcinârat, & à gemino sensu detorserat, deprauata. Ideoque vetat frequentissimè, nè iudices patiantur Mahometani Iudæos aut Christianos. An non etiàm hoc supercilium & in Euangelicis agnoscas, qui nullum ferunt suæ doctrinæ iudicem alium, quàm suæ sectæ? Patres fuisse homines, dogmata deprauâsse, à vero declinâsse, concilia errâsse asserunt? Deniquè vnum Dei verbum, scripturam sacram se iudicê facere, immò à patribus, quos diffiteri nequeunt, Catholicis concorditer sentire & docere, ad Christum iudicem viuorum & mortuorum appellare? Iam si moderatiores etiàm scripturam admittât iudicem, eam non nisi Luteri aut alterius versione deprauatam & adulteratam admittunt. Et cùm tota de sensu scripturę sit controuersia, omnem alium malunt admittere, quàm eum; quem

3\. Iudex controuersiarû lex Dei.

gemino

Id ait Brentius in 2. Pericope.

quem totus hactenùs obtinuit, concorditerque coluit orbis Christianus.

4. Concordia Euãgelicorũ cũ Mahometis Alcorano in vitę legib. Quadragesima sublata per Mahometẽ & Luterũ.

Porrò vbi Mahometes sensit suas placere populo, quas fecisset fabulas, illis iactis ad omnem impietatem fundamentis, progreditur, & ad pias vitæ instituendæ rationes peruertendas: quod longè omnium plebeculæ sciebat fore gratissimum. Quadragesimam enim, Apostolorum traditione toto orbe ante pascha obseruatissimam, vnius lunę, quęquouis anni tempore obue-niret, cursu transmutat. Luterus verò suam Euangelicis prędicans libertatem, cùm seruus esset (vti Diuus Petrus de similibus diaboli mancipijs ait) perditionis, libera voluit esse non modò totius anni ieiunia, sed & quadragesimã ipsam, omniumque ciborum vsum quouis tẽpore liberum, nè vllam ferret hic Apostolorum aut Conciliorum legem.

5. Festa mutata.

Dies festos Mahometẽ nouâsse satis indè liquet, ꝙ & Dominicam ausus est in diem Veneris commutare. Huic quàm imitentur Euangelici, docent festi sancti dies, maxima ex parte ab eis abrogati. Narrat Erasmus Albetus, Carolstadium festa omnia abrogâsse, nec vllũ festum præter Sabbathum docuisse colendum. Cæterùm quantoperè cupiat diem Dominicum paschæ immutatum Luterus, docet lib. de Concilijs.

6. Imagines abolitæ.

Sed à sanctis festis ad sanctas imagines sicuti est facilis progressus, ità vt Mahometes sacras imagines delcuit, quò Iudæos sibi conciliaret, abolendo suorum Mechensium ciuium idola Allet & Tagot: Ità Euãgelici, inprimis Sacramentarij, Carolstadius, Caluinus, &c. omnes omnium diuorum, etiàm Christi Domini crucifixi abolẽt imagines: Luterani verò vnam aut alterã seruandam volunt, vti Vuittenbergæ Serpentis à Mose de furca suspensi, & crucifixi: Item Baptismi, & Cœnæ.

7. Sanctorum cult° & inuocatio cur à Mahomete sublata.

Mahometes vt omnia innouaret, Dei vnius prætexebat cultum. Itaque Mariam à Christianis pro Deo haberi calumniabatur: vndè & Mariæ, omniumq; Christi martyrum cultum omnem abrogauit. An non & Luterus, alijque ad vnum omnes Euangelici, ideò sanctos colendos, aut oratione inuocandos negant, quòd hoc sit idololatricum? quòd eos facimus deos? quòd noua colimus numina? Sanè sic ad verbum Apologia cõfessionis Augustanæ Catholicos disertè calumniatur, sed imperitissimè.

Rursùs vt Mahometani suos pro sanctis colunt, eorum enim habẽt memorias & loca religiosa, quæ peregrinationis ergò frequentissimi visitant: ità & Euangelici suorum Christimastigum colligunt martyrologia, Lossius, Caluinus, Adrianus, Hamstedius, atque Foxus. Colitur diario sanctorum Luteri adscriptus Ioannes Hussius Pragensis, & Vuicleffus, vt ait Postellus. Immò & Luteri effigiem nupèr admodũ vidi, sancti Martini elogio decoratam. Vnde & quidam eum diuum scribere nõ dubitauit, quem nunc satan sub Luciferi sella detinet catenatum, expectans quãnam afficiet pœna, quam non antè accipiet definitam (quod ipse de Arrio testatur Augustinum scribere lib. de Cõcilijs) quàm eius error, quo orbem contaminauit, finem inuenerit. Zuingliani suum colunt martyrem Zuinglium, Anabaptistæ Muntzerum & Ioannem sartorem Leideñ. 8. Noui sancti ꝓ veris antiquis culti. Luteri pœna nondum tota definita.

Iam si Christi Sacramenta cogites, vide q̃ Euangelici planè facti sint Mahometani. Ille enim Baptismum contempsit ceu inutilem. Caluinus, Svuencfeldius, alijq; plurimi docent, Baptismum nõ esse necessarium: Porrò, ꝙ sit facilior rerum nõ necessariarum contemptus, q̃ negligentia, res ipsa nunc loquitur, ꝙ plurimi baptismo nõ vtantur tanquàm non necessario. 9. Baptismum nõ esse necessarium.

Mahometani non circuncidunt nisi loquendi ac rationis vsu præditos, id est, septem aut octo annorum. Idẽm de baptismi tempore & Adrianus Hamstedius suadere conabatur, & Anabaptistæ suis probant exemplis. De qua te vide Bartholomæum Hungarum de Turcarum ritibus. 10. Vsus Sacramentorum.

Matrimonia item cõtrahunt sine iuramẽtis. Caluinus negat esse clandestinum, cuius modò scriptæ sint tabulæ, epistola ad Petrum Danthenum ex sententia collegarum. 11. Matrimonium.

Pp 3 Apud

Infœcunditas dissoluit matrimonium apud Turcas.

12. Apud Mahometanos diuortiũ faciunt improbi mores, infœcunditas, ait Bartholomęus Hũgarus. An nõ & apud Euãgelicos similia reperire est exempla minimè obscura? Oęcolampadium, priore deserta, duxisse alteram, illa frustrà licèt publicè occlamante, suum illum esse maritum, oculati testes affirmant. Nota quoq; est toto orbe illa memorabilis Anglici diuortij historia, quę infelicissimã vt ecclesiæ Christi peperit tragœdiam, ità regno perniciem deploratissimam.

Polygamia.

13. Polygamiam suis pdicâsse Mahometem, extra controuersiam est. Eandẽ suis cõmendâsse Bucerum, testat̃ Vuintonieñ, & exẽpla Luteranorum per Poloniam extaot plurima. De Anabaptistarum polygamia nihil est scrupuli, cùm Hetzer* tredecim duxerit vxores. Quid? non eam Bucerus quoq; collaudauit?

Erasmus Alberus cõtra Carolstadium.

Quis porrò ignorare potuit, orbi toti notissimam illam Luteri, quam dicunt, dispensationem, qua suffragãte, (vtì ferunt) cùm alijs plurimis, tũ magni cuidam nominis Iurisconsulto Oldendorpio permisit, vt priore coniuge superstite, alteram duceret vxorem? Sanè extãt hodiè (inquit Staphylus in Apologia) Luteri & Melãchthonis epistolę & cõsilia per literas data, quibus illi apertè pmittunt, fasq; iusq; esse, (vtì pronunciant) maritum vnum duas legitimas vxores habere. Possent etiàm exempla aliquot, q̃ cum horum prophetarum doctrina pulchrè concinant, & ab eisdem prophetis approbata sint, reipsa pferri, & vel digitis demonstrari.

Christi mors negata.

Porrò nè quid desideres in Euangelicis Mahometicum, sunt inter eos (teste Caluino lib. contra Libertinos) qui Christum negãt in cruce obijsse, sed tãtùm opinatione: cuius sententiæ duos fuisse Valentianę affectos extremo supplicio, ait eodem libro contra Libertinos.

Impietate dogmatum Euangelici vincũt Mahometem.

15. Quòd si molestum non erit, paucis commemorabimus ea quibus longè magis impios videas Euangelicos, quàm Mahometanos, quos Turcas dicimus, Mahometanus quô suis piam in speciẽ commẽdaret vitam, oegabat aliena cuiquam prodesse opera, vt sic à Sãctorum & Christi meritis suos auocaret pprijs cum Pelagio & Zuinglio nixos operibus. Luterus verò nõ modò Sanctorum negat opera alijs vtilia, sed nostra ppria omnia facit peccata, vtut fiant à Spiritu sancto, piorum corda inhabitante.

Eucharistiã reuerenter habet Mahometes.

16. Eucharistiam Mahometes nõ aboleuit, sed in Deum authorem retulit. Etsi enim negaret esse in recordationẽ mortis Domini, quem blasphemat non crucifixum, nec mortuum, tamen tantam in ea esse vim ait cap 4. Alcorani, vt confirmentur in fide & bonis operibus, quotquot de ea gustant: & sine remedio quoque esse damoatos, qui postquàm de ea comederũt, impij facti sunt. Hic si cogites Euangelicorum doctrinam, agnosces hos illo multò magis impios. An enim aliud, quàm panẽ pistoriũ sese Caluinistæ accipere, aut Christum Apostolis dedisse credunt? Aut si cum Lutero credunt, se Christum cum pane accipere, oon tamen adorãt, dum illic præsentem volunt: quasi Deus esse desinat, vbì in Eucharistia præsens creditur, magis quàm in cælo. An non canibus sanctam Eucharistiam obiectam in Anglia Ioannes Foxus refert? An nõ pedibus cõculcatam memioimus Tornaci anno 1556. & anno superiore (hoc est, 1561.) Parisijs?

Quid efficiat Eucharistia dignè accepta, eut indignè, iudicio Mahometis.

Adhæc Auerrois Christianos dicebat impios, q̀ Christum Deum suum ederent: sed Carolstadius nos appellat θεόκτονας, deicidas, quòd Dei filium deuorare volumus. O cælum, ô terra.

Erasmus Alberus lib. 2. contra Carolstadium.

Sacros ordines quousq; seruarit Mahometes

17. Ordines sacros etsi Mahometes sustulit, non tamen eò insaniæ blasphemæ prorupit, vt eos cum Lutero diceret è diabolo prodijsse, Captiuitate Babylonica, & aliàs sæpè, vt ait Postellus. Vterque initiatiooem reijcit. sed ille certi generis homines religiosos, qui concionantur, aut de iure ex Alcorano respondent, Mupthios, Cadios, & Talimeannos, sacrorum curam habere voluit. Luterus verò nec fœminas ab Euangelij ministerio, immò à peccatorum absolutione submouit, nedùm vilissimos cerdones, pelliarios, vespillones, lenones. Quid, quòd ne

car-

carnifices quidem Caluinistæ suo ministerio censent indignos?

Liberũ arbitrium magis ab Euãgelicis, q̃ à Mahometa reiectum.

18. Ceterùm vt tandèm finem faciam concordiæ cum Mahomete Luteri & Euãgelicorum, illud postremò est considerandum, vtrosq; ex eodẽ impietatis fonte suos eructâsse, expuisse, euomuisse errores, qui liberum hominib⁹ tollerent arbitrium: quanq̃ Mahometes hac in parte à Lutero & Euangelicis vincatur tam Luteranis, q̃ Zuinglianis: quòd ille hac in doctrina reperiat̃ vari⁹ & inconstans, hi verò conceptum semèl venenum insana obtinẽt pertinacia. Nullum enim liberi arbitrij vsum esse docẽt puri puti Luterani & Caluinistæ. Sed qui vel maximè sapere videri volunt, certè in diuinis rebus & religionis negocio pernegant. Collige ergò nunc, amice lector, capita, quibus Luterus & Euangelici Mahometem aut imitãtur, aut superant. Agnoscis præter sacram Eucharistiã, Ordines sacros, Bona opera, Liberum arbitrium, quatuordecim adhuc ferè capita cum Alcorano cõmunia, quæ ad omnem semèl impietatem iam adaperuisse videntur ostium.

MAIORINVS CARthaginensis episcopus. 4.

Maiorinus Donatista, authore diuo Augustino libro de hæresib⁹ ad Quoduultdeũ, à Donato è Numidia veniente, & cõtra Cæcilianum Christianam deridente plebẽ, adiunctis sibi eiusdem factiõis episcopis, apud Carthaginẽ ordinatus fuit episcopus, sub Cõstantio Imperatore, & Liberio Romanorum pontifice, circa annum Dñi 358. Cui Maiorino Donatus episcopus alius in eadẽ diuisiõe successit, qui eloquẽtia sua sic prioris Donati confirmauit hęresim, vt multi existimârint propter ipsum potiùs eos Donatistas appellari.

Maiorini hęresis.

Hic porrò Maiorinus, cum suo authore Donato, filium patre minorem, & filio Spiritũ sanctũ, impiè asserebat, catholicosq; rebaptizabat, vt diuus Hieronymus author est in Chron. Reliqua vide in Donatistis.

MAIORANI. 5.

Maiorani seu Maioristę sunt secta Luterani seu Molles Confessionistę, ad primam Euãgelicorum nostri tẽporis classem pertinentes, à Georgio Maiore dicti: qui (vt ait Stoltzius) à Lutero è stercore erectus, horrẽdum in cipatria peperit monstrum, docens opera bona ad salutẽ esse necessaria, etiàm infantibus, vt est in Genealogia Luteri. Isti nempè, teste Staphylo, negant vllũ hominem (etiàm infantes,) iustũ fieri posse, aut vnq̃ saluatum fuisse absq; bonis operibus præcedentibus. Ità Georgius Maior in multis aduersùm Illyricũ scriptis. Hi porrò alia Luteri loca ꝓmunt, quibus cõtra eundẽ Illyricũ pugnãt. Isti Lipsiæ regnant & Vuittẽbergæ: quibus sese opponũt Ienẽses & Mansueldenses.

Maioranorũ hæresis.

MANICHAEI. 6.

Manichæi à Manete quodam natione Persa, dicti sunt, qui Aureliani Imperatoris, & Felicis hui⁹ nominis primi Papę temporibus, circa annũ Dñi 273. tam latè primùm apud Arabas, deinde in Aphrica virus suum sparsit, idq́; tanto successu propagatum est, vt posteà per annos ducentos sopiri non potuerit. Hic se dicebat ex virgine natum, & in montibus educatum. De hoc Persa mentionẽ facit diuus Augustinus lib. 90. quęstionum, & Leo papa, Eusebius quoq; lib. 7. ca. 28. in hæc verba: Eo tempore, inquit, Manes quidam, secũdùm nomen suum insaniens, & instinctu dęmonis agitat⁹, inuisam & execrabilem hominibus hęresim docuit, tam acer ingenio, vt insaniæ vel dæmonis plenus videretur. Nunc Christi se gerere formam conabatur ostendere: nunc ipsum Paracletũ se esse ꝑdicabat: quod vt faciliùs hominibus persuaderet, instàr Christi duodecim discipulos elegit, quos ad prædicanda sua dogmata misit. Sed de hac re paulò infrà dicetur latiùs ex Nicephori historia ecclesiastica.

Hũc eius discipuli in Gręcia, geminata litera, n, Mãnichæũ, quasi manna fundentẽ, ꝓ Manichæo, id est, insano, appellauerũt, teste Augustino. Nã μαίνεσθαι, insanire significat. Idq́; fecerũt, quó rudiores, verbi lenocinio ad se ꝑtraherent.

1. Caput doctrinæ Manichæorũ erat, duos deos esse, alterũ quidẽ bonũ, alterum verò malum, vtrunq; tamen iuxtà ęternũ. Quę doctrina ꝓbabilis sanè visa est rationi humanę. Nam cùm Deus natura bonus sit, & interim malũ tantam

Manichæorum impia doctrina & hæreses.

vim habeat, ea humana ratio necessariò esse putauit Deum fore peculiarem, qui malorum author esset, potentia nihilominùs & æternitate alteri Deo æqualis. Quæ tamen hæresis quàm sit insana & demens in eo dignoscitur, quòd omnes philosophi eadem esse principia vtrorunque semper præsupposuerint. Nullum enim malum existens est, nec in existentibus, quemadmodùm inquit Dionysius. Et priuatio, & non ens, incidũt præter intentionem agentis.

Anima. 2. Præter hæc & alias habebãt hæreses, quas docebant, quæ huiusmodi fuére: Adstruebant enim animam hominis aut Dei substantiam, aut ex Dei substãtia esse, ex eoq; tanquàm ex aliquo fonte manere.

Bellum. 3. Dicebant quoquè nullo pacto licere bellum gerere: atque ob hanc causam (vt diuus Augustinus testatur lib. 22. contra Faustum, cap. 74.) Moisen reprehendebant, quòd bella gessisset.

Bruta. 4. Contendebant rursùs omnes bestias rationis esse capaces, omniaq; bruta animalia ęquè, atque hominem, non solùm sentire verùm etiàm intelligere:

Corpus humanum. 5. Item corpus suapte natura malum esse, & ideò à malo principio factum.

Caro. 6. Rursùs non licere vesci carnibus, eò quòd à diabolo essent.

Christus. 7. Dicebant etiàm, Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, & phantasma quoddam, nec ex vtero virginis prodijsse, eum fœmineo posse nasci vtero negantes. Non enim dignum est (aiebant) credi tantam maiestatem per sordes & squalores fœminæ transire potuisse. Contra quam insaniam sic ait Vincentius Lirinēsis: Quotiescunquè (inquit) aliqua suscipitur imitatio actionis alienæ, ità aliorum officia aut opera patrantur, vt tamen hi qui agunt, nõ sint ipsi quos agunt. Neq; enim (vt, verbi gratia, secularium & Manichæorũ vtamur exemplis) cùm actor tragicus sacerdotē effingit, aut regem, sacerdos aut rex est. Nam definēte actu, simul & ea quæ susceperat persona, desistunt. Absit hoc à nobis nefarium sceleratumq̃ue ludibrium. Manichæorum sit ista dementia, qui phantasiæ prędicatores, aiũt filium Dei Deum, personam hominis non substantiuè extitisse, sed actu putatiuo quodam & conuersatione simulâsse. Catholica verò fides ità Verbum Dei hominem factum esse dicit, vt quæ nostra sunt, non fallaciter & adumbratè, sed verè expressèque susciperet: & quæ erant humana, nō quasi aliena imitaretur, sed potiùs vt sua gereret, & prorsùs quod agebat, hoc etiàm esset. Sicut ipsi nos quoquè in eo quod loquimur, sapimus, viuimus, subsistimus, nō imitamur homines, sed sumus, &c. Vide reliqua ibidèm.

Vincentius Lirinensis.

Manichæi phantasię prędicatores.

Dæmon. 8. Dicebant etiàm diabolum natura sua esse malum, nec bonum esse posse. Immò creaturas ex se & generatione sua malas esse, quòd à malo Deo creatæ essent.

Corpus Christi. 9. Itaq; ex pane confici corpus Christi nullo modo posse asserebant, eò q̃ panem creaturam diaboli esse dicerent. Quod beatus Augustinus libro de hæresibus cap. 40. de eisdem Manichæis differens cōfirmat, cùm eos dicere asserit alimenta omnia esse immunda propter mali principij cōmixtionem, eamq; illos quibusdam execrandis purgationibus adhibitis purificare: Nam farinæ (inquit) ex qua panis pro Eucharistia cōficiendus erat, humanum semen miscebant, dicentes semine admixto farinam purificari atque ea sic (vt dicebãt) per seminis mixtionem purificata, sacramentum execrandum conficiebant.

Execranda manichęorũ mysteria.

Iudicium extremum. 10. Nullum iudicium futurum esse fatebantur, quò faciliùs in quodlibet vitium ferrenť & ruerent, quanto minùs pœnam propter illud infligendam crederent.

Lex. 11. Docebant etiàm, legem veterem esse malam.

Peccatum. 12. Contēdebant rursùs peccata non posse vllo pacto vitari, sed ea ex mala mēte proficisci. Illi enim duas in homine dicebant esse mentes: vnam quidem malam, & à malo principio, eam videlicet, quã nos vocamus concupiscentiam carnis: alterã verò bonã, quã nos appellamus animam rationalem. Peccata q̃ in homine fiunt, à mala anima pcedere: & ea pter nō posse p liberũ arbitriũ impediri

pediri

pediri, ideoq; liberũ arbitrium nõ posse iuuare ad salutẽ, contra illud Apostoli: Gratia eius in me vacua non fuit.

1. Cor. 15.

Nuptiæ.

13. Dicebant nuptias fore illicitas, ideoq; oẽs illos peccare, qui nuptiarum fœdera inter se coniungerent.

Liberũ arbitrium.

14. Item peccatũ non esse à libero arbitrio, sed à Dæmone. Sed & nullam prorsùs voluntati tribuebant actionem, nec quidẽ adiuuãte Spiritu sancto: quasi nihil interesset inter statuã & volũtatem.

Vetus testamentum.

15. Totũ deniq; vetus Testamentũ reijciebant. Neq; etiàm recipiebant Apostolorũ libros, sed sua dogmata singularia cõminiscebantur, quæ Christi Euãgelium quoquè vocabant.

Illuminatio.

16. Gloriabãtur & de peculiaribus illuminationibus è cælo, dicebantque se donare Spiritum sanctum.

Cęremonię.

17. Instituerũt & cæremonias peculiares: vsi sunt & ciborum delectu: matrimonia interdixerũt, affirmãtes per hæc contingere Spiritum sanctum.

Potestas ciuilis.

18. Docuerunt & reijciendã esse ciuilem potestatẽ. Nam matrimoniũ, & rerum publicarũ administrationẽ ex malo deo prouenisse dicebant, nõ à bono deo constituta esse. In quã hęresim hac nostra ætate planè prolapsus est Thomas Monetarius apud Duringios, vti dicet loco suo.

Manetẽ hũc quidã etiàm Manichẽ dixère: vndè Manichęi dicti, quod verbũ Græcis quodammodò significat insaniã fundentes.

De Manete aũt, eiusq; sectatorũ Manichęorũ hæresi, ità habet Nicephorus ecclesiast. hist. lib. 6. c. 31. Nondũm (inquit) procella Pauli Samosateni satis sedata fuerat, quũ rursùs alia, priore multo sæuior, coorta irruit, ingẽtes fluctus secum trahens, atq; acriùs insultans. Is Manes erat, mente prorsùs captus & insaniens: qui pro deprauatę mentis peruersitate, lingua etiàm armata verbis diabolicæ hæresis venenatis, se in multorum animos & eorũ perniciem insinuauit. Fuit aũt Persa genere, iugumq; seruitutis longo traxit tẽpore. Ac quũ derepentè herę suę ex testamento hereditatẽ adijsset, non contẽtus fuit molliore & assuetiore, q̃ ei pt̃er spem obtigerat, vita: & gratiã eam largitori talium se debere sciens, instrumentũ se, quãtusquantus esset, veritatis inimico præbens, ad impias fabulas diuertit.

Manetis, eiusq; sectatorũ Manichæorũ heresis.

Duo itaq; ingenita esse dixit, Deũ & Materiam: quorũ illũ Lucem, hanc Tenebras appellauit. Et Lucem quidẽ bonam, Tenebras verò malas: vtrunq; aũt arbores nominauit, cõgruentes ferẽtes fructus. Deũ longè abesse à Materia, & Materiã rursùs longiùs à Deo. Deũ etiàm orientalẽ, septentrionalẽ, & occidẽtalem obtinere plagam: Materiã, australem. Et multis posteà seculis Materiam seditionẽ mouisse aduersùs fructus suos: commissoq; prælio, hos quidẽ fugãsse, illos aũt fugisse, eamq; contẽtionem & persequutionẽ vsque ad Lucẽ peruenisse. Et Materiam cũ dęmonibus & igne & aqua impetũ fecisse in Lucẽ dicit. Deum aũt tam repentina exercitùs eius impressione conterritũ, non habuisse quo tantã vim vindicaret. Itaq; illũ partẽ lucis arreptã, veluti quãdam inescationẽ, cõtra Materiam misisse. Hanc verò vulneratam, parteq; ea Lucis absorpta grauidam esse factam. Qua re adactũ Deũ, mundũ cõdidisse, vt concertationẽ talẽ solueret, & ad pacẽ ea q̃ inter se pugnarẽt, reduceret, Lucemq; Materiæ mixtã paulatim in libertatẽ redigeret. Hominem porrò nõ à Deo, sed à principe materia Seuela fictũ esse: & Euam similiter, sed inanimatã creatam, & immobilem. Adami verò forma feræ, aliaq; hisce similia nugatus est. Solẽ & Lunam diuinũ quiddã esse putauit, ac de eis multa silentio digna portentosè confinxit.

Sic & Basilides, vtautor est Tertullianus, ab Abraxa Christũ in phantasmate carnis, missum esse blaterauit. Ità etiã sibi hæretici mõstrosa cõfingunt vocabula.

Diabolũ nunc materiam, nũc materiæ principẽ vocauit. Coniugiũ, diaboli legẽ & constitutionẽ esse dixit. Dominum aũt neq; animam neq; corpus recepisse, sed hominẽ tantũm visum esse, nihil humani habentẽ, asseuerauit: perpessiones verò ei per speciẽ tãtũm & fucũ accidisse. Resurrectionẽ corporũ velutì fabulã repudiauit: nullã eñ materiæ particulã, dignam salute iudicauit. Animarũ aũt transitiones è corpore in corpus, & quidẽ etiàm in volucrũ & pecorum & ferarũ corpora, docuit. Cuius sectatores etiàm elemẽta oĩa animata esse arbitrãtur. Vtũtur varijs imposturis, nefariaq; & execranda peragunt mysteria. Quapropter doctrina eorum ineluibilis habetur: dęmonũ incãtationibus animas

Suidas ait eos peragere execrandos, nocturnos, & illegitimos cõcubitus, & flagitia infanda.

mas hominum, qui ea sunt initiati, obstrictas tenentibus.

Manes aũt quum tres haberet sectatores, Addã, Thomam, & Hermam, ex eis Addam ad Syros, ad Indos aũt Thomam misit, pcones. Qui reuersi, quum se dicerent multa dura passos esse, neq; quenquam doctrinam eius recipere voluisse, ausus est oĩm hominũ importunissimus, se ipsum Christũ nominare, & spiritum sanctum, aliumq; Paracletũ missum esse dicere. Et duodecim secum ducens discipulos, in Mesopotamiam puenit, Persarumq; regnũ peragrauit, ac temerario impotentique animo regis ibi filium se curaturũ est pollicitus: qua re maioribus se obiecit malis. Posteaq̃ em̃ indè est, vt manifestus Dei contemptor, repulsus, quum eò rediisset, à rege cõpręhensus, Persicum sustinuit supplicium. Detracta em̃ cute, ità nudus canibus esca est obiectus. Atq; talem impius ille consequutus est finem.

Suidas idem Persarũ regem cũ viuũ excoriari iussisse asserit, vt filij sui necis authorem. Aegrũ nanq; illum, citra oẽm oĩm medicorũ opẽ & opam se sanaturũ curaturumque esse pollicitus est. Quũ itaq; medici, in quorũ cura regius puer erat, dimissi fuissẽt, breuì ille mortuꝰ est. Ex quo Manetis interitus subsequutus est.

Quòd si quis nugamenta eius psequi velit, cõpluribus is opùs habeat libris. Et falsa hęc & impia dogmata, ex innumeris iamdudùm extinctis hæresibꝰ cõgessit, atq; accummulauit, eaq; ex Persìde in orbem nostrum, veluti quoddam mortiferum venenum euomuit. Tales porrò doctrinas hominum animis versutissimus inspirauit serpens, talibusq; antesignanis ordinumq; ductoribꝰ aciẽ contra veritatem struens, visus est. Verumenimuerò facile Dominus mẽdacium coarguit, & cohortem patronorum eius sicuti araneæ telam soluit.

Aduersùs hanc hęresim strenuè libris cõpositis depugnàrunt Titus Bostrę, & Diodorus metropolis Ciliciç, episcopi. Scripsit etiàm cõtra eam Gregoriꝰ Laodicensis, vir qui hęresim quidẽ Arrianã defenderit, sed philosophicis disciplinis ab ineunte ætate apprimè eruditus fuerit. Pręterea Phoenix, Eusebius, Ioannes quoq; de Turrecremata, iussu Pij secũdi summi pontificis collegit tractatum quinquaginta veritatum, contra quinquaginta errores Manichæorum. Hæc de hęresi Manetis, à quo multis adhuc nomen Manichæorum hæret.

Qui contra hęresim eam scripserũt ecclesiastici viri.

Sunt em̃ quàm plurimi, qui hoc nostro infelici & misero seculo eius sectã renouant, de quibus Lindanus Dubitãtij sui dialogo secũdo scribit in hęc verba: Manes Persa (inqt) ingenij sui acrimonia, pro nominis etymo insanire visus plurimos à veritate seduxit. Cuiꝰ errores Luterus, nouam nescio quã Euangelij noui puritatem mentitus, potissimùm renouare aggrediebatur: ideoque impurum fœdumq; suum illud pristinũ Ludderi nomen, in Luterum quasi purum commutauit: haud aliter atquè illũ Manichęum, suo ex etymo insanum, discipuli appellabant Mannichæum, n litera adiecta, quasi manna fundentẽ. Ille se Christi Apostolum iactabat, hic sese Christi Euangelistã, immò Dauidgeorgius se verum illum pmissum Messiam.

Lindanus de Manichęis nostri seculi.

1. Porrò doctrina vti & arrogantia cõueniunt Euangelici cũ Manichęis: quia Luterus liberũ negat arbitrium, quod errorum omnium fons est.

Doctrina & arrogantia cõueniunt Euãgelici cũ Manichæis.

2. Sic & cũ Manichæo Deum blasphemat, de legis Dei implendę impossibilitate.

3. Item Baptismũ in aqua nihil adferre salutis. Tamẽ Luterus baptismũ vult suscipiẽdum, tanq̃ donatæ dudùm gratiæ sigillum. Verùm his in dogmatibus Caluinus suo cũ Zuinglio Manichæũ exprimit ad viuũ magis, q̃ superiora oĩa ab illius insania mutuatus, etiàm cũ Manichæis affirmat baptismũ aquæ nõ esse necessarium, vti & Svuencfeldius.

4. Sicut itẽ Manes negabat Christum habuisse verum corpus humanum, ità Anabaptistæ, ait Caluinus in sua Institutiõe, Christi corpus fuisse verũ phantasma. non humanæ naturæ ex virgine, sed cęlestis ex Deo Sic sanè Mẽno. Hactenùs Lindanus.

Et Fridericus Staphylꝰ in Apologia de Luteranorũ inter se cõcordia, ità inquit: Noui Manichæi sunt & fuerunt varij authores hoc seculo nostro: primus Luterꝰ, dein Melãchthon & Caluinus, multiq; pterea alij, Amsdorffius, Illyricus, Gallus, Beza, Vuestphalus. Luterꝰ & Melanchthon volunt, ꝙ omnia tam mala q̃ bona, eueniant ex absoluta necessitate, adeoq; ꝙ Deus sit non solùm causa peccati permissiuè, sed effectiuè

etiàm

etiàm: Luterus in Assertionibus & Resolutionibus, Melanchthon in Annotationibus in epistolam ad Romanos. Item quòd adulterium Dauidis, & sæuitia Manlij, & proditio Iudę ęquè sint Dei opus, atque ipsa Conuersio Pauli. Melanchthon in Annotationibus in epistolam ad Romanos. Melanchthon quidem hoc dogma retractauit, vt videre est in vltima editione Locorum communium. Luterus verò mansit pertinax in errore, quem etiàm nunc pertinaces sequuntur omnes Luterani Rigidi, Illyricus, Amsdorffius, Gallus, & alij. Hæc Staphylus.

Hosius. De his quoq; Hosius lib de Traditionibus humanis scribit in hunc modũ: Est autem, inquit, illud cum primis admiratiõe dignum, quòd priscorum patrum sententias tantoperè aspernantur, respuunt, & oppugnant nostri temporis hæretici, quorum testimonijs, quotiès ipsis commodum fuerit, libenter vtũtur. Cõtrà, quorum dogmata tuentur & defendũt, eorum vti testimonijs erubescunt. Nam non deest illis quoq; sua successio, verùm non à sede Petri, neq; continuata, sed interrupta successio. Possemus hoc etiàm de reliquis erroribus pridèm sopitis, ac nũc demùm hoc nostro seculo resuscitatis planum facere: verùm vno tantùm dogmate Luteri, in quo cardinẽ rerum & iugulum ipsum esse persuasum habet, in pſentia contẽti erimus, vt successionẽ illius indicemus. Docet ille, nostrum arbitrium non esse liberũ, sed seruum: & absoluta necessitate euenire oĩa. Nunquid hoc à Simonis Petri sede profectum est? & nõ à Simonis Magi potiùs, qui grauis Petri fuit aduersarius? Quem errorẽ, si quid Clemẽti credimus, ità Petrus Apostolᵒ cõfutauit, vt in eo adstruẽdo, nisi centũ annis interiectis, nullũ Simon habuerit successorẽ. Nam post centũ demùm annos extitit Marcion hereticus, q nõ dubitauit hoc ipsum asserere. Sed explosus est deincèps Marcion quoq;, neq; repertus est quisquã intrà cẽtum alios & triginta annos, q in falso dogmate tuendo succedere illi vellet: donec ad Manẽ vẽtum est, vndè Manichęi nomẽ traxerũt.

Hæreticorũ successio.

Clemẽs lib. 3. recognitionum.

Necessitate absoluta oia euenire Simon magus docuit, & posteà Marcion, Manes, Pe-trus Adelhardus, Ioã. Vuicleffus, & Martinus Luterus.

Verùm & huiᵒ furorẽ ità cõpescuit Augustinᵒ, vt octingẽtis & ampliùs annis, nullus hãc illius insaniã sequutᵒ esse legat. Primùm ante quadringẽtos annos exortus est Petrus Adelhardus, quẽ alij Abailardũ vocãt, q pridẽ sepultũ errorẽ hũc in lucẽ reuocauit: cuius à Bernardo sic est cõuictus, vt annis ducẽtis quadraginta, qui cõfirmaret hoc ipsum, repertus nõ fuerit. Post quod tẽporis interuallũ, extitit Ioãnes Vuicleff, in Cõstãtiensi & Basileẽsi cõcilio dãnatus. Huic post annos centum quadraginta successit Martinus Luterus.

Atq; hęc est non cõtinuata, sed sępiùs interrupta successio, q attinet ad hunc articulũ ecclesiæ Luteranæ, in quo ille summã esse causę suæ scribit. Primus assertor fuit Simõ magus: Simoni post annos centũ successit Marciõ: Marcioni, centũ alijs & triginta interiectis annis, Manichęus: Manichęo post octingẽtos & ampliùs, Petrᵒ Adelhardus: Adelhardo post ducentos quadraginta, Ioannes Vuicleff: Ioanni Vuicleff post centum quadraginta annos, Martinus Luterus. &c. vide ibidèm q̃ supersunt. De Manichęo vide plura in Budda, qui eius fuit pceptor. Itẽ in Nestorio ex Vincẽtio Lirinensi. Lege etiàm epistolã Marcelli ad Manichæum apud Epiphanium lib. 2. contra hæreses.

Buddas Manetis præceptor.

MANSFELDENSES. 7.

MAnsfeldẽses sunt secta Luterani, ad primã nostri tẽporis Euãgelicorum classem spectãtes. Sunt aũt ij qui Cõfessionem sectanẽ comitũ Mansfeldensiũ Iuniorũ, qua nõ paucas Luteranorũ damnãrunt sectas. Inter alias verò Adiaphoristas, assertores bonorũ operũ, defensores liberi arbitrij, siue Melãchthonicos, Osiandricos, Stãcarianos. Hæc Lindanus Dubitãtij sui dialogo 2.

Multę Luteranorũ sectæ dãnatæ p confessionem Mansfeldensium.

MANIFESTARII. 8.

MAnifestarij, sunt hac nostra tẽpestate sectã Anabaptistę, sic quidẽ dicti, authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2. à varia suæ pfidiæ pfessione. Hi porrò aiũt, vt inquit Staphylᵒ, impiũ esse, si cùm rogẽtur, se quod sunt, negẽt esse Anabaptistas. In Prussia hoc sectæ genᵒ frequens est. Hæc Staphylus.

MANVSIMPOSITORII. 9.

Manusimpositorij, sunt ex rigidorū Confessionistarū nostri téporis familia: q videlicet, teste Staphylo, laicalē impositiōem manuū volūt esse Sacramētū. Grassatur hęc secta in Saxonia & Pomerania, & in ciuitatibus maritimis. Vide Illyricū contra Iustū Meniū.

MARATHONIVS NICOmediensis episcopus. 10.

Marathonius, vt author est Nicephor⁹ ecclesiasticæ historiæ li. 9. c. 42 cùm priùs Diaconus ecclesiæ Cōstātinopolitanę esset, egregiumq; se virum pstitisse diceretur, indigentiū hominū domicilijs, virorumq; & mulierū scholis exstruēdis atq; curādis, à Macedonio Constantinopolitano episcopo Arriano, cui⁹ ille erat sectæ, in sacrorum antistitē Nicomediēsis ecclesiæ creatus est, q eum sciret reb⁹ suis exequēdis maximè idoneū. Nam licèt eius vita pbaret à cōpluribus, affligendis tamē eis q consubstantialē patri filiū pfiterentur, nimiùm erat industrius, quanuis ea in re Macedonio dissimilis, vti priùs dictū est in Macedonio. Hic Cōstantij Impatoris & Liberij summi Romanorū pontificis tēporibus extitit, circa annū Dñi 360.

Marathoni⁹ à Macedonio creatus episcopus Nicomediē sis, pp̄ter eā dem cū eo factionem.

De hoc sic quoq; habet idē Nicephorus eiusdē lib. c. 47. Macedoni⁹, inquit, etiāmsi antè idē cū Eudoxio & Acacio sensisset, nihilominùs tamen ex ecclesia fua deturbatus, nō eandē porrò quā illi, sequebat opinionē, sed fidei pfessionem Antiochiæ primùm, posteà etiàm Seleuciæ cōfirmatam, quā ipse seu potiùs Marathoni⁹, quē Nicomediæ episcopum fecerat, vt quidā putant, æquisubstantialem appellabat, obtinere debere cēsuit. Verùm nō id modò egit, sed etiàm in theologia seu diuinitatis ratione exponēda, Spiritūsanctū psonam vnam Trinitatis dicendā esse negauit. Ac filiū quidē Deū pfectum, & substantia patri ęqualē esse dixit: Spiritūsanctū aūt, expertem honoris & dignitatis eiusmodi statuebat, famulū eum & administrum, Angelicisq; ordinibus paulò præstantiorem esse docens.

Macedoni⁹ ecclesia sua deiectus, ab Eudoxio & Acacio, suis priùs cōsectatoribus, diuersa sen. tit.

Macedonij & Marathonij hæresis.

Et in eadē cum eis sententia erāt Eleusius Cyzicen⁹ & Sophroni⁹ Paphlago, & Eustathius Sebastienfis. Qui tamē alijs ęquior, neq; Deū neq; creaturā Spiritū sanctū dicere māluit. Suffragabantur eis & alij multi, & ferè oēs qbus à parte aduersa dignitas abrogata fuerat. Nec minimā secū partē populi in vrbe Cōstantinopolitana, atq; in Bithynia, Thracia, Hellespontο, & alijs vicinis in circuitu populis trahebāt. Vita nanq; & morib⁹ (quos potissimùm multitudo spectare solet) pbatis erāt. In publicū cū grauitate quadā venerāda pdibant. Instituta eorum nō multū à monasticis aberāt. Et sermo affectata quadā sanctimonia mistus, vim ad psuadendum satis accōmodatā pferebat. Qualis sanè & Marathonius fuit. Qui publicorū vectigaliū inter milites sub ducibus stipēdia faciētes rationalis, loculis pbè refertis, postq̄ eū quæstum posthabuit, egenorū publicis domib⁹ curator pfuit, & ęgrous inseruijt. Deindè asceticam siue monasticam quoq; vitā, Eustathio Sebastiēsi authore, sequutus est. Insigne is etiàm monasteriū Cōstantinopoli construxit, quod ad longum durauit tempus.

Eorundem adstipulatores.

Hęreticorū vitæ sanctitas.

Marathonij Nicomediē sis episcopi acta.

Tam studiosus verò Macedonij hęresis fuit, vt pecunia sua expensā, ppagandam eā curauerit: Marathonianosq; populares eius appellandos esse, illis persuaserit. Et vnus ipse, nè prsùs secta ea Constātinopoli interiret, obstitisse visus est. Macedoniani nanq;, ex quo tēpore episcopatu Macedoni⁹ est deiect⁹, neq; ecclesiā neq; episcopū posteà (nisi paucis exceptis) donèc Archadi⁹ ad imperiū puenit, habuēre. Siquidē Arriani, oēs qui alterius essent, quàm suę, sectæ, ecclesijs exactos, plurimis etiàm alijs malis afflixère.

Macedoniani quoq; Marathoniani dicti.

Cōstantius anno Dñi 340. Cæsar designatus: & Archadi⁹ anno 398.

Cęterùm isti nō tātùm Macedoniani & Marathoniani, verùm etiàm Pneumatomachi, hoc est, oppugnatores Spiritûs sancti, sunt nominati. Ac qui eo tempore episcopi sedibus suis sint eiecti, operosum esset omnes recensere. Vt autem breuiter dicā, nulla ferè fuit in Romano imperio gens, quæ calamitatem eam experta non sit. Hactenùs Nicephorus. De hoc vide plura in Macedonio, Eustathio, Acacio, & Pneumatomachis.

pp̄tereà vide quotanni intercessère.

MARCELLVS ANCYRAnus episcopus. 11.

Marcel-

Marcellus à quo Marcelliani, Ancyræ Galatiæ vrbis episcop⁹ fuit, Constantij Imperatoris, & Iulij huius nominis primi Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 340.

Marcelli Ancyrani episcopi hæresis.

Hic aduersùs Asterium quendã Cappadocem cùm scripsisset, contrarietatis mensuram adeò excessit, vt cum Paulo Samosateno, purum hominem præsumpserit dicere Dñm nostrum Iesum Christum. Sed eius historiam ex ecclesiastica Nicephori lib. 8. ca. 52. audiamus. De eo eñ scribit ex Sozomeno in hunc modũ:

Eidem dignitas episcopalis adempta.

Sub idem tempus cùm de Arriana secta episcopi Cõstãtinopoli congregati diligẽtissimè conquirerẽt, Marcello quoquè Ancyræ minoris Galatiæ episcopo dignitatem, veluti qui noua inuexisset dogmata, abrogãrunt. Asterius nanque quidã ex Cappadocia sophista, qui ostẽtationis & quæstùs causa philosopharet & doceret, eo studio posthabito, Christianam religionem se culturum professus fuerat. Et libris aliquot compositis, Arrij opinionem adstruere cõtẽderat. Cum quo itidem Christum Dei virtutẽ esse scripserat, vti Moses erucam & locustam, magnam virtutem Dei esse dixit. aliaque hisce similia cauillans, Arrianis adhærebat: atque in synodis eis assistens, plurimùm eos adiuuabat. Illud autem in consilio habebat, vt præclarę alicuius vrbis episcopatum consequeretur. Verùm id quod constituerat, parùm ei successit. Persequutione enim non tolerata, dijs sacrificauerat: eamque ob rem, sacrorum administratio ei est denegata.

Asteri⁹ Cappadox ex sophista Christian⁹ fact⁹, sed Arrian⁹.

Is martyrio abnegato, dijs sacrificauit.

Porrò quos composuerat libros, in Syria vulgauit. Aduersùs quos Marcellus scribens, siue sciens, siue imprudens, in errorem ex diametro illi contrarium est delapsus & cum Paulo Samosateno, Christum esse hominem dixit. quod vbi intellexerunt qui Tyri & Aeliæ coacti fuerãt episcopi, Asterio quidem ipsi nihil obiecẽre, quòd scilicet sacris ecclesiastici ministerij initiatus non esset: Marcello autem episcopali dignitate pdito, quũ plurima vitiũ verterũt, tũ ꝙ ppterea scripsisset, dicam impegerunt: abolereq; eum libros, qui nihil à Samosateni scriptis differrent, iusserũt. Atque ille factu- rum se id pollicitus, minimè tamẽ fecit.

Filiũ enim Dei ex Maria initium sumpsisse, & regnũ eius finem habiturum esse dixit. Sozomen⁹ lib. 2. ca. 33.

Cæterùm vbi Eusebius indè literis Constantini vocatus Byzantium venit, rursùm Marcelli causa in disceptatiõem est deducta. Postquàm autẽ minimè illi visum est, vt impietatis libros, sicuti receperat, igni consumeret, episcopatum ei Eusebiani ademẽre, & Basilio cuidam eloquentia & varia doctrina pdito viro, Galatiæ ecclesiã regendã tradidẽre. Scripserũt ij quoquè, vt Marcelli scriptum, vbicũquè reperiretur, prorsùs aboleretur: capitibus quibusdã ex eo scripto, vt dissonantibus, epistolę insertis. Quod sanè scriptum libris tribus, quemadmodùm audiui, pulcherrimè refutauit Eusebius Pamphili. Marcellus autem in Synodo Sardicensi posteà episcopatum suum recuperauit, quòd nõ ità sentire existimatus esset. Non enim satis perpensa & intellecta à multis eius scripta: ob eamque causam, in Pauli eum opinionem incidisse, per calumniam homini obiectam esse, creditum est. Simulque dictum, per modum quæstionum à Marcello scripta ea esse instituta. et Imperator ipse, manifestam esse Eusebianorùm contra eum calumniam depræhẽdit. Admodùm eñ infesti illi erant, quòd neque in Phœnicia, quæ aduersùs Athanasium ipsi constituerant, neque rursùs Hierosolymis quæ pro Arrio decreuerãt, comprobãsset. Sed neque in dedicãdo Caluariæ tẽplo, quod magnũ martyriũ est cognominatũ, à communiõe eorum se subducens, eis affuisset. Quapropter ad Impatorẽ scribẽtes, pter alia viro obiecerãt in Imperatorẽ ipsum contumeliã, eò ꝙ ecclesiam splendidissimè conditã, cum reliquis episcopis cõsecrare supersedisset. Hæc Nicephorus. De hoc vidè suprà in Asterio sophista, & in Photino.

Basilius episcopus Ancyranus.

Marcellus posteà episcopatum suum recuperauit.

Eusebiani cur Marcello infensi.

MARCION. 12.

Marcion, à quo Marcionistæ, vel Marcionitę heretici, Põticus natiõe, ex ciuitate Sinope fuit: primò quidẽ (vt author est Irenęus lib. 1. aduersùs hereses cap 29. & lib. 4. cap. 57. & Tertullian⁹ lib. de heresibus, Eusebi⁹ quoquè li. 4. ecclesiast. hist.) in doctrina philosophorũ, maxiẽ stoicorũ erudit⁹, deidè ad fidẽ Chri cõuersus, Valẽtini, Cerdõis, & Basilidis dogma secut⁹, multa ex philoso-

losophica doctrina Catholicæ religioni inserere conatus est: Romamq; veniens, complures ibi seduxit, Antonini Pij Imperatoris, & Pij huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 155.

Polycarpi de Marcione elogiũ. Hic itaque cùm ibidèm Polycarpum, qui posteà martyrio vitam finiuit, inuenisset, eumq; salutans dixisset, Agnoscis me ô Polycarpe? Agnosco te, inquit Polycarpus, primogenitũ satanę. Hic porrò præter Lucæ Euãgelium, nullũ aliud recipiebat. Epistolas quoquè diui Pauli Apostoli prorsùs peruertit, ex eis auferens quicquid suæ impietati repugnare sibi videbatur, præter eas quæ ad Timotheum & ad Titum scriptæ sunt, reliquas omnes respuens. Ea nempè quæ in eis de Christo vt de Deo vero dicuntur, pręteribat: quæ aũt quasi de homine in illis asserũtur capitula, ea solùm recipiebat. Qui tãdem à B. Ioanne Euangelista (vt inquit Philaster) & à presbyteris Ephesinis deuictus: atque fugatus, Romam aufugit, vbi suam hæresim plùs satis seminauit. Cuius loci presbyteros sanctos ecclesię catholicæ interrogans, sensûs sui errorẽ mortiferũ eis propinabat, in hæc verba: Dicitote (aiebat) mihi, qd sibi vult quod in Euangelio, dicẽte Domino, scriptum est: Nemo pannum rudem mittit in vestimentum vetus, neque vinum nouum in vtres veteres, alioqñ rumpenẽ vtres, & effundetur vinum? Et iterùm: Non est arbor bona, q̃ faciat malũ fructũ: neque arbor mala, quę faciat bonum fructum? De qua re cùm à diuis illis presbyteris, vt erant à sanctis Apostolis edocti, accepisset interpretationem, vana sciẽtia tumidus, veritati non acqescebat, sed magis Cerdonis sui doctoris firmabat mendacium. Cuius Marcionis & Marcionistarũ errores præcipui sunt huiusmodi:

(Marginal notes: Marcion quas diui Pauli recipiebat epistolas. — Is à B. Ioanne deuictus & fugatus, Romam petit. — Matt. 9. — Luc. 6. — Marcionis hæreses. — 1. Cor. 15.)

1. Eos inprimis qui sine baptismo defuncti essent, baptizabant, teste Theophylacto, qui illud Pauli interpretans, Alioquì quid facient, qui baptizanẽ pro mortuis, si mortui non resurgunt? Mos est, inquit, Marcionistis hæreticis, cùm aliquis apud eos sine baptismo discesserit, eius qui vita functus est, feretro viuũ aliquẽ submittere hominem. Proindè se retrũ ipsi adeũtes, à mortuo sciscitabãt, vtrùm ei libẽret baptizari: moxq; qui latitabat viu°, de loco inferiori respondẽs, se velle, inquiebat, asserẽntemq; demortui loco baptizabãt. Hi itaq; prauæ hui° cõsuetudinis insimulati, Apostolum dictãt eã rẽ iniũxisse, ꝑducuntq; demẽtes illi & vesani id dictũ, videlicet, Alioqui quid facient qui baptizanẽ ꝑ mortuis, si mortui nõ resurgũt? Hęc Theophylact°. (Baptizati ꝑ mortuis qd apud Marcionitas.)

2. Cum Cerdone sui erroris magistro, duo rerũ principia (D. Augustino teste lib. de hæresibus cap. 21. cũ de eodẽ Cerdone verba facit) ponebat, q̃ sibi aduersarenẽ: Deũ quidẽ legis & prophetarũ, quem non fore patrem Christi, nec esse bonum, iustum tamẽ asserebat: alterum verò, quem esse patrem Christi, & hunc esse bonum fatebatur.

3. Docebat legem veterem esse malã, & à malo ꝓcedere principio. Quam hæresim posteà tutatus est Manichęus, vt suprà dictum est.

4. Itẽ nuptias esse illicitas, omnesq; ped care qui matrimõio iungerent, nuptias adeò detestans, vt B. Hieronymus lib. 1. contra Iouinianũ ꝓpè initio libri testeẽ, hunc pcipuum fuisse errorẽ Marcionis, cùm ità ait: Neq; verò nos, Marcionis & Manichęi dogma sectantes, nuptijs detrahimus. Quãuis eñ quidã velint huius erroris primum fuisse authorem Tatianum, à quo Encratitæ (vt suprà dixim°) originem sumpsẽre: diuus tamen Hieronymus videtur sua sententia id Marciõi asscribere, cũ hic Tatião fuerit vetustior.

5. Carnis resurrectionẽ futuram negabat, vt ait Tertullianus lib. de hæresibus.

6. Dicebat deniquè (authore Philastrio) Christum putatiuè & quasi p vmbram apparuisse, & passum fuisse, & nõ in vera carne.

Cõtra hũc plures grauissimi authores scripsẽrunt, vtpotè Theophilus Antiochenus episcopus, Modestus quoquè & Dionysius Corinthiorũ episcopus, Philippus Gortinensis episcopus, Hippolytus episcopus Africanus, Rhodon Asianus, Irenæus Lugdunensis episcopus, Iustinus martyr & Tertullianus. E quibus ij tres vltimi, ꝗ sciã, solùm extãt, alij tẽporũ iniuria & calamitate exciderũt. (Authores qui contra Marcionem scripserunt.)

De

Irenæus de Marcione hæretico.

De Cerdone autem & Marcione Nicephorus ex primo Irenæi libro aduersùs hæreses, ità refert ecclesiasticę histo. lib. 4. ca. 3. Cerdon verò, inquit, à sectatoribus Simonis impietatis suæ occasionibus sumptis, Romam venit sub Higino, nouum locum episcopalis successionis ab Apostolis sortito: ibique docuit, eum qui à lege & prophetis prædicatus est, Deū, non esse patrem Dñi nostri Iesu Christi. Hunc quippe nosci, illum esse ignotum: & alterum quidem iustum, alterum autem bonum esse. Cui Marcion succedens, doctrinam eam adauxit, sine pudore & verecūdia omni blasphemans Hæc Irenæus.

Iustinus de eiusdē Marcionis hæresi.

Rursùs eiusdem libri cap. 6. idem Nicephorus dicit: Iustinus Philosophus & martyr librum contra Marcionem Ponticū composuit, in quo sicuti & in oratione ad Antoninum Imperatorem, hęc quoquè scribit: Marcion Ponticus hodiè quoquè sectatores suos docet, alium quendam maiorē eo qui creauit omnia, esse Deum, qui etiàm per omne genus hominum, dæmonum fretus auxilio, ꝑmultis persuasit, vt blasphema dicerēt, & pernegarent factorem totius huius vniuersi, patrem esse Christi, sed alium quendam isto maiorem, hunc creâsse ꝓfiterentur. Atque omnes qui ab eis prouenerunt, Christiani vocātur: haud aliter q̃ quum philosophis non sint communia dogmata, quod tamen philosophię dicitur, commune omnibus est nomen. Hæc Iustinus martyr.

Rursùs Theophilus Antiochenus episcopus aduersùs Marcionē.

Item Nicephorus eiusdem libri cap. 9. ex Theophili Antiochēsis episcopi scriptis de Marcione hęc adducit. Cęterùm ea tempestate, quum hæretici Zizaniorum more, in syncera & pura semēte ecclesiæ, valdè succrescerent, ecclesiarum per orbem episcopi, illos perindè atquè syluestres feras propellendo arcebant, aliquandò quidem scriptis ad fratres exhortationibus & ꝓceptis, nonnunquàm verò etiàm sola verborum vi in faciē hostibus ad eos euertendos congressi: quādoquè libris editis, densis atque certis confutationibus eos persequentes. Ex quibus etiàm vnus est, de quo nunc agimus, Theophilus, fortis sanè propugnator: quem contra Marcionē strenuè rem gessisse, errore mque eius & fraudē in publicū ꝓduxisse, ex libris eius qui adhuc circunferunt, satis appàret. Hæc de Theophili cōtra Marcionē scriptis Niceph.

Philippus, Irenæus, & Modestus contra Marcionem scripserunt.

Sed non is modò contra Ponticū Marcionem depugnauit: sed Philippus, quē ex Dionysij verbis, episcopum Gortynę fuisse didicim⁹, luculentū aduersùs eūdem edidit librum: sicuti & Irenæus, & Modestus, qui ꝑ cæteris maximè imposturas eius & depręhendit, & redarguit. Quin & plures alij certamē contra eum susceperunt: quorum monumenta ad hoc vsq; tēpus à studiosis sūt cōseruata.

Marcionis hæresis germana descriptio ex Nicephoro.

Rursùs idē Nicephorus eiusdē quarti libri ecclesiasticę suę historiæ cap. 28. ità scribit: Marcion, inquit, Ponticus Cerdonis impietatem adauxit, & quatuor substantias ingenitas verborū portentis confinxit. Ex quibus vnum quidem bonum, eūdemq; incognitum appellat, & patrem Christi dicit: secundum verò iustum & cōditorem, prauū tñ nominat.

1. Prætereà materiā malam dicit, & ab alio malo perfectam atque absolutam. Et conditorem malo superiorem, materiam accepisse & condidisse omnia: & q̃dem ex purissimo quoquè cælum & alia excolantem fecisse refert: ex crassiore autem parte paradisum, atq; ex gleba eius Adam: cui ex propria substātia animam indiderit, vndè perpetua illa pugna inter corpus & animam extet.
2. Meliorem verò etiàm serpētem creatore ipso finxit, ipsumque adeò serpentem honore etiàm prosequitur.
3. Blasphemijs & impijs verbis inuehitur in Patriarchas & Prophetas.
4. Ex Euangelijs, id quod secundùm Lucam est, reiecta tamen Genealogia, recipit.
5. Nouem tantùm Apostoli epistolas probat, atq; in eis resecat loca q̃ plurima.
6. Vetus testamentū & prophetas abijcit omninò, veluti ab alieno Deo editos.
7. Christum phantasia tantùm & specie hominem fuisse nugatur.
8. Tollit etiàm è vita resurrectionem.
9. Item, Caim & Sodomitas salutē consequutos esse scribit, quòd ad Christum apud inferos accesserint. Abel autem,

Enoch,

Enoch, Noë, Patriarchas, Prophetas, & reliquos iustos, quòd ad illum non venerint, apud inferos manere. Sed & alia quàm plurima contra Deum per insaniam mẽtis elatrauit, quæ silẽtio commendanda duximus.

Sectatores Marcionis in multas diuisi sectas.

Sectatores autem eius in multas diuisi sunt sectas Apelles enim quidam, illius quatuor ingenitis, aliũ addidit igneum: & libro à se composito, Philumenæ prophetia, nomen indidit. Christo autem corpus tribuit non humanum, sed ex eius qui apud ipsos est mũdi substantia. De qua re vide plura in Apellitis.

Marciõ cur Mus Ponticus dictus.

Dictus autem fuit olim Marcion, Mus Ponticus, quòd nõ pauca scripturarum loca arrosisset, suisque dogmatibus dissentientia deprauâsset.

Nostri temporis Marcionistæ.

Quo ad illos verò qui hac nostra ętate Marcionis hæresim renouãt, attinet, Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, asserit esse plerosque Caluini discipulos, qui cum eodem Marcione carnis negant resurrectionem. Scribunt enim (vt ait Heshusius) ministrum quendam Caluinianę factionis hanc suę sacramẽtariæ doctrinę attulisse causam: Ab esu diuinę carnis arceri corpora, quòd spes æternæ vitæ animas, non corpora, spectaret. Hanc certè blasphemiam testatur Nicolaus Villagagno eques Rhodius, Petrum Richerum Carmelitanũ in Fràcia Antartica, quò se cum alijs apostatis receperat, scriptis euomuisse.

Nicolaus Villagagno eques Rhodius.

Caluinus derisus à quibusdam Sacramẽtarijs.

Hi & modo carnis Christi, quam in Eucharistia se accipere fingunt, à Caluino dissentiunt. Negant se Materialis carnis communionem in animas spiritûs irradiatione immitti posse, vndè & Caluini illam Solis similitudinem ridẽt: realem tamẽ, non corporalẽ, Christi substantiam in animas docẽt permeare. Esse autem hanc substantiam inuisibilem instàr idearum Platonicarum, vt qui manducare se credat & cogitet, manducet. Hæc Lindan[9]. De hoc vide plura in Cerdone, Basilide, & Valentino.

MARCVS. 13.

Marcus, à quo Marcitæ heretici, Valentini hęresiarchę discipulus fuit, & Heracleonis successor, teste Eusebio lib. 4. historiæ ecclesiasticę cap. 11. & Irenæo lib. 1. aduersùs hæreses. cap. 8. Vixit autem sub Antonini Pij imperio, & Pij huius nominis primi summi Romanorum antistitis põtificatu, circa annum Domini 155. De quo refert idẽ Irenæus Lugdunẽsis episcopus, quòd is dę Basilidis Gnostici stirpe descendẽs, primùm in Gallias venerit, & eas partes p quas Rhodanus & Garumna fluunt, sua doctrina maculauerit, maximeque nobiles fœminas magicis artibus seduxerit, quædam illis in occulto mysteria repromittẽs De quo sic hãbet Nicephorus ecclesiasticæ historię libro quarto cap. 3.

Valentini imposture per Irenæũ apertè patefacta.

Valentini autem, inquit, immensum & profundum pelagus Irenæus facilè emẽsus, intimis obscuræ & erroneæ populique seductricis syluæ speluncis incubantem impostùrarum serpentẽ, vbi dudùm abstrusus latuerat, extraxit, & nudum in apricum produxit locum.

1. Quo tẽpore Marcũ etiàm fuisse dicit, nequitiæ magicæ peritissimũ. Quorũ detestanda sacra talibus ostendit verbis: Etenim quidam eorum thalamum nuptialẽ construunt, & arcanum quoddam initiandi genus celebrant, adiectis nonnullis super his qui initiantur votis & precationibus: & spirituales nuptias, quas faciunt, esse dicunt, ad similitudinem supernorum coniugiorum.

Spirituales nuptię marci.

2. Alij ad aquam eos ducunt, & baptizantes, hęc verba addunt: In nomine ignoti patris omnium, in veritate matre omniũ, & in eo qui descendit Iesu. Sunt etiàm qui Hebraica insupèr efferunt nomina, ad eorum qui initiantur, terrorem & consternationem maiorem.

Eiusdem baptismus.

3. Dixit etiàm Marcus Christum non verè, sed putatiuè passum fuisse.

4. Cum Basilide & Cerdone, carnis negat resurrectionem futuram.

5. Duo postremò (authore Augustino lib. de hæresibus) principia cõtraria opinatur.

6. De hoc Philastrius scribit in hunc modũ: Marcus autem quidam, inquit, Heracleonis successor, numerum & mẽsuram, & calculum, rationem etiàm cõputa-

Philastrij de Marco sententia.

putationis faciens literarum, quasi verisimilis & cuiusdam rei nouæ inuentor, cùm æstimaret à quibusdã se posse laudari, nō in paruam itidèm erroris incurrit amentiam. Dicit enim ità: Vigintiquatuor literæ sunt, quæ perfectionem habent omnium rerum. Propter quod & Christus, inquit, dicebat: Ego sum alpha & Omega.

Apo. 1.

7. Dicebat etiàm, in postremo tempore Christum descēsurum ad Iesum in figura & similitudine columbæ, ipsumq; Christum columbam esse docebat, quæ descēdit, (inquit) ad duodecim Aeonas, id est, ad duodecim Apostolos, & vnum ex eis cecidisse, hoc est, Iudam, æstimabat. Hæc Philastrius.

MARINVS SECTAE *Arrianæ præfectus Constantinopoli.*

14.

Marinus, Thrax natione, Arrianæ hæreseos adsertor maximus fuit, tempore Theodosij huius nominis primi Imperatoris, & Siricij maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 395. De quo sic habet Nicephorus histor. ecclesiast. lib. 12. cap. 30.

Idē quoq; habet Socrates lib. 5. ca. 24.

Eodem tempore (quo videlicet Eunomianorū, Macedonianorū & Nouatianorum hæreses in multas alias hæreses sunt diuisæ, & vnaquæque earum ab alia fuit seiuncta, Theodosij senioris nimirùm ætate) ab Arrianis Constantinopoli illud in quæstionē vocatum est, An priusquàm filius fuerit, (profitebantur enim eum ex non existentibus extitisse) pater tum pater vocari potuerit. Et Dorotheus quidem qui Antiochia accitus, ibi pro Marino (qui indè discesserat, vt suprà dictum est in Dorotheo) administrationem sectæ huiuscemodi obtinebat, apertè decernebat, fieri nō posse, priusquàm filius subsisteret, vt pater vocaretur: quòd patris nomen ex eis esset, quod ad aliquid referretur. Marinus verò diuersum cēsuit: & priùs etiàm patrē, q̃ filius fuerit, patrem profitebatur. Siue ꝙ ità ex animo sentiret, siue quòd Dorotheo aduersaretur, vt qui ei hæresi ea gubernanda, prælatus fuerit. Et talem ob causam in partes duas multitudo, q̃ eos sectabatur, discessit. Et Dorotheus quidē in sacra sua æde permansit.

Dissidium apud Arrianos.

Qui aūt Marini partium erant, nouis conditis ecclesijs, in eis conueniebant. Qui etiàm Psathyriani, siue Gotthiani vocati sunt: ꝓpterea quòd vir quidã Psathyropolis, hoc est, placentarum venditor, q̃ ex liborum genere sunt, nomine Theoctistus, opinionē hanc magnoperè defendit. A Gotthis aūt illis nomē inditum, ꝙ Selinas Gotthorum episcopus tantoperè illi sententiæ addictus fuit, vt ad eam, gentem Gotthicam oēm adduxerit. Nam obsequentes sibi admodùm barbaros habuit, nimirùm ꝙ ad docendum nō solùm patria eorum, verùm etiàm Græca lingua appositus fuerit: Vlphilę illius Gotthorū episcopi, de quo suprà diximus, quum Gotthorum hæreses exponeremus, primùm subscriba, deindè etiàm successor factus.

Marini affectatores Psathyriani, siue Gotthiani appellati.

Selinas Gotthorū episcopus Arrianus, Vlphilę successor

Nec ità multò pòst dissidium quoquè intercessit Marino & Agapio, qui factionis eius, ecclesię Ephesi episcopus à Marino creatus ꝑfuit. Quorū discessio parùm abfuit quin bellum ꝓrsùs, Gotthis maximè Agapio fauentibus, moueret. Quam ob causam permulti Præfectorū suorum, concertationem & dissidendi studium reprehendentes, ad vniuersalē se ecclesiam cōtulēre, q̃ etiàm nullo discrimine ad cōmunionem sunt admissi. Atque hęc quidem causa extitit, cur primùm Arriani segregati, in factiones abierint. Et ex eo tēpore illi, in quibus sunt vrbibus, seorsim suos quæq; conuentus secta egit. Cōstantinopoli verò, eos triginta & quinq; annis dissidentes, tādem ad concordiã vir quidam cōsularis Plinthas, sectę eorum sectator, equestribus simul & pedestribus copijs ꝓfectus, magni in aula imperiali nominis, reduxit. Quo tempore synodo etiàm ab Arrianis coacta, statutum est, nè quandò posthàc quæstiones, q̃ secessionem tãtam attulissent, in medium proferrentur. Hæc quidem paulò pòst facta. Si quis autem cōsilium eiuscemodi heresium cognoscendarum cepit, vndè & quomodò initia sua sumpserint, & quibus authoribus incremēta sua acceperint, eū vt Panaria legat hortor. Liber autem is ab Epiphanio, qui ecclesiæ

Dissensio alia inter Marinum & Agapium.

Per causam intestinorū dissidiorum multi ab Arrianis ad catholicos transiērūt.

Panarium opus hoc etiàm An-

ecclesiam Cypri administrauit, edit⁹ est. Preterea Theodoritū Cyri episcopum, atq; insupèr admirabilem illum Ioannē Damascenum: nam & hi ambo permulta de ijs differunt.

cyrotum apud Socratem lib. 5.c. 24. dicitur: sed vtrunq; diuersis nomine Grecè & Latinè editū extat: hoc cōpendiosum, illud sanè quàm prolixum.

MARIS CHALCEdonis episcopus. 15.

Maris Episcopus Chalcedonensis, vnus episcoporum fuit, qui Arrij impium dogma sequuti sunt, posthabito trecentorū octodecim patrum in Nicena synodo cōgregatorum de fide decreto, sub Constantino Magno Imperatore & Syluestro Romano pōtifice celebrata, circa annum Domini 328.

Maris & Arrianorū dogma.

Dicebat aūt id cum Arrio & his qui formulam fidei Nicenam reijciebant, fuisse aliquandò cùm non esset filius, & eum nō fuisse priusquàm genitus esset, & ex nō existentibus factum, sed creatum, & mutationi alterationiq; obnoxium. De quibus sic ait Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 8. cap. 18.

Nouē episcopi Arriani qui formulā fidei Nicenā reiecerunt & Arrij exauthoratione improbārunt.

At pauci admodùm Arrij laudârunt opinionē ex ijs qui Nicee conuenerūt. Erāt aūt ij, Eusebius Nicomedię, Theognis Nicææ, Maris Chalcedonis, Theonas Marmaricę, Secundus Ptolemaidis, Menophantus Ephesi, Patrophilus Scythopolis, Narcissus Neroniadis, (quæ secundæ Ciliciæ ciuitas est, nunc Irenopolis vocata) episcopi. Dicebant nanq; ὁμοούσιον, id est, Consubstantiale esse, quod ex aliquo sit per partitionem, aut per germinationē, aut per fluxum. Ac per fluxum quidē, vt paterni liberi: per germinationē, vt ex radicibus surculus: per partitionem aūt, vt ex massa aurea ramēta duo aut tria. At quia iuxta nullam talium modorum rationem ex patre filius esset, propterea editam fidei professionē reijcere statuerūt. Et quum Cōsubstantialis vocem prorsùs nō receperūt, tum subscribere decreto ei, quo dignitas sacerdotalis Arrio est abrogata, noluerūt. Quę res synodo causam pbuit, vt Arrium, atq; vnà oēs qui eius adhærerēt sententiæ, excōmunicatos anathemati subijceret, ac nè quis eorum Alexandriā ingredi auderet, sanciret. Eadem anathema quoq; sanxit in voces hæresis eius, & librum quē ille cōtra pietatem compositum, Thaleiam inscripserat, quasi floridum & viridantem, cuius stylus & eloquutio, simplex & dissoluta, Sotadisque poetæ cantilenis persimilis fuit. Ac prætereà, si quid aliud eius aut sectatorū ei⁹ inueniretur scriptum, vt id igni mandaretur. Quin capite quoq; Constantinus sanxit, si quis quicquam eorum pressum occultâsse, nec statim exussisse cōpertus esset. Multas insupèr epistolas per vrbes passìm contra Arrium, & qui sectæ eius erāt, misit. Qui verò cum Arrio sensuri, aut opinionem eius laudaturi essent, in eos se grauiter animaduersurum esse, est minitatus.

Arrius & sectatores ei⁹ vnà cum libris suis anathemate iugulati.

Hic tamen Maris, licèt Arrianę perfidiæ assecla maximus esset, cùm, quantorum malorū Iulianus apostata foret author, intellexisset, lumine oculorū orbatus in ætate decrepita, manu à puero Cōstantinopolim (vt testatur idem Nicephorus suę historię li. 10. c. 20.) deduci se fecit, Impatoremq; ipsum mira libertate suę pfidiæ & impietatis taxauit, impium eū, contemptorem DEI & desertorem, ignominiose appellans. Ad quæ non aliud per iram respondit, quàm quod cæcitatem seni exprobrans, verbis tātùm est vltus. Et quòd Christum blasphemia & maledicto perstringens, non tantum eum posse dixit, quem ille coleret Galilæum Deum, vt cæcitati eius mederetur. Sic eñ hoc ei solenne erat, vt Christum Galilæum, Christianos Galilæos vocaret. Cui episcopus, magna vsus dicendi libertate, occurrens: Gratias, inquit, ago Seruatori meo Deo, qui vt visum amitterem, pro eo atquè nunc res habēt, curârit, nè impurissimum vultum tuum ad impietatē declinantem conspicerem. Et ille placabilitatē quidem assimulans, nihil respondit: sed rem eam tamen grauiter admodùm accepit. Nam cùm sciret, in quo honore apud Christianos essent, qui sub Diocletiano martyriū obierāt, & insupèr alacritatem eorum qui ad idē martyrium adspirarent, cerneret: gloriam eis talem inuidēs, aliam instituit viam. Quòd eñ summæ esset sæuitiæ, vt per seipsum Christianos excruciandos curaret, id repudiauit: vt eos aūt occultè per-

Maris Chalcedonensis episc. etiam mira in nefandam Iuliani impietatem vsus est libertate.

Scitū Maris Chalcedonensis epī dictum.

Iulianus Christianis martyrij gloriam inuidit.

persequeretur, non posthabuit. Quapropter vulgo & populis alijs, quicunq; tãdem vellent in Christianos quidquam committere, id permisit: ità demùm superstitionem Græcorum inualituram arbitratus, si malorum tolerantiam velut inescationem prætendens, placiditatem atque humanitatem etiàm erga Christianos simularet. Hæc Nicephorus.

MARONITAE. 16.

Maronitæ, ab hæretico quodam nomine Maron dicti sunt, vt testatur Bernardus Lutzemburgus catalogo hæreticorum, qui cum Eutychete, Dioscoro, & Acephalis, vnam duntaxàt in Christo fuisse voluntatem & operationem asserebat. Hanc imitati hæresim Maronitæ, cùm per quingentorum annorum spatium à consortio fidelium fuissent exclusi, hoc est, ab anno 699. tãdem diuina inspiratione resipiscentes, hæresi abiurata, ad vnitatẽ fidei sunt reuersi, pm anus Emerici Antiocheni patriarchæ, ecclesiæ Romanæ obedientia exhibita. Vndè eorum patriarcha generali interfuit concilio, Romæ celebrato sub Innocentio huius nominis tertio summo põtifice, & Philippo Barbarossa Cæsare Germano, circa annum Domini 1215. Vtuntur autem isti Chaldaica lingua vel Saracenica. Hæc ille. De hac hæresi vide plura in Eutychete, Dioscoro, & Acephalis.

Maronitarũ hæresis.

MARSILIVS. 17.

Marsilius Paduanus, authore Alpharo lib. 1. de Plãctu ecclesiæ, articulo 68. & Alphonso à Castro lib. 6. aduersùs hæreses, vir quidẽ fuit toti ecclesiæ & cunctis ecclesiasticis odiosè infensus. Vixit autem sub Henrico quinto Cæsare Germano, & Paschali huius nominis secundo maximo Romanorum pontifice, circa annum Domini 1117.

Ecclesia. 1. Docebat hic, viros ecclesiasticos vllas diuitias possidere non posse, nec agros, nec possessiones aliquas: q dicerent Apostolos, quibus primores ecclesiæ successerũt, & quos omni in re imitari debent, pauperes fuisse, nihil penitùs possidentes.

Marsilij Paduani errores.

Episcopus. 2. Dicebat episcopũ à presbytero nulla differentia discernẽdum, nullumq; fore inter sacerdotes discrimẽ, nec vnum esse alio potestate eminentiorem.

3. Item quòd Papa potest iudiciũ Imperatoris subire, ipseq; Imperator Papæ succedere, sede vacante. Papa.

4. Rursùs quòd post Christi asscensum, Papa non mansit eius vicarius generalis: adeò quidem, vt sic Christus reliquerit suam ecclesiam sine vicario.

MARTYRIANI. 18.

Martyriani à Petro Martyre Antiluterano appellantur ad eandẽ ... mirùm classem nostri temporis Euãgelicorum pertinẽte, qui Luteri occasione ab ecclesiæ doctrina dissentientes, dogmata sectantur Lutero contraria.

Petri Martyris errores.

1. Hic cùm de Eucharistia agit, & locum illum interpretatur, Hoc est corp⁹ meum, accipit corpus p figura & signo corporis, Deum negans facere posse, vt vnum corpus sit in pluribus locis. Eucharistia.

2. Idem (vt ait Lindan⁹ Dubitãtij sui dialogo 2.) cùm alij Zuingliani Christum ad discipulos octaua Paschę ingredientem inducant per rimam, Caluinus verò illi integras fores aperuisset, nẽ videlicet pressuram vllam tenellum Christi corpus pateretur: hic nou⁹ Antichristi Martyr per fenestram introduxit, vt verum sit quod habet Euangeliũ, Christum clausis ostijs ad suos ingressum. Hæc Lindanus. Resurrectio.

MASBOTHEVS. 19.

Masbotheus, à quo Masbotheni hæretici, vnus fuit è septẽ primis illis hæreticis, qui, cùm Ecclesia adhuc virgo esset, illam inanibus & vanis corruperunt doctrinis, vt author est Egesippus sub Domitio Nerone & Petro Apostolo, circa annum Dñi 55. Primus eam, inquit, deprauare cœpit, quòd in petitione episcopatùs repulsam tulisset, Thebutes, vnus è septem hæreticis, & plebeius: à quibus & Simon est, vndè Simoniani dicti: & Cleobius, vndè Cleobiani: & Dositheus, vndè Dositheani: & Gorthæus, vndè Gorthæani: & Masbotheus, vndè Masbotheni. Hi pro se quisque, proprias seorsim induxerunt opiniones. Hæc ille. Horum meminit &

Septẽ primę hęreses.

Eusebius Cæsareensis lib. 4. historiæ ecclesiasticæ cap. 22. Et Nicephorus lib. 4. cap. 7.

MASSALIANI.

20.

MAssaliani, vel vt alij scribũt, Messaliani, emerserunt Valentis Imperatoris & Damasi Papæ temporibus, circiter annum Domini 380. Hos quidã Euchitas, id est, Orantes, alij Enthusiastas, hoc est, sacrificatores appellant. Illi enim cuiusdam dæmonis operationem (vt author est Theodoritus lib. 4. cap. 11.) expectant, & hanc sancti Spiritũs operationem arbitrantur. Huius hęreseos fuerũt principes, Dadoes, & Sabbas, & Adelphius, Hermas, & Simeones. Cumq; voluerint celare hũc suum languorem, etiàm conuicti impudẽter negant, & alios hęc sapientes quæ ipsi animo retinent, prorsùs abdicant: de qua re vide plura superiùs in Adelphio.

ἐνθουσιασταὶ, id est, afflati & diuini.

Massalianorũ hæreses.

Anima. 1. Hi negant animas creari à Deo.

Baptismus. 2. Vim & potestatem baptismi sic minuere conãtur, vt nullam baptismo virtutem tribuant. Nam, teste Damasceno de hęresibus, negabant baptismũ homines perficere & sanctificare, atque adeò sacramenta sordes animi expiare.

Eucharistia. 3. Virtutem & efficaciam sacramentĩ Eucharistię, non substantiã, oppugnãt, asserẽtes hunc sacratissimum cibum nec prodesse homini quicquam, nec obesse: cùm tamen de eo Christus ipse dicat: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternã. *Ioan. 6.*

Labor manuum. 4. Qui verò integro huius rei languore participantur, (vt est ex Theodorito, Tripartitę historię lib. 7. cap. 11.) auersantur operatiõem manuum velut malam, somnoq; semetipsos tradunt, & somniorum suorum phãtasias, Prophetias appellant.

Oratio. 5. Dicunt nullam vtilitatem ex sacro baptismate baptizatis accedere, sed solã orationẽ studiosam (vt est ibidèm apud eundem Theodoritum) inhabitantem dæmonem effugare, quo eiecto perillã orationẽ studiosam, Spiritus sanctus aduẽniebat, sensibiliter atq; visibiliter suam designans pręsentiam: tuncq; corpus liberari dicebant ab omni motu passionis, & animam à mala voluntate:ità vt nequaquàm decæterò egeat neq; ieiunio corpus macerante, neq; doctrina refrenante. Dicebant quoq; eum qui hæc impetrãsset, non solùm liberari à passionibus corporeis, sed futura etiàm prędere, & oculis cernere.

6. Docebant deniquè ab oratione cessandum esse. Nam diuus Augustinus libro de hęresibus, cap. 57. dicit illos tantùm orationi incumbere, vt his qui de illis hoc audiunt, incredibile videatur. Ex quo nomen sortiuntur, vt Euchitæ, id est, Orantes vulgò appellentur. De Massalianis vide plura in Enthusiastis, Adelphio, & Euchitis. Itẽ apud Nicephorum, lib. 11. cap. 14.

De Massalianis nostri temporis.

De his verò, qui hoc nostro seculo Massalianorum imitantur errorem, sic scribit Lindanus Duhitantij sui dialogo 2. Massaliani, inquit, negabãt per baptismum homines sanctificari, neq; per Sacramenta sordes animi expiari. Planè nũc ità Luterus, Caluinus, & Suencfeldius, baptismum adeò docent inefficacem, vt peccatum originis verè maneat, neque animus peccati labe expietur, aut cor expurgetur. Hæc ille.

MATHEMATICI.

21.

MAthematici inter hæreticos adscribuntur à Philastrio Brixiensi episcopo, libro quẽ de hæresibus conscripsit, illos vanissimos, totiusq; erroris & sceleris adsertores appellans, ꝙ secũdùm duodecim Zodiaci signa nasci homines asserant. Quæ audientes (inquit) interdùm indocti quamplurimi, lege Dei dimissa, eorundem Mathematicorum inseruire nõ dubitant vanitatibus, ex quo completur Apostolica sentẽtia, Coluẽrunt & seruiẽrunt creaturæ potiùs quàm creatori. Et iterùm: Videte nè quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam, secundùm elementa mundi huius, & non secundùm Christum: quoniã in ipso inhabitat omĩs plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergò ignorant quòd Zodia ista duodecim, quę ab illis dicuntur, diuersa sunt

Mathematici omnium scelerum & errorum assertores.

Rom. 1. Colos. 2.

sunt climata, diuersęq; regiones in orbe terrarum à Deo dispositę, vt inhabitentur, locorumque ac temporum diuersa temperamenta statuta, vt calidum, frigidum, siccum, & humidum velut quatuor mũdi angulis, è quibus ceu pleni qualitate fontes exuberant, flatu respirantes in inuicē virtute illis insita, mixtioneq; existente salubri. Rursùm cùm diffunditur eorum vbiquè mixtio, amœna temperies salutis indè cunctis habitantibus subministratur. Atque ità diuina potentia, mortalibus vita dulci & ꝓspera concessa à Domino, & impartita, non ignoratur. Hęc Philastrius.

Signa cælestia quid efficiant.

Ex quibus quidem manifestè patet, has mathematicas disciplina, licèt paucas, ꝙ sciam, in ecclesia hæreses dederint, tamē (quod ait diuus Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana, & Eusebius de Pręparatione euangelica) nihil ad salutem ptinere, sed magis in errorem mittere, & à Deo auocare. Neque enim, vt ait beatus Hieronymus, sunt scientię pietatis. Quinimmò Mathematicus error, tanquàm maleficus, prohibitus est veterib⁹ Romanorum gentilium legibus, C. de Maleficis & Mathematicis. Ibi enim Chaldæorum & Mathematicorum prædictiones damnantur: quòd velut certa & immutabilia putarentur, quæ semèl illi ex astrorum cursu collecta censerēt.

Mathematicæ disciplinæ nil ad pietatem conferunt.

Vndè quondàm episcopus Mathematicam & Astronomiam apotelesmaticam tractare, religionem fuisse tradit Nicephorus libro nono, capite quinto ecclesiasticæ historiæ, cùm de Eusebio Emeseno episcopo verba facit in hunc modum: Ille, inquit, cùm calumnia Emesæ expetitus esset, quasi eius partis Astronomię, quæ Apotelesmatica dicitur, responsis scilicet dandis occupata, studiosus esset, Laodiceam ad Georgium, episcopi isthic munere fungentem, veterem amicum profugit, & cum eodem Antiochiam ad Phlacitum & Narcissum profectus, indè apud Emesenos in episcopatum suum restitutus est. Qui de hac re plura volet, legat Cornelium Agrippam de Vanitate scientiarum, vbi agit de Diuinatione in genere. Diuum item Augustinum libro secundo, capite vigesimosecũdo, vigesimotertio, & vigesimoquarto de doctrina Christiana. Vide etiàm in Phitonissis, Priscilliano, Manichæo, Bardesane.

Olim episcopis mathematicam tractare, religio fuit.

MAXIMINVS ARRIanorum episcopus. 22.

Maximinus Arrianorum episcopus extitit, Archadij Cæsaris & Innocentij huius nominis primi summi Romanorũ pontificis temporibus, circa annum Domini 405.

Hic asserebat patrem potentiorem esse filio, eò quòd filium genuerit Deum creatorem, filius autem non. *Maximini hæreses.*

Dicebatque patrem potuisse gignere, nō filiũ, & ideò potentiorē esse filio.

Aduersùs hũc grauissimè scripsit Augustinus, impugnauitque fortiter eius erroneam sententiam tribus doctissimis libris in eam rem editis: & contrà tutatus est filium etiàm potuisse gignere, vbi quidem vult ostendere, patrem esse non potentiorem filio, his verbis: Absit, inquit, vt ideò potẽtior sit pater filio, sicut putas Maximine, quia creatorem genuit pater, filius autem non genuit creatorem: neque enim non potuit, sed non oportuit. Immoderata enim esset diuina generatio, si genitus filius nepotem gigneret patri: qa & ipse nepos nisi auo suo pronepotem gigneret, secundùm vestram mirabilem sapiẽtiam impotens diceretur. Similiter etiàm ille, si nepotem non gigneret auo suo, & pronepotem proauo suo, non à vobis appellaretur omnipotens, nec impleretur generationis series, si semper alter ex altero nasceretur: nec eam perficeret vllus, si non sufficeret vnus omnipotens. Itaque omnipotentem genuit filium patris natura, non autem fecit. Hęc Augustinus. Cōtra quem rursùs disputat Magister sentẽtiarum lib. 1. dist. 7. vide ibid.

Patrem non esse filio potentiorem.

MAXIMILLA MONtani hæretici prophetissa. 23

Maximilla & Prisca, ꝓphetissę mõtāi hęresiarche, sub Cōmodi Cęsaris Impio, & Eleutherij Rom. antistitis pontificatu extiterũt, circiter annũ Dñi 182.

182. Hic cùm se paracletum nominaret, has duas mulierculas oneratas peccatis, & sibi matrimonio hæresique sociatas, tanquàm ex ipsius paracleti inspiratione editas, passim iactitabat.

Maximilla & Prisca, Montani prophetissę.

De his Nicephorus ecclesiasticæ suæ historiæ libro quarto, capite vigesimo, scribit in hunc modum: Montanus, inquit, mulierculas duas, coniuges suas, Priscam & Maximillam, prophetissas suas vocauit, earumque scripta propheticos libros esse dixit. Maligno autem spiritu plenus, sicuti & duæ illæ mulieres, noua quædam & insolentia dicere cœpit, insania apertè & dæmonum intemperijs actus.

Montani, Maximillæ, & Theodoti interitus.

Et eiusdem libri cap. 23. ex Apollinari Hierapolita, qui contra Montani sectam scripsit hæc addit: Hanc autē mortem obijsse Montanus & Maximilla dicuntur: A spiritu nanque vesano vterq; agitatus, seipsum seorsim suspendit, eoque modo ad instar Iudæ proditoris vitam finijt. Sicuti etiàm primus prophetiarum eorum defensor admirandus ille Theodotus, cùm se seductionis spiritui commēdásset, potestatique eius permisisset, iactatus atque sublatus in cælum, ac rursùm delapsus, pessimè perijt. Adstruit quoque idem Apollinaris, diuinos quosdam viros periculum fecisse, vt Maximillę spiritum malignum redarguerent, vanitatisque conuincerent: sed ab alijs impeditos esse, q dæmoni ei subseruierunt. Progrediēs deinceps, ex ipso tempore prophetias eiusdem falsas fuisse ostendit: Tredecimum, dicens, prætérijsse annum, nihilque earum rerum, quæ ipsa diuinauerat, accidisse. Neque enim vel in vniuerso orbe, vel in regione aliqua bellum fuit: sed & Christianis ex misericordia & gratia Dei, pax & tranquillitas data.

Maximillæ prophetiæ falsæ.

Et rursùs idem Nicephorus cap. 25. ex Apollonio scriptore ecclesiastico & martyre: Ostendimus igiť (inquit Apollonius) has ipsas primarias prophetissas, ex quo spiritu sunt repletæ, à viris suis profugisse. Qui ergò fit, vt tam impudēter Priscā virginē appellātes, mentianť? Deindè hæc quoque addit: Pernecessariū autē est, oēs prophetę fructus explorare & excutere. Dic ergò mihi, nū propheta cerussa fucať? ꝓpheta stibio linit? propheta formam excolit? propheta tabulis & talis ludit? propheta fœnerat, & lucro studet? Adhæc idem Apollonius in ope suo illud indicat, ꝙ quadragesimo pòst anno scriptū id condiderit, ex quo Montanus assimulatā & dæmoniacā suā prophetiā instituit. Memorię quoquè tradit, Zoticū Ostrenū presbyterū, quū iam Maximilla prophetare apud Pepuzā cœpisset, dæmoniū id conuincere instituisse: prohibitū tñ ab eis esse, q secte illius addicti fuere. Hactenùs Nicephorus. Qui de his nôsse plura volet, legat Eusebiū lib. 5. ecclesiasticæ historię cap. 15. vsq; ad 19. Vide etiàm infrà, vbi de Montano agetur. Lege rursùs diuum Hieronymum in epistola contra Pelagium.

Ornantur virtutibus suis prophetissę Montani.

Zoticus Ostrenus exorcista.

MELCHISEDECHIANI. 24.

Melchisedechiani hęretici sic appellantur, (diuo Augustino teste libro quem de hęresibus scripsit) quòd Melchisedech sacerdotem, qui benedixit Abrahæ ab obtenta victoria quinque regum reuertenti, vt habet liber Geneseos, non hominē purū fuisse, sed quandam Dei virtutem arbitrentur Christo maiorem. Christū enim simpliciter venisse putant, & illius ordine dignum factum esse, nimirùm illo dicto moti: Tu es sacerdos in ęternum, secundùm ordinem Melchisedech: vt ipse sit adhuc inferior q̄ Melchisedech. Nisi enim fuisset (aiunt) in secunda quadam institutione positus, non vtiquè illius ordine opùs habuisset. Cæterùm de ipso Melchisedech dicūt, quòd sit sine patre, sine matre, sine ꝓsapia, ex epistola Pauli ad Hebræos id probare volentes.

Gen. 14. Heb. 7.

Psal. 109.

Quis porrò huius hæresis author fuerit, aut quo tempore cœperit, quanuis Augustinus non expressit, Epiphanius tñ lib. octoginta hæresum, hæresi 55. ait Hieracē quendā insigni eruditione ꝑditum, hanc docuisse, licèt nō dicat ab illo primùm inuentā fuisse: sed Melchisedechianos asserit auulsos fortaßè à Theodotianis, ex quo colligere dať, illos exortos fuisse Maximini Imp. q Seuero successit,

Hierax author Melchisedechianorum.

cessit, & Fabiani papę temporibus, circa annum Domini 240. Id quod idem repetit posteà hæresi 67. vbi prolixiùs agit de hoc Hierace. Huius hæresis meminit quoquè, sed paucis verbis, Philastrius libro de hæresibus, eosque adscribit hæreticorum catalogo, quinto illorum numero, qui sub Apostolorum temporibus extiterunt. Diuus Augustinus trigesimo quarto loco inter hęreses quas libro de hęresibus recenset, hos adnumerat. Ex quo euidentissimè colligitur, vt inquit Alphonsus à Castro, librum qui inscribitur De quęstionibus noui & veteris Testamenti, non esse Augustini, quanuis sub eius nomine passim circunferatur. Nam pręter alia argumenta quę ad hoc conuincendum adfert Erasmus Roterodamus, hoc est efficacissimū, quòd quęstione 109. multis argumentis, iisq; valdè ineptis nititur probare, Melchisedech non fuisse hominem purum, sed quandam Dei virtutem, videlicet Spiritum sanctum. Neque hoc in libris retractationum vnquàm recantauit, immò nec illius libri toto illo suorum retractorum decursu meminit. Cùm itaque libro de hęresibus hanc assertionem censeat hęreticam, non erat ingenij tam stupidi Augustinus, vt contrarias secumq; pugnantes assertiones doceret. Hæc ideò admonui, nè si fortè quispiam in quęstionem illam incidat, à constantia rectitudinis flectatur, Augustini authoritate motus.

Liber quæstionū noui & veteris testamenti diuo Augustino falsò adscriptus.

MELANCHTHONICI. 25

MElanchthonici à Philippo Melanchthone Confessionistarum patre nuncupātur, qui quanuis plurium artium multiplici eruditione præditus & insignis fuerit, multos tñ hac nostra ætate in Ecclesiā inuexit & sequutus est errores, Luteri doctrina infectus.

Sunt autem Melanchthonici secta Semiluterani, ad secundam vtiquè nostri temporis Euangelicorum classem pertinētes: nimirùm qui (teste Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) Luteri doctrinam professi, illam posteà deserentes, Philippo Melāchthoni paulò diuersa alicubi docēti adhæserūt, iique potissimùm, q ipsius de libero arbitrio aliisq; dogmatibus à Luteri corruptela repurgatis sententiam sequuntur. Exorti sunt autem sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemēte septimo summo Rom. pontifice, circa annum Dñi 1530.

1. Hos ideò acriter insectatur Illyricus cū Vinariensibus, Erasmus quoquè Sarcerius cum Māsueldensibus, tanquā puri puti Saxonici Euangelij deprauatores. Illum ꝑtereà accusat Illyricus, ꝙ doceat hominē posse ad gratiā Dei recipiendam sese ꝑparare ex puris naturalibus virib⁹. Sicq; ex olim Stoico & Manichæo, nūc Melanchthon factus est Pelagianus. Vñ meritò illum Cothurnum appellāt, nō modò ꝙ Pelagianismū renouet aut oppugnatum pridèm iam asserat cum Catholicis liberū arbitriū: sed ꝙ olim ex ꝓfesso Zuinglianorū hostis, nūc factis & scriptis, ꝓ Zuinglio pugnet, immò euertat Luterum, adeoq; Euangelicam illam confessionem Augustanā sua manu descriptam, atque in Comitiis Augustanis Carolo quinto Imperatori exhibitā, & apologia illa mendaciorum scaturigine tunc quidem propugnatam, sed posteà variis modis ab ipso immutatam atq; deprauatam & adulteratam. Quod falsi crimen suo magistro Melanchthoni Matthias Flaccus, vti & de aliis Luteri libris adulteratis, non dubitat impingere libello supplicatorio pro Synodo in Saxonia congreganda. Hæc Lindanus.

Melāchthonis errores.

Melāchthō ex Manichæo factus est Pelagianus, ideoq; Cothurnus (qui est calceus omni pedi conueniens) dictus est, propterea quod in religiōis negocio omnibus obsequitur.

2. Hic rursùs quanq̄ concedit ꝑ Baptismū peccatū originale dimitti, negat tñ ꝑ illum omne peccatū deleri. Cuius falsæ opinionis hāc adfert rationē, ꝙ videlicet baptismo suscepto, maneat adhuc in homine carnis concupiscentia vel rebellio, q̄(vt tū ille, tū reliq huius hęresis authores docēt) verè peccatū est, quāuis à Deo non imputetur. Quòd autem ipsa concupiscentia sit verè peccatum, indè probare contendunt, quòd (vt aiunt) sit cōtra illud Dei ꝑceptū, Non cōcupisces. Exod. 20.

Baptismus, & peccatū originale.

3. Dicit hominis arbitrium non esse liberum, illud non agere, sed potiùs pati contendens, vt infrà dicetur fusiùs.

Liberum arbitrium.

4. Fatetur quidem nostra bona opera mereri ꝑmia, sed ea tātùm corporalia & spiri-

Opera & meritum.

ſpiritualia, non autem vitam æternam. Quòd eñ opera noſtra bona eſſent meritoria, inficiari non poterat, cùm videret ſacræ ſcripturę & ſanctorum patrum tam aperta, tamq; dilucida teſtimonia, quæ aſſerunt noſtris operibus aliquod meritum ineſſe. Ideò in locis communibus, titulo De bonis operibus, circa finē capitis hæc ait: Tertiò ſciēdum eſt, etiàm præmia propoſita eſſe bonis operibus, ſeu bona opera mereri præmia corporalia & ſpiritualia. Et paucis interiectis, ſubdit: Hic autem ſciendum eſt, nos loq de bonis operibus iuſtorum. Priùs enim accipiēda eſt fide remiſſio peccatorum, recōciliatio & acceptatio ad vitam æternam: & hæc donatur per miſericordiam propter Chriſtum, vt maneat certa. Et in fine illius capituli deniquè ait: Et, vt ſæpè iam dictum eſt, tribuatur merces operibus, ità, nè fiat incerta remiſſio peccatorum. Item nè transferatur beneficiū Chriſti in noſtrorum operum dignitatem, perſona iuſtificatur coram DEO gratis fide, quæ nititur tantùm miſericordia, poſteà placent Deo bona opera, & merentur mercedem. Hæc Philippus Melanchthon. In quibus verbis etſi fatetur bona opera mereri præmia, nunquàm tamen apertè dicit, nos per bona opera mereri vitam æternam.

Peccatum. 5. Docet rursùs nullū eſſe peccatū mortale, præter incredulitatem. Quæ hæreſis, concilij Tridentini decreto & canone 27. improbatur in hunc modum: Si quis dixerit, nullum eſſe mortale peccatū niſi infidelitatis, aut nullo alio quantumuis graui & enormi, præterquàm infidelitatis, peccato ſemel acceptam gratiam amitti, anathema ſit.

Pręceptum. 6. Aſſerit nullum eſſe prorsùs diſcrimen inter præceptum & conſilium, neque aliquod eſſe in Euangelio conſilium: ſed omnia quæ nobis commendantur, eſſe præcepta. Idque libro de locis communibus Theologiæ, titulo De diſcrimine præceptorum & conſiliorum: Quidam (inquit) finxerunt in Euangelio conſilia eſſe de non vindicando, de paupertate, de virginitate. Et quidem putant in euangelio doceri hoc fine, quòd hæc opera magis mereantur reconciliationem aut ſalutem, quàm alia opera. Deindè fingūt hæc opera perfectionem eſſe: Sed hæc plena ſunt errorum & ſuperſtitionum. Vna eſt lex Dei, quæ nihil niſi præcepta continet. Hæc Philippus Melanchthon. Ex quibus verbis apertè colliget lector, illum ſecum pugnare ac diſſidere, cùm alibi dicat cum Martino Lutero ſuo præceptore, nullum eſſe in Euangelio præceptum. Qua in re faciūt illi iuxta illam poetæ Horatij ſententiam: Dum vitant ſtulti vitium, in contraria currunt.

7. Negat item Euangelium eſſe legē, iuxta veram & propriam legis rationem. Hoc porrò & ille & idem Luterus ſuus præceptor, & Brentius, & plerique oēs huius factionis ideò docent, vt hac ratione contendant ſe eſſe liberos ab omnium bonorum operum obligatiōe. Nam ideò dicunt Euāgelium legem non eſſe, quòd aſſerant euangelium nihil prorsùs pręcipere, ſed ſolum nobis patefacere ac manifeſtum oſtendere bonum de Ieſu Chriſto filio Dei nuncium, quòd ille ſolus merito ſuæ paſſionis ſit peccatorum noſtrorum expiator, & animarum noſtrarum redemptor. Vt verò illorum ſententia magis pateſcat, ipſius Melāchthonis verba referam, in locis communibus ità inquientis: Nouum teſtamentum nō eſt aliud, niſi bonorum omnium promiſſio, citra legem, nullo iuſtitiarū noſtrarum reſpectu: qua bona nobis promittuntur citra conditionem, cùm nihil viciſsim à nobis exigatur. Hęc Philippus Melanchthon. De qua re vide in Brentio. Euāgelium.

8. Ità etiàm fidē extollit, vt bonis operibus detrahat. Ait enim in eiſdem locis communibus, titulo de bonis operibus: Qui non agunt, inquit, pœnitentiam, ſed indulgēt vitioſis cupiditatibus, non retinent fidem. Et in eodem libro, titulo de fide, iterùm ait: Fides non tantùm notitia eſt hiſtorię de Chriſto, ſed eſt vera fiducia cordis, quę aſſentitur promiſſioni Euangelij: pręcipuè autem ſignificat fiduciam miſericordię promiſſę propter Chriſtum. Hęc ille. Fides.

9. Docet pręttereà cum Lutero, & reliquis huius farinę aſſeclis, non ſolùm Gratia.

omnem

omnem hominem iustum esse certum suæ gratiæ, sed omnem talem esse obligatum ad credendum se esse in gratia. Et qui hoc non credit, non est (vt illi docent) iustus neque fidelis. Nam illam vocant Luterani fidem Catholicam, qua quisque particulatim certissimè credit remitti sibi peccata per Christum. Hic enim Melanchthon in suis locis communibus, titulo De gratia & iustificatione, hoc apertissimè docet, sic inquiēs: Mens perterrefacta agnitiōe peccatorum, statuere debet remitti sibi peccata gratis ꝓpter Christum per misericordiam, non propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum. quum hoc modo fide se mēs erigit, donatur remissio peccatorum, & reconciliatio. Si enī iudicandum esset, tum demùm nos habituros esse remissionem peccatorum, quum contritio aut dilectio sufficiens esset, adigeretur animus ad desperationem. Quarè vt habeat certam & firmam consolationem, pendet res non ex conditione dignitatis nostrę, sed ex sola misericordia promissa propter Christum. Et in Apologia cōfessionis Augustanæ: Aduersarij, inquit, infeliciter consulunt hominibus, dum iubēt dubitare, vtrùm consequantur remissionem peccatorū. Hæc Philippus Melanchthon.

De hoc item Hosius lib. 1. de hæresib⁹ nostri temporis, scribit in hūc modum: Luteri doctrinæ de Libero arbitrio (de quo ille semper docuit, quòd patiatur tantùm, non autem agat, quòd sit res de solo titulo, vel potiùs figmentum in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua quidpiā cogitare mali aut boni, sed oīa de necessitate absoluta eueniūt) subscripserat etiàm Philippus Melanchthon, in ijs locis cōmunibus, quos edidit Vuittenbergæ anno 1520. non sine quadam arrogantia iuuenili minimè ferenda. Nam & de sanctis doctoribus ausus est censuram ferre. Scripsēre, inqt, de Libero arbitrio Augustinus & Bernardus, & ille quidem sua posterioribus libris, quos aduersùs Pelagianos edidit, multipliciter retractauit. Bernardus nō est similis suî. Sunt de hac re apud Græcos quoquè quædam, sed sparsim. Ego

Melanchthō quàm arrogantèr primùm negārit liberum arbitrium.

Eiusdem de doctoribus censura.

quandoquidem non sequor hominum opiniones, & simplicissimè & planissimè rem exponam, quā ferè obscurârunt authores, tam veteres quàm noui: quia sic interpretabantur scripturas, vt simul vellent rationis humanæ iudicio satisfieri. Parùm ciuile videbatur docere, necessariò peccare hominē: crudele videbatur repræhendi voluntatem, si non posset se à vitio ad virtutem conuertere. Ideò & plura virib⁹ humanis, quàm par erat, tribuēre, & mirè variârunt, cùm rationis iudicio viderent vbiquè refragari scripturas. Et in hoc quidem loco cùm prorsùs Christiana doctrina à philosophia & humana ratione dissentiat, tamē sensìm irrepsit philosophia in Christianismum: & receptum est impium de libero arbitrio dogma, & obscurata Christi beneficentia per prophanam illam & animalem rationis nostræ sapientiam. Vsurpata est vox liberi arbitrij, à diuinis literis, à sensu & iudicio spiritûs alienissima, qua videmus sanctos viros non rarò offensos esse. Additum est è Platonis philosophia vocabulum rationis, ęquè pniciosum. Nam perindè atquè his posterioribus ecclesiæ temporibus Aristotelem pro Christo sumus amplexi, ità statim post ecclesiæ auspicia per Platonicam philosophiam Christiana doctrina labefactata est: ità factum est, vt præter Canonicas scripturas nullę sint in ecclesia syncerę literę. Redolet philosophiam, quicquid omninò commentariorū extat. Et paucis interpositis: In quæstionem vocatur, sit'ne libera voluntas? Respondeo, quandoquidem omnia quę eueniunt, necessariò iuxta diuinam prędestinationem eueniunt, nulla est arbitrij nostri libertas. Quid igitur, inquies, Nulla'ne est in rebus (vt istorum vocabulo vtar) contingentia? nihil casus? nihil fortuna? Omnia necessariò euenire scripturæ docent. Vallam, ait Eckius, ꝗ scholarum sentētiam de libero arbitrio confutauit, plura voluisse scire, quàm didicisset. Et in fine huius loci summam colligens, dicit: Si ad prædestinationem referas humanam volūtatem, nec in externis, nec in internis opibus vlla est libertas, sed eueniūt oīa iuxta ꝓdestinationem

Omnia necessariò euenire scribit Melāchthō, iuxta diuinā prędestinationem.

onem diuinam. Si ad opera externa referas voluntatem, quędam videtur esse iudicio naturæ libertas: si ad affectus referas voluntatem, nulla planè libertas est, etiàm naturæ iudicio. Concludit tandèm: Vides itaque, lector, quantò simpliciùs de libero arbitrio scripserim*, quàm vel Bernardus, vel vlli scholastici.

Aliud Melanchthonis testimoniū contra liberum arbitrium.

Et in annotationibus in epistolam Pauli ad Romanos, explicans illum Pauli locum, Iuxta prędestinationem DEI, posteaquàm confirmauit, quòd nulla est rerum contingentia, nec libertas arbitrij, sic tandèm loquitur: Nos verò docemus, non solùm permittere DEVM creaturis vt operentur, sed ipsum omnia propriè agere: vt sicut fatetur proprium opus DEI fuisse Pauli vocationem, ità fateantur opera DEI propria esse, siue quæ media vocantur, vt comedere, bibere, communia cum brutis: siue quæ mala sunt, vt Dauidis adulterium, Manlij seueritatem animaduertentis in filium: cùm constet Deum omnia facere non permissiuè, sed potenter, vt Augustini verbo vtamur, vt sit eius proprium opus Iudæ proditio, sicut Pauli vocatio.

Melāchthonis blasphemiæ.

Luter* quāti scripta melāchthonis fecerit, quorum tamē nōnulla dogmata ipse posteà Melāchthō damnauit.

Hæc Philippus Melanchthon in his libellis, quos adolescens etiamnùm scripsit: quorum alterum de locis communibus, inuictum libellum, esse dicit Luterus, cōtra Erasmum de seruo arbitrio scribens, non solùm immortalitate, sed canone quoquè ecclesiastico dignum: cui tuus libellus, inquit, ô Erasme, comparatus, ità mihi sorduit ac viluit, vt tibi vehementer compaterer. In alterum verò præfatus, non dubitat eum doctissimis Thomæ Aquinatis commentarijs anteferre: Hieronymi autem & Origenis Commentaria meras esse nugas & ineptias, si illius annotationibus comparentur. Ac parùm abest, quin eū Paulo superiorem faciat, certè proximum illi esse vult. Verùm vtrunque libellum hūc totiès varia꞉do Philippus ipse posteà multis in locis erroris condemnauit, in hoc ꝑsertim capite de libero arbitrio. Nam sępè deincèps vtrunque excludi fecit, multa detrahens, addens, mutans, corrigens, vt postremi cum primis nulla ferè in parte conueniant.

In scriptis posteriori. bus Melanchthon confirmat liberū arbitriū.

In ijs autem locis, qui sunt impressi anno tricesimosexto Argentorati, tricesimooctauo Vuittenbergæ, quadragesimosexto Lipsiæ, quinquagesimoquinto Vuittenbergæ, apertè recātauit ea, quæ in primis illis scripserat de libero arbitrio. Sic enim loquitur: Valla & plerique alij detrahunt voluntati hominis libertatem, ideò quia fiant omnia decernente DEO. Addit in locis, anno 1546. & 1555. excussis: Hęc imaginatio orta ex Stoicis disputationibus, deducit eos ad tollendam contingentiam bonarum & malarum actionum, immò omium motuum in pecudibus & elementis. Dixi autem suprà, non esse in ecclesiam inuehendas illas Stoicas opiniones, nec defendendā esse necessitatem fatalem omnium, sed aliquam contingētiam concedendam. Non necesse fuit Alexandrum interficere Clytum. Nec miscenda est disputatio de determinatione diuina quæstioni de libero arbitrio. Et iterùm in locis anni 1536. & 1538. ac posterioribus: Cùm in natura hominis reliquum sit iudicium & delectus quidam rerū, quæ sunt subiectæ rationi aut sensui, reliquus est etiàm delectus externorum operum ciuilium: quare voluntas humana potest suis viribus sine renouatione, aliqua externa legis opera facere. Hæc est libertas volūtatis, quam philosophi rectè tribuunt homini. Nam & Paulus discernens iustitiam carnis à spirituali, fatetur non renatos habere delectum aliquem, manus à cæde, à raptu, à furto continere. Et hāc vocant iustitiam carnis: immò hāc disciplinā etiàm non renatis præcipit Deus.

Et interiectis nonnullis: Hæc sententia de libero arbitrio, nihil habet absurdi: & est germana cum aliorum scriptorum ecclesiasticorum ac synodorū, tum verò etiàm Augustini sententia: nec adigit ad desperationem bonas mentes, nec deterret eas quo minùs conentur: immò & amplificat spiritùs sancti auxilium, & acuit curam ac diligentiam nostræ voluntatis. Non probo deliramenta Manichæorum, qui prorsùs nullam voluntati tribuebant actionem, nec quidem adiuuante spiritu sancto, quasi nihil interesset inter statuam & volūtatem. Scribit etiàm

Manichæorum deliramenta circa liberum arbitrium.

etiàm concurrere tres causas bonæ actionis, verbum Dei, spiritum sanctum, & humanam voluntatem assentiẽtem, nec repugnãtem verbo Dei. Posset enim excutere, vt excussit Saul sua spõte: sed cũ mens audiens, ac se sustentans, non repugnat, non indulget diffidentiæ, sed adiuuante etiàm spiritu sancto conatur assentiri, in hoc certamine volũtas non est ociosa. Et iterũ post pauca: Vidi multos nõ Epicureos, qui cùm essent in mœrore propter suos lapsus, disputabant, quomodò sperẽ me recipi, qui non sentiam in me transfundi nouam lucem & nouas virtutes? Præterea si nihil agit liberum arbitrium, intereà donec sensero fieri illam regenerationem, de qua dicitis, indulgebo diffidentiæ & alijs vitiosis affectibus. Hæc Manichæa imaginatio horribile mendacium est: & ab hoc errore mentes abducendæ sunt & docendę, agere aliquid liberum arbitrium. Pharao & Saul nõ coacti, sed volẽtes & liberè repugnant Deo: nec fit conuersio in Dauide, vt si lapis in ficum verteretur: sed egit aliquid liberum arbitriũ in Dauide, cùm audiuit obiurgationem & ꝓmissionem, volens iam & liberè fatetur delictum: & egit aliquid eius voluntas, cùm se sustẽtat hac voce, Dominus trãstulit peccatum tuum.

Horrenda imaginatio quorundã nostri temporis Manichæorum.

2.Reg.12.

Et iterùm post pauca: Cùm promissio sit vniuersalis, nec sint in Deo contradictoriæ voluntates, necessè est esse in nobis aliquam discriminis causam, cur Saul abijciatur, Dauid recipiatur, id est, necessè est, aliquam esse actionem dissimilem in his duobus.

Et in capite præcedenti, quod est de causa peccati & contingẽtiæ: Est autem hæc pia & vera sententia, vtraque manu ac veriùs toto pectore tenẽda, quòd Deus non sit causa peccati: & quòd DEVS non velit peccatum, nec impellat volũtates ad peccandum, aut approbet peccatum. Sed causæ peccati sunt voluntas diaboli, & voluntas hominis, qui sua voluntate abuti potuit, seque à Deo auertere: quæ quidem longiùs ibi persequitur.

Ex quibus planum cuique fieri potest, quẽadmodùm Philippus Melãchthon,

Melãchthõ se maniche-

quicquid ab eo peruersè scriptum fuerat de libero arbitrio in Locis cõmunibus anni 1521. simul & magistri sui Martini Luteri eadem de re sententiam, tanquàm impiam, & cum hæresi Manichęorum congruẽtem condemnauit: quod pluribus etiàm verbis ab eo factum est in Epitome philosophiæ moralis, quã edidit Argentorati anno 1538. vbi similiter damnat ingenia turbulenta, quę multas de libero arbitrio serunt contentiones: & Vallæ absurdas imaginationes, quæ propter diuinam gubernationem adimunt libertatem volũtati. Sed & in Cõmentarijs in epistolam ad Romanos posterioribus expungi fecit ea, quę scripserat anno 1524. quòd essent Dei propria etiàm mala opera, vt Dauidis adulteriũ, & quòd æquè proprium eius opus esset Iudæ ꝓditio, sicut Pauli vocatio. Quin enarrat illum locum, Tradidit eos Deus in desideria cordis eorum: Nec vult, inquit, nec approbat, nec efficit peccatum Deus.

um fuisse re ipsa declarat.

Et quoniam Augustanæ confessionis est author idẽ Melanchthon, in ea quoquè discessum est à Luteri sentẽtia, quo ad hoc doctrinæ caput, quod ille tamen ad finem vsque vitæ suę tanta pertinacia defendit, vt mori se priùs paratum ostẽderet, quàm ab hac sua sententia discederet. In qua quantùm positum esse putauerit, & in exordio, sicut paulò antè commemorauimus, & in fine libri, quẽ scripsit contra Erasmum, satis declarauit. Sic enim propè calcem eum alloquitur: In hoc te vehementer laudo, quòd solus præ omnibus rem ipsam es aggressus, hoc est, summam causæ: nec me fatigàris alienis illis causis, de Papatu, Indulgentijs, Purgatorio, ac similibus nugis potiùs, quàm causis, in qbus me hactenùs omnes venati sunt frustrà. Vnus tu & solus rerũ cardinẽ vidisti, & ipsum iugulum petiuisti.

Augustanæ confessionis author Melãchthõ, in qua ille dissentit à magistro suo Lutero de libero arbitrio.

In eo igitur quod rerum cardo, quod causæ totus est iugulum, ausus est Philippus cum suis q Augustanæ sunt confessionis, à magistro suo Martino Lutero se palàm diuersum sentiendo segregare. Quod quid aliud fuit, quàm eum hęreseos & impietatis condemnare? Et

Cardo Luterane doctrinæ est de libero arbitrio.

reuerà cardo Luteranæ doctrinæ vertitur in hoc vno dogmate de libero arbitrio, quod ruere non potest, quin simul eodem motu labefactata concidant oĩa, quæ de iustificatione præsertim, deque rebus ad illam pertinentibus ab eo scripta sunt. Luteri sententiam tuetur etiamnũm Caluinus, & in ea perstat. Neq; sibi prorsùs eam sordere Brentius osten dit in prima Pericope, quam scripsit con tra venerabilem virum Petrum à Soto. Vidimus autem & Galli cuiusdam scriptũ, quo grauiter insectatur præceptorem suum Philippum, quòd in hac tanta re à magistro suo Lutero dissentiat. In quo scripto Philippum etiàm insimulat, quòd Caluinizet. Hæc Hosius.

Hæreticorũ voces, tanquàm Sirenum cantiones fugiendæ.

Libro quoquè quem inscripsit, Qua Dei iustitia iusti sumus, de eodem Melanchthone sic habet idem Hosius: Nos verò, inquit, aduersùs istorum voces tãquàm Sirenum cantiones, dulces illas quidem, verùm certam perniciem adferentes, aures nostras obturemus. Nam præterquàm quòd omne studium virtutis eneruãt, dum si minùs ipsi probi sumus, sufficere docent, quòd Christus probus fuerit, atque illius nos sola iustitia contentos esse oportere, etiàm si minùs ipsi iustè viuamus: nondùm inter ipsos, qui de via regia declinauerunt, hoc est, ab ecclesiæ sana doctrina aberrârunt, de ratione iustificãdi satis conuenit. Nec ipsi modò dissident inter se, & inuicèm sibi sunt hæretici, seque mutuo iudicio con demnant, verùm etiàm secum ipsi non rarò pugnant. Annotauit hoc vir quidam doctus, quamuis ex eorum numero, qui segregauerunt semetipsos, Philippum Melanchthonem in Iustificationis negocio quaterdeciès variâsse. Sic istorum oratio, sicut scribit Basilius libro secundo contra Eunomium, videtur nescio quomodò, cùm semèl extra veritatem deducta sit, ad multiplicia piculosaque inconuenientia per quãdam seductionis cõsecutionem efferri. Nam qui semèl de rectæ fidei religionisque curriculo deflexerũt, haud aliter atquè ij, qui à recto itinere aberrârunt, alias ex alijs semitas ingredientes, vagantur & errant, nullum peritum regionis ducem

Varietas doctrinæ inter hæreticos.

Osiander in Ny&ico race.

Philippus Melanchthõ quaterdeciès in iustificatione sententiam variauit.

sequuti. Sic isti duce carentes ecclesia, quam reliquerunt, alia ex alijs erroris & impietatis diuerticula ingressi, nullum errandi finem faciunt. Miscuit enim Deus in medio eorum spiritum vertiginis, & immisit illis operationem erroris: Obscuratum est insipiẽs cor eorum, vt non intelligant, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Sic fit vbi suo quisque præfidit ingenio, sibiq; hoc arrogat, vt proprio suo, non communi totius ecclesię sensu, scripturas interpretetur, vt cæteros omnes, quanlibèt pios & doctos viros, tal pis fuisse cęciores, se verò solum videre, se solum sapere, persuasum habeat. Hactenùs Hosius.

Esa. 19. 2. Thes. 2. Rom. 8. 1. Tim. 1.

MELCHIORITAE. 26.

MElchioritæ sunt secta Antiluterani, ad tertiam nimirùm nostræ ætatis Euangelicorum classem spectantes, vt author est Lindanus Dubitãtij sui dialogo secũdo, à Melchiore Hofmanno sic dicti, qui tanta fuit confidentia, vt Argentinenses concionatores ad disputationem prouocârit anno Dominí 1532. super his articulis:

Melchioris blasphemæ & impiæ positiones.

1. Christum non assumpsisse ex virgine carnem, quã immani affecit blasphemia: sed Deum carnem esse ex se factum, ità vt vna esset in Christo natura.
2. Item qui accepta gratia voluntariè peccaret, nunquàm in gratiam recipi.
3. Et salutẽ esse in nostris viribus collocatam.
4. Sunt qui istis tribuunt corporale regnũ Christi per annos mille cum Chiliastis.

MELETIANI. 27.

Alij eũ Melitiũ vocãt.

MEletiãi à Meletio, ciuitatis cuiusdam Aegypti episcopale munus primùm gerẽte, & ab ea functione postèà reiecto, appellati dicunt. Emerserunt autem Constãtij Chlori, & Valerij Maximi Imperatorum, atque Eusebij papę temporibus, circa annum Domini 311.

Idem habet Nicephor. lib. 8. cap. 5.

Qui verò fuerint isti, recensẽt Socrates Tripartitæ historiæ libro 1. cap. 18. in hæc verba: Sub Petro, inquit, alexãdrinę ciuita-

ciuitatis episcopo, qui suscepit Diocletiano imperante martyrium, Meletius quidam episcopus vnius ciuitatis Aegyptiorũ, depositus est, cùm propter multas alias causas, tum vel maximè, quia in persecutione fide negata sacrificauerat. Ergò dãnatus, multos habuit sequaces, & hæresiarches factus est eorũ, qui hactenùs ab eo in Aegypto Meletiani vocantur, nullam iustitiæ satisfactionem habens, cur remanserit ab ecclesia separatus. Dicebat quidem iniuriam se esse passum, & obloquebatur sæpiùs derogãbatq; Petro. Sed Petrus in persecutione, percepta martyrij palma defunctus est. Iste verò retulit detractiões in Achillam, qui post Petrum suscepit episcopatum, & rursùm in Alexãdrum, qui post Achillam noscitur ordinatus.

Melitiani quomodò ab ecclesia segregati sint.

Inter hæc igitur superuenit quæstio Arriana, & Melitius vnà cum suis defendebat Arrium, conspiratione facta cum eo aduersùs episcopum. Quibuscunque enĩ praua videbatur Arrij secta, suscipiebant super Arrio Alexandri sententiam, tanquàm iustum, contra consentaneos Arrij, eius videretur esse decretum. Scribebant aũt & qui circa Eusebium Nicomediæ erant, & alij quibus Arrij opinio complacebat, quatenùs solueretur quidem præmissa damnatio, & in ecclesiam damnati reducerentur, quasi nihil mali profiterentur. Sic itaq; diuersis epistolis ad Alexandrum episcopum destinatis, fecerunt harum epistolarum collectiones: Arrius quidẽ earum q̃ pro se erant, Alexander autem contrarium. Et hinc occasio cõtentionis oborta est hæresib[us], quæ nunc vbiq; circunuolant, hoc est, Arrianorũ, Eunomianorum, & quicunque nomẽ habent à Macedonio. Singuli nanq; horum, ipsis epistolis testibus vsi sunt in defensionem hæresis suæ. Vndè omnia erant valdè turbata. Non enĩ solummodò ecclesiæ præsules ratiocinationibus inter se certare videbantur, sed etiàm populus diuisus erat. Alij nanque istis, alij verò consentiebant illis. Et ad tantum causa venit incẽdium, vt in publico, & in ipsis theatris Christianitati derogaretur. Hi quidem in ipsa Alexandria positi, tanquàm iam victores de superioribus persequutionibus facti, potiùs armabantur, legationemq; mittebant ad prouinciales episcopos: hi verò in alteram diuisi partem, illorum similis seditioni communicabant. Miscebãtur igitur Arrianis Melitiani, qui dudùm fuerant ab ecclesia segregati. Hæc Socrates.

Alexandro Alexandriæ episcopo nolẽte Arrium suscipere, p diuersa loca Arriani cõcilia celebrant.

Ecclesiarũ dissidium.

Vtriq; volebãt videri victores.

Melitius verò propagandæ hæresis suæ causa, temerè sibi manùs imponendæ authoritatem rapit. Nam (vt author est Nicephorus ecclesiasticæ histor. lib. 8. cap. 5.) quum sectatores multos haberet, hæresiarcham se, vt iam diximus, & ducem eorum constituit: & episcopali dignitate sibi per Petrum abrogata, & quòd ab eodem excommunicatus esset, nec pateretur eum sacramentum baptismi administrare, in oppido Lyco sese recipiens, quod ad Aegyptum est, quæcunque sunt episcopalis muneris, citra pudorem timoremq̃ue omnem peregit, Petro prorsùs præ se contempto.

Melitius sibĩ ipsi episcopalẽ dignitatẽ sumit.

Lycus vrbs posteà Ptolemais, & Panopolis, ac Veneris oppidũ, dicta est.

Et infrà cap. 19. Tertio porrò cõgressu Nicenæ synodi, de Melitio hæresiarcha eiusq; sectatoribus, atq; rebus p eum in Aegypto nouatis, inquisitum atq; decretum, vt oẽs illi Lyci essent, nudum episcopatùs nomẽ retinentes, & nè cui eorum posteà imponendæ manũs potestas esset. Quos autẽ anteà manuum impositione dignati essent, vt illi in ministerio suo, quod sortiti fuerant, permanerent quidem, & absq; metu omi cõmunicarẽt, dignitate aũt & honore ab alijs cuiuscunq; ecclesię episcopis secundas ferrẽt: atq; vt in defunctorũ locũ deinceps recens apud eos cooptati subrogarẽtur, siquidem suffragio digni viderẽtur, episcopo Alexandrino legente: ipsi verò legendi arbitrio suo potestatẽ non haberent. Ac rectè sanè & commodè hoc sic Synodus cõstituit, vt Melitij sectatorũq; eius temeritas atq; celeritas manuũ imponendarum cõpesceretur. Tam pfracta nanq; audacia fuit Melitius, vt p sequutionis temporibus quum fugeret atq; latitaret, manũs imponendæ potestatẽ, ad celeberrimũ illum Petrum martyrẽ ptinentẽ, sibi raperet atq; vendicaret. Quarè illud euenit, vt tantoperè schisma & factio eius per Aegyptum inualesceret,

Decretum synodale de Melitio & sectatorib[us] eius satis benignum.

Melitius temerè & illegitimè sibi manus imponẽdę authoritatẽ sumit, suę hæresis propagãdæ causa.

Rursùs idem Nicephorus, ca. 46. eiusdem libri: Nondùm verò, qui in Aegypto quoq; coortus fuerat motus, sopitus erat, cùm qui, Macario vita functo, episcopatum eius reciperet, disceptabatur. Arrij nanq; hęresis à Nicena synodo proscripta: Melitius verò eis, quas suprà exposuimus, conditionibus receptus erat. Et Alexandro Melitius quas extra ordinem non rectè tenuerat, ecclesias, restituerat. Ipse Lyci agebat. Et priusquàm Melitius decessit, Ioannem quendam, qui eadē cum eo de synodi Nicenę dogmate sentiebat, in locum suum substituit, quo noui rursùs motùs in ecclesijs author fuit. Quod vbi Arriani vidère, neq; ipsi rerum suarū negligentes fuère. Et quod apud factiosos eiusmodi homines fieri assolet. hi quidem Arrij opinionem laudibus ferebant: illis verò magis cōuenire videbatur, vt ecclesijs Melitiani pręessent, quibus etiàm prius; magis erāt addicti. Atq; anteà quidem vtriq; ab alteris dissidebant. Vbi verò animaduertère, multitudinē episcopos catholicæ ecclesiæ sequi, cōuentu coacto, fœdus inter se pepigère, communeq; aduersùs pium Alexandrinæ vrbis clerū suscepère bellum. Et adeò criminatiōes simul & defensiones ex æquo cōmuniter decertātes protulère, vt tēpore procedēnte, Arriani vocarentur Melitiani, & Melitiani Arriani.

Melitius noui motùs in Aegypto causa est.

Melitiani & Arriani inter se dissidētes, cōtra Catholicos cōiunguntur: & communes inuicèm actiōes & defensiones, ipsaque etiàm nomina faciūt.

Atqui Melitiani de ecclesiarū præfecturis tantùm decertabant, Arriani autem malè sentiebant de Deo. Veruntamen quòd sibi communiter inimicitias cōtra nos sumpserant, consensum atq; cōcordiam assimulabāt, vtriq; arbitrati faciliùs sibi eo modo res ex sentētia successuras. Cęterùm temporis processu propter perpetuos de rebus eiusmodi sermones & colloquia, ad eum peruenère habitum, vt idē vtriq; de Deo sentirent. Sedem deindè Melitiani, iuxta pristinam secessionē, ab Arrianis sunt disiūcti. Simul nanq; vtrorunq; clerus & populus alij ab aliorū abhorrebant cōmunione. Multasq; vrbes id peruasit malum, maximè verò Arrianismus viguit in Bithynia & Hellesponto, necnòn in ipsa Constantinopoli: indè adeò, quod Eusebius Nicomediensis & Theognis Nicenus, arte quadā eum cui decretū Nicenę synodi asseruādum commissum fuerat, dicuntur circunuenisse, subscriptionesque suas deleuisse: atq; liberè & propalàm docuisse, nō oportere filium patri consubstantialē dicere.

Quomodò verò Melitius ab Arrianis Sebastiæ primò, deindè Antiochiæ episcopus creatus sub Constantij imperio, & exindè orthodoxus effectus sit, & eapropter ab eodem Imperatore in exilium missus, idem refert Nicephorus lib. 9. c. 48. in hæc verba: Quum Eudoxius ad Constantinopolitani episcopatùs opes respiceret, & iam possessionem eius obtineret, non parua per ambitionē de Antiochena sede orta est contentio. Quòd nanque, vt ità dicam, vnusquisq; episcopatum eum ad se pertinere putaret, seditiones in clero simul & populo, vt fieri solet, sunt motæ. Et cuiusq; opiniōis sectatores, in ea episcopatùs consequendi expectatione, ex popularibus suis quenquam deligi studuerunt. Ingens nanque adhuc in multitudine de dogmate erat dissidium. Vndè in psalmodijs quoq; nō concordabāt: sed vnusquisq; pro ea quā obtinebat opinione, carmina cōformabat. Et quū talis esset Antiochiæ status, Eudoxio sectatoribusq; eius placitū est, in eam vrbē transferre, qui dicendo atq; persuadendo egregius, simulq; vitæ cōsuetudine laudatus maximè, eiusdemq; anteà cum eis sententiæ suffragator fuisset, Melitium. Magnam enim conceperant spem, fore vt multis eius viri primarijs dotibus, non solùm Antiochenos in sentētiam suam pertraherent, sed etiàm vicinas circuncircà vrbes, & eos maximè qui à diuo Eustathio Eustathiani vocabant, & fidē Nicenā integrā seruabāt, suas ipsi sibi synaxes & cōuentus seorsim agentes. At eū magnoperè opinione sua sunt falsi. Et ad Melitiū vbi Antiochiā peruenit, permulti Arriani, permulti etiàm alterius partis, quod Paulinum secuta fuerat, accessère. Et alij quidem propter tanti viri gloriam, (celebris eū aduentum eius præcesserat fama) alij autem videndi eius gratia. Quibus quoquè studio fuit, ad quam partem inclinaturus esset, rescicere. Vulgatum quippe rumoribus erat, plurimi eum Nicena de-

Melitius episcopus Antiochenus designatur, anteà quidē arrianizans, deindè aūt orthodoxus effectus.

In psalmodijs inter hæreticos dissidium.

decreta facere, ficuti etiam exitus comprobauit. Ac primùm ille quidem vt de dogmate verba faceret, fecūdo loco habuit: doctrinam autem morum, publicè coluit. Deindè verò progreſſus, Nicenam etiàm fidem intulit, & conſubſtantiale prædicauit. Fertur ſanè quidē, clericum Archidiaconum ad eum, quū doceret, acceſſiſſe, cauamq; ei manum iniecisſe, atq; os obſtruxiſſe: Illum autem manu magis, quàm voce, fidei ſententiam indicaſſe: tres apertè digitos extendentem, eisq; rursùm leuiter contractis, vnum tantùm directè erigentē. Qua ille re omnibus per imaginem quandam exhibuit, quæ ſentiens dicere non potuit. Vbi verò diaconus ore relicto, manum eius compreſſit, tum illum ore libero & voce graui disertè ſeptētiam de Deo ſuam promulgaſſe, & omnibus Nicenam fidem commendaſſe: apertè, qui aliter ſentirent, eos à recta opinione aberrare, teſtatum. Quum autem non ceſſaret vel verba faciens, vel manu geſticulans, animi ſui ſententiam viciſsim, vt ſe res dabat, aduersùs Archidiaconi inhibitionem atque contentionem adſtruere, & concertatio ea inter epiſcopos perindè atque pancratio, hoc eſt, omnium certaminū genere & viribus opibusque omnibus decertantes, diutiùs duraret, Euſtathianos lætitia plenos exultaſſe & vociferatos eſſe, Arrianos verò pudore atq; ignominia affectos ceſſiſſe. Et eâ ob cauſam Eudoxium cum ſuis indignabundum, ab eccleſia Melitium proſcripſiſſe: eundemq; deindè vt ſententiæ ſuæ ſuffragaturum (ità enī exiſtimabat) & priora dicta correcturum, reſtituiſſe. Nam Melitius Arrianorum ſuffragijs Sebaſtiæ epiſcopus creatus, atq; indè rursùm per eoſdem Berrhœam Syriæ trāſlatus fuerat, & Seleuciæ in concilio, Acacij fidei formulæ ſubſcripſerat. In Conſtantinopolitana prætereà Synodo affuerat: & cum illis quæ eis placita erant, egerat & ſanxerat, atque ab eiſdem ad Antiochenam ſedem euectus fuerat. Sed illi, vt diximus, eum reſtituêre.

Melitius ſimul & manûs indicio, & voce libera Trinitatē cōſubſtantialē ſdicat, cùm anteà Arrianis fauerēt.

Melitius ab Eudoxio proſcriptus. Mox idē reſtitutus.

De hoc actio vide ſuprà loco ſuo.

Vt autem à recta ſententia deduci minimè potuit, Imperator ea re intellecta, exilio eum mulctauit, & Euzoio Arrij familiari, cum quo etiàm damnatus fuerat, eccleſiam Antiochenam commiſit. Porrò qui Melitium conſectati, doctrinam eius laudabant, ab Arrianis ſeiuncti, ſuas ipſi ſibi eccleſias & conuentus agebant. Paulini ſiquidem ſectatores, & Conſubſtantialis aſſertores, qui Euſtathiani vocabantur, Melitium eiusque ſtudioſos auerſati ſunt, neque communionem ſibi cum eis eſſe voluērunt propterea quòd Melitius Arrianorum electione epiſcopus factus, ſectatoresque eius eorundem baptiſmo initiati eſſent. Atque ij ſanè quanuis ſententijs eſſent coniuncti, tamen propter ſolam electionis cauſam, à ſeipſis ſunt diſiuncti. Ità factum, vt in eccleſia Antiochena diſſidium duabus, quę idem ſentirent, partibus intercederet.

Melitius à Conſtantio in exilium actus.

Pauliniani orthodoxi cū Melitianis catholicis Antiochię ppter Arrianā melitij electionem, nō cōmunicant.

Quomodò verò ſub præuaricatore & apoſtata Iuliano Imperatore, ab exilio Melitius reuocatus fuerit, idem quoque Nicephorus deſcribit lib. 10. cap. 17. in hunc modum: Porrò Euſebius Vercellenſis epiſcopus, Alexandriæ Synodo peracta, Antiochiam profectus, plebem ibi inter ſe diſſidere inuenit. Nam qui Melitij partes ſequuti fuerant, Paulinum à Lucifero lectum prorsùs auerſabantur, & ſuas ſibi eccleſias atque conuentus cogebant. Et quum non minimum ſtudij in eo poſuiſſet, vt quod per diſſidium ſciſſum erat, vnione coniungeret, ſibi ipſi tamen non ſatisfecit. Intereà enim Melitius quoquè ab exilio reuerſus eſt. Qui quum ſectatores ſuos, qui eum in precio habebant, ſeorſùm conuentus agere inueniſſet, epiſcopali more eis præijt. Ità factum, vt tres eodem tempore Antiochiæ eſſent, qui paſtorali munere fungerentur, Antiſtites. Et eccleſiæ quidem in Euzoij poteſtate erant, qui Arrianis præſuit: Paulinus autem intra vrbem eccleſiam vnā minùs celebrem obtinuit, quam ei Euzoius, quòd hominem iamdudùm obſeruaſſet, cōceſſit. At Melitius extra vrbē ad portam, cōuentus ſuos agebat. Eo in ſtatu quum res Antiochię eſſent, Euſebius indè rursùm abijt. Hæc ſtatim poſt exulum reſtitutionem facta ſub Iuliano apoſtata. Hactenùs Nicephorus.

Melitius ab exilio reuerſus.

Tres eodē tēpore Antiochiæ epiſcopi, Euzoius, Paulinus, Melitius.

ME-

MENANDRIANI. 28.

MEnandriani, à Menandro mago Simonis discipulo, genere quidē vt ille Samaritano, & in vico Caparatēsi orto, dicti sunt, qui viguit Vespasiani Imperatoris & Lini summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 80.

Menandri hæreses.

Creatura. 1. Hic cum suo magistro asserebat, totum hunc mundum ab angelis factum fuisse. Qui error ex officina Aristotelica prodijsse videtur. Nam quanuis Aristoteles mundum esse creatum negauerit, dixit tamen omnia quæ in istis inferioribus fiunt, ab intelligentijs fieri: quoniam (vt ait) quæ à Deo immediatè fiunt, necessariò fieri necesse est. vndè cōcludere videtur ille, res contingentes ab intelligentijs fieri. Ex quo sane errore hausisse videntur Menandriani, mūdum factum fuisse ab angelis.

Angeli. 2. Docebat quoquè, nullo alio pacto angelos ab hominib⁹ vinci posse, quàm magicæ cuiusdam artis disciplina.

Christus. 3. Qui cùm Antiochiam venisset, quāplurimos arte magica decepit, Christū verum hominem fuisse abnegans, & se mundi saluatorem dēstinatum asserens, ex Olympo ad hominum salutem demissum: Adeò quidem, vt omnes sitientes salutem, in suo nomine baptizandos censeret, vt author est Eusebius lib. 3. c. 26. Isidorus quoq; & Augustinus lib. de hæresibus.

4. Incredibilia alia figmenta composuit, variasque passim hæreses diffudit, quarum lolio multorum oculos vitiauit, tandemque vno scelere interijt: de quo sic dicit Ignati⁹ in epistola ad Tralleis: Fugite, inquit, Menandrum, & totam collectionem malignitatis eius.

Menander Simonis magi, hæresisq; ei⁹ discipulus & successor. De quo item scribit in hunc modum Nicephorus lib. 3. ca. 12. Sub eodem, hoc est, Vespasiani imperio, post Simonem illum magum, insignem diabolicæ operationis & efficaciæ armaturam exhibuit Menander discipulus eius, Samaritanus itidem vt ille, imposturis certè & carminum præstigijs longè magistrum post se relinquens. Sibi ipsi enim Seruatoris nostri vendicabat honorem, seque è cęlo salutis hominum ergò demissum esse nugabatur. Illud etiàm docens, neminē vnquàm aliter ex certamine cum mundi architectis angelis congressum, victorē abiturum, quàm si disciplinam magicarum præstigiarum suam omnem probè teneret, & quem ipse tradidisset baptismum, subiret. Quo baptismo si quem dignatus esset, eum expertem senectutis, sempiternam & immortalem vitam victurum esse dicebat. Meminit huius Irenæus, & item ex philosophis martyr & testis optimus Iustinus, Simonis illius atque Menandri huius mentionem faciens, atque ità dicens: Menander quidam, & ipse Samaritanus, in vico Caparatensi ortus, Simonis discipulus, non minùs quàm ille dæmoniorum furore afflatus, permultos Antiochiæ viuens magica arte seduxit, qui etiàm sectatoribus suis nunquàm eos morituros esse p̄suasit. Extant etiamnùm illius discipuli nonnulli, qui hoc idem profitentur. Verumenimuerò diabolicæ planè hoc erat solertiæ, per tales Magos, qui Christianorū sibi, prætextûs gratia, nomen sumpsissent, ingenti diuinæ pietatis mysterio magicarum præstigiarum inurere calumniam, atque ecclesiastica de animarum immortalitate & mortuorum resurrectiōe dogmata traducere atq; euertere. Hæc Nicephorus.

Baptismus Menandri.

Diabolus p Simonis & Menandri hęresim vehementissimè Christianismū oppugnauit.

MENAS DIACONVS *Arrianus.* 29.

MEnas ecclesiæ Alexandrinæ diaconus, priùs catholicus, sed Arrianæ factioni postea adhęrescēs, viguit sub Alexandro Alexandrinæ vrbis episcopo, à quo cum Arrio & suis alijs popularibus ab ecclesia proscriptus est & sacro ordine motus, Constātini magni Imperatoris & Syluestri summi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 315.

De hoc idem Alexander epistola quā ad omnes episcopos catholicos de Arrianis scripsit, in hunc modum ait: In ecclesia sanè nostra exurrexerunt nunc viri iniqui & Christi inimici, defectionem docentes, quam rectè quilquam pręcursorem Nicephor. lib. 8. cap. 5.

ſorem Antichriſti exiſtimauerit atq; dixerit. Et deſertores quidē ſunt, Arrius, Achillas, Aithales, Carponas, alter Arrius, Sarmates, Euzoius, Lucius, Iulius, Menas, Helladius, Caius, & cum eis Secūdus, & Theonas, aliquandò epiſcopi dicti. Quæ verò contra ſcripturas adinuenta docent, hæc ſunt:

Arrianorū impium dogma.

1. Non ſemper Deus pater erat, ſed erat quum Deus pater non erat.

2. Nō ſemper igitur Dei verbum erat: ſed ex non exiſtentibus factum eſt. Qui enim erat Deus, eum qui non erat, ex non exiſtente fecit.

3. Itaq; aliquandò erat, quum nō erat: ſiquidem creatura & factura eſt filius.

4. Neque verò æqualis ſubſtantia eſt patri, neque verum & naturale verbum patris eſt, neq; etiàm vera ſapientia eius: ſed vnus quidem ex creatis & genitis eſt: abuſiuè autem Verbum & Sapientia factus.

5. Et ipſe in proprio ſeu natiuo Deo verbo, & in Dei ſapientia eſt, in qua & omnia & ipſum quoquè fecit Deus. Propterea etiā mutationi & alterationi natura obnoxius eſt, ſicuti omnia quoquè rationalia.

6. Peregrinum quoq; & alienum ſegregatumq; eſt Verbū à ſubſtantia Dei.

7. Et inenarrabilis eſt pater filio: neq; enim perfectè cernere poteſt Verbum patrem, neq; perfectè & certò eum cognoſcere.

8. Etenim ſuam ipſius quoq; ſubſtantiam, vti eſt, filius nō nouit: propter nos nanque factus eſt, vt nos per eum, veluti inſtrumentum, crearet Deus: neque is ſubſtitiſſet, niſi nos Deus creare voluiſſet.

9. Rogauit igitur eos quidā, poſſetne Verbum DEI mutari, ſicuti diabolus mutatus eſt? Atque illi reſpondere non reformidârunt, poſſe. Mutabilis enim naturæ eſſe, generationi & mutationi obnoxium. Hæc dicentes, atque his impudenter ſeſe venditantes Arrianos, ſectatoreſque eorum, nos quidem cum Aegyptijs & vicinis Libyeis cētum numero epiſcopis, conuentu acto, anathemate iugulauimus. Hęc Alexander Alexādriæ epiſcopus, apud Nicep. lib. 8. c. 8.

Arriani cōuentu prouinciali cētum epiſcoporum excōmunicati.

MENOPHANTVS
Epheſi epiſcopus Arrianus.
30.

Menophantus Epheſinus epiſcopus vnus eorum fuit, qui Nicenis decretis obluctâtes, Arrij laudârūt opinionem, tempore Conſtantini Magni Imperatoris, & Sylueſtri maximi Romanorum pontificis, circa annum Domini 316.

De hoc Nicephorus lib. 8. cap. 17. ſcribit in hæc verba: Profeſſio fidei, inquit, in Concilio Niceno à trecentis decem & octo epiſcopis in ſcriptum relata, atq; ab eiſdem, & ſimul à ſapientiſſimo Cōſtantino annotationibus confirmata, quæ etiàm nunc eccleſijs olim tradita obtinet, de verbo ad verbum ſic habet: Credimus in vnum Deum, patrē omnipotentem, viſibilium & inuiſibilium omium factorem. Et in vnum Dominū Ieſum Chriſtum, filium Dei, genitū ex patre, vnigenitum: hoc eſt, ex ſubſtantia patris: Deum de Deo, lumen de lumine: Deum verum de Deo vero: genitum, nō factum, conſubſtantialē patri, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, homo factus & paſſus. Et reſurrexit tertia die, aſſcendit in cælos, & venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum.

Decretū ſeu ſymbolū fidei Chriſtianę Nicenū.

Qui aūt dicunt, fuiſſe aliquandò quū non eſſet, aut non fuiſſe priuſquàm genitus ſit, aut ex nō exiſtentibus factum eſſe, aut ex alia ſubſtātia vel ſubſiſtentia fuiſſe, aut creatum, aut mutationi alterationíve obnoxium, eos anathemate ferit Catholica & Apoſtolica Eccleſia Dei.

Ad hunc modum omnibus inter ſe cōuenit, vt conſubſtantialem patri filium eſſe decernerēt, & ſanam fidē cōplecterētur. Adeò vt pauci admodùm fuerint, qui Arrij opinionē approbârint, & conſubſtantialis vocem reprehenderint. Erāt autem hi, Euſebius Nicomediæ, Theognis Niceæ, Maris Chalcedonis, Theonas Marmaricæ, Secundus Ptolemaidis, Menophantus Epheſi, Patrophilus Scythopolis,

Epiſcopi Arriani, qui in cōcilio Niceno vocē & ſententiā Cōſubſtantialis reprę̄hendérunt.

thopolis, Narcissus Neroniadis (quę secundæ Ciliciæ ciuitas est, nūc Irenopolis vocata) episcopi. Dicebant nanq; homousion, id est, Consubstantiale esse, quod ex aliquo sit per partitionem, aut per germinationem, aut per fluxum. Ac per fluxum quidem, vt paterni liberi per germinationē, vt ex radicibus surculus: per partitionem autem, vt ex massa aurea ramenta duo aut tria. At quia iuxta nullam talium modorum ratiōem ex patre filius esset, propterea editā fidei professionem reijcere instituerunt. Et quum Consubstantialis vocem prorsùs nō receperunt, tum subscribere decreto ei, quo dignitas sacerdotalis Arrio est abrogata, noluerunt. Quæ res Synodo causam prębuit, vt Arrium, atque vnà oēs qui eius adhærerent sententię, excōmunicatos anathemati subijceret, ac nè qs eorum Alexandriam ingredi auderet, sanciret.

Arrius & sectatores ei⁹, anathemate iugulati.

Quomodò verò in Sardicensi concilio per occidentales episcopos ex Constantis & Constantij Cæsarum mutua sentētia ad numerum circiter trecentorum ibi congregatorum, iterùm Menophantus cum suis popularibus damnat⁹ sit, & Episcopali dignitate priuatus, idē refert Nicephorus lib. 9. cap. 12. in hæc verba: Abrogârunt quoq; ij (inquit) episcopatum Georgio Alexandrino, Basilio Ancyrano, & Quintiano Gazæo, & vt nō modò episcoporum, sed nè Christianorum quidem appellatione honorarentur, statuêre. Idem fecerunt Theodoro Perinthio, Narcisso Irenopolitano, Acacio Cęsareensi Eusebij Pamphili successori, Menophanto Ephesio, Vrsicio Singidonis, & Valēti Mursiæ Pannoniorum episcopis, & Laodicensi Georgio, quanuis synodo Orientalium is non interesset. His omnibus dignitate adempta, communione interdixerunt, quòd filium Dei à paterna substantia separarent: & quòd, qui dudùm ꝓpter Arrianam hęresim reiecti fuerant, eos recepissent, & ad ampliorem ministerij Dei euexissent dignitatem. Eis damnatis, ad oēs vbiq; episcopos miserunt, vt decreta ea rata haberent & confirmarēt, necnō Nicenis placitis cōsentirent. Quibus roboratis, inęqualitatē in trinitate repudiârunt, & Cōsubstantiale apertè ꝓmulgârūt. Et scripto quodā cōposito, quod diffusius quidem q̄ Nicenum esset, finitionē aūt eius seruaret, verbisq; nō admodùm ab illo differret, id passim ad loca oīa miserunt. Nè verò nouare quidquā cōtra Nicena decreta viderētur, Hosius & Protogenes, qui tū synodo ꝑiêrant, cū certa attestatione ad Iuliū Romanū pontificē literas dederūt, authoritatē suam se Nicenę fidei ꝓfessioni integram relinquere: ꝑspicuitatis aūt gratia, q̄ Nicęę cōstituta essent, nō ità multis latiùs extendisse, nè scilicet Arriani compendio ꝓfessionis fidei ad absurdas opiniones eos abducerēt, qui dialecticæ sunt impiti. His ità peractis, domum reuertêre. Hæc Nicephorus. De hoc concilio Sardicensi vide plura infrà in Narcisso Neroniadis episcopo.

Menophantus in cōcilio Sardicēsi iterùm damnatus, & dignitate episcopali priuatus.

Magno cū metu & religione veteres de fide noui aliqd edidêre.

MENNONITAE. 13.

MEnnonitę Anabaptistę secta, & ad tertiam nostri tēporis Euangecorum classem pertinētes, per Belgium à Mennone Simonis Phrisio Anabaptistarū duce dicti sunt. Qui, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, in Vuitmarsum pastor, vbi tumultū illū in Frisia, occupato à discipulis Oldeclostér, & multorum sanguine respersō cōcitâsset, varios suæ pfidiæ reliquit administros qui Hollandiam, Frisiam, & regiunculam Embdensem miserè contaminauêre.

Hic non cōtentus Baptisma violâsse, etiam Christum negat ex virginis carne aut humana substantia natum, sed ex patris substātia cælitùs attulisse corpus, vt ait colloquio Vuismariensi.

Mennonis hæreses.

Isti varia sibi imponunt nomina. Per Frisiam vocitantur Tibbę, à Tibba quodam illius coniurato: sicuti & per Hornensem tractum, stoliditatis nomine insigniuntur, cùm hos misellos Maliapos vocitant.

Tibbæ.

Maliapi.

Rursùs idem Lindanus de eodem, dialogo 3. Sed quanuis oēs, inquit, sese iactitant Apostolos, Helias, Enochos, aut Euangelistas, nullo tamen adhuc miraculo ecclesię Dei declarare potuêre, sese

esse

eſſe à Deo miſſos, adeò vt nullus eorum,
ait Eraſmus, extiterit, qui vel equũ clau- *In Diatriba de libero arbitrio.*
dum ſanare potuerit. Vnum iſtorũ omi-
um noui Mennonem Anabaptiſtarum
ducem, q nominatim recitat aliquot Lu-
teranorũ concionatores ſubitanea mor- *Menno q̃nam iactet miracula.*
te abreptos, qui ſuũ dogma infeſtârunt.
Vuiſmariæ ait annó 1555. Vincentium
quẽdam cùm è ſuggeſtu profiteretur ſe-
ſe Anabaptiſtas infamaturũ, dum os ſibi
eſſet patulum, eueſtigiò obmutuiſſe, &
domum fuiſſe deportatum. Alios in
menſa narrat, cùm ipſi mortem minita-
rentur, ſubitò extinctos. Sed fidem his
habeant, qui perfidis impoſtoribus au-
res præbere ſolent. Certè ſi hæc ſui Euã-
gelij vi fecit Menno, mirum cur ſe tot
per annos claudicantem ſanare nequi-
uerit. Hæc Lindanus. *Hoſius.*

De hoc item Hoſius libro primo de
hæreſibus noſtri temporis ſcribit in hũc
modum: Cùm abſurdum, inquit, Ana-
baptiſtis videretur, quod aſſerebat Lu-
terus, habere ſuam fidem actu paruulos,
ſicuti reuerà eſt abſurdiſſimum, ſatiùs
illis viſum eſt omittere baptiſmum in
paruulis, & eos niſi credentes baptiza-
re: quòd hoc ſe verbo Chriſti niti dice-
rent, Qui crediderit & baptizatus fue-
rit, ſaluus erit: hoc in æternum eſſe man-
ſurum vociferarentur: aduersùs hoc ne
portas quidem inferi præualituras eſſe
gloriarentur. Quorum etiàm vnus Men-
no Friſius, qui cæteris eruditione præ- *Menno Friſius mundũ & angelos iudicaturũ ſe dixit.*
ſtare videtur: Certè, inquit, hac in re nõ
poſſum decipi verbo tuo pater cæléſtis:
credidi, illudque ſuſcepi per ſpiritum
ſanctum, vt certum veritatis verbum. Ac
paulò pòſt: Ego ſcio certò & firmiter,
quòd hac mea doctrina, quod eſt ver-
bum Dei, in die recti iudicij non ſolùm
dominos & principes, non ſolùm mun-
dum, ſed ipſos etiàm angelos iudicabo.
Sic ille non minùs confidenter & ani-
mosè, quàm Luterus de ſua doctrina,
tanquàm de puro Dei verbo ſe magnifi-
cè iactat. Hæc Hoſius.

METAMORPHISTAE.

32.

METamorphiſtę ſunt ex Sacramen-
tariorũ noſtri huius ſeculi factio-
ne, q authore Staphylo, aſſeuerãt Chri-
ſti corpus, poſtq̃ aſſcendit in cælum, pla-
nè Deũ eſſe factum: omninoq; ꝓpriè di-
ci debere, Corpꝰ Chriſti eſt Deus. Cùm
ergò q̃ritur, quomodò corpus Dñi adſit
in Cœna Dñi: reſpondẽt, adeſſe quidem
verũ corpus, ſed tale corpus tamẽ, quod
iam ſit diuina eſſentia & Deus ſimplici-
ter, non caro humanæ naturæ conſub-
ſtãtialis. Età ſcribit Suencfeldius in mul-
tis libris, & præcipuè de duplici ſtatu
Chriſti. Hæc Staphylus.

METANGISMONITAE.

33

METangiſmonitæ, teſte diuo Au-
guſtino libro de hęreſibus ca. 58.
idem ſignificant quod tranſuaſantes, vel
inuaſantes, ab ἀγγεῖον gręca voce quę, vas
Latinè dicitur, & μεταγγισμός dictione *Metangiſmonitæ vndè dicãtur.*
compoſita, quę infuſio vnius vaſis in ali-
ud dicitur. Hi enim ſic filium eſſe in pa-
tre dicebãt, ſicut vas paruum in vaſe ma-
iore: ità filium minorem patre facientes,
contra illud Athanaſij in Symbolo: In *Metangiſmonitarum hæreſis.*
hac Trinitate nec maius, nec minus, nil
prius aut poſterius: ſed totæ tres perſonę
coæternæ ſibi ſunt & coæquales. Quis
autem iſtorum dux & princeps fuerit,
ſubticet Auguſtinus. Videntur aũt ętate
Artemonis & Theodoti, hæreticorum,
emerſiſſe, ſub imperio Heliogabali Im-
peratoris, & pontificatu Vrbani Papæ,
circa annum Domini 221.

De his ſic tradit Philaſtrius libro de *Philaſtrius.*
hęreſibus: Poſt Tatianum, Montanum,
& Theodotum, alij ſurrexerunt, qui di-
cebant metangiſmon, id eſt, filiũ intrare
in patrem, & vt vas in vaſe ineſſe, igno-
rantes quid aſſererent, cùm Saluator nõ
ſe filium in patrẽ intrare, ſed æqualitatis
cauſam in diuinitate & potentia docue-
rit, non introitum aut continentiam, vt
illi exiſtimant, impartitam. Et ſeparant
ſe à catholica eccleſia, propter illos ſuos
pſeudoprophetas id ſentientes, & non
intelligentes quòd qualis immenſus
eſt pater, talis eſt & filius, talis eſt &
Spiritus ſanctus, æqualis in omnibus:
ità vt ſit immobilis Trinitas, immenſa
& omnipotens, atque ſempiterna vbi-
què, quæ nobis nunciatur ex ſanctis

ſcripturis apertiſſimè, vt & ſint tres perſonæ viuentes in perpetuum, & æquales in omni maieſtate & potentia: filius tamen & Spiritus ſanctus de patre ſint propriè. Hactenùs Philaſtrius.

MOLOCHITAE ET *Remphamnitæ*. 34.

MOlochitæ & Remphamnitæ, ab Idololatria, quam Moloch & Rempham Ammonitarum idólo exhibebant quondàm Iudæi, appellantur, eidem idólo filios & filias ſuas initiantes, contra Domini præceptum, quo id agere inhibentur apud Leuiticum in hæc verba: De ſemine tuo non dabis vt conſecretur idólo Moloch, nec pollues nomen D E I tui, ego Dominus. Et rurſus: Homo de filijs Iſrael, & de aduenis qui habitant in Iſrael, ſi quis dederit de ſemine ſuo idólo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum. Et ego ponam faciem meam contra illum, ſuccidamque eum de medio populi ſui, eò quòd dederit de ſemine ſuo Moloch, & contaminauerit ſanctuarium meum, ac polluerit nomen ſanctum meum. Quòd ſi negligẽs populus terræ, & quaſi paruipendens imperium meum, dimiſerit hominem qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec voluerit eum occidere, ponam faciem meam ſuper hominem illum & cognationem eius, ſuccidamque & ipſum & omnes qui conſenſerunt ei vt fornicaretur cum Moloch, de medio populi ſui. Et apud Ieremiam: In furore & in indignatione mea facta eſt mihi ciuitas hæc à die qua ædificauerunt eam vſque ad diem iſtam, qua auferetur de conſpectu meo. Propter malitiam filiorum Iſrael, & filiorum Iuda, quam fecerunt, ad iracundiam me prouocantes, ipſi & reges eorum, & principes eorum, & ſacerdotes eorum, & prophetæ eorũ, viri Iuda & habitatores Ieruſalem. Et verterunt ad me terga, & non facies, cùm docerem eos & erudirem dilucùlò, & nollent audire vt acciperent diſciplinam. Et poſuerunt idóla ſua in domo, in qua inuocatum eſt nomen meum, vt pollueret eam. Et ædificauerunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennon, vt initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mandaui eis, nec aſcendit in cor meum, vt facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Iudam &c. Et Amos quinto: Nunquid hoſtias & ſacrificiũ obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſrael? Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorũ, ſidus Dei veſtri Rempham, figuras quas feciſtis vobis adorare eas, quę feciſtis vobis. Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius. Eadẽ dicit in Actis Apoſtolorum diuus Stephanus protomartyr, cùm Iudęis ſuam ipſorum perfidiam exprobrat. Et in libris Regum: Cumq; Salomon eſſet iam ſenex, deprauatũ eſt cor eius per mulieres, vt ſequeretur deos alienos: nec erat cor eius perfectum cũ Domino Deo ſuo, ſicut cor Dauid patris eius. Sed colebat Salomon Aſtarthen deam Sidoniorum, & Chamos deum Moabitarum, & Moloc idólum Ammonitarum. Fecitque Salomon quod nõ placuerat coram Domino, & non adimpleuit vt ſequeretur Dominum, ſicut Dauid pater eius. tunc ędificauit Salomon phanum Chamos idólo Moab in monte qui eſt cõtra Ieruſalem, & Moloch idólo filiorum Ammon. Atq; in hunc modũ fecit vniuerſis vxoribus ſuis alienigenis, q̃ adolebant thura, & immolabãt dijs ſuis. Igitur iratus eſt Dominus Salomoni, q̃ auerſa eſſet mens eius à Domino Deo Iſrael, qui apparuerat ei ſecũdò, & præceperat de verbo hoc, nè ſequereẽ deos alienos, & nõ cuſtodiuit q̃ mãdauit ei Dñs. Dixit itaq; Dñs Salomoni: Quia habuiſti hoc apud te, & nõ cuſtodiſti pactũ meũ, & pcepta mea q̃ mandaui tibi, diſrũpens ſcindam regnũ tuũ, & dabo illud ſeruo tuo. &c.

Leuit. 18. & 20. Hiere 32. Amos. 5. Act. 7. 3. Reg. 11. Dñi indignatio ob ſcelus idololatriæ.

MONASTERIENSES. 35.

MOnaſterienſes ſunt ſecta Antiluterani, nimirũ qui (teſte Lindano Dubitãtij ſui dialogo 2. Ioannẽ Bockeldi ſartorẽ Leideñ atq; ſordidũ inſtitorẽ, regẽ Monaſterij (quod oppidũ eſt Vueſtphalię) per ſeditionẽ factũ ſectati, in ſua

Verba cœnæ omissa.

Cœna omittunt illa Christi Dñi verba, Hoc est corpus meum: quorum loco dicunt, Accipe, ede, meměto Domini. vti Erasmus Alberus libro secundo contra Carolstadium ait.

Anabaptistarum sectę origo.

De his itě Carion scribit in hunc modum: Anno 1534. in principio Ianuarij horrenda illa Anabaptistarum secta virescere & crescere cœpit in Vuestphalia, qui adiuti à quibusdam factionis suæ hominibus, per seditionem & vim Monasterium Vuestphaliæ vrbem occupârůt: quam quasi Capitolium quoddam aut arcem Sion parârunt, & nouam Hierusalem vocârůt. Ibi omnibus ciuibus qui huic sectæ aduersabantur, eiectis, & peculiari regno contra ciuilem & ordinariam potestatě cŏstituto, (sic enim faciliùs se errores suos gladio & vi latè spargere & propagare posse sperabant) regě ex se ipsis creauerunt sartorem quendã, qui pro libidine sua complures vxores duxit, quarũ aliquæ posteà illius mãdato sunt decollatæ. Hæc ille. Vide reliqua in Ioanne Leideñ, & in Anabaptistis.

MONOPHYSITAE.

37.

Monophysitæ, à monos quod est vnus, & physis natura, appellati sunt, quòd vnam illi verbi & carnis naturã, post ineffabilem vnionem in Christo, esse sentiant & doceant. Porrò qui hoc ità senserůt, Monothelitę etiã sunt vocati, ab vna tantùm voluntate & actione diuina, videlicet quam Christo tribuebant: vndè & Theopaschitę appellantur, authores primarios Cnaphęum, Seuerum Antiochenum, Dioscorum, Gainum, Iacobum item & Iohannem Philoponum habentes, de quibus vide locis suis. Atque ij sanè vnam in Christo naturam adstruere contědunt, in hunc modum ratiocinantes: Si duas in Christo demus esse naturas, consequentur eas necessitate quadam omninò duæ etiàm voluntates. Si verò hoc concessum fuerit, eadem necessitate duæ inducentur personæ, & duæ virtutes operatrices inter se contrarię prorsùs. Emerserůt aůt bi Anastasij Imp. & Hormisdę summi Rom. pontificis tẽporibus, circa annũ Dñi 517.

Monophysitarum ratiocinatio.

De his Nicephorus historiæ ecclesiasticæ lib. 18. cap. 45. & 46. scribit in hunc modum: Enimuerò Dioscorus, & Gainus, & Antiochenus Seuerus, Iacobus item, & Ioãnes Grammaticus, Philoponus cognominatus (q libros plures difficiles, quos refellere non ità promptum sit, cŏtra synodum quartam edidit) eam ipsam synodũ oppugnantes, vnam quidem naturam, duas autem subsistentias, per summam impietatě, in Christo esse scripserunt & docuerunt: potissimùm verò Seuerus, qui librum integrũ de ea re composuit. Verùm & ipsi in libris suis alicubi naturas duas in Christo profitětur. Quod sanè multi non ità accuratè obseruantes, rectum piumque esse existimauerunt, & alio deindè modo in illorum impietatem sunt abducti. Atq; hęc quidem sic obtinuerůt, quousque Iustinianus est imperator renunciatus. Postquàm verò is sceptra imperialia accepit, quæcunque extitêre belluæ, in specus & latibula, sua contulêre conuěticula: quũ ille sacram quintam synodum centum septuaginta quinque sanctorum patrum coëgisset. quãuis & ipse Iustiniãus postea intemperijs fascinatoris cuiuspiam, in Aphthartodocitarum hæresim transuersim raptus, à recta aberrauit via.

Propugnatores hæresis Monophysitarum

Sacra quinta synodus.

Iustinianus in hæresim Aphthartodocitarum delapsus.

Quod verò tandèm Monophysitarum fuerit dogma, à quibus tanquàm à radice pessima plurimæ aliæ hæreses pullulârunt, ceu circulus aut catena ex sese dependentes, modò dicam: Quum etenim conuenientes in CHRISTO naturas, quanlibet per seipsam discernunt, duas eas esse necessitate adducti confitentur. Quum verò vtranque in verbi incarnatione vniunt, non duas illi inconfusibili modo conuenientes naturas, sed vnam compositam naturam statuunt. Nobis enim vnam subsistentiam compositam dicentibus, illi vnã potiùs naturã compositã inferunt. Et rationě sentětiæ suæ exemplo cŏfirmantes, dicůt, homině animam obtinere & corpus: & aliam animę naturã esse, aliamq; item corporis, si quis quanlibet per seipsam contempletur. Quum verò illę coierint, hominem efficere, vnam naturã compositã obtinentě Non em, inquiůt,

Monophysitarum hæresis.

duas naturas hominem dicere oportet, sed vnam compositam. Atque ad eundē modum de Seruatore Christo opinant: illum videlicet, ex duabus quidem constitisse naturis, post vnionem autē duas eas naturas in vnam euasisse compositā, quod sanè ecclesia tanquàm piaculum prorsùs auersatur.

Gregorius Nazazenus. Quapropter & magnus Theologus Gregorius, de duabus naturis sententiam suam exponens, sapientissimè simul & subtilissimè dicit, naturam suam eas seruare, ex quibus scilicet, & in quibus, & quæ sint. Nam, *ex quibus*, proptereà posuit, vt ex diuinitate & humanitate naturam declararet: *In quibus*, verò, vt naturas post vnionem seruaret, neque eas propter mutuam vnionem consunderet: *quæ sint* autē, nè quis aliud Christum post naturarum vnionem factum esse existimaret. Dogmatis istius exactiorem rationem indè considerabimus. Corpus nostrum ex quatuor elementis, igne, aëre, aqua, & terra constitutum esse, in cōfesso ēst, in quibus etiàm consistit. Atque in corpore ea, ex quibus & in quibus est, conseruātur. Quæ autem sint, non itidèm. Siquidem post elementorum vnionem, corpus nostrum non purè ignis est, neque sincerè aër, neque incorruptè aqua, neque germanè terra: sed aliud quiddam, quàm quatuor ista. Id satis ex sensu ipso patet. Vnaquæque enim corporis nostri pars, aliud quiddā, quàm elementa, est. Verùm in diuina vniōne, non aliud quiddam, post duarum naturarum concursum, factum est: sed idem ipsum est, Christus videlicet, Deus & homo. Porrò hæresis ista exquisitior subtiliorque alijs fuit, quòd authores defensoresque habuerit, viros sapientes: & potissimùm eum quem diximus, Ioannem Philoponum, qui in Aristotelis perplexitatibus maximè desudauit: & hęresis insupèr Tritheitarum, qui dicuntur, dux fuit. Talis Monophysitarum fuit hæresis, impij Nestorij hæresi prorsùs contraria, de qua vide infrà in Nestorio. Hactenùs Nicephorus.

Ioānes Philoponus vir doctus & acer.

Contra hos in quarto generali concilio, quod Chalcedone sub impio Marciani habitum est à sexcentis triginta patribus aduersùs Dioscorum patriarcham Alexandrinum & Eutychem Archimādritam Cōstātinopolitanum, sic definit: Nos accepimus & credimus, quòd quēadmodùm illæ duæ naturæ, quæ in eādem substantiā Dñi nostri distinctè, & minimè confusè coiērunt, itá quoque per se remanserunt, vtraque habēte suos proprios effectus. Hoc em̄ innuit Dn̄s cùm ait: Nemo tollit animam meam à me, sed potestatem habeo ponendi eam, & rursùs assumēdi eam. Ità vt animo cōturbato esse, sit naturę procreatæ: potestatem aūt habere, sit solius diuinę naturę, quæ ci inest. Itaque qui dicūt, quòd in vnam atque eandem naturam vtraque natura coaluerit, vnicam esse in Domino prædicātes, pfectò ab ecclesia eijciēdos esse cēsemus. Hæc conciliū Chalcedonense.

Finitio concilij Chalcedonensis de Monophysitarum hæresi.

Ioan. 10.

Et in sexta synodo Constantinopoli à centū septuaginta episc. aduersùs eosdē Monophysitas seu Monothelitas, sub Agathōe papa & Cōstātino Pogonato celebrata, anno salutis partæ 719. sic habet: Iuxta quod olim prophetæ de eo, & ipse nos Dn̄s Iesus erudiuit, & sanctorū patrum nobis tradidit symbolum, duas naturales volūtates in eo, & duas naturales operationes, indiuisè, inconuertibiliter, inseparabiliter, inconfusè, secundùm patrum doctrinam æquè prædicamus, & duas naturales voluntates non contrarias, (absit) iuxta quod impij asserūerunt hæretici, sed sequentem humanam eius voluntatem, & non resistentē vel reluctantem, sed potiùs subiectam diuinæ eius atque omnipotenti volūtati. Oportebat enim eius carnis voluntatem moueri, subijci verò voluntati eius diuinæ, iuxta sapientissimum Athanasium: Sicut enim eius caro, Dei verbi dicit & est, ità & naturalis carnis eius voluntas, propria verbi dicitur & est, sicut ipse ait: Quia descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me, patris. Suam propriam dicens voluntatem, quę erat carnis eius. Hęc concilium Constantinopolitanum.

Finitio concilij Constātinopolitani sexti, actione. 17.

Ioan. 3. Ioan. 6.

Sunt porrò qui hac nostra ætate hanc refricārunt hæresim, de quibus ait Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo, in hæc verba: Monothelitarum, inquit, erro-

errorem sexto concilio Constantinopolitano refutatum, iterùm reuocant Svuéckfeldiani & Mennonitæ. Monothelitę enim, ramusculus erãt Eutychetis. Hæc ille.

MONTANISTAE, SIue Montani. 38.

MOntanistæ, à Montano Phryge natione, in vico quędam cui nomen est Ardaba, orto dicti sunt, à quo etiàm Cataphryges seu Cataphrygij appellati, ꝙ eorũ dux cùm esset ex Phrygia prouincia, ipsi originẽ indè traxerint, spiritũsanctũ sibi, nõ Apostolis, infusum ꝑdicãtes. Emersit autẽ hic Commodi Imperatoris & Soteri papæ tẽporibus, circa annum Domini 181. Hi rursùs, teste Philastrio, Donatiani dicuntur, à quodam Donato, q in Aphrica cõstitutus Montani hęresim amplexus est, & seminauit. Vocantur & Parmeniani, à Parmenione quodam, qui eorum tandem successit erroribus atque falsitati. Mõtanus enim multos in suam pertraxit hæresim: eoq; mulierculas quasdam Priscam & Maximillam (vt iamiam in Cataphrygis diximus) redegit insanię, vt relictis viris suis, eum sequerentur, eiusque inspiratione spiritum propheticũ habere se crederẽt.

Mõtanistarum hęreses

1. Hi mortuos baptizant.
2. Primas nuptias admittunt, secundas damnant.
3. Asserunt nuptiarum fœdus & vinculũ posse ꝑ cõiugum arbitrio dissolui.
4. Pœnitentiæ virtutem tollunt, dicẽtes eos qui semèl lapsi sunt, nunquàm posteà consequi posse peccati remissionem, quantumlibèt posteà pœniteant.
5. Docent prophetas fuisse arrepticios, non intelligentes ea de quibus loquuntur aut affirmant.
6. Ponunt ieiuniorum legem, ea pro mẽtis suæ arbitrio & volũtate statuẽtes.
7. Rebaptizant deniquè si quós seduxerint homines, & supra baptismum ecclesiæ catholicæ aliud suum baptisma insanientes promittunt, vt author est Philastrius.

De his qui plura scire volet, legat Eusebiũ lib. 5. cap. 15. & 18. videat etiàm quæ de Cataphrygis suprà ex Nicephoro scripsimus. Qui Nicephorus de Montanis rursùs libro 4. capite 23. adijcit in hunc modũ: Luculenter sanè contra hanc sectam scripsit Apollinaris Hierapolita, q statim in principio scripturæ suæ, se aduersùs eam argumentis quoquè & confutationibꝰ sine scripto depugnâsse ostẽdit. Librum autem eum ad Abercium quendam scripsit, talem exorsus ꝑfationem: Charissime Aberci Marcelle, man dato à te, vt aliquid aduersùs Montani hæresim componerem, aliquandiù deliberabundus & hæsitans me continui: non equidem quòd minus mendacium redarguere, veritatique patrocinari possem, sed ꝙ veritus sim & cauerim, ne cui viderer scripto & lucubratione mea aliquid ad Euangelij & noui Testamenti libros addere: quibus certè qui sibi ex ꝑscripto Euangelij vitam degendam con stituit, neque adijcit, neq; adimit quicquam. Quum aũt nupèr Ancyram Galatiæ, & in ecclesiã eius loci, q nouæ istius, non vt ipsi dicunt, prophetiæ, sed po tiùs vti ostenderet, pseudoprophetię no mine est decantata, venissem, pro virili mea Dñi gratia suppeditãte, de eis ipsis, & q ab eis obijciebant oĩbus, diebus plu ribus ecclesię omnia disputans disserui. Quod quidem, aduersarijs repugnantibus, ecclesiæ pergratum accidit. Deindè post breuem digressionem, res Montani, qui fuerit, vndè prodierit. & q delirans nugatus sit, exponit, ad eum ferè modũ, sicut nos de eo antè in Cataphrygis scripsimus. Atque hæc quidem, fraudem seductionemque eius arguens, in primo libro disserit. In secundo autem, de obitu eius ità refert: Quandoquidem verò propheticidas nos vocãt, ꝙ iminen ſas prophetiarũ eorũ ambages non recipimus, (eos se nanque iactant esse, quos populo missurum se Dominus promisit) respondeant nobis per immortalem Deum: Est ne quispiã, ô viri boni, ex omnibus ijs qui à Montano eiusque vxoribus prouenientes docere cœperũt, qui persequutionem à Iudæis passus, & à legis transgressoribus occisus sit? Sed neque quisquam eorum compræhensus, aut pro lege ipsa crucifixus, neque in Iudæorum synagogis flagellis cæsus est.

Apollinaris Mõtanistarum refutator.

Veteres q ti midè, verecũdè, & piè, de rebus diuinis scripserunt.

Montanistę se iactãt eos prophetas esse, quos dominus se missurum promitit Luc. 13.

Aliam

Mótani interitus.

Aliam autem mortem obijsse Montanus & Maximilla dicuntur. A spiritu nanque vesano vterq; agitatus, seipsum seorsim suspendit:eoque modo ad instar Iudæ proditoris vitam finiuit.

Montanistę plures se martyres habere iactitârunt.

In tertio porrò libro idem Apollinaris gloriantes eos, quòd plures apud se sint martyres, idque certum esse indicium prophetici, sicuti ab eis dicitur, spiritûs, refellit. Hoc verò ipsum longè omium, inquit, est falsissimum. Siquidem & aliarum hęresum nonnullæ quamplurimos habent martyres, non ideò tamen pedibus in illorum imus sententiam. Ac primi statim à Marcionis secta Marcionistę dicti, plurimos habere martyres feruntur: veruntamen Christum ipsum, iuxta veritatē non profitentur. Et paulò pòst: Proindè cùm Christiani ex ecclesia, ad martyrium & professionem veræ fidei & pietatis, vnà cum eis martyribus qui Phrygum hæresis dicti sunt, vocantur, seorsim nec assentientes eis, neque cum eis communicantes, moriunt: propterea quòd nolint in Montani muliercularumque eius spiritûs sententiam concedere. Hæc Apollinaris Hierapolita.

Marcionis martyres.

Apollonius contra Montanum.

Verùm enimuerò & Apollonius scriptor ecclesiasticus, orationibus editis hæresim Cataphrygum tum vigentem oppugnauit, quum falsas eorum prophetias ad verbum refellens, tum vitam & mores authorum eius erroris traducens his, quæ sequuntur, verbis: Hic ille est, qui matrimonia dirimere docuit: hic, qui ieiunia legibus latis sanxit: hic, Pepuzam & Tymium, parua Phrygiæ oppida, vbi quos vndequaquè ad se pertraxisset homines, contrahere & congregare voluit, Hierusalem nominauit: hic, qui ęruscatores & pecuniarum exactores instituit: qui sub prætextu & nomine oblationis, auaritię sordes, & munerum emunctiones, arte quadam inuenit: qui salaria verbum eius prędicantibus numerauit, vt per ventris curam doctrina eius inualesceret atque confirmaretur. Atque hæc de Montano ex Apollonio. De quo vide suprà fusiùs in Cataphrygis, Maximilla, Pepuzitis.

MOSES FALSVS, IN CRETA. 39.

THeodosij iunioris Imperatoris, & Cælestini summi Romanorū pontificis temporibus, circa annum Domini 435. Iudæus quidam in Creta erupit, qui se Mosen esse assereret, vt author est Socrates ecclesiasticæ suæ historiæ libro septimo, capite trigesimooctauo, q quoniam inter hæreticos ob suam perfidiam & imposturæ genus meritò numerandus venit, ideò huic meæ historię illum velut hæreticum & summum impostorem ac perfidum adnectere non alienum duxi. Cuius præstigiæ à Nicephoro Callisto libro decimoquarto, capite quadragesimo, describunt in hunc modum:

Pseudomoses in Creta, anno Domini 437.

Eo tempore, inquit, multi in Creta Iudæi Christianorum sacra sunt complexi, per causam eiusmodi: Vir quidam ex eorum genere erat, qui quum per fraudem & dolum vitam peregisset, postremò se etiàm Mosen illum esse assimilauit, & cælitùs in Cretam à DEO propterea missum esse confinxit, vt eius loci Iudæos ipse per mare, perindè atquè olim Israelitas per rubrum sinum, duceret. Et passim insulam ipsam anno toto peragrans, vt se illum esse crederēt, suasit: atque vt opes quas haberent, pecuniasque & possessiones omnes aspernarentur, cohortatus est: se illos per mare non aliter, quàm in arida, in promissionis terram ducturum esse pollicitus. Atque illi vanis illius promissis decepti, res operasque suas vbiquè neglexerunt, & facultates suas temerè quibuscunque diripiendas permisère. Vbi dies constituta aduenit, qua proficisci debebant, ipse quidem confidentia & fastu plenus, eis præijt: illi verò hominem, vnà cum coniugibus & ætate imbecilliore cōsequuti sunt. Itaque eos in summum quēdam scopulum in pelagus excurrētem, duxit: atque indè conijcere seipsos in mare, veluti natantes & vrinantes, iussit. Idque ex illis quidam, statim vt imperatum eis erat, fecerunt, neque deincèps apparuerūt. Quidam etiàm in præcipitio saxis illisi interiērunt. Et vniuersi illi vel in vndis, vel in præcipitibus saxis perijssent, nisi Dei prouidentia, vix piscatores & alij mercatura victum quęritantes,

Pollicetur is se Iudæos per vndas maris tanquàm per continentē ducturum.

Quorūdam Iudæorum vesania.

Iudæi decepti, à Christianis seruantur. ritates, Christiani homines, subitò affuissent, eosq; modis omnibus extrahêtes seruâssent, tũ primùm fortasse, qua dementia capti essent, sentientes. Hi alios, quo minùs se in fluctus proijcerêt, phibuerunt: eorum qui anteà id fecissent, interitum illis indicantes. Qui sanè ęgrè in animo rem secum reputantes, & fraudem sine iudicio susceptæ fidei & credulitatis deprehendentes, vt miserabilem in modum enatarêt, sustinuerunt: & tàdèm Pseudomosen illum cõphendere sunt aggressi. Verùm id pficere minimè potuerũt: confestim enim ille disparuit, & magnam suspicionem pbuit, pnicio-sum quêpiam dæmonê sub humana specie gentẽ eam in exitiũ pduxisse. Proindè multi Iudæorũ supstitioni nũcio remisso, in Creta Christianã religionẽ cõstanter susceperunt. Horum innumera propè fuit multitudo. Hæc Nicephorus.

Pseudomoses iste disparet.

MVNTZERICI. 40.

MVntzerici seu Mũzeriani à Thoma Mũtzero siue Monetario Anabaptistarũ patre dicti sunt, secta Antiluterani, ad tertiam nimirùm nostræ ętatis Euangelicorum classem pertinêtes: qui emerserunt sub Carolo quinto Imperatore Germão, & Clemête septimo summo Romanorum põtifice, circa annum Domini 1524. Hic, teste Lindano dialogo secundo sui Dubitantij, totũ orbem gladio Gedeonis sibi diuinitùs tradito compellêdum, ad nouum regnũ Christi instituendum, iactabat spiritum sibi reuelâsse: vndè & cęlestes prophetas atque Euthusiastas, eos insectatus, appellabat Luterus.

Lindanus.

Muntzericorũ hæreses.

1. Docebant (vt superiùs dictum est in Anabaptistis) bonorum communionem, totum infidelium, id est, non suæ factionis, esse pollutum, & diaboli prostibulum.

2. Baptisma infantũ non esse ex Deo.

3. Infideles omnes cum principibus & magistratibus esse occidendos.

4. Libertatem per principes extinctã, esse armis vindicandam.

Hosius. De hoc Thoma Mũtzero Hosius etiàm lib. 1. de hæresibus nostri temporis, scribit in hunc modum: Etsi, inquit, visionum, somniorum, & reuelationum, quos in lucem edidit Suenckfeldius, primus author fuisse videtur Thomas Mũtzerus, q primus etiàm à Luteri secta desciuit, quẽadmodùm in historia, quam de illo scripsit, narrat Philippus Melanchthon: ità vt nõ minùs Luterum, quòd nimiùm laxâsset, q̃ Papã, qui nimiùm adstrinxisset conscientias, damnandũ esse putaret: tñ inter errores, quos illi tribuit Philippus, hos tantùm enumerat, quòd amplectêdæ pietatis Christianæ vias has & rationes commonstrârit:

Philippus Melâchthõ in historia Muntzeri.

1. Primùm, vt à manifestis criminibus, qualia sunt, adulteria, cædes, blasphemiæ, sibi temperarent homines.

2. Deindè, vt corpus castigarent ieiunijs, vilitate vestium, paucaloquendo, toruum obtuendo, barbam nõ radêdo.

3. Tum vt secreta loca peterent, deq; Deo sæpè cogitarêt: Quid sit? Nũ nostri curam gerat? Num vera sit fides nostra?

4. Signa simul à Deo postularêt, quibus ostenderet, quòd sumus illi curæ, quodque fides nostra recta sit.

5. Scripturis non fiderent: accepti verò spiritûs sancti, somnia certissima esse signa persuasum haberent.

6. Dicebat Mũtzerus idem, habere se mandatum, vt mutaret regimẽ seculare.

Hic enim, teste Staphylo lib. de Luteranorum inter se cõcordia, cùm legisset in libris Luteri de Captiuitate Babylonica, & cõtra duo mãdata Cęsaris: Nullam esse spem remedij, nisi omnibus legib⁹ humanis extinctis, populus regnet, & Deum rogandum, ne subditi obediãt suis magistratibus, cùm esset Alsteti, codicem cõfecit, in quo conscripsit, oẽs qui secum eõiurâssent, commoueri debere ad castigandos Christianos principes, & magistratum Christianum instituendum: Adeò quidem, vt mouerit ille per totam Germaniam rusticos contra principes, prælijsque pasim commissis, periêrint vltra centum millia rusticorũ. Vide historiam Sleidani. De eo vide fusiùs in Anabaptistis, quorum author fuisse traditur.

MVNDANITAE. 41.

MVndanitæ, teste Philastrio, sunt ij, qui mundum non mutari, sed

in eodem ſtatu ſemper manſurum aſſerunt etiàm poſt communem & generalem oim noſtrûm reſurrectionem, contra illud regij prophetæ: Oĩa tranſibũt & mutabunt, tu aũt idem ſemper es. Psal. 101. Hi aũt non intelligũt mutationis cauſa elementorum à propheta id dictũ fuiſſe, vt his mutatis, noua creatura reformetur. Quod & Dñs docet cùm ait: Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt. Matt. 24. Et, Ego facio nouum cęlum & nouam terram, dicit Dominus. Isa. 65. Reſtauranda ergò potiùs, & non pereunda annũciat elemẽta: & quãuis impoſſibile Deo non ſit, vt q fecit ex nihilo oĩa, iterùm delere poſſit oĩa, quod ait beatiſſimus Iob: Si autẽ, inquit, deſtruxerit vniuerſa, quis ei dicet, quid feciſti? Iob 12.

Ergò ſi ità ſenſeris, omnipotentiã Domini noſtri Ieſu Chriſti cognoſces: ſin ea reſtauranda quis æſtimat, ſequenter intelliget. Nam etſi pereunda ſemina ſcriptura demonſtrat, id eſt, ipſum mũdum ad nihilum deuenire poſſe, tamen quia quod fecit, nõ deperit. Fecit enim, vt ait Salomon, ex nihilo oĩa, vt poſſent eſſe quæ non erant. Sapien. 1. Et in reſurrectione hominum, non peunda ſemina, ſed ad gloriam maiorem reſurrectura demonſtrat Apoſtolus, cùm ait: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale: ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione. 1. Cor. 15. Et rurſus idem Apoſtolus: Expectatio enim creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat. Rom. 8. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt non volens, ſed ꝑpter eum qui ſubiecit eam in ſpe futuræ gloriæ & dignitatis. Propter quod & ipſa creatura, inquit, liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Vbi quidem oſtendit, à gloria ad gloriam proceſſura elementa, id eſt, homines cum hac ipſa viſibili creatura; cùm item dicat Domin⁹, Sol tunc ſeptẽpliciter plùs lucebit quàm nunc luceat. Esa. 30.

Tranſibunt ergò elementa ad maiorem gloriam, in eaque permanebũt cum hominibus, quanuis ea ad nihilum poſſit adducere, qui fecit omnia, Deus. Sed in hoc eſt eminens Chriſti maieſtas & potentia, quòd ad maiorem gloriam eadem elementa tranſire permittet. Nam & Apoſtolus Petrus elementa hæc liqueſcere & ad nihilum venire nunciat pariter & prophetat. 2. Pet. 3. Hæc Philaſtrius.

MVSORITAE. 42.

MVſoritæ, eodem Philaſtrio authore, erãt apud Iudæos idololatræ, qui ſorices colebant, ducta huius abominationis origine ab Allophylorum ſacerdotibus & diuinis, à quibus, vt liber primus regum habet, Philiſtinorũ principes & ſatrapæ, cùm ab eis arca Teſtamenti fuiſſet in bello capta, 1. Reg. 6. atque ex ira diuina ſorices terra produxiſſet, qui eorum regionem demoliebantur, admoniti & perſuaſi fuerunt, vt pro delicto iuxta numerum prouinciarum eorundem Philiſtinorum, quinque mures aureos facerent, quos darent Deo Iſrael, ſicque ſuper plauſtrum nouum eandem arcam remitterent: indè futurum, vt ab eis diuina plaga deſineret. Ex quo effectum, vt mures poſteà maximo in honore habuerint quidam Iudæi & eos coluerint. Et cùm legem & prophetas haberent, non tamen cognouerũt illi, hoc eſſe vanum & abominabile, quod ab omnibus contemnitur & deridetur. Hęc Philaſtrius.

MVSCARONITAE. 43.

MVſcaronitæ, à Muſca & Accaron ciuitate, in qua muſca colebatur, dictione compoſita ſunt appellati. Is autem eorum deus Beelzebub, qui à Phariſæis apud Matthæum, Lucam, & Marcum princeps dæmoniorum dicitur, Deus Muſcarum nuncupatur, à fœdo atq; ſpurco eorum colentiũ ſacrificiõ. Beelzebub, idolũ muſcę dicitur. Matt. 12. Luc. 11. Mar. 3. Ad eum nuncios miſiſſe regem Ochoziam libro quarto Regum, capite primo ſcribitur, qui eum conſulerent, num de ſua infirmitate reualeſcere poſſet qua laborabat. Is nempe, vt ibidem dicitur, per cancellos cœnaculi ſui, quod habebat in Samaria, corruerat, & maximo corporis languore tenebatur. Cùm autem hæc fierent, accidit vt angelus Domini loqueretur ad Eliam Theſbiten, ac ei imperaret, vt ſurgeret & aſſcenderet in occurſum nũciorum regis Samariæ, & diceret ad

Idolomania causa mortis Ochoziæ regis Israel. ad eos: Nunquid nô est Deus in Israel, vt eatis ad consulendû Beelzebub deû Accarô? Quânhrem (inquit) hæc dicit Dominus, De lecto super quem ascendisti, nô descendes, sed morte morieris. Mortuusque est Ochozias iuxta verbû Eliæ, & Ioram frater eius regnauit per eo, qa non habebat filium. Hæc ibidem.

MVSCVLANI. 44.

MVsculani, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secûdo, sunt qui Andreæ Musculi dogma sequunt, suntq; ex prima classe Euangelicorû nostri temporis, hoc est, Luterani secta.

Musculus Theospaschita. Is porrò in Andream Osiandrum & Franciscum Stancarum Mantuanû, eiusdem cum eo sectæ viros inuectus, docebat Christum esse nô modò secûdùm vtranq; naturam iustificatorem, sed etiàm diuinam eius naturâ in cruce & passam & mortuam. In cuius blasphemię confirmationê libellum edidit nomine Luteri idem affirmantis. Quod & ex libro Luteri de Concilijs, potest confirmari. Hæc Lindanus.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DVODECIMVS.

DE LITERA N.

NARCISSVS NERONIADIS *episcopus Arrianus.* I.

NArcissus Neroniadis Ciliciæ, quam nunc Irenopolim vocât, episcopus, Arrianæ perfidię patronus fuit acerrimus, & iniquorû côtiliorum minister, Constâtij Imp. & Iulij huius nominis primi Romani pontificis temporibus, circa annum Dñi 344.

Narcissus, Theodorus & Marcus Arriani episcopi, in Italiam mittûtur, à Constante ascersiti. Hic cû Theodoro Heracleæ Thraciæ, & Marco Arethusæ Syriacę episcopis ad Constantem Occidentis Imperatorem Constantij fratrem missus legatus, vt de Athanasij & Pauli, aliorumque episcoporum p Arrianos suis sedibus deturbatorum damnatione satisfacerent, quum in Italiam venissent, (vt author est Sozomenus) in hoc toti incubuêre, vt facta propria vindicarent, pro virili adnitentes Imperatori persuadere, Orientalis concilij iustâ esse sententiam. Cumq;

Hæreticorû consueta vafricies. fidei suæ confessionem exigerentur exhibere, & palàm profiteri, fidem quidê in concilio Antiocheno expositam celârunt: aliâ verò conscribentes côfessionem nbtulerunt, multû tamen à Niceno concilio dissonantem. Videns aût Constans iniustè grauatos homines, nec crimina fuisse vera, pro quibus dicebant à communione suspensi, sed id factum ꝑpter dissonantiam fidei, cùm satisfacere nequiuissent pro quo venerant, remisit eos ad propria.

Cumq; Constans (vt author est Theodoritus, & Nicephorus libro 9. cap. 12.) vnum illud à fratre sibi dari postulâsset, vt Paulus & Athanasi⁹ sedes suas reciperêt, & nihil suis literis effecisset, ꝓpterea ꝙ aduersarij contrà niterentur, & timeretur nè populus ea de causa seditiôem moueret, Paulus & Athanasius rursùm Constâtem adiêre, & vt vniuersalis synodus cogeretur, petiêre, vt de professione fidei, & de enrû causis accuratiùs res explorari posset. Exauthorationis enim ignominiam se propter fidei sinceritatê sustinere affirmârunt. Quapropter de duorum Imperatorum istorum sententia statutum, vt vtriusq; Imperij episcopi ad diem certum Sardicam, quæ Illyrica ciuitas est, conuenirent. Id quod Côstans sic petiêrat. Constantius autem assenserat, vt videlicet seditio solueretur. Atque ex Occidentis partibus circiter trecenti conuenêre episcopi, sicuti alibi sacer dicit Athanasius: Ex Oriente verò, Sabino Macedoniano referente, sex & septuaginta. Reliqui aût angustiâs constituti temporis ꝓtexentes, atq; alius aliâ causam

Instituitur concilium Sardicense, de Constantij & Constâtis fratrû voluntate.

Sabin⁹ Heracleę Thraciæ Macedonianorû episcopus.

causam allegantes, nō comparuere. Decimus is erat annus, ex quo Constantinus, Imperatoris vtriusq; pater, ad meliorem migrauerat vitam.

Orientales Athanasiū & Paulum à concilio exclusos esse volunt.

Et Oriētales q Philippopolim in Thracia venerant, Occidentalibus qui Sardicæ iam prę̄stò erāt, scripsēre, vt Athanasium eiusque studiosos, vt quibus sacris ministerijs interdictum esset, à concilio remouerēt: aliter enim fieri non posse, vt in vnum conuenirent. quod quidem postea quoquè, quū Sardicæ essent, obtinere contendebant.

Occidentales iniquum id esse censent.

Occidentales autem, atque inprimis Hosius Cordubensis Hispanus, & Protogenes Sardicensis, respondēre, nunq̃ se communionem illorū deuitâsse, neq; porrò etiàm vitaturos esse: quum Iulius episcop' Romanus, causa eorū pspecta, iniquè eos insidijs circunuentos esse iudicârit. Adesse ipsos quoquè, & redarguere iniquum illud iudicium velle Plura quoquè alia vltrò citroque & scripsēre, & per internuncios alteri alteris significauēre Vndè maior inter eos est excitata simultas, maius odium, dies quoquè constituta pterijt. Et confestim discessione facta, seorsumque vtrisque cōsilia agitantibus, contrarias alteri aduersùs alteros sententias tulere

Dissidium inter Orientales & Occidentales.

Mutuæ inter eos exauthorationes.

Orientales nanque Philippopoli conuentum egēre, atque ibi decretis suis in Athanasium, Paulum, Asclepā, & Marcellum episcopos magis etiàm cōfirmatis, Iulio insupèr Romæ antistiti magistratum ecclesiasticum abrogauere, & compluribus alijs. Porrò in causa fidei homousion consubstātiale quidem repudiârunt: inæqualitatis verò opinionē literis in partes omnes scriptis diuulgârunt. In quibus locorum plerorunque episcopis quoquè significârunt, nè eos quos maximè sentētia sua notâssent, vel in communionem reciperent, vel literis etiàm dignarent. Hæc quidē episc. Orientales Philippopoli in Thracia agebāt.

Occidentalium episcoporum Sardicæ acta.

Hosius autem & qui cum eo Sardicæ erant, primùm quidem illos indicta & deserta causa, propter contumaciam damnârunt: Athanasium receperunt, & q aduersùs eum Tyri acta fuerant, anathemate sunt persequuti: Marcello episcopatum suum reddiderunt, quòd se diceret nunquàm ea sensisse, de quibus per calumniam accusatus esset. Abrogârunt quoquè episcopatum Theodoro Perinthio, Narcisso Irenopolitano, &c. & vt non modò episcoporum, sed ne Christianorum quidem appellatione honorarentur, statuēre, quòd filium Dei paterna substantia separarent. Quibus roboratis, inæqualitatem repudiârunt, & consubstantiale apertè promulgârunt. Hactenùs Nicephorus. Qui de hac re plura volet, legat apud Theodoritum epistolam Sardicēsis concilij ad vniuersos episcopos catholicos scriptam, Tripartitæ historiæ lib. 4. cap. 24. Legat & quæ de Menophāto suprà ex Nicephoro scripsimus.

Narcisso episcopat' ademptus in cōcilio Sardicensi.

NAZARAEI 2.

NAzaræi, teste diuo Augustino & Philastrio, lib. de hæresibus, à Nazaret Galilęæ vico, in quo Christus conceptus, & à quo etiàm Nazaræus dictus est, nomen sortiuntur: filium quidem Dei illum confitentes, sed qui asserant legem veterem iuxta omnia illius pręcepta esse seruanda vnà cum lege noua: quæ tamen, vt inquit Augustinus, Christiani per apostolicam traditionem non seruare carnaliter, sed spiritualiter intelligere didicerunt. Eruperunt aūt Adriani Imperatoris & Xisti huius nominis primi Romanorum Pontificis temporibus circa annum Domini 133.

Nazaræorū hæresis.

1. Dicunt itaq; Christi fidem sine opibus legis non sufficere ad salutem.
2. Circuncisionē obseruant & sabbatū, Iudęorū cūctis festiuitatibus addicti.
3. Patres quidem suscipiunt qui in quinque libris Mosis habentur vsque ad Mosen, qui in diuino cultu rectè præstito clari fuerunt, vtpote Adā, Seth, Enoch, Mathusala, Noë, Abraham, Isaac, Iacob, Leui, Aaron, & Iesum Naue: ipsos autē quinq; libros Mosis non recipiunt, Mosen quidē cōfitentes, & quòd legē accepisset à Deo, credētes, nō aūt eā q̃ circunfert, sed aliā. Dicebat em̄ hos libros fictos esse & commentitios, & nihil horum à patribus obseruatum fuisse. Vndè omia quidem Iudęorum seruant, quum sint Iudęi. Victimas tñ non mactabant, neq; ani-

animatis fouebantur, sed nefas erat apud ipsos carnibus vesci, aut ipsas sacrificare. Hæc ex Epiphanio. Quis verò eorũ author fuerit, nullus scriptorum memoriæ ꝓdidit, nec vsquã legi, nisi illã pharisęorum cohortem qui crediderãt, horũ authores dicere volueris, qui, vt est in Actis Apostolicis, descendentes de Iudęa Antiochiam, docebant fratres, quia nisi circuncidamini secundùm legem Mosis, nõ potestis saluari. Ob quam doctrinam facta est nõ modica seditio, resistentibus huic assertioni Paulo & Barnaba. Propter quod Apostoli & seniores Hierosolymam cõuenerunt, vt de hac re definirent. Habitaque diligenti ac matura rei examinatione, sentẽtiam ediderunt, quã per epistolam miserunt his qui erant Antiochiæ, in hunc modum: Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris, quàm hęc necessaria: Vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione: à quibus custodientes vos, benè agetis. Hæc cõcilium Apostolorũ. Quis ergò erit q tam illustris cõcilij definitioni repugnare & obluctari audeat?

Acto. 15.

Apostolorũ concilium.

Act. 15.

Philastrius de Nazaręorum hęresi.

De Nazaręis sic habet Philastrius Brixiensis episcopus: Nazaræorum hæresis, inquit, est, quę legem & prophetas recipit, carnaliter tamẽ viuendum affirmat, omnemq; iustificationem in carnali obseruantia consistere suspicatur. Crines etiàm nutrientes capitis, omnemq; virtutem iustitiæ in eo putantes consistere, quasi à Samsone illo sibi hoc ꝑsumentes, iudicij, quòd Nazaręi vocarẽtur: à quo posteà Pagani, fortes viros ex illius figura metientes, Hercules nuncuparunt. Hæc Philastrius.

indici,

NEPOS EPISCOpus Aegypti. 3.

NEpos episcopus cuiusdam vrbis Aegypti, vixit sub Claudio 2. Imperatore & Felice huius nominis primo Romano põtifice, circa annum Domini 270.

Hic, teste Eusebio lib. 7. cap. 24. Iudaico intellectu de futuris promissionibus sentiebat, easque Epicureo more corporaliter exhibendas docebat, & mille annis in libidine & voluptate corporali in hac vita sanctos regnaturos cum Christo, huiusq; sui dogmatis probamẽta, sumptis ex reuelatione diui Ioannis testimonijs conabatur asserere: de quibus etiàm libellos edidit, interpretationes huiusmodi continentes. Ideò Dionysius Alexandrinus de repromissionibus scribens, in hunc Nepotem stylum suæ intentionis conuertit. Hæc Eusebius.

Nepotis episcopi hęresis.

De quo sic etiàm scribit Nicephorus lib. 6. cap. 21. Duos, inquit, libros de promissionibus Dionysius composuit, quibus argumentum præbuit Nepos, qui Aegypti episcopus, Iudaica opinione, q̃ in scripturis sanctis Christo ꝓmissa sunt, sensu corporali crassiùs intelligẽs, ea ad præsens seculum, & designatam quandã mille annorum vitam referebat. Et quod is ex Apocalypsi Ioannis opinionem suã se confirmaturum esse opinaretur, librũ composuit, cui titulum Confutationis indidit. Cui Dionysius in eis quos diximus, libris respondẽs, in priore quidem sentẽtiam suam de illius dogmate exponit, in posteriore aũt de Apocalypsi Ioannis agit pluribus. Quandoquidem, inquit, scriptum quoddam proferunt Nepotis, quo valdè nituntur, veluti certò & irrefragabiliter ostendente atq; probante regnum Christi in terris futurum: in alijs quidem multis Nepotem recipio & complector, propter fidem, tolerantiam laboris, scripturarum lectionem, & frequentes psalmodias, quibus hucusq; multi delectantur fratres, hominemque ipsum obseruo. Deindè ꝓgressus infert: Sed enim si quid rectè dictum sit, laudare id conuenit: Rursùm verò, si quid secũdùm sanam doctrinam nõ sit scriptum, id castigare oportet. Ac si quidẽ ipse adesset, satis esset rationem in colloquio, per interrogationem & responsionem, ad persuasionem & conciliationem eorum quę inter se opponũtur. Quum aũt scriptum eius satis ad persuadendum cõpositum, in hominum sit manibus, quo scripto legi & prophetis cõuiciatur, Euangelia nihil esse ducit, & Apostolicos libros tanquàm nullius precij eleuat: ipsum autem ejus scriptum perindè

Dionysius Alexandrinus de hæresi Nepotis.

Error & fabula Chiliastarum.

Nepotis in legem, prophetas, & Euangelia blasphemiæ.

atque occultum & arcanum mysterium celebratur, simpliciorum fratrum animos nihil permittens magnum & sublime de certa, vera, & gloriosa apparitione Christi, aut de nostra à mortuis resurrectione, atque ad ipsum aggregatione & assimilatione, sed humilia quædam & caduca, qualia præsentis vitæ sunt, sapere & sentire: perquàm est necessarium, vt veluti cum præsente fratre nostro Nepote differentes agamus.

Dionysius apud Arsinoen oppidum de Nepotis dogmate disseruit, hæresimq; eam refellit.

Deindè commemorat se in Arsinoite Aegypti præfectura fuisse, vbi eiusmodi emersit hæresis: ibique omnibus ecclesiasticis atque alijs item viris præsentibus, tribus continuis diebus de Nepotis doctrina, libro eius proposito, disseruisse. Fratrumque stabilem ac decentem morem admiratur, qui ritè atque ordinè responsionibus assensiones approbationesque suas accommodàrint: neque contentiosè defendere perseuerârint, quæ semèl apud se constituissent: neque obiectiones legitimas intermiserint, veritatem illi cognitam (quod pudore quodam aliqui, quum conuincuntur, non faciunt) profitentes: bonaque conscientia, quæ authoritate diuinarum literarum probata essent, citra simulationem & dissimulationem cordibus ad Deum simpliciter composítis, suscipientes.

Optim⁹ de reb⁹ sacris, in cõuentu publico disputandi ꝑcessus.

Coraciõ doctor Aegyptius, q Nepotis doctrinam sequebatur, ad rectam fidem conuersus Dionysij opera.

Addit prætereà, vt etiàm eius loci doctor Coracion dictus, vocibus eis quæ contra illius opinionem prolatæ fuerant, persuasus, præsentibus omnibus receperit, veritate iam abundè satis perspecta, sibi decætero nihil futurum cum Nepote negocij, neque mẽtionem se eius facturum, neque doctrinam promulgaturum. Alios quoquè fratres dicit lætatos delectatosque esse dissertationibus eis, atque communi omnium conciliatione & consensu. Hactenùs Nicephorus.

NESTORIVS EPIscopus Constantinopolitanus.

4.

NEstorius, episcopus Constantinopolitanus fuit, vir quantumuis natura eloquens, in scripturis tamẽ & veterum lectione, quos prę se fortiter contemnebat, minùs exercitat⁹. Pelagianã hæresim sequutus est. Floruit aũt Theodosij iunioris Impatoris, & Cęlestini, summi Romanorũ pontificis tẽporibus, circa annum Domini 427.

1. Hic, authore Gennadio & Socrate lib. 7. cap. 32. in id summo studio laborauit vt Christum nei filiũ ex virgine Maria natum, hominẽ duntaxàt, non etiàm Deum, esse doceret, atque ideò Mariam Christotocon, non autem Theotocon, esse diceret: posteà verò sanctæ & inculpate vitę merito Christum obtinuisse, vt dignus haberetur cui se diuinitas coniungeret.

Nestorij errores & blasphemiæ.

Maria.

2. Duas itaq; in Christo ponebat naturas, duas itidem in eo dicebat esse personas, vnam diuinitatis, alteram verò humanitatis: nec vnum Christum in deitate & humanitate sentiebat, sed separatim atq; seiunctim alterũ docebat esse filium Dei, alterum filium hominis, quem dicebat etiàm appellari filium hominis. Quãpter virginem Mariam non Dei, sed hominis tãtùm matrẽ appellabat. Deniq; Christum esse tantùm hominẽ dicebat, non autẽ Deum, sed in quo Deus speciali quadam prærogatiua habitaret: atq; ideò Christum dicebat Emanuel à propheta appellari, quod interpretatur nobiscum Deus: nõ quia simul esset Deus & homo, sed quia in humanitate diuinitas habitaret: quãpter Christũ non DEVM, sed Deiferum appellabat.

Christus.

Esa. 7.
Matt. 1.

Eucharistia.

3. Et quia dicebat duas esse personas in Christo, vnam quæ esset homo, & aliam quæ esset DEVS, in illo homine tanquàm in templo habitans: ideò in Eucharistia contineri quidem veram carnem, sed illam esse carnem puri, iusti, & sanctificati hominis, qui templum Dei esset, quique diuinam in se habitationem possideret, non autem Dei.

4. Conficiunt etiàm Nestoriani in pane fermentato, & sub vtraque specie communicant sacramentum Eucharistiæ paruulis & adultis, quòd non credant sub vna specie CHRISTVM æquè contineri, atquè sub vtraque continetur.

Horũ igitur nefandorũ errorũ veluti re-

Nestorius ab ecclesia iurè reiectus. redíuiuos excitans cineres Nestorius, & ex antiquis fauillis nouum volens mouere incendium, iurè ab ecclesia reiectus est.

Nestorianæ hæresis impugnatores. Perstrenuum cõtra hanc suam audaciam habet antagonistam diuum Cyrillum Alexandrinum antistitem, qui hãc pestẽ multis sudorib. pfligauit, & extinxit. Contra hunc similiter scripsit Theodorus episcopus Ancyranus, vt inquit Gennadius. Cassianus quoq; presbyter septem libros in eum edidit, quos inscripsit de Incarnatione Domini. Item Atticus Constantinopolitanus episcopus, tempore Theodosij Iunioris Imperatoris, & Ioãnes Antiochenus presbyter. Multa deniq; passim apud Sozomenũ in ecclesiastica historia de huius Nestorij prauicacia, arrogãtia, ac tyrannide legũtur: vbi inter cetera quoq; refertur, linguam ipsius q multas ac intolerandas in Christum blasphemias euomuerat, primùm post mortem eius à vermibus fuisse depastam. Lingua Nestorij à vermibus depasta.

Lirinensis. Quare Deus oriri patiatur aliquando hæreses. De hoc Vincentius Lirinensis libro illo verè aureo, quem aduersùs prophanas omnium hæreseôn nouationes scripsit, ait in hunc modum: Luce clariùs aperta causa est, cur interdùm diuina prouidẽtia quosdam ecclesiarũ magistros, noua quędam dogmata prędicare patiatur: Vt tentet vos, inquit, Domin. Deus vester. Deut. 8. & 13. Et profectò magna tentatio est, cùm ille quem tu prophetam, quem prophetarum discipulum, quem doctorem & assertorem veritatis putes, quẽ summa veneratione complexus sis, is subitò latẽter noxios subinducat errores, quos nec citò depræhẽdere valeas, dum antiqui magisterij duceris preiudicio: nec facilè damnare fas ducis, dum magistri veteris impediris affectu. Tantatio maxima. Nam vt à proximis & manifestis incipiam, qualẽ fuisse nupèr tentationẽ putamus, cùm infelix ille Nestorius subitò ex oue cõuersus in lupum, gregẽ Christi lacerare cœpisset: cùm eum ipsi qui rodebantur, ex magna adhuc parte ouẽ crederẽt, ideoq; morsibus eius magis paterẽnt? Nestorius subitò ex oua in lupũ conuersus. Nam quis eum facilè errare arbitraretur, quẽ tanto imperij iudicio electũ, tãto sacerdotũ studio prosecutum videret? qui cũ magno sanctorũ amore, summo populi fauore celebraretur quotidiè, palàm diuina tractabat eloquia, & noxios quosq; Iudæorum & Gentilium cõfutabat errores? Quo tandèm isto modo non cuiuis fidem faceret, se rectè docere, rectè prædicare, rectè sentire? Qui vt vni hæresi suæ aditũ patefaceret, cunctarum hæreseôn blasphemias insectabatur. Nestorij vafricies in omniũ aliarũ hæresum blasphemijs insectandis, vt suam statuat. Sed hoc erat illud quod Moses ait, Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, si diligatis eum, an non. Deut. 13. In Nestorio ergò plus semper admirationis quàm vtilitatis, plus famæ quàm experientię fuit, quem opinione vulgi aliquãdiù magnum humana magis fecerat gratia, quàm diuina.

Et paulò infrà: Apollinaris hæreticus nolebat in Christo duas esse substantias, vnam diuinam, alteram humanam, vnã ex patre, alteram ex matre: sed ipsam Verbi naturam putabat esse descissam, quasi aliud eius permaneret in Deo, aliud verò versum fuisset in carnẽ, vt cùm veritas dicat, ex duabus substãtijs vnum esse Christum: ille contrarius veritati, ex vna Christi diuinitate duas asserebat factas esse substantias. Apollinaris heretici & Nestorij discrimen.

Nestorius autem contrario Apollinari morbo, dũ se duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repentẽ personas: & inaudito scelere duos vult esse filios Dei, duos Christos, vnum q Deus sit, alterũ qui sit generatus ex matre. Nestorianæ hæresis aperta & facilis descriptio. Atque ideò asserit sanctam Mariam nõ Theotocon, sed Christotocon esse dicendam: quia scilicet ex ea non ille Christus qui Deus, sed ille qui erat homo, sit natus. Quòd si quis eum putat in literis suis vnum Christũ dicere, & vnam Christi prædicare personam, non temerè credat. Aut enim istud fallendi arte machinatus est, vt per bona faciliùs suaderet & mala, sicut ait Apostolus, Per bonum mihi operatus est mortem. Rom. 7. Aut ergò, vt diximus, fraudulentiæ causa quibusdam in locis scriptorum suorum vnum Christum & vnam Christi personam credere se iactitat: aut certè post partum iam virginis ità in vnum Christum duas perhibet conuenisse personas, vt tamen conceptûs seu partûs virginei tempore, & ali-

& aliquātò posteà duos Christos fuisse contendat. Et cùm scilicet Christus homo communis primùm & solitarius natus sit, & necdùm Dei Verbi psonæ vnitate sociatus, posteà in eum adsumentis Verbi persona descenderit. Et licèt nūc in Dei gloria maneat adsumptus, aliquādiù tamen nihil interillū & cæteros homines interfuisse videatur Hęc ergò Nestorius, Apollinaris, & Photinus aduersùs catholicā fidem rabidi canes latrant. Photinus Trinitatem non confitendo, Apollinaris conuertibilem Verbi dicēdo naturam, & duas in Christo substantias non confitendo, & aut totam Christi animam, aut certè mentem atq; rationem in anima denegando, & adserendo pro sensu mentis fuisse Dei Verbum: Nestorius duos Christos aut semper esse, aut aliquandiù fuisse adseuerando.

Nestorius, Apollinaris, Photinus, tres rabidi canes aduersùs catholicam fidē latrantes.

Ecclesia verò catholica, & de Deo, & de Saluatore nostro rectè sentiens, nec in Trinitatis mysterium, nec in Christi incarnationem blasphemat. Nam & vnā diuinitatem in Trinitatis plenitudine, & Trinitatis æqualitatem in vna atque eadem maiestate veneratur: duas substātias, sed vnam credit esse personam. Duas substantias, quia mutabile non est Verbum Dei, vt ipsum verteretur in carnem: Vnam personam, nè duos profitēdo filios, quaternitatem videatur colere, non Trinitatem.

Ecclesię vera fides de Trinitatis & incarnationis mysterio.

Sed operępreciū est, vt idipsum etiàm atque etiàm distinctiùs & expressiùs excudemus. In Deo vna substantia, sed tres personę: in Christo duæ substantiæ, sed vna persona: in Trinitate, alius atq; alius, non aliud atque aliud: in Saluatore, aliud atque aliud, non alius atq; alius. Quomodò in Trinitate alius atque alius, non aliud atq; aliud? Quia scilicet alia est persona patris, alia filij, alia Spiritûs sancti: sed tamen patris, & filij, & Spiritûs sancti, non alia & alia, sed vna eademque natura. Quomodò in Saluatore aliud atq; aliud, nō alius atq; alius? Quia videlicet altera substantia diuinitatis, altera humanitatis: sed tamen deitas & humanitas, non alter & alter, sed vnus idemque Christus, vnus idemque filius Dei, & vnius eiusdemque Christi & filij Dei vna eademq; persona. Sicut in homine aliud caro, & aliud anima, sed vnus idemque homo, anima, & caro. In Petro & Paulo aliud anima, aliud caro, nec tamen duo Petri, caro & anima, aut alter Paulus anima, & alter caro: sed vnus idemq; Petrus, vnus idemq; Paulus, ex duplici diuersaque subsistens animi corporisque natura.

Distincta & expressa declaratio Trinitatis diuinæ.

Itá igitur in vno eodemque Christo duæ substantiæ sunt, sed vna Diuina, altera humana: vna ex patre Deo, altera ex matre virgine: vna coæterna & æqualis patri, altera consubstantialis matri: vnus tamen idemque Christus in vtraque substantia. Non ergò alter Christus DEVS, alter homo: non alter increatus, alter creatus: non alter impassibilis, alter passibilis: non alter æqualis patri, alter minor patre: non alter ex patre, alter ex matre, sed vnus idemque CHRISTVS DEVS & homo: idem non creatus & creatus: idem incōmutabilis & impassibilis: idem commutatus & passus: idem patri & æqualis & minor: idem ex patre ante secula genitus, idem in seculo ex matre generatus: perfectus Deus, perfectus homo: in Deo summa diuinitas, in homine plena humanitas. Plena, inquam, humanitas, quippe quæ animam simul habeat & carnem, sed carnem veram, nostram, maternam: animam verò intellectu præditam, mente ac ratione pollentem.

In vno Christo duæ substātiæ, & in vtraq; substantia vnus idemque Christus.

Est ergò in Christo Verbum, anima, caro: sed hoc totum vnus est Christus, vnus filius Dei, & vnus Saluator ac redemptor noster. Vnus autē non corruptibili nescio qua diuinitatis & humanitatis confusione, sed integra & singulari quadam vnitate personæ. Neque enim illa coniūctio alterum in alterum conuertit atque mutauit, qui est error proprius Arrianorum: sed ità in vnum potiùs vtrunque compegit, vt manente semper in Christo singularitate vnius eiusdemque personæ, in æternum quoquè permaneat proprietas vniuscuiusque naturæ: quo scilicet nec vnquàm Deus corpus esse incipiat, nec aliquandò corpus, corpus esse desistat: quod etiàm humanæ conditionis demonstratur exem-

In Christo tria insunt, Verbū, anima, caro: sed hoc totum, vnus est Christus.

exemplo. Neque enim in præsenti tantùm, sed in futuro quoquè vnusquisque hominum constabit ex corpore & anima, nec tamê vnquàm aut corpus in animam, aut anima vertetur in corpus: sed vnoquoque hominum sine fine victuro, in vnoquoque hominum sine fine necessariò vtriusque substantiæ differentia permanebit. Ità in Christo quoquè vtriusque substantiæ suæ cuique in æternum proprietas, salua tamen personæ vnitate, retinenda est.

Quomodò psona à deo verbo suscepta, accipienda est.

Sed cùm personam sæpiùs nominamus, & dicimus quòd DEVS persona homo factus sit, vehementer verendum est, nè hoc dicere videamur, quòd DEVS Verbum sola imitatione actionis, quæ sunt nostra susceperit, & quicquid est illud conuersationis humanæ, quasi admubratus, non quasi verus homo fecerit: sicut in theatris fieri solet, vbi vnus plures effingit repentè personas, quarũ ipse nulla est. Quotiescunquè enim aliqua suscipitur imitatio actionis alienæ, ità aliorum officia atque opera patrantur, vt tamen hi qui agunt, non sint ipsi quos agunt. Neque enim, vt verbi gratia, secularium & Manichæorum vtamur exemplis, cùm actor Tragicus sacerdotem effingit aut regem, sacerdos aut rex est: nam desinente actu, simul & ea quæ susceperat persona, desistunt. Absit hoc à nobis nefarium sceleratumq; ludibrium. Manichæorum sit ista dementia, qui phantasiæ prædicatores, aiunt filium Dei Deum, personam hominis non substantiuè extitisse, sed actu putatiuo quodam & conuersatione simulâsse.

Manichæorũ deliriũ.

Catholica fides quomodò Dei verbum hominẽ factũ esse intelligit.

Catholica verò fides ità Verbum Dei hominem factum esse dicit, vt quæ nostra sunt, non fallaciter & admubratè, sed verè expresseque susciperet: & quæ erant humana, non quasi aliena imitaretur, sed potiùs, vt sua gereret: & prorsùs quod agebat, hoc etiàm esset. Sicut ipsi nos quoquè in eo quod loquimur, sapimus, viuimus, subsistimus, non imitamur homines, sed sumus. Neque enim Petrus & Ioannes (vt eos potissimùm nominem) imitando erant homines, sed subsistendo. Neq; enim Paulus simulabat Apostolum, aut fingebat Paulum, sed erat Apostolus, & subsistebat Paulus. Ità etiàm Deus Verbũ adsumendo & habendo carnem, loquendo, faciendo, patiendo per carnem, sine vlla tamen suæ corruptione naturæ, hoc omninò præstare dignatus est, vt hominem perfectum nô imitaretur & fingeret, sed exhiberet: vt homo verus non videretur aut putaretur, sed esset atque subsisteret. Igitur sicut anima cônexa carni, nec in carnem tamen versa, nô imitatur hominem, sed est homo, & homo non per simulationem, sed per substantiam: ità etiàm Verbum Deus absque vlla sui conuersione, vniendo se homini, non confundendo, non imitando factus est homo, sed subsistendo.

Abijciatur ergò tota penitùs personę illius intelligentia, quę fingendo imitatione suscipitur: vbi semper aliud est, & aliud simulatur, vbi ille qui agit, is est quem agit. Absit etenim, vt hoc fallaci modo Deus Verbum hominis personam suscepisse credatur, sed ità potiùs, vt incommutabili sua manente substantia, & in se perfecti hominis suscipiendo naturam, ipse caro, ipse homo, ipse persona hominis existeret, non simulatoria, sed vera: non imitatiua, sed substantia, non deniquè quæ cum actione desisteret, sed quæ prorsùs in substantia permaneret.

Fictæ Christi psonę intelligentia prorsus reijcienda à catholica fide.

Hæc igitur in Christo personæ vnitas, nequaquàm post virginis partum, sed in ipso virginis vtero compacta atq; perfecta est. Vehementer enim præcauere debemus, vt Christum nô modò vnũ, sed etiàm semper vnũ confiteamur: quia intoleranda blasphemia est, vt etiàm si nunc eum vnum esse concedas, aliquandò tamen non vnum, sed duos fuisse côtendas: vnum scilicet post tempus baptismatis, duos verò sub tempore natiuitatis. Quod immensum sacrilegiũ non aliter profectò vitare poterimus, nisi vnitũ hominem Deo, in vnitate personę, non ascensu vel resurrectiõe, vel baptismo, sed iã in matre, iam in vtero, iam deniq; in ipsa virginali conceptione fateamur: ꝓpter quam personæ vnitatem, indifferenter ei atque promiscuè & q̃ Dei sunt ꝓpria, tribuuntur homini: & quæ carnis

Vnitas personarum in Christo, nõ post virginis partum, sed in ipso virginis vtero connexa & perfecta fuit.

propria, adscribuntur Deo. Indè est enim quod diuinitùs scriptum est: Et filium hominis descendisse de cælo, & Dominum maiestatis crucifixum in terra. Indè etiàm est, vt carne Domini creata, ipsum Verbum Dei factum, ipsa sapientia Dei impleta, scientia creata dicatur, sicut in præscientia, manus ipsius & pedes fossi esse referuntur. Per hanc, inquam, personæ vnitatem, illud quoq; similis mysterij ratiõe perfectum est, vt carne Verbi ex integra matre nascente, ipse Deus Verbum natus ex virgine catholicissimè credatur, impijssimè denegetur.

Ioan.6. Ephe.4. 1.Cor.1. Act.1. Psal.21.

Quæ cùm ità sint, absit vt quisquam sanctam Mariam diuinæ gratiæ priuelegijs, vt speciali gloria, fraudare conetur. Est enim singulari quodam Domini ac Dei nostri, filij autem sui munere, verissimè ac beatissimè Theotocos confitenda. Sed non eo modo Theotocos, quo impia quædam hæresis suspicatur, quæ asserit eam Dei matrem sola apellatione dicendam, quæ eum scilicet pepererit hominem, qui posteà factus est Deus: sicut dicimus presbyteri matrem, aut episcopi matrem, non iam presbyterum aut episcopum pariendo, sed eum generando hominem, qui posteà presbyter vel episcopus factus est. Non ità, inquã, sancta Maria Theotocos: sed ideò potiùs, quoniam, vt suprà dictum est, iam in eius sacrato vtero sacrosanctum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quãdam atque vnicam personæ vnitatem, sicut Verbum in carne carò, ità homo in Deo Deus est.

Beata virgo Maria, quo sensu Theotocos apellanda ac censenda venit.

Sed iam, ad ea quæ suprà de memoratis hæresibus, vel de catholica fide breuiter dicta sunt, renouandæ causa memoriæ, breuiùs strictiùsque repetamus: quò scilicet & intelligantur iterata planiùs, & firmiùs inculcata teneantur. Anathema igitur Photino, non recipienti plenitudinem Trinitatis, & Christum hominem tãtummodò solitarium prædicanti.

Photinus, Apollinaris, & Nestorius anathemate iugulati.

Anathema Apollinari, adserenti in Christo conuersæ diuinitatis corruptionem, & auferẽti perfectę humanitatis proprietatem.

Anathema Nestorio neganti ex virgine Deum natum, adserẽti duos Christos, & explosa Trinitatis fide, quaternitatem nobis introducenti.

Beata verò catholica ecclesia, quæ vnum Deum in Trinitatis plenitudine, & item Trinitatis æqualitatem in vna diuinitate veneratur: vt neque singularitas substantiæ personarum confundat proprietatem, neque item Trinitatis distinctio vnitatem separet Deitatis.

Catholica ecclesia & benedictionibus donata ob rectã eius fidem.

Beata, inquam, Ecclesia, quę in Christo duas veras perfectasque substantias, sed vnam Christi credit esse personam: vt neq; naturarum distinctio vnitatem personæ diuidat, neque item personæ vnitas differentiam confundat substantiarum.

Beata, inquam, Ecclesia, quæ vt vnũ semper Christum & esse & fuisse fateatur, vnitum hominem DEO non post partum, sed iam in ipso matris vtero cõfitetur.

Beata, inquam, Ecclesia, quæ Deum factum hominem non conuersione naturæ, sed personę ratione intelligit: personæ autem nõ simulatorię & transeuntis, sed substantiuę ac permanentis.

Beata, inquam, Ecclesia, quę hãc personæ vnitatem tantam vim habere prędicat, vt propter eam miro ineffabilique mysterio, & diuina homini, & Deo adscribat humana. Nam ꝓpter eam & hominem de cælo secundùm Deum descẽdisse non abnegat, & Deum secundùm hominem credit in terra factum, passum, & crucifixum. Propter eam deniq; & hominem Dei filium, & Deum filiũ virginis confitetur.

Beata igitur ac veneranda, benedicta, & sacrosancta, & omninò supernæ illi Angelorum laudationi cõparanda confessio, quę vnum Dominũ Deum trina sanctificatiõe glorificat. Idcircò etenim vel maximè vnitatem Christi prędicat, nè mysterium Trinitatis excedat. Hæc ex cursu dicta sint.

Beata catholicorum cõfessio.

Et infrà in epilogo sub finem libri: Inuecti etiàm, inquit, simus in Nestorij sceleratam ꝑsumptionem, ꝙ sacrã scripturam se primum & solum intelligere, & oẽs eos ignorãsse iactaret, quicunq; ante se magisterij munere prędití, diuina elo-

Execranda Nestorij arrogantia.

Hæc nostra quoq; tẽpestatis insani hęretici, impiè docere conantur.

quia tractauissent: vniuersos scilicet sacerdotes, vniuersos Cõfessores, & Martyres: quorum alij explanâssent Dei legẽ, alij verò explanantibus consensissent, vel credidissent: totam postremò etiàm nunc errare & semper errâsse adseueret Ecclesiam: quæ, vt ipsi videbatur, ignaros, erroneosque Doctores, & sequuta esset, & sequeretur. Hucusq; Vincentius Lirinensis.

Nestorij vita ex Nicephoro Callisto.

De Nestorio rursùs Nicephorus ecclesiasticæ historiæ lib. 14. cap. 31. scribit in hunc modum: Sisinio patriarcha Cõstantinopolitano defuncto, eis qui honores & magistratus gerebant, placuit, neminem ex eius ecclesiæ clero episcopum creare, propter vanam eorum, qui honorem talem temerè, quibus ipsi fauerent, mandatum volebant, gratiam. Erat tum Antiochiæ Germaniciensis patriâ vocalis & facundus Nestorius. Hũc quòd in dicendo prõptus & facilis esset, Antiochia accersendum statuerunt, qui laudẽ etiàm castitatis meruerat maximã. Præterierãt mẽses tres, & ille adducitur, & episcopus Cõstantinopolitanus creatur.

Nestorij in prima eius concione verba satis insolentia.

Qualis verò is vir fuerit, prima statim eius concio indicauit. Ilicò nanque post consecrationem, decantatam illam propalàm apud populum, ad imperatorem verba dirigens, emisit vocem: Da mihi, inquiens, ô Imperator, terram ab hæreticis liberam & puram, & ego tibi cælum reddã. Tu mihi hereticos extirpa, & ego tibi Persis delendis adero. Hæc eius dicta multi quidem comprobârunt. Qui verò certò sciũt animum ex verbis dijudicandum esse, illi mẽtis eius leuitatem, animum arrogantem, & vanam gloriam affectantem deprehenderunt: proptereà quòd quum nõdum quidquam ibi satis degustâsset, ad huiuscemodi productus fit verba. Ardorem verò & æmulatiõem

Nestori⁹ Arrianorũ tẽplũ diruit.

deindè pro Ecclesia spirans, ędem precatoriam Arrianorum demolitus est. Atq; illi templũ suũ dirutum cernentes, igne insupèr cõiecto, nõ id modò, sed & magnam vicinorũ ædificiorum partẽ cõcremârunt.

Nouatianos quoq;, Macedonianos & quatuordecimanos affligit.

Nouatianos quoq; & Macedonianos turbare aggressus est. Non eos verò solùm, verùm etiàm qui per Asiam, Libyam, & Cariam, & qui prętereà Mileti & Sardis erant, Quatuordecimanos, quorum multi seditione & tumultu ꝑpter ipsum concitato interière. Accidit porrò, vt qui alios ità ecclesijs expelleret, ipse quoq; eijceretur, cùm derepẽtè bellũ acre aduersùs ecclesias concitâsset. Id bellum indè sumpsit exordiũ.

Nestorius à vera pietate excidit, suitq; authore Suida, tertius dux Iudaicæ hæresis.

Anastasius quidam presbyter in maximo apud Nestorium honore fuit, comes ꝑfectionis eius, quum ille se ad episcopatum in eundum conferret. Quo tẽpore etiàm ad Theodorum Mopsuestiẽsem diuertit, dogmatibusq; eius auditis, à vera pietate Nestorius ipse transuersim actus est, quemadmodùm Theodulus in epistola scribit. Anastasius igitur iste, acer Iudaicorum dogmatũ & actionum Nestorij suasor, verba aliquãdò in ecclesia Cõstantinopolitana ad Christi fidelem populum faciens, hoc ꝑpalàm & apertè dicere ausus est, Mariam θεοτόκον, hoc est, Dei genitricem nemo vocato. Maria em̃ homo fuit. Vt autẽ ab homine Deus gignatur, fieri non potest. Dolum hunc quum primùm Eusebius Rhetor depręhendisset, eundemque deindè & clerus, & pietate in populo prestantissimus quisq; grauiter ferret, & elocutiõem eiusmodi blasphemiam esse putaret, non paruus tumultus excitatus est. Dudùm em̃ de Theologia & Christi diuinitate edocti fuerant, ꝙ videlicet ille œconomię seu administratiõis gratia veluti homo purus, haudquaq̃ à diuinitate secessit.

Errorẽ suũ Nestorius ꝑ Anastasium presbyterũ prodit.

Ea in re apostoli Pauli verbo fidem habẽtes, qui dicit: Etiamsi Christum secundùm carnem cognouimus, nunc tamen nõ cognoscimus. Et rursùm: Quaꝑpter relinquentes eum, qui de Christo rudes instituit, sermonem, ad perfectionem contendamus.

2. Cor. 5.

Hebr. 6.

Nestorius Anastasij verba laudat.

Turba tali, sicut fieri assolet, gliscẽte, Nestori⁹ impietatis dux, nõ solùm Anastasium non repræhendit atq; inhibuit, verùm etiàm studiosè laudauit, & dictis eius assensum prorsùs suum ꝑbuit, cum quem in precio habebat, vt blasphemũ arguere nolens. Et quòd contendendi studio teneretur, frequẽtiùs in Ecclesia docuit, & vbiq; vocabulũ Dei genitricis exterminauit, à seipso pleraq; illegitimè & subrepticiè statuens atq; confingens, aper-

aperteq; animi sui venenũ eructans, ad blasphemiã se dedit. Proindè quæstione huius rei apud omnes diuulgata, atq; alijs aliter eam accipiẽtibus, dissidiũ in ecclesia ortum est: atq; homines, sicuti in nocturna pugna inter se sunt conflictati, nũc hæc, nũc illa affirmãtes & negãtes.

Dissidiũ et de re in populo.

Nestorius verò à multis existimat⁹ est, Dominum merum hominẽ esse opinari, atque olim Pauli Samosateni & Photini intermortuũ dogma renouare, & in ecclesiam sensim inducere. Intantùm sanè quæstio hæc agitata est, vt vniuersali etiàm opus esset synodo.

Nestorius Samosateni & Photini hæresim reducere visus.

Porrò Socrates qui ecclesiasticam historiam conscripsit, de Nestorij opinione hæc commemorat: Ego, inquit, quũ edita à Nestorio scripta legerem, imperitum hominẽ esse reperi: atque id ità verè dicere possum. Neq; enĩ odio ductus, tenuitatis ei⁹ qua alijs inferior fuit, meminero: neq; cuiquã gratificatus, quibus alios superauit, dotes exponam. Nõ mihi videtur Nestorius vel Paulum Samosatenum, vel Photinum imitatus, merũ hominẽ Dominum dicere: sed vocabulũ ipsum tantùm sicuti laruam reformidat, idq; propter multam imperitiam facit. Cum nanq; naturali quadam facundia pditus sit, probè quidẽ eruditus esse putatur: re aũt ipsa indoctus fuit, & veterũ interpretum libros versare noluit: siquidẽ expedita linguæ volubilitate elatus, animum ad illorum scripta nõ accuratè intendit, sed seipsum omnibus pstantiorem esse duxit. Itaq; illud statim ex catholica Ioãnis epistola, quod in vetustis exẽplaribus scriptũ est, ignorauit: Quòd spiritus omnis qui Iesum soluit, ex Deo non est. Nam sentẽtiam hanc, qui ab administratione hominis in Christo diuinitatem segregare voluerũt, ex antiquis exemplaribus sustulerũt. Quapropter & prisci interpretes hoc ipsum indicàrunt, fuisse nimirùm quosdam, qui epistolam eam deprauàrint, hominẽ à Deo soluere volentes.

Socratis de Nestorio iudicium.

Nestorius veterũ scripta paruifacit.

Locus 1. Ioan. 4. benè tractatus.

Assumpta aũt est à diuinitate humanitas, & iam non duo sunt, sed vnũ: quo veteres freti, Mariam Theotocon, hoc est, Dei genitricẽ dicere non dubitàrũt. Sic enĩ & Eusebius Pamphili in tertio de vita Constantini libro, hac de re ad verbum inquit: Nam & natiuitatem qui est nobiscum Deus, nostra causa subire sustinuit, & locus natiuitatis ei⁹ in carne, nominatim apud Hebræos Bethleem pdictus est. Quamobrem etiàm Dei amãtissima Helena Augusta, gestationem vteri Dei genitricis, admirandis monumẽtis cohonestauit, & sacrum illud antrum multifariàm exornauit. Origenes verò & ipse in tertio Commentariorum in epistolã ad Romanos tomo, quomodò sDei genitrix dicatur, exponens, copiosè id explicat.

Eusebius Pamphili de natiuitate Christi.

Origenes vocabulum Dei genitricis, rectè exposuit.

Appàret igitur, Nestorium lucubrationes veterum ignoràsse. Proindè sicuti dixi, loquutionem solam oppugnat. Quin ille non vocabulum ipsum modò, sed prorsùs etiàm Deum esse, qui genitus est, negauit. Qui enim ex virgine sancta natus est, idem crucifixus quoq; est, qui quidem Dñs est gloriæ, quemadmodùm Apostolus ait: Si enĩ cognouissent, Dominum vtiquè gloriæ non crucifixissent. Nestorius autem inquit: Nè glorieris Iudæe, Deum non crucifixisti, perindè atq; Dominus gloriæ crucifixus non esset. Quandoquidem quòd Christum dicat sicut Photinus aut Paulus Samosatenus, homiliæ seu populares eius conciones editæ docent. Nunquàm enim Dei Verbi subsistentiam tollit, sed vbiq; id in carne subsistere, & carni inesse profitetur. Nec ille sicuti Photinus & Samosatenus, subsistentiam eius abolet. Nam id Manichæi & Montanistæ quoquè opinari sunt ausi. Sic ego Nestorium sentire inuenio, atque id simul & ex libris eius quos legi, & ex sectatorum eius dictis animaduerti. Non paruam verò turbam orbi vniuerso ineptiæ Nestorij peperère. Hæc Socrates.

1. Cor. 2.

Socrates negat Nestorium in Samosateni & Photini hæresim incidisse.

Et cùm ille sic blaterans nugaretur, vt detestandum quiddam in ecclesia fieret, accidit. Nam primarij cuiusdam magistratus serui crudeliter ab hero accepti, ad ecclesiam confugère: & ferrum in manibus habentes, ad sanctiorem sacrificij aram irruère: iussique exindè atque coacti exire, haudquaq̃ paruére, diuinas cęremonias impedientes: & diebus plu-

Serui armati ad ecclesiam confugiunt, ibique cæde facta, seipsos etiàm interimunt.

ribus

ribus strictos & coruscantes enses præ se ferētes, vt obuios oēs ferirent, parati fuēre. Atque vbi clericum quendam trucidārunt, aliumq; insupèr vulnerārūt, postrèmò tandē seipsos interemerūt. Porrò ex eis q affuēre, quidā mali ominis esse, tēpli profanationem, & inquinationem prædixit, poetę cuiusdam iābos allegans eiuscemodi:

Mali ominis loco id factū ac ceptū.

Assueuit omen ferre triste, sanctius
Si fortè templum polluat piaculum.

Nec ille prorsùs nō vera dixit. Cùm eñ diuisionem populi & dissidium, tum eius qui seditiosæ eiusmodi discessiōis author esset, abrogatiōem prædicere visus est. Enimuerò Nestorius non alijs tantùm, sed Proclo quoquè p dissensionē aduersatus est. Cùm eñ ille in Ecclesia docēs, Nestorio p̄sidente, orationem in hæc verba conceptā haberet: Virginalis hodiè, ô fratres, celebratur conuentus: Exultet natura, choros ducat hominum conditio. Coēgit & conuocauit nos sancta Dei genitrix, impollutum decus atq; ornamentū virginitatis: ob eam causam ad contentionis studium delapsus Nestorius, diffidere quàm maximè à Proclo cœpit. Qui Proclus post Maximinū, qui Nestorio successit, patriarcha Constantinopolitanæ ecclesiæ præfectus fuit.

Pia Procli verba Nestorius ferre non potest.

Sed enim diuinus quoquè Cyrillus vbi Nestorij blasphemias audiuit, vnam atque alteram ad eum dedit epistolam, in quibus disertis verbis eos qui non aptè Christum Deum profiterenī, sed blasphemis verbis hominem deiferum atq; organum seu instrumentum diuinitatis esse dicerent, anathema esse proclamauit. Cui Nestorius literis rursùs obuiauit, conuicijs simul & blasphemijs rem agens. Eis verò Nestorij literis, ingentes hæresis fluctus eructantibus, acceptis, cū quatuor quibusdam alijs, prouincialem Alexandriç synodum congregauit, atq; ei vtriusque vltrò citróque datas epistolas exhibuit, quarum exempla & synodi ipsius decreta ad veteris Romæ episcopū Cælestinum misit. Ad Nestorium insupèr tertiam dedit epistolam, cui multùm celebrata illa duodecim capita, vnà cum anathematismis adiunxit: quæ vt hic insererem, æquum esse duxi. Ea sic habēt:

Cyrillus Alexandrinus Nestoriū erroris sui admonet p literas.

Nestorius Cyrillo respondet.

Cyrillus prouinciali synodo coacta, Nestorij errorem damnauit.

Duodecim Cyrilli capita, contra Nestorij hæresim.

1. Si quis non profitetur verum Deum esse Emanuelem, proindeque virginem Mariam Dei genitricem, (genuit eñ illa carnaliter eum qui caro factus est, Deum scilicet ex DEO verbum) anathema sit.

2. Si quis non profitetur carni secundùm subsistentiam, id est, ex Deo patre vnitum esse verbum, vnumq; esse Christum cum propria carne, eundem scilicet Deum simul & hominem, anathema sit.

3. Si quis in vno Christo subsistentias diuidit post vnionē, sola eas connectens coniunctione, quæ secundùm dignitatem siue authoritatē aut potestatem est, & non potiùs vnione naturali, anathema sit.

4. Si quis duabus subsistentijs in Christo, voces in Euangelicis & Apostolicis scriptis, vel à viris sanctis, vel ab ipso de se ipso tributas diuidit, & alias quidem vt homini extra id quod ex Deo patre est verbum, propriè conuenientes, alias verò veluti Deo congruentes, ei soli quod ex Deo patre est verbum, accommodat, anathema sit.

5. Si quis dicit hominē Christum deiferum, & non potiùs verum Deum esse, vtpotè vnum & quidem natura filium, pro eo atquè verbum caro factum est, & nobiscum ęqualiter de sanguine & carne (extra peccatum) participauit, anathema sit.

6. Si quis dicit Deum aut Dominum Christi esse, quod ex Deo patre est verbum, ac non potiùs ipsum Deum profitetur & hominem, quum verbum caro factum sit secundùm scripturas, anathema sit.

7. Si quis dicit veluti hominem Iesum à DEO verbo agitatum, eique præclaram vnigeniti gloriam circundatam esse, vt qui alius ab ipso existeret, anathema sit.

8. Si quis dicere audet, hominem assumptum vnà cum DEO verbo coadorari & conglorificari & collaudari, dicique Deum debere, sicuti alterum cum altero, (particula eñ Con adiecta, semper id cogitare atq; intelligere cogit) ac non potiùs Emanuelem adoratiōe vna honorandum, & vnam ei glorificatio-

nem tribuendam esse, pro eo atq; Verbum caro factum est, anathema sit.

9. Si quis dicit Dominũ Iesum Christum glorificatum esse à Spiritu, perindè atq; aliena virtute vsus sit, & ab illo acceperit, vt efficax contra impuros spiritus esset, & diuina miracula inter homines edere posset, ac non potiùs proprium ipsius spiritũ profitetur, per quẽ diuina fecit miracula, anathema sit.

10 Si quis pontificem & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, sicuti diuina refert scriptura, (obtulit enim seipsum pro nobis in odorem suauitatis DEO patri) si quis, inquam, põtificem & apostolum nostrum factum esse, non ipsum Dei verbum, quum caro & sicut nos sumus, homo factum est, sed tanquàm alium propria & peculiari quadam ratione ab eo qui ex muliere est, hominem: præterea si quis eum etiàm pro seipso, & non potiùs tantùm pro nobis oblationem obtulisse dicit, (neque enim oblatione opùs habuit, qui peccatum non nouit) anathema sit.

11 Si quis nõ profitetur carnem Christi viuificam & propriam ipsius, quod ex Deo patre est, Verbi, sed alterius cuiusdam ab ipso esse, velutì ei iuxta dignitatem coniuncti, quasi solam diuinam habitationem in ea habuerit, & non potiùs (quemadmodùm diximus) viuificam, quæ verbi propria facta sit, omnia viuificare valentis, anathema sit.

12. Si quis non profitetur DEI Verbum carne passum esse, & carne crucifixum, & carne mortem gustâsse, atque primogenitum ex mortuis factum esse, pro eo atquè vita & viuificans est, vtpotè Deus, anathema sit.

Cælestini Romani pontificis ad Nestoriũ literæ.

Cælestinus Romanus episcopus diuini Cyrilli literis acceptis, & graui prætereà de Nestorio fama audita, ad eum scripsit: Decem exactis diebus, si adhuc in eadem impietate perseueraret, non ampliùs eum ad communionem admittendum: sed potiùs omninò sacerdotũ Christi catalogo eximendum: illosque adeò ad communionem recipiendos esse, qui propterea ab eo, quòd pro fide rectâ stetissent, excommunicati fuerant.

Porrò non Nestorio modò Cyrillus & Cælestinus, sed etiàm Ioanni Antiocheno, Theodoti successori, & Iuuenali Hierosolymitano, hæresim Nestorij exponentes, scripserunt. Ipse quoquè Ioannes ad Nestorium epistolam dedit, admonens hominem, nè à patria fidei professione deficeret, sed rectè filium Dei ex sanctâ Dei genitrice Maria genitum esse profiteretur, neq; in duo eum partiretur, neque etiàm iuxta progressum, seu profectum deificatum esse diceret. Apostolicam illi etiàm vocem subijciens, quæ est: Misit DEVS filium suum factum ex muliere. Et simul illi suasit, nè sentẽtiam ipse suam vt rectam & certam retineret, sed potiùs quod in commune commodum atq; vtile esset, sequeretur. Misit insupèr ad eum quas Cælestinus & Cyrillus scripserant literas. Nestorius tamen sibijpsi obsequutus est. Et quoniam sciebat ecclesiarum præsules in Ecclesiæ turba haudquaquàm tacituros, Theodosium permouit, vt sacram ad Cyrillum mitteret, in qua multa illi obijciebat, & multa minabatur, nisi in Nestorij decretis acquiesceret. Et quum talibus literis se illum pessundaturum existimaret, magis etiàm commotum excitauit. Accepto nanque spiritu diuus Cyrillus, ad ipsum imperatorem & eius sorores, libellos doctè compositos misit, quibus simul certam rectæ fidei professionem, & peruersam Nestorij vecordiæ opinionem ostendit. Tum autem, vt synodus vniuersalis cogeretur petijt, vt Nestorij res certò in apertum proferrentur.

Ioãnis Antiocheni ad Nestorium scriptum.

Nestorius rectè suadentibus non paret, sed seipsum hoc est, pessimum consiliarium sequitur.

Theodosius itaq; imperialibus literis suis in metropoli Epheso, locorum oĩm episcopos conuenire iussit, sacram Pentecostes diem, qua conuenirent, constituens. In ea qppe die spiritus viuificator ad sanctos Apostolos puenit. Literis ipsis illud quoque adiecit, neminem se vel apud Deum, vel apud homines excusaturum esse, qui non statim ad designatam sanctæ Pentecostes diem præstò ibi esset. Qui nanque, inquit, ad episcopalem sacrum conuẽtum vocatus non alacriter accurrit, non bonæ is conscientiæ esse apparet. Nestorius qui non longè ab Epheso abesset, cum turba multa statim

Theodosius imperator concilium generale Ephesinum indicit.

ſtatìm poſt feſtum paſchæ diem Epheſum venit, multos ibi iam congregatos epiſcopos reperiens. Cyrillus quoquè cum ſuis ante deſtinatum diem affuit. quinta poſt Pẽtecoſten die Iuuenalis cũ Palęſtinis epiſcopis venit. quibus ità cõuenientibus, de cõmuni ſentẽtia 20. mẽſis Iunij die epiſcopi cõgregati ſunt circiter centũ & triginta, à cõdito mũdo quinquiès milleſimo noningenteſimo decimoquinto, à ſecunda autem Synodo quadrageſimo & vno anno, pſente Iuuẽali, & diuino Cyrillo, q Cæleſtini locũ tenuit Romani (vt diximus) epiſcopi.

Prima ſynodi Epheſinæ ſeſſio.

Secundùm neotericos 4412. qui in computatione annorũ ſecundæ & tertiæ ſynodo intercedentium cũ hac quoquè ratione non conueniunt.

Die primo Neſtorius etiàm præſtò fuit. Atque vbì de quęſtione eius agi cœptum eſt, Cyrillus Alexandrinus in prima velitatione, iacula fortiter iaciens, Neſtorium admodùm perſtrinxit. Hoſtili enĩ iamdudùm erga eum erat animo. Et quũ Chriſto ſentẽtijs ſuis diuinitatem multi tribuerent, vnumque & eundem eſſe filium, ex patre quidem ante ſecula genitum, extremis autem temporibus ex perpetua virgine hominem factum, atque alium atque alium, ſed vnum atque eundem, & virginem Mariam propriè & verè Theotocon Dei genitricem dicendam eſſe aſſererent, aſſurgẽs Neſtorius: Ego, inquit, bimeſtrem aliquem & trimeſtrem Deum non dixerim. Proinde purus ſum ſanguinis veſtri, & poſthàc ad vos nõ veniam. His verbis dictis, cum ſex epiſcopis egreſſus eſt, & deincèps cum illis cõuenire ſolitus fuit: alijs quoquè aſſumptis, qui prauam eius fidẽ ſequebantur. Ità ſynodus in partes duas diuiſa eſt.

Blaſphema & impia Neſtorij vox.

Cyrillus & qui cum eo erant, poſtridiè cõcilio coacto, vt mos eſt, tribus epiſcopis miſſis, Neſtorium vt in conuentum veniret, citârũt. Ille id contempſit, & haudquaquàm comparuit. Vt autem ille iterùm atque iterùm atque tertiò vocatus, reſponſum nullum, quo ſe defenderet, dedit, & conuicijs atque contumelijs eos qui ad ſe miſſi erant, remiſit: Synodus ſancta trecentorum illorum decem & octo diuinorum patrum ſymbolum in medium, & Cyrilli atque Neſtorij, quas vltrò citróque de dogmate dederant literas, ſacram item illam Cæleſtini ad ipſum Neſtoriũ ſcriptam epiſtolam protulit. Atque vbì Theodotus Ancyranus & Melitinẽſis Acacius blaſphema eius verba, quibus apertè Epheſi multis præſentibus vſus fuerat, indicauêre, & multæ eximiorum & ſanctorum virorum voces auditæ, inſuperque alia Neſtorij impiè dicta congeſta ſunt, impium illum exauthorauit, ſententia his verbis concepta:

Secunda ſeſſio.

Neſtorius vocatus in ſynodum, venire renuit.

Quum præter alia reuerendiſſimus Neſtorius, neque vocationi noſtræ audiens eſſe voluerit, neque à nobis miſſos ſanctiſſimos & pijſſimos Epiſcopos admiſerit, neceſſariò eò deſcendimus, vt de impietate eius inquireremus. Et quoniam cùm ex epiſtolis & ſcriptis eius quæ lecta etiàm ſunt, atque item ex verbis quibus in Metropolitana hac vrbe vſus eſt, tum ex teſtium dictis, impiè eum & ſentire & dicere depræhendimus: neceſſitate nobis à canonibus, & ſanctiſſimi patris collegęque noſtri Romanæ eccleſiæ epiſcopi epiſtola, impoſita, diù multumque lachrymantes, ad triſtem hanc peruenimus ſententiam. Qui igitur ab eo blaſphemijs expetitus eſt, Dominus noſter Ieſus CHRISTVS, per præſentem ſanctam ſynodum decreuit, Neſtorium ipſum à dignitate epiſcopali, & ſacerdotali conuentu omni eſſe alienum. Talis fuit Neſtorij damnatio.

Neſtorius in concilio Epheſino damnatur.

Quarto autem ab illius condemnatione anno, Ioannes Antiochenus epiſcopus qui eum priùs ſuſtinens, Cyrillo valdè ſuccenſuerat quòd eum exauthorâſſet, iudicium Dei metuens, & multos prætereà praua Neſtorij opinione interire videns, Theodoſio imperatori, vt quamprimùm eum ex Orientali ditione eijceret, ſignificauit. Itaque Imperator poſtquàm blaſphemiam illius certò cognouit, confeſtim Neſtorium quidem Oaſim deportari iuſſit. Ad Cyrillum autem & Ioannem piè ſcriptas literas dedit, vt quum inter ſe conſentirent, tum vterque latam aduersùs Neſtorium condemnationis ſententiam confirmaret, & diſſidio omni eccleſias Dei liberaret.

Neſtorius quarto condemnationis ſuæ anno, Oſim deportatur.

Porrò Neſtorius vbì cõmunionẽ, q ſibi

cum

Nestorij fucata pœnitentia non recipitur.

cum Ioanne Antiocheno intercesserat, in contentionem & dissidium euasisse cognouit, pœnitentia ductus, Mariam Theotocon, DEI genitricem vocauit: Dicatur, inquiens, etiam DEI genitrix Maria, & contentiones tristes facessant. Verùm nemo prorsùs id eum per pœnitentiam dixisse arbitratus est.

Res Nestorij post condemnationem.

Postquàm verò Nestorius eiectus est, quid posteà ei contigerit, vt vitam præsentem finierit, & digna blasphemiarum præmia tulerit, historici non prodiderunt. Et profectò vis temporis, obliuionis profundo hæc immersisset, nisi in librum eius incidissem, ex quo historiam eius decerpsi. Itaque ipse blasphemiæ pater, qui non supra petram, sed in arena fundamenta fidei suæ iecisset, ad quosdam qui ei obiecerant, non rectè illum res nouas molitum esse, neque ex reipublicę vtilitate, vt Ephesi synodus ageretur, perijsse, defensionem blasphemiæ suæ scripsit, ad eam scilicet necessitatem se peruenisse, Ecclesia sancta in partes duas scissa, dictitans. Et quum alij quidem Mariam Anthropotocō, id est, hominis genitricem: alij autem Theotocō, hoc est, Dei genitricem dicendam assererent: se mediam excogitâsse vocem Christotocon, id est, Christi genitricem.

Ex alijs quoquè literis colligere est, quæ mala propter blasphemias tulerit, quum inspectorem rerum omnium oculum fallere non potuerit. Quas literas ad Thebarum tum præfectum dedit, indicans quandoquidem hominibus condignas pœnas non dederit, diuinitùs se iusta vindicta expetitum esse, atque in ęrumnam & captiuitatem miserandam maximè incidisse: Quum verò eum maiores calamitates experiri oporteret, ex potestate quidem Blemmyarum ille dimissus est, (eorū enim captiuus fuerat) Theodosij autem qui redijsse eum intellexerat, iussionibus, in extremis Thebarum oris, locum ex loco mutans, versatus est. Vbi terra rupta coopertus atque oppressus, vitam hanc pro eo atquè blasphemiæ eius cōueniebat, amisit: Arrius alter vitæ suæ actu habitus, qui quidem satis quæ pręmia in Deum iactę blasphemiæ maneant, declarauit. Vterque sanè ex æquo in Christum blasphemus fuit: quem Arrius quidem creaturam, iste autem merum hominem esse dixit.

Nestorius Blemmyarū captiuus.

Miserabilis eius mors. Confertur is cū Arrio.

Peruenit rursùs in manus meas scriptum quoddam aliud, obitum eius exponens, quem & ipsum memorię mandare in hac historia visum est. Commemorat enim, lingua eius à vermibus corrosa, ingemiscentem & lamentātem, ad maiora ac sempiterna supplicia eū pœnas debitas soluturū, migrâsse. Hunc impius Nestorius finem vitæ habuit, atque hæc sic in tertia, quā diximus, vniuersali Ephesia synodo sunt acta.

Lingua Nestorij ante mortem à vermibus corrosa.

Porrò pernicioso Nestorio exauthorato, grauis rursùs contentio in Constātinopolitanæ vrbis ecclesijs mota est. Populus enim de Nestorij placitis agēs, in duas partes abijt. Clerici sanè omnes communi suffragio eum anathemati subditum reiecerunt: sic nanque Christianis mos est, sententiam contra blasphemum ferre, quū eam tanquàm statuæ incisam, omnibus publicitùs proponere volunt.

Dissidium in plebe Constantinopolitana de Nestorij condēnatione.

Anathema quid apud Christiāos.

Deindè & Theodosius diuino nutu commotus, sententijs & calculis omnibus, impium illum anathemate quoquè iugulatum condemnauit, hisce verbis in condemnatione vsus, quæ Iustiniani volumini, quod Codex nominatur, insertaest, tertia numero, in primo primi libri titulo. Prætereà, inquit, sancimus, qui impiam Nestorij fidem æmulantur, aut nefariam eius doctrinam sequūtur, vt si quidem episcopi sint aut clerici, ecclesijs eijciantur: sin verò laici & populares, anathemate feriantur. Sed plures quoquè alias constitutiones religionis nostræ gratia edidit, quæ flagrantem illius erga Christum ardorem declarant. Hucusquè Nicephorus de vita Nestorij.

Cōstitutio Theodosij imperatoris, qua hæresis Nestorij damnatur.

De his autem qui hoc nostro seculo Nestorianismū renouant, sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Nestorij, inquit, errorem tertio concilio Ephesino à ducentis patribus refutatum manifestè quidam nunc renouare cœperat Martinus Luterus. Is enim Commētarijs ad Hebręos, Bucero interprete, disertè

Nestorianismū qui hac nostra tempestate reuocant.

Luter. Nestorizat.

disertè negant Christum esse hominem omnipotétem, non omnia animaduertisse, nec cogitâsse oĩa. Sanè vt Nestorianum est, Christum negare hominem & Deum, ità & negare Christũ esse hominem omnipotentem. Sed & libro de concilijs, Zuinglium cum suis hoc nefario infamat dogmate. Nam ait sibi paulò antè fuisse negocium cum Nestorianis, qui pertinacissimè, inquit, contra me disputabant, quòd diuinitas Christi non posset pati. Liquet igitur ex antithesi, Luterum tunc sensisse, posse pati diuinitatem CHRISTI. Immò Zuinglius etiàm (addit Luterus eodem loco) contra me scribebat super hoc dicto, Verbum caro factum est: & simpliciter volebat legendum, Verbum caro facta est. Ratio, quia Deus non potest mutari in corpus. Verùm ego tunc temporis non sciebam (inquit Luterus) hanc esse opinionem Nestorij, vt qui concilium etiàm nondùm intelligebam. Benè habet, quòd tantus Christi Euangelista tandem suam agnoscat, fateaturq́; ignorantiam.

Zuinglius Nestorizat Lutero.

Cæterùm Nestorij errorem planè reuocant Antimariani, qui diuam virginem Mariam, Christi matrem, (ait Hosius) non sustinent audire Dei genitricem. Istum errorem Zuinglius disertè sua in confessione anno 1530. imperatori Carolo Augustæ per ignotum nuncium obtrusa profitebatur, Christum inquiens articulo primo assumpsisse hominem, item CHRISTVM profecisse sapientiâ; quia secundùm humanam naturam finitus sit & mensus. Hunc sequitur Petrus Richerus Caluinista, qui Christum negat in humana natura, sed in Deo patre, adorandum. Vbi liquet, duas in CHRISTO distinctas naturas cum Nestorio induci. Hæc Lindanus.

Antimariani diuâ virginem Mariam, Christi matrem nõ sustinẽt audire, q Dei genitrix sit.

NEVTRALES Sacramentarij. 5.

NEutrales Sacramentarij sunt, qui docent, quòd neque vna species, neque vtraque sit necessaria, sed solam fidem sufficere. Item, quòd si concilium statueret sub vtraque specie communicandum, tum contrà aut sub vna specie debeant laici communicare, aut etiàm vtranque reijcere. Luterus in libro de formula Missæ, & communis praxis Luteranorum. quò fit, vt quàm plurimi intrà decem annos non accedant, alij etiàm nunquàm.

NICOLAVS GALEcus. 6.

NIcolaus Galecus ex Bohemia oriundus, conditione presbyter & artium Baccalaureus, vnus eorum extitit, qui legatus à Bohemia ad concilium Basileense missus fuit, Sigismundi Cesaris Germani, & Eugenij huius nominis quarti summi Romanorum pontificis temporibus coactum, circa annum Domini 1434. fuerat enim in Constantiensi synodo statutum, vt post annos duodecim nouum concilium cogeretur.

1. Hic inter reliquos suos errores docebat, nullum hominem iustè occidi posse nouæ legis tempore, etiàm si id fiat ex iudicis præcepto, quòd id nouum testamentum non dictitet.

Nicolai Galeci errores.

2. Dicebat quoquè Ioannem Hus & Hieronymum Pragensem, ea de causa iniustè Constãtiæ damnatos & exustos, eos doctores catholicos esse contendẽs.

3. Doctrinam quoquè Vuicleffi, Pragæ à doctissimis viris & examinatam, & veram Catholicamq́ue inuentam fuisse, asserebat.

NICOLAITAE. 7.

NIcolaitæ, à Nicolao Antiocheno aduena, qui vnus fuit ex septem diaconis, qui cum Stephano in ministerium viduarum electi atque deputati fuerunt, dicti sunt, indeque sui erroris occasionem sumpserunt illi sub imperio Domitiani Imperatoris, & Anacleti põtificatu, circa annum Domini 83.

Act. 6.

Hic cùm ab eisdem Apostolis de Zelotypia vxoris, quam valdè pulchram habebat, increparetur, vt de hac re se immunem redderet corã hisipsis Apostolis, vxorem in publicum produxit, permittens vt qui vellet, ea vteretur, contra illud dñi pceptum: quos Deus coniũxit, homo non separet. Hac quidem re ostẽdere cupiẽs, se non esse adeò zelotypũ,

Hæresis Nicolaitarum vnde cœpta

Matt. 19. Mar. 10.

vt ei impingebatur. Ex quo facto alij occasionem sumentes, crediderunt hoc licitum esse, vt quisq; qua vellet fœmina vteretur, promiscuos cōcubitus esse volentes, & veluti Platonica lege fœminas communes habendas.: Adeò quidem, vt talis consuetudo apud eos versa sit tandem in stuprū, & inuicèm coniugia cōmutata. Quod D. Ioannes Apocalypseos capite secūdo improbat, cùm inquit: Hoc habes, quòd odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

Apoc.2.

Nicolaitarū hæresis descriptio ex Nicephoro Callisto.

De hac heresi sic habet Nicephor⁹ ecclesiasticæ historiæ lib.3.ca.15. Preter has tres hęreses, inquit, Menandri videlicet, Ebionis, & Cerinthi, quarta quoquè à Simone breui tempore, quæ Nicolaitarum dicitur, viguit: cuius & Ioannes in Apocalypsi meminit. Author eius fuit Nicolaus, eorum vnus qui vnà cum Stephano ad pauperum curam & ministerium in actis Apostolicis sunt delecti. Is, vt Alexandrinus Clemens in 3. Contextionū lib. ait, quum formosam haberet vxorem, eique post Seruatoris assumptionē, ab Apostolis zelotypiæ crimen obiectum esset, in medium productam, q̇cunq; vellet, ducere eam iussit: eiq; facto congruens quoquè adiecit dictum: Abutendum esse carne, inquiens. quo quidem ille verbo, vt ego puto, non aliud q̄ carne ad illegitimas voluptates nō vtendum, neque appetitu libidinum eius indulgendum esse insinuauit.

Nicolaitarū impudicitia

Qui autē hęresim eius complexi sunt, factum simùl dictumque eius sine iudicio sequuti, impudenter fornicatione vtuntur. Sedenim Nicolaus cum nulla alia muliere quàm cum coniuge sua coit sueuit: & ex liberis quos genuit, fœminæ quidem in virginitate consenuerūt, filiū aūt in incorrupto cęlibatu quoquè permansisse scimus. Quę cùm citra controuersiam ità se habeant, satis appàret, ꝗ ille vxorem, propter quàm zelotypus visus esset, in medium Apostolorum ꝓduxit, id velut repudiationem affectionis carnalis fuisse: eumque per abusum carnis, continentiam & accuratum voluptatū compressionē docuisse. Quippe qui iuxta Seruatoris preceptū, duobus heris, voluptati scilicet & Domino, inseruire noluerit. Hæc Nicephorus.

Nicolaus castus, item eius filiæ & filius.

Matt.6.

Philastrius item de eodē Nicolao scribit in hunc modum: Nicolaum, inquit, Antiochenum aduenam, qua sit demētia deceptus, videamus, qui sub Apostolis fuit, atque ab eis est electus diaconus septimus, vt scriptum est in Actibus Apostolorum: posteaque recedens ab eis atq; à sana doctrina, diuersis erroribus & fallacijs pessundatus est. Qui fuit primùm cum Apostolis & Stephano beatissimo martyre, q̄ dixit & ipse virtutes esse plurimas, vndè & Gnostici, qui scire se aliquid supra alios putāt, maximè emerserunt. De quibus vide suprà in Gnosticis.

Philastrius lib. de hæresibus.

Acto.6.

Gnostici à Nicolao orti.

De eo multa alia narrat diuus Augustinus lib. de hæresibus, & Clemēs Alexandrinus in tertio libro Stromatum, q̄ sunt opera variè contexta Item Ignatius in epistola ad Tralleios, Fugite, inquit, illos immundissimos Nicolaitas amatores libidinis, malos calumniatores: nam fuit Nicolaus Apostolorum minister. Et Hieronymus in epistola de Fabiano lapso: Iste Nicolaus diaconus, ità immundus extitit, vt etiàm in præsepi Domini nefas perpetrârit. Et ad Ctesiphontem: Nicolaus Antiochenus omniū immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos Rupertus quoq; abbas Tuitiēsis in Apocalypsim, sic ait: Nicolaitæ portant vasa Domini, nihilominùs in continētes sunt, non volentes legitimum habere coniugium, vtpote legibus ecclesiasticis interdictum: immò & in deterius ꝓrumpunt, mutantes connubia quoties volunt, & qui nullum habent torum licitum, dum sic euagantur, nullum confidunt rupisse coniugij vinculum. Fornicantur autem cum illis & initiantur Beelphegor, quicunque exemplo talium ad incesta vel adulteria audaciores fiunt. Hæc Rupertus.

Ignatius.

Hieronym⁹.

Rupertus.

NOETIANI. 8.

NOëtiani à Noëto quodam Sabellij Pentapolitani præceptore dicti sunt, à quo & Sabelliani seu Patropassiani sunt appellati vulgatiore nomine q̄ Noetiani. Emerserunt autē apud Ptolemaidem Aegypti, Galieni Imperatoris, & Stephani papæ huius appellatiōis primi temporibus, circa annum Dñi 259.

Sabelliani seu Patripassiani.

Hic

Noëti hæresis. Hic Noëtus in diuinis personarum numerum denegabat, vnam tantùm esse in eis personam asserens, diuersis tamen nominibus appellatam. Ex cuius fontis corruptione hunc etiàm vitiatum riuulum deducit, patrem videlicet fuisse passum, quemadmodùm & filium. Quod fateri fuit illi necessarium, cùm patrem & filium eandem esse personam assereret. Et ità ab ea doctrina nomen sortiti, Patripassiani sunt appellati, quòd patrẽ passum esse docerent.

Epiphanius. De hoc Noëto diuus Epiphanius disserens libro octoginta hæresum, hæresi 57. ità ait: Alius post Bardesanem, Noëtus nomine, surrexit, non ante multos annos, sed ante hoc nostrum tempus centum triginta plùs minùs annis, Asianus vrbis Ephesi existens: qui alieno spiritu ductus, voluit à seipso, quæ neque prophetæ, neque Apostoli, neque Ecclesia ab initio obtinuit, neque cogitauit, dicere ac docere. Hic à seipso insaniæ elationibus elatus, ausus est dicere Patrem passum esse. Insuperque ad maiorem fastum ac dementiam delatus, seipsum dixit esse Mosen, & fratrem suum Aaron. Et aliquibus interiectis, addit: Noëti mors detestanda. Moritur autem idem paulò pòst vnà cum proprio fratre, non velut Moses in gloria: neque frater Aaron ille sepultus est in honore. Abiecti enim sunt velut transgressores, & nemo ex pijs ipsos cooperuit. Posteà verò sequaces eius mente corrupti, corroborârunt hoc dogma, per ea subducti, quibus etiàm præceptor ipsorũ ab initio. Hæc Epiph. De hac hęresi vide in Patripassianis & Sabellianis.

NOVATIANI. 9.

NOuatiani à Nouatõ Romanę Ecclesiæ presbytero sunt nũcupati. Exorti sunt autem, Galli & Volusiani Imperatorum, & Cornelij summi pontificis temporibus, circa annum Domini 255. Alio nomine Cathari, id est, mũdi sunt appellati, ob eam, qua se superbissimè & odiosissimè efferebant, munditiam atque puritatem.

Nouatianorum hæresis. Hi porrò in peccatum prolapsis, & ad ecclesiam lachrymis, gemitu, & dolore cordis pulsantibus (vt diui Cypriãi verbis vtar) diuinæ pietatis & lenitatis paternæ solatia & subsidia claudebant: nec ad fouenda vulnera admittebant vulneratos, sed sine spe pacis & communicationis relictos, ad luporum rapinam & diaboli prædam proijciebant, ignorantes quòd per prophetam clamat Dominus: Viuo ego, quia nolo mortẽ peccatoris, sed magis vt reuertatur & viuat. Ezech. 18.

Quòd si contẽderint, de his qui nondùm baptizati sunt, dicere scripturam, hoc est, de infidelibus, audiant (inquit Philastrius) Saluatorem post baptismum aquæ dicentem de baptismo alio pœnitentię, scilicet passionis, in hunc modũ: Baptismo, inquit, habeo baptizari, & quàm festino si sciretis: Luc. 12. Vbi quidẽ ostendit CHRISTVS, post baptismum quem per aquam antè susceperat, aliud etiàm passionis pœnitentię humano generi ab ipsius bonitate & clementia labentibus concedendum, atque ab eodem Domino tribuendum. Quod Apostoli intelligentes de passione eius saluberrima, Luc. 24. post illam primam gratiam humano generi etiàm hoc eum contulisse prædicabant: Act. 2. 5. 8. 11. 20. 2. Pet. 3. Vt prouisor enim & omnipotens, Apo. 2. 3. 9. peccãtibus concedit per pœnitentiam, Rom. 2. 2. Cor. 7. vt q lapsus est, surgat ac pugnet iterùm, 2. Tim. 2. in eaque perseuerans, speret se posse à Domino desideratam victoriam adipisci. In Christo enim clementia & iustitia, & eius bonitas propter peccantes & pœnitentes abundat quotidiè. Et vt Paulus de illis testatur, qui peccati causa non egerant pœnitentiam: 2. Cor. 11. Quis, inquit, infirmatur, & ego non infirmor? Et rursùm: Nè cùm venerim ad vos, iterùm me humiliet Dominus propter quosdã qui non egerũt pœnitentiã. 2. Cor. 12. Et Petrus Apostolus Simoni mago dicebat: Act. 8. Age pœnitentiã, si quo modo dimittatur tibi hæc cordis tui nequitia. Et Paulus eũ quem abiecerat, suscipi post aliquod tempus in fidelium communionem & consortium iterum iubet. 2. Cor. 2. Amissionem itaque dignitatis possunt tales perpeti, non detrimẽtum salutis, si à laqueis diaboli resipiscant, vt ait Dominus: 2. Tim. 2. Multæ mansiones sunt apud patrẽ meũ. Joan. 14. Hæc Philast.

Cyprianus contra Nouatianum. Deniquè in ea epistola, quam contra huius Nouati insanos errores conscri-

psit Cyprianus: Ecce obortus est, ait, alius hostis, & ipsius paternæ pietatis aduersarius hæreticus Nouatianus: qui nõ tantùm (vt in Euangelio significatũ est)

Luc.10.

sicut sacerdos vel Leuites iacentem vulneratum præteriret, sed ingeniosa & noua crudelitate sauciatũ potiùs occideret. Aduersùs hunc item Nouatianũ pulcherrimos illos ac longè vtilissimos de pœnitentia libros scripsit diuus Antistes Ambrosius: in quibus tyrannicum ac prorsùs sanguinarium huius dogma, scripturarũ authoritate grauiter premit.

Ambrosius.

Indè illud Vincentij Lirinensis: Quis, inquit, ante crudelissimum Nouatianũ, crudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat?

Lirinensis.

Dionysius quoq; episcopus Alexandrinus de eo sic habet: Nouat⁹ Romanæ ecclesiæ presbyter, elatione quadam tumid⁹, spem penitùs salutis lapsis adimebat, etiàm si dignè pœnituissent: quo impio errore multos ad desperationem adegit, & ecclesiarum concordiam dissipauit: ex quo & princeps hæreseos est appellatus. Ob quam rem concilium sacerdotale celeberrimum sexaginta episcoporum, contra eum tempore Decij in vrbe Roma celebratum est, ibiq; statutum à Papa Cornelio, Nouatum cum suis ab ecclesia alienum esse. Qui autem huius rei historiam planè nôsse cupit, legat Eusebium Cæsareensem lib. 6. historiæ ecclesiasticę, cap. 38.

Dionysius Alexandrinus episcopus.

Romanum concilium.

De quo item Nicephorus lib. 6. cap. 3. scribit in hæc verba: Romæ autem, inquit, eis temporibus (Valeriani scilicet & Galieni Imperatorum) presbyter erat Nouatus nomine. Is fastu & iactantia inani sublatus, omnem (vt est in prouerbio) mouerat lapidem, vt Romanæ ecclesiæ gubernationem consequeretur. Vbi autem omnia expertus, nihil egit, (erat enim tumore, ambitione, & gloriæ cupiditate immensa correptus) in desperationem incidit: & tandèm aliud quod faceret, non habens, ab ecclesia seipsum segregans, proprios cœtus cogere, & nouam quandam hæresim per defectionem instituere cœpit: secessionis suæ obtentum illum prætexens,

Nouati historia ex Nicephoro Callisto.

Nouati suæ hæresis instituendę prætextus.

quòd episcopi eos qui Deciana persequutione dijs sacrificâssent, per condignam pœnitentiam in gratiam recepissent. Breui sanè tempore permultis seductis, suum sibi constituit conuenticulum: & eorum qui propter sordes Cathari siue puri nominantur, ducem se fecit. Quum autem eum episcopali dignitate, quam tantoperè dudùm adamauerat, potiri oporteret, per duos quosdam sectæ suæ homines, qui salutem suam prorsùs iam desperârant, tres ad se Romam obscuri nominis ex Italia episcopos, eosque simplicibus atque adeò rusticis moribus, ad simulandum & dissimulandum scilicet minimè idoneos pertrahit: illo splendido prætextu vsus, vt ipsi partibus suis interpositis, mediatores inter se & episcopos, veteres simultates & inimicitias componerent. Illi porrò propter animorum simplicitatem, nihil tale veriti, ad eum venêre. Ibi eis in conclaui conclusis, quidam ex eius sodalitate per animorum crapulæ & ebrietatis grauedinem, vim afferunt, & imaginaria manuum impositione, episcopalem dignitatem homini conferre cogunt. Quod sanè illi, vel inuiti, vi & necessitate adducti, fecêre. Et Nouatus honorem eum, quem tam sceleratè, vt videbatur, consequutus fuerat, vsurpabat, eundemq; contra obtrectatores defendere parabat: homo in quo satanas domicilium habens, Christi nomen & fidem ad prętextum saltem vteretur. Quum enim ab exorcistis de fide institueretur, morbo est correptus graui: quumque iam in expectatione mortis esset, aquam petijt, qua in ipso lecto, ità vt decumbebat, perfusus, baptizatus scilicet est: si quidem tinctionem huiuscemodi, baptismum vocare licet. Sed enim ille posteà reliquis ecclesiæ symbolis atque cæremonijs, quibus ad eum modum tincti, iuxta ecclesiæ sanctiones vti solent, minimè dignus est habitus: neque cùm conualuisset, signaculum ab episcopo deindè recepit. Porrò quum mystica huiusmodi symbola non sit sortitus, quomodò Spiritũ sanctum est assequutus?

Per antiphrasim videlicet.

Nouatus fraudulẽter episcopus creatus.

Nouatus dęmoniacus.

Nouatus æger in lecto baptizatus.

Symbola & cæremoniæ baptismi olim etiàm in ecclesia obseruatæ.

Sed

Sed & persequutionis temporibus, p timiditatem presbyteri honorem abiurauit. Postquàm em à diaconis rogatus est, vt periclitantibus fratribus, in tormentorum discrimine maximè auxilio indigentibus, ità vt sacerdotem deceret, præstò adesset: tantum abest vt illis sit obsequutus, vt cum indignatione magna se subduxerit, & decætero presbyter esse noluerit, aliud scilicet philosophiæ genus sequutus.

Nouatus factionis suæ populares iuramento, vt sibi adhærerêt, in pceptiõe Eucharistiæ obstringit.

Aliam quoquè absurdam admodùm rem in se admisit. Quum enim oblationes offerret, qui mos sacerdotibus est, & iam ad distributionem panis peruenisset, data cuilibet parte sua, pro eo ꝙ cum gratiarum eam actione percipere debebant, iurare miseros coëgit: vtranq; enim percipientium manum comprimens, non priùs eas remisit, quàm iuratum ab eis esset: (vtar autem verbis eius cõceptis) Adiura mihi (dicebat) per sanguinem & corpus Domini nostri Iesu Christi, nunquàm te à me discessurum, & ad Cornelium (romanus hic fuit episcopus) rediturum esse. Miseri aût illi nõ priùs quod acceperant, degustârunt, quàm se illi deuouerunt: & pro eo quod Amen, reuersuros scilicet se ad Cornelium profitentes, dicere debebant, minimè se redituros dixerunt. Huius fraudem, malignitatem, & cacoëthes hæresis, Maximus presbyter & Vrbanus, qui bis liberrimè pro Christo decertârunt, & ingentem ex confessione fructum tulerunt, prætereà Sidonius & Celerinus, qui in eodem stadio decurrerunt, primi deprehenderunt: primique cum eo cõgressi, de eo triumphum in ecclesia egêrunt. Ex eis autem qui suffragio & consecratione sua Nouatum episcopum ordinârant, vnus non longè pòst ad ecclesiam reuersus, crimine per pœnitentiam & luctum abolito, receptus quidem, sed laici tantùm ei concessa sors est, ac in episcoporum eorum locum alij sunt suffecti.

Ea tempestate laicis etiàm Eucharistia in manus dabatur, quod postea in ecclesia est mutatum.

Episcopis, q Nouatum episcopum creârant, dignitas adempta.

Ingens in ecclesia tumultus propter Nouati hæresim.

Hæresi ea longè lateq; vulgata, ingẽs erat tumultus: & multi orationibus scriptis, multi etiàm alijs modis aggressi sunt fundamenta eius erroris euertere. Et inprimis Dionysius Alexandrinus, qui qualia ad ipsum Nouatum ecclesiam Romę perturbantem scripserit, æquum est vt hic pferatur. Quum enim ille sub obtentu quodam, in nonnullos fratres schismatis & dissidij causam, perindè atquè ab illis ad consilia cœptaque eiusmodi, per vim descendere coactus esset, conferret, vide quæso quibus ad eum vtatur verbis:

Dionysius Alexandrinus fraterné Nouatũ ab errore in viam reuocat, & ad resipiscentiam inuitat.

Dionysius Nouato fratri salutem: Si inuitus, vt inquis, hoc cõsilij cepisti, id ipsum, si volũtate & sponte tua in viam redieris, declarabis. Et nõ minoris martyrij laudis & glorię fuerat, immò meo iudicio etiàm maioris, ecclesiã non scindere, quàm idolis non sacrificare. Hac em parte alicui de vna eademq; sua ipsius anima, suscipitur certamẽ: in illa aũt, de ecclesia vniuersa martyrij subeundus est agon. Proindè si vel persuaseris, vel coegeris fratres ad concordiam redire, illustrior tibi ipso lapsu fuerit resipiscẽtia: & quum erratum tibi vitio minimè vertetur, tum castigatio maximè laudi erit. Quòd si illos parùm tibi obsequentes, in potestate tua non habes, tuã saltem ipsius animam seruans seruatò. Valere te, quatenùs pacem consecteris, in Domino opto.

Nouatus inflatus mente sensũs sui, hæresim abiurata monitus renuit.

Nouatus aũt animi arrogantia transuersim actus, propalàm & impudenter magna libertate prædicãs docebat, nullam esse salutis spem reliquam èis qui p sequutionum temporibus lapsi essent, quanuis omnia quæ ad legitimam & veram pertinent conuersionem & confessionem, perfecerint. Nec cõtemnendam ad se pertraxerat atq; collegerat multitudinem, & plures ex viris celebribus, eius sequebãtur errorem: per inflatas eorum mentes, Catharos & puros seipsos vocabant, à duce & imperatore diabolici examinis Nouato turpiter & impurè ducti.

Talem autem ecclesiæ cladem latiùs serpẽtem, quum ecclesiarum antistites, inprimis verò Romanæ Cornelius & Carthaginensis Cyprianus (nondùm enim sacro martyrio coronatus fuerat) episcopi viderent: ille quidem Romæ, hic aũt Carthagine Synodos & conuẽtus maximos egere, in quibus sexaginta

Hoc tātùm de Romano concilio refert Eusebius lib. 6. ca. 43.

fuêre episcopi, presbyteri aût & diaconi longè plures. Celebrata quoq; alia seorsim in multis locis & regionibus concilia: quorum oṁium calculo vno decretum est, Nouatum quidem adhęrentesq; ei episcopos, & quicunq; prętereà inhumaniore sententia opinionē illorum cōprobarēt, ab ecclesia ꝓscribendos prorsùs: lapsos aût fratres, admittendos, humaniterq; tractādos esse, cōdignos pœnitētię exhibētes fructus. Satis hoc ostēdunt Romanę synodi, atq; etiàm eorum qui ante eam in Italia & Aphrica (in qua sacrorū antistes, vt diximus, Cyprianus fuit) coacti sunt, conuētuum acta & decreta: necnō Cornelij Romani episcopi, atq; etiàm Cypriani, aliorumq; qui cum eo fuêre, episcoporū Latinè composita scripta, certò confirmantia, oṁibus tum visum esse, vt & lapsis in persequutione subueniretur, debitumq; auxilium impertirēt: & author hęresis, ità vt par erat, vnà cum omnibus sectatoribus suis per excommunicationē proscriberetur. Extat aliud quoq; scriptū Cornelij, in quo copiosè cōuentùs consulta exponūtur. Aliud item, quod ad Fabianum Antiochenum episcopū est datum, in quo res Nouati vnà cum ipso describuntur.

Nouati hæresis in pluribus prouincialibus synodis dānata.

Nouati excommunicatio.

Pars epistolæ eius est apud Eusebium, vt supra.

Dionysius quoq; Alexandrinus epistola quarta, quā ad Dionysium Romanū de Baptismo dedit, sic rursùs Nouati meminit: Nouatū iustis profectò de causis odimus, qui ecclesiā discidit, fratresq; quosdam ad impietatem & blasphemias pertraxit, & impurissimas de Deo doctrinas inuexit. Nam benignissimum Dominum nostrū Iesum Christum, vt immisericordem, more sycophantæ traducit. Adhæc, sacrum abolet lauacrum, fidem Christianam & confessionem euertit: & Spiritum sanctum ex hominum cordibus, si qua spes esset vt vel in eis maneret, vel ad eos reuerteretur, prorsùs propellit. Hæc Dionysius Alexandrinus.

Nouatus Christū Iesum immisericordem facit.

Quomodò verò posteà Nouatiani à Macedonianis afflicti sint, Constantij Imperatoris tēporibus, propterea quòd cum Catholicis Consubstantiale profiterentur, idem Nicephorus recenset libro nono, cap. 42. in hæc verba: Quū, inquit, à Macedonio persequerētur qui communionem eius vitarent, in vincula quoq; conijcerentur inuiti & iudicibus traderentur, Nouatiani ferè & catholicę ecclesię τὸ ὁμοούσιον, id est, Consubstantiale profitentes, cōiuncti atq; vniti sunt, eandem obtinentes sententiam, atq; eisdem exagitati malis. Pacem nanq; inter se agebant, conueniebant, orationesq; & alia cōmunicabant, nullo ab Arrianis qui ecclesias oṁes occupauerant, catholicis relicto tēplo. Ità consuetudinis assiduitate, & rerum aduersarum æquabilitate, frustrà illi esse, si inter se dissiderēt, existimantes, ad mutuam communionē erant propensi. Et perfecta res fuisset, nisi multitudinis alacritatem parua quędā inuidia intercedēs impediuisset, multis morem rursùs vetustum retinendum, atq; communionem imperfectam auersandam esse dicentibus. De qua re vide plura in Macedonianis.

Nouatianorum à Macedonianis persequutio.

Catholicorum & Nouatianorum temporanea cōiunctio.

Item quomodò ipsi Nouatiani propter feriarū paschę mutationē sint, deindè in multas sectas diuisi, narrat idē Nicephorus lib. 11. cap. 14. in hunc modum: Eodem, inquit, tēpore quo Anthropomorphitarum & Massalianorum hęreses exortæ sunt, Valentis videlicet Imperatoris ætate, Nouatiani quoq; Phrygiam incolentes, Paschæ diem mutauêre. Id porrò exponā, vbi primùm dixero, quomodò Phryges & Paphlagones, ecclesię eorum tam firmiter retineāt sanctiones. Nouatus presbyter propterea ab ecclesia Romana discessit, ꝙ Cornelius episcopus eos ad communiōem admiserat, qui in persecutione ab imperatore Decio excitata, dijs sacrificauerant. Hanc ipsam ob causam segregatus, & à consentientibus sibi episcopis ad episcopatum euectus, omnibus vbiq; ecclesijs scripsit, nē ad mysteria ea percipiēda eos qui sacrificâssent, admitterent: sed ipsos quidē ad pœnitentiā cohortarenē, Deo aût veniæ cōcessionē ꝑmitterēt, q solus facultatem haberet & posset noxas remittere.

Quam ob causam Nouatus ab ecclesia Romana secedens, hæresim suam instituerit.

Eiusmodi literas in prouincijs degentes homines quū accepissent, sententiam earum & iudicium ad mores suos accōmodabāt. Vt ēm ille significauit, nō admittendos esse ad mysteria, qui post baptismum peccatū in mortē admisissent:

alijs

Nouati dogma ad mores plurium gentiū accōmodum.

alijs quidem acerba & immanis canonis huiusmodi visa est esse sententia: alijs autem, quòd iustum & ad vitam moresq; corrigendos accommodatū esse censerent decretū, suscepêre. De quo cùm per quæstionem ambigeretur, aliæ Cornelij episcopi superuenere literæ, gratiam delicti etiàm illis annunciantes, qui post baptismum peccâssent. Ad hûc modum quum vtriq; cõtraria inter se per epistolas scriberent, & quæ dicebant, diuinarum literarum oraculis obfirmarēt, pro moribus quisq; suis eam comprobabat sententiam, ad quam anteà etiàm inclinatus magis fuerat. Qui enim delinquere & peccare libenter soliti erant, eiusmodi veniæ concessione tum accepta, per reliquum deindè vitæ tempus ea in delictis omnibus vtebantur.

Cõtrarium ei Cornelij Romani episcopi decretum.

Phryges moderati.

Gens porrò Phrygum populis alijs temperantior, moderatiorque esse videtur. Perrarò enim Phryges iurant. Et animositas quidē apud Scythas & Thraces dominatur: libidini & concupiscentiæ Orientales populi magis inseruiunt. Paphlagonum autem & Phrygum gens ad neutrem rerum istarum propensa est. Quapropter illi, atque item alij eiusdem sententiæ, mihi tum assensisse Nouati scriptis videntur. Præcipuum nanque apud illos tanquàm piaculum & abominatio, est fornicatio. Eandem causam esse opinor, eis etiàm qui in occidentalibus partibus habitant, & Nouati decreto parent.

Phryges & Paphlagones Nouati decretum moribus suis conuenientes receperunt.

Porrò Nouatus etiamsi propter exactius vitæ genus suam sibi sectam instituit, non ille tamen quicquam de Paschæ festo die mutauit. Semper nanque, sicuti occidentales partes facere solitæ erant, & ipse pascha celebrauit. Pascha autem illæ semper agun tiam indè ab initio, ex quo Christiani sunt facti, post æquinoctium. Hic postmodùm sub Valeriano principe, qui persequutionem aduersus Christianos cõcitauerat, martyrio vitam finijt. Qui verò in Phrygia eius nomine censentur, ab institutis & communione eius quum sibi ipsis indulgentes degenerâssent, hoc tempore paschale quoquè festum mutârunt. Cõcilio ēm in Pazo vico, vbi Sangaris amnis fontes sunt, coacto, pauci quidā & obscuri per Phrygiam Nouatianorum episcopi statuerunt, Iudæorum azyma obseruanda, & cum eis pascha celebrandū esse. Hæc sibi renunciata esse Socrates (qui hoc loco non abhorrere se à Nouatianorum institutis, palàm præ se fert) à sene quodam scribit, qui se presbyteri filium fuisse dixit, cum quo Synodo ei interfuit. Quum quidem eò nō conuenerint vel Agelius Cõstantinopoli Nouatianorū episcopus, vel Maximus Nicææ, vel etiàm Nicomediæ aut Cotylij (vrbs ea Phrygiæ est non incelebris) episcopi, à quibus tum maximè Nouatianorum religio est administrata. Hæc sic tum acta. Hactenùs Nicephorus. Quomodò verò Nouatianorū ecclesia propter eam Synodum in partes discesserit, si quis scire volet, legat eundem Nicephorū. De hac hæresi vide suprà in Acesio notatu dignissimum.

Tempus paschatis celebrandi in Occidente.

Nouatus martyrium subijt.

Nouatiani Phryges in cōciliabulo pascha cum Iudæis celebrādum statuunt.

Socrates Nouatianæ hæresis fautor.

De his verò qui Nouati hæresim hac nostra tempestate renouârunt, sic habet Lindanus Dubitantij sui dialogo 2. Nouatiani, inquit, teste Theodoreto in fabulis hæreticorum, negant Confirmationem habere olei sacri illinitiōem. Sic nunc Luterus, & Caluinus, & Bucerus, alijque ad vnum omnes Euangelici nostri temporis.

Qui hoc nostro seculo Nouati hæresim renouârint.

NVDIPEDES. 10.

Nudipedes, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, sunt huius nostræ ætatis quidam hæretici, secta Antiluterani seu Anabaptistæ, qui cùm in Morauia se Apostolicam vitam imitari videri vellent, omnia relinquebant, omnia alijs communia faciebant, domumque, liberos & negocia dimittentes, per agros vagabantur. Calceos abhorrebant, vndè & Nudipedes sunt appellati, pecuniamque non contrectabant, vulgi denique cultum & vsum ciborum, armaque detestabantur. Ideoque Spirituales siue Separati appellari volebant. De his vide suprà in Apostolicis.

Nudipedū institutum vitæ.

NYCTAGES.

11.

NY-

Nyctages vnde dicti. Nyctages, authore Isidoro, à somno nuncupati sunt, quòd vigilias noctis respuant, superstitionem esse dicentes iura temerari diuina, quæ noctem ad requiem tribuunt, contra illud Psalmographi: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Hi nanque vniuersam noctem somno & quieti concedebant, dicentes naturæ genium violari atque corrumpi, si ipso noctis tempore vigilaretur. Aduersùs quam hæresim Diuus Hieronymus epistola ad Furiam de viduitate seruanda, ità ait: Ardentes diaboli sagittæ, ieiuniorum & vigiliarum frigore restringendæ sunt. Quò spectat & illud Euangelicum: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Et rursùs: Beati serui illi, quos, cùm venerit, Dominus inuenerit vigilantes, &c. Et Diuus Paulus: Orationi instate, vigilantes in ea cum gratiarum actione. Quo tempore autem hæc hæresis emerserit, nusquàm reperi.

(Margin: Eorùm hæresis. Psal. 118. — Hieronym⁹. — Matt. 25. — Luc. 12. — Colo. 4.)

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER TERTIVSDECIMVS.

DE LITERA. O.

OLIPIVS.

1.

Olipius (teste Iacobo Philippi, ordinis Eremitarum Diui Augustini, lib. 9. supplementi Chronicorum) Arrianæ hæresis apud Carthaginem episcopus, Anastasij Cæsaris & Symnachi summi Romanorum antistitis temporibus vixit, circa annũ Domini 505.

Olipius ob blasphemiã ab angelo occisus. Hic, vt idem Iacobus asserit, cùm in balneis aliquandò sanctissimam Trinitatem blasphemijs afficeret, tribus igneis fulminibus ab Angelo visibiliter missis, miserabiliter decidit, & eius cadauer penitùs exustum est. Hæc ille.

OLLARII. 2.

Ollarij ab olla culinaria dicti. Ollarij sunt secta Antiluterani, ad tertiam porrò nostri temporis Euangelicorum classem pertinentes: Hoc nomine quidem appellati, quòd suos coniuratos nõ nisi mensa bellè instructa inuisant, atque ità fratrum, quos dicunt, bona abliguriant, quos alioqui instituti scopus experientia notus, facilè dissipauit. Sed hi magis inter deliros & lurcones quàm inter seditiosos & furiosos, nostræ ætatis hæreticos sunt deputandi. Hæc Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo.

OPHITAE.

3.

Ophitæ, quasi serpentini dicti sunt, à colubro vel serpente quem colebant. Ophis enim græcè, Latinè serpens dicitur.

Ophitarum heresis seu potiùs idololatria. Hi, teste Diuo Augustino libro de hæresibus, cap. 17, serpentem illum, cuius impostura primi parẽtes decepti sunt, Christum fuisse dicebant, tanquàm scientiæ boni & mali authorem. Quam ob causam serpentem quendam viuum nutriebant & venerabantur, qui ad sacerdotis incantationem de spelunca in qua alebatur, egrediens, & altare quod supra eandem speluncam erectum erat, conscẽdens, lambebat oblationes quas illi sacrificabant, quo peracto, regrediebatur in eam specum in qua fouebatur. Et ità eius cultores easdem confringebant oblationes in Eucharistiam, perindè atque à serpente Christo, vt illi putabant, sanctificatas. Huius autem serpentis cultum, ortum habuisse à Nicolaitis vel Gnosticis, Diuus refert Augustinus ex aliorum sententia. Horum porrò Gnosticorum tam spurca & abominanda sacra fuisse tradit Epiphanius, vt castis auribus nefas sit ea ingerere: de quibus

(Margin: Ophitarum heresis vnde orta. — Epiphanius.)

Hieronymus bus vide suprà. De Ophitis diuus Hieronymus aduersùs Luciferianos ità inqt: Ophitæ sunt de his, qui Euangelia laniârunt.

Philastrius Philastrius quoquè de ijs scribit in hunc modum: Ophitæ, inquit, colubrũ venerãtur ea de causa, quòd hic primus omnium (vt aiunt) initium nobis scientiæ boni & mali attulerit. Vndè ei Dominum inuidisse asserunt, quia scientiam primus detulerit mulieri bonę rei atque malæ, & per illam ità ad genus omne hominum permanauerit: propter quod & de cælo primo deiectus est, inquiunt, in alterum: vndè illum & de cælo aiunt aduenisse, & velut aliquam Dei virtutem esse eundem æstimant, indéque adeò adnunciant adorandum. Hæc Philastrius.

OREBITAE. 4.

ORebitarũ hæresis (teste Aenea Syluio de origine Bohemorum cap. 43.) emersit Sigismundi Cęsaris Germani, & Martini quinti Romanorum pontificis tẽporibus, circa annum Dñi 1418.

De his ait idem Syluius: Fuit, inquit, & alia in Bohemia hæreticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, quæ territorium Græcense vicinasque gentes magnis affecit cladibus: pestifera atque immanis, neque Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior. Aduersùs quã Martinus quintus huius nominis pontifex maximus, nominatìm Cruciadam decreuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Huius sectæ homines quotiès sacerdotes nostros intercepêre, aut igne cremauerunt, aut nudos rigẽte hyeme super glaciem colligatos dimisere, & quos adeò parui momenti existimauerũt, vt defectis virilibus abire permiserint. Hæc ille.

Orebitarũ crudelitas

ORIGENISTAE. 5.

ORigenistę seu Origeniani, ab Origene Alexandrinę ecclesię doctore, & Clementis contextoris successore, exorti sunt, Seueri Imperatoris, & Zephyrini Romani pontificis temporibus, circa annum Domini 207. Eius errores sic recensentur ab Epiphanio, Theophilo Alexandrino, Augustino & alijs compluscculis.

Origenis errores.

1. Epiphanius inprimis episcopus Salaminę, quadam epistola ad Ioannẽ episcopum Hierosolymitanum, quam diuus Hieronymus è Græca in Latinã linguam vertit, asserit Origenem dixisse, Adam post peccatum imaginem Dei prorsùs perdidisse.

2. Dicebat quoquè Origenes, eodem Epiphanio authore, animas ante infusionem corporis peccâsse, & in pœnã peccati, in corpora tanquàm in carcerem fuisse inclusas. Hoc illi etiã tribuit Theophilus Alexandrinus in suo Paschali, lib. 1. quod opus diuus quoquè Hieronymus in Latinum vertit.

3. Asserit rursùs nec beatitudinem nec miseriam esse perpetuam, sed omnium impiorum hominum, ipsorumq́; etiàm dæmonum tormenta finem habitura. Hic enim (teste diuo Augustino & Theophilo Alexandrino) quasdam alternationes beatitudinis & miseriæ ponit: ità vt transactis aliquot annorum curriculis, animas beatas dicat iterùm in corpora mortalia reuerti, & in eis corporis molestias perpeti, & indè rursùs ad beatitudinem euocari, & à beatitudine rursùm ad miseriam deflecti: adeò quidem, vt eo pacto perpetuum quẽdam beatitudinis & miseriæ circulum fieri asseueraret. Idem quoquè sentit de miseris, vt eos dicat, aliquandò ad hoc seculum redituros, & indè rursùs ad beatitudinem euocãdos. Ex quo quidem opinatur, dęmones & impios in priorem suũ ordinem & statum restituendos.

4. Docet quoquè inæqualitatem trinitatis filij & spiritûs sancti: ex quo pater ille, fons & origo Arrianorũ ab Epiphanio appellatus est: (Is enim ferè centum annis præcessit Arrium) de quo loquens diuus Augustinus libro de hæresibus, capit. 43. ità ait: Dicit ꝑtereà Origenes, quòd filius Dei sanctis hominibꝰ comparatus, veritas sit: patri collatus, mendacium: & quantum distant Apostoli à Christo, tãtum filius à patre. Vndè nec orãdus est filius, inquit, cum patre, quia non est author indulgẽdarum

petitionũ, sed supplicator. Hæc de Origene Augustinus. Hoc etiam impingit Origeni Theophilus Alexãdrinus episcopus in suo Paschali libro secũdo, asserens Origenem docuisse, filiũ nõ esse orandum, neque patrem cum filio.

5. Impingit quoquè filio ignorãtiam, cùm ait (teste Epiphanio) filiũ non posse videre patrem, nec spiritũ sanctum posse videre filium. Et certè ipse Epiphanius citat verba Origenis in libris Periarchon, vbi sic Origenem dixisse refert: Sicut enim incõgruum est dicere, quòd possit filius videre patrem, sic inconsequens est opinari, quòd spiritus sanctus possit videre filium. Hæc dixisse Origenem refert Epiphanius, contra illũ tam apertum scripturæ locum: Nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Quo in loco tam verè tribuitur filio notitia patris, vt ex eo magis possit qs suspicari spiritum sanctum non videre patrem. Quanquàm & hoc non ità se habet, quoniam ea quę ad se dicuntur, quę nunc recentiores theologi absoluta & essentialia appellãt, tribus personis sunt communia, sicut & ipsa essentia. Sic habet Alphonsus à Castro.

Matt. 11.

6. Augustinus prætereà ex Epiphanij sententia refert Origenem carnis resurrectionem negâsse: quanquàm Theophilus Alexandrinus episcopus alium errorẽ impingit Origeni, qui cum hoc velut ex diametro pugnat, ex quo conuincitur, Origenem carnis resurrectionem cõcessisse. Vtri autem istorum hac in parte sit credendum, Epiphanio videlicet, an Theophilo, alij viderint.

7. Asserit enim Origenes, vt idem recenset Theophilus libro secundo sui Paschalis, corpora post resurrectionem futura iterùm mortalia, & multis seculis transactis, in nihilum redigenda. Quod si verum est hoc sensisse Origenem, falsum esse oportet quod Epiphanius asserit illum carnis resurrectionem negâsse.

8. Ad hæc cælum, solem, lunam, stellas, & aquas quæ supra cęlos sunt, animatas, & rationales quasdã virtutes esse dicebat.

9. Prætereà, quòd in resurrectiõe corpora hominũ rotunda & orbiculari specie excitabuntur.

10. Insupèr, quòd pro dęmonibus quoquè Christum crucifigi, atque idipsum sępiùs seculis futuris pati oportebit à spiritibus malignis, qui in cælestibus sunt. Quæ omnes blasphemiæ in quinta vniuersali Constantinopolitana synodo, sub Iustiniano coacta, condemnatæ fuerunt.

Sed hęc omnia ex eius vita planiùs dignoscẽtur, quam Nicephorus lib. 5. cap. 2. ecclesiasticæ suæ historiæ describit in hunc modum:

Quantus autem Origenes fuerit, inquit, & quo studio animiq; destinatione in sacras literas incubuerit, citra inuidiam exponi posse puto: non solùm quòd celebris is vir apud nos sit, verùm etiàm quòd ingentem vita sua, quanuis ad finem non integra prorsùs, famam & gloriam post se reliquerit. Verumenimuerò singulari ocio opùs esset, ad vitam eius omnem literis memoriæ mandandam. Sed nos è multis quę de eo sunt tradita, plurima resecantes, aliqua tantum historię huic inseremus, vt res tanti viri studiosis incognitę non sint: quæ sanè iudicio multorum dignę visę sunt, vt vel ab ipsis incunabulis repetitę, memorię traderentur. Statim nanque ab initio, tenera exacta ętate, à patre Leonide diuinis imbutus est literis. Cui illa prima cura fuit, vt filius non succisiua, sed iusta operâ, vnà cum Cyclicis disciplinis eas addisceret. Quapropter ante earum disciplinarum exercitium quotidiè ab eo, ex sacris scripturis promissiones & certa loca quæ memoriter dedicerat, requirebat: quę res minimè præter iudicium & voluntatem pueri fuit. Mirifica enim cupiditate magis in hæc studia, quàm in Gręcorum artes, ferebatur: vsqueadeò, vt non contentus esset ex sacris oraculis, quę simplicia & non ità difficilia sunt, discere: sed curiositate vteretur, & abditos eorum sensus scrutari conaretur, subindeque quidnam arcani sensûs in litera lateret percontando, patri negocium facesseret.

Origenis vita ex Nicephoro Callisto.

Exemplum puerilis institutionis pulcherrimum.

Is

Leonides pater Origenis, ob filij indolē & ingenium, maxima afficitur lætitia.

Is porrò apud seipsum ea de causa cum admiratione stupebat, & valdè gaudebat, quòd DEVS se patrem tali digna-tus esset filio. Et quandoquè priuatim simulabat se eum acriùs obiurgare, nè quid supra ętatem suam & simplicem sensum scrutaretur, admonens. Tantoperè verò admiratione eius est consternatus, maximas se datori bonorum Deo gratias debere professus, vt sæpenumerò dormiéti assisteret puero, pectusque eius nudatum cum veneratione multa deoscularetur, perindè atquè in eo diuinus spiritus domicilium suum haberet. Beatumque prorsùs se tam felici prolificatione iudicabat. Quæ res magnam prębuit causam & occasionem, vt puer fidem sacrasque literas ab ineunte ætate assequeretur, & rectè admodùm educaretur, eundem & patrem & præceptorem habens, magnamq; de se prębens expectationem. Hæc itaque, item alia his similia, de puerili ætate Origenis sunt prodita.

Eundē habuit puer Origenes & educatorē & pceptorē & patrem.

Postquàm verò decimo Seueri imperantis anno, Lætus Aegypto præfectus est, & Demetrius Alexandriæ Iuliano in episcopatu successit, ecclesiarumque persequutio admodùm inualuit, ac multi certaminibus magno animo obuiàm euntes, coronas reportârunt: tantam dicunt martyrij cupiditatem Origeni incessisse, quum in iuuenili admodùm adhuc ætate esset, vt exultans iam ardore quodam incredibili, pericula pro Christo toleranda adiret. Et finiuisset ille iam tum martyrio vitam, nisi alia diuinę prouidentiæ ratione, vtilitatis multorum gratia, mater eius intercessisset. Illa enim in cubiculū eius ingressa, supplex ei fit, vt nè materno suo erga eum animo & amori parcens, ægram se ità relinqueret, & intolerabili luctui & mœrori obijcere perseueraret.

Lętus Aegypti proconsul.

Origenes adolescentulus martyrium affectat.

Cursum ad martyrium eius mater inhibet.

Vbi verò pater eius captus & in vincula cóiectus est, maior eū etiàm amor, acriusque martyrij desiderium inuasit, indiès id (vt ità dicam) ardore & ignē nouo excitante atque accendente. Quapropter quum ità animatum Origenem esse mater videret, omnem eius vestem recondidit, necessitatemque ei hoc pacto domi manendi imposuit. Hic cùm aliud facere non posset, alipten & vnctorem certaminis se patri præbuit, & frequenter cohortatorias ad illum literas scripsit, inter alia verba ista vsurpans: Sustine, & nè quid alterius sententiæ aut consilij nostra causa capias, vide. Atque hoc primum sit euidentissimum, à primis (quod dicitur) carceribus, germanæ fidei, sincerique eius erga Deum animi, specimen atque indicium.

Patrem in carcere Origenes ad martyrium animat.

Patre verò eius, vita per martyrium pro CHRISTO defuncto, nondùm prorsùs sexdecim annos natus, quum apud matrem cum alijs sex natù minoribus liberis esset, & quòd patrimonium eius omne imperiali fisco illatum fuerat, vnà cum suis ærumnosè in magna rerum necessariarum angustia & penuria viueret, diuino ei succurrente numine incredibile consequutus est auxiliū. Siquidem mulier quædam ingentibus diuitijs & copijs clara, & aliter quoquè Alexandriæ celebris, magni nominis virum Antiochenum genere, & inter hæreticos Alexandrinos primarium cōsectans atque complectens, adoptato sibi filij loco Origene, quū maximi eum fecit, tum ei suisque omnibus ad quotidianum vsum liberaliter & copiosè oīa suppeditauit. Familiariter ergò cū Paulo (hoc enim nomen mariti eius mulieris erat) viuens, nunquàm à consueta sibi deflexit precatione, cōmunicare preces cum Paulo hæretico nolens: ecclesiasticasque sanctiones accuratissimè seruans: quum quidē ad Paulum permulti frequentarent, non solùm qui ex Græcorum essent superstitione, sed etiàm nostri homines. Gręcorum porrò disciplinis iāpridem à patre imbutus, magis etiàm in Pauli schola proficiebat. Proindè posteà ex earū doctrinarum disciplina, cui pręibat, abundè res familiaris ei suppetebat.

Patrimoniū eius fisco illatum.

Origenes à fœmina locuplete Alexandriæ adoptatus.

Idem cū hęretico habitans, ecclesiastica instituta seruat.

Posteaquàm autem persequutionis timore omnibus expulsis, nullus Alexandrię sacrorum oraculorū enarrator fuit, multi ex gentibus ad Origenē accedentes, verbum Dei sunt professi, multique illorum, patria sacra detestati, partim vt familiariter cum eo viuerent, partim vt sem-

Idē mercede doctrinę, sumptus tolerat.

Origenes scholę Christianæ catechistes, 18. agēs annū.

semper ei adessent, præ rebus omnibus studio sibi habuerunt. Porrò decimumoctauum agens annum Origenes, scholæ Catechistes in vrbe Alexandrina est præfectus. Et quum ibidèm sub Aquila præfecto persequutio maximè exundās incrudesceret, magnum cōsequutus est nomen apud eos qui Christi nomine censentur: quòd & notos sibi & ignotos familiariter excipiens complecteretur: & qui in vinculis erant, sedulò visitaret, alacritatem eorum excitans & adaugens: tum autem eos qui ad mortem raperentur, cum multa fiducia & libertate produceret atque exosculearetur.

Persequutionem grauē Alexandriæ sustinet Origenes.

Quapropter sæpè est factum, vt ex gentibus plebs furore correpta, lapidibus eum obruere contēderit. Sed illum præter expectationem, cælitùs dextra DEI præsenti ope est tutata, quemadmodùm etiàm sæpè aliàs, propter summam alacritatem libertatemque diuini verbi docendi, insidijs expetitum conseruauit.

Tantus porrò aduersùs hominem extitit motus, vt plebe ethnica procurante, non contemnenda militum manus, in ea vbi habitabat domo versaretur, & turbam eorum qui ab illo in sacris disciplinis instituerentur, seruaret. Deniquè vsque eò persequutio aduersùs eum inualuit, vt per vrbem oēm, domum domo mutās, clàm circuiret, multitudinis eius gràtia, quæ doctrina eius adducta, ad diuinam accesserat professionem. Siquidem non verba solùm, sed facta etiàm eius, certissimum grauissimæ philosophiæ eius fuêre indicium. Prorsùs nāque orationi vita congruens respondebat. quam ob causam etiàm vi & ope diuina auxiliante, multos ad se pertraxit, innumerosque habuit imitatores.

Itaque ille qualē orationem, talē quoquè vitam: & qualem vitam, talem etiàm orationem exhibuisse dicitur. Eusebius lib. 6. cap. 3.

Enimuerò vbi quamplurimos ad se discipulos confluere, munere Catechistæ vnà cum schola ea à Demetrio sibi commissa, vidit, absurdū (ità vt par erat) arbitratus, prophanarum literarum eruditione sacræ commiscere doctrinæ, ilicò externarum artium studium posthabuit: quippe quæ tantoperè vtiles esse non possent, & diuersa sacris oraculis afferre solerent. Deindè generoso & virili, planeque (vt amplius quiddam discā) philosopho animo, nè externo quopiam subsidio indigere videretur, quæcunque ei erant, Græcorum librorum summa elegantia & venustate concinnata volumina, venalia proposuit, & quatuor obolorum in diem quenuis precium sibi ab emptore pendendorum est stipulatus. Vndè plurimo tempore ad eum modum philosophari perseuerabat, causam & materiam omnem, quæ allicere eum ad res nouas & illicitas posset, atque concupiscentiam indecētem, longè à se propellens.

Libros ęxternarum artiū vendit.

Et die sudoribus vtplurimùm peracto, noctù etiàm multo incumbebat labori, maximam eius temporis partem meditatione diuinarum scripturarum consumens. Si quandò etiàm somnus obitèr degustandus esset, non in strato aliquo, sed in nuda humo iacēs, eo parcissimè vtebatur, ieiunijs plurimùm alijsque philosophicis exercitijs constantissimè semper intentus. Ex Seruatoris præceptis illa maximè seruanda esse indicabat, quæ prohiberent duas habere tunicas, aut calceamentis vti, aut animum futurarum rerum cura & solicitudine macerare vetarent. Eaque ipsa seruauit accuratè, in frigore & nuditate, etiàm præter ætatem, vitam exigens. Illis quoquè rebus animi sui promptitudinem & ardorem satis declarauit, quòd regiones multas temporibus multis peragrans, nullus vsus sit calceis: vinoque prorsùs alijsque rebus, extra necessarium alimentum, abstinuerit: vsqueadeò, vt periculum & perniciem corpori suo conciliàrit. Atque hoc mo do viuens, exemploque suo optimum viuendi institutum ostendens, in admirationem quidem sui extulit oēs. Eos autem qui dare aut communicare quicquam cum eo volebant, familiares suos auersatus est.

Christiani philosophi vita.

Præceptorū Christi simplex iuxta literam obseruatio.

Origenes calceamētis & vino non vtitur.

Cùm ad hunc modū Origenes Adamantius Alexandrinæ fidelium scholæ præiret, rem quādam aggredi ausus est, imperfectæ quidem illam & iuuenilis mentis, sed fidei castitatisque firmitatem & stabilitatem satis declarantem. Quoniam enim adhuc iuuenis non solùm viris, sed & mulieribus docēdo salutare prę-

prædicabat verbum, volens calumniam omnem fœdæ suspicionis præcidere, & simpliciùs dicto illo Saluatoris intellecto, Sunt Eunuchi quidam, qui seipsos castrârunt propter regnum cælorum, adimplere, id re ipsa in animo habens, seipsum castrauit: summa cura & diligentia familiares suos id factum celare studens, quod tamen difficile factu erat. Permultis enim ea res innotuit. Quam vbi etiàm loci eius episcopus Demetrius resciuit, quum facinus tale est admiratus, tum feruorem tantæ fidei non improbandum esse ducens, bono eum esse animo, nihilque eam ob rem metuere iussit. Atque tum quidem tali erga eum animo fuit episcopus.

Origenes seipsum ꝓpter regnũ Dei, castrat.

Matt.19.

Procedente verò deinceps tempore, quum hominem vbique celebrari laudarique videret, humano quodam affectu seductus, ad episcopos scribens, premere atque obscurare famam eius est conatus, cœptumque eiusmodi absurdum in literis suis exposuit. Cæterùm quum in Palæstina, Hierosolymorum & Cæsareę episcopi, gloria & dignitate cæteris præstabiliores, Origenem maiore dignum duxissent honore, eaque de causa per manuum impositionem in presbyterorum ordinem cooptâssent, ex eo tempore gloria eius crescente, nomineque & laude virtutis atque sapientiæ apud omnes ferè homines maximè inualescēte: Demetrius, quia non haberet quod in tanto viro reprehenderet, id quod ille aliquandò per iuuenilem imperitiam fecerat, ad grauem traxit calumniam: & aliquātùm etiàm eos qui illum dignitate presbyteri ornauerant, notauit. Verùm serius hæc Demetrius est exorsus. Ille enim impigrè cum omnibus qui ad se venirent, doctrinam communicabat, tempus omne & studium discipulis suis impertiens. Intereà Seuerus decem & octo annis imperio flagitiosè administrato, Antoninum Caracallam filium suum successorem habuit.

Id factũ Demetrius alexandrinus episcopus primùm nõ ægrè tulit: posteà verò gloriæ Origenis inuidens, quum is in Palæstina presbyter creatus esset, scriptis traduxit.

Antoninus Caracalla à veste talari Gallica, quã militi & populo dedit, sic dictus est.

Origeni aũt Romanæ vrbis visendæ, quũ ibi Zephyrinus ecclesiam regeret, cupido incessit. Vbi quum non ità diu mansisset, & indè Alexãdriam rediisset, doctrinæ atque institutioni, vt catechistes, ibi pręfuit: Demetrij rogatu adductus, vt eo maiore studio operi ei incumberet. Quum verò animaduerteret, abstrusiori se scripturæ sensui scrutando atq; eruendo, ità vt volebat, vacare non posse, q̃ ne respirare quidem liberiùs ei liceret, per eos, qui quotidiè à sole orto ad vesperam vsq; scholam eius frequentabant: faciendum sibi putauit, vt tãtam multitudinẽ diuideret: & Heraclam, ex sectatoribus suis pręcipuum, virum doctissimum, q in disciplinis philosophicis & sacrarum literarũ eruditione plurimùm collocauerat studij, sibi in instituendo socium & adiutorẽ adsciscceret. Ità factum, vt primum laborem eorum docendorum, qui fidei elementa nuper assequuti essent, illi demãdaret: sibi ipsi verò prouinciam eos instituẽdi qui perfectiores essent, diuinamq; doctrinam veluti in habitum deduxissent, reseruaret.

Origenes Romæ etiàm fuit.

Idem Heraclam eius discipulũ in instituendo sociũ & adiutorem sibi adsciscit.

Vsque eò aũt accuratam sacrorũ oraculorum inquisitionem & studium ꝓduxit, vt hebraicam etiàm addisceret linguam, & hebraicos libros ad prima exemplaria descriptos conquireret: insupèr etiàm omnes translationes eorum qui sacras scripturas verterunt, & à vulgata interpretatione discesserunt, inuestigaret: Aquilæ denique, Symmachi, & Theodotionis editiones, ex occultis abstrusisque terræ recessibus, vbi longissimo latuerant tempore, in lucem ꝓferret. Ex quibus omnibus opus quod ab eo Hexaplum siue Septuplum inscriptum est, composuit: cuius operis quæ vis & ratio sit, ex sequentibus intelligetur verbis. Translationes sacræ scripturæ, quæcunque extarent, collegit. Primam quidem Septuaginta interpretum, deindè eorum qui post CHRISTVM natum fuère, Aquilæ Iudæi cuiusdam, qui eam Græcè vertit, post hunc Symmachi, aliam rursus Theodotionis, & aliam deincèps innominati atque incerti cuiuspiam authoris: qui sanè omnes Hebraici & Græci sermonis egregiè periti fuère. Quarum translationum quandam se Nicopoli, quæ septentrionem versùs sita est,

Origenes hebraicè addiscit.

Translationes sacræ scripturæ inquisiuit.

Opus Bibliorum Hexaplum.

atque aliam alio loco inuenisse scribit.

Septē transl. lationes in Hexaplis psalmorum, in dolio repertæ.

In Psalmorum aût Hexaplis, post quatuor celebriores editiones nō quintam solùm, sed & sextam, atque adeò septimam translationem se apposuisse ostendit, Hierichunte in dolio, temporibus Antonini Seueri filij, repertas Hasce igitur interpretationes atque editiones veterum inter se compositas, atque in vnaquaque pagina vnà cum Hebraici exemplaris annotatione digestas proposuit: vndè certus scripturę sensus, translationumque consensus vel dissensus certò intelligi queat. Et sic ille nobis Hexapla, siue Septupla reliquit exemplaria: quum quidem anteà seorsim Aquilę, Symmachi, Theodotionis, & Septuaginta interpretum translationem in volumine, quod Tetrassum, siue quadruplum nominauit, composuisset.

Origenes in Arabia versatur.

Porrò cùm ex Arabia literæ venirent, vt verbi doctrinam cum principe regionis eius, communicaret profectus est eò ea ipsa de causa. Sed non diù ibi moratus, Alexandriam rediit. Atque indè rursùs ꝑpter motus bellicos secedēs, Aegyptumq; itidèm propter armorū discrimen suspectam habens, in Palæstinam se recepit. Ibi cùm Cæsareę degeret, episcopi Palæstini legatione quoq; ad eum missa, ei permisêre, vt de sacris literis dissereret, & publicè eas in ecclesia interpretaretur, quanuis nondùm presbyteri honorem esset consequutus. Id quod comprobatur ex scriptis eis, quæ Demetrius, malè erga Origenem affectus, vt paulò antè meminimus, episcopis Palęstinis misit. In quibus scriptis, præter alia, illud erat: Nunquàm antè auditum, nunquàm factum esse, vt præsentibus episcopis, laici concionarentur.

Item in Palæstina: vbi ab episcopis rogatus, nōdùm presbyter, sacras literas in ecclesia docuit.

Defensio eius rei.

Quapropter illi, & potissimùm Alexādēr Hierosolymitan⁹, & Theoctistus Cęsareensis antistites, defensionem eius rei ad eum scripserunt, non vera illum dicere asseuerantes. Vbi eīn, inquiunt, reperiūtur idonei homines, qui doctrina sua ꝓdesse fratribus possint, si illi sanctorum episcoporū iussu & permissione per cohortationes ad populū verba faciunt, id offendiculo non est: sicuti apud Larandos Euelpis à Neone, Iconij Paulinus à Celso, Synadæ Theodorus ab Attico, omnibus illis beatis fratribus inuitati fecerunt. Verisimile autem est, in alijs quoquè locis, quod nos ignoramus, itidem esse factum. Tanto in honore Origenes non solùm apud ciues & prouinciales suos, sed etiàm apud exteros episcopos fuit.

Origenes Alexādriam ad munus suum obeūdum reuersus.

Cæterùm cùm ei aliquandò Demetrius scripsisset, Alexandriam reuersus, docendi ibi munus laboremque solitum obiuit. Cùm verò permulti libris edendis eniterent, plurimaque ecclesię componerent monumenta, in quibus contra hæreses maximè decertârunt: inter quos etiā Beryllus Bostrensis Arabs, qui elegantia vtiliaque scripta post se reliquit, & Hippolytus Portuensis episcopus, & Caius, scriptores ecclesiastici fuêre: Origenes etiàm ipse ad enarrationes scripturæ componendas animum contulit, Ambrosio quodam eum ad id studij & laboris excitante. Qui sanè non admonitionibus verborum & cohortationibus tantùm est vsus, sed liberaliter etiàm sumptus cōgruentesq; impēsas ei suppeditauit. Septem etenim ei attribuit celeres notarios, qui certis designatis horis, in scribendi opera sibi inuicèm succedebant. Ad hos totidem addidit alios, qui dictata illius formis pulchrioribus in libris accuratè describerent. Aderant etiàm puellæ in scribendo prohè exercitatæ: quibus omnibus Ambrosius ex facultatibus suis quotidie abundè sumptus præbuit. Quin etiàm alijs pluribus modis ille alacritatem viri, in tali diuinarum literarum studio, sedulò auxit, vt libentiùs prolixiusque, sic inuitatus, in editionem commentariorum suorum incumberet. Quæ porrò suorum studiorum monumenta posteris reliquerit, vide apud eundem Nicephorum lib.5.cap.15.& 16.

Idem commētarios in sacram scripturā edit, Ambrosio ei notarios & sumptus suppeditante.

Post Antoninum verò, qui annos sex & menses sex Romanę rei pręfuit, Macrinus eam administrauit: qui nondùm integro anno exacto extinctus, alteri Antonino imperij summam, quatuor tantùm annos retinendam reliquit: cuius successor imperator Alexander fuit.

Opilius Macrinus.

Antoninus Heliogabalus.

Huius

Aurelius, Alexander, Seuerus, imperatores Romani.

Huius Alexādri mater Mammæa nomine, celebritate famę Origenis permota, explorare atq; cognoscere in diuinis rebus ab omnibus laudatam cognitionem & prudentiam eius (piè enim diuina colebat, moribusq; si quę alia, & ipsa maximè castis & modestis erat) cupiens, quum Antiochiæ esset, virū eò ad se honesto militaris manûs satellitio & comitatu accersiuit. Ibi ille satis diù mãsit.

Origenes Antiochiæ cū Mammæa imperatrice fuit.

Quumq; eā doctrina sua, ità vt par erat, ad diuini verbi Christianæq; disciplinæ amorem excitâsset, eidemq; Dei in rebus omnibus sibi concessam gratiam exhibuisset, ad consuetum sibi indè scholæ suæ laborem est reuersus.

Huius porrò imperatoris tēporibus, ecclesiasticis quibusdā laboribus flagitantibus, in Gręciam conuincendorum hæreticorum gratia transmissurus Origenes, Palæstinam adijt, ecclesiasticoq; sibi presbyterij honore, per impositionē manuum eius loci episcoporum, Alexandro authore, Cæsareæ Philippi ornatur. Verùm quæ simultas ea de causa inter ecclesiarum antistites sit exorta, & quantum operæ & laboris ipse viuida adhuc ætate in sacras literas collocauerit, quòd alterius sint historiæ atque lucubrationis, ex alijs ea scriptoribus cognoscere volentibus petere permittimus.

Origenes Cæsareę Palæstinæ cum magna quorundam inuidia presbyter ordinatus.

Quum autē Alexandria discedens, in Palęstinam se conferret Origenes, duodecimo imperij Alexandri anno, Heraclam scholæ suæ, in qua diuinū docuerat verbum, successorē reliquit. Qui nō diù sacræ ibi doctrinæ pręfuit. Breui ēm Demetrius episcopus Alexandrinus, quum quadragintatribus annis munus ecclesiasticum ritè administrâsset, decessit: cuius locum in episcopatu eo Heraclas recepit. Dionysius aūt, qui posteà Heraclę in episcopali dignitate successit, tum quoq; pro eo scholę sacrę Catechistes est creatus, quinto ab ipso Pantæno successionis ordine, loco. Pantænus ēm primus fuerat: post eum Clemens presbyter, contextor ille, secundus: Origenes, tertius: Heraclas, quartus: quintus, Dionysius: & post eum sextus Athenodorus.

Heraclas successor Origenis in schola Alexandrina.

Scholę theologicę Alexandrinæ successio.

Porrò in Palæstina quum Origenes esset, lucubratiões in Esaiam & in Ezechielem composuit. Quas in partem tertiam Esaiæ, vsq; ad visionem quadrupedum in solitudine, scripsit, & triginta tomis absoluit. In Ezechielem autem, quinque & viginti. Porrò in Canticum canticorum ad quintum vsq; tum progressus est commentarium: qui quidem omēs, decem sunt numero. Professione autem fidei nostrę magis ac magis, ità vt conueniebat, incrementa sua capiente, quū iam sexagesimum Origenes egressus esset annum, maximamq; sibi & expeditissimam ex diutina meditatione & assuetudine compararet eruditionem, docendi atq; disserendi virtute ad summum progressa, quæ in medium proferebat pcepta & documenta, quod anteà non permiserat, celeribus notarijs excipienda dictauit. Quo tempore etiàm cōtra Celsum Epicureum, q maximo studio in diuinam doctrinam inuectus fuerat, pręclaros illos conscripsit libros. Quinque verò alios in Euangelium secundùm Matthęum, alios etiàm plures in duodecim prophetas. Est etiàm in manibus hominū, ad imperatorē Philippū epistola: & pręterea ad Seueram coniugem eius data altera: & ad alios quosdā alię. Scripsit etiàm ad Fabianum ecclesię Romanę episcopum, & ad multos alios aliarum ecclesiarū antistites: quæ oīa rectam fidei professionē docent. Sed quid opùs est certum scriptorum eius viri numerum inire, quū ea res peculiari indigeat ocio & labore?

Opera Origenis in Palæstina edita.

Origenes sexagenarius.

Multos verò etiàm Cęsareę Palæstinę docens Origenes habuit discipulos, non incolarum modò, sed aduenarum quoquè, qui patrię dulcedinem, doctrinę consuetudinique eius viri posthabuēre. Inter quos pręclariores fuēre Theodorus, qui in Palęstina cum magna gloria sacerdotio est functus: & Athenodorus, atque eius frater Theodorus, qui etiàm Gregorius, atque insupèr Mirificus est cognominatus. Vnà cum his etiàm Dionysius fuit, qui Alexandrię non solùm diuinam scholam Catechistes, sed etiàm ecclesiam episcopus rexit. Tanta scilicet Origeni disci-

Discipuli Origenis in Palæstina.

Theodorus Palæstinus.

Athenodorus, & frater eius Gregorius Mirificus.

Dionysius Alexandrinus.

plinis

plinis tradendis inerat facilitas & elegantia, tantumque celebris eius fama plerosque ad spectandam doctrinam & sapientiam eius pertrahebat. Nec tantùm qui studiosi essent dicêdi aliarumq; artium, verùm etiàm qui præclarum iam in eis nomen erant consequuti, ad eum veniebant. Atque hæc quidem Origenis gloria apud omnes fuit: hoc ipsius in sacris disciplinis studium: in hac quoq; episcoporum fuit admiratione, quibus eisdem etiàm visus est discipulis. Quantus autem eidem fuerit ardor cõtra eos, qui peruersa & peregrina induxerunt dogmata, vide Nicephorum lib. 5. cap. 22.23.24.

Origenes egregius hæreticorum confutator.

Innumera prætereà alia memoria digna de Origene commemorantur, quæ perindè atquè non essent præsentis operis, in quo de hæreticorum vitis & dogmatibus potissimùm tractatur, breuitatis etiàm causa ꝑtermittere est visum. Ac quæ necessaria esse, vt huic historiæ ad fidelium documentum & exemplar insererentur, putaui, rectè (opinor) & ordinè collegi atque contexui. Superest vnum huic nostro instituto præcipuè conueniens de Origene dicendum, inuidia eius qui malorum omnium est autor, virum tantum, qui simul & verbis & factis eò magnitudinis, continuis studijs suis, in certiore atque absolutiore philosophia processit, à recta quoquè via per errorem esse digressum, peruersisque inuolutum dogmatibus, præsentem simul & futuram contaminasse gloriam. Cùm enim ille suis cohortatorijs orationibus permultos fecisset martyres, omnibus suis copijs tandèm hostiliter Satanas bellum ei mouit, omniq; vi & conatu aduersùs eum duxit, adeò quidem, vt acriùs ei quàm aliorum alicui, infestiusque immineret, indeque effectum, vt perfecta & absoluta virtute sit destitutus: nimirùm qui virtutum omnium parente, summissione & humilitate, & quæ per illam prouenit, immobili & recta animi constitutione atq; indolentia exciderit.

Horrendus Origenis tãta doctrina & sanctitate viri lapsus.

Virtutum omnium parens Humilitas.

Aiunt enim, Deciana persequutione & ipsum comprehensum esse, & vinculis constrictum. Primùm itaque tormentis grauibus corpore toto afflictus, mox deindè in acerbissimũ demissus est carcerẽ. Ibi ingentis ponderis ferramentum eum distringebat, & insupèr supplicium ignis ei intendebatur: aliaq; mala partim iam tum inferebantur, partim paulò pòst imminebant, ac diebus pluribus quatuor vinculorũ catasta pedes eius distinebãtur. Quæ oĩa generoso & forti animo pertulit. Et ille quidẽ mortem obire paratus erat. Quæsitori autem contentiosa quadã crudelitate aliter visum est, hominem à sententia desiderioq; suo abducere. Ac gladio quidẽ in ipsum animaduertere noluit, alijs verò ærũnis paulatim vita eum priuare cõstituit. Ad postremum, quum se tormentis victum ab illo intelligeret, ad diabolicum ꝓrsùs consilium animum adiecit. Quòd enim philosophicũ planè animũ castitatemq; viri nôsset, ea parte oppugnare eum decreuit. Itaq; è vinculis quidẽ eum dimisit, sed ad aram, apud quã obscœnũ impudicumque Aethiopem collocârat, sacrificare & thura adolere iussit: quod nisi vt faceret animum induceret, fore minatus est, vt re detestanda, dirisq; omnibus execranda, corpus eius ab impudico illo contaminaretur. Et ille quidem hęc illi intentauit.

Origenes comprehẽsus & in carcerem coniectus, ferè martyr efficitur.

Quæsitor Origenis stuprum ꝑ impurum & impudicum Aethiopem cõminatur.

Eadem de Origene Suidas dicit.

Origenes verò optione atq; electione rei deterioris, abiurare fidẽ mãluit, animo ꝑter vilitatem oĩem conspurcato, q̃ sordes aliquas corpore excipere. Atq; indè à diuina sentẽtia & gratia delapsus, alienas opiniones, satana instigãte, induxit: per quas multis à saniore sententia seductis, longo pòst tempore ab ecclesia Christi per excommunicationem est proscriptus. Quales autem (Eusebius inquit) posteà reliquerit voces, easq; plures, ad eos qui auxilio & vtilitate indigerent receptionis in gratiam, quàm plurimæ eius testantur epistolæ, veritatẽ ipsam certò satis cõplectentes. Ego verò non grauatè faciam si verba eius apponam, per q̃ manifestè arguitur, eum finibus & cõstitutionibus apostolicis nõ perstitisse. Atque vt alias eius absurdas opiniones & blasphemias omittam, harum tantùm verbis ipsius meminero. Sic enim scribit:

Origenes fidem abiurat.

Errores abominandos inducit.

Excommunicatur.

Eusebius Pamphili, sicuti & alij multi patres, benignius de Origene senserunt.

Men-

Absurdæ & impiæ Origenis opiniones.

1. Mentes, inquit, à principio erant absq; omni numero & nomine, ex vnitate principium ducentibus, & rationalibus existentibus omnibus, substantia, efficacia, & virtute eadem. Vt aūt eas satietas cepit diuinę charitatis & contemplationis, iuxta proportionem cuiusq; propensionis in deterius, vel tenuiora vel crassiora sumpsêre corpora & nomina. Vndè cælestes etiàm & ministrantes substitêre virtutes. Ipse quoquè Sol & Luna & stellæ omnes ab vnitate illa rationalium ex propensione in deterius, sunt factæ. Ea verò rationalia, quæ magis à diuina charitate refrixerant, animæ sunt appellatæ, & in crassiora corpora nostra cõiectæ. Quæ verò ad summam malitiæ & vitiositatis fuerant progressa, frigidis & caliginosis inclusa corporibus, dæmones & facti & nominati sunt.

2. Ad hæc illa quoq; nugatur: Quòd ex angelica quidem constitutione, animata facta est constitutio: ex animata autem, dæmoniaca & humana. Vnam porrò mentem ex vniuersa rationalium vnitate, incõcussam & immotam à charitate & contemplatione diuina permanere, quæ mẽs & Christus & rex & homo sit facta.

3. Item, quòd perfectus futurus sit corporum interitus, quū ipse Dominus primùm proprium deposuerit corpus, & reliqui item omnes.

4. Præterea, quòd vniuersi reuersuri ad eandem illam vnitatem, mentesque futuri sint, quales anteà in præexistentia fuerint: ipso videlicet diabolo quoq; & reliquis dæmonibus, atque etiàm nefarijs & impijs hominibus ad eandem vnitatem restituendis, cum diuinis pijsque viris, & cum cælestibus virtutibus eandem vnionem ad DEVM habituris, quam & Christus habet, quemadmodùm & anteà eam habentes extiterint: vt Christus nihil prorsùs sit habiturus præ rationalibus præcipuum, neque substãtia, neque intelligentia, neq; virtute. Hæc ille.

Origenis mors.

Porrò Gallo post Decium imperante, Origenes vndeseptuaginta annis peractis, miserabiliter infelix obijt. Vbi quidem videre licet, bonum quidem vitæ initium præbuisse, quanuis finis eius principio non responderit. Hactenùs Nicephorus.

Suidas de Origene.

Quod Suidas confirmans, de eo scribit quoquè in hunc modum: Origeni, inquit, industria & curiositas, causa vt fœdè laberetur, & multis præterea offendiculum exitijque occasio fuit. Quū enim nihil non in sacris literis exponere vellet, seipsum in errorem coniecit. Vndè multa nefanda & exitiosa protulit verba: ex quibus Arrius, sectatoresque eius inæqualem patri filium asserentes: & reliqui impij hæretici dogmatum suorum materiam sumpserũt. Profiteri enim est ausus, vnigenitum filium cernere patrem non posse, neque Spiritum sanctum ipsum filium: sicuti neque angelos Spiritum, neq; homines angelos. Et filium non esse ex substantia patris, sed creaturam: eumque gratia tãtùm filium dici, & animas hominum præexistere. Atque alia item absurda, blasphema, & impia. Non ille Salomonem audijt, dicentem: Fili, caue multos componas libros, & ore tuo properes. Cor tuum non sit velox ad proferendũ sermonem coram Deo. Deus nanque in cælo sursùm, & tu in terra deorsùm. Proindè verba tua pauca sint. Multa enĩ verba multiplicant vanitatem. Noli esse iustus multùm, nec plus sapias q̃ necessè est. Iustus enim disperit in iustificatione sua.

Arrianismus ab Origene exordium sumpsit.

Eccles. 7.

Origenes ab ecclesia excommunicatus, vndiquè eijcitur.

Ab ecclesia porrò proscriptus, cõtumeliam eam non ferens, Alexandria relicta, in Iudæam est profectus. Et Hierosolyma quum venisset, ab ordine sacerdotali, vt verba in ecclesia faceret, (erat enim presbyter) rogatus primùm, deindè etiàm coactus, surrexit, & verba illa tantùm recitauit: Peccatori verò dixit Deus, Quidnam tu annuncias iustificationes meas, & vsurpas testamentũ meum in ore tuo? Libroq; complicato, cum lachrymis & eiulatu multo consedit, omnibus vnà cum plorantibus. Sepultus est autem Tyri. Hæc Suidas.

Psal. 49.

Vincentius Lirinẽsis de tentatione, & doctrina errantium magistrorũ.

De eo rursùs Vincentius Lirinensis scribit in hunc modum, libro quem aduersùs hæreses edidit: Dicebamus (inquit)

quit) in superioribus, quòd in ecclesia DEI tentatio esset populi, error Magistri: & tanto maior tentatio, quanto ipse esset doctior qui erraret. Quòd primùm scripturæ authoritate, deindè ecclesiasticis docebamus exemplis: eorum scilicet commemoratione, qui cùm aliquãdiù sanæ fidei forent habiti, ad extremũ tamen, aut in alienam decidissent sectam, aut ipsi suã hæresim condidissent. Magna profectò res, & ad discendum vtilis, & ad recolendum necessaria: quã etiàm atque etiàm exemplorum molibus illustrare atque inculcare debemus: vt omes ferè catholici nouerint, se cum ecclesia doctores recipere, non cum doctoribus ecclesiæ fidem deserere debere. Sed ego ità arbitror, quòd cùm multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo penè sit, qui Origenis tentationi valeat comparari: in quo plura adeò præclara, adeò singularia, adeò mira extiterunt, vt inter initia habendam cunctis adsertionibus eius fidem, quiuis facilè iudicaret. Nam si vita facit authoritatem, magna illi industria, magna pudicitia, patientia, tolerãtia: si genus vel eruditio, quid eo nobilius, qui primùm in ea domo natus est, quæ est illustrata martyrio? Deindè pro Christo non solùm patre, sed omni quoquè facultate priuatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, vt pro nomine Dominicæ confessionis, sæpiùs, vt ferunt, adfligeretur.

Notandum.

Origenis tentatio.

Origenis genus & eruditio.

Neq; verò hæc in illo sola erant, quæ cuncta posteà tentationi forent, sed tãta etiàm vis ingenij, tam profundi, tam acris, tam elegantis, vt omnes penè multùm longeque superârit: tanta doctrinæ ac totius eruditionis magnificentia, vt pauca forent diuinæ, penè fortasse nulla humanæ philosophiæ, quæ non penitùs adsequeretur. Cuius scientiæ cùm Græcia cederet, Hebræa quoquè ab eo sunt elaborata. Eloquentiam verò quid commemorem? Cuius fuit tam amœna, tam læta, tam dulcis oratio, vt mihi ex ore ipsius non tam verba, quàm mella quædam fluxisse videantur. Quæ non ille persuasu difficilia disputandi viribus elimpidauit? Quę tãctu ardua, non vt facilima viderentur, effecit?

Origenis acre ingenium.

Origenis oratio melle dulcior.

Sed forsitan argumentorum tantummodò nexibus adsertiones suas texuit. Immò planè nemo vnquàm Magistrorũ, qui pluribus diuinę legis vteretur exemplis.

Obiectiões sup doctrina, scriptis, & discipulis Origenis, cum earum solutione.

Sed credo, pauca conscripsit. Nemo mortalium plura: vt mihi sua omnia non solùm perlegisse, sed ne inueniri quidem posse videantur. Cui nè quicquam ad scientię argumenta deesset, etiàm plenitudo exabundauit ętatis.

Vixit enim ad annum vsq; septuagesimum.

Sed forsitan discipulis parùm felix. Quis vnquàm felicior? Nempè innumeri ex sinu suo Doctores, innumeri Sacerdotes, Confessores, & Martyres extiterunt.

Iam verò quanta apud omnes illius admiratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eum paulò religiosior, ex vltimis mundi partibus aduolauit? Quis Christianorum non vt prophetam, quis philosophorum non vt Magistrum veneratus est? Quàm autem non solùm priuatę conditioni, sed ipsi quoquè fuerit reuerendus imperio, declarant historię, quę eum à matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt, cęlestis vtiquè sapientię merito, cuius & ille gratia & amore flagrabat. Sed & eiusdem epistolę testimonium perhibent, quas ad Philippum imperatorem, qui primus Romanorũ principum Christianus fuit, Christiani magisterij authoritate conscripsit. De cuius incredibili quadam conscientia, si quis, referentibus nobis, Christianum non accipit testimonium, saltem testificantibus philosophis, gentilem recipiat confessionem. Impius nanque ille Porphyrius, excitum se fama ipsius, Alexandriam ferè puerum perrexisse, ibiq́ue eum vidisse iam senem, dicit: sed planè talem tantumq́ue, qui arcem totius scientię conscendisset.

Scribit hæc de re Eusebius ecclesiasticæ historiæ lib. 6.

Porphyrij de Origene testimonium.

Dies me citiùs defecerit, quàm ea quę de illo viro pręclara extiterunt, vel ex minima saltem parte perstringam: quę tamen nõ solùm ad religionis gloriam,

sed

ſed etiàm ad tentationis magnitudinem pertinebant. Quotus enim quiſque tanti ingenij, tantæ doctrinæ, tantę gratiæ virum aut facilè deponeret, ac non potiùs illa vteretur ſententia, ſe cum Origene errare mâlle, quàm cum alijs vera ſentire? Et quid plura? Eò res decidit tãdèm, vt tantæ perſonæ, tanti doctoris, tanti prophetæ, non humana aliqua, ſed (vt exitus docuit) nimiũ periculoſa tentatio plurimos à fidei integritate deduceret.

Sententia hęc fuit Ciceronis de platone, li. 1. Tuſcul. quæſt.

Origenes Dei donis inſolentiùs abuſus.

Quamobrem hic idem Origenes tãtus ac talis, dum gratia Dei inſolentiùs abutitur, dum ingenio ſuo nimiùm indulget, ſibique ſatis credit, cùm paruipendit antiquam Chriſtianæ religionis ſimplicitatem, dum ſe plus cunctis ſapere præſumit, dum eccleſiaſticas traditiones, & veterũ magiſteria contemnens, quædam ſcripturarum capitula nouo more interpretatur, meruit vt de ſe quoq; eccleſia Dei diceret: Si ſurrexerit in medio tui propheta. Et paulò pòſt: Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Et item: Quia tentat vos, inquit, Dominus Deus veſter, vtrùm diligatis eum, an non. Verè non ſolùm tentatio, ſed etiàm magna tentatio, deditam ſibi atque in ſe pendentem Eccleſiam admiratione ingenij, ſcientiæ, eloquentiæ, conuerſationis, & gratiæ, nihil de ſe ſuſpicantem, nihil de ſe verentem, ſubitò à veteri religione in nouam prophanitatem ſenſim paulatimque traducere.

Deut. 13.

Origenis libri ab alijs corrupti.

Sed dicet aliquis, corruptos eſſe Origenis libros. Non reſiſto, quin potiùs & mâlo. Nam id à quibuſdam & traditum & ſcriptum eſt, non catholicis tantùm, ſed etiàm hęreticis. Sed illud eſt quod nunc debemus aduertere, etſi non ipſum, libros tamen ſub nomine ſuo editos, magnæ eſſe tentationi, qui multis blaſphemiarum vulneribus ſcatentes, non vt alieni, ſed quaſi ſui & leguntur & amantur: vt ſi in errore concipiendo, Origenis non fuit ſenſus, ad errorem tamen perſuadendum, Origenis authoritas valere videatur. Hæc Vincentius Lirinenſis. Hac de re Diui Hieronymi libet hîc quoquè proferre ſententiam. Sic enim ille in epiſtola ad Pammachium & Oceanum: Illud verò, inquit, quod aſſerunt, à quibuſdam hæreticis & maleuolis hominibus libros Origenis eſſe violatos, quàm ineptum ſit, hinc probari poteſt: Quis prudentior, doctior, eloquentior Euſebio & Didymo aſſertoribus Origenis inueniri poteſt? Quorum alter ſex voluminibus apologeticis ità eũ, vt ſe, ſenſiſſe confirmat: alter ſic eius errores nititur excuſare, vt tamen illius eſſe fateatur: non ſcriptum negans, ſed ſenſum ſcribentis ediſſerens. Aliud eſt, ſi quæ ab hæreticis addita ſunt, Didymus quaſi benè dicta defendat. Solus inuentus eſt Origenes, cuius ſcripta in toto orbe falſarentur: & quaſi ad Mithridatis literas, omnis veritas vno die de voluminibus illius raderetur. Si vnus violatus eſt liber, num vniuerſa eius opera, quæ diuerſis locis & temporibus edidit, ſimul corrumpi potuerunt? Ipſe Origenes in epiſtola quam ſcripſit ad Fabianum Romanæ vrbis epiſcopum, pœnitentiam agit, cur talia ſcripſerit, & cauſas temeritatis in Ambroſium refert, quòd ſecretò edita, in publicum protulerit. Hæc ille. Verùm nè quis fallatur, Ambroſius de quo hic agit, Alexandrinus erat, vir vt nobilis, ità admodùm diues. Hic quoniam Origenis induſtria, à Marcionis errore ad catholicam fidem reuocatus erat, ingenti ſtudio (vti par erat) ipſum complectebatur. Commentanti enim membranas, notarios, ac ea quæ huic rei neceſſaria erant, abundè ſuppeditabat: nihil non faciens, quo felix illud ingenium ad ſcribendum prouocaret. Hunc ergò cùm haberet ἐργοδιώκτην, hoc eſt, operis penſum exigentem, omne quod ab ſe ſcribebatur, ſeu proprium is ſibi vendicans, amicis paſſim citrà delectum legendum offerebat. Et hoc eſt quod Origenes ſuprà conqueritur.

Diui Hieronymi ſententia de Origenis librorum per hęreticos & alios eius maleuolos corruptione.

Illud porrò ſcire oportet (inquit Nicephorus lib. 17. cap. 27.) hunc ipſum Origenem eſſe qui inſano Maneti & Sabellio, Arrio & Eunomio, atque reliquo malè ſentientium choro, primus in ſcriptis eorum zizania adſpergendi ſemi-

Origenes hęreticis pę omnibus materiã erroris pbuiſſe creditur.

ſeminandique author fuerit: vt qui finibus certis terminatam vim Deum habere, filium patre minorem, & rursùm Spiritum filio inferiorem, filium creaturam & germen patris, atque per oīa filium patre minorem, eundemque merum hominem, & creaturas coæternas eſſe Deō, dixerit. Alia deniquè huius generis abſurda prorsùs & aliena, impiè per blaſphemiam effutijt, Platonicis opinionibus ſimplicem Apoſtolicorum dogmatum ſynceritatem miſcens atque confundens. Sed ex ipſis anathematiſmis, quos in eum Synodus quinta vniuerſalis Cōſtantinopoli coacta, cōtorſit, qualis is vir fuerit, manifeſtò patebit. Qui de verbo ad verbū ſic habent:

Anathemata in Origenē, in quinta ſynodo generali Conſtantinopolitana, concorta.

1. Si quis dicit, aut ſentit, hominum animas veluti priùs extantes, intellectuales mētes ſiue naturas & ſanctas virtutes præexiſtere, cōtemplatione verò diuina exatiatas, atque in deterius prolapſas, & quòd in eis charitas Dei refrixerit, indeque ψυχάς, id eſt, animas quaſi refrigeſcentes nominatas, & pœnę gratia in corpora demiſſas eſſe, anathema ſit.

2. Si quis dicit, aut ſentit, animam Domini pextitiſſe, vnitamq́; eſſe DEO verbo ante incarnationem & natiuitatem ex virgine, anathema ſit.

3. Si quis dicit, aut ſentit, priùs formatum eſſe corpus Dñi noſtri Ieſu Chriſti in vtero virginis ſanctæ, & deincèps vnitum eſſe ei Deum verbum atq; animam, vt q́ priùs extiterit, anathema ſit.

4. Si quis dicit, aut ſentit, oībus cęleſtibus ordinibus aſſimilatum eſſe Dei verbum, ità vt ipſi Cherubin factus ſit Cherubin, & ipſi Seraphin factus Seraphin, omnibusq́ue adeò ſupernis virtutibus prorsùs eſſe cxęquatum, anathema ſit.

5. Si quis dicit, aut ſentit, in reſurrectione rotūdę & orbicularis figurę hominū corpora exuſcitanda neque confitetur erectos nos exuſcitatum iri, anathema ſit.

6. Si quis dicit cęlum & ſolem, & lunam, & ſtellas, & aquas quę ſupra cęlos ſunt, animatas quaſdā eſſe & materiales virtutes, anathema ſit.

7. Si quis dicit, aut ſentit, Dominum Chriſtum in futuro ſeculo pro dęmonibus quemadmodùm pro hominibus crucifixum iri, anathema ſit.

8. Si quis dicit, aut ſentit, virtutē Dei terminatam eſſe, eamq́; tantum in creatione cōdidiſſe, quantum complexa ſit, anathema ſit.

9. Si quis dicit, aut ſentit, tēporanea eſſe dęmonum & impiorum hominum tormēta, finemq́; ea tempore aliquo habitura, ſiue reſtitutionem dęmonum aut impiorum hominum futuram, anathema ſit.

10. Anathema ſit Origeni, qui & Adamātius dictus eſt, & hęc promulgauit, vnà cum deteſtandis eius & execrandis dogmatibus, & homini oīi q hęc ſentit, aut aſſerit, aut aliqua ex parte quocunq; prorsùs tēpore ea defendere audet in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amē. Hucuſquè Nicephorus.

Qui de Origeniſtis plura volet, legat eundem Nicephorum, qui de eo varijs in locis ſuę hiſtorię eccleſiaſticę ediſſerit, quę hîc longum eſſet recenſere.

De his verò qui hac noſtra tēpeſtate Origenis errores reuocant, ità ſcribit Lindanus Dubitantij ſui dialogo ſecūdo: Origenis dogmata, inquit, quinto concilio Conſtantinopolitano, à 289. patribus damnata, nunc partim renouant, damnatos ſcilicet oēs dęmonas eſſe ſaluandos. Quod docuiſſe Ioānem Denkium Anabaptiſtam ait Sebaſtianus Francus. Hęc ille.

Origeniſtæ noſtri temporis.

ORPHANI. 6.

Orphani ſunt ſecta Huſſitę, qui exorti ſunt ſub Sigiſmundi Cæſaris Germani Imperio, & Martini quinti huius nominis ſummi Romanorum antiſtitis pontificatu, circa annum Domini 1420. De quibus Ioannes Nider lib. 3. Form. differens, tres ait præcipuas hæreticorum ſectas in Bohemia extitiſſe, Pragenſium videlicet, qui alijs tolerabiliores & mitiores, Orphanorum, & Thaboritarum, qui peſſimi erant. Orphani verò dicuntur, teſte Aenea Sylulo lib. de origine Bohemorū, cap. 48. pro-

Tres hęreticorum ſectę in Bohemia.

Orphani vndè dicti.

propterea quòd Ioanne de Zischa eorũ duce mortuo, quem inuincibilem putabant, ingens mœror seditiosum illum exercitum inuasisset, perindè atque orphani vel orbati essent tãto eorum duce, sub quo prædas agere solebant. Ex quo effectum, vt Thaboritæ in duos exercitus diuiderentur, alij vetus nomen retinentes, alij Orphanorum appellationem & nomenclaturam, ob ducis sui interitum, sibi indentes. Hi porrò Orphani Morauiam vicinasque regiones assiduis incursionibus infestabant. Et quanuis velut heretici inter se discordes essent, concordes tamen contra Iudam pugnabãt, & propter deceptorum prædam quidã inter se discordabant, ex vna duas hæreses constituentes. Inter quos hæreticos, post Zischam quidam Procopius nomine, eorum dux & patronus fact⁹ est, de quo vide loco suo. Hæc ille.

Orphanorũ execranda facinora. Hi, quòd Ioannis Hussi hæresi infecti erant, ecclesias inuadebant, euertebant templa, sacraria spoliabant, monasteria destruebant, fugabant monachos, Dei sacerdotes & viros religiosos gladio occidebant, sacras diuorum imagines aut igni cremabant, aut in frusta cõminuebant, chrismate & oleo sacro calceos & ocreas inungebant, aliaque similia facinora perpetrabant.

Eorum hæresis. Sub vtraque specie communicabant sine præuia sacramentali confessione, & suam perfidiam armis defendebant.

Tanta aũt cæcitate sunt tandèm percussi, vt vna secta aliam inuaderet, & victrix victam occideret, hereticus hereticum. Quomodò verò hæc Orphanorũ & Thaboritarum lues sit tandèm prorsùs deleta, refert idem Syluius eodẽ de origine Bohemorum libro cap. 55. in hęc verba: Mainardus, inquit, quidam catholicus & nobilis vir, quoddam bellum se fingebat agere velle, & ad eam rem necessarios eos fore dicebat, qui sub Procopio militassent: quapropter voce præconis edixit, vt omnes qui sub se stipendia facere vellent, in horrea sese proxima reciperent. Cauerent autem, nè rudes inexpertosque belli secum admitterent. Itaque in ea introiẽrunt horrea pleraque Orphanorum & Thaboritarum millia, homines nigri, ad solem & ventum prorsùs indurati, & assuefacti, adspectu tetri atq; horribiles, & qui circa fumum in castris sedulò vixissent, aquilinis oculis, impexo crine, corporibus proceris, membris hispidis, cuteq; adeò dura, vt ferrum quasi lorica repulsura videretur. Clausa sunt confestim horrea, & ignis immissus horreis, quo fex illa & colluuies hominum, ignominiosum agmen, post multa quæ patrauerat scelera, exusta, contemptæ demùm religionis pœnas dedit. Hæc Aeneas Syluius. De his vide plura in Thaboritis, & Ioanne de Zischa.
(margin: Orphanorũ & Thaboritarum lues quomodo tandem deleta.)

OSIANDRIANI.
7.

Osiandriani seu Osiandrini ab Andrea Osiãdro Luterano dicti sunt, ad primam vtiquè nostri temporis Euãgelicorum classem pertinentes.

Hic, authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2. quum sibi spiritum istum nactus Euangelicum videretur, id est, dissensionis magistrum, nec Luteri quidem vestigijs consistere potuit, tametsi plurima Luteri loca ad suæ doctrinæ confirmationem adduxerit.

1. Docet autem hominem iustificari non fide, sed essentiali iustitia Christi in nobis habitante, vt non sit gratiæ in credentibus, sed naturæ, ait Querela Luteri. *(margin: Osiãdri hæresis.)*

2. Hic etiàm (eodem Lindano teste) se esse alterum Enoch iactitabat. De quo tamen narrat Palladius, quòd tandèm planè mutus vt bestia, horribiliter extinctus est, anno 1552. die 17. Octobris. Hæc Lindanus. *(margin: Osiandri mors.)*

De hoc item scribit Hosius de hæresibus nostri temporis lib. 1. in hunc modum: Intereà, inquit, de iustificatione inter Confessionistas ingens est exorta dimicatio. Nam cùm in Augustana Cõfessione minùs dilucidè fuerit locus hic explicatus, fas sibi esse putauit Andreas Osiãder, clariùs de eo aliquid differere. Quod cùm fecisset, non relata prius re ad Philippum & eos qui Confessionis *(margin: Osiãder mas le tractatus à Confessionistis.)*

Augustanæ præcipui sunt doctores, tātæ fuerūt excitatæ tragœdię, vt non longè res absuerit à seditione. Cuius tādem criminis non est insimulatus Osiander? Quæ cōuicia & maledicta in eum iactata non sunt? Vocatus est, vt ipse scribit, Hæreticus, Antichristus, Iudæus, niger diaholus, Draco, Homo nefarius, Consceleratus, Hostis Christi. Fuit etiàm de eo confictum, quacunquè incederet, quòd eum in specie canum duo diaboli comitarentur, quos tamen non cuiuis videre liceret, quodque quo tempore cibum & potum in inferiore cum suis hypocausto sumebat, vbi vacare solitus erat literarum studijs. in superiore sedés in illi' loco diaholus visus fuerit scriptitare. Et alia id genus pleraque. Tum & illud sparsum de illo fuit, quòd affirmaret Christi passiōē & mortem nullum nobis fructum attulisse, cùm tamen in scriptis illius diuersum reperiat. In summa, tantum fuit odium homini conflatum, vt non ipse modò tanquàm impius haberet, verùm etiàm qui sermones eius audiebant, à communione cæterorum, qui se pios existimabant, arcerentur, ac ne sepultura quidē communi digni ducerentur. Missum fuit Vuittembergam, vt de doctrina eius iudicium fieret, das mnata est per Philippum, Pomeranum, Forsterum, & alios. missum est Vuirtembergam, approbata est per Brentium, & qui sunt eiusdē sectæ. Hic vides, de vna eademq; doctrina, quàm diuersum fuerit iudiciū Vuittembergēsium & Vuirtembergensium Doctorum, cùm tamen inter vtrosque non sit nisi vnius literæ discrimen, cùm prolatis etiàm è Luteri libris locis aliquot, planum facere conetur Osiander, quod ipse scripserit, idem de iustificatione sensisse Luterum: nimirùm essentialem DEI iustitiam habitantem in nobis, & excitantem nos ad benè agendum, esse iustificationem nostram. Hæc Hosius. De hoc vide Staphylum in de Luteranorum inter se concordia.

In Osiādrū à Confessionistis iactata conuicia.

Osiādri doctrina Vuittembergæ damnata, Vuirtēbergæ approbata à Confessionistis.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER QVARTVSDECIMVS.

DE LITERA P.

PACIFICI. 1.

Pacifici hæretici, sunt secta Antiluterani, ad tertiam nostræ tempestatis Euangelicorum classem spectantes. De his Lindanus Dubitātij sui dialogo secundo scribit in hunc modum: Inter Anabaptistas, inquit, alij se pacificos iactāt, vndè & sese apud imperitam plebeculam, nomine domûs pacis venditant. Hanc autem tam diù amplexantur, donèc impunè in omnium fortunas, adeoque corpora grassari liceat: quemadmodùm suo exēplo docuēre Amsterdami anno 1535. & sequenti Leidis: vti & varia per alia Hollandiæ ac F[illegible] loca, vt in Poeldyko, Hazersson, & Oudecloofter. Hæc Lindanus.

Pacificorū hæreticorū dolus & vafricies.

PARMENIANISTAE. 2.

Parmenianistæ à Parmeniano Carthaginensi episcopo, Maiorini successore, sunt appellati. Hic cùm Donati partes sequeret, multas turbas in ecclesia Africana concitauit atq; inuexit circa annum Dñi 389. sub Valētiniano 2. Imperatore, & Siricio, Romano pontifice, nō tam seditiosus magìs & ambitiosus, quàm doctus erat: quod ex ipsius sententijs & ratiocinatiōibus p Optatū Mileuitanum episcopum (qui eius hæresim & acta ad viuū descripsit) & diuum Augustinum addictis, à ratione mirandum in modum dissentaneis, colligere licet. Nō cessabat tñ ille cùm publicis exhortationibus, tū scriptis, maximā Africanorū partē seducere, & ad suā erroneā pellicere sentētiam Id quod potissimùm quadā epistola

Parmenianꝰ nō tam doctus, quàm seditiosus.

Parmeniani nequitia. ad episcopum Ticonium missa, peregit, qui cùm secta Donatianus esset, & ad catholicam ecclesiam redire cuperet, eum auertere conabatur. Cùm itaque Donatistę, eodem Parmeniano duce & cohortatore, in suo errore sedulò perseuerarēt, magisq; atque magis eiusdem euulgarent ac laudibus efferrent epistolam, coactus tandèm fuit diuus Augustinus in eum tres conscribere libros. Is nempè Parmenianus inter suos populares tantæ famæ, celebritatis, & gloriæ tunc temporis erat, vt qui suæ sectæ & schismaticæ factionis erant, non Donatistæ, sed Parmenianistæ appellarētur. Hos diuus Hieronymus in suis Chronicis, Montēses vel Montanistas nuncupat, ob eam quam Optatus secundo sui voluminis libro recenset rationem, cùm de Donatistis qui suo tempore Romæ degebant, verba facit.

Mōtanistę, Donatistæ, & Parmenianistæ, idē.

Philastrius. De his Philastrius libro de hæresibus scribit in hunc modum: Montanistæ sunt, inquit, qui rebaptizant si quos seduxerint homines, & supra baptismum ecclesiæ Catholicæ, aliud suum baptisma insanientes promittunt: qui & Donatiani dicuntur, à quodam Donato in Africa constituto, qui hanc hæresim seminauit. qui & Parmeniani nunc appellantur à Parmenione quodam, qui eorū nupèr successit erroribus & falsitati. Hęc Philastrius.

Parmenianistarum hæreses. 1. Quanuis autem isti (quemadmodùm diuus scribit Augustinus libro de hæresibus ad Quoduultdeum) patrem & filium, & spiritum sanctum eiusdem esse substantiæ faterentur, negabant tamen filium æqualem esse patri, & spiritum sanctum filio: Adeò quidem, vt Theodoritus illos in Arrianorum numerum redigat.

2. Dicebant etiàm hominem ità suum habere arbitrium, vt si velit, in Deum credat, vel non credat, si illi ità videre videatur & placeat: & ità in eo quod credit, si velit, perseueret, vel non perseueret. Ex quo quidem dicebant effectum, vt quum per orbem vniuersum ecclesia multiplicata & adaucta esset, in ea homines pseuerare noluerint, & indè religio Christiana defecisset in cunctis hominibus, pręterquàm in his qui Donati dogmati consensissent. De quo vide Augustinum lib. 2. contra Petilianum, cap. 19.

3. Prætereà Parmenianistę & Donatiani, Nouatianorum errorem sunt sequuti, cùm se Catharos, puros à peccato, & innocentes appellari vellent. Nūquàm enim cōmunicare cum his, quos peccatores existimabant, voluerunt, & cum his potissimùm, qui persequutionis tempore Deum offendisse cognoscerentur. De hoc vide Epiphanium libro secūdo, tomo primo, hęresi quinquagesima nona.

Si postremò alios Parmenianistarum errores atque hęreses, quas contra Ecclesiam & eius Sacramenta commenti sunt, si de eorum ministris, peccato, martyrio, & alijs ab eadem Catholica ecclesia alienis ritibus, nôsse cupias, vide Optati, quam in Parmenianum potissimùm conscripsit, historiam: in qua libro primo cùm de fractione altarium loqueretur, de eo hoc inter reliqua eius facinora profert elogium: Hoc immane facinus geminatum est, dum fregistis calicis sanguinis CHRISTI portatores, quorū species reuocâstis in massas, mercedem nefarijs nundinis prouocantes. Lege etiàm lib. 2. Augustini contra Cresconium, cap. 3. & 4. De his etiàm vide plura in Donatistis, Maiorino, & Montanistis.

PASCHATITAE.

3.

PAschatitę erāt olìm ij, qui sub Cōmodo Imperatore & Sotero summo Romanorum pōtifice, circa annum Domini 182. de Paschatis obseruatione in ecclesia quęstiones mouebant: asserētes (vt verbis Philastrij Brixiensis episcopi vtar) quartadecima luna celebrandum esse Pascha, non autem sicut Ecclesia Catholica celebrat, sed mense Martio semper celebrandum. Quod cùm faciunt, inquit, non Dominicam diem semper custodiunt Paschę, neque computant horas & dies, sed secunda, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta die celebrant. Et ex hoc erro-

Pascha à schismaticis Iudaico more celebratū

re

re non cognoſcunt diem Paſchæ DOMINI noſtri veram & ſalubrem vnam orbi terrarum ſtatutam & confirmatam à Domino curſu numerali lunæ, menſibus, & emboliſmis. Et cùm hæc non computant, ignorant quid celebrant. Iſti porrò qui cum Iudæis ità debere fieri paſcha aſſerunt, in Galatia, Syria, & Phrygia commorantur, & Hieroſolymis, qui ſanè cùm Iudæos ſequuntur, ſimili cum eis errore depereūt. Et in hoc ſuum Iudæi confirmant mendacium, cùm prouident quoſdam Chriſtianos legis indoctos, eorum magis ſequi vanitatem, quàm regulam catholicæ veritatis. Et nihilominùs ij cùm ipſum paſcha illis concelebrant, hoc pacto conſortes Iudęorum criminis & ſceleris eſſe manifeſtantur, atque ab om̄ibus dignoſcuntur. Hæc Philaſtrius.

Iudæorum mēdacium & vanitas.

Hanc nanque diſſenſionē inter Chriſtianos cùm videret Victor, Eleutherij in Papatu ſucceſſor, & quem ſub Commodo martyrium ſubijſſe ferunt, ſanxit vt paſcha à quartadecima luna Martij ad vigeſimamſecundam, contra morem Iudæorum, celebraretur, idq́ue die Dominica. Quem tamen Victorem, teſte Euſebio, Irenæus increpare auſus eſt, quòd fratres in Aſia in Paſchatis celebratione à ſe diſſentiētes, excommunicare, atque à ſua eccleſia diuidere ſtatuiſſet. Hæc Euſebius lib. 5. cap. 20.

Quæſtio de tempore celebrandi paſchatis, inter Aſiaticas & Occidentales eccleſias.

De hac re Niceph. eccleſiaſt. hiſt. lib. 4. cap. 36. apertiſſimè ſcribit in hunc modū: Enimuerò circa finē impij Cōmodi, inquir, inter Orientales & Occidentales eccleſias non parua incidit quæſtio. Eccleſiæ nanque Aſiaticæ ex traditione vetuſta, quæ ad eas vſque ad id tempus tranſmiſſa erat, quartumdecimum diem lunæ obſeruādum eſſe neceſſariò duxerunt: quandò & Iudæi ex præſcripto legis agnum mactare, & Paſcha ſuum mādúcare ſoliti ſunt. Perindè atque neceſſitas prorsùs quædam impoſita eis eſſet, in quemcunque diem hebdomadis incidiſſet, eo ipſo die ſtata conſuetaq; ſoluerentur ieiunia: & (vt ſemèl dicam) vnà cum Iudæis, apud ipſas quoquè ſacrum noſtri Paſchatis myſteriū celebraretur. Reliquæ verò per Orientem & item per Occidentem eccleſiæ, non licere id ità facere aſſeuerabant: ſed potiùs obtinēte tum, quam antiquitùs ex Apoſtolorum traditionibus continuatam accepiſſent, conſuetudine, ſtandum eſſe. Non enim decere alio, quàm reſurrectionis Dominico die, ieiunio reiecto, Paſcha celebrare.

Tum enim Chriſtiani ieiunare deſinunt.

Hoc verò modo controuerſia & diſſidio multò maximo in eccleſijs vſque adeò exorto, vt inter ſe ſibi, aduerſariorum partes, vtrinquè antiquitùs traditā conſuetudinem obtinere debere contenderent, conuentus epiſcoporum varijs in locis ſunt acti. Vbi quum in eandem conceſſiſſent ſententiam, poſteà omnibus vbiquè eccleſijs decretum ſiue edictum ſcriptum promulgārunt & propoſuerunt, vt decęterò, non alio quàm Dominico die, tremendum reſurrectionis & Paſchatis myſterium, ieiunio tum ſoluendo, celebraretur. Circunferuntur etiamnùm celebratarum eo tempore ſynodorū literę, quę variarum hinc & indè eccleſiarum epiſcopos deſignāt: Romæ ſcilicet Victorem, Hieroſolymitanæ Narciſſum, Cęſareæ Palęſtinæ Theophilum, Tyriæ Caſſium, Ptolemaidis Clarum. Eędem literæ, Ponti eccleſijs tum præfuiſſe indicant antiquiſſimum Palmam: Galliæ autē, & regionum quæ ad Rhenum flumen ſunt, Irenæum: Corinthi autem, Bacchylum: & prouinciarum aliarum alios, qui vno ſuffragio & ſententia omnes, Dominico die Paſcha celebrandum ſanxerunt, Narciſſus ſanè & Caſſius Palæſtini, & Clarus à Ptolemaide, & qui præterea in eandem conuenēre ſynodum, quum primùm quāplurima de traditione, quam initiò ab Apoſtolis ſumpta vſque ad tempora ſua conſeruārant, expoſuiſſent, circa finem ſynodalis decreti, hæc quoquè addidēre: Epiſtolæ huius noſtræ, facite vt ad eccleſias omnes exempla mittantur: ne ſcilicet rei atque participes ſimus eorum, qui facilè animas ſuas decipiunt atque ſeducunt. Certiores autem vos facimus, eodē prorsùs die Alexandriæ, quo apud vos, Paſcha celebrari. Literas nanque ea de re ad illos dedimus, atque illi itidèm ad nos ſcripſēre, ità vt vno conſenſu ſimul

Deciſio eius quæſtionis, vt ipſo reſurrectionis Chriſti die, Paſcha Chriſtiani celebrent.

mul sanctum hunc peragamus diem. Ad omnes igitur vnum hoc præscriptum & regula est diuulgata.

Asiani recepto more Pascha quartadecima die mensis Martij sibi celebrandũ esse putant.

Asiani autem sententiam adhuc suam retinebant, & se ad finem vsque traditiones Apostolicas defendere oportere opinabantur. Sententiæ eorum primarius potissimũ propugnator erat Polycrates, ecclesiæ Ephesiorum antistes. Hic magnus & Apostolicus vir habitus, traditionem & authoritatem Apostolicam ad tempora sua durantem, Victori episcopo & ecclesiæ vrbis Romanæ declarans, ad hunc modum scripsit:

Polycratis Ephesij antistitis verba ad Victorem Romanũ episcopum

Nos profectò diem hunc intemeratum atque inuiolatum, neque addentes neque auferẽtes quicquam, peragimus. In Asia nãque ingentia primordia dormiunt ac conquiescũt, quæ quidem resurgent in aduentũs Domini nostri die: quo die cum gloria è cælis veniet, & exuscitabit omnes sanctos: Philippus videlicet ex duodecim Apostolis vnus, qui Hierapoli obdormiuit: duæque filiæ eius, ad decrepitam vsq; ætatem virgines: & alia prætereà filia eius, in spiritu sancto cursu vitæ absoluto, Ephesi quiescit.

Sancti homines in Asia sepulti. S. Philipp⁹.

S. Ioannes.

Itidẽm & Ioannes, qui supra pectus Domini recubuit, quique sacerdos creatus, pontificium insigne, petalum scilicet, siue auream in frõte laminam, martyr simul & doctor gestauit, Ephesi obijt. Prætereà Polycarpus Smyrnẽsis episcopus & martyr, item Thraseas Eumeniæ episcopus, idemq; martyr, Smyrnæ morte sopiti sunt. quid Sangarim episcopum & martyrem dicam, qui Laodiceæ mortuus est? Prætereà beat⁹ Papyrius, & Meliton eunuchus, qui per spiritum sanctũ vita peracta, Sardis humatus est, visitationem è cælis expectans, in qua à mortuis resurget. Isti omnes retinuerunt & seruârunt decimumquartum diem Paschatis, iuxta Euangelium, nihil transgredientes, sed præscripto canonum fidei insistentes.

S. Polycarpus. Thraseas. Sangaris.

Papyrius. Meliton.

Ego quidem vestrûm atq; adeò omnium minimus Polycrates, iuxta cognatorum meorum, ex quibus quosdam sum consectatus, (septem enim cognati mei episcopi fuêre, ego octauus sum) traditionem ambulo. Et cognati mei semper diem hunc, quãdò Iudæorum populus azyma comedit, celebrârunt. Ego, inquam, fratres, sexaginta & quinque annos natus in Domino, qui cum totius orbis fratribus hac de re contuli, & scripturam sanctam omnem perlegi, nihil moueor aut perturbor minacibus denunciationibus & terroribus. Nam qui me longè maiores fuêre, plùs obediendũ esse Deo, quàm hominibus, edixêre.

In fine porrò, episcoporum omnium qui sententiæ suæ consentientes affuerunt, meminit, sic scribens: Possem quidem episcoporũ, qui mihi affuêre, edere nomina, quos ità, vt voluistis, accersens euocaui: sed eorum nomina si asscriberem, multitudo eorum in immensum excresceret. Illi autem tenuitatis meæ probè conscij, epistolam sententia sua comprobârunt: nõn ignorãtes me non frustrà canos circunferre: tum autem vitam me semper in Christo Iesu egisse sciunt. Hæc Polycrates.

Victor verò Romanus episcopus, literis eiusmodi acceptis, extemplò Asiæ, eique finitimas ecclesias, veluti alienum atque diuersum dogma propugnantes, reijcere, & ab vnitate catholica arcere, in animo habebat. Quam ob causam & subitò literas conscripsit, quibus illos publicè notabat, omnesque simul à cõmunione prohibebat. Atq; ille quidem eiuscemodi sumpserat cõsilium. Verùm id alijs, qui cum eo erant, episcopis minùs placuit. Itaq; illum sunt adhortati, vt benigniùs per consilia pacata de eis, qui idem fidei prædicarent dogma, statueret: neque tam facilè, re intentata, proximorum abijceret & posthaberet vtilitatem: Sensim id & doctrina & tempore aliquandò corrigi ac perfici posse. Et acriùs seueriusque cum illo, qui gloria eos anteiret, egerunt: inter quos & Ireneus erat, vt quidem ex eo scripto, quod Gallicarum ecclesiarum, quas regebat, nomine ad Victorẽ dedit, appâret. Adstruit quippe & ipse, debere quidem omninò Dominico die Pascha peragi: nequaq; tñ Victori pmittit, vt tantã ecclesiarum multitudinẽ ab ecclesiastica vnitate segreget: idque, cùm vetustæ & Apostolicæ consuetudinis obseruẽt traditi-

Victor Romanus episcopus Asianos excõmunicare statuit: quẽ ab ea sententia episcopi alij Occidentales abduxerũt, inter quos fuit beatus Irenæ⁹.

Locus animaduertendus.

ditionem. Multa sanè præclarè, & vt par fuit, Irenæus de pace & vnitate ad Victorem scribens, hæc quoquè refert. Operæprecium enim est, sicuti de Polycrate modò fecimus, verba eius perutilia & necessaria ecclesiæ futura, adducere.

Præclara Irenæi ad Victorem verba.

Varietas in obseruatione ieiunij.

Irenæus ità scribit: Non modò enim de die, verùm etiàm de ieiunij specie controuersia & quæstio est. Quidam nanq; existimant, vnum ipsos oportere diem ieiunare, quidam duos, alij etiàm plures. Nonnulli autem quadraginta horis diurnis & nocturnis diem metiuntur. Atqui varietas hæc obseruationum non ætate nostra exorta est, sed longè anteà apud Maiores nostros extitit: qui ità, vt decuit, accuratè conseruatam per simplicem sinceritatem consuetudinem, ad posteros transmisêre. Nihilominùs tamen isti omnes pacem tenuêre, atque etiamnùm pacem inter nos retinemus: & ieiunij dissensio, fidei consensum confirmat.

His verbis historiam annectit, dignam profectò quæ hìc quoquè inferatur. Enimuerò qui Soterem præcesserunt presbyteri, & ecclesiam quam tu nunc gubernas, administrârunt, Anicetum dico, Pium, Higinum, Telesphorum, & Xistū: neq; ipsi ità Pascha & ieiunium obseruauerunt, neque eos qui cui cum illis fuêre, obseruare permiserūt. Sed nihilominùs ipsi non obseruantes, pacem tenuerunt aduersùs eos qui ad se ex ecclesijs, quæ ità obseruarent, venerunt. Atque equidem maximè inter se ista, obseruare scilicet, & non obseruare, dissidebant. Nūquàm tamen eam ob rem aliqui sunt reiecti. Quin ipsi non obseruantes, qui antè fuerunt presbyteri, aduenientibus ex ecclesijs obseruantibus Eucharistiam miserunt. Ac cùm beatus Polycarpus peregrè Romam sub Aniceto venisset, & aliquàtulùm illi inter se de rebus non magnis dissiderent, eis statìm compositis, deincèps nihil quicquam cōtrouersiæ inter se de hoc capite mouerunt. Neque enim Anicetus Polycarpo persuadere potuit vt non ità obseruaret: quippe qui id post Ioānem Dñi nostri discipulum, & reliquos Apostolos cum quibus vixerat, semp obseruâsset: neq; Polycarpus Anicetum, vt obseruaret, induxit, consuetudinem eorum qui nos præcesserunt presbyterorum retinendā esse allegantem. Quæ cùm ità se haberent, communionem inter se celebrârunt. Et in ipsa ecclesia Anicetus Eucharistiæ ministerium Polycarpo honoris ergò permisit. Atque ità in pace p discessum sunt seiuncti: pacē quoquè ecclesijs, siue obseruarent, siue non obseruarent, retinētibus.

Eucharistia communis participatio, communionis charitatis & vnitatis ecclesiæ certissimum symbolum.

Quapropter egregius, vt aptissimo nomini suo responderet, pacificator Irenæus fuit, qui sic intercessione sua pacem ecclesiæ conciliârit, & non modò cum Victore, sed etiàm cùm alijs permultis Ecclesiarum antistitibus, congruentia conuenientiaque eis quę diximus, de pposita quæstione afferēdo, egerit. Quod verò ratio non persuasit, id dies posteà perfecit. Nam hac in re Asia vix tandem cessit: & vbiquè terrarum in orbe decretum est, vt non cum Iudæis, sed ipso Dominico die mysteriū Paschæ peragatur. Quāuis adhuc in Asia reliquiæ quædam maneant, consuetudinem eam in paucis prorsùs inuiolatam retinētes. Vndè etiā Quatuordecimāi cognominati sunt, consuetudinem eam & alia quædam ex illegitimis & ab Ecclesia reiectis libris decerpta seruantes, & nominibus quorundam magnorum Apostolorum ea in re abutentes. Porrò de Paschate quæstio ità est decisa. Hæc Nicephorus. De qua re vide etiàm in quatuordecimanis, Tessarescedecatitis, Nouatianis, Montanistis, Pepuzitis, Samaritanis, & Sabbatio.

Irenæus egregius ecclesiarum pacificator.

Quatuordecimani, seu Tessarescedecatitæ & Paschatitæ idem.

De his verò qui hac nostra ætate hūc Paschatitarum errorem renouare contendunt, sic scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo secūdo: Sunt, inquit Sabbatharij, qui an cum sabbatho & Dominicam colât, incertum habeo. Sanè huic fabulæ præludium diabolus studuit per Luterum edere. Nam libro de concilijs, principibus persuadere conatur, festum Paschę esse inter immobilia festa computandum, vt in quenuis diem incidere queat, sicuti dies natalis, Purificationis, & Apostolorum. Iudaizare enim, & nimis superstitiosè agere ecclesiam & pa-

De nostræ ætatis Paschatitis.

Luterus festum Paschę vult transferendum inter festa immobilia.

tres

tres Nicenos ait, quòd post plenilunium Martij, diem Paschatis in diem solis collocârunt. Quod si ex Luteri sententia fiat, iam Apostolica perierit traditio, qua post Sabbatum, Dominicā voluêre colendam Resurrectionem.

Ab hac Iudaica prophanatione non abludit, quòd Protestantium quidam carnium inopia adacti, aliquot dies coguntur à carnibus abstinere, quod, Catholicorum odio, mâlle feruntur die Dominico, quàm alia quauis hebdomadis feria.

Fortassis illi magni Antichristi opus futurum est, vt dies Dominica semèl aboleatur. Quid enim illi suo mancipio peculiariter relinqueret moliendum & innouandum Satan, si nunc diem Dominicam vbiquè immutaret? Omnia enim Christi Domini beneficia diabolus per electa sua isthæc Euāgelicorum organa Luterum & Caluinum, aliosq; non modò seductis illis Christi ouiculis fecit inutilia, immò venenato suo toxico pestifera: sed ipsum adeò Christum (si fieri posset) Christianorum semèl euulsit cordibus, ore nunc passim exclusit, adeoq; suo deturbauit cælesti throno. Hæc Lindanus.

Christus Euangelicis per falsa Luteri & Caluini dogmata factus est mors.

PASCENTIVS. 4.

PAscētius quidam Comes in Aphrica fuit, Arrianæ hęresis fautor acerrimus, tempore Diui Augustini, aduersùs quem etiàm disputàuit idem pater, & ad quem in hanc rem aliquot misit epistolas, quibus omni conatu illum ab hac insania abducere contēdit: quę disputatio inter ipsius Augustini epistolas reperitur, epist. 178. Viguit autem hic Pascentius sub Archadij & Honorij Imperatorum principatu, Innocentio verò huius nominis primo, pontificatum summum agente, circa annum Domini 409.

Iste cum authore suo Arrio dicebat filium minorem esse patre, neque cum eo eiusdē esse substātiæ, sed meram esse creaturam. Vide reliqua in Arrianis.

Pascentij hæresis.

PASSIONISTAE. 5.

PAssionistæ sunt hæretici, qui (authore Philastrio) circa passionem Christi aberrant, dicentes Christum in sua passione ità carnem dimisisse, & in cælum sic ascendisse, vt non sit iam in carne diuinitas. Neque em̄ post passiónem resurrexit in carne, neq; cum carne ascendit (inquiunt) in cælum, cùm salus omnis hominum in passione carnis ipsius, & resurrectione, & ascensione in cęlum cōsistat, sine cunctatione nobis & credentibus vniuersis: cùm & Apostolis angeli dixerint, pro nostra fide ac lætitia, in actibus Apostolorum: Sicut vidistis eum ascendentem in cęlum, sic eum iterùm sperate venturum de cælo. Hæc Philastrius.

Passionistarū hæresis. *Act. 1.*

PASTILLARII. 6.

PAstillarij sunt (authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) qui corpus quidem Domini præsens in sancta Eucharistia fatentur, sed in pane aut sub pane, vti ferina in pastillo, aut pillulę in ouo reconditæ. Sic quatuordecim illi pastores Sueuici, quorum tūc Brentius fuit antesignanus, cùm Oecolampadium oppugnarēt communi scripto. Sunt aūt ij secta Luterani, ad primā vtiquè nostrę ętatis Enangelicorum classem pertinentes.

Pastillariorū dogma.

Luteri nempè sectam esse circiter in triginta quatuor sectas diuisam, ait Brendembachius in psalmum 67. quę se mutuùm editis libris oppugnant, pręter eas, quę in indocta plebe latent. Plura enim Luteranorum depręhendes genera, si (vti ait Cleinuitzius) supputes varias pręsentis corporis Domini in Eucharistia sententias: Alij enim adesse, alij inesse, alij subesse, alij esse cum pane, alij circa panem. Alij deniquè aliter nouum Luteri figmentum efferunt.

Luteri sectę triginta quatuor.

His alias adde Luteranorum sectas, quę suam, quam dicunt, Missam Euangelicam aliter atque aliter celebrant. Alij semilatinam, alij habitu laico, alij ecclesiastico. Aliter denique Vuittembergę, aliter Norimbergę, aliter per ducatum Vuirtembergensem, aliter per

Diuersa Missæ celebratio apud Luteranos.

Brandemburgensem, aliter per Bauariam superiorem.

Eucharistiæ eleuatio apud quosdam Lutheranos abolita. Sunt & qui Eleuationem sacræ Eucharistiæ retinent, vt testatur Cleinuitzius contra Heshusium: sunt & qui abolevuerunt hunc ritum, ait Heshusius. Hactenùs Lindanus.

PASTORICIDAE.

7.

PAstoricidæ (eodem Lindano authore vbi suprà) sunt, qui in Pastorum Ecclesiæ aut Sacerdotum catholicorum necem coniurant: quorum scelere plurimi per Rynlādiam & Galliam periere, iniecto in collū laqueo, in fossam præcipitati & demersi. De qua revide Claudium Sanctium libro quem de templorū direptione edidit anno 1562. Sunt autem isti secta Antiluterani & Anabaptistæ, ad tertiam nimirùm nostri temporis Euangelicorum classem spectantes.

Pastoricidarum scelus.

PATRICIANI.

8.

PAtriciani à Patricio quodam Romano (authore Philastrio) dicti sunt. Quo verò tempore emerserint, neq; ex Augustino, neque ex Philastrio constat, sicut nec Paterniani, de quibus sequenti capite dicetur.

Patricianorū hæresis. Dicebant autem ij, carnem hominis non à DEO, sed à diabolo factam esse: ideoq; eam contemnendam, & modis omnibus abijciendā decernebant: adeò quidem, vt (eodem Philastrio & Augustino testibus) vltrò sibi mortem consciscere non dubitarent, quô vel sic tandèm carne carere possent.

Quæ hęresis incarnationis Dominicę veritati prorsùs reluctatur ac repugnat. Si enim caro opus esset à dæmone cōditum, vt aiunt, neutiquàm credere dignū esset, filium Dei carnem humanam assumere voluisse. Ideò in concilio Braccarensi capit. 1. Decretorum, sicā Patribus definitum fuit: Si quis dicit creationem vniuersæ carnis non opificium esse Dei, sed malorum Angelorum, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Et ideò ipsemet CHRISTVS DEI filius de dæmone ait: Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Vndè Leo Papa huius nominis primus, epistola septuagesimaprima, in qua Priscillianistarum damnat errores, cap. 8. de hac re loquitur in hæc verba:

Concilium Braccarēse.

Leo Papa de Patricianorū & horum similiū errore. Octauum eorum est, plasmationem humanorum corporum diaboli dicere esse figmentum, & semina conceptionum, opere dæmonum in mulieris vtero figurari: propterea resurrectionem carnis non esse credendam, quia concreatio corporis non sit congruens animæ dignitati. Quæ falsitas sine dubio opus diaboli est, & talia prodigia opinionum, figmēta sunt dæmonum, quæ non in fœminarum ventribus formant homines, sed in hæreticorum cordibus tales fabricant errores. Quod immundissimum virus de Manichęæ impietatis specialiter fonte procedens, olim fides catholica deprehendit atq; damnauit. Hæc Leo Papa.

PATERNIANI.

9.

PAterniani à Paterno quodam appellati sunt. Dicuntur & alio nomine (vt author est Augustinus libro de hęresibus) Venustiani.

Paternianorū hæresis. Hi in eundem ferè errorem impegerunt, quo Patriciani, nisi quòd totam hominis carnem vt illi, non damnârunt. Dicebant enim solùm inferiores partes humani corporis non à Deo, sed à diabolo factas esse. Quapropter omnium ex illis partibus (authore diuo Augustino) flagitiorum licentiam sibi tribuentes, impurissimè viuebant. Contra quam hæresim dicit Ecclesiasticus, Deum de terra creâsse hominē, masculúq; & fœminā fecisse: quibus posteà, vt est in Genesi, benedixit, dicens: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Quibus verbis generationem præcepit, quæ per corporum coniunctionem fit, non per quascunque corporis partes, vt omnibus innotescit, sed per inferiores, in quibus potissima sexûs distinctio consistit. Ergò partes illas, quibus fit generatio, à DEO factas esse Eccles. 17. Gen. 1.

esse

esse oportet, à quo generatio præcipitur.

Quam sententiam diuus Paulus manifestiùs confirmat cùm inquit: Neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vosipsos Deo tanquàm ex mortuis viuentes, & membra vestra, arma iustitiæ Deo. Cùm itaque arma iustitiæ, corpus & eius membra Paulus appellet, conuincitur indè, vt suapte natura malum nō sit, cùm possit illud ad arma iustitiæ conuerti. Hæc ex Alphonso à Castro.

Rom. 6.

PATROPASSIANI.

10.

Patropassiani (quemadmodùm suprà in Noetianis diximus) sunt qui Deum patrem passum fuisse asserunt: vtpotè qui in diuinis personarum numerum denegent, vnamque solùm esse in eis personam asserant, diuersis tamen nominibus appellatam. De quibus diuus Augustinus sermone secundo Dominicæ post festum Trinitatis, ità ait: Sabelliani, id est, Patropassiani, dicunt quòd vnus sit pater & filius: quoniam qui pater, ipse itidèm & filius est. Nam si aliter dixerimus, (inquiunt) diceremur deorū multicolæ. Emersit autem hæc hæresis sub Galieni Impera. & Stephani I. papæ temporibus, circa annum Domini 260.

Istorum hæresis indè orta est, (vt ait Eusebius Cæsareensis lib. 10. histor. ecclesiastic. cap. 29. quòd distinguere nescirent illi inter personam & essentiam, vel (vt verbis Eusebij vtar) inter substantiam & subsistentem: cùm tamen latum sit inter illa discrimen. Substantia quidē aut essentia, aut natura, quo vocabulo Theologi scholastici magis vtuntur, est commune aliquid pluribus singularib[us], in quo indiuidua singula conueniunt, & quod totū cuiuslibet singularis perfectionem explicat. Persona verò est singulare quoddam, vnumque numero, mente & ratione præditum, à cæteris eiusdem naturæ indiuiduis singulari proprietate discretum: vt cùm dicis hominem in communi naturam explicas humanam omnibus hominibus communē: communem dico, non re, sed sola vocis dictione: cùm verò dicis Petrum, Ioannem, Frācīscum, personas nominas, quę in illa natura humana conueniunt. Conueniunt, inquam, sola (vt dixi) vocis dictiōe, quia quilibet eorum dicitur & est verus homo. Aut si màuis, conueniunt in definitione explicante rei perfectionem, quæ in quolibet singulari reperit. In deo itaque substantia aut essentia est ipsa deitatis natura, quæ totam deitatis perfectionem dicit. Persona verò, est singulare quoddā, in quo deitas existit, ab alio singulari realiter separatū, realiter inquam, non per naturam, sed per proprietatem personalem: vt cùm dicimus Deum, substantiam explicamus naturæ diuinæ omnibus personis communem: Communem, inquam, non (vt diximus de homine) sola vocis dictione, sed verè & realiter communem. Cùm verò dicimus patrem, aut filium, aut spiritum sanctum: vnum singulare, aut vnam personā dicimus, in qua deitas subsistit. Cùm ergò hoc Trinitatis & vnitatis mysteriū tam altum sit, vt humanū & angelicum superet intellectum, hic oportet captiuare intellectum nostrum in obsequiū fidei. Quapropter superfluum est, immò ridiculum, rationibus & argumētis hoc agere, sed solis scripturarū testimonijs: quæ quoniam longum esset hic recensere, lectorē remitto ad eiusdem rei explicationem, quæ fit ab Alphonso de Castro, libro quē aduersùs hæreses edidit, quinto, cùm de DEO agit hæresi quinta.

Hæresis Patropassianorum vndè orta.

Substantia quid.

Persona q[uid].

De his mentio fit apud Nicephorum libro nono, cap. 11. in ea fidei expositione, quam episcopi Orientales composuisse dicunt, quam lōgiorem nominārunt, & Occidētalibus misisse, cùm per triēnium de doctrina fidei inter se dissedissent. Eiusdē fidei expositionis verba sunt huiusmodi: Atq; itidèm credimus, eundē esse patrem & filiū & spiritū sanctum, & vnius eiusdemq; rei & personę tria hæc nomina impiè accipientes, meritò ab ecclesia proscribimus: quoniam patrem qui compræhendi nequeat, atq; perpessioni obnoxius non sit, & cōpræhensibilem, & perpessioni obstrictū per inhumanationem constituunt. Tales

Patropassiani siue Sabelliani.

sunt, qui Patropassiani apud Romanos, Sabelliani apud nos dicũtur. Siquidem nouimus patrem quidem qui miserit, in suò immutabilis diuinitatis statu permansisse: qui verò missus est, Christum inhumanationis œconomiam & munus obijsse. Hæc Nicephor⁹. De his vide plura in Noetianis, Sabellianis & Priscilliano.

PATTALORINCHITÆ. 11.

PAttalorinchitæ à πάτταλοσ græca dictione, quę Latinè palus dicitur, & ῥυγχοσ, id est nasus, appellantur. Constat ergò, ideò dictos esse Pattalorinchitas, quòd velut palum vel digitum in modum pali, naribus suis vel labijs superponerent.

Pattalorinchitarũ hæresis.

Adeò enim isti silentio studebant, quemadmodùm diuus Augustinus lib. de hæresibus asserit) vt nõ aliæ rei quàm taciturnitati vacarent: hac in re se prophetas imitari dicentes, propterea quòd Dauid propheta Dominum orans, dixisset: Pone Domine custodiã ori meo, & ostium circũstantiæ labijs meis. Nam quia ieiunijs beati prophetæ vacantes, silentium sæpiùs accommodabant, indè hoc isti vsurpantes, æstimabant obseruandum.

Psal. 144.

Ex quo quidem patet, hanc vocem apud Philastrium esse corruptam atque deprauatam per librariorum lapsum vel ignorantiam. Hi enim apud eundem Passalorinchitæ, cùm Pattalorinchitæ dici debuissent, appellantur. Cur autẽ per palum, digitum significare maluerint, à quibus hoc nomen compositum est, nescio, cùm Dactylorinchitę multò euidentiùs appellari debuissent, vt dicit Augustinus lib. de hęresibus, quàm Pattalorinchitæ.

Dactylorinchitę potiùs quàm Pattalorinchitæ.

Quo autem tempore hæc hęresis inceperit, aut quis illus fuerit inuentor, nec Philastrius, nec Augustinus expressit.

Quantũ verò ad hanc ipsam hęresim attinet, hi Pattalorinchitæ magis mihi vidẽtur Pythagoricam sequi vanitatem, quàm prophetarum sapientiam & pietatẽ. Nam illud ꝓphetæ Dauidis, quod ex psalmis citauim⁹, minimè illis suffragatur. Non eñ (vt verbis vtar Alphonsi à Castro) petit propheta in custodiam labiorum suorum murum, sed ostium. Pone (inquit Psalmista) custodiam ori meo, & ostium circũstantiæ labijs meis. Non dixit murum, quoniam si eum petiuisset, omnem videretur loquendi facultatem à se abiecisse. Sed dixit ostium, & non qualecunque, sed circunstantiæ, quod videlicet loco & tempore aperiri valeat. Quibus verbis solùm moderatam atque temperatam petiuit loquutionem, & nõ perpetuũ silentiũ: vt videlicet cùm tacẽdum esset, taceret: cũ loquẽdum foret, loqueretur. Est eñ tempus loquẽdi, & tempus tacẽdi. Nam si taciturnitas esset semper commendatione digna, nunquàm Esaias ægrè tulisset ac deploràsset obseruatum à se silentium, cùm inquit: Væ mihi, quia tacui. Hæc Alphonsus à Castro.

Pattalorinchitarũ hæresis refutatio.

Eccles. 3.

Esa. 6.

PAVLVS SAMOSATENUS *Antiochenus episcopus.* 12.

Paulianistæ.

PAulus Samosatenus, à quo Paulianistæ seu Pauliani hæretici dicti sunt, Syrus natione, homo multæ quidem arrogantiæ, sed nullius propè sapientię, Artemonis & Ebionitarum hęresim reuocauit, Aureliani Cæsaris, & Felicis 1. papę temporibus, circa annum Domini 273.

Pauli Samosateni errores.

1. Hic psalmos cantari solitos vetuit, hisque alios suffecit, quos in suam ipse laudem conscripserat.

2. Negabat DEI filium è cęlis descendisse, sed in vtero virginis initium habuisse, quemadmodùm Diuus testatur Augustinus in catalogo hęreticorum. Sed hęc hęresis cum suo authore, Antiochię omnium episcoporum suffragijs damnatur, anno 274.

3. Docebat item, teste Philastrio, CHRISTVM Deum Dei filium non substantiuum ac personalem, & sempiternum esse cum patre: sed prolatiuum tantùm, id est, quasi aërem quendam esse, non autem personam viuam & sempiternam cum sempiterno patre credendam.

4. Prę-

4. Prædicabat ergò Christum fuisse quidem hominem iustum, non autem DEVM verum, Iudæum potiùs hîc præ se ferens, quàm Christianum hominem.
5. Vndè & circuncisionem obseruandam docebat: adeò quidem delirus, vt, teste Philastrio, Zenobiam quãdam reginam in Oriẽte tunc temporis ipse iudaizare docuerit.
6. Hi deniquè (vt habetur 1. quæst. 1. cap. Paulianistæ) in nomine Trinitatis minimè baptizabãt. Quapropter in Niceno concilio præceptum fuit, vt cùm aliqui ex illis ad ecclesiam redirent, rebaptizarẽtur, quòd veram baptismi formam non tenerent, atque ideò nec verum baptisma. Quali autem forma vterentur, nõ meminerunt nec Philastrius, nec Augustinus.

De Paulo verò Samosateno Nicephorus lib. 6. ca. 27. scribit in hunc modum: Eodem, inquit, tempore (nimirùm quo Sabellius suam hęresim instituit, sub imperio videlicet Aureliani Imperatoris) Demetriano episcopo Antiochiæ defuncto, Paulus Samosatenus thronum ei' accepit, quum Zenobia eius loci regnum obtineret. Persæ eñ, Romanis victis, administrationem ei Syriæ & Phœniciæ tradiderant. Paulus porrò iste, curare eam in religione Iudaizantem volens, plurimumq; operę & curę in ea rectè instituenda atque conuertenda ponẽs, in Artemonis hæresim impegit. Nimis enim humilia atque humi serpentia de Christo docuit. Communem quippe hominem natura fuisse, neque quicquã præcipuum præ nobis habuisse, & diuinæ substantiæ expertem extitisse, atque ita eo perindè atquè in propheta filium Dei inhabitãsse, & rursum ab eo discessisse, non nullaq; hisce similia contra ecclesiasticam doctrinam censuit.

Paulí Samosateni hæresis.

Quod vbi tum ecclesiarum pastores cognouerunt, non despiciẽdam serpentem iam tantam contagionẽ iudicãrunt: præcipuè quum piaculum id domiciliũ & tanquàm adiutricem, tam magnam nactum esset vrbem. Atque Dionysius quidem Alexandrinus, vir celebris, propter ætatem affectam, & grauem imbecillitatem, proficisci eò distulit. Literis autem & ipsum ad officium est cohortatus, & eos qui ad eum confluebant, ad ardorem & æmulationem veræ pietatis exacuit, iudiciumque suum & sententiam de proposita quæstione ad eos misit. Reliqui verò ecclesiarum antistites, veluti ad vastantem & perniciosam feram conficiendam, Antiochiam vndiquaquè, alius post alium, congregabantur, resplendentes enses & cuspides, vera ecclesiæ dogmata, præ se ferentes. Eorum primi nominis & maximè celebres, sicut stellę radiantes pręfulgebant. Gregorius magnus ille, miraculis edendis decantatus: & Athenodorus, sententijs, verbis, & factis, fraternè illi coniunctus: Ponticarum ecclesiarum episcopi, Firmilianus Cæsareæ Cappadocum antistes, vir præclarus, & vtriusque generis literarum summè doctus: Helenus metropolis Tarsi Cilicum episcopus: pręterea Nicomas Iconij, Hymenæus Hierosolymorum, & Cæsareæ Palæstinæ Theotecnus, episcopi. Maximus insupèr, qui fratribus Bostræ præfuit: Theophilus, Proclus, Helianus, Paulus, Babylianus, Protogenes, Hierax, Eutychius, Theodorus, Malchion, & Lucius, diuersarum ecclesiarum præfecti. Hi omnes, & alij quamplurimi, vnà cum presbyteris & diaconis, in eam quã diximus ciuitatem conuenerunt.

Dionysius Alexandrinus Pauli hæresim oppugnat.

Episcopi Antiochiæ aduersus Paulum Samosatenum congregan.

Quum igitur in vnum congregati essent, sæpè multumque sermones conferebantur, & in quolibet consessu, quæstiones plures proponebantur. Ibi Paulus obumbrare, & quãtum posset, heresim suam tegere & occultare laborabat. Illis autem illud maximè studio fuit, vt illa proferretur, & tanta in Christum blasphemia omnibus propalàm nota fieret. Quapropter suadendo primùm & consulendo, conati sunt Paulum à concepta opinione abducere, & in contrariam sententiam pertrahere. At quum ille, iuramento interposito, apertè errori ei renunciaret, neque se quippiam eiusmodi sentire, sed Apostolicis finibus & doctrinis adhærere, eisque insistere confirmaret: tum quidem illi, communem seruatorem DEVM de eccle-

Samosatenus orthodoxũ se esse iurat.

ecclesiarum cõsensu & concordia quũ laudibus concelebrâssent, Synodum soluerunt, & pro se quisque ad greges suos redierunt.

Conuentus episcoporũ soluitur.

Sed enim temporis processu, quum rursùm vbiq; fama spargeretur de Paulo, qui ità à veræ fidei professione degenerans desciuisset, celeberrimi illi viri ne tum quidem statim ad illum deturbandum sunt progressi, sed literis scriptis vulnus eius curare sunt conati, lethalem se eo modo doctrinam oppressuros esse opinati. Dionysius equidem epistolam dedit, authorem erroris eius ne alloquutione quidem dignans, sed populum ecclesiæ Antiochenæ instruẽs tantùm & confirmans. Firmilianus autem Cappadox Antiochiam venit: sed statim dolo ab ea repulsus, resipiscẽtiam & conuersionem denuò pollicente, indè decessit. Posteà verò quum rursùs cum eo congredi deberet, vt qui toties Deum negantis audaciæ eius periculum fecisset, è vita excessit. Quo tempore etiàm Dionysius Alexandrinus est mortuus, duodecimo videlicet Galieni imperantis anno, quum quidem decem & septem annis rem ecclesiasticam administrâsset. Atque eius successor Alexandriæ Maximinus fuit.

Samosatenus in errorem relapsus.

Processus cõtra hæreticum legitimus.

Cæterùm quum Galienus quindecim iam annis rerũ potitus esset, Claudius ei successit, qui biennium tantùm imperio administrato, Aureliano id reliquit: sub quo vltimus est contra Samosatenum, quamplurimis episcopis confluentibus, conuentus peractus. Postquàm enim illi multa admonendo, cohortationes adhibendo, & priorum admonitionum atque conuentorum pacta in memoriam reuocando, in inficiatione eum persistere viderunt, & accusatores eum. confutaturi instituerunt, concilium est coactum. Hic Malchion quidam, qui priùs Antiochiæ Sophisticæ scholæ græcarum disciplinarum præerat, & posteà propter egregiam eius in Christũ fidem, singularemq; virtutem, ad dignitatem presbyterij euectus fuerat, cum eo in publico colloquio congressus, celeribus notarijs, qui verba omnia chartis exciperent, dispositis, illum conuicit: & tectum latentemque eius sensum fraudulẽta seductione plenum, ità in lucem protulit, vt eum alij quoquè manifestò deprehenderent. Itaque aliena opinari atque docere conuictus, & vt hæresis dux & author, à catholica & vniuersali, quæ sub cælo est, ecclesia proscriptus, non solùm fideli cleri ordine motus, sed etiàm ecclesia est eiectus: & Domnus pro eo ecclesię Antiochenæ gubernacula suscepit.

Vltimus episcoporum aduersùs Paulum Samosatenum conuentus.

Malchion presbyter Paulum redarguit.

Paulus excommunicatus.

Domnus episcopus Antiochenus.

Sed enim quum Paulus contrà nitetur, ecclesiæque administrationem retinere conaretur, & in Synodi decreto acquiescere nollet, audacia eius ad Aurelianum tum imperantem, est delata. Is sanctissimè de ea re constituit, eis scilicet episcopatum mandari iubens, quos Italici & Romani episcopi literis suis comprobâssent. Etiamsi enim dæmonum cultui deditus esset, tum tamen quod iustum esset iudicauit, vt qui in fidei professione consentientibus responsaret, decretumque eorum contemneret, ab illorum sodalitate & collegio resecaretur. Ità Paulus ab ecclesiis, non tantùm à sacra & ecclesiastica, verùm etiàm à prophana & mundana potestate turpiter est pulsus. Aurelianus autem, tum quidẽ tam æquum se erga nos præbuit.

Romani episcopi prærogatiua.

Euseb. lib 7. cap. 30.

Procedente verò, vnà cum tempore, imperio eius, vt alio in nos esset animo, à quibusdam persuadebatur: paulatimq; vt & ipse persequutionẽ aduersùs Christianos moueret, incitabatur. Etiam nõ minimus rumor de ea passim increbrescebat. Quumque vix tandem suadentibus cederet, & subscribere literis eis, quæ contra veram pietatem editæ fuerant, deberet, derepentè diuina affuit vindicta, quæ vnà cum ipso cubito improbi scribæ manus inhibuit: omnibus satis declarans, non semper eis qui in nos commouentur, facile esse aduersùs ecclesias eius, quod constituerint, perficere, nisi illa arcano occultoque iudicio, quo ei visum est tempore, explorationis, castigationis, & cõuersionis nostræ gratia, id permiserit.

Aurelianus & ipse persequutionẽ cõtra Christianos molitur.

Aureliani cœptũ Deus inhibuit, qui tempore suo castigari suos permittit.

Porrò Samosateno ad eum modum reiecto, ecclesiarum pastores conuenientes,

tes, ad Dionysium Romanum & Maximinum Alexãdrinum episcopos, communẽ conscripserunt epistolam, eamq; ad om̃ia terræ loca miserunt: in qua plenissimè Synodi acta, videlicet eximium studium suum, & Pauli morum improbitatem, disputationesque & confutationes publicas, atq; impuram impudicamque hominis vitam exposuerunt. Vnde pauca quædam huc afferre placuit. Et alia quidem prætermittam: quæ verò mores eius, veluti in columnam incisa, declarant, percurram.

De improbis Samosateni moribus.

Ea sic habent: Postquàm à canone & regula sinceræ doctrinæ digressus, ad illegitima & adulterina dogmata desciuit, nihil opus est actiones eius extra ecclesiam recensere: neque, quum priùs pauper fuerit & mendicus, (quippe cui neque à parẽtibus patrimoniũ aliquod creuisset, neq; arte aut studio quopiam quicquam parâsset) quod ad immensas opes, per fraudes iniquissimas & sacrilegia peruenerit: neque etiàm quæ fratres excutiens exegerit, præmia ab eis quos iniuria affecit, capiens, & mercede se eis opem laturum pollicens, quos tamen ipsos fefellit: frustraq; vberes fructus pcipiens, ex ꝑpensione & ꝓmptitudine eorũ q negocijs impliciti, eo nomine illi dederũt, vt molestia litiũ defungerẽtur, prouentum atque vectigal, pei cultum esse ducens: neq; vt ille superbiérit, sublatusque fuerit [illegible]ndanis dignitatibus, Ducenarius potiùs quàm episcopus vocari volens: neque vt per forum superbè incesserit, simulq; & epistolas legerit & dictauerit, cum satellitio publicè ingrediẽs, magno numero his pcedẽtibus, illis sequẽtibus: vel vt ꝓpter fastum & arrogantiam cordis eius, fidem odio habuerit & execratus sit. Nô etiàm in ecclesiasticis conuentibus monstrosam eius superbiam, quam aucupatione famæ & gloriæ, & oculorum præstigijs, fucorumque meditatione est molitus: quibus rebus simpliciorum animas cõterruit, & consternatione impleuit, gradum quidem & thronum altiorem sibi constituens, non vt Christi discipulus, secretum verò, sicuti mũdi principes, & habẽs & nominans, (vnde Secretarij & à Secretis dicuntur) subindeque femur manu pulsans, & suggestum pedibus quatiẽs. Quòd si qui hęc non laudarẽt, & quod in theatris fieri solet, fasciarum tenuium iactatione & cõcussione non applauderent, quiue non acclamarent, atque itidèm, vt qui circa ipsum stabant factionis eius, exilirent, ab eis sibi iniuriam fieri putabat. Sic eñ & viri & mulieres concionantem indecorè admodũm audiebant. Atque in eos qui, vt in domo Dei, statu corporis ad grauem decentemque habitum cõposito sederent, acerbiùs cum contumelia inuehebatur. Doctores etiàm & enarratores verbi, qui ex hac vita migrâssent, petulanter proscindebat. Grauis & molestus in publico, & magnifica de seipso prædicans, nõ vt episcopus, sed vt sophista & impostor.

Temporib' nostris, Ducenarijs pares esse videtur apud Reges & Principes, Cancellarij.

Sẽsibus hæc imis, res est non paruus, repone: describit episcopus superbus, auarus, vanus, & planè secularis.

Psalmis porrò de Domino nostro Iesu Christo abrogatis, tanquàm recentibus & à recentioribus compositis, in media ecclesia, magno die Paschę de se ipso mulierculas laudes cãtare instituebat, quas nemo sine horrore audiuerit. Quemadmodùm etiàm, vt de se pro concione ad populum dicerent, ex finitimis agris & oppidis, per assentationem sibi adulantes episcopos & presbyteros summisit atq; disposuit.

1. Filium quidem Dei, non vult nobiscum profiteri è cælo descendisse. Hæresis Samosateni impia.

2. Non minùs verò etiàm alicubi dicit, Iesum Christum è terra ortum habuisse.

Qui autem in populo psalmis & laudibus impium hunc hominem celebrãt, angelum eum & magistrum ad se è cælo descendisse canunt. Et hęc ille superbissimus non prohibet, sed ea canentibus adest.

Quid autem mulieres eius subintroductas, (vt Antiocheni nominant) quid eius presbyteros & Di[illegible]onos, quibus & hoc delictum, & alia immedicabilia peccata permittit, eaque cum illis celat, conscius sibi eorum, & simul illos de eis arguens, vt sibi obnoxios habeat, dicamus? Quibus in rebus, verbis simul & factis eis est iniurius, quòd accusare eũ, sibijpsis timentes, non audeant. Sed eos

ille quoque collocupletauit. Quaꝑpter ab eis qui talia consectantur, amatur, & in admiratione habetur. Quid hæc, inquam, scribamus?

Ordo episcopalis & sacerdotalis, omnium bonorum operum exemplo multitudini esse debet.

Scimus autem, dilecti, episcopum & sacerdotalem ordinem omnem, multitudini exemplo esse debere bonorum operum omnium. Nec illud quidem ignoramus, perquàm multos, qui sibi mulieres subintroduxissent, grauiter lapsos esse: multos in fœdam suspicionem peruenisse. Atque vt concedamus vnum aliquem in tali re nihil turpe atq; impudicum committere: suspicionem tamen, quæ ex eiusmodi conuictu nascitur, vitare oportet, nè quem offendat, aut ad imitationem malæ consuetudinis incitet. Quomodò nanque alium obiurgabit vel instituet, vt videat nè frequenter cum muliere conueniens labatur, sicuti scriptum est: qui vnam quidem iam repudiârit, duas autem ætate florentes & forma præstantes apud se foueat, atque etiàm, si quopiàm eat, secum ducat, lasciuiens, atque delicijs diffluens? Cuius rei gratia pij omnes secum grauiter suspirant & lugent. Adeò autem impotentem eius tyrannidem reformidârunt, vt nullus accusare eum auderet.

Atque hæc quidem, sicuti diximus, quisquam emendauerit in viro qui catholicæ esset sententiæ, & ordini nostro connumeraretur. In eo verò qui tacenda enunciauerit, mysteriumque prodiderit, & detestandam hæresim Artemonis (cur enim tandèm parentem eius nô ostendimus?) producendo iactârit, non oportet rationem talium delictorum requirere.

Artemonis, qui ab Eusebio Artemas dicitur li 7. cap. 30. hæresim Samosatenus renouauit.

Deindè in fine epistolæ, epilogi loco hæc adijciunt: Quapropter quum is tantoperè Deo repugnaret, nec cedere vellet: ea nobis est imposita necessitas, vt homine isto excommunicato, alium ꝓ eo, non sine Dei, sicuti ꝑsuasum habemus, prouidentia, Ecclesiæ Catholicæ ꝑficeremus: beati Demetriani, qui ecclesiam eã ante hunc ꝓclarè administrauit, filium Domnũ, omnibus episcopalibus donis ornatum. Hoc ideò vobis scripsimus, vt ad eum communiõis literas detis, & rursùm ab eo accipiatis. Samosatenus autẽ ad Artemonẽ epistolas scribat, & cum eo etiàm, qui Artemonis sententiam probant, communicent. Res Samosateni sic se habuerunt. Hactenùs Nicephorus. De hac hæresi vide suprà in Artemone. Fuerunt autem qui hanc etiàm nostra tempestate Pauli Samosateni renouârunt hęresim, quos Samosatenicos appellat Staphylus de Luteranorum inter se cõcordia: vtpotè qui negant apud Ioãnem hanc vocem, ὁ λόγος, personam diuinę Trinitatis significare. Ità sentire, inquit, Matthiam Illyricum testatur & scribit schola Vuittenbergensis. Est etiàm in Silesię oppidulo Zary alius quidam Matthias, parochus eius loci, qui palàm negat Trinitatem esse. Item in Bohemię oppido Czeslauu, quidam pari furoris studio in Sanctam Trinitatem debacchatus est, dum esset in montibus Guttnis: & alij alibi non paucis in locis. Resque eò dementiæ peruenit, immò ad hoc furoris euasit, vt sanctam Trinitatem vocent tricipitem Cerberum. Sunt alij qui vnitatem Dei negant, & esse tres deos affirmant. Ità palàm quidam docuit in Prussia. Hęc Staphylus.

Proh scelus inter Christianos.

PAVPERES DE LVgduno. 13.

Pauperes de Lugduno, qui & Vualdenses, à Vualdone quodam ciue Lugdunensi, qui eorum fuit author, nuncupati, emerserunt Friderici huius nominis primi Imperatoris Germani, & Alexandri 3. summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1160.

Hic Vualdo (teste Aenea Syluio, libro de origine Bohemorum, cap. 35.) cùm diues admodùm esset, opibus relictis, pauperibusq; erogatis, euãgelicam paupertatem se seruaturum prętendit, multos interim sub hoc velamine impios errores adumbrans. Nam cùm idiota esset, quosdam libros vulgari ac materna lingua cum quibusdam sanctorum dictis ac testimonijs sibi conscribi fecit: quos libros non sanè intelligẽs, suo inflatus spiritu, Apostoli officiũ ꝓdicando vsur-

Vualdonis vita ex Aenea Syluio.

vsurpauit. Cùm itaq; multos sibi aggregâsset discipulos & asseclas, pessimos errores disseminare aggressus est, ecclesiæ prælatos & clerum aspernãdo. Monitus autem respondit, obedire Deo magis oportere, quàm hominibus. Cumq; obduratus in sua persisteret opinione, veluti hæreticus & contumax, anathematis vinculo innodatus, patria propellitur. Quæ res in laqueum & scandalum magnum facta est simplicibus. Quæ fatuitas multis adhuc in locis vigorẽ obtinet. Vbi quidem animaduertendum venit, fidem catholicam olim per potentes principes, per argutos philosophos, per subtiles hæreticos impugnatã, diebus autem istis per vilissimos idiotas & laicos pauperrimos tribulatam fuisse. Eorum autem hęreses in concilio generali Romæ habito damnatæ fuerũt, circa annum Domini 1170. Sunt autem huiusmodi:

Pauperũ de Lugduno. errores.

1. Asserũt primò, nullo pacto oleum sacrum in Baptismo debere misceri. *Baptismus.*

2. Pro hæreticorum solita temeritate atque impietate, cunctas benedictiones quas facit ecclesia dicitve super vinum, panem, aquam, oleum, sal, ceram, incẽsum, arbores oliuarũ & palmarum, vestes ecclesiasticas, calices, cœmeteria & alia huiusmodi, irrident atque subsannant, illas nullius esse momẽti asserentes. *Benedictio.*

3. Dicunt, frustrà tempus teri in cantibus Ecclesiasticis, & horis canonicis dicendis. *Cantus.*

4. Tempore Quadragesimæ carnem & ouã, & reliqua prohibita comedunt, dicentes hac in re nullum subesse peccatum: quin etiàm ecclesiam non posse talem ciborum abstinentiam præcipere, dicuntque in ea abstinentia nullum inesse meritum. *Cibus.*

5. Dicunt etiàm, vrente carnis libidine, omnem carnalem cõmixtionem tam inter viros, quàm inter fœminas, esse licitam. *Coitus.*

6. Auricularem confessionem prorsùs tollũt, eam necessariam esse negãtes. *Confessio.*

7. Docent Confirmationem non esse sacramentum. *Confirmatio.*

8. Obedientiam non esse pręstandam summo põtifici, aut alijs quibusuis prælatis ecclesiæ. *Ecclesia.*

9. Sacerdotes, pauperes esse debere, & sola contentos eleemosyna.

10. Dicũt etiàm, inter sacerdotes nullum fore discrimen. *Episcopus.*

11. Et quòd non dignitas, sed vitę meritum efficiat presbyterum potiorem.

12. Sine consueta ecclesiæ forma (vt Guido Carmelita cap. 9. de hæresibus Vualdensium ait) qua Christus consecraturus, nobis cõsecrandi modũ tradidit, Eucharistiæ sacramentũ conficiũt: sed septiès dicendo PATER NOSTER, & benedicendo panem & vinum, se cõsecrare asserunt. *Eucharistia.*

13. Dicunt rursùs hoc sacramẽtum, in die cœnæ Domini, feria scilicet quinta maioris hebdomadæ confectum, esse ꝑstantioris virtutis & efficaciæ, quàm alio quolibet die consecratum. Quapropter (vt Guido Carmelita asserit) nulla alia die anni quàm in die Cœnæ illud cõficiunt, illoq; die confectum per totũ annum conseruant, vt indè infirmis ministretur. Hoc itidẽm Græcis impingit idẽ Guido, vt suprà diximus.

14. Non solùm ciborũ delectum damnant, sed etiàm in ieiunio nullum esse meritum prædicãt, in sui erroris confirmationẽ illud Diui Pauli, malè ab eis intellectum, detorquẽtes: Corporis exercitatio ad modicum vtilis est. *Ieiunium.* *1. Tim. 4.*

15. Docent imagines esse tollendas ab ecclesia, idololatriã esse dicentes imagines in tẽplis habere, siue illæ sint Christi, siue alicuius è diuis. *Imago.*

16. Indulgentias quas Pontifices peccatoribus largiuntur & pręstant, illis videlicet pœnam condonando, ad cuius tolerãtiam peccator obligatur etiàm remissa culpa, contemnunt atq; irrident. Asserunt nanq; Papam nullam prorsùs habere potestatem indulgentias concedendi: quas si concesserit, dicũt nullius esse virtutis. *Indulgẽtiæ.*

17. Docent nullũ iudicẽ posse damnare aliquem hominem ad vllũ suppliciũ aut pœnã. Hoc nempe est sceleratis hominibus proprium, vt semper suis sceleribus optent impunitatẽ, quô liberiùs & securiùs quę voluerint, scelera perpetrare *Iudex.*

Matt.7. trare valeāt. In cuius erroris sui testimonium, illud adferūt: Nolite iudicare, & non iudicabimini.

Iuramentū. 18. Asserunt quodcunq; iuramentum esse Christianis interdictum: sic vt nusquàm, etiàm coram iudice, extorquēdæ veritatis causa ad id aliquem adigente, iurare liceat.

Labor. 19. Dicunt virum perfectum non debere manibus laborare, etiàm sustentādæ vitæ causa.

Miracula. 20. Sentiunt nulla vera miracula fieri in Ecclesia. Ex quo licet colligere, quāta fuerit illorū dementia & sacrarum literarū inscitia, cùm sint tam multa scripturę sacræ testimonia ad miraculorum confirmationē. Vualdenses nanque, sicut suprà diximus, homines prorsùs idiotæ & ignorantes extiterunt: quapropter hinc conijcere licet, eos ignorāsse quid sit miraculum, quum sit res insolita supra naturę potentiam operata.

Monachatus. 21. Dicunt Mendicantium religiones, fuisse malorū dęmonum inuentionem.

Obediētia. 22. Omnem ecclesiæ potestatem & ordinē tollere volebant, dicentes non esse obediēdum Romano pontifici, aut alijs ecclesiæ prælatis.

Peccatum. 23. Asserunt nullum capitale peccatum esse tolerandum, etiamsi vitandi quantunuis maioris mali gratia pmittatē.

Papa. 24. Docent omes presbyteros esse pares, neque vnum esse alio potestate superiorem: hac ratione non solùm Papæ authoritatem imminuere, sed etiàm illū à sua sede deijcere, omnemq; quā à Deo in terris recepit potestatem, illi adimere contendentes.

Potestas. 25. Asserunt itèm omnem potestatem tam laicalem, quàm ecclesiasticā amitti per peccatum mortale: ideoque non esse parendum illi, qui mortalis culpæ reus sit, dicentes huiusmodi hominem non posse ecclesiastica neq; seculari dignitate potiri.

Prædicatio. 26. Docēt liberam esse cuiq; Christiano verbi Dei pdicationem: adeò quidē, vt quantunuis fuerit alicui à superiore suo inhibitū nè id agat, illum tamē liberè posse concionari, & ad populum verba facere.

purgatoriū. 27. Docēt rursùs nullū esse purgatorium locum, in quo animæ ab hac luce migrātes, purgentur à sordibus, quas in corpore contraxerant, anteq̄ in æterna tabernacula recipi mereantur.

Sacerdotiū. 28. Dicunt Sacerdotē cōsecrandi potestatem amittere, si peccatū mortale cōmiserit: omnē verò hominē iustum suæ factionis, posse consecrare corpus Dñi, etiàm si laicus ille fuerit. Si verò in peccatum lapsus fuerit, eum perdere illam potestatem.

Sancti. 29. Omniū Sanctorū festa ab ecclesia auferre conantur, cùm aiunt Sanctos nō esse ab hominibus honorādos, colēdos, aut inuocandos: quò vel sic tandèm homines hìc viuentes, sanctorum qui in cęlis sunt, & diuino cōspectu fruuntur, defraudent auxilijs.

Sepultura. 30. Asserunt nihil interesse quacunq; tellure corpora humana sepeliātur, siue locus sit sacer, siue non.

Vnctio extrema. 31. Extremā deniq; vnctionē, inter ecclesię sacramēta non admittunt.

Ecclesia. 32. Dicūt etiàm tempore Syluestri Papæ ecclesiam defecisse: ideoq; nullum, quātunuis probū & iustum, saluari posse, fidem ecclesię Romanę tenendo.

Defuncti. 33. Item Missas, eleemosynas, orationes, & suffragia pro defunctis, nihil pdesse.

Oratio. 34. Postremò nullas admittūt orandi formulas, excepta oratione Dominica, PATER NOSTER: omnes intereà ferè sanctiones romanę ecclesię ceu inutiles & superstitiosas tollentes.

Reliquos horum impiorum hominū errores, vide in Vualdensibus, & apud Aeneam Syluium in de origine Bohemorum cap.35.

PELAGIVS. 14.

PElagius (à quo Pelagiani hæretici, qui & Cęlestiani à Cęlestio quodā monacho eiusdē Pelagij coæuo & assectatore, sunt appellati) pfessione monachus, sed diuinę gratię hostis ac oppugnator acerrimus, ex magna Britannia oriūdus fuit. Is cùm in partibus Oriētis, in Syria videlicet Palęstinę monachatū induisset, & (vt author est diuus Hieronymus) à quibsdā catholicis ad episcopalia munera obeunda esset perductus, tandèm

Pelagij vita.

tandèm in patriam reuersus, suis erroribus vndiq; respersis, Britanicã insulam eisdem quoq; infecit:idq; Archadij Imperatoris, ac Innocentij huius nominis primi summi Romanorum põtificis téporibus, circa annum Domini 405.

Germanus & Lupus episcopi fratres, Britanniam insulam à Pelagiana hęresi repurgant.

Quum aũt Angli hac de causa fauoré & auxilium implorássent à Gallicanis episcopis, eò q apud eos clarior, q̃ apud reliquas totius orbis nationes foret doctrina, Germanũ (vt inquit Beda libro de ratione temporũ) & Lupũ episcopos & fratres, catholicę fidei egregios defensores, virtutisq; eximios athletas & cõcertatores, doctrinã vita ipsa exornãtes, ad eos Galli miserunt: qui Antistites eam insulã ab hęresi Pelagiana tandèm expurgárũt, eam in fide & verbo veritatis, & miraculorum signis atque portentis confirmantes. Aduersùs hunc Pelagium duo fuére celebrata concilia, Carthaginense primum, alterum Mileuitanum.

Pelagij hæreses.

1. Is liberũ arbitrium diuinę gratię anteponens, docebat non ex misericordia Dei propter Christũ sine nostro merito nos iustificari & saluari, sed ex proprijs operibus & virtutibus naturalibus verã ac solidam coram Deo iustitiam parari, & remissionem contingere peccatorum non ex fide Christi, sed nostris conatibus.

Augustinus contra Pelagium.

Aduersùs hunc errorem grauissimè scripsit Augustinus, impugnauitq; fortiter Pelagij sententiam: & contrà tutatus est, per fidem nos saluari sine nostro merito, & tãtùm ex misericordia Dei cõsequi nos remissionem peccatorum, si ea fidamus. Nam si esset remissio peccatorum ex nostris operibus, nunquàm conscientiam certam esse, sed dubitare atque in ancipiti versari semper: siquidem infirmiores sunt humani conatus, quàm vt illis placari iratus Deus ob peccatum, & horror mortis tolli possit. Cęterùm exigere nihilominùs tamen Deum à nobis obedientiam & bona opera, vt in illis ambulemus, & vt certam indè faciamus vocationé nostram, hoc est,

Ephes. 2. 2. Pet. 1.

vt cõscientię certę sint nos placere Deo, quodque exaudire inuocantes, & saluare nos velit Deus. Id autem consistere non in nostrorum operum dignitate, sed in promissione & misericordia Dei. Hęc sentẽtia Augustini cognita, magnã consolationem adfert cõscientijs piorũ, docetque quæ vera sit fides, & interim bona opera à nobis requirere Deum. Ea enim exigit Deus, sed fide vult nos peccati condonationem recipere, eaq; purificare corda nostra sine meritorũ nostrorum respectu. Act. 15.

2. Dicebat item Pelagius (vt idem ait Augustinus lib. de hęresibus ad Quoduultdeum) quòd Adam moriturus erat etiamsi non peccásset, & quòd non ex culpæ demerito, sed ex conditione naturæ mortuus est.

3. Asserit rursùs pueros nõ egére Baptismo ad deletionem peccati originalis, quia videlicet negat pueros ante baptismum vllum peccatum originale habere, vt idem testatur Augustinus lib. de hæresibus, cap. 88.

4. Dicit etiàm, vitam iustorum in hoc seculo nullũ habere peccatum, tãquàm si is q semel iustus est, iam ampliùs peccare non possit.

5. Docet item, liberum hominis arbitrium post receptam baptismatis gratiã non posse ampliùs peccare.

6. Asserit orationes, quas facit Ecclesia pro infidelibus & alijs peccatoribus vt conuertantur, siue pro fidelibus vt pseuerent, frustrà fieri: quòd ad illa omnia sufficere dicat nostri arbitrij liberã potestatem, & ità non opùs esse à Deo petere, quę nosipsi consequi possumus.

De Pelagio verò sic scribit Vincentius Lirinensis: Prophanas (inquit Paulus) vocum nouitates deuita: quas recipere atque sectari nunquàm Catholicorum, semper verò hæreticorum fuit. Et reuerà, quæ vnquàm hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit? Quis vnquàm hæreses instituit, nisi qui se priùs ab ecclesiæ catholicæ vniuersitatis & antiquitatis consensione discreuerit? Quod ità esse, luce clariùs exempla demonstrant. Quis enim vnquàm ante prophanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus singulos adiuuandum,

Vincentius Lirinẽsis, de ritibus hæreticorum.

necessariam DEI gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cælestium, reatu præuaricationis Adæ omne genus humanum negauit adstrictum? Hæc ille.

Pelagianismus hac nostra tempestate renouatus.

De his porrò qui hac nostra ætate Pelagianismum renouant, Lindanus sui Dubitantij dialogo secundo, loquitur in hunc modum: Pelagius, inquit, Christianę gratiæ hostis suum diù coxit monachali sub pallio venenū, quod varijs patrum concilijs etsi fuerit damnatum, tamen nunc quoq; à Luteri discipulis in lucem renouatum, Euangelij titulo recrudescit in Saxonia. Ioãnes enim Pfeffingerus pastor Lipsensis, vnà cum schola Lipsensi, docent hominē naturalibus liberi arbitrij viribus sese ad gratiam disponere ac pparare posse, vt ipsi sanctus infundatur Spiritus. Sic enim definiuisse publica disputatione de libero arbitrio ait Nicolaus Amsdorffius Confessione purę doctrinę. Homo suis (inquit) naturalibus viribus verbo assentiri, promissionem appræhendere, & Spiritui sancto non repugnare potest.

Ioãnes pfeffingerus.

Ità quoquè Staphylus li. de Luteranorū inter se concordia.

Heshusius quoq; defensione contra Caluinum, docet non solùm Lipsenses, sed & Vuittembergenses theologos palàm adierere synergiam & cooperationem humanæ volūtatis in conuersione, qua homini non renato tribuitur facultas sese applicandi ad gratiam, & verbo Dei ex sese assentiendi. Isti & suum edidêre INTERIM, quo veterem Luteranismum mirificè interpolàrunt. Illyricus Melanchthonem quoq; huius insimulat erroris, libro quē lingua Germanica inscripsit BERICHT. Hæc Lindanus.

Et Fridericus Staphylus in Apologia de Luteranorum inter se cōcordia: Nouipelagiani, inquit, huius nostri seculi sunt qui dicūt, non esse in paruulis peccatum originale, sed esse morbum quēdam nō morte dānandum. Ità Zuinglius in libello de Baptismo cōtra Vrbanum Regiū. Item quòd Numa, Cato, Scipio, & similes pstantes viri ethnici, quantùs caruerint vera fide vēturi Christi, saluos tamen factos virtute legis naturæ. Idem Zuinglius ibidē, & Luter. Zuinglianis hoc exprobrans in vltima sua Confessione de Cœna Domini. Hæc Staphylus.

Baptismi necessitas.

De his quoq; Hosius de Sacramento Baptismi loquitur in hunc modum: Ex omibus ecclesię Sacramentis nullum est æquè cunctis necessariū atq; Baptismus, sine quo aut ei. votò nihil est quod quisquam salutem se consequi posse speret. Clara enim sunt & aperta Christi verba, dicentis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Cuius hæreditatē quisquis adire cupit, necesse est vt ab eo statu, in quo natus est filius primi Adæ, transferatur in statum gratię & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Iesum Christum saluatorem nostrum. Quæ trāslatio quoniam, vt diximus, in Baptismo fit, ad assequendam illam æternam gloriam apprimè cunctis est necessaria. Quamobrem ferendus non est error hic nostri seculi Pelagianorum, qui contra clarum & apertum Dei verbum, contra communē totius ecclesię sensum & cōsensum asseuerare non dubitant, paruulos fideliū, hoc solo quòd filij sunt fidelium, regnum cęlorum consequi. Cōtra quorū errorē sic iam indè à multis seculis ab Augustino scriptum est epistolà 28. Quisquis dixerit, quòd in Christo viuificabuntur etiàm paruuli, qui sine Sacramēti eius participatione de vita exeunt, hic profectò & cōtra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat ecclesiam: vbi proptereà cum baptizandis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo viuificari non posse.

Ioan. 3.

Error Pelagianorū est, q filij paruuli fideliū sine baptismo, regnū Dei consequuntur.

Verùm ijdem illi contra sanctorum patrum omnium & Ecclesię totius receptum sensum, non verentur illa Christi verba, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non de aquę elemento, verùm de mortificatione, accipi debere, affirmare. Huc audaciæ atque amentię progressi sunt homines inflati sensu carnis suę, & nō tenentes caput, dum sibi licere volunt iuxta priuatum spiritum suum scripturas interpretari. Sed nos repudiatis horum tam crassis erroribus, cum Christo capite nostro, & cū eius corpore ecclesia dicamus & sentiamus, quòd nisi qs fuerit renatus ex aqua vi-

Verba Christi, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, ab Euangelicis nostri tēporis detorta atque deprauata.

visibili & spiritu inuisibili, non potest introire in regnũ Dei. Hæc Hosius. Cõtra Pelagium aũt congregat concilium Carthaginense 217. episcoporum, circa annum Domini 423.

PEPVZITAE. 15.

Pepuza, quã alij ciuitatẽ, alij vicum esse dicunt.

PEpuzitæ seu Pepuziani (D. Augustino teste, libro de hæresibus, cap. 27.) à quodam oppido quod Pepuza nominatur, sunt appellati, ex quo quidem loco Montanum hæreticum oriundum fuisse asserunt. Hi em̃ alio nomine Mõtanistæ siue Phryges vocantur, vt habetur Cod. de hæreticis. Hanc Pepuzam, ciuitatem desertam appellat Epiphanius: quam sanè diuinum quidpiam esse isti arbitrantes, Hierusalem vocauerunt. Et proptereà quòd dicunt, in ea ciuitate Christũ specie fœminę reuelatũ fuisse, tantam mulieribus tribuũt dignitatem, authoritatem, & principatum, vt sacerdotio quoquè apud eos honorentur. Emerserunt autem Commodi Imperatoris, & Soteri summi Romanorum põtificis temporibus, circa annũ Dñi 181.

Pepuzianorũ hæresis.

Asserunt hi, mulieres iustè posse ad sacerdotium promoueri.

Nicephor.

Horum meminit Nicephorus libro quarto, cap. 22. histor. ecclesiast in hæc verba: Montanistæ qui & Phryges, appellantur etiàm Pepuziani, à vico quodam, quem Montanus eorum dux Hierusalem vocare solitus erat.

Pepuzitarũ Pascha.

Rursùs lib. 12 cap. 32. cùm de Paschalis festi celebratione, quæ aliquandò secùs quàm nunc in Asia fiebat, agit in hæc verba: Montanistæ verò, inquit, quos etiàm Pepuzitas & Phryges appellare consuetudo est, quadam ratione inuenta, iuxta eam Pascha celebrant. Atque in primis eos repræhẽdunt, qui propter festum Paschæ, lunæ cursum obseruãt. Nõ illum enim, sed Solis orbem, eis qui ritè Paschæ diem inquirere velint, inspiciendum esse censent. Et mẽsem quẽlibet dierum triginta, atque principium earum ęquinoctium vernum faciunt: quæ dies secundùm Romanos, ritè ante nonum Calend. April. dicatur. Ea nanq; etiàm magna hæc duo luminaria initium suum habuisse allegant, per quæ tempora & anni significantur. Idq́ue ex eo liquere asserunt, quòd luna per octẽnium cum sole conueniat, & ambo initium nouum sumant. Quandoquidem octẽnalis lunę cursus, nonaginta & nouem mensibus perficiatur: diebus autem bis mille noningentis vigintiduobus, quibus etiàm sol octonos absoluat cursus: Ità vt annus quilibet censeatur esse dierum trecẽtorum sexagintaquinque, & quartæ vnius diei partis. Ex ea nanq; die quæ est ante nonum Calend. April. quippe quæ principium creationis Solis & primi mensis existimeẽ esse, colligunt atque computant eam, quæ in sacris literis dicitur, decimamquartã diem, quã esse dicũt ante 8. Idus April. in qua semper festum Paschæ agunt. Quòd si ità, vt sæpè fit, in eam Resurrectionis quoquè dies concurrat, proxima Dominica die id festum celebrant. Scriptum enim est, inquiunt, à decimaquarta vsque ad vigesimamprimam, Pascha esse peragendum. Hactenùs Nicephorus. De hac re vide plura in Paschatitis, Sabbatio, & Quatuordecimanis.

Aequinoctium vernum ante 9. cal. April.

Nono cal. April. initium creationis.

Pepuzitæ Pascha celebrant ante octauũ Idus April.

PETILIANVS. 16.

PEtilianus fuit secta Donatista, diui Augustini conuiciator acerrimus, & veritatis catholicæ vehementissimus oppugnator & hostis, contra quem etiànùm extant aliquot diui Augustini opuscula, vt de vnico baptismo, & contra epistolam Petiliani libri tres. vixit autem Honorij & Theodosij Imperatorũ, & Innocentij huius nominis primi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 415.

Hic docebat libello quodam quem de communi baptismo inscripserat, eos qui se pro peccato interimunt, debere martyres nuncupari, eò quòd in se puniant, quod se dolent commisisse.

Petiliani damnãdum dogma.

Qui error ex Iudę pditoris facto conuincit, q licèt doleret de peccato quod commiserat, sese tñ suspẽdit. Iudã porrò esse damnatũ, nullus dubitat catholic', cùm tã sit apertũ scripturę testimõium, vt nihil suprà. Propheta nãq; de Iuda loquẽs, ità ait: Cùm iudicat, exeat cõdẽnatus, & oratio eius fiat in peccatũ. Fiãt dies eius

Psal. 108.

es eius pauci, & episcopatum eius accipiat alter. Quòd verò verba hæc de Iuda sint intelligēda, B. Petrus in ea oratiōe, quā ad reliquos cōdiscipulos post Christi in cælos ascēsionē habuit, testat, cùm de alterius in locū Iudæ subrogatiōe loquitur, quemadmodùm in Actis Apostolicis capite primo habetur.

Dicebat etiàm Petilianus malos sacerdotes non conferre vera sacramenta, & malorum immunditiàm bonis obesse.

PETRVS DRESENSIS. 17.

PEtrus Dresensis Germanus natione, & patria Misnensis, Vualdensium sequutus est insanias, indeq; totam penè Bohemiam suo infecit errore, Ruperti Cęsaris Germani, & Alexandri quinti huius nominis Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 1410.

Petri Dresensis vita. Nam (vt author est Aeneas Syluius libro de origine Bohemorum, cap. 36.) post inceptam Ioannis Hussi dementiam, pauloque progressam, is Petrus Dresensis nouam Bohemis pestem attulit. Hic nēpe à suis cognitus, quòd Vualdēsium lepra esset infectus, patria pulsus est: indeque fugiens, Pragam Bohemiæ ciuitatem, velut hæreticorū asylum, se contulit, vbi puerorum instituēdorum curam suscepit. Iacobellus Bohemorū doctor. In qua tunc ciuitate Iacobellus quidam, Misnēsis etiàm patria, moribus simul & literis clarus, curam tenebat populi sua prædicatione edocēdi. Hūc Petrus cùm cōuenisset, mirari se ait, hominē alioqui doctū ac sanctum, quique populi instruendi munus suscepisset, non animaduertisse errorem communionis Eucharistiæ, qui iampridèm Ecclesiam pessundāsset, in qua sub vna tantùm specie Dominicum corpus populo ministratur, quum apud Ioannem sub duplici specie panis & vini sumi iubeatur, dicente Domino: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ioan. 6. His commotus idem Iacobellus, quum perquisitis vetustis sanctorum doctorum, Dionysij videlicet Areopagitæ & Cypriani, codicibus, communionem calicis aliquandò vsitatam planeque laudatam inuenisset, populum cohortatur & admonet, nè deinceps communiōem calicis, sine qua saluari nemo posset, negligeret. Cōmunio calicis laicis exhibita, laudata olim ac probata, sed nunc prohibita. Huic cæteri, qui iam in Bohemia aderant, hæretici consenserunt, non modicùm læti, quòd sententiam aliquam inuenissent in sacro, vt aiebant, Euangelio fundatam, per quam Romanæ sedis vel ignorantia, vel nequitia argui posset. Hæc Aeneas Syluius.

Docebant ergò isti, necessariò sub vtraque specie, panis videlicet & vini, esse communicandum: Adeò quidem, vt qui sub vna tantùm specie communicaret, etiàm si laicus sit, peccaret: quia (vt aiunt) qui ità cōmunicat, contra præceptum Christi agat, qui vnicuique pcipit sub vtraque specie communicare. De hac re vide in Iacobello. Lege etiàm docti illius Hosij Cardinalis episcopi Varmiensis libellum, quem aduersùs huiusmodi hæreticos edidit de vtriusque speciei communione.

PETRVS DE BRVIS. 18.

PEtrus de Bruis, à quo Petrobrusiani hæretici, Gallus natiōe fuit, ex prouincia Narbonensi oriūdus, in ea quam mente conceperat, hæresi tam obstinatus & pertinax, vt tandèm apud oppidū diui Aegidij ob sua crimina viuus exustus fuerit, quemadmodùm de illo refert venerandus Petrus Abbas Cluniacensis eo libello, quem cōtra eius errores conscripsit. Idque Hērici quinti Cæsaris Germani, & Callisti secundi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 1124.

Asserebat autem hic, paruulis vsu rationis carētibus non prodesse baptisma, quòd paruuli qui sunt rationis expertes, fidem habere nequeant, nec Dei verbo, quod illis prædicatum fuerit, credere. Petri de Bruis impiū dogma. Hoc autem asseuerabat summè fore necessarium cuicunque baptisma suscipienti: adeò fanè, vt si quis sine præuia fide baptisma suscepisset, nihil ei prodesse baptisma diceret. De hoc vide plura in Henricianis.

PE-

PETRVS CNAPHAEus *Antiochenus episcopus.*

19.

PEtrus Cnaphæus Antiochenus fuit episcopus, vel potiùs Antiochenã sedem inuasit, eiusdem ecclesiæ episcopo nomine Martyrio adhuc vitam agẽte, cùm anteà tẽpli sanctæ Bassæ martyris apud Chalcedonem Bithyniæ presbyter esset. Idque Zenonis Cæsaris, & Simplicij summi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 476.

Petri Cnaphæi hęresis. Hic duas personas Christo tribuens, ausus est in angelico hymno, qui Trisagion à Græcis nuncupatur, quartam superaddere vocem, dicens: Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immortalis, sanctus qui crucifixus est. Vt sanctum fortem, quo nomine filius Dei designatur, aliũ faceret ab eo qui crucifixus est. Quæ hæresis in quinta Synodo Constãtinopolitana damnata fuit. De qua Ioannes Damascenus libro 3. capit 10. ait in hunc modum: Hanc additionem, in Trisagio ab insano vaneq; sentienti Petro Cnaphæo factam, diffinimus blasphemam esse, vt quartam inducentem personam, & ad partem ponentem Dei filium, patris subsistentem virtutem, & ad partem, eum qui crucifixus est, vt alium existentem preter fortem Deum, aut passibilem sanctam Trinitatem glorificantem, & cum filio patrem & spiritum sanctum crucifigentem. Facessant hæ blasphemæ & asscriptitiæ nugæ. Nos enĩ hoc, SANCTVS DEVS, de patre accipimus, &c. vide ibidèm quę supersunt.

Ioãnes Damascenus.

Is Cnaphæus itaque Deum passum & crucifixum fuisse asserebat, Chalcedonensem Synodum interim plurimũ carpens & proscindens: à quo etiam eius doctrinæ sectatores, Theopaschitæ sunt appellati.

Petri Cnaphæi vita ex Nicephoro Callisto. De eo rursùs sic scribit Nicephorus histor. ecclesi. lib. 15, cap. 28. Zeno, inquit, simul atquè Imperatoris gener factus est, in Orientem missus est: in qua profectione, Petrus cognomine Cnaphæus eum sequutus est, templi sanctæ Bassæ martyris apud Chalcedonem Bithyniæ presbyter. Is vbi cum illo Antiochiam venit, & sedes episcopalis ibi ei perplacuit, Zenoni persuasit, vt sibi in episcopatu eo recipiendo adesset, quem tum Martyrius gerebat, Maximi, qui quartæ Synodi suffragijs dignitatẽ eam cõsequutus fuerat, successor. Et cùm Martyrius in vrbe imperiali, necessitate id flagitante, diutiùs moraretur, Petrus tumultus Antiochiæ non minimos excitauit, res plerasque apud plebem per confusionem miscens, & insolita quędam aduersùs fidem inducens. Quodq; maximum est, omnes eos qui Deum crucifixum & passum esse non crederent, anathematis fulmine feriens. Atque vbi opinionem suam confirmauit, tersancto hymno, Trisagion grecè nuncupato, accessionem istam, Qui crucifixus es pro nobis, tandèm adiecit. Quæ verba ad hunc vsque diem apud Theopaschitas obtinent.

Zenone adiuuante, Petrus Cnaphæus, viuente adhuc Martyrio episcopo, sedẽ antiochenam inuadit.

Theopaschitę qui & Monophysitæ, siue Monothelitæ.

Quibusdã etiam hominibus ex Apolinaris partibus sibi adscitis, multa aduersùs Martyrium episcopum molitus est, & populum per varia dissidia in partes plures diduxit. Martyrius Antiochiam redijt, & multitudinem seditionem aduersùs se & veram de Deo sententiam mouere, Zenonemque quàm maximè Cnaphæo fauere reperit. Atque vbi post frequentem cohortationem persuadere illis, vt sententiam talem mutarent, non potuit, populi publicitùs concione cõuocata, episcopatum deposuit, verbis hisce in præsentia omnium vsus: CLERO REBELLI, ET POPVLO INOBEDIENTI, ET ECCLESIAE CONTAMINATAE NVNCIVM REMITTO, SACERDOTALEM MIHI RESERVANS DIGNITATEM.

Martyrij sese episcopatu abdicantis, grauiter dictum.

Hoc vbi ille dixit, & secessit, Cnaphęus in Antiochenum thronum insiluit, Chalcedonensem synodũ plurimùm proscidit, atq; oẽs accessionẽ illam tersãcti hymni vsurpare coëgit. Quæ res postq̃ est ad pijssimum Leonem delata, continuò Cnaphęum ad exilium condemnauit. Id verò vbi ille cognouit, fuga saluti suę consuluit, & in domicilio Insomnium monachorum clàm latuit.

Cnaphæus in exilium agitur. Apud Insomnes latet.

Cnaphæo Stephanus substitutus est, quem

quem Antiocheni pueri, qui scilicet Cnaphæo adhuc addicti essent, acutis calamis veluti cuspidibus iugulárunt, & in amnê q vrbê eã pterfluit, coniecerunt, sicuti Ioannes Rhetor tradit. Stephano in episcopatu Calandion, qui tum Cõstantinopoli pter negocium certum erat, successit. Hic quartam Synodũ defendens, neminẽ priùs ad cõmunionem admittebat, q̃ Petrum Cnaphæũ, & circulares, q posteà à Basilisco tyráno editæ sunt, literis anathemati subiecisset. Idẽ Cnaphæi actionibus resistens, accessioni illius in eo, quem diximus, hymno, præmisit, Christe Rex.

Stephanũ Antiochiæ episcopum pueri trucidant.

Calandion eius successor.

Petrum Cnaphæum tamen quatuor ista ecclesiæ catholicæ cõmodissima reperisse dicunt: Vt sacrum vnguentũ in populi totius psentia consecraretur. Vt ad vesperam sanctorũ Theophaniorũ, id est, Epiphaniæ, vnda in sacrũ lauacrũ infunderet: Vt Symbolũ sanctũ, quod semèl tãtùm anteà magno & sanctę Parasceues die dici solitũ fuerat, in synaxi & conuentu ecclesię quouis decantaretur: Vt in precatione omni, Maria DEI genitrix nominaretur, & diuinum eius nomẽ inuocaretur. Hactenùs Nicephorus. De hoc vide in Monophysitis, Theopaschitis, & Timotheo Aeluro episcopatûs Alexandrini violẽto occupatore.

Petri Cnaphæi quatuor in ecclesia vtilia inuenta.

PETRVS IOANNIS.

10.

PEtrus Ioannis diœcesis Biranensis, Ioachimi abbatis, de quo suprà diximus, errores sequut' est & docuit, aliquot libris à se editis in diui Ioãnis Apocalypsim & Matthæi Euangeliũ, q posteà summi põtificis authoritate, & multorum in sacra Theologia Doctorũ acri diligentiq; examine & consilio, in curia Romana solenni cõuentu sunt condemnati. Vixit aũt ille Hẽrici sexti Cæsaris Germani, & Cælestini hui' nominis tertij maximi Romanorũ antistitis tẽporibus, circa annũ Dñi 1199. De cuius antistitis iussu & mandato idem Petrus cùm in sacro loco post mortẽ conditus esset, exhumatus est, & hæreticus omnium calculo & sententia declaratus, eius ossa rogo imposita & exusta fuêre. Eius hæreses sunt hæ:

1. Negat inprimis animam rationalem esse formã corporis humani, nõ absolutè quidẽ, sed inquantùm rationalis est. Cõcedit porrò animã rationalẽ esse formam corporis, nõ tamẽ sub hac ratione qua rationalis est, pterea quòd, inquit, per hanc rationẽ informare corpus non possit.

Petri Ioãnis hæresis.

2. Docet etiàm cum Ioachimo abbate Calabriensi, Apostolos nõ pdicâsse Euangeliũ Christi iuxta spiritualẽ intelligentiam, sed tantùm secundùm literam.

3. Ait in Baptismo gratiã & virtutes, quas vulgò Theologicas vocant, minimè infundi.

4. Asserit Christũ vulnus lanceę, cùm adhuc viuus esset, sustinuisse contra illud apertissimũ Euangelistæ Ioannis testimoniũ: Cùm ergò (inquit) accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatũ est. Et inclinato capite, tradidit spiritũ. Et paulò pòst: Ad Iesum autẽ cùm milites venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum láncea latus eius aperuit, & cõtinuò exiuit sanguis & aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit, & verũ est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit, vt & vos credatis. Hucusq; Diuus Ioannes. Ex quorum verborũ serie clarissimè patet, Christum fuisse iam mortuum, cùm latus eius fuit lancea sauciatum. Etsi ergò angelus de cælo nobis aliud nunciaret, non tamen credendus esset. Neque religionis aut contemplationis ergò, licet mẽdacium fingere aut comminisci. Hic autẽ vt augere Christi dolores quos in cruce pertulit, videretur, dicebat licitè dici & contemplari, Christum lancea percussum fuisse, cùm adhuc viu' esset. At Deus non indiget mendacio nostro. Ideò meritò error ille damnatus est in concilio Viennensi sub Clemente papa quinto. Cuius concilij diffinitio in volumine Clementinarum Decretalium, titulo de summa Trinitate & fide catholica, habetur in hæc verba. Nos igitur ad tam prǽclarum Euangelistę testimoniũ, ac sanctorum patrum & doctorum cõmunem sententiam, apostolicę considerationis, ad quam duntaxàt declarare ptinet, aciem conuertentes, sacro approbante

Ioan. 19.

Cur Petrus Ioãnis dixit Christũ, cùm adhuc viuus esset, vulnus lanceæ pertulisse.

Concilij Viennẽsis diffinitio.

bâte cōcilio, declaramus, prædictum Apostolum & Euangelistam Ioãnem, rectũ in præmissis factæ rei ordinem tenuisse, narrando quod Christo iam mortuo vnus militum lancea latus eius aperuit. Hæc concilij Viennensis definitio: cui magis vnumquenq; Christi nomine insignitũ credere oportet, quàm phantasticis hæreticorum imaginationibus. Hæc ex Aphonso à Castro.

5. Per Babylonem quoq; meretricem magnam, vniuersalem ecclesiam Romanam militantem intelligit & interpretatur, quam ecclesiam carnalem, & bestiam, & synagogam satanæ vocat.

6. Per mysticũ Antichristum, Papam rursùs intelligit, & quòd omnes Abbates quinti temporis, in quintum caput bestiæ conueniunt, quę est diabolus, & Antichristus, & malorum cōgregatio. Reliquos ei9 errores vide in libro inquisitionum Nicolai Emerici.

PETRVS ABAILARdus. 21.

PEtrus Abailardus, vel, vt alij volũt, Abelardus, & Baliardus, vel Adelhardus, in Gallia ortũ habuit: licèt Carion lib. 3. Chronicorum suorum, illum Anglum & philosophum peripateticũ Parisiẽsem fuisse asserat. Vixit aũt Cunradi huius nominis tertij Cæsaris Germani, & Cælestini secundi Romanorũ pōtificis temporibus, circa annum Domini 1143. Sub quo pontifice cōtra eundem Abailardũ Synodus in Gallia apud Senones congregata est, in qua ille erroris conuictus, posteà (vt author est Platina de vitis pontificum) in deserto loco monachus, cum quibusdam discipulis sanctissimè vixit.

Petri Abailardi hæreses.

1. Dicebat autem hic Deum quicquã facere non posse, nisi quæ propter ordinem institiæ & sapientię suę facit: immò ea quæ agit, illum ex naturę necessitate agere.

2. Deum item omnium bonorum authorem non esse.

3. Illum per essentiam à beatis non videri.

4. In Deo aliquid cōpositionis inesse.

5. Ponebat etiàm præter creatorem & creaturas aliud quiddam, & pręter Deum aliquid ponebat æternum.

6. Asserebat rursùs angelos aliquid creare. Et sic de alijs eius erroribus, quos F. Petrus Pargamenus in tabella quadã, quę operibus diui Thomæ annexa est, enumerat. Quos etiàm idē beatus Thomas diuersis in locis suorum operum refellit & improbat.

Hic Petrus à B. Bernardo Claraualensi Burgundiorum Abbate, in disputationẽ prouocatus, vt de iustitia & dogmate suo respōderet, eũ veritus, Apostolicæ sedis audientiam appellauit, & ità effugiens, haud multùm pòst (vt quidam aiunt) Cabilone obijt. Contra quẽ Anselmus Cantuariẽsis episcopus epistolam scripsit, quæ incipit, Dominis & patribus, & fratribus omnibus catholicis, &c. Aduersùs eiusdem hæreses, Diuus quoque Bernardus librum ad Innocentium Papam scripsit. De hoc vide plura in Arnoldistis.

Petrus Abailardus à Diuo Bernardo ad disputationem prouocatus.

PHARISAEI. 22.

PHarisæi à voce Phares, quę segregatos significat, sunt appellati. Vsi sunt enim hi quibusdam humanis constitutiōibus super legem Moisis, (nam doctiores reliquis fuerãt) quibus à reliquo populo segregabantur. Fuit tamen paulò sanior & rectior horum doctrina, quàm aliorum, hoc est, Saducęorum, & Essæorum. Nam docebant hi immortalitatẽ post hanc vitam, & quòd vlcisci Deus velit peccata. Crediderunt quoq; venturum esse Messiam in salutem credentium, & peccatoribus iudicẽ. Commissa etiàm huius sectæ viris est Respublica Iudęorum præ alijs, quibus potentiores quoquè erant.

Pharisæi vnde dicti.

Pharisæorũ doctrina.

De his ità ait Philastrius: Pharisæorũ, inquit, alia est hæresis, quæ resurrectionem quidem futuram cōfitetur, legem accipit & prophetas: Christum autẽ expectat vt iustum hominem. Hi iudaizãt, & Euangelia non recipiunt, & quædam tempora Christo Domino nostro esse contraria asserunt. Hæc Philastrius. Quàm verò fuerint hypocrisis fuco obuoluti Pharisæi, qui nōsse volet, Euangeliorum codicem, & potissimùm vi-

Philastrius.

gesimumtertium caput Matthæi legat, vbi Christus graphicè suis illos depingit coloribus & perstringit, eorumque hypocrisim detegit ac maximè execratur.

PHILETVS. 23.

Philetus vnus eorū fuit, quos Diuus Paulus ob hæresim & blasphemiam in sanam Christi & Apostolorum doctrinam, satanæ tradidit, sub Domitio Nerone & Petro Apostolo, circa annū Domini 56. Tantę enim potestatis erat Apostolus, (inquit Diuus Augustinus) vt recedentes à fide, solo verbo traderet diabolo.

Diui Pauli quàm ingês potestas.

Hic porrò negabat futuram resurrectionem corporum, & omia quę in scripturis sacris de resurrectione corporali legūtur, ad spiritualem resurrectionem referre conabatur, iuxta quod à morte peccati aliqui resurgunt & euigilant. De quo Paulus suum Timotheum in fide & doctrina sana erudiens, loquitur in hæc verba: Prophana & vaniloquia deuita. multùm em̄ proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit, ex quibus est Hymenęus & Philetus, qui à veritate fidei exciderunt, dicētes resurrectionem iam factam esse, & subuerterunt quorundam fidem. Quem locum explicans Oecumenius, Successionem, inquit, procreationis liberorū, execrandi isti appellabāt resurrectionē: & quosdam illiciebant, vt ab Apostolica doctrina discederent. Vndè meritò dixit, Ad maiorem proficient impietatem. Vide enim quanta oriantur mala ex hoc, quòd dicatur iam factam esse resurrectionem. Ex hoc priuamur Christi aduentu, quo quid potest contingere tristius? Non est retributio, neque supplicium: mētitur Christus, qui hęc ꝓmisit, aliaq́; multa similia. Nempè si resurrectio non est, neq; Christus resurrexit, neq; iudex sedebit viuorum ac mortuorum. Et ità (inquit) subuerterūt quorundā fidem, simpliciorum videlicet & imbecilliorū. Hęc Oecumenius. De hoc vide plura superiùs in Hymenęo.

Phileti hæresis.

2. Tim. 2.

Oecumenius.

1. Cor. 15. Act. 10.

PHITONISSAE. 24.

Phitonissę, vel (vt alij scribunt) pythonissę, mulieres erāt, q̄ se sciscitātibus per pudēda, responsa dare videbātur. vndè & vētriloquę Latine, quasi ventre loquētes, & Gręcè Engastrimithę sunt nominatę, quòd ore sonū non edentes, per ventrem loqui viderentur. A quarū diuinatione hæresis quondàm exorta est, quæ Phitonica nuncupatur: de qua Philastrius Brixiensis episcopus scribit in hunc modum:

Alia est, inquit, hęresis de phitonissa, qua cooperientes vestimētis mulierem, ab ea quædàm responsa sperabāt se posse consequi: vndè & aiunt phitonissam illam, beati Samuelis animam ab inferis excitâsse. Atque indè maximè id credi posse, homines vsque hodiè plurimi suspicantur, ex eo, quòd quæcunq; dixerat regi Sauli superstiti propheta beatissimus, ea etiàm in executione euenisse vera cognoscātur. Cumq́; plurimi huic acqescere mendacio màlint, quàm veritati, in perpetuum descendunt interitum, cùm propheta dicat: Iustorum animæ in manu Dei sunt, & mors non tanget eas. Quomodò itaque anima impia piam sanctamq́; animam, & prophetam maximè, poterat ab inferis excitare? Sed eô fit, quia ignorant quòd recedentes animæ à fide Christi Domini, deditas iam se omni impietati faciunt, atque ei omni studio subijciunt: quia arbitrij sui est omnis homo, adeò vt quodcunque velit, eligere possit, id Deo permittente. Sed quia cor eius recessit à Domino, ideò, vt immundus spiritus iam ei dominetur, permittit Deus, quemadmodùm dubijs & claudicantibus in lege diuina beatus dicebat Helias: Vsq; quò claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Qui enim adhæret DEO, vnum corpus efficitur: at qui immundo spiritui, vnus vtriusque consensus est. Et Achab rex Israel cùm crederet Sedechiæ & alijs falsis prophetis, verumque prophetam Domini Michæam contemneret, interrogat Dominus immundū Spiritum, adhuc bonitatis suæ quidpiā regi concedente Domino vsq; ad tempus aliquod, vt si vellet vero prophetæ credere,

Phitonica hæresis.

1. Reg. 28.

Sapien. 3.

Animæ à fide recedentes, omni se impietati dedūt atq; subijciunt.

3. Reg. 18.

1. Cor. 6.

3. Reg. 22.

credere, procellam periculi deuitaret: si verò nollet, sed magis crederet pseudopropbetis, sine dubio deperiret. Ità enim interrogat Dñs: Quis seducet Achab regem Israel, vt ascendat & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba eiuscemodi, & alius aliter. Egressus est aut spiritus immundus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiã illum. Cui inquit Dñs, In quo id facies? Et ille ait, Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarũ eius. Et ait Dominus: Decipies, & præualebis: egredere, & fac ità. Ideoq; & Apostolus ait: Non magnum est si etiàm Satanas transfiguret se velut in angelum lucis, cùm ipsius satellites transfigurantur quasi in ministros iustitiæ, & ità decipiunt multos visu, verbo, aut persuasione. Cumque malis mãlunt credere, eisque inhærere quàm bonis & rectis corde, non mirum esse debet, si ineuitabilem æternæ mortis incurrant sententiam, diuersisq; post corporis exitum pœnis & cruciatibus pessundentur. Quod & Israelitarum regi tunc temporis periculum ad nostram doctrinam & exhortationem aduenit, nimirùm quòd falsis magis quàm veris Dei prophętis credere maluisset. Hactenùs Philastrius.

Spiritus mendax in ore pseudoprophetarum.

1. Cor. 11.

Augustinus. In quam sententiam sic quoquè Diuus Augustinus de Doctrina Christiana libro secundo cap. 23. loquitur: Quarè istæ quoquè opiniones quibusdam rerum signis humana præsumptione institutis, ad eadẽ illa quasi quædam cum dæmonibus pacta & conuenta referendę sunt. Hinc enim fit, vt occulto quodam iudicio diuino, cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi pro meritis voluptatum suarum, illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus angelis: quibus ista pars mundi infima, secundùm pulcherrimum ordinem rerum diuinę prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptiõibus euenit, vt istis superstitiosis & pniciosis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant, quàm dicunt: multaque obseruantibus secundùm obseruationes suas eueniãt, quibus implicati, curiosiores fiant, & sese magis magisque inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, sed etiàm si dixerint vobis, inquit, & ità euenerit, nè credatis eis. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænũciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est, minùs execrãda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua fœmina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini, ideò Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potiùs fœminam illius dæmonij corruptione atque exclusione mundauit.

26. quæst. 2. cap. illud.

Deut. 13.

Act. 16.

Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ, vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitùs sunt repudianda & fugienda Christiano: non quòd idolum sit aliquid, ait Apostolus, sed quia quæ hi immolãt, dęmonijs immolant, & nõ Deo: nolo autem, inquit, vos socios fieri dęmoniorum. Quod autem de idolis & de immolatiõibus quæ honori eorum exhibentur, dixit Apostolus, hoc de omnibus imaginarijs signis sentiẽdum est, quæ vel ad cultum idolorum, vel ad creaturam, eiusq; partes tanquàm Deum colendas trahunt, vel ad remediorum aliarumq; obseruationum curam pertinent: quæ non sunt diuinitùs ad dilectionem Dei & proximi tanquàm publicè constituta, sed per priuatas appetitiones rerum temporalium, corda dissipant miserorum. In omnibus ergò istis doctrinis societas dæmonum formidanda atque vitanda est, qui nihil cum principe suo diabolo nisi reditum nostrum claudere atque obserare conantur. Hæc Augustinus. De hac re vide plura in Mathematicis.

Augurũ artes ex dæmonum societate procedunt.

1. Cor. 10.

PHOTINVS SIRmiensis episcopus. 25.

PHotinus Pauli Samosateni discipulus & in errore successor, fuit natione

Pannonius, vel (vt alij volunt) Galata, à quo postea ei9 assectatores Photiniani, qui priùs Pauliani ab eodē Paulo Samosateno vocabātur, sunt appellati. Suam aūt hæresim instituit sub Constantio Cæsare, & Iulio summo Romanorum pontifice, circa annum Domini 350.

Photini hęresis. Hic cùm Sirmitanę ecclesię episcopus esset, & Græca Latinaque lingua admodùm eruditus, Ebionis, Sabellij, atque Pauli Samosateni pfidiam fouit ac tutatus est, qui Christū nudū duntaxàt hominem, non etiàm Deū esse blaterabāt, humanæq; scientiæ pſidio fretus, cōcreditum sibi Christi gregem in suam sententiam ptrahere, & diuersis atq; occultis cuniculis in catholicā domū irrepere tētabat. De quo est antiquorū patrū sententia, quòd multa cōtinentiæ & ingenij bona vno superbiæ malo perdiderit.

Photiniani & Arriani, ferè in errore conueniunt. Eius itaq; error fuit, Christum purū hominē fuisse, ex vtroq; sexu natū, nec ante Mariā eius matrē extitisse, hac in re ferè cū Arrianis conueniens. Illi enī etsi non crederent Christum ex vtroq; sexu natum, eum tamen puram creaturā esse arbitrabantur, dicebantq; illum non natura, sed adoptione filiū Dei. Quę Photini hæresis paulò pòst in cōcilio Sirmij congregato damnata est, quēadmodùm Tripart. histor. lib. 5. cap. 5. dicitur.

Vincentius Lirinensis. De eo Vincentius Lirinensis eo opusculo verè aureo, quod cōtra prophanas hęreticorū nouitates conscripsit, loquitur in hunc modum: Illud, inquit, in omni hęrcsi est semp maximè obseruandum, quod Moses ait: Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrùm f. diligatis eum, an non. (Deut. 13.) Et vt alios prætereamus, in quib9 plus semper admirationis quàm vtilitatis, plus famæ q̄ experientiæ fuit: eos potiùs cōmemoremus, qui multis pfectibus, multaq; industria pręditi, non paruę tentationi catholicis hominibus extiterunt, velut apud Pannonias Maiorū memoria Photinus ecclesiam Sirmitanam tentâsse memoratur (Photini tētatio.) Vbi cùm magno omnium fauore in sacerdotiū fuisset adscitus, & aliquādiù tanq̄ catholicus administraret, subitò sicut malus ille ppheta, aut somniator, quē Moses significat, creditam sibi plebem Dei persuadere cœpit, vt sequeretur deos alienos, id est, errores extraneos, quos anteà nesciebat. (Dij alieni, errores extranei dicūtur.) Sed hoc vsitatum: illud verò perniciosum, quod ad tātum nefas nō mediocribus adminiculis vtebatur: nam erat & ingenij viribus valēs, & doctrinæ opibus excellens, & eloquio præpotens. Quippe qui vtroque sermone copiosè & grauiter disputaret & scriberet: quod monumentis librorū suorum manifestatur, quos item partim Gręco, partim Latino sermone composuit. Sed benè, quòd commissæ ipsi oues Christi, multùm pro catholica fide vigilantes & cautæ, citò ad præmonentis Mosis eloquia respexerunt & prophetæ atque pastoris sui, licèt admirarentur eloquentiam, tentationem tamen non ignorârunt. Nam quem anteà quasi arietem gregis sequebantur, eundem deincèps veluti lupum fugere cœperunt.

Photini secta.

1. Et paulò infrà: Photini ergò secta hęc est: Dicit Deum singulum esse & solitarium, & more Iudaico confitendum.

2. Trinitatis plenitudinem negat, neque vllam Dei Verbi, aut vllam Spiritûs sancti putat esse personam.

3. Christum verò hominem tantummodò solitarium adserit, cui principiū adscribit ex Maria.

4. Et hoc omnibus modis dogmatizat, solam nos personā Dei patris, & solum Christum hominem colere debere. Hæc ergò Photinus. Hucusquè Lirinensis.

Nicephorus de Photini heresi. Nicephorus quoquè suæ historiæ ecclesiasticæ libro 9. cap. 10. de eo scribit in hunc modum: Ea, inquit, tempestate (hoc est, post concilium Antiochenum sub Constātio imperatore coactum, cùm dissidium non paruum inter Orientales & Occidentales episcopos ob fidei formulas, quas vtrinquè sibi mittebant, obortum esset) in Sirmio quoquè, quæ Illyrici vrbs est, Photini hæresis emersit: qui in minore Galatia ortus, & à Marcello, de quo suprà diximus, loci eius episcopo eruditus, ecclesijs ibi præfuit, merum esse hominem Dominum docens.

Et

Et subsequenti capite, in longiori ea fidei formula, quam Orientales episcopi ad Occidentales triennio elapso post illam, quæ eis intercesserat, dissensionē, miserunt, ità refertur: Execramur verò insupèr, & anathemati subijcimus eos, qui Verbum quidem ipsum Dei, sed tātùm nudum & sine subsistentia fictitiè vocant: in alio verò essentiam habens, aliquandò sanè vt vocale seu enunciatiuum, aliquandò verò vt internum seu mētale à quibusdam dictum. Christum autem ipsum & Dominum & Deum, & mediatorem, & Imaginem Dei esse ante secula nolunt: sed eum ex eo tempore Christum esse factum & filium Dei dicunt, ex quo nostram ex virgine carnem assumpsit, ante trecentos quinquaginta annos. Ex eo enim tempore initium regni Christum habuisse, & finem id habiturum esse post consummationem & iudiciū, volunt. Tales autem sunt Marcellus & Photinus Ancyrani in Galatia, qui antesecularem subsistētiam & diuinitatem Christi, & similiter interminatum eius regnum abolent, eo modo, vt ipsis videtur, monarchiam seu vnius imperium constituentes. Nos enim scimus, esse non simpliciter verbum enunciatiuum aut internum: sed viuentem Deum verbum, per seipsum subsistentem, & filium Dei & Christum, & ità pſcienter simul existentem, & simul agentem ante secula cum suo patre, & ad omnem eius administrantē creationem, siue inuisibiliū seu visibilium, vt qui substantiale Verbum sit patris, & Deus ex Deo, &c.

Execratio Photinianæ hæresis.

Marcellus & Photinus hæreti.

Et eiusdem libri cap. 31. Constantius autem ex Oriēte in Illyricum aduersùs tyrannos exercitum ducebat. Quum autem Sirmij esset, Photini dogma in disquisitionem adduxit. Qui eloquēs quidem, & ad persuadendum idoneus, ecclesiæque Sirmiensis antistes fuit. Noua autem hæresi instituta, multos in sententiam suam pertraxerat: quam etiàm in imperatoris præsentia propalàm & liberè promulgabat.

Photini Sirmiensis episcopi impium dogma.

1. Dogma eius erat, vnum esse Deum omnipotentem, qui verbo suo vniuersitatem hanc constituerit.

2. Antesecularem verò Verbi generationem & existentiam prorsùs negabat.

3. Ex Maria autem Christum initium sumpsisse docebat.

Eo dogmate vbiquè locorum diuulgato, vniuersi tam in Oriente quàm in Occidente episcopi, siue Nicenam sequerentur fidem, seu Arrianam complecterentur sententiam, grauiter id tulēre: quòd ex æquo contra omnes, nouas res inducere existimaretur. Ne ipse quidem imperator mediocriter dissidio eo est cōmotus. Quapropter etiàm concilium ibi coēgit. Cōuenēre eò ex Oriente episcopi, Marcus Arethusius, Georgius Alexandrinus, quem Arriani miserant: Basilius Ancyranus, Pancratius Pelusius, & Hypatianus Heracleotes. Ex Occidente, Valens Mursorum, & propter virtutem magnus Hosius Cordubæ Hispaniæ vrbis episcopus, confessor, & Nicenæ synodi particeps, qui quidem perinuitus tum Sirmij affuit. Arrianorum enim dolo non dudùm anteà in exilium pulsus, annitentibus eis qui Sirmium conuenerāt, imperiali edicto reductus fuerat. Sperauerant enim illi, si is suffragator eorum siue persuasione seu vi fieret, multùm eum ad constituēdum stabiliendumque dogma eorū momenti allaturum esse: vt qui spectata fide testis, & veluti miraculum quoddam eius ætatis hominibus haberetur. Verùm vbi assentiri eis renuit, varios rursùs contracto iam extenuatoque grauiore ætate corpore sustinuit cruciatus, adeò vt ad fidiculas & verbera peruenerit. Quibus ille coactus, tribus eorū formulis assensit & subscripsit.

Hosius cōfessor.

Sedem synodus, cùm Photinum cum Sabellio Libyco, & Paulo Samosateno sacere, eademque docere manifestò depræhendisset, statim ei episcopalem abrogauit dignitatem. Quod sanè vt ritè atque ordinè factum, & tum & posteà omnes cōplexi sunt, & comprobatione debita dignum iudicàrunt.

Cæterùm illi diutiùs ibi manentes, perindè atquè priores fidei formulas damnarent, tres alias promulgārunt. Atque vnam quidem Græca lingua Marcus Arethusiꝰ cōposuit, reliquæ Latino ser-

ſermone fuerant conſcriptæ: quæ ſimul & verbis & eorum ſtructura atque compoſitione ab Arethuſij expoſitione prorsùs diſſidebant. Quin neque eadem quę priores formulę, complectebantur. Grę ca neque Conſubſtantialẽ, neque ęquiſubſtantialem patri filium dicebat. Et eos qui docerent filium principij expertem eſſe, aut qui filiũ dilatatam Dei ſubſtantiam facerent, aut qui etiàm coniũctum, non aũt ſubiectum patri dicerẽt, excommunicabat.

Primæ formulæ ſũma.

Itidèm verò & altera Latina, de ſubſtantia agens, Conſubſtantialem filium iuxtà & Aequiſubſtantialem omninò dicendum eſſe inhibebat: vt quæ verba neque in ſcripturis ſacris vſpiàm inuenirentur, neque notitijs primis aut cognitione hominum perciperẽtur. Conſtituit ſanè patrem maiorem dicendum eſſe, quum honore & dignitate & diuinitate, tum ipſo paternitatis nomine. Decernit etiàm cum om̃ibus filium ſubiectum eſſe patri. Et principij quidem expertem eſſe patrem, omnibus verò (patre excepto) filij generationem eſſe incognitam. Quam formulam vt minùs rectè compoſitam, poſteaquàm multis promulgata traditaque fuerat, epiſcopi retractare contenderunt. Et Imperator ipſe id ſeriò, coërcitiõem eis & pœnam, qui eam in lucem prolatã non reddidiſſent, minatus, mãdauit. Verùm ea quòd in multorũ manus peruenerat, non prorsùs eſt abolita.

Formula fidei Sirmij à Marco Arethuſio compoſita.

Ea porrò quam Marcus Arethuſius dictauit, ſic ſe habet: Credimus in vnũ Deum patrem omnipotentem, creatorem & factorem vniuerſorum: ex quo omnis paternitas & in cælo & in terra nominatur. Et in vnigenitum eius filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, ante omnia ſecula ex patre genitum, Deum de Deo, lumen de lumine: per quem facta ſunt omnia, in cælis & in terra, viſibilia & inuiſibilia. Qui eſt Verbum, & lumen verum, & vita. Qui extremis diebus propter nos homo factus, & natus è virgine ſancta, & crucifixus, & mortuus, & ſepultus eſt. Et reſurrexit à mortuis tertia die, & receptus eſt in cælum, & conſedit ad dexteram patris, venturus in conſummatione ſeculi, iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique ſecundùm opera ſua. Cuius regnum interminatũ in infinita ſecula permanet. Sedet nanque in dextera patris non ſolùm in ſeculo iſto, ſed & in futuro. Et in ſpiritum ſanctum, hoc eſt, paracletũ, quem quum ſe Apoſtolis poſt aſcenſionem in cælos miſſurum promiſiſſet, vt eos doceret & admoneret omnia, miſit. Per quem etiàm ſanctificantur, quæ in eum ſincerè credunt, animę omnium.

1. Eos verò qui dicunt, ex non exiſtentibus eſſe filium, aut ex alia ſubſiſtentia quàm ex Deo: & quòd fuerit tempus aut ſeculum, quum non fuerit, alienos eſſe ſcit ſancta catholica eccleſia.

2. Ac rursùs dicimus, ſi quis patrem & filium duos profiteatur deos, anathema ſit.

3. Et ſi quis Deum dicens Chriſtum, anteſecularem filium Dei, adminiſtràſſe patri in rerũ vniuerſarum creatione nõ profiteatur, anathema ſit.

4. Si quis ingenitum (patrem ſcilicet) aut partem eius ex Maria progenitam eſſe dicere audeat, anathema ſit.

5. Si quis iuxta præſcientiam, eum qui ex Maria genitus eſt, filium eſſe dicat, & non ante ſecula ex patre natũ apud Deũ eſſe, & per eum facta eſſe omnia, anathema ſit.

6. Si quis dilatatam ſubſtantiam Dei, filiũ facere dicat, aut dilatationem ſubſtantiæ eius filium nominet, anathema ſit.

7. Si quis ſubſtantiam Dei vel dilatari vel contrahi dicat, anathema ſit.

8. Si quis vel mente conceptum, vel ore prolatum Verbum, dicat filium Dei, anathema ſit.

9. Si quis hominem ſolum dicat, filiũ ex Maria prognatum, anathema ſit.

10. Si quis Deum & hominem ex Maria genitum profitens, Deum ingenitũ ipſum intelligat, anathema ſit.

11. Si quis illud, ego Deus primùm, & ego poſteà, & pręter me non eſt Deus: quod de abolitiõe idolorum, & eorum qui dij non ſunt, dictum eſt, ad abrogationem vnigeniti anteſecularis filij Dei Iudaicè accipiat, anathema ſit.

12. Si

12. Si quis illud, Verbum caro factum est, audiens, Verbum in carnem mutatum, aut conuersionem subijsse, & sic carnem assumpsisse existimet, anathema sit.
13. Si quis vnigenitum filium Dei crucifixum audiẽs, corruptionem, vel perpessionem, vel mutationem, vel diminutionem, vel abolitionem secundùm diuinitatem sustinuisse dicat, anathema sit.
14. Si quis illud, Faciamus hominem, non patrem ad filium, sed ipsum ad se ipsum Deum dixisse profiteatur, anathema sit.
15. Si quis cum Iacob, nõ filium vt hominem, sed ingenitum Deum, aut partẽ eius colluctatã esse dicat, anathema sit.
16. Si quis illud, Pluit Dominus à Domino, non de patre & filio accipiat, sed seipsum à seipso pluisse dicat, anathema sit. Pluit enim Dominus filius, à Domino patre.
17. Si quis audiens Dominum patrem, Dominum filium, Dominum & Dominũ patrem & filium dicat: & Dominus ex Domino dicens, duos statuat deos, anathema sit. Non enim componimus filiũ patri, sed filium subiectum esse dicimus. Neque descendit in corpus absque con filio patris: neq; pluit à seipso, sed à Domino, authore patre. Neque sedet à dextris à seipso, sed audit patrẽ, Sede à dextris meis.
18. Si quis patrem & filium & spiritum sanctum, vnam personam dicat, anathema sit.
19. Si quis spiritum sanctum paracletum profitens, ingenitum Deum intelligat, anathema sit.
20. Si quis, sicut scriptura nos docuit, non alium à filio dicat Paracletum: dicit enim, Et alium paracletum mittet vobis pater, quem ego rogabo, anathema sit.
21. Si quis spiritum partem dicat patris aut filij, anathema sit.
22. Si quis patrem & filium & spiritum sanctum, tres dicat deos, anathema sit.
23. Si quis proposito Dei filium Dei vt vnam creaturarum factum esse dicat, anathema sit.
24. Si quis non volente patre genitũ filium dicat, anathema sit. Non etenim inuito patre, naturali necessitate coact' ille, nolens genuit filium: verùm vnà cũ ipsa voluntate, & absque tempore, & absque perpessiõe, ex se genitum ipsum exhibuit.
25. Si quis ingenitum & principij expertem dicat filium, tanquàm duo ingenita & duo principio carentia dicens, & duos deos statuens, anathema sit. Caput nanque est & principium omnium filius: caput autem Christi, Deus. Ità enim ad vnum initio carens rerum omnium principium, per filium piè omnia referimus.
26. Ac denuò Christianismi certiùs accuratiusque sententiam inquirentes, dicimus: Si quis Christum Iesum filiũ Dei antesecularẽ administrâsse patri in rerũ vniuersarum creatione non dicat, sed ex quo Maria genitus est, tũ filiũ & Christum vocatũ esse, & principium, vt Deus esset, cœpisse asserat, eũ anathema esse, sicuti Paulum Samosatenum.

Hæc ea formula est, cui vt Photinus etiàm post episcopatûs abrogationem assentiretur & subscriberet, hominem sunt hortati: dignitatem se ei episcopalem vnà cum throno reddituros polliciti, si quidẽ per pœnitentiam, quæcunque perperàm docuisset, anathemate iugularet. Ille verò ne audire quidem hoc sustinuit, sed eos ad disputationem prouocauit. Et iussu imperatoris die dicta in locum vnum, quicunque doctrina, eloquentia & honore antecellere alios videbantur, conuenientibus, conditionem disputãdi accepit Basilius, qui tum Ancyranã curabat ecclesiam. Concertatio ea longiùs ꝓducta, & notarij celeres vtriusq; dictata exceperunt: quibus lõgẽ superior fuisse existimatus est Basilius. Porrò Photinus ad exiliũ est damnatus. In quo ille degẽs, opinionem suam Græcè & Latinè (multa enim ei in vtroque sermone erat gratia) scriptis mandauit. Quod verò in eis maximè elaborabat, illud erat, quòd præter opinionem suã, alias aliorũ oẽs nihil esse, parùm decorè ꝓbare est conatus. Photini quidẽ, eiusq; sententiæ res, ad hunc se habuêre modum. Hucusque Nicephorus.

Hæretica pertinacia in Photino.

PIKARDI. 26.

PIkardi, genus hæreticorũ est, quod (teste Hosio lib. de vtriusq; speciei communiõe) nõ apud orthodoxos modò, verũ & apud hæreticos summæ semper fuit abominationi, à Pikardo quodam ex Gallia Belgica oriundo sic appellati, qui Adamitarum hæresim in Bohemiam inuexit, sub Sigismũdo Romanorum Imperatore, & Ioanne vigesimo tertio huius nominis summo pontifice, circa annum Domini 1414.

Hic (authore Aenea Syluio libro de origine Bohemorum cap. 41.) trãsmisso Rheno, per Germaniam in Bohemiam penetrauit, qui prçstigijs quibusdam fidem sibi cõcilians, breui tempore non paruam mulierum virorumq; plebem ad se traxit, quos nudos incedere iubẽs, Adamitas vocauit. Et occupata insula quadã, amne *Lusimitio cincta, filium DEI se dixit, & Adam vocari voluit.

Pikardorũ hæreses.

1. Connubia eis promiscua fuêre: nefas tamẽ, iniussu ipsius Adam, mulierem cognoscere: sed vt quisque libidine incensus in aliquam exarserat, eam manu compræhendens, & adiens principem, In hanc, aiebat, spiritus meus concaluit. Cui princeps respondebat: Ite, crescite, & multiplicamini.

2. Aiebant cæteros homines seruos esse, se verò & qui ex eis nascerentur, liberos.

Ex his porrò quadraginta viri insulam exiêre, & intrantes vicinas villas, euaginatis gladijs supra ducentos agrestes interfecére, quos diaboli filios asserebant.

Zischa quãuis sceleratus, scelera tos Pikardos prorsus delet.

Zischa his auditis, quanuis sceleratus, scelus tamen exhorruit. Habet enim hoc natura hominũ, vt aliena magis, quàm sua, quisque vitia exhorrescat: neq; summa mala diù inulta manent, victoremq; mali malum cernere licet. Direxit itaq; ille in eos exercitum, expugnataque insula, Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantùm reseruatis, ex qbus gentis superstitionem cognosceret. Hçc Aeneas Syluius.

De his item sic scribit Hosius libro quem de expresso Dei verbo composuit: Quotquot à nobis, inquit, discesserunt, magna ex parte vel Pikardi sunt, vel Caluiniani, aut Lasrani, aut Nestoriani, aut Seruetiani, quibus concedendo calicem, nemo satisfecerit. Qui legerit apologiam Pikardorum, reperiet in ea, quòd Pikardi nõ minùs propè Bohemos illos insectãtur, qui in sola vtriusque speciei communione acquiescũt, (cæterùm verò Catholici videri volunt) quàm eos, qui per omnia sunt Catholici. Hçc Hosius. De his vide plura in Adamitis.

Pikardorũ apologia.

PNEVMATOMACHI. 27.

PNeumatomachi, spiritus sancti oppugnatores dicuntur, à πνεῦμα Grçca dictione, quæ spiritum significat, & μάχοι, id est, oppugnantes, seu bellum inferentes, vel resistentes. Exorti sunt autem Constantij Imperatoris, & Liberij papæ temporibus, circa annũ Domini 359.

Huius hæresis inuentores fuerunt Macedonius Constantinopolitanus, (à quo & Macedoniana hæresis appellata) & Marathonius Nicomediensis, Eleusius Cyzicenus, Sophronius Paphlago, & Eustathius Sebastiensis episcopi. Hi omnes cum alijs multis, & ferè omnibus, quibus à parte aduersa pauloantè eam ob rem in concilio Seleuceno dignitas episcopalis abrogata fuerat, spiritum sanctum personam vnam Trinitatis dicendam esse negabant. Ac filium quidem (vt author est Nicephorus libro nono, cap. 47.) Deũ perfectum & substantia patri æqualem esse dicebant, in hoc Arrianis dissentiẽtes: Spiritum sanctum aũt expertem honoris & dignitatis eiusmodi statuebant, famulum eum & administrum, angelicisq; ordinibus paulò præstantiorem esse docentes.

Pneumatomachorum hæresis inuentores.

Eorum dogma.

Contra hos ità habet epistola synodi Constantinopolitanæ ad Damasum Papam & Occidentales Episcopos per Orientales orthodoxos in maxima ciuitate Constantinopoli congregatos missa: Euangelicam, inquiunt illi, fidem, quæ in Nicea Bithyniæ à trecentis decẽ & octo patribus roborata dignoscitur, &

Constantinopolitanũ concilium aduersùs Pneumatomachos.

& vobis & nobis, & omnibus qui non subuertũt verbum verę fidei, complacere confidimus, quam scimus antiquissimam existere, & sequacem baptismatis, docentemq́; nos credere in nomine patris, & filij, & Spiritûs sancti. Diuinitatẽ quippe & virtutem atq; substãtiam vnã patris & filij & Spiritûs sancti credimus, & æqualem honorem ac dignitatem, & imperiũ coæternum, in tribus perfectissimis subsistentijs, seu tribus perfectis psonis: vt neq; Sabellij lãguor habeat locum confusione subsistentiarũ, aut peremptione ꝓprietatum: neq; Eunomianorũ & Arrianorũ pneumatomachôn, id est, spiritui resistentium blasphemia ꝓualeat: substantia videlicet secundùm illos, aut natura, aut diuinitate diuisa, aut vt increatæ consubstantiali & coæternæ Trinitati posterior, aliqua vel creata vel alterius substantiæ natura detur. Hæc ex Tripartitæ historiæ ecclesiasticæ lib. 9. cap. 14. Theodorito referente. De hac hæresi vide plura in Macedonianis, Marathonio, & Eustathio.

POENITENTIARII. 28.

Pœnitentiarij, sunt sectã Molles Cõfessionistæ huiusce nostri seculi: qui, teste Staphylo, septem crassissimos errores immiscuerunt doctrinæ de Pœnitentia. Illyricus sic accusat Vuittébergenses & Lipsenses Theologos in suo scripto contra Euãgelij corruptelas edito, anno 1559. in oppido Ienæ.

POLYGAMISTAE. 29.

Polygamistæ sunt ex Anabaptistarũ familia: qui, authore Staphylo, docent licere vni viro habere plures vxores eodem tempore. Item licere fratri vxorẽ viui fratris ducere. Sic Ioannes Leideñ rex Monasteriẽsium, (vide Sleidanum) & Luterus in edita concione de coniugio, vbi ait: Si non vult vxor, veniat ancilla.

PORPHYRIVS. 30.

Porphyrius Atheniẽsis philosoph⁹, natione Siculus, nominis Christiani acerrimus persequutor & hostis, à porphyrione aue immunda, & in lege eam ob rem edi prohibita, eò quòd serpentes comedat, dicitur. Hic Origenis fuit condiscipulus apud Plotinum magistrum, & vsque ad tempora Probi Imperatoris vixit: cumque adolescentulus admodùm (vt ipse in tertio eorum quos contra Christianos scripsit, librorum refert) in Origenem Alexandrię docentem, magnaque tum gloria virum, inciderit, hinc satis colligere licet, illum circa Alexandri Seueri Imperatoris, & Vrbani huius nominis primi Romani pontificis tempora emersisse, circiter annum Domini 225. Quo tempore etiamnùm, vt refert Orosius lib. 7. cap. 17. ingens Christianorum persecutio Alexandriæ incidit: adeò vt multi tormentorum terrore & metu, à fide ad paganismum deficerent: alij contra religionem Christianam scriberẽt, & eam velut impiam detestarentur.

Leuit. 11.

Porphyrius Origenis condiscipulus, & Plotini auditor.

Hic porrò quum horũ vnus q idipsum agerent, esset, (authore Nicephoro, lib. 5. cap. 13.) plurimum studij ad id contulit, vt in Christianos inueheretur, & literas diuinas pindè atq; nihil essent, reprehenderet & aboleret. Et mentionẽ inferens eorũ qui in eis elaborârũt, earũq́; secretiorẽ sensum exposuerũt, quum nihil argumẽti & verborum inopia haberet, quod contra nostra dogmata criminando afferret, ad cõuicia se conuertẽs, & enarratores eorum carpens, & inter eos Origenẽ, quem in tenera ętate viderat, proscindere conatur. Quid enĩ ille, more sycophantę, non cõminisceretur, q cõtra Christianos ità est debacchatus?

Porphyrius in Christianos plurimùm inuehitur, & legis enarratores iniurijs afficit.

Quomodò Christum abiurârit, & in Christianismũ sit inuectus, idem refert Nicephorus lib. 10. cap. 36. in hęc verba: A quibusdam, inquit, Christianis Cęsareę verberatus ille, ꝙ iniuriã eam nõ benè ferret, veluti atra bile ꝑcitus, Christianismum quidẽ abiurauit: eorũ aũt qui plagis illũ affecerãt, odio, ad Christũ & Christianorũ scripturas impiè conuicijs proscindẽdas est ꝓgressus, quemadmodùm Eusebius Pamphili inquit, qui eius aduersùs nos compositos libros optimè refutauit. Quod idem fecisse tradit ipse Nicephorus Iulianũ apostatam, & eum

Causa cur Porphyrius Christum abiurârit, & in Christianismum sit inuectus.

Cur Iulia.

nus quoq; à Christo defecerit.

per omnia idem pstitisse cōtra pietatem Christianam. Is nempe (inquit) per arrogantiam ingentem, propter simpliciores, impetu furioso contra Christianos cōcepto, eodem modo ad Porphyrij rabiem declinauit. Itaq; ambo detestandi: quippe qui prudentes atq; scientes, impietatem complexi sint, & volūtarij ppterea, consultoq; admissi peccati supplicium pendant. Id porrò eos fecisse, contra Libanium Iuliani præceptorem & laudatorem disputans, & nostros libros redarguere & refellere vi dicendi, cōmemorat: verùm imbecillitate potiùs ingenij, & defectu veritatis, vt homines faceti & scommatibus libenter ludētes, quę probè fundata sunt, conuellere & traducere sunt conati. Nam cum nostris hoc pugnæ genere cōgressi, quædam in sacris libris contenta adulterantes atque deprauantes, quædam de suo adijcientes, modisq; omnibus in re & sententia quaq; veritatem supprimentes, mentiūtur & fallunt: atque odio & inimicitijs infesti, nō facere solùm, sed etiàm dicere hostiliter student, ac quęcunq; sibi insunt mala, inimico ea suo imponere cōtendunt.

Peccatū ad mortem.

Refutatio Libanij, Iuliani & Porphyrij laudatoris.

Iulianus & Porphyrius scommatū amantes, & conuiciatores maximi.

Sedem quòd ambo, Iulianus inquam & Porphyrius, quem Tyrium senē vocat Libanius, scommatum cōsectatores fuerint, id ex libris eorum apertè ostendit. In Philosophica em, quam ità Porphyrius inscripsit, historia, mirum est quātoperè vitam philosophorum coryphęi Socratis cauillando taxet, tot in eū confictis sycophantijs, quot neq; Anytus, neq; Melitus, qui illū, q res nouas contra leges veteres induceret, accusarunt, vnq̄ excogitārunt. Atq; id quidem in Socratem, quem pter temperātiam, iustitiam, & reliquas virtutes, nō solùm Plato & Xenophon, verùm etiàm reliquus philosophorū cœtus pcipuè miratus, vt dijs charum, & supra hominis captum sapientē, cōmendārunt, ille fecit.

Transgressor verò patrē æmulatus, idem eis fecit, quibus successit, Imperatoribus. Oēs nanque reprehendit, & ne Marco quidem Philosopho pepercit. Adeò sanè in Cōstantinum Magnū & Constātium filium eius est inuectus, vt facilè existimare liceat, non aliam ob causam illum scribēdi laborē sumpsisse, quàm vt istos proscinderet: vtpote viros Dei amantes, & qui fortitudine, virtutibus alijs, & vera philosophia, laudem magnam consequuti essent. Verùm ambos hos conuiciatores fuisse, ampliore probatione mihi opùs non est. Sufficiunt enim ista, ad certam maleuolentis animi illorum declarationem.

Iulianus in decessores Impatores inuectus.

Porrò quòd etiàm ante istos permulti doctrinæ nostræ veritatem vi oppugnare aggressi sunt, è diuinis oraculis quædam peruertentes, quædam autem ad sensum suum detorquentes, nō pauci ostenderunt, qui cum illis congressi, cauillationes eorum cōfutatas in publica monumenta retulerunt. In primis verò doctissimus Origenes, qui longo ante Iulianum tempore & Porphyrij apud Plotinum magistrum cōdiscipulus fuit, quæcunque in sacris literis turbas ciere, aut lectores earum perturbare visa sunt, probè distinxit: subiectisque contrarijs argumentis & locis quibusque, ità vt debuit, declaratis, eorum qui eas malè & imperitè acciperent, nugas longas & sophisticas aggressiones refellit. Indicāt hoc, quę is ad Marcellum Galatam cōposuit, & quæ ad Porphyrium, quem diximus, luculenter rescripsit, libellis de rebus eiusce modi editis, quibus propter copiam verborum veritatis effecit, vt illi quod contradicerent, non haberent. Quos libros si non ità cursim Iulianus legisset, nunquàm ad cauillationes & blasphemias scribendas contra doctrinam pietatis, vti iam diximus, delapsus fuisset. Hæc Nicephorus.

Etiam ante Porphyriū & Apostatam, multi Christianā doctrinā & religionem taxārunt.

Origenes aduersùs Marcellum Galatam & Porphyriū Tyrium literas Christianas defendit.

Tanto autem Porphyrij amore tenebatur Libanius sophista, Iuliani encomiastes & preceptor, vt in numerum suorum fœdissimorum Deorum eum referre non suppuduerit. Propitius em, inquit, sit senex Tyrius, quòd videlicet Imperatoris scripta illius libris præferat. Hæc sic retuli, propter horum trium, Porphyrij nimirùm, Iuliani Apostatæ, & Libanij sophistæ contumelias, quas in nostram euomuerunt religionem. De hoc vide plura in Ammonio Alexādrino & Iuliano Apostata. Lege etiàm

Porphyrius Libanio Deus.

librum

librum 4. Eusebij de Præparatione Euangelica. Item Rufinum Aquilegiensem lib. 2. ad Apronianum, qui contra eum scripserunt.

POSTELLANI. 31.

POstellani à Vuilhelmo Postello Barentonio ducunt originem.

Postellus vir doctissimus, sed nõ satis integra & sana mente.

Hic (authore Lindano Dubitantij sui dialogo secũdo) disciplinarum linguarumque prope omnium exoticarum ad miraculum vsq; doctissimus, inanes ex Rabinorũ & Thalmudistarum somnijs inuexit nenias, quas adeò tetras & abominandas censet P. Palladius, vt pijs eas reuelare indignũ sit. anno Domini 1550, de Trinitate mundi, corporis, & animarum, de Veneta virgine, de Christo intoxicato, de matrice mundi, infanda in orbem euomuit.

Eius errores.

1. (see above)

2. Hic clauem absconditorum à seculo scripsit, vbi se profitetur declaraturũ, q̃ nec Apostoli, nec ipsa, inquit, ecclesia potuit ad hanc diem portare.

3. In Elia Pandochęo vniuersas omnis generis hominũ sectas per Christum somniat saluandas.

4. Scripsit & de natiuitate Mediatoris vltima nunc futura: cuius operis authorem disertè in titulo libri scribit Spiritum Christi. Immò in fine præfationis ait hæc scripta non esse sua, sed Christi, inquit, sensibiliter in nobis suum Euangelium exponentis.

5. Iactat quoquè angelum Raziel varia sibi mysteria reuelâsse. Ità phanaticos demẽtat angelus ille sese in Apostolum Christi mendaciter transformans. Huius pręcursorẽ fuisse Suuencfeldium ait Petrus Palladius, Catalogo hæreseôn. Hæc Lindanus.

Suuencfeldius Postelli pcursor.

PRAXEAS. 32.

Praxeæ hæresis.

PRaxeas Asiaticus, authore Philastrio, plures negabat psonas in Trinitate, sed eundem patrem & creâsse omnia, & in cruce pependisse asserebat, quòd (vt dicebat, communicata pluribus monarchia, authoritatem principatûs minuat. Huius argumentis respondit Tertullianus, cuius in Praxeam liber extat.

Ab hoc Praxeani dicuntur hæretici, quos Diuus Augustinus libro de hæresibus ait vocari à plerisque Sabellianos, eadem nimirùm sentientes cum Sabellianis & Hermogenianis Non enim tantùm istæ plures sectæ sunt, vt idem ait Augustinus, sed & vnius sectæ plura nomina ex his qui in ea maximè viguerunt. Emerserunt autem Galieni Cæsaris & Stephani huius nominis primi papę temporibus, circa annum Domini 260. De his vide plura in Hermogenianis, Patropassianis, & Sabellianis.

Praxeani, Sabelliani, & Hermogeniani idẽ.

PRAEDESTINATI. 33.

PRædestinati hęretici à sua doctrina nomen sortiuntur, teste Sigiberto monacho in suis Chronicis. Nam quis eorũ dux & institutor fuerit, nescitur, nec refert ipse Sigebertus: tantùm ait eos ideò Prędestinatos appellari, quòd de prędestinatione & diuina gratia disputantes, asserebant piè viuentibus nõ prodesse bonorum operum laborem, si à Deo ad mortem ordinati fuissent: & impijs & peccatoribus non obesse quęcunq; scelera & flagitia ab illis cõmissa, si Deus illos ad vitam æternam prędestinâsset. Quę assertio & bonos à bonis operibus agendis auocabat, & malos ad mala prouocabat.

Prædestinati cur ità dicti.

Exortos autẽ ait idem Sigibertus sub Honorio Impatore, & Innocentio primo huius nominis summo Romanorũ pontifice, circa annum Domini 414. De hac hęresi & eius immigratione his extrẽmis temporibus vide plura in Hussitis, & Martino Lutero.

Quo tempore exorti sunt prædestinati.

PRAEMONSTRAtensis Apostata. 34.

PRęmonstratensis apostata, secta Antiluteranus est, ad tertiã vtiq; nostri tẽporis Euangelicorũ classem spectans: de quo Lindanus Dubitãtij sui dialogo secundo scribit in hunc modum: Antichristiani deniq; varij sunt. Quidam enĩ Christũ aiunt, quòd in cruce (vti blasphemant) desperârit, damnatum: vti ille Pręmonstratensis Apostata, qui hoc apud mortales iam nunc ob atrocissimam in Christũ Dei filium blasphemiã,

Præmôstratensis Apostata qui fuerit, nescitur

meruit præmij, vt sua cum impietate adeò sit hominibus execrabilis, vt ne nomen quidem superesse voluerint. Nusquàm enim me legere memini. Hæc Lindanus.

Horrendæ blasphemiæ Apostatæ Præmôstratensis,

Item Hosius lib.1. de hæresibus nostri temporis, de eo ità loquitur: Apostata ille Præmonstratensis docuit non esse infernum, ueque descendisse Christum ad inferos: sanctos Patriarchas & Prophetas in inferno nô fuisse, quin Christum etiàm ipsum, quoniã cùm diceret, Deus Deus meus, quarè me dereliquisti? desperare visus est, hoc nomine condemnatum esse. Potuitne dici magis blasphemium aliquid? Hæc Hosius.

PRISCA. 35.

Prisca & Maximilla Montani prophetissæ.

PRisca (alio nomine Priscilla appellata) & Maximilla Montani hæretici prophetissæ extiterunt, sub Commodi Cæsaris Imperio, & Soteri summi Romanorum præsulis pontificatu, circa annum Domini 181. quemadmodùm suprà in Maximilla & Montano diximus. Sicut enim veræ, ità & falsæ prophetissæ quondàm fuerunt. Has falsas Hebræi dixerunt maleficis artibus eruditas per necromãtiam & Phytonicum spiritum diuinare, qualis fuit ea de qua suprà diximus, quæ visa est Samuelis animam suscitare, vt Diuus ait Hieronymus super 13. caput Ezechielis, addens & illud: Prisca & Maximilla vaticinio mendacij fidem subuerterunt veritatis. Hæ siquidem Montani ludibria secutæ, quum essent opulentæ ac nobiles fœminæ, & propheticum spiritum se habere mentirentur, multas ecclesias primùm auro, deindè nefandis dogmatibus corruperunt. Scribunt veteres has mulieres cum præceptore suo Montano, suspendio interisse, quemadmodùm suprà in Môtano diximus.

Has ipse Montanus ex Spiritûs paracleti inspiratione factas iactabat. De qua re qui plura nôsse cupit, legat librum quintum Ecclesiasticæ historiæ Eusebij, à capite quintodecimo vsque ad decimumnonum. Vide etiàm suprà in Maximilla & Montano: item infrà in Tertulliano.

PRISCILLIANVS
Abilæ ciuitatis Hispaniæ episcopus. 36.

PRiscillianus, à quo Priscillianistæ hęretici, Hispanus fuit natiône, & Abilæ notissimæ ciuitatis in vlteriore Hispania sitæ episcopus, & qui (vt testatur Sigibertus monachus in suis Chronicis) condens hęresim sui nominis, ecclesiam perturbauit, Valentiniani huius nominis secundi Cęsaris, & Siricij Romani pontificis temporibus, circa annũ Domini 388.

Hic authore Isidoro, ex errore Gnosticorum & Manichæorum permixtum dogma composuit: &, vt dicit Leo Papa in epistola ad Astoricẽsem episcopum, & beatus Augustinus in libro de heresibus ad Quoduultdeum cap. 70. ex omnium hęreticorum sentina hæreses hausit. — Priscillian. ex omnium hæreticorũ sentina suâ heresim exhausit. — Priscilliani errores.

1. Dicit ergò inprimis cum Origene, animas ante infusionẽ corporis peccasse, & in pœnam peccati, in corpora tanquàm in carcerem fuisse inclusas. — Anima.

2. Carnium escas pro immũdis habebat cum Tatianis & Encratitis. — Cibus.

3. Cum Gnosticis & Manichęis duos ponebat deos: vnum bonum, qui nihil harum rerum creârit: alterum malum, à quo oñes creaturas processisse dicebat. Hunc enim mundũ à maligno principe factũ esse adstruebat, atq; ab eo principe per diuersa carnis corpora seminari. — Creatura.

4. Negat cum Noëto & Sabellio in diuinis personarum numerum, Trinitatis personas confundens, cùm tamẽ diuersis appellarentur nominibus, indeq; adeò eundem esse patrem, quem filium & Spiritum sanctum. Ex quo fonte corrupto hunc etiàm vitiatum riuulum deducebat, patrem videlicet esse passum, quemadmodùm & filium. Quod fateri fuit illi necessarium, cùm diceret patrẽ & filium vnã eandemq; esse psonam. A qua sanè doctrina nomẽ sortiti qui hãc secuti fuêre opinionem, Patropassiani sunt appellati. Quã heresim hinc ortam Eusebius Cęsareensis lib. 10. hist. eccles. cap. 29. asserit, φ illi distinguere inter essentiam & personam nescirent, vel (vt verbis Eusebij vtar) inter substantiam — Deus. — Patropassianorum heresis vndè orta.

&sub-

& subsistentem, cùm tamē latum sit inter illa discrimē: quod vide suprà in Patropassianis perspicuè explicatum.

Diabolus. 5. Docet cum Manichæis, diabolum ex sua natura malum esse, nec bonum fieri posse.

Fatum. 6. Dicebat cum Bardesane, homines esse fatalibus stellis alligatos, & ipsum corpus nostrum iuxta duodecim signa cęli esse compositum, in capite Arietem constituens, Taurum in ceruice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, & hoc pacto reliqua signa per cęteras corporis partes distribuit vsque ad plantas, quas Piscibus tribuit, quòd hoc postremum esse signū doceāt Astrologi. Quæ sanè doctrina facilè conuincitur hæreseos, quoniam apertè tollit liberum hominis arbitrium, adeò quidem, vt nullā prorsùs in eligendo habeat libertatem. Nam si in eligēdo liber est homo, itá vt res aliter agere possit, quàm agit, consequens est, vt ille non sit fatalibus astris alligatus. At si ex astrorum virtute pendet omne quod acturus est homo, & nō ex sua electione, hic colligere licet, libe rū non esse hominis arbitriū. Præterea si fato omnia reguntur in homine, nō erit quod in eo laudemus aut vituperemus. In his eñ quæ à natura insunt, nec laudamur, nec vituperamur. Propterea in concilio Braccarēsi cap. 9. decretorum, sic ab ecclesia super hac re definitum est: Si quis animas & corpora humana fatali signo credit adstringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Et ca. 10. iterùm ait: Si qui duodecim signa, id est, signa quæ mathematici obseruare solent, per singula animæ vel corporis dissipata credunt, & nominibus patriarcharum asscripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. Hæc cōcilium Braccarense. Leo quoq; Papa huius nominis primus epistola 91. ad Astoricensem episcopum, in qua Priscillianistarū errores damnat, sic ait: Vndecima ipsorū blasphemia est, qua fatalib⁹ stellis & animas hominum & corpora opinantur adstringi: per quam amentiam necesse est, vt omibus Paganorū erroribus implicati, & fauentia sibi (vt putant) sidera colere, & aduersaria studeant mitigare.

[Margin: Hominem nō esse alligatum fatalibus astris.] [Margin: Braccarēse concilium.] [Margin: Leo papa.]

Verùm ista sectantibus nullus in ecclesia catholica locus est: quoniam qui se talibus psuasionibus dedit, à Christi corpore totus abscessit. Hæc Leo Papa, vir alioqui & doctus & pius.

Iuramentū. 7. Sic autē (teste Augustino libro de hæresibus) admittebat iuramentum, vt etiàm periurium licere diceret. Priscillianistæ, inquit ibidèm Augustinus, docebant discipulos suos, vt iuramēto interrogati, & requisiti, nihil vnquàm reuelarent de illorum doctrina, & ad illius doctrinæ occultationem dicebāt esse licitum periurium. Quapropter hanc semper in ore versabant sententiam:

Iura, periura, secretum prodere noli.

Nuptiæ. 8. Idem refert Augustinus, quòd Priscillianistæ cōiugia separauerint: & quibus hoc persuadere poterant, fœminas à nolentibus viris, & viros à nolentibus fœminis disiungebant. Quarè verò hoc fecerint, an quia nuptias damnarēt, aut fortè quòd putarent nuptiarum fœdera semèl iuncta, posse ad alterius coniugis arbitriū rescindi, non exprimit Augustinus. Quos tamen hæreticos spiritu prophetico præuidens Apostolus, de eis sic ait prima ad Timotheū epistola: Spiritus autem inquit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dęmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, & abstinere à carnibus, quas Deus creauit ad percipiendum fidelibus. 1. Tim. 4.

Propheta. 9. Dicebat etiàm Priscillianus cū Mōtano, Prophetas fuisse arreptitios, neq; ea intellexisse quę loquebantur.

Christus. 10. Nec natalem Dñi secundùm carnē, nec diem resurrectionis illius piè veneratur, queādmodùm dicit Leo papa, propterea ꝙ Christum verum fuisse hominem cum Manichęis non credebat.

Super quibus auditus in concilijs episcoporū, (vt author est Sigibertus) Romam petijt, ibique à sanctis Damaso & Ambrosio repudiatus est. In Gallijs quoquè in Synodo Burdegalensi, à sancto Martino alijsque episcopis, hæreticus iudicatus. Vbi verò se damnatum intellexit, Imperatorē Maximū appellat: à quo

Priscilliano Maximo Imperatore iubēte Treueris occiditur.

à quo audit⁹,& episcopatu pulsus, Treueris ab Euodio præfecto perimitur cũ multis alijs suis sequacibus, edicente Imperatore, vt huius sectæ complices in Hispania perimerentur. Damnatæ sunt autem eius hæreses in Braccarensi concilio, & in prima Synodo Toletana, authoritate Leonis huius nominis primi Romani antistitis. De hoc vide in No to, Manichæo, & Gnosticis: in Simone mago quoquè ex Vincentio Lirinensi.

PROCLIANITAE.

37.

PRoclianitæ (qui & Prodianitæ seu Hermiotitæ à Philastrio appellantur) sunt natiõe Galatæ, Seleuci & Hermiæ hæreticorum discipuli, qui emerserunt Valentis Imperatoris & Damasi summi pontificis temporibus, circa annum Domini 382.

Proclianitarum hęreses.

Christus.

1. Hi, teste Augustino & Philastrio, Christum asserunt non venisse in carne, illum negantes de virgine natum.

Iudicium.

2. Nullum dicũt futurum iudicium, hac puto occasiõe, (satana ad id eos impellente) quòd minùs propter suum vitium, pœnam infligendam arbitrarentur & crederent.

Resurrectio.

3. Carnis etiàm resurrectionem esse futuram negant.

Error de quatuor animalibus ab Ezechiele descriptis.

4. Addunt præterea & sequũtur alios diuersos errores, præter eos quos à Seleuco & Hermia eorum, hoc est, Massalianorum ducibus, didicerunt: vt est illud, quod ab Ezechiele propheta scriptum est de quatuor animalibus, quæ quatuor Euangelistas præ se ferũt. Proclianitæ tamen asserunt, teste Philastrio, per leonem, regem pastorum (quem fingunt) significari: per vitulum, regem Aegyptiorum: per aquilam, regem Romanorum: per hominem verò, pijssimorum denotari similitudinem arbitrantur.

Hi potissimùm Sapientiæ libro vtuntur Sirach illius, qui longa post tempora à Salomone, illum conscripsit, vt loquuntur.

Commorantur autem (vt idem ait Philastrius) in locis Galatiæ, vbi quidem plurimos, vt vulpes latitantes, deprædantur, sicut (inquit) Salomon testatus est, dicens: Prendite nobis vulpes minimas, exterminantes vineam Domini saluatoris, Hęc Philastrius. De his vide plura in Hermia, Seleuco, & Massalianis. Cant. 2.

PROCOPIVS.

38.

Concilium Basileense inceptum anno Domini 1431.

PRocopius Thaboritarum in Bohemia hęreticorum dux fuit, & Ioãnis Rockesanę cognomento Rasi, defensor atque protector acerrimus, Bohemorumque ad concilium Basileense legatus, in spiritualibus Thaboritarum rector & patronus, Sigismundi Imperatoris Germani, & Ioannis 23. papæ temporibus, circa annum Dñi 1411. Cumque is multis victorijs & magnis sceleribus nobilitatus esset, euenit tandèm vt eam ob causam de eo fama increbresceret atque diuulgaretur, in omniumq; ore, vt vir omnium impietate insignis, haberetur: Adeò quidem, vt cùm Bohemorum legatus Basileam intraret, in eum cuncti defigerẽt lumina, velut in illum qui totiès fidelium fudisset exercitum, qui tot oppida subruisset, qui tot deniquè hominum millia neci dedisset.

Procopij nobilitas ex scelere.

Procopij contumacia & fastus in concilio Basileensi.

Hic tandèm cùm à concilio recedere statuisset, infecta re pro qua cum suis Bohemis illuc venerat, in omnium patrum pręsentia pro eisdem Bohemis ibidèm existentibus, contumaciter & superbè locutus est in hũc modum: Communionem calicis habere & tenere pro laicis intendimus, &c. Hæc Aeneas Syluius in libro de origine Bohemorum. De hoc vide in Ioanne Rockesana, Orphanis & Thaboritis.

PROCVLVS.

39.

PRoculus, qui & Proclus, Montani & Cataphrygũ sectator, eorumque doctrinæ vehementissimus assertor atq; protector fuit Septimij Seueri Imperatoris, & Zephyrini summi Romanorum põtificis temporibus, circa annum Domini 207. Contra hunc, eodem Romano pontifice præsente, Caius vir disertissimus

Caius scriptor ecclesiasticus, Romę contra Proclũ disputat.

tissimus disputauit, & eum euicit, quemadmodùm refert Eusebius Cæsareensis ecclesiast. histor. lib. 6. cap. 18.

De eo Nicephorus lib. 4. cap. 20. ità ait: Montano, inquit, tanquàm inexpugnabile propugnaculum Deus obiecit Hierapolitanę ecclesię antistitem Apollinarem, virum eximium. Aduersùs hũc quoque scripserunt Miltiades, Apollonius, Serapion Antiochenæ ecclesiæ episcopus, & alij complures: sicuti & contra Proclum, eiusdem hæreseos antesignanum, Caius, qui plurima certè & pulcherrima edidit scripta. De Cataphrygum hæresi, vide in Cataphrygis & Montano.

Qui contra Montanum & Proclum scripserunt.

PSALLIANI. 40.

Psalliani sunt ij, quos suprà Enthusiastas, Euchitas, siue Massalianos nominauimus, qui emersérũt Iouiniani Imperatoris & Liberij papæ temporibus, circa annum Domini 367. Ab orando autem ex lingua Syriaca deducto vocabulo, Psalliani appellãtur, quasi sedulò atque continuè orantes. Tantum enim orant, (vt Epiphanius hæresi 18. & Augustinus hæresi 57. testantur) vt his qui de illis hoc audiunt, incredibile videatur, vtpotè qui nulla ab orando intermittant tempora: adeò quidem, vt hinc iudicentur inter hæreticos nominandi. Quanuis eos nonnulli dicant de purgatione animarum, nescio quam fantasticam & ridiculam fabulam narrare: porcã videlicet cum porcellis suis videri exire de ore hominis quãdò pingatur, & in eum visibili similiter specie ignem qui non comburat, intrare. His adiungit Epiphanius Euphemios, Martyrianos, & Satanianos, ex quibus omnibus vnam conflat atque constituit hæresim.

Psalliani vndè dicti.

Fabulosa quædã Psallianorũ de animorum purgatiõe.

De his Hosius libro de Cæremonijs à tempore sumptis, scribit in hunc modum: Sicut, inquit, Eucharistiæ sacramentum quouis tempore percipere fas est, sic & orare quouis tempore fas est. Docemur à Christo, quòd oportet semper orare, & non deficere. Monemur & à Paulo, vt sine intermissione oremus. Neque defuerunt qui Christi hæc & Pauli verba ità accipienda putarent, vt nullum tempus à vocali oratione vacuũ esse vellent: qui quidem propter perpetuum orandi vsum, Psalliani siue Euchitæ sunt vocati: de quibus & Epiphanius & Augustinus pleraque scripserũt. Cæterùm quis est qui possit ità semper orare, & sine defectu vel intermissione precibus insistere, vt nec alimentum sumendi, aut dormiendi tempus habeat?

Orare quouis tempore fas est.

Luc. 18.

1. Thess.

Quamobrem Augustinus vbi suprà, & eum sequutus Anselmus, in epistolã Pauli scribẽs, sic hęc Christi & Apostoli verba accipiẽda putauerunt, vt nullo die intermitterentur certa tempora orandi: quę si quotidiè quisquam obseruãsset, iam sine intermissione orare diceretur. Peculiariùs tamen ad orandum sine intermissione adstricti sunt sacerdotes & monachi, quorum proprium est officium, iuge sacrificium iugesque Deo preces offerre, non pro suis tantùm, verùm etiàm pro populi peccatis, cuius peccata comedere dicuntur, quandò ex eius viuunt eleemosynis. Sunt hi tanquàm publici quidam totius ecclesiæ ministri, vt quod à singulis & vniuersis pstari semper non potest, eorum saltem expleatur ministerio.

Orare sine intermissione, est nullum diem ad orãdum ordinatum intermittere.

Sacerdotes tãquàm publici ecclesiæ ministri.

Quid autem? Nunquid non eadem infirmitate prędi̇tus est sacerdos aut monachus, qua quisquam alius ex eis, qui addicti seculo iudicantur? Est reuerà. Et ille quidem cibum quandoquè capiat, & ille somno temporis nonnihil tribuat, & ille corporis sui curam non prorsùs abijciat, necessè est. Quamobrem & huius infirmitati prospiciendum putauit pia mater ecclesia: certas horas constituit, quas Canonicas vocant, quibus non alij rei quàm precationi vacaret: has qui diligenter iuxta ritum ecclesiasticæ traditiõis obseruãsset, eum semper orare & non deficere, Beda venerabilis interpretatur, vt cum propheta dicere possit: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Neq; tamen ex traditione magis ecclesiastica, quàm è scripturis authoritatem habere videtur ista certis temporibus orandi consuetudo: quemadmodùm id

Horę canonicæ.

Beda in Lucam.

Psal. 33.

Fff pluri-

Cypria. in expositione orat. domi. Basi. in ser. Ascetico. cap. 33. Hiero. ad Eustoch. & in 6. cap. Danie.

pluribus verbis ostendere conati sunt Cyprianus, Basilius, Hieronymus, & alij nõnulli, ad quos lectorẽ remittimus: Nam exactiùs hæc omia persequi nõ est præsentis instituti. Hactenùs Hosius. De hac hæresi vide fusiùs in Enthusiastis, Euchitis, & Massalianis.

PSEVDOAPOSTOLI.

41.

PSeudoapostoli sunt ij, qui pceptorem satanam sequuti, fuco pietatis, impietatis venenũ inserunt: Christumq́; authorem prætexunt, cùm satanę rem agant: vel quum more diaboli speciem sumunt bonorũ & lucidorum angelorum, vt decipiant: vel cùm tenebras suas suis coloribus sic ornant, vt à luce distare nihil videãtur. De quibus Diuus Paulus 2. ad Corinthios cap. 11. loquitur in hunc modum: Est veritas Christi in me, quoniam hęc gloriatio (nimirùm vt in omibus sine onere me vobis seruem) nõ infringetur in me in regionibus Achaiæ. Quod sanè eò facio & faciam, vt amputem occasionem eorum qui volunt occasionem: vt in quo gloriantur, inueniãtur sicut & nos. Nam eiusmodi Pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mirum: ipse em̃ Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergò magnum, si ministri eius trãsfigurẽtur, velut ministri iustitiæ, quorum finis erit secundùm opera ipsorum. Et rursùs suam in prędicando Christo fidem commendans, & eorũdem Pseudoapostolorum, sua solùm cum deceptione auditorum, quærẽtium, perfidiam & fallaciam perstringens, ità suos Thessalonicenses alloquitur: Exhortatio, inquit, nostra nõ de errore, neq; de immunditia, neq; in dolo: sed sicut probati sumus à Deo, vt crederetur nobis Euãgelium, ità loquimur: non quasi hominibus placẽtes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque em̃ aliquãdò fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neq; in occasione auaritię, Deus testis est: nec quærẽtes ab hominibus gloriam, neq; à vobis, neq; ab alijs &c. Hęc beatus Paulus. Vbi quidẽ ille Pseudoapostolorũ morem ad viuũ depingit, eorumq́; doctrinam impostura & errore plenã, cùm eam velut impuram, sordidã, maleficam, abominãdam, & ad imponendum simplicibus accommodam, immunditiam appellat.

2. Cor. 11.

Pseudoapostolorũ impostura & dolus.

1. Thes. 2.

Pseudoapostolorum mos.

Immũditia doctrina Pseudoapostolorum appellata.

Exorti sunt aũt hi Pseudoapostoli cũ eorũ duce Gerardo Sagarello de Parma, qui in eo errore dephensus, indeque adeò dãnatus, combustus fuit, sub Adolfo Cæsare Germano, & Bonifacio huius nominis octauo Romanorum põtifice, circa annum Domini 1296. Eorũ hæreses huiuscemodi fuẽre.

Pseudoapostolorum hæreses.

1. Primò asserebãt Apostolos nec habuisse nec recepisse pecuniam, nec aliquid in crastinum seruãsse: quinimò docebant nihil horum Apostolis licuisse, nec eadẽ ratione illorum successoribus vllo pacto licere. quapropter spem salutis adimebant omibus pecuniam recipientibus, aut aliquid in crastinum seruãtibus. ad quod asserendum ex eo mouebantur, ꝙ Christus Apostolis dixit: Nolite possidere aurum, neq; argentũ, neq; pecuniã in zonis vestris: Et iterùm: Nolite soliciti esse in crastinum. Et alia huiusmodi, q̃ Dominũ dixisse Apostolis suis Euangelistę referũt. De his itaq; dici potest illud quod in Ioãnis Apocalypsi Angelo Ephesinæ ecclesię dicitur. Non potes sustinere malos, & tentãsti eos qui se dicunt Apostolos esse, & nõ sunt, & inuenisti eos mendaces. Isti nempè se vitam agere Apostolicã indè mentiebanť, ꝙ se pecuniam nõ recipere, nec aliquid in crastinũ seruare instar Apostolorum iactitarent. Apostoli. Matt. 10. Matt. 6. Apo. 2.

2. Indeq; decimas dari nõ debere Romanę ecclesię sacerdotibus, ꝙ nõ essent pauperes sicut Apostoli, contendebant. Decimæ.

3. Docebãt etiam, nemini subijci debere cuiquã nisi soli Christo, quẽadmodùm Apostoli soli Christo subiecti fuẽre. Subiectio.

4. Dicebãt rursùs, Christianis esse interdictum iuramentum, sic, vt nusquàm iurare liceat. Iuramentũ.

5. Docebãt nõ esse obediendũ Romano pontifici, aut alijs ecclesię prælatis. Obediẽtia.

6. Papam quoq; neminem absoluere posse, nisi ea esset prędituts sanctimonia, qua beatus Petrus polluit. Papa.

7. Item ecclesiam consecratã non plùs Templum.

ad

ad orandú valere, q̃ porcorum ſtabulú. Quę blaſphemia q̃ ſit execranda, pij homines viderint.

Votum. 8. Aſſeuerabát deniq;, opera illa q̃ ſine voto fiunt, eſſe ad maius pmium deſtinata, q̃ quę ex voti neceſſitate fiunt.

Vide reliqua in Falſis ,pphetis. Nam Pſeudoapoſtoli, Pſeudoeuangelici, & Pſeudoprophetæ in eodem recidunt.

PTOLEMAEVS. 42.

PTolemæus Valétini hęreticę prauitatis & perfidię ſucceſſor fuit, q vanam quandã ac pernicioſam doctrinam eructãs, & nouam numerorũ fallaciam pdicans, multorũ animas ignorantium (teſte Philaſtrio) captiuauit, ſub Marco Antõino Impatore, & Higinō maximo Romanorũ põtifice, circa annũ Dñi 150.

Ptolemæi hæreſis. Hic, au thore Auguſtino & Philaſtrio, nouũ quid volens comméti falſi decernere, q̃ Valentinus doctor eius eſt emẽtitus, docuit eſſe quatuor Aeonas, id eſt, ſecula, & alios item quatuor, q ſunt octo, cùm Valétinus triginta eſſe priùs dixiſſet. De qua re vide plura in Valentino.

PVBLICANI. 43.

Philippus 3. Diui Ludouici filius. PVblicani quidã hæretici in Francia exorti ſunt ſub Philippo huius nominis tertio Francorũ rege, & Gregorio decimo Romanorũ pontifice, imperãte Rudolfo Cæſare Germano, circa annũ Domini 1274.

Publicanorũ hęreſes. 1. Hi paruulos non baptizandos dicebant, donec intelligibilé & rationis capacem ætatem attigiſſent.

2. Dicebãt etiã nõ eſſe orãdũ ,p mortuis.

3. Nec expetenda Sanctorũ iam in cęlis regnantium ſuffragia.

PVTEORITAE. 44.

PVteoritæ, authore Philaſtrio, erãt olim hęretici, vel potiùs Idololatrę apud Iudęos, q puteos colebant, eos in altũ fodiẽtes, indeq; aquã hauriẽtes, quã ſalutaré appellabant, in ea quippiam ſalutis ſperantes, cum contrà de eis cõquer atur Dñs per ,ppheta m, eos admonẽdo in hęc verba: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi lacus detritos, qui nõ poſſunt capere aquam ſalutaré. Quod ergò antè dixerat per ,pphetam, Chriſtus in ſua diuina cõplebat pſentia cùm diceret: Om̃is q ex hac aqua terreſtri biberit, rurſũ ſitiet: de aqua aũt quã ei dabo, ſi biberit, non ſitiet in ęternum, ſed fiet ei fons ſaliens in vitã ęternam. Vbi quidem innuebat ille, gratiam baptiſmatis ab eo cõcedendam, q̃ hominem ,prsùs à peccatorũ maculis ablueret ac purificaret. Hæc ex Philaſtrio.

Puteoritarũ hęreſis. Hiere 2. Ioan. 4.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER QVINTVSDECIMVS.

DE LITERA Q.

QVADRISACRAmentales. 1.

QVadriſacramẽtales, ſũt ex noſtri tẽporis Molliũ Confeſſioniſtarũ ſecta: q, teſte Staphylo, recipiunt quatuor tantùm Sacramenta, Baptiſmũ, Cœnã Dñi, Abſolutioné, & Sacerdotiũ. Itã ex locis cõmunibus Philippi Melanchthonis tenetur in Vuittẽbergenſi diſtrictu. Hæc Staphylus.

QVATVORDECImani. 2.

QVatuordecimani ſunt ij, quos aliàs Paſchatitas, ſeu Teſſareſdecatitas nũcupauimus, id eſt, q cũ Iudęis, & nõ Dominico die, ſicut ab eccleſia decretũ eſt, myſteriũ Paſchę peragũt, & alia quędã ex illegitimis & ab eccleſia reiectis libris decerpta ſeruant, & nominibus quorundã magnorũ Apoſtolorũ ea in re abutuntur. Hi porrò inter alios fuére Sabbatiani, Nouatiani, & Montaniſtæ, vt ſuis locis videre licet. Quorum diſſidiũ & contentioné admirans Nice-

phorus cum Socrate, lib. 12. eccles. hist. cap. 32. de his ità loquitur:

Admiratur Nicephorus cum Socrate lib. 5. cap. 22. eos qui vel ptinaciter de festo diei Paschæ disceptant, vel Iudæos eo celebrãdo imitant.

Mihi, inquit, non rectè fecisse videntur, qui olim de festo hoc die tantoperè dissidẽtes contenderũt: multò verò minùs, qui hac in parte Iudæos sibi imitandos esse statuerũt. Sed, illis, vt opinor, in mẽtem non venit, q Iudaismo in Christianismum mutato, ex necessitate quadam figuræ rei ipsi cesserint: sicuti hoc indè satis cõstabit. Nulla nanq; Christi lex Christianis, vt Iudaizent, pcipit. Præcipit aũt? Immò potiùs id prohibet, quẽadmodùm disertis verbis diuinus Apostolus sanxit, nõ solùm de circuncisione, q legis est caput, vetãs, verùm etiàm de diebus festis cohortans, vt nequaq disceptantes segregemur. Et ad Galatas scribens: Dicite mihi, inquit, qui sub lege esse vultis, legem non audistis? Atq; vbi de hoc pauca disseruit, deindè õstẽdit Iudæorum populum seruum esse: libertatem aũt eos obtinere, qui Christũ sequũtur. Vbi etiàm admonet, nõ obseruãdos esse dies & annos. In epistola aũt ad Colossenses clara pdicat voce, vmbram esse obseruatiões eiusmodi. Quapropter infert, dicẽs: Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbati, q sunt vmbra futurorum. Ad Hebræos autem hæc omnia veluti sigillo confirmans, dicit: Translato eñ sacerdotio, necessariò etiàm legis translatio subsequuta est. Satis igitur liquet, neq; sacrum Euangeliorũ librum, neq; diuum ipsum Apostolum, Christianis iugũ seruitutis legis imposuisse: sed vt & Pascha & reliquos festos dies honorificè, quandocunquè eis visum esset, peragãt, animi gratitudini eorũ qui beneficio sunt affecti, reliquisse.

Apostoli Paschatis celebritatẽ liberam populis Christianis reliquerunt.

Proindè quia homines maximè ferias amant, à laboribus in eis cõquiescentes, tum sicuti cuiq; visum erat, in regionibus passim, cõsuetudine quadã per traditionẽ accepta adducti, salutiferæ passionis memoriam colentes celebrãrunt. Neq; enim vel Saluator ipse, vel eius discipuli, lege vlla id obseruãdum esse statuerũt: sed neq; in eũ q hoc ità pageret, condemnationẽ, aut pœnã, aut execrationẽ, sicuti Mosis lex facere solita fuerat, vel Euãgelica vel Apostolica scripta induxerũt, aut cõminati sunt. Diui verò Euãgelistæ historia sua scribẽda Mosaici Paschæ festi obitèr saltem mentionẽ fecère: Saluatorem scilicet azymorũ tempore passum esse, quũ celebre apud Iudæos ageretur festum: vt ostenderent illi, festis potissimùm diebus cædes eos perpetrare constituisse. Ipsis profectò sanctis Apostolis consilium illud propositum nõ fuit, vt sibi de diebus festis iudicium sumerent, aut de eis leges ferrent: sed potiùs Deo gratam vitam, virtutem, & veram erga Deum pietatẽ traderent atq; inducerent. Mihi quidẽ videt, quẽadmodùm alia plurima plerisq; in locis suã obtinuere consuetudinẽ, ità id quoquè de Paschæ festo accidisse, q ex more quodã apud gentes, quæq; suam habuit obseruationem: vt satis manifestum sit, neminem Apostolorũ quidquã de festo hoc die legis sanctione constituisse.

Quid potissimum sancti Apostoli de doctrina sua spectarint.

Porrò q ab initio Pascha moribus magis quàm legibus obseruatum sit, re ipsa declarabimus. Qui nanq; minorem Asiam incoluère, plurimi ab Apostolorum tẽporibus sabbato despecto, decimamquartam Lunæ diem obseruãrũt. Quod cùm facerent, nequaq ab alijs, qui hoc non itidèm facerent, dissidebãt, quoàd Victor vrbis Romanæ episcopus, plurimùm commotus, literis Asianos quartãdecimam diem colentes, damnauit atq; excõmunicauit. Quam ob causam èdiuerso Irenæus Lugdunensis in Gallijs episcopus, ad Victorẽ literas dedit, quibus illum obiurgat, & facinus tam calidum rephendit: perdoctè exponens, q quum antiquiores etiàm communionẽ rerum omnium inter se in Christianismo retinerent, & de Paschæ festi tempore variarent, nullũ id putauerint esse præiudicium: Adijciẽs ptereà Polycarpum Smyrnæ episcopum, qui sub Gordiano posteà coronam martyrij recepit, Romã venisse, & cũ Aniceto eius vrbis episcopo cõmunicãsse, nihil de festo Paschæ cũ eo disceptantẽ. Nã & ipse Polycarp' patria quadam Smyrnensiũ cõsuetudine, decimaquarta die Pascha celebrabat: sicuti Eusebius quoq; Pamphili in quinto ecclesiasticæ historiæ suæ libro testatur.

cap. 33. Iam tum ab apostolorũ temporibus Christiani paschæ ferijs celebrãdis variãrunt.

Victor Romanus episcopus Asianos eo nomine dãnauit: sed hic ab Irenæo est reprehensus.

Polycarpus martyr cum Aniceto Romæ de Paschate colendo ab eo dissidẽs, cõmunicauit.

Con-

Constat igitur, sicutì dixi, quosdam in minore Asia decimamquartam Lunæ diē obseruâsse. Alij verò, qui in superioribus Orientis partibus habitant, sabbatum festo eo celebrando magis coluêre. Cęterùm de mense eis maior fuit contētio. Quidam nanq; Iudęos sequi voluerunt, quum quidē iamdudùm certiore obseruatiōe illi excidissent. Alijs verò ab eo abhorrētibus, post ęquinoctium vernum Pascha agendum potiùs visum est: celebrandum id semper esse dicentibus, quum sol in Ariete sit, secūdùm Antiochenos Xanthico, secundùm Romanos aût Aprili mense. Qui quidem non eos qui tum delirabāt Iudæos, sed antiquissimos, & magnum illum inprimìs Iosephum, sicutì is hac de re in tertio Antiqtatum Iudaicarum libro refert, secuti sunt. Ac illi quidem qui minorem Asiam & superiores Orientis partes tenent, ad hunc modum de festo hoc die dissenserunt. Alij verò omnes qui Christianismū susceperunt, & Occidentales cunctiad Oceanum vsque, post vernum æquinoctium Pascha peragere inueniūtur, vetustiorem consuetudinē sequētes. Qui sanè vniuersi ità festum Paschę celebrātes, nunquàm inter se discordare visi sunt. Neq; verò, (quemadmodùm multorū sermonibus fertur) magna illa sub Constantino Nicęę celebrata Synodus, eiuscemodi diei paschæ celebrādi errorē inscripsit: sed ipse potiùs diuus Cōstantinus, paucos illos qui à recepta obseruatione dissentiebant, literis suis cohortatus est, vt partem maiorem sequerentur: & eam imitātes, eodem modo cum illa festum diem peragerent. Epistolam eam Imperatoris totam, in tertio libro eorū quos de vita Constantini Eusebius conscripsit, inuenies.

Iudæi veteres etiàm post æquinoctiū vernum Pascha celebrârūt.

Constantinus magnus in Nicena synod. literis scriptis, Asianos & cum Occidētalibus eodē tempore Pascha celebrarēt, hortatus est.

Verumenimuerò Quatuordecimanos ferunt à Ioanne Apostolo decimæquartæ diei lunæ obseruationē accepisse: Romanis aût & Occidētalibus partibus Petrū & Paulum Apostolorū maximos, eam quę ibi frequentatur, tradidisse consuetudinem. Scriptū quidē hac de re decretū edere nemo potest. Sapiēter verò Victor & Polycarpus extinxisse de die festo contentionē videnť. Quandoquidem aût Occidētales episcopi traditionem Petri & Pauli minimè dehonestandam duxerunt, & Asiani quoq; Ioannis Euāgelistæ institutū seruandū esse contenderūt, de cōmuni consilio placitum est, vt quique, sicutì assueuerant, festum diem agerent, mutuam aût communionem nequaquàm rescinderent. Stultum quippe q̃ maximè esse opinati sunt, con suetudinum eiuscemodi variantiū gratia, à mutua coniunctione discedere, quum eis de rebus religionis pcipuis per continentem concordiam conueniret.

Ioānes apostolus Quatuordecimanos in Asia Pascha celebrate docuit: Petrus & Paulus Romanos.

Maiores nostri Pascha hoc vel illo tēpore peragere, adiaphoron esse voluerunt.

Quòd verò consuetudinem potiùs, quàm legem sequuti veteres plērisq; in locis, vt quibusq; visum erat, Pascha celebrârunt, indè facilè colligitur. Non omnes etenim, quanuis eiusdem opinionis essent, easdem traditiōes in ecclesijs seruârunt. Et qui eandem colebant fidē, sæpè consuetudinum obseruatione inter se variârunt. Neq; id veræ pietati detrimento fuit. Hactenùs Nicephorus lib. 12. cap. 33. Lege eiusdem libri cap. 34. notatu dignissima, de varijs variarum gentium & ecclesiarum consuetudinibus, per quas tamē nullum catholicæ religioni vel offendiculū vel dissidium & discordia est creata. De Quatuordecimanis vide suprà in Paschatitis, & infrà in Sabbatianis, & Tessarescędecatitis.

Ceremoniarum dissimilitudine nō læditur vnitas ecclesiæ, vt inquit Greg. papa.

De his Hosius libro de Cęremonijs à tempore sumptis, ca. 91. eadem ferè quæ Nicephorus tradit in hęc verba: Temporum in ecclesia primitiua magis anxia fuit & diligēs obseruatio, q̃ vel hoc nostro seculo, vel ijs q̃ proximè præcesserunt. Documento est ingens & insignis illa de tempore celebrādi festi Paschatis inter Oriētis & Occidentis ecclesias cōcertatio, quę vsq; eò etiàm progressa est, vt qui tunc fuit Romanus pontifex Victor, totius Asiæ parœcias, vnà cum vicinis ecclesijs, tāquàm aliena sentientes, à communionis vnitate pcident, quòd vt monitis eius de festo Paschatis eodem cum Occidentis ecclesijs die celebrādo parērēt, adduci nō potuissent. Ac nō defuerunt quidā graues viri, qbus hæc tāta Romani pōtificis vehemētia non pbaret, cùm præsertim traditū sibi per manus ab ipsis Apostolis morē obseruare se Asiæ episco-

Hosius de Paschatis controuersia.

Vide Euseb. lib. 5. ca. 25. Ecclesiast. histo. Socr. lib. 5. ca. 25.

episcopi dicerent, neq; tanti esse hęc festi celebrandi discrepantia putaretur, vt illius gratia ꝑcidendum ab ecclesia quēquam existimarent. Verùm Leoni pontifici nō leuiter delinqui visum est, cùm de festo Paschatis tractaret, si in principio sacramenti veritas & vnitas ab vniuersa Ecclesia nō teneretur. Sed & ante eum celebri scriptori Epiphanio tā graue visum est, in hac obseruatiōe diei Paschatis à more cęterarum orbis ecclesiarum alias discrepare, vt nō dubitauerit, in album hęreticorū eos referre, q quartadecima luna Pascha celebrâssent: quos quidem Quartadecimanos vocat.

Leo epist. 61.

Epiphanius hęresi 51.

Ac inter alia multa, quæ ꝑclarè gesta sunt à Cōstantino Imperatore, hęc duo vel maxima laude omniū, ꝑdicationeq; digna esse censet, ꝙ is congregato Niceno concilio, & Arrij dogma subuertendum, & disceptationē ac discrepantiam hanc de celebrando Paschatis die de medio tollendam curauit. Fuitq; Nicenum conciliū non magis propter eos habitū qui in Aegypto dogmatis gratia dissidebant, q̄ propter eos, qui in Oriēte in celebrando Paschate discrepabant, conciliandos: quod etiàm cùm alibi, tum in epistola quā scripsit ad episcopos Aphricanos Athanasius indicat. Decretum itaq; fuit à trecētis decem & octo patribus, qui tum Niceæ cōuenerant, vt vno eodemq; die sanctissimi Paschàtis feriæ peragerentur: vtq; Orientis ecclesiæ, q̄ à Romana & ceteris Occidentis ecclesijs dissidere visæ sunt, eundē quem eæ, diē obseruarent: idq; duplici de causa, sicut ab ecclesiasticę historiæ scriptorib⁹ memoriæ proditum est: Primùm, quòd minimè fas esset Christianis, Iudæorum sequi consuetudinem, qui postea q̄ consceleratas manus suas nefaria Christi cæde contaminàrunt, tanta sunt animorū cæcitate perculsi, vt vidētes nō videant, audientes non audiant, neque quod rectum, quodque salubre est, intelligant. Deindè quod graue cūprimis & indecorū esse putaret, quandoquidē vnū corpus, vnus spiritus sumus oēs, vna vocationis nostræ spes, vn⁹ Dñs noster, vna fides, vnū baptisma, vnus est Deus & pater omniū, nō vno eodemq; tēpore anniuersariū redemptionis nostrę diem ab omnibus & singulis eiusdē corporis mēbris celebrari: sed per eosdē dies, alios q̄dem ieiunijs exerceri, alios verò conuiuijs vacare, & hos quidē feriari & conquiescere, illos verò corporis affectionibus macerari: quemadmodùm in sua quadā ad episcopos, qui ad synodū Nicenam venire nō poterant, & ad omnes vbiq; locorū ecclesias epistola fusiùs ab Imperatore Cōstantino, & in eo libro, quem aduersùs hæreses conscripsit, ab Epiphanio proditum legimus.

Epipha. hęresi 20.

Paschatis celebrandi vno eodēq; die duæ causæ. eusebi. li. 3. de vita Cōstantini.

Ephes. 4.

Ex quo colligere licet, q̄ ratio priscis fuerit vel obseruandi certa tempora, vel mutandi, duplex nimirùm: Vna, vt nè quid vel cum Iudæis, queādmodùm de Paschate, deq; Sabbato factū videmus, vel cum Gentibus cōmune haberemus: quę cùm sextum hebdomadę diem, tanquàm Veneri sacrum in ludis, epulis, & omnibus nequitijs consumere solitę essent, visum est Christianis, vt quem illi diem cumprimis lætum & hilarē ducebant, eum in mœrore & luctu traducerent: non solùm acerbissimos cruciatus & mortem Christi turpissimam, verùm etiàm peccata sua, q̄ causam illis dederunt, deflentes.

Temporū ratio in ecclesis duplex obseruata.

Altera, quòd sicut à sanctissimo Damaso scriptū, & à Leone repetitū legimus, nō aliter vnus grex & vnus pastor sumus, q̄ si (quod iterùm atque iterùm monet Apostolus) idipsum dicamus oēs, si perfecti simus in eodē sensu & in eadem sententia: si eosdem vno atq; eodē tempore ritus obseruemus. Hucusquè Hosius. De qua re vide plura ibidèm obseruatu & notatu dignissima.

Secunda causa.

1. Cor. 1.

QVINTIANVS GAzæorum episcopus. 3.

Quintianus Arrianæ perfidiæ defensor acerrimus, & in Asclepæ Nicenæ fidei validissimi atq; cōstantissimi assertoris, Gazæorum pontificis (qui ab Arrianis episcopatu & vrbe eam ob rē expulsus fuerat) locum ab eisdem suffectus fuit, Constantij Imperatoris, & Iulij hui⁹ nominis primi maximi Romani antistitis temporibus, circa annum Domini 342.

De

De his ità scribit Nicephorus lib. 9. c. 8. Cùm Athanasius ꝓfugus Romæ ageret, Constante Constātini minimo natu filio toti Occidenti imperante, venit eò Constantinopolitanus quoquè episcop. Paulus, & Marcellus Ancyranus, Asclepas etiàm Gazæorum episcopus, qui & ipse quòd fortiter Arrianis resisteret, accusationem iudiciumq; quasi sacrificij aram euertisset, sustinuit: & ob id episcopatum deponere coactus fuit, quem episcopatum Quintianus est cōsequutus. Lucius prætereà Adrianopolitanus eodē crimine delatus, & dignitate itidèm spoliatus, Romam confugit. Horum causa Iulius antistes Romanus cognita, quòd consentientes sibi de Nicenis decretis inuenit, communiōe eos est dignatus. Pro amplitudine autem sedis suæ, ex veteri priuilegio & prærogatiua, persuasum habens omnium vbiq; episcoporum curam & iudicium ad se pertinere, datis cuiq; liberrimè scriptis literis, suas eis ecclesias reddidit, eosque in Oriētem remisit: illos qui eos temerè exauthorâssent, perstringens, vt qui nō recta sequerētur consilia, mótusque & turbas ecclesijs crearent, neq; semel Nicex factis fidei decretis starent. Ad hæc præcepit, vt quidam ex eis ad diem constitutum Romæ præstò essent, qui rectè sententiam in condemnatos latam esse probarent. Sin minùs, minas addidit, nisi à rebus nouandis desisterent, se ab eis sacras exacturū pœnas. Athanasius itaq; & qui cum eo erāt, missis ad Orientales episcopos literis, ecclesias suas receperunt. Hæc Nicephorus.

Catholici episcopi ab Arrianis sedibus suis expulsi, ex Oriēte Romam profugiunt.

Ecclesiæ Romanæ vetus priuilegiū. Socr. lib. 2. ca. 15. Sozo. lib. 3. cap. 8.

Profugi episcopi in integrū restituuntur.

Quomodò verò Quintianus, q vel ut lupus in Gazæorum ecclesiam intrârat, & eius complices fuerint sedibus, fraude Arrianorum occupatis, ex episcoporum Occidentalium apud Sardicam, cogregatorum sententia exacti & Christianorum communione interdicti, idem refert Nicephorus eiusdem libri cap. 12. in hęc verba: Abrogârūt quoquè (inquit) episcopatum Georgio Alexandrino, Basilio Ancyrano, & Quintiano Gazęo: & vt non modò episcoporum, sed ne Christianorum quidem appellatione honorarētur, statuêre. His & compluribus alijs dignitate adempta, communione etiàm interdixerunt, q filium Dei à patris substantia separarēt: & q, qui dudùm propter Arrianam hęresim reiecti fuerant, eos recepissent, & ad ampliorem ministerij Dei cuexistent dignitatem. Eis damnatis, ad om̄es vbiq; episcopos miserunt, vt decreta ea rata haberent & confirmarent, necnon Nicenis placitis consentirent. Hæc Nicephorus.

Occidentales episcopi in Sardicēsi concilio, Quintiano & reliquis episcopis Arrianis dignitatē abrogant.

QVINTINVS. 4.

Qvintinus, à quo Quintinistæ hęretici, sartor quidam fuit natione Picardus, è schola nostræ tēpestatis Euāgelicorū prodiens, qui in Brabantia & Hollandia (vt author est Caluinus, suppressa tamē furoris huius origine) varias sectas sparsit, cum quodam Coppino Insulano, eamq; potissimùm quę Libertinorum vocatur, à libertate, quā prædicant Euangelicam, id sub Carolo quinto Imperatore Germano, & Clemēte 7. papa, circa annum Dñi 1525.

1. His, authore Lindano Dubitātij sui dialogo 2. nihil æquè displicet, neq; magis ab eis improbatur, atq; simplex, proprius, & germanus scripturę sensus.

Quintinistarum errores.

2. Illis Christus est Satanas, & contrà: vitium virtus, & virtus vitium: nihil em̄ ex eorum sententia peccatum, nisi eorum opinione, qui se peccare putant.

3. Verus Dei timor & eo imbuta conscientia, pro inferno illis habetur: pro paradiso autē, conscientia diuini iudicij contēptrix, secura, stupida, & cōsopita.

4. Om̄ia simulare & dissimulare, pro fundamento sui iaciunt Euangelij, quò faciliùs spirituales (sic enim se præ cæteris admirantur, quòd spiritum sequātur viuificantem) decipiant carnales, id est, non suæ haræ porcos.

5. Scripturas rident, ac pro fabulis habent: literæ enim se negant obnoxios, q iam spiritum sequantur viuificantem.

Quinimò ille Quintinus vnumquēque Apostolorū aliquo notabat scommate, paulū vocans vas fractum, Petrum Christi abnegatorē, Ioannē iuuenē stolidulum, Matthæum fœneratorē. Hæc Lindanus. Vide reliqua in Libertinis.

Quintini blasphemia in Apostolos.

QVIN-

QVINTILLIANI.

5.

QVintilliani, authore Diuo Augustino libro de hæresib. ad Quodvultdeũ, à Quintilla vna ex Montani prophetissis sunt appellati, ppterea quòd in ciuitate Pepuza, vt supra in Pepuzitis dictum est, Christum in specie fœmineę, quales Priscilla, Maximilla, & Quintilla extiterunt, reuelatum fuisse asserant. Faciunt autem, inquit ille, & ipsi de sanguine infantis, quod Cataphrygas facere suprà diximus: nam & hi ab eis perhibẽtur exorti. De his vide suprà in Cataphrygis Maximilla, Prisca, & Pepuzitis. Lege etiàm Epiphanium contra hæreses Phrygastarum, siue Mõtanistarum, aut Tascodrugitarum, hæresi 48.

Quintilliaorum impuritas.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DECIMVSSEXTVS.

DE LITERA R.

RANATITAE. 1

Ranarum cultores.

RAnatitæ, vt inquit Philaster, erant qui apud Iudæos & Aegyptios quondàm ranas colebant, quas sub Pharaone per diuinam iram & vltionem, Mosisq́; imperium, Aegyptiaca tellus emanauit, vt earundem infestatione & putore Aegyptij defatigarentur. Inque eo scelere illi adhuc perseuerant, putantes Dei iram ex hac vana obseruantia posse placari. Hæc Philaster.

Zorum error.

RAYMVNDVS LVLlius. 2.

RAymundus Lullius philosophus ac theologus, floret sub Interregno Imperatorũ Romanorum, post cæsum Guilhelmum Hollandiæ comitem Cæsarẽ Germanũ 27. tempore Alexãdri quarti summi Romanorũ pontificis, circa annum Domini 1260. Hic porrò (vt author est F. Bernardus Lutzẽburgus) Catalanus fuit genere, cõditione laicus, & ex Maiorica ciuitate oriundus. Ait autem eum multa edidisse opuscula hęreseos crimine vndequaque referta: vt inter cętera libellum de Dæmonum inuocatione, & alia vulgari sermone Catalanico scripta. Quam doctrinã haud dubium est eum habuisse à diabolo, licèt ille asserat in quodam mõte à Christo sibi apparente in forma & specie crucifixi, illam didicisse. Quæ omnia, Petrus Terracensis Archiepiscopus, & F. Nicolaus Emericus, sententia sua condemnãrũt. In quibus voluminibus plusquàm quingẽti errores sunt reperti. Inter quos is vnus est, quo asserit Deum multas habere essentias.

Raimundi opuscula.

Plusquàm quingenti errores in libris Rai. mundi Lullij reperti.

2. Itẽ quòd Deus pater est, antequàm esset Deus filius.

3. Quòd diuina essentia non est ociosa, sed essentiat, natura naturificat, bonitas bonificat, &c.

4. Quòd Spiritus sanctus est conceptus de patre & filio.

5. Asserit rursùs, eos q hęreticos supplicio afficiunt, illis iniurios & criminis obnoxios fore.

6. Item quòd quandò Deus illi apparuit crucifixus, pro seculi huius tenebris illustrandis artem istam sibi contulit, quæ est ad oĩnem scientiam parandam, naturalem videlicet & medicam, & ad iura statuenda, methodus generalis, valetque potissimùm ad quosuis euertendos atque destruendos errores. Hæretici nanque sunt ea natũra indubiè prædití, vt sæpenumerò Deum sibi imaginaliter fingant, quem intueri spiritualiter nequeunt.

Hæreticorũ falsa atque erronea imaginatio.

RHETORII. 3.

RHetorij seu Rhetoriani, à Rhetorio quodam exorti sunt, teste Philastrio,

lastrio, in Aegypto & Alexandria: sed quo tempore emerserint, ille non meminit.

Hi cunctas laudabant hæreses, ex his neminem errare, sed omnes benè sentire asseuerantes. Verùm hæc assertio adeò rationi repugnat, vt Diuo Augustino libro de hæresibus cap. 72. videatur impossibile, vt quis suæ mentis compos hoc sentire possit. Cùm enim plures sint hęreses ex diametro pugnantes, minimè fieri potest, vt vnaquæque illarum credatur esse vera, non certè probabiliori ratione, quàm si quis credat duo contradictoria simul vera existere. Si enim omnes probabant, nulla erat quæ ab eis vituperaretur. Ex quo colligere licet eos non vera tenere. Photinus enim eam ob rem laudandus esset hæreticus, qui Christum Dominum negat esse ante secula cum patre. Et item omnis hæresis, quæ aut in patrem, aut in filium, aut in Spiritum sanctum blaphemat. Quomodò verò blasphemos hæreticos laudat Rhetorius, quum eos Christus Dominus, in hoc iam seculo damnauerit, dicens: Non dimitti hominibus blasphemiam in Spiritum sanctum blasphemātibus & pseuerantibus, neque hic, neq; in futuro? Propter quod constat & istū esse hæreticū, immò potiùs rerum omnium insanum, qui eosdem hæreticos laudandos, & non vituperandos citiùs, & abijciendos prorsùs iudicauerit. Hæc Philastrius.

Rhetoriorū error rationi prorsùs dissentaneus.

Hęreticorū blasphemia perseuerās, irremissibilis.

Matt. 12. Mar. 3.

RHVTENI. 4.

Hi aliàs vel Russi, vel Rutheni, vel Muscouitæ vocantur.

RHuteni, quos appellare Rosanos Strabo videtur, Lituanis conter mini sunt, gens barbara, incompta, & quæ nunquàm Romanæ ecclesiæ obediens fuit. Immò ex omni gente Christianum titulum præferente, in defensionem sui erroris schismatici, nulla pertinacior gente Rhutenica. Ex quo effectum, vt semper præcisa ab vnione ecclesiæ catholicæ extiterit. Huic genti Liuoniam Christianarum vltimam prouinciarum ad septentrionem iungi Pius secundus papa est author in sua Europę descriptione: quam Tartari sæpè incurrunt. Illam fratres Teutonici, qui beatæ Mariæ vocantur, armis quæsiuêre, & Christi sacra suscipere coegerunt, cùm esset anteà gentilis, & idola coleret.

Rhuteni, barbari, & in suo errore supramodùm pertinaces.

Liuonia.

1. Rhutenorum errores sunt huiusce-modi: Negant inprimis Diuum Petrum verum Papam & Romanæ sedis antistitem fuisse: idemque sentiunt de his qui ei in Papatu successerunt.

Rhutenorū hæreses.

2. Negant etiàm Romanam ecclesiam esse caput omnium aliarum ecclesiarum.

3. Non recipiunt sanctorum Doctorum Latinorum lucubrationes & scripta.

4. Nec admittunt conciliorum generalium determinatiões, canones, & decreta.

5. Respuunt Excommunicationem, sacramētum Confirmationis, Extremæ vnctionis, & Purgatorium.

6. In pane denique fermentato, & non in azymo, sacramentum Eucharistiæ conficiunt. Et item de alijs eorum erroribus, quos Dominus Ioannes Sacranius Doctor Theologus & Cracouiensis ecclesiæ canonicus, in eo tractatu, quem inscripsit Elucidarium errorum & rituum Rhutenensium, ad quadraginta recensetur.

REIVDAIZANTES. 5.

REiudaizātes sunt Iudæi, qui Christiani effecti, in Iudaismum posteà relabūtur, qualis fuit Sabbatius, de quo dicetur infrà: rursùm (vt inquit Diuus Paulus) crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habētes. Ideoq; ait impossibile, tales rursùs renouari ad pœnitentiam, id est, per innouationem sacri baptismatis à peccatorum sordibus iterùm ablui & purificari, vt qui semèl fuerint illuminati, gustauerint etiàm donum cæleste, & participes facti Spiritùs sancti, gestauerint deniq; bonū Dei verbum, virtutesque seculi venturi, nihilominùs sint prolapsi ac reciderint in priores offensiones, & in filium Dei blasphemias, quibus priùs abrenunciārāt. Quapropter (inquit) teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, non deserentes collectionem nostram,

Hebr. 6.

Baptismus non repetēdus.

Hebr. 10.

ficut confuetudinis eft quibufdam, fed adhortantes inuicem, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntariè enim peccantibus nobis poft acceptam notitiam veritatis, iam nõ relinquitur pro peccatis hoftia: terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio & vehementia, quæ cõfumptura eft aduerfarios: &c. Eccè relapforum in Iudaifmũ aut Paganifmum poft acceptam veritatis notitiam baptifmique fufceptionem, fupplicium æternum. De temporali verò Reiudaizantiũ pœna habetur de Confecratione diftin. 4. cap. Plerique.

Peccatũ ad mortem feu irremiffibile.

Reiudaizãtes porrò his fignis dignofcuntur: Chriftianorum ecclefias rarò ingrediuntur, frequentiùs Iudæorum conuentus & confortia adeunt, Chriftianorum verò diffugiũt: Carnes porcinas non edunt: Domi fuæ clàm diebus Dominicis fabbata colunt, & reliqua legalia Chriftianis prohibita feruãt in occulto.

Notæ & figna quibus refudaizantes cognofcuntur.

ROGATIANI.

6.

Rogatiani funt de Donatiftarum familia, à Rogato quodam appellati, de quibus mẽtionem facit Diuus Auguftinus epiftola 48.

Hi cum Donato Africano, filium effe minorem patre dicebãt, & Spiritum fanctum inferiorem filio.

Rogatianorũ hærefes.

Rebaptizabãt fi quos feduxiffent homines, vt qui fupra baptifmum ecclefiæ catholicæ, fuum effe maioris vis & efficaciæ infanientes promittebant, quemadmodùm inquit Philaftrius. Dicebant enim, in fola Donati & fuorum fectatorum parte effe veram ecclefiam. Quia etfi ex parte Catholicorum, hoc eft, eorum qui Cæciliano fauebant, qui Donato erat aduerfarius, aliqui viri probi effent, ex communione tamen improborum eos vitiari, hacque de caufa, ecclefiam in eis deperire ac labefactari afferebant. Reliqua ex Donatiftis petenda lectori relinquimus. De his etiàm vide in Circumcellionibus, qui ad Donatiftas quoquè pertinent.

RYSVICANI.

7.

Ryfuicani à quodam præftigiatore Hermano Ryfuick nominati funt, quem, (tefte Lindano Dubitantij fui dialogo fecundo) ob impietatem Hagæ ignib' abfumpfit anno Domini 1510. Eius autem ftolones nunc per Frifiam pullulant.

Sunt autem hi ex Euãgelicorum noftræ ætatis familia, ex eorum videlicet, qui veri Athei atque impij per fuam improbitatem, perfidiam & malitiam effe nofcuntur, nimirùm qui nec Chriftum, nec Deum, nec deniquè diabolum, nec cælum, nec infernum effe profitentur.

Ryfuicani athei.

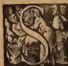
Eò enimuerò deploratiffimæ cæcitatis miferi ij Euãgelici lapfi funt femèl, in fenfum reprobum mentemque malè fanam iufto Dei iudicio traditi, vt fuam non modò negligant falutem æternam, fed alijs quoquè eodem erroris deducendis omnem mouent lapidem, quacunque tandèm id faciant ratione. Nihil enim penfi habent quid doceant faciant've, modò id fuo deo ventri commodet, aut faltem fuæ perfidiæ hoftibus incommodet: aut veritatẽ, in quam oppugnandam coniurãrunt, fi non aboleant, faltem aliqua ex parte obfcurent. Odio enim veritatis, quã obfirmato abiurãrunt animo, ebrij, eam quoquè fuis in profefforibus infeftiffimè perfequũtur, atque odio plufquàm Vatiniano vereque internecino ità execrantur, vt nulla fuæ exiftimationis, aut prudentiæ quoq; politicæ habita ratione, furioforũ more quicquid in buccam venit, euomant. Hæc Lindanus.

Quàm deploranda fit Euãgelicorũ cæcitas, manifeftum veritatis odium teftatur perfpicuè.

ELEN-

DE LITERA S.

SABBAS. 1.

SAbbas Massalianorũ seu enthusiastarum factionis, cum Dadoë, Adelphio, Herma, & Simeone princeps fuit: de quib⁹ vide locis suis. Exortus est hic Valentiniani Imperatoris & Liberij papę temporibus, circa annum Domini 368.

Sabbę & sociorum eius hæreses. Hic baptismo derogabat, asserés nullam ex sacro baptismate vtilitatem baptizatis accedere, sed solam studiosam orationem dęmonem possidentem hominem effugare.

De hac hæresi ità habet Nicephorus lib. 11. cap. 14. Qui verò, inquit, in hoc vitio perfecti sunt, Enthusiastæ, hoc est, numine afflati, nominantur, dæmone quopiam vim in eis suam exercente: quã rem, Spiritûs sancti præsentiam esse opinantur.

Manuum opus omne & laborem perindè atque improbitatem auersantur. Itaq; somno dediti, somniorũ visiones & phantasias, prophetiam vocant. Istius hæresis duces fuère Dadoës, Sabbas, Adelphius, Hermas, & Simeones, atque prætereà alij. Hæc Nicephorus. De hac hæresi vide in Massalianis, Euchitis, Enthusiastis & Psallianis.

SABBATIVS. 2.

Sabbatius ex Iudæo Christianus factus, & pindè Iudæo christianus. SAbbatius, à quo Sabbatiani hęretici ex Iudaismo ad Christianismum cõuersus & presbyter ordinatus, sectæ Iudaicæ nihilominùs inseruiebat: eoq; in scelere episcopatum ambiens, tandèm obtinuit, nouitaté interim festi paschatis sub Valente Imperatore cõstitutam, in vico Phrygiæ Pazo defendere totis nités viribus. Vndè eius ordinator Marcianus, exindè Sabbatij errorem & ordinationis suę temerariæ culpam agnoscens, pœnitẽtia motus, cum gemitu dictitabat, Melius sibi fuisse super spinas manus imposuisse, quàm Sabbatium ordinâsse presbyterũ. Viguit auté sub Archadio Cęsare, & Siricio summo romanorum pontifice, circa annum Dñi 399.

De hoc Nicephorus lib. 12. ca. 31. scribit in hunc modum: Peridem tempus (quo videlicet Eunomianorum, Macedonianorum, & Arrianorũ hæreses sub Theodosio Imperatore in multas alias hæreses dissectæ atq; diuisæ fuerũt) Nouatiani quoq; inter se dissidentes, per secessionem, Sabbatianorũ quę vocatur, hęresim constituerũt. Erat enĩ apud eos presbyter quidam Sabbatius nomine, à Marciano consecratus: qui ꝙ ex Iudæis ad Christianismũ peruenisset, nihilominùs psumptę & anticipatę Iudęorũ opinioni inseruire studuit, & clàm etiam episcopatum affectauit, necnõ vnà cum Theoctisto & Macario & ipsis presbyteris, eis adhærentibus, qui sub Valentis imperio conuẽtum in Pazo vico habuerant, festum diem Paschæ cũ Iudæis celebrauit. Ac primùm quidẽ propter vitę institutum, quam optimam monasticis exercitijs agebat, à Nouatianorũ se corpore sciũxit: deindè verò quosdam participatione diuinorum mysteriorũ indignos reputans, talemq; ptextum obtendens, eum quem diximus, diem festũ in aliud transtulit (de Iudæorum sentẽtia scilicet) tempus. Postquàm auté manifestò apparuit, res nouas eum moliri, Marcianus seipsum propter importunã Sabbatij consecrationem reprehendit: idẽtidẽm dicere solitus, Meliùs se factu-rum fuisse, si spinis potiùs quàm illi manum imposuisset.

Atqui vbi is ecclesiam suam in partes duas diuisam, & quosdam ad alium desciscere vidit, episcopos hæresis suę, qui cum eo communicabant, statim Sangarum conuocauit. Est is locus Bithynorũ prouincię, ad mare, non longè ab Helenopoli situs. Eò quoq; Sabbatius ab episcopis congregatis euocatus est. Ibi causam mœroris sui dicere iussus, festi diei

Nouatianorum dissidium.

Sabbatianorũ apud eos hæresis.

Cum Iudæis is pascha celebrat.

Marciani Nouatiani episcopi sciẽ dictũ de Sabbatij ordinatione.

Synodus Nouatianorum Sangari celebrata.

Sabbatius causam secessionis suę p simulationem indicat.

eius dissensionem allegauit. Nam eum cum Iudęis, sicuti etiàm nō ità pridèm, qui in Pazo Phrygiæ vico côuenerant, statuissent, peragendum esse dixit.

Cęterùm illi propterea hoc eum præ se ferre cōsiderantes, q̄ ad episcopatum anhelaret, iurisiurandi sacramento eum obstrinxerunt, nè vnq̄ episcopatum sibi expetēdum statueret. Postquàm ille iurauit, se episcopatum suscepturum non esse, non satis causę esse putātes, cur ecclesia eorū factionibus diuideretur, placitum eis est, vt omēs consentirent, atq; eodem in loco ecclesiasticos conuentus agerēt: festum autem Paschę diem, quo quis vellet tēpore celebraret. Et ea de re canonem promulgârunt, quē adiaphoron, hoc est, arbitrariū & indifferentem vocauerunt. Statuerunt quoquè, nè decretum eorum qui Pazi conuenerant, vniuersali canoni pręiudicaret. Quod & prisci illi viri, & maximè qui Apostolis proximi fuêre, etiamsi de Paschę festo die plurimùm inter se dissiderent, inuicèm tamen inter se communicâssent, & alijs in rebus omnibus prorsùs non dissensissent. Et quòd præterea Nouatiani in vetere Roma haudquaquàm cum Iudęis, sed post ęquinoctium cum reliquis Romanis, qui Petri & Pauli traditiōne vtebantur, Pascha peregissent: nec ob eam causam, quòd Paschę festo celebrādo inter se dissentirent, discessionem ab eis, qui communem cum eis haberēt religionem, fecissent. Proindè re benè deliberata, indifferentem quem diximus, canonem protulêre, vt quilibet pro eo atq; ei placitum esset, ex consuetudine aliqua, aut præsumpta opinione, Pascha celebrans perficeret. Non quidem vt ea res aliquam in communione dissensionem afferret: verùm vt qui sic discrimine nullo festum diem agerent, in ecclesiæ communione concordarent.

Idem iurat se ad episcopatum non anhelaturum esse.

Canon Nouatianorū de Paschate adiaphoros, quo q̄s vellet tempore, celebrando.

Non temerè vnionem ecclesiæ suę scindêdem propter diuersitatem paschatis celebrandi, Nouatiani censent.

Eiusmodi canone cōfirmato Sabbatius, qui scilicet iureiurando obstrictus esset, quum Iudęorum obseruationem sequeret, p̄terquàm si festus dies in idem cum illis tempus incideret, receptis statisq; ieiunijs alios præueniebat, & clàm solennes ritus perficiens, Pascha peragebat: legitimoque & vespertino sabbati tempore vigilijs & precationibus alijs interesse solitus, postridiè cum reliquis communiter de festo die participauit, diuinaque mysteria percepit. Hoc sic cùm annis aliquot latenter faceret, diutiùs seipsum occultare non potuit. Quū enim breui celebritatem ex ea re consequutus esset, permultos ex simplicioribus ad se pertractos æmulatores habuit, & maximè Phryges & Galatas. Qui quoniam patrio, hoc est, Iudaico more sic ieiunabant, morem eum vt rectiorem confirmari putauerunt. Itaque hūc sequuti, clàm etiàm vnà cum Iudæis Pascha celebrârunt. Et Sabbatius suos sibi paulatim conuentus agens, à reliquis Nouatianis secessit: & iurisiurandi oblitus, episcopatum apud sectatores suos suscepit.

Præterquā si festus dies, id est, si omnes eodem tempore Pascha peragere cōtingeret. Sozom.

Sabbatius à reliqs Nouatianis seiunctus, episcopatū etiā inter suos gerit.

Quomodò verò is illegitimè eum episcopatum inuaserit, refert idem Nicephorus lib 14. cap. 13. his verbis: Sabbatius, inquit, ordine atque honore suo non contentus, sed episcopatum affectans, quum non haberet apud quos episcopatum gereret, à Nouatianorum ecclesia discessit, sub festi Paschæ obseruationis prætextu. Itaque illegitimos conuentus agere incipiens, apud Archadij forum, cui Xerolophi, hoc est, Sicci tumuli cognomen est, multùm fuit: ibique aggredi facinus ausus est, grauissimo supplicio dignum. Quum enim in quodam frequenti conuentu partem illam Euangelicæ lectionis pronunciare deberet, quæ dicit, Erat autem dies Iudæorum festus, qui dicitur Pascha: diuinis verbis alia de suo attexuit, quæ neque scriptura, neque auris quæpiam vnquàm percepit. Quęnam verò sunt ista? Execrandus (inquit) est, qui extra azymorum dies Pascha celebrat. Quod dictum ex eo auditum, & ad multos diuulgatum, ad illum ipsum etiàm eos qui sinceri apud Nouatianos erant, quodammodò rapuit atque pertraxit. Verùm non diù homini talis profuit cauillatio: nam in deterius ei commentum hoc cessit. Non multò pòst per anticipationem de concepta sententia sua is festum agebat diem, & ad cum ingens confluxerat multitudo. Quum

Sabbatius lectionem Euangelicā adulterat.

In peruigilio Sabbatianorū, panico, seu potius dæ-

Quum verò in peruigilio solito, pro eo atquè conueniebat, sacras cæremonias obirent, rumor ad eos perlatus est dæmoniacus, Sisinium Nouatianorum Constantinopoli episcopum, cum multitudine magna contra eos venire. Proindè ingenti excitato tumultu, quum & nox esset, & angustiæ loci eos premerent, illi inter se conflictati, supra septuaginta eorum enecti sunt. Quæ sanè res fecit, vt multi à Sabbatio discederent. Non pauci tamen cum eo manentes, agrestem illius opinionem sunt sequuti.

moniaco terrore tumultus excitatur, & cædes multa fit.

Porrò Sisinio mortuo, Chrysanthus ad præfecturam Nouatianorum ecclesiæ vocatus est, Marciani, cui Sisinius in episcopatu successerat, filius: qui cùm ab adolescentia in aula imperiali militasset, & sub Theodosio primùm consularis Italiæ, deindè etiàm Britanniæ insulæ Vicarius factus esset, in rerumpublicarum administratione admirationem & laudem meritus erat. Aetate verò iam prouectus, Constantinopolim venit, & præfecturam vrbis ambiens, ad episcopatum est protractus. Sisinius enim è vita excedens, mentionem eius viri fecerat, idoneum eum esse ad episcopatum gerendum dicens. Quam illius vocem perindè atquè certam legem populus eius excepit, atq; Chrysanthū inuitum per vim ad præfecturam ecclesiasticam traxit. Cùm autem ille profugisset, Sabbatius opportunum sibi id tempus esse ratus, vt quod studebat perficeret, episcopis quibusdam obscuris ad amicitiam suam abductis, vt sibi manus imponerent, persuasit, iureiurando quod iurauerat, posthabito. In consecratoribus eis Hermogenes etiàm ille fuit, qui propter blasphema quædam scripta ab eodem Sabbatio cōposita, ab eo damnatus atque excommunicatus erat. Verùm ne sic quidem Sabbatio ambitiosa episcopatûs petitio successit. Populo nanq; exosus fuit: & quòd improbo consilio, om̄em funem mouens, episcopatum consequi contenderet, ab eo reiectus est. Chrysanthus autem rursùm inquisitus: Qui in Bithynia vbi latebat, inuentus, etiàm reluctans ad episcopatum est euectus. Is quòd prudens admodùm & castus vir esset, ecclesiam Nouatianorum magnis incrementis auxit. Pecuniam enim ipse suam in pauperes erogans, nihil ex ecclesia percipiebat, præterquàm duos benedictionis panes, quos diebus Dominicis habebat.

Chrysanthus Marciani episcopi filius vir consularis, & Britanniæ Vicarius, inuitus episcop' à Nouatianis creatur.

Sabbatius cōtra iurisiurandi religionē illegitimè episcopus ordinatur.

Hermogenes Sabbatij ordinator, anteà ab eo propter blasphema scripta excommunicat'.

Episcopi boni exemplum.

Sabbatius autem Rhodi decessit, quò ob impietatem & ambitionem immodicam à Theodosio Imperatore in exilium detrusus fuerat, quemadmodùm his verbis idem Nicephorus eiusdem libri cap. 24. testatur. Atticus autem, inquit, episcopus Constantinopolitanus, vt ecclesia incrementa sua caperet, mirificè operam dedit. Summa enim prudentia eam administrans, continua doctrina populum ad studium virtutis excitauit. Et ad misericordiam atque largitionem tam procliuis fuit, vt nō modò eis qui in parœcijs eius erant, egenis prouidendum duceret, sed etiàm vicinis Constantinopoli Ecclesijs pecuniam multam, ad pauperum consolationem mitteret. Verùm ille quoq; vt quorundam superstitionem minueret, magnoperè curauit. Et cùm audiisset Sabbatium illum, qui propter Paschæ diem Iudaico more celebrandum à Nouatianorum ecclesia secesserat, & gregem sibi suum coëgerat, Rhodi, vbi exulare iussus fuerat, vitam finijsse: popularesq; factionis eius, corpore eius indè translato, circa sepulcrum eius precationes peragere, & veluti viro sancto reuerentiam cultumq; præstare: noctù hominibus certis missis, cadauer Sabbatij sepeliri in loco alio curauit. Porrò sectatores illius vbi tumulū violatū repererūt, cæremonias superstitionemq; suam ad sepulcrum eius posthabuerunt. Hactenùs Nicephorus. De hac ei' hæresi vide plura in Paschatitis & Quatuordecimanis.

Sabbatius exulās Rhodi vitam finijt.

Atticus Cōstantinopolitanus episcopus, in alienos etiàm p eleemosynam liberalis.

Attic' corpus Sabbatij, ad cuius sepulcrum Sabbatiani sacra peragebant, aliàs clàm sepeliri curauit, quo superstitionis occasiones præscinderet.

SABBATARII. 3.

SAbbatarij sunt huiusce tempestatis hæretici, secta Anabaptistæ: qui nimirùm, authore Staphylo de Luteranorum inter se cōcordia, Sabbatum more Iudæorū colunt: diem Dominicā aspernantur, solumq; Patrē inuocāt, Filiū &

Spiritum sanctum videntur negligere. De quibus vide Luterum libro contra Sabbatarios.

SABELLIVS PENtapolitanus. 4.

Sabellius Pentapolitanus ex Ptolemaide Aegypti ciuitate oriundus fuit: Noëti (vt Philaster ait) discipulus, à quo Sabelliani heretici, & sub cuius nomine eorum hęresis notior est & vulgatior, quàm sub Noëti appellatiōe. Emersit autē Galieni Imperatoris, & Stephani 1. summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 260.

Sabellij hęretica opinio. 1. Hic vnam esse personam Patris & Filij & Spiritus sancti adstruebat, personarum in Trinitate differentiam & numerum confundens, quasi de tribus vnā faciens. Contra quem Athanasius suum Symbolum composuit, perindè atque contra Arrium. Arrius eñ naturam seu substantiam personarum separabat, Sabellius verò confundebat. At contra vtrosq; sancta mater ecclesia via media ambulat, & Deum vnum prędicās, tres personas contra Sabellium asserit: & tres personas asserens, Deum vnum contra Arrium confitetur, vt inquit Damascenus lib. 1. cap. 11.

2. Saluatorem quoq; nostrum filiū esse patris denegabat, & primogenitū om̄is creaturę.

3. Sancti spiritûs etiàm omnē tollebat intellectum, vt inquit Eusebius Cęsarensis episcopus lib. 7. ca. 4. & 5. Idem asserit diuus Hilarius Pictauiēsis lib. 6. de Trinitate: Multa quoquè nomina ponit diuus Thomas prima parte, quęst. 31. articulo 2. quę vitari debent in diuinis p̄pter eundem Sabellium & Arrium, q̄ ibi videbis si libeat. Hinc nempe varię factiones & malorum germina & stolones pullulârūt. Sunt aūt qui Sabinum & Sabellium eundem faciant, sed falluntur.

Vincentius Lirinensis. De Arrij & Sabellij impietate ità exclamat Vincentius Lirinensis: Quis, inquit, ante sacrilegum Arrium, trinitatis vnitatē discindere? quis ante sceleratum Sabellium, vnitatis trinitatē confundere ausus est.

De Sabellio diuersis in locis scribit Nicephorus in ecclesiastica historia: & primùm lib. 4. ca. 22. cùm de Montano mētionem facit, ità ait: Mōtanus de diuina Trinitate & mūdi creatione, eadem nobiscum docuit. Nonnulli tamē ex sectatoribus eius posteà, tres diuinitatis subsistentias vnum esse sunt opinati, eundē esse Patrem, & Filium, & Spiritū sanctū dicētes. Vndè etiàm Sabellium ex Lybya, principia hęresis suę sumpsisse ferunt. Nicephorus Callistus.

Idem lib. 6. ca. 26. Nunc verò quis Sabellius fuerit, & q̄ eius fuerint blasphemię, clarè exponam. Et ille quidem Libycus genere fuit, Pentapoli eius regionis ortus. Docuit aūt, vnam subsistentiam esse Patrem & Filium & Spiritū sanctum, vnamq; trinominem p̄sonam. Et in veteri quidem Testamēto, veluti patrem legē dedisse: in nouo autem, quasi filium hominem factum esse: vt Spiritum sanctum verò, ad Apostolos aduenisse. Hęc de Sabellio paucis. Sabellij impiū dogma.

Damnata est autē hęc hęresis cum ea quę Photini & Pauli Samosateni est, in Sirmiensi concilio, vt author est idē Nicephorus lib. 9. cap 31. In Alexandrina quoq; Synodo, vt idem habet lib. 10. ca. 15. De hoc vide plura in Noëto, Arrio, & Paulo Samosateno.

SABINVS HERAcleæ episcopus. 5.

Sabinus Heraclęę Thracię Macedonianorum episcopus fuit, Cōstantij Imperatoris, & Liberij Romanorū antistitis temporibus, circa annum Dñi 359.

Hic Christianos oēs, qui in Synodo Nicena ab Arrio defecerant, idiotas appellabat & ignauos, eosq; ingenij infirmitatē potiùs quàm fidei integritate tuendæ causa lapsos asserebat. Sabinus viros qui ab Arrio defecerāt, ridet.

SACRAMENTARII. 6.

Sacramentarij sunt secta Antiluteranij, ad tertiam videlicet nostri temporis Euangelicorum classem pertinentes. Hi, authore Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, ab Andrea Carolstadio archidiacono Vuittembergēsi originem ducunt, quòd is teste Melanchthone, primùm disputârit non esse pręsens in Cœna corpus Domini, primumque Sacramētariorum origo. Commētario in epistolam ad Coloss.

mumq; de Eucharistia excitârit tumultum anno 1524. verba Christi in hunc detorquens sensum: Corpus meũ, quod pro vobis datur, est hoc, quod hic assidet mensæ. Verùm cùm insulsa eius interpretatio verborum Cœnæ Dñi non placeret discipulo Hulrico Zuinglio canonico Constantiensi, nouam sectabatur sententiam de Eucharistia, quam sese in Bataui cuiusdam epistola (teste Heshusio) reperisse fatetur, vbi EST pro SIGNIFICAT accipiendũ didicit. quod prodigiosum commentum exemplis è scriptura petitis cùm nec sibi, nec auditoribus persuadere posset, narrat sibi in somno visum adesse monitorem (ater fuerit an alb°, inquit in subsidio de Eucharistia, nihil memini) q diceret, Quin ignaue respondes quod scribitur Exodi duodecimo, Est enim phase, hoc est, transitus. Ità Tilmanus Heshusius cõtra Caluinum & Bezam.

Zuingliani.

Lib. contra Caluinum.

Zuinglio arma suppeditat diabolus contra S.Eucharistiam.

Cęterùm hęc Sacramentariorum doctrina tã fuit vel à sui exordio variè dissecta, vt intra biennium in sex aut septẽ sectas fuerit dissipata, inquit Luterus sermone super Sacramento Haganoæ habito anno Domini 1527. Immò infinita penè est hac in parte (aiunt Bremenses concionatores ad Vuestphalũ, confessione de sancta Eucharistia) opinionum varietas apud eos. Vndè fit vt varia etiàm sortiantur nomina. Istorum enĩ quidam dicti sunt Significatiui, alij Tropistę, alij Energici, alij Arrabonarij, alij Adessenarij, alij Metamorphistę, alij Iscariotistę, alij Neutrales, alij Icõoclastę, & alij alijs itidèm authorũ nominibus, vt Oecolãpadiãi, Martyriani, Bucerani, Farellistę, Caluinistæ, Bezani, & Seruetiãi: qui oẽs nunc per Galliam Hugonistæ vno vulgatoq; nomine appellantur. De quibus vide locis suis.

Sectę Sacramentariorũ q variæ.

Sacramẽtariorum vt varię opiniones, ità varia nomina.

Hosius quoquè Varmiensis episcopus, de his scribit in hunc modum libro quem de Communione vtriusque speciei edidit: Sicut, inquit, altercatio de sanctorum inuocatione, produxit nobis Seruetianos, hoc est, nouos Arrianos, qui Christo Deo Deique filio negant eundem quem patri honorem habendum, dum solum Deum patrem adorandum & inuocandum esse censent: ità contentio de vtraque specie genuit nobis Zuinglianos, qui vocãtur Sacramentarij. Siquidem ab ijs initijs res progressa est, vt primùm exangue corpus manducandum, & cruor potiùs quàm sanguis nobis bibendus dari crederetur. Qua quidem arte cùm effecisset Satanas, vt huic venerabili Sacramẽto minus iam honoris haberetur, (quis enĩ aut veneratione prosequendum, aut vitam ab eo putat expectãdam, quod vita caret?) serpsit longiùs, nec statim eò prosilijt, vt negaret esse corpus Christi: sed quæ fuit olim Ioannis Vuiclessi, cuius erat sectator Ioannes Hus, pridèm ab ecclesia damnata sententia, panem in Eucharistia simul esse cum Christi corpore docuit. Progressus est mox vlteriùs, & cùm in pane corpus esse Christi concederet, nõ alio tamen tempore, quàm quo sumeretur, esse Christi corpus affirmauit: vt si quis extra sumptionem adorâsset, is grauissimum crimen idololatriæ non effugeret.

Hosius.

Seruetiani, hoc est, noui Arriani.

Zuingliani sacramentarij.

Sententia Ioãnis Vuiclessi atque Ioãnis Hus damnata ab ecclesia.

His progressibus ità factis, posteaquàm isthæc ex animi sui sententia cedere videt, iam euertit simul omnia, tollit sacerdotium, tollit sacrificium, omnẽ beneficiorum Christi memoriam sempiterna quadam obliuione conatur obruere, dum hoc agit modis omnibus, nè qua summi illius & immensi beneficij, quo semetipsum Christus redemptionẽ dedit pro nobis, memoria fiat & repræsentatio. Quibus iuxta voluntatem suam confectis, tum demùm impetu facto prorupit eò quò tacitus initiò tendebat: vt etiàm apertè dicat impius, dicat insipiens in corde suo, Non est Deus. Non est Deus in hoc sacramento, Non est in eo viuum & verum corpus Christi, sed merus est panis pistorius, cui diuinos honores tribuere, scelus est idololatriæ committere. Hæc Hosius.

Ioãnis Vuiclessi impietas.

Sacramẽtariorũ atheismus.

Psal. 13. & 52.

Quo tempore verò isti Sacramentarij in Galliam irruperint, ex eo manifestum appâret, quod in Carionis Chronicorum appendice habetur in hæc verba: Anno, inquit, millesimo quingentesimo tricesimotertio, decima octaua die Octobris, sub Francisco rege

Quo tẽpore Sacramẽtariorũ secta Gallorum regnũ primùm inuasit.

rege Francorum huius nominis primo, Sacramentariorum secta in Gallia innotescit, sparsis affixisque & in aula regia Parisijs, & alijs vrbis locis passim libellis famosis, qui sacrosanctę Eucharistię honorem reuerentiamque eleuarent. Eadem labes aliquot etiam alijs Galliæ locis depræhensa est: & mense Ianuario rursum Lutetiæ in palatio regio, foro causarum, passim inuenti sunt libelli ea de re conscripti. Proinde Rex vehementer commotus, quanta maxima potuit religione atque cęremonia indictis solennibus supplicationibus scelus hoc expiauit, pedes ipse aperto capite piacularem facem ardentem gestans, pone sequentibus regina Leonora, regijsque liberis, & aulæ primoribus, omnique populo. Qui & concione pomeridiana omnes ad exterminandam eam hæresim, nulla ratione aut generis aut amicitiæ habita, hortatus est: testatus etiam, se vel suum sibi brachium recisurum, si ea contagione infectum putaret. Sontes depræhensos, viuos exuri iussit. Hęc ibidem. De his vide plura in Euangelicis, Carolstadio, Caluinistis, Ioanne Vuicleffo, & Zuinglianis, vbi de hac ipsa hæresi plura reperias.

Supplicationes solennes à rege Fráncisco indictæ, quibus ipse supplex interfuit, propter Sacramentariorũ scelus expiandum.

SADDVCAEI.

8.

SAdducæorum hæresis vna est earũ, quas inter Iudæos quondàm viguisse recenset Egesippus his quinq; libris, quibus integrã simplicemq; Euangelicæ professionis reliquit doctrinam.

Hi porrò præclara admodùm (vt author est Carion Chronicorum lib. 2.) & insigni appellatione nominis, impietatem suam occultabant. Nam Zaddik iustum significat, à quo nomine Sadducæi iusti seu sancti nominari volebant. Ità enim plerunquè comparatũ est in mundo, vt qui pessimi omnium sunt, honestissima vocabula suis cupiditatibus prętexant.

Sadducæi vndè appellati.

Philastrius tamen, à Saddoc homine Iudęo, qui Dositheì itidèm Iudęi genere & hęretici discipulus fuit, & eius cõfirmauit hęresim, Sadducęos dicit appellatos.

Docuerunt nullam vitam à morte superesse, ideoq; nullam resurrectionem mortuorum futuram, nec spiritum, nec angelum esse credunt, nec futurum iudicium à lege atq; prophetis expectant, sed secundum carnem solùm prędicant esse viuendum, circuncidendum, corpusque baptizandum: Epicuream dementiam hac in re potiùs quàm diuinæ legis iura sectantes. Legem enim in hoc tulisse Deum arbitrantur, vt honestè & tranquillè viuamus, accipientes interim in hac vita iustitiæ præmia à Deo: ex quo eos Epicureos prorsùs fuisse manifestũ est. Interpretati sunt enim scripturas planè pro iudicio rationis humanæ, aliud audire nolẽtes, nisi quod ad vitæ mores attinebat. De qbus pluriès in Euangelicis scriptis mentio fit, docente Christo, contraq; hanc hæresim pestiferam prędicante: idque potissimùm apud Matthæum cap. 22. vbi ità dicitur: In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicũt non esse resurrectionem: &c.

Sadducæorũ hęresis.

Sadducæi fuerunt epicurei.

Matt. 3. 16. 22. Mar. 12. Luc. 20. Act. 4. 5. 23.

Hi porrò potentia tandèm aucti, non parùm negocij Pharisęis fecerunt. Estq; horrẽdum inprimis auditu, in peculiarem populũ Dei ethnica planè dogmata irrepsisse, adeò vt publicè etiàm tradere non sint veriti & adserere constanter, post hanc vitam, aliam vitam non restare.

SAMARITANI.

9.

SAmaritani à Samario eorum rege sunt ità nuncupati. Alij verò volũt eos dictos à Samaręo filio Chanaan filij Cham, qui verenda patris detecta conspiciens, indeque illum ludibrio ac derisui habens, ab eo maledictus fuit.

Gen. 10.

1. Hi, authore Philastrio, ex Mosis Pentateucho quatuor tantùm libros recipiunt, qui lex appellantur.
2. Iudicium futurum non expectant.
3. Resurrectionem mortuorum negant.
4. Christum Dominum Dei filium in lege & prophetis antè nunciatum & promissum non credunt.
5. Animam etiàm immortalem habere hominem iuxta legem, inficiantur.

Samaritanorum hæreses.

6. Solùm

6. Solùm autem in hoc corpore viuẽdum esse putantes, resurrectionem futuram in filiorum procreatione & genitura, quæ in hoc seculo fit quotidiè, existimant, eamque prædicant vanitatem, insensatis pecudibus cõparati, quẽadmodum à propheta scriptũ est: Homo cùm in honore esset, nõ intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Hæc Philaster.

Psal. 48. 143.

SAMPSAEI. 10.

SAmpsæi & Elcesæi idem sunt Epiphanio, qui eorum hæreses recensens, Ebionitis eos coniungit, tanquàm vna sit vtrorunq; hæresis. Sampsæi enim (vt similiter testatur Augustinus) Ebionitarum dogma in vniuersum amplexati sunt. Quapropter de his vide suprà in Ebionitis & Elcesæis. Emerserunt hi Seueri Imperatoris & Victoris papæ temporibus, circa annum Domini 195.

Sampsæi Ebionitarum dogma per omnia sectantur.

SANGVINARII. 11.

SAnguinarij sunt ex Antiluteranorum secta, ad tertiam classem nostri seculi Euangelicorum pertinentes. Hi, teste Lindano dialogo secundo sui Dubitantij, humano poto sanguine, more Catilinario ad sua sese sacrilegia & homicidia obstringũt. Talem Anabaptistarum sectam esse Antuerpiæ non ignotam, narrãt quidam fide dignissimi. Hęc Lindanus.

Sanguinariorum cõiuratio.

SARRABAITAE. 12.

SArrabaitæ, monachorũ genus quõdàm fuit in Aegypto teterrimum & infidele, & quemadmodùm Peamon abbas decima octaua Patrum collatione asserit, in vera hypocrisi degens: noxia vtiquè illa in eis plantatione, quæ in Anania & Saphira in exordio ecclesiæ per Apostoli Petri seueritatem succisa fuerat, repullulãte. Ab his enim Aegyptiacæ linguæ proprietate, secundũ Bedam, Sarrabaitarum familia exorta est, qui rebus & possessionibus suis nequaquàm derelictis, Apostolorũ districtionem se custodire simulabant. Sed vt eorum pessima secta confundatur, (dicit idem Peamon abbas) sciant omnes eos in nullo monachorum ordine viuere, nec in aliqua sectæ vocatione. Ipsi nanque (inquit) à cœnobiorum regulariũ, sub obedientia viuentium, congregationibus se sequestrãt, ac singulatim suas curas & necessitates contra ecclesiæ sanctionem & concilia generalia, statumque ac regulam sibi confingunt, libertatem habentes quocunquè locorum euagandi, pecunias comparandi, & de crastino cogitandi, perindè atquè inopem & mendicum DEVM haberent. Hæc ille.

Sarrabaitæ meri hypocritæ.

A quibus exorti.

De his item Diuus Augustinus sermone duodecimo ad fratres in eremo, ità scribit: Sarrabaitæ angelicam faciem foris ostendunt, sed eos lupum corde habere non dubitamus, de quibus tertiò nobis scripsit pater Hieronymus, quorum genus est omni affectu vitandum. Hi in Aegypto erant, in foraminibus petrarum habitantes, induti pecorum & boum pellibus, tantùm cincti funibus palmarũ, spinas ad calcaria portantes, & ad cingulum ligatas. Discalceati & sanguine cruentati, cauernas exeuntes, ad festum scenopegiæ pergebant Hierosolymam, & sancta sanctorum intrantes, se paupertatem & abstinentiam prædicabant seruare: barbas postmodùm in conspectu hominum sine redemptione euellere festinabant, & sic acquisita fama, ad lustra remeabant solitaria, gaudentes & epulantes suprà quàm explicare possumus. Hos itaque nolite obsecro imitari, quia non beatos, sed damnatos eos esse prædicamus. Hæc Diuus Augustinus.

S. Augustinus de Sarrabaitarum viuendi ratione.

SATANISTAE. 13.

SAtanistæ vel Satanici, aduersarij latinè dicuntur; nam Hebræis Satan, contrarius, repugnans, vel aduersarius dicitur, iuxta quod Christus Petro intulit, cùm illum increparet, quòd dixerat suis discipulis oportere se ire Hierosolymam, & multa pati à senioribus & Scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere: Vade, inquit

Matt. 16. Mar. 8.

quit ille, post me satana: scandalum es mihi, quia non sapis ea quę Dei sunt, sed ea quæ hominum. Vbi quidē Christus Petrum satanam, id est, aduersariū appellat, quòd suæ sententiæ obluctari videretur. Quod ignorantes quidam ex his, q Massaliani, vel Martyriani appellantur (vt author est Epiphanius lib.3. contra hęreses, hæresi 80.) Satanæ sacra fecerunt, quò eum velut magnū & fortem, & qui multa hominibus mala inferre soleat, hac re placarent, vt ipsis vel ut suis seruis parceret. Ex qua impietate se Satanicos cognominauerunt, idque Iouiniani Imperatoris & Liberij papæ temporibus, circa annum Domini 368.

Satanistæ q hoc nostro seculo dicūtur.

Satanistæ quoque appellantur hac nostra tempestate, qui traditionē Apostolicam ex contemptu obmittunt, hac in re in Spiritum sanctum peccantes. Aduersari siquidem ei, (inquit Hosius lib.4. de Traditionibus ecclesiasticis) quod ab Apostolis traditum est, & vnanimiter ab omnibus per orbem Christianum vniuersum in ecclesia DEI totis mille quingentis annis semper obseruatum, quid est aliud, quàm Satanam agere: cuius non aliud est studium, quàm vt ob hoc ipsum pleraque reijciat, quòd ea videt tanto Christianorum omniū consensu obseruari? Sic ferè fecit ille, qui se plurimùm salis cum Satana comedisse gloriabatur: qui pleraque, quanuis laudanda sciret esse, non aliam tamen ob causam à suis respui voluit, quàm quòd authoritate Conciliorum sancita, summoque totius orbis consensu recepta essent ab omnibus & approbata. Quam enim ille causam habet, quamobrem calicem dari laicis tātoperè nonnunquàm exigat? Num quia de necessitate salutis esse putat, vt ex eo bibant omnes? Atqui nō vno ex loco illius colligere licet, lōgè aliam ipsius esse sententiā: sed quoniā illius vsu fuit à patribus in concilio cōgregatis interdictum, ea sola visa est illi causa legitima, quamobrem eū restituendum omninò laicis esse cēseret. Quinetiàm si quo casu, inquit, Conciliū statueret, minimè oim nos vellemus vtraq; specie potiri: immò tunc primùm in despectū Cōcilij vellem aut vna, aut neutra, & nequaq̄ vtraq; potiri, & planè eos anathema habere, quicunq; authoritate talis Concilij potirent vtraq;. Sic & alio loco de Cōfessione scribēs: Fidele, inqt, consiliū meū est, vt homo Christianus, tempore quadragesimę & Paschatis nō confiteatur, nec ad sacramentū accedat: & cogitet ità, Eccè quandò hoc pcepit homo, Papa scilicet, ob idipsum non faciam: & si non pcepisset, vellem facere. Faciam aūt alio tēpore, quo non pcepit, quādò & quomodò mea libera volūtas me tetigerit. Et iterùm alio loco: Videns q esset ecclesia, q determinâsset in altari non esse verū panem verumq; vinū, sed sola accidentia, nempe Thomistica, hoc est, Aristotelica, audacior factus sum, & stabiliui tandèm conscientiā meam sententia priore, esse videlicet verum panē, verumq; vinū &c. Simile quiddam scribit etiàm de eleuatione Eucharistiæ.

Docet Luterū ex cōtēptu peccare in ecclesiam.

Luterus in lib. de Formula Missę.

Idē de Cōfessiōe, par 3. parag

Luter de Capt Babylon. cap. de sacramē...

Idem in bello que inscripsit Breuis confessio de eucharistia.

Ad hunc itaq; modū decretis & traditionibus Ecclesię repugnare, & ob hoc ipsum eas aspernari, quia sic visum fuit Ecclesiæ & Spiritui sancto, hoc est idololatrię scelus admittere, hoc est in Spiritum sanctū peccare, hoc est hominem exuere, & Satanā induere. Et q tali sunt ingenio pditi, nō alio sibi magis apposito nomine possunt appellari, q̄ si vocētur Satanistę. Hactenùs Hosius.

Satanismus qui nūc per totam Germaniā, Galliam, & Britanniā floret, vndè irrepserit.

Vndè verò is qui nūc in Germania & per Galliam, Britanniam, & Flandriam regnat Satanismus, originē duxerit, idē refert Hosius in initio libri primi de hęresibus nostri tēporis, in hęc verba: Satanismus, inquit, qui nunc per totā Germaniam viget, nō aliundè sumpsisse videtur originem, q̄ ex quatuor capitibus, q in quodā libello Brētius asserit. Nam dū vnusquisq; sibi de doctrina religiōis iudiciū arrogat, dū arbitratu suo scripturas interpretatur, dum nihil in eis difficile, nihil obscurū esse psuasum habet, dum pter eas nihil recipi, traditiones aūt Patrū prorsùs reijci debere censet, dū ecclesiam neq; videri neq; cognosci posse credit, ità vt cuiq; cœtui liberū sit nomē ecclesię vendicare: quis nō videt, ex his doctrinę Brentianę capitibus, cuius primus author fuit Martinus Luterus, natum esse Satanismū, qui nunc regnat in

multis

multis partibus Germaniæ, qui pedetẽtim etiam Poloniæ regnum, & adiunctas illi terras irrepere conatur?

SATVRNINVS. 14.

Saturninus Antiochenus patria, à quo Saturniani hæretici, doctrinæ suę mortiferę fomẽta (vt author est Philastrius) à Simone mago & eiusdẽ discipulo Menãdro, qui Apostolorũ tẽporibus viguerũt, accepit, turpitudinemque simoniacam in Syria instaurauit, atque cõfirmauit, Christi Euangeliũ mirandis modis dilanians, queadmodũ aduersùs Luciferianos testis est Diuus Hieronymus, dum pdigiosa fabularũ figmẽta cõminiscitur. Idq; Traiani Impatoris & Euaristi Romani põtificis temporibus, circa annum Dñi 118. De quo Eusebius lib. 4. cap. 6. loquitur in hunc modum: Humani generis deceptor antiquus post Menãdrum Simonis successorem, velut quandam bestiam bino ore sibilantem, binisq; linguis diabolica venena vibrãtem, Saturninum quendã Antiochiæ genitum, & Basilidem Alexandrię ortum pduxit: quorũ vterq; suis in regionibus officinas impię ac Deo inuisæ condidit disciplinæ. Equidem in eodem penè Saturninũ quo Menandrum commendatum esse scribit Irenęus, Basilidemq; sub ptextu mysticę doctrinæ in immensum tetendisse mẽtis impię cogitatum, dum prodigiosa fabularum figmenta sibimet complacerent. Hæc Eusebius Pamphili Cæsareensis episcopus.

Saturninus menãdri discipulus.

Eusebius Cæsareẽsis.

1. Docebant aũt Saturniani, teste Tertulliano lib. de hęresibus, & Philastrio, solos septem angelos mundũ fecisse pter conscientiã Dei patris, Distare aũt angelos à virtute illa superna, à qua dicũt lumẽ fuisse demissum, quo mũdus iste, quẽ asserunt p ordinẽ angelis diuisum, illuminaret. Cuius luminis cõcupiscentia adducti angeli, eius virtutis videndę maximo tenebant desiderio, sed statim in cælũ conscendit, ab eoq; receptũ est. Vidẽtes itaq; se assequi non posse quod maximè exoptabant angeli, inuicèm dixerũt: Faciamus hominẽ secũdùm imaginẽ & similitudinẽ nostrã. Qui cùm factus esset, tãtę imbecillitatis & impotẽtiæ inuentus est, vt in eo vita subsistere nõ posset. Quod vidẽs virtus illa superna, in eum scintillam immisit, q illũ erexit, exuscitauitq;, & viuere fecit. Ideoq; illi scintillę non minorem tribuunt virtutem, quàm ipsi Deo.

Saturnini impia figmenta & hæreses.

2. Christũ aũt vmbraliter tãtùm apparuisse affirmãt, non carnẽ hominis verã & animã sumpsisse, atq; oẽm œconomiam mysterij Saluatoris ità cõplẽsse. Hæc Philaster Brixiensis episcopus.

3. Docuerũt etiàm cum Simone mago eorum magistro, promiscuum fœminarum vsum esse licitum: ità vt quisq;, qua vellet vti, sine peccato posset.

4. Saturnin' etiàm, authore Tertulliano de hæresibus, Christũ phantasmate passum esse docuit, & resurrectionẽ negauit.

De hoc Nicephorus eccles. hist. lib. 4. ca. 2. scribit in hęc verba: Communis aũt pietatis & religionis nostrę aduersarius & hostis, quum post tyrãnorum persequutionẽ quietus esse nõ posset, fraude & versutia hęreticorũ Euangeliũ euertere aggressus est. Primùm igit cõtra nos excitauit Simonem: deindè Menandrũ, Cerinthũ & Nicolaum, de quib' in superioribus diximus. Paruo deindè interuallo, mõstra alia exhibuit. A Menandro nanq;, ambiguę bicipitisq; contagionis viperina vis exorta, duarum hęresum pgenuit duces, Saturninũ & Basilidem. Quorũ hunc Alexãdria, illũ Antiochia pduxit: & alter in Aegypto, alter aũt in Syria exosas Deo aperuere scholas. Irenęus Saturninum, eadem q Menandrũ ementitũ esse dicit: Basilidem aũt portẽtosas cõfinxisse fabulas, & arcanarũ ineffabiliumq; rerum p se ferentem scientiam, latentem earũ sensum & inuentionem in infinitũ extendisse. Hæc Nicephorus. De hoc vide plura in Basilide, Encratitis, Marcione, Menandro, & Simone mago.

Nicephor'.

Primi in ecclesia hęretici, crassi, ac potiùs Epicuri & impostores manifesti.

Saturninus Encratitarũ author cũ Marcione.

SCHISMATICI 15.

Nihil in rebus humanis pestilentius esse praua doctrina, atq; adeò etiàm oẽs hęreticos seditiõis cupidos esse, neq; affectare aliud, q vt errorẽ suũ seditione & tumultu publico tueãtur, & latissi-

Hęretici seditionis cupidi.

latiſſimè propagent, noſtra ſecula hæc plùs ſatis experta, poſteris exēplo & documento eſſe poterunt. Nã ſatan author eorũ, mēdax pariter & homicida eſt ab initio. Vtrunq; eñ in oĩbus ſchiſmaticis palàm eſt, qui ſimul falſa docent, & cędem p ſeditiones & perturbationē rerumpublicarum excitare ſolēt. Nihil eñ aliud eſt Schiſma, q̃ ſectio, diſſenſio, & diſſidiũ. Contra quod ità ſuos exorat & adhortať Corinthios Diuꝰ Paulus: Obſecro aũt vos fratres (inquit) per nomen Dñi noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis oẽs, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis aũt perfecti in eodē ſenſu, & in eadem ſentētia. Et rurſus: Finis aũt p̄cepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide nõ ficta. A quibus quidam aberrãtes, conuerſi ſunt in vaniloquium, volentes eſſe legis doctores, nõ intelligentes neq; q̃ loquuntur, neq; de quibus affirmãt. Nihil eſt eñ quod magis ſchiſma efficiat, q̃ vita impura, q̃ ſanè oĩbus hęreticis ex animi tumore, inflatione, & arrogantia euenire conſueuit.

Schiſmaticorum proprium.

Schiſma quid.

1. Cor. 1.

1. Tim. 1.

Quæ porrò maior eſſe poteſt arrogãtia, (inquit doctus ille Hoſius libro de Impedimentis matrimonij) q̃ ſi quis hoc ipſe ſibi tribuat, vt ſe plus intelligere putet, q̃ omnes omniũ ætatum hoĩes, q fuerunt ex eo tēpore, quo Chriſtus homo fieri dignatus eſt, quibus viſum eſt vnanimiter oĩbus, neque licere ſacerdotibus vxores ducere, neq; deeſſe alia p̄ter nuptias incontinētiæ remedia? Hęc arrogãtia vna oĩm maximè Deo abominabilis: hæc primum hoĩem de paradiſo deiecit: neq; eñ guſtando pomo grauiſſimè peccauerat, ſed in hoc erat crimen maximum, ꝙ contra Dei p̄ceptum venerat, quòd eſſe ſicut Deus volebat, ꝙ ſerpentis conſilium ſequutus quid è re ſua foret, ſe meliùs quàm Deum intelligere ſibi pſuadebat. Hæc Luciferũ quoq; de cęlo deturbauit. Neq; eñ ob ſcortationē, aut adulteriũ, aut furtũ deiectꝰ eſt de cęlo, ſed ſupbia illũ inde p̄cipitauit in ſra ipſam abyſſum, cuꝰ hęc verba ſunt. Aſſcendam & ponam ſolium è regione Dei, & ero æqualis altiſſimo. Et ob hæc verba deiectus eſt, inquit Athanaſius libro de virginitate, ignisque æternus eius hæreditas & portio factus eſt.

Schiſmatũ origo ex arrogãtia, ex eo ſui amore, & falſi nominis ſcientia.

Gen. 3.

Luciferi ſuperbia punita.

Hæc eſt, quæ ſchiſmata ſemper generauit & nũc generat. Huius fons eſt cæcus amor ſuî, quandò quis ità ſe, ità ſua idola, hoc eſt, commenta ſuarum opinionum amat, ità ſibi ipſi placet, vt contemptis patrum ſanctorum theorematis, ſua illis theoremata nó dubitanter anteponat. Hinc hæreſes & ſchiſmata oriri Petrus etiàm indicat, cùm dicit eos eſſe maximè cruciandos, qui poſt carnē in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemque ſiue poteſtatem contemnunt: audaces, inquit, ſibi placētes, ſectas nõ metuunt introducere. Cùm eñ ſibi placeant, cùm adeò ſeipſos amēt, vt nihil niſi quod ipſi ſentiũt, rectum eſſe putent, ità fiunt in ſententia pertinaces & p̄fracti, vt ab eo quod ſemèl in animũ induxerunt, nulla ratione deduci poſſe videãtur. Hinc exiſtunt poſteà ſectæ: ſequuntur enim, qui ſunt hoc ingenio p̄diti, non quod vniuerſæ eccleſiæ, ſed quod ſuo capiti videtur. Hinc ędificatur Babylon, quam ędificat, ſicut ab Auguſtino ſcriptum eſt, amor ſui. Nam dum quiſq; opinionē ſuam ſolitariam amat, & eam tuetur mordicùs, nec dimoueri ſe de ea patitur, fit Babylon: fit confuſio linguarum & opinionum tanta, quantã nunc videre licet in ea Babylone, cuius primus architectus fuit Luterus.

Amor ſui ſchiſmata ſemper genuit.

2. Pet. 2.

Amor ſui, Babylonem & confuſionem ędificat. Auguſt. lib. 14. cap. vlt. de Ciuitate Dei.

Quandò igiť quęritur, plus ne vitij ſit in nuptijs, an in fornicatione voto continentiæ alligatorum, illud in quæſtionē venire videtur, maior ne ſit ſchiſmatis, an fornicationis culpa. Neq; dubitãdũ eſt, quin multò maior ſit in ſchiſmate: quod Cyprianus tam graue crimen eſſe ſcribit, vt ne ſanguine quidē expietur. Dauid adulterio iunxit homicidiũ, vtrunq; tamen crimen remiſſum eſt illi, ſimul vt confeſſus eſt: de Coré, Dathan, & Abiron, nihil eius generis cõmemoratur: nullꝰ criminis affines eſſe leguntur, quin, vt ſcribit idem Cyprianus, eundem cum ſacerdote Aaron & Moiſe Deum nouerant, pari lege & religione viuētes vnum & verum Deum, qui colendus atq; inuocandus fuerit, inuocabant: ob hoc ſolum facinus, ꝙ ſeorſùm ſacrificabant, quodq; loci ſui miniſteriũ tranſ-

Schiſma crimen grauiſſimum. Cyprianus de Simplicitate prælatorum.

2. Reg. 11.

Num. 16.

Idem lib. 1. epiſt. 6.

transgressi, cõtra sacerdotem Aaron & Mosen insurgẽtes, se ab illis segregauerant, diuinitùs percussi, pœnas statim ꝑ illicitis conatibus pependerunt. Itaque quod olim Donatistis dixit Augustinus, Non in sacramentis, sed in ꝑcisione vitiũ est: hoc & nos istis rectè dicere possumus, Non tantùm in nuptijs voto cõtinentię alligatorum, quantum in separatione crimen esse, quãdò quis seipsum separat à Christo. Separat aũt seipsum à Christo, quisquis ab eius corpore, q̃ est Ecclesia, se segregat: &cet. Hęc Hosius. Vide ibidem quæ sequũtur lectu & scitu dignissima.

Aug. cõtra epist. Parmeniani lib. 2. ca. 13.

Vndè verò schismatici hodiè dignoscanẽ, idem refert Hosius de Authoritate sacrę scripturę libro tertio contra Brẽtium, in hæc verba: Quãobrem nihil est Brenti, inquit, ꝙ ità grauiter feras, vos ꝑ talibus haberi, quales vos ipsi facitis Ab ecclesia Dei vos ipsos ꝑciditis, altare cõtra altare erigitis, cathedrã contra cathedram cõstituitis, veteres ritus abrogatis, nouos instituitis, non priuata vnius alicuius ex priscis illis doctoribus sentẽtia, sed à communi oĩm opinione totius ecclesię consensu comprobata, discedere vobis fas esse ducitis, vt ità vos non solùm à nostri temporis, q̃ tamen diuersa non est, verùm etiàm ab illa q̃ fuit Apostolorum prisci tẽporis Ecclesia, in qua fuerunt præclara illa lumina, Hieronymus, Augustinus, Cyprianus, Basilius, Chrysostomus, Ioannes Damascenus, Theophylactus, & alij multi viri sancti, esse separatos doceatis Et intereà molestè fertis, si qs eo vos nomine appellet, quod nõ modò scripta vel dicta, verùm etiàm ipsa facta vestra vobis imposuerunt.

Quo argumento nostri seculi schismatici dignoscuntur.

Et rursùs idem de Catholica ecclesia libro quinto: Sed si quis Brenti, inquit, rectã ratiõe rem expẽdat huius discessionis, qua vos à nobis nefario schismate separãstis, arrogãtiam, fastum, ꝑteruiam vestram, ꝑcipuam fuisse causam dixerit. Nã cùm nonnihil gratiarũ donorumq́; suorum Deus in vos sua benignitate cõtulisset, cùm nec ingeniũ vobis, nec doctrina, nec linguarum peritia, nec ꝑclara plerisq; dicendi scribendiq; facultas deesset, has esse Dei gratias obliti (quas ille sicut non paucis Catholicis, ità verũm quoq; nonnullis largitus est) sic vos ipsos amare, sic vobis ipsi placere, sic vos magnificè efferre cœpistis, atque eò insolentiæ prorupistis, vt haud aliter q̃ si à vobis verbum Dei processisset. aut in vos solos peruenisset, illius possessione reliquos omnes excluderetis, & vniuersum orbem Christianum aut cæcitatis, quòd non videret in scripturis ea, q̃ vos videre vobis videmini, aut impietatis, quòd sciens prudensque agnitam veritatem oppugnaret, condemnaretis.

Schismatis hodierni parẽs, fastus & arrogantia nouorũ doctorum.

1. Cor. 14.

Hæc arrogantia vestra præclarum illud pacis vinculum rupit, quo fueramus inter nos in vnitate spiritus colligati. Nam cùm illo, qui posteà detractus est in infernum laci, visi estis in cælum conscendere, super astra DEI exaltare solium vestrum, ascendere super altitudinem nubium, & esse velle similes altissimo. Quicquid à sanctis patribus traditum, quicquid conciliorum authoritate constitutum, quicquid incredibili totius orbis Christiani consensu tot seculis est receptum, id tãquàm hominum commẽtum reijcis: quod autem vobis placuisset, id tãquàm Dei verbum ab omnibus adorari voluistis. Quorsùm autem aliò spectãt hæc, quàm quòd vos ꝑ dijs coli ab imperita multitudine cupiebatis? Et certè queritur Osiander, ꝙ trigintasex. loca produxerit è scripturis, qbus habitare Deũ in nobis, demõstrauit: neq; tamẽ ꝑ Dei verbo, quod è scripturis protulerat, habitũ fuerit: simul vt idem hoc à Philippo dictũ est, statim tãquàm Dei verbum adoratum esse. Hæc itaq; diuinitatis affectatio, quæ & Cherub illum sapientia præstantem de cælo, & primum parẽtem nostrum de paradiso deturbauit, vos à compage Christi corporis vna, sancta, catholica, & Apostolica ecclesia diuulsit.

Schismaticorũ nostri tẽporis arrogantia qd effecerit.

Isa. 14.

Osiandri queremonia de suis sectarijs.

Ephes. 5.

Ac initium quidem huius rei, profectum est ab ea, quam rectè Paulus vocat idolorum seruitutem, auaritia, cùm quem sibi suisque deberi quæstum Luterus putabat, eum ab alijs intercipi ferre non posset. Sed fuit ista causa

Auaritia & inanis glo- ria Luterũ perpulit ad schisma.

quędam discessiõis remotior. Cęterùm postquàm ei non defuerũt applausores, qui cùm illum solida plaustra conuicijs onusta, in mores vitamq; nostrã effundentem viderẽt, subindè EVGE EVGE, acclamabãt: ea demùm res animum homini addidit, quô minùs cunctanter ab vnitate Ecclesię discederet. Non igitur doctrina nostra iudicio vestro parùm pia, sed superbia vestra nõ minor, quàm fuit illius Angeli, quẽ de cęlo deiectum esse paulò antè commemorauimus, discessionis huius causam dedit. Quòd si spiritus minùs altos gessissetis, si quẽadmodùm nos esse dicitis, ità & vos homines, atq; hoc ipso errori obnoxios esse recordari voluissetis: si quod monet Paulus, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicèm arbitrãtes, ei parére, in animum inducere potuissetis, nunquàm hęc tam perniciosa & sacrilega separationis consilia amplexi fuissetis Hactenùs Hosius.

Philip.2.

SCRIPTVRARII.

16.

Scripturarij sunt secta Antiluterani, ad tertiam Euangelicorum nostri temporis classem spectantes.

Hi, teste Lindano Dubitantij sui dialogo 2. à diuinę scripturæ ꝓfessione quã pollicent̃, & extra quã nullius antiquorum patrũ lucubrationes suscipiunt, appellant: sicuti p Vuaterlandiã sese Paulinos dictitant, à diui Pauli studio. Ità eñ, vt quondàm Arrianus, hos hęreticos in errorẽ abducit satan, dum solùm sacrã admittunt scripturã, eius interpretes doctos illos & sanctos reijciũt: dum scripturarum sacrarum sententijs tanq̃ velleribus quibusdã agni illiꝰ immaculati Christi hi lupi obuoluti, suam ipsorum hęresim subijciunt: &, sicut diuus Ambrosius alicubi dicit, per verba legis legem impugnant, dum proprium sensum verbis legis adstruunt, quô suæ mẽtis prauitatem legis authoritate commẽdent. Cõtra quos Catholici traditiones Patrum, ecclesiæque sensum & consensum opponunt, scripturas canonicas iuxta catholici dogmatis regulas interpretantes.

Hęc ex Hosio lib. 2. de legitimis iudicibus rerũ ecclesiastic.

Ambrosius in cap. 3. ad Titum.

Et certè scribit hoc Theodoritus historię ecclesiasticę lib. 1. ca. 8, quòd ex nõ scriptis sermonibus, piè tamen intellectis, Arriani fuerint dãnati. Certè Athanasius in libro quem inscripsit, Synodi Nicenæ cõtra hæresim Arrianam decreta, cùm produxisset patrum traditiones, quas Scripturarij reijciunt, Eccè nos demonstramus, inquit, istiusmodi sententiam à patribus ad patres, quasi p manus traditam esse: vos autẽ noui Iudæi & discipuli Caiphæ, quos verborum vestrorum Patres ac maiores demonstrabitis? cùm ne vnum quidem ex prudentibus aut doctis in authorem citare possitis. Cuncti eñ vos pręter diabolum istius vestræ defectionis à Christo authorem auersantur. Ille & olim vobis hanc impietatem inseuit, & nunc vobis author est, vt orbis terrarum concilium vituperetis, non alia de causa, quàm quòd in eo concilio nõn q̃ vestræ factioni patrocinentur, sed illa sint scripta, quę ab initio ipsi qui testes oculati & ministri verbi fuêre, tradiderunt. Fides eñ q̃ scriptis decretisq; Synodi sancita est, ea est totius ecclesiæ. Hanc cùm asserere vellẽt beati Patres, istis verbis concipiendam putauerunt, condemnâruntq; Arrianam hæresim Hæc Athanasius.

Arriani damnati ex nõ scriptis sermonibus.

Athanasius.

Vides quẽadmodùm is Patres, Ecclesiam, Traditiones obijciat Arrianis? De quibꝰ qd alio loco scribat, audi: Ista, inquit, oĩm hęreseon vltima, & nunc recẽns egressa, & deambulo, & ꝓcursatrix Antichristi, cui nomẽ est ab Arrio, dolosa & vafra, cùm videret sorores suas, cęteras inquã hęreses, ętate grandiores, publicè palamq; ꝓbrosas haberi, speciẽ suã dissimulabat, & literarum sacrarum vocibus quasi honesto cultu induit, vt pater eius diabolus: at satagit denuò intrare in paradisum ecclesię, quô sub specie Christianismi nonnullos seducat, vt credibilitate falsarum rationum persuasi, contra Christum sentiant.

Idem Athanasius Oratione 2. cõtra Arrianos.

Arriani vt Scripturarij huius temporis, ad scripturas ꝓuocabant.

Ac nõnullis interiectis: Tametsi subindè, inquit, serpentis more sursùm deorsumq; sese voluat, non tamen effugere potuit, vt nõ caderet in errorem Pharisæorum Quemadmodùm eñ illi cùm legem ꝓuaricari vellẽt, legis tamẽ verba

præ-

prętendebant: & cùm eius animi essent, vt expectatum hactenùs & iam præsentem Dominum abnegarēt, Deum quidē in ore habebant, ipsum tamen blasphemare deprehendebantur, cùm his vocibus vtebātur: Cur tu homo cùm sis, Deum te facis, & dicis, Ego & pater vnum sumus? Itā quoq; fucatus Arrius simulat se quidē de Deo loqui, cùm interponat verba sacrarum literarum, deprehenditur tamen ἄθεος &c.

Ibidem Athanasius. Et iterùm: Si igitur ea de causa, quòd voculas aliquot sacrę scripturæ ab illis scriptas videant, arbitrētur blasphemias benedictiōes esse, prorsùs futurum est, vt cùm Iudæos nostri temporis videant legem & prophetas euoluere, vnà cum Iudæis Christū abnegēt. Forsitan quoquè audientes Manichæos loqui particulas aliquot Euangeliorū, inficiabuntur cum illis legem & pphetas. Sin autem ex ignorantia ità æstimant & garriunt, discant è scripturis, excogitatorem inuentoremq; hęreseon diabolum metu suæ graueolentię scripturarum voces vsurpare, vt illis obtectus, adsperso veneno suo simplices decipiat. Ità enim Euam decepit, ità etiàm illos hæreticos in errorem abduxit, ità nunc quoq; Ario persuasit, vt quasi sub specie aduersarij cōtra hæreses loqueretur, quô meliùs falleret, suam ipsius hęresim subijciens. Hæc Athanasius.

SECVNDVS, VAlentini & Ptolemæi hæreticorū discipulus. 17.

Anno 170. SEcundus quidam nomine, Valentini & Ptolemæi perfidiæ successor, Aeonas similiter (vt inquit Philastrius) docebat factos, sed tamen infinitos asserebat. Christum aūt quasi per phantasiam apparuisse, id est, velut vmbram humano generi, & nō veram carnē hominis habuisse suspicabatur. Hęc Philastrius. Floruit aūt Antonini Pij Imperatoris, & Higini maximi Romanorum pōtificis tēporibus, circa annum Dñi 150. (Secundi hęresis.)

SECVNDVS, PTOlemaidis episcopus. 18.

SEcundus alius hoc nomine insignitus, Ptolemaidis episcopus fuit, cum Theona marmaricæ vrbis episcopo sectę Arrianę defensor & alumnus acerrimus Niceni concilij tempore, quod sub Cōstantino magno Impatore, & Papa Syluestro 318. episcopis celebratum est, anno Domini 328. in quo cùm suis condemnatus fuit sub hęc verba: Qui dicūt, fuisse aliquādò cùm non esset filius, aut non fuisse priusquàm genitus sit, aut ex non existentibus factum esse, aut ex alia subsistentia vel substātia fuisse aut creatum, aut mutationi alterationive obnoxium, eos anathemate ferit catholica & Apostolica ecclesia Dei. Ad hunc modum omnibus episcopis in ea Synodo congregatis inter se conuenit, vt Consubstantialem patri filium esse decernerent, & sanam fidem complecterentur. Theonas porrò & Secūdus, quòd idem facere nollent, ab omnibus, suffragijs consentientibus, sunt excommunicati, vt qui Arrij blasphemiam veritati Euāgelicę anteferrent. Hęc Nicephorus lib. 8. cap. 17. & 20. (Arrian[us] in Niceno conc. damna[tus]. Secund[us] & Theon[as] episcopi excommunicati.)

SECVNDINVS. 19.

SEcūdinus Manichęi discipulus fuit, floruitque circa annum Domini 405. sub Archadio Imperatore & Innocentio huius nominis primo summo Romanorum pontifice. Hic ad Diuum Augustinum epistolam scripserat, licèt illū anteà nō vidisset Augustinus, qua cum toto conatu hortabatur, vt ad Manichęorum sectam, à qua Christianus factus defecerat, redire dignaretur. Cuius epistolę respondēs Augustinus, in eum librum conscripsit, in quo illum suę suorumque vesanię carpens, fallacem eius beneuolentiam prorsùs reijcit eumque mirandum in modum hortatur, vt ipsemet relicta sua perfidia, ad catholicā fidem reuertatur.

1. Hic Augustinum reliquosq; catholicos errare in fide asseuerabat. (Secun[dini] errores.)
2. Dicebat quoq;, Christum non esse vnigenitum patris secundùm naturam.
3. Deum esse mutabilem.
4. Malum esse quandam substātiam.
5. Carnes deniq; non esse edendas, qp à malo principio creatas diceret. Reliquos eius errores vide in eo libro, quem

idem

idem Augustin' aduersùs eum scripsit. Vide etiàm de Manichæorum hæresi suprà in Manichæis.

SECTARII.

20.

Quid venẽtur noui sectarũ assertores.

SEctarij sunt ij, qui nostra hac tempestate causæ Christi agendæ, aut verbum DEI propagandi prætextu, in hoc toti incumbunt, hoc eorum est totum studium, suam vt gloriam propagent, suum vt verbum pro DEI verbo rudi populo venditent. Id nanque est (inquit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis) quod eorum quisque studet maximè. Vocauerunt, inquit propheta, nomina sua in terris. In hoc eorum cura consumitur omnis, vt sit nomen eorum in terris celebre, vt dicatur, Hæc est confessio Philippi, Hæc Brentij, Hæc Osiandri. Quamlibèt igitur induti sint ouium vestimenta, tamen quæ sua sunt, omnes quærunt, nõ quæ Iesu Christi: de sua quisque, non de Christi, gloria solicitus est. Hæc Hosius. Quomodò verò hi sectarij inter se dissecti sint, & quàm horrendę sectæ sint natæ sub Lutero, quantoque cum animæ periculo eis credatur, si quis nôsse volet, eundem legat Hosium lib. 1. de hæresibus nostri temporis.

Psal. 48.

Matt. 7.

Philip. 3.

Quatuor articuli, quos omnes sectarij vnanimi cõsensu retinent.

Sunt autem quatuor articuli, quos Fridericus Staphylus in sua Apologia ait omnes Sectarios vnanimi consensu retinere, præter reliquos quos illi iampridèm perpetua dissensione intellectuque contrario penitùs conuulserunt.

Primus Artic.

1. Primus Articulus est, inquit, quòd sectæ omnes volunt nunc vocari homines Euangelici.
2. Quòd omnes gloriantur se purum amplecti verbum DEI & Euangelium, & Symbola Apostolicum & Athanasianum.
3. Quòd verbum Dei sit per sese satis clarum atq; apertum, nec vlla egeat interpretatione.
4. Quòd licitum sit mulieribus æquè àc viris, laicis non minùs quàm sacerdotibus, tractare verbum Dei: & quicquid scripturę sensus cuique placuerit, eum pro ipso DEI verbo habere atque defendere.

Secundus Sectariorũ artic.

1. Secundus Articulus est, in quo oẽs concordes sunt, Quòd vniuersi pari studio ac odio oppugnãt Ecclesiam catholicam.
2. Quòd nullum admittunt catholicum scripturę sacrę intellectum.
3. Quòd omnes habent Romanum pontificem pro Antichristo: episcopos, prælatos, sacerdotes, pro membris satanæ.
4. Quòd omnes nullam ferunt constitutionem, nullas ecclesiæ catholicæ cæremonias.
5. Quòd omnes ęquè oderunt & oppugnant sacrificium Missæ.
6. Quòd omnes conantur ex Ecclesia omne sacerdotium profligatum atque sublatum.

Tertius articulus.

Tertius articulus est, in quo concordant vniuersi sectarij, quòd plerique omnes sectarum duces quædam confingunt de catholicis doctoribus mendacia, quæ persuadeant imperito populo esse doctrinam Papisticam. Exempli gratia: Comminiscunt Papistas docere, q hoĩes possunt gratiam Dei, iustificationisq; beneficiũ mereri suis bonis operibus. Hoc & generis eiusdem pleraque iam ità persuaserunt populo, vt etsi nemo Catholicorum vnquàm sic docuerit, tamen eam absurditatem ponant tãquàm certum Papisticę doctrinę fundamentum.

Quartus articulus Sectariorum.

1. Quartus articulus est, in quo etiàm concordant vniuersi sectarij, scilicet quòd sit Papistica carnificina & impietas, peccata enumerare & cõfiteri: illam satisfactionẽ qua pœna temporaria mitigetur, suscipere: bonis operibus ex diuinæ gratię & meritorum Christi virtute profectis vitam ęternã velle mereri.
2. Quòd Confirmatio, Matrimoniũ, Extrema vnctio, humana inuenta sint, non sacramenta Ecclesię.
3. Concordãt etiàm in hoc, quòd nemo possit continere, & nec minùs quidem quàm saliuam non expuere, vt ipsis Luteri verbis vtar.
4. Et quòd certis diebus ieiunare, sit cultus dęmoniorum.

In

In hisce Augustanæ confessionis, q̃titque Euangelij articulis, sunt oẽs huius seculi nostri sectæ concordissimæ: in reliquis verò plùs quàm Cadmæi fratres rixantur.

Quibus in locis aut habitant aut versantur sectarij.

Loca porrò in quibus aut palàm habitant, aut clàm versantur supradicti sectarij, sunt hæc:

Anabaptistæ

Anabaptistæ inprimis liberè habitant in manifesto quidem in orientali & occidentali Frisia, in Prusia, maximeq́; circa Gedanum vel Dantiscum, Elbingam, & Regiomontem: item in Morauia & Bohemia: quanquàm hîc rariores, illic frequentiores. Sparsìm tamen & clàm, prætextuq́; Luteranicæ communionis, ad Rhenum, in Belgio, Hollandia, & Vuestphalia, & iam ad Danubium, & in Silesia frequentes versantur.

Zuingliani.

Zuinglianorũ verò latè patet regnũ, & vltra sectas omnes sanè latissimè. In Heluetijs enim sex potiores pagos occupauerũt, & partem quandam Sabaudię & Geneuam, Angliam quoque & Scotiam non minima ex parte tenent. Quin & Palatinatum Rhenensem cœperunt nunc clàm inuadere, & Vuirtembergẽsem Ducatum. Augustæ Vindelicorum simulatur Luterus quidem, sed re ipsa regnat & viuit Zuinglius & Caluinus: q etiàm in Polonia & Gallijs, & in nonnullis Hungariæ locis potens est & satellites habet: nec Vuittemberga prorsùs, nec Lipsia exulat Zuinglianismus.

Confessionistæ Rigidi & Stoici.

Rigidi & Stoici Confessionistæ Vinariense territorium obtinuerunt & maximam Saxoniæ partem, Magdeburgũ, Brunsuicum, Luneburgum, Lubecam, Hamburgum, Bremam, & Daniam penè vniuersam & Holsatiã, maximamque partem Megaloburgensis Ducatùs, & in Bauaria vrbem Ratisponensem.

Confessionistæ molles & Melãchthonici.

Molles verò et Melanchthonici manifestò dominantur in Misnia, in potiore parte Franconiæ et Norimbergæ, tum in Palatinatu superiori et inferiori, tũ in aliqua etiàm parte Sueuiæ, Vlmæ, & in Ducatu Vuirtembergensi & Marchia. Sed mixtìm in his: alij enim Flacciani esse malunt, alij Melanchthonij, atque Adiaphoristæ. In Silesia aũt, pręsertim Vratislauiæ & Brigæ, potiores partes tenent Vuittenbergenses.

Suẽcfeldiani.

Suencfeldiani sanè in Sueuia & Augustæ Vindelicorum, clàm illi quidem, sed frequentes tamen delitescunt. In Silesia inter nobiles manifestò, nec obscurè Suidniciæ, nec occultè Glogouiæ.

Osiandrini.

Caput extulerunt Osiandrini in ea Prussiæ parte, quam Albertus Marchio habet, aguntque palàm, clàm Norimbergæ.

Stãcariani.

Stãcariani in minori Polonia & Trãssyluania. Pullulant eñ hæ Extrauagantes, tanquàm adhuc minorum gentium familiæ, mox caput prolaturæ, cùm incẽdium fuerit vulgi flatibus expositum.

Dei inuocatio pro extirpandis hæresibus.

Vsquequò Domine irasceris in finem? accendetur velut ignis zelus tuus? Effunde iram tuam in gentes, quæ polluerunt sanctum templum tuum: nec memineris iniquitatũ nostrarum antiquarum: citò anticipent nos misericordiæ tuæ: & fac nos omnes idem sapere, eandem habere charitatem, vnanimes idem sentire, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate agnoscere te vnum verum DEVM, & quem misisti Iesum Christum. Amen.

Hæreticorum inter se pugnantes contradictiones.

Vtcunquè ergò sursùm ac deorsùm iactent se isti sectarij, qui se Euangelicos dicunt, velint nolint, non possunt non confiteri, hæreticas, virulentas, improbas, easque innumeras inter se habere & fouere scissuras & schismata, quæ vsq; adeò in seipsis pugnantes sint contradictiones, vt nunquàm in æternum conciliari queant. Vndè id citra vllam ambiguitatem conficitur: quandoquidem malum seipsum destruit & consumit, porrò hęretica dissidia & schismata in se mala sunt, ea igitur eam ob rem tandèm seipsa consumptura atque in nihilum redactura esse. Hactenùs Staphylus.

SELEVCIANI ET *Hermiani.* 21.

SEleuciani & Hermiani, à Seleuco & Hermia Galatis (vt author est Philastrius) originem deduxerunt, à quibus etiàm Massalianorum hæresis exorta est, quemadmodùm Tripartitę historiæ lib. septimo, capite vndecimo dicitur: idq́; Valentis Imperatoris & Damasi summi

Romanorũ antistitis temporibus, circa annum Domini 380.

Seleucianorum & Hermianorũ hæreses. 1. Hi, vt idem inquit Philastrius & Augustinus lib. de hæresibus capit. 59. cùm volunt Deum esse corporeum, Hylen etiàm, id est, materiam mundi, coæternã esse Deo asserunt. Et materiam quidem elementorum, quę est sine anima, irrationabilis scilicet, quæ à Deo patre per filiũ ex nihilo facta est, non ita accipiunt, vt possit esse quæ antè non erat.

2. Spiritum autem hominis, id est, animam non factam à Deo per filium, sed de terra esse aiunt.

3. Malum aliquandò à Deo, aliquandò esse à materia adserunt.

4. Saluatorem in carne sedere ad dexteram patris negant, sed carnem expoliâsse antequàm in cælum conscẽderet, & in sole posuisse existimant, propterea quòd dixerit propheta, In sole posuit tabernaculum suum, nescientes interim quid ille hac sententia innuere vellet. De qua re vide suprà in Passionistis. Psal. 18.

5. Paradisum visibilem esse affirmant ex Platone, & vanitatibus huiuscemodi inseruiunt.

6. Animas quoquè hominum ex igne & spiritu consistere existimant: ideoq; aqua in baptismate non vtunt, propter verbum illud Ioannis Baptistæ, cùm de Christi baptismo mysticè loqueretur: Ipse vos, inquit, baptizabit in spiritu sancto & igne. Mar. 3. Luc. 3.

7. Angelos dicunt creatores esse animarum nostrarum, non autem Christũ Saluatorem nostrum.

8. Mundum autem istum, infernum esse asserũt, & nullum alium superesse.

9. Resurrectionem deniquè in filiorũ procreatione hanc esse prædicant, quæ fit in humano genere quotidiè, non illã immortalitatis futurã atq; gloriosam.

Ex philosophorũ doctrina, plurima incommoda in ecclesiam irrepserunt. Ex quibus damnandis assertionibus apertissimè videre est, bonam hæreseõn partem à gentilium librorum lectione ortum habere. Nam cùm plures fuerint de natura mundi & eius qualitate hæreses ortæ, ferè omnes ex philosophorũ officina prodijsse ex istorum hęreticorũ absurditate colligere licet. De Hermianis vide plura in Herma.

SEMIARRIANI.

22.

Semiarriani, tanquàm non pleni Arriani, sed quasi Arriani appellantur. Emerserunt autem Constantij Imperatoris, & Liberij papæ temporibus, circa annum Domini 357. Hi porrò (teste Philastrio & Epiphanio lib. de hæresibus) de patre & filio contra Eunomianos benè quidem sentiunt, vnam vtiquè eorũdem qualitatis substantiam, vnam diuinitatem esse credentes: Spiritum autem sanctum non de diuina substantia, nec Deum verum, sed factum atque creatum prædicantes, adeò quidem, vt eum coniungant atque comparẽt creaturæ, cùm Christus Dominus patri sibiquè in fide baptismi salutis æternæ coniunxerit, eumque cum patre & filio cunctis credentibus adorandum iusserit, omniquè seculo Deum verũ prædicandũ statuerit. Semiarrianorum hæresis in spiritũ sanctũ. Matt. 28. Ioan. 4.

Non intelligũt autem illi, quòd cùm dicit Euangelista, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factũ est nihil, non de spiritu sancto dici quasi factum spiritum per filium. Nam propheta Trinitatem omnia fecisse visibilia & inuisibilia definit, dicens: Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. In omni itaque creatura quã per Spiritum factam esse asserit, non aliquid prætermisit quod non per eum factum sit. Alioquì in fide seruus cum Domino non iungeretur, si diuinus & sanctus spiritus creatura esset. Quapropter omnis scriptura & Dominus quoquè Christus, remitti omnia peccata hominibus præter blasphemiã diuini & adorandi spiritus, cælesti sententia pronunciauit. Hæc Philastrius. Ioan. 1. Psal. 32. Ezech. 18. Matt. 12. Luc. 12.

SEMICHRISTIANI.

23.

Semichristiani sunt (authore Hosio libro de expresso Dei verbo) qui cùm de Christo capite credant quę credenda sunt omnia, priuata tamen sua libidine, certis in ritibus ab eius corpore se diuidunt. Tenere ij quidem caput se putant, non autem tenent corpus. Itaque dimidia ex parte volũt esse Christiani, dimidia ex parte hæretici aut schismatici, vt- Semichristiani qui censendi.

potè

Matt. 6. Luc. 16. potè Luteri aut similium, hoc est, satanæ: cùm tamen (ipso Christo dicente) nemo duobus dñis seruire queat. Quæ 2. Cor. 6. enim participatio iustitiæ cum iniquitate? ait Paulus, Aut quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? Nam aut totus Christianus oportet sis, aut totus Luteranus: nihil est ꝙ in vtranque partem claudicare velis. Aequè condemnaberis, si semichristianus aut semicatholicus sis, seu semiluteranus, atquè si totus esses Luteranus. Et in Apocalypsi legimus: Scio opera tua, ꝙ Apo. 3. neque frigid⁹ es, neque calidus. Vtinam frigidus esses aut calidus. Sed quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiã te euomere ex ore meo. Aequè eijcitur, ęquè euomit̃ ab ore Dei is q tepidus est, atquè is qui in cõtrariã partẽ peccat.

Concordiã de religiõe iniri non posse in tãta opinionum seculi hereticorũ discordia. Quamobrem non mediocriter reuerà falluntur, qui de religione concordiam iniri posse putant in tanta opinionum diuersitate & discordia. Coangustatum est stratũ, dicit propheta, ità vt alter decidat, & pallium breue vtrunque operire non potest. Non possunt in eodem Esa. 20. esse strato, hoc est, in eodẽ hominis corde Christus & Luterus: alter excidat necessè est, nõ possunt eodem operiri pallio. Quamobrẽ, vna parte rituum Christum, altera Luterum profiteri, nihil est aliud, quàm totum Christum abnegare. Verissimum itaque illud est, quòd causa religionis cõcordiam non patitur, quia Esa. 48. non est pax impijs, dicit Dominus. Profitemur in Symbolo fidei nostræ, nos credere sanctam ecclesiam Catholicam. Ab hac si quis discesserit, si docentem illam & præcipientem non audiuerit, si suo plùs quàm illius iudicio tribuẽdum esse putauerit, etiàm si cętera credant oĩa quæ continentur in Symbolo, si credat & recipiat prætereà scripturas omnes, si tãquàm Dei verbum (quod reuerà sunt, modò sanus adsit intellectus) eas adoret, nihilominùs non est ei cum Christo capite quicquam cõmune. qui se à Christi corpore separauit, ethnic⁹ est, publicanus est, Christianus nulla ex parte dici meretur. Qui se à Christi corpore separauit, Christianus nullo modo dici potest.

Quotiès tentatum fuit ab Arrianis, vt aliquam cum catholicis concordiam inire possent? Ad quam vt accedere tamen viderentur, facilè se passuros dicebant, vt ὁμοιούσιος esse patri filius crederet, modò nè diceretur ὁμοούσιος. De vno tãtùm iota res agi videbatur inter Christianos & Arrianos, neque tamen concedendũ Arrianis esse Christiani iudicabãt, quòd sub hac vna litera viderent eos errorem suũ occultare, quo largitate gratiæ, non proprietate naturæ, filium patri similem intelligi volebant. Inter Christianos & Arrianos discordia de vno iota tantùm. Quibus autem artibus Cęsareę vrbis præfectus Basilio persuadere conabatur, vt tempori cederet, neque tot ecclesias in discrimen adducere vellet tenui dogmatis exquisitione? Quid autem ad hæc Basilius? Adolescentulis, inquit, tales sermones congruere: nam & hos & his similes, huiusmodi rebus inhiare. Qui verò diuinis essent literis innutriti, nullã eos earum syllabam in discrimen venire pati posse, solereque, si res ità postulet, nullum genus mortis pro illis subeundum recusare. Ac visus quidem fuit hæreticis esse p̃tinax Basilius, itidèm vt ante eum Athanasius atque Hilarius. Sed quam hæretici pertinaciam, eam catholici & orthodoxi cõnstantiam esse iudicabant. Quo minùs & ego molestè fero, si quibusdã pertinax esse videor, qui nego coire posse concordiam inter catholicos & hæreticos, nisì qui discesserunt à nobis, redeãt vndè discesserunt, ad gremium sanctæ matris ecclesiæ: illam credant, illi se totos permittant, illius iudicio suum iudiciũ subijciant. Mãlo pertinax videri cum Athanasio, Hilario, Basilio, q̃ vt esse dicar arundo ventis agitata. Hæc Hosius. Orthodoxorum cõstantia.

Lindanus. De his itẽ Vuilhelmus Lindanus Ruręmundensis ecclesiæ episcopus, Dubitantij sui dialogo secundo, habet in hæc verba: Tales quidem habet Germania superior, qui Syneuangelicorum censura vtrique parti placere student. Verùm sunt & per Belgium non obscuri nominis, qui sese (velut loquuntur) neutrales gerunt, qui in Catholica & Romana permanẽtes (quod verbis quidem aiunt) ecclesia, de fœdis aliquot eam repurgare conãtur erroribus. At si de hominum moribus satagerẽt corrigendis, nos sanè vltroneos haberent suffragatores. Neutrales seu Semicatholici.

res sā cùm erroris notêt quod erroris est vacuum, rursùs pro Euangelio arripiât, quod Euangelio est contrarium, homines miseri, frustrà sensu carnis suæ inflati, aliud cōsequunt nihil, q̃ vt ab vtraq; parte audiant male, ac à neutra pro suis agnoscantur: vtrinquè reiecti, vtrinquè damnati, ac ferè ꝓscripti. Vndè verè Semicatholici appellant, q̄ ista ꝓfessio ad salutem non plus ipsis ꝓfuerit, q̃ Iudæis vnū eundemq; Deū colentibus veri Dei cognitio atq; cultus Iudaicus. Qui enim non est mecū, (ait veritas Christus) contra me est. Qui contra Christum est, Dei filius, nedùm hæres DEI, aut cohæres Christi, esse nequit. Hæc Lindanus.

Semicatholici. quare sic dicti.

Matt. 12. Luc. 11.

SEMILVTERANI. 24.

Semiluterani dicuntur, qui (authore Lindano Dubitantij dialog. 2.) Luteri placitis sua quædam noua Euangelij prætextu assuunt. Horum varia est natio, sed primas (inquit) ferunt facilimè Interimistę, qui duplicis sunt generis. Alij enim INTERIM Augustanum sectantur anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimooctauo confectū, vbi post mortē Luteri falsi quidam fratres (ait Palladius, de suis loquens Euangelicis) iniquitatis mercede conducti, cum aduersarijs (catholicos dicit) conuenerūt, & libellum INTERIM, ait, compilārunt. Alij dicuntur Adiaphoristę siue Lipsenses, ab INTERIM Lipsensi, quòd Adiaphora, id est, indifferentia habeant ecclesiæ & conciliorum constitutiones atq; cæremonias, quas qui vel obseruat, vel violat, mutátve, nihil peccat. Alij Luterosiandriani, Luterozuingliani, Vbiquetij, Belliani, Heshusij, Melanchthonici, Frontores, Pneumatici, Luteropapistæ nuncupantur, de quibus vide locis suis. Hæc Lindanus.

Interimistæ

Adiaphoristæ, seu Lipsenses.

SEMIOSIANDRIANI. 25.

Semiosiandriani sunt, (authore Staphylo de Luteranorum inter se concordia) qui affirmant contra Osiādrum pro Antosiandrinis, in hac vita imputatiuè haberi hominem iustum: vicissimq; contra Antosiandrinos pro Osiādro affirmant, in futura vita oportere hominē eadem iustitia, qua Deus essentialiter iustus est, iustum re ipsa fieri. Ità sentiunt Tubingēses theologi. Vide Ducis Prussiæ librum de hac Osiandri controuersia editum, & ipsius Brētij epistolam ad suum Principem de eadem controuersia scriptam, editamque Vuittembergæ anno Domini 1552.

Qui sint antosiandrini, vide loco suo.

SERRAS. 26.

Serras fautor ac defensor Aetianæ impietatis & perfidiæ pertinacissimus fuit in concilio, quod sub Constātio Imperatore & Liberio summo Romanorum pontifice, Constantinopoli coactum est, in quo & condemnatus est & in exilium pulsus Aetius & ipse Serras cum Stepbano, Heliodoro, & Theophilo eius sequacibus excommunicatus, circa annum Domini 363.

Dicebant autem isti cum eodem Aētio, Acacio quoquè & Eudoxio, oportere sermonem similis substantiæ auferri ab expositiōe fidei traditæ tam in Arimino, quàm Niceno concilio: non celantes, (vt Socratis verba accommodem ex libro quinto Tripartitæ historiæ, capite 42.) sed apertè dicētes, quòd per oīa dissimilis filius est patri, non solùm secundùm substantiam, sed etiàm secundùm voluntatem: & quòd ex non extātibus esset, sicut prædicauerat Arrius. Hoc porrò syllogismo suam confirmabant sententiam Aētius & eius sectatores, quemadmodùm author est Theodorit⁹, in eadē historia: Quæ dissimiliter proferuntur, aiebant, dissimilia secundùm substantiam sunt. Vnus Deus pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia: Dissimile autem est, ex quo, & per quem: dissimilis igitur filius Deo & patri.

Serræ & eius sequacium hæresis.

Aētij impius syllogismus, quo cōtendebat probare filium esse patri dissimilem.

Catholici verò cōtrà disputatiuè atq; veraciter dicebāt: Si ex nō existentib⁹ nō est, neq; creatura, nec ex alia substantia Deus verbū, igit̄ cōsubstantialis est genitori patri: sicut Deus ex Deo, & lumē ex lumine, candemq; habet cum genitore naturam. Qua sententia commotus Imperator, qui eidē disputationi aderat & Arrianis fauebat, exiliū illis interminat⁹ est, nisi

Catholicorum sententia de consubstantialitate filij cum Deo patre.

nisi aliter, hoc est, cum Arrianis de filio sentirent. Atilli: Potestatem, inquiunt, habes, ô Impator, nos puniendi, nō tamen eam ob rem patrū statuta destruimus. Tūc Impator illos pelli iussit ecclesijs, & p eis alios ordinari. Cùm itaque Aetium cum scriptis suis, & eos qui eius videbant esse cōsortes, abdicauissent catholici, Georgio Alexandrinæ ciuitatis episcopo scripserūt quod ibi fuerat gestum, in hæc verba:

Catholici ppter rectā fidē, à Constātio ecclesijs suis expelluntur.

Sancta Synodus Cōstātinopoli congregata, Dño honorabili Alexandrinæ ciuitatis episcopo Georgio salutē. Synodo reprehendente Aëtium ppter nefandas ei' & plenas scandalis scripturas, secundùm consequentiā ecclesiasticarum sanctionū, super eo ab episcopis actū est quod decebat. Diaconatu nanq; depositus est, & ab ecclesia factus extraneus. A nobis aūt hęc monita pcesserunt, vt neque ad lectionem cuiuspiam veniāt nefandę eius epistolæ, sed abijciātur, eò q vehementer inutiles sunt. His adijcimus etiàm anathematizandū eum, si pmaneat in eo pposito, cū sequacibus suis. Cōsequens em erat, vt oēs in Synodo conuenientes episcopi deponerent authorē scandalorum & schismatum in omi terrarum orbe factorum inter ecclesias, & concordarent in sententia contra eum iustè prolata.

Constantinopolitani concilij epistola ad Georgiū Alexādrinæ episcopum, super excommunicatione ac depositiōe Aetij, Serræ & ei' sequacium.

Sed pter vota spemq; nostrā, Serras & Stephanus, Heliodor' & Theophilus, in nostra sententia concordare noluerunt, neq; in ei' depositione subscribere, cùm scilicet Serras etiàm aliam vesanam arrogantiā eiusdē accusaret Aëtij. Dicebat em eum asperiora psumere atq; dixisse: quoniam ea quæ Deus hactenùs celāsset Apostolos, reuelata sibijpsi fuisse. Post huiusmodi vesanos superbosq; sermones à memorato Serra de Aetio ptestatos, flecti tamen precibus nequiuerunt, vt in nostra fierēt determinatione cōcordes. Veruntamē nos longanimitate detēti, multo tēpore sustinuimus eos, nunc indignātes, nunc rogantes, nunc interminantes, nunc iterùm supplicantes vt cōuenirēt nobiscum, & consona omi concilio definirent. Sustinebamus igitur si forsitan audirent, si forsitan intelligerent, si fortè prospicerent,

Serras & ei' assecle sententię cōcilij Constātinopolitani suffragari recusant, quā aduersùs Aëtium tulerant.

Cumq; multo tēpore nobis perdurātibus nō flecterent, sequi sententiā super pdicto viro platam, ecclesiæ honorabilius esse, q horum virorū amicitias iudicantes, finiuimus contra eos excōmunicationem, tēpus sex mēsium ad agendū pœnitentiā, eis dantes inducias, vt sintra hoc tempus conuerterent, & cōsentirent definitionibus fratrū suorum, susciperent in ecclesiam, & ppriam fiduciam charitatemq; repararet. Si verò sine pœnitentia pmanerent, amicitiasq; hominum regulis ecclesię & cōcordię nostrę pponerent, tunc eos episcopat' dignitate esse iudicam' extraneos. Quibus depositis, necessarium erit vt in eorum locis alij constituant episcopi, vt legalis ecclesia competētem sumens ordinem, sibijpsi concordet, episcopis videlicet vniuersis seruātibus vinculum charitatis, eademq; cum pfectione dicendo in vno intellectu, vnaque essentia. Vt ergò cognoscas q cōcilio placuerint, hęc tuæ reuerentiæ scripta transmisimus, orātes vt gratia Christi ista custodiens, pacificè & legitimè regas sub te constitutas ecclesias. Hęc Synodus Constantinopolitana ex Theodorito De hac re vide plura in Actio, Acacio, & Eudoxio.

Serrę & sociorum eius pertinacia & fastus.

Eisdē induciæ dantur ad agēdum pœnitentiā.

SERGIVS CONSTANTINOPOLITANUS PATRIARCHA. 27.

Sergius Patriarcha Cōstantinopolitanus, Monothelitarū hęresis princeps & propagator fuit, duas quidem in Christo esse volūtates & virtutes operatrices, diuinā videlicet & humanā ante vnionē asserēs, sed deindè itā vnitas fuisse & confusas, vt in vnā eandemq; naturam abiērint, atq; mixtionē subierint: adeò vt & diuinitas ea quæ humanitatis sunt, passa fuerit, & contrà. Quāobrem eos q hęc itā sunt opinati, Monophysitas & Theopaschitas diui patres nostri cognominauerūt. Floruit aūt hic Sergius sub Phoca Imperatore & Sabiniano Romanorum summo pontifice, circa annum Domini 604.

Sergius monothelitarū dux & ppagator.

Monophysitæ & Theopaschitæ qui.

De hoc scribit Nicephorus lib. 18. ca. 54. Sedem Iacobitarum cōtagione Sergius etiàm, qui nō itā pridèm Archiepiscopatūs Cōstantinopolitani gubernacula susceperat, maximè infectus est, p

Nicephor'.

quẽ Monothelitarũ hęresis admodùm est ꝓpagata. De hac re vide plura in Monophysitis, Iacobitis, Theopaschitis, Armenijs, Chazinzarijs, & Aphthartodocitis, & alijs.

SERGIVS PSEVDO-*monachus.* 28.

Sergi⁹ pseudomonachus Arrianus & Nestorianus secta.

SErgius monachus primò, sed à monachatu resiliẽs, in errorẽ Arrij atq; deindè Nestorij prolapsus est, Christũ Dei filium ex virgine Maria natum, hominẽ dũtaxàt, nõ etiàm Deum, esse cõtendens, Heraclij Impatoris, & Honorij 1. Romanorũ antistitis temporibus, circa annum Domini 630.

Hic in Arabiam veniens, Mahometo pseudoprophetę & Antichristi pcursori adhęsit ac sociatus est, quẽ in vtroq; Testamẽto multa falsò detorta & interpretata docuit, multasq; leges, quas posteà ipse Mahometus ꝓmulgauit. Ex quo & suum satanicum Alcoranum Saracenis cõposuit, innumeris blasphemijs & nenijs scatentẽ. De quo vide suprà in Mohomete.

Alcoranus.

SERPENTICOLAE. 29.

Num. 21. Deut. 8. Iudith. 8. Sapien. 11. & 17. Ioan. 3. 1. Cor. 10.

SErpenticolæ sunt q quondàm apud Iudęos serpentẽ æreum, quem, cùm illi in deserto & vasta solitudine in Deũ demurmurantes, à serpentibus ignitis morderent atq; deperirent, iusserat Dñs seruo suo Mosi fieri atq; supra lignũ erigi, vt q in illũ intuerent, à plagis & vulneribus suis saluarent, adorabãt, eiq; sacrificabant. Quę sanè impietas vsque ad Ezechię regis tẽpora apud eos pdurauit, queadmodùm quarto libro Regum, ca. 18. habet in hęc verba: Anno tertio Osee regis Israel, regnauit Ezechias filius Achaz regis Iuda: fecitq; quod erat bonũ corà Dño, iuxta oĩa q fecerat Dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa, & cõtriuit statuas, & succidit lucos, cõfregitq; serpẽtem æreum quẽ fecerat Moses. Siquidem vsq; ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum: vocauitq; nomẽ eius Nohestan, vel, vt alij volunt, Nehustan, id est, æneum.

4. Reg. 18.

Ezechiæ regis in Deũ pietas.

Iussit quoq; ille Rex beatissimus (vt inquit Philastrius Brixiẽsis episcop⁹, deleri atq; ferro radi, penitusq; excindi impressiões siue insculptiões quasdã, quas Iudęorũ popul⁹ faciebat in lapide quodam magno velut obelisco, qui in templo loco columnæ erectus erat: ex quo tollentes diuersas formulas velut quarundã literarum, & in lamina ponẽtes, in collo baiulabant, quibus incantationes quasdã & maleficia exercebant, atq; percolebant ea velut tutamina q̃dam, in pectore suo illa portantes, q̃ Dñs in lege passim fieri vetuerat, ꝙ paganæ cęcitatis hæc esset impietas. Pro quo merito hoc etiàm illi scriptura sacra defert elogium, quòd post eũ non fuit similis ei de cunctis regibus Iuda, sed neq; in his qui ante eum fuerũt. Et quia in Dño Deo Israel sperauit, adhæsitq; ei ominò, & non recessit à vestigijs eius, fecitq; mandata q̃ pceperat Dñs Mosi, ideò erat Dominus cum eo, & in cunctis ad q̃ procedebat, sapiẽter se agebat, liberatusq; est ab obsidione Persarum & Assyriorum, qui ad captiuandũ & in seruitutẽ redigendum Iudæorum populum venerant: adeò sanè, vt illa nocte qua maximè Barbaros reformidabat rex Ezechias, angelus Dñi missus è cælo, centum octogintaquinq; millia alienigenarum ciuitatẽ Hierusalẽ obsidẽtia, nocte silenti in eorum castris percusserit, eosq; exanimes atq; mortuos, mane facto, regi omniq; Iudęorũ populo demonstrauerit. Hæc ex Philastrio lib. de hæresibus.

Iudæorum superstitio.

4. Reg. 18.

Ezechiæ regis elogiũ.

Centum octogintaquinq; millia vna nocte ab angelo occisi, in vltionẽ blasphemiæ.

SERVETIANI. 30.

SEruetiãi à Michaele Serueto Hispano, quondàm Caluini atque Farelli collega, dicunt: suntq; secta Antiluterani, ad tertiã porrò nostri seculi Euangelicorũ classem ptinentes: qui suam hęresim euomuit Caroli quinti Imperatoris Germani, & Pauli tertij summi Romanorũ põtificis temporibus, circa annum Domini 1538.

Serueti impia dogmata.

1. Hic (vt scribit Lindanus Dubitantij sui dialogo 2.) nondùm annos natus vigintiquinq;, se iactabat vnicũ orbis totius ꝓphetam, teste Caluino in ei⁹ actis. In Aphricã ꝓfectus, Alcoranũ cùm didicisset, libros scripsit, q Ecclesię doctrinam in Mahumetismum transformant, (inqt Palladius catalogo hæreseõn) Deũ esse

esse vnicā personam. Negat enī in Christo ex virgine nato, duas esse naturas.

2. De peccato & Iustificatione tātùm loquitur vt Philosophi & Pharisæi.

3. Spiritum sanctum quoq; negat esse tertiam personam, ait Erasmus Alberus, lib.2.contra Carolstadium.

Monophysitarum hæresis p Seruetum renouata.

Porrò Caluinus cum ministris Geneuensibus, quandò eum igni cremādum (licèt supplex gladium flagitaret, ac misericordiam, teste Caluino, ingenti precaretur boatu) tradebāt, propositiones impias trigintaocto, & in Deū blasphemias collegerunt. Confessio quoque Mansueldēsis eius errores refutat, quos hîc rememorare nō est locus, nisi quòd puerorū baptisma docet plusquàm Mahumeticè, immò diabolicè, esse detestandam abominationem, regni Christi conculcationē, Spiritûs sancti extinctionem, ac Christi deniq; abnegationem. Vult tamen anno demùm trigesimo baptismum esse dandum. Hæc Lindanus.

Serueti 38. impiæ propositiones.

In baptismū eiusdē blasphemiæ.

De hoc item Hosius libro primo de hęresibus nostri tēporis, scribit in hunc modum: Cæterùm (inquit) exorti sunt demùm è schola Luteri Ioannes Campan⁹, & ex Hispanijs Michael Seruetus, qui libros aliquot de Trinitatis erroribus, plenos erroribꝰ & blasphemijs ediderunt. In ijs nunc tandèm veteres Arrij & Macedonij errores in lucem reuocare, fidemq; quam in Niceno & Constātinopolitano primo concilijs Patres cōgregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solum enim Deum patrem, & neminē aliū adorari & inuocari debere contendunt, q ille solus videt corda nostra, quod nulla creatura facere potest. Et est pceptum veteris legis, vt qui quenquam alium adorauerit pręter Deum solum, occidatur. Ad quem Deum, alium intercessorē, pcuratorem, & mediatorē habemus nullū, pter vnum Dnm Iesum Christum. Quid autem aliud his verbis, q̄ adoratio inuocatioq; Dei filij, & Dei Spiritûs sancti prohiberi videtur?

Hosius.

Arrij & macedonij errores per Seruetum renouati.

Longè tamē lateq; sparsa sunt hęc Seruetica contagia: q cùm impietate superare cęteris hęreses videatur, nulla tamē est ex oībus nostri temporis hęresibus, q̄ sit hac scripturarum armis instructior. Nihil enī crepat aliud, nisi scriptura scriptura, Euangeliū Euangelium. Ac vide q̄ fuerit hominis istius confidētia. Quāuis Caluini scriptis fuerit hic error ipsius oppugnatus, ausus est tamen pficisci Geneuam, & cum eo sermonē cōferre. Tandèm post multam & acerbam disputationem, cùm dogma suum pertinaciter tueretur, capitis est damnatus. Quod vrgēte Caluino factum esse, dubium nō est: qui mox librum etiàm edidit, quo doctrinam eius explicat, & rem oīnem, quemadmodùm acta sit, describit, simulque in hæreticos rectè gladio vindicari docet. Hęc Hosius. De hoc vide etiàm in Campanistis.

Seruetica hæresi nulla scripturarū armis instructior.

Seruetus à Caluino damnatus & occisus.

SETHIANI. 31.

Sethiani, vel (vt Tertulliano placet libro quem de hęresibus cōscripsit) Sethoitę, à Seth Adæ filio natu tertio dicti sunt, quem Iudęi quidā venerari dicebantur, quemadmodùm author est Philastrius, & Augustinus libro de hæresibus, cap.19. Dicebant enī illi, Seth de superna matre natum fuisse, eam asserētes cum superno patre conuenisse, vndè diuinum illud semen nasceretur tanq̄ filiorum Dei. Apud eos enī masculi & fœminæ, dij deæq; esse putantur.

Sethianorū fabulosa vanitas & superstitio.

De his Philaster scribit in hunc modum: Sethiani, Seth Adæ filium, qui post interfectiōem Abel beatissimi natus est, ideò colunt & venerantur, q duobus creatis hominibus in initio, & angelis in dissensione constitutis, Deus in iustum Seth, quē p Abel pepererat mater Eua, magnę virtutis spiritum collocāsset, vt hoc pacto possent destrui inimicę virtutes: quodq; de ipso Seth Christum Dnm genus deductū aiebāt: immò eorum quidā nō solùm genus de eo deductūrū, sed etiàm ipsum esse Christū asserebant & opinabantur. Hæc ex Philastrio.

Cur Sethiani Seth filiū Adæ colebant.

SEVERIANI. 32.

Seueriani à Seuero quodam Tatiani hæretici discipulo sunt appellati. Fuit autem Tatianus hic, Iustini martyris auditor, de quo infrà dicetur: Idque Marci Antonini Philosophi Imperatoris, & Soteris summi Romanorum

norum pontificis temporibus, circa annum Domini 178. Cuius etiàm pontificis successor Eleutherius, statuit contra eosdem Seuerianos (quemadmodùm author est Irenæus libro tertio, capite 3. & Eusebius lib. 5. cap. 6.) nè quis Christianus aliquem cibum, quo vescerentur homines, superstitionis causa abominaretur.

Eleutherij papæ contra Seuerianos sanctio.

Seuerianorũ hæreses.

1. Seueriani siquidem cibos, quos Deus humano generi proposuit ad vescendum, damnabãt, teste Isidoro, vinumq; potissimùm, quo nullo pacto licere vti adstruebant, eò quòd fabulosa quadam vanitate (vt Augustinus ait) dicerent, de satana & terra vitem germinâsse.

2. Asserebant etiàm primos parentes Adam & Euam esse damnatione perpetua in infernum detrusos propter eorũ primum inobedientiæ peccatum: quo contra Salomon de sapientia loquens, ità ait: Hæc illum, qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cùm solus esset creatus, custodiuit, & eduxit illum à delicto suo. Quæ verba manifestò docent, Adam damnatum non esse, sed per Dei misericordiam salutem consequutum.

Sap. 10.

3. Carnis resurrectionem negant.

4. Vniuersum vetus testamentum reijciunt.

5. Actus Apostolorum non recipiunt, sed eum librum ex catalogo sacrorum librorum conãtur auferre, vt author est Eusebius Cæsareensis lib. 4. historiæ ecclesiasticæ, cap. 26.

6. Idem Eusebius refert, Seuerum obtrectâsse Paulo, & omnes eius epistolas refutâsse.

7. Hi deniquè omnem coitum, spurcum fœdumque putabant, aliaque similia affirmabant deliramenta, quæ diuus Augustinus lib. de hæresibus enumerat. Contra quos etiàm Musanus librũ conscripsit.

Nicephor.

De his autem Nicephorus lib 4. cap. 4. meminit, in hæc verba: Tatiani successor Seuerus, hæresim illius magis etiàm adaugẽs, causam arripuit, cur sectatoribus illius ad se pertractis, à suo ipse nomine Seuerianos eos vocaret. Legem quidem, prophetas, & ipsa Euangelia ij quoquè recipiunt, proprijs quibusdam interpretationibus, prout eis est visum, sacras scripturas accommodantes. Apostolum autem Paulum maledictis & cõuicijs proscindentes, Epistolarum eius librum, & item Apostolorum Acta prorsùs reijciunt. Hæc Nicephorus.

SEVERVS ANTIO- *chenus episcopus.* 33.

Seuerus Acephalorum author, post Flauianum in exilium ab Anastasio imperatore pulsum, Antiochenam sedẽ inuasit, Eutychetisque & Dioscori prauitati non minimum robur addidit, sub eodem primùm Anastasio Orientis Imperatore, & Symmacho summo Romanorum antistite, circa annum Domini 494. deindè sub alijs, quemadmodùm ex infrà scriptis luculenter ostenditur.

De eo Ioannes Damascenus lib. 3 cap. 3. ità scribit: Seuerus, inquit, & Dioscorus, & eorum scelerata cohors, in Christo posuerũt vnionem non personalem in duabus naturis verè subsistentem, sed tantùm habitualem, id est, secundùm habitum, proprietatem, conditionemq; quandam diuinam, qua, cùm solus esset homo, diuina tamen assistente per quãdam participationem virtute, miracula operaretur. Hi porrò hæretici in quinta Synodo Constantinopolitana damnati sunt.

Seueri & Dioscori hæresis.

De hoc Seuero Nicephorus historia ecclesiastica lib. 16. cap. 29 scribit in hũc modum: Flauiano in exiliũ fraude quadam abacto, propterea quòd Chalcedonensem synodum ad imperatoris mandatum anathemate damnare recusâsset, & petram quandam præruptam & sublimem in Palæstinæ finibus incolere per vitam iusso: Seuerus impius & Acephalos, hoc est, nulli⁹ capitis vir, alter omninò improbitate Eutyches, aut Dioscorus, Antiochenum conscendit thronum: qui Zozopoli Pisidiæ ortus, Beryti legum scientiæ, & actionibus forensibus operam dedit. Atque vbi Christianam addidicit doctrinam, cõfestim animo mutato, Baptismi lauacro initiatus est in Leontij illustris martyris templo, quod

Acephalorum, id est, capite carẽtium hæresis quædam est, cuius author Seuerus fuit. Suidas.

Seuer⁹ primo monachus. quod in maritima regione Tripolis in Phœnicia situm est. Et deinde monasticam vitam in domicilio quodam inter Gazam & Maiumam oppidum coluit.

Porrò Seuerus sermonem primum disputando cum Nephalio contulit, qui eiusdem cum illo opinionis anteà fuit, naturam vnam in Christo professus: postea autem & ipse Chalcedonẽsem synodum, & eos qui duas naturas perhibẽt, tutatus est. Et cùm se confidentiùs arrogantiusque Seuerus in disputationibus gereret, vnà cum popularib⁹ suis, alijsq; etiàm plurimis, eandem opinionem cõsectantibus, monastico domicilio suo à Nephalio eiectus est. Atque ille indè in imperialem cõcessit vrbem, Imperatori supplicaturus, vt sibi atque suis qui cum eo pulsi fuerant, phrontisteria sua restituerentur. Ità factum, vt in Imperatoris & Senatorum notitiam peruenire: sicuti hoc qui Seueri vitam conscripsit, refert. Ioãnes porrò qui cum illo iudicio contendit, scriptum reliquit: Seuerum, cùm consecrari deberet, iuramentum in scriptum relatum Imperatori Anastasio obtulisse, à quo die throno Antiocheno potitus esset, haudquaquàm se synodũ Chalcedonẽsem anathemati subiectu-

Seuerus cõsulto periurus. rum esse. Eumq; eo ipso quo consecratus est die, à sectatoribus suis instigatũ, pro concione ex ambone anathema in eam iecisse: idemque disertis verbis, cum synodales literas scriberet, fecisse. Qua de re literæ ad Alcisonem scriptæ, hæc referunt in hunc modum:

Synodales Timothei Constantinopolitani episcopi hic in Palęstina receptæ sunt: Macedonij aũt & Flauiani cõdemnatio recepta non est, sicuti neque synodalia scripta Seueri. Quin illi etiàm q eas huc attulẽre, cõuicijs atque contumelijs, pro eo atque conuenit, affecti, profugerunt: propterea quòd aduersùs eos populus & monachi commoti essent. Ac res in Palæstina quidẽ sic se habuẽre. Antiocheni autem nonnulli in sententiam eorum abducti sunt, in quibus etiàm est Marinus Beryti episcopus: quidam autem necessitate & vi adacti, eisdẽ Seueri synodalibus literis, anathema simul & in synodũ, & in reliquos, quòd duas naturas aut proprietates carnis & diuinitatis Domini profitentur, complectentes, assensẽre. Aliqui porrò, quoniam vi & metûs causa assensi fuerant, sententia mutata, errorem reuocàrunt: inter quos sunt qui sub Apamea censentur episcopi. Quidam verò omninò eis non consensẽre, in quibus sunt Iulianus Bostrensis, & Epiphanius Tyrius, alijque (vt dicunt) episcopi quidam. Sed enim Isauri nunc resipiscẽtes, cùm priorem suum condemnant errorem, tum Seuerum factionisque eius põpulares anathemate iugulant. Alij qui

Seuerus catholicorum psequutor. sub Seuero sunt episcopi & clerici, ecclesijs relictis, fugerũt: quorum vnus etiàm est Iulianus Bostrẽsis, & Petrus Damascenus, qui hìc sunt. Sed & Mamas, qui vnus ex Dioscorianis est, duas naturas ab initio incarnatiõis Verbi, sed postea vnam tantùm naturam profitentibus, à quibus etiàm Seuerus transuersìm ductus est, cùm illorum anteà præfractam temeritatem condemnâsset.

Qui tẽpore Iustini primi sacris administrãdis summarum sedium præfuerint episcopi. Rursùs idem Nicephorus lib. 17. ca. 2. Ecclesijs tempore Iustini primi, inquit, præfuerũt Romę Hormisdas, Agapitus, & Agathon: Byzantij Macedonius, Timotheus, & Ioannes Cappadox: Alexandriæ, Ioannes & Dioscorus: Hierosolymis, Helias, Ioannes, & Petrus: Antiochiæ verò Seuerus Flauiani successor thronum per tyrannidem tenebat, plurimùm in Chalcedonensem synodum inuehẽs. Is cùm ità animatus esset, quotidiè (vt ità dicam) anathemati Synodũ eam subiecit: potissimùm verò in eis quę Enthronisticę siue Synodales dicuntur epistolis, quas ad loci cuiuslibet patriarchas mittebat. Vnus aũt eas Ioannes, qui priori Ioãni Alexãdriæ successerat, atq; item Dioscorus & Timotheus, recipiebant: per quos nugamenta multa aduersùs Ecclesiam sunt inducta, & populus in innumerabiles opiniones diuisus.

Huic linguam, Iustino iubente, excindi debuit. Sedem Imperator fidelissimus primo imperij sui anno, Seuerum commeritas petulantis verborũ lubricitatis pœnas pendere, linguamque eius radicitùs excindere iussit. Rei ei, sicuti de eo fama percrebuit, Irenæus pfuit, militariũ ordinum Antiochię dux. Quod sanè verũ

esse literis suis Seuerus ipse confirmat, Irenæum videlicet pœnam sibi eam tumultûs cócitati gratia molitum esse. Ad amicos eñ quosdam Antiochenos scribens, exilium suum fugamq; cómemorat, & q̃ plurima in Irenęum scommata & conuicia iacit, propterea q diligétiùs ille custodibus dispositis hominé, nè ex vrbe Antiochena profugeret, seruârit. Noui ego quosdam qui scribunt, à Vitaliano pœna hac Seuerũ esse affectum, quum primas adhuc apud Iustinũ ferés, linguam illius ab eo petijsset. Verùm thronum Antiochenum deseruit Gorpiæo mése, quem Septembrem Romani vocát. Eius discessu in sedem eam Paulus conscendit, qui perindè atq; ille aduersùs quartam Synodum occultè p rabiem latrauit. Ac tum quidé ille Synodum eam publicè est professus: paulò pòst verò sua sponte se ab ecclesijs subduxit, & ad communem deindè locum vita finita abijt. Et post hûc Hierosolymis veniens Euphrasius, episcopatum Antiochenum suscepit.

Rursùm idem Nicephorus eiusdé libri c. 7. de eadem Chalcedonensis concilij pfessione & fide differens, quæ sub Iustiniano & eius vxore Theodora accidére, ità refert: Iustinian᷒ porrò vbi imperio toto solus potitus est, Synodus Chalcedonensis Iustini sanctionibus in omnibus vbiq; ecclesijs obtinebat. Adhuc tamen in quibusdam prouincijs res ecclesiasticę propter turbas in statu suo non erát. Potissimũ verò id mali in vrbe Imperiali & Alexandria ipsa obuersabatur: vbi etiàm nó ità liberè prorsùs iactabat. In vrbe imperante Anthimus nulla gloria episcopatũ administrabat. Alexandrię verò Theodosius Dioscori successor sacra curabat. Vterq; verò & Anthimus & Theodosius, vnam naturam in Christo esse post vnionem opinabâtur. Verùm Iustinianus magno animo Chalcedonensem synodũ defendebat, sanctionibusq; eius admodùm addictus erat. Coniunx aût eius Theodora, eos q vnam profitebanť naturá, idipsum magis veritati cósentaneum esse arbitrata, tuebatur. Si quádò eñ de fide oboritur controuersia, non modò parentes à liberis, & cótrà, sed etiàm coniunx à marito suo, & vir à cóiuge per seditionem dissentit. Iustinian᷒ sanè & Theodora, nescio quo pacto (fortaßè aût ex cóposito) opiniones diuiserát, ità vt ille quidem duas naturas in Christo post vnionem profitentes propugnaret, hęc auté vnam asserentibus naturam adhæreret. Neq; sibi inuicé quicquã concedere videbanť, Iustinianus scilicet in Chalcedonensibus decretis fortiter admodùm persistés, eaq; defendés: Theodora verò aduersæ maximè parti addicta, quę eis qui naturam vná deprędicabant, inultam curam præstabat, neq; nostrates interim prorsùs negligens. Illis verò tam ingentem impendebat pecuniam, eosq; quàm maximè adiuuabat. Theodora hęreticos prçmijs & omni cura iuuat.

Cuius quum ea esset sententia, sæpiùs illa Iustinianũ aggressa, vix tádèm ei psuadet, vt Seuerum Constantinopolim euocet. Circunferuntur hodiè quoquè Seueri ad Theodoram Augustam & Iustinianũ ipsum epistolę, per quas ostendit, quum primùm quidem ille professionem ad eos suam, ex quo Antiochenam reliquit sedé, distulerit, posteà auté ad imperantem peruenerit vrbem: se & Anthimum eadé sensisse, eandemq; secum de diuino numine opinioné illum obtinere reperisse: seq; illi etiá vt thronum suum relinqueret, persuasisse. Scripsit aût hęc quoq; ad Theodosium Alexandrię episcopum, in quib᷒ literis gloriari etiàm videtur, q in eam sententiam eum ipsum Anthimum adduxerit, vt eiusmodi detestanda dogmata téporaneæ etiàm isti gloriæ supremæq; cathedræ pferret. Sed & Anthimi hisce de reb᷒, atq; itidèm Theodosij ad Seuerũ & Anthimum epistolę extant: quas eam ob causam ptermisi, nè ingenté taliũ scriptorũ copiá in hoc opere accumularé. Enimuerò q cum Imperatore non consentirent, sed contra illius iussiones venirét, & Chalcedonensem synodum non reciperent, vterq; & Anthimus & Theodosius, è sedibus suis deturbati sunt. Itaque in Alexandria Zoilus, in Constantinopoli autem Menas successit. Seuer᷒ Cóstantinopolim euocatus suasu Theodoræ Augustæ.

Accidit itaq; tum, vt in ecclesijs omnibus synodus Chalcedonensis clarè pdicare-

caretur, & vt nemo illam vel anathemate vel calumnia expetere auderet. Qui verò aliter facerēt, omnibus modis adigebantur, vt pedibus in eam sententiam irent, in eaq; conquiescere cogerentur. Promulgauit quoq; constitutionem Iustinianus, in qua Seuerum vnà cum alijs anathemate ferit: & ꝓtereà quicunq; illi addicti essent, opinionemq; alienā cōplecterentur. Atq; eosdem etiàm grauibus pœnis subijcit. Ità factum, vt timore oẽs percellerētur, & cunctæ vbiq; ecclesiæ idē sentirent, neq; posteà schisma siue dissidium aliquod in ecclesijs reliquum esset: sed vt oẽs omnium ditionum Patriarchę inter se conuenirēt, & locorū quorūcunq; episcopi duces suos sequerent, propalamq; per orbē vniuersum in ecclesia quatuor tātùm Synodi celebrarent: prima, Nicena trecentorum decem & octo patrum: secunda, Cōstantinopolitana: tertia, Ephesia prior: quarta, Chalcedonēsis. Coacta verò est quinta quoq; Iustiniani iussu à centum sexaginta sanctis patribus aduersùs Origenem illū insanum: cui ꝓfuerunt Vigilius Romanus Papa, Eutychius Cōstantinopolitanus, Apollinarius Alexādrinus, Domnus Antiochensis, & Damianus Hierosolymitanus, anno 545.

I. Reddētes honorē. & Suscipimus autem. C. de summa Trinitate.

Ex cap. 9. Porrò quum Agathon adhuc in rebus humanis esset, altera Cōstantinopoli ꝓuincialis synodus coacta est, cui Agathō & Menas ꝓfuerunt. In hac Seueri Antiochiæ, & Petri Apameę Syriæ episcoporum, necnon Zooræ monachi Syri res, in quæstionem dēductæ sunt. Aduersùs quos Palęstinę, vrbis Constantinopolitanæ, & secundæ ꝓuinciæ Syriæ monasteria, libellos obtulerūt. Sed enim posteà q̃ depræhensi sunt rebus illicitis inuoluti esse, & quod maximū est, Chalcedonensem synodum anathemate cōfigere, ꝓtereà Anabaptismos, aliaq; nefandę obscœnitatis plena facinora peragere, & naturā in Christo vnam docere, & ipsi & quicunq; cum eis in eadē erant sententia, explosi sunt atque reiecti. Lata quoquè lex, Seueri scripta conseruari non debere: atq; sicubi reperirentur, vt igni comburerent: sin minùs, vt capitis supplicio in eum animaduerteretur, q

Anabaptismi damnatio.

scripta talia sibi seruanda esse statuisset. Hoc idem Hormisdas quoquè, qui ante Agapetum & Agathonem episcopatum gessit, celebrata Romę synodo decreuit, cuius etiàm actorū epistolæ circunferūtur. Adhęc Synod⁹ sanxit, vt sancta quatuor œcumenica cōcilia, & diuus Leo, eiusdemq; Tomus per vniuersum orbē ꝓdicarentur. Insupèr vt Euphemius & Macedonius Constantinopolitani, & Flauianus Antiochenus episcopi, in integrum restituerētur, atq; in sacrarū tabularū album referrenē: quippe q egregiè pro veritate decertâssent, rebus oĩbus q̃ aduersùs illos cœptæ actæq; essent, abolendis. Quæ aliarū quoq; prouinciarum atq; ecclesiarum ephori apꝓbantes confirmârunt. Atq; equidem q̃ in vrbe impante aduersùs Anthimum, Seuerum, Petrum, & Zooram, ante sanctam magnā vniuersalem quintam Synodum, cuius antè meminimus, gesta sunt, sic habent.

Synodus Rom. prouincialis.

Euphemi⁹, Macedoni⁹, Flauianus, defuncti etiàm in integrum restituti.

Quomodò verò hęc Seueri hęresis sub Mauricio Romano Imperatore per Gregorium Theopolitanum seu Antiochenę sedis ꝓsidem nutu & inspiratione diuina, sit tādèm exterminata, refert idem Nicephorus lib. 18. cap. 22. in hæc verba: Postq̃ autem (inquit) Chosroes cruces quasdam & discum aureum non paucarum minarum pōderis, in honorem victoris martyris Sergij DEO dedicauit, Gregorius nutu diuino solitudinē, quę Limetarum nomē habuit, peragrans, & loca ibi oĩa circumiēs, Seueri dogmata, q̃ in eis partibus inualuerāt, exterminauit: & sana doctrina ecclesijs proposita, multa castella & vicos populosque frequentes, clerū simul & monasteria, ad veram orthodoxorum & rectè sentientium ecclesię disciplinā adduxit. Hactenùs Nicephorus. De hac re vide plura in Anthimo & Theodosio: itē in Agnoëtis, Monophysitis, & Ioanne Philopono Alexandrino grammatico.

Gregorius Theopolitanus hęresim Seueri exterminat.

SIGNIFICATIVI. 34.

Significatiui, sunt ex nostri seculi Sacramentariorum familia, nimirùm qui teste Staphylo ex Luteri primùm, deindè ex Carolstadij & Zuinglij scho-

Significatiuorũ error. la exorti, affirmant non verum corpus Christi esse in Cœna Domini, (sic enim illi solent altaris Sacramentũ appellare) sed corporis signum tantùm. Ità Zuinglius scribit in multis suis de Cœna Dñi libris. De his vide in Sacramētarijs, Ioãne Oecolampadio, Lutero, & Zuinglio.

SIMONIACI. 35.

Simoniaci vel Simoniani, à Simone magicæ disciplinæ peritissimo sunt appellati. Fuit autem ille natione Samaritanus, ex villa quadam Gitthon vocitata, magicis artibus & ope dæmonum multos eludẽs, vt qui se esse virtutẽ quãdam magnam, quę supra virtutes omes esset, asserere non vereretur: adeò quidem, vt omnes qui in Samaria erant, eidem auscultarẽt, dicentes, vt est in actis Apostolicis: Hic est virtus Dei quæ vocatur magna. Cúmque iam multo tempore suis præstigijs Samaritanos dementãsset, cum tandem perindè atq; patrem venerabantur & colebant: ità vt apud illos numinis loco habitus fuerit, & honore simulacri decoratus, cùm hac inscription: Simoni Deo sancto. Ab hoc itaque (teste Eusebio lib. 2. ecclesiast. histor.) caput totius prauitatis & omnis hęresis principium cœptum est, idq; sub Domitio Nerone, & Petro Apostolo, circa annum Domini 55.

Simon magus, virtus Dei magna à Samaritanis appellatus. Act. 8.

Simõis magi hæreses. Hic cùm à Philippo diacono, in Samaria verbum Dei annunciante, baptisma suscepisset, & ab eo Apostolisq; Ioanne & Petro fidem Christianam edoctus fuisset, ab ea tãdem resilijt, sceleratamq; & pniciosam hæresim seminauit.

1. Dicebat enim Christum nec venisse, nec à Iudæis quicquam mali pertulisse: immò se ipsum Christum esse asserebat. Vndè diuus Hieronymus cõtra Luciferianos: Simon magus (inquit) & Menander discipulus eius, se Dei asseruère virtutes.

2. Docebat promiscuum fœminarum vsum ità fore licitum, vt quisq; qua vellet, vti sine peccato posset.

3. Audebat quoquè dicere, vniuersum hunc muudum ab Angelis factum fuisse: angelos autẽ factos à quibusdam sensibus de cęlo præditis, eosque genus humanum fefellisse.

4. Intellectum aũt quendã alium asserit esse, qui in mundum salutis causa hominum descenderit.

5. Spiritussancti gratiã venalẽ esse putabat, atq; spiritualia Dei dona pecunia cõparari: ex quo peccatũ illud & hęresis ab illo nomen sortita est, vt à Simone simonia dicaẽ. De qua re in Actis Apostolorum c. 8. ità habetur: Videns aũt Simõ q per impositionẽ manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit Apostolis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, vt cuicunq; manus imposuero, accipiat Spiritum sanctum. Petrus aũt ad eum, Pecunia tua tecũ sit in pditionem, quoniam donum Dei existimâsti pecunia possideri. Non est eñ tibi pars, neq; sors in sermone isto. Cor eñ tuum non est rectum corã Deo. Pœnitentiam itaq; age ab hac nequitia tua: & roga Deũ, si fortè remittaẽ tibi hęc cogitatio cordis tui. In felle eñ amaritudinis & obligatiõe iniqtatis video te esse.

6. Carnis deniq; resurrectionem esse futuram negabat.

Hic porrò cùm beatum Petrũ fugeret, ab Hierosolyma discedens, Romã venit, ibiq; cum eodem Apostolo apud Neronem congredi ausus, Petri oratione tãdèm deuict⁹, atq; ab angelo pcussus, sic meruit interire, (inqt Philastrius) vt eius magiæ euidens mendacium cunctis hominibus pateficret.

De quo Nicephorus eccl. hist lib 2. c. 6. scribit in hunc modum: Persequutione inprimis cõtra Stephanum excitata, Philippus ex his vnus, q cum Stephano ad diaconatũ erant electi, p dispersionẽ eã in Samaria erat, edẽdorum miraculorum vi oppidò q̃ pollens. Siquidem tantum ab ea virtute valuit, vt & Simoni, arti suę nuncium remittere, psuaserit, q magicis pstigijs longo tẽpore populum seduxerat. Vsqueadeò eñ imposturis & incantamentis homines decepat, & tam celebrẽ ea ætate magica arte famam cõsequutus fuerat, vt Simonem illi magnam virtutem Dei esse arbitrarentur. Is igitur Simon talis cùm esset, mirificis tamen Philippi rebus, quas supra opinionem fidemque hominum edebat, con-

Philippus diacon⁹ Simonẽ magum cõuertit in Samaria.

consternatus, baptismum vnà cum reliqua Samaria subit, & verbotenùs ꝓfessioné & fidé in Christum ægrè simulat: id quod & alij, qui abominandam eius sectam erant complexi, faciebant, fraude & dolo authoris sui venenum pestiferú in ipsis occultatú, quoàd possent, eis qui id suscipiebant, communicantes. Qui tamé posteà, quum malitia peruersitasque eorum depræhensa esset, meritò sunt reiecti. quéadmodùm & Simon iste à diuo Petro, qui impositióe manuũ spiritum contribuebat, manifestò depræhensus est, gratiam eam venalem esse arbitratus: eoque nomine, vt nullius rei homo reprobatus atque repulsus est. Itaque ille æmulatione percitus, contra Apostolos eorumque doctrinam se armauit. Hæc ibi.

Rursùs eiusdem libri cap. 14. Quũ, inquit, ad eum modum persuasio & fides in Seruatorem per oẽm propagaretur terram, antiquus ille generis salutisque nostræ hostis, arte quadam vrbem eam, in qua tum summum esset imperium, ꝓripere atq; occupare contendens, Simonem vico Gitthon ortũ, qui anteà Orientem peragrans, incantamentis eũ atq; imposturis compleuerat, eò mittit, ibiq; ille breui ciues (paucis exceptis) magica sua arte seducit. Eò autem impietatis peruenit, vt quum Deus esse crederetur, tũ statua magnifica in flumine Tiberi inter duos pontes honoraretur, cum inscriptione tali: Simoni Deo sancto. Atque ità Deus ille non tantùm apud Samaritanos, verùm in alijs quoquè natióibus princeps Deus colitur. Quin & Helena quædam comes eius, quæ Tyri Phœnicum antehàc in lupanari corpore prostituto quæstum fecerat, parem cum eo honorem consequuta, principis intelligentiæ nomen obtinet. Hæc sic in defensione professionis nostræ ad Antoninũ, philosophus idemque martyr Iustinus commemorat. Quibus similia quoquè scribit in primo suo contra hęreses libro Irenæus Lugdunensis episc. Vterq; autẽ nõ longè post Apostolorũ tẽpora vixit.

Roma à diabolo per Simonem Magum eiꝰ discipulum ꝓoccupata.

Diuini honores ei ibi attributi.

Hæresum porrò oĩm dux & princeps Simõ iste habet. Vndè in hodiernũ vsq; dié, qui eius sunt sectæ & opinionis, fo-

Simon iste hæresum oĩm author

briũ & sincerũ Christianę philosophiæ institutũ egregiè assimulãtes, renũciasse quidem idolorum errori videnť, nihilominùs tñ eum retinere contendunt, simulacra & imagines Simóis & Helenę istius erigentes, libationibusque & cæremonijs eos colere studentes.

Horũ res turpissimæ stuporé & consternationé mentis hominibus afferũt: Quippe quę tales sint, vt tãtum absit, vt stylo scriptis rectè mãdari possint, vt ꝓpter obscœnæ fœditatis exuberantiam, nullũ eas modestum & pudicũ os eloquať. Quidquid enĩ extare aut cogitatione concipi potest, quod turpitudine quauis sit impurius, id omne hæresis ista oĩm scelestissima atq; nefandissima lõgè superauit, hominibus miseris, peccatisq; oneratis mulierculis imponés. Tãtum parenté, authoré, & ducé aduersarium magnis Christi discipulis, iam indè ab initio humanæ salutis insidiatrix versuta illa vis obiecit. At diuina è diuerso gratia & inexpugnabilis virtus, ministris ipsa suis sedulò assistés, tantorũ malorum facem vbique incendiũ spargentem, q̃ celeberrimè extinxit, sublimitaté oém q̃ se aduersus cognitioné Dei efferret, deijciens atq; pessundans. Quaproprer nihil eorũ q̃ tum temporis succrescere cœperũt malorũ, ad statũ & vigoré suum peruenit. Veritatis enĩ ipsius lux mirificè resplendens coruscabat, & recens cælitùs relucẽs ineluctabile vigebat verbum, Apostolorum concionibus & instituťis magis magisq; inualescens. Proindè & magus iste, gratiam miser venalé esse existimans, primùm in Iudæa à diuo Petro, tanquàm luce clariore, mentis oculis perstrictus, maxima eaque maritima profectione suscepta, ex Oriente Occidentem versùs migrat, Romanamq; vrbem præoccupat. Atque ibì cùm cœptis suis maximè suprema iseruiret potestas, breui admodùm tempore vsqueadeò res ex sententia succedunt, vt quum sibi incantationibus & præstigijs totam conciliaret vrbem, tum statua posita, vt dictum est, diuini ei tanquam Deo exhiberent cultus & honores.

Deus Simoni isti magnos Apostolos opposuit, & Petrũ ꝓcipuè.

Sed enim non diù illi fraude ea vti concessum est. Nam sub eodem Claudij

 Impe-

uerbio est) mouet funem, vt illorum etiàm nomina è medio tolleret, tanquàm qui cædis tantæ multitudinis authores fuissent. Itaque Nero Apostolis infensus, planum Simonem ipse quoquè plauus est complexus. Quum igitur Petrus Simoni resistens, cum eo sæpè conflictatus esset, tumorque impietatis in malefico illo supra modũ excreuisset, postremò quàm licentiosissimè in conspectu omnium Romæ ad Petrum, Tu verò qd ais? inquit: ꝑpterea'ne Christus tuus magnus est, quòd à terra cælos conscendit? Quin & mihi id facere procliue est. Et confestim manibus extẽsis, sursùm versùm, dæmonibus eum, quibus se permiserat, ducentibus, ferebatur.

Planus, id est, impostor, præstigiator, & fucum faciẽs.

Petrus autem admodùm anxius esse, & cum Deo in corde per precationem colloqui: & tandèm spiritu plenus, potestates illas quæ nefarium hominem in sublime attollebant, increpare, & vt ab eo discederent, iubere. At ille statim ꝑceps deorsùm versùm fertur, & humi allisus, mortuusque rumpitur.

Petri orationem Simõ dęmonum ope in cælos euolãs, humi sternitur & moritur.

Ibi qui aderãt ex populo, quique anteà Simonem diuinos vsurpantem honores laudibus celebrauerant, subitò ità prostratum vidẽtes, laudesque pristinãs per palinodiam recantantes, ingẽti claraque voce, Vnus est magnus Deus, acclamãt. Locus sanè ipse, in quem luctuosum hoc spectaculum incidit, ad hodiernum vsque diem, Simonium vocatur, etiamnũ Simonis Antichristi perniciem & interitum declarans. Et erant ibi nonnulli, qui eum reuicturum esse opinarentur, & ob id diutiùs in publico iacuit. Cæterùm vbi iam cadauer diffluere, maleque olẽre cœpit, re desperata, in occultis illum sepeliẽre locis. Hactenùs Nicephorus.

Epiphanius De hac re Epiphanius quoquè meminit aduersùs hæresim Simoniacam, in hæc verba: Dicat Simon, qui se magnam virtutem Dei, & meretriculam suam spiritum sanctum appellauit, quomodò tẽpore certo Romę debitum naturæ ꝑ successionẽ ad se delatũ ꝑsoluerit, quomodò ĩ media ipsa vrbe cõcidẽs extinct⁹ est.

Augustinus Item diuus Augustinus in sermonibus de sanctis: Cùm Simon se Christum diceret, & tanquàm filium ad patrem se volando assereret posse conscẽdere, atque elatus subitò magicis artibus volare cœpisset, tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vicit magicã leuitatem, & velut vinctum illum de sublimi aëre deposuit, & præcipitio in saxo elidens, crura eius cõfregit.

Idem Augustinus epist 86. de ieiunio diei sabbati agens: Est quidem, inquit, & hæc opinio plurimorum, quãuis eam plerique falsam perhibeant, quòd Apostolus Petrus Romæ cum Simone Mago die Dominico certaturus, propter ipsum magnæ tentationis piculum, pridie cum eiusdẽ vrbis ecclesia ieiunauerit, & consequuto tam prospero gloriosoque successu, eundem morem tenuerit, eumq; imitatæ sint nonnullæ occidentales ecclesiæ. Idẽ August.

Ignatius quoquè ad Tralleis: Fugite, inquit, malas soboles diaboli, Simonẽ dico primogenitum generis ipsius. Ignatius

Vndè 1. quæst. 1. cap. Fertur: Simoniaca hæresis est, quæ prima contra Dei ecclesiam diabolica supplantatione surrepsit, & in ipso ortu suo, zelo Apostolicæ vltionis percussa & damnata est.

Et 1. quæst. 1. cap Eos: Tolerabilior est Macedonij impia hæresis, quàm Simoniacorum. Isti enim Spiritum sanctum efficiunt seruum suum.

Et rursùs Vincentius Lirinensis libro illo verè aureo, quem aduersùs prophanas hæreseôn vanitates conscripsit, ait in hunc modum: Quis ante magum Simonem, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsque in nouissimum Priscillianum continua & occulta successione manauit, authorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quippe quem adserit talem hominum manibus ipsum suis creare naturã, q̃ ꝓprio quodã motu, & necessariè cuiusdã volũtatis impulsu, nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare: eò ꝙ furijs oĩm vitiorũ exagitata & inflãmata, in omnia turpitudinum barathra, inexhausta cupiditate rapiat. Hæc Lirinensis. Vincentius Lirinensis.

Qui

Qui verò sint hodiè Simonis Magi discipuli, ità declarat Lindanus Dubitātij sui Dial.2.Simon ille Magus, inquit, docuit nos per opera (teste diuo Theodoro & Irenæo) non saluari, sed per fidem. An non hic reuiuiscere tibi videtur in Lutero, Illyrico, & Antidiaphoristis, qui opera bona non solùm docent non necessaria, sed & ad salutem perniciosa? Idem Deum faciebat peccati authorem, sic & Luterus, ait rex Angliæ: sic Caluinus, teste Heshusio: & Libertini, vt ait Caluinus. Hæc Lindanus.

SISINIVS NOVATIanorum apud Constantinopolim episcopus. 36.

SIsinius Nouatianorum sectæ præsu-it apud Constantinopolim, Theodosij iunioris, & Cælestini maximi Romanorum antistitis tēporibus, circa annum Domini 428. Hic (teste Socrate ecclesiast. histor. lib.6.cap.22) præter morem ecclesię alba veste vtebatur, qua mo rum synceritatem, vitæ puritatē, & cordis munditiam, instàr eorum qui Nouati sectam amplectebātur, significare volebat. De quo etiàm Nicephorus libro 22.cap.36. scribit in hunc modum:

Sectarum factiones.

Diximus, inquit Ecclesiam, quū primùm factionibus esset diuisa, in eo rerū statu non permansisse: verùm eos deindè qui secessionem fecissent, parua aliqua arrepta occasione, à suis desciuisse, & in sectas alias abijsse. Cęterùm alij aliter diuisi sunt. Nouatiani autem per occasionem & prætextum Paschalis festi (quemadmodùm suprà diximus, cùm de his mētionem fecimus) in partes discessere. Neque illi in vna partium secessione constiterunt, sed etiàm de diebus & hebdomadibus, alijsque non magni momenti rebus disceptantes, in sectas alias sunt dissecti: qui quidem alicubi segregati, seorsim conuentus egère, alibi autem communiter simul conuenire soliti fuêre.

Nouatianorū dissidia.

Illud porrò obseruandum est obitèr, ecclesiæ eorum Constantinopoli ad annos quadraginta Agelium præfuisse, à Constantij temporibus, ad annū Theodosij sextum. qui cùm ęger esset, & moriturum se esse putaret, successorem sibi designauit Sisinium. Is presbyter sub eo fuit, vir præclarus, & qui vnà cum Iuliano in philosophicis disciplinis Maximo philosopho pceptore vsus fuerat. Quū autem Nouatianorum plebs electionem talem, Marcianum potiùs, hominem religiosum & celebrem, cuius virtute sub Valente ecclesia eorum pacata permanserat, designatum oportuisse rata, repręhenderet: Agelius populi sententiæ gratificari volens, Sisinio posthabito, Marcianum episcopum legit. At vbi ex morbo conualuit, ecclesiam ingressus, per seipsum ad populum retulit: Marcianū eos ab obitu suo, post Marcianum verò Sisinium episcopum habituros. Hæc verba proloquutus, breui posteà decessit. Sed & Marciano non multò pòst defuncto, Sisinius episcopatum recepit: vir, quemadmodùm dictum est, valdè clarus. Simul enim philosophicas & sacras literas accurata diligentia ad summum addidicerat, potissimùm verò singulari cura in Dialectica & disserendi arte se exercuerat. quamobrem Eunomius etiàm, cuius ars ea præcipuum opus fuit, sæpè disputationem eius declinauit.

Marcianus.

Sisinius.

Vita adeò moderata fuit, vt obtrectatorum quoquè calumnias superârit. Dieta & quotidiani victûs ratio non adeò frugalis, sed lętior quodāmodò & sumptuosior erat: ità vt quibusdam videretur, eum in splendore & delicijs tantis pudicitiam & continentiam colere non posse. Et vestitu inprimis exquisito vsus est, & bis interdùm die vno in balneis publicis lauit. Moribus præthereà iucundus, atque in familiaribus colloquijs gratiosus. Proindè non Nouatianis tātùm, sed & episcopis principibusque viris & magistratibus ecclesiæ catholicæ charus esse visus est. Quum enim facetè cum gratia quadam sales & dicta in alios iecit, tum id etiàm ab alijs humaniter pertulit. Et vtrunque ea moderatione fecit, vt quàm lōgissimè ab hostili acerbitate abesset. Vt verò etiàm cum venustate quadam interrogantibus, aptè atq; tempestiuè respōderet, vt Socrati videtur, mirificè promptus erat. Et aliquandò

Præclaræ eius dotes.

Socrates lib.6.cap. 22. Sozomenus lib.8. cap.1.

dò quodam eum percontãte, cuiusnam gratia, quum episcopus esset, bis die lauaret? Quia ter, inquit, nõ possum. Rursùm quum à quodam qui catholicæ ecclesiæ erat, dicto quòd candidam gestaret vestem, quę episcopum vt aliena minùs deceret, perstrictus esset, statim dicacitatem in eum retorquẽs: Tibi verò, inquit, ostendedum potiùs est, vbinàm scriptum sit, quòd episcopum pulla veste vti oporteat. Atq; ille vbi cogitabũdus, quia quod responderet non habebat, staret, subintulit ilicò Sisinius: Tu quidem ostendere id nõ potes, at Salomon me, vt id faciam, adhortatur, dicẽs: Sint vestiméta tua semper candida. Verùm & Seruator in Euangelijs candida veste vsus esse videtur, qui discipulis qui secum montem Thabor conscenderant, Mosen & Heliam candidatos exhibuerit. Hæc atque his similia quum ità diceret, admirationi hominibus fuit. Quin & illud lepidè, vt ego puto, ab eo dictum, recensendum esse videtur. Aduenerat Constantinopolim Leontius, Ancyræ minoris Galatiæ episcopus, qui tum ibi Nouatianis ecclesiam ademerat. Conuenit hunc Sisinius, & supplicans rogauit, vt corpori suo ecclesiam redderet. Quod vbi ille se facturum negauit, Nouatianos etiàm conuicijs acerbè proscidit, minimè eos ecclesiam habere debere dictitans, quòd pœnitentiam tollerent, & misericordiam Dei reijcerent. Talia verò, atque alia hisce similia continuans, quum Nouatianos suggillaret: Atqui, Sisinius inquit, & ego, vt haud sciam an magis quisquam, pœnitentiam ago. Quum autem Leontius eum, quonam modo pœnitentiam ageret, interrogaret: respondens ille, Quòd te nunc, inquit, ità animatum video.

Eccles. 9.

Luc. 9.

Facetè Sisinij in Leontium Ancyraeum episcopum dictum.

Vitam isità produxit, vt ecclesiã Nouatianorum adhuc administraret, quũ Ioãnes Chrysostomus patriarcham gereret. Et ausus etiàm est contra eum disserere, quum scripto ille pœnitentiam introduceret, atque ità diceret: Vel decies millies per pœnitẽtiam resipiscens, ecclesiam ingredere. Paratus enim ego sum pœnitentem admittere, vt modò

Sisinius cum D. Chrysostomo disputauit.

Egregia D. Chrysostomi de pœnitentia vox.

deinceps similibus per peccatum non circunueniatur malis. Et accidit aliquandò, vt Diuus Ioannes inter deambulandum Sisinio occurreret, eique obijceret, non debere vnam vrbem duos habere episcopos. Prodibat enim & ille cum splendore & comitatu multo. Cui Sisinius respondens, Minimè eam duos habere dixit, se ipsum germanum legitimumque episcopum esse existimans. Eo verò dicto grauiùs accepto, Ioannes ad illum: Vides ne, ait, te solum esse velle Constantinopolitanum episcopum? Atque ibi rursùm Sisinius: Nõ hoc ego, inquit, dico: sed cùm alijs omnibus episcopus sim, apud te vnum is esse non existimor. Et Ioanne excandescente atque inferente: At ego efficiam, vt qui fœdissima labores hæresi, ampliùs ad populum pro concione verba non facias. Sisinius perquàm facetè verbis eius occurrens: Ego verò, inquit, plurimas etiàm tibi agam gratias, si me labore & onere tanto liberâris. Quo verbo Ioannes tandèm flexus: Quandoquidem, ait, tibi concionandi munus molestiam & dolorem parit, minimè tibi, quandò id Deus fecit, concionibus interdicam.

Apud Socratem est: At ego tibi colloquijs siue concionibus non interdicam, quandò tibi verba facere molestũ est.

Multa verò alia quoquè viri eius vrbanè & scitè dicta, commemorantur. Quin & libellos multos non inuenustos composuisse dicitur. Magis verò in dicendo quàm scribendo laudatus est. In actione felix fuit, & pronunciationem sedulò coluit. Labijs enim eius blãditiæ quædam insidebant: & in voce, vultu, oculis, & habitu motuque corporis omni, gratia singularis inerat, ad auditorum animos alliciendos composita. Iucundus itaque & charus eam ob causam celeberrimis quibusque ex Senatu viris, & omnis generis religionibus in admiratione fuit. Potissimum verò episcopus Atticus magno eum est honore prosequutus. Sed qualis hic vir fuerit, satis, vt puto, loco hoc ex Socratis ecclesiastici scriptoris libris sumpto, dixi. Atq; hæc quidem propterea commemoraui, vt ostenderem quum propter eorum virtutem qui eis præfuêre, Agelij, Marciani, & Sisinij: tum quòd

Gratiosus apud omnes Sisinius.

Consubstantialis professioni adhærerent, Nouatianos aliarum sectarum labe infectos non fuisse, maioremque eorum partem in ecclesia sua quietam mansisse: eis exceptis, qui propter quæstionem de ferijs Paschalibus, quam Sabbatius, sicuti dixi, per res nouas induxit, dissidebant.

Nouatiani quàm aliæ hæreses pauciores.

Multæ verò & aliæ dissectiones eo tempore apud Arrianos & Macedonianos, & alias sectas, fuére. Illis autem ità distractis, magis atque magis Ecclesia vniuersalis creuit, quotidiè se aliquibus propter mutuas illorum contentiones ad eam aggregantibus. Præcipuè verò qui Græcam idololatriam sequuti fuerant, ad eam confluxére. Hæc Nicephorus.

Per sectarũ dissectiões, ecclesiæ catholicę corpus creuit.

SPIRITVALES.

37.

SPirituales sunt secta Antiluterani, ex tertia classe nostri temporis Euangelicorum: sic appellati, teste Lindano Dubitantij sui dialogo secundo, quòd se spiritum viuificantem sequi dicant & iactitent, cæteros, carnales appellantes. Dicuntur & Separati, propterea quòd vulgi cultum & vsum ciborum, armaq; detestantur, in Christum tamen & eius sponsam ecclesiam suis in conuentibus sedulò debacchantes, omnemque exercentes impietatem, vt qui Anabaptismum sequantur.

Spirituales hæretici cur sic dicti.

Separati cur etiam dicantur.

STANCARIANI.

38.

STancariani à Francisco Stancaro Mantuano appellantur, qui (authore Lindano dialogo secundo sui Dubitantij) Osiandro se opponens, dum CHRISTI defendit humanitatem, per quam iustificamur, in contrariam incidit hæresim, ait Palladius catalogo hæreseôn, & Christi diuinitatem cum Arrio persequutus est, eumq; ait Rabinorum contagijs infectum.

1. Docet autem Christum esse iustificatorem, ait Staphylus, juxta solam naturam humanam, exclusa diuina. Ità Stancarus, inquit, & publicè dixit, & scripsit cõtra Andream Musculũ Francofordiæ ad Oderam.

Stancari hæresis.

2. Isti porrò, vt ait Lindanus, in tertiam fortè reijciendi sunt classem nostri temporis Euangelicorum, quòd Cœnam Domini volunt præberi tanquàm corporis arrabonem.

Sunt autem & Antistancariani, qui (ait Staphylus) vt Stancari istam opinionem refutarẽt, asseruerũt adeò Christum iuxta vtranque, hoc est, & diuinam & humanam naturam, iustificatorem esse, vt non dubitent contendere, diuinam Christi naturam vnà cum humana in cruce mortuam esse. Ità Musculum sentire, editum ipsius de sentẽtia Luteri Schediasma testatur, & de eadem ista sententia Heluetiorum damnatio, sicut recenset scriptum Petri Statorij Galli, editum anno M. D. LX. Pinczoniæ in Polonia. Hæc Staphylus.

Antistancariani.

STEBLERI.

39.

STebleri sunt, quos suprà Baculares nuncupauimus, secta quidem Anabaptistæ, & ad tertiam nostræ tempestatis Euangelicorum classem pertinentes.

Hi (teste Staphylo libro quem de Luteranorum inter se concordia inscripsit) docent, quòd scriptura vetet portare gladium & peram. Item quòd non liceat Christianis accusare in iudicio: quòd vim vi repellere non sit Christianum, sed percutienti in vnam maxillam, alteram obuerti debere. Hoc porrò docuit Luterus in articulis à Sorbona damnatis. Hæc Staphylus. De his vide in Bacularibus.

Steblerorũ error.

STEPHANVS Antiochenus episcopus.

40.

STephanus, quartus adnumeratur à Diuo Hieronymo inter eos episcopos, qui in sede Antiochena, Arriana contagione infecti fuerunt: Antiochiæ, inquit, post Paulinum Eustathius ordinatur episcopus: quo in exilium ob fidem truso, vsque in præsentem diem Arriani ecclesiam occupârunt, Eulalius, Euphronius, Phlacitus, Stephanus,

phanus, Leontius, Eudoxius, Meletius, Euzoius, Dorotheus, & rursùm alter Meletius, quorum idcircò tempora non digessi, eò quòd hostes potiùs Christi, quàm episcopos iudicem. Hæc Hieronymus. Vixit autẽ hic Stephanus Constãtij Imperatoris, & Iulij huius nominis primi summi Romanorum pontificis temporibus, circa annum Domini 350.

Episcopi antiocheni.

De hoc sic habet Nicephorus lib. 9. c. 23. Ex quo, inquit, Eustathius exulare iussus fuerat, primus sedẽ eam obtinuit Euphronius, cui successit Phlacit⁹, atq; huic rursûs Stephanus. Hic verò ꝓpter dolum & insidias, quas p propinquum quẽdam suum, animo simul & moribus ferocissimum, Onagrũ nomine, Romã veniẽtibus Constantis (qui easdem quas Constantius malorũ hominum dirimebat calumnias & cœpta sinistra) legatis, Euphratæ & Vincentio episcopis pro Athanasio missis tetenderat, à Constantio iudice, vt ea dignitate indignus, reiectus est. Veritati eñ aduersus, omĩs generis ęrumnis, qui ꝓ vera doctrina stabant afflixit. Et forum perambulãs, domosq; ingrediẽs, nõ viros tãtùm, sed & mulieres pudore & sanctitate vitæ spectabiles pulsauit, cõuicijsq; ꝓscidit. Vel ex eo solo quod in legatis admisit, qualis vir fuerit, satis cõijcere licet. Metuens nanq; nè Athanasius, cuius gratia maximè legatio ista missa fuerat, ecclesias reciperet, ancillã per Onagrum suũ è prostibulo mercede conductam, in episcoporũ hospitio collocat: deindè nõ longè ab eo loco improbissimè insidias per hoĩes seditiosos disponit, vt cũ impetu in sanctorũ virorũ irruerent ędes. Quorum alter quũ impudicæ illius aduenientis strepitum sensit, dæmonẽ esse ratus, psalmum succinuit, seruatorisq; Christi opem implorauit. Huius fabulę & sycophantię, vndè & quomodò instituta esset, q̃sitore ipso Imperatore, author repertus Stephanus, vt nefarij sceleris artifex exauthorat⁹ est, & Leontius Antiochiæ episcopus delectus. Quem Athanasius ꝓpter dogma deprauatum deuitãs, cum Eustathianis, qui in priuatis ædibus ecclesias & conuentus agebant, (omnem enim prorsùs Antiochiam occupauerãt Arriani) communicauit. Hæc Nicephorus.

Stephanus episcopus antiochen⁹ legatis Romanis insidiatus, & ꝓpterea episcopatu priuatus est.

Theodoritus li. 2. c. 9.

Hæc aũt planiùs à Theodorito apud Tripartitam historiam lib. 4. ca. 25. edisseruntur in hunc modum: Cùm Constans leuitatem fratris sui Constãtij cognouisset, infremuit aduersùs instigatores malorum, & Imperatoris facilitatem ità decipientium. Multa eñ ac sępiùs Arrianam vesaniam sequentes ꝑsumpserant aduersùs Dei seruos & rectam fidem custodiẽtes, Athanasium Alexãdrinum, & Marcellũ Ancyræ Galatiæ, & Asclepam Gazæum episcopum, & quamplurimos alios. Adulteram nanq; doctrinam proponẽtes, orthodoxos expellere sunt conati Eusebius, & Maris, & Theodorus, atq; Theogonius, Vrsatius, & Valẽs, & Minophantus, & Stephanus, & complures alij aduersæ factionis episcopi: & intantùm insurrexerũt aduersùs fidẽ; vt neq; auditus Deo amabilium lateret Imperatorum. Quorum Constans ea de causa duos episcopos ex Sardicensi concilio electos cum literis misit ad fratrẽ; cum quibus & magistrũ militum Salianum pietate iustitiaq; fulgentem. Literæ verò nõ solùm monitionem habuerũt atq; consilium, sed etiàm interminationẽ pio principi condecentem. Primùm quidem denunciauit fratri, vt episcopis ꝑberet auditũ, & iniquitates à Stephano alijsq; præsumptas agnosceret, necnon & Athanasiũ gregi proprio restitueret, patefacta quidẽ calumnia, priorumq; iudicum iniquitate & crudelitate reuelata: adiecitque quòd nisi vellet quod iustum est facere, ipse Alexandriam proficisceretur, & Athanasium omnibus desiderantibus restitueret, inimicorumque cateruas procùl expelleret. Hanc autem epistolam Constantius Antiochiæ suscipiens, promisit se facturum quæ turbarum illarum particeps petijsset. Sed cùm hoc doleret veritatis impugnatoribus, nefandissimum machinati sunt scelus. Diuerterat enim par illud episcoporum, quos concilium miserat, in domum ad mon-

De legatis Sardicensiũ ad Constãtium destinatis, & de nefanda machinatione contra eos à Stephano Antiocheno ꝓsule concinnata.

Legatio Cõstantis occidẽtis imperatoris ad fratrẽ Constantiũ orientis Imperatorem pro Athanasio, & reliqs orthodoxis.

tem sitam: Magister autem militum, alibi diuersorium acceperat.

Stephanus homo dolosus.

Porrò Stephanus tunc Antiochenus episcopus, cum alijs tyrannicis cooperatoribus naues naufragio præparabat, cum quibus assertores rectorũ dogmatum varijs nitebatur absorbere calumnijs. Horum itaque erat dux quidam iuuenis, Onager nomine, licenter viuens, & iniqua conuersatione congaudens: q nõ solùm in plateis diuersos violentia afficiebat, & fustib⁹ pulsabat, sed etiàm domos impudenter inuadens, viros & mulieres honestissimas abstrahebat. Et nè longiùs eius extendam flagitia, contra optimos viros præparatam narrabo præsumptionem.

Onager nebulo cõduêtitius.

Is Onager ad quandam fornicariam veniens, ait modò quosdam venisse peregrinos, & noctù opùs habere meretrice. Porrò sumens quindecim seditiosos nebulones, & eos in vicino episcoporũ diuersorio circa sepem celans, profectus est cum meretrice ad ianuam vbi illi viri quiescebant. Eamque apertam inueniens, persuasit vni puerorum domesticorum, pecunia data, vt mulierem introduceret intra ianuam quam ipse demõstrabat, vbi quidem vterq; sacerdotum dormire videbantur, eamque mulierem intrò præcepit accedere: ipse verò vocaturus socios est egressus. Cõtigerat enim, alterum episcoporum, Euphratam nomine, in loco exteriore dormire. Vincentius autem (sic enim vocabatur alter) in interiori cubiculo quiescebat. Cumque intra ostium puella venisset, sonum pedum Euphratas sentiens, cùm esset obscurum, quis ambularet, interrogauit. Illa verò loquẽte, cõturbatus Euphratas, dæmonem putans esse mulieris imitatum vocem, repentè saluatorẽ Christum ad suũ vocauit auxilium. Onager autem dux iniquitatis huius, hoc facto, cum socijs est ingressus, iniquos clamãs eos, & iniquitatis iudices destinatos. Multo clamore facto, concurrũt & serui, surrexitque Vincentius, & claudentes ianuam domûs, septem quidẽ calumniatorum comprehendere potuerũt. Onager verò cum reliquis fugit. Detenta tamen est cũ illis & mulier. Diluculò autem magistrum militum qui cum illis venerat, excitantès, ad palatium processerunt, & præsumptiones Stephani proclamantes, dicebant iam non egere iudicio neque verberibus iniquitates eius.

Euphratas & Vincentius Romanorum legati.

Magister verò militum præcipuè clamitabat, rogans vt iuberet Imperator, non synodicè, sed iudicialiter potiùs iniquam examinari præsumptionem, promittẽs primùm se episcoporum clericos traditurum, & oportere etiàm ministros Stephani ità contradi. Cùm autẽ ille impudẽter contenderet, dicens clericos nõ esse subdendos verberibus, placuit & Imperatori & iudicibus, vt intra palatium causę fieret examinatio. Et primùm quidem interrogauerunt mulierem, quis eam ad diuersorium duxisset episcoporum. Quę dixit quẽdam iuuenem ad se venisse, & aduẽtum indicâsse peregrinorum, & quid opùs haberent, & quòd vespère veniẽs, duxisset eam ad habitaculum quoddam, eamq; intra ianuam domûs & porticum introire præceperit. Adiecit etiàm inquisitionẽ episcopi, & terrorem factum, & orationem eius, & superuenientium repentinas inuasiones. Hæc iudices cognoscentes, captum inter alios omnium maximè iuuenem, in medium deduxerunt. Qui non expectans necessitatem verberum, machinatum consilium patefecit, & Onagrum hæc omnia perpetrâsse confessus est. Qui deductus ad medium, Stephanum dixit hęc omnia præcepisse. Sic itaque Stephani cognoscentes iniquitatem, pręsentibus tunc episcopis permiserunt vt eum damnarent, & ab ecclesia procùl expulsus est. Non omninò tamen ab Arriana peste ecclesia liberata est. Nam Leontius post eum ordinatur genere Phryx, voluntate nequissimus. Verùm Constantius ea quę contra episcopos fuerant machinata, experimẽto cognoscens, scripsit Athanasio maximo & semèl, & secundò, & tertiò, inuitans eum vt à partibus remearet Hesperijs, sicut ipsis literis indicatur. Hęc Theodoritus.

Magister militum nõ synodicè, sed iudicialiter petit Stephani comprobari atq; iudicari sycophantias, ad maiorem eiusdẽ Stephani confusiõem indicandam.

Stephanus Antiochenus abdicatur, cui Leontius succedit.

SVENC-

SVENCFELDIANI. 41.

Svencfeldiani sunt ex secta Euangelicorum nostri tẽporis, pertinentꝗ; ad Antiluteranorum familiam, Caspa- Lindanus. rem Suencfeldium authorem habentes. Qui (teste Lindano Dubitantij sui dialogo secundo) sacrosanctæ Eucharistiæ 1. veritatem vt nouo modo euertat, verba Cœnæ Domini prorsùs adulterat, ex Prædicato faciens Subiectum, vt sit sensus: Corpus meum est hoc, scilicet panis vel cibus.

2. Hic præter sua somnia & Euthusiasmos varios, reijcit vocale verbum, ac totum, inquit Palladius, verbi ministerium, more Anabaptistarum, scripturarum authoritatem confringit & conculcat, eas negans esse verbum DEI, fidemque ex eis non pendere, nec ad eas se accommodare, sed eas ad fidem inflecti debere, vti Illyricus ait præfatione in epistolam Postelli.

3. Idem & CHRISTVM è cælo corpus attulisse cum Valentino docet, vt huic & Serueto impingit Beza Commentarijs in epistolam ad Romanos capite 1.

Errorum eius reliquorum somnia, seu veriùs impij animi portenta, enumerat confutatque ad quadragintaunum Cõfessio Mansueldensium.

Staphylus. De quibus item scribit Staphylus libro de Luteranorum inter se concordia, in hæc verba: Suencfeldiani, inquit, hactenùs vnius propè opinionis fuerũt: iam autem cœperunt etiàm ipsi scindi in diuersas partes. Aliud enim de eisdem Vratislauienses. dogmatibus sentiunt Vratislauienses Suencfeldiani, dum hoc in Suencfeldio Suidnicẽses probant, illud reijciunt: aliud Suidnicenses, qui eos Suencfeldianos, qui Baptismum appellant suillum balneum, Glogouienses. reprobant: aliud Glogouienses, qui suo etiàm spiritu metiuntur scripta Suencfeldij.

4. Sed propria hæc & summatim dogmata eius hominis sunt: Humanam naturam CHRISTI, esse genituram spiritussancti, non Dei creaturam, quasi medium quoddam inter Creatorem DEVM & creaturam hominem: hac tamen ratione, quòd eadem Christi humanitas post eius in cælum ascẽsionem, omninò Deus effecta sit. Ità ipsius legatus non obscurè, & libri quos cuidam Augustæ nupèr offerebat, cõpiosè testantur.

5. Item quòd ea iustitia, ea sapientia, ea charitate, eisque omnibus virtutibus, quibus Deus essentialiter præditus est, quilibet homo sit etiàm ex pari dignitate & modo præditus, atque hac ipsa diuina natura Deus.

6. Item quòd energia illa, quæ est in verbo Dei prædicato, sit ipse DEI filius ὁ λόγος &c. Sic ille in libro de duplici statu Christi, de vero Euangelij vsu, & alijs multis scriptis, quæ obtulit cuidam.

Multa sanè non malè ille quidem, sed hæc & pleraque non rectè, vir non ità malitiosus, quàm parùm eruditus in vera Theologia. Hæc Staphylus.

De hoc rursùm fusiùs tradit Hosius libro primo de hæresibus nostri temporis: Quartum etiàm, inquit, Euangelium edidit in lucem Suencfeldius, contra quem scriptos vidimus lingua Germanica quinque libros, quibus Flaccus cum eo rixatur. Is cùm videret & Luteranos & Sacramentarios, & Anabaptistas, & omnes non huius mõdò tempestatis, verùm etiàm priscorum seculorũ Hæreticos è scripturis errores suos confirmare: quod vsqueadeò verum & certum est, vt etiàm nostri temporis hæreseôn architectus Martinus Luterus id inficiàs ire non potuerit, qui propterea dicit ad extremum, nomen hoc esse con sequutam scripturam canonicam, vt vocetur liber hæreticorum, quòd ex eo ducant originem omnes hæreses: quandoquidem omnes hæretici scripturę pſidio nituntur. Hoc igitur cùm animaduertisset, ac fortasis in ipsis etiàm Luteri libris legisset Suencfeldius, excogitauit & ipse nouam hæresim, ac scripturarum nixus præsidio, scripturis authoritatem omnem abrogare conatus est. Sic enim loquitur cum suis: Non oportet quenquã legis aut scripturę esse peritum, sed

Hosius. De quarto Euangelio, Suencfeldij videlicet.

Scriptura canonica, liber hæreticorum.

à Deo doctum. Nam etsi milliès percurreris Bibliorum lectionem, tamen non nisi scripturæ peritus euades, & nunquàm à Deo doctus. Vanus est labor qui scripturæ impenditur: scriptura enim creatura est. Non conuenit Christiano, nimiùm scripturæ addictum esse. Deum audire oportet: huius voces de cælo ex-
Psal. 93. pectandæ sunt, vt erudiant. Beatus vir, inquit Dauid, quem tu erudieris Domine. Aequè nos docet hodiè, atquè olim patriarchas & ꝓphetas: visionibus & somnijs attẽdendum: illis eñ loquit̃ nobis Deus. Vox Dei rectè docet, scriptura nõ est verbum Dei, sed mortua tantùm litera, & inter alias creaturas reputanda. Non putes te ex scripturis doctum: è cęlis illud expectandum erit, non è libris. Spiritus sanctus è supernis delabitur citra omne medium, non per externum auditum & vocalem prædicationem, seu scripturarum lectionem. Hæc sunt quę de scripturarũ lectione tradit Suẽcfeldiũs: quem etiamnùm per contume-
Philippus Melãchthõ de Suencfeldio. liam Stencfeldium vocat Philippus Melanchthon in præfatione commentariorũ, quos anno proximo superiore edidit in epistolam ad Romanos: Stencfeldius, inquit, centimanus est. Habet milites passim, qui ipsius nomine nõ solùm scribunt, sed etiam seditiones mouent: iactitant afflatus, & abducunt homines à publico ministerio, & à lectione & cogitatione doctrinæ.

Neque solùm Philippus, verùm &
Caluini sententia de Suẽcfeldio. Caluinus, & alij nonnulli videtur hæc, hoc est, non cogitatione scriptæ doctrinæ DEVM communicare se hominum mentibus, sed sine medio, ad Suencfeldium tanquàm primum authorem referre. Quanuis enim ante eum fuerint
Cęlestes ꝓphetæ. cęlestes prophetæ, cõtra quos iusta duo volumina conscripsit Luterus, quorum dux & antesignan' fuisse creditur Thomas Muncerus, non tamen ij tam apertè à publico verbi ministerio & à lectione scripturarum homines deterrebant, sicut nunc facit cum suis Suencfeldius, qui non dubitat etiàm ad patrocinium insaniæ suæ trahere Pauli locum illum,
1.Cor.13. vbi cõfert præsentis vitæ cognitionem, q̃ est per verbum, cum perfecta & reuelata cognitione, qualis erit in altera vita. Hæc isti detorquent ad hanc vitam, tribuentes quod est ex parte, scripturæ sacræ: quod perfectum est, spiritûs reuelationibus: ad quas cùm peruentum fuerit, illud quod est ex parte, putà tractationem & vsum scripturæ, somniant aboleri.

Huc pertrahitur etiàm ille, quamlibèt repugnans eorum enthusiasmo, Petri locus, vbi monet, vt attendamus pro- 2.Pet.1.
phetico sermoni tanquàm lucernæ lucenti in tenebroso loco, donèc exoriatur Lucifer in cordibus nostris. Satanæ illusiones habèt pro illuminatione spiritûs sancti & pro Lucifero: quo exoriente, iam nihil sit opùs lucerna prophetici sermonis. Proferunt & illas scripturas, quas in libello quoquè suo de abroganda missa produxerat Luterus ad cõfirmandum errorem suum: Non docebit vnusquisque proximum suum, & Hiere.31. Heb. 8.
vnusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum. Omnes enim scient me à minore vsque ad maiorem eorum. Nolite plures magistri fieri, vnus est eñ Iaco.3.
magister vester vester in cælis. Non habetis necesse, vt aliquis doceat vos, vnctio enim docet vos. Ad hunc igitur Matt. 23. 1.Ioan.2.
magistrum qui in cælis est, confugere iubent, vt ab eo doceantur, non à scriptura mortua, aut ab hominibus.

Hic quidem apertissimè videre licet, quò tandèm isti rem perduxerint. Post eaquàm exẽplo Luteri licere sibi quisq; voluit, à sensu & consensu totius ecclesiæ recedere, & peculiari suo sensu scripturas interpretari, vt quod ipse sensisset, id esse Dei verbum existimaretur: eò ventum est adextremùm, vt scripturarum authoritate, scripturis authoritatem omnem detraherent, hominesque docerent non tam scripturis, quàm somnijs & reuelationibus fidere. Sustulerat Luterus externum sacerdotium & sacrificium: hoc ei cùm non impunè modò cedere videret Suencfeldius, verùm etiàm probari factum à multis: ipse quoquè sustulit externum verbi ministerium eadem authoritate, qua sacrificiũ Luterus abrogauerat. Cur eñ Luteri authoritas maior esse debet, quàm Quod euãgelium per Luterũ ortus est Satanas, absoluit p Suẽcfeldium.

Suenc-

Suencfeldij, cùm præsertim scripturarũ hic maiore præsidio niti videretur? Nam sacrificare plures nulla scriptura prohibuit, magistros autem fieri plures apertè non vno loco prohibuit. Cùm enim magister noster sit in cælis, videtur eius obscurari gloria, videtur eius dignitati detrahi, si quis alius audiatur ꝑtereà: quasi parùm idoneus ille sit ad docẽdum nos, neque tantùm in eo sit facultatis, vt citra ministerium hominis id præstare queat. Sic quod Euangelium per Luterum orsus est satanas, absoluit per Suencfeldiũ, vt sublato sacerdotio, sublato sacrificio, sacris omnibus in summum contemptũ adductis, externum quoquè verbi ministerium sublatũ iam esse videamus. Scripturas autem Canonicas vsqueadeò dignitate sua prorsùs omni spoliat, nihil vt illis fidere iubeamur: quòd scriptura non sit verbum Dei, sed mortua tantùm litera, quæ sit inter alias creaturas reputanda, cui nimis addictum esse, minimè Christianum decere videatur.

Matt. 23. 2. Tim. 4. Iaco. 3. 2. Pet. 2.

Suencfeldianorum ingens multitudo ac vis per vniuersam ferè Germaniam & Heluetiam.

Grassatur lues ista Suencfeldiana non modò per Germaniam vniuersam ferè, verùm etiàm per Heluetiam: & est tam ingens eorum numerus, qui iactant hũc afflatum, vt ex vulgo plures in maiorib⁹ nonnullis ciuitatibus Suencfeldiani reperiri dicantur, quàm vel Luterani, vel Zuingliani. Hactenùs Hosius.

SYMMACHVS EBIonita. 42.

Symmachus, à quo Symmachiani hæretici, genere Samaritanus, vnus ex Bibliorũ interpretibus fuit, Ebionis impium dogma sequutus, Seueri Imperatoris, & Victoris papæ temporibus, circa annum Domini 196. De quo Epiphanius lib. de mensuris & ponderibus sic scribit: Seueri temporibus, inquit, Symmachus quidam Samarita ex numero sapiẽtum apud ipsos, quum non reperisset fidem apud propriam gẽtem, principatûs studio ęgrotans, & contra propriam tribũ indignatus, accedit ad Iudæos, & fit ꝓselyt⁹, & circuncidit secũda circũcisione. Qui eñ à Iudæis ad Samaritas ꝓfugiunt, rursùs circũciduntur: similiter & qui à Samaritis ad Iudæos transfugiunt. Hic itaque Symmachus ad peruersionẽ interpretationum apud Samaritas, tertiam edidit interpretationem à se conuersam. Hæc Epiphanius.

Symmachi hæreses.

1. Hic aũt, authore Eusebio lib. 6. asseruit Christum de Ioseph & Mariæ concubitu natum, hominemq́; purum fuisse, & legẽ ritu Iudaico seruandam. Commentarios autem conscripsit, in quibus conatur de Euangelio secundùm Matthæum, authoritatem suæ huius hæresis & insaniæ confirmare. Hæc ille.

Symmachiani Patricij discipuli.

Symmachianos verò Philastrius, Patricij cuiusdam Romani (de quo ante diximus) discipulos fuisse tradit, eadẽ cum eo sentientes in omnibus: cumq́; iudiciũ futurum non sperent, vitijs secularibus & carnalibus concupiscentijs pręducant seruiendum.

Nicephor⁹.

De Symmacho sic item scribit Nicephorus histor. ecclesiast. lib. 5. cap. 12. Sciendum porrò, inquit, Symmachum interpretem, Ebionitarũ sectæ fuisse, quæ (sicut in superioribus exposuimus) inopes quasdam & mendicas opiniones de Christo induxit: illũ s. purum esse hominem, & ex Ioseph & Maria principiũ & ortum sumpsisse, legemq́; Iudaico more obseruari oportere confirmans. Edidit quoquè Symmachus in sacrũ Matthæi Euangelium commentaria, ex quo hæresim suã adstruere & stabilire videtur, Ea verò commentaria Symmachi vnà cũ eiusdem scripturarum versione, Origenes scripsit se à quadam fœmina Iuliana recepisse: quæ quidẽ fœmina eos libros ab ipso authore acceptos apud se reseruauerit. Hæc Nicephorus.

SYNCRETIZANTES. 43.

Syncretizantes qui dicantur.

Syncretizantes sunt ex secunda secta Cõfessionistarum, eorum nimirùm, qui hoc nostro seculo, ecclesiæ catholicæ syncera & vnanimi omnium orthodoxorum de fide cõfessiones relicta, ei q́ Augustanę est, adherẽt: in qua sunt (vt supra i sectarijs ex Staphylo dictũ est) molles illi philosophi & Vuittenbergenses theologi, qui volunt ἤπιοι & mansueti,

hominesque præ cæteris cordatiores videri, & quoquo modo, cum oībus alijs sectis pacem colere, sicut quondàm Melitiani & Rhetorij.Sunt eñ Sectarij huiꝰ nostræ tempestatis plerique oẽs seditiosi.

Syncretizantes itaque sunt(teste Staphylo libro de Luteranorũ inter se concordia)qui suadent omnibus alijs sectis, vt simulent saltem intereà domi pacem, quandò veram concordiam inire non queāt, vt more Cretensis populi, eò cõiunctioribus armis suos communes hostes(Papistas nimirùm)inuadere possint atque superare. Ità scribit ac docet Melāchthon in suo contra Staphylũ libro.

SYRVS ALEXANdrinus. 44.

Syrus genere Alexādrinus, arte medicꝰ, ex philosopho monachus, priùs aduersùs Nestorem scripsit, sed posteà Timotheanum dogma fouere cœpit. Deniquè ambiguus etiàm sui, suspendit animum à consensu Chalcedonẽsis decreti, nec acquiescẽdum putauit, filium Dei duabus post incarnationem constare naturis. Hæc Gennadius. Vixit autem hic Syrus Iustiniani Imperat. & Agapeti Romanorũ pontificis temporibus, circa annum Domini 540. Syri hæresis

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DECIMVSOCTAVVS.

DE LITERA T.

TANDEMVS I.

Tandemꝰ hæreticus, authore Sigiberto, circa annum Domini 1124. in Germania emersit, sub Henrico V. huius nominis Cæsare Germano, & Callisto secũdo Romanorum pontifice.

Hic, vt idem Sigibertus ait, cùm laicus esset, non minimè tamē subtilitatis erat, sed multis etiàm disertis clericis in sermone acutior, adeò quidem, vt eos supe rare omni in re videretur. In precioso habitu & vestibus deauratis incedens, triplici funiculo crinibus intortis, verbis persuasibilibus & conuiuiorum apparatibus eos, qui illum circiter tria millia armati sequebantur, alliciebat, & per eos in sibi resistentes cædibus sæuiebat. Qui eī intantùm credebant, eumq; adeò reuerebantur, vt aquam in qua corpus lauisset, biberent, & pro reliquijs absportarent. Qui tamen cùm tantæ incontinentiæ & impietatis esset, vt filias in matrum p̄sentia, sponsasq; maritis intuentibus corrumperet, id opus esse spiritua le asserebat. Ab hoc itaq; p̄stigiatore oppidani castri Antuerpiensis seducti, paulatim à fide & bonis moribꝰ desciuerũt. Tandemus vir multi ingenij, acuminis & eloquẽtiæ.

1. Hic inter insigniores quos tuebat errores, sacri ordinis ministros, episcopalemque ac sacerdotalem gradum & ordinem, nihil esse dicebat. Tandemi hæreses.

2. Itẽ corporis & sanguinis Christi pceptionẽ sumẽtibus, ad salutẽ prodesse negabat. Et alia huiusmodi quàm plurima.

Qui tādem post multos seminatos errores, multasq; cędes perpetratas, inter nauigandũ à quodam presbytero in cerebro pcussus occubuit. Sed tñ post eius mortẽ, error ipsius nõ tam facilè extirpari potuit. Propter quod à clericis loci eius ecclesia cum redditibus per manum episcopi Norberto cuidam docto & sancto viro regēda data fuit, sperātibus q̄ p eius salutarem doctrinam, hæresis illa de medio tolleret. Quod & factũ est. Siquidem ipso prædicāte, viri & mulieres cõpuncti, corpus Dominicũ quod in cistis & foraminibus per decem annos & amplius reposuerant, attulerunt, & per eius doctrinā paulatim ad sanctam fidem resipuerunt. Hæc Sigibertus. Tandemi interitus. Tandemi hæresis extincta per Norbertum virũ sanctũ & doctum.

TASCODRVGITAE. 2.

Tascodrugitæ, ad Phrygastarũ seu Montanistarũ sectā pertinent: sunt enim

cũ oēs hi (vt ait Epiphanius lib. 2. tomo 1. contra hæreses) eiusdem factionis, eisdemq; spiritibus erroris & dæmonũ doctrinis addicti. Emerserũt autem Commodi Imperatoris, & Soteri summi Romanorum pontificis temporibus, circiter annum Domini 181.

Tascodrugitarũ hæresis. Hi cùm Catholicorum more vetus & nouum testamentũ suscipiant, reliquos tñ veros prophetas, suis falsis prophetis Montano, Priscæ, & maximillæ postponunt, hos illis præstantiores esse iactitãtes: de quibus vide locis suis.

Tascodrugitæ vndè dicti. Vocantur aũt Tascodrugitæ, (vt idem ait Epiphanius) q̃ Tascus apud ipsos ptica, Drugus verò nasus siue rostrum appellat̃. Et ab eo quòd imponũt digitum suum, indicẽ appellatũ, in nasum dum orant, tristitiæ nimirùm ac vltroneæ iustitiæ gratia, ab aliquibus Tascodrugitæ appellati sunt, hoc est, perticonasati, aut perticonostrati. Hæc Epiphanius.

Hos tñ Tascodrugitas ad Manichæorum insaniam spectare quidam contendunt, de quibus etiàm fit mentio C. de hæreticis & Manichæis, l. Qm̃, in hæc verba: Quos Manichæticus furor detinet, his omne testimonium, sicut & alias legitimas conuersationes, sancimus esse interdictum.

TATIANI. 3.

TAtiani à Tatiano Iustini martyris & philosophi, qui ex Samaritanis in Christum credidit, discipulo, sunt appellati. Hic Marci Antonini philosophi imperatoris, & Soteri maximi Romanorum pontificis tẽporibus vixit, circa annum Domini 173. Is porrò quandiù eius magister Iustinus vitam egit, nunquàm se de fide malè sentire ostẽdit, quemadmodùm testatur Eusebius Cæsareẽsis in ecclesiastica historia: at postcã q̃ ille martyrio vitæ finem consequutus est, à veritatis tramite deuiauit: cumq; doctoris nomẽ omni ambiret ratione, màluit magister fieri erroris, q̃ discipulus veritatis. *Tatian° erroris magister, quàm veritatis discipulus, fieri màluit.* Et quemadmodùm cæcus qui manuducitur, inquit Epiphanius, si à manuducente relictus fuerit, in pcipitia se ipsum dat, & ob eam quã habet cæcitatem defertur,ità vt retineri nõ possit, donèc ad mortem fuerit perlatus, sic etiàm ipse Tatianus. Fuit autem Syrus genere, & suã scholã ab initio quidẽ in Mesopotamia erexit circa xij. fermè annũ Antonini Cæsaris, Pij cognominati. Nam à roma post mortẽ S. Iustini digressus ad Oriẽtis partes, & illic cõuersatus, in malã opinionẽ incidit, & secula quædam ac fabulas Valentini, & principatus quosdã ac emissiones etiàm ipse introduxit. Maximã verò pdicationis suæ partẽ in Antiochia iuxta Daphnẽ sita cõfecit, & in Ciliciã partib°: multũ aũt in Pisidia valuit. *Regiones vbi suã hæresim Tatianus.* Ab hoc em̃ p successionẽ qui Encratitæ appellantur, venenũ transsumpserunt. *Encratitæ à Tatião originem habuêre.* Dicit̃ ab ipso factus esse liber, qui ex quatuor Euãgelijs constat, quem aliqui Euãgeliũ secũdùm Hebræos vocant. Hæc Epiphanius.

1. Eadem porrò quæ veteres hæretici, Valentinus videlicet, Marcion, & Saturnin°, qui eũ præcesserãt, docuerunt, etiàm hic docet, ad ea quoquè de suo cerebro nonnulla adijciens & confingẽs. *Tatiani hæreses.* Et primùm quidẽ cum Encratitis Adamum nõ saluari asserit, sed damnatione perpetua ob lapsum suũ puniendũ esse.

2. Continentiã verò hic prædicat, nuptias autẽ, scortationẽ & corruptionem putat, asserẽs nihil differre matrimoniũ à scortatione, sed idẽ esse. Vndè prętextu continentię & continẽtium morũ, nequissimã vitam duxit, velut lupus rapax ouilla pelle indutus, & temporario prętextu deceptos seducẽs. Cùm itaq; hominũ generationẽ execratur, iusq; nuptiarum legitimũ abijcit, id iuris à Deo statutũ non confitet̃, vt inquit Philastrius.

3. Prolationes quasdam seculorum & çonas fabulosas, velut marcion, comminiscitur, & circa eas delirat.

4. Dicebat nõ licere vesci carnibus, eas abominãdas velut à dęmone creatas existimans.

5. Cumq; ad sanctę ecclesiæ imitationẽ mysterijs similiter vteret̃, sola tñ aqua in eisdẽ vtebatur, vllo pacto vino vtendum esse inficians, q̃ fabulosa quadam vanitate adstrueret, de satana & terra vitem germinãsse. Quod etiàm D. testatur Hieronymus in commentarijs super prophetam Amos, cùm illum pphetę locũ, Propinabatis Nazarçis vinũ, interpretat̃: *Amos 2.* De hoc, inqt, loco hæresim suã Tatianus

Encratitarũ princeps struere nititur, vinum asserens non bibendum, cùm & lege præceptũ sit, nè Nazaræi bibant vinũ, & nunc accusent à propheta, q ꝓpinãt Nazareis vinũ. qui si literã sequuntur in oĩbus, & Iudaicas fabulas ecclesijs ingerũt Christi, ergò & comã nutrire debẽt, & vuam passam ac viridem non comedere, & super patre & matre mortuis nõ ingredi. Et si fortè hæc fecerint, & fuerint vel humana fragilitate vel necessitate superati, radant capita, & irriti sint oẽs dies consecrationis & laboris eorũ. Quòd si hæc non faciunt, neq; possunt more Iudaicorum. cauponum miscere aquam vino, vmbras veritati, Euangelij gratiæ legis necessitatem, ebrietatem illam intelligãt, qua curis secularibus inebriatur & obruitur animæ vigor, & illos prophetis mandare dicentes, Nè ꝓphetetis: quo liuore superati, prohibẽt eruditos viros doctrinæ ꝓferre sermonem. Hucusquè Hieronymus. Ex cuius verbis constat, Tatianum hãc etiàm docuisse hæresim, quanuis Augustinus & Philaster cùm de Tatiano loquunt, eius non meminerint. De hoc vide latiùs in Encratitis.

TEMPLARII. 4

Templarij cur sic dicti.

TEmplarij, seu templaris militiæ ordo cœpit anno Dñi 1120. Sic autem nuncupãtur, quòd iuxta templum Domini Hierosolymis, in palatio regio à prima eorum institutione mansionem haberent, quemadmodùm author est Gulielmus Tyrensis archiepiscopus, in sua belli sacri historia lib. 12. cap. 7. De quib⁹ eorumq; primordiò scribit in hæc verba: Eodem, inquit, anno quo dominus Balduinus de Burge Comes Edissenus, secundus ex Latinis Hierosolymorũ rex elect⁹ est, quidã nobiles viri de equestri ordine, Deo deuoti, religiosi, ac timentes Deum, in mànu domini Patriarchæ, Christi seruitio se mãcipantes, more Canonicorũ regulariũ, in castitate & obedientia, & sine proprio velle, perpetuò viuere professi sunt. Inter quos primi & præcipui fuerunt viri venerabiles Hugo de Paganis; & Gaufredus de sancto Aldemaro. Quibus, quoniam neque ecclesia erat, neque certum habebant domicilium, rex in palatio suo, quod secus tẽplum Domini ad australem habet portam, eis ad tempus concessit habitaculũ. Canonici templi Domini, plateam quã circa prædictum habebant palatium, ad opus officinarum certis quibusdam cõditionibus concesserunt. Dominus autẽ rex cum suis proceribus, dominus quoquè Patriarcha cum prælatis ecclesiarũ, de proprijs Dominicalibus certa eis pro victu & amictu beneficia quędam ad tẽpus; quædam in perpetuum contulerũt.

Gulielmus Tyrius archiepiscopus, de bello sacro.

Templariorũ à prima sua institutiõe sanctitas & erga diuinũ cultum feruor.

Prima autem eorum professio, quodq; eis à domino Patriarcha & reliquis episcopis in remissionem peccatorum suorum iniunctũ est, hoc fuit, vt vias & itinera maximè ad salutem peregrinorum, qui ex Christiano orbe ad terram sanctã vndiquè confluebant, & à latrunculis quibusdam spoliabantur, contra istorũ insidias & incursiones pro viribus conseruarent. Nouem autem annis post eorum institutionem in habitu fuerunt seculari, talibus vtentes vestimentis, quales pro remedio animarum suarũ populus largiebatur. Tandèm anno nono à prima eorum institutione atque professione, concilio in Francia apud Trecas habito, cui interfuerunt dominus Rhemensis, & dominus Senonensis Archiepiscopi cum suffraganeis suis: Albanensis quoquè episcopus, Apostolicæ sedis legatus: Abbates quoquè Cisterciẽsis & Clarauallensis, cum alijs pluribus, instituta est eis regula & habitus assignatus, albus videlicet, de mandato domini Honorij papæ, & domini Stephani Hierosolymitani Patriarchæ.

Templariorum prima professio & institutum.

Templariorum regula & habitus albus.

Cumque iam annis nouem in eo fuissent proposito, (non autem nisi nouem erant) extunc cœpit eorum numerus augeri, & possessiones multiplicabantur. Postmodùm verò tempore domini Eugenij Papæ (vt dicitur) cruces de panno rubeo, vt inter cęteros essent notabiliores, mantellis suis cœperunt assuère, tam equites quàm eorum fratres inferiores, qui dicũtur Seruiẽtes: quorum res adeò creuit in immensum, vt hodiè trecentos plùs minus've in conuẽtu habeãt equites, albis chlamydibus indutos: exceptis alijs fratribus, quorũ penè infinitus est nume-

Duo tantò in initio fuerunt Templarij, postcà nouem, deindè ferè innumeri.

numerus. Possessiones autē tam vltra q̃ citra mare adeò dicuntur habere, vt iam nō sit in orbe Christiano prouincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionē non contulerit, & regijs opulentijs pares hodiè dicuntur habere copias. Qui, quoniam iuxta templum Domini (vt prædiximus) in palatio regio mansionem haberent, Fratres militiæ templi dicuntur.

Fratres militiæ tēpli.

Qui cùm diù in honesto se seruâssent proposito, professioni suæ satis prudenter satisfacientes, tandèm neglecta humilitate (quæ omnium virtutum custos esse dignoscitur, & in imo sponte sedēs, non habet vndè casum patiatur) domino Patriarchæ Hierosolymitano, à quo & ordinis institutionem, & prima beneficia susceperant, sese subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes: sed & ecclesijs Dei decimas & primitias subtrahentes, & earum indebitè turbando possessiones, facti sunt omnibus valdè molesti. Hactenùs Gulielmus Tyrius archiepiscopus.

Neglecta humilitate & ex nimia opum affluentia quò delapsi sunt Templarij.

Cùm itaque in maximam sanctitatis opinionem venissent Templarij, indeq; adeò breui tempore multas diuitias ac templa sibi comparâssent, incrassati impinguati, dilatati, Deum tandèm factorem suum dereliquerunt, & recesserunt à Deo salutari suo: prouocaueruntque eum in dijs alienis, & in abominationibus ad iracundiam in sese concitauerūt. Nam Christi sacris impudentissimè (vt quidam tradunt) abdicatis, in tam horrenda abominandaq; diuerterunt flagitia, vt & summi Romanorum pontificis Clementis quinti, patrumq; decreto ad Regis Francorum Philippi Pulchri instigationem in Viennensi concilio vniuersali, à quadringentis episcopis anno Domini 1311. celebrato, damnati & flammis deuoti fuerint, & eorum ordo qui iam ferè ducentis annis integer perdurârat, euersus, eorumque bona Rhodijs militibus concessa, quòd inprimis ad Saracenos defecisse dicerentur. Vndè Alpharus lib. 2. de planctu ecclesiæ: Templarij, inquit, propter sua flagitia ab ecclesia reprobati sunt. Et subitò destruūtur mirantibus vniuersis: quorum Magister cum multis alijs, Parisijs viuus exustus est, quāuis illa quæ eis obiecta erant crimina non faterentur, sed constantissimè denegarent, & falsa atque commētitia esse dicerent.

Templariorū subuersio.

Templariorū ad Saracenos defectio.

1. Nam illis opponebatur quòd Christum abnegâssent.
2. Quòd in crucē Christi cōspuissent.
3. Quòd eorū professio esset prophana.
4. Quòd eorum Magistri ordinatio, clanculùm & occultè fieret.
5. Quòd propter illos terra sancta in Turcarum ac Saracenorum manus iterùm deuenisset, quibus tot Christianorū fuso sanguine, adepta pridèm fuerat.
6. Quòd nefanda masculorum libidine conflagrâssent.
7. Quòd miro artificio simulacrum quoddam conflauissent, hominis cutem eo superinducētes, & in eius fronte binis carbunculis oculorum vice promicantibus collocatis: quod sanè loco numinis reuerebantur, & colebant.
8. Quòd morientium cadauera in cineres resoluta, ceteris darent in poculū, quò in ea secta firmiores & constantiores consisterent.
9. Quòd deniquè infantem natum ex Templarij virginisq; concubitu, torrerēt igne, ex cuius humore deliquato, fucum perungerent simulacrū. Et alia quàm plurima, q̃ si quis nôsse volet, legat Clemētis huius nominis quinti maximi Romanorum pontificis vitam apud Volaterranum, Platinā, & Polydorum Vergilium, item Frācorum annales. Sunt tamen nonnulli, qui illos immeritò dānatos esse & morte affectos asserunt, & regi Franciæ ea mala quæ posteà pertulit, eam ob causam accidisse, quòd in eorū possessiōes inuaserit. Cui opinioni subscribit Iacobus Moguntinus, Naucler⁹, Antonius Sabellicus in historiarum rhapsodiā, & Ioānes Bocatius lib. de Ruina principum, aitq; se id à patre accepisse, q sententiæ in eos latę executioni pręstò fuit. Diuus quoquè Antoninus Florentiæ archiepiscop⁹, in tertia parte suæ historiæ cap. 21. his videtur accedere. Tu qui locos tenes, vide ibi quę censeant illi, & vtrùm Tēplarij sint inter hæreticos ad-

Illis attributæ hæreses & flagitia.

Templarij à nonnullis excusati.

numerandi, an non: ego enim aliorum iudicio ea omnia relinquo. Mihi tātùm sat fuerit, authores probos qui de hæresibus tractārunt, huc adduxisse.

TERTVLLIANISTAE.

5.

Tertullianistæ, à Tertulliano Africanæ prouinciæ (vt author est Hieronymus in catalogo virorum illustriū) presbytero, ciue verò Carthaginēsi, vocanť: qui Alexandri Seueri Impatoris & Pontiani maximi Romanorum pontificis temporibus, illustris habitus est apud Africam, circa annū Dñi 228. De cuius omnifaria eruditione & ingenij acumine multa sunt in veterū monumētis. D. Cyprianus tāti hūc fecit, tamq; habuit charū, vt ne diē quidē sine eius lectione traduceret, solitus notario dicere, Da magistrū, Tertullianum significās. Neq; verò minoris hūc D. Hieronymus fecit, q passim data occasione, eius laudes eloquiť. Hinc in epist. ad Magnū Oratorē: Tertulliano, inquit, quid acutius? quid eruditius? Denique in Apologetico libro, quē aduersùs gētes cōscripsit, cūctam seculi disciplinā cōtineri dixit. quod pcul dubio verū est, quū acris & ardentis ingenij non ferēs Gentiliū insolentiā atq; sęuitiā, qua in Christianos ferebanť, oēs ingenij sui neruos in horū defensionē intēdit, incōparabiles interim eruditiōis ac eloquētiæ suæ opes isthic ostentans.

Tertullian⁹ omnifaria eruditione & ingenij acumine pditus.

Cyprianus.

Hieronym⁹

Verùm (quod dolendū) hoc tam pclarū doctrinę lumē, quū multos ex errorū tenebris ad veram lucē reuocāsset, ipse posteà, nescio quo malo genio afflatus, in fœdos ac pudendos errores plapsus est, secutus inprimis Mōtani impostoris vecordiā, q se paracletū à patre missum esse fingebat Tertullian⁹ (inquit D. Hieronymus de viris illust. capite de Melitone Asiano) vsq; ad mediā ętatē presbyter fuit ecclesię Africanæ in Numidia, posteà verò cōtumelia clericorū Romanę ecclesię, ad Mōtani dogmata delapsus est. Denique Millenariorū, quos Græci Chiliastas vocāt, fauit errori, quibus psuasum erat, facta cōmuni resurrectiōe, nos ī hac terra veluti in cāpis elysijs suauiter & lautè annos mille victuros. Erat

Tertulliani lapsus.

Tertullian⁹ Mōtanizat ac Cerinthizat.

quoquè castitatis tātus amator, vt Cataphrygarū secutus insaniā, secundas nuptias dānaret. Id quod subindè aliás, tum verò ex pfesso in opere suo de Monogamia facit. Eius itaque errores sunt hi, ordine digesti:

1. Dicebat inprimis (teste D. Augustino lib. de hæresibus cap. 86. & Isidoro) animam quidem immortalem esse, sed corpoream, hoc est, animam filij fieri p traducem ab anima patris, quemadmodùm corpus ex corpore propagatur. Tertullianī errores.
2. Itē sceleratorū hominū animas post mortem verti in dæmones, & in q̄cunq; animalia bruta suis meritis congrua.
3. Deū quoquè tertullianistę (vt diuus Thomas lib. 1. contra gentes cap. 21. asserit) corporalibus lineamentis figurabāt: quam tamen opinionē in eis excusat Augustinus vbi suprà.
4. Multa (inquit idem Augustinus lib. de hæresibus ad Quoduultdeū) Tertulliani leguntur opuscula elegantissimè scripta, sed paulatim defecerunt. Et transiēs ad Cataphrygas, quos antè destruxerat, cœpit etiam secūdas nuptias, cōtra Apostolicam doctrinam, tāquàm stupra damnare: & postmodùm etiàm ab ipsis diuisus, sua conuenticula propagauit. Extat vsq; hodiè liber, quem pro huius erroris defensione edidit, qui inscribitur de Monogamia: quem (inquit Hieronymus in epist. ad Titum cap. 1.) Apostolo contraire, nemo qui Apostolum legerit, ignorabit.

De hoc ità scribit Nicephorus historię ecclesiast. lib. 4. cap. 34. Eadem, inquit, tempestate, qua Clemens Alexandrinus presbyter cognomine Cōtextor, florebat, Tertullianus etiàm presbyter, post Victorem & Apolloniumā Romanis accersitur: Carthagine in Africa ortus, patre centurione proconsulari. Hic acris & ingeniosus admodùm sub Seuero maximè floruit, & multos cōdidit libros. De quo & Paulus à Cōcordia, Italus, memoriæ mandauit, vidisse se etiamnùm iuuenem, Romę beatissimi Cypriani notarium superstitem, iam grādęuū: atq; ex eo audiuisse, nullā ferè diem pterire passum esse Cyprianū sine Tertulliani lectione, identidèm verba ista vsurpā- Niceph or⁹.

vsurpantem, Cedò magistrum, Tertullianum videlicet designando.

Montanista factus Tertullianus.

Is ad statam mediamq; ætatē, in ecclesia catholica presbyter, plura aduersùs Montani dogma cōscripsit. Posteà verò in illius delapsus errorē, plures rursùm libros ꝓ illo cōposuit. In quibus nouæ etiàm ꝓphetiæ mentionē facit, eamq́ue ob causam & peculiarē cōtra ecclesiam librū edidit.

Tertulliani scripta.

Scripsit alium quoq; de Pudicitia, siue de Exhortatione castitatis, alium de Monogamia: Itē de Persequutione, alium de ieiunio. Pręterea de Ecstasi seu cōsternatione libros sex: septimum aduersùs Apollonium, & plures alios. Vixit autem ad ætatem decrepitam. Hæc Nicephorus.

Vincentius Lirinēsis de Tertulliani eruditione, moribus, & lapsu.

Rursùs de eodē Tertulliano elegātissimè atq; disertissimè scribit Vincētius Lirinensis opusculo illo verè aureo, quod aduersùs ꝓphanas omium hæreseōn nouatiōes edidit, in hęc verba: Sed & Tertulliani quoq; eadem quæ Origenis ratio est: nam sicut ille apud Græcos, ità hic apud Latinos nostrorum omniū facilè princeps iudicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in diuinis atque humanis reb9 exercitatius? Nempe oēm philosophiam, & cunctas philosophorum sectas, authores, adsertoresq; sectarum, omnesq; eorum disciplinas, oēm historiarum ac studiorum varietatem, mira quadam mētis capacitate complexus est. Ingenio verò nōne tam graui ac vehemēti excelluit, vt nihil sibi penè ad expugnandum ꝓposuerit, quod nō aut acumine irruperit, aut pondere eliserit?

Tertulliani oratio qualis.

Iam porrò orationis suæ laudes quis exequi valeat? Quę tanta, nescio qua rationum densitate conserta est, vt ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat. Cuiùs quot penè verba, tot sententiæ sunt: quot sensus, tot victorię. Sciūt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Iudæi, Gentiles, Gnostici, cæteriq; quorū ille blasphemias multis ac magnis voluminū suorum molibus, velut quibusdam fulminibus euertit. Et tamen is quoq; post hæc oīa, hic inquam Tertullianus, catholici dogmatis, id est, vniuersalis ac vetustæ fidei parùm tenax, ac disertior multò ꝙ felicior, mutata deinceps sentētia, fecit ad extremum, quod de eo beatus Confessor Hilarius quodam loco scribit: Sequenti, inquit, errore detraxit scriptis probabilibus authoritatem.

Hilarius in commentarijs in Mat. cap. 5.

Et fuit ipse quoq; in Ecclesia magna tentatio. Sed de hoc nolo plura dicere. Hoc tantùm commemorabo, quòd cōtra Mosis ꝑceptum exurgentes in Ecclesia nouellas Montani furias, & insana illa insanarum mulierum nouitij dogmatis somnia, veras prophetias adseuerando, meruit, vt de se quoq; & scripturis suis diceretur: Si surrexerit in medio tui propheta. Et mox: Non audies verba prophetæ illius. Quare? Quia, inquit, tentat vos Dominus Deus vester, vtrùm diligatis eum, an non. Hoc ergò exemplo & compluribus alijs huiuscemodi, euidēter aduertere, & secundùm Deuteronomij leges luce clariùs intelligere datur, ꝙ si quandò aliquis ecclesiasticus Magister à fide aberrauerit, ad tentationem id nostri fieri prouidentia diuina patiatur, vtrùm diligamus Deum an non, in toto corde, & in tota anima nostra. Hucusquè Lirinensis.

Tertullian9 Montani somnia ꝓbat.

Deut. 13.

TETRADITAE. 6.

TEtraditæ ad Seueritarum familiam (de qua suprà in Seuero Antiochiensi episcopo diximus) spectant, emerseruntq́ue Mauricij Imperatoris, & Pelagij 2. Romanorum summi pontificis temporibus, circa annum Domini 599.

Seueritarū secta in varias partes dissecta.

Porrò cùm Seueritarū cohors (vt inqt Nicephorus li. 18. c. 49.) in multas sectas esset dissecta, alij Agnoetę, alij Contobaldite, à loco quodā nomine hoc sumpto, alij Theodosiani, alij Pauliani, alij Damianistę, alij Petritę fuerūt appellati, cōgruentia nomina à suis ministris accipientes. Quorū aliqui, vtpotè Damianistæ & Pauliani, alium esse dicebāt patrē, aliū filium, & alium Paracletū, Spiritū videlicet sanctum: non esse aūt horum quenq; per seipsum naturam, sed habere communē Deum siue deitatem in eis existentem: atque de ea deitate indiuisibili modo participantes, quem libet esse Deum. Vnam autem subsistentiam opinabantur esse, patrem & filium & Spiritum sanctum: communem verò ipsum

Damianistarum & Paulianorū de Trinitate opinio.

Deum, ſubſtantiã & naturam. Alij verò Seueritæ, qui ab epiſcopo quodam ſuo Petro nomen conſequuti, Petritę nuncupabantur, nimirùm q Seuero & Theodoſio recepto, Paulum & Damianum non admiſerãt, quippe opinionem vtriuſque improbantes: quodq; cum eccleſia catholica communicãtes, ſynodum quartam approbârant, eos reijcientes, ꝓfitebantur Deum, ſecundùm veritatẽ, & eſſentiam, & naturam quanq; per ſeipſam: patrem & filium & Spiritum ſanctum dicentes, non numero, ſed per oĩa ſimili eſſentia. Eos Paulus & Damianus Tritheitas nominabant, ſicuti illi hoſce quandoq; Tetraditas, quandoq; etiàm Sabellianiſtas. Hęc Nicephorus.

Tetraditarũ hæreſis.

Quæ ſanè hereticorum colluuies primùm à Manichæis progreſſa, deindè in multas factiões & ſectas diuiſa eſt. Multa nempe hæreticorum genera, diuerſis nominib⁹ appellata, ſub hac hæreſi militâſſe, Codicis liber teſtis eſt, & manifeſtò commõſtrat, vbi agitur de hereticis & Manichæis, Vndè illnd: Iſti & cæteri Manichæi nuſquàm in Romano ſolo conueniendi morandiq; habeant facultatem. De his vide in Seuero, Ioanne Philopono, Theodoſio, Angelitis, Tritheitis, & Cononitis.

Tetraditę à Manichęis ortum habent.

TESSARESCAEDEcatitæ. 7.

TEſſareſcędecatitę ſunt hi, quos ſuprà Quatuordecimanos ſeu Paſchatitas nominauimus, à quartadecima luna ſic appellati, qua die putabant Paſcha eſſe neceſſariò celebrandum, & nõ alio tempore, ꝙ ex veteri lege eo die Paſcha eſſet. Qua de re non minima digladiatio inter Orientales & Occidentales epiſcopos oborta eſt in eccleſia, Antonini Pij Imperatoris & Aniceti ſummi Romanorũ pontificis temporibus, circa annum Domini 154. hoc diſſidium vſq; ad Victoris Papæ huius nominis primi ætatem, ſed tandèm in Concilio Niceno omninò finitum eſt: in quo decretum fuit, vt die Dominico ab omnibus Paſchale myſterium celebrareť in memoriam Dominicæ reſurrectionis, q̃ eo die facta eſt. Quod decretum quanuis inter Niceni cõcilij decreta quę modò extãt, non reperiatur, habeť tamen in ſecũdo libro hiſtoriæ Tripartitę ex Theodorito ca. 12 ea epiſtola q ab eodem concilio ad Alexandrinam eccleſiam & fratres per Aegyptum, & Libyam, & Pentapolim conſtitutos, deſtinata fuit, in hęc verba: Euangelizamus aũt vobis & de conſonantia ſanctiſſimi Paſchæ, quia veſtris orationib⁹ eſt correctũ etiàm hoc opus: ità vt oẽs Orientales fratres, qui cum Iudæis id primitùs celebrabant, conſonè cũ Romanis & vobiſcum, & cum omnibus ab initio Paſcha cuſtodientibus, ex hoc tempore debeant cuſtodire. Hæc concilium Nicenum.

Magna diſſenſio inter oriẽtales & occidẽtales epiſcopos, de die feſto Paſchę celebrando.

Niceni cõcilij decretum de dici Paſchatis celebratiõe.

Huius herefis quis primus author aut inuentor fuerit, non exprimit D. Auguſtinus libro quẽ de hæreſibus inſcripſit, licèt hãc hæreſim inter alias recenſeat vigeſimamnonam, ſed ſolùm aſſerit illos Teſſareſcædecatitas appellari. Tertullianus tamen in opuſculo ſuo de hereſibus, quendã Blaſtum nominat, quẽ ait huius hæreſis authorem. Ex quo cõijcere licet, hãc hæreſim, Commodi Imperatoris temporibus ab eodem Blaſto renouatam fuiſſe, cùm ſub Antonino Pio iam ſumpſiſſet initiũ. Huic errori, teſte Auguſtino, adheſerunt Anthropomorphitæ.

Blaſtus Teſſareſcędecatitarũ hæreſis author.

De Teſſareſcædecatitis porrò Epiphanius contra hæreſes lib. 2. Tomo 1 tradit in hunc modum: Ab his, inquit duabus ſectis ſimul inter ſe permixtis, Phrygorũ & Quintilianorum, ſiue Priſcillianorũ, emerſit rurſus mũdo alia hæreſis, Teſſareſcędecatitarũ appellata, quos quartadecimanos quidã appellant. Et hi quidẽ oĩa habent velut Eccleſia. Aberrant aũt ab oĩbus, eò ꝙ non conſequẽtiæ & doctrinæ rituũ attendunt, Iudaicis adhuc fabulis addicti. Et neq; æqualia ipſis docent. Non eñ nouerunt q̃ dicunt, neq; de quibus affirmant. Semèl eñ in anno vnam diem tales contentioſè Paſchatis agunt. Et quidẽ cùm de patre & filio ac Spiritu ſancto, benè & æqualiter ſentiant, & prophetas ſuſcipiant, & Apoſtolos atque Euangeliſtas, reſurrectionemq; carnis ſimiliter confiteantur, & futurũ iudiciũ ac vitã æternã: inciderũt tamen

Epiphani⁹.

Teſſareſcædecatitarũ error.

tamen in errorem non vulgarem, vsi nimirùm dicto in quo dixit lex: maledictus qui non faciet Pascha decimaquarta die mensis, &c. De his vide plura in Paschatitis, & Quatuordecimanis.

THABORITAE. 8.

Thaboritæ vndè dicti.

Thaboritæ fuerũt Bohemi quidam, hoc nomine appellati à loco quodam, quem mœnibus cingentes, nomen Thabor illi indiderunt. Horũ dux & princeps fuit Zischa quidam nobilis genere, Ioãnis Hussi erroribus infectus, & Procopius Ioãnis Rockesana cognomento defensor acerrimus. Is Zischa (vt ait Aeneas Syluius libro 4. de Origine Bohemorum) incredibili furore perditorum hominũ turbam, & qui nõ tam nouã fidem secuti, q̃ iudicia & carceres fugisse videbantur, aggregans, ecclesias inuasit, euertit tẽpla, sacraria spoliauit, monasteria destruxit, fugauit monachos, aliaq; similia facinora perpetrans. Quò aũt securiùs degeret, locum Vlrici cuiusdã veræ fidei cultoris natura munitum cepit vi, Vlricũque ac familiam suam omnem gladio peremit: quem locum mœnibus cingens, vt quisq; ex militibus tentoria fixerat, ità ædificari sibi domos imperauit. Thabor illi loco nomen indidit, comitesq; suos Thaboritas appellari voluit, tanquàm cum tribus Apostolis saluatoris Christi transfigurationem in monte Thabor vidissent, indeque suas opiniones mutuati essent, quas fidei veritates appellabant. De his vide plura in Ioanne à Rockesana, & Orphanis.

Zischa Thaboritarum dux.

Thaboritarũ impietas.

Thaboritæ suas opiniones, fidei veritates appellabãt.

Exorti sunt aũt Thaboritę sub Sigismũdo Cęsare Germano, & Ioãne huius nominis vigesimotertio summo Romanorũ pontifice, circa annũ Dñi 1411. Cõtra quos potissimùm coactũ est Constãtiense conciliũ, quod anno Dñi 1415. inchoatũ est, & quatuor annis pfectum. Quo celebrato, crebræ expeditiones in Bohemiã adornatæ sunt aduersùs seditiosos & malè feriatos Thaboritas, qui post mortẽ Ioannis Hus, tẽpla pariter & monasteria (vtì iam diximus) diripiebãt & depopulabant: quorum dux is Zischa erat. Ingens clades vtrinq; commissa est inter Bohemos & Germanos, qui cõtra eos pfecti erant, neq; tamen hoc modo seditionis incendium restinctum est, sed ferè acriùs inualuit.

Concilium Constantiẽse contra Thaboritas præcipuè coactum.

THEBVTES. 9.

Thebutes, quẽ alij Thebulim vocãt, vnus fuit ex septem illis hęreticis, q à primordio ecclesiæ (vt est apud ecclesiasticam historiam Eusebij Cęsareensis lib. 4. c. 18) eius vnitatem in diuersas partes scindentes, p corruptelam doctrinę, castum eius cubile maculârũt, impietatẽ loquentes aduersùs Dñm & aduersùs Christum eius. Emersit aũt T. Claudij Cæsaris, & Petri Apostoli tẽmporibus, circa annum Domini 40.

Huius & aliorum plurium meminit quoq; Egesippus, in hęc verba: Propterea, inquit, Ecclesiã vocauerunt virginẽ, q nondùm esset inanibus & vanis corrupta doctrinis. Primus eam deprauare cœpit, q in petitione episcopatûs repulsam tulisset, Thebutes, vnus è septem primis hęreticis, & plebeius: à quibus & Simon est, vnde Simoniani dicti, &c. Ab his Pseudochristi, Pseudoprophetæ, & Pseudoapostoli, q ecclesiæ vnitatẽ primò diuiserunt. Hæc ex Nicephoro lib. 4. cap. 7.

Ecclesia adhuc incorrupta & virgo, per quos primùm corrupta.

THEODORVS MOpsuestiensis episcopus. 10.

Theodorus Mopsuestiensis episcopus vir quidem eloquens, Ioannis Chrysostomi condiscipulus fuit, & Arianorum quandiù vixit, acerrimus Antagonista. Qui tamen posteà in Ebionis & Nestorij hęresim collapsus est, Zenonis Impatoris, & Simplicij Romani antistitis temporibus, circa annũ Dñi 476.

Theodorus Ioannis Chrysostomi cõdiscipulus.

Theodori hæresis.

1. Affirmabat aũt hic Mariã virginem hominem tantùm, nõ Deum, peperisse.
2. Item (vt author est Diuus Thomas in prologo expositionis Psalmorum) in veteri Testamẽto nihil expresse dictum fuisse de Christo.

Cõtra hunc Theodorum & Anthemium Constantinopolitanũ episcopũ, q in Eutychianam hęresim lapsus erat, altera Synodus Constantinopolitana congregata fuit anno 549. in qua constituit, quòd virgo Maria sit θεοτόκος, & damna-

Quinta Synodus Constantinopolitana, cui affuerũt patres 165.

damnatur Origenes. Aduersùs quā etiàm Theodori hęresim & suę dęmoniacæ inuentionis errorem, scribit Ioannes Damascenus lib.3.c.3.& eum vocat Deo odibilem & igne dignum. Quem etiamnùm Nonnus sanctę memorię Edessenæ ciuitatis episcopus, post mortem in sua ecclesia anathematizauit.

Nicephor⁹. De hoc itá scribit Nicephorus lib.14. ca.30. Viguit tum etiàm, inquit, Theodorus ille Mopsuestiensis ecclesiæ antistes, qui cùm ecclesiarum omnium doctor fuit, tum aduersùs hęreticorū phalanges fortiter, vt primarium virum decet, rem gessit: quiq; cum Diodoro magno familiariter viuēs, doctore eo vsus est: & sodalis atq; cōdiscipulus Diui Ioannis Chrysostomi, pariter cū eo Diodorum audiuit. Sex is & triginta annos contra Arrianam factionē aperto marte pugnauit, & aduersùs Apollinaris p̄donum more structas insidias constanter decertauit: hęreditariū autē Christi populum doctrinis optimis & p̄ceptis fouit, quousq; in Nestorij p̄fidiam & impietatem lapsus est. Quomodò aūt id factum, posteà ostendit eiusdem libri capite 32. in hęc verba: Anastasius aūt quidam, inquit, presbyter in maximo apud Nestorium honore fuit, comes p̄fectionis eius, quū ille se ad episcopatum ineundum conferret. Quo tempore etiàm ad Theodorum Mopsuestiēlem diuertit, dogmatibusq; ei⁹ auditis, à vera pietate Theodorus ipse transuersim actus est, quemadmodùm Theodulus in epistola scribit. Anastasius igitur iste, acer Iudaicorū dogmatum & actionum Nestorij suasor, verba aliquādò in ecclesia Cōstantinopolitana ad Christi fidelem populum faciens, hoc propalàm & aptè dicere ausus est, Mariā θεοτόκον, hoc est, Dei genitricem nemo vocato. Maria eñ homo fuit. Vt autem ab homine Deus gignatur, fieri non potest.

Theodorus ab Anastasio presbytero & Nestorio Antiocheno episcopo seductus, à vera pietate excidit.

Item de eiusdem Theodori & ipsius scriptorum condemnatione, in quinta vniuersali synodo Cōstantinopoli habita, itá ait lib.17.ca.27. Synodo coacta, Iustinianus, quidnā de rebus Theodori Mopsuestiēsis, & Theodoriti, eiusdemq; scriptis, quæ aduersùs duodecim capita sancti Cyrilli composuit, & pręterea de Ibæ ad Marim Persam missa epistola diceret, interrogauit. Atq; vbi multa Theodori & Theodoriti dicta lecta, clarè satis demonstratum est, non tum solùm, verùm etiàm anteà dudùm Theodorum Mopsuestiensem ab ecclesia proscriptū, & ex sacrarum tabularum albo eiectum esse, hęreticosq; etiàm post eorum mortem damnandos esse: nulla interposita mora, Theodorū ipsum, & p̄tereà quæcunq; Theodoritus cōtra duodecim diui Cyrilli capita & rectā fidē scripsisset, atq; insupèr Ibæ epistolam anathemati subiecerūt, decreto in hæc verba cōposito: Quū magnus Deus, & saluator Iesus Christus, iuxta Euangelicā parabolam. Et deinceps: Condemnamus verò, & anathemate confodimus, pręter alios oēs hęreticos, à sanctis quatuor cōcilijs, & à sancta catholica & Apostolica ecclesia cōdemnatos, atq; anathemate iugulatos, Theodorum etiàm, q Mopsuestiæ episcopus dictus est, impiaque eius scripta: & q̄ impiè quoq; Theodoritus aduersùs rectā fidē, & duodecim capita eius qui in sanctis est Cyrilli, & contra priorē sanctam synodū Ephesinam: deniq; quęcunq; idem, Theodoro & Nestorio patrocinatus, scripsit. Ad hęc anathemate ferimus impiam etiàm epistolā, q̄ ab Iba ad Marim Persam cōscripta esse dicitur. Hæc quidem sic acta. Hactenùs Nicephorus. De hac re vide plura in Iba, Ebionitis, & Nestorio.

In prima Constantinopolis cōcilij sessione hæc acta sunt.

Damnantur impia scripta Theodori & Theodoriti Cyri episcopi, & Ibæ Edesseni.

THEODERICHVS
Arrianus Ostrogotthorum Rex.

II.

THeoderichus vel Theuderichus, Theodemiri filius, Ostrogotthorū Rex, fuit secta Arrianus, qui ad Veronam Odoacro sub Zenone Impatore, & Gelasio primo summo Romanorū pōtifice, circa annū Dñi 485. vniuersam Italiā cū sua posteritate annis septuaginta tenuit. Vir quidem tanta ferocia cum suis Hunis prędītus, vt nonnulli illos magis ex dæmonum, q̄ ex hominū semine natos crediderint. Ex quib⁹ etiàm magnus ille Attilas ortus est, qui subacta Pannonia, Italiam ingressus (vt author est Pius Papa

Alij hūc etiàm Theodatum vocant.

Papa in sua Cosmographia, vbi Asiæ descriptionẽ facit) cum exercitu quingentorum trecẽtorum millium, Aquileiam subuertit, & in Germaniam transiens, plurimas vastitates edidit: ac transmisso Rheno, in agris Catelaunicis memorabile illud prælium commisit, in quo supra centum sexaginta millia hominum cecidêre. Et quanuis victus esset, id tamẽ solatij tulit, quòd Theoderichum Gothorum præstantissimum ducẽ obtruncatum cognouit. Hæc Pius Papa.

Hunc alij Dietrichum vocant.

De eo Theodericho Nicephorus lib. 16. ca. 23. scribit in hunc modum: Theuderichus, quẽ Zeno consulem & Thraciæ ducem renunciauerat, vbi insidias sibi ab eo strui sensit, aduersùs veterem Romam exercitum duxit, Odoacrũ bello vicit, & regia veste sumpta, regem se dixit. Multas præterea Occidentales gẽtes absq; prælio, item Vandalos, magnã vrbem Romam, & (vt semel dicam) Hesperiam plagam omnem cepit, & ditioni suæ subiecit. Hæc ille.

Theoderichus à Zenone patricia & consulari dignitate exornatus.

Quomodò verò pro Arrianis ante sanctam magnam vniuersalem quintam Synodum ad Iustinum Imperatorẽ legationem miserit, ità refert idem Nicephorus lib. 17. cap. 9. Porrò quum episcopatum, inquit, Epiphanius superioribus temporibus Constantinopoli gereret, Ioannes quoq; Papa eò venit, quũ eum Theuderichus Roma vrbe potitus, legatum ad Iustinum misisset. Arrianam namq; is religionem defendens, legationem pro Arrianis misit, vt nè desciscere ab opinione sua cogerentur. Et legationi minas addidit: quòd si Iustinus id facere nollet, se itidẽm per Italiã in Nicenæ Synodi cultores sæuiturum esse. Quod & factum ab eodẽ est. Nam cùm à Iustino (vt inquit Blondus episcoporum hæreticorũ restitutio denegata esset, Ioannem cæterosq; legatos eius socios, Agapitum videlicet, & Patricium consules, Theodorũ & Importunum, Theuderichus Rauennæ post reditũ in carcere fame occidit. Deindè nonagesimooctauo die Theuderichus profluuio ventris diẽ suum obijt. Symnachũ quoquè & Boëthium Christianum philosophum martyrio affecit, authore Sabellico & Volaterrano. De eius tamen morte aliud tradit Nicephorus lib. 16. c. 21. Theuderich[9] Scytha, inquit, magnis comparatis opibus, aduersùs Zenonem arma cepit. Et cum copijs in Thracia coactis, Romanã ditionẽ ingressus, obuia quæq; diripuit, & vsq; ad os Euxini peruenit. Atque ille Imperialem etiàm ferè cepisset vrbem, nisi ex necessarijs eius quidã vitæ eius insidiati fuissent. Quos veritus, retrocessit. Neq; ità multum intercessit temporis, quum vitam etiàm finiuit, per causam huiusmodi: Hasta expetita patrio more pro tabernaculo eius sublimis collocata erat. Cùm autẽ corpus exercere deberet, equũ adduci iussit: atque morę impatiens, ex terra in illum insiluit. Quòd autem ex pascuis & equitio is nupèr admodùm venisset, ferocitatemq; spiraret, necdùm Theuderichus rectè ei insedisset, priores pedes in sublime iactãs, posterioribus tantùm institit. Theuderichus autem cum equo concertans, neque freno cohibere eum potuit, (nè scilicet fera super eum resupina concideret) neq; satis certò aut firmiter illi inhæsit. Atq; cùm ità cũ equo huc atq; illuc in gyrum verteretur, nescio quomodò hastam illam cõcussit: & illa obliquè in eum illata, lat[9] eius vulnerauit. Ex quo vulnere lecto affixus, vbi viscera eius ex conuulsione & inflammatione commarcuerũt, breui vitam amisit.

Legatio Theoderichi Italię regis ad Iustinum, pro Arrianis.

Is verò cum subitò defunctus esset, à quodam sanctissimo eremita (vt author est Sigibertus) visus est, nudus & discalceatus à Ioãne Papa & Symnacho atque Patritio in ollã Vulcani detrudi, vel vt alij dicũt, in ignem Lipareum immergi. Idem refert Carion. Nam, vt ait Diuus Gregori[9] 4. dialogorũ libro, principes mũdi qui persecuti sunt ecclesiã, miserabili morte semper interiêrunt, & eorum posteritas postmodùm deleta, & martyrum gloria exaltata est.

Theoderichi miseranda mors, & in ignem æternũ detrudi visus ab eremita quodã viro sancto.

Theoderico verò mortuo, Athalarichus filius cũ Amalasiuntha prudẽtissima fœmina Italiã rexit. De hoc vide plura in Genserícho Africę rege, Gotthis, & Vandalis.

THEODOSIANI. 12.

THeodosiani à Theodosio quodam monophysitarũ hęresis principe, et à Seueritis Alexãdrię papa creato, appellantur. Floruit aũt is Maurcij Impatoris, & Pelagij huius nominis secundi tẽporibus, circa annum Domini 592.

Theodosianorum hæresis.

Hic cum sectatoribus suis (vt author est Nicephorus lib. 18. c. 48.) cõmunem humanã naturam, ipsamque etiàm diuinam, quã indiuisibilem dicimus, in plurimas partit personas, discernẽs eam, & singulatim indiuiduis tribuẽs, & tribus supersubstantialis naturæ subsistentijs dispertiens. Ideoq; Chalcedonense cõcilium respuunt, Eutychetis & Dioscori errores sequentes.

Hęresis Nestorianæ & Theodosianorũ summa.

Quę hęresis contraria est hæresi Nestorianæ. Nestorius em̃, ꝓpter duas naturas, duas etiàm subsistentias numerat: Theodosiani verò propter vnam subsistentiam, vnam quoq; substãtiam & naturam in Christo dicunt.

Hæresis Agnoëtarũ, & Contobabditarũ, & Theodosianorum.

Fertur verò, sectę istius ducẽ (inquit idem Nicephorus c. 49.) primum Seuerum fuisse, posteà aũt Ioannẽ Philoponum eam defendisse. Porrò aũt post Seuerum, hęresim hanc primùm recepisse Theodosium, q apud eos Alexãdrię Papa factus est. Deindè & alios: à quibus & qui Agnoëtæ dicunt, & Cõtobabditæ, à loco quodã nomine hoc sumpto, ꝓdierunt: qui & Theodosiani, ꝗ scilicet eum, quẽ diximus, Theodosiũ potissimùm consectati sint, sunt appellati: sed posteà ab illo anathemati subiecti sunt: ità vt ignorãtię hæresis intercidẽs, ignorantiæ mãdata sit. Et paulò infrà: Est alia etiàm Seueritarũ cohors, qui & Theodosiani vocañ: propterea ꝗ ambos hosce admiserint, tertiumq; insupèr Paulũ cognomento Nigrum. Tertij prætereà Seueritæ sunt, qui & ipsi Theodosiani dicuntur, & Angelitę, & Damianistæ. Ij episcopos suos quoq; habent, à quibus congruentia nomina accipiunt.

Theodosianorum dogma.

Porrò Seueritę isti, qui ijdem & Theodosiani & Angelitę, necnõ & Damianistæ sunt, alium esse dicũt patrem, aliũ filium, & alium paracletum, spiritũ videlicet sanctum: non esse aũt horũ quẽque ꝑ seipsum naturam, sed habere cõmunem Deum siue deitatem in eis existentẽ: atq; de ea deitate indiuisibili modo participantes, quemlibet esse Deum. Vnam aũt subsistentiam opinãtur esse, patrẽ & filium & Spiritũ sanctum: communem verò ipsum Deũ, substãtiam & naturam. Hæc Nicephorus. De his vide planiùs in Eutychete & Dioscoro, in Ioãne Philopono, Seueritis, Agnoëtis, Angelitis, Monophysitis, Tetraditis, & Nestorio.

THEODOTVS BYzantius coriarius. 13.

THeodotus (à quo Theodotiani hęretici, arte quidem coriarius, sed multæ interim eruditionis & doctrinæ extitit apud Constantinopolim, à qua vrbe Romam fugiens, quòd ei vitio verteret, persequutione instante Christum abnegãsse, in hæresim tandèm & deliramẽta Artemonis & Montani hereticorum relapsus est, Heliogabali imperatoris & Vrbani 1. huius nominis Romanorum põtificis temporibus, circa annum Domini 221.

Theodoti hæresis.

Hic humanam tantùm naturã tribuebat Christo, illũ hominẽ purum fuisse asserens. Fatebatur tamen verbum Dei in eo habitãsse ob excellentem eius virtutem.

Ideoq; Mariam non Dei, sed hominis tãtùm matrem esse, & appellari debere.

Idem dicit Epiphanius cõtra hęreses lib. 2. tomo 1. hęresi 54.

Hoc aũt dicebat, inquit Philastrius, vt ꝗ Christum in persequutione abiurãsset, hac occasione huiusce abnegationis opprobrium ab hominibus nõ amplius pateret, cogitans ꝗ si quis ei obijceret, cur Christum Deũ & hominẽ negãsset, diceret se nõ Deum, sed hominẽ negãsse. Vtunt aũt qui sunt huius sectę, capitulis tantùm scripturarũ, q̃ de Christo velut homine edocent: q̃ aũt de Deo docent, ea non accipiunt: semp legẽtes, sed q̃ legunt, nullo modo intelligẽtes, impietatisq; paganę & cęcitatis Iudaicę se potiùs consortes, q̃ Christianę salutis participes esse demõstrantes. Hęc Philastrius.

De hoc Nicephorus li. 4. c. 20. scribit in hunc modũ: Sedem contra Artemonem, eiusq; successorẽ Theodotũ Byzãtium coriariũ, qui illius errorẽ multùm pro-

Victor Rō. episcopus Artemonē & Theodotum refutauit.

prouexit, beat' Victor depugnauit. Redarguit quoq; importunitatē eorum liber, qui paruus Labyrinthus dicit, quē nōnulli ab Origene compositū esse autumant: sed eos stylus & eloquutionis forma refellit.

Rursùs ca. 21. Coriarius verò, inquit, quidā Byzantius, Theodotus nomine, Artemonis discipul', alterius sectę princeps extitit, & multò adhuc peiora q̃ Artemon est cōmentus. Præclaram aūt rem se facere existimauit, q authoritatē diuinitùs inspiratis literis abrogauit, & eas quas ipsemet recepit, corrupit. His Victor episcopus Romanus, veluti doctrinā fidei adulterātibus generosè restitit, coriariumq; ab ecclesia pscripsit.

Aduersùs hos ex paruo Labyrintho refutatio.

Qui paruum Labyrinthū cōposuit scriptor, hos redarguit, asserētes se eiusmodi doctrinā ab Apostolis & successoribus eorū accepisse, veritatemq; vsq; ad Victoris tēpora, qui decimustertı' à Petro Romanæ vrbis episcopus fuit, obtinuisse, & à successore eius Zephyrino corruptā fuisse. Verba eius sic habēt: Et fortassè id quod illi dicebant, verisimile fuisset, nisi eis refragarenē primùm diuinæ scripturæ, deindè fratrum quorūdam Victoris tēpore prebyterorū libri, quos illi & ad gētes & aduersùs hæreses pro veritate scripserunt: Iustini, inquā, & Miltiadis, Tatiani, Clemētis, & aliorum cōplurium, in quibus oībus diuinitas Christo tribuit. Nam Irenęi, Melitonis, & reliquorū, quis ignorat scripta Christum Deū eundemq; hominē depdicare? Psalmi etiàm & carmina quæcūque iam indè à principio à fidelib' sunt cōposita, Verbum Dei Christum laudibus celebrātia, deitatē ei tribuunt. Quomodò igit ecclesiastico dogmate à tot annis deprædicato defendi potest, vsq; ad Victoris tēpora doctrinā hanc, vt ipsi dicunt, in ecclesijs obtinuisse? Quomodò etiàm non erubescunt, hæc contra Victorē ementientes? quum certò sciāt, Theodotū Coriarium, q post Artemonem, pater & princeps huius diuinitatē negātis defectionis fuit, & Christū primus purum hominē esse dixit, à Victore esse à communione repulsum? Si eñ Victor eadem q̃ illi sensisset, sicuti illorum

Hæretici isti, successores Apostolorū primùm Christo diuinitatē tribuisse, & scripturas Apostolicas deprauâsse nugati sunt.

docet blasphemia, quomodò is Theodotum hæresis ei' inuentorē reiecisset?

Scripturarū deprauatio per Theodotianos.

Adhęc, illa adijcit, Scripturas quidem sacras absq; timore & pudore oñi adulterârunt, antiquos fidei canones abrogârunt, Christū ignorârunt Nec illi qd diuinæ literæ dicant q̃runt, sed Euclidē fortassè & Galenum adorant. Et paulò pòst: Propter eā causam scilicet diuinis literis manus iniecerunt, emēdare se & castigare eas dicētes: & subdola improbitate simplicem sacrarū scripturarum vim & sententiam deprauârunt, sapientiores seipsos Spiritu sancto iactantes. Memorię etiàm pdidit, non vno sensu hoc eos fecisse. Aliter eñ Theodotum, aliter Asclepiadotum, aliter quoq; Hermophilum, Apollonidē rursùm aliter scripsisse. Quemlibet etiàm illorum castigationē ppriorum scriptorū edidisse: idq; variantium & dissidentium inter se exemplarium discordantiam indicare. Quosdam eñ istorum refert, nō deprauâsse scripturas: sed lege & pphetis prsùs abnegatis & abolitis, p iniquam & impiam planè doctrinā sub gratię obtētu, ad extremum perditionis delapsos.

In scripturarū interpretatione hæreticorū diuersitas.

Idem scriptor, q librum eum aduersùs illos edidit, de eis quiddā etiàm cōmemorat, quod huic operi inserere est visum. Natalē eñ quendā, ex generosis & intrepidis cōfessoribus vnū, dicit ab Asclepiadoto & Theodoto alio quodā argentario, qui Theodoti illi', post Artemonē sectę eius ducis, discipuli fuēre, deceptū persuasumque esse, vt mercede cōdicta (factū id ppter cōfessionis eius laudem & celebritatē) sodalitati eorum pesset, eosq; illi centū & quinquaginta denarios diurnos daturos pollicitos esse. Itaq; cùm in eorū hæresi esset, in somnijs ei aliquotiès Christus, verus animarū medicus assistens, vt se à tali errore & seductiōe alienaret, hominem est cohortatus. Minimè eñ illum, q passionum suarū testis & martyr fuisset, ab ecclesia segregatū perire voluit. Illo quoquè adiecto, nō illū pro istorum opinionibus, sed pro Euangelicis dogmatibus strenuè decertâsse. Minùs tamen ille visioni obsequutus est, honore eo, quem se, quòd deceptis atque seductis

Theodotiani isti Natali egregio Christi cōfessori pecunia expugnato plus. ferūt, vt eorum hæresi præesset.

Natalis in somnijs ea de causa vapulat, & à Christo semel atq; iterùm ad pœnitentiā inuitatur.

hominibus præiret, habere credidit, captus: & fortassè lucri quoq; splendore, vt homo inescatus. Itaque noctu iterùm ei Saluator insistens, graues per angelos flagris intulit plagas. Tum demùm ille experientia edoctus, quantum malum sit se Deo opponere: sacco sumpto, & cinere cōspersus, quàm celerrimè cum ipso diluculo ad ecclesiā confugit, & ad Zephyrini ecclesiæ Romanæ pŕsidis pedes prouolutus, orationem atque deprecatiōem pro se ad Deum generis humani amatorem fieri rogauit: publicè in media plebe vibices, quas acceperat, plagarum ostentans. Eum verò ità eiulantem & quiritantē miseratus ille, manu porrecta ad pœnitentiam facilè quidem recepit, ægrè tamen ad communionem admisit.

Insigne resipiscentiæ eius exemplum.

De Theodoti, & Montani eius præceptoris, atq; Maximillæ miserāda morte, sic quoq; ex Eusebio Cæsareensi tradit Nicephorus eiusdem libri cap. 23. Quéadmodùm, inqt, Mōtanus & Maxmilla, à spiritu vesano vterque agitatus seipsum seorsim suspendit, eoq; modo ad instar Iudæ proditoris vitam finiuit: ità etiàm primus prophetiarum eorum defensor, admirādus ille Theodotus, quū se seductionis spiritui commendāsset, potestatiq; eius pmisisset, iactatus, atq; sublatus in cælum, ac rursùm delapsus, pessimè perijt. Hactenùs Nicephorus.

Theodoti, Montani, & Maximillæ interitus.

Eusebius lib. cap. 16.

THEODOTION Bibliorum interpres. 14.

THeodotion Ephesius patria, Marcionis hæresiarchæ sectator, atque Tatiani philosophi, cùm adhuc fidelis esset, quondàm discipulus, Hebraici & Græci sermonis quū peritissimus esset, & ex Christianismo ad Iudaismum lapsus, post Aquilę & Symmachi sacrarū scripturarum translationes, ipse quoq; tertiam edidit, Aelij Pertinacis Imperatoris, & Victoris Afri temporibus, circa annum Domini 193.

Theodotiō proselytus.

De hoc Epiphanius libro de mensuris & ponderibus scribit in hunc modū: Post Symmachum, inquit, mox sequēti pgressu temporis, hoc est, circa secundi Cōmodi regnum, qui regnauit post p̄dictum Cōmodum Lucium Aurelium, annos tredecim, Theodotion quidam Ponticus, ex sectatoribus Marcionis hæresiarchę Sinopitę, infensus & ipse illius hęresi, & ad Iudaismū declinans, ac circuncisus, & Hebræorum linguam ipsorumq; elemēta edoctus, priuatìm etiàm ipse interpretationem, & pleraq; cōsonanter cum Septuagintaduobus edidit. Habebat em̄ hic plurima exercitia ex cōsuetudine Septuagintaduorum. Hæc Epiphanius.

Epiphani⁹.

Huius quoq; meminit & D. Hieronymus secundo contra Ruffinū libro: Miror, inquit, q̄ Theodotionem hæreticum & iudaizantē legit, & quantuncunq; peccatoris, Christiani translationem fastidit. De hoc vide etiàm in Aquila & Symmacho.

Hieronym⁹.

THEOGNIS NICEnus episcopus. 15.

THeognis Nicęę ciuitatis episcopus Arrianus secta, vnus eorū episcoporū fuit, qui in cōcilio Niceno vocē & sententiam τοῦ ὁμοουσίου reprehenderūt: hoc est, qui consubstantialem patri filiū decernere renuerūt: sed qui cum Arrio, fuisse aliquandò cùm non esset, aut nō fuisse priusquàm genitus esset Christus, aut ex nō existentibus factū esse, aut ex alia subsistētia vel substantia fuisse, aut creatum, aut mutatiōi alterationive obnoxium dixerunt, sub Cōstantino magno Impatore & Syluestro Roma. pōtifice, circa annum Domini 328. Histor. trip. lib. 2. cap. 1. Ruf. 1. cap. 6.

De hoc ità habet Nicephorus lib. 8. c. 18. At pauci, inquit, admodùm in concilio Niceno Arrij laudārūt opinionem. Paulò pòst tamen & ipsi fidē eam appbārunt, qui etiàm Cōsubstantialis vocē rephenderūt, (excepto Secūdo & Theona) inter quos erat Theognis Nicęę ciuitatis episcopus, & Eusebius Nicomedię: quos etiàm eam ob causam Constātinus Impator sedib⁹ suis exegit. Itaq; nō solùm illi sunt pscripti, sed alij quoq; in eorū locū lecti. Pro Eusebio em̄, Nicomedię Amphion, pro Theognide aūt, Niceæ Chrestus, episcopi facti, ambo sincerioris pietatis q̄ maximè studiosi.

Theognidi Niceno & Eusebio Nicomediensi episcopatus adempti.

Illud

Euſebius Nicomedienſis & Theognis Nicenus, & quidã alij Arriani, Nicenis decretis extra Arrij abrogationem dignitatis ſubſcribũt, metu adacti.

Illud autem ſcire oportet, Euſebiũ & Theognidem, quiq; pterea factiõis eius erãt alios, fidei ſuæ doctrinam in ſcriptũ relatã, ſeorſim ſynodo obtuliſſe, eamq; vt adulterinã & impietatis plenam diſcerptã eſſe. Quam ob cauſam, q̃ ingens turba excitata, atque oẽs propter manifeſtam impietatem aduerſus eos cõmoti eſſent, ipſi quoquè (præter Secũdum & Theonam) Arrium quidem anathemati ſubiecêre: exauthorationiq; illius ſubſcribere nolentes, fidei profeſſioni ſubſcripſerunt: quod tamen ſimulanter & inſincerè fecerunt, ab exilio reuerſi, ſicut poſteà oſtendemus. Teſtificabuntur id quoquè res eorum aduerſus pietatis defenſores actæ, & quæ ipſi de rebus his reliquerunt ſcripta.

Ex cap. 43.

Nunc quemadmodùm Euſebius & Theognis Arriani, libello pœnitentiæ exhibito, ab exilio reuocati fuerint, ſuaſque receperint eccleſias, & eos qui in eorum locum ſurrogati erãt, eiecerint, dicendum: Laudatiſſimus Impator Cõſtantinus, oẽm mouebat ſunem, vt religio noſtra magìs ac magìs augeretur, & incremẽta ſua caperet, quippe qui Apoſtolico cæleſtiq́ue prorsùs eſſet animo. Inter eccleſiarum aũt præſides, rerumq; ſacrarum magiſtratus tum erãt, qui non ſolùm cũ illo ædificãdum, verùm etiàm deſtruẽdum ſibi, & eccleſiæ fundamẽta funditùs euertendum ſtatuerant: ſicutì ſtylo progreſſi oſtendemus. Arrius eñ ſynodi ipſius atque Imperatoris calculo condemnatus, & exilio mactatus fuerat: atque itidèm Euſebius Nicomedienſis, ſectatoresq; eius, qui profeſſioni quidẽ fidei ſubſcripſerant, Arrij aũt exauthorationem ſentẽtijs ſuis comprobare noluerant. Et Arrius non longè poſt Nicenam ſynodum ab exilio quidem pòſt reuocatus, Alexandriam aũt ire ꝓhibitus.

Acta ſynodi Nicenæ in controuerſiã retractæ.

Euſebius & Theognis eccleſias ſuas recipiũt.

Breuì quoque Euſebius & Theognis eccleſias ſuas receperunt: eis qui in eorũ locum ſurrogati fuerãt, Amphione Nicomedia, & Chreſto Nicea eiectis. Quũ nanque pœnitentiæ libellum primarijs epiſcopis miſiſſent, Impatoris iuſſu ſunt reuocati. Libellus autem is de verbo ad verbum talis fuit:

Pœnitentiæ eorũ libellus.

Quum quidem calculis veſtris ante iudicium factũ, à pietate veſtra damnati ſimus, ſilere debuiſſemus de pietatis veſtræ decretis. Quandoquidem verò abſurdũm fuerit ſilentio ipſo ſycophantię opinionem & iudicium cõtra nos ipſos præbere, eã ipſam ob cauſam ad vos referimus, nos profeſſioni fidei conſenſiſſe, ſententiaque conſubſtantialis explorata, pacatos prorsùs fuiſſe, neque vlla ex parte hæreſi adhæſiſſe. Certitudinis autem eccleſiarum cauſa, quæ nobis in mentem venerant, in medium protulimus. Atque ipſi tandèm certò perſuaſi, alijſque etiàm quos oportebat itidèm à nobis perſuaſis, fidei ſubſcripſimus. Anathemati verò ſubſcribendum non duximus, nõ quidem quòd fidem ipſam carperemus: verùm quòd eum qui accuſatus fuerat, talem eſſe non crederẽmus: Ex epiſtolis enim eiùs ad nos datis, ſermonibusq; in faciem collatis, certiores facti ſumus, talem non eſſe. quòd ſi ſancta veſtra ſynodus de eo ſic perſuaſa eſt, nos nihil repugnamus. Cæterùm ſuffragium noſtrũ ad decreta veſtra accommodantes, per haſce literas, plena fide conſenſum noſtrum confirmamus: non nos quidem grauiter exilium ferẽtes, ſed ſuſpicionem hæreſis amolientes. Quòd ſi dignabimini nos in cõſpectum veſtrum admittere, vnanimes in omnibus habebitis, rebuſque veſtris iudicatis ſtantes. Et quum pietati veſtræ placuerit, eum qui criminis huius nomiue ẽſt delatus, humaniter reuocare: abſurdum eſſe duximus, poſteaquàm reus ipſe reuocatus, de intenta ſibi calumnia cauſam dixit, vt nos prorsùs taceremus, contra nos ipſos reprẽhẽſionis occaſionem exhibẽtes. Facite igitur ſicutì pietati veſtræ Chriſtianæ conuenit, vt Dei amantiſſimũ Imperatorem admoneatis, preces noſtras eidem offeratis, & quamprimùm quæ vos facere decet, de nobis ſtatuatis.

Poſt hanc palinodiam & recantationem, reuocati Euſebius & Theognis, Eccleſias ſuas receperunt, eis qui illis ſuffecti fuerant, repulſis, ſicutì dictum eſt. Sic illi ſub prætextu ouium pellibus

amicti, lupos egérunt. Nam Imperatoris humanitate ad seductionis commoditatem abusi, & continuò Imperatoriæ aulę aditu pristinam dominationē consequuti, res pessimas admiserunt. Nam arte quadam illi (vt idem ait Nicephorus eiusdem libri cap. 46.) cum cui decretū Nicenę synodi asseruādum commissum fuerat, dicuntur circunuenisse, subscriptionesque suas deleuisse: atque liberè & propalàm docuisse, non oportere filium patri consubstantialem dicere. Ij quoquè primi Athanasio authores fuére, earum quas pertulit ærumnarum. Multam nanque ab Imperatore consequuti potestatem & libertatem, Arrium quidem, qui consentiens & amicus illis esset, Alexandriam reducere: illum verò, veluti ex diametro eis repugnātem, abigere indè contenderunt. Et sanè vix tandèm consilium id ad exitum suum perduxêre. Quomodò autem id conficere potuerint, & quo pacto Imperator, vt Arrium reciperet, adductus sit, si quis nôsse volet, legat eundem Nicephorum eiusdem libri cap. 47.

Eusebius & Theognis Arrianorū antesignani.

Et rursùs lib. 9. cap. 3. idem ait Nicephorus: Porrò, inquit, Eusebio & Theognidi res, quæ incrementa sua in deterius capiebat, & quotidiè, vt ità dicam, magis magisque excitabantur, ex sententia procedebant. Qui inprimis studebāt id, quod constituissent, ad exitum perducere. Id verò erat, vt vnum aliquem qui opinionis eorum esset, Alexandrinæ ecclesiæ hierarcham præficerēt. Sed consilium eorum ab Occidente reuersus impediuit Athanasius, vnius Augustorum, iunioris videlicet Constantini, qui Occidentalibus Gallis imperabat, literis fretus. Is nanque vbi cognouit, patrem cognominemque suum, Athanasij exilium testamento abrogâsse: reditu concesso, vt Alexandriam is reuerteretur, curauit. Hucusquè Nicephorus. De quo vide plura in Eusebio Nicomediensi episcopo & Arrianis.

Athanasius ex Gallia Alexandriā reuersus.

THEONAS MARMA*ricæ episcopus.* 16.

THeonas Marmaricenus episcopus, fuit cum Secundo Ptolemaidis episcopo, Arrij defensor vehementissimus in concilio Niceno. Qui quoniam Arrium anathemati subijcere, exauthorationiq; illius subscribere, aut fidei professioni ibidèm approbatæ atque decretæ suffragari noluerunt, filium quidem illi inter creaturas & non ęqualem patri constituentes; ideò (inquit Nicephorus lib. 8. cap. 21.) in eodem Niceno concilio ab omnibus suffragijs consentientibus sunt excōmunicati, vt qui Arrij blasphemiam veritati Euangelicæ anteferrent. Fuit autem hic sub Constātino Magno Imperatore, & Syluestro summo romanorum pontifice, circa annum dñi 330.

Theonę hæresis & contumacia.

Hic Theonas, teste Eusebio lib. 4. ca. 19. arrogantia elatus, Apostolicæ sibi aliquid authoritatis assumēs, epistolam ad omnes ecclesias scripserat, in qua docere eos conabatur, qui multò rectiùs q̃ ipse, credebant, & cohortabatur omnes ad nouas verborum adinuētiones accōmodare aures suas. Blasphemabat autem Dñm, & Apostolos ei⁹, & sanctā ecclesiā.

De eo verò habetur apud Nicephorū lib. 8. ca. 24. in ea epistola quam de rebus in Nicena synodo gestis, eadē synodus Alexandrinæ scripsit ecclesiæ in hūc modum: Sanctæ & magnæ Dei gratia Alexandrinorum ecclesiæ, & qui in Aegypto, Libya, & Pētapoli sunt, dilectis fratribus, qui Niceæ congregati, magnam & sanctam celebrārunt synodū, in Dño salutem. Quandoquidem diuina gratia & Deo dilectissimo imperatore Constātino suffragante, omninò necessarium visum est, sacram synodum ad vos dare literas, vt intelligere possitis, quum quæ ibi in quęstionem & disquisitionem venêre, tum quæ decreta sanctaque sunt.

Synodalis concilij Niceni ad Alexandrinos & Aegyptios epistola.

Itaque scitote, primò omnium inquisitū esse in impietatē & præuaricationē Arrij, sectatorumque eius: & in pñtia Dei amātissimi Imperatoris Constātini, consentientibus oīm sententijs placitū, vt anathemate impia eius opinio & voces atq; verba blasphema cōdemnarent, quibus ille filium Dei blasphemans vsus est, ex non existentibus illum esse dicēs, & fuisse aliquandò quum non fuerit, & arbitrij libertate vitij virtutisque capacem esse filium Dei, creaturam eundem & fa-

Acta synodi Nicenæ.

Arrius cum doctrina sua condemnatus.

& facturam nominans. Quæ omnia sancta synodus anathemati subiecit, ne audire quidem impiam opinionem, mentis vecordiam, blasphemaque eius verba sustinens. Tantoperè autem inualuit eius impietas, vt simul cũ eo pessũm ierint

Itidẽ Theonas & Secũdus dãnati.

Theonas Marmaricæ, & Secundus Ptolemaidis episcopi. Nam & ij factionis eius sunt. Hæc sancta synodus Nicena. De hoc vide in Secundo Ptolemaidis episcopo, & in Arrianis.

THEOPASCHITAE. 17.

THeopaschitæ sunt ij, quos Monophysitas suprà nominauimus, hoc est, qui vnã verbi & carnis naturam post ineffabilem illam in Christo vnionem esse sentiunt & docent, Deũ vtiquè crucifixum & passum fuisse credentes: atq; quartam synodum Chalcedonẽsem, in qua hæc hęresis damnata est, reijcientes. Exorti sunt autem Zenonis & Anastasij Imperatorum, & Hormisdæ summi Romanorum pontificis temporibus, circa annũ Dñi 513. De quibus vide in Monophysitis, Cnaphæo, Seuero Antiocheno, Dioscoro, Gaino, Iacobitis, & Ioanne Philopono.

Theopaschitarum hęresis.

THEOPHRONIVS. 18.

THeophronius Cappadox & Eupsychi' sectæ Eunomianæ adprimè studiosi fuerunt, & qui tempore Valentiniani Imperatoris & Liberij summi Romanorum pontificis, circa annum Dñi 368. seipsos ab ecclesia rescindẽtes, quũ in alijs rebus ex Eunomij opinionibus, tũ in sacro baptismo res nouas induxerunt: non in Trinitatem, sed in Christi mortẽ baptizandũ esse docẽtes. Hæc Niceph. lib. 11. cap. 11. ecclesiast. suæ historię.

Thephronij & Eupsychij hęresis.

Quomodò verò Eunomianorum hæresis à morte sui institutoris Eunomij, in multas alias hæreses sit diuisa, & quibus ex causis quæq; earum ab alia sit seiuncta, idẽ refert Nicephorus lib. 12. cap. 30. in hæc verba: Sic quidem, inquit, diem suum obijt Eunomius. Sectatores autem eius in diuersas discessẽre sectas. Primus Theophroni' quidã, genere Cappadox fuit, qui ab eo in contentiosa disputandi ratione edoctus, sectatoribus eius se coniũxit. Et mediocriter seu crassè potiùs, vt rectiùs quispiam dixerit, in Aristotelis prædicamentis, & eiusdem περὶ ἑρμηνείας, hoc est, de interpretatione, seu enunciatione libro versatus, cõpendium, veluti quandam introductionem, de eis quibus ipsi vtuntur syllogismis & ratiocinationibus editũ reliquit, quod de exercitio mentis inscripsit. Deindè popularium suorum odio expetitus, quòd ad ineptam & insanam prolapsus esset absurditatem, quippe qui in magistri sui doctrina acquiescere noslet, reiectus ab eis est. Quòd nanque curiosus maximè esset, ex nominibus quæ in sacris scripturis posita sunt, collegit quòd Deus id quod non extat, præsciens, id aũt quod extat, sciens, atque id quod extitit, memoria tenens, non eodem semper modo se habeat: vtpotè qui cognitionem transferat ad præsentia, ad futura, & ad præterita. Atque eam ob rem repudiatus, conuentus suos sibi seorsim cogens, sub nomine suo hæresim instituit.

Eunomianorũ dissectio.

Eunomij discipulus Theophronius.

Theophronius ab Eunomianis tandẽm repudiatus.

Ineptiæ eiusdem.

Theophronius ab Eunomianis se disiunxit, & sectam propriam instituit.

Porrò quòd diuinus etiàm baptismus ità per adulterinum vsum deprauatus est, vt non in Trinitatem, sed semèl in mortem Christi mersio fiat: non Eunomio, sed discipulis eius Theophronio & Eupsychio, multorum opinione atque sermone asscribitur. Causas hasce breuiter exposuimus, vt quisq; nôrit, quãobrem Eunomiani in diuersas discesserint partes. At qui Theophronium sequuti sunt, Eunomiotheophroniani: qui verò Eupsychium, Eunomioeupsychiani cognominati sunt. Disputationes autem & orationes omnes quæ de his quæstionibus habitæ sunt, commemorare, perlongum & prorsùs difficile esset, præsertim quum aliud mihi propositum sit institutum. Hæc Nicephorus De hoc vide in Eupsychianis & Eunomianis.

Deprauatio baptismi, discipulis Eunomiani adscripta.

THOMAS MANICHæus. 19.

THomas Manichæ' vn' fuit ex trib' illis Manetis sectatorib', quẽ ad sua do-

dogmata euulgâda ad Indos misit, Aureliani Imperatoris, & Felicis papę tēporibus, circa annum Domini 273. de quibus item scribit Nicephorus lib. 6. cap. 32. in hæc verba: Manes autē quum tres haberet sectatores, Addam, Thomam, & Hermeam: ex ijs Addam ad Syros, ad Indos autem Thomam misit, præcones. Qui reuersi, quum se dicerent multa dura passos esse, neque quenquam doctrinā eius recipere voluisse, ausus est oīm hoīm importunissimus, seipsum Christum nominare, & Spiritū sanctum, aliumque Paracletum missum esse dicere, &c. Vide reliqua in Manichæis.

Tres Manichæi sectatores.

Manichæus se Christū nominat.

Huic historię ferè subscribit Epiphanius cùm de Manichæis tractat, contra octoginta hęreses lib. 2. to. 2. hęresi 66. Manes, inquit, à rege Persarum in Perside arundine excoriatus, tres reliquit discipulos, Addam, Thomam, & Hermeam, qui sanè antequàm ipse pœnam penderet, emissi erant ab ipso, Hermeas in Aegyptū, cum quo etiàm multi conuersati sunt. Non em̄ est antiqua hæresis, vt qui cum prædicto Hermea conuersati sunt, nobis de ipso narrauerūt. Addas verò in superiores Oriētis partes, Thomas aūt in Indiā, ex quibus corroboratum est dogma hucusq;. Hęc Epiphani⁹.

Epiphanius

THOMAS DE VIO *Caietanus.* 20.

THomas de Vio, cognomine Caietanus, ex fratrum Prædicatorū ordine fuit, à Caieta vrbe oriundus, quam ob causam Caietanus nuncupatur. Extitit autē (vt inquit Alphonsus à Castro aduersùs hæreses lib. 2.) in Theologia scholastica tam insigni doctrina excultus, vt nulli ex his qui suo tempore floruerunt, secūdus fuerit. Adeò quidem, vt ob literarum eminentiam & morum probitatem, communi fratrum sui ordinis consensu, in generalem eiusdem ordinis magistrum electus fuerit, indeque à Leōe huius nominis decimo, sub Maximiliano Cæsare Germano, circa annū Dn̄i 1516. ad presbyteri Cardinalis dignitatem euectus: Quo in loco cùm per viginti annos vixisset, nullam tamen (vt reliquis ferè oīibus mos est) humanorum vitiorum sinistram de se opiniōem dedit.

Thomas Caietanus vir inter suę ętatis equales doctissimus.

Multa autem variaque opera edidit, sed multa scribenti contigit, quod Salomon ait, in multiloquio non deest peccatum. Nam quanuis multa vtilia scripsit, quia tamē suo ingenio multùm fidebat, in aliquos lapsus est errores, è qbus vnus est, in quo asserit, Euam non esse formatam ex costa Adæ. Quæ enim sacra scriptura in libro Genesis de formatione Euæ narrat, dicit ille non esse iuxta literam intelligenda, sed secūdùm mysterium: non quidem per allegoriam, sed per parabolam. Somnus enim ille quē Dominus misit in Adam, (vt inquit) similitudinem gerit defectûs virtutis virilis, vndè naturaliter producitur homo: quia homo dormiens semihomo est, & similiter principium generans mulierem, semiuirile est. Ablatio costæ ex viro ad formandam mulierem, quatenùs costa est os, (vt ait) similitudo est diminutionis roboris ex animo viri ob vxorem: quatenùs verò est costa, similitudo est socialis vitæ inter virum & vxorem, ità quòd nec superior viro, nec serua viri, sed collateralis esset viri. Quatenùs autem costa est vna, dicit esse similitudinem minimi roboris tum corporis tum animi mulieris, & perindè atquè proportio virium muliebrium ad vires viriles, sit quemadmodùm proportio vnius costæ ad reliquas costas oēs. Restitutionem verò carnis pro costa, dicit esse similitudinem repręsentationis quæ sit viro, dando illi carnalem generationem ac propagationem filiorum, loco diminuti roboris animi ex coniugio. Hæc sunt, quæ ille de hac re docet in Commentarijs super Genesin.

Prou. 10.

Somnus quem Dn̄s misit i Adā, quid significet.

Costæ ablatio.

Restitutio carnis pro costa.

An autem propter hunc & alios eius errores ille sit hæreticus censendus, an non, aliorum esto iudicium. Ego siquidem de doctrina inpræsentiarùm dissero, non de persona. Potuit quidem ille errare, & hæreticus non esse, præsertim si non pertinaci animo suæ sententiæ adhæsit. Hæc Alphonsus à Castro.

TIMOTHEVS, APOLlinaris hæretici discipulus. 21.

TI-

TImotheus, Apollinaris hæretici, de quo suprà in Apollinaristis egim⁹, discipulus fuit, prophanus quidem ille & ineruditus, vixitque Valentiniani Imperatoris & Damasi huius nominis primi temporibus, circa annum Dñi 377.

Timothei & apollinaris eius magistri hæresis.

1. Adulterinas autem hic cum suo magistro Apollinari de ęterna & immortali natura opiniones commentus, gradus quosdam & dignitates inter se differentes introduxit, queadmodùm dicit Nicephorus lib. 12. cap. 4.

2. Adhæc salutis etiàm nostræ administrationis mysteriũ imperfectum reddidit, animamque rationalem, qua corpus omne regitur, eius quæ nobis obtigit, salutis expertẽ esse dixit: propterea quòd hãc quoquè non itidèm, sicuti reliquam corporis naturam, Deus verbum receperit, proindeque ei neque sanationem, neq; honorem aliquem tradiderit.

3. Verùm corpus quidẽ terrenum nugatus est in cælo ab intellectuali militia omni adorari: animam verò ad imaginẽ Dei conditam, in terris manentem, vt q̃ recepta non sit, hucusquè incuratã, peccatique ignominia circundatam esse.

4. Atque alia etiàm absurditatis huiusmodi plena blaterans, aliquandò quidem & Dominum ipsum ex virgine carnem recepisse, aliquandò verò eam secũ è cælo descendisse. Interdùm etiàm verbum ipsum in carnem mutatum, nihil ex carne nostra sumpsisse, dixit. Atque insupèr alijs nonnullis deliris & nugacibus fabulis adinuentis, diuinis eas Seruatoris promissionibus coniunxit. quas singulatim, præterquàm quòd de eis anteà quoquè in Apollinaristis diximus, in præsentia recẽsere superuacaneum esse puto. Apollinaris ergò non tantùm sectatoribus suis pestem hanc communicauit, sed ex nostris etiàm multos ea infecit. Quanuis populares eius posteà, suam ipsorum obscuritatẽ & fidei nostræ splendorem illustrem cernentes, paucis exceptis, omnes ad ecclesiam se Catholicam contulerint, & de communione quidem nostra participauerint, ægritudinis autem suæ venenum non omninò euomuerint, atque id permultis sanam opinionem obtinentibus furtim obtruserint. Vndè etiàm tãquàm à radice mala, vnam esse & diuinitatis & carnis naturam, & diuinitatem passioni non obnoxiam, passionem subijsse (id quod suprà quoquè in eisdem Apollinaristis aliquatenùs ex Gregorio Nazãzeno retulimus) opinio pullulauit: & alia prætereà, q̃ & multitudini & eius antistitibus, contẽtionem maximam bellumque implacabile, & non indictum peperêre, prodiêrunt.

Apollinaristæ minùs sincerè se ad ecclesiã catholicam contulère.

Sed enim Damasus, vir celeberrimus, vbi hanc quoquè hæresim exortam esse cognouit, non Apollinarim modò, sed & Timotheum sectatorẽ eius exauthoratum semèl atque iterùm proscripsit. Atque id episcopis Oriẽtalibus per epistolam significauit: quam vt huic historiæ annecterem, ex vsu esse putaui. Ea de verbo ad verbum sic habet:

Nicephor lib. 12. ca. 17.

Quòd Apostolicæ sedi charitas vestra debitam exhibet obseruantiam, vobis ipsis plurimùm, & maximè ecclesiæ sanctæ vestræ, filij reuerendissimi gratulamur. In qua confidens sanctus Apostolus, docuit, quomodò nos quæ suscepimus gubernacula, regere conueniat. Ac nos quidẽ iudicio nostro, honore tanto inferiores sumus. Veruntamen ea de causa, quocũque possumus modo, operam damus, si aliqua ex parte ad gloriam beatitudinis eius accedere possimus. Scitote igitur Timotheũ iam olìm impurum ac prophanum Apollinaris hæretici discipulum, vnà cum impio eius dogmate, à nobis exauthoratum, damnatumq; esse. Et haudquaquàm credimus, reliquias eius ratione aliqua in futurum robur accepturas. Sin verò serpens ille antiquus, qui extra ecclesiam est, semèl atque iterùm morsu enectus, ad suã ipsius pœnã reuiuiscat, & vt mortifero veneno suo infideles quosdam pessundet, tentare non desinat, eum penitùs atquè præsentem pestem declinate. Et simul memoria retinẽtes fidem Apostolicam, eamque inprimis, quæ Niceę à patribus in scriptũ est relata, in fide gradu firmo immobiles, fortiter atque perseueranter consistite. Et posthàc clericos aut laicos vestros, vanas disceptationes & abrogatas quæstiones, audire nõ patimini. Iam enim

Synodalis epistola Damasi episcopi Romani, contra apollinarim & Timotheũ, ad Orientales episcopos.

Timotheus discipulus Apollinaris, cũ dogmate suo damnatur.

Fides Nicena laudatur

enim semel typum & formam proposuimus, vt quicunque se Christianum esse agnoscit, illud seruet quod ab Apostolis est traditum, sancto Paulo videlicet dicente: Si quis vobis euangelizauerit pter id quod accepistis, anathema sit. Siquidem Christus filius DEI, Dominus noster, hominum generi per passionem suam plenissimam contulit salutem, vt hominem vniuersum peccatis obnoxiū, à peccato omni liberaret.

Gala. 1.

Refutatio breuis hæresis Apollinaris & Timothei eius discipuli.

Hunc si quis siue in humanitate, seu in diuinitate defectum aliquem habuisse dicat, diabolici is spiritûs plenus, gehennæ se filium esse ostendit. Quid igitur denuò à me Timothei condemnationem petitis? Qui & hic Apostolicæ sedis iudicio, præsente etiàm Alexandrinæ vrbis episcopo Petro, damnatus est, vnà cum magistro suo Apollinari. Qui etiàm in iudicij die debitas pœnas & cruciatus sustinebit. Sin leuiores quosdam homines ille, pindè atque spem aliquā habens, persuasione sua ducit, quicunq; veram in Christum spem professione Apollinaris mutauit, itidèm vt ille peribit. Ecclesiæ canoni reluctās. Deus vos, filij reuerendissimi, conseruet incolumes. Hæc Damasus papa.

Eorundem condemnatio.

Professio catholicæ fidei Damasi Papæ ad Paulinum episcopum Macedoniensem.

Enimuerò quædam etiàm alia, qui in magna vrbe Roma (inquit idem Nicephorus eiusdem libri 12. cap. 18.) congregati erant, aduersùs varias hæreses scripsere, ea necessariò operi nostro inserēda esse duxi. Et primùm vniuersalis fidei professionem Damasus papa ad Paulinū in Macedonia Episcopum, qui etiàm Thessalonicæ fuerat, misit. Atque inter alia ille hæc quoquè commemorat.

Hæreticarum opinionum quarundam cōdemnatio.

1. Quādoquidem post concilium Nicenum error iste emersit, vt quidam impuro ore dicere audeant, spiritum sanctum per filium genitum esse: anathemate eos ferimus, qui non cum libertate omni, vnà cum patre & filio vnius & eiusdem substantiæ & potestatis existere spiritum sanctum prædicant.

Sabellius.

2. Anathemati itidèm subijcimus Sabellij erroris sectatores, qui patrem & filium eundem esse dicit.

Arrius & Eunomius.

3. Anathemate iugulamus Arrium & Eunomium, qui tametsi diuersis verbis, pari tamen impietate, filium & spiritum sanctum vnum esse confirmant.

Macedoniani.

4. Item Macedonianos, qui ex Arrij radice succrescentes, non impietatem, sed cognomen tantùm mutārunt.

Photinus.

5. Item Photinum, qui Ebionis hæresim renouās, Dominum nostrum Iesum Christum ex Maria tantùm profitetur.

Nestoriani.

6. Item eos qui duos esse filios affirmant, alterum ante secula, alterum post carnē ex perpetua virgine Maria assumptam.

Apollinaris & Timotheus.

7. Anathemate prætereà mactamus illos, qui Dei verbum pro rationali anima in carne humana versatum esse contendunt. Hoc ipsum nanque Dei verbum, non p rationali & intellectuali anima in suo ipsius corpore fuit: sed nostram, hoc est, rationalem & intellectualem sine peccato animam suscepit & seruauit.

8. Non minùs prosequimur eos anathemate, qui dicunt verbum Dei à patre extensione & contractione segregatum esse, & subsistere id non posse, aut qui finem id suum habiturum esse blasphemant.

Aduersùs episcopos, ex vna sede in aliā trāseuntes.

9. Eos porrò qui ex ecclesijs in alias transeunt ecclesias, tantispèr alienos à communione nostra esse ducimus, dum ad easdē, in quibus primùm electi sunt, vrbes reuertantur. Si quis verò, alio ex vno loco in alium transeunte, in illius adhuc viuētis locum sit per electionem surrogatus, tandiù ille qui vrbem suam reliqt, episcopali dignitate carebit, donèc successor eius in Dño obdormierit.

10. Si quis non perpetuò patrem, & pperpetuò filium, & perpetuò spiritum sanctum esse dicat, anathema sit.

12. Si quis non dicat, filium genitum ex patre, hoc est, ex substantia eius diuina, anathema sit.

13. Si quis non dicat, verum Deum esse Dei filium, sicuti verum Deum patrem eius, & illum omnia posse, & oia nôsse, patrique similem esse, anathema sit.

14. Si quis dicat, quum in carne degēs filius Dei in terris fuit, eundem in cælis & cum patre non fuisse, anathema sit.

15. Si quis dicat in passione crucis filium DEI & DEI verbum, diuinitate & non carne vnà cum anima, quā in serui

sibi

sibi assumpta forma, vt sancta scriptura dixit, induit, dolorē pertulisse, anathema sit.

16. Si quis non dicat Dei verbum carne passum, & carne crucifixum, & carne mortem gustâsse, primogenitum factum ex mortuis, pro eo atquè vita est & viuificans, quippe Deus, anathema sit.

17. Si quis nō dicat, eum in carne quā assumpsit, ad dexteram patris sedere, in qua adueniet iudicaturus viuos & mortuos, anathema sit.

18. Si quis nō dicat, spiritum sanctum verè & propriè ex patre esse, quēadmodùm & filium, eundemque Deum Dei verbum, ex diuina substantia, anathema sit.

19. Si quis dicat, spiritum sanctum creaturam, aut per filium genitū esse, anathema sit.

20. Si quis non dicat, patrem per filiū posteà incarnatum, & spiritum sanctum creâsse omnia, visibilia videlicet & inuisibilia, anathema sit.

21. Si quis non dicat, patris & filij & spiritûs sancti vnam deitatem, potestatem, potentiam, vnam gloriam, vnam proprietatem, vnum regnum, vnam voluntatem & veritatem, anathema sit.

22. Si quis non dicat, tres veras esse psonas, patris, & filij, & spiritûs sancti, æquales, semper viuentes, omnia & visibilia & inuisibilia continentes, omnia potentes, oīa iudicantes, omnia viuificantes, omnia creantes, omnia seruantes, anathema sit.

23. Si quis nō dicat spiritum sanctum, perindè atquè filium & patrem, ab omī creatura adorandum esse, anathema sit.

24. Si quis de patre & filio rectè sentiat, de spiritu verò sancto hallucinetur, hæreticus est. Quoniam omnes hæreticos, de filio Dei, & de spiritu sancto perperàm sentientes, in Iudæorū & Ethnicorum infidelitate hærere constat.

25. Si quis diuinitatem diuidat, singulatim Deum patrem dicens, & DEVM filium, & Deum spiritum sanctum, & contendat tres deos dicendos esse, & non vnum Deum propter vnam diuinitatem in tribus subsistentijs, vnamque potestatem, quam esse credimus & scimus, patris & filij & spiritûs sancti: aut è diuerso substrahens filium & spiritum sanctum, existimet solum patrem Deum dicendum, vel vnum ipsum Deum credendum esse, anathema sit. Nam nomen deorum & angelis & omnibus sanctis, à Deo per gratiam impositum atq; tributum est. De patre autem & filio & spiritu sancto, propter vnam & æqualem diuinitatem, nō deorum nomina, sed Dei nostri nomen significatur & declaratur. Vt credamus, nos in patrem & filium & spiritum sanctum tantùm baptizari, & non in Archangelorum aut angelorum nomina: sicuti hæreticos, aut Iudæos, aut ethnicos insanos. Ipsa igitur hæc Christianorum est salus, vt fidem habētes Trinitati, ipsi patri & filio & spiritui sancto, & baptizati in ipsam, vnam scilicet Deitatem & potestatem & diuinitatem & substantiam, in ipsum Deum credamus. Hæc Damasus ad Paulinum ex Nicephoro Callisto. De hoc vide plura in Apollinaristis.

Deorū nomen & angelis & sanctis omībus à Deo per gratiam impositum.

Christianorum salus.

TIMOTHEVS AELVrus *violentus episcopatûs Alexandrini occupator.*

22.

Timotheus cognomento Aelurus (à quo Timotheani hæretici sunt appellati) Nestorianæ hæresis, ppugnator vehementissimus fuit, professione quidē primò Monachus, sed posteà presbyter Ecclesiæ Alexandrinæ factus, & deindè per imposturā episcopatûs Alexandrini violentus occupator, sub Leone huius nominis primo post Martianū Oriētis Imperatore, & Leone huius nominis itidem primo, doctrina & eloquo insigni Romanorum summo pontifice, circa annum Domini 460.

Hic (authore Gennadio) ità carnem verbum factum esse dicebat, vt manente verbo in sua substantia, & homine in sua natura, societate, non commixtione, vnam filij Dei factam esse personam assereret.

Timothei Aeluri hæresis.

De hoc idem Gēnadius libro contra Nestorium scribit in hunc modum: Extincto, inquit, ab Alexandrinis Proterio

Gennadius.

episcopo, hic in locũ occisi intrusus est. Et qa plebs Proteriũ exosum habuerat, ideò Timotheus ad habẽdam gratiã plebis, oẽs quibus ille cõmunicauerat, Nestoreos esse pronunciat. Et maculã conscientiæ temeritate abluẽdam p̃sumens, scripsit ad Leõem Imperatorem libellũ valdè suasorium, quẽ prauo sensu patrũ testimonijs intãtum elaborare conatus est, vt ad decipiẽdum Impatorem, & suã hæresim cõstituẽdã, penè Leonẽ vrbis Romæ pontificem, & Chalcedonẽsem synodũ, ac totos occidẽtales episcopos, illorũ adminiculo esse Nestorianos ostẽderet: sed fauente Deo, à Chalcedonẽsi cõcilio hostis ecclesiæ coarguit & cõfutatꝰ. Vndè & hoc in exiliũ pulso, iam hæresiarches dicitur & habetur. Hæc Gennadius Massiliensis presbyter.

Nicephor.

Tumultus Alexandrinus contra synodum Chalcedonensem, & Proterium episcopum.

De eo item Nicephorus lib 15. cap. 16. tradit in hæc verba: Alexandriæ aũt, inquit, plebs ipsa, atq; etiam primores viri Dioscoro addicti, Chalcedonẽsis synodi decretũ nõ suscepẽre: & Martiani Imperatoris & Pulcheriæ Augustæ obitu cognito, furore multo rursùm aduersùs Proteriũ concitati sunt, ardorẽ eo expellendo plurimũ ostendentes. Populus quidem vbiquè vniuersus facilè ad iram impellit: & materiã quãq; quã sors offert, veluti scintillã atq; fomitẽ tumultùs arripit. Alexãdrina aũt plebs ad res eiusmodi nõ minùs procliuis & prompta est, ex innumera, q̃ vndecunquè illuc cõfluit, multitudine coadunata. Proindè præter rationẽ oẽm audacia vtit, & impetu dæmoniaco effert. Aiunt quippe cuiuis liberum ibi esse, quacunque temerè arrepta causa & occasione, populũ celeriter ad seditionẽ intẽperijs quibusdã excitare, & quòcunquè velit ducere. Et maxima ex parte iocis ludicrisq; rebus populus, sicuti inquit Herodotus, de Amasi de scribẽs, deditus est. Plebs ea, quãtùm ad hanc partem pertinet, talis est: in rebus autẽ alijs haudquaq̃ contemnenda.

Dionysius Oriẽtis dux

Quum igitur eo impetu irati ferrent homines, illa etiàm tẽporis opportunitate oblata, quòd Dionysius Orientaliũ copiarũ ductor apud interiorẽ Aegyptũ esset, Timotheum quẽdam cognomẽto Aelurum, ad episcopalẽ euehere dignitatem cõstituerũt, qui monasticã egerat vitam, & deindè presbyter ecclesiæ Alexandrinæ factus fuerat. Et q̃ magnoperè in Chalcedonensem synodum inueheretur, idoneusq; ad res miscendas esset, atq; episcopatũ mirificè expeteret, fuligine nigroq; colore oblitus, noctũ circùm monachorũ cellas obambulauit, & quẽque p calamũ scirpeũ excauatũ, nominatim euocauit: atq; illi quũ eũ audirẽt, ipse se ex spiritibus administris vnũ esse assimulauit, & cælitùs ꝓpterea missum oĩbus dixit, vt admonitu eius à cõmunione Proterij discederẽt, & Timotheũ Aelurũ in episcopali sede collocarẽt.

Aelurus viuo adhuc Proterio, episcopus Alexandrinus creat.

Adhuc Proterius episcopatum gerebat, & munere suo fungebatur, quũ Timothei partium studiosi in ecclesia magna, q̃ de Cęsaris nomine dicta est, congregati, Aelurũ ipsum patriarchã Alexandriæ designãrũt. Consecrãrunt eum Eusebius Pelusij, & Petrus ex Iberia ortus, Maiumæ, quod Gazęorũ oppidum est, episcopus, quibus dignitas sacerdotalis à Proterio dudùm adempta fuerat.

Ordinatio illegitima Aeluri.

Qua de re certior factus Dionysius dux, maximis itineribus Alexandriam venit, seditionis recens etiamnùm incendium restincturus. Timotheus sibi, nè è throno deturbaretur, metuens, seditiosos quosdam è populo Alexandrino homines aduersùs Proterium iritauit, qui illum audaci furore pleni aggressi sunt, et episcopum tantum, quum ad sacrosanctum baptisterium confugisset, crudelẽ in modũ (ò diuina vindicta) ferro in viscera eius adacto, vt imperata Timothei exequerentur, contrucidãrunt: & deindè ex fune suspensum, passim per viã publicam rapuerunt, cadaueri eius vt homines furibundi insultantes, atque cum contumelia illudẽtes, & quòd Proterius necatus esset clamitãtes.

Proterij alexandrini patriarchæ martyrium.

Et postquàm id per vrbem omnem distraxere, postremò igni etiàm vstulãrunt, cinere qui superfuit, in aërem disiecto, visceribusque eius crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt) degustatis. Vnà cum Proterio alij prætereà sex idem certamen obiẽre.

Admiranda hæreticorũ in orthodoxos crudelitas.

Hęc res vbi ad pijssimũ imperatorẽ Leonem est delata, non ille rursùm synodum

Literę circulares Leonis Imperatoris ad oés episcopos.

dum cogendam esse duxit, sed circularibus per orbem literis ad ecclesias missis, quibus sententiam suam inseruit, opinionem episcopum quenq; suam rescribere sibi iussit, cùm de Chalcedonensis synodi constitutionibus, an sequi illas vellent: tum de electione & consecratione Aeluri, q̃ itá, sicuti dictum est, facta esset, reprehenderét ne eam, vt quæ minùs legitimè processisset, an episcopatú illum gerere permitterent. Leo hæc sic ad omnes vbiquè episcopos scripsit. Illi autem, quanquàm locorum intercapedine inter se dissiti, simul tamen omnes, quum supra mille essent, suffragijs omnibus Chalcedonensem synodum comprobárunt, decretumq; eius egregiè cófirmárunt. Timotheo autem, vt qui illegitimè in thronum insiluisset, eisdem calculis dignitatem abrogárunt, disertisq; verbis hominem excommunicauerunt. Ille ad hunc modú condemnatus, & Alexádria eiectus, Gangram, quò etiàm magister eius Dioscorus deportatus fuerat, exulatum missus est.

Episcopi omnes Leoni rescribétes, Chalcedonensem synodum laudát, & Aelurum damnant.

Aelur⁹ Gangrę exulat.

Aelurus iste multa diuini Cyrilli scripta nondùm vulgata, dogmatibus suis adulterinis adspersis deprauâsse dicitur. Eo autem abducto, Alexandrini Timotheum alium, eiusdem quam Proterius complexus fuerat sententiæ virum, ecclesię suę episcopum legunt: quẽ quidam Basilicum, quidá autem Salophaciolum cognominauerút. Qui propterea, quòd plebs eius gratia tumultum excitauerat, Canopi degebat.

Idem Cyrilli librorú deprauator.

Quomodò verò posteà à Tyráno Basilisco (qui Zenonem imperatorem Leonis generú & in imperio eiusdem successorem, eo imperio per tyrannidem exuere modis omnibus conatus fuerat) Timotheus iste Aelurus cú Petro Cnaphæo similiter hæretico, fuerit ab exilio reuocatus, & recuperata sede Alexádrina, magis atq; magis quartam synodum Chalcedonensem oppugnauerit, idem recenset Nicephorus lib.16.ca.2. Paruo, inquit, elapso tempore, Basiliscus Verinę Augustæ frater, aduersùs Zenonem consurrexit. Zeno verò nihil quod virum & Impatorem deceret, sed illiberale & summissum quiddam cogitans, & Verinæ dolum suspectum habens, per aduersam tempestatem celeriter in Isaurorú regionem, Adriadnam coniugem quę à matre tandèm fugerat, & qui prætereà fidi ei erant, secum habens, se contulit. Porrò Basiliscus imperio tanquàm spolio quodam sine sanguine arrepto, imperiale sibi ipsi imposuit diadema, & Marcum filium suum Cæsaré creauit, exercitumq; ingenté ad Zenonem Seleucię apud Isauros (in qua vrbe sicut priùs in lucé editus fuerat, itá tum profugus latebat) obsidendum misit, & bellum id aduersùs Zenonem gerendú Illo & Leontio commisit.

Basilisci Verinæ Augustæ fratris tyrannis.

Illus & Leontius (alij legunt Trocundus) duces aduersùs Zenoné missi.

Atq; vbi res suas, sicuti videbatur, probè constitutas esse putauit, minùs sibi legibus parendú esse duxit. Ac nisi contrà quàm Leo, & qui ante eum imperauerant, fecerant, rempublicam administraret, ne imperandum sibi quidé existimauit. Ad eam rem autem eum maximè coniunx nomine Zenonis, quá etiàm Augustam dixit, incitauit. Cum qua aduersùs fidei professionem bellum cepit. Ac primùm quidem ad quorundam Alexádrinorum legatorum petitiones, Timotheum Aelurum ab exilio, in quo decé & octo annos vixerat, reuocauit. Is in vrbem imperialé primò venit, atq; ibi cohortem hominum dissolutorú secum trahens, magnificè processit: atque asino insidens, ex imperiali palatio templum supplicationum gratia petijt. Cæterùm quum iumentum id casu quodá procidisset, ipse pede fracto, cum ignominia indé est profectus. Petrum quoq; Cnapheú Basiliscus ex Insomnium monasterio, vbi abditus latebat, acciuit: & Aeluro quidem Alexandrinum, Cnapheo auté Antiochenum rursùm thronum, Timotheo qui Proterio successerat, & sacro Calandione pulsis, cócessit.

Timotheus Aelurus ab exilio reuocatus.

Aelurus pedem frágit.

Cnapheus ab exilio redit.

Isti quamprimùm sedes eas receperút, armis strenuè sumptis, quartam Synodú anathemati subiecerunt. Multis prætereà alijs Basiliscus licétiam multam permisit, quoscunq; ecclesiasticis opinionibus aduersari satis posse sciret. Priùs autem q̃ thronos suos Aelurus & Cnapheus reciperent, quum adhuc Constátinopoli essent, Basilisco persuaserunt,

Isti Chalcedonensem synodum damnant.

vt ad episcopos vniuersos circulares daret literas, quibus cõcilium Chalcedonense & Leonis libellũ, per anathema dãnaret. Qui illis facilè obsequutus est.

Ex cap. 8. Duces Basilisci Zenoni cõciliantur.

Porrò Basiliscus quòd aduersùs fidẽ bellum gereret, odium omnium incurrit. Quod vbì cognouêre, quib' Zenonis obsidio commissa fuerat, iuramento interposito se fidos illi futuros, Zenoni conciliati sunt: eoq; recepto, ad vrbem imperâtem ire contenderunt: quum q-dem dona ab eo partìm iam accepissent, partìm se accepturos esse stipulati essẽt. Basiliscus de Zenonis motu certior factus, consobrinum suum Harmatiũ copiarũ in Thracia ducem, qui ꝓgressum illius impediret, aduersùs eum misit, eumq; iureiurando sanè q̃ horrendo nè se vnq̃ Zenoni coniungeret, obstrinxit.

Basiliscus Harmatium ducẽ aduersùs Zenonẽ in Thraciam euntẽ mittit.

Harmatius cum Zenone ad Niceam cõgressus, in eum illum coniecit metum, vt frustrà se rem quam conficere nequiret, aggredi putârit, nisì donis ac pollicitationibus Harmatium, se videlicet Basiliscum filium eius Cęsarea tænia exornaturum esse, expugnaret. Atque ità hunc quoq; iuri iürandi religionẽ paruifacientem, Zeno aduersùs Basiliscum in partibus suis habuit. At Basiliscus his rebus cognitis, statìm sententiam mutauit: & Imperiali corona sacræ mensę imposita, supplex ipse cum Zenonide ad baptisterium confugit. Zeno confestim Constantinopoli exceptus, primùm ecclesiam magnam, deindè cum apparatu & comitatu maximo imperialẽ regiam ingressus est.

Zeno Constantinopolim redit.

Basiliscus autem quum viginti menses in Romano imperio tyrãnus fuisset, in Cappadociam moriturus missus est: atq; in mansione quadam seu militari diuersorio, cui Acusi nomẽ est, cum vxore & liberis interfectus est.

Basilisci cędes & miserabilis interitus.

De eius tamẽ morte Procopius aliter tradit in hunc modum: Basiliscum tyrãnum, inquit, cũ vxore & filijs, Zeno in Cappadociam misit hyemis tempore, eosq; neq; veste neq; cibarijs iuuari iussit. Vndè breuì se inuicèm cõplexi, collachrymantes miserè periêrunt. Deindè Zeno pro eo atque e paulò antè se facturũ iurauerat, Harmatij quidẽ filium Basiliscum ad Cæsaris dignitatẽ extulit: posteà autẽ Harmatium, quòd eum non magìs sibi, quàm Basilisco fuisset, fidum fore arbitraretur, iugulari iussit.

Harmatius cæditur.

Filium porrò eius Cæsarem, sacerdotem fecit: qui deindè multò pòst ecclesiam Cyzicenã optimè administrauit.

Basiliscus Harmatij filius, ex Cæsare sacerdos fit, & episcopus Cyzicenus.

Zeno simul atquè in imperiũ restitutus est, per constitutionẽ scriptam quãprimùm, quicquid à tyranno Basilisco per circulatores literas cõtra fidem nouatum fuerat, abrogauit. Quod vbì Asiani episcopi intellexerũt, missis ad Acacium Constantinopolitanum episcopũ pœnitentię libellis, gratiam sibi fieri petiêrũt, illa deprecatione vsi, quòd non sua sponte, sed vi maxima adacti circularibus subscripsissent. Eamq; rem non aliter se habere, & se Chalcedonẽsi synodo assentiri, atque iuxta eius decretum & anteà credidisse, & nunc credere, iuramento confirmârunt.

Asiani episcopi resipiscentes, circulares priores Basilisci literas anteà laudatas dãnant.

Ex cap. 10. Cnaphęi & aliorũ subintroductorum episcoporum expulsio.

Zeno Petrum Cnaphęũ, vt qui à Basilisco reuocatus esset, Antiochia expulit, & Calandioni Stephani successori episcopatum restituit. Paulum etiàm Epheso exegit, Nestorium item Tarso, & Cyrum Hierapoli, Romanũ Chalcedone, Samosatis Eusebium, Mopsuestia Iulianum, Paulum Constantia, & Andream Theodosiopoli. Constituerat autem Zeno Timotheum quoq; Aelurum Alexandria eijcere. Postquàm autẽ ad multam eum senectutem peruenisse, & iam non longè à sepulcro abesse cognouit, cõsilium mutauit. Atq; ille paulò pòst ad inferorũ migrauit iudicium.

Aeluri mors.

Alexãdrini aũt potestate sibi & authoritate vsurpata, pastorem sibi delegerũt impietate Aeluro longè deteriorem, Petrum cognomento Moggum: quẽ vnus & alter, sicutì ferunt, episcopi cõsecrârunt, quibus legitimè dignitas adempta fuerat. Quod vbì Zeno resciuit, eos qui illum episcopum legerant, morte mulctauit.

Petrus Moggus ei impietate deterior succedit.

Timotheum autem Salophaciolum, Proterij successorem, qui Canopi (sicutì diximus) dgehat, in sedẽ suam restituit, cui Moggus diebus trigintasex incubauerat. Ac Timotheus quidẽ imperatorijs literis thronũ suum recuperauit. Hęc Nicephorus. De hoc vide plura in Nestorio & Dioscoro.

degebat

TO-

TOPHETITAE. 23.

TOphetitæ ab ara, quã Tophet nominabant apud Iudęos idololatræ quidam, quę interpretata, tympanũ seu seductio dicitur, sunt appellati. Hanc porrò alicuius idoli nomine in valle filiorum Ennon collocare solebant, super quam illi filios suos ac filias dæmonijs immolabant. Eam verò idololatriã ꝓfectam ab Assyrijs ad Iudæos videtur innuere Isaias propheta, cùm eosdem Iudæos q ſpretis Dei consilijs, suæ prudentiæ innitebantur, in creaturis ſpem suam collocantes contra Sennacherib coarguit & increpat, minitaturq; nihilominùs ipsis Assyrijs in hæc verba: Et auditã faciet Dominus gloriã vocis suæ, & terrorem brachij sui ostẽdet in comminatione furoris, & flamma ignis deuorantis: allidet in turbine & in lapide grandinis. A voce eñ Domini pauebit Assur virga percussus. Ec erit transitus virgę fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis & citharis, & in bellis pręcipuis expugnabit eos. Præparata est eñ ab heri Tophet, à rege ꝑparata, profunda & dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna multa: Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendẽs eam. Hæc Isaias. Vbi quidem ob eam idololatriam, Assyriorum exitium, & quale post vitam hanc infernale tormentum sunt perpessuri, prædicitur.

Tophetitarũ idololatria vndè profecta.

Isa. 30.

Iere. 7. Et apud Ieremiam rursus inquit Dominus: Et loqueris ad eos omnia verba hęc, & non audiẽt te: & vocabis eos, & non respondebunt tibi. Et dices ad eos: Hæc est gens quæ non audiuit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: pijt fides, & ablata est de ore eorum. Po suerunt eñ offendicula sua in domo in qua inuocatũ est nomen meum, vt polluerent eam, & ædificauerunt excelsa Tophet, quę est in valle filij Ennon: vt incenderẽt filios suos & filias suas igni: quę non pręcepi, nec cogitaui in corde meo. Ideò eccè dies venient, dicit Dñs, & nõ dicetur ampliùs, Tophet & vallis filij Ennon, sed vallis interfectionis, & sepelient in Tophet, eò q̃ non sit locus. Et erit morticinum populi huius in cibos volucribus cæli, & bestijs terræ, & non erit qui abigat. Et quiescere faciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ierusalem vocem gaudij & vocem lętitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ: in desolatione enim erit terra. Hæc Ieremias. Idem ferè habet capite 19.

Iudæorum duritia, obstinatio, & perfidia.

Ob idololatriam diuina Vltio.

TRINITARII. 24.

TRinitarij sunt (inqt Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo) q sacrosanctam ore blasphemo violant Trinitatem, vti per Bohemiam, ait Staphylus, infernalem eam latrantes Cerberũ, & per Silesiam Matthias Zarijensis Pastor. Spectant autem ij ad tertiam nostri seculi Euangelicorum classem, suntque secta Antiluterani.

Hi à plerisq; Deistæ, ab alijs noui Arriani appellãtur, de quibus idem Lindanus eodẽ libro & dialogo, loquitur in hunc modum: Iam ante annos 1324. in concilio Niceno à trecentis octodecim Patribus Arrianismum damnatum, per Luteri euãgelium fuisse renouatum, ci- us testãtur discipuli. Cùm eñ modicum teneret ipse de Homousio, (inquit libro cõtra Latomum) & Trinitatis vox germanica nõ ei placeret, Ludouicus Hetserus sacrosanctam Trinitatem abolere est aggressus, omnem prorsus negans personarum distinctionem.

Arrianismus hoc seculo renouatus ꝑ Luterũ, Hetserũ, Campanum, Seruetum, Illyricũ, Suencfeldiũ, Caluinum, & plures alios huius farinę hæreticos.

Sed Arriũ ꝑpiùs imitati sunt Campanus & Seruetus, atq; etiàm Matthias Illyricus, vtpotè quẽ Arrianismi damnauit academia Vuittenbergensis.

Suencfeldius apertè ꝓfitetur, Christũ Dei filium vnigenitum, esse creaturam, quemadmodùm ait confessio Mansfeldensium.

Caluinus etsi suo in Catechismo verbis quidem de personarũ Trinitate rectè loqueretur fo. 110. tamen in synodo sua Lausanensi anno 1527. habita, noluit cõfiteri (ait Petrus Carolus epist. ad Cardinalem Lotharingũ) Christum esse Deũ de Deo, neq; ex substantia patris, sed de patre, immò à se ipso semper habuisse vt esset. Illum igitur Symboli versiculum, Deũ de Deo, lumẽ de lumine, Deũ verũ de Deo vero, impudenti deridẽs cachinno, ridiculam appellabat battologiam.

Caluinus Arrianizans.

Trini-

Trinitatis vox Symbolumque Nicenum & Athanasianum à Caluino reiectum.

Trinitatis quoq; vox Caluinum offendit(ait idem ille oculatus testis)eò quod Ciceroni est insueta. Symbolum Nicenum, quod dicitur, negabat esse Nicenæ synodi, eò quòd nonnulla ex alijs cócilijs adiecta sunt. Athanasiano aiebat se neq; credere neq; discredere: non enim vnquàm fuisse à legitima ecclesia receptum. Idipsum & in Bernensi consistorio pfitebatur Caluinus, se illi Athanasiano symbolo nec credere nec discredere, donèc ad scripturarum gnomoné (sic enim grecissabat) illud examinâsset. Vndè & illum versiculum reijciebat, Alia est persona patris, alia filij, alia Spiritûs sancti: eò quòd Græcè est hypostasis, q personá(inquiebat) non significat.

Christú esse ex substátia patris confiteri nó vult Caluinus, neq; Trinitatem psonarum.

Illud verò quòd Christus est Deus ex substantia patris, nunquàm extorqueri de Caluini ore potuit. Rursùs in cófessione Geneuatum, quam de sinu suo in synodo Lausanensi pmebat Caluinus, licèt paulò antè à se dictatam, meminit Christum esse æternę essentię, sed trinitatem psonarum nusquàm voluit profiteri. Verbi em nomine mouebàtur Farellistæ, quorú in ea synodo agebat patronum Caluinus, intelligi perpetuam sapientiá, apud Deum residetem. Quod ipsum disertè sensisse Samosatenum, testatur diuus Epiphanius hęresi 65. Qué an sectentur, indè colligas licet, quod cùm in sua Confessione Farellistæ execrené Arrium, Macedonium, atq; Sabellium, soli Samosateno, inquit Petr' Carolus, parcebant, atq; veluti ipsis confœderatum tolerabant.

Seruet' nolens confiteri Christú Dei filium, viuus apud Geneuam iussu Caluini combu-ritur.

Sed hunc erroré etsi Caluinus, tempore fact' eruditior, videatur castigâsse, in eo tamen plurimi suorum Farellistarum persistunt, quorú pridèm haud infima portio erat Michael Seruet': qué posteà ignibus tradidit Caluinus, quòd Christum noluerit confiteri æternum Dei filium.

Calesius arrianizans.

Immò Calesius nostri Caluini collega, in cóuentu Bernési publicè affirmabat, Christum nec aliud, nec esse alium à patre. Quam blasphemiá nec Bernates theologi, nec Geneuates, vel verbulo castigare, aut monere erroris voluerunt: tametsi illis audientibus vehemé-ter illum reprehéderet Petrus Carolus. Hactenùs Lindanus de Arrianis nostri temporis.

Hosius de nouis Arrianis seu Trinitarijs.

De his rursùs Hosius de hæresibus nostri temporis libro primo scribit in hæc verba: Cæterùm, inquit, exorti sunt demùm è schola Luteri Ioannes Campanus, & ex Hispanijs Michaël Seruetus, qui libros aliquot de Trinitatis erroribus plenos errorib' & blasphemijs ediderunt. In ijs nunc tàdèm veteres Arrij & Macedonij errores in lucé reuocare, fidemq; quam in Niceno & Constantinopolitano primo concilijs Patres cógregati nobis tradiderunt, labefactare conantur. Solum em Deum patrem, & neminem alium adorari & inuocari debere cótendunt: quod ille solus videat corda nostra, quod nulla creatura facere potest. Et est, inquiunt, pceptum veteris legis, vt qui quenquam alium adorauerit preter Deum solum, occidatur. Ad qué Deum, alium intercessorem, pcuratorem, & mediatorem habemus nullum, pter vnum Dominú Iesum Christum. Quid auté aliud his verbis, quàm adoratio, inuocatioque Dei filij, & Dei Spiritûs sancti, prohiberi videtur?

Campanus. Seruetus.

Deut. 6. Matt. 4.

Ex Luteri initijs, quá horréda impietas prodierit.

Eccè quò ventum est adextremùm. Abrogato sacerdotio, euerso sacrificio, sacramentis omibus modò non concul catis, eò tandèm res perducta est, vt nec infernus, nec cælum esse credatur, & Christus à multis Deus esse negeť. Quis vnquàm futurum existimâsset, vt ex tam paruis initijs ad has tam horrendas blasphemias, ad extremùm pueniretur? Sed scitum est illud:

Principijs obsta: serò medicina paratur,
Cùm mala p longas inualuêre moras.

Quòd si venienti morbo statim occursum fuisset ab initio, minùs magnis núc difficultatibus Ecclesia Dei premereť. Longè lateq; sparsa sunt & hęc Seruetica contagia. Hæc Hosius.

D. Hieronymi notanda sententia.

Cui senteťæ accedit Diuus Hieronymus cùm inquit: Vnius hominis insidiæ cótra ecclesiá semèl intétæ, nó sunt cótemnendæ. Quemadmodùm enim vna scintilla, parua qdam res est, adeò vt dú cernitur, vix penè videatur, sed si fomitem quendam comphenderit, & nutri-

menta

mēta suî repererit, mœnia, vrbes latissimas, saltus, regionesq; consumit: sic peruersa doctrina ab vno incepta, vix duos aut tres primùm reperit auditores, sed paulatim vt cancer serpit in corpore. Arrius nanque in Alexandria vna scintilla fuit, sed qm non statim oppressa est, totum orbem eius flāma populata est. Idē alibi cum nō parua exclamatione: Proh nefas, inquit, Centurio ante crucem in ipso scandalo passionis, verum filiū Dei fatetur, quem Arrius in ecclesia constitutus prædicat creaturam. Item: Pœna Arrij nondùm determinata est, quia nō est adhuc determinatum, quot per eius doctrinam sunt subuertendi.

Trinitariorum abominandæ positiones.

Trinitariorum porrò propositiones, vltra eas quas in Deistis diximus, sunt huiusmodi:

1. Dicunt primò, quòd diuina essentia in se nec ab angelo, nec ab homine videtur, nec videbitur.

2. Quòd diuina essentia eadem in patre, & filio, & spiritu sancto: tamē vt hęc essentia est, in ratione formæ vna est in patre, vna est in filio, licèt nō vna in spiritu sancto: & in huiusmodi tamen, forma est idem quod diuina essentia.

3. Quòd angelus malus, in instāti suæ creationis fuit malus, & nunquàm nisi malus.

4. Quòd diabolus nunquàm habuit vnde posset stare, nec etiàm Adā in statu innocentiæ.

5. Quòd intellectˀ humanus est ęternus, quia eius causa semper eodem modo se habet, & quoniam non habet materiam, per quam priùs est in potentia q̄ actu.

6. Quòd liberum arbitrium est potētia passiua, non actiua, & quòd necessitate mouetur appetibili.

7. Quòd natura quæ est principium motûs in corporibˀ cælestibus, est ab intelligentia mouente.

8. Quòd nullus peccat volendo aliqualiter aliter, quàm Deus velit eū velle.

9. Quòd quicunq; peccat, conformat voluntatem suam voluntati beneplaciti Dei: sic quòd ille vult, sicut Deus vult eum velle.

10. Quòd si aliquis habens vsum liberi arbitrij, & incidēs in tētationem tantam, vt non possit illi resistere, moueatur ad illecebram cum aliena vxore, nō committit adulterium: & item de alijs tentationibus & peccatis.

11. Quòd Deus est causa cuiuslibet modi actûs, & cuiuslibet circunstātiæ productæ.

12. Quòd ꝓpter alicuius ōpa futura bona, Deus aliquem ꝓordinauit ab æterno.

13. Quòd nōn est credendum nisi per se notum, vel quod ex per se certis possit declarari.

14. Quòd nō contingit, corpus corruptum redire idem numero, nec idem numero resurgere.

15. Quòd nō est curandū de sepultura.

16. Quòd anima quæ est forma hominis, secundùm quod homo, corrumpitur, corrupto corpore.

17. Quòd anima separata à corpore, post mortē nō patit̄ ignem corporeum.

18. Quòd Deus cognoscat singula, ex quo asserunt, non esse orandum quòd nunquàm voluit, & nusquàm debuit euenire.

19. Quòd Deus spiritus est, ideoq; debemus in solo spiritu, hoc est, mentaliter & nō vocaliter, eum inuocare & adorare.

Ij sunt execrandi atque detestandi errores, quos cōtra catholicam veritatem asserunt Trinitarij, seu noui Arriani, quos nunc vulgò Deistas nuncupamus. De his vide plura in eisdem Deistis, Valentinistis, Luca Sternberger, Arrianis, Cāpanistis, Seruetianis, Suencfeldianis, Caluinistis, Illyricanis, & compluribus alijs huius factionis, locis suis.

TRISACRAMENTALES. 25.

Trisacramētales qui dicantur.

TRisacramentales sunt ex Mollium Confessionistarum nostri temporis factione: qui tria tantùm sacramenta recipiūt, (teste Staphylo lib. de Luteranorum inter se concordia) baptismum scilicet, Cœnam Domini, & Absolutionem. Ità in Lipsensi districtu est praxis. Hæc ille.

TROGLODYTAE. 26.

TRoglodytæ apud Iudæos quondã dicebant, (authore Philastrio) qui in speluncis habitantes abditis, idola co lebant, abominationesque execrandas operabantur: quas in spiritu in Hierusalem adducto Ezechieli ostendit Dominus, quemadmodùm idem Ezechiel propheriæ suæ capite octauo describit i hũc modum: Et introduxit me Dñs ad ostiũ atrij: & vidi, & ecce foramẽ vnum in pariete. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem: & cùm fodissem parietem, apparuit ostium vnum. Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominatiões pessimas, quas isti faciunt hîc. Et ingressus vidi, & ecce omnis similitudo reptilium & animalium abominatio, & vniuersa idola domûs Israel depicta in pariete in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus Israel, & Iezonias filius Saphã stabat in medio eorum stantium ante picturas: & vnusquisq; habebat thuribulũ in manu sua, & vapor nebulæ de thure consurgebat. Et dixit ad me: Certè vides fili huminis q̃ seniores domûs Israel faciunt in tenebris, vnusquisque in abscondito cubiculi sui: dicũt enim, Non videt Dominus nos, dereliquit Domin⁹ terram, &c. Ergò & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor. Et cùm clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos. Hæc Ezechiel.

Ezech. 8.

Ostendit Dominus prophetæ abominationes idololatriæ domûs Israel, & maximè sacerdotũ.

Diuina vindicta ob idololatriæ scelus.

TROPISTAE. 27.

TRopistæ sunt, (authore Staphylo) qui hoc nostro seculo aiunt figurã tantùm corporis Domini esse in Cœna, non autem verum corpus. Ità docuit multis in libellis Oecolampadius. Hæc Staphylus.

Tropistarũ error.

Appellantur quoquè Tropistæ (vt inquit Philastrius) ij, q̃ dicunt conuersum verbum in carnem, non intelligentes quod ait Apostolus Ioãnes, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nec attendentes quòd verbum, id est, Deus Dei filius, est immutabile & inconuertibile: caro autem quam accepit pro nostra salute, ipse eam formãdo adsumpsit & induit nostræ causa incapacitatis. Ad eum videndum itaque res istæ in vnum coniunctæ pro nostra salute, non commutatiõem verbi in carnem, sed assumptionem magis rei visibilis declarabant, vt inuisibilis per visibilem carnem videri posset, credi atque cognosci, & ab humano genere capaciter adorari. Hęc Philastrius.

Verbũ Dei filius immutabile & inconuertibile.

TVRILVPINI. 28.

TVrilupinorum superstitio, qui (teste Ioanne Tillio in suo de Regibus Francorum Chronico) cognomen sibi adsumpserant paupertatis societatẽ; cum scriptis libris & habitu dãnati, exusti atque deleti sunt, Caroli quarti Cæsaris Germani, & Gregorij huius nominis vndecimi, maximi Romanorum antistitis temporibus, circa annum Domini 1372.

1. Hi, vt inquit Ioãnes Gerson sermone quodam de diuo Ludouico Francorum rege, dicebant, de nulla re quæ nobis à natura data est, erubescendum esse; Quamobrem Cynicorum philosophorum more, om̃ia verenda publicitùs nudata gestabant, & in publico velut iumenta coibant, instàr canum in nuditate & exercitio membrorum pudendorũ degentes. Vndè idem Ioannes Gerson in de examine doctrinarum, consideratione sexta, ità inquit: Sicut nulla vehementior quàm luxuriosa libido, sic ad errandum falsumque docendum, nulla perniciosior. Id quidem patuit in sectis Turilupinorum, quorum sequaces non desunt vsquè, quãdò & vbi se latére putauerint, serpunt vbilibèt Epicurei sub tunica Christi, qui in mulierculis primò deuotionem fingentes speciétenùs. paulatim eis fidem, antequàm lumẽ & oculos, tollere quærunt, quatenùs eas licentiùs ad desideria sua maligna prostituãt. Hæc ille.

Turilupinorum hæresis.

Ioannes Gerson.

2. Tenent etiàm Turilupini omnes Begardorum errores, dicuntque non esse orandum vocaliter, sed mentaliter tantùm, in ea vtiquè spiritûs libertate, quam dicunt non subijci præceptis diuinis.

ELEN-

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER DECIMVSNONVS.

DE LITERA V.

VADIANI. 1.

Adiani sunt ij, quos Anthropomorphitas supra nominauim⁹, à suæ hæresis nomine denominatiõem sortiti, qui exorti sunt Theodosij maioris Imperatoris, & Siricij papę temporibus, circa annum Dñi 395. Dicunt aût Deum esse corporeum, & perindè atquè homines mẽbra habere, sacrarum literarum sententia moti, & potissimùm veteris testamẽtũ, in quo sæpiùs reperias Deo mẽbra attribui. Vndè Adam factus esse dicitur ad imaginem & similitudinẽ Dei: ex quo Deum colligũt membra velut Adam habere. Est aût hæc hæresis rusticana prorsùs & insulsa: de qua dicit glosa in secũdum caput Amos prophetæ, in hunc modum: Ossa regis Idumęæ comburit, qui de maiestate Dei malè sentiens, Deum in modum humani corporis cogitat, quasi membris distẽdatur, & videat, & audiat vt homo: illum sibi fingens cogitatione carnali in similitudinẽ imaginis corruptibilis hominis. Nam si Deus corporeus esset, & figurã haberet humanã, & membra & partes vt homo, eum oporteret finitum esse, & certis quibusdam limitibus concludi, vt doctissimè argumentaĩ Alphonsus à Castro lib. 5. aduersùs hæreses: quoniam, inquit, id quod infinitũ est, nullius potest esse figuræ, quum ad figuram pficiendam necessariò requiraĩ, vt termino vel terminis claudatur. At Deus qui infinitus est, nullo potest limite concludi, ergò nec figuram habere, nec loco claudi. Excelsior est eñ cęlo, vt est apud Iob, & super stellarum verticem collocatur. Et propheta ait: Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius nõ est finis. Quòd si magnitudinis ei⁹ nullus est finis, nulla etiàm illius erit figura.

Vadianorũ hæresis.

Gen. 1.

Amos 2.

Rom. 1.

Argumẽta, quibus probatur Deũ esse incorporeũ, nulláq; membra habere.

Iob 22.

Psal. 144.

Prętereà si corporeus est Deus, & membra vt homo habet, sequitur ꝙ nõ sit totus vbiquè, sed pars eius in vno loco, & pars alia in alio, & ità erit per partes in loca diuisus, quod summæ illius perfectioni maximè reluctatur.

Secundum argumentũ.

Rursùm, oportet etiàm in Deo fateri compositionem, & dicere ea quæ in Deo sunt, non esse omnia infinitæ perfectionis: quoniam quælibet illarũ partium ex quibus componitur, minor est suo toto, & ità non æquè perfecta vt totum: quapropter necessariò erit finita, quoniam quod infinitum est, excedi non potest. Multa alia similia fieri possunt argumẽta, sumpta ex imperfectionibus quę corporibus insunt & adiacent: sed prolixitatem nimiam euitantes, illa hîc omittẽda ducimus, ad perfectiora perlati. Ipsa eñ veritas apud Ioannem ait: Spiritus est Deus. Si Deus est spiritus, ergò non est corporeus, nec humana membra habet: quoniam eadem veritas apud Lucam ait: Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Tertium argumentum.

Argumẽta à diuina scriptura petita.

Ioan. 4.

Luc. 24.

Quòd autem Vadiani seu Anthropomorphitæ pro se adferũt, parùm mõmẽti habet, & ex praua scripturæ intelligentia proficiscitur. Quanuis eñ scriptura sacra sæpè nominet Dei membra, vtputà caput, oculos, linguam, aures, manus, brachia & his similia, non sunt tamẽ illa iuxta literam, sed iuxta latens mysterium per res illas designatum, sumenda. Sunt eñ pleraque in sacris codicibus, & in veteri testamẽto potissimùm, quod carnali adhuc & rudi populo datum est, q̃ nulla ratione iuxta literæ primam significationem accipienda sunt, nec accipi possunt: sed in illis quid res ipsa per literam significata vlteriùs portendat, conspiciẽdum est. Res nanque ipsæ sæpè etiàm significant, & aliquid ingerunt sensibus, æquè vt voces. Quod in omnibus metaphoricis locutionibus contingere est manifestum, in quibus propter similitudinem inter aliqua repertã, vnũ alterius nomine appellaĩ, vt si voracẽ, lupum dixeris: aut auarum, talpam: non ꝙ hæc sint, sed

Vadianorũ inualida argumenta.

illa, quibus similia esse reperiuntur. Ad eundẽ modũ multa sunt in sacris literis interpretãda, non aũt iuxta primã vocũ significationẽ, ꝗ testante Apostolo, litera occidat, spiritus autem viuificet.

2. Cor. 3.

Quid per singula Dei membra in sacris literis intelligat.

Ex quibus omnibus hoc vnũ & pcipuum est, Quotiescunq; Deo aliquod membrũ aut effigies aliqua tribuit, tunc membro audito, eo nomine intelligas, Deo tribui vim illam & virtutem, q̃ perfectior in illo membro reperitur: vt cùm audis in Deo caput, intellige diuinã essentiam, quæ oĩa pręcedit. Et cùm dicit caput respectu corporis mystici, quod est Ecclesia: intellige influxũ in reliqua membra, q̃ nos sumus. Cùm audis oculos, intellige virtutẽ vidẽdi talem, vt nihil cum latere possit. Sic eñ ait Apostolus: Nu creatura ei inuisibilis est: omia nuda & aperta sunt oculis eius. Aures habere dicit, qa talis est in eo vis, vt verbũ quantumlibet summissè platum, latere eum non possit: de quo Sapiens ait: Auris cæli audit omnia, & tumultus murmurationis non abscondetur. De quorũ omium mystica significatione, extat liber beati Anselmi, cui titulus est, De Mẽbris Deo attributis in quo exponit, quid singula membra Deo attributa significent. Est etiàm de eadẽ re alius tractatus sub nomine Diui Hieronymi inscriptus, quẽ velut nothum, & beatum Hieronymũ minimè redolentẽ, vir doctissimus Erasmus Roterodam' in quarto tomo operũ illius collocauit: in quẽ locum reijcit oĩa q̃ hucusq; falsò ascripta erant Hieronymo. Contra hos Vadianos seu Anthropomorphitas scripsit Theophilus Alexãdrinus. Scripsère etiàm (vt testatũ Ioãnes Tritthemius in suo catalogo scriptorũ ecclesiasticorũ) Faustus episcopus Rhegiensis, & Ratherius monachus. Hęc Alphonsus à Castro.

Caput.

Oculi.

Hebr. 4.

Aures.

Sap. 1.

Authores qui contra Vadianos scripserunt.

VALESII. 2.

Valesij à Valente quodã Arabe sunt dicti. Hi, teste Epiphanio li. 2. to. 1. cõtra hæreses, in Bachato regionis Philadelphinæ habitant: quos indigenæ Gnosticos appellari volunt, cùm tamen ex Gnosticorum familia non sint: aliter enim hi sentiunt. Exorti sunt autem sub Seuero Imperat. & Victore papa, circa annum Domini 198.

Bachatum principalis pagus est Arabię Philadelphiæ.

Sunt autem omnes Valesij executi. Quumq; in suam ipsorum disciplinam aliquem susceperint, quanto quidem tempore membris nondùm exectus est, animatis non vescitur. Vbi verò quę sibi volũt eidem persuaserint, aut per vim execuerint, tunc omibus vescitur, velut iam à certamine quietus, & non ampliùs in periculo constitutus, vt impellatur per edulia ad concupiscẽtiæ voluptatem. Non autem solùm proprios hoc modo perficiunt, sed sępè etiàm peregrinos ad eos accedentes, & adhuc apud ipsos hospitio acceptos, ad talem vitam deducũt, velut multa de hac re fama fertur. Abripiunt enim tales intùs, & vinculis alligatos, per vim castrant. Hæc Epiphanius.

Eunuchorũ secta.

Est itaq; horum nõ minùs crudelis & temeraria, quàm erronea sententia, cùm dicunt necessarium esse ad Deo benè ac integrè seruiendum, vt quisq; sit eunuchus & castratus: eam vtiq; Euãgelij doctrinam perperàm intelligentes, qua in hunc modum dicitur: Audistis quia dictum est antiquis, Nõ mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis: &c.

Idem recẽset Augustinus lib. de hæres. ca. 37.

Matt. 5.

Exod. 20.

Matt. 18.

Matt. 9.

At quomodò, inqt Epiphanius, possunt in regno cęlorũ aliqua esse detruncata? Si enim regnum cælorum perficit omia, id imperfecti nihil quidquam habere necesse est: quumq; corporum erit resurrectio, omnia membra resurgent, & nullũ ex ipsis relinquetur. Et si omninò membrum non resurget, neque totũ corpus resurget. Et si vnum membrum, quod offendiculo fuit, solum relinquitur, nullum omninò membrum restans relinquetur: omnia enim nobis offendiculo fuerunt. Quis verò rescindet cor suum, quod omnibus offendiculo est? Ex corde, inquit, procedunt fornicationes, adulteria, petulantia, & his similia.

Varijs argumentis probatur, q̃ erronea sit horum Valesianorum sententia.

Matt. 15.

Quis

Quis igitur rumpet cor suum? Si verò non resurgit corpus, iuxta quorundam demētiam & impietatem, quomodò ergò differet sermo de his decretus? Quū enim omnia membra non ingrediantur in regnum cælorum, quid ampliùs opùs circa vnum fieri membrum, quum alia hoc non expleant? Si verò resurgit corpus, (resurgit enim) quomodò possibile est adhuc in regno cælorum fieri mutilationem? Aut quomodò non erit indecorum regnum cælorum, multa habens corpora ad gloriam? Vide quę supersunt apud eundem Epiphanium.

Prætereà, si necessè esset, inquit Alphonsus à Castro, vt oēs castrarentur, pirent coniugia, quę Deus probauit, pręcipiēs vt nullus dimittat vxorē suam, excepta causa fornicatiōis. Et Paulus iubet virū reddere debitum vxori, vt videlicet inuicèm nō fraudētur. At quomodò vir castratus poterit vxori debitum persoluere, cùm talis debiti solutio non alio modo fiat, quàm per carnalem congressum & copulam?

Matt. 19. 1. Cor. 7.

Rursùm, si oēs viri castrandi essent, humanum genus citissimè deperiret, nō ex Dei præcepto & voluntate, sed propagationis defectu. Sed huic sententiæ obnititur Dn̄i pręceptum, dicentis: Crescite & multiplicamini. Quod præceptū in mundi exordio propter generis humani multiplicationem omnes adstrinxit, nunc aūt cùm iam plus satis sit propagatum, & longè lateq; diffusum, non adstringit neque obligat, nisi ità vrgeret necessitas, vt si humanū genus forte esset quadam ex calamitate ad tantam paucitatem redactum, vt esset necessè ad eius conseruationem homines commisceri mulieribus. Eo eñ casu instante, tunc præceptum illud de multiplicatiōe speciei humanæ, fortè vires suas resumeret, & æquè obligaret atquè ab initio institutionis humanæ. Nam hac sola ratione filiæ Loth coeuntes cum patre, excusantur à peccato incestûs, (vt inquit beatus Irenæus lib. 4. aduersùs hęreses cap. 51. & Origenes homil. 5. super Genes.) quòd videlicet credebant, post incendium Sodomæ & Gomorrhæ cūctos perijsse homines, neq; alium pter earū patrē superstitem esse. Tantam eñ sancti viri putàrunt esse illi' pcepti vim, vt etiàm ad patris cum filia cōcubitum, extendi existimàrint propter vitandam generis humani deletionem.

Gen. 1.

Filiæ Loth cum patre congressæ excusantur à peccato incestûs.

Ex quo quidem colligere licet, quòd si illa genus humanum per coitum cōseruandi voluntas, bona non esset ex se, nulla ratione à tanta malitia eas liberare, quantam illis talis incestus cōciliare potuisset. Accedit ad hæc, q̄ Dominus in Euangelio non commendauit natos eunuchos ex vtero matris suæ, nec illos q. dem qui ab hominib' facti sunt, sed eos solùm qui se castrauerūt propter regnū cælorum. Hæc autem castratio non est ità accipiēda, quòd membra virilia resecētur, quoniam si tales eunuchos Christus laudàsset, eadem ratione illos etiàm commendàsset, qui ab vtero matris nati fuissent eunuchi, aut qui ab hominibus facti fuissent, quod sanè non fecit. Hæc Alphonsus à Castro.

Conclusio supradictorum.

Matt. 19.

Castratio in Euangelio quomodò accipienda.

Alia quoquè hæretica Valesij docere dicuntur & turpia, sed quæ sint illa, nec ipse commemorat Epiphanius, nec Augustinus quidem de hæresibus. Sunt aūt ij similes sacerdotibus Cybeles, qui, teste diuo Augustino li. 2. de ciuitate Dei, cap. 4. sese in templis castrabant, plangētes factum Atys pulcherrimi iuuenis, quem (vt aiūt poētæ) Cybele casto amore adamauit, eumq; sacris suis præfecit ea lege, vt perpetuò castitatem seruaret. Sed cùm posteà voti sui parùm memor, Sangaritidem nympham compressisset, ab irata dea in furorem actus, testes sibi execuit.

Valesij similes sacerdotibus Cybeles.

VALENS IMPERAtor. 3.

Valens frater Valentiniani Imperatoris egregij fuit, & ab eo dum adhuc viueret, in societatem imperij assumptus. Digni sanè imperio fratres, & inter bonos referēdi, nisi Valēs Arriano delirio virtutes egregias inquinàsset. Is eñ ab Eudoxio Arriani dogmatis assertore baptizatus, in sæuissimam hæresim lapsus est, sub Damaso Hispano ecclesiæ Romanæ summo pontifice, circa annum Domini 378. Sed malignam

inſectatiõem (inquit Oroſius) diù texit, nè voluptati poteſtatem admiſceret, qui adhuc viuentis fratris authoritate reprimebatur. Sed eo mortuo, cùm iam impiè agere poſſe non erubeſceret, ilicò effrenata audacia legẽ dedit, vt monachi ad militandũ cogerẽtur. Et in Aegypti ſolitudinib⁹ multa ſanctorũ agmina monachorum ab eo interſecta ſunt. Cæterùm impietatis huius inſignes pœnas dedit, quandò à Gotthis ꝓpe Conſtantinopolim cæſus cum om̃i exercitu eſt. Etenim cùm in fugam verſus Valẽs, in oppidulũ ſe recepiſſet, incenſo à Gotthis oppidulo, concrematus perijt.

Monachi lege ad bellum coguntur ab Imperatore Valente. Hieronymus in Chronicis.

Eius vitam & impia acta Nicephorus eccleſiaſticæ ſuæ hiſtoriæ lib 11. cap. 1. deſcribit in hunc modum: Porrò Iouiniano defuncto, Niceæ totius exercitûs, & eorum maximè qui primarias gerebant dignitates, conſilio & voluntate Valẽtinianus imperator eſt electus. Qui cùm Cõſtantinopolim trigeſimo à ſuſcepto imperio die veniſſet, ſociũ ſibi imperij fratrem Valentẽ adiũxit. Et prouincias Orientales & quaſdam etiàm Occidentales ad Illyricum vſq; fratri cõceſſit: reliquas ad Occidentalem oceanum pertinentes, & continentẽ exaduersò oẽm, vſque ad extremos Libyes, ſibi attribuit, vt toti imperaret Occidenti. Breuì etiàm deindè Gratianum filium adhuc adoleſcentulum, ad Imperium euectum, moribus inſtitutiſque ſuis aſſuefecit. Sedem fratres ambo, Chriſtiani quidem iam indè ab initio fuêre, cultu verò & opinione variârunt. Nam Valens ab Eudoxio Arriano baptizatus, acer fuit dogmatis Arriani æmulator: moleſtumq; ei fuit, ꝙ non omnes eandem ſequi ſententiã cogeret. Valentinianus aũt Nicenę profeſſionis propugnator, ornandos quidem religionis ſuæ populares duxit: nihil aũt eis moleſtiæ, qui ab eo diſſentirent, intulit. Cæterùm in rebus adminiſtrandis pares fuere.

Fl. Valer. Valentinianus Pannonius, imperator Rom. electus.

Valens Arrianus, Valentinianus catholicus.

Imperator itaque Valens Conſtantinopoli ſoluens, Antiochiam ad Orontem adire properauit. Et cùm Nicomediam perueniſſet, ibì hac de cauſa reſtitit. Eudoxius Arrianæ ſectæ epiſcopus ſtatim poſt diſceſſum imperatoris Conſtantinopoli vita defunctus fuerat, conſulatu Valentiniani & Valentis tertio, quum quidem clauum eccleſiæ Conſtãtinopolitanę annis vndecim rexiſſet. Eius in locum Arriani ſubrogârũt Demophilum quendam. Profeſſores aũt Conſubſtantialis, commodum ſe tempus, vt ſedem epiſcopalem recuperarẽt, nactos eſſe rati, Euagrium ſuę factionis presbyterum epiſcopum deſignârunt. Cui manus impoſuit Euſtathius, epiſcopus aliquandò Antiochenus, qui à Iouiniano quidem ab exilio non ità pridèm fuerat reuocatus: tum autem Conſtantinopoli priuatus latebat, vt ſua ſaltem præſentia Conſubſtantialis profeſſores confirmaret. Ità factum, vt Arriani perſecutionem aduersùs noſtros renouarẽt. Ea res poſtquàm eſt ad principem delata, veritus ille nè ſeditione & tumultu ciuitas turbaretur, militarẽ manum Nicomedia Conſtantinopolim miſit, cum mãdato eiuſmodi, vt ſimul & ordinator & ordinatus cõpręhenderetur, atq; alius aliò exulatum mitteretur. Euſtathius igitur Bizyam, quod Thraciæ oppidum eſt, Euagrius in locũ alium deportatus eſt. Proindè Arriani, quod plerique omnes in rebus ſecundis faciunt, magìs magiſque efferari, orthodoxos & rectè ſentientes admodùm vexare, cædere, contumelijs afficere, in vincula conijcere, pecunijs etiàm ſpoliare, intoleranda om̃ia aduerſùs eos facere.

Ex cap. 15. Socr. lib. 4. cap. 14. & 15. Sozo. lib. 6. cap. 13.

Demophilus ſufficitur ab Arrianis in epiſcopatum Conſtantinopolitanum, loco Eudoxij emortui: à Catholicis vero Euagrius.

Arriani Cõſtãtinopoli Catholicos perſequuntur.

Porrò quũ noſtris dura hæc & grauia eſſent, ad principẽ precatores miſere, ſi quo modo finem ærumnæ eius obtinere poſſent. Cęterùm illi opinione ſua plurimùm ſunt ſalſi, vt qui iuſtitiam ſe ab iniuſto impetraturos eſſe ſperauerint. Quũ nanq; delecti ex eccleſiaſtico ordine octoginta viri, quibus præſuit Vrbaſus, Theodorus, & Menedemus, Nicomediã veniſſent, preces Impatori obtuliſſent, & de vi tanta quiritati eſſent, indignatus ille, in ꝓſentia quidẽ iram preſſit: deindè autem clàm Modeſto præfecto præcepit, vt compræhenſos eos necaret. Supplicij eius modus, quia nouus & inſolens prorsùs fuit, poſteritatis memoriæ eſt mandandus. Præfectus, ſi viros religioſos, qui nihil commiſiſſent,

Ex cap. 16. Catholici 80. eccleſiaſticos viros precatores ad Valentẽ mittunt.

Modeſtus præfectus Valentis.

pro-

propalàm perimeret, nè seditio in vulgò oriretur, veritus est: quapropter eos se in exilium missurum esse assimulauit. In qua illi sententia magnis animis acquieuêre. Ille nauim eos, veluti solum exilij causa versuros, conscendere iussit: & nautis pcepit, vt in medio mari nauê incêderent, vt quû eo modo illi interijssent, sepulcri cura carerent. Ventum est in sinum medium, qui Astacenus vocatur: ibi nautę imperata fecerunt. Nam ipsi scapha, quæ nauem sequebatur, côscensa, nauim in qua viri illi vehebantur, incenderunt. Vehemêtiùs tum subsolanus ventus flabat, & proindè nauis eò citiùs flammam concepit. Durauit ea vsq; ad locum Bithynię qui Dacides nûcupatur, ibiq; vnà cum pijs illis hominibus in littore est absumpta. Sedem factû tam truculêtum vindicta est psequuta. Fames siquidê repentè tanta est in Phrygia orta, vt necessariò incolę patriam relinquerent, & Côstantinopolim se atq; ad alias diuersas prouincias conferrent. Et hæc quidem exegit Modestus pręfectus Valente iubente.

Legati isti Valente iubête, & Modesto curâte, in nauim impositi sunt, cumq; ea in medio mari esset, nautis eam incendentibus, periêrunt.

Fames in Phrygia eâ ob rem exorta.

Quum verò ipse Imperator Valens Antiochiam venisset, ibiq; diutiùs moraretur, & ab externis bellis quietus esset, aduersùs eos qui Consubstantialis fidem sectabantur, se armauit: & nô modò ex Antiochena, verùm etiàm ex finitimis q circuncircà sunt ecclesijs, rectæ sentêtiæ ppugnatores eiecit. Alijs quoquè eos cladibus affligens, cùm varij generis supplicijs sustulit, tum maximè in pterfluentem amnem Orontem coniecit & suffocauit. Et Meletium quidem, egregium de vera pietate certatorem, ex ecclesia deturbatû, in exilium misit. Samosatis autê diuinum eiecit Eusebium. Prætereà verò vt Laodicea egregio pastore Pelagio orbaretur, & ad viduitatem redigeretur, effecit. Hunc porrò ille in Arabiam, & Eusebium in Thraciam, Meletium autem in Armeniam deportari iussit viros Apostolicis donis relucentes.

Ex cap. 21. Valens orthodoxos psequitur. Sozo. lib. 6. cap. 18.

Proscribuntur Meletius Antiochenus, Eusebius Samosatenus, Pelagius Laodicensis episcopi.

Porrò Barsen Edessenorû episcopum (cuius ingens est gloria in Phœnicia, Aegypto, & Thebaide, siquidê has peragrans regiones, virtutis suę splendore illustrauit) vt insulam Aradum incoleret, Valens condênauit. Quoniam verò Apostolicis donis clarus, doctrinæ suæ luce multitudinê ad se pertrahebat, & morbos quos medici curari posse desperauerât, sanabat, in Aegyptum indè vrbem quandâ Oxyrynchon nomine, est deportatus. Vbi verò & ibi virtutis gloria animos omium in se côuertit, in extremos quosdâ fines, à quibus non longè barbari aberant, (Philo locus is nominatur) translatus est, quum quidê cælesti domicilio esset dignus. Etiàm nunc in Arado lectulum esse dicunt, quem plurimo honore Deus sit dignatus, q ęgroti multi in eum repositi, valetudinê per fidem recuperent. Verùm enimuerò q Edessæ etiàm crudeliter Valês egerit, silentio ea mandare non licet. Quum nanq; Barsen, quê diximus, à grege suo exclusisset, Lycum pro eo substituit. Quam rem quia multitudo ægrè tulit, & communionem eius respuit, relicta vrbe, omnes extra eius mœnia conuentus egêre. Erat autem ibi Thomæ Apostoli insigne precatorium, quod videre volens Valens, vnà cum præfecto Modesto, quodam priùs cum mandato eò misit, vt multitudinem ibi côgregatam, armatorum quos secum ducebat, opera dissiparêt, baculis & clauis eam pulsantes: si verò opùs esset, gladios quoq; adhibentes. Præfectus imperata facere, & clàm Edessenis denunciare, nè postridiè more suo in loco eo conuenirent: Mandatum enim ab Imperatore esse, vt in eos qui ibi depræhêsi essenr, grauiter animaduerteretur. Præfectus sanè, quâuis diuersæ sententiæ & religionis, ad eum modum illis est minatus: vel quòd neminem, aut paucos certè, periclitari vellet: vel q fortasse Imperatorem grauiter indignâtem, opera sua vti nollet.

Ex cap. 22. Barsæ Edesseni episcopi exilium. Theod. lib. 4. cap. 16.

Ad lectulû Barsæ episcopi in Arado Phœniciæ insula miracula edita.

Lycus Barsę successor.

Templû diui Thomæ apud Edessam.

Edesseni verò minarum denunciationem paruipendêtes, vnà cum diluculo alacrioribꝰ etiàm quàm anteà animis in locum designatum conuenêre, & solita sacra sua peregêre. Quod vbi Modesto est indicatum, quum quid faceret, non haberet, côsilij inops, quàm celerrimè militari manu contracta, per forum ad campum eum côtendit, & in mu-

Edesseni à Modesto pmoniti, nè extra vrbê conuentus agêdi gratia pgrederentur, nihilominus in pposito suo pseuerant.

mulierculã incidit, manu puellum raptantẽ, palliumq; sic temerè & incompositè, contrà quàm fœminã decet, trahentem, atq; adeò militarem ductorum phalangẽ, perindè atquè ad rem magni momenti properaret, rumpentem. Eam iussu suo comprænhensam, cuiusnam rei gratia tantoperè festinaret, interrogat.

Ad conuertum cũ muliercula cũ puero, Modesto vidẽte, ꝓperat.

Tum illa: In cãpum eum, inquit, in quo veræ pietatis cultores sunt congregati. Noui eñ, & certò noui vestrum quod struitis consilium: & propterea eò venire propero, vt æqualia cũ illis cõsequar præmia, nè scilicet cursu intermisso tardiùs vadens, gloria quæ à Deo est, excidam. Puerum autem (Præfectus subinfert) quid ità tecum ducis? Et rursùm illa: Vt & ipse, ait, post affectionẽ & ærumnam toleratam, honoris ei[9] particeps fiat.

Animus diuina ęmulatione succẽsus, humanũ non capit metum, sed terricula menta oĩa pro risu habet & ludicro. Theod. lib. 4. ca. 26.

Ille animo ad tam generosam fortitudinem mulieris consternatus, vbi ex eius vnius aliorum omnium coniecisset alacritatem, ad imperialem domum reuersus, Imperatori rem omnem indicauit, & vt à consilio cœptoq; suo desisteret, suasit: turpem & aduersam dicens ex tali facto consecuturam famam, atq; Edessenorum nihilo magìs alacritatem extinctum iri. Verbis hisce innumeram multitudinem Præfectus conseruauit. At Imperator vbì illum contumeliosis vocibus proscidit, pugno etiàm cecidit: multitudinis nihilominùs duces comprænhensos cogi ꝓcepit, vt per optionẽ vel cum Lyco seu lupo & non pastore, communicarent: vel citra moram vrbe excederent, atq; ad vltimas oras exulatũ irent.

Valens multitudinis eius duces ꝓscribendos censet.

Porrò vbì Pręfectus illos oẽs congregâsset, Impatoris mãdata in medium ꝓtulit, lenibus vtens verbis, stolidumque esse dicẽs, eos tam paucos & imbecilles homines, cõtra Impatorem tantum, & tot populis imperãtem, niti. Illi aũt oẽs taciti constitére, in ducem suum (Eulogius is erat, vir vita simul & doctrina cõdignam laudẽ consecutus) respectantes.

Ex cap. 23. Modestus Impatoris mandatum plebi exponit.

Ad hunc igiť Modestus cõuersus: Quid ità tandèm, inquit, ô senex, non respondes? Atqui, respondit ille, responso nihil opùs esse, qui interrogat[9] nõ essem, putaui. Rursùm ꝓfectus: Multa certè ad vos, q̃ vtilia vobis essent, exponens, verba feci. Tum Eulogius: Illa quidem ad vniuersos sunt dicta. Ego aũt ineptum esse existimaui, si multis reiectis, ipse responderem. Quòd si me solum percontatus fueris, ilicò tibi sententiam meam exponam. Ibì ꝓfectus: Ergò vt cum Imperatore tibi communio sit, facito. Eulogi[9] verò magna cum gratia façetè admodùm arridens: Proficit eñ, inquit, & vnà cum imperio episcopatum quoque sortitus est. Verùm ille ironicũ & amarulentum dictum sentiens, grauiter id tulit. Et iactis in senem conuicijs, ad alia hæc insupèr addidit: Non hoc dixi, attonite & stulte: sed communicare te debere cum quibus ille præcipit episcopis. At ego, inquit, senex sum, & pastoris nõ expers, cuius vocem vt germanam intelligo, & doctrinam sequor: neq; mihi tam perniciosa & pestifera herba opùs est.

Colloquiũ Modesti & Eulogij.

Apud Theodoritum, dictum hoc ꝓ interrogationẽ effertur: An cũ imperio episcopatũ etiàm iniję? lib. 4. ca. 18.

Hisce verbis furore incensus, celeriter octoginta ex eis qui multitudinis essent velut columnæ, comprænhensos in Thraciam relegauit. Atq; illi vincti circũeuntes, benignè à multis sunt curati. Vici eñ & ciuitates eis obuiàm progredientes, tãquàm veræ pietatis defensoribus debitum ꝓstiterunt honorem.

Ex Catholicorũ multitudine, octoginta primores in Thraciam deportant.

Porrò inuidia nunquàm non in aulis Principum stipendia faciens, ad Imperatorem mox procurrit, & multorũ honorum causam esse dixit, quòd condemnatis imperaretur exilium. Imperator re cognita, disgregari eos, & binos partìm in Thraciam, partìm in Arabiam, quosdam in Thebaidem, atq; alios aliò in oppida dispergi iussit. Si q etiàm inter eos fratres essent, disiungi curauit.

Iussu Valẽtis seiuncti, in diuersas orbis partes ꝓscribuntur. Tripar. lib. 7. ca. 33.

Fuit autem Valens tam acer Arrianæ ꝑfidiæ propugnator, vt religiones alias omnes toleraret, catholicæ verò tãtùm fidei infensus esset: id quod Nicephorus lib. 11. c. 24. describit in hæc verba: Valẽs, inqt, diutiùs Antiochię commoratus, Euzoio ibì ecclesias regente, Iudęis, & ethnicis Græcis, atq; etiàm qui Christianorum nomine censentur, & diuersa ab Euangelica doctrina dogmata complecterẽtur, oĩbus q̃ animis eorum placita essent, vt liberè agerent, ꝑmisit. Nã impius error sub Iouiniano quidem extinctus,

Theod. quoq; idem habet. lib. 4. ca. 24. & 25.

tinctus, à Iuliano autē excitatus, paulatìm reflorescebat, & Dialia, Dionysia, & Cereris sacra, nō in angulis, Impatore veluti peunte, pagebātur: & homines in medio foro, nemine obsistente, bacchantium qui numine afflantur, more discurrebant. Eorum verò tantùm, qui catholicæ ecclesiæ doctrinā sequebant, implacabilis hostis erat. Et primùm quidem recèns constructam ecclesiam, quā illis Iouinianus dederat, ademit: deindè verò ex alijs quoq; eos sacris ædibus exegit. Atq; vbi illi sub dio agētes, ad mōtis radices Deum consuetudine sua hymnis & laudibus celebrarent, & varias easdemq; aduersas aëris mutationes, aliquandò quidem cum pluuijs & niue & immensō frigore conflictati, aliquandò aūt æstu solis admodum adusti pferrēt, ne eo quidē loco vt pmanerent voluit: & immissis in eos militib⁹, ærumnosum hoc vitæ agendæ institutum dissipauit. Flauianus aūt & Diodorus generosi veritatis athletæ, tum florebāt: qui imminentes gregi Christi fluctus, veluti scopuli quidā, quamprimùm in spumā redegerunt. Illi eñ post Meletium in exilium eiectum, pro grege Christi decertabāt, quum lupis ipsis fortiter obuiàm eundo, tum Christi ouibus conueniētem doctrinam pponendo. Atq; vbi ex locis suburbanis deturbati sunt, ad pximi fluminis ripas oues pauerunt: nō frustrà, perindè atq; illi in Babylone captiui, ad salices carminum organa suspendentes: sed liberè Deum, iuxta diuinum Dauidem, in omni loco dominationis eius laudantes.

Valens orthodoxos omibus tēplis exclusit.

Ne sub dio quidem eos conuentus agere est passus.

In fluminis ripa orthodoxi ecclesiam cogūt, sed indè quoq; sunt depulsi.

Verùm ne hoc quidē in loco diù eos durare, orthodoxorū & rectè sentiētium hostis passus est: sed primo quoq; tēpore indè etiàm secedere coegit, conuentumq; eum soluere atq; dissipare est conatus. Sedem diuinū duorū istorū virorū, qui p pastoribus rem gerebāt, par, spiritualē gregē ad id, quod in Christo est bellū, exercuit, atq; vbi pabulandum esset, monstrauit. Et illi quidē aduersùs Arrianos blasphema verba iactantes, continuè arcum intendebant.

Flauianus & Diodorus pro meletio exule gregē Christi Antiochiæ curant.

Nō parùm verò illis tum in certamine hoc opis quoq; attulit, insigni vita pclarus ille Aphraates, quē sapiens Theodoritus in volumine Dei amantiū historię cōscripsit. Nam & hic quieto vitę instituto, gregis Christi salutē ptulit, & monasticum relinquēs tuguriolum, ouilis Christi curam gessit: & multo diffluens sudore, lupos vndiq; ab eo repulit. Cæterùm q̄ locuples virtute fuerit, & q̄ supra captum hominis fecerit, is quē diximus liber, euoluere eum volenti, ostendet. Ego verò vnum quiddā illius actorum huic loco accommodatum, recensendum in opere hoc duxi. Orōtes fluuius ab aquilonari parte imperialē Antiochiæ domū pterlabitur. Porticus aūt q̄dam maxima duorum culminum, in parte meridionali ad vrbis mœnia, platis turrib⁹ vtraq; ex parte conspicua, est extructa. Inter Imperiales ædes & amnē via est, q̄ per portam quę isthic est eūtes excipiens, in vicinos suburbanos agros deducit. Hanc viam aliquādò diuus insistebat Aphraates, ad fidei gymnasium iturus, & ouibus Christi congruens pabulum allaturus. Eum è superiore loco porticus pspectans Imperator vidit. Sisyra eñ, seu veste ex ouium pilosis pellibus consuta amictus, & senio multo confectus, celeriùs tamen currebat. Et quidam Imperatori, hunc esse Aphraatem illum, ex quo totius vrbis multitudo penderet, dixit. Et ille è porticu virum sanctum interrogās: Quonàm, inquit, vadis? Atq; Aphraates, Pro imperio tuo precaturus, respondit. Atqui, Imperator intulit, Domi te, qui leges monachorum sequeris, manere, ibiq; quietè considentem hoc facere oportuit. Tum diuinus senex perquàm sapiēter ait: Rectè tu quidem, ô Imperator, dicis me id facere debere, facturusq; id adeò constanter fueram, si pax Christi ouibus esset. Sed quum multa q̄dam insaniæ caligo loca oīa occupārit, & maximus insupèr subrepat timor, nè plurimo imminente periculo, à feris oues dilanientur: necessitas mihi quoq; incumbit, vt vigilem, oñemq; funem moueam, nè quod grex Christi capiat detrimentū. Age eñ, ô Impator, si puella essem domi in conclaui abdita, fusos manibus tractans, & lanificium meum curās, atque alicundè subitò

Aphraates monachus vitam theoricam vtilitati Christi ouium, necessitate flagitāte, posthabuit. Theodor. lib. 4. cap. 26.

In nullo nō conuentu olim Christiani pro principibus suis orārūt.

Mira modestia simul & grauitate Valenti Aphraates, necessitate se coactum, monastica vita relicta, orthodoxos docere, & cōfirmare, ostendit, & eiusdem impiam tyrannidem perstringit.

ſubitò conſpicerem flammáexortam, & oḿi ex parte paternæ domui circunfuſam, fœdo incendio eam iamiá cõſumpturam, quid me facere oporteret? dic, te p Deum oro: vtrúmne me ſic ſedere, & penates patrios conflagrantes deſpicere, ignemq́; pſerpentem expectare: an conclaui ſtatim relicto, ſursùm & deorsùm currere, aquam in manibus habere, & modis oïbus flammá extinguere conari, oporteret? Satis ſanè ſcio, dicturũ te, ſaciendum mihi eſſe, quod & ſagacis ſanęq́; mẽtis puella faceret. Id ipſum verò nũc quoq; fieri debere exiſtimo. quũ tu eḿ quaſi fulmen quoddá in paternã domum noſtram incideris, & veriorem pietatẽ omnẽ igne vaſtes, vndiquaquè circuncurſamus, flammam gliſcentẽ extinguere ſatagentes. Hęc quidem ille dixit. Imperator autem ad minas vſq; progreſſus, ſilere eum coegit.

Subita morte cubicularius imperialis, ob malè tractatum Aphraatem mulctatur.

Ex cubicularijs aũt Imperatoris quidam. q ſanctum virũ ppter animi temeritatẽ grauiùs tractauerat, in balneũ cõfeſtim ingreſſus, vt Principi lauationem ƥpararet, mẽte capt⁹, & in calidas aquas delapſus, ibì vitam finiuit. Impator aliquandiù expectans, & extrahi ea mora tẽpus querens, alijs cauſam eius rei inqſitam ſibi renunciare ƥcepit, qui cùm eò veniſſent, & oïa circunſpexiſſent, illum in calidis vndis morte frigida peremptũ repererunt. Quod vbì Impator cognouit, opus id quidẽ petulantis Aphraatæ ſancto illatæ iniurię & contumelię eſſe, rectè arbitrat⁹ eſt. De impio aũt dogmate eundẽ, iuxta indurati cordis Pharaonem, retinuit animũ. Et perindè atquè fulmine afflatus & attonitus, miraculo eo magìs etiàm eſt contra veram pietatẽ concitatus.

Valẽs indurat⁹ vt Pharao.

Ex cap. 26. Alexandrię ſub Athanaſio eccleſia quieta fuit, eo pręſente.

Talia impius Valens Antiochiæ quidem egit. Trãſeundum aũt hinc ad ea q́ Alexandrię ſunt geſta. Quieta ſiquidem in Aegypto eccleſia fuit, Athanaſio ſupſtite. Multitudo nanq; ea q́ veram pietatem ſibi ſequendam ſtatuerat, Arrianã phalãgem ſuperabat: idq́; propter ſuum erga Athanaſium amorem. Et cùm ea eſſet ardentior, & ad ſeditionem mouendam propenſior, metum de ſe ƥbuit, nè tumultu concitato, reſpublica detrimẽto mactaretur. Proindè diuina quadam prouidentia, immunis à grauibus malis Alexandria permanſit, tantiſpèr dũ veritatis ppugnator ſuperfuit Athanaſius. Vbì aũt ille poſt pericula plura, nec coronas pauciores, ad quietem laboris oïs expertem, ad quadraginta & ſex annos epiſcopatu cum gloria magna functus diſceſſit.

Athanaſij mors.

Petrus verò, vir optimus & clariſſimus, in functionem eius ſucceſſit, ſuffragio quidẽ primùm beati illius capitis, deindè etiàm epiſcoporũ prouinciæ eius vniuerſorum, totiusq́; cleri & eorum qui Alexandrię primos honores & magiſtratus gerebãt, votis & calculis, plebe etiàm cuncta fauſtis acclamationibus conſilium id perquàm libenter confirmante. Particeps eḿ diutinorum ſudorum Athanaſij fuerat, nunq̃ à magno illo viro vel domi vel pegrè diſcedens, varijsq́; cum illo periculis colluctans. Quapropter quicunq; erãt finitimi epiſcopi, & q tranquillam vitã ſectabant, monaſticas relinquẽtes palæſtras, maximè hoc egérunt, vt Petrus in illius locum ſubſtitueretur.

Petrus eius ſucceſſor.

Vnanimis omnium ordinum in epiſcopo creãdo electio.

Praefectus Aegypti Palladius Petrũ in carcerem conijcit.

Poſtquàm aũt is ſacram recepit ſedẽ, nulla interpoſita mora, gentis eius præfectus, cõtracta ex Iudæis & Græcis manu, eccleſiam circunuallauit. & Petrum exire iuſſit. Quod niſì faceret, ſe illum vel inuitum indè eiecturũ eſſe, minatus eſt. Quod quidẽ ille fecit, quum voluntati Imperatoris morem gerẽs, tum maximè impietati ipſe ſuæ ius ſuum tribuens. Quòd nanque ex idolorum nefaria ſuperſtitione penderet, ſplendidè ſe feſtum diem acturum eſſe putabat, ſi veræ pietatis nauem in tempeſtatem conijceret. Ac primùm quidẽ Petrus in carcerem incluſus eſt: poſteà aũt profugiens, quum ſcapham commodè nactus eſſet, Romam ad conſentientem ſibi eius vrbis epiſcopum Damaſum traiecit.

Idem Romã ad Damaſum epiſcopũ cõfugit.

Euzoius Antiochenus, & Magnus Imperatoris q̃ſtor, Palladio adiuuãte, Lucio arriano eccleſiam Alexã-

Et breuì pòſt Euzoius, q Antiochiæ Arrianæ præijt religiõi, tempus opportunum nactus, conſiliũ inuenit, vt Alexandriam ipſe iret, & eccleſias ibì Lucio Arriano traderet. Quod quum Imperatori quoq; placuit, (adhuc eḿ is Antiochiæ erat) cum ſatellitio multo, & militari, quæ eum ſequebatur, manu ſanè q̃

fre-

drinam, Petro reiecto, tradunt.

frequenti profectus est, atq; vnà cum eo Magnus Impatoris quæstor. Habebant ij ab Imperatore ad præfectum prouinciç Palladium mandatum, vt is quacunque in re opùs esset, Lucio & Euzoio nõ deesset. Et Petrus quidem, sicutì dictum est, in carcere asseruatus est: posteà autẽ Romam nauigauit. At Lucius Arrianus in sacrã Athanasij sedem est collocatus. Itaq; Aegyptij longè grauiores in exteros animos cõcepêre. Simul atquè enim improuisò aduenerat Lucius, statìm ecclesias occupare contendit. Atque vbì plebs contrà niti cœpit, bellum aduersùs clericos & sacras virgines est institutum. Et aliæ super alias illatæ calamitates, ecclesiæ catholicæ sectatores afflixerunt. Perindè enim atquè feræ agrestes gregi Christi Arriani imminẽtes, partìm in exilium egêre, partìm captos in vincula coniecere: quos rursùm ex vinculis productos, varijs subdidêre supplicijs. Quidam enim vngulis & flagris bubalis cæsi, quidã ardentibꝰ facibus adusti: atq; alij bonis primùm spoliati, alijs mox sunt affecti cruciatibus. Tormentis verò tam varij generis superesse, admirabile est visum. Quòd si quis priùs vita excessisset, q̃ tanta mala expertus, aut si ad tolerabilius exilium damnatꝰ esset, fortunatũ id, & quod alicui inuideri posset, habitum est. Sed quis exponere possit, q̃ mala in Lucij introitu acciderint? Quorum quidem Sabinus, qui res ecclesiasticas conscripsit, minimè meminit, quòd coniunctorum sibi Arrianorum dedecora premere màluerit. Optimè autẽ ea beatus Petrus, postquàm è carcere profugit, in scripto quodam suo tanquàm tragœdiam exposuit, & ad omnes vbiq; ecclesias misit. Quod scriptum vide suprà in Lucio Alexandrino episcopo Arriano.

Sæua Catholicorum Alexandriæ persequutio, ab Arrianis eis illata.

Ex cap. 27. Arriani in Aegyptijs ecclesijs regnant.

Ac Petrus quidẽ ille admiratione dignus, ad eum modum Romam cõcessit. Qui verò factionis Arrianç erant, quantunuis pauci, ecclesijs in Aegypto imperârunt. Nec ità multò pòst mandatum quoq; ab Imperatore ad gentis eius præfectum missum est, quod Nicenæ fidei propugnatores à Lucio indicatos, Alexandria & om̃i Aegyptia prouincia eijci iubebat. Porrò Euzoius cõfectis Alexãdriç ex sententia rebus, rursùm se Antiochiã contulit. Lucius verò quemadmodùm mandatũ fuerat, & Aegyptij præsidij dux, cũ magna multitudine ex Græcis & Iudæis & Arrianis mixtìm collecta, hostiliter prædas egit, & infesta signa contra monachos solitudinem incolẽtes duxit. Ea enim spe erat, si ijs quietem maximè consectantibus molestiam turbulenter afferret, in potestate eos sua fore, proindeq; & eos qui in vrbibus essent, Christianos à se deuictum iri. Quandoquidẽ multi ea tempestate venerandi in Aegypto & Thebaide viri monasterijs præibant, Arrij opinionem maximè auersantes, quos plebs ipsa sequuta, vt eadẽ cum illis de religiõe sentiret, maximi faciebat. Neq; enĩ illi de dogmatibus nugari voluère, ac ne potuêre quidẽ. Penès eos aũt veritatẽ esse arbitrati sunt, quorũ preces Deus exaudiret, miraculorum edendorum facultatem eis tribuens, & qui fidei verbis virtutis facta tãquàm testimonijs confirmarent: quales tum monachorum duces fuisse nouimus, Macarios duos, Alexandrinum & Vrbanum, itẽ Pambo & Heraclidem illum, qui optimè ab Antonio magno virtutis & Aegyptiorum monasteriorum antistite sunt eruditi, & alios eiusdem discipulos.

Monachomachia Arrianorum.

Plurimi in Aegypto monachi catholici, quorum fidem vulgus hominum est imitatũ.

Et quum Lucius secum ipse reputaret, fieri neutiquàm posse, vt res Arrianorũ in tuto essent, & ipsi vniuersalẽ sibi ecclesiam subijcerẽt, nisì eos qui inter monachos summi essent, in sententiã suam pedibus ire cogerẽt, rem eam est aggressus. Et quia suadendo nihil efficeret, ad vim se conuertit. Itaq; armati nudis, & qui ne manum quidẽ defendendi causa extendere vellent, ingruentes, miserandum in modum eos afflixerũt, ità vt cladem illis illatam verbis exponere nõ sit. Postremò tamen cœptum id frustrà fuit, quòd om̃es parati essent iugulum inclinatum gladijs præbere: & si opùs esset, mori potiùs alacriter, quàm aliquid de Nicenis decretis mutare. Fertur verò & illud, quum impetum imminentium militum expectarent, quendam apud eos fuisse ex pedibus propter articulorũ conuulsionem adeò laborantem, vt il-

Luciꝰ, quòd plebem ex sententia sanctorum monachorum pendere sciret, armis eos ipsos monachos in opinionem suã cogere cõtendit, sed nihil efficit. Sozo. lib. 6. cap. 20.

Traianus dux à Gothis victus. rediisset, ignauiam ei & timiditatem cum conuicio Imperator obiecit. Ille aût cum ea dicendi libertate, quæ virum fortem & strenuum decet: Non ego, inquit, ô Imperator, victus sum: sed tu ipse sponte tua victoriam à teipso reijcis, qui ità cum Deo belligeraris: momentumq; quod ab eo prouenit, repellens, ad hostes potiùs transmittis. Deus semper vincit. Et victoria illis fauere solet, qui auspicium ductumq; eius sequûtur. Is nunc ab aduersariorum partibus stat, quòd eum tu bello persequeris. Non enim prorsùs nescius es, quib⁹ viris ex ecclesijs eiectis, quos in illorum locum substitueris.

Idem grauiter Valenti Theomachiam obijcit.

Hæc ità se habere, non Terentius tantùm & Traianus, sed & Arintheus & Victor, q & ipsi belli duces fuêre, affirmârunt: Imperatoremque ipsum, nè reprehensione ea, quæ cum veritate coniuncta esset, grauiùs commoueretur, rogârunt. Execratione etiàm multorum est expetitus, quòd Côstantinopoli moraretur. Nam Gotthi Thracia omni vastata, & suburbanis etiàm ædificijs cunctis direptis, nemine scilicet erumpente, mœnia quoq; ipsa adoriri contendebant. Id vrbs molestè tulit: & Imperatorem, qui nô dudùm exisset, sed ità bellum cûctando duceret, accusârunt. Ne à conuicijs quidem abstinuêre, quasi ipse socordia sua bellorum esset author. Postremò ludis Circêsibus propalàm aduersùs eum vociferari, arma ab eo, quibus in bello vterentur, petiêre. Imperator aût veluti ingêti iniuria affectus esset, furore plenus contra barbaros est progressus, plurima ciuibus côminatus, daturos videlicet eos sibi, si reuerteretur, pœnas condignas de côtumelijs à vulgo sibi illatis, & quòd ità dudùm Procopij tyrannidi se côiunxissent. Quin etiàm vrbem ipsam se solo æquaturum, & aratro proscissurum esse denunciauit.

Commune & publicû Constantinopoli in Valentem odium.

Progreditur tandem côtra Gotthos Valens, magnum malû ciuibus suis minatus.

Tum etiàm Isaacium illum, qui circa Côstantinopolim monasticâ casam habuit, quû alijs rebus vir bonus, tû quoduis adire discrimen propter Deû promptus & paratus, ferunt, quum Valentem vnà cû exercitu exeûtem videret, ad eum accessisse, & manibus frenum equi, quò ille vehebatur, arripuisse, & voce magna dixisse: quonàm ô Imperator proficisceris, qui aduersùs Deum bellum geris, atq; illius opem tecum trahis? Nam ille quodammodò contra te barbaros excitauit, quoniam & tu aduersùs illum impiorû hominum peregrinas & blasphemas linguas exacuisti, eosq; q pro eo atquè decet, de illo opinâtur, atq; illum ritè laudibus vehût, ex sacris ædib⁹ eiecisti. Redde igitur rectè sentientibus, & sincerè fidei Nicenæ decretum seruantibus, quas ademisti ecclesias: & labore nullo victor in bello euades. Si eñ tu aduersari illi desiêris & quieueris, quiescet scilicet & ille quê tu oppugnas. Sin verbis hisce côtêptis, in aciê pueneris, re ipsa experiêre, q̃ durùm sit contra stimulum calcitrare, & in cœlum impotentem linguam tollere. Neque enim ipse redibis, & quas tecum ducis, copias perdes.

Isaacius monachus Côstantinopolitanus, cûtem aduersùs hostes Valêtem ad pœnitentiâ exhortatur, exitumque belli infelicem ei prædicit.

Imperator aût vehementiore ira commotus: Ego verò, inquit, redibo cum p̃claro trophæo, & dignas à te temeritatis tuæ sumam pœnas, prędictionemq; tuâ falsam esse ostendam. Et côfestim comp̃hendi hominê, & in custodia asseruari, donèc rediret, iussit. At ille abductus vociferabat: Eneca etiàm, inquiens, si mendacia esse deprehêderis verba mea. Num aût ad rê collata sint sancti viri dicta, res ipsa gesta declarabit. Postquàm eñ cum copijs Imperator est egressus, barbari conuersi retrocesserût: quos ille insequens, Thracia post se relicta Adrianopolim venit, q̃ in Macedonię finibus sita est. Atq; vbi non longè ab hostibus abfuit, quum ipsi in tuto loco essent, ex impuisò ordinibus nô dispositis, neq; acie p eo atq; debuit structa, eos est adortus. Quû verò barbari confertim ruentes, equitatûs eius impetû & impressionê distraherêt, & grauiorê armaturam in fugam verterêt, alius aliò se recepit. Hostes aût eis imminêtes, metu nullo, cędê multâ fecêre. Imperator quoq; ipse quû ex equo per desperationê summâ descendisset, quâtùm poterat fugiês, in quandam villę domûculâ stramêtis côtectâ, cû paucis q eû sequuti fuerât, latêre ibi volês, se abdidit. Barbari aût impetu & celeritate maxima insequêtes, sicuti alia ad q̃ venerât tecta, ità domunculâ eam quoq; incenderunt:

Quemadmodùm Michęas quondàm Achab, Isaacius in custodia asseruari iubetur.

Valens improuidè simul & infeliciter cum Gotthis pugnat.

Fugit.

In casa agresti latitat.

quum quidem, vt dicitur, nihil de Imperatore suspicaretur. Sic illi vnà cum vico eo, veritatis etiàm hostē in cineres redegerūt. Quo tempore, fama est, Deo dilectum virum Isaacium, quum Valētem in domuncula ea assum sentiēs nidore eius repleret, eis qui secum in custodia erāt, annunciâsse: Nunc iam Valens igne torretur, & nares ꝓfluentem ab eo odorem ingratum sentiunt. Nonnulli quidē ità Valentem interijsse dicunt. Alij aūt illud addūt, subijsse quidē illum quum occultare se properaret, domunculam, atque ibi aliquantulùm latuisse, ꝙ barbari cursum suum tenentes ꝑterirent, & Imperatorem ibi occultari nemo suspicaretur. Vbi aūt maxima hostiū pars eo loco superato abijsset, & pauci posteà aduenirent, quosdam Impatoris fugæ comites in tectum domunculæ conscendisse, & tela in barbaros coniecisse. Atque illos tum demùm occultari ibi Valentem suspicatos, ingenti clamore & iubilatu, vtpotè victores, Valētem isthic esse, vociferatos esse, Idq; & qui præterierant, & qui consequebantur, quū audissent, suis porrò significâsse: ità vt ferè etiàm hostes illi, qui longiùs abierant, id audierint, atq; omnes in eum locum conuenerint. Eosque domuncula circundata, & materia plurima aggesta, ignem deindè in eam iniecisse: vndè mox secundo, casu quodam, vēto afflante, flamma sit excitata. Atq; ità materiam eam vnà cum eis quæ in domuncula erāt rebus, & præter alios ipsum quoq; Imperatorem conflagrâsse & in cinerem redactum esse.

Vnà cū casa ab hostibus côburitur.

Isaacius in vinculis interitū eius videt & indicat.

Alij verò memoriæ prodidêre: Quum barbari fugientes insequerentur, Valētem ingenti metu pculsum, habitu mutato, peditibus se immiscuisse. Deindè postquàm equites rem prodidissent, & à pugna per desperationem destitissent, quippe qui hostium impressione disiecti essent, eos omnes concidisse: inter quos ipse etiàm iacens latuerit, quòd signum nullum extaret, quod eum Imperatorem esse indicaret. Interijt autem Valens annis quinquaginta exactis. Impauit vnà cum fratre Valētiniano annis tredecim: post illius aūt obitum, alijs tribus & mēsibus aliquot. Huic successerunt Gratianus & Valentinianus iunior, qui etiàm Theodosium magnū imperij socium admiserunt. Hactenùs Nicephorus.

Alia de cæde Valentis opinio.

Quinto id. Augusti, anni duobus, mensibus quinque, diebus tredecim, Diacon.

VALENS MVRSIAE, & Vrsicius Singidonis in Pannonia episcopi Arriani. 4.

VAlens & Vrsicius Pānoniæ episcopi, Arriani dogmatis valdè studiosi, vel vt veriùs dicam, meri protei extiterunt, Cōstantij Impatoris & Iulij huius nominis primi summi Romanorū pontificis temporibus, circa annum dñi 343. De quibus ait diuus Hieronymus ad Damasum papam: Absit, inqt, à Romana sede, vt iungatur cum beatitudine tua Vrsicius, & cū Ambrosio societ Auxentius.

Singidon, hodiè Segedinum dicitur.

Hos tres potissimùm & alios complures damnauit concilium Ariminēse, eò ꝙ Arrianum dogma anathematizare nōluissent. Contra hos Athanasius Alexādrinus episcopus librum conscripsit, & rursùs diuus Hilarius Pictauēsis episcopus alium edidit, vniuersam Arimini cōcilij historiam complectentem.

De his ità scribit Nicephorus li. 9. ca. 13. Sardicensi, inqt, conuentu ità pacto, domum se quisq; recepit. Ac deinceps Occidens ab Oriente p secessionem diuisus est. Non ampliùs em̄ Occidentales cum Orientalibus, haud eadē secum sentiētibus, negocij sibi quidquā & côiunctionis esse voluêre. Et cōmunionis finis Occidentalibus fuit inter Illyricū & Thraciam, circa montē qui Susacis dictus est. Vltra eum aūt locum ꝑpter variātem fidem, minimè inter se inuicèm cōmunicare voluerunt. Vt verò fieri solet, in ecclesijs calumniæ & dissensiones erant. Et ingens turba & confusio ecclesiā catholicam inuasit, Anteà siquidem, etiamsi dissideret, cōsuetudine tamen inter se iungebantur, nec adeò grauem eam rem putabāt: & consuetudinē eiusmodi, eūdem de Christo sensum esse existimabāt. Et, vt paucis dicam, ecclesia Occidētalis patriæ insistēs religioni, cōtentionis expers, & à studio de dogmatibus nugādi aliena fuit, sin cere ꝓfessionē fidei Nicenā sonās atq; ꝓfitens. Quāuis etiàm tū Vrsicius Pānonius & Auxētius Mediolanēsis conati sunt ecclesias distrahere, & ad

Dissidium apertum inter Occidētales.

Dissidij magnitudo.

Occidentales cōstantissimè Nicenū symbolum retinuerunt.

Vrsicius & Auxentius Arriani.

& ad

& ad Arrianam opinionẽ traducere: efficere tamen id nequiuère, sede Romana & alijs Occidentalibus episcopis vigilãtibus, & hæresis eius surculos ilicò extirpantibus. Oriens autem post Antiochenum concilium seditiones concitauit, & propalàm aduersùs Nicenam fidem disceptans iudicio contendit: reuerà tamen, sicuti colligere est, plures sententiam Niceni dogmatis comprobabant, filium ex substantia patris esse confitentes. Contentionis verò cupiditate deuincti, aduersùs verbum Consubstantialis, impotentibus animis pugnabant.

Orientales verbum Homousion exagitârũt.

Quomodò verò in eodem Sardicensi concilio ob suam hæresim damnati & excõmunicati fuerint, his verbis refert idem Nicephorus eodem libro, cap. 12. Abrogârunt quoquè, inquit, Occidentales, episcopatum Georgio Alexandrino, Basilio Ancyrão, & Quintiano Gazæo: & vt non modò episcoporum, sed ne Christianorum quidem appellatiõe honorarentur, statuère. Idem fecerunt Theodoro Perinthio, Narcisso Irenopolitano, Acacio Cæsareẽsi Eusebij Pãphili successori, Menophanto Ephesio, Vrsicio Singidonis, & Valenti Mursiæ Pannoniorum episcopis, & Laodicensi Georgio, quanuis synodo Orientalium is non interesset. His omnibus dignitate adempta, cõmunione interdixerunt, ꝙ filium Dei à paterna substãtia separarẽt: & quòd, qui dudùm propter Arrianam hæresim reiecti fuerãt, eos recepissent, & ad ampliorem ministerij Dei euexissent dignitatem. eis damnatis, ad omnes vbiquè episcopos miserunt, vt decreta ea rata haberent & confirmarẽt, necnon Nicenis placitis consentirent.

Valẽs & Vrsicius in cõcilio Sardicensi dãnati & excõmunicati.

At quomodò posteà suum agnoscentes errorem, libellùm resipiscentię Iulio Romano pontifici obtulerint, & vt Nicenam fidem amplexi, cum Athanasio in gratiam redièrint, sic idem habet Nicephorus codẽ libro cap. 27. Cæterùm, inquit, alij quoquè, tametsi ingenti erga Arrianam religionẽ ardore essent, in illius tñ concessere sententiam. Id quoque & Vrsicius & Valẽs fecère, qui cũ Theognide & alijs apud Mareoten fuère, ea quæ Ischyras dixerat, de confracto mystico poculo, & alijs rebus inquirẽtes. Ij priore opinione mutata, Romam ꝓfecti sunt: atq; ibi Iulio episcopo libello pœnitentiæ oblato, victos se ab Athanasio esse sunt confessi, simulq; in posterũ se Consubstantiali assensuros esse receperũt. Ad ipsum etiàm Athanasiũ scribentes, benignè se cum eo cõmunicaturos esse significârunt. Quæ sanè res publicitùs in maximũ euasit veluti triũphũ & documentũ certũ, iniquas esse Tyri dictas latasq; in Athanasiũ sentẽtias. Ad Iuliũ episc. Romanũ ꝙ scripserãt, hęc fuère:

Vrsicius & Valens Arriani Athanasio se cõiungunt.

Vrsicij & Valẽtis pœnitẽtiæ libellus Iulio episcopo Romano oblatus.

Beatissimo domino Papæ Iulio, Vrsicius & Valens. Quãdoquidem antehàc multa & grauia de Athanasio episcopo scriptis nostris suggessim⁹, bonitatis tuæ literis in sententiam aliam traducti, negocio eo de quo ad te scripsimus, impediti, rationem eorũ reddere non potuimus. Sed enim ꝓsentibus nunc fratribus nostris presbyteris omnibus apud humanitatẽ tuã ꝓfitemur, oĩa ꝗcunque anteà de nomine, quẽ diximus, Athanasij ad aures nostras puenère, falsa & cõficta, modisque omnibus aliena ab eo esse. Quapropter communionẽ eius cupidè affectamus, ꝓcipuè quũ pietas tua, pro insita sibi integritate, gratiam nobis erroris facere est dignata. Profitemur & illud, si quandò Oriẽtales malignè, aut ipse etiàm Athanasius, nos de reb⁹ his in ius vocare voluerint, nos præter animi tui sententiam eò non ituros. Arrium autem hæreticum, eiusque defensores, qui dicunt, Fuit aliquandò quum non fuit filius: &, Christum ex non existente esse: &, qui Christum Deum esse & filium Dei ante secula negant, sicuti & in priore libello nostro Mediolani oblato, ità nũc quoquè anathemate mactamus. Hæc autem manuum nostrarum subscriptione annotantes, iterùm iterumque profitemur, nos, quemadmodùm modò diximus, Arrianãm hæresim & authores eius damnare in seculum. Ego Vrsicius professioni huic meæ præsens subscripsi, itidèm verò & Valens. Hæc quidem ad Iulium.

Prò Athanasij innocentia testimonium.

Quæ verò ad Athanasium scripsère, sic habebant: Domino fratri Athanasio episcopo, Vrsicius & Valẽs episcopi. Occasi-

Valentis & Vrsicij ad Athanasiũ scriptum.

Occaſionem per fratrem & compresbyterum noſtrum Muſeum, qui ad dilectionem tuam proficiſcitur, frater dilecte, nacti, compellandum te ex ipſa Aquileia duximus: optantes, vt ſaluus literas noſtras legas. Addes autem nobis fiduciam, ſi tu quoquè ſcribendo nobis reſponderis. Scito nanque pacatos nos eſſe, & eccleſiaſticam tecum communicare coniunctionem. Indicium earum rerum eſt, literarum noſtrarũ iſthæc compellatio.

Ariminẽſis ſynodus.

Qua ratione autem poſteà ab opinione catholica reſiliérint illi, & velut Protei quidam in quamlibet formam ſeſe transmutârint, ſubindè recenſet idem Nicephorus eodem libro cap. 39. Epiſcopi, inquit, ſicutì Imperator iuſſerat, conuenêre: & primùm quidem Arimini Occidentales quadringenti, & aliquot præterea numero. Et qui grauiter in Athanaſium animati erant, minimè omnium de eo quidquam mouendum eſſe duxêre, quòd hoc ſic cõmodius eſſe putarent. Cæterùm poſtquàm de fide, quomodò eam profiteri conueniret, q̃ſtio propoſita eſt, ibì Valẽs & Vrſicius, qui primùm Arrij opinionem defenderant, medio autem tempore libello ſupplici Iulio Romano antiſtiti dato, Conſubſtãtiali aſſenſerant, quemadmodùm diximus, temporibus ſeſe & rebus obtinentibus ſemper accommodantes, alijs alia ſicutì fieri ſolet cenſentibus, dixêre, priores fidei formulas abolendas eſſe: vnumque obtinere oportere, quæ non ità pridèm Sirmij lingua Romana compoſita, ab ipſo etiàm imperatore plurimi fieret. Debere quippe ſynodum quoquè de ſentẽtia illius profeſſionem eam approbare, neque vlteriùs quidquam curioſiùs indagare, vt eo modo omnis diſcordiæ occaſio, verbis nihil ambigui habentibus, quæ ſubtili & accurata exploratione perpenſa eſſent, in formula inſertis, præcideretur. Longè præſtantius eſſe aſſerentes, cum ruſticitate quadam rectam de Deo tenere opinionem, quàm ex Græcorum nugamentis nouis petitis verbis, quæ non intelligerentur, inducere vocabula. Quibus illi dictis obſcurè innuebant, ſeu potiùs propalàm Cõſubſtantialis verbũ p calumniã rephenderũt, velutì in ſacris literis nõ expreſſũ.

Vrſicius & Valens veri Protei.

Ij Latinam fidei formulam Sirmij ab Arrianizãtibus cõpoſitam defendunt.

Sub hæc verba charta prolata, legi eam poſtulârũt, in qua æqualem patri filium ſecundùm ſcripturas dicebant: mentionem verò ſubſtãtiæ in Deo, omìnò fieri interdicebant, & pro eo, æqualem p oĩa filium patri, reponi volebant. Hæc porrò formula illa erat, quã anteà quidẽ preſſam ſeruauerãt, tum verò in lucem pferebãt. Eam maximè probabant Germinius & Auxentius, & Caius & Demophilus. Ea lecta, plurimi nihil opùs eſſe noua fidei formula eo tempore affirmabant, contẽtos ſe eſſe pfeſſione Nicena. In pręſentia pptereà in locum vnũ conuenitle, ſi quid nouatum eſſet, vt id inhiberetur. Et vtcũquè ea quæ tum lecta eſſent, nihil haberent nouarum rerum: vt dicerent tñ eos, qui ſcriptum id compoſuiſſent, atq; vt illi ipſi Arrij dogma, quippe quod turbas vbiquè in eccleſijs conciliârit, anathemati primùm ſubijcerent, petebant.

Sanior & maior pars epiſcoporũ in Niceno ſymbolo acquieſcit.

Vbì Valens & Germinius petitionem eam repudiârũt, illi formulas hæreticorum & item Nicenam in medium pferre iuſſêre, vt illæ quidẽ damnatæ reijcerentur, hæc verò authoritate denuò & ſuffragijs ſynodi cõfirmaretur. Et vt decætero neque diſputatio de fide moueretur, neque ſynodus peteretur, ſanxerunt. Sufficere eñ quæ à Maioribus dudùm conſtituta eſſent: ea complecti poſteros debere, & perquàm abſurdũ eſſe, nunc demùm fidem cõſcribere eos, qui nupèr admodùm credere cœpiſſent: & veterum traditionẽ abolere, p quam & ipſi & patres eorum eccleſias gubernâſſent, ex quibus plures martyrijs & obitæ confeſſionis coronis condecorati fuiſſent. Et ij quidẽ ſic dicta ſententia, antiquitùs decretis ſtare, nihilque nouum inducere conſtituerunt.

Patrum decretorum defenſio.

Maiorum quanta authoritas.

Illi aũt, Valens ſ. & reliqui, quos paulò antè nominauimus, cõtrà niſi ſunt. Sũmoperè nanq; contenderũt, vt ſynodus recèns compoſitã Sirmij fidei formulam cõprobaret. Tantum aũt abeſt vt patres id facerent, vt etiàm Vrſicium, Valentẽ, eorumque complices damnationis ſentẽtia èxauthorârint. Et ſynodus profeſſionem Nicenam ampliùs etiàm confirmauit.

Nicenã formulam propugnantes, Arrianizantes exauthorant.

mauit. Illi autem damnationem ægrefe-rentes, ad Imperatorem confugêre. Cõdemnationis autem eius caufam præcipuam fuiffe Socrates fcribit, quòd Arrianum dogma Arrianizantes dãnare noluerint. Dicebãt enim, nomen Effentiæ ꝑ fimplicitatem à patribus pofitũ, nõ intellectũ verò à populis, fcandabo & offendiculo effe Et quoniam fcripturæ id quoq; non haberent, ideò eis placitũ eft id tollere, & deincèps nullam omninò Effentiæ in Deo facere mentionem, ꝓptereà ꝙ diuinæ fcripturæ patris & filij fubftãtiæ prorsùs nõ meminêre. Aequalem autem filium patri per omnia dicimus, ficut facræ fcripturæ & dicunt & docent. Hæc illi. Inferuiffem autem hîc fidei fórmulam Latinam Sirmienfis cõuentûs, quam tuebantur illi, nisi orationis prolixitatem fugiens, ftudiofis eam inquirendam, atque ex ea rem omnem cognofcendam, relinquerem. Damnati illi, ficutì dixi, formulam fecum ferẽtes, ad Imperatorem confugêre. Concilium verò, decem ad eum legatis epifcopis, literis quoquè rem actam declarauit, quæ in hanc formam fcriptæ fuerant:

Socrates li. 2. cap. 37. Arrianizantes, verbum fubftantiæ, ex fymbolo tollunt.

fcandalo

Et Dei iuffu, & pietatis tuæ mandato, quæ antiquitùs conftituta funt, credimus. Ariminum nanque ex omnibus Occidentis vrbibus epifcopi omẽs in locum eundem conuenimus, vt fimul & fides ecclefię catholicæ cognofceretur, & qui aliter fentiunt, manifefti fierent. Atque vbì rem omnem diù multumq́ue confiderauimus, faciẽdum effe comperimus, vt quæ fides antiquitùs obtinet, & quam prophetę & Euãgelia, & Apoftoli per Dominũ noftrum Iefum Chriftum Imperij tui cuftodẽ, valetudinisq́; etiàm tutorem. promulgârũt, eam à maioribus acceptam feruemus, & feruatam ad finem vfque cuftodiamus. Et abfurdũ nefariumq́ue effe putauimus, quæ rectè & legitimè à patribus conftituta, & Nicææ communiter vnà cum gloriofiffimo parente tuo Imperatore Conftãtino deliberata funt, ex eis mutare quidquam: quorum doctrina & fententia ad omẽs oĩm hominũ aures & animos vulgata ꝑuenit, q̃ vnà Arrij hærefim expugnauit atq; extinxit: ꝑ quã nõ folùm ea ipfa, fed reliquæ hærefes funt euerfæ: cui omĩnò vel addere quidquam non tutũ, vel adimere etiàm ꝑiculofum eft. Atq; fi alterutrũ in ea fiat, licentia aduerfarijs detur, vt quod libeat, facere eis liceat.

Ex cap. 40. Literæ fynodi Ariminenfis catholicæ ad Imperatorẽ Cõftantiũ.

Fides Nicęna, prophetica, euangelica, & apoftolica eft.

Proindè Vrficius atque Valens, quòd iamdudùm fuffragatores & participes Arriani dogmatis fuerũt, à communiõe noftra exclufi funt. Ad quam tñ admiffi funt, poftea q̃ fe errâffe cognouerũt: atq; vt ad Pœnitẽtiam admitterenť, & noxæ gratiã confequerenť, orauerũt: id quod fcriptum eorum atteftať. Quapropter vt in gratiã reciperenť, & venia eis delictorum dareť, obtinuerũt. Factum id eo tẽpore, quũ Mediolani fynod⁹ eft coacta, presbyteris quoquè Romanæ ecclefiæ ꝑfentibus. Nôrũt illi, eum qui etiàm poft obitũ memoria dignus eft, Cõftantinũ, omĩ adhibita exq̃fitiore cura & diligentiore inueftigatiõe, fidei profeffionem, q̃ edita eft, publicâffe. Pofteaquàm autẽ baptizat⁹ ille, inter homines effe defijt, & ad debitam fibi quietẽ tranflatus eft, ineptum effe fciũt, nouę quidquam rei inuehere, & tot fanctos patres, cõfeffores & martyres, dogmatis ipfius authores atq; inuentores defpicere: qui quidẽ patres iuxta veterem ecclefiæ catholicæ fanctionẽ, oẽs in eadẽ fentẽtia ꝑfeuerârunt: eorumq́; etiàm fidẽ Deus ad Impij tui tẽpora trãfmifit. ꝑ Dñm noftrũ Iefum Chriftũ, cuius beneficio imperiũ obtines, rerumq́; in orbe etiã noftro potiris.

Excommunicatio Vrficij & Valentis.

At rursùs miferandi & ærumnofi illi impia mente nefarioq́ue aufu, pręcones feipfos impiæ opinionis renũciârunt, & veritatis conftitutionem euertere conati funt. Poftquàm enim iuxta mãdatum tuum, fynodi concilium coactum eft, feductionis fraudisq́ue fuæ illi cõfilium detexerunt. Contenderunt nanq; verfutia quadam tumultuosè fefe ingerentes, nouare quiddam, vbì fodalitatis impietatisq́ue eiufdem fuæ compertos homines inueniffent Germiniũ, Auxentium, & Caium, diffidij & feditionis authores: quorũ inconftans doctrina blafphemiarum omnium aceruum impietate fua lõgè excedit. Vbì verò animaduertêre nos non eiufdem hærefis effe, neque prauis opinionibus eorum affen-

Vrficius & Valens poft pœnitentiã ab orthodoxia ad arrianifmum relapfi.

tiri, in consilium se nostrum insinuârunt, perindè atque aliud quidquã decretum. Perbreue autem intercessit tempus, quod eorum sententias in lucem coarguens protulit. Verùm enimuerò nè res ecclesiæ semper eodem affligeretur casu, turbaq; & tumultus proûolutus oĩes compræhẽderet, tutissimũ visum est, vt quę antiquitùs decreta sunt, integra atq; inuiolata seruarentur: atq; illi quos diximus, à commercio cõmunioneque nostra segregarentur.

Commẽdatio legatorum Synodi Ariminensis, vt eis fides habeatur.

Quam ob causam Oratores nostros ad humanitatem tuam misimus, qui eidem consilij nostri sententiam per scriptum quoq; indicent atque declarent. Quibus illud quoq; præcipuè mandauimus, vt ex antiquis legitimisq; decretis, veritatis fidem faciãt, eamq; confirment. Declarabunt illi etiàm sanctitati tuæ, minimè futuram, sicut Vrsicius & Valens dixère, pacem, si quid in legitimis constitutionibus immutatum fuerit. Quomodò nanq; pacem seruẽt, qui pacem ipsam tollunt? Quin contentio potiùs & turba ꝑ cœpta ejusmodi quũ alibi, tum in Romana ecclesia exorietur. Itaq; humanitati tuæ supplicamꝰ, vt sereno vultu respicias, benignisque auribus oratores nostros audias, neque cum defunctorum iniuria nouare quidquã & mutare permittas: sed nos in his quę à Maioribus nostris définita legitimeque constituta sunt, cõquiescere sinas: quos profectò solerter & prudenter omnia Spiritùs sancti afflatu egisse dixerimus. Quę verò nunc ab istis nouantur, fidelibus quidem incredulitatem, infidelibus autem ferocitatem afferunt.

Supplicatio pro episcopis exulibus restituẽdis.

imbecillitate

Supplicamus prætereà, vt episcopos q in longinquis alienisq; regionibus degunt, & vel ætatis grandioris imbecillitate, vel paupertatis grauioris difficultate premuntur, cùm bona venia redire ad suos iubeas, nè ecclesiæ, episcopis eorum ab eis disiunctis, diutiùs in tali solitudine permaneant. Ad hæc insupèr omnia, illud quoque te oramus, vt nè quid adimatur, ne ve addatur ad ea quę priùs extant, quidquam: sed vt omnia intacta integraque permaneant, sicuti à patris tui pietate ad hoc vsque tempus sunt conseruata. Ac nè deincèps nos itineris labore affligi, atq; alienos longeq; dissitos à parœcijs nostris esse permittas: sed vt episcopi potiùs cum populo suo in pace sacris epulis & rebus diuinis vacare possint, pro tua salute, imperio, & pace orantes, quam tibi diuinum lumen largiri dignetur prolixam. Legati verò nostri, & subscriptiones & nomina episcoporum secum ferunt: qui quidem etiàm ex ipsis sacris literis, de sententia nostra certiorem facient tuam pietatem. Hæc episcopi Arimini congregati, ad imperatorem scripsère.

Ex cap. 41. Oratores Synodi Vrsicius & Valens præuenerunt.

Sed Valens & Vrsicius legatos prçuenerunt, & Imperatori rem omnem arbitratu suo exposuerunt: scriptoque quod legerant, ostenso, Synodum apud eum calumniosè prosciderunt, vt quæ formulam non receperit, cui conscribendæ ipse adfuisset. Atq; ille Synodo succensus, Oratores, quibus diuturna mora in aula molesta erat, diem de die diffundens, differebat: contrà aũt, quos illi damnauerant, in precio habebat. Et vix tãdẽm excusans se, scripsit, quòd necessitate vrgente, vt contra hostes iret, per expeditionem eam legatos facilè videre non potuerit: Adrianopoli autem redeuntem se expectare illos iussit, vt sibi ab extremis tumultibꝰ liber, per ocium & legationem audiret, & quæ opùs essent, constitueret.

Constantiusˀ erga oratores eos parùm benignus.

Summa responsi Cõstantij ad Synodum scripti.

Addidit & illud, de rebꝰ diuinis deliberare volentẽ, negocijs alijs vacuum, animumq; sincerum atq; quietũ obtinere debere. Ad q̃ Synodus rescripsit, nihil se aliud omninò quàm decretum esset, etiàm si quidquam ꝑtereà statueretur, facturam. Et non modò scripsit, sed id quoque dicere legatos iussit. Insuper eidem supplicauit, vt placidè oratoribus receptis, & quæ dictur᷑ essent, benignè acciperet, & quæ ipsi scripsissent, diligenter cognosceret. Durum etiàm quodammodò esse significârunt, ipso imperante tot ecclesias tanto tempore viuis adhuc episcopis orbari. Opusque esse, si ipsi quoque videretur, priùs eos ad ecclesiam quenque suam redire, quàm hyems eos opprimeret.

Aliarum literarũ Synodi ad Cõstantium sententia.

Hæc

Hæc atque alia hiſce ſimilia, ità vti ſupplices epiſcopos decebat, quum oratione ad perſuadendum appoſita per epiſtolam grauem & terſam ad eum ſcripſiſſent, atque celeriter eis nihil reſpōdiſſet, ſatis diù adhuc ibi morati, deinde ad ſedes ſuas ſunt reuerſi. Atque quòd Epiſcopi quidem Arimini congregati, Nicenam confirmârint fidem, ſatis iam conſtat.

Ariminēſis ſynodus ſoluitur.

Quòd verò poſteà multi formulæ ab Vrſicio & Valente ex Sirmio allatæ ſubſcripſerint, id quoquè declarabimus. Qua de re duplex fertur opinio: Harum altera eſt, Imperatorem occaſione arrepta à Synodo, quaſi non ſua voluntate ſoluta, Valenti eiuſque ſectatoribus facultatem permiſiſſe, vt quas vellent in Occidēte eccleſias adminiſtrarent, omibuſque lectam ab eis fidem traderent: & quicunque ſubſcribere illi nollent, ſedibus ſuas deijcerent, atque alios factionis ſuæ illis ſubrogarent. Qua poteſtate accepta, illos vi omnes, vt quam diximus formulam comprobarent, adortos eſſe: & qui id facere noluiſſent, quamprimùm eccleſijs expuliſſe. Primumq; Liberium, quòd dicto audiens non fuiſſet, in exilium eſſe. Atque illos rebus ità per Italiam geſtis, eadem per Orientem quoquè facere cōſtituiſſe. Et per Thraciam euntes, vbi in oppidum quoddam regionis eius, nomine Nica, peruenissent, conuentum coēgiſſe: fidemque Arimini à ſe lectam, ex Latina in Græcā linguam conuerſam ſtabilire conatos eſſe: atque publicè ſermonibus ſparſiſſe, formulam eam Nicæ à Synodo vniuerſali ritè atq; ordinè editam, confirmatamque eſſe: vt videlicet nominum vicinitate, per fraudem ſimpliciores ſcriptum id, perindè atquè Nicææ in Bithynia compoſitum eſſet, accipientes, decipere poſſent. Verùm calliditatem cauillationemq; eam deprehēſam, in riſum atque ludibrium abijſſe. Atq; hoc ſic non nulli tradidêre.

Quomodò deindè plures occidētales epiſcopi, vt eis illata, Symbolo Sirmienſi ſubſcripſerint, opinio duplex.

Synodꝰ Nicæ in Thracia ab Arrianis coacta.

Altera autem opinio fuit: Quum epiſcopi Arimini congregati, quòd Imperator reſponſum differret, quodque illis redire ad ſua non liceret, macerarentur: qui alteri ſentētiæ addicti erant, ſubornârunt quoſdam, qui dicerent, non conuenire, quòd quidam vnum ſubſtātiæ verbum tantoperè propugnarent, vt proptereà omnes vbiquè epiſcopi per ſeditionem diſſideāt: Licere æqualem patri filium dicere, & vniuerſalem orbis contentionem ſopire: Epiſcopos Orientales, niſi ſubſtantiæ nomen tolleretur, conquieturos non eſſe. Hæc quum ab eius ſententiæ ſtudioſis cum verſuta quadam grauitate & vi dicta eſſent, ęgrè tandèm Synodum adductam eſſe, vt Vrſicij & Valētis formulæ ſubſcribendum putaret. Veritos quipppe artifices doli iſtius eſſe, nè legati apud Imperatorem Occidentaliū epiſcoporum Conſtantem, quā indè ab initio præſtitiſſent alacritatem, & Conſubſtantialis tollendi cauſam exponerent. Quarè illud eos inueniſſe conſilium, vt Oratores in oppido Thraciæ, quod dictum eſt Nica, diſtinerentur, per cauſæ eiuſmodi obtentum, propter hyemis aſperitatem & itinerum difficultatem, iumenta progredi & viæ laborem ferre non poſſe. Atq; in ea interim mora conſtituiſſe, fidem ab ipſis compoſitam, ex Latino in Græcum ſermonē tranſlatam, ad Orientales mittere epiſcopos Sic nanq; fore, quum illi ad ſententiam eorum inclinati eſſent, vt quod ageretur, perficerēt. Fallaciam verò talem nō dephenſum iri ab eis, q rem hanc conſideraturi eſſent, conuentum videlicet Ariminenſem, initum ab Cōſubſtantialis verbo receſſiſſe: vtpotè ab Orientalibus epiſcopis, qui dictionem eam prorsùs reiecissent, coactum. Quod quidē re ipſa falſum erat. Ferè enim oēs in Oriēte, paucis exceptis, ſubſtātia patri æqualem filium ſunt opinati. Et controuerſia in eo tantùm erat, quòd partim quidem Conſubſtantialem, partim autem Aequiſubſtantialem filium dicerent. De hac re vide plura in Arrianis, Conſtantio & Valente Imperatoribus. ὁμοούσιον & ὁμοιούσιον

Secunda opinio.

VALENTINIANI.

5.

Valentiniani, à Valentino quodam Pythagoræ veriùs quàm Chriſti ſectatore, ſunt appellati. emerſerunt autem Antonini Pij Imperatoris, & Higini ſummi Romanorum pontificis tem-

poribus, circa annum Domini 150.

Philastrius. De eo itaque Valentino Philastrius Brixiensis episcopus libro de hæresibus scribit in hunc modum: Post Ebionem, inquit, Valétinus quidam surrexit, Pythagoricus magis quàm Christianus, vanam quãdam ac perniciosam doctrinam eructãs, & velut arithmeticam, id est, numerositatis nouam fallaciam prædicans, eaq; ratione multorum animas ignorãtium captiuauit. Et primùm quidem fuit in ecclesia, elatior autem factus postmodùm, errore non paruo deceptus est, degensque in Cypri prouincia, cœpit hoc definire: Nihil aliud, inquit, erat ante in mundo, nisi profundum maris & silentium, quod poëtæ chaos adserunt. Deque hoc profundo & silẽtio docet processisse intellectum & veritatem: de intellectu autem & veritate, verbum & vitam: de verbo autem & vita, hominem & ecclesiam: de homine autem & ecclesia, duodecim Aeonas, id est, secula: & de verbo & vita, decem Aeonas: de Intellectu rursùs & veritate, octo Aeonas emanâsse: & hanc esse τριάκοντα seculorum, id est, triginta Aeonas. De ogdoade ergò & decade, & duodecade, consistere triginta Aeonas dictitat. Dicit etiàm Christum à patre, quem Profundum nomine appellat, ad totius mundi salutem fuisse dimissum, deque cœlo eum carnem detulisse: nihil autẽ accepisse de sancta Virgine, sed vt aquam per riuum, ità transisse per eam affirmat. Animam ergò solam saluari, corpus autem hominis non saluari arbitratur. Hæc Philastrius.

Valentini errores, ac deliramẽta.

Nicephor⁹. Nicephorus quoquè lib. 4. historiæ ecclesiasticæ, cap. 3. scribit in hunc modum: Sub Pio, inquit, Antonino, ecclesiæ Romanæ Higino præsidente, Irenęus Valentinum & Cerdonem hæresum suarum authores fuisse scribit: qui Marcionis quoquè erroris duces extiterint, & Romæ vterque domicilium inuisi DEO dogmatis constituerint. Scribit autem ad hunc modum: Valentinus enim venit Romam sub Higino: inualuit autem temporibus Pij, durauitque vsque ad Anicetum. Cerdon verò, qui ante Marcionẽ fuit, & ipse sub Higino, qui in vrbe Roma nonus erat episcopus, in ecclesiam venit, & pietatem profitens atq; resipiscens, ità ibi mansit, vt aliquãdò occultè doceret, aliquandò autẽ rursùs se pœnitere confiteretur: nõnunquàm etiàm coargueretur de his quæ perperàm doceret, atq; etiàm à fratrum cœtu excluderetur. Hæc ille in tertio aduersùs hæreses libro. Valentini autem immensum & profundũ pelagus idem Irenęus facilè emensus, intimis obscuræ & erroneæ, populiq; seductricis syluæ speluncis incubantem imposturarum serpentem, vbi dudùm abstrusus latuerat, extraxit, & nudum in apricum produxit locum. Hæc Nicephorus.

Irenæus aduersùs hæreses lib. 3. cap. 4.

Valentinus & Cerdon quandò Romam venerint.

Tertullian⁹. Tertullianus etiàm de eo scribit in hunc modum: Valentinus, inquit, vsq; ad triginta Aeonum fœtus, tanquàm Aeoniæ scrofæ examen diuinitatis effudit, & Christum in substantia corporis nostri fuisse negauit.

Polycarpus. Et Polycarpus discipulus diui Ioannis Euangelistę, episcopus Smyrnensis, qui eodem tempore floruit, in epistola ad Philippenses de eodem Valentino ità ait: Omnis qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, hic Antichristus est, qualis fuit Valentinus, qui duos baptismos posuit, & secula esse animalia asseruit.

Hieronym⁹. Et Diuus Hieronymus super Osee prophetam: Nullus, inquit, hęresim statuere potest, nisi qui ardẽtis ingenij est, & habet dona naturæ, quæ à Deo artifice sunt creata. Talis fuit Valentinus, talis Marcion, quos doctissimos fuisse legimus.

Et glosa super illud cap. 3. Malachiæ prophetæ, Ergò nunc beatos dicimus arrogantes: Possunt, inquit, hæc de hæreticis referri Marcione & Valentino, & cunctis qui non recipiunt vetus Testamentum, & qui creatori obloquuntur, & proficiunt semper in sua impietate, multosq; socios sceleris habent.

Valentinianorum hæresis. I. Dicebat ergò Valétinus, Christum verum fuisse hominem, non tamẽ eiusdem naturæ nobiscũ: qa (vt dicit) Christus à patre missus, corpus cæleste secum traxit, nihilque de virgine accepit, sed per illam tanquàm per rimam quandam

aut

aut per fistulam sine vlla carne de ea assumpta, transijt.

2. Hic ergò cùm Platonicus esset, (quemadmodùm Tertullianus in libro de hęresibus ait) Platonis sectam religioni Christianę miscens, multa figmenta fabulosa docuit. Is enim duorerum omium principia esse dixit, quæ appellauit Profundum & Silentium: & profundum quidem dixit esse patrem, & ex coniugio profundi & silentij prodijsse intellectum & veritatem, & protulisse in honorem patris Aeonas octo, id est, octo secula. De intellectu autem & veritate processisse verbum & vitam, & protulisse Aeonas decem. De verbo & vita processisse hominem & ecclesiam, & protulisse Aeonas duodecim, q oēs simul sunt triginta, id est, triginta secula. De trigesimo seculo dicit diabolum genitum, & à diabolo alios natos qui fecerunt hunc mundum. Itaq; oīa ait processisse ex illis duobus principijs, Profundo videlicet & Silentio. quæ oīa sunt mera figmēta & meræ fabulæ, quæ nulla prorsus ratione fulciri possunt, sed ex cerebro delirātis aut somniantis hominis deriuata. Has fabulas indoctas secuti sunt posteà. Secundus quidam, à quo Secundiani, Ptolemæus, & Marcus, huius Valentini sectatores: de quibus vide locis suis.

Duo rerum principia.

3. Dicebat item Valētinus, peccatum non esse à libero arbitrio, sed à dæmone.

4. Negauit etiàm carnis resurrectionem, vt ait Diuus Augustinus & Tertullianus.

VALENTINISTAE. 6.

VAlētinistæ, authore Lindano Dubitantij sui dialogo 2. à Ioāne Valētino Gentili Neapolitano pędagogo, sunt dicti. Spectant aūt ad tertiam nostræ tempestatis Euāgelicorum classem. Prodièrunt enim ex impia illa Caluini schola, q sacrosanctam oppugnat Trinitatem. Tales nanq; cōplures (ait idem Lindanus) habuit ecclesia Italica Geneuæ, quorum duces facit libellus Geneuę editus de actis & impietate ipsius Valentini Gentilis, Ioannem Paulum, Alciatum, & Gribaldum, cuius histrionē ait esse Valentinum illum.

1. Hic porrò ter quaterq; periurus apostata, falli docebat eos, qui in vna Dei essentia tres personas statuunt. Comminiscitur eīn essentiam Dei in solo patre. Itaq; illum pdicat solum esse verum Deum: filio deindè concedit Dei nomen, sed quasi precarium, quia sit essentiatus à Patre, quem essentiatorem fingit atq; αὐτόθεον.

Valentini Caluinistę horrēdæ in Trinitatem blasphemiæ.

2. Diui Athanasij symbolū vocat sophisticum, q quartum Deū inducat, cui & tripersonatum Deū exprobrat, cum appellans pręstigiatorem, adeoq; sacrilegum, quòd soluat Christum.

Filius essentiatus Pater essentiator.

3. Patrem ergò solum dicit esse αὐτόθεον, id est, à nullo superiore numine essentiatū, sed à seipso Deū: qui verò filiū dicit αὐτόθεον, is duo, inquit, asserit principia.

4. In summa filium Dei docet impius ille, à Patre differre numero substātiali, hoc est, substātialiter alium à patre. Vndè duas facit esse substantias, sed filium non habere αὐτουσίαν, vtì Pater.

5. Ità per prophanas vocum nouitates & falsò nominatę sciētiæ oppositiones, impij isti suum produnt spiritum, quo transuersim acti, in suis cōsistere nequeunt vel erroribus constantes. Hæc Lindanus. De hac re vide plura in Deistis & Trinitarijs.

Prophanæ vocum nouitates.

VBIQVETII. 7.

VBiquetij, inqt idem Lindanus eo dē libro & dialogo, nō immeritò appellant, q vbiquitatē corporis Christi fingunt. Sunt aūt ij secta Semiluterani, ad secundā videlicet nostri tēporis Euangelicorum classem pertinentes.

Vbiquetij qui dicant.

Hi porrò cùm nec Caluinistis, nec Catholicis cōsentire de Christi corpore velint, nouū opinionis portētum Germanijs inuehunt, adeò quidem, vt non dubitēt affirmare, Christum secundùm corpus etiàm in inferno adesse præsentem, si fidem meretur Micronius respōso ad Vuesphalum.

Ioānes Boedecker libro quem de fundamētis Cœnæ Dñi edidit, docet Christi humanitatē vnà cum diuinitate esse psentem in cœna sacra, in Baptismo, in

Ioannes Boedecker.

verbo, in omni deniq; cœtu, in nomine Dei ritè congregato. An non iste sub Luteri nomine, Caluini ludit fabulam?

Zuinglius. Hanc blasphemiam olim Zuinglius Catholicis non erubuit mendacissimè affingere, qui asseruit humanitatē Christi vbiquè esse, sicut diuinitatem: quod nullus omnium sensit catholicorum, sed Christi corpus docemus esse pluribus in locis simul, non sua quidē natura, vti est diuinitas vbiquè per naturam & maiestatem, sed sola Dei voluntate, cui nō est impossibile omne verbum. Hæc Lindanus.

VENVSTIANI.

8.

VEnustiani sunt ij, quos suprà Paternianos nūcupauimus, qui quo tempore eruperint, vel à quo authore nomen sortiti sint, subticent Augustinus & Philastrius, qui eorundem soli meminerunt.

Venustianorum hæresis. Dicebant autem hi, inferiores partes corporis humani non à Deo, sed à diabolo factas esse: ex quo effectū, vt omnium flagitiorum licentiam illis partibus tribuentes, impurissimè viuerēt. De his suprà in Paternianis.

VERGERIVS. 9.

VErgerius hac nostra tempestate in Polonia sub Ferdinando Augusto, & Paulo quarto summo pontifice Romano, circa annum Domini 1557. (vt author est Hosius Vuarmiensis episcopus) acerrimus Luteranæ & Brentianæ hęresis propugnator fuit, & Papatùs vehemēs insectator: quem cùm vult è medio sublatum, quemadmodùm idem ait

Vergerij hæretici genus. Hosi⁹ libro de Expresso Dei verbo, vult etiàm sublatū quidquid adhuc superest inter Christianos Christianismi. Vult schismata introducta, vult hęreses propagatas, vult Christum ex vniuerso orbe Christiano ꝓscriptum, vult vt vbiq; quàm lōgissime, quamq; latissimè grassetur Satanismus, quem tanto gentis malo, tātas iam egisse radices in vniuersa penè Germania cōstat. Huic eius voluntati, quò minùs ad rem conferatur, nihil magis obstat, quàm vnitas. Hanc igitur omnibus, quod aiunt, machinis oppugnat: itaque cuius ministerio fit, vt vnitas in ecclesia Dei retineatur, de eo tollendo laborat, quòd quoàd salua est illius dignitas & authoritas, nihil se ꝓficere posse videt.

Sed expendendum est intereà, nè posteaquàm è medio quidam sustulerint Papatū, ijdem illi de Cæsareatu quoq; tollendo consilia posteà capiant: cùm non minus apud eos probrum est, Cęsaristam, q̄ Papistam appellari. Quid ante nō ità multos annos factum sit in Germania, non ignoratur. Verùm hæc odiosa silentio ꝑterire màlo. Nos porrò faciamus, vt illius vulgò iactati versiculi nunquàm obliuiscamur: Quod de Papatu conantur efficere hæretici, idem de omni dominatu & regnis tollendis eos moliri censendum est.

Felix, quē faciūt aliena pericula cautū. Etiàm atque etiàm videamus, nè paulò pòst nō minùs habeat ignominiosum, Registam, q̄ Papistam, vocari. Huc enim spectant istorum consilia, vt ordinem omnem è medio tollant, vt Principum authoritatem in odium & cōtemptum adducant, vt Anarchiam quādam inducant. Quorum cùm fax quędam sit Vergeri⁹, nec aliud spiret, q̄ seditiones: quādoquidem ipse profitetur & quidē verissimè, quòd sit exul Iesu Christi, cùm nihil ei cum Christo cōmune sit. Sicut igit ipse se fecit exulem Iesu Christi, sic eum ex regnis terrisq; totius Christianitatis extorrem esse vtinàm iubeant oēs Christiani principes. Quò hæreticorum nostri seculi spectent cōsilia.

Quàm seditiosus Vergerius. Negat is quā ipse ꝓfitetur Iesu Christi doctrinam, eam, si Papatus maneat incolumis, incolumem esse posse. Quasi verò quisquam sit ex omnibus nostri temporis hæreticis, (qui sola hac in re mirabiliter inter se consentiunt, quòd Papatum è medio sublatum cupiunt) qui non se profiteri iactet doctrinam Iesu Christi, quamlibèt omnes & singuli, & ipsi inter se dissidere, & ex diametro, quodaiunt, cum illa pugnare videantur.

Quòd si quæras ex hoc locutuleio, quam doctrinam Iesu Christi profiteat: quę ruditas est hominis & inscitia, non habiturum arbitror quod respondere queat. Nam quantùm è scriptis illius colligere licet, modò cum Zuinglianis, Vergerij inconstantia. modò

modò cum Luteranis, modò cum Pikardis facere videtur. Augustanæ quidem confessionis eum esse, nemo rectè poterit iudicare: quandoquidē Brentij cōfessionem, quem admiratur vnicè, reliquis oībus eum anteferre constat. Brentium autem Osiandri dogma de iustificatione, quę summa totius est Euāgelij, comprobare manifestum est. Hoc autē dogma quantoperè detestentur, qui cōfessionis Augustanæ censeri volūt, cùm ex Vuittenbergensium doctorum censura, tum ex Matthiæ Flacci, & Ioachimi Merlini non scriptis magis q̄ factis, abundè cuiuis pspicere licet. Nam quo loco Merlinus habuerit eos, q cùm gregis sui essent, Osiandri sermones audiebant, obscurum non est. Nec sepultura mortuos dignabatur, nec infantes eorum vt baptizaret, adduci potuit.

Osiandri dogma.

Merlini heretica impietas.

Et erit quisquam, qui sibi persuaderi patiatur, Iesu Christi doctrinam esse, quam profitetur Vergerius, quam non Christiani modò detestant, verùm ipsi etiàm Germani Luterani vsq; eò execrātur, vt qui sunt eam amplexi, cū ijs nec viuis, nec mortuis cōmunicandum esse putēt? Sed nolo plura de Vergerio, cuius propterea mētionem hic iniecimus, vt intelligere quiuis posset, apertiùs per hunc, voluntatem suam Satanam explicâsse, quàm per illos, qui per cuniculos quosdam vnitatem oppugnare conantur, dum nihil aliud ṗter calicē esse petendum suggerunt: totoq́ue cęlo, quod aiunt, errare qui dicunt: Si calix laicis, vxores sacerdotibus permittantur, inter Christianos & Luteranos facilè cōcordiam esse coituram. Egregia verò concordia, per quā non vitia Papatûs, quod ferri tamen posset, verùm ipse Papatus vniuersus euertitur, hoc est, Christianismus omnis aboleatur. Hæc Hosius.

Cur Hosius de Vergerio mentionem facit, libro quem de expresso Dei verbo conscripsit.

VIGILANTIVS. 16.

Vigilantius, quem Dormitantiū vocat Hieronymus, qui cōtra illum duos libros scripsit, Gallus fuit genere, conditione aūt Barchinonēsis ecclesiæ presbyter, floruitq; Archadij Imparoris & Anastasij summi Romanorū pōtificis temporibus, circa annum Domini 402.

Docebat hic, Sanctos venerādos aut inuocandos non esse.

Vigilantij errores.

Rursùs, diuitias paupertati præferendas.

De hoc Hieronymus ad Riparium & Desiderium presbyteros inquit in hunc modum: Vigilātius ortus est subitò, qui contra Christi spiritum, martyrum negat sepulcra veneranda, damnatq; sanctorum vigilias: ex quo fit, vt Dormitātius potiùs, quàm Vigilantius, vocari debeat.

Hieronym⁹.

De quo item beatus Thomas contra impugnātes religionē, ità inquit: Vigilantius hic veritatem fidei impugnabat, pudicitiam odio habens, & in conuiuio secularium contra ieiunia declamabat. Nulla quippe hęresis vnquàm cōstituta est, nisi ṗpter gulam & ventrem, seducens mulierculas oneratas peccatis.

D. Thomas.

Et Diuus Hieronymus: Hęretici, inquit, assumunt sibi linguas suas, vt cordis venena ore pronuncient. O pręscindendam itaque linguam (inquit contra eundem Vigilātium) & in partes & frusta lacerandam. meam iniuriam patienter tuli, impietatem contra Deum ferre non valui.

Hieronym⁹.

Item Gennadius in catalogo: Vigilātius non solùm Iouinianum contentus fuit imitari, cōsilium de virginitate euacuans, sed superaddere ausus est, vt etiàm consiliū de paupertate seruanda destrueret, contra illud Matthæi 19. Si vis perfectus esse, &c. Et psumens supra vires suas homo lingua politus, nō sensu scripturarum exercitatus, exposuit prauo ingenio secundam Danielis visionē.

Gennadius.

De his porrò qui hac nostra tēpestate Vigilantij errorē renouant, ità ait Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo: Porphyrius, inquit, Eunomius, Eustathius, Vigilantius, alijq; Hagiomastiges, Sanctorum miracula aiebāt esse Dęmonum pstigias, neq; eorum reliquias venerandas, neque Sanctos ad auxiliū inuocandos. Horum insana dogmata nūc ab orco reuocant Luterus, Zuinglius, Caluinus, alijq; propè omnes Euangelici. Hæc Lindanus.

De his qui nostra ętate Vigilantij errorem renouant.

Hosi⁹ quoq; libro de Impedimētis Matrimonij, de hac re loquit in hūc modū:

Hosius.

Preces

Preces Sanctorum tanto plus apud Deum ponderis obtinere dubium non est, quanto certiùs exploratũ habemus, eos apud illũ gratia valere plurimùm: quod de ijs certò sciri vix potest, qui nondùm sunt de corpore mortis huius liberati. quapropter ferendi non sunt, qui dicũt cum Vigilãtio, pridèm ecclesiæ iudicio condemnato, quòd dum viuimus, mutuò pro nobis orare possumus: posteaquàm verò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda est oratio. Nam sicut verè scriptum est ab eo, qui duobus libris errorem hunc illius confutauit, Hieronymo, Si Apostoli & martyres adhuc in corpore cõstituti possunt orare pro cæteris, quandò pro se debent adhuc esse soliciti: quanto magis post coronas, victorias & triumphos? Si piè dicebat Paulo in terris degenti, Ora pro me Dominum: cur impius habeatur, qui totidem verbis eum nunc appellet in cælis agentem? Verùm nec eos audiamus, q mortuorum hanc vocant inuocationẽ: quin ipsum potiùs Christum veritatis magistrum audiamus, dicentem: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob: non est mortuorum Deus, sed viuorum. Scilicet eos mortuos rectè dicemus, p quos dæmones pelluntur, morbi fugantur, & qui mortui sunt, vitæ restituuntur? Nostra hæc mors potiùs, quàm vita dicẽda est. Nam quotidiè morimur, neq; est hora vlla, qua non fiat aliqua vitæ nostræ diminutio. Illorum autem vita sempiterna cùm sit, nulli iam est morti deincèps obnoxia, nos vt præ illis verè mortui dici possimus. Hæc Hosius.

Vigilantij error, q hic viui tantùm pro se mutuò orent, & non sancti in cælo.

Sanctorum nõ est mortuorum inuocatio. Matt. 22.

VITALIS ANTIOchenus *episcopus.* 11.

VItalis Antiochensis episcopus, Apollinaris Laodiceni hæresis sectator fuit, Valentis Imperatoris Arrianæ hæreseos assertoris, & Damasi maximi Romanorum põtificis temporibus, circa annum Domini 378.

De hoc ità scribit Nicephorus lib. 11. c. 12. Apollinares, inquit, duo fuerunt, pater & filius. Et pater quidem presbyter, filius aũt lector fuit. Sed Apollinaris filius, multis ab ecclesia abductis, suos sibi conuentus egit, sociumq; constituendi dogmatis sui Vitalim accepit Antiochenum, ex eorum numero qui Meletij ecclesiam frequentabant, presbyterum, virum nemini illustri vitæ & morũ sanctitate cedentem, & eorum qui fidei eius cõmissi fuerant, curandorum perq̃ studiosum, eaq; de causa à populo egregiè cultum & veneratum. Paulò pòst em, cùm à cõmunione Meletij discessisset, Apollinari se coniunxit, sectatoribusq; eius Antiochię pfuit, vitæ reuerẽtia nõ exiguam plebis partem addictam sibi habẽs: qui etiàm nomine ab eo accepto, Vitaliani vsq; ad Theodosij iunioris imperiũ ab Antiochenis sunt vocati.

Vitalis socius Apollinaris. Sozom. lib. 6. ca. 25.

Dicitur autem hoc fecisse, dolore impulsus: perindè atquè à Flauiano, q postea sedem Antiochenam accepit, tum autẽ presbyter cum illo erat, despectus, & quo minùs familiariter cũ episcopo esse posset, impeditus fuisset. Quòd nãque ea re diminutam esse famã suã putaret, hominũ more, dolore eo victus, ad Apollinarim se contulit, & cum eo cõmunicauit, amicitia ei' inprimìs vsus.

Causa cur Vitalis à fide catholica discessit.

Quomodò verò tandèm Apollinaristis Antiochię præfectus fuerit, idem refert Nicephorus lib. 12. cap. 4. Sedenim, inquit, Apollinaris vbi spe sua excidit, pindè atquè ecclesiæ ei ademptæ essent, palàm & clarè hæresim docuit, & ducem se nouæ opinionis constituit. Lectoq; & ordinato Antiochię Vitali, homine vitæ sanctitate pręclaro, & qui anteà quidẽ ecclesiastica doctrina enituerit, posteà aũt contagioso Apollinaris morbo infectus fuerit: ipse Laodiceam, vbi plurimùm erat, concessit. Hęc Nicephorus.

Vitalis Apollinaristis Antiochiæ præfectus.

VVALDENSES. 12.

VValdenses ab Vualdone quodã ciue Lugdunẽsi dicti sunt, qui cùm diues admodùm esset, (queadmodùm suprà in Pauperibus de Lugduno dictũ est) opibus relictis, pauperibusq; erogatis, euangelicã paupertatem se seruaturũ in animũ induxit, sub hoc velamine & ptextu interim non modicos impios errores

Vualdonis hęretici imperitia ac impotẽtia. rores occultans. Nam cùm planè idiota esset, quosdã libros vulgari ac materna lingua sibi cõscribi fecit, cũ nõnullis sacrarum literarũ testimonijs: quos cùm nõ sanè, vti decebat, intelligeret, suo tamen elatus spiritu, Apostolorũ munus in prędicando vsurpare non veritus est.

Hæc porrò Vualdensiũ secta exorta est sub Friderici huius nominis primi Imperatoris, & Alexandri tertij Romanorum supremi põtificis temporibus, circa annum Dñi 1160. fuitq́; Romæ in generali concilio damnata, circa annum Dñi 1170. celebrato. De qua vide suprà in Pauperibus de Lugduno.

VVICLEFIVS. 13.

VVicleffius in Anglia suam hęresim disseminat, sub Carolo quarto Cæsare Germano, & Innocentio sexto maximo Romanorum pontifice, circa annum Dñi 1352. De quo vide suprà in Ioanne Vuicleffo.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER VIGESIMVS.

DE LITERA X.

XENAIAS HIERApolitanus episcopus. 1.

Enaias Persa fuit natione, Eutychetis, Dioscori & Seueri hęresis propugnator acerrimus, & Chalcedonẽsis synodi insectator vehemẽtissimus, Anastasij primi huius nominis Imperatoris, & Symmachi Romanorũ põtificis tẽporibus, circa annum Dñi 494.

Xenaias ex seipso natus presbyter. De hoc ità habet Nicephorus ecclesiasticę historię li. 16. ca. 27. De Flauiano Antiocheno episcopo, inqt, hęc memoriæ ꝑdita sunt. Xenaias quidã erat (Philoxenũ græca lingua rectè vocet) genere Persa, & fortuna seruus, peridoneus satanę minister: qui sub Calãdionis episcopatu, quũ ab hero suo ꝓfugisset, ad Ecclesiã Dei accessit, clericum se esse affirmans, quum quidẽ nõdùm diuino regenerationis lauacro initiatus esset. Calandion vbi hominẽ eum, & latẽtem in eo maleuolentiã ex signis & cõiecturis quibusdã cognouit, ab ecclesia eum ꝓscripsit. Vbi verò Calãdioni Petr⁹ Cnaphæus successit, Xenaiam ille nõ solùm Idẽ episcopus nõdùm baptizatus. recepit verùm etiàm nondùm baptismo initiatum, vicinæ Hierapolis episcopũ creauit, & Philoxenum nominauit. Et Petrus vbi tandẽm se episcopatum viro nondùm baptizato mãdâsse intellexit, dixisse fertur, sufficere ei pro baptismo consecrationem.

Xenaias iste primus (ô audacẽ animũ, & os impudens) vocem illam euomuit: Christi, & eorũ qui illi placuêre, imagines venerãdas non esse. Hic imagines Christi & sanctorũ eius venerari ꝓhibuit. Itaq; impietatis istud mancipium magno cum tumultu, multis sibi ex prima Syrorum gente adscitis, & non exigua ex Cynegico siue Venatico monasterio multitudine assumpta, vnà cum innata sibi improbitate in vrbem peruenit: & Flauiano vim maximã intentauit, vt Chalcedonẽsem synodũ & Leonis tomũ ille anathemate damnaret. Tumultus monachorum contra synodum Chalcedonensem. Quod cùm Flauianus se facturum non esse cõfirmaret, & monachi ei cõtrà imminerẽt, populus episcopum suũ periclitari audiens, pro se quisque statim, vt potuit, consurgẽs affuit: & cædes tanta monachorũ facta est, vt corpora eorum propter multitudinẽ in Orontem amnem, vt vndas eius pro sepulcris haberent, coniecta sint. Antiochiæ pluriũ monachorum cædes.

Adhęc etiàm isto nõ minùs accidit malum. Monachi nanq; in Cœlesyria Flauiano valdè addicti, ꝓptereà q͂ is in vicino quodã loco, cui Tilmognus nomẽ erat, monasticã egisset vitã, turba ea cognitã, Antiochiã se contulerũt, Flauianum modis oĩbus defensuri. Alius ibidẽm monachorum tumultus. Atq; ibi tũ nõ minor accepta clades. Propter hunc igitur & illum casum, Flauianus fraude quadã in exiliũ abductus est, petrã quã-

dam ꝑruptam & sublimem in Palæstinę finibus incolere p vitam iussus. Hę causæ sunt, quamobrem tantus vir Flauianus, sede sua exactus est. De quo etiàm monachi Palæstini ad Alcisonem scribentes, hæc verbis hisce commemorãt:

Ex cap. 33. Palęstinorũ monachorũ ad Alcisonem scriptam.

Petro verò, inquiũt, defuncto, rursùs inter se dissidere cœperunt Alexandria, & Aegyptus, & Libya: & factio q̃libet suos sibi conuetus egit. Reliquus etiàm Oriens ab alijs ecclesijs segregatus est, ꝗ Occidentales non aliter communicare tum eo voluerint, q̃ si Nestorium, Eutychetem, & Dioscorũ anathemati subijceret, eisdemq; Petrũ Moggũ & Acacium adderet. In hoc statu quũ ecclesiæ orbis vniuersi res essent, qui germani Dioscori & Eutychetis sectatores fuére, ad maximã paucitatem redacti sunt. Et quum res illorũ eò recidissent, vt quãprimùm in terra deficerent, ampliusq; non extarẽt, Xenaias re ipsa nomini suo

De reb⁹ Flauiani & Xenaiæ.

respondẽs (alienus quippe ꝓrsùs à Deo) nescimus quo consilio, quásve aduersùs Flauianum inimicitias vindicãs sub obtentu fidei, sicuti plerię; aiunt, cõtra eum cõmotus, veluti Nestorianum calumniosè criminari cœpit. Atq; vbi ille Nestorianũ vnà cum opinione sua anathemate cõfodit, ex eo tempore rursùm ad Dioscorum, Theodorum, Theodoritum, Iban, Cyrum, Eleutheriũ, & Ioannem transijt, & nescimus quos alios insupèr & vndè collegit. Quorũ quidã verè Nestorij dogma ꝓfitebantur: quidã aũt ei⁹ hęresis suspecti, anathema in Nestorium contorserant, & in ecclesię cõmunione acquiescebãt. Eis ità collectis ad Flauianũ: Hosce, inquit, oẽs Nestorij cõtagione infectos, nisi anathemati subdideris, Nestorianus es, vtcunq; vel deciès milliès illum vnà cum dogmate suo anathemate cõfodias. Per literas quoq; Dioscorianos & Eutychianos ꝑmouit, eisq; ꝑsuasit, vt sibi patroni aduersùs Flauianum adessent: secum petituri, vt ille non in Synodum, sed in eos quos diximⁱ, viros anathema iacularet.

Eis verò Flauian⁹ episcopus diù multumq; restitit. Sedem vbi alij quoq; cõtra ipsum cũ Xenaia cõiuncti sunt, Eleusin⁹ videlicet quidã secundę Cappadociæ, Nicias Laodiceæ Syrorũ, atq; alij aliũdè episcopi, (quorũ pusillanimitatis erga Flauianũ causam, nõ nostrũm, sed aliorũ potiùs est exponere) tãdèm p eos ipsos se illos ad pacẽ adducturũ esse arbitratus, contẽtioni ei cessit, & in scripto anathema in eos qui dicti sunt, viros coniecit, atq; id ad Imperatorem misit. Nam & hunc quoq; contra eum veluti Nestorianum commouerant.

Verùm Xenaias hisce non contentus, rursùm anathema in ipsam Synodum, & eos qui duas naturas & carnis & diuinitatis in Dño profitenẽ, iaciendũ à Flauiano petijt. Atq; vbi ille ei non paruit, vt Nestorianũ rursùs criminatus est. Et cùm de his rebus multa agitata essent, & Patriarcha formulam fidei cõposuisset, in qua Synodum quidẽ ꝑpter Nestorij & Eutychetis condemnationem, nõ aũt vt vim decreti doctrinę fidei haberet, recipiẽdã esse ꝑfitebatur: rursùm eum, vt qui occultè Nestorianus esset, aduersarij, nisi anathemati etiàm synodum ipsam, & duas naturas carnis & diuinitatis in Dño profitentes subijceret, criminari cœperunt. Adduxerunt illi quoq; multa verborũ fraude in sententiam suam Isauros: & scripto de fide edito, in quo synodũ vnà cum eis qui duas naturas aut proprietates in Dño esse dicunt, anathemate condẽnãrunt. Itaq; à Flauiano & Macedonio secesserunt, & cum alijs se cõiunxerunt, qui scripto ei subscripsère.

Intereà etiã ab Hierosolymitano antistite de fide scriptũ exegére, qui id cõpositum ad Impatorem p ipsos Dioscorianos misit. Atq; id illi quidẽ, anathema cõplectens in eos qui duas naturas dicunt, ꝑferunt. Ipse aũt Hierosolymitanus episcop⁹ deprauatũ id ab eis esse asseuerat, aliudq; scriptũ sine eiuscemodi anathemate ꝑducit. Neq; id mirum, siquidẽ scripta patrũ quoq; adulterãrunt: & multos Apollinaris libellos, p inscriptiones ipsas Athanasio, & Gregorio mirifico illi, & Iulio attribuerunt, p quos maximè ad impietatẽ suã multos pertraxerunt. Efflagitãrũt verò à Macedonio Cõstãtinopolitano episcopo etiàm scriptam fidei formulã, quã ille quoq; edidit:

De Helia Hierosolymitano antistite.

Hæretici studiosè libros veterũ deprauãrũt.

De Macedonio Constantinopolitano episcopo. dit: solam se trecetorum decē & octo, & rursùm centū & quinquaginta patrū fidem nôsse confirmans. Nestoriumq; & Eutychetem, atq; eos qui vel duos filios aut Christos opinantur, vel naturas diuidunt, anathemate feriens: neq; Ephesi, à qua Nestorius damnatus est, neque Chalcedonensis, quæ Eutycheti dignitatem abrogauit, synodi mentionem faciens. Quam rem monasteria Constantinopoli ægrè tulêre, & ab episcopo Macedonio desciuêre.

Intereà Xenaias & Dioscorus multis sibi adscitis episcopis, superbi & intolerabiles facti sunt: motusq; aduersùs eos q in anathema nō consentirēt, graues cōcitârūt: inter quos, si qui illi prsùs nō cederēt, eos modis oībus in exiliū pellere sunt conati. Atq; ità tādem Macedonius & Flauian⁹, & Ioānes insupèr Palti episcopus, solum exilij causa verterūt. Hactenùs Nicephorus.

ELENCHI ALPHABETICI OMNIVM HAERESVM LIBER VIGESIMVSPRIMVS.

DE LITERA Z.

ZENO IMPERATOR.

I.

Zeno Isauricus Leonis Impatoris gener, imperiū sortitus est circa annum Dñi 476. summum Romanæ sedis pontificatū agēte Simplicio Tiburtino. Is cùm vir supramodū flagitiosus esset, nō vt Augustus, sed vt tyrānus impauit, Eutychetis & Dioscori, q vnā Christo naturā tribuebant, hæresi infectus. Adeò tamē vafer & sui dissimilis, vt suo henotico, id est, cōciliatorio seu pacificatorio edicto, neq; reiecerit, neq; cōprobârit Chalcedonēsem synodū, in quo ea hęresis damnata est.

Egnatius. De eo sic tradit Ioānes Baptista Egnatius Venetus li. 2. de Romanis principibus: Quàm variè, inquit, rebus Romanis illuserit fortunæ vis, hic Zeno facilè cū plerisque, qui explicandi mihi principes erunt, pdet. Vir obscurissimi sanguinis, & quū facie deformis, tum morib⁹ planè tyrannicis, vt Isaurum agnoscas. Hic Theodorichum Ostrogotthorū regem cùm vnicè diligeret, in Italiam aduersùs Odoacrē misit, consulē priùs à se factū. Pulsus verò à Basilisco factione vxoris, cū in Isauriā cōcessisset, non multò pôst reuersus & Basiliscū expulit, quē & inedia mori coēgit, & annos tredecim tyrannum veriùs q̄ principē egit. Sunt qui viuum adhuc inclusum ab vxore sepulcro tradāt, frustraq; resipiscentē, & opē quiritātem obijsse. Hoc principe incendium adeò graue fuit, vt pter maximam vrbis partē conflagratā, centū & viginti librorū millia combusta sint: inter q̄ & Homeri poēma, intestino draconis centum viginti pedum aureis literis descriptum. Hæc Egnatius.

Nicephorus quoq; histo. eccles. lib. 16. ca. 1. de eo scribit in hęc verba: Zeno aūt postq̄ imperium accepit, nō rectè se rerum summam gubernare posse putauit, nisi voluptatibus oībus cum potestate summa perfrueref. Quibus adeò se à primis, quod dicit, carceribus corrumpendum pmisit, vt nihil prorsùs esset, quod impetū eius in facinora teterrima inhibere posset. Ità siquidē turpibus flagitijs se contaminauit, vt existimaret, si clā intrà regię penetralia scelera patraret, obscurum id & minùs generosum esse. Sin publicitùs & aptè in conspectu omniū absq; pudore oī flagitiosus esset, id demùm principe & Imperatore dignū esse cēsuit. Quod ille sic seruiliter admodùm & periculosè arbitratus est, talis itaq; ab ipso statim initio & ingressu Impij Zeno fuit, vir incōpositus, dissolut⁹, intēperans, & corruptus. Quamobrē & ei q sceptrū illi tradidit; honorē debitū pijs opibus non tribuit, & imperiū malè administrauit. Proindè populi subditi oēs in Oriente simul & Occidente afflicti sunt. Nicephorus. Zeno Imperator flagitiosus.

sunt. Nā qui ab ipsa Agar originē ducūt populi, Mesopotamiā vastârūt. Thraciā aūt innumera Hunnorū, qui anteà Massagetæ dicti fuerât, & tum Istrū transiêrant, multirudo, nemine obsistente, liberè pcurrit. Si quid verò ex illorū direptione fuit reliquum, idipsum Zeno p vim abstulit, qui nō minus q̃ barbari ipsi hostiliter eā inuasit. Nec ille longinqua modò loca detrimētis affecit, verùm etiàm domum suam per absurdas fœdasq; voluptates vastam dedit.

Zenonis henotica constitutio ad Alexandrinos.

Quomodò verò is suo henotico, hoc est, pacificationis edicto neq; reiecerit, neq; comprobârit Chalcedonēse concilium, idē refert Nicephorus eodē lib. ca. 12. in hęc verba: Imperator Cæsar Zeno pius, victor, triumphator, maxim⁹ semp colēdus Augustus: Alexādrinis, & qui p Aegyptum & Libyā & Pētapolim sunt religiosissimis episcopis & clericis, & monachis & laicis. Cùm Imperij nostri

Imperium cōseruatur per orthodoxam fidem.

initiū & conseruationem, tum aūt opes atque armaturā inexpugnabilē psuasum habeam⁹ esse, solā rectam & verā fidem quā diuina inspiratione Niceæ trecenti decē & octo sancti patres congregati promulgauerūt, & Constātinopoli cētum quinquaginta itidèm sancti patres coacti confirmauerūt, diù noctuq; precationibus, studijs legibusque nostris oībus hoc agimus, vt p eam vbiq; locorū sancta Dei catholica & apostolica ecclesia incrementa capiat, q̄ incorruptibilis & immortalis sceptrorū nostrorū mater, & pij populi nostri in pace & religionis diuinæ cōcordia psistentes, acceptabiles p imperio nostro pteces vnà cū Dei amātissimis episcopis & pijssimis clericis, & archimādritis & monachis fundāt. Cùm

Commoditates cōsentientis & concordis Christianæ fidei.

enim magnus Deus & Saluator noster Christus Iesus, qui ex sancta virgine & Dei genitrice Maria incarnatus & natus est, glorificationē & sacrū cultū nostrū consentientem laudauerit, benigneque susceperit, tum gētes hostiles conterent atq; extinguentur, & oēs colla sua Impio secūdùm Deū nostro submittēt. &c.

Vnum Nicenum fidei Symbolum obtinere debet.

Et paulò infrà: Quapropter scire vos volumus, neq; nos, neq; q̄ vbiquè locorum sunt ecclesias, aliud symbolum, aut doctrinā, aut formulam fidei, aut fidem etiàm, præterq̃ quod (sicut dictum est) à trecentis decem & octo sanctis patribus editum, & à centum & quinquaginta, quorum mētionem etiàm fecimus, sanctis patribus comprobatum est sanctum symbolum, vel habuisse, vel habere, vel habituros esse, neq; aliquos qui habeāt, scire: atq; si quis etiàm habeat, alienum illum putare. Nā id solum symbolum, quemadmodùm diximus, imperiū nostrum conseruare confidimus. Et populi vniuersi, qui salutarē consequunt illuminationem, hoc solo recepto baptizantur. Hoc etiàm sequuti sunt sancti patres Ephesi congregati, qui impium Nestorium & opinionis eius posteà sectatores condemnârunt: quem sanè Nestorium vnà cum Eutychete, q̄ diuersa ab eis q̄ dicta sunt sentiant, anathemate ferim⁹: duodecim etiàm capita illa, à sanctæ memoriæ Cyrillo sanctæ catholicæ Alexandrinorum ecclesiæ archiepiscopo promulgata, recipientes.

Confirmatum synodo Constātinopolitana & Ephesia priore.

Duodecim Cyrilli capita.

Vnum solummodò Christū Dei patris verbum, cum propria carne cognoscimus. Cyrill.

Profitemur autem vnigenitum filium Dei & Deum (qui verè homo factus est, Dñm nostrum Iesum Christum, q consubstantialis est patri secundùm diuinitatem, & idē consubstātialis nobis iuxta humanitatem: & qui descendit & incarnatus est ex Spiritu sancto, & Maria virgine & Dergenitrice) vnum esse, & nō duos. Vnius eñ esse dicim⁹ & miracula & ppessiones, quas sponte sua carne ptulit. Eos verò q eum diuidunt aut confundunt, aut phantasiā seu spectrum inducunt, haudquaq̃ approbamus quemlibet verò qui aliud quicquā sensit, aut sentit, aut nunc, aut quandocunq;, vel Chalcedone, vel in quacunque synodo alia, anathemati subijcimus: pcipuè verò quos diximus Nestorium & Eutychetē, & qui cum eis sentiunt, &c.

Zenonis interitus.

De Zenonis aūt obitu sic tādèm habet idem Nicephorus eodem lib. cap. 24. Zeno, inquit, finem vitæ sibi appropinquare videns, ex eis qui futura prędicere existimant, Maurianum quendam, quisnam post eum (liberos eñ ex lumbis suis pcreatos nō habebat) impaturus esset, consuluit. Qui respondisse dicitur, ex Silentiarijs aliquem, nō imperium modò, sed & vxorem eius recepturum esse. Zeno au-

Zeno viros aliquot bonos necat, successorem se suũ sublaturum sperans.

no autem ꝙ Pelagiũ designari putabat, virum pclarum & sapientem, ferro eum cædi iussitatq; insupèr alios etiàm nihil commeritos, necari curauit. Et morbo comitiali correptus, ꝙ vim eius non ferret, animã egit, Pelagij nomẽ in ore habens. Fertur etiàm, ꝙ eum Ariadna coniunx odisset, quum epilepsiæ doloribus distenderet, & speciẽ defuncti pberet, viuum adhuc ab illa sepulcro inclusum esse. Alij verò tradunt, quum ex ebrietate sensum omnem amisisset, in tumulum coniectum esse: & postq̃ ad seipsum per sobrietatem rediisset, in ipso monumẽto exclamâsse, vitam se solam, non etiàm impium petere, paratumq; esse cuiuis iureiurando interposito, eo cederẽ: neminem autem illum ea dicẽtem, propterea ꝙ coniunx Ariadna id phibuisset, miseratum esse. Hic ad hũc modum vitam finiuit, cùm decem & septem annos in imperio tyrannidem exercuisset. Hæc Nicephorus.

Miseranda Zenonis mors.

ZVINGLIVS. 2.

VDalrichus, vel vt alij volunt, Huldric⁹ Zuinglius, Canonicus Cõstantiensis anno Dñi 1525. cum Ioanne Oecolampadio & Andrea Carolstadio, primus omium nostrę ætatis hęreticorũ scriptis libellis damnatum iam olim Berengarij errorẽ renouauit, in participatione cœnę Dñicæ non distribui verum corpus & sanguinem Christi sub Imperio Caroli quinti Cæsaris Germani, & pontificatu Clementis septimi. Nã cùm eiusdem Andreę Carolstadij discipulus esset, & sui magistri insulsa interpretatio verborum cœnæ Dñi, qua dicebat, Corp⁹ meum quod pro vobis datur, est hoc quod hic assidet mensæ, non ei placeret, nouã (inquit Lindanus Dubitantij sui dialogo secundo) sectatus est de Eucharistia sententiam: quã sese in Bataui cuiusdam epistola, teste Heshusio, reperisse fatetur, vbi Est pro Significat, accipiendum didicit. Quod pdigiosum commẽtum exemplis e scriptura petitis cùm nec sibi, nec auditorib⁹ persuadere posset, narrat sibi in somno visum adesse monitorẽ (ater fuerit an albus, inqt in Subsidio de Eucharistia, nihil memini) q diceret, quin ignaue respondes, quod

Berengarij error per Zuinglium, Oecolampadium, & Carolstadiũ renouatus.

scribit Exodi duodecimo, Est enĩ Phase, hoc est, transitus? Ità Tilmãnus Heshusius contra Caluinum & Bezam.

Zuinglio arma suppeditat diabolus contra sanctam eucharistiam.

Huic errori & alios adiunxit plurimos, quibus catholicã turbauit ecclesiã, vti de peccato originali, quòd sit tãtùm naturæ morbus, non peccatum.

Rursùs Christi gratiã cũ Pelagio abolitur, hominem posse solis naturalibus virtutibus & meritis vitam æternam impetrare, vt Cato & Scipio, quos saluatos docet libro contra Vrbanum Regium.

Pelagianismum renouat Zuinglius & Nestorianismum.

Sic Nestorij errorẽ reuocaturus, volebat legẽdum esse Ioãnis primo, verbum caro facta est, non factũ, vti Luterus ait libro de Concilijs. Hic tanta audacia in magistrũ suũ Luterũ insurrexit, vt ipsum hęreticum scriberet, ꝙ sententiæ suæ de Eucharistia repugnaret. Contrà Luterus Zuinglium cũ suis habet hæreticũ. Vndè acerbissimũ inter ipsos, suosq; vtrinquè sectatores natum est bellum, quod etsi ter quater conati sunt Syncretismò quodã componere, vt acriùs catholicã Christi oppugnarẽt ecclesiã: tamẽ semp magis recruduit, vti liquet ex maledicis scriptis Caluini & Vuestphali, Bezæ, & Heshusij, Luteri & Zuinglij, cui sua cõfessione suppetias veniunt Tigurini, illius maledicta retundentes acerrimè.

De eius morte ità quoq; tradit idẽ Lindan⁹ eodẽ Dubitãtio, dial. 3. in hęc verba: Etsi plerosq;, inqt, pseudo pphetas Deus optimus iustissimis pœnis hac ex vita excruciãdos ad immortales ęternorũ ignium abripuit cruciatus: quosdã tamen in speciẽ honestè mori, honorificeq; sepeliri pmisit, queãdmodũ & Lutero, vt aiũt sui, & Dauidgeorgio quoddã ad tẽpus cõcessum videm⁹. Certè dira Zuinglij mors, suorũ ciuiũ sanguine ac bello fratrum intestino crueta, non minùs est memorabilis, q̃ aut Arrij cui viscera viuo euellebant: aut Nestorij, cui viuo linguã exedebãt vermes: aut Luciãi, quẽ viuum rabidi discerpsẽre canes. Hęc Lindanus. Qui de hac re plura volet, legat Ioannis Sleidani historiã lib. 8. Item D. Stanislai Hosij episcopi Varmiẽsis docta illa & pia opera, vbi de huius hęresiarchæ perfidia & blasphemia varia recenset & aperit.

Mors Zuinglij.

Arrij. Nestorij. Luciani.

FINIS.

NOs subsignati Doctores, in sacra Theologiæ facultate Parisiensi actu regentes, certificamus ad vnguem visitâsse atq; legisse nos hunc librum, inscriptum de vitis, sectis & dogmatibus omnium hæreticorum, qui ab orbe condito ad nostra vsque tempora, & veterum & recentium authorum monumētis proditi sunt, elenchus alphabeticus, &c. Per Gabrielem Prateolum ex varijs ecclesiasticarum rerum scriptoribus collectus. Quem partìm manifestandis, partìm conuincendis à nascente ecclesia in ea exortis hæresibus valdè accommodum & vtilem reperimus, ideoq́ue impressione dignissimum. In cuius rei testimonium, hanc schedulam signis nostris muniendam duximus, quarto Nouembris, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimoseptimo.

Giuehenot. Guilliaud.

Liber hic dignus est qui ab omnibus legatur, nihil habens S. Romanæ Ecclesiæ fidei contrarium, aut Reipub. offensiuum, quod attestor.

Sebastianus Baer Delphius, insignis Collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ Hantuuerpiensis Plebanus.

XIII. Calendas Februarij, 1569.

E registrato.